

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 20 juni 2023

Ons kenmerk 25/5.3/2023000849

Behandeld door team Bestuur en Concernzaken

Onderwerp: Jaarverslagen 2022 en Begrotingen 2023 overige verbonden partijen

Status: Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

Hierbij informeren wij u over de jaarverslagen en begrotingen van de overige verbonden partijen.

In het Protocol verbonden partijen dat op 28 september 2022 door Provinciale Staten (PS) is vastgesteld, is opgenomen dat tijdens de exploitatiefase PS jaarlijks worden geïnformeerd over de verbonden partijen door middel van een jaarverslag en begroting. De verbonden partijen gaan hierbij in op toekomstige ontwikkelingen, mogelijke risico's en dilemma's. Voor de belangrijkste verbonden partijen geldt dat wij de stukken van de verbonden partij van een nadere toelichtende notitie voorzien waarin onder andere de relatie wordt gelegd naar provinciale doelen, doelbereiking en risico's. Om die reden ontvangt u van de belangrijkste partijen en revolverende fondsen de begrotingen en jaarrekening als bijlagen bij aparte brieven per verbonden partij.

Deze afspraak geldt niet voor de als minder belangrijke aangemerkte verbonden partijen, de zogenaamde overige verbonden partijen. Daarom ontvangt u van deze partijen een bundeling van jaarverslagen en begrotingen voor zover deze worden opgesteld in het kader van de sturing op verbonden partijen.

Belangrijkste verbonden partijen

Begin dit jaar hebben uw Staten al een aantal van de jaarverslagen 2022 ontvangen van de belangrijkste verbonden partijen en ook alle begrotingen 2023 van deze partijen zijn reeds toegezonden.

De belangrijkste, politiek relevante, verbonden partijen zijn afgeleid uit de evaluatie verbonden partijen. De onderstaande lijst stamt uit 2016 en is sindsdien niet gewijzigd en onlangs zijn in het Protocol verbonden partijen, deze partijen nog eens bevestigd, waarbij wel is aangevuld dat de afspraak tevens geldt voor de revolverende fondsen. Over de volgende negen belangrijke verbonden partijen worden uw Staten, conform het Protocol verbonden partijen, regelmatig geïnformeerd:

1. het OV-bureau
2. Energiefonds Drenthe (voorheen Drentse Energie Organisatie (DEO))
3. N.V. Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)
4. Groningen Airport Eelde (GAE)
5. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)
6. Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN)
7. Regiovisie Groningen-Assen (RGA)
8. Prolander
9. WMD Drinkwater N.V. (WMD)

Het MKB-fonds Drenthe is daar later als revolverend fonds aan toegevoegd.

Overige verbonden partijen

Het jaarverslag van de Noordelijke Rekenkamer (NRK) wordt door de NRK rechtstreeks naar uw Staten gestuurd en wordt daarom nu niet weer meegezonden. In onze brief van 22 december 2022 zijn uw Staten reeds geïnformeerd over het Jaarplan 2023 van de Stichting GOA Publiek, waar de provincie per 1 januari 2023 aan deelneemt. Dat is toen apart gedaan omdat het een voor de provincie nieuwe verbonden partij was en er nog geen formele rol was voor de provincie bij het vaststellen van het jaarplan 2023.

Door toezending van de jaarverslagen 2022 en begrotingen 2023 wordt u nu over de overige verbonden partijen geïnformeerd. Het gaat daarbij om de jaarverslagen en begrotingen (voor zover die opgesteld worden) van:

Verbonden partij	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Eigenaars-/deelnemers belang
Gemeenschappelijke regelingen			
Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)	Nog niet ontvangen	Nog niet ontvangen	36,00%
Vennootschappen			
BNG Bank N.V.	Ja + annual report	Wordt niet opgesteld	0,16%
CSV Amsterdam B.V.	Ja	Wordt niet opgesteld	2,28%
Enexis Holding N.V.	Ja	Wordt niet opgesteld	2,37%
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Ja	Wordt niet opgesteld	0,04%
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	Ja	Wordt niet opgesteld	2,28%

Stichtingen en verenigingen			
Coöperatieve vereniging Decentrale OV-Autoriteiten (NDVO-DOVA U.A.)	Ja	Ja	6,67%
Stichting Gemeenschappelijke Opleidingsactiviteit (semi) Publieke sector	Ja	Op 22 december 2022 reeds naar PS toegezonden	0,00%
Huis van de Nederlandse Provincies	Ja	Ja	7,69%
Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)	Ja, verslag + geconsolideerde jaarrekening van IPO-bureau en IPO-BIJ12	Ja	6,67%
BIJ12	Ja, jaarverslag + jaarrekening	Ja	8,12%
Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Ja	Wordt niet opgesteld	8,50%
Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Ja, zal separaat toegezonden worden.	Ja	6,00%
Overige			
Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Ja, zal separaat toegezonden worden.	Op 13 december 2022 reeds naar PS toegezonden	100,00%

BIJ12 is overigens geen eigen entiteit en ook geen verbonden partij maar een uitvoeringsorganisatie die de provincies ondersteunt bij de uitvoering van wettelijke taken en met kennis, informatie en data over het landelijk gebied en de fysieke leefomgeving en valt onder het IPO. Het stelt wel jaarlijks een begroting en jaarrekening op en daarom zenden wij beide nu ook mee. Over het Jaarverslag 2022 van de Beheerorganisatie Vechtdallijnen (provincie Overijssel) kunnen wij nog niet beschikken vanwege de eindafrekening/vaststellingsbeschikking die nog niet is vastgesteld voor 2022 en dat geldt ook voor de begroting. Ook de jaarverslagen van de Stichting Bodembeheer Schoonebeek en het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen zijn nog niet beschikbaar. Zodra deze jaarverslagen beschikbaar komen zullen deze alsnog ter kennis van uw Staten worden gebracht.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

Bijlagen:

1. BNG Bank, jaarverslag 2022
2. Annual report 2022 incl. financial statements BNG
3. Jaarverslag 2022 Nederlandse Waterschapsbank N.V.
4. Jaarverslag Enexis Holding N.V.
5. Financieel verslag 2022 Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.
6. Financieel verslag 2022 CSV Amsterdam B.V.
7. Jaarplan en begroting 2023 BIJ12.
8. Begroting 2023 Huis van de Nederlandse Provincies (HNP)
9. Begroting 2023 Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
10. Jaarverslag Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
11. Jaarverslag en jaarrekening 2022 BIJ12
12. Jaarrekening 2022 Huis van de Nederlandse Provincies (HNP)
13. Jaarrekening Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging
14. Begroting 2023 DOVA
15. Jaarrekening 2022 DOVA
16. Begroting 2023 Stichting Bodembeheer Schoonebeek
17. Jaarrekening 2022 Stichting Gemeenschappelijke Opleidingsactiviteit (semi)
Publieke sector
18. Geconsolideerde jaarrekening van IPO-bureau en IPO-BIJ12

mb/coll.

2022

Samen
onderweg
naar morgen

JAARVERSLAG BNG BANK 2022

2022

Samen
onderweg
naar morgen

BESTUURSVERSLAG

VOORWOORD 8

KERNGEGEVENS 11

1

**GEDREVEN DOOR
MAATSCHAPPELIJKE
IMPACT** 12

- 1.1 Ons Kompas Naar Impact 12
- 1.2 Economie onder druk 20
- 1.3 Partnerschap in de klantsectoren 22
- 1.4 Blijvend sterke positie op geld-
en kapitaalmarkten 34

2

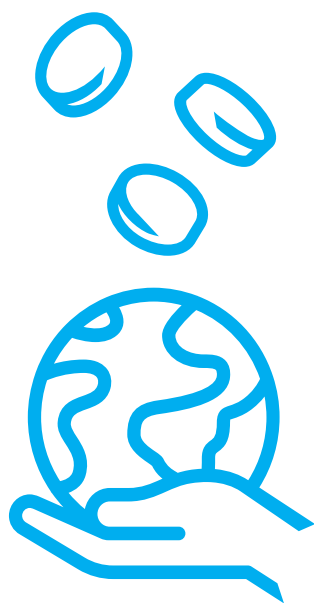
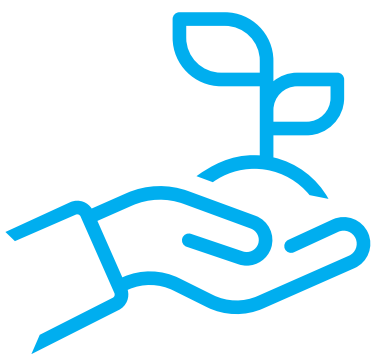
**INTERNE
BEDRIJFSVOERING** 38

- 2.1 Medewerkers 38
- 2.2 CO2-emissies bedrijfsvoering 47
- 2.3 Compliance 49
- 2.4 Risicomanagement 53

3

**FINANCIËLE RESULTATEN
EN VOORUITZICHTEN** 66

- 3.1 Financiële resultaten 66
- 3.2 Financiële vooruitzichten 71

4

GOVERNANCE

74

4.1 Corporate structuur

74

4.2 Samenstelling bestuur en organisatie

77

5

BESTUURSVERKLARING

82

6

VERSLAG VAN DE RvC

86

6.1 Voorwoord

86

6.2 Samenstelling RvC en commissies

88

6.3 Activiteiten RvC

91

6.4 Activiteiten RvC-commissies

93

7

AANVULLENDE INFORMATIE

97

7.1 Waardecreatie en materialiteit

97

7.2 Uitgangspunten verslaglegging

106

7.3 Begrippenlijst

113

Samen onderweg naar morgen

Maximale impact maken op de samenleving dat is onze drijfveer. We staan daarbij naast onze klanten en willen hen met onze financiering helpen hun maatschappelijke doelen te realiseren. We zijn hierin samen onderweg en streven samen een hoge ambitie na.

Ingrid Hoogstrate

'BNG Bank deed een aanbod om met prepaid passen de eerste nood op te lossen. Vanaf dat moment ging het snel, je kon zien dat ze heel graag wilden dat het probleem werd opgelost.'

► meer over prepaid pinpassen p 36

Heimen Visser

'Renkum was in 2022 de eerste gemeente die openbare verlichting op deze manier combineert met het laden van elektrische auto's.'

► meer over de laadlantaarn in Renkum p 64

Mark Canjels

'BNG bank combineert de digitale faciliteiten van een moderne bank met een menselijke maat in het relatiemanagement. We voelen ons gezien en we worden gehoord.'

► meer over Samenfoort p 72

Mark Janssen

'Deze bank is in méér geïnteresseerd dan enkel de cijfers.'

► meer over Radboudumc p 80

Merlien Welzijn

'BNG Bank is al jaren onze huisbankier, waardoor ze bekend zijn met onze portefeuille.'

► meer over Woonpartners Midden-Holland p 84

VOORWOORD

2022 was een jaar met verschillende gezichten. Het begon hoopgevend. De COVID-19-pandemie was op zijn retour en de samenleving ging open. Er was economisch herstel en er was de opluchting dat we twee moeilijke jaren achter ons hadden gelaten. Dat positieve sentiment sloeg eind februari om toen Rusland met een troepenmacht buurland Oekraïne binnenviel. Dit grootschalige militaire conflict in Europa heeft iedereen diep geraakt. Vrijheid en veiligheid bleken niet vanzelfsprekend te zijn.

In de maanden na de Russische inval ontstonden er grote zorgen over energiezekerheid, over knelpunten in productieketens en over de sterk gestegen energieprijzen. Er was inflatie met dubbele cijfers. Iets wat al lang niet meer was voorgekomen.

Het was ook het jaar dat de zorgen over het klimaat groter werden. De opvatting dat de situatie urgent is, kreeg breder draagvlak. Er zijn ecologische grenzen die wij als samenleving hebben overschreden. Hierdoor verandert het klimaat. De gevolgen zijn steeds duidelijker zichtbaar. Het uitstellen van effectieve maatregelen bleek niet langer mogelijk.

Juist in roerige tijden als deze is het voor BNG Bank belangrijk om rust uit te stralen en een voorspelbare en betrouwbare partner te zijn. BNG Bank is zich goed bewust van haar verantwoordelijkheid. We weten wat ons drijft en we weten waar we voor staan. We zijn de bank voor het publieke domein en we zijn er om onze klanten te helpen met impact maken en met het realiseren van hun doelstellingen. Het stemt mij zeer tevreden dat wij onze taken in 2022 opnieuw goed hebben uitgevoerd. BNG Bank heeft koers gehouden en ondanks de onrust en hectiek om ons heen hebben we gedaan waar we goed in zijn.

Allereerst hebben wij onze kerntaak goed uitgevoerd. Die bestaat primair uit het verstrekken van financieringen tegen aantrekkelijke condities. Zo kunnen onze klanten hun maatschappelijke taken uitvoeren en de door hen gewenste impact maken.

Ook hebben wij in het verslagjaar nieuwe stappen gezet in het kader van onze strategie *Ons Kompas Naar Impact*. In het belang van onze klanten willen wij onze bedrijfsvoering verder optimaliseren en efficiënter maken. In 2022 is aanzienlijk geïnvesteerd in systemen en in mensen. Dat is noodzakelijk om voor onze klanten een robuuste en betrouwbare partner te zijn en te blijven. Ons Kompas Naar Impact is een meerjarig programma, wij gaan hier ook in 2023 mee door.

In het verslagjaar hebben wij ook ons klimaatplan gepresenteerd. Met dit plan zet BNG Bank een volgende stap in het kader van de energietransitie en CO₂-reductie. In het plan staat wat we samen met onze klanten willen realiseren om Nederland duurzamer, toekomstbestendiger en groener te maken. Het uitgangspunt is daarbij dat BNG Bank de bank is *van en voor* het publieke domein. De energietransitie en de CO₂-reductie zijn maatschappelijke opgaven waaraan onze klanten een aanzienlijke bijdrage moeten leveren. BNG Bank geeft in het klimaatplan aan hoe het klanten hierbij wil helpen.

BNG Bank is marktleider in het publieke domein. We leunen niet zelfgenoegzaam achterover en we blijven onszelf continu uitdagen om klanten nog beter te begrijpen en te bedienen. De gemeenten, woningcorporaties, zorginstellingen, onderwijsinstellingen en energiebedrijven hebben onze inspanningen beloond met een groot aantal aanvragen voor financieringen. Een bewijs dat zij ons zien als een betrouwbare en aantrekkelijke partner voor de transities waar zij voor staan. Ik ben hier trots op en onze teams verdienen daarvoor alle lof.

Financiële resultaten

Vanuit bancair oogpunt was 2022 een goed jaar met gezonde financiële resultaten. BNG Bank heeft 12,3 miljard euro aan nieuwe langlopende leningen gerealiseerd. Dit was meer dan onze doelstelling. Het renteresultaat bedroeg 481 miljoen euro, 73 miljoen euro meer dan het resultaat van 2021. De stijging is voor een deel toe te schrijven aan eenmalige

omstandigheden en aan de gestegen rente. BNG Bank beoordeelt het renteresultaat als structureel gezond. Over het verslagjaar 2022 hebben wij een nettowinst gerealiseerd van 300 miljoen euro. Hierover is BNG Bank tevreden.

BNG Bank is sterk gekapitaliseerd. De Common Equity Tier 1-ratio en de Tier 1-ratio bedragen per einde 2022 respectievelijk 35% en 37%. Ratingbureaus Fitch, Moody's en S&P waarden BNG Bank op het hoogste ratingniveau. Daarmee behoort BNG Bank tot de veiligste banken ter wereld. Op basis hiervan waren we het gehele jaar in staat om tegen aantrekkelijke tarieven financiering aan te trekken in diverse valuta voor de korte en lange termijn. BNG Bank trekt steeds meer financiering aan met ESG-obligaties. In 2021 lag dit percentage nog onder de 30%, in 2022 is dit gegroeid naar 36%.

In lijn met het staande beleid stelt BNG Bank voor om 50% van de nettowinst uit te keren, gecorrigeerd voor de uitkering op het additioneel Tier 1-kapitaal. Dit komt neer op een dividenduitkering van 139 miljoen euro.

Vooruitzichten 2023

In 2023 gaan wij voort op de ingeslagen weg. Het wordt opnieuw een jaar waarin het belangrijk is om koers te houden ondanks de turbulentie om ons heen. Het Kompas naar impact blijft daarbij richtinggevend voor onze strategie. Wij zullen ons blijven inspannen om de CO2-voetafdruk van onze leningenportefeuille te laten dalen en de maatschappelijke impact te laten stijgen. We doen dat samen met onze klanten. Ook blijft BNG Bank investeren in de kwaliteit van onze mensen en in het optimaliseren van processen. Dat is belangrijk voor een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige dienstverlening.

Slot

De goede resultaten in het verslagjaar zouden niet mogelijk zijn geweest zonder onze medewerkers. Zij zijn onmisbaar, ook voor het realiseren van onze toekomstige ambities. Onze medewerkers zijn onze kracht door hun betrokkenheid en door hun motivatie om maatschappelijk impact te maken. Zij verdienen onze waardering. Namens BNG Bank spreek ik ook mijn waardering uit voor onze klanten, aandeelhouders, commissarissen en andere

belanghebbenden voor hun bijdrage aan onze prestaties. Een bijzonder woord van dank wil ik richten tot Kees Beuving, die het afgelopen jaar afscheid heeft genomen als lid van de raad van commissarissen van BNG Bank. De bank heeft veel baat gehad bij zijn expertise en wij zijn hem erkentelijk voor zijn constructieve bijdrage aan de ontwikkeling van BNG Bank.

Gita Salden

CEO BNG Bank

2022 KERN GEGEVENS

Marktleider in het publieke domein

Omvang
kredietverlening

€ 12,3
miljard

Balanstotaal

€ 112,1
miljard

Renteresultaat

€ 481
miljoen

Langlopende
kredietportefeuille

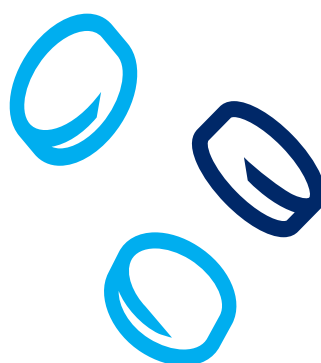
€ 88
miljard

Nettowinst

€ 300
miljoen

Dividendvoorstel

€ 139
miljoen

Common Equity Tier 1-ratio

35%

33% 32% **35%**

2020 2021 **2022**

Tier 1-ratio

37%

39% 38% **37%**

2020 2021 **2022**

Leverage ratio

13%

3,5% 10,6%* **13%**

2020 2021 **2022**

*Stijging als gevolg van
de nieuwe Capital
Requirements Directive

1 GEDREVEN DOOR MAATSCHAPPELIJKE IMPACT

1.1 Ons Kompas Naar Impact

BNG Bank heeft in 2022 verdere stappen gezet in de uitvoering van de aangescherpte strategie: 'Ons Kompas Naar Impact'. Als bank van en voor het publieke domein zijn we er om onze klanten te helpen met impact maken en met het realiseren van hun doelstellingen. In 2022 hebben voor het eerst de impact van onze klanten gemeten. Ons doel is een stijging van de impact van onze klanten in 2023 met 10% ten opzichte van het jaar 2021. Wij realiseren ons dat deze doelstelling ambitieus is. Maar we vinden het belangrijk om een duidelijk stip op de horizon te zetten. In het belang van onze klanten blijven we investeren in onze bedrijfsvoering en medewerkers.

Purpose

BNG Bank is van oudsher de bank van en voor het publieke domein en het publieke belang in Nederland. De purpose van BNG Bank is 'Gedreven door maatschappelijke impact'. Deze purpose is leidend voor alle activiteiten van BNG Bank. De ambitie is dat klanten BNG Bank beschouwen als natuurlijke partner voor het financieren van maatschappelijke vraagstukken, dat de bank daarin succesvol is en dat de bank dat kan aantonen. De bank voert hierover gesprek met haar klanten en helpt klanten bij het behalen van hun maatschappelijke doelen. De bank voorziet haar klanten daarbij van financiering tegen zo aantrekkelijk mogelijke voorwaarden.

BNG Bank kiest voor het publieke domein in Nederland. Hieronder wordt gerekend:

- de Nederlandse overheid, provincies, gemeenten en waterschappen;
- organisaties die een overheidstaak uitvoeren, zoals woningcorporaties, zorg- en onderwijsinstellingen; en
- organisaties waarvan het aandelenkapitaal voor de helft of meer door de overheid wordt verschaft en/of activiteiten waarvoor de overheid 100% garant staat.

Behalve organisaties in het publieke domein financiert BNG Bank ook projecten in de sectoren energie, milieu, mobiliteit en netwerken, indien deze onder het publieke domein gerekend kunnen worden.

Duurzaam, betrouwbaar en professioneel

BNG Bank werkt vanuit drie kernwaarden:

- **Duurzaam** geeft aan dat het handelen van BNG Bank is gericht op het maken van impact, nu en op termijn. De bank weet wat er in de maatschappij speelt, is gericht op oplossingen en op de relatie met klanten.
- **Betrouwbaar** komt tot uiting in transparantie in handelen en communicatie. BNG Bank is helder en eerlijk over wat zij kan betekenen en komt haar afspraken na.
- **Professioneel** bepaalt hoe BNG Bank werkt, hoe de bank zich ontwikkelt en hoe de bank met zichzelf en de ander omgaat in een professionele context. BNG Bank werkt effectief en blijft zich ontwikkelen. De bank toont respect voor de ander, luistert goed, spreekt aan en leert van fouten.

Ons Kompas naar Impact

In 2022 is het strategietraject voortgezet dat in 2021 is gestart onder de noemer *Ons Kompas Naar Impact*. Een belangrijk doel is het vergroten van de maatschappelijke impact van de bank. Het uitgangspunt voor het meten van de maatschappelijke impact zijn vijf 'Sustainable Development Goals' (SDG's). BNG Bank kiest voor vijf SDG's die nauw aansluiten bij de belangrijkste activiteiten die BNG Bank financiert, namelijk:

- **SDG 3:** Goede gezondheid en welzijn;
- **SDG 4:** Kwaliteitsonderwijs;
- **SDG7:** Betaalbare en duurzame energie;
- **SDG 11:** Duurzame steden en gemeenschappen;
- **SDG 13:** Klimaatactie.

SDG 11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN:

- BNG Bank draagt als partner van woningcorporaties bij aan betaalbare en leefbare wijken.
- BNG Bank draagt als partner van gemeenten bij aan betaalbare publieke en sociale voorzieningen.

SDG 3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN:

- BNG Bank draagt bij aan toegankelijke en betaalbare zorg.
- BNG Bank is een partner bij het verduurzamen van zorgvastgoed.

SDG 4 KWALITEITSONDERWIJS:

- BNG Bank draagt bij aan een betaalbare onderwijshuisvesting van goede kwaliteit.
- BNG Bank is een partner bij het verduurzamen van onderwijsvastgoed.

SDG 7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE:

- BNG Bank draagt bij aan een groter aandeel van hernieuwbare energie in de energiemix.
- BNG Bank draagt bij aan het beperken van de energievraag en het vergroten van de energie-efficiëntie.

SDG 13 KLIMAATACTIE:

- BNG Bank draagt bij aan de afname van broeikasgassen.

Strategische speerpunten

In 2022 gaven de onderstaande vier strategische speerpunten richting aan de activiteiten van BNG Bank.

1. Meer focus

BNG Bank handhaafde haar positie als marktleider in het publieke domein. De kredietverlening van EUR 10,9 miljard in het solvabiliteitsvrije segment en van EUR 1,4 miljard in het solvabiliteitsplichtige segment voldeed aan de doelstellingen. Het scoringspercentage voor solvabiliteitsvrije vrije omzet bedroeg in 2022 67,5%.

Een nulmeting ten behoeve van de impactmeting voor de vijf SDG's is in maart 2022 op de website van BNG Bank gepubliceerd, inclusief de gehanteerde methode voor de metingen. In het eerste kwartaal van 2023 is vervolgens de eerste reguliere impactmeting op de website geplaatst. BNG Bank heeft de ambitie om in 2023 via haar klanten 10% meer maatschappelijke impact te maken dan in 2021. De stappen die BNG Bank wil zetten om de doelstellingen van SDG 7 en SDG 13 te bereiken, zijn nader vormgegeven in het 'Klimaatplan – Going Green' dat in december 2022 op de website is gepubliceerd.

2. Excellente bedrijfsvoering

Om het publieke domein optimaal te kunnen bedienen moet de bedrijfsvoering van BNG Bank excellent zijn. Er is in 2022 geïnvesteerd in het verbeteren van het klant – en kredietproces, zoals de doorontwikkeling van de poortwachtersfunctie en het revisieproces. Dit zijn arbeidsintensieve processen waarbij de bank ernaar streeft om - met behoud van kwaliteit - de doorlooptijd te verbeteren.

BNG Bank committeert zich aan goede datakwaliteit. Er zijn verschillende metingen uitgevoerd met betrekking tot datakwaliteit, waarbij de bank haar meetinstrumentarium nog zal doorontwikkelen. Hiervoor wordt aansluiting gezocht bij richtlijnen uit wet- en regelgeving.

3. Vergroten klantpartnerschap

BNG streeft naar reductie van zowel haar eigen CO₂-uitstoot als die van haar leningenportefeuille.

In het klantpartnerschap van BNG Bank speelt duurzaamheid in bredere zin een centrale rol. De bank streeft ernaar haar klanten te helpen bij belangrijke transitievraagstukken zoals verduurzaming van vastgoed. Dit is in 2022 verder ingevuld in het 'Klimaatplan – Going Green'.

4. Versterken organisatie

Bevlogen en kundige medewerkers en het juiste leiderschap zijn randvoorwaarden voor het succesvol uitvoeren van onze strategie. We hebben in 2022 ons wervings- en selectieproces geprofessionaliseerd en zijn erin geslaagd een groot aantal nieuwe medewerkers te verwelkomen. Om talent te behouden en te ontwikkelen hebben geïnvesteerd in ontwikkelings- en opleidingsmogelijkheden, waaronder een ongelimiteerd learning management platform. Onze leidinggevenden hebben gezamenlijk het leiderschapsprofiel 'Leiderschap met impact' opgesteld. Dit expliciteert waar zij voor staan: leiders maken de strategie waar, helpen anderen succesvol te zijn en stimuleren performance.

Impactmeting

Voor BNG Bank is het maken van maatschappelijke impact de drijfveer voor alles dat zij doet. De bank wil dat klanten haar beschouwen als natuurlijke partner voor het financieren van maatschappelijke vraagstukken, dat zij daarin succesvol is en dat aan kan tonen.

BNG Bank rapporteert jaarlijks over de impact van haar klanten. We doen dit, als één van de eerste financiële instellingen in Nederland, omdat we gedreven zijn door maatschappelijke impact.

In 2020 heeft BNG Bank de ambitie uitgesproken om via haar klanten meer maatschappelijke impact te willen maken. In 2021 is gestart met het ontwikkelen van een methode voor het meten van deze impact. In 2022 is deze methode getest. Een voorlopige meting toont een stijging van de impact van BNG Bank op de vijf SDG's tussen begin 2021 en begin 2022. Uitleg over de methodologie en de resultaten van de meting zijn te vinden op de [website](#).

Resultaat impactmeting 2022

Voor BNG Bank is het maken van maatschappelijke impact de drijfveer voor alles wat we doen. We meten de impact via onderstaande Sustainable Development Goals, deze sluiten aan op onze klantgroepen. De maatschappelijke effecten waaraan BNG Bank wil bijdragen zijn afgeleid van deze SDG-targets. Het maatschappelijk effect wordt gekwantificeerd door het meten van een aantal beschikbare indicatoren. Het totaal van de SDG's bepaalt de impactscore. In 2021 is de impact met 3,034 gestegen ten opzichte van 2020.

SDG	Maatschappelijk effect	Toelichting
	Het verbeteren van de luchtkwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - Minder wegverkeer en minder consumentenvuurwerk door Covid-19. - Strengere regels voor sfeerverwarming. - NMVOS vertraagt de verbetering door toename in gebruik van handdesinfectiemiddelen.
	Het terugdringen van wachtlijsten	<ul style="list-style-type: none"> - Grote personeelstekorten in de zorgsector. - Toename van het aantal patiënten door technologische vooruitgang en de vergrijzing. - Extra druk op de zorg door de Covid-19-Crisis.
	Het verbeteren of vernieuwen van onderwijsgebouwen	<ul style="list-style-type: none"> - Het programma frisse scholen zorgt er voor dat scholen aan de slag gaan met het binnenklimaat en met energiebesparende maatregelen.
	Afname energieverbruik van huurwoningen, onderwijsinstellingen en zorginstellingen	<ul style="list-style-type: none"> - Veel aandacht voor de energietransitie in alle sectoren.
	Toename aantal huishoudens die gebruik maken van hernieuwbare energie	<ul style="list-style-type: none"> - Veel aandacht voor de energietransitie in alle sectoren.
	Toename van betaalbare huurwoningen	<ul style="list-style-type: none"> - Op dit moment verhuizen er niet veel mensen. - Er zijn te weinig huizen beschikbaar, dit belemmert doorstroming en mensen blijven daardoor langer in hetzelfde huis wonen.
	Toename van het aantal woningen	<ul style="list-style-type: none"> - Door de verhoogde aandacht voor het woningtekort worden er de komende jaren in Nederland meer huizen bijgebouwd.
	Toename van duurzaam openbaar vervoer	<ul style="list-style-type: none"> - Sterke aandacht voor effecten van vervuילend (openbaar) vervoer op het klimaat.
	Afname van het gemeentelijk afval	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe protocollen van voor en nascheiding, (sterke) aandacht voor bewustwording van afvalscheiding en consuminderen.
	Afname broeikasgassen van onze klanten	<ul style="list-style-type: none"> - Veel aandacht voor de energietransitie in alle sectoren.
	Versterken van de veerkracht en het aanpassingsvermogen van inwoners	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor de voordelige effecten van groene daken. - Overstroming in het zuiden van het land. - Aandacht voor risico en veerkracht van zowel de omgeving als de mensen.

CO₂-emissies verbonden aan de kredietportefeuille

Het klimaatcommitment dat BNG Bank samen met vrijwel de hele Nederlandse financiële sector heeft ondertekend, gaat een bijdrage leveren aan het verminderen van CO₂e-emissies. Eén van de onderdelen van het 'Commitment van de financiële sector' is het meetbaar maken van de gevolgen van kredietverlening en beleggingen op klimaatverandering. Hiertoe heeft BNG Bank zich aangesloten bij PCAF, het Partnership for Carbon Accounting Financials. In de PCAF methodiek wordt op basis van een reeks overkoepelende waarderingsregels de directe en indirecte uitstoot van de klant aan de bank toegeschreven. De PCAF-methodiek wordt door het 96% van de ondertekenaars (52) van het klimaatcommitment gebruikt.

BNG Bank rapporteert al sinds 2018 over de CO₂e-emissies verbonden aan de kredietverlening. Vanwege beschikbaarheid van gegevens vindt de rapportage telkens plaats over het jaar dat voorafgaat aan het verslagjaar van de bank.

BNG Bank presenteerde in november 2022 haar actieplan voor de reductie van de CO₂e-emissies verbonden aan de leningenportefeuille. Dit is wederom een belangrijk onderdeel van het in 2019 getekende commitment. BNG Bank geeft hiermee inzage in de op wetenschap gebaseerde CO₂e reductiepaden voor vier hoofdsegmenten: woningcorporaties, gemeenten, zorg en educatie. Voortgang op deze actieplannen wordt beoogd onderdeel te worden van de jaarrapportage. BNG Bank streeft ook naar verificatie van de afbouwdoelstellingen via het Science Based Targets Initiative (SBTi) en gaat daartoe haar actieplannen indienen ter beoordeling. Ook de emissies van de eigen bedrijfsvoering zijn onderdeel van deze indiening. De emissies die in scope zijn bij het actieplan wijken af van de totale emissies van de portefeuille. Dit heeft te maken met de focus op de vier hoofdsegmenten en met het feit dat de scope 3 emissies van gemeenten buiten beschouwing zijn gelaten. BNG Bank is gecommitteerd aan het verfijnen van deze berekening in samenwerking met haar externe adviseur Het Pon Telos waardoor in de toekomst deze emissies ook onderdeel uit zullen

maken van het actieplan. Zie voor meer details het [actieplan](#).

In dit jaarverslag wordt ingegaan op de CO₂e-emissies verbonden aan de leningenportefeuille 2021, berekend aan de hand van de stand per 31-12-2021. In de berekening van de GHG emissies zijn ten opzichte van de voorgaande metingen een aantal verfijningen doorgevoerd. Voor sociale woningbouw is gebruik gemaakt van werkelijk energieverbruiksdata op gebouwniveau in plaats van een op gebouwkenmerk gebaseerde schatting om de GHG emissies te berekenen. Voor de zorgsector is er ook gebruik gemaakt van werkelijke energieverbruiksdata op gebouwniveau in plaats van een berekening van de GHG emissies op basis van de gemaakte kosten voor aardgas- en elektriciteitsverbruik. Voor gemeenten en provincies is er gebruik gemaakt van energieverbruiksdata door de overheidssector. Vervolgens is op basis van het aantal medewerkers op gemeente- en provincieniveau in verhouding tot het aantal medewerkers op overheidssectorniveau het verbruik van gemeenten en provincies bepaald. Voor de waterschappen zijn aan de totale GHG emissies de GHG emissies afkomstig van de rioolzuiveringsinstallaties en van gemeenschappelijke regelingen toegevoegd. Voor gemeenschappelijke regelingen zijn de de GHG emissies voor het eerst bepaald. Deze en andere minder impactvolle aanpassingen staan in detail beschreven in het PCAF rapport, per sector onder 'Adjustments in methodology' en zijn voor de drie rapportagejaren 2019, 2021 en 2022 doorgerekend.

Deze herberekening heeft geleid tot een neerwaartse bijstelling van de CO₂e-emissies voor de verslagjaren 2021 en 2019. Dit jaar wordt de datakwaliteit direct in PCAF scores uitgedrukt, in plaats van op PCAF scores gebaseerde sterren. Dit sluit beter aan op hoe de datakwaliteit in de PCAF methodologie wordt bepaald. De details hiervan zijn te lezen in het PCAF rapport (15.2, Data quality per sector), waarbij er ook gereflecteerd wordt op de datakwaliteitsscores toekenningen van vorig jaar.

De CO₂e-emissies verbonden aan de leningenportefeuille van BNG Bank zijn in 2022 gedaald. De totale emissies in absolute zin kwamen

lager uit dan in 2021, terwijl het in de metingen betrokken bedrag groeide. Voor meer details over de emissies van de leningenportefeuille verwijzen wij naar het [PCAF rapport 2022](#).

Een beschrijving van de methodiek en de voor de berekening gebruikte bronnen is opgenomen in de paragraaf [Uitgangspunten verslaglegging](#), en terminologie wordt uitgelegd in de [Begrippenlijst](#). In die paragraaf is een totaaloverzicht opgenomen van de berekende CO₂-emissies van de diverse klantsectoren voor 2019, 2021 en 2022. Een gedetailleerde rapportage over de CO₂-emissies verbonden aan de leningenportefeuille is gepubliceerd op de [website](#).

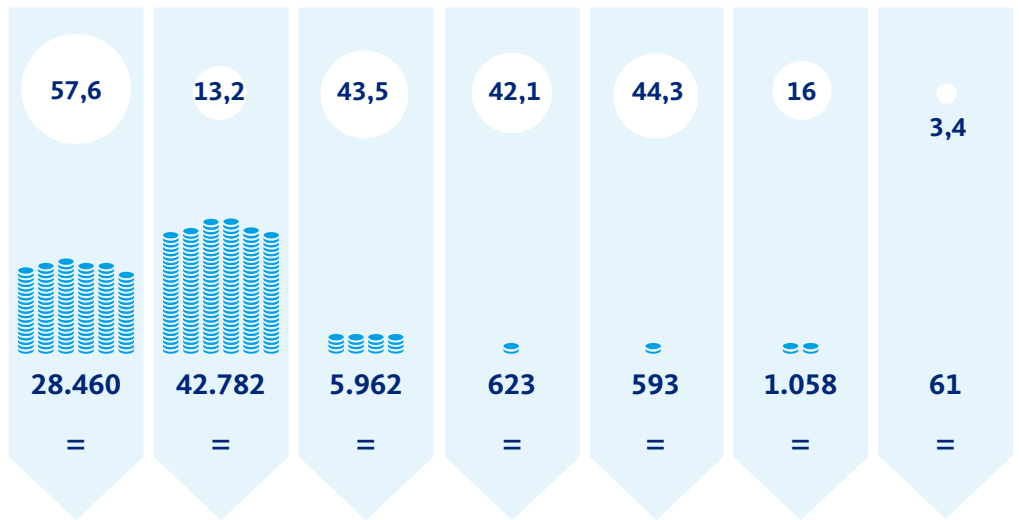
CO₂-emissies verbonden aan kredietportefeuille

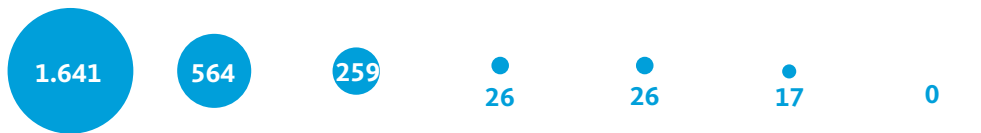
Emissies
(in ton/miljoen EUR)

In meting meegenomen
deelportefeuille BNG Bank
per 31-12-2021
(☺ = EUR 500 miljoen)

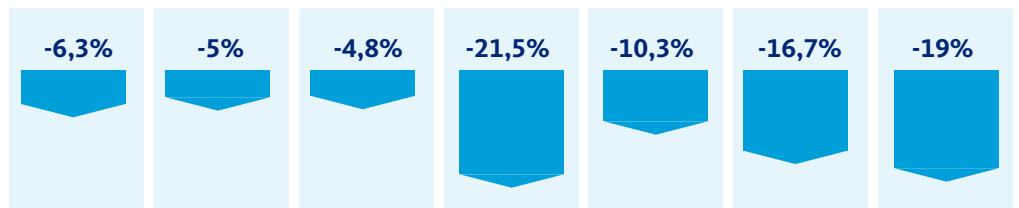
Totaal
79.539 miljoen EUR

Totaal
2.533 kTon
Aan kredietverlening BNG Bank
toegeschreven emissies (kTon)

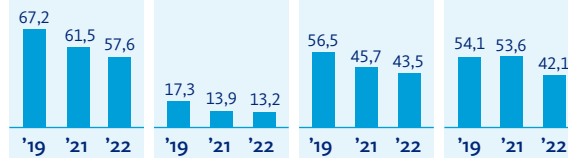
% wijziging in CO₂-emissies
gemeten in ton/miljoen EUR
in vergelijking met 2021

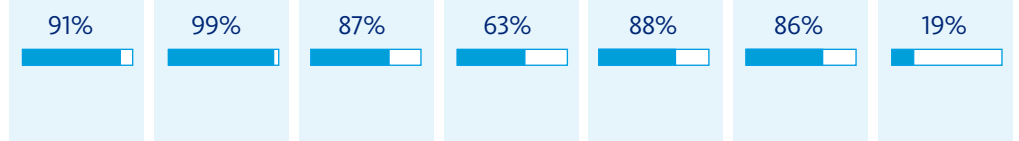
Ontwikkeling CO₂-emissies
enkele klantsectoren

**Ontwikkeling CO₂-emissies
totale kredietportefeuille
BNG Bank (ton/miljoen EUR)**

39,1 2019 **34,2** 2021 **31,8** 2022

% portefeuille
betrokken in berekening

1.2 Economie onder druk

Het jaar 2022 was een jaar van twee gezichten. De lockdowns en beperkende maatregelen in verband met de COVID-19-pandemie werden aan het begin van het jaar wereldwijd losgelaten. Dat leidde tot een herstel van de economie. Gaandeweg het jaar liep de bedrijvigheid echter terug. Dat had alles te maken met de oorlog in Oekraïne en de verdere stijging van de inflatie. Ook klanten van BNG Bank hadden hier last van. Daarnaast werd de krapte op de arbeidsmarkt in 2022 duidelijker merkbaar in de verschillende branches.

Economisch herstel

Het herstel van de economie, dat in 2021 al was ingezet, zette door. De Nederlandse economie groeide in 2022 met ruim 4 procent. Door het loslaten van de beperkende maatregelen vanwege COVID-19 trok de consumptie verder aan. Met name de dienstensector profiteerde daarvan. Mensen gingen weer uit eten, of bezochten een theater, museum of bioscoop. De export herstelde in 2022 ook verder. Er was meer vraag naar onze producten, omdat andere Europese landen hun COVID-19-maatregelen ook versoepelden.

En doordat er meer te besteden was, steeg de import eveneens.

Oplopende inflatie en stijging rente

Het uitbreken van de oorlog in Oekraïne in februari zorgde voor een omslag. De onzekerheid over de economische ontwikkeling nam toe. En prijsstijgingen van met name energie en grondstoffen drukten de bestedingen. In de eurozone liep de inflatie op naar ruim 8 procent. In Nederland kwam de inflatie volgens de geharmoniseerde consumentenprijsindex nog

Rente op tienjarige staatsleningen

Bron: Macrobond

hoger uit, namelijk op 11,6 procent. In 2021 bedroeg de geldontwaarding in ons land 2,8 procent. De Europese Centrale Bank (ECB) verkrapte het monetaire beleid. Het depositotarief werd in een aantal stappen verhoogd van -0,5% naar 2,0%. Daarnaast besloot de centrale bank de effectenaankopen te beëindigen. Ook in de Verenigde Staten werden de officiële tarieven verhoogd. Deze beleidsveranderingen leidden op de financiële markten tot sterke rentestijgingen over de gehele linie.

Om die prijsstijgingen te compenseren, werden door overheden voor alle huishoudens koopkrachtmaatregelen getroffen. Hoewel die maatregelen op zichzelf legitiem zijn, zorgen ze economisch gezien ook voor problemen: koopkrachtstijging stimuleert economische groei en stijging van de lonen. Hierdoor blijft de inflatie weer langer hoog. En dat betekent dat centrale banken de rentes nog langer moet verhogen. Deze macro-economische ontwikkelingen hebben uiteraard gevolgen voor de klanten van BNG Bank. Onder invloed van de rentestijging lopen de investeringen terug. Vooral de woningmarkt heeft daar last van. De prijsstijgingen van met name energie en grondstoffen raken sectoren als de zorg en onderwijs.

Stikstofcrisis

Het stikstofprobleem houdt Nederland in zijn greep. Het kabinet kwam in de zomer met plannen om de uitstoot tegen te gaan. Deze zorgden voor veel beroering. De onzekerheid over de stikstofregelgeving heeft samen met de opgelopen bouwkosten en een gebrek aan locaties naar verwachting een negatief effect op investeringen van woningcorporaties in de komende jaren.

Krapte op de arbeidsmarkt

Mede onder invloed van de koopkrachtmaatregelen van de overheid groeide de werkgelegenheid in 2022 verder door. Hierdoor houdt de krapte op de arbeidsmarkt onverminderd aan. Dit is met name pregnant in de zorg en het onderwijs, twee sectoren waarin BNG Bank actief is. In de zorgsector bedroeg het aantal vacatures in het derde kwartaal van 2022 bijna 70.000, terwijl in de onderwijssector in dezelfde periode rond 12.000 banen open stonden. De krapte op de arbeidsmarkt is ook een

probleem voor het overheidsapparaat. Als gevolg van tekort aan arbeidskrachten en hogere energie- en grondstofkosten kan de overheid haar plannen niet volledig uitvoeren. In 2022 was volgens het CPB sprake van een onderuitputting van EUR 4,1 miljard, waarvan de helft bij de decentrale overheden. De loonstijgingen namen in de loop van het jaar toe. Dat gold in het bijzonder voor de publieke sector, waar de lonen in de tweede helft van het jaar met 5% stegen.

Overheidsfinanciën op orde

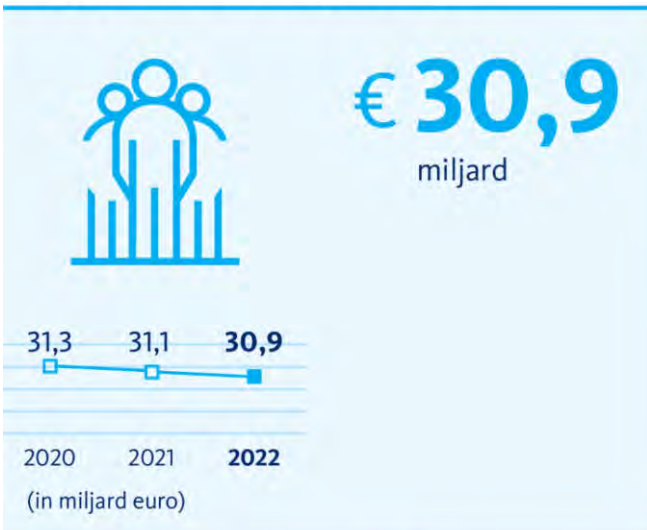
Ondanks dat de overheid met regulerende prijsmaatregelen kwam, is ook het overheidstekort volgens het CPB teruggelopen van 2,6% van het bbp in 2021 naar 1,1% van het bbp in het afgelopen jaar. Deze daling is niet alleen het gevolg van onderuitputting, maar ook van meevallende aardgasbaten. Decentrale overheden realiseerden in 2022 een gezamenlijk begrotingstekort van 1,0 miljard euro, wat neerkomt op 0,1% van het bbp. In 2021 hadden deze overheden nog een overschot van EUR 1,5 miljard. De bruto-schuld daalde het afgelopen jaar naar 50% van het bbp. Hiermee is de bruto overheidsschuld nog steeds aanzienlijk lager dan in andere westerse landen. In de eurozone bedroeg de totale bruto schuld van nationale overheden volgens de meest recente officiële ramingen 94% van het bbp. De voornaamste ratingbureaus handhaafden de credit rating van Nederland op het hoogste niveau (AAA respectievelijk Aaa). Mede hierdoor bleven ook de credit ratings van BNG Bank onveranderd op de hoogst mogelijke niveaus.

1.3 Partnerschap in de klantsectoren

BNG Bank heeft voorzien in de kredietbehoeften van haar klanten en met hen meegedacht over hun huidige en toekomstige behoeften. De bank handhaafde haar positie als marktleider in het publieke domein.

Decentrale overheden

Langlopende kredietportefeuille

Omzet nieuwe langlopende kredietverlening

Met haar financiering helpt BNG Bank decentrale overheden om te werken aan SDG's 3 (Goede gezondheid en welzijn), 4 (Kwaliteitsonderwijs), 7 (Betaalbare en duurzame energie), 11 (Leefbare steden en gemeenschappen) en 13 (Klimaatactie).

De kredietverlening aan de decentrale overheden lag in 2022 lager dan het voorgaande jaar maar wel boven de doelstelling. De vraag naar krediet nam af. Tijdens de COVID-19-pandemie heeft het Rijk de decentrale overheden voorzien van de nodige liquiditeit. Maar ook toegenomen concurrentie vanuit niet-banken droeg hieraan bij. Het investeringstempo werd negatief beïnvloed door een reeks nieuwe onzekerheden. Bestaande probleemgebieden als het Sociaal Domein en de nasleep van de COVID-19 pandemie werden aangevuld met de inval van Rusland in buurland Oekraïne. De oorlog zette de beschikbaarheid van mensen en financiële middelen

verder onder druk. Door onder andere inflatie en personeelstekorten heeft dit zijn weerslag op het voorzieningenniveau aan de burger.

BNG Bank als financier en sparringpartner

In gesprekken met gemeenten bespreekt BNG Bank de ondersteuning die ze kan bieden bij de financiële uitdagingen waarvoor gemeenten staan. Daarbij wordt onder meer meegedacht over de mogelijke financieringsstructuur van huidige en toekomstige investeringen. BNG Bank ziet het huisbankierschap als belangrijk element in het klantpartnerschap. Met dank aan het solide overheidskader met als ankers

de Financiële-verhoudingswet en het horizontale en verticale toezicht, zien wij geen verslechtering van de kredietwaardigheid.

In 2022 had BNG Bank regelmatig contact met klanten over onder meer warmtenetten, slimme straatverlichting, betalingsverkeer, kredietverlening en Customer Due Diligence (CDD).

Ontwikkelingen bij decentrale overheden

De eerste helft van het jaar kenmerkte zich door een groot aantal nieuwe kredietaanvragen in een stijgende renteomgeving. Dit kwam vooral door het naar voren halen van financiering en het omzetten van kort naar lang geld. Deze ontwikkeling keerde om in de rest van het jaar.

Gevolgen door COVID-19

In 2022 waren de gevolgen van de liquiditeitssteun voor COVID-19 nog merkbaar. In combinatie met achterblijvende investeringen leidde dit in sommige gemeenten tot een verbetering van de financiële ratio's.

Impact Oekraïne

De opvang van vluchtelingen uit Oekraïne was een uitdaging voor gemeenten. BNG Bank raakte nauw betrokken bij het op veilige wijze uitkeren van leefgeld aan de vluchtelingen. Inmiddels maken ongeveer tweehonderd gemeenten gebruik van een (mede) door ons ontwikkeld systeem van betaalpassen.

Stijgende energieprijzen

Door het conflict met Rusland stegen de energieprijzen. Dit vertaalde zich in stijgende energiekosten van overheidsgebouwen en gebouwen van gesubsidieerde instellingen. Dat leidde tot een verslechtering van de exploitatie van deze gebouwen. De stijging van de kosten kon gedeeltelijk worden doorberekend via lokale belastingen. Ook waren veel gemeenten aanzienlijk duurder uit doordat ze hun contract met Gazprom verplicht moesten inruilen voor een duurder aanbieder.

Inflatie

Een gevolg van de inflatie was dat veel gemeentelijke projecten duurder uitvielen. In het bijzonder gold dit voor investeringen in nieuwbouw en onderhoud van

gebouwen. Ook investeringen door marktpartijen in samenwerking met (semi-)publieke partijen werden hierdoor minder aantrekkelijk. Deze trend zien wij ook terug in de verwachte realisatie van de woonopgave. De start van nieuwe projecten werd tijdens de pandemie al opgeschort. Nu zorgden hoge kosten, het gebrek aan personeel en het gebrek aan materialen voor verder uitstel.

Nieuwe financieringssystematiek

Gemeenten en overheid zullen afspraken moeten maken over voldoende financiën voor het uitvoeren van het verruimde takenpakket van gemeenten. Om tot een stabielere financiering van de gemeenten te komen, is in het regeerakkoord opgenomen dat de komende jaren een nieuwe financieringssystematiek wordt uitgewerkt voor de periode na 2025. Doordat nog niet duidelijk is hoe dit nieuwe systeem wordt ingevuld, is het mogelijk dat investeringsplannen zullen worden teruggeschroefd. Het Rijk heeft eenmalig EUR 1 miljard beschikbaar gesteld voor het jaar 2026 om de daling enigszins en incidenteel op te vangen. Wel is het Rijk verplicht, op basis van de Financiële-verhoudingswet, om de financiële gevolgen te compenseren.

In 2023 ontstaat nu wel het praktische probleem dat de meerjarenbegroting niet gemakkelijk structureel en materieel in evenwicht gebracht kan worden omdat het boekjaar 2026 hiertoe behoort. Dit betekent voor gemeenten een gedwongen terughoudendheid in het opstellen van de meerjarenbegroting 2023-2026. Dit heeft naar verwachting een negatief effect op de toekomstige kredietvraag.

Energietransitie

De energietransitie is een van de grootste maatschappelijke opgaven waar Nederland voor staat. Wil de publieke sector haar voortrekkersrol in verduurzaming waarmaken, dan is hiervoor meer financiële ruimte vanuit de rijksoverheid nodig. De gemeenten krijgen vanuit het Rijk voornamelijk middelen voor personele en bijbehorende materiële kosten. Dit laat de vraag open of voldoende geld beschikbaar is voor de publieke materiële investeringen. BNG Bank is in 2022 begonnen met het inventariseren van de klimaatrisico's op dit gebied voor de eigen leningenportefeuille.

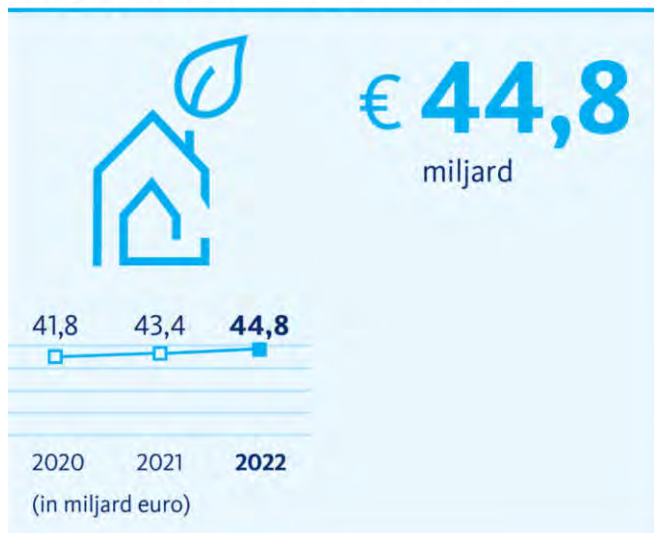
Aanbestedingen

In 2022 werden diverse aanbestedingen voor betalingsverkeer gewonnen. In 2022 werden wij de bank voor betalingsverkeer van onder meer Belasting Samenwerking West Brabant,

de gemeente Veldhoven, Samenwerkingsverband Vastgoed Informatie Heffing en Waardebepaling (SVHW), Gemeentelijk Belastingkantoor Twente en de gemeente Zoetermeer.

Woningcorporaties

Langlopende kredietportefeuille

Omzet nieuwe langlopende kredietverlening

Met haar financiering helpt BNG Bank woningcorporaties om te werken aan SDG's 7 (Betaalbare en duurzame energie), 11 (Leefbare steden en gemeenschappen) en 13 (Klimaatactie).

De leningenportefeuille die BNG Bank heeft uitstaan bij woningcorporaties vertoonde ook in 2022 een stijging. Het is een voortzetting van de ontwikkeling die in 2019 begon en die ook in 2020 en 2021 te zien is geweest. In de jaren daarvoor was er juist een afname van de kredietverstrekking aan woningcorporaties. De groei van de leningenportefeuille heeft alles te maken met de toenemende investeringen van woningcorporaties.

BNG Bank als financier en sparringpartner

Het overgrote deel van de financieringen die BNG Bank woningcorporaties verstrekt, vinden plaats onder garantie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Door de borgstelling van WSW kunnen woningcorporaties bij BNG Bank gunstige financieringen krijgen, tegen zo laag mogelijke kosten.

Ontwikkelingen bij Woningcorporaties

Gevolgen door COVID-19

In 2022 was er bij woningcorporaties nauwelijks nog iets te merken van negatieve effecten van de Covid-19-pandemie. Bij aanvang van deze crisis in 2020 bestond er bij woningcorporaties zorg over de economische effecten van de pandemie, over mogelijke werkloosheid onder huurders en als gevolg daarvan het ontstaan van huurachterstanden. Van dat laatste is eigenlijk nauwelijks sprake geweest. Het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden vormde in eerste instantie, gezien de anderhalvemetermaatregelen nog voor praktische uitdagingen. Maar ook dat was in 2022 nauwelijks nog aan de orde.

Impact oorlog Oekraïne

Voor woningcorporaties was de oorlog in Oekraïne sterk voelbaar. Woningcorporaties speelden in 2022 een rol bij de opvang van vluchtelingen als gevolg van de oorlog. De stijging van energiekosten, de inflatie en andere kostenstijgingen die mede het gevolg waren van de oorlog hadden twee effecten op de financiële huishouding van woningcorporaties. Een *direct effect* was de stijging van de bouwkosten en personeelslasten van woningcorporaties. Een *indirect effect* is dat huurders vanwege inflatie en de stijgende energielasten, problemen gaan ondervinden bij het betalen van de huur. Vooralsnog leidt dat overigens niet tot grote huurachterstanden bij corporaties.

Nationale prestatieafspraken

Medio 2022 zijn de zogenoemde *nationale prestatieafspraken* gemaakt tussen Aedes, Woonbond, VNG en de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. De afspraken omvatten de volkshuisvestelijke opgaven tot en met 2030. Ze vormen een gezamenlijke agenda met de maatschappelijke opgaven rond de beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen, de verduurzaming van de gebouwde omgeving, de leefbaarheid van wijken en buurten en de betaalbaarheid van wonen.

Indien de ambities in de *nationale prestatieafspraken* daadwerkelijk gerealiseerd gaan worden, betekent dat de komende jaren voor BNG Bank een aanzienlijke toename van de kredietaanvragen. Door het afschaffen van de verhuurderheffing per 1 januari 2023 zullen woningcorporaties extra financiële ruimte hebben om de investeringen te realiseren die zij hebben toegezegd. Daartegenover staat wel dat inmiddels de (bouw)kosten zijn toegenomen en ook de rente fors is gestegen. Corporaties kunnen deze kostenstijgingen niet zonder meer doorberekenen aan hun huurders omdat de wettelijke mogelijkheid tot huurverhoging beperkt is. Ook de tekorten aan bouwmaterialen, capaciteit in de gehele bouwkolom, en gebrek aan bouwlocaties, maken de realisatie van de ambities niet vanzelfsprekend.

Investeren in middenhuur-woningen

Een belangrijk onderdeel van deze prestatieafspraken is de realisatie van middenhuur-woningen. Werd er

in het verleden vooral gekeken naar marktpartijen op dit punt, nu is in de politiek een omslag zichtbaar: er wordt verwachtingsvol naar corporaties gekeken om meer te investeren in middenhuur-woningen. Voor deze investeringen is een ander type financiering nodig, omdat de WSW-garantie daarop niet van toepassing is. In 2022 heeft BNG Bank diverse van dit type financieringen verstrekt. We zien daarnaast een toenemend aantal informatievragen over dit type financiering.

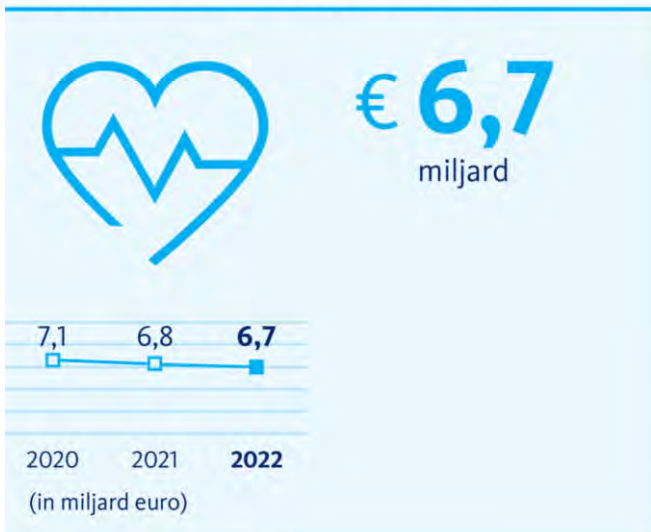
BNG Bank pleit ervoor om projecten in het middenhuur-segment ook onder een vorm van garantstelling te laten plaatsvinden. De opgave zoals benoemd in de prestatieafspraken zullen naar het oordeel van de bank uiteindelijk niet allemaal bancair financierbaar zijn. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) zou voor die garantstelling de aangewezen partij zijn. Dat leidt tot betere beschikbaarheid van financieringen en lagere rentes, waardoor middenhuur-woningen ook betaalbaar blijven voor toekomstige huurders. Ook het feit dat dit huursegment gereguleerd gaat worden, pleit voor een grotere rol van de overheid bij de financiering.

BNG Bank wil corporaties ondersteunen bij de ambities zoals neergelegd in de prestatieafspraken en is dan ook bereid om de leningenportefeuille in de sector verder uit te breiden: zowel onder borging van het WSW als zonder deze borging. Wij zullen aanvragen positief en constructief tegemoet treden, overigens altijd op een vanuit bancair perspectief verantwoorde wijze. De ambities van de sector op het gebied van verduurzaming passen daarnaast goed bij de klimaatambities van de bank.

Het feit dat investeringen van corporaties zowel een sociaal als ook een duurzaam karakter hebben, sluit daarnaast goed aan bij een toenemende behoefte op de kapitaalmarkt aan dit type investeringen. De bank ziet het dan ook als haar doel om dit sociale en duurzame profiel van de sector bij haar kapitaalverschaffers verder onder de aandacht te brengen.

Zorg

Langlopende kredietportefeuille

Met haar financiering helpt BNG Bank zorginstellingen om te werken aan SDG's 3 (Goede gezondheid en welzijn), 7 (Betaalbare en duurzame energie) en 13 (Klimaatactie).

Omzet nieuwe langlopende kredietverlening

De instellingen die klant zijn bij BNG Bank zijn actief in de ziekenhuiszorg, de geestelijke gezondheidszorg, de ouderenzorg, de jeugdzorg en de gehandicaptenzorg. Voor deze instellingen was 2022 geen makkelijk jaar. In het voorjaar werd duidelijk dat de zorgsector relatief hard werd geraakt door oplopende inflatie en personeelstekorten. Het risicoprofiel van de sector kwam onder druk te staan omdat deze factoren stapelden met andere risico's en ontwikkelingen. De langlopende leningenportefeuille die BNG Bank heeft uitstaan bij zorgaanbieders liep in 2022 licht terug. Dit weerspiegelt de tendens van kleinschaliger nieuwbouw die samenhangt met de transitie die de sector nu doormaakt ten aanzien van het zorgaanbod.

BNG Bank als financier en sparringpartner in de zorg

BNG Bank heeft een stevige marktpositie opgebouwd met een relatief goed en stabiel risicoprofiel. Klanten weten ons te vinden voor financieringsvragen. Jaarlijks worden analyses uitgevoerd om te monitoren hoe het kredietrisicoprofiel van zorginstellingen zich verder ontwikkelt. De bank stelt zich op als partner van klanten in de zorgsector en wil kredieten verlenen. Door de verslechterende economische

omstandigheden is een goede risicobeoordeling meer dan ooit van groot belang.

Ontwikkelingen in de zorgsector

Ondanks de uitdagingen in de sector was 2022 een goed jaar voor de kredietverlening van BNG Bank. De verwachtingen voor 2022 waren vooraf getemperd door de COVID-19-pandemie, maar uiteindelijk was de omzet hoger dan voorzien.

Vanaf de zomer rezen er zorgen over de impact van inflatie op de jaarresultaten in 2022. De overheid nam een aantal maatregelen, maar deze boden maar in beperkte mate soelaas. De kans is groot dat het jaar 2022 voor een groot aantal zorginstellingen een verliesjaar wordt. Dit zal de investeringscapaciteit in de sector aantasten. In 2023 zal er nog nieuwbouw gerealiseerd worden waarover eerder is besloten. Voor nieuwe projecten zal het in bepaalde gevallen lastiger worden.

De grootste uitdaging in de zorgsector is de beschikbaarheid van personeel. Dat zal ook de komende tijd zo blijven. Zorginstellingen hebben te maken met een hoog ziekteverzuim en er is te weinig eigen personeel om dit op te vangen. Hierdoor wordt op grote schaal extern personeel (ZZP) aangetrokken tegen hogere tarieven, met als gevolg dat de personeelskosten sterk stijgen. Het tekort aan zorgpersoneel zal naar verwachting een structureel, zo niet een maatschappelijk probleem worden.

Gevolgen door COVID-19

De COVID-19-pandemie bleef voelbaar in 2022. Opgelopen wachtlijsten konden nog niet worden ingelopen vanwege personeelstekorten. De druk op de cao-onderhandelingen nam toe waardoor het risico op loonstijgingen boven de daarvoor beschikbare ruimte ook toenam. De onzekerheid over de nasleep van de compensatie- en vangnetregeling voor 2020 en 2021 duurde voort voor ziekenhuizen die een beroep hadden gedaan op de hardheidsclausule in de regeling en die nog in afwachting waren van een beslissing. De hardheidsclausule is het extra vangnet voor ziekenhuizen die met de reguliere compensatieregelingen voor de coronacrisis alsnog in de rode cijfers terechtkwamen.

Impact oorlog Oekraïne

De oorlog in Oekraïne zorgde voor een sterke opwaartse druk van de energieprijzen. Dit resulteerde vervolgens in een stijging van de inflatie. Zorgaanbieders worden in het begin gecompenseerd voor inflatie maar, binnen de daarvoor ingerichte

procedures, werkt dat alleen goed bij een gematigde inflatie. De inflatie in 2022 nam veel sneller toe, dan dat deze in de toekomstige tarieven van de instellingen kon worden gecompenseerd. De resultaten voor 2022 lijken hierdoor te verdampen. Bovenop de hiervoor genoemde risico's kwam de stijging van de rente. Dit maakte nieuwe investeringen lastiger.

Integraal Zorgakkoord

Zorgaanbieders hebben relatief weinig mogelijkheden om bij te sturen. Ze kunnen niet bezuinigen op personeel omdat daaraan al een groot gebrek is. De maatschappelijke taak van zorginstellingen speelt hierin een rol. Ook is het opvoeren van de productie niet mogelijk vanwege de gemaakte afspraken in het Integraal Zorgakkoord, dat in september 2022 werd gesloten. Dat akkoord ziet toe op het beheersen van de uitgavengroei. Hierin staan afspraken waarbij zorgaanbieders en zorginkopers met de Rijksoverheid afspraken hebben gemaakt over een andere manier van werken en het bieden van 'passende zorg' waardoor de continu stijgende zorguitgaven beheersbaar moeten blijven.

Green Deal Duurzame Zorg 3.0

Aan het einde van 2022 werd door een groot aantal stakeholders en zorgaanbieders de Green Deal Duurzame Zorg 3.0 gesloten. Doel van de Green Deal is het verduurzamen van de zorg. Een belangrijk element is het terugbrengen van de CO₂-emissie in het zorgvastgoed om te voldoen aan de gemaakte afspraken in het Klimaatakkoord.

Onderwijs

Langlopende kredietportefeuille

Omzet nieuwe langlopende kredietverlening

Met haar financiering helpt BNG Bank onderwijsinstellingen om te werken aan SDG's 4 (Kwaliteitsonderwijs), 7 (Betaalbare en duurzame energie) en 13 (Klimaatactie).

BNG Bank draagt bij aan betaalbare onderwijshuisvesting van goede kwaliteit. Wij fungeren als financier en sparringpartner bij het ontwikkelen en verduurzamen van onderwijsvastgoed. Voor het basis- en voortgezet onderwijs verloopt de financiering van investeringen doorgaans via de gemeenten. Het vastgoed van middelbaar en hoger beroepsonderwijs en universiteiten financiert BNG Bank rechtstreeks. De kredietverlening van BNG Bank aan de onderwijssector is in 2022 achtergebleven bij de verwachtingen. Door de pandemie, de inflatie en de onzekerheid die dat meebracht, zijn vertragingen ontstaan in de lange voorbereidingstrajecten van onderwijsvastgoedprojecten.

BNG Bank als financier en sparringpartner

BNG Bank wil niet alleen kredietverlener zijn van de onderwijssector maar ook kennis en expertise delen. Wij willen als financier en sparringpartner optrekken met gemeenten en schoolbesturen. Om die reden denken wij na over manieren waarop BNG Bank nieuwe impulsen kan geven aan het ontwikkelen van onderwijsvastgoed. Daarbij gaat de aandacht

primair uit naar investeringen in duurzaamheid en in een gezond binnenklimaat van schoolgebouwen. Daarnaast zijn wij met het ministerie van OC&W in gesprek gegaan over de rol die wij voor onszelf zien en de nieuwe initiatieven die wij samen kunnen ontwikkelen. Een idee dat in dat kader besproken is, gaat over de efficiency van processen rond het afsluiten van kredieten. Dit kan leiden tot meer gemak voor klanten en tot lagere kosten van financieringen.

In het laatste kwartaal van 2022 heeft BNG Bank met gemeenten verschillende bijeenkomsten georganiseerd over de rol van de bank bij het financieren van onderwijshuisvesting. We hebben laten zien hoe BNG Bank ondersteuning kan bieden als er een nieuwe school moet worden gebouwd.

Ontwikkelingen in de sector onderwijs

Gevolgen door COVID-19

In 2022 stond de onderwijskwaliteit in de sector onder druk. Dit was nog een gevolg van de COVID-19-pandemie. In de loop van het jaar werd steeds duidelijker dat er leerachterstanden zijn ontstaan en dat deze achterstanden niet eenvoudig kunnen worden ingehaald door het tekort aan leerkrachten. Verder zorgde COVID-19 ook voor een verhoogd ziekteverzuim waardoor personeelstekorten verder opliepen. Er zijn door de overheid eenmalig grote bedragen beschikbaar gesteld voor het verbeteren van de onderwijskwaliteit en het inlopen van de opgelopen onderwijsachterstanden die het gevolg zijn van de pandemie.

Veel onderwijsinstellingen hebben te maken met een achterstand in de kwaliteit van hun gebouwen. De verbetering van het binnenklimaat van scholen was al een uitdaging en de urgentie daarvan is door de pandemie toegenomen. Daar komt nu de grote uitdaging bij van de verduurzaming van het onderwijsvastgoed, vooral in het primair en voortgezet onderwijs. Door allerlei oorzaken voldoet het gemiddelde - typische Nederlandse - basisschoolgebouw niet aan de huidige wettelijke eisen. Er is dus nog heel veel te doen. Het volume is enorm, maar het lijkt een uitdaging om dat ook bekostigd te krijgen. Het rijk heeft in 2022 geen

signalen gegeven dat het met financiële middelen zal bijspringen. Daarnaast speelde ook in 2022 duurzaamheid een belangrijke rol, dit zal de komende jaren zo blijven.

Impact oorlog Oekraïne

Leerplichtige kinderen uit Oekraïne moesten in Nederland ook onderwijs kunnen volgen. Het was een extra opgave waarvoor vanuit de overheid extra geld beschikbaar werd gesteld. Wij hebben geen signalen opgevangen dat dit geleid heeft tot een vermindering van de onderwijskwaliteit.

De oorlog in Oekraïne zorgde voor hogere energieprijzen en een hoge inflatie. Dit leidde tot stijgende kosten. De eerste helft van het verslagjaar was dit reden tot zorg. Uiteindelijk was er geen sprake van negatieve gevolgen voor de instellingen. Het risicoprofiel van de sector hoefde niet te worden aangepast.

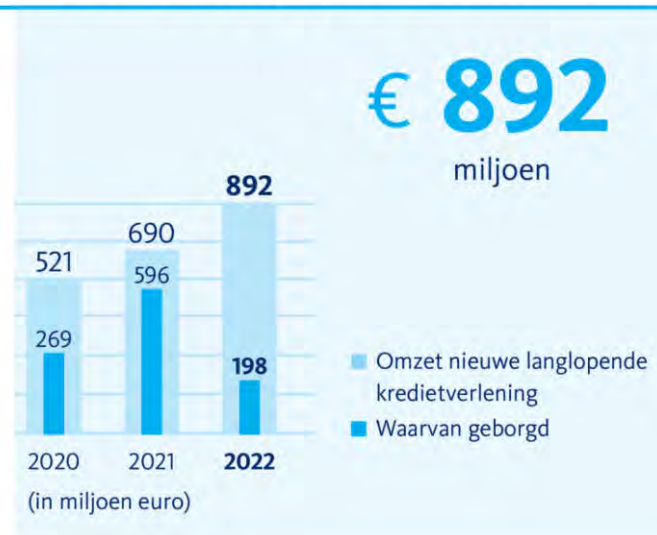
Vanwege de stijgende rente moesten projectinvesteringen die nog in de fase van besluitvorming zaten opnieuw worden berekend. Dit kon resulteren in uitstel of zelfs afstel van investeringen. Deze situatie kan zich ook de komende tijd nog blijven voordoen. Het maatschappelijk belang van onderwijshuisvesting is echter groot. Gemeenten hebben bovendien de wettelijke taak om in onderwijshuisvesting te voorzien.

Publieke bedrijven en infrastructuur

Langlopende kredietportefeuille

Omzet nieuwe langlopende kredietverlening

Met haar financiering helpt BNG Bank publieke bedrijven en infrastructuur om te werken aan SDG's 7 (Betaalbare en duurzame energie) en 13 (Klimaatactie).

Afgelopen jaar was voor publieke bedrijven en infrastructuur een woelig jaar. De aanzienlijke stijging van de energieprijzen en inflatie als gevolg van de oorlog in Oekraïne had een wisselend effect op onze klanten. Voor de sectoren NEMM (Netwerk-, Energie-, Milieu- en Mobiliteitbedrijven) van BNG Bank was het qua omzet, die boven verwachting was, een goed jaar. Dit beeld is enigszins gekleurd vanwege enkele grote transacties. Het totale vermogen dat BNG Bank in deze sector heeft uitstaan, nam af van 4,2 miljard euro in naar 4,0 miljard euro in 2022. Zoals mag worden verwacht met een dergelijk gevarieerd klantenpakket waren de financieringen die het team verzorgde zeer divers.

BNG Bank als financier en sparringpartner

BNG Bank regelde de verhoging van een krediet voor de nationale spoorvervoerder van 200 miljoen naar 400 miljoen euro. Ook werd de financiering van 400 miljoen euro voor Havenbedrijf Rotterdam verlengd.

In de gemeente Westland vond een bijzondere transactie plaats. BNG Bank verzorgde in

consortium verband een krediet van 90 miljoen euro waarmee drie geothermie doubletten en een grootschalig warmtenet konden worden gefinancierd. Hiermee zullen naar verwachting tachtig glastuinbouwers minder afhankelijk worden van gas. Het financieringsaandeel van BNG Bank bedroeg 30 miljoen euro. BNG Bank is al langere tijd betrokken bij vele geothermieprojecten en heeft op dit gebied ruime kennis en ervaring opgebouwd.

Ook de gemeente Veenendaal onderkent al jarenlang het belang van warmtenetten. Het warmtebedrijf van de gemeente Veenendaal wil komende jaren nog meer woningen en bedrijven verduurzamen door ze aan te sluiten op hun slimme en groene warmtenet. BNG Bank heeft de financiering van het nieuwste project geregeld.

Voor afvalverwerker Twence BV werd een krediet van 31 miljoen euro verzorgd voor de bouw van een nieuwe CO₂-afvanginstallatie waarmee 100.000 ton CO₂ per jaar kan worden afgevangen. De afgevangen CO₂ wordt vervolgens onder andere beschikbaar gesteld als voeding voor gewassen in de glastuinbouw.

Ontwikkelingen in de sector publiek bedrijven en infrastructuurs

Energieprijs

Voor bepaalde klanten - vooral in de opwek van duurzame energie - resulteerde de hogere energieprijs in hogere inkomsten. Afnemers van energie, zoals OV-bedrijven, hadden daarentegen veel last van de hogere prijzen en zagen hun kosten sterk stijgen. Zij konden de kostenstijging niet altijd doorberekenen aan hun klanten.

Afvalverwerkers produceren meer energie dan zij afnemen. Voor hen waren de prijsstijgingen weer positief. Afvalinzamelbedrijven hadden te maken met hogere brandstofkosten.

De energienetwerkbedrijven en de drinkwaterbedrijven staan als gevolg van de energietransitie en verdroging voor grote investeringen. Zij hebben last van schaarste van aannemersaanbod en hogere materiaalprijzen.

Inflatie

De inflatie leidde bij sommige klanten tot uitstel van investeringen en daarmee tot het uitstellen van nieuwe financieringen. De stijgende rente was voor de meeste relaties in onze bestaande portefeuille van minder belang omdat zij eerder rentevaste geldleningen hebben afgesloten of omdat zij de contractuele verplichting hebben om zich tegen rentestijgingen in te dekken.

Collectieve warmte

Naar verwachting zal 2023 belangrijke ontwikkelingen laten zien op het gebied van warmtenetwerken en warmte-infrastructuur. In zijn brief aan de Kamer van 21 oktober 2022 schrijft Jetten, minister voor Klimaat en Energie, dat hij voornemens is de verantwoordelijkheid voor het warmtenetwerk in handen te brengen van de publieke sector. Ook schrijft hij dat het ministerie met bestaande publieke financiers zoals BNG Bank onderzoekt welke financiële oplossingen mogelijk zijn om de opbouw van collectieve warmte de komende jaren mogelijk te kunnen maken. De gesprekken tussen het ministerie en BNG Bank hierover zijn inmiddels gaande.

Opvallende gebeurtenissen 2022

januari

Eerste van vijf nieuwe ESG-obligaties in 2022: **1,75 miljard euro voor kredietverlening voor gemeenten**

Herbenoeming Gita Salden als CEO van BNG Bank

maart

Eerste prepaid pinpassen aan gemeenten verstrekt voor vluchtelingen uit Oekraïne

Lening van 50 miljoen euro aan gemeente Sittard-Geleen voor verduurzaming sportcomplex in Born

april

Carmien Michels wint BNG Bank Literatuurprijs 2022

Herbenoeming Marlies van Elst als lid van de Raad van Commissarissen

juni

Gemeente Eindhoven wint **BNG Bank Erfgoedprijs**

BNG Bank stelt verduurzaming als eis bij kredietverlening maatschappelijk vastgoed

juli

Verlenging financiering 400 miljoen euro aan Havenbedrijf Rotterdam voor algemene bedrijfsdoeleinden

Lening van 44,2 miljoen euro aan Sint Jacob voor betalingsverkeer en financiering verpleeghuizen

Laatste van vijf nieuwe ESG-obligaties in 2022: **EUR 1 miljard voor kredietverlening aan woningcorporaties**

september

Presentatie halfjaarcijfers:
**gezonde resultaten
eerste halfjaar**

Kennisuitwisseling
tussen BNG Bank, HVC,
gemeente Alkmaar
(warmtenetten en Purmerend
(biomassacentrale) over
energietransitie

oktober

**Ministerraad stemt in met publiek
eigendom warmtenetten.** BNG Bank is
samen met VNG hiervan pleitbezorger.

**Bijzondere algemene
vergadering van aandeel-
houders keurt renovatie
gebouw BNG Bank goed.**
Verduurzaming is belangrijk
uitgangspunt renovatie.

november

BNG Bank **op drie na
veiligste bank ter wereld**

BNG Bank pleit voor DAEB-status
middenhuur om maatschappelijke
woonopgave te versnellen.

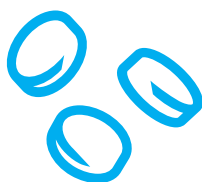
december

BNG Bank presenteert
**Klimaatplan
Going Green**

**Lening van 125 miljoen
euro aan UMC Groningen**
voor nieuwbouw

**Lening van EUR 130 miljoen
aan Woonstad Rotterdam**
voor realisatie van strategie
niet-DAEB huurwoningen

1.4 Blijvend sterke positie op geld- en kapitaalmarkten

Dankzij haar uitstekende kredietwaardigheid (Moody's: Aaa, Fitch Ratings: AAA, S&P Global: AAA) was BNG Bank in 2022 het gehele jaar in staat om tegen aantrekkelijke tarieven in verschillende valuta financiering aan te trekken voor de korte en lange termijn.

Het aantrekken van korte- en langetermijngelden in verschillende valuta op internationale geld- en kapitaalmarkten (funding) is een belangrijke activiteit voor BNG Bank. Daarmee kan de bank leningen aan klanten aanbieden. Verreweg het grootste deel van deze funding trekt BNG Bank aan via openbare emissies (uitgifte van obligaties) op de internationale kapitaalmarkten. Een kleiner deel wordt aangetrokken via zogenaamde private placements. Op de Engelstalige website van BNG Bank staat hierover meer informatie.

Ontwikkelingen 2022

BNG Bank heeft in 2022 EUR 16,3 miljard aan langlopende financiering aangetrokken met een gemiddelde looptijd van 7,7 jaar. Evenals vorig jaar hadden onze klanten in 2022 behoefte aan kredieten met langere looptijden. Hierdoor is ook de fundinglooptijd van BNG Bank, net als vorig jaar, relatief hoog. De totale hoeveelheid aangetrokken langlopende financiering is groter dan vorig jaar, maar kleiner dan het lange termijngemiddelde. Dit is met name een gevolg van deelname door BNG Bank aan de derde Targeted Longer-Term Refinancing Operation (TLTRO) van de ECB in de afgelopen twee jaar. De TLTRO-III biedt BNG Bank funding tegen gunstige condities voor een looptijd korter dan drie jaar. Het doel is om hiermee de reële economie te stimuleren door liquiditeit te verschaffen aan specifieke doelgroepen, zoals woningcorporaties en zorginstellingen.

BNG Bank heeft benchmark emissies gedaan in euro's en dollars. Dit paste bij de ambitie om voor beide valuta een liquide curve van benchmark uitstaande emissies te onderhouden. Ook heeft BNG Bank

uitgiftes gedaan in Britse ponden, Australische dollars en Canadese dollars, waarbij de bank een grotere diversiteit aan beleggers bereikt, zowel qua geografie als type belegger. In navolging van haar voorbereiding op toekomstige marktstandaarden met obligatie-uitgiftes gelinkt aan SOFR (US dollar) en SONIA (Britse ponden) zijn korte vastrentende obligaties in 2022 voor het eerst ingedekt tegen ESTR (euro). Als risicovrije rentevoet en toekomstige marktstandaard voor euro-rentederivaten zal ESTR een belangrijke rol spelen in de fundingstrategie van BNG Bank.

ESG-obligaties¹

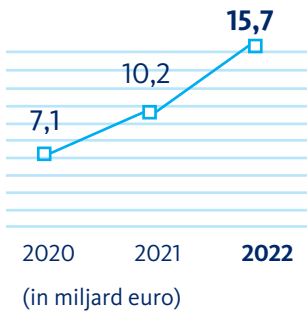
Een bijzondere categorie openbare emissies die BNG Bank uitgeeft, zijn ESG-obligaties. Deze obligaties worden uitgegeven onder het Sustainable Finance Framework van de bank. Onder het Framework worden de opgehaalde middelen gebruikt voor het financieren van gemeenten en woningbouwcorporaties, en worden budgetten van gemeenten en uitgaven van woningbouwcorporaties direct gelinkt aan de zeventien Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Het Framework kan worden geraadpleegd op website van de BNG Bank. BNG Bank heeft wederom een groter percentage van haar langetermijngelden door middel van ESG-obligaties opgehaald in 2022. Waar dit percentage in 2021 nog lager was dan 30% is dit vorig jaar via meerdere succesvolle uitgiftes gegroeid naar 36%. In totaal heeft BNG Bank in 2022 voor een recordbedrag van EUR 5,9 miljard aan obligaties in ESG-formaat uitgegeven, zowel door nieuwe emissies als door het verhogen van enkele bestaande obligatieleningen.

¹ Voorheen werden duurzame obligaties van BNG Bank aangeduid onder verschillende benamingen als SRI-Bonds en SDG-Bonds.

Kerncijfers voor funding

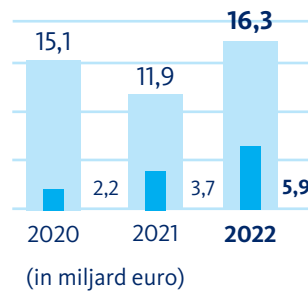
Totaal uitstaande ESG Bonds

€ **15,7**
miljard

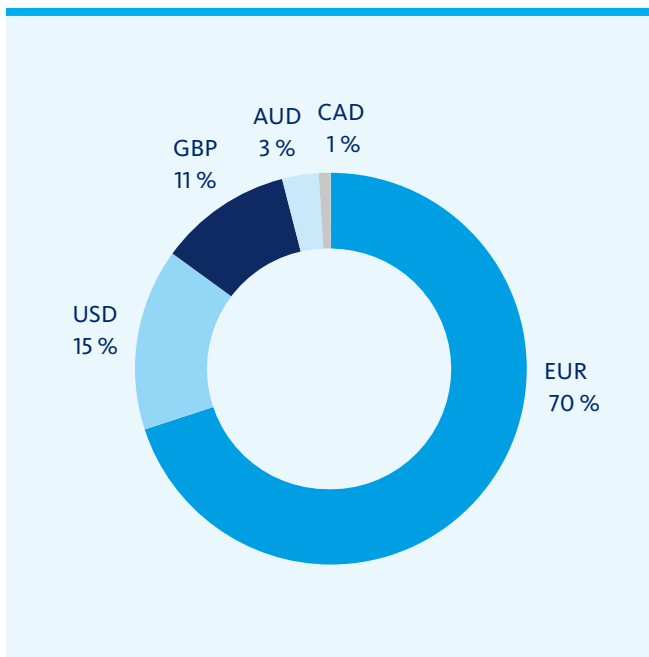
Opgenomen funding

€ **16,3**
miljard

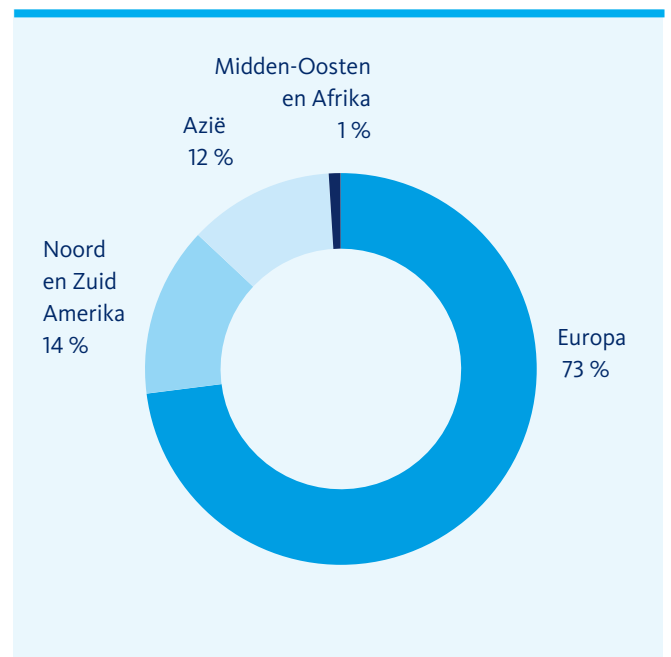

■ Capital market funding
■ Waarvan ESG Bonds

Funding per valuta

Funding per geografische indeling

Lonneke de Waal
Sector lead
Overheid en Onderwijs
BNG Bank

Sjoerd Dijkstra
Kassier
Gemeente Súd-West
Fryslân

VNG, Súd-West Fryslân en BNG Bank

Prepaid pinpassen voor meer dan 300 gemeenten

In februari 2022 vroegen de eerste Oekraïense vluchtelingen verblijf aan in Nederland. Dat kregen ze vlot, maar daarmee hadden ze nog geen geld om van te leven – en de duizenden die na hen kwamen ook niet. BNG Bank droeg samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) bij aan een oplossing van deze prangende vraag voor honderden gemeenten.

Duizenden vluchtelingen zonder leefgeld

Lonneke de Waal, sector lead van team Overheid en Onderwijs van de BNG Bank, weet nog goed over welke vluchtelingen ze als eerste hoorde: 'Oekraïense vrachtwagenchauffeurs. Onderweg in Europa, zetten ze hun wagen aan de kant. Naar huis konden ze niet meer.' Eind februari '22 brak de oorlog in Oekraïne uit. Wat voorheen hun thuis was geweest, werd een levensgevaarlijke plek.

Oekraïense vluchtelingen in Nederland kregen snel de verblijfsstatus, maar daarmee hadden ze nog geen leefgeld. Sjoerd Dijkstra, kassier voor gemeente Súd-West Fryslân, herinnert zich hoe dat de eerste weken ging: 'Ik haalde elke dag honderden euro's briefgeld uit de muur'

Onhoudbaar en ingewikkeld

Een onhoudbare situatie, vond ook Ingrid Hoogstrate van VNG: 'Tientallen gemeenten meldden dit soort problemen. Het liefst zou je een rekening willen openen, maar daarvoor is een BSN-nummer verplicht. Daarvoor heb je weer een paspoort nodig, maar veel Oekraïners hadden dat niet, of het paspoort was niet leesbaar: soms met de hand geschreven, in het Cyrillisch schrift.'

Creatieve oplossing

BNG Bank bood uitkomst, vertelt ze. 'Wij zitten samen met een aantal banken in een overleg. BNG deed daar een aanbod om met prepaid passen de eerste nood op te lossen.'

‘BNG Bank deed een aanbod om met prepaid passen de eerste nood op te lossen. Vanaf dat moment ging het snel, je kon zien dat ze heel graag wilden dat het probleem werd opgelost.’

Ingrid Hoogstrate

Ingrid Hoogstrate
Directeur inclusieve
samenleving
VNG

Vanaf dat moment ging het snel, vertelt Ingrid verder. ‘Je kon zien dat BNG heel graag wilde dat het probleem werd opgelost.’

Volgens De Waal was dat echter geen sinecure. ‘Een van onze technische partners in bankverkeer vertelde dat het aanmelden van één nieuwe klant minimaal een week zou duren. Wij voorspelden dat we meer dan driehonderd gemeenten moesten bedienen, met duizenden prepaid passen. Dan kwam het werk nooit af. Onze oplossing was om dan VNG zelf aan te melden, als één grote klant voor alle passen. Best creatief, al zeg ik het zelf.’

In twee weken gereed

Sjoerd Dijkstra van gemeente Súdwest-Fryslân is onder de indruk van de snelheid waarmee de voorziening gereedkwam. ‘Anderhalve week nadat BNG haar aanbod deed, waren de eerste passen klaar voor gebruik. Er waren vragen te over, natuurlijk: Hoe gaan we om met verhuizende gezinnen? Wat te doen als iemand het tegoed niet opmaakt? Wie helpt om een pas te deblokken bij verkeerde pincodes? Maar BNG Bank heeft geduldig met ons gewerkt en inmiddels werkt het systeem eigenlijk heel goed.’

Eerste opening

Voor Dijkstra is de meest hectische periode nu gelukkig voorbij: ‘De passen speelden een cruciale rol in de onzekere overbruggingsperiode tot deze vluchtelingen een eigen BSN-nummer kregen. De passen blijven in gebruik om ook nieuwe vluchtelingen te kunnen voorzien, maar de meeste vluchtelingen hebben inmiddels gelukkig een eigen bankrekening gekregen.’

2 INTERNE BEDRIJFSVOERING

2.1 Medewerkers

Bevlogen en kundige medewerkers en het juiste leiderschap zijn randvoorwaarden voor het succesvol uitvoeren en het realiseren van de ambities en doelstellingen van ‘Ons kompas naar impact’. In de huidige gespannen arbeidsmarkt is het aantrekken en behouden van talent een grote uitdaging. Daarom zet BNG bank in op het bieden van ruime ontwikkelingsmogelijkheden en goed leiderschap. Zo blijven haar medewerkers zich ontwikkelen en kunnen zij optimaal werken en presteren.

Versterken interne organisatie

Een belangrijk strategische pijler van ‘Ons Kompas Naar Impact’ is het versterken van de interne organisatie. Het gaat daarbij zowel om de ontwikkeling van de organisatie als die van de medewerkers zelf. Zo hoopt BNG Bank haar ambities te realiseren.

Organisatieontwikkeling

Een aantal ontwikkelingen in de organisatie was dit jaar belangrijk. Zo werden het IT/Operationele domein (COO) en het commerciële domein (CCO) verder ingericht. Deze twee domeinen zijn in 2021 ontstaan

bij de introductie van de nieuwe organisatiestructuur. Sindsdien bestaat de organisatie uit vijf domeinen, aangevoerd door het ExCo van vijf leden: een CEO, CFO, CRO, COO en CCO. De herinrichting van de COO- en CCO-afdeling gebeurde op basis van ketendenken over beide domeinen heen. Taken en verantwoordelijkheden van deze domeinen zijn hierdoor scherper gedefinieerd. Daarnaast heeft de nieuwe organisatie-inrichting medewerkers nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden geboden. Als gevolg van de aanpassingen is behoorlijk wat (interne) mobiliteit op gang gekomen.

Leiderschapsprofiel

Leiders van BNG Bank zijn verantwoordelijk voor het realiseren van de strategie en het dragen van de beoogde cultuur

Wij zijn BNG Bank, een bank met een hart.
Waar iedereen elke dag impact maakt op de maatschappij.

We doen dit met respect voor elkaar, samen en vanuit vertrouwen.
We hebben aandacht voor het leveren van gewoon goed werk.
Altijd gedreven door maatschappelijke impact.
Het werk dat we doen is bijzonder, maar we blijven bescheiden.
Dit is waar wij trots op zijn.
We dagen onszelf uit om continu te ontwikkelen.
Dit doen we met elkaar en in verbinding met onze klanten.
Zo dragen we bij aan een beter Nederland.

Leiderschap met impact

Een leider binnen BNG Bank

> Maakt de strategie waar

- Stelt de doelen van de bank voorop
- Organiseert vernieuwing
- Zoekt naar mogelijkheden
- Bevordert bankbrede samenwerking

> Helpt anderen succesvol te zijn

- Zet medewerkers in hun kracht
- Geeft het goede voorbeeld
- Is gericht op groei en ontwikkeling
- Creëert een omgeving voor continue feedback
- Waardeert verschillende perspectieven
- Faciliteert efficiënt werken

> Stimuleert performance

- Stelt heldere doelen, prioriteiten en verwachtingen
- Stuurt op output en voert gesprek over voortgang
- Neemt en vraagt om eigenaarschap
- Is gericht op toekomstbestendige oplossingen
- Bouwt 'high performance teams'

Een leider binnen BNG Bank beschikt over/bevordert

> Resultaatgerichtheid

Het vertalen van strategische doelen in tactische en operationele doelen. Het energiek en gedreven resultaten najagen en opvolgen. Kansen voor verbetering zien en pakken.

Systeemdenken: Het kunnen denken, handelen en problemen oplossen vanuit het gehele systeem perspectief.

eigen emoties en met die van anderen. Echt kunnen luisteren en vragen stellen.

> Besluitvaardigheid

Het kunnen nemen van heldere, tijdige besluiten. Het maken van keuzes, ook wanneer er onzekerheid en ambigüiteit is en een besluit moeilijk is.

> Lerend vermogen

Het actief en reflectief werken aan groei in zelfbewustzijn, kennis, inzicht en wijsheid.

> Teamwork en samenwerking

Het creëren van een positief klimaat voor samenwerking binnen en tussen teams. Het geven van vertrouwen. Anderen betrekken op een manier waarop 'common ground' gevonden wordt en mensen met plezier aan gemeenschappelijke doelen werken.

> Interpersoonlijke intelligentie

Het effectief omgaan met conflicten en tegenstellingen. Het goed omgaan met

Samen werken we

Duurzaam

We maken impact, nu en op termijn. We weten wat er in de maatschappij speelt, zijn gericht op oplossingen en op de relatie.

Betrouwbaar

We zijn transparant in ons handelen, communiceren helder en eerlijk over wat we kunnen betekenen en komen onze afspraken na.

Professioneel

We werken effectief en blijven ons ontwikkelen. We tonen respect voor de ander, luisteren goed, spreken aan en leren van fouten.

Ook was er het afgelopen jaar veel aandacht voor leiderschapsontwikkeling, vanuit de gedachte dat het juiste leiderschap essentieel is om het juiste talent aan te trekken en te behouden. Leiders binnen BNG Bank zijn verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde structuur en het dragen van de beoogde cultuur. Een leider binnen BNG Bank maakt de strategie waar, helpt anderen succesvol te zijn en stimuleert performance. Gezamenlijk heeft het leiderschap in 2022 het leiderschapsprofiel 'Leiderschap met Impact' opgesteld. Op basis van dat profiel is vervolgens een upward feedback assessment voor het leiderschap uitgevoerd: medewerkers hebben hun leiders op hun leiderschapscompetenties beoordeeld. Dit heeft geleid tot collectieve en individuele ontwikkelingsplannen voor alle leidinggevenden.

Ontwikkelingsmogelijkheden voor alle medewerkers van BNG Bank

Het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden aan medewerkers is essentieel voor het behouden van talent. Veel aandacht is daarom uitgegaan naar opleiding en kennisontwikkeling. Zo is in 2022 een Learning Management Platform geïntroduceerd op basis van het Unlimited Learning principe: medewerkers kunnen ongelimiteerd opleidingen kiezen uit de geboden brede catalogus.

De Talent Management Cyclus gaat uit van een continue dialoog tussen medewerker en leidinggevende. Hierin komt de getoonde performance aan de orde, net als de doorlopen en benodigde ontwikkeling. De Strategische Personeelsplanning (SPP) die hiervoor wordt gebruikt, maakt inzichtelijk welke competenties, kennis en kunde nodig zijn om de doelstellingen van de organisatie te realiseren. Ook maakt de SPP duidelijk aan waar hiaten zitten ten opzichte van het huidige medewerkerspotentieel. Op basis hiervan worden ontwikkelinterventies, de wervingsbehoefte en Succession Planning (opvolgingsbeleid) gedefinieerd.

Talent management

Strategische personeelsplanning

- Context Analyse
- Dream Team Story
- Kennis- en Competentieset

HR potential portfolio

- Vlootshouw
- Talent Review
- Under Performance Management

Opvolgingsbeleid

- Sleutelposities
- Succession Planning
- Management Development

Leren & ontwikkelen

- Individuele Interventies
- Collectieve Opleidingen
- Leiderschapsontwikkeling

Performance management

- Prestatie- en Ontwikkeldoelen
- Performance Dialoog
- Zelf- en Eindevaluatie
- Ambities & Loopbaan

Arbeidsmarktcampagne

BNG Bank heeft met haar purpose en kernwaarden een goede werkgeverspropositie. Op basis daarvan is in 2022 een arbeidsmarktcampagne ontwikkeld waarin de eigen medewerkers en hun beleving centraal staan. Deze campagne is verschenen op onze [‘Werkenbij’-website](#) en op diverse sociale media kanalen. Op basis van de genoemde propositie slaagt BNG Bank erin om talent aan te trekken in een gespannen arbeidsmarkt.

Medewerkersonderzoeken

In 2022 is in elk kwartaal een Pulse Survey gehouden: een onderzoek onder alle medewerkers van de bank (intern en extern), waarin wordt gemeten of BNG Bank haar ambities op het gebied van het versterken van de interne organisatie gerealiseerd. Hiervoor zijn de volgende Key Performance Indicators gedefinieerd en gemeten:

Mate waarin BNG Bank haar medewerkers de mogelijkheid biedt zich te ontwikkelen	Score
Ambitie	7,5
Realisatie	7,1

Mate waarin medewerkers BNG bank als aantrekkelijke werkgever zien (eNPS score)	Score
Ambitie	3,0
Realisatie	-6,1

Medewerkersbevoegenheid	Score
Ambitie	7,5
Realisatie	7,2

Mate waarin medewerkers zeggen dat kernwaarden richting geven aan hun handelen	Score
Ambitie	7,5
Realisatie	6,3

De metingen tonen een gemiddelde van de uitkomsten van vier kwartalen. In 2022 zijn de KPI-ambities niet gerealiseerd. Dit betekent dat er nog werk te doen is voor het realiseren van de doelen. Voor 2023 wordt daarom werk verricht op het bieden van (ontwikkelings-) mogelijkheden, leiderschap en werkbeleving.

De input uit de Pulse Surveys wordt ook gebruikt om beleid te actualiseren en gesprekken binnen afdelingen over de diverse thema's te voeren. Zo is bijvoorbeeld in 2022, mede naar aanleiding van het onderwerp 'sociale veiligheid', de Gedragscode en het Beleid en Klachtenreglement Ongewenste Omgangsvormen aangepast. Thema's die aan de orde zijn gesteld in de overige Pulse Surveys betroffen het hybride werken, werkdruk en ontwikkelingsmogelijkheden.

397

medewerkers

140
vrouwen

257
mannen

46 traden uit dienst

81 kwamen in dienst

28
maakten een overstap

46 jaar
is de gemiddelde leeftijd

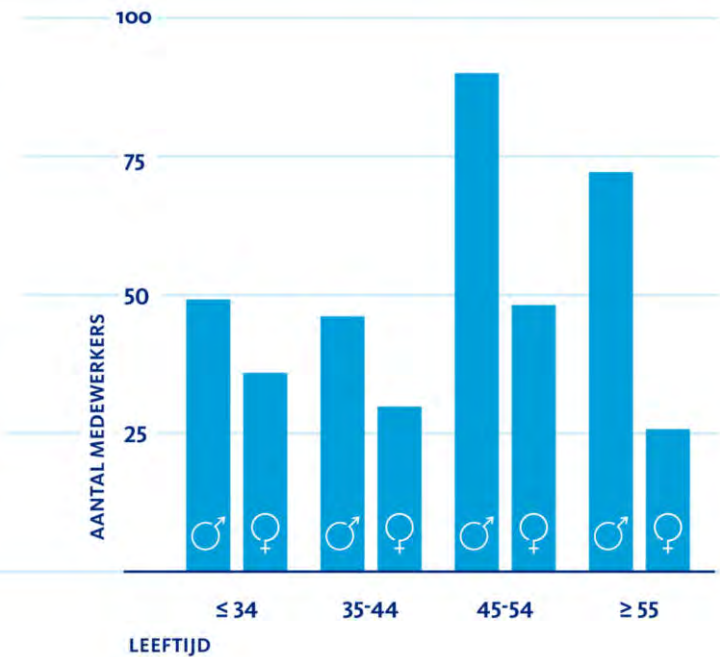

51 werken part-time
< 36 uur

346 werken full-time
> 36 uur

23
is de jongste
medewerker

68
is de oudste
medewerker

Medewerkers in cijfers

In 2022 is het aantal medewerkers met een BNG Bank-contract en het aantal extern betrokkenen bij bank toegenomen. Het aantal medewerkers van BNG Bank en de dochtermaatschappijen nam toe met 35 medewerkers tot 397 medewerkers (395,3 fte). In 2022 zijn 28 medewerkers van functie gewisseld, 81 nieuwe medewerkers ingestroomd en hebben 46 medewerkers de bank verlaten.

BNG Bank heeft 390 medewerkers in dienst. Bij dochtermaatschappij BNG Gebiedsontwikkeling werken 7 medewerkers. Er zijn geen medewerkers in dienst van de dochtermaatschappij Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel.

63 medewerkers (14,6%) hebben een contract voor bepaalde tijd. 18 mannen (4,5%) en 33 vrouwen (8,3%) werken parttime. De gemiddelde leeftijd van medewerkers is dit jaar 46 jaar en vergelijkbaar met vorig jaar (45,8 jaar in 2021). De gemiddelde diensttijd van medewerkers is licht afgenomen tot 11,34 jaar (11,44 jaar in 2021). Bij BNG Bank werken 123 externe medewerkers op formatieplaatsen en bij BNG Gebiedsontwikkeling werken 2 externe medewerkers (0,8 fte) op formatieplaatsen. Externe medewerkers werken voornamelijk op basis van inhuur. BNG Bank heeft geen medewerkers in dienst op basis van een niet gegarandeerd urencontract.

BNG Bank hanteert streefcijfers op het terrein van vrouw/man-verhouding voor de bezetting van de RvC en het ExCo. Ook voor de lijn van leidinggevenden die direct rapporteren aan het ExCo (direct reports) worden streefcijfers voor deze verhouding gehanteerd. Voor de bezetting van het ExCo en de RvC streeft de bank naar tenminste een derde bezetting door vrouwen en eenderde bezetting door mannen. In het verslagjaar 2022 voldoet de bank aan deze streefcijfers. Voor de direct reports wordt gestreefd naar een verhouding van 40% vrouwen en 60% mannen. Eind 2022 waren 7 van de 21 direct reports vrouw en 14 man – exclusief de directeur van BNG Gebiedsontwikkeling. Dit komt neer op 32% vrouwen en 68% mannen. De geambieerde verhouding is daarmee niet gerealiseerd. De bank blijft hiernaar streven.

Van de medewerkers van BNG Bank valt 95% onder de CAO Banken (looptijd van 1 januari tot 31 december van dit jaar). Conform de CAO stegen vanaf 1 maart 2022 de salarissen met 2,5%. Ouderschapsverlof is in de CAO Banken geregeld. Van de regeling maakten 23 medewerkers (11 mannen en 12 vrouwen) gebruik. 20 medewerkers waarvan het ouderschapsverlof is afgelopen, zijn teruggekeerd in hun functie. Van de 19 medewerkers die in 2021 ouderschapsverlof hadden opgenomen waren eind 2022 nog 14 (8 mannen en 6 vrouwen) in dienst. Alle medewerkers nemen deel aan de pensioenregeling. BNG Bank draagt als werkgever 70% bij aan het pensioen, de medewerker 30%.

Het arbeidsomstandighedenbeleid van BNG Bank is erop gericht de werkomgeving van medewerkers gezond te houden en ziekteverzuim te voorkomen. Het ziekteverzuim is in 2022 uitgekomen op 3,7%. Het ziekteverzuim ligt daarmee boven de intern gestelde norm van 3,0%.

Bij een frequent verzuim (3 keer in de laatste 12 maanden) volgt een gesprek met de leidinggevende. Daarnaast wordt periodiek met elke leidinggevende een Sociaal Medisch Team (SMT) overleg gehouden, waaraan naast de leidinggevende ook de bedrijfsarts, bedrijfsmaatschappelijk werk en HR deelnemen. In het SMT worden signalen voor mogelijk verzuim besproken. De leidinggevende wordt zo in staat gesteld om tijdig met de medewerker in gesprek gaan om te bespreken wat nodig is ter voorkoming van verzuim.

Het thema vitaliteit heeft in BNG Bank in 2022 opnieuw de nodige aandacht gekregen. Via het Energy Platform zijn medewerkers in de gelegenheid gesteld deel te nemen aan digitale seminars op het gebied van het omgaan met werkdruk, hun eigen energie, of het werken aan een gezonde levensstijl. In 2022 zijn ook de bootcamps (sportactiviteiten) herstart nadat deze ten tijde van Covid-19 gestaakt moesten worden. Wekelijks werken medewerkers in de lunchpauze onder begeleiding van een fitness trainer aan de eigen fitheid en gezondheid. Ook van het sportbudget en het fietsplan werd in 2022 weer in ruime mate gebruik gemaakt.

In 2022 zijn geen formele meldingen ontvangen van incidenten op het gebied van discriminatie. De interne vertrouwenspersonen zijn in een tweetal gevallen wel geraadpleegd in situaties van ongewenste omgangsvormen. Deze gesprekken hebben niet tot een formele melding geleid. Door het voeren van nadere gesprekken is tot een aanvaardbare uitkomst gekomen. De procedure om incidenten te melden, is opgenomen in het geactualiseerde Klachtenreglement Ongewenste Omgangsvormen. Daarnaast worden interne en externe vertrouwenspersonen ingezet.

Indiensttreding medewerkers (in- en extern)

Interne en externe medewerkers leggen binnen drie maanden na indiensttreding of start van hun activiteiten de Bankierseed af. Daarnaast ontvangen ze de Gedragscode en de Regeling privé- beleggingstransacties. Bij indiensttreding geven medewerkers ook hun eventuele nevenactiviteiten aan, waarbij een toets op eventuele belangenverstrengeling wordt gedaan. Op basis van de gewijzigde arbeidswetgeving per 1 augustus 2022 is de standaard arbeidsovereenkomst aangepast.

Thuiswerken

Als gevolg van de Covid-19 pandemie is thuiswerken een normaal verschijnsel geworden. Al in 2020 (ten tijde van de pandemie) is een thuiswerkbeleid opgesteld. Dit gaat uit van een aanwezigheid van minimaal twee dagen op kantoor. Daarbij vindt BNG Bank het belangrijk dat de aanwezigheid op kantoor in een open dialoog binnen teams en tussen leidinggevende en medewerkers wordt besproken. Medewerkers ontvangen een thuiswerkplekvergoeding (750 euro voor een periode van 5 jaar) voor het inrichten van een thuiswerkplek. Daarnaast geeft BNG Bank hen een thuiswerkvergoeding van 2 euro per thuisgewerkte dag. Deze thuiswerkvergoeding is in juni 2022 aangepast naar 3 euro per thuisgewerkte dag in vervolg op de aangepaste NIBUD-richtlijn.

Overleg Ondernemingsraad

In 2022 vond veelvuldig overleg plaats tussen de bestuurder en de OR via reguliere overlegvergaderingen van de Ondernemingsraad (OR) of via aparte overleggen tussen een specifieke OR-commissie en afgevaardigden van de afdeling

HR. Daarin kwamen diverse adviesaanvragen en instemmingverzoeken aan bod. Ook was er aandacht voor onderwerpen als huisvesting, privacy en klachten.

Beheerst beloningsbeleid

BNG Bank streeft naar een beheerst beloningsbeleid, in lijn met haar identiteit en strategie. In het beloningsbeleid komt ook de relatie van de beloning ten opzichte van de maatschappelijke functie van de bank aan bod. Het beloningsbeleid ontmoedigt het nemen van meer risico dan aanvaardbaar is en gaat prikkels voor niet-integer gedrag tegen. Leden van het ExCo en de RvC ontvangen daarom geen variabele beloning. Ook medewerkers ontvangen voor hun prestaties geen variabele beloning. In situaties van een uitzonderlijke prestatie kunnen medewerkers een eenmalige gratificatie ontvangen.

De RvC ziet toe op het beloningsbeleid van de bank. De algemene beginselen van het beloningsbeleid van het ExCo en de medewerkers zijn goedgekeurd door de RvC. Jaarlijks wordt aan de RvC gerapporteerd over de uitvoering van het beloningsbeleid. Daarvoor voert Risk Management een risicoanalyse uit voor verschillende onderdelen van het beloningsbeleid. Voor nalevings- en integriteitsrisico's wordt daarbij overlegd met Compliance. Jaarlijks controleert de RvC of het beloningsbeleid voldoet aan de beginselen voor een beheerst beloningsbeleid. Ook vindt er jaarlijks een overleg plaats met de Ondernemingsraad over de beloningsverhoudingen binnen de Bank.

Vaststelling van het beloningsbeleid voor de statutaire leden van het ExCo en de vaststelling van de beloningsregeling van de RvC vindt plaats door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA). Het salaris van het hoogst verdienende lid van het ExCo was in 2022 4,15 maal de mediaan van het salaris van medewerkers van BNG Bank (4,0 in 2021). Het gemiddelde salaris (loonsom) is in vergelijking met 2021 2,35% gedaald.

Het beloningsbeleid en het remuneratierapport zijn gepubliceerd op de [website](#). Over de beloning van de leden van het ExCo en de RvC in 2022 wordt gerapporteerd in de Financial Statements.

Diversiteitscijfers leeftijdscategorieën per 31-12-2022 (in absolute cijfers)

Leeftijd personeelsbestand	Man	Vrouw	Totaal
≤ 34 jaar	49	36	85
35-44 jaar	46	30	76
45-54 jaar	90	48	138
≥ 55 jaar	72	26	98
Totaal	257	140	397

Contracttypes en man-vrouw-verhouding

Contracttype	Man	Vrouw	Totaal
Onbepaalde tijd	223	111	334
Bepaalde tijd	34	29	63
Totaal	257	140	397

Contracttype	Man	Vrouw	Totaal
Fulltime	239	107	346
Parttime	18	33	51
Totaal	257	140	397

Diversiteitscijfers over de verschillende salarisschalen per 31-12-2022 (in percentages)

Salarisschaal	Man	Vrouw	Totaal
4	2,3%	0,0%	1,5%
5	0,0%	2,1%	0,8%
6	0,8%	3,6%	1,8%
7	1,6%	10,0%	4,5%
8	10,9%	15,0%	12,3%
9	13,2%	17,1%	14,6%
10	33,9%	30,7%	32,8%
11	18,7%	9,3%	15,4%
12	11,7%	6,4%	9,8%
13	0,8%	1,4%	1,0%
Boven CAO	6,2%	4,3%	5,5%
Totaal	100	100	100

Diversiteitscijfers over verschillende categorieën van medewerkers

	Vrouw	Man
Medewerkers	140 (35%)	257 (65%)
Leidinggevenden	17 (33%)	35 (67%)
Direct Reports van ExCo	7 (32%)	15 (68%)
ExCo	2 (40%)	3 (60%)
RvC	3 (43%)	4 (57%)

2.2 CO₂-emissies bedrijfsvoering

BNG Bank streeft in de eigen bedrijfsvoering naar CO₂-neutraal opereren, het zo zuinig mogelijk omgaan met materialen en het terugdringen van de CO₂-emissies.

Jaarlijks wordt over de CO₂-emissies van de eigen bedrijfsvoering gerapporteerd op basis van Scope 1, 2 en 3 van het Greenhouse Gas Protocol (GHG). In de paragraaf [Uitgangspunten verslaglegging](#) wordt de berekening van de CO₂-emissies van de interne bedrijfsvoering toegelicht.

Het einde van de COVID-19 pandemie in 2022 had een opdrijvend effect op de CO₂-emissies van de bank. Medewerkers kwamen weer naar kantoor en bezochten onze stakeholders. Hierdoor nam zowel het elektriciteitsgebruik (+ 5,6%) als het verbruik van

fossiele brandstoffen door leaseauto's (+ 28%) toe. Het aanhalen van de contacten met overzeese (potentiële) beleggers is terug te zien in het aantal vliegkilometers dat in 2022 fors is gestegen. Door de gemiddeld hoge temperatuur in 2022 daalde het warmteverbruik met 21%.

In de Scope 3-emissie is ook het benaderde aardgasverbruik van de (huur)uitwijklocatie begrepen. BNG Bank maakt voor de elektriciteitsvoorziening van het kantoor in Den Haag gebruik van groene energie.

Emissies

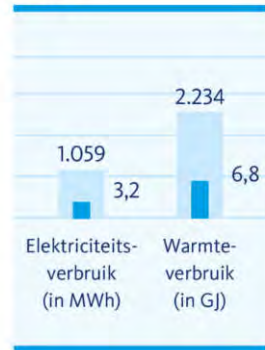

Energie- en warmteverbruik

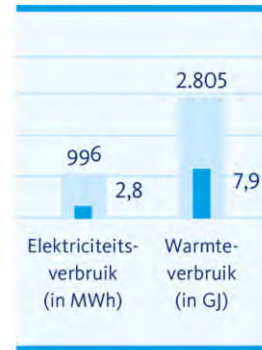

■ Absoluut
■ Per fte

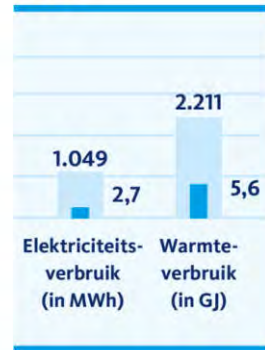
2020

2021

2022

2.3 Compliance

Ethisch handelen vormt een belangrijk fundament voor BNG Bank. BNG Bank beschouwt de noodzaak om te voldoen aan relevante voorschriften en om sociale verantwoordelijkheid te nemen als vanzelfsprekend en als naadloos verbonden met haar sociale ambities.

Risicobereidheid

BNG Bank heeft een risicobereidheid voor integriteit en compliance opgesteld. De bank streeft naar een uitstekend integriteitsprofiel en verwacht van haar medewerkers, klanten, tegenpartijen en derden die relevant zijn voor de bank dat zij voldoen aan haar integriteitsvoorwaarden. Met betrekking tot wet- en regelgeving stelt de bank zich een beheerste en integere bedrijfsvoering ten doel welke voldoet aan zowel relevante wet- en regelgeving als aan criteria van de toezichthouders.

Governance

Het beheersen van de compliance risico's is de verantwoordelijkheid van alle afdelingen binnen

de bank. Een onafhankelijke compliance functie ondersteunt de organisatie bij het uitvoeren van de Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA), het ontwikkelen van en adviseren over compliance beleid, het organiseren van het proces van identificatie en impactanalyse van regulatorische ontwikkelingen en het adviseren, monitoren en rapporteren over integriteit- en regulatorische compliance risico's.

In haar Compliance Charter definieert de bank het doel en de scope van de tweedelijns compliance functie en van de compliance cyclus. Deze vormt de basis voor alle activiteiten van de Compliance afdeling. Het Compliance Charter is te vinden op de [website](#).

De belangrijkste hulpmiddelen om significante situaties te detecteren waar BNG Bank buiten haar risicobereidheid voor integriteit opereert of niet compliant is met wet- en regelgeving, zijn:

- Identificatie van risico's en controles in jaarlijkse SIRA-workshops en Risk Control Self Assessments en bijbehorende maatregelen om de belangrijkste geïdentificeerde risico's te mitigeren.
- Executie van risicogebaseerde monitoring programma's door zowel eerste als tweedelijns afdelingen om de effectiviteit van controles te monitoren.
- Procedures voor incident management.

Additionele zekerheid wordt verkregen door interne en externe audits en door frequent contact met toezichthouders.

Ieder kwartaal voorziet de geïntegreerde risicorapportage in informatie voor het ExCo en de RvC met betrekking tot de stand van zaken

voor deze risico's. Het compliance rapport levert ieder kwartaal verdere details met betrekking tot compliance risico's en wordt besproken in het Non-Financial Risk Committee, het Executive Committee en het Risk Committee van de RvC.

Ontwikkelingen 2022

In 2022 werd aanzienlijke vooruitgang geboekt in het verder professionaliseren van de compliance cyclus en werd het volwassenheidsniveau van de compliance activiteiten verhoogd. Dit dankzij de inspanning van zowel de eerstelijns afdelingen als de Compliance afdeling. Het risicogebaseerde compliance monitoringsprogramma en het proces rond wijzingen in regelgeving zijn verbeterd. In de loop van 2022 werd de GRC tooling (Governance, Risk and Compliance) voor een aantal processen geïmplementeerd om effectieve uitvoering van de programma's te faciliteren. Dit hulpmiddel zal breder worden ingezet in 2023.

Het aantal interne medewerkers dat compliance gerelateerde werkzaamheden uitvoert in zowel de eerstelijns afdelingen als de compliance afdeling is toegenomen, zodat voldoende capaciteit aanwezig is voor de uitvoering van de compliance cyclus. Tegelijkertijd heeft de compliance afdeling het aantal externe medewerkers gereduceerd dat BNG Bank tijdelijk ondersteunde bij de verbetering van de compliance cyclus. Focus lag daarbij op beleidsontwikkeling voor CDD, monitoring- en trainingsactiviteiten en het verbeteren van de privacy organisatie en het proces om veranderingen in de regelgeving te detecteren en te verwerken.

Gedurende 2022 heeft de afdeling Compliance vastgesteld dat BNG Bank niet geheel binnen haar risicobereidheid voor compliance risico opereerde. Dit had specifiek betrekking op de toegenomen eisen voor het CDD proces, de complexiteit van het uitvoeren van een privacy framework en de uitdagingen vanuit het landschap van de regelgeving. Er materialiseerden echter geen significante risico's. Zoals hierna beschreven werden gedurende 2022 voortdurend verbeteringen in controles doorgevoerd om deze risico's te mitigeren en te borgen dat BNG Bank binnen haar risicobereidheid opereert.

Financieel economische misdaad

Zowel de tegenpartijen op de internationale geld- en kapitaalmarkten als de klanten in het Nederlandse publieke domein zijn onderworpen aan CDD beleid. Het beleid is gebaseerd op de inzet van de bank op hoge integriteitsstandaarden en op haar rol als poortwachter van het financiële systeem. Als onderdeel van deze inzet heeft BNG Bank een transactiemonitoringsprogramma ingericht om verdachte transacties op te sporen.

Na haar oprichting in 2021 heeft de eerstelijns afdeling Klantintegriteit zich in 2022 gericht op het reduceren van de laatste achterstanden, het verbeteren van de kwaliteit van CDD analyses en het doorontwikkelen van de technieken voor transactiemonitoring. Er zijn geen inbreuken op de sanctielijsten geïdentificeerd.

Een specifieke prioriteit voor 2022 betrof de regelmatige updates van de sanctielijsten als gevolg van het conflict in de Oekraïne.

BNG Bank voerde periodieke screenings uit op haar volledige klantenbestand, haar tegenpartijen en haar leveranciers aan de hand van de gewijzigde sanctielijsten. Transactiegegevens werden nauwkeurig gemonitord om transacties te identificeren die gerelateerd konden zijn aan de entiteiten op de sanctielijsten. Gemeenten die zich kwalificeerden voor tijdelijke uitzonderingen in hun energiecontracten met partijen op de sanctielijst werden benaderd door BNG Bank om te borgen dat de vereiste onderbouwing en het vereiste attest aanwezig waren.

Gedagsrisico

Om de integriteit van haar medewerkers, klanten, tegenpartijen en andere derde partijen te borgen, en om eerlijke producten en diensten te leveren, past de bank intern beleid en interne regels voor gedrag toe, waaronder haar bedrijfscode.

Beleid wordt intern gepubliceerd en is toegankelijk voor alle medewerkers, terwijl onderhoud en verhoogd bewustzijn van toepasselijk beleid een verantwoordelijkheid is van zowel de leidinggevenden als de afdeling Compliance. Nieuwe medewerkers worden geïnformeerd over dit beleid op het moment dat zij hun werkzaamheden starten.

Als medewerkers advies willen over compliance beleid dan kunnen zij hun leidinggevende of de afdelingen Compliance of Human Resources raadplegen. Tevens zijn klokkenluiders- en klachtenregelingen ingesteld en zijn er adviseurs beschikbaar als medewerkers zorgen willen uiten over gedragingen in het kader van de bedrijfsvoering. Voor klanten en andere partijen is er een klachtenprocedure die gepubliceerd is op de website.

Incidenten die in 2022 via deze procedures werden geregistreerd, hebben niet geleid tot significante impact. De meeste incidenten hadden betrekking op vertrouwelijke informatie waarvan de beveiliging was doorbroken of onvoldoende was. Deze incidenten hebben niet geleid tot klachten over inbreuk op de privacy van klanten.

Verbeteringen in de beveiliging van de persoonsgegevens zijn onderdeel van de

implementatie van de nieuwe privacy organisatie waarvoor het beleid en het raamwerk in 2021 werden opgesteld. De implementatie vond plaats in 2022 in een apart project.

Er zijn geen incidenten geregistreerd die betrekking hebben op corruptie of ander onacceptabel gedrag. Zoals met andere integriteitsrisico's is het risico van (indirecte) betrokkenheid bij corruptie onderdeel van de jaarlijkse SIRA cyclus. Hierin beoordelen alle proceseigenaren jaarlijks de aan corruptie gerelateerde risico's. Inherente risico's van corruptie worden geïdentificeerd in de commerciële processen, maar worden als beperkt beschouwd als het beleid en de bedrijfscode van de bank in ogenschouw worden genomen. Als gevolg van deze inschatting vond in 2022 geen specifieke anti-corruptie training plaats.

Fraude risico

Identificatie en mitigatie van frauderisico's hebben een hoge prioriteit omdat deze risico's rechtstreeks financiële impact kunnen veroorzaken voor BNG Bank of haar klanten. Tevens kunnen deze risico's impact hebben op haar reputatie als betrouwbare financiële instelling. Om deze reden worden fraude risico's samen met andere integriteitsrisico's geanalyseerd in de jaarlijkse SIRA cyclus. Voor alle processen worden workshops georganiseerd om te bespreken welke fraude scenario's mogelijk kunnen optreden. Maatregelen die deze scenario's mitigeren worden geïdentificeerd. De restrisico's worden met de risicobereidheid vergeleken om vast te stellen of er nog aanvullende maatregelen nodig zijn.

BNG Bank stelde geen interne gevallen van fraude vast en er vonden geen interne onderzoeken naar fraude plaats in 2022. BNG Bank is zich niet bewust van externe gevallen van fraude die betrekking hebben op BNG Bank.

Regulatory compliance risk

Regulatorische vereisten blijven zeer veeleisend en vragen voortdurende, intensieve inspanning van de organisatie. Ook is de aanwezigheid van aantoonbare compliance belangrijker geworden. De processen om met deze voortdurend veranderende omgeving om te gaan zijn nu onderdeel van een specifiek Regulatory Change Framework (RCF), bestaande uit beleid,

werkwijzen en rollen en verantwoordelijkheden. Dit om te garanderen dat nieuwe of gewijzigde wet- en regelgeving tijdig wordt gedetecteerd, geanalyseerd en geïmplementeerd.

Na de implementatie van het RCF in de eerste helft van 2022 is een volwassenheidsmodel toegevoegd als leidraad voor verdere verbeteringen. Deze richten zich op het verbeteren van de effectiviteit van het proces en het overzicht voor de proceseigenaren, senior management en de compliance functie.

Met betrekking tot bestaande regelgeving wordt met risico gebaseerde monitoring programma's periodiek beoordeeld of compliance gewaarborgd is. Interne monitoring activiteiten, verzoeken van toezichthouders, veranderingen in regels en incidenten resulteerden in de identificatie van een aantal onderwerpen waar tijdige en volledige compliance kon worden verbeterd. In enkele gevallen worden de tekortkomingen nauwgezet gevolgd door toezichthouders en in andere gevallen worden deze uitsluitend intern gemanaged. De meeste gevallen hebben betrekking op de rol van BNG Bank als poortwachter voor het financiële systeem, haar processen om IT te managen en risico's die samenhangen met privacy en externe rapportagemogelijkheden. Acties voor opvolging waren al gestart of werden onmiddellijk na identificatie gestart. In 2022 waren er geen gevallen waarin BNG Bank een boete of een sanctie kreeg of betrokken was bij juridische procedures voor non-compliance met wet- en regelgeving. Er waren geen uitstaande boetes of sancties uit voorgaande jaren uit hoofde van non-compliance.

2.4 Risicomanagement

Het risicomanagement is gericht op het handhaven van een veilig risicoprofiel, wat tot uiting komt in de hoge externe kredietratings van de bank. Een strict kapitaalbeleid en beperking van diensten en tegenpartijen zoals vastgelegd in de statuten en de afwezigheid van een handelsboek beperken de risicobereidheid van de bank.

Het proces van het accepteren en beheersen van risico's is inherent aan de dagelijkse activiteiten van iedere bank. Om haar activiteiten uit te voeren moet een bank een zekere mate van kredietrisico, marktrisico, liquiditeitsrisico, operationeel risico, compliance risico, security risico en strategisch risico accepteren. De risicobereidheid van de bank wordt ingekaderd in haar risicobeleid, een strikt kapitaalbeleid en in de beperking van diensten en tegenpartijen in haar statuten. Verder heeft de bank geen handelsportefeuille.

Internal Governance Framework

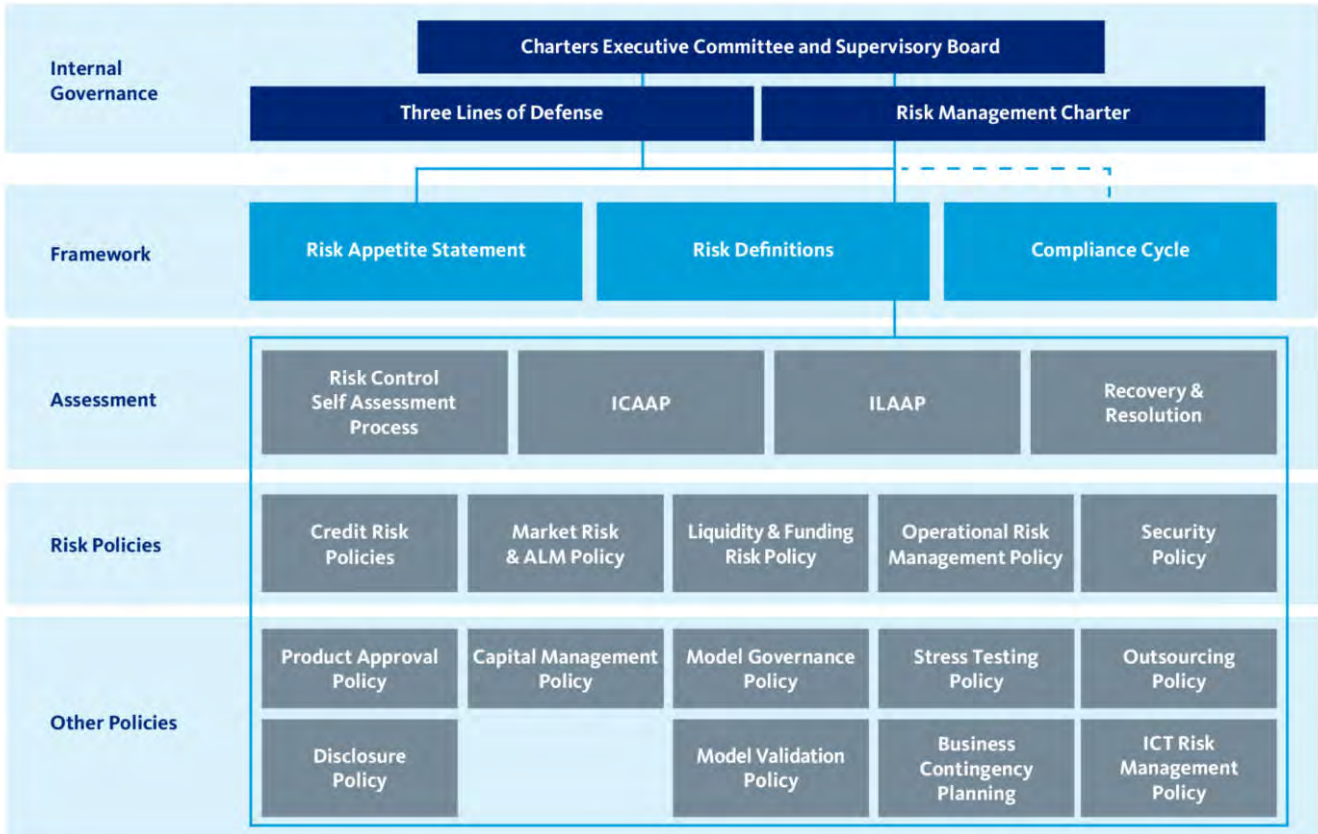
Het Internal Governance Framework (IGF) formaliseert de wijze waarop de interne organisatie is ingericht en vormt de basis voor alle besluitvorming binnen BNG Bank. Het IGF bestaat uit verschillende onderdelen, waaronder het Three Lines of Defense model (3 LoD), het Risk Management Framework (RMF) en de Compliance Cyclus. Het 3 LoD-model beschrijft de rollen van de drie linies in relatie tot het interne controlesysteem en het risicomanagementsysteem. Het RMF omvat het overkoepelende beleid voor algemene en specifieke risicogerelateerde onderwerpen, zoals risk governance en het Risk Appetite Framework (het risicobereidheidskader). Het RMF is toegesneden op het specifieke bedrijfsprofiel van BNG Bank. Activiteiten op het gebied van risicomanagement

zijn ingebed in alle delen van de organisatie waar zich aanzienlijke risico's kunnen voordoen. Het continue proces van risicomanagement bestaat uit het identificeren, beoordelen, meten, monitoren, rapporteren en aansturen van de verschillende soorten risico's. De Compliance Cyclus vormt de basis voor alle activiteiten van de compliance functie en richt zich op de detectie van gevallen waarin BNG Bank zich buiten haar risicobereidheid op het gebied van integriteit bevindt of het niet voldoet aan relevante wet- en regelgeving.

Risk Governance en Risk Management Framework

De Raad van Commissarissen keurt het Risk Appetite Statement (RAS) van de bank goed en ziet erop toe dat het daadwerkelijke risicoprofiel in overeenstemming is met de risicobereidheid. Het ExCo is verantwoordelijk voor het opstellen van het RAS en ziet erop toe dat de operationele activiteiten van de bank binnen de risicoparameters van de risicobereidheid worden uitgevoerd. Het ExCo vervult deze taak met behulp van een aantal commissies: het Asset & Liability Committee (ALCO), de Kredietbeleidsc commissie, de Kredietcommissie, de Commissie Kapitaal, de Commissie Financiële Tegenpartijen, het Investment Committee en het Non Financial Risk Committee. Een omschrijving van de taken en de leden van de commissies is te vinden op de [website](#) van BNG Bank.

Risk Management Framework (RMF)

De 'eerste lijn' (de business) is de risico-eigenaar en is primair verantwoordelijk voor het identificeren van risico's en de ontwikkeling en uitvoering van interne controlemaatregelen voor het beheersen van de risico's verbonden aan de bedrijfsprocessen.

De hieronder genoemde 'tweede lijn'-afdelingen, die rechtstreeks onder de Chief Risk Officer vallen, ondersteunen het ExCo bij de implementatie en de uitvoering van het risicomanagementbeleid van de bank:

- **Risk Management:** De afdeling Risk Management ondersteunt het bedrijf bij de identificatie, kwalificatie en kwantificering van de risico's. Daarnaast bewaakt de afdeling deze risico's met behulp van specifieke instrumenten voor risicomanagement. Het gaat hier om financiële risico's (kredietrisico, marktrisico en liquiditeitsrisico) en niet-financiële risico's (operationeel risico en strategisch risico). De afdeling

Risk Management zorgt ook voor het beheer van het RMF en het risicobeleid. Daarnaast coördineert de afdeling de scenario-analyse, zowel vanuit een economisch als vanuit een normatief perspectief. In het normatieve perspectief wordt onder andere een ongunstig klimaatscenario doorgerekend. Als deel van haar verantwoordelijkheden wil risk management zeker stellen dat BNG Bank binnen haar risicobereidheid opereert. Het doel, de positie en de bevoegdheden van de afdeling zijn vastgelegd in het [Risk Management Charter](#). De afdeling Risk Management is vertegenwoordigd in de risicogeorïenteerde ExCo-commissies en neemt deel aan de vergaderingen van het Risk Committee van de RvC. Het hoofd van de afdeling legt verantwoording af aan het ExCo en heeft een rapportagelijijn naar de RvC.

- **Kredietrisicobeoordeling:** De afdeling Kredietrisicobeoordeling voert onafhankelijke beoordelingen uit en geeft onafhankelijk advies over

risico's verbonden aan individuele kredietvoorstellen en -herzieningen voor cliënten en financiële tegenpartijen, waaronder niet-presterende leningen en leningen waarbij een sterke toename van het kredietrisico wordt waargenomen. De afdeling helpt bij het opstellen van beleid inzake kredietrisico. In het kader van het operationele kredietverleningsproces is de afdeling vertegenwoordigd in de kredietrisicogeoriënteerde ExCo-commissies.

- **Compliance:** de afdeling Compliance bevordert de integriteit van de organisatie, haar klanten, haar medewerkers en de markten waarin BNG Bank opereert en monitort het voldoen aan regels, wetten en interne standaards. Het hoofd van de afdeling rapporteert aan het ExCo en heeft een rapportagelijijn naar de RvC. Dit is gedocumenteerd in het [Compliance Charter](#). Zie de Compliance paragraaf voor verdere details.
- **Security:** De afdeling Security bewaakt, faciliteert, ondersteunt en daagt de business uit met als doel de betrouwbaarheid (vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid) te waarborgen van informatie, IT infrastructuur en kritieke bedrijfsprocessen tegen (cyber)dreigingen. De afdeling is verantwoordelijk voor het opstellen en handhaven van het beleid rond informatiebeveiliging, de handhaving van het crisismanagementbeleid en de uitvoering van het programma voor beveiligingsbewustzijn. Daarnaast is de afdeling Security verantwoordelijk voor de bewaking en rapportage van beveiligingsrisico's. Als onderdeel van haar verantwoordelijkheden wil deze afdeling waarborgen dat BNG Bank handelt binnen de risicobereidheid van de bank inzake beveiliging. Het doel, de positie en de bevoegdheden van de afdeling Security zijn vastgelegd in het [Security Charter](#).

Tot slot de 'derde lijn'. Deze wordt gevormd door de interne auditor. Om hun onafhankelijke status binnen het bedrijf duidelijk tot uiting te laten komen, werken

zij op een aparte afdeling die valt onder de Chief Executive Officer (CEO).

- **Interne Auditdienst (IAD):** De IAD voert periodiek operationele audits uit om de opzet en operationele effectiviteit van de risicomangementsystemen van de bank te evalueren, en te beoordelen of de van toepassing zijnde wet- en regelgeving wordt nageleefd. Het doel, de positie en de bevoegdheden van de IAD zijn vastgelegd in het [Internal Audit Charter](#). De IAD rapporteert aan het ExCo en heeft een rapportagelijijn naar de RvC.

Risk Appetite Framework

Een belangrijk onderdeel van het RMF is het Risk Appetite Framework (RAF). Binnen dit raamwerk vallen de verschillende beleidsrichtlijnen, processen, controlemaatregelen en systemen voor het vaststellen, communiceren en bewaken van de risicobereidheid van de bank. Daarnaast omvat het RAF het Risk Appetite Statement (RAS), de daaruit afgeleide vaststelling van risicolimieten en een overzicht van de taken en verantwoordelijkheden van de partijen die toezicht houden op de implementatie en bewaking van het RAS. Het RAS wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van externe en interne ontwikkelingen. Het wordt vertaald naar limieten en doelstellingen voor de verschillende soorten risico's. Deze worden op kwartaalbasis gemonitord, waarmee vastgesteld wordt of de bank opereert binnen de limieten van haar risicobereidheid. De resultaten worden gerapporteerd aan de verschillende relevante commissies en vervolgens geïntegreerd in een rapport aan het ExCo en de RvC. De geïntegreerde risicorapportage bevat niet alleen geaggregeerde informatie afgeleid van cijfers die worden gebruikt voor periodieke limietbewaking, maar biedt ook een totaaloverzicht van de huidige en toekomstige risico's van de bank.

Risk Appetite Statement 2022

> Reputatie en interne bedrijfsvoering

Indicator

Credit rating en andere indicatoren

Kwalitatieve beschrijving van risicobereidheid

- Behoud van status van promotional bank.
- Correct gedrag en ethisch zaken doen.
- Voldoen aan wet- en regelgeving en criteria van toezichthouder.
- Kwalitatieve en kwantitatieve capaciteit om het businessplan uit te voeren.
- Effectieve, efficiënte, gecontroleerde en ethische bedrijfsvoering.
- Voldoen aan adequate normen om incidenten op het gebied van informatiebeveiliging of bedrijfscontinuïteit te voorkomen.

Ambitie

- Perceptie van BNG Bank als een semi-publieke instelling met uitstekende kredietwaardigheid.
- Gecommitteerd aan hoge integriteitsstandaards en onze rol van poortwachter van het financiële systeem.
- Gedreven door sociale impact – geselecteerde SDG's.
- Betrouwbaar, duurzaam, professioneel.

2022

De beheersing van de niet-financiële risico's vraagt management aandacht.

> Winstgevendheid

Indicator

Winstgevendheid

Kwalitatieve beschrijving van risicobereidheid

- Baten en lasten zijn relatief stabiel en in lijn met elkaar.
- Bedragen van potentiële/incidentele verliezen zijn beperkt.

Ambitie

- Relatief stabiele jaarresultaten.
- Redelijk rendement.

2022

De bank laat gezonde financiële resultaten zien in 2022.

> Solvabiliteit

Indicator

Kapitaalratio's

Kwalitatieve beschrijving van risicobereidheid

- Totale kapitaalratio hoger dan andere banken.
- Hoge kwaliteit van kapitaal.
- Beschikbaar kapitaal > vereist kapitaal plus een buffer.

Ambitie

- Zeer prudente kapitaal-toereikendheid, in lijn met gewenste ratingprofiel.

2022

- De bank blijft goed gekapitaliseerd.
- Dit is in lijn met 2021.

> Liquidity

Indicator

Liquiditeitsratio's

Kwalitatieve beschrijving van risicobereidheid

- Altijd aan verplichtingen kunnen voldoen in 'business as usual' tijden, zonder gebruik van buffers.
- Voortdurende toegang tot geld- en kapitaalmarkten.
- Het vermogen om liquiditeit te genereren is voldoende voor elke tijdshorizon onder moeilijke omstandigheden.
- Liquidity Coverage Ratio (LCR) en Net Stable Funding Ratio (NSFR) worden gebruikt als limitering.

Ambitie

- Stabiele aanwezigheid in de publieke sector.
- Prudente liquiditeitspositie, in lijn met het gewenste ratingprofiel.

2022

- De bank behoudt een prudente liquiditeitspositie.
- Dit is in lijn met 2021.

In 2022 is BNG Bank binnen haar risicobereidheid gebleven voor financiële risico's. Met betrekking tot kredietrisico volgt de bank nauwlettend de sectoren waarvoor een relatief grote impact mogelijk is als gevolg van gestegen energieprijzen, kostenstijging door inflatie en hogere rentetarieven. De bank blijft goed gekapitaliseerd en houdt een prudente liquiditeitspositie aan in lijn met haar gewenste niveau voor externe kredietratings.

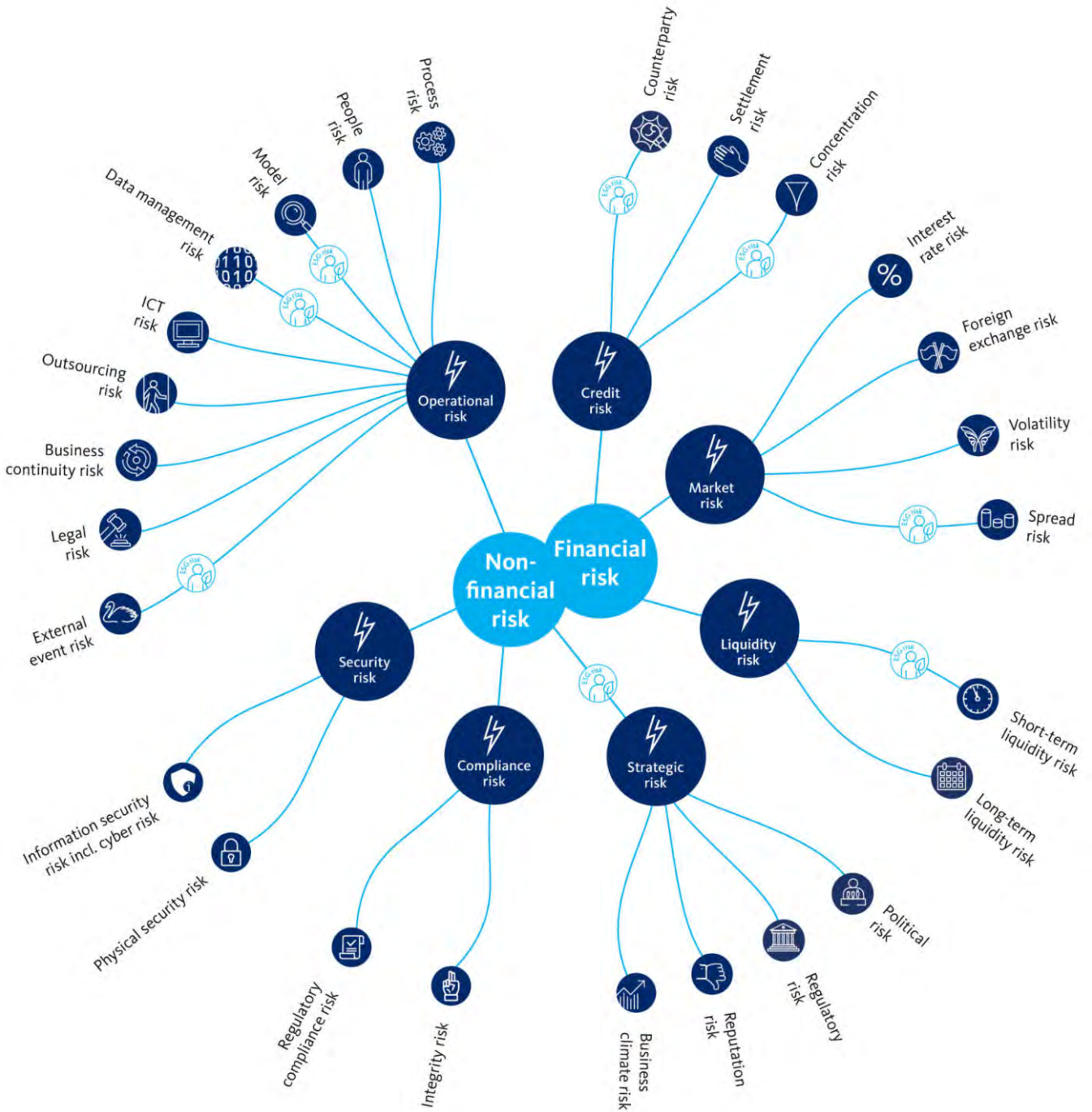
Voor niet-financiële risico's opereerde BNG Bank niet volledig binnen haar risicobereidheid in 2022. Tekortkomingen in interne processen, mensen en systemen kunnen in potentie veel schade veroorzaken. Eerste-, tweede- en derdelijns bevindingen tonen aan dat de bank zich hierop dient te verbeteren. Vandaar dat de bank in 2022 prioriteit heeft gegeven aan het verbeteren van het operationeel risicoprofiel, onder andere door oprichting van het Non Financial Risk Committee. Het verbeteren van het operationeel risicoprofiel is een meerjarig programma dat ook in 2023 een speerpunt is voor het ExCo.

Risicocultuur

BNG Bank onderkent het belang van een gedegen risicocultuur binnen haar organisatie en streeft ernaar deze te verankeren in het interne controle- en risicomanagementsysteem. Het Risk Appetite Statement is een belangrijk instrument om risicobewustzijn te vergroten en het gewenste risicogedrag te bevorderen.

Om het risicobewustzijn te vergroten, heeft BNG Bank de verantwoordelijkheid voor de bewaking van limieten en doelstellingen inzake de risicobereidheid uitgebreid naar de risicogeoriënteerde commissies. Deze ontwikkeling is erop gericht het risicobewustzijn op operationeel niveau te verhogen. De verwachting is dat de implementatie van een Governance, Risk and Compliance (GRC)-tool die het interne controle en risk management proces ondersteunt, zal leiden tot verbeterde efficiëntie en functiescheiding. Het GRC-tool zal tevens bijdragen aan het doel van de bank om haar risicocultuur verder te versterken en de volwassenheid van haar niet-financiële risk management proces te verhogen.

Risks

Specifieke risico's

Risicobeheersing binnen BNG Bank maakt onderscheid tussen financiële en niet-financiële risico's. Binnen deze categorieën zijn hoofdrisico's (level 1) en sub-risico's (level 2) gedefinieerd. Alleen risicotypes die relevant zijn voor BNG Bank zijn hierin opgenomen. De figuur hierboven toont de

relevante types, zonder een indicatie van de omvang van per type te geven. ESG-risico is verbonden met de gebruikelijke risicocategorieën waar op termijn een materiële impact van ESG-factoren wordt verwacht. Een omschrijving per specifiek risico wordt hieronder gegeven.

Risicocategorie	Definitie
Kredietrisico	Het risico van winstderving of kapitaalverlies als gevolg van het feit dat leningnemers of tegenpartijen hun verplichtingen niet volgens de overeengekomen voorwaarden nakomen. De potentiële kredietrisico's voor BNG Bank zijn tegenpartijrisico, concentratierisico en afwikkelingsrisico.

Tegenpartijrisico - Als gevolg van het bedrijfsmodel van BNG Bank is het tegenpartijrisico relatief laag. De bank heeft voornamelijk blootstelling aan statutaire tegenpartijen en financiële tegenpartijen. Statutaire tegenpartijen zijn beperkt tot publieke sector entiteiten. BNG Bank verstrekt leningen waarvan het merendeel (meer dan 90%) is verstrekt aan of gegarandeerd door centrale of lokale overheden. Deze leningen hebben een risicoweging van 0%. Dit betekent dat leningen verstrekt aan of gegarandeerd door Nederlandse overheidsinstanties worden beschouwd als nagenoeg vrij van kredietrisico. Daarnaast wordt bij het verstrekken van leningen altijd een eerste kredietbeoordeling gedaan, gevolgd door periodieke beoordelingen. Hierbij wordt de kredietwaardigheid van de betreffende cliënt nauwkeurig geëvalueerd. Het tegenpartijrisico van financiële tegenpartijen wordt gereduceerd door gebruik te maken van central clearing en van onderpandovereenkomsten gebaseerd op een dagelijkse uitwisseling van onderpand.

Concentratierisico – Aangezien BNG Bank zich richt op het Nederlandse publieke domein, is het concentratierisico relatief hoog en inherent aan haar bedrijfsmodel. Om het concentratierisico op sectoren en individuele partijen te bewaken, worden er sectorspecifieke beleidsregels, interne doelstellingen en limieten voor blootstelling op individuele tegenpartijen toegepast.

Settlementrisico - Het settlementrisico voor BNG Bank betreft het risico van winstderving en kapitaalverlies dat ontstaat als een partij op

het moment van afwikkeling de voorwaarden van een contract (of een groep contracten) met de bank niet nakomt. BNG Bank beperkt dit risico door minimumratings vast te stellen voor haar tegenpartijen en door de af te wikkelen bedragen te limiteren.

In 2022 hebben zich, naast de voortdurende impact van de COVID-19 pandemie, een aantal noemenswaardige ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot kredietrisico. Deze ontwikkelingen hebben voornamelijk betrekking op het Rusland-Oekraïneconflict en op de verslechtering van de kredietwaardigheid van financiële tegenpartijen.

Rusland-Oekraïne conflict – Het conflict in de Oekraïne leidde tot hogere energieprijzen, hogere inflatie en stijgende rentetarieven. Klanten van BNG Bank werden door al deze ontwikkelingen geraakt. Om deze reden volgt de bank nauwlettend de sectoren waarin zij actief is, evenals haar individuele klanten. Met name de zorgsector en de energiesector krijgen extra aandacht.

Financiële tegenpartijen – De bank verwacht een verhoging van het risico op financiële tegenpartijen als gevolg van het huidige economische klimaat. Om deze reden volgt de bank de relevante ontwikkelingen op de voet en neemt proactief passende maatregelen om de risico's op haar financiële tegenpartijen te beheersen of te reduceren.

Interne verbeteringen – In 2022 verbeterde BNG Bank haar kredietrisicobeheersingsprocessen in relatie

tot governance en bewaking. Het raamwerk van governance en limieten werd uitgebreid. De bank begon ook met het implementeren van ESG-gerelateerde kredietrisico's in haar interne controle en risk management raamwerk. Om de voor ESG-risico's relevante marktsectoren te identificeren om deze te kunnen bewaken, wordt per sector een

analyse uitgevoerd. De resultaten van de tot nu toe uitgevoerde analyse tonen aan dat de meeste ESG-gerelateerde kredietrisico's vooral betrekking hebben op emissies en energie. In 2023 zal de bank de analyses voortzetten en een van de stappen daarna is het opzetten van monitoring statistieken.

Risicocategorie Definitie

Marktrisico Het risico van winstderving en kapitaalverlies als gevolg van marktprijschommelingen. Marktrisico omvat renterisico, wisselkoersrisico, volatiliteitsrisico en fluctuaties in de krediet- en liquiditeitspreads.

BNG Bank hanteert een prudente benadering voor het beheersen van het marktrisico. De rentepositie bestaat uit het Treasury boek onder actief management en het ALCO boek onder passief management.

De rentepositie in het Treasury-boek wordt op portefeuille niveau beheerd door de afdeling Treasury. Deze afdeling is geautoriseerd om te opereren en marktrisico's af te dekken binnen een beperkte bandbreedte. Hierdoor is efficiënte hedging en flexibiliteit richting klanten mogelijk.

De rentepositie in het ALCO boek is een passieve positie die de benchmark repliceert die wordt gebruikt voor het vereiste rendement op het eigen vermogen. Door deze passieve strategie met een directe relatie met het benodigde rendement was de economische impact van de stijgende rentes relatief beperkt voor BNG Bank.

In 2022 heeft BNG Bank haar aanpassingen voor de transitie van GBP Libor naar Sonia afgerond. Aanvullend daarop zijn voorbereidingen getroffen voor de transitie van USD Libor naar SOFR.

Risicocategorie Definitie

Liquiditeitsrisico Het risico van winstderving en kapitaalverlies in het geval de bank, op een willekeurig tijdstip niet in staat is om aan haar niet betaalverplichtingen te voldoen zonder dat dit leidt tot onaanvaardbare kosten of verliezen. Liquiditeitsrisico bestaat uit liquiditeitsrisico voor de korte termijn en liquiditeitsrisico voor de lange termijn (of herfinancieringsrisico).

In 2022 bleven financiële markten volatiel als gevolg van het Rusland-Oekraïneconflict. Om de financiële markten te steunen hield de Europese Centrale Bank (ECB) eerst haar beleidsrente op een historisch laag niveau en zette haar opkoopprogramma van schuld papier voort. Daarnaast zette de ECB het TLTRO programma voort. Dit bestond uit langer lopende leningen aan banken tegen gunstige tarieven waardoor banken aangemoedigd werden te lenen aan bedrijven en consumenten in het Eurogebied. Toch stegen in de tweede helft van 2022 de rentetarieven aanzienlijk als gevolg van hogere inflatie(verwachtingen). Dit leidde tot een aanzienlijke

ontvangst van onderpand door BNG Bank. Als gevolg hiervan was er minder korte termijn en middellange termijn financiering nodig.

Aan het einde van 2022 besloot de ECB de condities van de TLTRO te versoberen. Dit bewoog de bank ertoe haar deelname aan het TLTRO programma te reduceren tot EUR 3,5 miljard (eind 2021: EUR 18,5 miljard). Ondanks de marktvolatiliteit en de verminderde deelname aan de TLTRO bleef de financieringspositie van BNG Bank solide. De gewenste gemiddelde looptijd van financiering op reguliere kapitaalmarkten was verhoogd met

ongeveer één jaar gedurende 2022 in reactie op de hogere gemiddelde looptijd van nieuw verstrekte leningen.

Risicocategorie	Definitie
Operationeel risico	Het risico van winstderving of kapitaalverlies door tekortkomingen van interne processen, mensen en systemen, of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationeel risico omvat procesrisico, menselijk risico, modelrisico, ICT-risico, gegevensbeheerrisico, uitbestedingsrisico, juridisch risico, bedrijfscontinuïteitsrisico en risico inzake externe gebeurtenissen.

De overkoepelende ontwikkelingen met betrekking tot operationeel risk management betreffen de introductie van het Non Financial Risk Committee (NFRC) en de implementatie van een tool dat het beheer van niet-financiële risico's ondersteunt. Het NFRC werd volledig operationeel in 2022 en wordt gevormd door twee leden van het ExCo, de Chief Operating Officer (voorzitter), de Chief Risk Officer en senior vertegenwoordigers van de eerste en de tweede lijn. Het NFRC adresseert beleid en ontwikkelingen met betrekking tot het systeem voor beheersing en risk management interne beheersing niet-financiële risico's die worden ingebracht door de eerste en de tweede lijn. Hieronder vallen ook de uitkomsten van Risk Control Self Assessments op processen en incidentbeheer onderwerpen.

De implementatie van het GRC-tool dat meer effectief en efficiënt management van operationeel risico, compliance risico en security risico mogelijk zal maken, startte met een pilot project voor het Back Office-proces. Na een succesvolle implementatie halverwege het jaar werd de verdere uitrol uitgevoerd. Deze zal doorgaan in 2023 en ondersteunt de uitvoering en documentatie van eerstelijns bewakingsactiviteiten.

De andere ontwikkelingen in 2022 met betrekking tot het operationeel risicoprofiel hebben betrekking op procesrisico (inclusief veranderingen), people risk, data management risico en ICT-risico.

Procesrisico (inclusief veranderingen) – De bank heeft een ambitieuze veranderagenda om de uitvoering van haar strategie te ondersteunen. Om overzicht en sturing op de veranderagenda

te realiseren, is gekozen een methodologie van integraal portfolio management met een gerelateerd bestuursorgaan. De projecten van het integraal portfolio management worden ondersteund vanuit het project management bureau dat is versterkt. Naast de inhoudelijke veranderagenda vonden er organisatorische wijzigingen plaats in zowel de commerciële als de IT organisatie van de bank.

In het derde kwartaal van 2022 heeft BNG Bank juridische stappen ondernomen in een dispuut met De Nederlandsche Bank (DNB). Dit heeft betrekking op een operationeel incident uit 2021 waardoor de bank het eerste conditionele bonustarief uit het TLTRO programma niet kreeg toegekend. Dit resulteerde in een negatieve impact van EUR 57 miljoen. Zie de jaarrekening van 2021 voor meer informatie.

People risk – Om de operationele uitdagingen het hoofd te bieden die voortkwamen uit de veranderagenda, heeft de bank haar capaciteit en vaardigheden verhoogd door tijdelijk extern personeel in te huren. Als gevolg van de moeilijke arbeidsmarkt, met name op IT-gebied, moest ook een aantal interne vacatures worden ingevuld met externe krachten. Om de kennis en ervaring van haar eigen personeel te versterken heeft BNG Bank een nieuw training portaal opgezet voor persoonlijke ontwikkeling.

Data management risico – Het Data Insight 2.0 project werd gestart om het centrale data warehouse verder te verbeteren. De verwachting is dat de data kwaliteit en de monitoring daarvan zullen verbeteren en dat het aantal manuele interventies zal afnemen.

ICT risico – De afhankelijkheid van outsourcing partners heeft het risicoprofiel met betrekking tot IT-performance negatief beïnvloed vanwege de ontwikkelingen bij een belangrijke partner. Verder heeft het IT-gerelateerde controle raamwerk een

interne review ondergaan in 2022 en worden verdere verbeteringen voorbereid om een adequaat volwassenheidsniveau van IT-gerelateerde controles te waarborgen en te behouden.

Risicocategorie **Definitie**

Security risico Het risico dat gegevens of ICT-systemen worden gecompromitteerd en/of dat er schade wordt toegebracht aan locaties, gebouwen, apparatuur, medewerkers of bezoekers. Dit omvat informatiebeveiligingsrisico (inclusief cyberrisico) en risico met betrekking tot fysieke beveiliging.

In 2022 hebben zich geen grote beveiligingsincidenten voorgedaan. Om het beveiligingsbewustzijn van de medewerkers te vergroten zijn er ieder kwartaal phishing-tests uitgevoerd. Er zijn trainingssessies gehouden en als onderdeel van het kennisprogramma van BNG Bank zijn ‘serious gaming sessions’ georganiseerd. Ook zijn presentaties met betrekking tot informatiebeveiligingsbewustzijn gehouden.

haar IT-projecten en kritieke veranderingen in de IT-systemen. Ook wordt bewaking uitgevoerd op de kwaliteit van ‘disaster recovery’-oefeningen.

Om de beheersing van (cyber)beveiligingsrisico's te verbeteren zijn beveiligingsbeoordelingen en ethische hack tests uitgevoerd. Bevindingen zijn geadresseerd via een gericht beveiligingsprogramma om te waarborgen dat de bank binnen haar risicobereidheid voor security opereert. De bank heeft ook haar capaciteit op het gebied van cyber security verhoogd en zal haar security teams verder uitbreiden in 2023.

De eerste lijns security functie is versterkt. Op het gebied van beveiligingsaspecten ‘challenged’ de tweedelijnsafdeling Security de IT-afdeling, inclusief

Risicocategorie **Definitie**

Compliancerisico Het risico van onvoldoende naleving of erkenning van bedrijfswaarden, gedragscodes, algemeen aanvaarde sociale normen en waarden, wet- en regelgeving en toezichtvereisten. Compliance-risico omvat integriteitsrisico en risico inzake de naleving van wet- en regelgeving.

BNG Bank beschouwt een ethische werkwijze en compliance met van toepassing zijnde wetten, regels en sociale normen een eerste vereiste voor haar purpose om sociale impact te maximaliseren. BNG Bank heeft een onafhankelijke compliance functie om de organisatie te ondersteunen bij het beheersen van de integriteitsrisico's en de regulatorische compliance risico's bij BNG Bank. Hoewel de compliance afdeling vaststelde dat BNG Bank niet volledig binnen haar risicobereidheid voor compliance risico's opereerde in 2022, materialiseerden zich geen significante risico's. Verdere informatie is te vinden in de compliance paragraaf.

Risk category **Definition**

Strategisch risico Het risico dat de strategische beslissingen van een organisatie leiden tot winstderving en verlies van kapitaal door veranderingen buiten haar macht met betrekking tot het politieke klimaat, ontwikkelingen op het gebied van regelgeving, de reputatie, het ondernemingsklimaat en ESG.

Strategische risico's zijn voortdurend in ontwikkeling en BNG Bank moest reageren op een groot aantal externe ontwikkelingen in aanvulling op de COVID-19 pandemie. In het bijzonder het Rusland- Oekraïneconflict, de aandacht vanuit de toezichthouder voor de nieuwe 'NPE backstop' en de noodzaak om ESG te adresseren in haar strategie en processen waren factoren die additionele complexiteit toevoegden aan de omgeving waarin de bank opereert.

Door overheden gegarandeerde kredietuitzettingen zijn nu onderworpen aan de NPE backstop regels. Deze regels geven voorschriften voor afschrijvingen op non-performing loans na een bepaalde periode, ook al is sprake van een volledige garantie. Hoewel de details van de regels nog gewijzigd kunnen worden, kunnen de regels in hun huidige vorm gevolgen hebben voor de manier waarop de bank gegarandeerde klanten financiert.

De bank heeft haar prioriteiten bijgesteld ten behoeve van interne uitlijning met de strategische richting en de bijbehorende doelen. Dit bevordert focus en de verwachting is dat dit een positieve bijdrage levert aan de executiekracht van de bank.

Vorig jaar voorzag BNG Bank dat ESG-factoren op de lange termijn een potentiële materiële impact op de volgende risico categorieën zullen hebben: tegenpartijrisico en concentratierisico (kredietrisico), spreadrisico, korte termijn liquiditeitsrisico, gegevensbeheerrisico, modelrisico, risico inzake externe gebeurtenissen en strategische risico (gerelateerd aan aanpassingen in de regelgeving en de reputatie en het bedrijfsmodel van BNG Bank). In 2022 is de bank begonnen met beoordelingen van impact en materialiteit van ESG. Dit zal worden voortgezet tot dit is uitgevoerd voor alle relevante risicocategorieën.

Het inbedden van richtlijnen van de toezichthouder met betrekking tot ESG in het interne controle en risicobeheer raamwerk is een belangrijke focus geweest in 2022 en zal ook een hoge prioriteit blijven in 2023 en daarna.

Heimen Visser
Fund Manager
Primevest Capital Markets

Martin Vols
Relatiemanager
NEMM BNG Bank

Primevest Capital Partners en BNG Bank

Auto's laden aan de lichtmast in gemeente Renkum

Op 1 juli '22 werd in gemeente Renkum, oost-Nederland de eerste 'CityCharge laadlantaarn' geplaatst. In de opvolgende maanden van 2022 kwamen er nog eens 20 bij. De multifunctionele lichtmasten verlichten de straat en dienen tegelijk als oplaadpunt voor elektrische auto's. Het project is mede mogelijk gemaakt door Smart City Nederland, een initiatief van Primevest Capital Partners en in samenwerking met BNG Bank.

Vraag naar laadpunten stijgt

De behoefte aan laadpalen groeit exponentieel hard. De verwachting is dat er in 2030 ongeveer 2,3 miljoen elektrische auto's in Nederland rondrijden. Om deze allemaal te kunnen opladen, moeten de komende jaren honderdduizenden laadpalen worden geplaatst. De uitrol blijft echter achter. Gemeenten worstelen met het vinden van plekken voor alle laadpunten. Daarnaast leidt het plaatsen van laadpalen tot steeds meer losse elementen in het straatbeeld.

Tegengaan van verrommeling

Gemeenten hebben zich volgens het Klimaatakkoord ertoe verplicht om voor 2030 hun energieverbruik en CO₂-uitstoot met 50 procent te verminderen.

De CityCharge-laadlantaarns van Smart City Nederland dragen hieraan bij. Door de laadfunctie in de lantaarnpaal te integreren, helpen ze mee het tekort aan laadpunten voor elektrische auto's te verminderen, en gaan ze verrommeling van het straatbeeld tegen. Daarnaast vermindert ook de dimbare ledverlichting in de slimme lantaarnpaal het energieverbruik in de gemeente.

Elke gemeente is geschikt

Heimen Visser, Fund Manager Communication Infrastructure & Smart Cities bij Primevest: 'Renkum was met de ingebruikname van deze multifunctionele en duurzame infrastructuur in 2022 de eerste gemeente die openbare verlichting op deze manier combineert met het laden van elektrische auto's.

‘Renkum was in 2022 de eerste gemeente die openbare verlichting op deze manier combineert met het laden van elektrische auto’s.’

Heimen Visser

Het komende jaar gaan we nog eens twintig laadlichtmasten plaatsen, tot we over een paar jaar op ongeveer 200 zullen zitten. Maar dat aantal ligt niet vast: we bekijken de behoefte op jaarbasis. Bovendien gaan we in 2023 ook in Arnhem met het concept beginnen: we hebben met BNG Bank dan ook een Smart City propositie waarmee we in principe alle gemeentes van Nederland kunnen bedienen.’

Martin Vols, Relatiemanager NEMM (Netwerken, Energie, Milieu en Mobiliteit) bij BNG Bank: ‘Deze samenwerking loopt volledig parallel aan onze missie. Wij helpen met onze financiering gemeenten om hun duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Deze laadlichtmasten bevorderen bijvoorbeeld drie van de Sustainable Development Goals waaraan wij onze impact toetsen: 7: Betaalbare en duurzame energie, 11: Duurzame steden en gemeenschappen en 13: Klimaatactie. Een slimmer wegennet, meer duurzame energie, innovatie... Voor ons is deelname een heldere zaak.’

Toekomstbestendige steden

Smart City Nederland is een initiatief van Primevest Capital Partners en in samenwerking met BNG Bank, een initiatief dat helpt bij het toekomstbestendig maken van steden. Als partner voor gemeenten past het Smart City Nederland-initiatief uitstekend bij de ambitie van BNG Bank om maatschappelijke

doelstellingen, zoals de energietransitie in de publieke sector, te realiseren. Voor de gemeente Renkum verstrekt BNG Bank een financiering van initieel circa 5,5 miljoen euro binnen de samenwerkingsstructuur Smart City Nederland. De gemeente staat hierbij garant voor de rente en aflossing.

Visser is positief over de samenwerking met BNG Bank: ‘Ik zou vooral de flexibiliteit willen noemen. Als het de propositie en de klimaatdoelen versterkt, is veel mogelijk voor BNG Bank. Zo begonnen we aanvankelijk met een equity-based financiering, maar gaandeweg zag BNG Bank in dat de Smart City lichtmasten zozeer in hun strategie passen, dat ze volledig zijn gaan financieren. Dat is geweldig om te merken!’

3 FINANCIËLE RESULTATEN EN VOORUITZICHTEN

3.1 Financiële resultaten

Resultaat en rendement

BNG Bank heeft een goed jaar achter de rug. Over het jaar 2022 heeft de bank een nettowinst gerealiseerd van EUR 300 miljoen. Deze is EUR 64 miljoen hoger dan in 2021. Deze prestatie uit zich eveneens in een hoger rendement op eigen vermogen van 6,7% vergeleken met het rendement op eigen vermogen van vorig jaar (5,4%). Gunstige markt condities hebben bijgedragen aan dit resultaat. Specifiekere oorzaken van dit vergeleken met 2021 relatief hoge rendement zijn het gestegen renteresultaat en een hoger positief resultaat financiële transacties.

Het renteresultaat van EUR 481 miljoen is EUR 74 miljoen hoger dan het resultaat van 2021. In 2021 werd het renteresultaat negatief beïnvloed door het niet-toekennen van de 57 miljoen euro TLTRO-korting, terwijl voor 2022 wel de TLTRO-korting werd ontvangen. Dit voordeel is aan de klanten in de vorm van een rentekorting op hun doorgaans langlopende leningen doorgegeven. Verder heeft de gestegen rente positief bijgedragen aan het renteresultaat.

In 2022 is het resultaat financiële transacties hoger dan in het voorgaande jaar. Afgelopen jaar was deze EUR 113 miljoen, hetgeen een stijging betekent van EUR 13 miljoen. Voor EUR 47 miljoen bestaat het resultaat uit gerealiseerde

verkoopresultaten. De overige ongerealiseerde resultaten van EUR 66 miljoen komen voor ongeveer EUR 30 miljoen voort uit positieve rendementen uit het niet-effectieve deel van hedge accounting. De stijging van het resultaat financiële transacties is verder toe te schrijven aan gewijzigde kredietopslagen en rentestijgingen in de markt.

In het afgelopen jaar heeft de langlopende kredietportefeuille zich naar tevredenheid ontwikkeld. BNG Bank heeft voor EUR 12,3 miljard aan nieuwe langlopende leningen verstrekt aan klanten, wat EUR 0,5 miljard minder is dan vorig jaar maar EUR 1,6 miljard meer is dan verwacht. Vergeleken met vorig jaar is het provisieresultaat gestegen met EUR 2 miljoen tot EUR 19 miljoen. Dit komt door een hogere solvabiliteitsplichtige omzet.

In 2022 zien we een stijging van de geconsolideerde bedrijfslasten van EUR 107 miljoen in 2021 naar EUR 115 miljoen eind vorig jaar. Daar waar BNG Bank minder advieskosten heeft gemaakt, heeft de bank veel tijdelijk extern personeel aangetrokken om enerzijds het data en IT systeem te versterken en anderzijds om invulling te geven aan de organisatiestructuur.

Bij een nominaal tarief voor vennootschapsbelasting van 25,8% komt de effectieve belastingdruk in 2022 uit op 26,2%. In 2021 heeft een eenmalige verhoging van 50% van de bankenheffing geleid tot een verhoging van ons effectieve belastingtarief naar 32,6%. In 2022 bedroeg de bankenbelasting EUR 32 miljoen en was daarmee EUR 21 miljoen lager dan in 2021. Daarnaast waren in 2021 niet alle lasten fiscaal aftrekbaar als gevolg van de hoogte van leverage ratio.

Het totaal aan bijzondere waardeverminderingen op leningen van BNG Bank daalde met 80 miljoen EUR tot EUR 160 miljoen per ultimo 2022. Dit verschil bestaat uit een daling als gevolg van een administratieve afwikkeling van EUR 130 miljoen van eerder afgewaardeerde leningen aan een specifieke relatie. Daarnaast is sprake van een stijging door verminderde kredietwaardigheid van specifieke relaties over verschillende sectoren. Het totaal van de verwachte kredietverliezen blijft laag ten opzichte van het balanstotaal van EUR 112 miljard. Dit is een weerspiegeling van de hoge kredietwaardigheid van de uitzettingen van de bank.

Per ultimo 2022 komt het balanstotaal van BNG Bank uit op EUR 112,1 miljard, wat EUR 37 miljard lager is dan ultimo 2021. De stijging van de lange rentetarieven zorgt voor een daling van de waarde van kredieten in portfolio hedge accounting, een minder negatieve waarde van de bijbehorende derivaten en het daarmee gepaard gaande cash onderpand.

Het eigen vermogen van BNG Bank staat eind 2022 op EUR 4,6 miljard. Dit is EUR 0,4 miljard minder dan in 2021 door de aflossing van een deel van het additioneel Tier 1-vermogen in mei 2022. Per jaareinde resteert EUR 0,3 miljard aan additioneel Tier 1-vermogen. De solvabiliteitsratio's van de bank blijven hoog. De Common Equity Tier 1-ratio bedraagt 35% en de Tier 1-ratio bedraagt 37%. De Common Equity Tier 1 ratio is hoger dan in 2021, toen deze 32% bedroeg. Deze stijging wordt veroorzaakt door een duidelijke daling van de risicogewogen activa van EUR 12,8 miljard naar 11,4 miljard.

De leverage ratio per jaareinde 2022 bedraagt 13,0% en is daarmee fors hoger dan de 10,6% per jaareinde 2021. De mogelijkheid om het ECB-saldo uit te sluiten als gevolg van exceptionele marktomstandigheden is per 1 april 2022 komen te vervallen. Desondanks is de leverage ratio in 2022 hoger dan in 2021 omdat het balanstotaal sterk afgenomen is van EUR 149,1 miljard naar EUR 112,1 miljard.

Kredietverlening en funding

De portefeuille langlopende kredietverlening is in 2022 met EUR 0,9 miljard gestegen tot EUR 88,0 miljard. De langlopende kredietportefeuille aan de sector Wonen is EUR 44,8 miljard, een toename van EUR 1,4 miljard ten opzichte van jaareinde 2021. De omzetdoelstellingen zijn ruimschoots behaald in alle sectoren.

De solvabiliteitsvrije langlopende kredietportefeuille bedraagt EUR 80,6 miljard. Dit komt neer op een solvabiliteitsvrije uitzetting van 91,6% op de totale portefeuille. Hiermee heeft BNG Bank de doelstelling behaald van tenminste 90% solvabiliteitsvrije uitzettingen. Verder behaalde de bank haar doelstelling van een scoringspercentage van minimaal 55% procent op solvabiliteitsvrije langlopende kredietverlening aan de sectoren decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen: in 2022 heeft de bank 67,5% van de kredietaanvragen verstrekt.

In 2022 heeft BNG Bank in totaal EUR 16,3 miljard aan langlopende funding opgehaald via uitgifte van obligaties. Hiervan betreft EUR 5,9 miljard ESG-obligaties ter financiering van Nederlandse gemeenten en woningcorporaties. In 2021 is 11,9 miljard opgehaald waarvan EUR 3,7 miljard ESG-obligaties betrof.

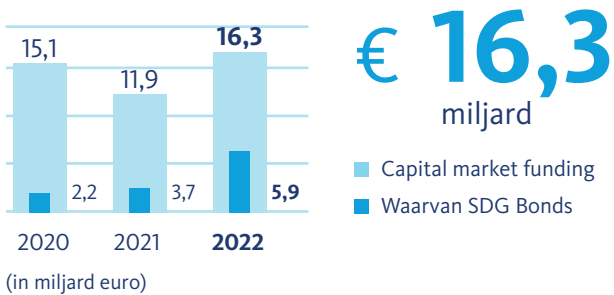
Medio 2022 heeft BNG Bank besloten EUR 18,5 miljard ECB financiering in de vorm van de TLTRO faciliteit voort te zetten. De doelstelling van dit instrument was om de reële economie te stimuleren ten tijde van Corona door liquiditeit te verschaffen aan specifieke doelgroepen zoals corporaties en zorginstellingen. In het laatste kwartaal van 2022 zijn de voorwaarden van dit instrument aangepast waardoor het minder aantrekkelijk is geworden. BNG Bank heeft om deze reden EUR 15 miljard van deze financiering afgelost.

Dividend

Aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders wordt over 2022 een dividend van EUR 139 miljoen voorgesteld. Dit is 50% van de nettowinst, gecorrigeerd voor de uitkering op het additioneel Tier1-kapitaal.

Funding

AAA

Externe ratings van Moody's, S&P en Fitch zijn gelijk aan de ratings van de Staat der Nederlanden.

Common equity Tier-1 ratio

Tier-1 ratio

Leverage ratio

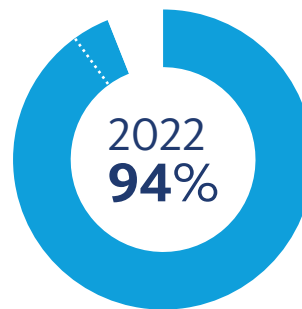

Kredietverlening

Verstreekte langlopende kredietverlening 2022

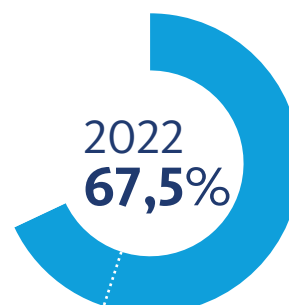

Aandeel promotional loans in portefeuille

Doelstelling 90%

Ten minste 90% van de langlopende leningen op de balans moeten kwalificeren

Doelstelling \geq 55%

Het scoringspercentage volume kredietverlening is groter dan 55%

Hogere nettowinst in 2022

Nettowinst 2022

Nettowinst 2021

€ **300**
million

€ **236**
million

Het rendement op het eigen vermogen

Het rendement op het eigen vermogen ligt boven de rendementsnorm van het Ministerie van Financiën:

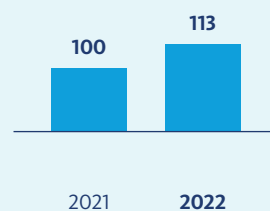

Rendementsnorm gesteld door Ministerie van Financiën: 3,7%

Uitgelichte factoren van invloed op de nettowinst:

Hoger resultaat financiële transacties

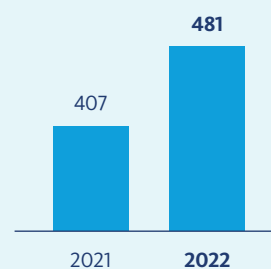

(in miljoen euro)

Oorzaak

- Hogere rente
- Ontwikkeling van spreads

Hoger renteresultaat

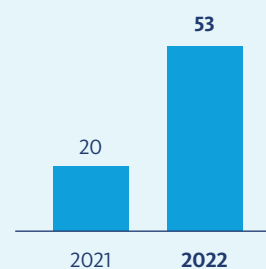

(in miljoen euro)

Oorzaak

- Correctie voor niet toegekend TLTRO bonustarief in 2021
- Hogere rente

Toename debiteurenvoorziening

(in miljoen euro)

Oorzaak

- Verslechtering van macro-economische vooruitzichten
- Overlay voor de gezondheidssector

Stijging bedrijfslasten

(in miljoen euro)

Oorzaak

- Inflatie en investeringen in het kredietproces en de IT-organisatie

3.2 Financiële vooruitzichten

De cijfers van 2022 laten zien dat BNG Bank er financieel sterk voor staat. Een sterke kapitalisatie, een hoge leverage ratio en beschikking over goede funding condities zorgt voor een degelijk financieel fundament. Voor de toekomst blijven gunstige funding, kansen in de markt en kostenbeheersing essentieel om onze marktpositie te behouden.

Het fundingbeleid van BNG Bank blijft, net als in voorgaande jaren, onveranderd gericht op permanente toegang tot de geld- en kapitaalmarkt voor de gewenste looptijden en volumes tegen zo laag mogelijke kosten. In 2023 verwacht BNG Bank ongeveer EUR 17 miljard aan funding aan te trekken. Als gevolg van aflossing van de TLTRO financiering zal het renteresultaat waarschijnlijk lager uitkomen in 2023. In het komende jaar heeft de bank de intentie om ten minste 25% van haar lange termijn funding via ESG-obligaties aan te trekken.

BNG Bank verwacht een stijging van de bedrijfslasten in 2023. Dit komt met name door de nodige investeringen in de organisatie en betreft onder meer verbeteringen in het IT landschap, de ontsluitbaarheid van data, en voorgenomen verbeteringen van de klant- en kredietprocessen. Verder schat de bank een kostenstijging in als gevolg van de hoge inflatie en CAO afspraken.

Het nominale tarief voor vennootschapsbelasting blijft voor 2023 ongewijzigd op 25,8%. De grondslagen voor de bankenbelasting blijven naar verwachting eveneens ongewijzigd. Dit betekent dat de bankenbelasting in 2023 op EUR 29 miljoen zal uitkomen.

Marc Canjels
Kwartiermaker
Samenfoort PO en
Samenfoort VO

Jeffrey Nijhuis
Relatiemanager
Overheid en Onderwijs
BNG Bank

Samenfoort en BNG Bank

Scholen bouwen samen in Amersfoort

In Amersfoort hebben vijftien schoolbesturen de handen ineengeslagen, in twee coöperaties genaamd Samenfoort PO en Samenfoort VO. BNG Bank financiert het initiatief van de coöperaties en de gemeente Amersfoort om in veertig jaar tijd een groot deel van de schoolgebouwen in Amersfoort te vernieuwen. De schoolbesturen in de coöperaties ervaren verschillende voordelen, zoals een sterke onderhandelingspositie tegenover aannemers, de mogelijkheid om lange financieringen te dragen en de handige 'carroussel'-aanpak van tijdelijke huisvestingsbehoefte.

Moderne tijden, moderne scholen

Een groot aantal schoolgebouwen in Amersfoort is al meer dan veertig jaar oud. De omvangrijke bouwopgaaf die Samenfoort PO en VO gezamenlijk faciliteren voor de bouwheren, is dan ook meer dan welkom in de gemeente.

Voor de financiering hadden de coöperaties keus uit een aantal opties, vertelt Mark Canjels, de kwartiermaker van het huisvestingsbureau van de coöperaties. 'We hebben voor BNG Bank gekozen omdat zij als sectorbank weten wat voor maatschappelijke opgaven er spelen in het onderwijs en hoe dit te vertalen naar een passende financieringsstructuur. Hierbij is het een voordeel dat zij ook contact hebben met de betrokken gemeente,

waardoor dezelfde taal wordt gesproken. Daarnaast zagen we dat ze een betere prijs-kwaliteitverhouding konden bieden.'

Sinds de start is hij behoorlijk tevreden over de samenwerking: 'We hebben natuurlijk flink wat werk gehad aan het operationaliseren van de entiteiten, en daarna van de financiering. Gelukkig kon ik snel schakelen met Jeffrey Nijhuis, en werkte de Bank goed mee aan het vele papierwerk.'

Voordelen van de samenwerking

Jeffrey Nijhuis, relatiemanager Overheid en Onderwijs van BNG Bank, vond de voordelen voor Samenfoort overtuigend: 'Als één partij handelt

‘BNG bank combineert de digitale faciliteiten van een moderne bank met een menselijke maat in het relatiemanagement. We voelen ons gezien en we worden gehoord.’

Mark Canjels

Samenfoort namens de scholen met de gemeente en... met de bank natuurlijk. Dat is efficiënter dan met ieder van de vijftien schoolbesturen afzonderlijk. Bovendien profiteren nu alle scholen van de aantrekkelijkere voorwaarden en mogelijkheden die horen bij een groter financieringsvolume.’ Hij glimlacht. ‘Als grotere groep is er bovendien voor BNG Bank méér om te financieren, maar vooral wordt het voor de coöperaties mogelijk om met ons echt een langetermijnvisie van wel veertig jaar uit te voeren.’

Canjels voegt toe: ‘Dan is er nog het logistieke voordeel. De bouwheren in het primair onderwijs hanteren een wijkgerichte aanpak en pakken school voor school aan. Als een soort carrousel kan de ene school daarbij tijdelijke huisvesting krijgen in de oudbouw van de andere. In het voorgezet onderwijs is dat overigens niet nodig: het hele vmbo in de gemeente pakken we in één keer aan.’

Indrukwekkend innovatief

De uitgebreide bouwvisie zal de komende jaren in Amersfoort een groot aantal nieuwe onderwijsgebouwen opleveren voor zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs. De reeks beoogde vernieuwingen is indrukwekkend. Scholen worden volgens minimaal de concepten BENG (‘Bijna Energie Neutraal Gebouw’) en ‘Frisse Scholen klasse B’ gebouwd, twee concepten waar een

lange lijst aan duurzame innovaties onder valt. Door de eigen bijdrage vanuit de schoolbesturen zijn verdere verduurzamingsstappen te zetten naar bijvoorbeeld ENG (Energie Neutraal Gebouw) of gasloos. De eerste basisscholen worden ook gebouwd volgens een Uniform BasisGebouw (UBG): elke school kent dezelfde opzet, maar krijgt ‘van buiten en van binnen’ steeds een eigen karakter. Binnen de scholen zijn aanzienlijke vernieuwingen gepland: innovaties zoals de theatertrap, het leerplein of de mogelijkheid tot volledige kinderopvang of zorg op maat op school.

Eerste opening

Op 16 november 2022 heeft als eerste project in de ‘carrousel’ Kindcentrum De Kei haar deuren feestelijk geopend, de eerste basisschool van vier die in de Amersfoortse wijk Schothorst zullen worden vernieuwd. Begin 2023 volgen Het Element en het Trivium, twee vmbo-scholen in Amersfoort.

4 GOVERNANCE

4.1 Corporate structuur

BNG Bank fungeert sinds 1914 als financieringspartner voor het publieke domein op de internationale geld- en kapitaalmarkt. Aandeelhouders van BNG Bank zijn uitsluitend overheden.

Bedrijfsmodel

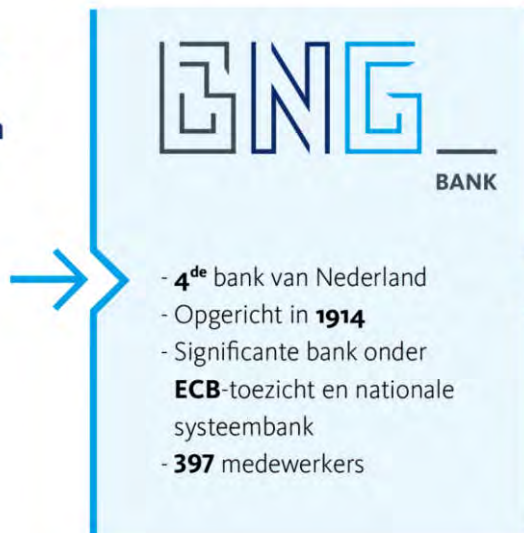
BNG Bank is een naamloze structuurvennootschap. De oorspronkelijke naam van de bank was 'Gemeentelijke Credietbank N.V.'. Na enkele eerdere naamwijzigingen is in 2018 de formele naam van N.V. Bank Nederlandse Gemeenten gewijzigd in BNG Bank N.V. De bank levert alle diensten onder deze naam. Aandeelhouders van BNG Bank zijn uitsluitend overheden. De ene helft van de aandelen is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. De andere helft is van de Nederlandse Staat. De bank ontvangt geen financiële steun of andere voordelen van de overheid. BNG Bank is een nationale systeemrelevante bank onder direct toezicht van ECB en naar balans totaal de vierde bank van Nederland. BNG Bank heeft een vestiging in Den Haag, van waaruit de activiteiten worden verricht. In 2022 zijn er geen aanzienlijke wijzigingen in omvang, structuur, eigendom of in de keten geweest.

Historie

BNG Bank is opgericht aan het begin van de 20ste eeuw, een periode met grote armoede, waarin sociaal maatschappelijke vraagstukken het gesprek domineerden. In die periode werd eerst de Vereniging van Nederlandsche Gemeenten (VNG) opgericht, die op haar beurt in 1914 de Gemeentelijke Credietbank in het leven riep. De Gemeentelijke Credietbank voorzag gemeenten van financiële slagkracht en droeg zo bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Dit kenmerkt de positie van de Gemeentelijke Credietbank, nu BNG Bank, nog steeds.

Bedrijfsmodel

Aantrekken van funding via internationale geld- en kapitaalmarkten

Aanbieden van financieringen aan het Nederlandse publieke domein tegen concurrerende voorwaarden

BNG Bank voorziet het publieke domein van financiering tegen concurrerende voorwaarden en voor alle looptijden. Ook in moeilijke tijden wil de bank er voor haar klanten zijn. Tot op heden is zij daar steeds in geslaagd. Het grootste deel van de leningen die worden verstrekt (ruim 90%), bestaat uit leningen aan of gegarandeerd door overheidsinstanties. Deze zogenaamde solvabiliteitsvrije leningen hebben een risicoweging van 0%. Ook verzorgt BNG Bank het betalingsverkeer voor klanten.

De bank wordt gezien als een veilige bank vanwege het aandeelhouderschap van Nederlandse overheden en de grotendeels solvabiliteitsvrije kredietverlening. BNG Bank heeft de hoogste externe kredietratings (Moody's: Aaa, FitchRatings: AAA, S&P Global: AAA). Hierdoor heeft de bank een sterke inkooppositie op internationale geld- en kapitaalmarkten. Tegen lage prijzen kan korte- en langetermijnfunding in verschillende valuta worden aangetrokken. Vervolgens kan BNG Bank hierdoor aan klanten lage tarieven bieden.

Bestuursstructuur

BNG Bank heeft een bestuursstructuur bestaande uit een Raad van Commissarissen (RvC) en een Executive Committee (ExCo). Het ExCo bestaat uit vijf bestuurders. Hiervan zijn er drie statutaire

bestuurders die gezamenlijk het statutair bestuur vormen. De leden van het statutair bestuur worden benoemd en ontslagen door de RvC. Het ExCo vormt het leidinggevend orgaan in zijn uitvoerende functie zoals aangeduid in de Capital Requirements Directive (2013/36/EU). Het ExCo is verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur, de algemene gang van zaken en de continuïteit van BNG Bank. Het ExCo heeft een aantal commissies of overleggen ingesteld die het ExCo adviseren of waaraan specifieke besluitvormende taken zijn gemandateerd. Dit zijn: het Asset & Liability Committee, de Krediet Beleid Commissie, de Kredietcommissie, het Non-Financial Risk Committee, de Commissie Kapitaal, de Commissie Financiële Tegenpartijen, het Investment Committee, het Integraal Portfolio Overleg en het Sustainable Banking Committee. Een beschrijving van de taken en deelnemers van deze commissies is gepubliceerd op de [website](#).

De RvC vormt het leidinggevend orgaan in de toezichthoudende functie zoals aangeduid in de Capital Requirements Directive. De RvC heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het ExCo en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de daaraan verbonden onderneming. De leden van de RvC worden benoemd en ontslagen door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).

De RvC kent vier commissies: het Audit Committee, het Risk Committee, het HR Committee en de Remuneratiecommissie. De commissies bereiden de besluitvorming van de RvC voor. In het [Verslag van de RvC](#) worden de verantwoordelijkheden en de activiteiten van de commissies nader beschreven.

Governance ESG-beleid

De CEO is verantwoordelijk voor de strategie inclusief het ESG-beleid; het management is verantwoordelijk voor de uitvoering ervan. Voorstellen voor aanpassing van de purpose, de strategie, het ESG-beleid en de ESG-doelstellingen van de bank worden voorbereid door de afdeling Strategie en ter besluitvorming aan het ExCo voorgelegd. De afdeling Strategie rapporteert elk kwartaal aan het ExCo over de voortgang van de strategie, waaronder de materiële onderwerpen.

De meting van de impact die BNG Bank via haar klanten maakt, is onderdeel van het ESG-beleid en is belegd bij de afdeling Strategie. De wijze van impactmeting is goedgekeurd door het ExCo. Eenmaal per jaar rapporteert de bank in het jaarverslag over de impact die zij via haar klanten maakt op de maatschappij; zie paragraaf 1.1 van dit verslag.

Stakeholders

Belangrijke stakeholders van BNG Bank zijn klanten, beleggers, aandeelhouders en medewerkers. BNG Bank investeert in langetermijnrelaties met stakeholders door regelmatig met hen te spreken in overleggen, regionale bijeenkomsten en sectorbijeenkomsten en via onderzoeken. Door deze dialoog krijgt de bank een goed beeld van hun verwachtingen en de waarde die de bank voor hen kan creëren. De reacties van stakeholders worden gebruikt om producten, diensten en processen te verbeteren.

Driemaal per jaar overlegt BNG Bank met de Raad van Klanten, die bestaat uit een vaste groep van ongeveer tien bestuurders uit verschillende klantgroepen. Met hen wisselt de bank van gedachten over strategische onderwerpen die zowel voor de bank als voor klanten van belang zijn. Voor gemeentelijke klanten organiseert BNG Bank jaarlijks bijeenkomsten waarbij actuele onderwerpen worden besproken. Daarnaast verzorgt BNG Bank inhoudelijke bijdragen aan

bijeenkomsten over zorg-, onderwijs-, gemeentelijk en corporatievastgoed.

Dochtermaatschappijen en deelnemingen

BNG Gebiedsontwikkeling B.V. is een dochtermaatschappij van BNG Bank en gespecialiseerd in risicodragende participaties in grondexploitatie, procesinrichting en procesbegeleiding voor gemeenten en andere (semi)publieke organisaties. De RvC van BNG Gebiedsontwikkeling en de Raad van Bestuur van BNG Bank hebben in maart 2018 besloten geen nieuwe activiteiten en projecten meer aan te gaan binnen BNG Gebiedsontwikkeling en de projecten binnen de bestaande portefeuille de komende jaren af te ronden.

Het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V. (HvO) is de tweede dochtermaatschappij van BNG Bank. Het HvO verstrekte hypotheekleningen aan werknemers in overheidsdienst. Per 12 december 2022 is de portefeuille verkocht aan Nationale Nederlanden Bank N.V. (NN Bank) en HvO wordt afgewikkeld.

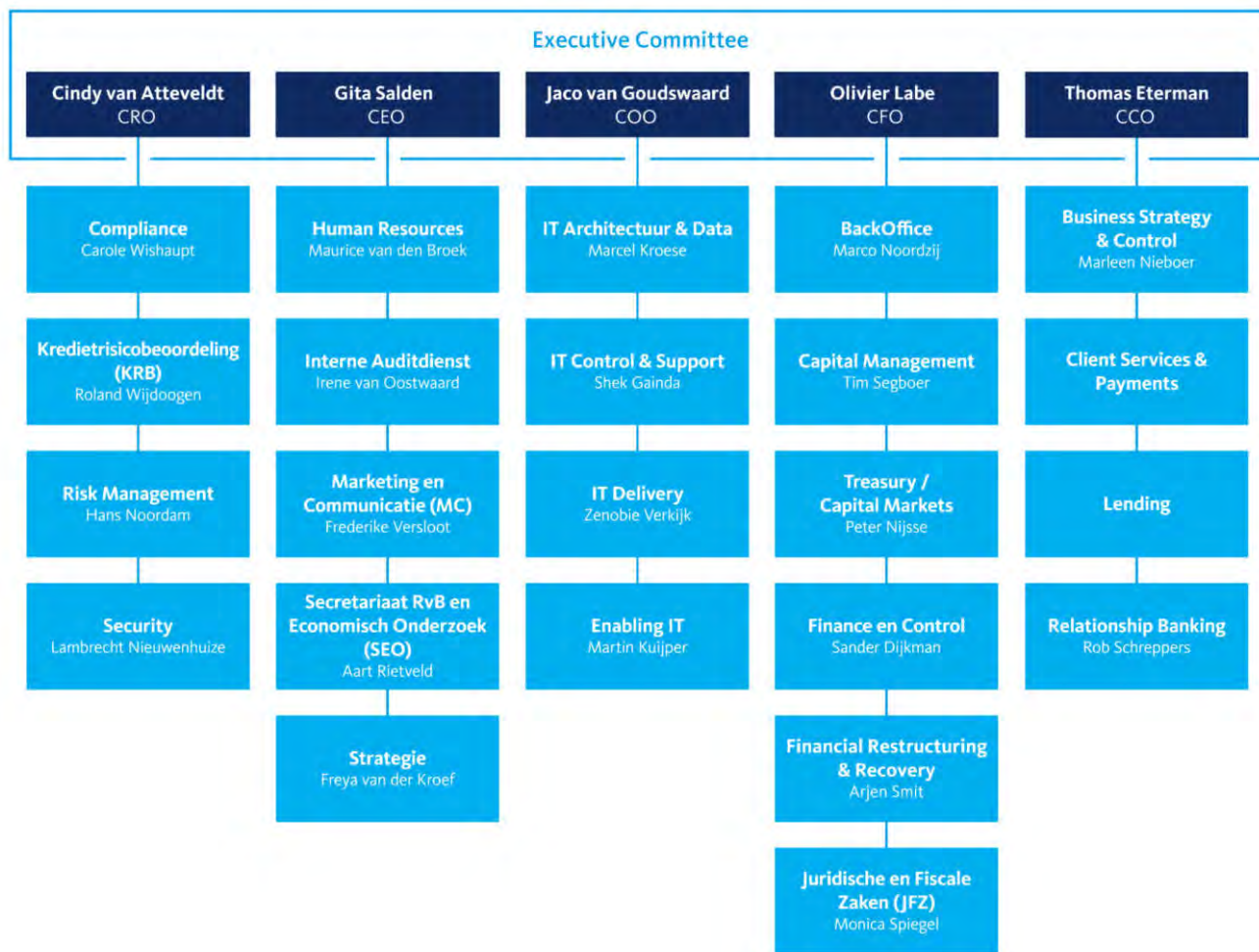
Aan de deelneming van BNG Bank in Dataland B.V. is in 2022 een einde gekomen door de beëindiging van de activiteiten en daarop gevolgde liquidatie van Dataland. De deelneming van BNG Bank in Data B Mailservice Holding B.V. is in 2022 verkocht.

BNG Bank is lid van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), de European Association of Public Banks (EAPB) en de International Capital Market Association (ICMA).

4.2 Samenstelling bestuur en organisatie

BNG Bank wordt bestuurd door een ExCo van vijf leden. De portefeuilles van de ExCo-leden zijn zodanig verdeeld dat volledig invulling kan worden gegeven aan het Three Lines of Defense model.

Naam	Geslacht	Geboortjaar	Nationaliteit	Eerste benoeming	Datum herbenoeming	Datum tweede herbenoeming
Gita Salden, CEO	V	1968	NL	01-01-2018	01-01-2022	
Olivier Labe, CFO	M	1969	F/NL	01-05-2015	01-05-2019	01-05-2023
Cindy van Atteveldt, CRO	V	1972	NL	15-02-2021	-	
Thomas Eterman, CCO	M	1976	NL	22-06-2021	-	
Jaco van Goudswaard, COO	M	1967	NL	22-06-2021	-	

Samenstelling Executive Committee

Gita Salden, CEO

Gita Salden, CEO, is verantwoordelijk voor strategie, communicatie, ontwikkeling van het organisatie- en personeelsbeleid, de interne auditdienst en het bestuurssecretariaat en economisch onderzoek. Daarnaast is zij verantwoordelijk voor de algemene coördinatie en relaties met stakeholders.

In relatie met haar functie bij BNG Bank is zij bestuurslid van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB). Tevens is zij lid van de Raad van Commissarissen van Invest International.

Olivier Labe, CFO

Olivier Labe, CFO, is verantwoordelijk voor financiële verslaggeving, funding en treasury, asset & liability management, capital management, investor relations en juridische en fiscale zaken. Tevens is hij verantwoordelijk voor back office en financial restructuring and recovery (bijzonder beheer). Hij is voorzitter van de Commissie Kapitaal, de Asset & Liability Commissie en het Investment Committee.

In relatie met zijn functie bij BNG Bank is hij voorzitter van de Raad van Commissarissen van de dochtermaatschappij Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V., voorzitter van de Raad van Commissarissen van de dochtermaatschappij BNG Gebiedsontwikkeling B.V., voorzitter van de Raad van Toezicht van de Stichting BNG Duurzaamheidsfonds en lid van de Investeringscommissie BOEI B.V. Hij is tevens lid van de Raad van Toezicht van ASR Vermogensbeheer N.V., lid van de Raad van Advies van de faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Universiteit van Amsterdam en lid van de Steering Committee van het Public Sector Issuer Forum van de International Capital Market Association (ICMA).

Cindy van Atteveldt, CRO

Cindy van Atteveldt-Machielsen, CRO, is verantwoordelijk voor risk management, compliance, kredietrisicobeheer en security. Ze is voorzitter van de Kredietcommissie, de Krediet Beleid Commissie en de Commissie Financiële Tegenpartijen.

In relatie met haar functie bij BNG Bank is zij lid van de Commissie Toezichtzaken Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en lid van de Raad van Commissarissen van de dochtermaatschappij Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V. Verder is ze lid van de Raad van Commissarissen en voorzitter van het Audit Committee van N.V. Exploitatiemaatschappij De Krim.

Thomas Eterman, CCO

Thomas Eterman, CCO, is verantwoordelijk voor Relationship Banking, Lending, Client Services and Payments en Business Strategy & Control.

In relatie tot zijn functie bij BNG Bank is hij lid van de Raad van Commissarissen van BNG Gebiedsontwikkeling B.V.

Jaco van Goudswaard, COO

Jaco van Goudswaard, COO, is verantwoordelijk voor processing en data- en informatiemanagement. Hij is voorzitter van het Non-Financial Risk Committee.

Okko Dijkstra
Sector lead Zorg
BNG Bank

Mark Janssen
Financieel directeur
Radboudumc

BNG Bank en Radboudumc

Partner in de bouwvisie van Radboudumc

Negen jaar geleden formuleerde het Radboudumc in Nijmegen het eerste concept van haar visie op de rol van vastgoed in de gezondheidszorg, toen duidelijk werd dat het tijd werd in de eigen huisvesting te investeren. In september 2022 is het nieuwe ziekenhuisgebouw feestelijk geopend door de Koning; de grootste oplevering van het 'campusplan' is een feit. BNG Bank is hoofdfinancier van het plan en 'partner voor de lange termijn'. CFO van Radboudumc Mark Janssen en sector lead Zorg Okko Dijkstra van BNG Bank vertellen.

Onvoorspelbare toekomst

'Negen jaar geleden wisten we nog niet wat de digitale mogelijkheden van nu zouden zijn, net zoals we nu de wereld van 2031 niet kunnen voorspellen,' vertelt Mark Janssen. 'Maar we hadden toen al wel het voorgevoel dat het behoudende concept van dat moment van tafel moest. We dwongen onszelf en de architect om echt visie te tonen op de rol van vastgoed in de gezondheidszorg van morgen.'

BBB

In het 'campusplan' dat vervolgens op de tekentafel verrees, staat het concept 'BBB' centraal: '*Less Bricks, more Bytes, different Behaviours*'. Ze grijpen in elkaar, legt Janssen uit: 'Ten eerste *less Bricks*. De nieuwbouw van de campus neemt een kleiner vloeroppervlak in beslag: van 550.000 m² naar 450.000. Minder onderhoud, minder verwarmingskosten. Veel ruimtes in onze nieuwe gebouwen zijn echter multi-functioneel, wat betekent dat verschillende rollen en functies in dezelfde ruimte kunnen. De gesloopte gebouwen maken plaats voor groen op het terrein.'

‘Deze bank is in
méér geïnteresseerd
dan enkel de cijfers.’

Mark Janssen

De tweede B: *more Bytes*: digitale techniek maakt het werken doelmatiger. Zo maakt digitale techniek onderscheid tussen de drukbezette verpleging en de meer flexibel in te zetten assistenten: de eersten worden niet meer opgeroepen voor het glaasje water waar de patiënt om vraagt, wanneer een assistent dat ook heel goed kan doen. Die verschillende functies en rollen van moment tot moment, dat zijn de *different Behaviours* – de derde B – die in het nieuwe gebouw mogelijk zijn.’

Lifetime commitment

Al met al betekent het ‘campusplan’ een grootschalige bouwambitie tot 2030, waaraan BNG Bank als hoofd-financier circa 260 miljoen euro bijdraagt. ‘We mogen wel spreken van een *lifetime commitment*’, vertelt Okko Dijkstra. ‘Radboudumc is dan ook typisch een partij waarvan de missie volledig aansluit bij de missie van BNG Bank: zorg van hoge kwaliteit voor onze maatschappij. Bovendien durft het bestuur zich al jaren transparant en zelfs kwetsbaar op te stellen, ook als het om de financiën gaat. Dat schept enorm vertrouwen voor ons als financier.’

Ook Janssen heeft op zijn beurt niets dan lof voor BNG Bank in de samenwerking: ‘Deze bank is in méér geïnteresseerd dan enkel de cijfers. Ze leven mee met onze dilemma’s, zijn altijd bereid om te sparren. Iemand als Okko deelt zelf regelmatig voorbeelden uit andere sectoren waar hij kennis van heeft. Dat maakt het gemakkelijk om open te zijn over wat er bij ons speelt.’

5

BESTUURSVERKLARING

De interne risicobeheersings- en controlesystemen vormen een belangrijk punt van aandacht binnen BNG Bank. De basis voor alle risicobeheeractiviteiten binnen BNG Bank is het Risk Governance Framework. Dit verduidelijkt de principes achter het interne beheersings- en risicobeheersysteem. In het Risk Appetite Statement worden de risico's omschreven die de bank wenst te accepteren om haar doelstellingen te realiseren. De diverse risico's waarmee de bank bij de uitoefening van haar activiteiten wordt geconfronteerd, worden jaarlijks in het jaarverslag van BNG Bank aan de orde gesteld. De directeuren en afdelingshoofden die rechtstreeks aan het Executive Committee rapporteren, geven in hun 'In Control Statement' aan het Executive Committee aandacht aan de beheersing van de risico's in relatie tot de risicobereidheid van de bank. Tevens geven zij in de jaarplannen aan hoe zij inhoud zullen geven aan hun verantwoordelijkheid om te voldoen aan het risicobeleid. De tweede lijn rapporteert gedurende het jaar over naleving van de Risk Appetite aan het Executive Committee. Het totale raamwerk heeft een nauwe relatie met het Kapitaalbeheersbeleid dat periodiek wordt herzien en met de toezichthouder wordt afgestemd.

Audits door de Interne Auditdienst (IAD) zijn erop gericht de opzet en werking van de interne risicobeheer- en controlesystemen onafhankelijk te kunnen vaststellen. De externe accountant

controleert de jaarrekening en evalueert de interne beheersing rondom de financiële verslaglegging voor zover van belang voor een efficiënte en effectieve controle van de jaarrekening. De bevindingen van de IAD en de externe accountant worden aan het Executive Committee en RvC gerapporteerd. Het hoofd van de IAD en de externe accountant zijn aanwezig in de vergadering van het Audit Committee van de RvC en in de vergadering van de voltallige RvC waarin de jaarrekening wordt besproken.

Het jaarverslag geeft in voldoende mate inzicht in tekortkomingen in de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van BNG Bank. Voornoemde systemen geven een redelijke mate van zekerheid dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat. Deze systemen kunnen op zichzelf uiteraard geen absolute zekerheid bieden voor het realiseren van de ondernemingsdoelstellingen en niet alle onjuistheden, fraudes en niet-naleving van wet- en regelgeving voorkomen. In de Risk Section in de Annual accounts is een uitgebreide toelichting opgenomen. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld op basis van het going-concern principe. Daarbij zijn geen materiële risico's en onzekerheden geïdentificeerd die relevant zijn ter zake van de verwachting van continuïteit voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

Verantwoordelijkheidsverklaring

Naar het oordeel van het statutair bestuur geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de activa, de passiva, de financiële positie en het resultaat van BNG Bank en de in de consolidatie opgenomen dochtermaatschappijen. Het jaarverslag geeft een getrouw beeld van de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het verslagjaar en de verwachte ontwikkelingen van BNG Bank inclusief de geconsolideerde dochtermaatschappijen, waarvan de gegevens in de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen. In het jaarverslag worden de wezenlijke risico's beschreven waarmee BNG Bank wordt geconfronteerd.

Den Haag, 17 maart 2023

Statutair bestuur

Gita Salden (CEO)

Olivier Labe (CFO)

Cindy van Atteveldt-Machielsen (CRO)

Merlien Welzijn
Bestuurder Woonpartners
Midden-Holland

Ilona Sijm
Relatiemanager Wonen
BNG Bank

Woonpartners Midden-Holland en BNG Bank

Middenhuur financieren voor een gezondere woningmarkt

De woningcorporatie Woonpartners Midden-Holland beheert in de regio rondom Gouda, Waddinxveen en Boskoop een flinke portefeuille sociale huurwoningen voor het lage-inkomenssegment – met huren tot 800 euro per maand. Vorig jaar besloot het bestuur om hier een beperkt aantal woningen uit het middensegment aan toe te voegen. Merlien Welzijn, directeur-bestuurder van de woningcorporatie legt uit waarom; relatiemanager Ilona Sijm van BNG Bank vertelt waarom de bank deze uitbreiding graag mede financiert.

Gezonde woonmarkt

‘Een gezonde woonmarkt is een woonmarkt waar mensen dóór kunnen stromen’, begint Welzijn. ‘Het middensegment is echter al jaren onvoldoende aantrekkelijk voor commerciële verhuurders, waardoor het aanbod van woningen stukt. Dat kunnen wij niet laten doorgaan, besloten we: zonder doorstroming blijven er ook geen woningen voor starters met lage inkomens beschikbaar.’

Niet-‘daeb’ woningen

Vanwege de hogere huren vallen deze woningen strikt genomen buiten de definitie van ‘daeb’ (diensten van algemeen economisch belang) – een wettelijke definitie die in 2018 is aangebracht om potentiële marktverstoring door woningcorporaties juist tegen te gaan. Welzijn: ‘Omdat wij echter aannemelijk kunnen maken dat commerciële verhuurders hier in onze regio onvoldoende actief zijn, is de investering geoorloofd.’

‘BNG Bank is al jaren onze huisbankier, waardoor ze bekend zijn met onze portefeuille’.

Merlien Welzijn

Gemengde buurt, betere buurt

Merlien Welzijn wijst op het belang van een gemengde samenstelling in de buurt. ‘Met enkel sociale huurwoningen heeft een buurt een groter risico om te verzwakken. Armoede en verloedering voeren gemakkelijker de boventoon. Maar de toevoeging van al een klein percentage meer koopkrachtige inwoners doet de hele buurt veranderen. Gouda-Oost, bijvoorbeeld, was jarenlang een buurt met een slechte reputatie. Door meer middeninkomens naar de buurt te trekken, is een positieve spiraal in gang gezet: die wijk ken je nu niet meer terug. Ook hierom vinden we het belangrijk dat er voldoende woningen in het middensegment beschikbaar komen.’

Betrouwbare partner

Relatiemanager voor Woonpartners Midden-Holland Ilona Sijm vertelt dat BNG Bank de stap van Woonpartners Midden-Holland volledig begrijpt: ‘Wij financieren deze uitbreiding met zo’n 25 miljoen euro mede, omdat we de visie van deze woningcorporatie op een gezonde woningmarkt volledig onderschrijven. Bovendien is Woonpartners Midden-Holland al jaren een transparante en verantwoordelijke klant.’

Huisbankier zijn helpt

Welzijn is blij met de instap van BNG Bank, zegt ze. ‘Ze zijn al jaren onze huisbankier, waardoor ze bekend zijn met onze portefeuille. Tijdens een traject als dit kom je onvermijdelijk verrassingen tegen. Een voorbeeld: hun taxateur waardeerde ons onderpand onlangs lager dan onze eigen taxatie. Dat betekent opnieuw onderhandelen. Het heeft de voortgang van de lening echter niet onderbroken, en dat kan alleen op basis van wederzijds vertrouwen dat je er samen uitkomt.’

Met de financiering door BNG Bank zal Woonpartners Midden-Holland de komende jaren zo’n honderddertig appartementen realiseren, verspreid over meerdere wijken in de regio.

6 VERSLAG VAN DE RVC

6.1 Voorwoord

Voor het tweede jaar mag ik mij als voorzitter van de RvC tot u richten. 2022 was een bewogen jaar voor Nederland, en ook voor BNG Bank. Aan het begin van het jaar dachten we in wat rustiger vaarwater te komen na de turbulentie als gevolg van COVID-19, maar deze gedachte werd al snel verstoord door het uitbreken van de oorlog in Oekraïne in februari. Economisch kregen we te maken een hoge inflatie en een forse stijging van de rente. Dit raakte de hele samenleving en zeker ook de publieke sector. Als BNG Bank hebben we middels de prepaid betaalpassen kunnen bijdragen aan de opvang van Oekraïense vluchtelingen in Nederland. Daar ben ik trots op.

Na het vervallen van het thuiswerkadvies konden de medewerkers van BNG Bank terugkeren naar kantoor. De meeste medewerkers werkten deels op locatie en deels thuis. Waar in 2021 digitaal vergaderen de norm was werd in 2022 hybride vergaderen heel gewoon: sommige deelnemers komen fysiek bij elkaar en anderen bellen in. Vooral voor nieuwe medewerkers was het een groot voordeel om weer op locatie te kunnen worden ingewerkt.

In 2022 stond de verdere voortzetting van de strategie onder de noemer 'Ons Kompas naar Impact' centraal. De RvC volgt de transitie van de organisatie met aandacht. De commerciële organisatie werd opnieuw ingericht en ontwikkelingen in de

IT-organisatie van BNG Bank dragen bij aan de implementatie van de strategie. De doorontwikkeling van het kredietproces en het IT-landschap vormen belangrijke fundamenten onder deze transitie. Andere terugkerende onderwerpen waren de ontwikkelingen bij een outsourcingpartner van de bank en de ontwikkelingen in het kader van regelgeving, in zowel nationaal als internationaal verband. Eind 2022 publiceerde de bank haar klimaatplan, 'Going Green'. Daarmee zet BNG Bank een belangrijke stap om invulling te geven aan de ambities van de bank op dit gebied.

Solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit van BNG Bank bleven ondertussen goed en de solide financiële positie van de bank stelde haar ook in 2022 in staat om haar rol als financier van de publieke sector te vervullen.

Strategische personeelsplanning stond hoog op de agenda. Diverse posities direct onder het Executive Committee werden opnieuw of voor het eerst ingevuld. Als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt werd in toenemende mate gebruik gemaakt van extern personeel. De organisatie heeft zich ingespannen voor de werving van nieuwe medewerkers.

Het in 2021 ingestelde Executive Committee bleef qua samenstelling ongewijzigd in 2022. De RvC is content

met de herbenoeming van Olivier Labe als CFO voor twee jaar vanaf 1 mei 2023. Deze periode is in lijn met het nieuwe beleid van het Ministerie van Financiën voor staatsdeelnemingen. Op bilaterale basis zijn de gesprekken tussen de RvC en Exco geïntensiveerd. Hiermee komt de adviserende rol van de RvC nog beter tot uiting.

In de RvC namen we dit jaar afscheid van Kees Beuving. Ik wil Kees op deze plaats hartelijk danken voor zijn belangrijke bijdrage in de afgelopen acht jaar. Na het vertrek van Kees bestond de RvC weer uit zeven leden.

Klanten staan ook voor de RvC centraal. In twee klantensessies zijn wij in gesprek gegaan met cliënten over hun activiteiten en dilemma's. Daarbij kwam natuurlijk ook de bijdrage en de dienstverlening van BNG Bank aan bod. Het is voor de RvC uiterst waardevol om op deze wijze de visie op en de positionering van BNG Bank bij onze klanten te bespreken.

De jaarlijkse evaluatie door de RvC leidde halverwege het jaar ertoe dat de lidmaatschappen van de RvC-commissies opnieuw zijn ingedeeld. De verdeling van onderwerpen tussen de Commissies en de RvC is verder uitgewerkt. Hiermee zijn bespreekpunten beter op hun plek en komen ze met de juiste diepgang ter sprake.

Namens de RvC wil ik de medewerkers van BNG Bank bedanken voor hun inzet en bevologenheid in 2022. De RvC heeft er alle vertrouwen in dat ook in 2023 de verdere uitvoering van 'Ons Kompas naar Impact' voortvarend ter hand wordt genomen.

Namens de Raad van Commissarissen,

Huub Arendse
voorzitter RvC

Den Haag, 17 maart 2023

6.2 Samenstelling RvC en commissies

De samenstelling van de RvC per 31 december 2022 is in het hierna volgend overzicht weergegeven. In overeenstemming met de statuten en de Corporate Governance Code worden commissarissen voor een periode van vier jaar benoemd. Na deze termijn kunnen commissarissen worden herbenoemd door de AVA voor opnieuw een periode van vier jaar. In geval van bijzondere omstandigheden is het mogelijk om commissarissen nadien nog een keer te herbenoemen voor een termijn van twee jaar, die daarna met maximaal twee jaar kan worden verlengd.

Met ingang van de AVA 2022 is Kees Beuving afgetreden als lid van de RvC, na afloop van zijn tweede benoemingstermijn. In dezelfde vergadering is Marlies van Elst herbenoemd als lid van de RvC voor een periode van vier jaar.

Binnen de Raad bestaat ruime kennis van en ervaring met de relevante bedrijfsonderdelen van BNG Bank, met de markten waarin de bank opereert en met de specifieke kenmerken van publieke stakeholders. De collectieve kennis van de RvC wordt beschreven in de geschiktheidsmatrix van de RvC en in het functieprofiel van de Raad. Van de leden van de RvC wordt op de volgende pagina's de hoofdfunctie of de laatst vervulde hoofdfunctie weergegeven. Nevenfuncties van de commissarissen zijn in dit jaarverslag vermeld voor zover deze relevant zijn. Op de [website](#) staat het register van de gemelde nevenfuncties. Alle commissarissen zijn onafhankelijk in de zin van de best practice bepalingen uit de Corporate Governance Code.

De vier commissies van de RvC, het Audit Committee, het Risk Committee, het HR Committee en de Remuneratiecommissie, bereiden de besluitvorming van de RvC voor. Een beschrijving van de activiteiten van de commissies is opgenomen in de paragraaf [Activiteiten RvC-commissies](#). In totaal hebben in 2022 zeven reguliere en één buitengewone RvC-vergaderingen plaatsgevonden. Het aanwezigheidspercentage in de vergaderingen van de RvC in 2022 is 98% (2021: 96%). Verder zijn er vijf vergaderingen van het Audit Committee geweest, vijf van het Risk Committee, vijf van het HR Committee en één van de Remuneratiecommissie. Het aanwezigheidspercentage in de commissievergaderingen in 2022 is 96% (2021: 98%). Het aanwezigheidspercentage in alle vergaderingen in 2022 komt uit op 96% (2021: 97%).

Samenstelling RvC en commissies

Naam	Geslacht	Geboortejaar	Nationaliteit	Datum eerste benoeming	Einde eerste termijn	Einde tweede termijn
Huib Arendse Voorzitter	M	1958	NL	18-04-2019	2023	
Jan van Rutte Vicevoorzitter	M	1950	NL	23-11-2015		2024
Karin Bergstein	V	1967	NL	22-04-2021	2025	
Johan Conijn	M	1950	NL	01-01-2016		2024
Marlies van Elst	V	1966	NL	19-04-2018	2022	2026
Leonard Geluk	M	1970	NL	22-4-2021	2025	
Femke de Vries	V	1972	NL	22-4-2021	2025	

Huib Arendse, Chair

Huib Arendse was CFO en lid van de RvB van Achmea. Hij is voorzitter van de RvC van Achmea Bank.

Jan van Rutte, Vice-Chair

Jan van Rutte was CFO in de RvB van ABN AMRO Groep. Hij is lid van de RvC van PGGM en lid van de Raad van Toezicht Health Center Hoenderdaal.

Karin Bergstein

Karin Bergstein was lid van de RvB van a.s.r. Ze is lid van de RvC van Van Lanschot Kempen, Non Executive Director bij Chesnara en Lid Raad van Toezicht UMC Groningen.

Johan Conijn

Johan Conijn is directeur en senior adviseur woningcorporaties bij Finance Ideas. Hij is lid van het Investment Committee van Amvest Residential Core Fund.

Aanwezigheid in vergaderingen en samenstelling RvC-commissies

Commissaris	RvC vergaderingen	Audit Committee vergaderingen	Risk Committee vergaderingen	HR Committee vergaderingen	Remuneratie-commissie vergaderingen	%
Huib Arendse	100%			100%	100%	100%
Karin Bergstein	100%	100%	100%			100%
Johan Conijn	100%	100%	100%			100%
Marlies van Elst	100%		100%			100%
Leonard Geluk	89%	67%		75%	100%	83%
Jan van Rutte	100%	100%				100%
Femke de Vries	100%		100%	100%	100%	100%
Totaal	98%	92%	100%	92%	100%	96%

Marlies van Elst

Marlies van Elst was COO van ING Bank in België en Polen en lid van het Operations & IT Management Team van ING Groep. Ze is lid van de RvC van Bank Mendes Gans.

Leonard Geluk

Leonard Geluk is algemeen directeur bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Voorheen wethouder Jeugd & Onderwijs bij de gemeente Rotterdam.

Femke de Vries

Femke de Vries is bijzonder hoogleraar Toezicht aan de Rijksuniversiteit Groningen en adviseur op het gebied van gedrag, cultuur en leiderschap.

6.3 Activiteiten RvC

De RvC houdt toezicht op het beleid van het ExCo, de wijze waarop het ExCo de strategie uitvoert en de algemene gang van zaken in de onderneming. De RvC richt zich hierbij op lange termijn duurzame waardecreatie voor klanten van BNG Bank en voor de maatschappij. Daarnaast ziet ze toe op de effectiviteit van de interne risicobeheersing- en controlesystemen en de integriteit en kwaliteit van de financiële verslaggeving. De leden van de Raad van Commissarissen zijn onafhankelijk. Afhankelijk van het onderwerp dat aan de orde is, vervult de RvC de rol van toezichthouder, werkgever of adviseur voor het ExCo.

Vergaderingen en besproken onderwerpen

De RvC heeft in 2022 acht keer vergaderd. Reguliere vergaderingen van de Raad worden bijgewoond door de leden van het ExCo en op uitnodiging door de externe accountant. Voorafgaand aan vergaderingen van de RvC wordt een 'private session' gehouden, waaraan alleen commissarissen deelnemen. Commissievergaderingen vinden een week voorafgaand aan de reguliere vergadering plaats. In de vergaderingen van de RvC wordt schriftelijk en mondeling verslag uitgebracht van deze commissievergaderingen. Als goedkeuring van de RvC is vereist, geeft de desbetreffende commissie advies aan de RvC. Bij aanvang van elke vergadering van de Raad wordt vastgesteld of sprake is van belangenverstrengeling.

In 2022 werd de RvC op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen en realisatie van de strategische doelstellingen van BNG Bank. Door middel van kwartaalrapportages werd de Raad op de hoogte gesteld van de status van de strategische doelstellingen en interne ontwikkelingen. Gedurende het jaar heeft de RvC met het ExCo over prioriteitstelling en executiekracht gesproken. In regelmatig overleg met het ExCo is besloten focus aan te brengen, en de activiteiten voor het behalen van enkele doelstellingen in 2022 terug te schalen.

De Raad van Commissarissen heeft in 2022 veel aandacht gehad voor de verdere ontwikkeling van de COO- en CCO-organisatie binnen BNG Bank. Ook is de voortgang van projecten die zijn gestart om kredietproces te verbeteren, een verdere

automatisering van transactiemonitoring en het KYC-project af te ronden, nauwgezet gevolgd.

In de vergaderingen van de RvC is met regelmaat gesproken over de noodzakelijke ontwikkelingen op het gebied van IT binnen BNG Bank, zoals IT-veiligheid. De doorontwikkeling van de eigen IT-organisatie en de ontwikkelingen bij Centric FSS als belangrijke outsourcingpartij van de bank zijn regelmatig aan bod gekomen. Deze onderwerpen blijven ook in 2023 een punt van aandacht voor de Raad.

Tijdens het jaar werd de RvC op de hoogte gehouden van de commerciële en resultaatontwikkelingen. Ook is stilgestaan bij de vervolgstappen die BNG Bank heeft gezet naar aanleiding van de niet-toegekende rentekorting van TLTRO III. De RvC steunt het ExCo in het starten van een juridische procedure tegen het besluit om de rentekorting niet toe te kennen.

Ten slotte heeft de RvC het jaarverslag 2021 besproken en goedgekeurd, en gesproken over onderwerpen en ontwikkelingen voortkomend uit extern toezicht, de kapitaal- en liquiditeitsplanningen en het dividendbeleid.

Permanente educatie

Jaarlijks volgen leden van de RvC en ExCo een programma van permanente educatie (PE). In 2022 hebben vier PE-sessies plaatsgevonden. Deze gingen over digitalisering in de financiële sector in het algemeen en bij BNG Bank in het bijzonder, over sustainable funding, het normprijsmodel dat BNG Bank hanteert en over compliance en integriteit. Behalve de PE-sessies is in twee bijeenkomsten

aandacht besteed aan klanten van BNG Bank en klantpartnerschap. Daarbij lag de nadruk op de ontwikkelingen binnen de woonsector en woningcorporaties, en op publieke warmtenetten.

Evaluatie RvC en ExCo

In overeenstemming met de Code Banken en de Nederlandse Corporate Governance Code bespreekt de RvC eenmaal per jaar zijn eigen functioneren. In 2022 heeft de Raad onder begeleiding van een externe partij een zelfevaluatie uitgevoerd. Op basis van gesprekken met de voltallige RvC, met de individuele commissarissen, met ExCo-leden en enkele medewerkers van BNG Bank is een rapport opgesteld over het functioneren van de Raad. Het algemene beeld dat uit de zelfevaluatie naar voren komt is positief en een aanmoediging om door te gaan op de door de RvC ingeslagen weg. Een belangrijke activiteit voor de RvC in 2023 is de voorbereiding op de vacatures die in 2024 zullen ontstaan na het vertrek van twee commissarissen met kennis op het gebied van banken en woningcorporaties.

De RvC is ook verantwoordelijk voor de evaluatie van het functioneren van het ExCo en voor de beoordeling van de leden van het ExCo. Hierbij wordt gewerkt met individuele prestatie- en ontwikkeldoelstellingen per ExCo-lid. In 2022 hebben met alle ExCo-leden gesprekken over de individuele doelstellingen plaatsgevonden.

Contacten met belanghebbenden

De Raad heeft onder andere contacten met de Ondernemingsraad, klanten, aandeelhouders, de externe toezichthouder, de externe accountant en leidinggevenden. Leden van de RvC hebben in 2022 drie keer een overlegvergadering met de Ondernemingsraad bijgewoond. De Raad ervaart de contacten met de Ondernemingsraad als constructief en waardeert de transparante en constructieve dialoog tussen de RvC, ExCo en de Ondernemingsraad.

De contacten met de aandeelhouders lopen onder meer via de AVA. In de AVA legt de RvC verantwoording af over het gehouden toezicht. De jaarlijkse AVA is gehouden op 21 april 2022. De agendapunten hadden betrekking op de goedkeuring van de jaarrekening 2021, de goedkeuring van het

voorgestelde dividend, de décharge van de leden van het ExCo en de RvC voor het boekjaar 2021, wijziging van de statuten van BNG Bank en de herbenoeming van RvC-lid Marlies van Elst. De AVA heeft ingestemd met alle geagendeerde besluiten.

In 2022 zijn twee gesprekken gevoerd tussen het ministerie van Financiën, grootaandeelhouder van BNG Bank, en de voorzitter van de RvC. Bij één van de overleggen was de voorzitter van het Audit Committee aanwezig. De Raad heeft ook jaarlijks een overleg met de externe toezichthouder. Leden van de RvC hebben daarnaast contacten met leidinggevenden van BNG Bank. Als dat relevant is, wonen leidinggevenden specifieke agendapunten van RvC-vergaderingen en -commissies bij. Leidinggevenden verzorgen ook presentaties als dat gewenst is. Ten slotte onderhoudt de Raad reguliere contacten met de externe accountant en de Interne Auditdienst (IAD), en houdt de RvC toezicht op het functioneren van de externe accountant. Volgens de Raad waren er in 2022 geen situaties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders, commissarissen, aandeelhouders en/of de externe accountant speelden of spelen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of de desbetreffende bestuurders, commissarissen, aandeelhouders en/of de externe accountant.

6.4 Activiteiten RvC-commissies

De vier commissies van de RvC ondersteunen de RvC bij het toezicht op de activiteiten van het ExCo.

De commissies bereiden de besluitvorming van de RvC voor en adviseren de RvC over diverse onderwerpen. Elke commissie heeft een eigen reglement. In beginsel vergaderen de commissies een week vóór de reguliere vergadering van de RvC.

Audit Committee

Het Audit Committee bestaat uit Karin Bergstein (voorzitter), Jan van Rutte, Johan Conijn en Leonard Geluk. De auditcommissie bereidt de besluitvorming van de RvC voor inzake financiële rapportages, interne controlesystemen, en rapportages van de interne audit en de externe accountant. Naast de leden van het Audit Committee nemen de CEO en de CFO, het hoofd IAD, het hoofd Finance & Control en de externe accountant deel aan de vergaderingen van het Audit Committee. De voorzitter van het Risk Committee is lid van het Audit Committee. De voorzitter van de RvC is vaste toehoorder bij de vergaderingen van het Audit Committee. Voorafgaand aan enkele vergaderingen houdt het Audit Committee een 'private session' met de externe accountant en het hoofd IAD. De voorzitter van het Audit Committee spreekt vijf keer per jaar, rondom de vergaderingen van het Audit Committee, afzonderlijk met het hoofd IAD en de externe accountant.

Het Audit Committee is in 2022 vijf keer bijeengekomen. De auditcommissie heeft de jaarrekening en het jaarverslag 2021 besproken. Ook de gewijzigde eisen ten aanzien van de deponering van de jaarrekening en het jaarverslag kwamen aan bod. Het Pillar 3 Disclosure Rapport was onderwerp van gesprek. Het Audit Committee heeft de RvC positief geadviseerd over goedkeuring van de jaarrekening. Ook is een positief advies gegeven over het voorstel om over 2021 een dividend van 60% van de nettowinst ter beschikking te stellen voor uitkering. Verder sprak de auditcommissie in detail over de interne financiële kwartaalverslagen. Speciale aandacht ging uit naar de

significante financiële items in relatie tot de cijfers en de disclosures. Dit waren:

Impairments van leningen en debiteuren

Op basis van kwartaalrapportages en de controle door de accountant zijn de voorzieningen besproken. Speciale aandacht ging uit naar klanten in de biomassasector en de afwikkeling van Econocom. De auditcommissie heeft specifiek stil gestaan bij de impact van hoge inflatie op de diverse sectoren waar BNG actief is en is. De juiste toepassing van IFRS-9 is besproken, net als de aanleiding om een overlay toe te passen, met het oog op de onzekerheid voor de bedrijven in de zorgsector als gevolg van de extreem hoge inflatie. Gebaseerd op de discussies is de auditcommissie akkoord gegaan met de vastgestelde voorzieningen.

Fair value of financiële instrumenten

Het Audit Committee is geïnformeerd over de gebruikte methodes en de uitkomst van management waarderingen. Gebaseerd op deze discussie is het eens met de gehanteerde methodiek en uitkomsten.

Door middel van kwartaalrapportages is de commissie ingelicht over de kerncijfers, ontwikkelingen en vooruitzichten op het gebied van commercie, rentabiliteit, solvabiliteit, kapitaal, liquiditeit en funding. Het Audit Committee heeft naar aanleiding daarvan de kwaliteit van het resultaat besproken. Ook besprak de commissie de ontwikkeling van de marge op de korte en lange termijn. In dat kader kwam de prijsdynamiek naar aanleiding van de TLTRO aan de orde, en de gemiste TLTRO-rentekorting.

Het Audit Committee heeft stilgestaan bij de scoringspercentages in de verschillende sectoren. De ontwikkeling van de voorzieningen kwam aan de orde, net als de kostenontwikkeling binnen BNG Bank. Onderwerp van gesprek waren ook de initiatieven rondom het gedeelte van de kredietportefeuille dat in

verband met de aangescherpte strategie als ‘legacy’ is aangemerkt. De auditcommissie heeft daarnaast gesproken over de beheersing van de interne controlesystemen en de hierbij genomen maatregelen.

De auditcommissie heeft met de externe accountant het auditplan besproken. Ook het board report bij de jaarrekening 2021 werd besproken, voorafgaand aan de bespreking in de voltallige RvC. Belangrijkste onderwerpen waren de audit scope, materialiteit, en key audit issues. Ook de voortgang van de transformatie is aan bod gekomen. Additionele paragrafen over frauderisico's en continuïteit zijn in de accountantsverklaring toegevoegd, op grond van de status van BNG Bank als Organisatie van Openbaar Belang is.

De auditcommissie volgt de werkzaamheden van de Interne Audit Dienst gedurende elke vergadering. Daarbij komen de belangrijkste bevindingen van de IAD en de voortgang van de implementatie van de IAD aan bod. Het jaarplan van de Interne Audit Dienst is goedgekeurd door de commissie. Het jaarplan werd besproken in de context van de algemene implementatie van het Risk & Control Framework. Het Audit Committee is tevreden met de veranderde werkwijze van de IAD, die zijn beslag vindt in het door de auditcommissie goedgekeurde Auditplan en Audit Charter voor 2022.

Het Audit Committee heeft ten slotte de kostenontwikkeling in 2022 en het budget 2023 besproken ter voorbereiding op de bespreking hiervan in de RvC.

Risk Committee

Het Risk Committee ondersteunt de RvC in zijn rol als toezichthouder op de activiteiten van het ExCo inzake risicomanagement en de beheersing van de verschillende risico's en risicogebieden in onderlinge samenhang. Het Risk Committee wordt gevormd door Johan Conijn (voorzitter), Marlies van Elst, Karin Bergstein en Femke de Vries. Naast de leden van het Risk Committee nemen de CEO en CRO, het hoofd IAD, het hoofd Risk Management en het hoofd Compliance deel aan de vergaderingen van het Risk Committee. De voorzitter van de RvC is vaste toehoorder bij de vergaderingen van de risicocommissie. De voorzitter

van het Risk Committee spreekt minimaal een keer per jaar met het hoofd Risk Management en minimaal een keer per jaar met het hoofd Compliance. Daarnaast vinden er overleggen plaats rondom de vergaderingen van de risicocommissie.

Het Risk Committee is in het verslagjaar vijfmaal bijeengekomen. Het Risk Committee bespreekt periodiek de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersingssystemen, die gericht zijn op het beheersen van financiële en niet-financiële risico's. Elk kwartaal ontvangt de commissie het Integrated Risk Report. Daarin zijn de rapportages van Risk management, Compliance en Security opgenomen met een gezamenlijke opinie van de CRO-kolom. In het bijzonder besteedt de risicocommissie aandacht aan de adviezen die de CRO-kolom aan het ExCo meegeeft.

In het Integrated Risk Report doet de afdeling Risk Management verslag van de monitoring van het risicoprofiel van de bank in relatie tot de door de RvC goedgekeurde Risk Appetite. De rapportages gaan in op de ontwikkeling van krediet-, markt-, liquiditeits-, operationele en strategische risico's van de bank. Naar aanleiding van deze risicorapportages heeft het Risk Committee uitgebreid gesproken over het kredietrisico. Hierbij is aandacht besteed aan het revisieproces en de activiteiten van de eerste en tweede lijn. Ook is gesproken over operationeel risico. Daarbij kwamen incidentanalyses aan de orde, net als procesrisico's ten aanzien van projecten en 'people risk' in een veranderende organisatie. Bovendien zijn ontwikkelingen met betrekking tot ESG-risico, en specifiek klimaat- en milieurisico, zijn in het Risk Committee aan bod gekomen.

De compliance-rapportage als onderdeel van het Integrated Risk Report gaat in op integriteitsrisico's, op de naleving van de bestaande wet- en regelgeving, en op voorbereiding op en implementatie van nieuwe wet- en regelgeving. Het Risk Committee heeft naar aanleiding van deze rapportages gesproken over de uitkomsten van de Systematische Integriteit Risico Analyse (SIRA). Onder meer de privacy-organisatie en projecten op het gebied van klantintegriteit zijn aan de orde geweest. Ook is gesproken over de borging van de monitoring en implementatie van wet- en regelgeving

op het gebied van ESG en de initiatieven die hiervoor zijn genomen. Daarnaast zijn de ontwikkelingen op het gebied van transactiemonitoring en klantintegriteit besproken. In het kader van klantintegriteit heeft het Risk Committee onder meer vragen gesteld over de manier waarop het onderwerp 'fiscale integriteit' wordt meegenomen. De risicocommissie heeft gesproken over de verdere ontwikkeling van de compliance-functie en het Regulatory Change Framework (RCF), dat ten doel heeft meer overzicht te geven over de implementatie van wet- en regelgeving. De commissie is bovendien geïnformeerd over de aanschaf en implementatie van tooling voor een systematische vastlegging van niet-financiële risico's en de bijbehorende controles en monitoringactiviteiten. In 2022 heeft het Risk Committee ook de 'root cause'-analyses besproken van een aantal incidenten, waaronder het TLTRO-incident, en is de risicoanalyse beheerst beloningsbeleid aan bod geweest.

De derde pijler van het Integrated Risk Report is de rapportage van de afdeling Security. Het Risk Committee heeft gedurende 2022 regelmatig over IT-security gesproken, mede naar aanleiding van een extern onderzoek naar de eigen IT-security. Ook kwamen risico's op het gebied van cybersecurity aan bod.

Het Risk Committee heeft de jaarlijkse vaststelling van het Risk Appetite Statement (RAS) door de RvC voorbereid. Jaarlijks bespreekt het Risk Committee ook het geactualiseerde Herstelplan en de uitkomsten van het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). Onderdeel van het SREP vormt de beoordeling van risico's in relatie tot kapitaal (ICAAP) en liquiditeit (ILAAP). De in dit kader opgestelde stukken vormen de basis voor het vaststellen van de kapitaaleis door de toezichthouder.

In 2022 heeft eenmaal een gecombineerde vergadering van het Audit Committee en het Risk Committee plaatsgevonden. In de vergadering werden de leden van de respectievelijke commissies geïnformeerd over de impact van non-performing exposures op het kapitaal van BNG Bank. In deze vergadering zijn ook de beheersing van de diverse soorten concentratierisico's en de going concern

benadering van de IRRBB (Interest Rates for Banking Book) aan bod gekomen. Daarnaast is gesproken over de plannen voor de inrichting van een nieuw data warehouse.

HR Committee

Het HR Committee bestaat uit Huub Arendse (voorzitter), Femke de Vries en Leonard Geluk. Tot de verantwoordelijkheden van het HR Committee behoren onder andere de werving en selectie van RvC-leden en van de statutaire leden van het ExCo, de periodieke evaluatie van het functioneren van de RvC en het ExCo als geheel en de beoordeling van het functioneren van individuele commissarissen en statutaire ExCo-leden. Ook houdt het HR Committee toezicht op het bredere HR-beleid van BNG Bank. De HR-commissie bereidt de besluitvorming van de RvC hierover voor, en ondersteunt daarmee de RvC in zijn werkgeversrol. Naast de leden van het HR Committee nemen ook de CEO en het hoofd HR deel aan de vergaderingen van het HR Committee.

Het HR Committee is in 2022 vijf keer bijeengekomen. Belangrijke onderwerpen in de vergaderingen waren de ontwikkeling en implementatie van de HR-strategie, de leiderschapsontwikkeling binnen de bank en de acties voortvloeiend uit de medewerkersonderzoeken, die eens in het kwartaal plaatsvinden. Veel aandacht is uitgegaan naar de presentatie van BNG Bank als aantrekkelijke werkgever, zoals vastgelegd in de HR-strategie. Het HR Committee heeft de ontwikkeling van de employer brand story en de ontwikkeling van goed leiderschap binnen de bank gedurende het jaar intensief gevolgd en heeft met tevredenheid geconstateerd dat belangrijke stappen zijn gezet op deze gebieden.

Daarnaast is stilgestaan bij de diversiteit binnen BNG Bank en de analyse van een mogelijke gender pay gap. Het HR Committee onderschrijft de acties die BNG Bank heeft ondernomen ter versterking van de diversiteit in werknemers. Het HR Committee heeft bovendien geconstateerd dat binnen de organisatie geen sprake is van een gender pay gap.

Het HR Committee heeft gesproken over het proces en de uitkomsten van de jaarlijkse Strategische Personeelsplanning van BNG Bank.

Remuneratiecommissie

De Remuneratiecommissie wordt gevormd door Femke de Vries (voorzitter), Huub Arendse en Leonard Geluk. De Remuneratiecommissie bereidt de besluitvorming in de RvC voor over de beloning van de RvC, het ExCo en de hogere leidinggevende medewerkers, inclusief besluiten die gevolgen hebben voor de risico's en de risicobeheersing van de vennootschap. Net als bij de werkzaamheden van het HR Committee betreft dit primair de werkgeversrol van de RvC. Naast de leden van de Remuneratiecommissie nemen de CEO en het hoofd HR deel aan de vergaderingen van de Remuneratiecommissie.

De Remuneratiecommissie is in 2022 één keer bijeengekomen. In die vergadering is het beloningsbeleid van de RvC besproken. Dit beleid wordt jaarlijks goedgekeurd door de Remuneratiecommissie op grond van de Regeling Beheerst Beloningsbeleid.

De Remuneratiecommissie heeft de RvC een positief advies meegegeven voor goedkeuring van het beleid. Daarnaast is aandacht gegeven aan de beloning van de medewerkers die het risicoprofiel van de bank materieel kunnen beïnvloeden, de zogenaamde Identified Staff. De commissie heeft ook kennisgenomen van de uitkomsten van de jaarlijkse risicoanalyse beheerst beloningsbeleid.

In het Remuneratierapport (gepubliceerd op de [website](#)), dat is voorbereid door de Remuneratiecommissie, doet de RvC verslag van het beloningsbeleid van het ExCo en de medewerkers en van de uitvoering van de beloningsregeling voor de RvC.

7 AANVULLENDE INFORMATIE

7.1 Waardecreatie en materialiteit

Dit jaarverslag laat zien hoe BNG Bank in 2022 op financieel gebied en niet-financieel gebied waarde heeft gecreëerd voor stakeholders. Het jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met de standaarden van het Global Reporting Initiative zoals die gelden vanaf 2021. Deze richtlijnen bieden een algemeen aanvaard systeem voor verslaggeving aan interne en externe stakeholders. Conform de richtlijnen is op basis van een materialiteitsanalyse bepaald welke onderwerpen van materieel belang zijn.

De onderwerpen zijn onderdeel van de bredere strategie en doelstellingen van BNG Bank in 2022. Deze paragraaf rapporteert over het management van de activiteiten die betrekking hebben op deze onderwerpen.

Materialiteitsanalyse

De purpose van BNG Bank is het maken van maatschappelijke impact. Dankzij haar uitstekende kredietwaardigheid is BNG Bank in staat om het publieke domein te voorzien van betaalbare financiering. In al haar activiteiten streeft de bank naar maximale maatschappelijke impact. De organisatie heeft een uitgebreide trendanalyse uitgevoerd. De nadruk van de analyse lag op ontwikkelingen in het publieke domein in relatie tot de activiteiten van BNG Bank. Voor de analyse is gebruikgemaakt van verschillende bronnen, zoals een concurrentieanalyse, de SWOT-analyse en dialoog met het ExCo van de bank.

Op basis van deze trends zijn de impacts van BNG Bank in kaart gebracht.

Voor elke impact heeft BNG Bank in relatie tot haar bedrijfsactiviteiten bepaald of deze werkelijk of potentieel is. Ook is bepaald of de impact negatieve of positieve invloed heeft op economie, klimaat en mensen, inclusief de mogelijke impact op mensenrechten. Tevens is ingeschat op welke termijn de impact zich voordoet, waarbij onderscheid is gemaakt tussen korte termijn, middellange termijn en lange termijn. Opgemerkt wordt dat een impact zoals hierboven geformuleerd, op meer dan één van de drie aspecten (economisch, klimaat, mensen) betrekking kan hebben. Tegelijkertijd kan een impact ook een positieve en negatieve uitwerking hebben, afhankelijk van de context waarin deze zich voordoet.

De significantie van de impact is bepaald door een subjectieve weging van de ernst en de waarschijnlijkheid van het optreden ervan. Op basis van deze weging zijn de zwaarst wegende impacts doorvertaald naar zeven materiële onderwerpen in volgorde van belangrijkheid. Over deze onderwerpen vond discussie plaats met circa tweehonderd

personeelsleden, een officiële afvaardiging van de jonge werknemers van BNG Bank en met het senior management van de bank. Uiteindelijk heeft het ExCo de materiële onderwerpen goedgekeurd, waarna de Raad van Commissarissen ermee instemde. De externe accountant is geraadpleegd voor een review.

Materiële onderwerpen

2022	2021
1. Marktleider in het publieke domein	1. Betaalbare financiering
2. Maatschappelijke impact op vijf SDG's	2. Financiering van verduurzaming
3. Klantpartnerschap en stimuleren maatschappelijke impact klanten	3. Klantpartnerschap gericht op verduurzaming/ Stimuleren verantwoorde bedrijfsvoering klanten
4. Ethisch handelen naar kernwaarden	4. Ethiek en compliance
5. Dataveiligheid en hoogstaande datakwaliteit	5. Dataveiligheid
6. Efficiënte organisatie	6. Efficiënte organisatie
7. Aantrekkelijke toekomstbestendige werkomgeving	7. Medewerkers met toekomstgerichte vaardigheden / Aantrekkelijke werkgever

Vergelijking met de materiële onderwerpen van 2021

Materieel onderwerp 1 luidde '(aanbieden van) betaalbare financiering'. Dit is een middel om te komen tot het marktleiderschap, dat essentieel is voor de bank om haar missie te kunnen uitvoeren.

Materieel onderwerp 2 luidde 'Financieren van verduurzaming'. Deze doelstelling is verder geconcretiseerd door vijf SDG's te benoemen.

Materiële onderwerpen 3 en 7 zijn vooral bondiger geformuleerd dan in 2021.

Materieel onderwerp 4 luidde 'Ethiek en Compliance'. Deze is concreter gemaakt door aan de kernwaarden te refereren.

Materieel onderwerp 5 betrof voorheen alleen dataveiligheid en is uitgebreid met datakwaliteit op basis van de geïdentificeerde impact van de kwaliteit van data.

Materieel onderwerp 6 is onveranderd gebleven.

Toelichting op de materiële onderwerpen

De materiële onderwerpen zijn geformuleerd op basis van een groepering van verschillende impacts. In de onderstaande alinea's worden per materieel onderwerp de bijbehorende impacts toegelicht.

MARKTLEIDER IN HET PUBLIEKE DOMEIN Overheidssteun en monetaire interventies als gevolg van Covid-19

De overheidssteun die publieke partijen ontvangen, voorkomt dat het kredietrisicoprofiel verslechtert. De monetaire interventies van de ECB verlagen daarnaast de funding kosten van BNG Bank. Beide ondersteunen de financiële resultaten, de beschikbaarheid van geld op de kapitaalmarkt en daarmee de mogelijkheid om alle klanten ook onder moeilijke omstandigheden, tegen scherpe prijzen kredieten te verlenen.

Aantrekkelijke tarieven als gevolg van langdurig lage rentes

De langdurig lage rentes zoals die eind 2021 bestonden, beïnvloeden het financiële resultaat van banken negatief. BNG Bank kent leningen met lange looptijden, waardoor dit effect langzamer doorwerkt en de concurrentiepositie

verbetert. BNG Bank kan haar financiering tegen relatief lage tarieven aanbieden.

Voltooiing van de Europese bankenunie –

Op de langere termijn voorziet BNG Bank potentiële negatieve gevolgen van een geïntegreerde kapitaalmarkt. Veel van haar klanten kunnen dan eenvoudiger terecht bij buitenlandse aanbieders. Daardoor zou het marktaandeel van BNG Bank af kunnen nemen en daarmee de maatschappelijke impact die de bank kan maken. Deze ontwikkeling is nog met veel onzekerheid omgeven.

Klimaatrisico's – In 2022 is BNG Bank begonnen de klimaatrisico's in haar portefeuille zorgvuldig in kaart te brengen. Transitierisico's als gevolg van klimaatverandering kunnen op langere termijn leiden tot een onomkeerbare verslechtering van de kwaliteit van delen van de kredietportefeuille. Daarnaast speelt dat bij nieuwe kredietaanvragen een inschatting van dergelijke risico's moet worden gemaakt. Dit kan vanwege de lage risicobereidheid van BNG Bank de marktpositie in sommige klantsegmenten negatief beïnvloeden.

Stakeholdervalue - In het geval dat andere partijen zich minder op aandeelhouderswaarde en meer op *stakeholderswaarde* gaan richten, kunnen deze partijen meer op BNG Bank gaan lijken en directere concurrenten worden. BNG Bank bewaakt echter zorgvuldig haar gunstige positie op de geld- en kapitaalmarkt en verwacht niet dat haar concurrentiepositie in gevaar komt.

MAATSCHAPPELIJKE IMPACTS OP VIJF SDG'S
ESG-ratings spelen een belangrijke rol in duurzame investeringskeuzes – Het ESG-bond framework van BNG Bank stelt de bank in staat een bredere investeerdersbasis dan voorheen te bedienen. Het belang van ESG-ratings voor investeerders neemt toe vanuit de wens greenwashing te vermijden. De bank heeft haar raamwerk voor ESG-obligaties bijgewerkt. De methodologie van dit raamwerk is eenvoudiger en transparanter geworden en gebaseerd op SDG's. Deze methodologie is extern beoordeeld door ISS-ESG. Ongeveer 36% van de funding is onder het nieuwe raamwerk opgehaald.

Hybride digitale vergaderingen en evenementen

– BNG Bank faciliteert medewerkers tot het maken van minder reisbewegingen. Zowel voor dagelijkse activiteiten als voor evenementen faciliteert BNG Bank digitaal werken. In 2022 werd een substantieel deel van de werktijd thuis gewerkt, en de AVA en BAVA hadden de vorm van een hybride evenement. Medewerkers vliegen niet langer op afstanden korter dan 500 km.

KLANTPARTNERSCHAP EN STIMULEREN MAATSCHAPPELIJKE IMPACT KLANTEN

Terugdringen CO₂-uitstoot – BNG Bank heeft het Klimaatakkoord van Parijs 2030 ondertekend om een positieve bijdrage te leveren aan het tegengaan van klimaatverandering. Om de gestelde doelen te bereiken, werkt de bank actief aan het terugdringen van de CO₂-emissies van haarzelf en monitort de CO₂-emissies van haar klanten. Eind 2022 is het 'Klimaatplan – Going Green' gepubliceerd op de [website](#). Deze acties dragen bij aan de doelen die BNG Bank zichzelf stelt met betrekking tot betaalbare en duurzame energie (SDG 7) en klimaatactie (SDG 13).

Terugdringen tekort aan betaalbare woningen

– Woningcorporaties spannen zich in om meer middenhuurwoningen te realiseren, om zo de doorstroom vanuit sociale huurwoningen te bevorderen. Hiertoe is in 2022 een convenant afgesloten met overheden en andere organisaties. BNG Bank levert via additionele solvabiliteitsplichtige kredietverlening een concrete bijdrage aan dit streven en ziet hiertoe verdere mogelijkheden voor 2023.

ETHISCH HANDELEN NAAR KERNWAARDEN

Toenemende maatschappelijke aandacht voor gedrag, communicatie, interactie en normen en waarden – Vanwege de positie van BNG Bank in de maatschappij en haar hoge kredietwaardigheid is een onberispelijke reputatie van het hoogste belang voor BNG Bank. Om gedrag en betrokkenheid van medewerkers op het gewenste hoge niveau te houden, stelt de bank een norm voor de bevlogenheid van de medewerkers. De bank hecht bovendien veel waarde aan de mate waarin medewerkers aangeven dat de kernwaarden van BNG Bank richting geven aan hun handelen. Door middel van driemaandelijke medewerkersonderzoeken

worden de invloed van de kernwaarden en de medewerkersbevlogenheid getoetst.

DATAVEILIGHEID EN HOOGSTAANDE DATAKWALITEIT

Hogere normen voor datakwaliteit – BNG Bank is intrinsiek gemotiveerd om met hulp van goede data de kwaliteit van de dienstverlening aan haar klanten te bevorderen. Door het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening van BNG Bank zijn klanten beter in staat om zich op hun eigen impact en waardecreatie te richten. Bovendien nemen de eisen op het gebied van datakwaliteit vanuit toezicht verder toe. BNG Bank stelt zich ten doel om aan alle door toezichthouders gestelde normen te voldoen.

EFFICIËNTE ORGANISATIE

Digitalisering – BNG Bank werkt aan verbetering van de digitalisering van gegevens en de digitale uitwisseling daarvan. Dit verhoogt niet alleen de efficiëntie van de bedrijfsprocessen, maar ook de kwaliteit ervan. Een snellere doorlooptijd van het kredietproces leidt tot een betere klantbeleving. Tevens verlaagt digitale uitwisseling van gegevens de uitstoot van CO₂. Met financiële tegenpartijen worden de transacties inmiddels grotendeels via platforms afgesloten. Via Mijn BNG Bank wordt het klantproces verder gedigitaliseerd.

Toenemende complexiteit van wet- en regelgeving

– De bank streeft ten behoeve van haar klanten naar een vlot uitgevoerd kredietproces met weinig fouten. Arbeidsintensieve regelgeving zoals op het gebied van Customer Due Diligence (CDD) bemoeilijkt dit streven. Dit leidt onvermijdelijk tot hogere kosten. Deze hogere kosten hebben een negatieve impact op de betaalbaarheid van de tarieven voor haar klanten.

AANTREKKELIJKE TOEKOMSTBESTENDIGE WERKOMGEVING

Meer aandacht voor recruitment, ontwikkeling en binding van medewerkers – Als gevolg van de toenemende krapte op de arbeidsmarkt neemt de ervaren werkdruk binnen de organisatie toe. Dit kan leiden tot meer spanningen en uiteindelijk mogelijk tot productiviteitsverlies. Daarom verhoogt BNG Bank haar inspanningen voor het aantrekken van nieuwe medewerkers.

MANAGEMENT VAN MATERIËLE ONDERWERPEN

De navolgende tabellen rapporteren over het management van de materiële onderwerpen en gestelde KPI's gedurende 2022. Ook worden de bijbehorende acties in kaart gebracht.

Acties naar aanleiding van negatieve impact

Als gevolg van het bedrijfsmodel van BNG Bank is één negatieve impact geïdentificeerd.

<i>Impact (werkelijk/potentieel)</i>	<i>Actie</i>
Hoge werkdruk als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt	BNG Bank heeft in het derde kwartaal van 2022 verdergaande prioritering aangebracht in haar activiteiten om de ervaren werkdruk te verlagen. Ook verhoogde de organisatie haar inspanningen om nieuwe medewerkers aan te trekken.

Beleid en acties met betrekking tot de materiële onderwerpen

<i>Materieel onderwerp</i>	<i>KPI</i>	<i>Beleid 2022 en voorgenomen acties</i>	<i>Ondernomen acties</i>
Marktleider in het publieke domein	Het scoringspercentage volume kredietverlening is groter dan 55%.	BNG Bank kent een prijsbeleid dat ruimte laat voor interventies als de marktsituatie daarom vraagt. <i>Voorgenomen actie</i> Rapportage op maandelijkse basis en bijsturing.	Tijdens de maandelijkse monitoring van het scoringspercentage is gedurende het jaar steeds geconstateerd dat deze zich boven het scoringspercentage bevond.
Maatschappelijke impact op het totaal van vijf SDG's	De stijging van de maatschappelijke impact in 2022 ten opzichte van de impact in 2021 is groter dan 0.	De maatschappelijke impact van 2022 moet groter zijn dan die van 2021. Een nulmeting van de impact is uitgevoerd in het eerste kwartaal van 2022 en een eerste meting eind 2022.	Gebaseerd op een voorlopige methodologie zijn de nulmeting en de eerste meting uitgevoerd.
Maatschappelijke impact op het totaal van vijf SDG's	De stijging van de maatschappelijke impact in 2022 ten opzichte van de impact in 2021 is groter dan 0.	De engagement strategie richting de klanten van de bank wordt opgesteld en geïmplementeerd.	In 2022 is de engagement strategie opgesteld.
Klantpartnerschap en stimuleren maatschappelijke impact klanten	De Net Promotor Score van BNG Bank bij klanten waaraan krediet is verstrekt, is groter of gelijk aan 20%.	Klanttevredenheid uitvragen ter berekening van de Net Promotor Score.	De informatie is verzameld bij klanten waaraan solvabiliteitsplichtig krediet is verstrekt.
Klantpartnerschap en stimuleren maatschappelijke impact klanten	De reductie van de CO ₂ -emissies van de leningsportefeuille van BNG Bank ten opzichte van meting 2021 is groter dan 0.	Uitvoeren van de CO ₂ -meting.	De meting van de CO ₂ -emissies is uitgevoerd.
Ethisch handelen naar kernwaarden	De mate waarin medewerkers zeggen dat kernwaarden richting geven aan hun handelen is groter of gelijk aan 7,5.	Monitoring van de waarde vindt ieder kwartaal plaats door middel van enquêtes onder alle medewerkers.	Workshops zijn georganiseerd voor alle leidinggevenden om de kernwaarden meer te laten leven in de organisatie. Ook hebben

medewerkers in een onderzoek aangegeven in hoeverre zij de kernwaarden herkenden in het gedrag van hun leidinggevenden. De resultaten van de metingen bleven achter bij de ambitie. Bij de prioriteitstelling van de strategische activiteiten in september 2022 is dit geaccepteerd.

Ethisch handelen naar kernwaarden	De score voor medewerkersbevlogenheid is groter dan 7,5.	Monitoring van de score vindt ieder kwartaal plaats door middel van enquêtes onder alle medewerkers.	De resultaten van de metingen bleven licht achter bij de ambitie. Bij de prioriteitstelling van de strategische activiteiten in september 2022 is dit geaccepteerd.
Dataveiligheid en hoogstaande datakwaliteit	De score voor de kwaliteit en ontsluitbaarheid van data is groter of gelijk aan Goed.	Op basis van verschillende prestatie-indicatoren wordt de score gemeten.	Op basis van de monitoring van een aantal activiteiten en mijlpalen is een kwalitatieve meetmethode ontwikkeld. Concrete actie werd genomen op de datakwaliteit van de Credit Loan Tape en van rapportages voor de toezichthouder.
Efficiënte organisatie	Verbetering van de doorlooptijd van het klantproces. De doorlooptijd voor het CDD-proces is minder dan 48 dagen.	De meting van de doorlooptijd van het klantproces wordt bepaald op basis van de tijd die het CDD-onderzoek vergt.	De metingen voor CDD hebben door 2022 heen plaatsgevonden. Om de doorlooptijd te verkorten zijn verbeterpunten afgesproken. Per meetperiode verschilde de complexiteit van de klanten.
Efficiënte organisatie	Verbetering van de doorlooptijd van het kredietproces. De doorlooptijd voor kredietrevisies is minder dan 81 dagen.	Verbetering wordt gemeten op basis van het verkorten van de doorlooptijd van kredietrevisies.	De metingen zijn elk kwartaal uitgevoerd. De resultaten van de metingen bleven achter bij de ambitie. Bij de prioriteitstelling van de strategische activiteiten in september 2022 is dit geaccepteerd.
Efficiënte organisatie	Het percentage First Time Right voor kredietrevisies is groter dan 77%.	Verbetering wordt gemeten op basis van een verbetering van het First Time Right principle.	Het percentage van het First Time Right Principle bewoog zich gedurende het jaar richting de gestelde norm.
Aantrekkelijke toekomstbestendige werkomgeving	De mate waarin BNG Bank haar medewerkers de mogelijkheid biedt om te ontwikkelen is groter of gelijk aan 7,5.	Monitoring van de score vindt ieder kwartaal plaats door middel van enquêtes onder alle medewerkers.	De metingen zijn elk kwartaal uitgevoerd. Ter verhoging van de aantrekkelijkheid van de bank als werkgever is 2022 een online leerplatform aangeschaft waar medewerkers laagdrempelig gebruik van kunnen maken. De resultaten van de metingen bleven achter bij de ambitie. In

de loop van het jaar is prioriteit gegeven aan wervingsactiviteiten.

Aantrekkelijke toekomstbestendige werkomgeving	De Employee Net Promotor Score Mate waarin medewerkers BNG Bank als aantrekkelijke werkgever zien is groter of gelijk aan 3.	Monitoring van de score vindt ieder kwartaal plaats door middel van enquêtes onder alle medewerkers.	De score lag gedurende het jaar onder de norm. Over de resultaten zijn gesprekken gevoerd met medewerkers.
---	--	--	--

Uitkomsten KPI's en effectiviteit van het management van materiële onderwerpen

Materieel onderwerp	KPI en inzet	Uitkomst	Effectiviteit managementacties
Marktleider in het publieke domein	Het scoringspercentage volume kredietverlening is groter dan 55%.	Het scoringspercentage voor 2022 bedroeg 67,5%.	Het reguliere management was effectief, het scoringspercentage werd behaald.
Maatschappelijke impact op het toaal van vijf SDG's	De stijging van de maatschappelijke impact in 2022 ten opzichte van de impact in 2021 is groter dan 0.	Gebaseerd op een voorlopige methodologie is de maatschappelijke impact in 2022 toegenomen ten opzichte van 2021.	De voorlopige uitkomst is hoger dan de gestelde norm.
Klantpartnerschap en stimuleren maatschappelijke impact klanten	De Net Promotor Score van BNG Bank bij klanten waaraan krediet is verstrekt, is groter of gelijk aan 20%.	De nodige informatie werd verzameld bij klanten waaraan solvabiliteitsplichtig krediet is verstrekt.	Meting heeft plaatsgevonden in het domein van solvabiliteitsplichtige kredietverlening. Omdat de klantenportefeuille van BNG Bank ook solvabiliteitsvrije kredietverlening omvat, is de meting niet representatief.
Klantpartnerschap en stimuleren maatschappelijke impact klanten	De reductie van de CO ₂ -emissies van BNG Bank ten opzichte van meting 2021 is groter dan 0.	De CO ₂ -emissies gerelateerd aan het kredietportfolio van BNG Bank waren in 2022 7,0% lager ten opzichte van 2021. Dit is gemeten in uitstoot in tonnen gedeeld door het leningenvolume in miljoenen EUR.	
Ethisch handelen naar kernwaarden	De mate waarin medewerkers zeggen dat kernwaarden richting geven aan hun handelen is groter of gelijk aan 7,5.	In 2022 was de score gemiddeld 6,3.	De resultaten van de metingen bleven achter bij de ambitie.
Ethisch handelen naar kernwaarden	De score voor medewerkersbevlogenheid is groter dan 7,5.	In 2022 was de score gemiddeld 7,2.	De resultaten van de metingen bleven licht achter bij de ambitie. Bij de prioriteitstelling van de strategische activiteiten

Dataveiligheid en hoogstaande datakwaliteit

De score voor de kwaliteit en ontsluitbaarheid van data is groter of gelijk aan Goed.

Er is nog geen integrale meting mogelijk.

in september 2022 is dit geaccepteerd.

Op enkele onderliggende prestatie-indicatoren heeft meting plaatsgevonden. De meetmethode voor datakwaliteit is in ontwikkeling. Het bleek gedurende het jaar nog niet mogelijk de methode uit te breiden tot een dekkende kwantitatieve meting.

Efficiënte organisatie

Verbetering van de doorlooptijd van het klantproces. De doorlooptijd voor het CDD-proces is minder dan 48 dagen.

De doorlooptijd van het CDD proces bedroeg in 2022 gemiddeld 73 dagen.

Door kwalitatieve procesverbeteringen is de doelstelling van vermindering van de doorlooptijd niet bereikt.

Efficiënte organisatie

Verbetering van de doorlooptijd van het kredietproces. De doorlooptijd voor kredietrevisies is minder dan 81 dagen.

De doorlooptijd van kredietrevisies bedroeg in 2022 gemiddeld 98 dagen. Het First Time Right Percentage was in 2022 75,8%.

De doorlooptijd van kredietrevisies liep gedurende het jaar op. De gestelde norm is niet behaald. Het First Time Right cijfer liet gedurende het jaar een stijgende lijn zien en kwam boven de norm uit.

Aantrekkelijke toekomstbestendige werkomgeving

De mate waarin BNG Bank haar medewerkers de mogelijkheid biedt om te ontwikkelen is groter of gelijk aan 7,5.
De Employee Net Promotor Score | Mate waarin medewerkers BNG Bank als aantrekkelijke werkgever zien is groter of gelijk aan 3.

De score was in 2022 gemiddeld 7,1.

De score was in 2022 gemiddeld -6,1.

De metingen zijn elk kwartaal uitgevoerd. Ter verhoging van de aantrekkelijkheid van de bank als werkgever is 2022 een online leerplatform aangeschaft waar medewerkers eenvoudig gebruik van kunnen maken. De resultaten van de metingen bleven achter bij de gestelde ambitie. In de loop van het jaar is prioriteit gegeven aan wervingsactiviteiten.

De score lag gedurende het jaar onder de norm. Over de resultaten zijn gesprekken gevoerd met medewerkers.

Stakeholder engagement in 2022

In 2022 zijn een aantal interne stakeholders betrokken bij de managementacties. De RvC is iedere drie maanden geïnformeerd over de voortgang met betrekking tot de materiële onderwerpen en opgestelde KPI's. De RvC heeft daarnaast kennis genomen van de prioriteitstelling van de strategische activiteiten in september 2022. Het senior management is intensief betrokken geweest

bij het opstellen van de KPI's en bij de prioriteitstelling van de strategische activiteiten.

In 2022 zijn zogenoemde 'klantenarena's' georganiseerd om feedback op te halen bij klanten over BNG Bank. Met de toezichthouder hebben gesprekken plaatsgevonden over managementacties die in 2022 zijn uitgevoerd.

Waardecreatiemodel

Purpose

Gedreven door maatschappelijke impact

Kernwaarden

Duurzaam, betrouwbaar en professioneel

Kernactiviteiten

Kredietverlening en betalingsverkeer in het publieke domein

Strategische focus

Meer Focus

Excellente Bedrijfsvoering

Vergroten Klantpartnerschap

Versterken Organisatie

Materiële onderwerpen

Marktleider in het publieke domein

Maatschappelijke impact op 5 SDG's

Klantpartnerschap en stimuleren maatschappelijke impact klanten

Ethisch handelen naar kernwaarden

Dataveiligheid en hoogstaande data kwaliteit

Efficiënte organisatie

Aantrekkelijke toekomstbestendige werkomgeving

Indicatoren

Het scoringspercentage volume kredietverlening is 67,5%.

Gebaseerd op een voorlopige methodologie is maatschappelijke impact in 2022 toegenomen ten opzichte van 2021.

De reductie van de CO₂-emissies van BNG Bank ten opzichte van meting 2021 is 7,0%.

De mate waarin medewerkers zeggen dat kernwaarden richting geven aan hun handelen is 6,3.

De score voor medewerkersbevoegenheid is 7,2.

De score voor de kwaliteit en ontsluitbaarheid van data is nog niet integraal meetbaar.

De doorlooptijd voor het CDD-proces is 73 dagen.

De doorlooptijd voor kredietrevisies is 98 dagen.

Het percentage First Time Right voor kredietrevisies is groter dan 75,8%.

De mate waarin BNG Bank haar medewerkers de mogelijkheid biedt om te ontwikkelen is 7,1.

De Employee Net Promotor Score | Mate waarin medewerkers BNG Bank als een aantrekkelijke werkgever zien is groter of gelijk aan -6,1.

Impact

7.2 Uitgangspunten verslaglegging

Met het jaarverslag 2022 legt BNG Bank verantwoording af over activiteiten in het boekjaar 2022. Het jaarverslag vormt een evenwichtige en volledige analyse van de stand van zaken op de balansdatum, de ontwikkeling en de resultaten gedurende het boekjaar en bevat financiële en niet-financiële prestatie-indicatoren.

GEBRUIKTE RICHTLIJNEN EN AFBAKENING

Wetgeving en rapportagerichtlijnen

BNG Bank stelt het jaarverslag op conform artikel 2:391 Burgerlijk Wetboek (BW) en de EU-richtlijnen 'Jaarlijkse financiële overzichten, geconsolideerde financiële overzichten en aanverwante verslagen van bepaalde ondernemingsvormen' (2013/34/EU) en de richtlijn tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen (2014/95/EU).

Het jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met de GRI Standards (Sustainability Reporting Guidelines of the Global Reporting Initiative). Het jaarverslag laat conform het International <IR> Framework zien hoe BNG Bank in 2022 op financieel en niet-financieel vlak waarde heeft gecreëerd voor stakeholders. Het verslag biedt een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen en prestaties van BNG Bank in 2022 en laat zien hoe de bank omgaat met kansen, risico's en onzekerheden. Het jaarverslag is gebaseerd op de onderwerpen die door het ExCo en stakeholders als materieel zijn bestempeld. BNG Bank doet mee aan de Transparantiebenchmark. Dat is een onderzoek van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat naar de inhoud en kwaliteit van externe verslaggeving over maatschappelijke aspecten van ondernemen.

Afbakening van het jaarverslag

In het jaarverslag 2022 is niet-financiële informatie over het kalenderjaar 2022 opgenomen. Zo worden stakeholders geïnformeerd over de maatschappelijke rol van BNG Bank, die is gerelateerd aan de missie, strategie en doelstellingen. De informatie in dit verslag heeft betrekking op BNG Bank N.V., De twee dochtermaatschappijen BNG Gebiedsontwikkeling B.V. en Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V. zijn vanwege de uitfasering niet meegenomen in dit verslag. Indien niet-financiële data betrekking hebben op dochtermaatschappijen is dit aangegeven. Beide dochtermaatschappijen worden wel meegenomen in de geconsolideerde jaarrekening. In 2022 zijn (potentiële) acquisities niet aan de orde geweest. De prestaties van leveranciers, fundingbronnen, klanten en andere partijen in de keten zijn niet meegenomen in de cijfers.

Nageleefde codes en richtlijnen

BNG Bank onderschrijft een aantal gedragscodes en internationale conventies en richtlijnen. BNG Bank heeft zich verplicht aan de 'Dutch Banking Sector Agreement on international responsible business conduct regarding human rights' (2016). Als uitvloeisel van dit convenant past BNG Bank met ingang van 2020 de 'Equator Principles' toe, een Risk Management Framework voor het bepalen, beoordelen en beheren van milieu- en sociale risico's in projecten. Samen met andere financiële instellingen heeft BNG Bank zich in 2019 gecommitteerd aan het Klimaatakkoord. Als gevolg daarvan rapporteert de bank over de klimaatimpact van financieringen en is in 2022 een [klimaatplan](#) opgesteld om bij te dragen aan een vermindering van de uitstoot van CO₂. BNG Bank onderschrijft het 'Toekomstgericht Bankieren' van de NVB, waarin het Maatschappelijk Statuut, de Code Banken en een set gedragsregels die verbonden is aan de bankerseed, zijn gebundeld. Hiermee maakt de bankensector expliciet hoe zij dienstbaar en duurzaam wil bankieren. Aanbevelingen van de UN Global Compact, de UN Guiding Principles on Business and Human Rights en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen worden door BNG Bank nageleefd en zijn geïmplementeerd in relevante procedures. BNG Bank conformeert zich aan de bepalingen van de Nederlandse Corporate Governance Code (herziene versie 2016), onder meer door werkwijzen zoveel mogelijk met de Code in overeenstemming te brengen. Een overzicht inzake de naleving van de principes en best practice bepalingen van de Nederlandse Corporate Governance Code is te vinden op de [website](#).

Dataverzameling

De kwantitatieve en kwalitatieve informatie in dit jaarverslag is verzameld aan de hand van desk research en door middel van interviews. Bronnen zijn onder meer de personeelsadministratie, financiële rapportages, de incidentenregistratie en de registratie van meldingen van de interne vertrouwenspersonen en de Compliance Officer. De afdelingen Compliance, Finance & Control, HR, Risk Management, Security en Treasury & Capital Markets hebben informatie aangeleverd. Medewerkers van onder meer de afdelingen Business Strategy & Control, Relationship Banking en Lending zijn geïnterviewd. Ten aanzien van de kwaliteit van de gegevens die in dit jaarverslag zijn opgenomen, volgt BNG Bank de GRI Standards. De niet-financiële data in dit verslag hebben betrekking op 2022. Waar mogelijk worden ook data en resultaten over voorgaande jaren gerapporteerd.

MANAGEMENTCYCLUS

Het ExCo is verantwoordelijk voor de strategie, bedrijfsdoelstellingen, inhoud en uitvoering van het beleid. Het senior management, dat rechtstreeks aan het ExCo rapporteert, is verantwoordelijk voor het realiseren van de doelstellingen conform de beleidskaders en voor het meten van de prestaties. Monitoring van de beleidsuitvoering en het realiseren van de doelstellingen vindt maandelijks of per kwartaal plaats binnen het ExCo. Dit gebeurt op basis van rapportages die zijn opgesteld door de directeurs, afdelingshoofden en controlefuncties. Aan de hand van de voortgang ten opzichte van de doelen vindt eventuele bijsturing plaats. De prestaties ten opzichte van de gestelde doelen worden jaarlijks extern gerapporteerd in het jaarverslag. Ter voorbereiding op de jaarlijkse managementcyclus vindt binnen het ExCo en het senior management een evaluatie plaats van het beleid en de gestelde doelen. De lessen hieruit worden verwerkt in de volgende managementcyclus en gerapporteerd aan de RvC. Nieuw beleid en procedures worden getoetst op samenhang met bestaand beleid en procedures en geïmplementeerd via werkoverleggen en publicatie op intranet. Zowel beleid en procedures als ondersteunende systemen van BNG Bank en dochtermaatschappijen, zijn onderwerp van interne controles.

EU TAXONOMIE

Het bevorderen van de financiering van duurzame groei is een belangrijk doel van de Europese Commissie. Om duurzame activiteiten op een uniforme manier te definiëren is de EU Taxonomie opgesteld. BNG Bank monitort de ontwikkeling op gebied van de EU Taxonomie nauwgezet en beoordeelt de impact daarvan op de strategie en bedrijfsvoering. Waar nodig worden daarin de nodige wijzigingen aangebracht op de korte en middellange termijn.

BNG Bank is een bank van en voor de publieke sector met als drijfveer het maken van maximale maatschappelijke impact. De doelstelling van de EU Taxonomie lijkt daar primair op aan te sluiten. Vanwege het specifieke karakter van de kredietportefeuille van BNG Bank geldt een aantal specifieke vraagstukken. Zo is de kredietverlening van BNG Bank beperkt tot (lokale) overheden en/of de publieke sector. Deze zijn veelal uitgesloten van de EU Taxonomie. Om op vrijwillige basis te kunnen rapporteren omtrent de EU Taxonomie is BNG Bank afhankelijk van de bereidheid en capaciteit voor vrijwillige aanlevering van informatie van kredietnemers.

UITGANGSPUNTEN EN WERKWIJZE BEPALING CO₂-EMISSIES KREDIETPORTEFEUILLE

Voor de berekening van de CO₂-emissies verbonden aan de kredietportefeuille is gebruik gemaakt van de methodiek zoals die door het Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF) is ontwikkeld. In het jaarverslag 2019 rapporteerde BNG Bank voor het eerst over de CO₂-emissies verbonden aan de kredietverlening in 2018. Vanwege beschikbaarheid van gegevens vindt de rapportage telkens plaats over het jaar dat voorafgaat aan het verslagjaar van de bank. Jaarlijks werken we samen met Het Pon Telos aan verbeteringen van methodiek en verbetering van de kwaliteit van de interne en externe data. Dit jaar zijn in dat kader de cijfers van de voorgaande jaren herberekend.

De CO₂-emissies van de diverse klantsectoren voor 2019, 2021 en 2022 zijn weergegeven in de tabel 'Berekening van de CO₂-emissies verbonden aan de leningportefeuille' op de volgende pagina. De percentages in de kolom dekkingspercentages staan

voor het aandeel van de totale uitstaande portefeuille in het desbetreffende klantsegment dat in de meting is betrokken.

Voor de emissiegegevens van de diverse sectoren moet nog vaak met sectorgemiddelden of beredeneerde schattingen worden gerekend. Daarvoor is gebruik gemaakt van openbare bronnen. Meestal wordt er gebruik gemaakt van een inschatting van de emissies in plaats van werkelijke emissies. Het aandeel van de financieringen van BNG Bank in de emissies van een klant of project is berekend door het aandeelpercentage van de bank in de balansomvang van die klant of dat project te vermenigvuldigen met de totale emissie van broeikasgassen van die klant.

Voor de berekening is uitgegaan van de uitstaande leningen van de bank per ultimo 2018, 2019 en 2021 (op basis van nominale uitstaande bedragen). De emissiegegevens zijn ontleend aan of berekend aan de hand van openbare gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek, de Inspectie Leefomgeving en Transport, het CBIG, de Dienst Uitvoering Onderwijs en duurzaamheidsrapportages van de gefinancierde instellingen. De berekeningen zijn uitgevoerd door Het PON & Telos. Voor definities van de in dit hoofdstuk gebruikte begrippen wordt verwezen naar de [Begrippenlijst](#) en het PCAF rapport Greenhouse Gas Emissions of BNG Bank Loan Portfolio, reporting year 2022 op de [website](#).

In 2022 publiceerde BNG Bank ook haar klimaatplan 'Going Green'. In dit rapport wordt ook gebruik gemaakt van de emissiedata van de portefeuille, waarbij deze wordt vergeleken met Paris-aligned decarbonisatie afbouwpaden. In dit rapport wordt echter enkel gekeken naar de scope 1 en scope 2 emissies van onze klanten, voor vier focussectoren.

Berekening van de CO₂-emissies verbonden aan de leningportefeuille

	2022				2021			
	In de metingen betrokken bedrag ¹ 2022	Dekkingspercentage	CO ₂ -emissies (ton CO ₂ eq.)	CO ₂ -emissie (in ton per miljoen EUR)	In de metingen betrokken bedrag 2021 ¹	Dekkingspercentage	CO ₂ -emissies (ton CO ₂ eq.)	CO ₂ -emissie (in ton per miljoen EUR)
Gemeenten totaal	27.230	100	1.610.877	59,2	27.359	100	1.679.491	61,4
Provincies	337	100	10.573	31,4	357	100	11.292	31,6
Waterschappen	204	100	19.117	93,8	193	100	24.807	128,4
Gemeenschap-pelijke regeling	689	36	17	0,0				
Diversen	61	19	206	3,4	63	18	264	4,2
Mobiliteit	1.058	86	16.894	16,0	1.223	87	23.471	19,2
Waterleiding-bedrijven	593	88	26.300	44,3	603	88	29.803	49,4
Onderwijs	623	63	26.207	42,1	656	65	35.149	53,6
Woningcorpora-ties	42.782	99	563.942	13,2	41.231	99	574.235	13,9
Zorg totaal	5.962	87	259.128	43,5	6.151	86	280.856	45,7
TOTAAL	79.539	91	2.533.262	31,8	77.837	91	2.659.368	34,2

¹ In miljoen euro

Berekening van de CO₂-emissies verbonden aan de kredietportefeuille (vervolg)

	2019			
	In de metingen betrokken bedrag ¹ 2019	Dekkings- percentage	CO ₂ - emissies (ton CO ₂ eq.)	CO ₂ -emissie (in ton per miljoen EUR)
Gemeenten totaal	25.973	100	1.725.921	66,5
Provincies	137	100	5.449	39,8
Waterschappen	233	100	39.419	169,0
Gemeenschappelijke regeling				
Projecten totaal				
Diversen				
Mobiliteit	885	59	14.017	15,8
Waterleidingbedrijven				
Onderwijs	627	66	33.919	54,1
Woningcorporaties	38.302	99	664.218	17,3
Zorg totaal	6.096	87	344.455	56,5
TOTAAL	72.253	89	2.827.398	39,1

¹ In miljoen euro

Van de asset classes die in de PCAF-methodiek worden onderscheiden zijn voor BNG Bank de volgende relevant: Mortgages, Public Loans, Commercial Real Estate and Project Finance. De meting heeft plaatsgevonden conform de algemene principes van PCAF:

- waar mogelijk zijn de zeven broeikasgassen uit het Kyoto-protocol in de berekening betrokken en omgerekend naar CO₂-equivalent;
- de absolute emissies zijn uitgedrukt in metrische tonnen CO₂-equivalent (tCO₂e);
- de relatieve emissies zijn uitgedrukt in metrische tonnen CO₂-equivalent/miljoen Euro (tCO₂e/M€);
- 'follow the money' is uitgangspunt in de CO₂-emissies van financiële assets, de financiering moet zover mogelijk in de keten worden gevolgd om de gevolgen van de CO₂-emissies op de economie te begrijpen;
- in principe worden Scope 1, Scope 2 en de relevante delen van Scope 3 in de berekening betrokken. Wanneer daarvan wordt afgeweken dient dit te worden toegelicht;
- naarmate de invloed van een financiële instelling op een investering groter is, dient een groter

aandeel van de investering in de berekening te worden opgenomen;

- voor de berekening van het aandeel in de CO₂-emissies dienen alle financieringen die zijn verstrekt (zowel aandelen als leningen) in de berekening te worden betrokken. Wanneer daarvan wordt afgeweken dient dit te worden toegelicht.

De details van de berekening per sector staan beschreven in het [PCAF rapport Greenhouse Gas Emissions of BNG Bank Loan Portfolio, reporting year 2022](#)]

Datakwaliteit

Vorig jaar gaven we inzage in de betrouwbaarheid van de emissiedata aan de hand van een aantal sterren. Deze waren te herleiden naar de PCAF data quality scores. Ook dit jaar is er gewerkt aan het verhogen van de kwaliteit van de gebruikte data. Het PCAF platform heeft per asset class een beoordelingskader voor de kwaliteit van de data, aan de hand waarvan deze een score toebedeeld kan krijgen. Verdere ontwikkeling van de gebruikte

methode rationaliseren een specifiekere toebedeling van scores. Dit jaar is de toekenning van PCAF datakwaliteitsscores per sector opgesplitst per scope. In het [PCAF rapport](#) wordt beschreven welke scores veranderen en waarom. Ook reflecteren we daar op de scores die vorig jaar zijn toegekend. Zie hiervoor het PCAF rapport tabel 15.2, data quality scores per sector. Onderstaande tabel vat de PCAF data kwaliteitsscores samen per sector, per scope.

PCAF Datakwaliteitsscores per sector en subsector

Sector	Sub-sector	Scope 1	Scope 2	Scope 3
		Gasverbruik	Elektriciteitsverbruik	Alle scopes
Sociale woningbouw		2	2	
Publieke sector	Gemeenten	4*	4	4
Publieke sector	Provincies	4*	4	4
Publieke sector	Waterschappen	2**	2	2
Publieke sector	Gemeenschappelijke regelingen	2	2	
Zorginstellingen		3	3	5
Waterleidingbedrijven		2	2	3
Onderwijs		4	4	
Overige projecten				4

* Bij gemeenten en provincies zijn ook bedrijfsauto's onderdeel van scope 1, deze hebben PCAF score 5.

** In de scope 1 emissies van waterschappen worden rioolwaterzuiveringsinstallaties meegenomen, deze hebben PCAF score 3.

BEREKENING CO₂-EMISSIES INTERNE BEDRIJFSVOERING

Om de voortgang te monitoren, rapporteert BNG Bank jaarlijks de CO₂-emissies van de eigen bedrijfsvoering op basis van Scope 1, 2 en 3 van het GHG-protocol. BNG Bank hanteert 2010 als basisjaar voor de CO₂-emissies. Sinds dat jaar brengt BNG Bank de CO₂-emissies jaarlijks in kaart. De CO₂-emissies worden berekend op basis van alle bedrijfsonderdelen waarover BNG Bank operationele controle heeft. Tot en met 2012 hanteerde BNG Bank internationale conversiefactoren afkomstig uit het GHG-protocol en van DEFRA en IPCC. Omdat BNG Bank in de Nederlandse markt actief is, is in 2013 de overstap gemaakt van deze internationale conversiefactoren naar de in Nederland algemeen gehanteerde en geaccepteerde conversiefactoren volgens de CO₂-prestatieladder. De Scope2-emissies zijn conform het GHG-protocol locatiegebaseerd. Groene stroom wordt doorgerekend als klimaatneutraal (0 gram CO₂/kWh). Voor de CO₂-emissie van de stadsverwarming is gerekend met een STEG-emissiefactor van 29,42 kg/GJ, conform de meest recente opgave van de energieleverancier. In tegenstelling tot de CO₂-prestatieladder worden zakelijke vliegtuigkilometers aan Scope 3 toegerekend (conform het GHG-protocol).

7.3 Begrippenlijst

Aantrekkelijke toekomstbestendige werkomgeving (materieel onderwerp 2022): BNG Bank heeft een werkomgeving waarbinnen talent zich kan ontwikkelen en waarmee nieuw talent kan worden aangetrokken. De hieraan gerelateerde indicatoren worden aan het einde van ieder kwartaal met behulp van uitvragingen bepaald. Hiervoor worden alle op dat moment bij de bank actief werkzame interne en externe medewerkers (behalve tijdelijke medewerkers) benaderd. De uitkomst is het gemiddelde van de metingen voor de vier kwartalen.

CEO: Chief Executive Officer, voorzitter van het ExCo en het statutair bestuur

CCO: Chief Commercial Officer, lid van het ExCo

CFO: Chief Financial Officer, lid van het ExCo en het statutair bestuur

Compliance: Naleven van wet- en regelgeving en het werken volgens de normen en regels die een instelling zelf heeft opgesteld.

Compliancerisico: Het risico van onvoldoende naleving of erkenning van bedrijfswaarden, gedragscodes, algemeen aanvaarde sociale normen en waarden, wet- en regelgeving en toezicht vereisten. Compliancerisico omvat integriteitsrisico en risico inzake de naleving van wet- en regelgeving.

COO: Chief Operating Officer, lid van het ExCo

Corporate governance: Samenspel van principes en best practice bepalingen die de verhoudingen reguleren tussen het Executive Committee, de Raad van Commissarissen en de (Algemene Vergadering van) Aandeelhouders. Kenmerkend voor het Nederlandse model van corporate governance is de two-tier structuur, die voorziet in een Raad van Commissarissen met toezichthoudende taken en een bestuur met uitvoerende bestuurstaken.

CRO: Chief Risk Officer, lid van het ExCo en het statutair bestuur

Customer Due Diligence beleid (CDD): Beleid om te bewerkstelligen dat banken hun klanten goed kennen en monitoren om daarmee financieel economische criminaliteit te voorkomen en tegen te gaan. Met dit beleid geven banken invulling aan hun belangrijke poortwachtersfunctie, waarmee voorkomen moet worden dat middelen verkregen door financieel-economische criminaliteit toegang krijgen tot het financiële bancaire systeem.

Dataveiligheid en hoogstaande datakwaliteit (materieel onderwerp 2022): De data waarmee BNG Bank werkt, zijn kwalitatief hoogstaand, veilig en goed te ontsluiten.

Diensten van algemeen economisch belang (DAEB): Economische activiteiten die een publiek belang dienen en die doorgaans niet op een rendabele wijze kunnen worden uitgevoerd. Hierdoor mogen ondernemingen die met een DAEB zijn belast, worden gecompenseerd.

ESG-bond: Obligatie die wordt uitgegeven onder het Sustainable Finance Framework van BNG Bank

Efficiënte organisatie (materieel onderwerp 2022): BNG Bank streeft naar een efficiënt en professioneel klant- en kredietproces met korte doorlooptijden en minimale foutmarges. Als indicator voor een efficiënt klantproces wordt de doorlooptijd van het Customer Due Diligence proces gebruikt. Hierbij wordt per kwartaal gekeken naar de doorlooptijd in dagen voor alle CDDs die voor alle klanten van de bank worden afgerond. Als indicator voor een efficiënt kredietproces wordt per kwartaal de doorlooptijd van het revisieproces in dagen gemeten voor alle kredietklanten van BNG Bank. De uitkomst is het gemiddelde van de metingen voor de vier kwartalen. Een tweede indicator is het 'First Time Right' percentage voor alle kredietrevisies (uitgezonderd initiële kredietbeoordelingen).

Ethisch handelen naar kernwaarden (materieel onderwerp 2022): De medewerkers van BNG Bank identificeren zich en handelen in lijn met de

kernwaarden en de purpose. De hieraan gerelateerde indicatoren worden aan het einde van ieder kwartaal met behulp van uitvragingen berekend. Voor de uitvragingen worden alle op dat moment bij de bank actief werkzame interne en externe medewerkers (behalve tijdelijke) benaderd. De uitkomst is het gemiddelde van de metingen voor de vier kwartalen.

Executive Committee (ExCo): Het uitvoerende leidinggevend orgaan van BNG Bank.

Full time equivalent (fte): Rekeneenheid waarmee de omvang van een dienstverband of de personeelssterkte wordt uitgedrukt. Eén fte staat binnen BNG Bank voor een personeelslid met een volledige werkweek van 36 uur.

Funding: Aantrekken van korte- en lange termijn kapitaal in verschillende valuta op internationale geld- en kapitaalmarkten.

Geconsolideerde jaarrekening: De jaarrekening van een groep rechtspersonen waarin zowel de jaarcijfers van de moedermaatschappij als de dochtermaatschappijen die in de consolidatie zijn betrokken, bij elkaar worden opgenomen. Daarna wordt de jaarrekening als één geheel gepresenteerd.

Global Reporting Initiative (GRI): Duurzaamheidsrichtlijnen voor de verslaggeving over economische, sociale en milieuprestaties.

Internal Governance Framework (IGF): Overzicht van de interne governance organisatie die de basis vormt voor interne besluitvorming. Het IGF beschrijft het Three Lines of Defence model en hoe het risicobeheer hierin is gepositioneerd.

Integrated Reporting: Verslaggevingskader afkomstig van de International Integrated Reporting Council (IIRC) dat leidt tot een geïntegreerd verslag, waarin gerapporteerd wordt over de waardecreatie: de externe omgeving die de organisatie beïnvloedt, de in- en uitgaande middelen en de wijze waarop de organisatie interacteert met de externe omgeving. Vastlegging vindt plaats door middel van het waardecreatiemodel.

Klantpartnerschap en stimuleren maatschappelijke impact klanten (materieel onderwerp 2022): Het klantpartnerschap van BNG Bank is ingericht om maatschappelijke vraagstukken met haar klanten op te lossen. De hieraan gerelateerde indicator om de emissies van de leningportefeuille van de bank door de tijd te laten afnemen wordt gemeten door de CO2-emissies te delen door het leningvolume. De gerelateerde indicator Net Promotor Score onder klanten wordt gemeten door informatie te verzamelen van klanten aan wie BNG Bank solvabiliteitsplichtige leningen heeft verstrekt.

Kredietrating: Waardering van de kredietwaardigheid van banken, het vermogen van banken om hun verplichtingen na te komen. De beoordeling wordt gedaan door onafhankelijke kredietbeoordelaars, zoals de erkende ratingbureaus Moody's, Fitch en Standard & Poor's.

Kredietrisico: Het risico van winstderving of kapitaalverlies als gevolg van het feit dat leningnemers of tegenpartijen hun verplichtingen niet volgens de overeengekomen voorwaarden nakomen. De potentiële kredietrisico's voor BNG Bank zijn tegenpartijrisico, concentratierisico en afwikkelingsrisico.

Langlopende kredietverlening: Het verstrekken van kredieten met een looptijd langer dan een jaar.

Leverage ratio: De verhouding tussen het Tier 1-vermogen en het (gecorrigeerde) balanstotaal van een bank.

Liquiditeitsrisico: Het risico van winstderving en kapitaalverlies in het geval de bank, op een willekeurig tijdstip niet in staat is om aan haar niet betaalverplichtingen te voldoen zonder dat dit leidt tot onaanvaardbare kosten of verliezen. Liquiditeitsrisico bestaat uit liquiditeitsrisico voor de korte termijn en liquiditeitsrisico voor de lange termijn (of herfinancieringsrisico).

Maatschappelijke impact: De impact die BNG Bank maakt op maatschappelijke vraagstukken, vertaald naar SDG's.

Maatschappelijke impact op vijf SDG's (materieel onderwerp 2022): BNG Bank wil maatschappelijke impact maken via haar klantpartnerschap op het gebied van SDG 3, 4, 7, 11 en 13.

Marktleider in het publieke domein (materieel onderwerp 2022): BNG Bank wil marktleider zijn in het publieke domein door overheden en publiek-/maatschappelijke organisaties te financieren. Indicator hiervoor is het scoringspercentage volume kredietverlening. Dit wordt bepaald door het nieuw afgesloten volume aan solvabiliteitsvrije kredieten te delen op het totaal volume aan solvabiliteitsvrije kredieten waarvoor door klanten een prijs wordt opgevraagd.

Marktrisico: Het risico van winstderving en kapitaalverlies als gevolg van marktprijschommelingen. Marktrisico omvat renterisico, wisselkoersrisico, volatiliteitsrisico en fluctuaties in de krediet- en liquiditeitspreads.

Materiële onderwerpen: Onderwerpen die bepaald zijn met behulp van de 'materialiteitsanalyse' en die van voldoende belang zijn om over te rapporteren in het jaarverslag.

Materialiteitsanalyse: Proces waarin, met input van stakeholders, wordt bepaald welke onderwerpen van voldoende belang zijn om over te rapporteren in het jaarverslag, de zogenoemde 'materiële onderwerpen'.

Net Promoter Score (NPS): BNG Bank stelt voor het berekenen van de NPS de vraag hoe waarschijnlijk het is dat een klant de bank aanbeveelt bij een collega of relatie. Klanten kunnen deze vraag met een cijfer van 0 t/m 10 beantwoorden, waarbij de volgende indeling wordt gemaakt: promoters (9 of 10); passives (7 of 8); detractors (0 t/m 6). NPS wordt vervolgens berekend als het percentage promoters min het percentage detractors.

Obligatie: Verhandelbaar bewijs van deelname in een geldlening, met een vaste nominale waarde waarover een, meestal vaste, rente wordt betaald. Na verloop van de looptijd wordt de geldlening afgelost. Een obligatie is duurzaam wanneer de middelen die

worden verkregen uit de uitgifte van de obligatie alleen worden ingezet voor duurzame projecten.

Obligo: Betalingsverplichting. Een obligo kan een niet-contante betalingsverplichting zijn, indien deze alleen ter garantie wordt verstrekt.

Operationeel risico: Bestaande of toekomstige bedreiging van verlies aan inkomsten en kapitaal als gevolg van tekortkomingen van interne processen, mensen en systemen, of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationeel risico omvat het procesrisico, mensenrisico, ICT-risico, gegevenskwaliteitsrisico, outsourcingrisico, nalevingsrisico, juridisch risico en extern gebeurtenisrisico.

Promotional loan: Lening die ter bevordering van de beleidsdoelstellingen van de centrale overheid, regionale overheid of lokale overheid van een lidstaat van de Europese Unie direct of via een intermediaire kredietinstelling op een niet-concurrerende, non-profitbasis is verstrekt door een publiekrechtelijke ontwikkelingskredietinstelling of een door de centrale overheid, regionale overheid of lokale overheid van een lidstaat opgezette entiteit.

Raad van Commissarissen (RvC): Het toezichthoudende, leidinggevende orgaan van BNG Bank.

Regulatory Change Framework (RCF): Beleid, werkwijzen, rollen en verantwoordelijkheden om te waarborgen dat BNG Bank nieuwe en veranderende wet- en regelgeving tijdig implementeert, waardoor het risico op financieel verlies of reputatie verlies door onvoldoende naleving van wet- en regelgeving vermindert en beheersbaar is.

Rendement eigen vermogen (REV): Berekend door de nettowinst minus het uitgekeerde dividend op additioneel Tier 1-kapitaal te delen door het totaal van het eigen vermogen minus het additioneel Tier 1-kapitaal en de ongerealiseerde reserves aan het begin van het boekjaar. De ongerealiseerde reserves betreffen de herwaarderingsreserve, de cashflow hedge reserve, de own credit adjustment en de cost of hedging reserve.

Risicomanagement en risicobeheer: Onderkennen en beheersen van mogelijke risico's in de bedrijfsvoering van een instelling.

Risk Appetite Framework (RAF): Omvat beleid, processen, controles en systemen waarmee de risicobereidheid van de bank wordt vastgesteld, gecommuniceerd en gecontroleerd, inclusief het Risk Appetite Statement, risicolimieten en een overzicht van de rollen en verantwoordelijkheden van degenen die toezicht houden op de implementatie en monitoring van het framework.

Risk Appetite Statement (RAS): Omschrijving van de risico's die de bank wenst te accepteren om haar doelstellingen te realiseren.

Risk Management Framework (RMF): Bestaat uit overkoepelend beleid inzake algemene en specifieke risicogerelateerde onderwerpen: risk governance, risk appetite framework en specifieke risico's, en is toegesneden op het specifieke bedrijfsprofiel. Het framework vormt een onderdeel van het Internal Governance Framework.

Scope 1: Directe CO₂-emissies veroorzaakt door brandstoffen die de instelling zelf inkoopt en verbruikt. Dit betreft uitstoot door eigen gebouw-, vervoer- en productiegerelateerde activiteiten.

Scope 2: Indirecte CO₂-emissies in de bedrijfsvoering van de instelling. Dit betreft verbruik van elektriciteit en warmte, waarvan de opwekking fysiek ergens anders plaatsvindt.

Scope 3: Overige indirecte CO₂-emissies waar de instelling zelf niet de inkoop van verzorgt en directe uitstoot waar de instelling geen directe invloed op kan uitoefenen. Dit betreft onder meer het woonwerkverkeer van medewerkers van de instelling zonder leaseauto's en het verbruik door externe partijen waar de instelling diensten van afneemt (zoals vliegverkeer).

Scoringspercentage : Het volume aan afgesloten langlopende leningen gedeeld door het volume aan leningen waarvoor door klanten een prijs is opgevraagd.

Solvabiliteitsplichtige leningen: Leningen waarvoor op grond van regelgeving een zekere hoeveelheid eigen vermogen moet worden aangehouden als buffer voor het risico dat de lening niet wordt terugbetaald.

Solvabiliteitsvrije leningen: Leningen waarvoor geen eigen vermogen hoeft te worden aangehouden, omdat ze als (nagenoeg) kredietrisicovrij worden beschouwd. Leningen aan of onder garantie van de Nederlandse overheid worden als (nagenoeg) vrij van kredietrisico gezien.

Social Return On Investment (SROI): Afspraak tussen opdrachtgever (overheid) en opdrachtnemer over het leveren van een maatschappelijke bijdrage als onderdeel van de opdracht. Een SROI-verplichting kan worden ingevuld door bij de opdracht mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt in te zetten of door een maatschappelijke bijdrage te leveren door in te kopen bij een sociale onderneming of door een maatschappelijke activiteit te verrichten.

Stakeholders: Groepen of individuen waarvan redelijkerwijze kan worden verwacht dat ze aanzienlijk worden beïnvloed door de activiteiten, producten of diensten van de instelling en/of wier acties het vermogen van de instelling beïnvloeden om haar strategieën te implementeren of haar doelen te bereiken.

Strategisch risico: Het risico dat de strategische beslissingen van een organisatie leiden tot winstderving en verlies van kapitaal door veranderingen buiten haar macht met betrekking tot het politieke klimaat, ontwikkelingen op het gebied van regelgeving, de reputatie, het ondernemingsklimaat en ESG.

Sustainable Development Goals (SDG's): Zeventien duurzaamheidsdoelen gericht op vrede en welvaart voor de mens en de wereld, nu en in de toekomst. Deze doelen zijn in 2015 onderschreven door alle lidstaten van de Verenigde Naties.

Sustainable Finance Framework: Raamwerk waaronder verschillende soorten duurzame financiële instrumenten kunnen worden uitgegeven, zoals obligaties, leningen, commercial papers en deposito's.

Three Lines of Defense model: Raamwerk voor risicobeheer dat de verantwoordelijkheid voor operationeel risicobeheer verdeelt over drie functies. Lijnmanagement in de eerste lijn is eigenaar van en beheert risico's rechtstreeks. De tweede lijn houdt toezicht op de eerste lijn, stelt beleid vast, definieert risicotoleranties en zorgt ervoor dat hieraan wordt voldaan. De derde lijn, bestaande uit interne audit, zorgt voor onafhankelijke assurance van de eerste twee lijnen.

Tier 1-kapitaalratio: Verhouding tussen het core Tier 1-kapitaal van een bank (eigen vermogen en reserves) en de totale risicogewogen activa. De Tier 1-kapitaalratio is een belangrijke maatstaf voor de financiële kracht van een bank.

Waardecreatiemodel: Waardecreatiemodellen in geïntegreerde rapportages voorzien stakeholders van een begrip hoe het business model van een bedrijf waarde creëert op de korte, middellange en lange termijn.

Gedreven door
maatschappelijke impact

BNG Bank

Koninginnegracht 2
2514 AA Den Haag
Postbus 30305
2500 GH Den Haag
T 070 3750 750
communicatie@bngbank.nl

Colofon

Redactie: BNG Bank
Creatie- en publicatiesoftware: Tangelo Software B.V.
Ontwerp: Public Cinema
Fotografie: Carla Kogelman, Kasper Veenstra

maart 2023

2022

Together
towards
tomorrow

This document is the PDF/printed version of the 2022 Annual Report of BNG Bank and has been prepared for ease of use. The 2022 Annual Report was made publicly available pursuant to section 5:25c of the Dutch Financial Supervision Act (Wet op het financieel toezicht), and was filed with Netherlands Authority for the Financial Markets in European single electronic reporting format (the ESEF package). The ESEF package is available on the company's website at <https://www.bngbank.nl/Over-BNG-Bank/Kerncijfers-enjaarverslagen/Jaarverslag-2022> and includes a human-readable XHTML version of the 2022 Annual Report. In any case of discrepancies between this PDF version and the ESEF package, the latter prevails.

ANNUAL REPORT BNG BANK 2022

2022

Together
towards
tomorrow

DIRECTORS' REPORT

FOREWORD 10

KEY FIGURES 12

1

DRIVEN BY SOCIAL IMPACT 14

- 1.1 Our Road to Impact 14
- 1.2 Economy under pressure 20
- 1.3 Partnership in client sectors 22
- 1.4 Strong position in money and capital markets maintained 34

2

INTERNAL BUSINESS OPERATIONS 38

- 2.1 Employees 38
- 2.2 CO2 emissions from business operations 47
- 2.3 Compliance 49
- 2.4 Risk Management 53

3

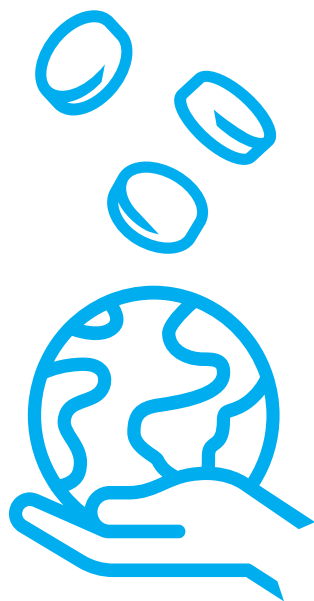
FINANCIAL RESULTS AND OUTLOOK 66

- 3.1 Financial results 66
- 3.2 Financial outlook 70

4

GOVERNANCE 71

- 4.1 Corporate structure 71
- 4.2 Composition of the management body and organisation 74

5

CORPORATE GOVERNANCE STATEMENT

80

6

REPORT OF THE SUPERVISORY BOARD

84

6.1	Foreword	85
6.2	Composition of the Supervisory Board and committees	87
6.3	Activities of the Supervisory Board	90
6.4	Activities of the Supervisory Board committees	92

7

SUPPLEMENTARY INFORMATION

98

7.1	Value creation and materiality	98
7.2	Reporting Principles	107
7.3	Glossary	113

8

FINANCIAL STATEMENTS

117

8.1	Consolidated financial statements	118
8.2	Company financial statements	229
8.3	Other information	262

Maximising our impact on society

That is what drives us. To this end, we support our customers and we want to help them achieve their social objectives with our financing. We are on this journey together and together we set ambitious goals.

Ingrid Hoogstrate

'BNG Bank offered an initial solution in the form of prepaid debit cards. You could tell that they were keen to solve this problem.'

▶ more about prepaid debit cards p 34

Heimen Visser

'In 2022, Renkum became the first municipality to combine public lighting with electric vehicle charging.'

▶ more about multifunctional street lights in Renkum p 62

Mark Canjels

'BNG Bank combines the digital facilities of a modern bank with bespoke customer relationship management. We feel seen as well as heard.'

▶ more about Samenfort p 76

Mark Janssen

'This is a bank that is interested in more than just numbers.'

▶ more about Radboudumc p 80

Merlien Welzijn

'BNG Bank have been our principal banker for many years, so they are familiar with our portfolio.'

▶ more about Woonpartners Midden-Holland p 94

FOREWORD

2022 was a year with many faces. It started on a hopeful note. The COVID-19 pandemic was on the wane and society was opening up. The economy was recovering and there was relief that two difficult years were now behind us. This positive sentiment was dashed at the end of February, when Russia invaded neighbouring Ukraine with a military force. This large-scale military conflict in Europe has had a major effect on all of us. Freedom and safety proved not to be self-evident.

In the months after the Russian invasion, great concerns arose about energy security, bottlenecks in production chains and soaring energy prices. Inflation ran into double figures, which had not happened in a long time.

It was also the year of increasing concerns about the climate. The view that the situation is urgent gained greater support. There are ecological boundaries which we as a society have crossed. This has caused the climate to change. The consequences are becoming increasingly noticeable. It turned out that effective measures can no longer be postponed.

Especially in turbulent times like the present, BNG Bank finds it important to exude calmness and be a predictable and reliable partner. BNG Bank is well aware of its responsibility. We know what drives us and we know what we stand for. We are the bank for the public domain, and we are there to help our clients make an impact and achieve their objectives. I am very pleased that we performed our tasks well also in 2022. BNG Bank has stayed on course, and despite the unrest and turmoil around us we did what we are good at.

First of all, we properly executed our core task, which is primarily to provide funding on favourable terms. In this way, our clients can perform their social tasks and make the desired impact. During the reporting year, we also took new steps in connection with our strategy *Our Road to Impact*. In the interest of our clients, we want to further optimise and streamline our

operations. In 2022, we made significant investments in systems and in people. We need to do so in order to be and remain a robust and reliable partner for our clients. 'Our Road to Impact' is a multi-year programme and will be continued in 2023.

We also presented our climate plan during the reporting year. With this plan, BNG Bank is taking the next step on the road to energy transition and CO2 reduction. The plan sets out the goals we wish to achieve with our clients in order to make the Netherlands more sustainable, more future-proof and greener. The point of departure here is that BNG Bank is the bank *of* and *for* the public domain. The energy transition and CO2 reduction are social challenges to which our clients are to make a substantial contribution. The climate plan sets out how BNG Bank proposes to help clients in this regard.

BNG Bank is market leader in the public domain. Rather than sitting back complacently, we keep challenging ourselves to understand and serve our clients even better. The municipalities, housing associations, healthcare institutions, educational institutions and energy companies have rewarded our efforts with a large number of loan applications. This is proof that they regard us as a reliable and attractive partner in the transitions they are facing. I am proud of this and commend our teams for their work.

Financial results

From a banking perspective, 2022 was a good year with healthy financial results. BNG Bank realised EUR 12.3 billion in new long-term loans. This figure exceeded our target. The net interest income was EUR 481 million, which is EUR 73 million more than the net interest income for 2021. The increase can partly be attributed to one-off circumstances and to the rise in interest rates. BNG Bank considers its interest rate results as structurally healthy. For the year 2022 we realised a net profit of EUR 300 million. BNG Bank is satisfied with this result.

BNG Bank is robustly capitalised. At year-end 2022, the Common Equity Tier 1 ratio and the Tier 1 ratio were 35% and 37% respectively. Rating agencies Fitch, Moody's and S&P all assign BNG Bank their highest respective ratings. This means that BNG Bank is among the safest banks in the world. Based on this fact, we were able throughout the year to attract funding in various currencies and at attractive rates, for both the short and long term. BNG Bank increasingly uses ESG bonds to attract funding. As a percentage, this was still below 30% in 2021, but grew to 36% in 2022.

In line with its current policy, BNG Bank proposes to distribute 50% of the net profit, adjusted for the additional Tier 1 capital payout. This represents a dividend distribution of EUR 139 million.

Outlook 2023

In 2023, we will continue on the course we have set. It will again be a year in which it is important to stay on track, despite the turbulence around us. The 'Road to Impact' will remain the guideline for our strategy. We will keep making every effort to reduce the carbon footprint of our loan portfolio and to increase our social impact. We will do this together with our clients. In addition, BNG Bank will continue to invest in the quality of its staff and in process optimisation. This is important for efficient and high-quality service provision.

In closing

The good results achieved in the reporting year would have been impossible without our staff members. They are indispensable, also when it comes to realising our future ambitions. Our staff members are our strength because of their commitment and their drive to make a social impact. They deserve our thanks. On behalf of BNG Bank, I would also like to express my thanks to our clients, shareholders, Supervisory Board members and other stakeholders for their valuable contributions to our overall performance.

I would like to extend particular thanks to Kees Beuving, who stepped down as a member of BNG Bank's Supervisory Board this past year. The bank derived much benefit from his expertise and we are grateful for his constructive contribution to BNG Bank's development.

Gita Salden

CEO BNG Bank

2022 KEY FIGURES

Market leader in the public domain

Volume of lending

€ **12.3**
billion

Balance sheet total

€ **112.1**
billion

Interest result

€ **481**
million

Long-term loan portfolio

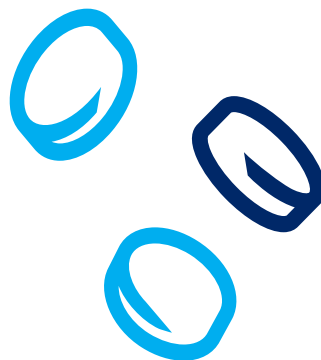
€ **88**
billion

Net profit

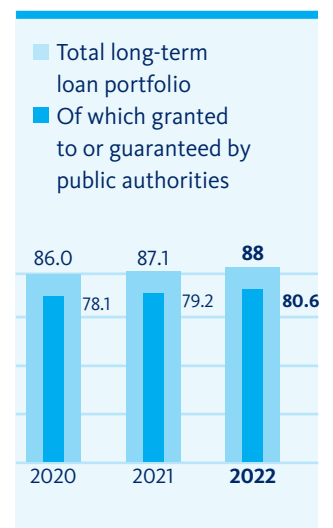

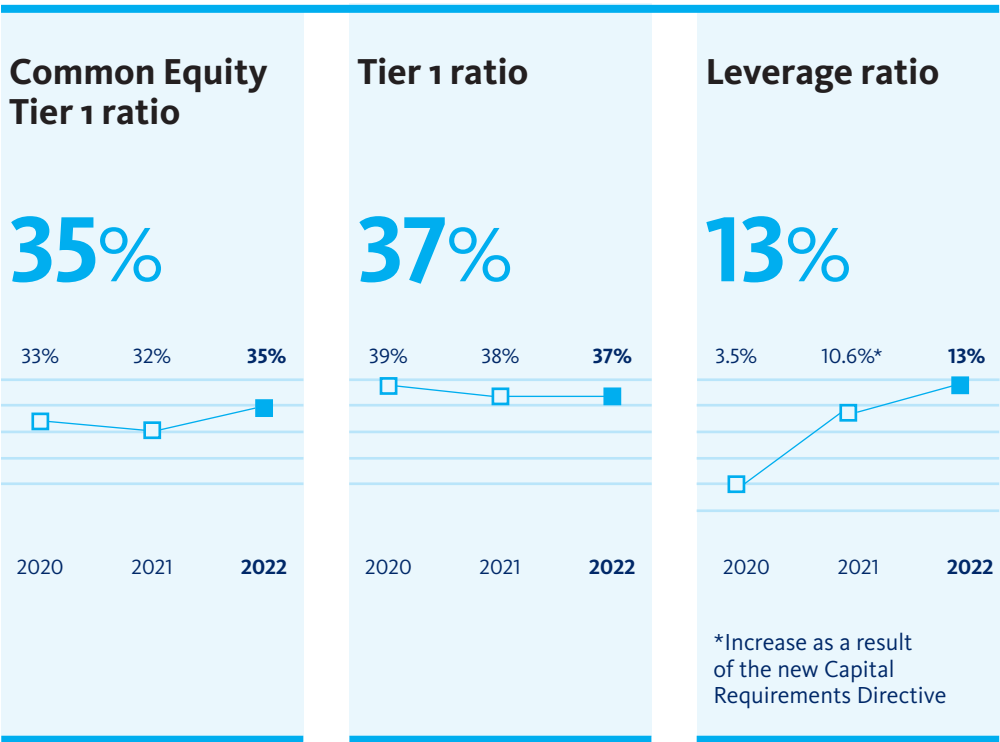
€ **300**
million

Proposed dividend

€ **139**
million

1 DRIVEN BY SOCIAL IMPACT

1.1 Our Road to Impact

In 2022, BNG Bank took further steps towards implementing its updated strategy: 'Our Road to Impact'. As the bank of and for the public domain, we are there to help our clients make an impact and achieve their objectives. In 2022, we measured our clients' impact for the first time. Our target is a 10% increase in our clients' impact in 2023 compared to 2021. Although we realise that this is an ambitious goal, we feel we need to establish clear milestones. In the interest of our clients, we continue to invest in our operations and staff members.

Purpose

BNG Bank has traditionally been the bank of and for the public domain and the public interest in the Netherlands. BNG Bank's purpose is 'Driven by social impact'. This purpose is leading for all BNG Bank's activities.

The aim is to ensure that clients see BNG Bank as the go-to partner for funding the resolution of social issues, and that the bank is successful in achieving and demonstrating this. The bank engages with its clients about this purpose and helps them achieve their social objectives. In doing so, the bank provides its clients with funding on the most favourable terms possible.

BNG Bank is dedicated to serve the public domain in the Netherlands. The public domain includes:

- central government, provinces, municipalities and water boards;

- organisations that carry out a public service, such as housing associations, healthcare and educational institutions; and
- organisations that have half or more of their share capital supplied by the government and/or activities that are fully guaranteed by the government.

In addition to organisations in the public domain, BNG Bank also finances projects in the energy, environment, mobility and networks sectors, provided they are part of the public domain.

Sustainable, reliable and professional

BNG Bank is driven by three core values:

- **Sustainable** indicates that BNG Bank's actions are focused on making an impact, both now and in the long term. The bank is aware of developments in society and consequently focuses on solutions and building strong relationships with clients.

- **Reliable** is manifested in transparency in actions and communication. BNG Bank is clear and honest about what it can do and honours its agreements.
- **Professional** defines how BNG Bank works, how the bank develops itself, and how it conducts itself when it engages with other parties in a professional context. BNG Bank runs an effective operation and is continuously developing. The bank shows respect for others, listens carefully, speaks out about issues and learns from mistakes.

Our Road to Impact

The strategy project started in 2021 under the name *Our Road to Impact* was continued in 2022.

A key objective is to enhance the bank's social impact. In measuring social impact, five Sustainable Development Goals (SDGs) are used as the point of reference. BNG Bank has selected five SDGs which correspond closely to the activities that BNG Bank finances:

- SDG 3: Good health and well-being;
- SDG 4: Quality education;
- SDG 7: Affordable and clean energy;
- SDG 11: Sustainable cities and communities;
- SDG 13: Climate action.

SDG 11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES:

- As a partner of social housing associations, BNG Bank contributes to better and liveable communities.
- As a partner of municipalities, BNG Bank contributes to affordable and better public provisions.

SDG 3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING:

- BNG Bank contributes to affordable health care for everyone.
- BNG Bank is a partner in improving sustainability of hospitals and other health care facilities.

SDG 4 QUALITY EDUCATION:

- BNG Bank contributes to affordable and high quality school buildings.
- BNG Bank is a partner in improving sustainability of schools and other educational buildings.

SDG 7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY:

- BNG Bank contributes to a larger share of renewable energy in the energy mix.
- BNG Bank contributes to energy savings and more energy efficiency.

SDG 13 CLIMATE ACTION:

- BNG Bank contributes to the reduction of greenhouse gases.

Strategic priorities

In 2022, the following four strategic priorities guided BNG Bank's activities.

1. Meer focus

BNG Bank maintained its position as market leader in the public domain. Loans worth EUR 10.9 billion in the solvency-free segment and EUR 1.4 billion in the segment subject to solvency requirements fulfilled the objectives. The scoring percentage for solvency-free turnover was 67.5% in 2022.

A baseline measurement for the five SDGs impact measurement, including the measuring method used, was published on BNG Bank's website in March 2022. Subsequently the first regular impact measurement was placed on the website in the first quarter of 2023. BNG Bank aims to increase its social impact, via its clients, by 10% in 2023 relative to 2021. The steps which BNG Bank proposes to take in order to achieve the objectives of SDG 7 and SDG 13 are set out in the 'Going Green' climate plan, which was published on the website in December 2022.

2. Operational excellence

To provide the public domain with the best possible services, BNG Bank needs operational excellence. In 2022, the bank invested in improving the client and credit processes, including the further development of its gatekeeper function and the review process. These are labour-intensive processes, and the bank aims to improve the turnaround time without loss of quality.

BNG Bank commits itself to good data quality. Several measurements were performed with regard to data quality, whereby the bank will further develop its methods for measuring. The reference point in this context is the guidelines laid down in laws and regulations.

3. Enhancing client partnerships

BNG's objective is to reduce both its own CO₂ emissions and those associated with its loan portfolio. Sustainability in general has a central role in

BNG Bank's client partnerships. The bank aims to help its clients with important transition issues, such as increasing the sustainability of real estate. In 2022, this was set out in more detail in the 'Going Green' climate plan.

4. Strengthening the organisation

Dedicated and competent staff and appropriate leadership are preconditions for the successful implementation of our strategy. In 2022, we professionalised our recruitment and selection process and were happy to welcome a large number of new staff members. In order to retain and develop talent, we invested in development and training opportunities, including an unlimited learning management platform. Our managers together drew up the leadership profile 'Leadership with impact'. This profile makes explicit what they stand for: leaders realise the strategy, help others to be successful and stimulate performance.

Impact measurement

For BNG Bank, making social impact is the driving force behind everything it does. The bank aims to ensure that clients regard it as a natural partner for financing social issues, and that it is successful in achieving and demonstrating this.

BNG Bank reports annually on the impact made by its clients. We are one of the first financial institutions in the Netherlands to do this because we are driven by social impact.

In 2020, BNG Bank expressed its ambition to make more social impact through its clients. In 2021, BNG Bank has started the development of a methodology for measuring this impact. This methodology was tested in 2022. Preliminary measurements shows an increase in BNG Bank's impact on the five SDGs between early 2021 and early 2022. An explanation of the methodology and the results of the measurement can be found on the [website](#).

Impact Measurement 2022

SDG	Social effect	Explanation
 3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING	Improving air quality	<ul style="list-style-type: none"> - Decrease in road traffic and use of consumer fireworks due to COVID-19. - Stricter rules on use of wood-burning stoves in homes. - Increase in NMVOC emissions due to increased use of hand disinfectants is slowing down improvement of air quality.
	Reducing waiting lists	<ul style="list-style-type: none"> - Huge staffing shortages in the healthcare sector. - Increase in number of patients as a result of technological advances and ageing of population. - Additional pressure on healthcare due to COVID-19 pandemic.
 4 QUALITY EDUCATION	Upgrading or renovating educational buildings	<ul style="list-style-type: none"> - As part of the 'fresh air in schools' programme, schools have made a start with measures to improve the indoor climate and save energy.
 7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY	Decrease in energy consumption of rental housing, educational institutions and healthcare institutions	<ul style="list-style-type: none"> - Strong focus on the energy transition in all sectors.
	Increase in number of households that use renewable energy	<ul style="list-style-type: none"> - Strong focus on the energy transition in all sectors.
 11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES	Increase in affordable rental housing	<ul style="list-style-type: none"> - Currently, few people are moving house. - Due to the housing shortage, people are unable to move and forced to stay in the same home for a longer period.
	Increase in number of homes	<ul style="list-style-type: none"> - Due to the increased focus on reducing the housing shortage, a larger number of homes will be built in the Netherlands in the coming years.
	Increase in sustainable public transport	<ul style="list-style-type: none"> - Strong focus on climate effects of pollution from public transport and other transport.
	Decrease in municipal waste	<ul style="list-style-type: none"> - New protocols for pre- and post-collection waste sorting, and (stronger) focus on raising awareness of waste separation and reducing consumption.
 13 CLIMATE ACTION	Decrease in our clients' greenhouse gas emissions	<ul style="list-style-type: none"> - Strong focus on the energy transition in all sectors.
	Reinforcing inhabitants' resilience and adaptability	<ul style="list-style-type: none"> - Focus on the beneficial effects of green roofs. - Flooding in the south of the Netherlands. - Focus on the risks to and resilience of the environment and the people.

CO₂ emissions associated with the loan portfolio

The climate commitment that BNG Bank has signed together with virtually the entire Dutch financial sector will contribute to reducing CO₂e emissions. One of the elements of the 'Commitment of the financial sector' is making the impact of lending and investments on climate change measurable. To this end, BNG Bank has joined PCAF, the Partnership for Carbon Accounting Financials. In the PCAF methodology, the customer's direct and indirect emissions are attributed to the bank on the basis of a series of overarching valuation rules. The PCAF methodology is used by 96% of the signatories (52) of the climate commitment.

BNG Bank has been reporting on CO₂e emissions associated with lending since 2018. Due to the availability of data, the reporting is always for the year preceding the bank's reporting year.

In November 2022, BNG Bank presented its action plan for the reduction of CO₂e emissions associated with the loan portfolio. This is again an important part of the commitment signed in 2019. With this, BNG Bank provides insight into the science-based CO₂e reduction paths for four main segments: housing associations, municipalities, healthcare and education. Progress on these action plans is intended to become part of the annual report. BNG Bank also aims to verify the reduction targets via the Science Based Targets Initiative (SBTi) and will submit its action plans for assessment to this end. The emissions from own operations are also part of this submission. The emissions that are in scope for the action plan deviate from the total emissions of the portfolio. This is due to the focus on the four main segments and the fact that the scope 3 emissions of municipalities have not been taken into account. BNG Bank is committed to fine-tuning this calculation in collaboration with its external advisor Het Pon Telos, so that these emissions will also form part of the action plan in the future. For more details, see the [action plan](#).

This annual report discusses the CO₂e emissions associated with the 2021 loan portfolio, calculated on the basis of the position as at 31 December 2021. Compared to the previous measurements, a number of refinements have been made to the

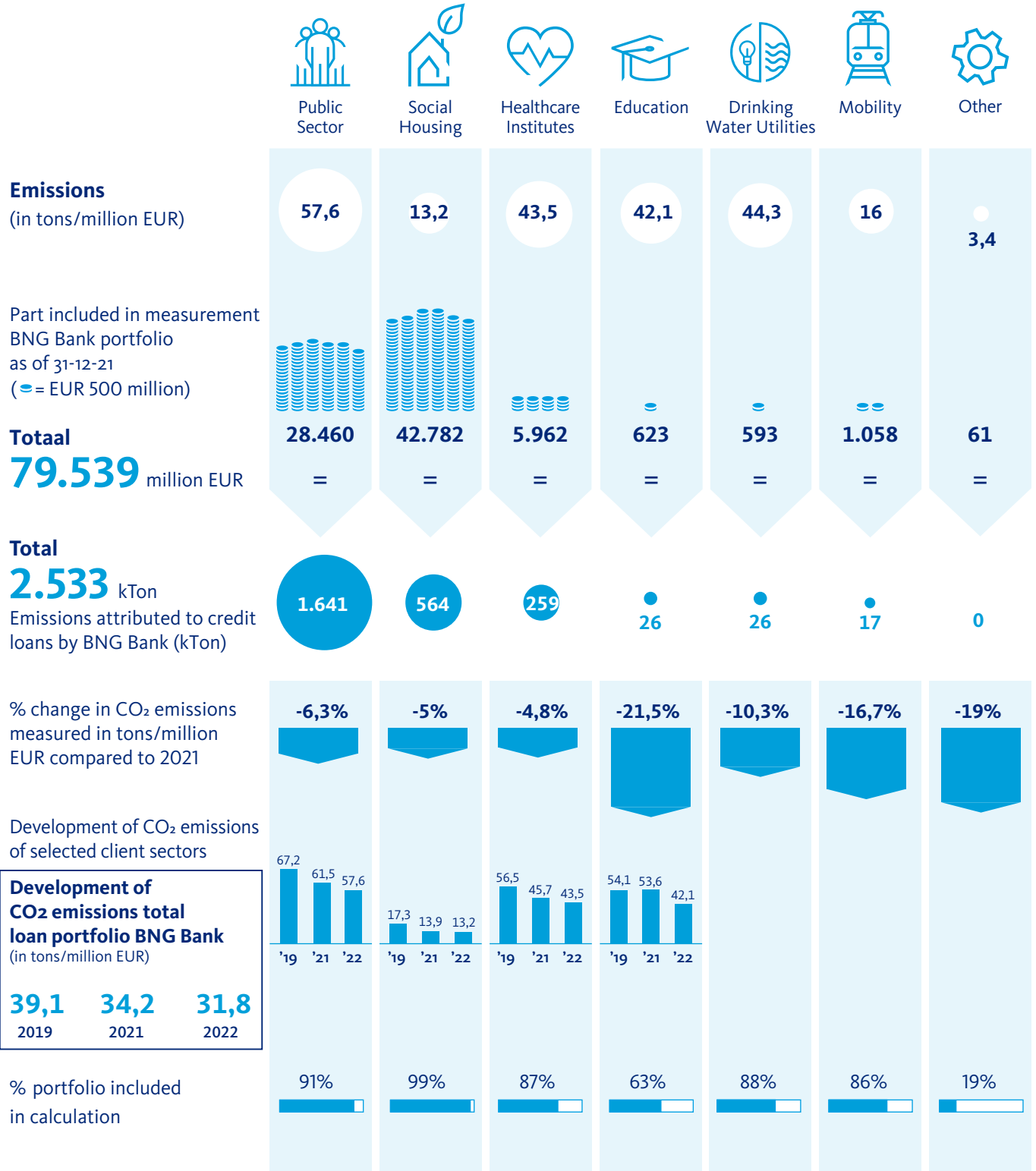
calculation of the GHG emissions. For social housing, actual energy consumption data at building level was used instead of an estimate based on building characteristics to calculate GHG emissions. For the healthcare sector, actual energy consumption data at building level has also been used instead of a calculation of GHG emissions based on the costs incurred for natural gas and electricity consumption. For municipalities and provinces, use was made of energy consumption data by the government sector. Subsequently, the consumption of municipalities and provinces was determined on the basis of the number of employees at municipal and provincial level in relation to the number of employees at government sector level. For the water authorities, the GHG emissions from the sewage treatment plants and the joint regulations have been added to the total GHG emissions. These and other less impactful adjustments are described in detail in the PCAF report, per sector under 'Adjustments in methodology' and have been calculated for the three reporting years 2019, 2021 and 2022.

This recalculation has led to a downward adjustment of the CO₂e emissions for reporting years 2021 and 2019. This year data quality is expressed directly in PCAF scores, instead of stars based on PCAF scores. This is more in line with how data quality is determined in the PCAF methodology. The details of this can be read in the PCAF report (15.2, Data quality per sector), which also reflects on the data quality scores awarded last year.

The CO₂e emissions associated with BNG Bank's loan portfolio have decreased in 2022. Total emissions in an absolute sense were lower than in 2021, while the amount involved in the measurements grew. For more details on the issues of the loan portfolio, we refer to the [PCAF report 2022](#).

A description of the methodology and sources used for the calculation is included in the [Reporting Principles section](#), and terminology is explained in the [Glossary](#). This section includes a total overview of the calculated CO₂ emissions of the various client sectors for 2019, 2021 and 2022. A detailed report on the CO₂ emissions associated with the loan portfolio is published on the [website](#).

CO₂ emissions associated with loan portfolio

1.2 Economy under pressure

2022 was a year with two faces. The lockdowns and restrictive measures in connection with the COVID-19 pandemic were lifted worldwide early in the year. This caused a recovery of the economy. However, business declined in the course of the year. This was due entirely to the war in Ukraine and the further rise in inflation. Clients of BNG Bank were affected as well. In addition, the scarcity in the labour market became more noticeable in 2022 in the various sectors.

Economic recovery

The recovery of the economy that had begun in 2021 continued. The Dutch economy grew by more than 4% in 2022. The lifting of the restrictive measures in connection with COVID-19 resulted in a further increase in consumption. This benefited the services sector in particular. People went out for a meal again

or visited a theatre, museum or cinema. The recovery in exports also continued in 2022. There was greater demand for our products, because other European countries were also easing their COVID-19 measures. And because people had more to spend, imports went up as well.

Interest on 10-year government bonds

Source: Macrobond

Increasing inflation and rising interest rates

The outbreak of the war in Ukraine in February caused a turnaround. Uncertainty about economic

developments increased, while rising prices of energy and raw materials in particular held back spending. In the euro zone, inflation rose to more than 8%. The

inflation figure in the Netherlands according to the harmonised consumer price index was even higher, amounting to 11.6%. In 2021, inflation in our country was 2.8%. The European Central Bank (ECB) tightened its monetary policy. The deposit rate was raised incrementally from -0.5% to 2.0%. In addition, the ECB decided to end its securities purchase programme. Interest rates in the United States were raised as well. In the financial markets, these policy changes led to sharp interest rate rises across the board.

As compensation for these price increases, governments introduced measures to support purchasing power for all households. Although these measures are legitimate in themselves, they also cause problems in an economic sense: a rise in purchasing power stimulates economic growth and pay rises. This keeps inflation levels high for longer, which means that central banks have to raise interest rates for longer.

These macro-economic developments obviously have consequences for BNG Bank's clients. Because of the interest rate rises, investments are declining. This is felt especially in the housing market. The price increases for energy and raw materials in particular affect sectors such as healthcare and education.

Nitrogen crisis

The nitrogen issue continues to grip the Netherlands. In the summer, the government presented plans to reduce emissions. These caused great turmoil. Combined with the increased construction costs and a lack of locations, the uncertainty about the nitrogen regulations is expected to have a negative impact on investments by housing associations in the coming years.

Scarcity in the labour market

Partly because of the measurements by the government measures to support purchasing power, employment continued to grow in 2022. As a result, the scarcity in the labour market persisted unabated. This affects healthcare and education in particular, two sectors in which BNG Bank is active. In the healthcare sector, the number of vacancies in the third quarter of 2022 was nearly 70,000, while in the same period there were around 12,000 unfilled jobs in the education sector.

The scarcity in the labour market is also a problem in the civil service. Because of the shortage of workers and higher energy and raw material prices, the government is unable to implement its plans in full. According to the Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis (CPB), there was an underspend of EUR 4.1 billion, half of which at local authorities. Pay rises increased during the year. This applied in particular to the public sector, where wages went up by 5% in the second half of the year.

Government finances in order

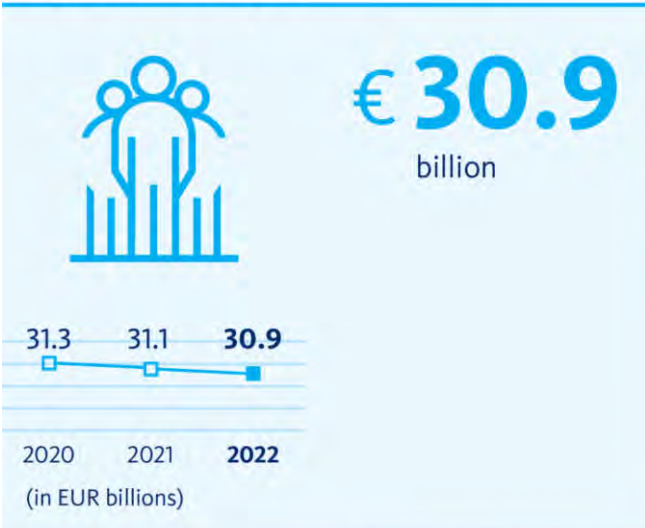
Even though the government introduced regulatory price measures, figures published by the CPB show that the government deficit fell from 2.6% of GDP in 2021 to 1.1% of GDP last year. This decrease is the result not only of underspending but also of better-than-expected natural gas revenues. Local authorities recorded a collective budget deficit of EUR 1.0 billion in 2022, which is equivalent to 0.1% of GDP. In 2021, these authorities still recorded a surplus of EUR 1.5 billion. The gross debt decreased to 50% of GDP last year. At this figure, the gross government debt is still considerably lower than that of other Western countries. In the euro zone, the total gross debt of national governments amounted to 94% of GDP according to the most recent official estimates. The main rating agencies maintained the highest level for the Netherlands (AAA and Aaa). Partly for this reason, BNG Bank's credit ratings also remained at the highest possible levels.

1.3 Partnership in client sectors

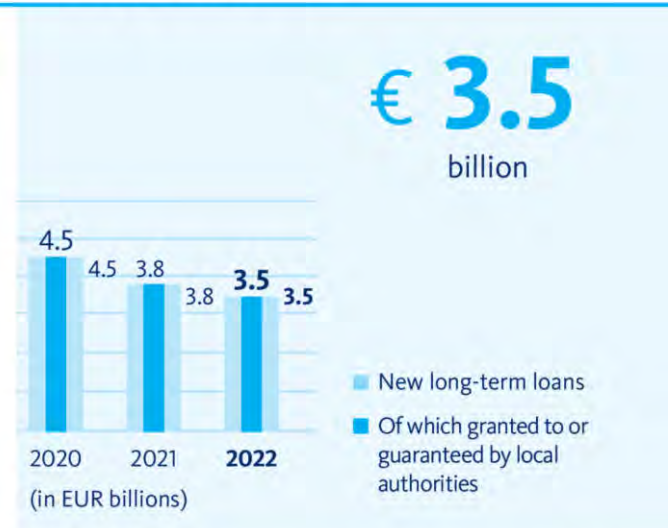
BNG Bank was able to meet the credit needs of its clients and share ideas about their current and future needs. The bank maintained its position as market leader in the public domain.

Local authorities

Long-term loan portfolio

New long-term loans

With its financing, BNG Bank helps local authorities to work on SDGs 3 (Good health and well-being), 4 (Quality education), 7 (Affordable and clean energy), 11 (Sustainable cities and communities) and 13 (Climate action).

Lending to decentral governments was lower in 2022 than in the previous year but above target. The volume of credit applications decreased. During the COVID-19 pandemic the Dutch State has provided liquidity to the decentral governments. Also, competition by nonbank financial institutions increased. Investments were influenced negatively by a series of new uncertainties. Existing problem areas in the social domain and the aftermath of the COVID-19 pandemic were complemented by the Russian invasion of neighbouring Ukraine. The war put further pressure on the availability of people and financial means. Inflation and staff shortages backlashed on the level of amenities to the citizens.

The past year entailed both familiar and new uncertainties. Existing problems, such as the aftermath of the COVID-19 pandemic and the tasks of municipalities in the social domain (work, participation and self-sufficiency, healthcare and youth) were supplemented by the Russian invasion of neighbouring Ukraine. Combined with inflation and staff shortages, this put further pressure on the availability of people and financial resources.

BNG Bank as a financier and sparring partner
During conversations with municipalities, BNG Bank discusses the support it can offer to help them meet their financial challenges. Amongst others, the bank provides advice on potential financing

structures of current and future investments. BNG Bank believes becoming the principal bank of a client is an important part of the partnership. Thanks to the solid government framework, with anchors such as the Grants to Local Government Act (Financiële-verhoudingswet) and horizontal and vertical supervision, there has been no deterioration of creditworthiness.

In 2022, BNG Bank was in regular contact with clients on subjects such as district heating networks, smart street lighting, payment transactions, lending and Customer Due Diligence (CDD).

Developments at local authorities

The first half of the year was characterised by a large number of new loan applications in an environment of rising interest rates. This was primarily because funding was brought forward and short-term loans were converted into long-term loans. This trend reversed in the rest of the year.

Consequences of COVID-19

In 2022, the consequences of the liquidity support in connection with COVID-19 were still noticeable. Combined with a lower level of investment, this resulted in an improvement of the financial ratios in some municipalities.

Impact of war in Ukraine

Assisting refugees from Ukraine proved a challenge for municipalities. BNG Bank became closely involved in the secure payment of living allowances to the refugees. By now, around 200 municipalities use a system of payment cards which we helped to develop.

Rising energy prices

The conflict with Russia caused energy prices to soar. This translated into rising energy costs of government buildings and buildings of subsidised institutions. The result was a deterioration in the operation of these buildings. A part of the cost increase could be passed on via local taxes. Many municipalities also incurred significantly higher costs because they were forced to swap their contract with Gazprom for one with a more expensive supplier.

Inflation

One consequence of inflation was that many municipal projects were more expensive than forecast. In particular, this applied to investments in new developments and buildings maintenance. It also made investing in collaboration with public or semi-public parties less attractive for market parties. The same trend can be perceived in the expected resolution of the housing shortage. While the start of new projects was already postponed during the pandemic, high costs, lack of staff and lack of materials have now led to further delays.

New funding methodology

Local and central authorities will have to make arrangements about municipalities being allocated sufficient funds to perform their extended range of tasks. In order to create a more stable basis for the funding of municipalities, the coalition agreement provides that a new funding system will be developed in the coming years for the period after 2025. Because the details of this new system are not clear yet, it is possible that investment plans will be scaled back. Central government made a one-off EUR 1 billion available for the year 2026 in order to absorb this decline to some extent and on a non-recurrent basis. However, central government is obliged under the Grants to Local Government Act to provide compensation for the financial consequences.

The practical problem now arising in 2023 is that the multi-annual budget cannot easily be balanced in structural and material terms because this budget includes the financial year 2026. This means that municipalities are forced to exercise restraint in drawing up the multi-annual budget for 2023-2026. This is expected to have an adverse effect on future credit demand.

Energy transition

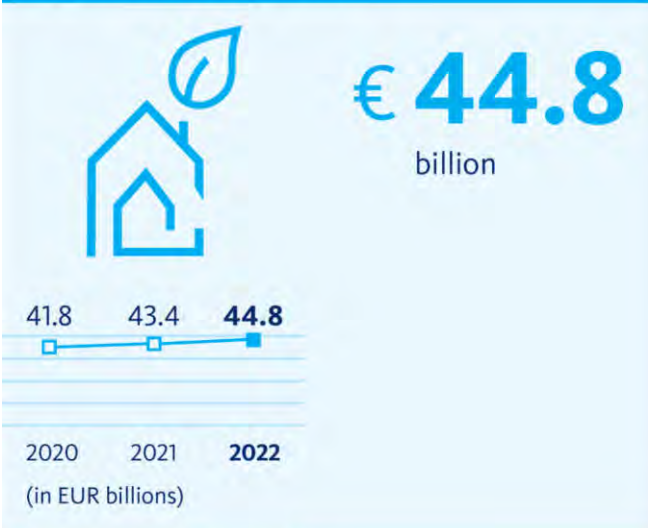
The energy transition is one of the greatest social challenges facing the Netherlands. If the public sector wants to fulfil its leading role in improving sustainability, it will need more funding from central government. Central government provides the municipalities primarily with funding for staff and associated tangible costs. This leaves the question whether sufficient funds are available for public investments in tangible assets. In 2022, BNG Bank started identifying the climate risks in the area for its own loan portfolio.

Tenders

Various tenders relating to payment transactions were won in 2022. In 2022, we became the payment bank of clients such as West Brabant Tax Cooperation (Belasting Samenwerking West Brabant), the municipality of Veldhoven, the Real Estate Information Partnership for Tax and Valuation (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)), the Municipal Tax Office of Twente and the municipality of Zoetermeer.

Housing associations

Long-term loan portfolio

New long-term loans

With its financing, BNG Bank helps housing associations to work on SDGs 7 (Affordable and clean energy), 11 (Sustainable cities and communities) and 13 (Climate action).

BNG Bank’s outstanding loans to housing associations increased further in 2022. This was a continuation of the development which started in 2019 and could also be perceived in 2020 and 2021. In the preceding years, on the other hand, there had been a decrease in lending to housing associations. The growth of the loan portfolio is related entirely to the increasing investments by housing associations.

BNG Bank as a financier and sparring partner

Most of the loans which BNG Bank provides to housing associations are guaranteed by the Social Housing Guarantee Fund (WSW). The guarantee from the WSW enables housing associations to obtain funding from BNG Bank on favourable terms, at the lowest possible cost.

Developments at housing associations

Consequences of COVID-19

In 2022, the adverse effects of the COVID-19 pandemic were hardly noticeable at housing associations. At the start of this crisis in 2020, housing associations were concerned about the economic effects of the pandemic, which might cause unemployment among tenants and consequently rent arrears. The latter rarely happened. The performance of maintenance work still entailed practical challenges initially, in view of the social distancing measures. However, this too was hardly a problem in 2022.

Impact of war in Ukraine

The war in Ukraine made a strong impact on housing associations. In 2022, housing associations were involved in accommodating refugees who had fled the war. The rising energy costs, inflation and other cost increases partly due to the war have had two effects on the finances of housing associations. A *direct effect* in that the construction costs and staff costs of housing associations have risen. An *indirect effect* in that tenants, because of inflation and rising energy costs, have difficulty paying their rent. Until now, however, this has not led to major rent arrears at housing associations.

National performance agreements

By the middle of 2022, what are known as *national performance agreements* were made between Aedes, the National Union of Tenants (Woonbond), the Association of Dutch Municipalities (VNG) and the Minister for Housing and Spatial Planning. The agreements cover the public housing challenges up to and including 2030. They constitute a joint agenda comprising the social challenges with regard to the availability of sufficient affordable homes, greater sustainability of the built environment, quality of life in communities and neighbourhoods and affordability of housing.

If the ambitions in the *national performance agreements* are actually realised, this will mean a substantial increase in loan applications for BNG Bank in the coming years. Because of the abolition of the housing association tax with effect from 1 January 2023, housing associations will have additional funds

to realise the investments they committed themselves to make. On the other hand, however, (construction) costs have increased in the meantime, while interest rates have soared. Housing associations cannot just pass on these cost increases to their tenants, because the possibility of a rent increase is limited by law. They may also be prevented from achieving these ambitions by the shortages of building materials and capacity throughout the construction industry, and by the lack of building locations.

Investing in mid-range rental homes

A key element of these performance agreements is the realisation of mid-range rental homes. Whereas this aspect was primarily left to market parties in the past, the political tide has turned: housing associations are expected to invest more in mid-range rental homes. These investments require a different type of funding, because the WSW guarantee does not apply here. In 2022, BNG Bank provided several loans of this type. In addition, we receive a growing number of requests for information about this type of funding.

BNG Bank advocates that projects in the mid-range rental segment should also be covered by a form of guarantee. In the bank's opinion, not all the projects referred to in the performance agreements can be financed by banks in the end. The WSW would be the most obvious party to provide that guarantee. This will result in greater availability of funding and lower rents, so that mid-range rental homes will remain affordable for future tenants as well. The fact that this will become a regulated rental segment is another argument in favour of a larger government role.

BNG Bank wants to help housing associations realise the ambitions laid down in the performance agreements and is therefore willing to further extend the loan portfolio, both under and outside the WSW guarantee scheme. We will handle applications positively and constructively, but always in a manner that is responsible from a banking perspective. In addition, the sector's ambitions in the area of sustainability are in line with the bank's own climate ambitions.

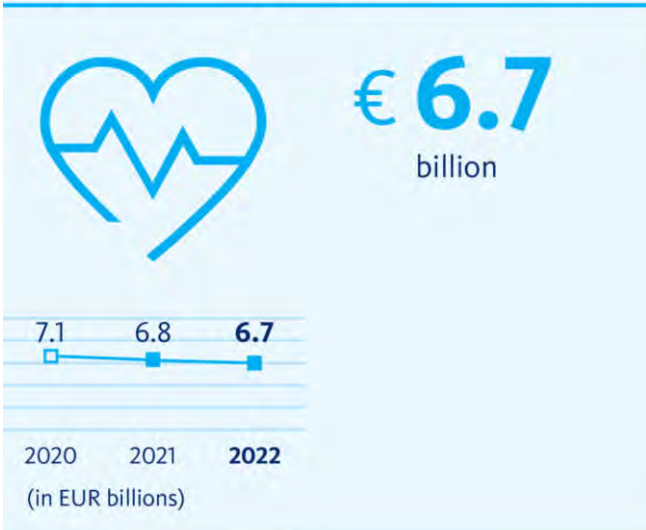
The fact that investments by housing associations have both a social and a sustainable character also

fits in seamlessly with an increasing need in the capital market for this type of investments. One of the bank's objectives is therefore to bring this social

and sustainable profile of the sector more prominently to the attention of its capital providers.

Healthcare

Long-term loan portfolio

New long-term loans

With its financing, BNG Bank helps healthcare institutions to work on SDGs 3 (Good health and well-being), 7 (Affordable and clean energy) and 13 (Climate action).

BNG Bank's clients include institutions operating in the healthcare sector, including in the areas of mental health, elderly care, youth care and care for the disabled. For these institutions, 2022 was not an easy year. In the spring, it became clear that the healthcare sector had been affected more severely than most by rising inflation and personnel shortages. The sector's risk profile was put under pressure because these factors came on top of other risks and developments. The bank's long term loan portfolio to health providers decreased slightly in 2022. This reflects the tendency to smaller new constructions that is connected to the transition that the sector goes through regarding the offering of care.

BNG Bank as a lender and sounding board for the healthcare sector

BNG Bank has built up a strong market position with a relative sound and stable risk profile. Clients know

they can approach us with financing questions. Every year, we perform an analysis to monitor changes in the credit risk profiles of healthcare institutions. The bank has positioned itself as a partner of clients in the healthcare sector, and its aim is to grant loans. Given the deteriorating economic conditions, a good risk assessment is more important than ever.

Developments in the healthcare sector

In spite of the challenges facing the sector, 2022 was a good year for BNG Bank in terms of its lending business. Expectations for 2022 were initially tempered by the COVID-19 pandemic, but turnover was ultimately higher than forecast.

Starting in the summer, concerns were raised about the impact of inflation on the annual results for 2022. The government implemented a number of measures, but these provided only limited relief. There is a high chance that many healthcare institutions will record a loss for the 2022 financial year. This will have an impact on investment capacity within the sector. Construction work that has already received a green light will be carried out in 2023. However, in some cases, it will be more difficult to get new projects approved.

The biggest challenge in the healthcare sector is the availability of personnel. This will continue to be an issue next year. Healthcare institutions are dealing with high levels of absences due to illness, and there are too few personnel to fill the gaps. This leads to the large-scale hiring of external personnel (contractors) at higher rates, which in turn leads to massive increases in staffing costs. The shortage of healthcare personnel is expected to become a structural, if not a social problem.

Consequences of COVID-19

The COVID-19 pandemic continued to make its presence felt in 2022. Growing waiting lists could not be addressed due to a shortage of personnel. There was growing pressure on negotiations for a new collective agreement, which raised the risk of wage increases exceeding the available funding capacity. The uncertainty around the aftermath of the compensation and safety-net scheme in 2020 and 2021 continued for hospitals that had applied for assistance under the scheme's hardship clause and were still waiting for a decision. The hardship clause was an additional safety net for hospitals that

remained in the red even after receiving the standard compensation under the COVID crisis scheme.

Impact of war in Ukraine

The war in Ukraine led to strong upward pressure on energy prices. This in turn caused a rise in inflation. Healthcare providers were initially compensated for inflation, but the procedures set up to handle the compensation were only really suited to moderate inflation. In 2022, inflation increased at a much faster rate than institutions could compensate for with future price rises. Consequently, their profits for 2022 appeared to evaporate. In addition to the risks mentioned above, interest rates increased. This made new investments more difficult.

Comprehensive Healthcare Agreement

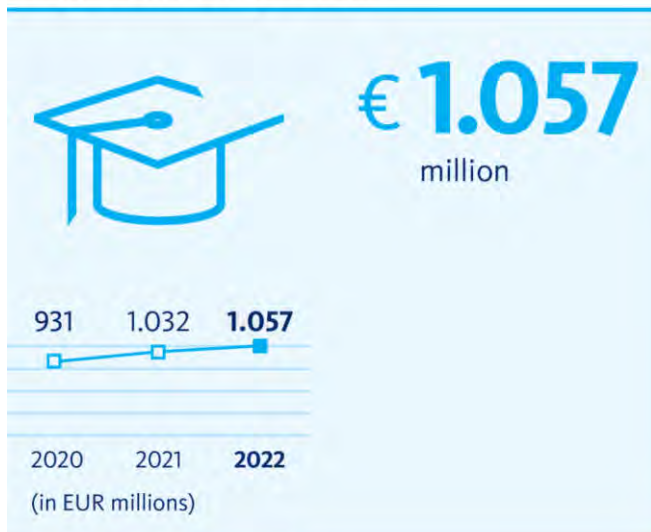
Healthcare providers have relatively few options for making adjustments. They cannot cut back on staffing costs because they already have huge staff shortages. The social function of healthcare institutions plays a role in this regard. Nor can they ramp up production, because of the commitments made in the Comprehensive Healthcare Agreement (Integraal Zorgakkoord), which was signed in September 2022. The purpose of the agreement is to monitor efforts to curb the growth in expenditure. In the agreement, healthcare providers and healthcare purchasers promised the government that they would implement a different way of working and of providing 'appropriate care', to bring the continuously increasing healthcare expenditure under control.

Green Deal for Sustainable Healthcare 3.0

In late 2022, a large number of stakeholders and healthcare providers signed the Green Deal for Sustainable Healthcare 3.0 (Green Deal Duurzame Zorg 3.0). The goal of the Green Deal is to make health care more sustainable. A key element is the reduction of carbon emissions in healthcare buildings, to comply with the commitments made under the Climate Agreement.

Education

Long-term loan portfolio

With its financing, BNG Bank helps educational institutions to work on SDGs 4 (Quality education), 7 (Affordable and clean energy) and 13 (Climate action).

New long-term loans

BNG Bank contributes to affordable, high-quality buildings for educational institutions. We act as a lender and sounding board for educational real estate development and sustainability improvements. For primary and secondary schools, we typically finance investments via municipalities. For property investments by vocational education institutions and universities, BNG Bank provides financing directly. Lending by BNG Bank to the education sector fell short of expectations in 2022. The pandemic, inflation and the consequent uncertainty caused delays in the already lengthy preparation phases for construction projects in the education sector.

BNG Bank as a financier and sparring partner

As well as providing financing to the education sector, BNG Bank wants to share its knowledge and expertise. We aim to team up with municipalities and school boards by acting as both lender and sounding board. For this reason, we are considering ways in which BNG Bank can provide a fresh boost to the development of educational real estate. In this regard, the primary focus is on investing in sustainability and a healthy indoor climate for school buildings. We have

also had discussions with the Ministry of Education, Culture and Science regarding the role we see for ourselves and the new initiatives we could develop together. One idea discussed in this context concerned the efficiency of the process of obtaining a loan. This may lead to greater convenience for clients and lower financing costs.

In the final quarter of 2022, BNG Bank held several meetings with municipalities authorities about the bank's role in financing buildings for educational institutions. We explained how BNG Bank can provide support when a new school is going to be built.

Developments in the education sector

Consequences of COVID-19

In 2022, the quality of education in the sector was under pressure. This was an ongoing consequence of the COVID-19 pandemic. Over the course of the year, it became increasingly clear that students had fallen behind in their learning, and that helping them catch up would not be easy due to the shortage of teachers. COVID-19 also increased the rate of absences due to illness, exacerbating staffing shortages. The government provided large, one-off sums of money to improve educational quality and to help students .

Many educational institutions are dealing with a backlog of issues related to the quality of their buildings. Improving the indoor climate in schools was already a challenge, and the pandemic has increased the urgency of this task. This is on top of the huge challenge of improving the sustainability of educational buildings, particularly in the primary and secondary sector. For various reasons, the average, characteristically Dutch primary school building does not meet the current legal requirements. Accordingly, there is still a great deal of work to be done. The volume of work is enormous, but it looks like obtaining financing will be an even bigger challenge. The government did not give any indication in 2022

that it would step in and provide funding. In addition, sustainability is still playing an important role in 2022, and will continue to do so in the years ahead.

Impact of war in Ukraine

School-age children from Ukraine must be able to receive an education in the Netherlands. The government provided additional funding to help meet this extra challenge. We have seen no indication that this has led to any reduction in educational quality.

The war in Ukraine has led to high inflation and higher energy prices. The high inflation has pushed up costs across the board. In the first half of the reporting year this was cause for concern, but ultimately there were no negative consequences for educational institutions. The sector's risk profile did not have to be adjusted.

Rising interest rates have forced a recalculation for project investments that were still in the decision-making phase. This could result in the postponement or even cancellation of investments. This situation may continue over the coming year. However, there is a high societal interest in school buildings, and providing school buildings is a statutory function of municipal authorities.

Public companies and infrastructure

Long-term loan portfolio

New long-term loans

With its financing, BNG Bank helps public companies and infrastructure to work on SDGs 7 (Affordable and clean energy) and 13 (Climate action).

Last year was a turbulent one for publicly owned companies and infrastructure. The significant rise in energy prices and inflation as a result of the war in Ukraine had a mixed effect on our clients. In the NEEM sectors (Network, Energy, Environmental and Mobility companies), BNG Bank had a good year in terms of turnover, which exceeded expectations. However, this picture is somewhat skewed by a number of very large transactions. BNG Bank's total outstanding capital in this sector decreased from 4.2 billion euros to 4.0 billion euros in 2022. As may be expected with such a varied client portfolio, the loans granted by the team were extremely diverse.

BNG Bank as a financier and sparring partner

BNG Bank arranged for a loan to the national rail transportation company to be increased from 200 to 400 million euros. Also, a financing arrangement of 400 million euros to the Port of Rotterdam Authority was extended.

An special transaction took place in the municipality of Westland. As part of a consortium, BNG Bank granted a loan of 90 million euros that will be used to finance

three geothermal doublets and a large-scale heating network. This is expected to help eighty greenhouse operators become less reliant on gas. BNG Bank's share of the funding was 30 million euros. BNG Bank has been involved in numerous geothermal projects for many years, and has built up a great deal of knowledge and experience in this area.

The municipality of Veenendaal has been aware of the importance of heating networks for many years. Over the next few years, the municipality's heating company will increase the sustainability of more homes and businesses by connecting them to a smart, green heating network. BNG Bank provided the financing for the latest project.

We provided a loan of 31 million euros to the waste processing company Twence BV for the construction of a new CO₂ capture facility that can capture up to 100,000 tons of CO₂ per year. The captured CO₂ will be supplied to the greenhouse horticulture industry to help crops grow.

Developments in the sector

Energy prices

For certain clients – particularly the ones generating sustainable energy – the higher energy prices resulted in higher income. By contrast, energy consumers, such as public transport companies, were badly affected by the higher prices and saw their costs rise significantly. They were not always able to pass on the cost increases to their customers.

Waste processing companies produce more energy than they consume. For them, the price rises were positive. Waste collection companies had to deal with higher fuel costs.

As a consequence of the energy transition and droughts, energy network companies and drinking water companies have been confronted with a need for major investments. They are having to contend with a shortage of contractors and higher material prices.

Inflation

For some clients, inflation has led to a postponement of investment and thus the postponement of new loans. For most clients in our existing portfolio, rising interest rates are less significant, either because they have already obtained fixed-interest loans or because they had a contractual obligation to hedge against interest rate increases.

Collective heating

We expect to see significant developments in 2023 in the area of heating networks and heating infrastructure. In his letter to Parliament dated 21 October 2022, Rob Jetten, Minister for Climate and Energy, wrote that he intends to place responsibility for the heating network in the hands of the public sector. He also wrote that the Ministry is working with existing public lenders such as BNG Bank to investigate what financial solutions may be possible to enable the construction of collective heating networks within the next few years. Discussions on this topic between the Ministry and BNG Bank are ongoing.

Notable events in 2022

January

First of five new ESG bonds issued in 2022: **EUR 1.75 billion in loans to municipalities**

Gita Salden
reappointed
CEO of
BNG Bank

March

First prepaid debit cards for Ukrainian refugees released to municipalities

EUR 50 million loan issued to the municipality of Sittard-Geleen to make a sports complex in Born more sustainable

April

Carmien Michels wins BNG Bank Literary Award 2022

Marlies van Elst
reappointed
as member of the
Supervisory Board

June

Municipality of Eindhoven wins **BNG Bank Heritage Award**

BNG Bank imposes making sustainability improvements as condition for issuing public real estate loans

July

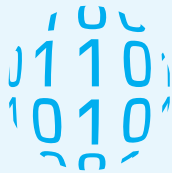

Prolongation of the funding of EUR 400 million to the Rotterdam Port Authority for general business purposes

EUR 44.2 million loan issued to Sint Jacob for payment transactions and to fund nursing homes

Final of five new ESG bonds issued in 2022: **EUR 1 billion in loans to housing associations**

 September

Presentation of interim figures:
half-year results

Knowledge exchange between BNG Bank, HVC, the municipality of Alkmaar (district heating systems) and the municipality of Purmerend (biomass power plant) about **the energy transition**

 October

Government approves taking district heating systems into public ownership; BNG Bank and VNG were advocates

Extraordinary general shareholders' meeting approves renovation works on BNG Bank office building, premised on increased sustainability

 November

BNG Bank **named third most secure bank in the world**

BNG Bank proposes designating the financing of middle-income rentals a service of general economic interest to speed up its social task of reducing the housing shortage

 December

BNG Bank present **Going Green climate plan**

EUR 125 million loan issued to UMC Groningen for a new building

Loan of 130 million to Woonstad Rotterdam for the realization of a non-DAEB rental housing strategy

1.4 Strong position in money and capital markets maintained

Thanks to its excellent credit rating (Moody's: Aaa; FitchRatings: AAA; S&P Global: AAA), BNG Bank was able to raise short-term and long-term funding in various currencies at attractive lending rates in 2022.

Raising short-term and long-term capital in various currencies on the international money and capital markets (funding) is an important activity for BNG Bank, enabling it to provide clients with financing. BNG Bank obtains the majority of its funding through the public issue of bonds on the international capital markets. A limited share is acquired through private placements. More information is available on BNG Bank's website.

Developments in 2022

In 2022, BNG Bank raised EUR 16.3 billion in long-term funding with an average maturity of 7.7 years. Like last year, the demand among our clients in 2022 was for loans with longer maturities. This means that BNG Bank's funding duration remained relatively high, similar to 2021. The total amount of long-term funding was higher than last year, but lower than the long-term average. This was mainly due to BNG Bank's participation in the ECB's third Targeted Longer-Term Refinancing Operation (TLTRO) in the past two years. TLTRO-III provides funding to BNG Bank with a maturity of less than three years on favourable terms. The objective is to stimulate the real economy by providing liquidity to specific target groups, such as housing associations and healthcare institutions.

BNG Bank launched benchmark issues in euros and US dollars. This was in line with its ambition to maintain a liquid curve of benchmark emissions for both currencies. In addition, BNG Bank launched emissions in British pounds, Australian dollars and Canadian dollars. This allowed the bank to attract a body of investors that is more diverse in terms of both geographical location and type. Further to its preparations for future market standards involving

bond issues linked to SOFR (US dollars) and SONIA (British pounds), the bank linked short-term fixed-interest bonds to ESTR (euros) for the first time in 2022. In its capacity as a risk-free interest rate and future market standard for interest rate derivatives in euros, ESTR will play an important role in BNG Bank's funding strategy.

ESG-bonds¹

BNG Bank offers ESG bonds as a special category of public issues. These bonds are issued in line with the bank's Sustainable Finance Framework. This framework specifies that the funds raised in this way are used to finance municipalities and housing associations and that the budgets of municipalities and expenditures of housing associations are linked directly to the 17 Sustainable Development Goals of the United Nations. The Framework can be viewed on BNG Bank's website.

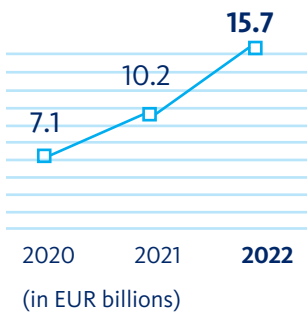
In 2022, BNG Bank once again increased the share of its long-term capital raised by way of ESG bonds. This share was below 30% in 2021, but has now increased to 36% on the back of several successful issues. In total, BNG Bank issued a record EUR 5.9 billion worth of ESG bonds in 2022, both through new issuances and by increasing the amount of some existing bond loans.

¹ Previously, BNG Bank's ESG Bonds were known under a variety of names, including SRI bonds and SDG bonds.

Key figures for funding

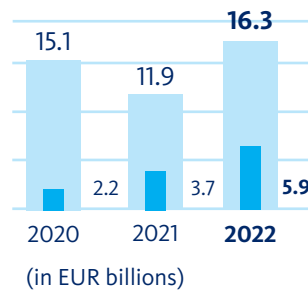
Total outstanding ESG Bonds

€ **15.7**
billion

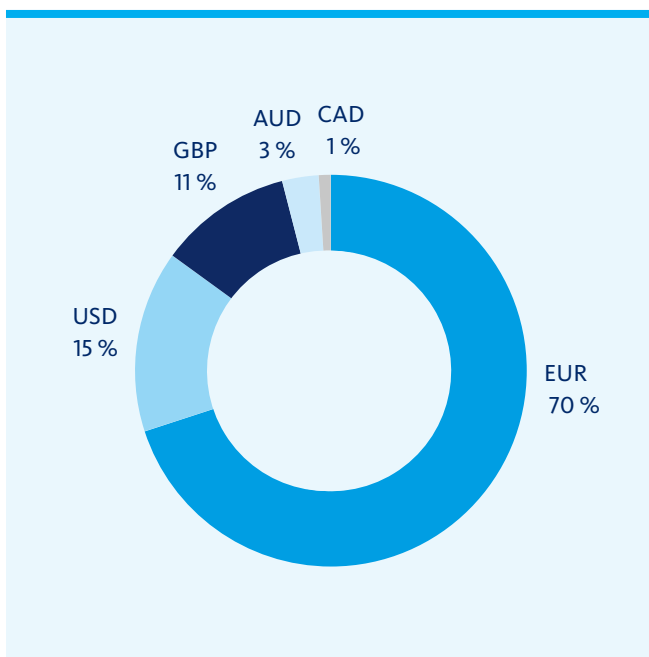
Long term funding raised

€ **16.3**
billion

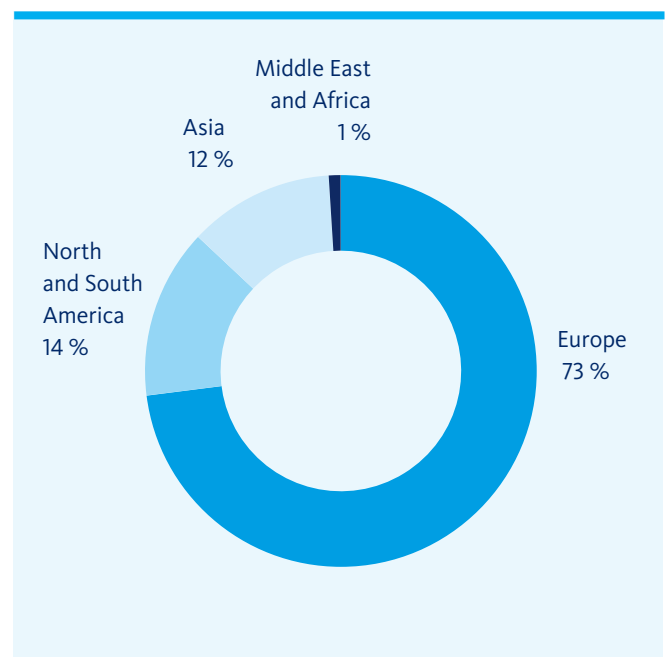

■ Capital market funding
■ Of which ESG Bonds

Funding by currency

Funding by geographic region

VNG, Súd-West Fryslân en BNG Bank

Prepaid debit cards for more than 300 municipalities

February 2022 saw the arrival of the first wave of Ukrainian refugees in the Netherlands. While they were quickly granted residence status, they did not have enough money to live on – nor did the thousands that followed. BNG Bank partnered with the Association of Netherlands Municipalities (VNG) to solve this urgent problem, which affected hundreds of municipalities.

Thousands of refugees without a living allowance

Lonneke de Waal, sector lead in BNG Bank's public and education sector team, remembers all too well the refugees she heard about first. 'They were Ukrainian lorry drivers who abandoned their lorries on the side of the road wherever they were in Europe. Their way home had been cut off.' The war in Ukraine started in late February 2022. What had been their home soon turned into a danger zone.

Although Ukrainian refugees in the Netherlands were quickly granted residence status, this did not entitle them to a living allowance. Sjoerd Dijkstra, a financial controller for the municipality of Súdwest-Fryslân, remembers how things went in those first few weeks:

Untenable and complex

VNG's Ingrid Hoogstrate agreed that this was an untenable situation. 'Dozens of municipalities reported similar problems. Most refugees wanted to open a bank account, but to do that you need a citizen service number. And in order to get a citizen service number, you need a passport. Many Ukrainians either did not have one or their passport was illegible, for example because it was handwritten in Cyrillic script.'

‘BNG Bank offered an initial solution in the form of prepaid credit cards. You could tell that they were keen to solve this problem.’

Ingrid Hoogstrate
Director
Inclusive Society
VNG

Creative solution

She recounts how BNG Bank came to VNG's aid. 'We hold regular consultations with a number of banks. During one of those sessions, BNG Bank offered an initial solution in the form of prepaid debit cards.' That is when things took off, as Ingrid recalls. 'You could tell that BNG Bank were keen to solve this problem.'

However, this was easier said than done. De Waal explains why. 'One of our technical partners for banking transactions warned us that registering a single new customer would take at least one week. We had estimated that the problem had an impact on more than 300 municipalities, and we needed thousands of prepaid debit cards. With those numbers, it would take forever. We found a way around this by registering VNG itself as the sole customer for all cards. A creative solution, even if I do say so myself.'

Ready within two weeks

The municipality of Súdwest-Fryslân's Sjoerd Dijkstra was impressed with the speed of implementation. 'After BNG Bank's initial offer, it only took a week and a half until the first cards were ready for use. Naturally, we had plenty of questions: how do we deal with families who move around? What do we do with credit that has not been used up? Who can help unblock a card that has become blocked after entering an incorrect PIN too many times? Fortunately, BNG Bank helped us deal with these issues for as long as they took. The system is actually working quite well now.'

Crucial stopgap

Dijkstra is pleased that the most hectic days are now behind him. 'The cards played a crucial role while refugees were waiting to receive their citizen service numbers, a period of great uncertainty for them. The cards will remain in use to cater to the needs of new refugees. Fortunately, most of those in the first wave have now been able to open bank accounts.'

2 INTERNAL BUSINESS OPERATIONS

2.1 Employees

Passionate, capable staff and the right leadership are preconditions for successful performance and achieving the ambitions and objectives of ‘Our Road To Impact’. In the current tight labour market, attracting and retaining talent is a major challenge. Accordingly, BNG Bank is focused on offering a wide range of development opportunities and good leadership. This will ensure its staff continue to develop, and can work and perform at their best.

Strengthening our internal organisation

A key strategic pillar of ‘Our Road to Impact’ is strengthening our internal organisation. This involves developing both the organisation and our employees. BNG Bank hopes that such development will help us achieve our ambitions.

Organisational development

A number of key developments took place in the organisation this year. Adjustments were made to the structure of the IT/Operational domain (COO) and the commercial domain (CCO). These two domains were created in 2021 with the introduction of the new organisational structure. The organisation now comprises five domains, led by an Executive Committee with five members: a CEO, CFO, CRO, COO and CCO. The restructure of the COO and CCO’s departments was based on chain-oriented thinking in relation to these two domains. The tasks

and responsibilities of these departments were more clearly defined. The new organisational structure also provided new development opportunities for staff. The restructure triggered a significant amount of mobility (mainly internal mobility).

Leadership profile

Leaders at BNG Bank are responsible for implementing the organisational strategy and promoting the desired organisational culture

We are BNG Bank – a bank with a heart.
Our employees make an impact on society all day, every day.

We work with respect for each other, together and on the basis of trust.
Our focus is on simply doing our job well.
We are always driven by social impact.
Although the work we do is special, we remain modest.
This is something we are proud of.
We challenge ourselves to keep developing continuously.
We do this by working together and keeping in close contact with our clients.
This way, we contribute to making the Netherlands a better place.

Leadership with impact

Leaders at BNG Bank

> implement the strategy

- prioritize the goals of the bank
- organize innovation
- search for opportunities
- promote cooperation throughout the organisation

> help others to be successful

- empower employees
- lead by example
- are focused on growth and development of our staff
- create the right conditions for ongoing feedback
- appreciate different perspectives
- facilitate efficient working methods

> stimulate performance

- set clear targets, priorities and expectations
- concentrate on output and encourage progress
- assume and claim ownership
- are focused on future-proof solutions
- build high-performance teams

Leaders at BNG Bank possess/promote the following competencies

> a focus on results

Converting strategic targets into tactical and operational targets. Pursuing and following up on results with energy and passion. Spotting and seizing opportunities for improvement.

> decisiveness

Being able to make clear and timely decisions. Making decisions even when faced with uncertainty and ambiguity and making a decision is difficult.

Systems thinking: being able to think, act and solve problems based on a helicopter view of the system as a whole.

> the ability to learn

Working actively and with the ability to reflect on increasing self-awareness, knowledge, insight and wisdom.

> interpersonal intelligence

Dealing effectively with conflicts and opposing views. Processing your

own emotions as well as those of others. Being genuinely able to listen and ask questions.

> teamwork and cooperation

Creating a positive environment for cooperation between and within teams. Inspiring trust. Involving others in such a way as to establish a common ground and let people work on common goals in an enjoyable way.

Together we work

sustainably

We make impact, both now and in the long term. We know what is happening in society and focus on solutions and relationships.

reliably

Our actions are transparent, we communicate clearly and honestly about what we can do and we keep our promises.

professionally

We work effectively and keep developing. We show respect for others, listen carefully and address and learn from mistakes.

Another topic that received a great deal of attention last year was leadership development. This is based on the idea that the right leadership is essential to attract and retain the right talent. Within BNG Bank, leaders are responsible for implementing the intended structure and promoting the desired organisational culture. BNG Bank leaders implement strategy, help others to be successful and stimulate performance. In 2022, the leadership collectively adopted the leadership profile 'Leadership with Impact'. Based on that profile, an upward feedback assessment was performed for the leadership, which involved employees assessing the leadership skills of their leaders. This resulted in collective and individual development plans for all managers.

Development opportunities

Providing employees with opportunities for development is essential for retaining talent. Accordingly, there has been a big focus on training and knowledge development. For example, a learning platform was introduced in 2022, based on the Unlimited Learning principle: staff can select an unlimited number of training courses from a broad catalogue.

The talent management cycle is based on ongoing dialogue between employees and managers. The employee's performance is discussed, along with their completed and required development. Strategic personnel planning (SPP) is used to provide insight into the skills, knowledge and expertise required to achieve the objectives of the organisation. SPP also identifies any gaps in the potential of the current employee. Based on these insights, development interventions, recruitment needs and succession planning are defined.

Talent management

Strategic workforce planning

- Context analysis
- Dream team story
- Set of knowledge and competences

HR potential portfolio

- Strategic Workforce review
- Talent review
- Underperformance management

Succession planning policy

- Key positions
- Succession planning
- Management development

Learning & development

- Individual interventions
- Collective training programmes
- Leadership development

Performance management

- Performance and development goals
- Continuous performance dialogue
- Self-assessment and final assessment
- Ambitions & career

Staff surveys

In 2022, a Pulse Survey was conducted each quarter. This is a survey of all staff at the bank (both internal and external), to measure whether BNG Bank is achieving its ambitions around strengthening its internal organisation. The following Key Performance Indicators were defined and measured in the surveys

Extent to which BNG Bank gives its employees an opportunity to develop	Rating
Target	7.5
Outcome	7.1

Extent to which staff see BNG Bank as an attractive employer (eNPS score)	Rating
Target	3.0
Outcome	-6.1

Employee engagement	Rating
Target	7.5
Outcome	7.2

Extent to which staff indicate that core values guide their behaviour	Rating
Target	7.5
Outcome	6.3

The measurements show an average of the results of four quarters. The KPI targets were not met in 2022. This means there is still work to be done to achieve the goals. Accordingly, in 2023, work will be carried out around offering development and other opportunities, leadership and work experience.

The input from the Pulse Surveys is also used to update policies and start conversations within departments on a range of themes. For example, in 2022, partly in response to the topic of 'social safety', the Code of Conduct and the Undesirable Behaviour Complaints Rules and Policy were updated. Other topics raised in Pulse Safety include hybrid working, workloads and development opportunities.

Key figures on employees

In 2022, the number of employees with a BNG Bank contract increased, as did the number of external staff. The number of employees of BNG Bank and its subsidiaries increased by 35 to 397 employees

(395.3 FTEs). In 2022, 28 employees changed positions, 81 new employees joined the bank and 46 employees departed.

BNG Bank employs 390 staff. The subsidiary BNG Gebiedsontwikkeling has 7 employees. The subsidiary Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel has no employees.

As per 31 December 2022, there are 63 employees (14.6%) on fixed-term contracts. There are 18 men (4.5%) and 33 women (8.3%) working part-time. This year, the average age of employees was 46 years, which is comparable to last year (45.8 years in 2021). The average length of service of employees decreased slightly to 11.34 years (11.44 years in 2021). BNG Bank has 123 external staff occupying formal staff positions, while BNG Gebiedsontwikkeling has 2 external staff occupying formal staff positions (0.8 FTEs). Most of the external staff work on a contractual basis. BNG Bank does not employ any staff on the basis of a non-guaranteed hours contract.

BNG Bank has set a target for the ratio of men to women among the members of the Supervisory Board and Executive Committee. A target ratio has also been set for managers who report directly to the Executive Committee (direct reports). For the Executive Committee and Supervisory Board, the target is at least one-third women and one-third men. The bank met this target in the 2022 reporting year. For direct reports, the bank's target is a ratio of 40% women and 60% men. At the end of 2022, 7 of the 21 direct reports were women, while 14 were men - excluding the managing director of BNG Gebiedsontwikkeling. This works out as 32% women and 68% men. Accordingly, the target ratio was not met. The bank continues to strive for this.

Ninety-five percent of BNG Bank employees are covered by the collective labour agreement for the banking industry (which runs from 1 January to 31 December of this year). In accordance with the collective agreement, on 1 March 2022 salaries increased by 2.5%. Parental leave is governed by the collective labour agreement for the banking industry. Twenty-three employees (11 men and 12 women) took parental leave last year. Twenty employees whose

parental leave had ended returned to work. Of the 19 employees who took parental leave in 2021, 14 (8 men and 6 women) were still employed by the bank at the end of 2022. All employees participate in the pension scheme. As the employer, BNG Bank contributes 70% to each employee's pension, while the employee contributes 30%.

BNG Bank's policy on working conditions aims to maintain a healthy work environment for employees and prevent absences due to illness. The absence rate due to illness was 3.7% in 2022. It was therefore higher than the internal standard of 3.0%.

Managers hold a meeting with any employee who is frequently absent (3 times in the past 12 months). In addition, a Social Medical Team (SMT) meeting is held periodically with each manager, which is attended not only by the manager in question, but also by the company medical doctor, the staff welfare officer and HR. The SMT discusses early warning signs of potential absences. This allows managers to engage with employees at any early stage and discuss what they need to keep them from taking sick leave.

The theme of 'vitality' was once again a focus for BNG Bank in 2022. Through the Energy Platform, employees are given an opportunity to participate in digital seminars on topics such as dealing with high workloads, managing their energy levels and developing a healthy lifestyle. Boot camps (sports activities) also started up again in 2022, after they were forced to stop due to Covid-19. Once a week, during their lunch break, employees work on their health and fitness under the guidance of a fitness trainer. In addition, the sports budget and bicycle scheme were once again widely used in 2022.

No formal reports of incidents of discrimination were received in 2022. The internal confidential advisers were consulted in a couple of cases, involving situations of undesirable behaviour. These consultations did not lead to formal reports. Further conversations resulted in an acceptable outcome for the parties involved. The procedure for reporting incidents is set out in the updated Undesirable Behaviour Complaints Rules. Internal and external confidential counsellors are also available.

397 colleagues

 140
female

 257
male

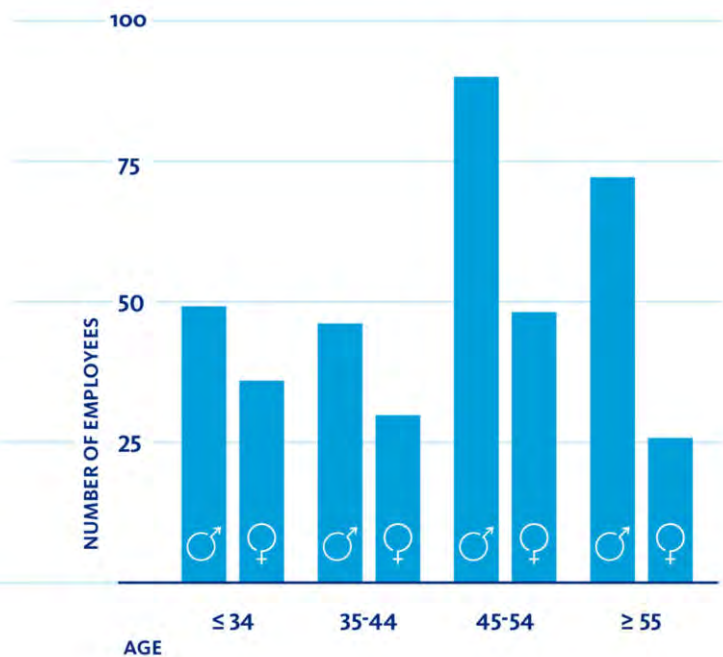
46 | **81**
left the organization | commenced employment

 28
changed position internally

46 years
is the average age

 51 work part-time
< 36 hours
346 work full-time
> 36 hours

23 years is the youngest employee
68 is the eldest employee

Hiring of internal and external staff

Within three months of joining the company or starting work, internal and external staff take the Banker's Oath. They also receive a copy of the Code of Conduct and the Regulations Governing Private Investment Transactions. When they are hired, staff state their side activities, which are assessed for potential conflicts of interest. Based on the amended labour legislation that came into force on 1 August 2022, the standard employment agreement has been adjusted.

Working from home

As a consequence of the Covid-19 pandemic, working from home has become a common occurrence. A working from home policy was drafted back in 2020, in the early days of the pandemic. It assumed that staff would be present in the office at least two days per week. BNG Bank believes it is important for the topic of presence in the office to be discussed within teams and between managers and staff in open dialogue. Employees receive a home workspace allowance (750 euros for a five-year period) to set up their home workspace. BNG Bank also pays employees a working-from-home allowance of 2 euros per day worked from home. In June 2022, the working-from-home allowance was adjusted to 3 euros per day worked from home, due to a change in the official guidelines.

Labour market campaign

BNG Bank has a good employee value proposition, due to its purpose and core values. Based on this employee value proposition, a labour market campaign was developed in 2022, centred around the bank's existing employees and their experiences. The campaign appeared on our 'Werken Bij' (Work With Us) [website](#) and in various social media channels. Based on its core principles, BNG Bank succeeded in attracting passionate talent in a tight labour market.

Consultation with the Works Council

In 2022, consultation took place on several occasions between the HRM and the Works Council, both in regular Works Council consultation meetings and in separate meetings between a specific Works Council committee and representatives of the HR department. Various requests for advice and approval were made

at these meetings. Topics such as accommodation, privacy and complaints were also discussed.

Restrained remuneration policy

BNG Bank aims for a restrained remuneration policy that corresponds with its identity and strategy. The remuneration policy discusses the relationship between remuneration and the social function of the bank. The remuneration policy discourages employees from taking more risks than acceptable, and avoids incentivising dishonest behaviour. Accordingly, Executive Committee and Supervisory Board members do not receive variable remuneration. Nor do employees receive variable remuneration for their work. In situations of outstanding performance, employees may receive a one-off payment.

The Supervisory Board monitors the bank's remuneration policy. The general principles of the remuneration policy for Executive Committee members and employees have been approved by the Supervisory Board. A report on the implementation of the remuneration policy is presented to the Supervisory Board each year. For the purposes of this report, Risk Management carries out a risk analysis for various components of the remuneration policy. The Compliance department is consulted about any compliance or integrity risks. Each year, the Supervisory Board checks that the remuneration policy complies with the principles of a restrained remuneration policy. There is also an annual consultation meeting between the Supervisory Board and the Works Council about the pay ratios at the bank.

The Annual General Meeting adopts the remuneration policy for the statutory members of the Executive Committee and the remuneration scheme for members of the Supervisory Board. In 2022, the salary of the highest-earning member of the Executive Committee was 4.15 times the median salary of employees at BNG Bank (4.0 in 2021). The average salary (wage bill) dropped by 2.35% compared with 2021.

The remuneration policy and the remuneration report are published on the website. The remuneration of Executive Committee and Supervisory Board members in 2022 is reported in the Financial Statements.

Diversity figures for age categories as at December 31 2022 (in absolute figures)

Age of workforce	Male	Female	Total
≤ 34 years	49	36	85
35-44 years	46	30	76
45-54 years	90	48	138
≥ 55 years	72	26	98
Total	257	140	397

Diversity figures on the different salary scales as at December 31 2022 (in percentages)

Salary scale	Male	Female	Total
4	2,3%	0,0%	1,5%
5	0,0%	2,1%	0,8%
6	0,8%	3,6%	1,8%
7	1,6%	10,0%	4,5%
8	10,9%	15,0%	12,3%
9	13,2%	17,1%	14,6%
10	33,9%	30,7%	32,8%
11	18,7%	9,3%	15,4%
12	11,7%	6,4%	9,8%
13	0,8%	1,4%	1,0%
Above CAO	6,2%	4,3%	5,5%
Total	100	100	100

Diversity figures on different categories of employees

	Female	Male
Employees	140 (35%)	257 (65%)
Managers	17 (33%)	35 (67%)
Direct Reports to ExCo	7 (32%)	15 (68%)
ExCo	2 (40%)	3 (60%)
RvC	3 (43%)	4 (57%)

Contract types and male-female ratios

Contract type	Male	Female	Total
Regular employment	223	111	334
Temporary employment	34	29	63
Total	257	140	397

Contract type	Male	Female	Total
Full time	239	107	346
Part time	18	33	51
Total	257	140	397

2.2 CO₂ emissions from business operations

BNG Bank aims to carry out its internal operations on a CO₂-neutral basis, to use materials as efficiently as possible and to reduce its CO₂ emissions.

Every year, BNG Bank reports the CO₂ emissions produced by its business operations according to Scope 1, 2 and 3 of the Greenhouse Gas Protocol (GHG). The [Reporting principles](#) section explains how the CO₂ emissions of our internal business operations are calculated.

both electricity use (+5.6%) and the consumption of fossil fuels by lease cars (+28%). Efforts to strengthen relationships with overseas investors and potential investors were reflected in the steep increase in our air miles in 2022. High average temperatures in 2022 resulted in heat consumption falling by 21%.

The end of the COVID-19 pandemic in 2022 had the effect of driving up the bank’s CO₂ emissions. Staff came back to work in the office and resumed visits to stakeholders. As a result, there was an increase in

The Scope 3 emissions include the approximate natural gas consumption of the back-up site. BNG Bank’s offices in The Hague are supplied by green energy.

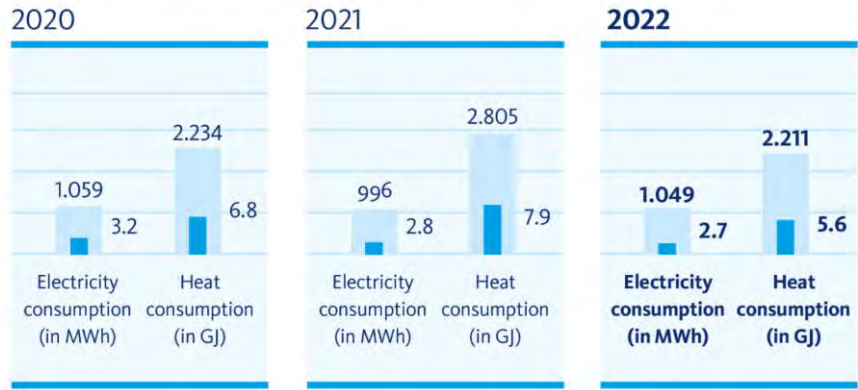
Emissions

Energy and heat consumption

■ Absolute
■ Per fte

2.3 Compliance

Ethical business practices are an important foundation of BNG Bank. BNG Bank considers the need to comply with relevant regulations and to assume social responsibility as self-evident and seamlessly connected to its social ambitions.

Risk appetite

BNG Bank has defined an integrity and compliance risk appetite as part of its risk appetite. The bank pursues an outstanding integrity profile and expects its employees, clients, counterparties and third parties relevant to the bank to satisfy its integrity requirements. With regard to rules and regulations, the bank aims to ensure sound conduct, ethical business practices and compliance with relevant legislation and regulations as well as relevant criteria of the regulatory bodies.

Governance

Managing the compliance risks is the responsibility of all departments of the bank. An independent

compliance function supports the organisation in performing the Systematic Integrity Risk Analysis (SIRA), developing and advising on compliance policies, organising the process of identification and impact assessment of regulatory developments and advising, monitoring and reporting on integrity and regulatory compliance risks.

In its compliance charter, the bank has defined the objective and scope of that second line compliance function as well as the compliance cycle which forms the basis for all activities of the compliance department. The compliance charter can be found on the [website](#).

Main tools to detect significant instances where BNG Bank operates outside its integrity risk appetite are:

- Identification of risks and controls in annual SIRA-workshops and Risk Control Self Assessments and corresponding controls to mitigate identified key risks.
- Execution of risk-based monitoring programs by both first and second line departments to monitor the effectiveness of the controls.
- Procedures to manage incidents.

Additional assurance on our compliance risk management is provided by internal and external audits as well as frequent contact with supervisors.

Each quarter the integrated risk report provides information to both executive and supervisory boards on the state of play of those risks. The quarterly compliance report provides further details on the compliance risks and is discussed each quarter in the Non-Financial Risk Committee, Executive Committee and Risk Committee.

Developments 2022

In 2022, substantial progress was made in the further professionalisation of the Compliance Cycle and the maturity level of the compliance activities was raised. Both first line departments and the Compliance department have continued their efforts to strengthen compliance risk management in 2022. The risk based compliance monitoring program as well as the regulatory change process have been enhanced. In the course of 2022 GRC (Governance, Risk and Compliance) tooling was implemented for a number of processes, to facilitate effective execution of those programs. This tool will be expanded to other processes in 2023.

The number of compliance related internal staff in the first as well as second line departments have increased to ensure sufficient resources are available for execution of the Compliance Cycle. Simultaneously, the Compliance department reduced the number of external staff which temporarily supported BNG Bank in improving the compliance management cycle with a focus on CDD policy development, monitoring and

training activities, enhancing the privacy organisation and the regulatory change process.

During 2022, the Compliance department determined that BNG Bank did not fully operate within its risk appetite for compliance risks. This specifically related to the increasing requirements on CDD-processes, the complexity to effectively execute a privacy framework and the challenges of the regulatory landscape. However, no significant risks materialised. As detailed in the respective sections below, enhancements in its controls to mitigate those risks were ongoing in 2022 to ensure that BNG Bank operated within its risk appetite.

Financial economic crime

Both counterparties on the money and capital markets as well as the clients in the Dutch public domain are subject to a CDD policy. This policy is based on our commitment to high standards of integrity and our role as gatekeeper to the financial system. As part of this commitment BNG Bank has a transaction monitoring system in place to detect suspicious transactions.

After its formation in 2021, the first line Client Integrity department focused in 2022 on reducing the remaining backlogs in CDD-processes, improving the quality of CDD analyses and advancing its transaction monitoring techniques. No breaches of the sanction lists have been identified.

A specific priority in 2022 were the frequent updates of sanction lists due to the Ukraine conflict. BNG Bank performed periodic screenings of updated sanction lists on its entire client and counterparty portfolio as well as its vendors. Transaction data were monitored closely to identify any transactions that could be related to entities which were mentioned on any of the applicable sanction lists. Municipalities that qualified for temporarily exemptions in their energy contracts with sanctioned parties have been contacted by BNG Bank to ensure the required substantiation and attestation were in place.

Conduct risk

To safeguard its integrity as well as the integrity of its staff, clients, counterparties and other third

parties and the provision of fair products and services the bank applies internal policies and rules of conduct including the bank's **code of conduct**. Policies are published internally and are available to all employees. Maintaining and increasing awareness of applicable policies is a responsibility of both managers and the Compliance department. New employees are informed of these policies when they start their employment.

Employees can consult their manager, the Compliance department as well as the Human Resources department if they want advise on compliance policies. Furthermore, whistleblower and complaints schemes as well as counsellors are in place for employees to raise any concerns about the business conduct. For clients and other parties a compliant procedure is in place which is made public through the website.

Incidents that were detected in 2022 through these procedures have not led to any significant impact. Most incidents related to confidential information for which the protection was breached or the protection was deemed insufficient. These incidents have not led to any complaints concerning breaches of customer privacy.

Improvements in the protection of personal data are part of the implementation of the new privacy organisation for which the policy and framework was drafted in 2021. The implementation was executed in 2022 in a separate project.

No incidents have been detected in respect of corruption (or other unacceptable conduct). As with other integrity risks, the risk of (indirect) involvement in corruption is part of the annual SIRA cycle. Therefore, all process owners annually assess their risks related to corruption. Inherent risks to corruption are identified in the commercial processes, but are considered to be limited after taken into account the bank's policies and code of conduct, that mitigate these risks. As a result of the consideration, no specific training on anti-corruption has been provided in 2022.

Fraud risk

Identification and mitigation of fraud risks have a high priority as these risks can cause direct financial impact to BNG Bank and/or its clients. Additionally these risks can impact its reputation as a reliable financial institution. Therefore, fraud risks are analysed together with the other integrity risks in the annual SIRA-cycle. Workshops are organised for all processes to discuss which scenarios of fraud could potentially occur. Controls which mitigate those scenarios are identified. The residual risks are mapped to the risk appetite to determine whether additional measures are required. In 2022, no new risk scenarios or measures concerns have been identified.

BNG Bank detected no internal fraud cases and no internal fraud investigations were conducted in 2022. Neither is BNG Bank aware of any external fraud occurrences regarding BNG Bank itself.

Regulatory compliance risk

Regulatory requirements continue to be highly demanding and require continued, intense effort by the organisation. Furthermore, the availability of a demonstrable compliance has become more important. The processes to deal with this ongoing changing environment are now incorporated into a dedicated regulatory change framework (RCF). It consists of a policy, working methods, roles and responsibilities in order to ensure that new or amended legislation and regulations are detected, analysed and implemented in time.

After implementation of the RCF in the first half of 2022 a maturity model has been incorporated in the RCF to guide further enhancements. These are aimed at improving the effectiveness of the processes as well as the oversight for process owners, senior management and the compliance function.

With respect to existing laws and regulations risk based monitoring programs periodically review whether compliance is safeguarded. Internal monitoring activities, supervisory requests, regulatory changes and incidents resulted in the identification of several topics where timely and full compliance with law and legislations could be improved. In some cases the shortcomings are followed-up closely by the

supervisors, while in other cases they are managed solely internally. Most significant instances relate to enhancements to the role of BNG Bank as gatekeeper to the financial system, its processes to manage IT and privacy related risks and its external reporting capabilities. Actions to follow-up on those instances were already in place or were initiated immediately after detection. In 2022 no instances were observed where BNG Bank incurred a fine or sanction or was involved in legal proceedings for non-compliance with laws and regulations. There were no outstanding fines or sanctions from previous years of non-compliance.

2.4 Risk Management

Risk management focuses on maintaining a safe risk profile, which is reflected in the bank's high external credit ratings. A strict capital policy, a limitation in our services and counterparties in our articles of association and the absence of a trading book limit the bank's risk appetite.

The process of accepting and controlling risks is inherent to the day-to-day activities of any bank. To perform its activities, the bank must accept a certain level of credit, market, liquidity, operational, compliance, security and strategic risk. The bank's low risk appetite is reflected in its risk policies, its capitalisation policy and, in its Articles of Association, the restriction on its services and its customers. Also, the bank does not have a trading book.

Internal Governance Framework

The Internal Governance Framework (IGF) formalises the design of the internal organisation and provides the basis for all decision-making within BNG Bank. The Internal Governance Framework consists of various elements, including the Three Lines of Defence model, the Risk Management Framework and the Compliance Cycle. The Three Lines of Defence model describes the roles of the three lines in relation to the bank's internal control and risk management system. The Risk Management Framework contains the overarching policy on general and specific risk-related subjects, such as risk governance and the risk appetite framework. The Risk Management Framework is tailored to BNG Bank's specific company profile. Risk management activities have been integrated into all parts of the organisation where significant risks may arise. The ongoing risk management process comprises of identification, assessment, measurement, monitoring, reporting and steering of the various types of risk. The Compliance Cycle forms the basis for all activities of the compliance function and focuses on the detection of instances where BNG Bank operates outside its integrity risk appetite or is in non-compliance with relevant laws and regulation.

Risk Governance en Risk Management Framework

The Supervisory Board approves the bank's Risk Appetite Statement and supervises the development of the actual risk profile in relation to the risk appetite. The ExCo is responsible for drafting the Risk Appetite Statement and ensuring the bank's operating activities are carried out within the parameters of the risk appetite for the various risks. The ExCo performs this task via various risk-oriented committees, namely the Asset & Liability Committee (ALCO), the Credit Policy Committee, the Credit Committee, the Capital Committee, the Financial Counterparties Committee, the Investment Committee and the Non-Financial Risk Committee. A description of the tasks and members of these committees is published on the [website](#) of BNG Bank.

The 'first line' (the business) is the risk owner and is primarily responsible for risk identification, designing and executing internal controls to manage the risks associated with business processes.

The following 'second line' departments, which are directly positioned under the Chief Risk Officer, further support the ExCo in implementing and executing the bank's internal control and risk management system:

- **Risk Management:** The Risk Management department supports the business in identifying, qualifying, quantifying and mitigating the risks. It also monitors risks with the support of specific risk management instruments and independently reports on these activities. These risks consist of financial risks (credit risk, market risk and liquidity risk) and non-financial risks (operational risk and strategic risk). The Risk Management department also maintains the Risk Management Framework and various risk policies. The coordination of scenario

analysis is also assigned to the Risk Management department, with regard to both the economic and the normative perspective (in which, among other scenarios, an adverse climate scenario is calculated,). As part of its responsibilities, the risk management department aims to ensure that BNG Bank operates within its risk appetite. The purpose, position and authorities of the function are documented in the [Risk Management Charter](#). Risk Management is represented in all ExCo committees and takes part in meetings held by the SB's Risk Committee. The Head of Risk Management reports to the ExCo and has a reporting line to the Supervisory Board.

- **Credit Risk Assessment:** The Credit Risk Assessment department provides independent assessments and advice on risks relating to individual credit proposals and reviews for clients and financial counterparties, including non-performing loans and loans where a strong increase in credit risk is observed. The department also participates in the formulation of policies with respect to credit risk. As part of the operational lending process, the department is represented in all credit risk-oriented ExCo committees.

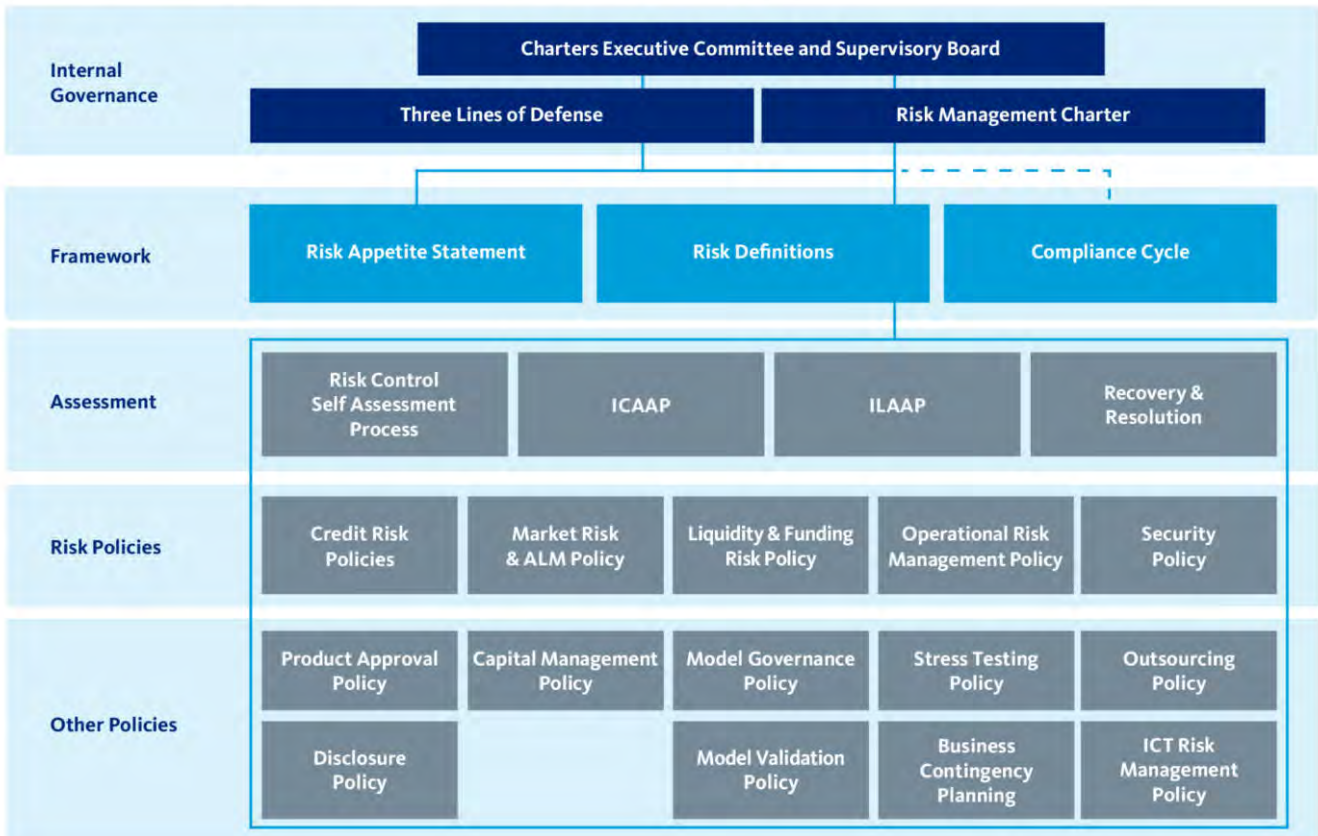
- **Compliance:** The Compliance function promotes the integrity of the organization, its clients, its employees and the markets in which BNG Bank operates and monitors compliance with rules, regulations and internal standards. The Head of Compliance reports to the ExCo and has a reporting line to the SB. This is documented in the [Compliance Charter](#). Please see the paragraph on Compliance for further details.

- **Security:** The Security function monitors, facilitates, supports and challenges the business in order to safeguard the reliability (confidentiality, integrity and availability) of information, IT infrastructure and critical business processes with regard to (cyber)threats. Security is responsible for developing and maintaining the information security policy, maintaining the crisis management policies and the execution of the security awareness programme. Furthermore, the Security department is responsible for monitoring and reporting on security risks. As part of this responsibility, the Security department aims to ensure that BNG Bank operates within its security risk appetite. The purpose, position and authorities of the Security department are documented in the [Security Charter](#).

Finally, the 'third line' is represented by the internal auditors working in a separate department positioned under the Chief Executive Officer (CEO), to reflect their independence from the business.

- **Internal Audit Department (IAD):** The IAD periodically conducts operational audits to evaluate the design and operational effectiveness of the bank's internal control and risk management systems and assess compliance with the applicable legislation. The purpose, position and authorities of the IAD are documented in the [Internal Audit Charter](#). The IAD reports to the ExCo and it has a reporting line to the SB.

Risk Management Framework (RMF)

Risk Appetite Framework

An important element of the Risk Management Framework is the Risk Appetite Framework (RAF). This framework covers policies, processes, controls, and systems for establishing, communicating and monitoring the bank's risk appetite. In addition, the RAF includes the Risk Appetite Statement, the subsequent risk limit setting, and an outline of the roles and responsibilities of parties overseeing the implementation and monitoring of the Risk Appetite Statement. This statement is updated annually, based on external and internal developments. It is cascaded

into limits and targets for the various types of risk. These are subject to a quarterly monitoring programme to determine whether the bank operates within the limits of its risk appetite. The outcomes are reported to the various Risk Committees and subsequently integrated into a report to the ExCo and the SB. The integrated risk report not only provides aggregated information derived from figures used for periodic limit monitoring, but also aims to present a holistic view on the present and future risks of the bank.

Risk Appetite Statement 2022

> Reputation and internal business operations

Indicator

Credit rating and other indicators

Qualitative description of risk appetite

- Preserve status of promotional bank
- Sound conduct and ethical business practices in line with legitimate expectations of society and other stakeholders
- Compliant with laws and regulations and criteria by supervisors
- Qualitative and quantitative capacity to execute the Road to Impact
- Effective, efficient, controlled business practices
- Meet the adequate standards to prevent information security or business continuity incidents

Ambition

- Perception of BNG Bank as a semi-public institution with excellent creditworthiness
- Committed to high standards of integrity and our role as gatekeeper to the financial system
- Driven by Social Impact – selected SDGs
- Reliable, sustainable, professional

2022

The management of the non-financial risks requires management attention.

> Profitability

Indicator

Profitability

Qualitative description of risk appetite

- Income and expense trends are relatively stable and in line with each other
- Amounts of potential / incidental losses limited
- Services at cost-covering rates

Ambition

- Relatively stable annual results.
- Reasonable returns.

2022

The bank shows healthy financial results in 2022.

> Solvency

Indicator

Capital ratios

Qualitative description of risk appetite

- Total capital ratio higher than other banks.
- High quality of capital.
- Available capital > required capital plus a buffer.

Ambition

- Very prudent capital adequacy, in line with desired rating profile.

2022

- The bank remains well capitalised.
- This is in line with 2021.

> Liquidity

Indicator

Liquidity ratios

Qualitative description of risk appetite

- Always be able to meet obligations in times of business as usual, without use of buffers.
- Continuous access to money and capital markets.
- The capacity to generate liquidity is sufficient for any time horizon under stressed circumstances.
- Liquidity Coverage Ratio (LCR) and Net Stable Funding Ratio (NSFR) are used as backstops.

Ambition

- Stable presence for public sector.
- Prudent liquidity position, in line with desired rating profile.

2022

- The bank maintained a prudent liquidity position.
- This is in line with 2021.

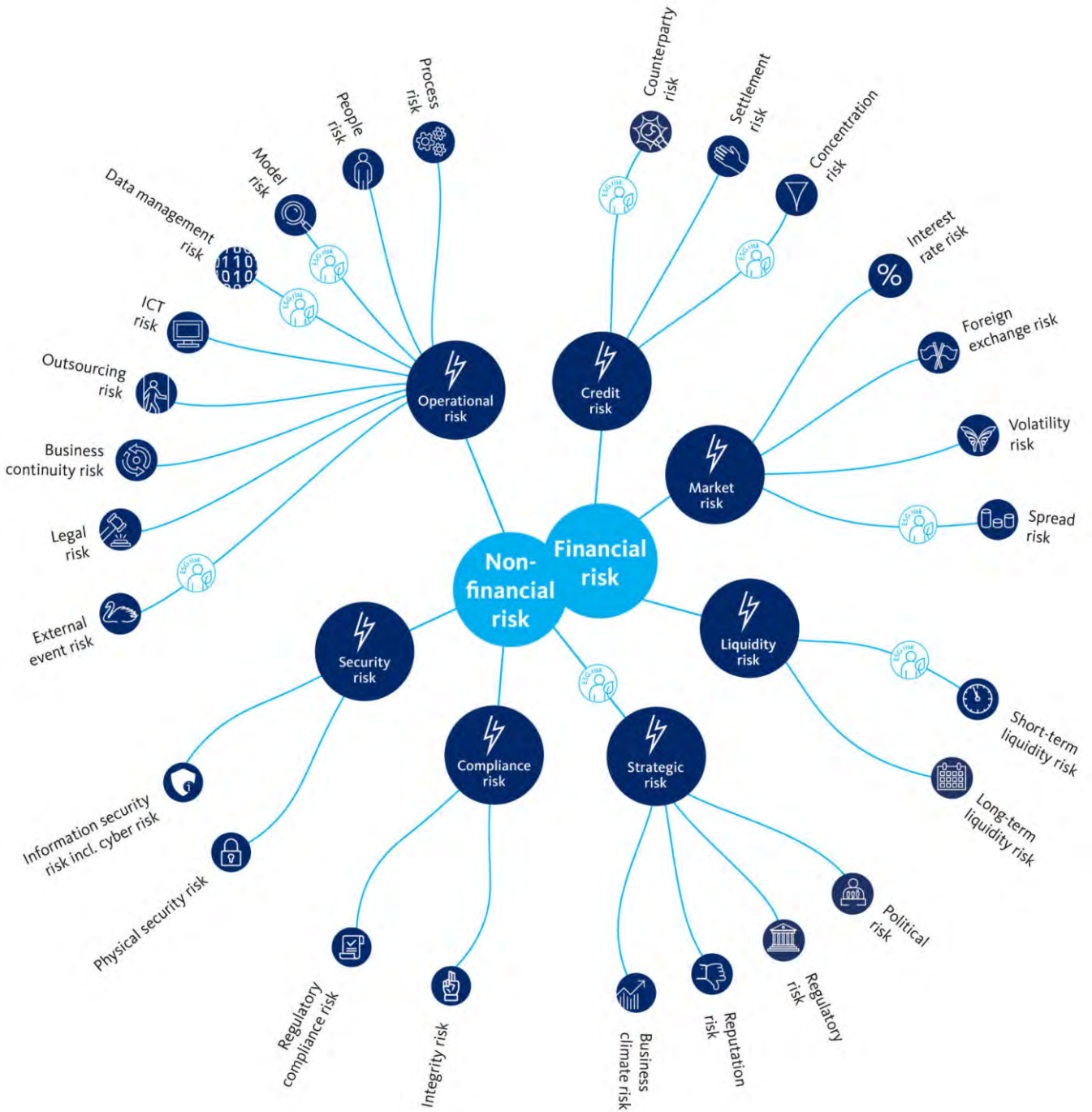
In 2022, BNG Bank operated within its risk appetite for financial risks. Regarding credit risk, the bank is closely monitoring sectors for which a relatively severe impact is possible, due to increased energy prices, cost inflation and higher interest rates. The bank remains well capitalised and maintains a prudent liquidity position in line with its desired external credit rating.

For non financial risks, BNG Bank didn't fully operate within its risk appetite in 2022. Shortcomings in internal processes, people and system can potentially cause much damage. First, second and third line findings demonstrate the bank should improve on this. For this reason the bank has given priority to the improvement of the operational risk profile, amongst others by founding a Non Financial Risk Committee. The improvement of the operational risk profile is a multi year programme that will be a priority for the ExCo in 2023 as well.

Risk culture

BNG Bank recognises the importance of ensuring a proper risk culture within its organisation and endeavors to embed it in the internal control and risk management system. The risk appetite is an important instrument in enhancing risk awareness and embedding the desired risk behaviour. To increase risk awareness by employees, BNG Bank has extended the responsibility for the monitoring of limits and targets to the risk oriented ExCo committees. This development is aiming to increase risk awareness at operational level. It is expected that the implementation of the Governance, Risk and Compliance (GRC) tool to support the internal control and risk management process will enhance efficiency and segregation of responsibilities. The GRC tool will also contribute to the aim of the bank to further strengthen its risk culture and reach a higher level of maturity of its non-financial risk management process.

Risks

Specific risks

Risk management within BNG Bank distinguishes between the categories of financial risks and non-financial risks. Within these categories main risks (level 1) and sub-risks (level 2) have been defined. Only risk categories that are relevant to BNG Bank

have been included. ESG risk is connected to those traditional risk categories where material impact from ESG factors is expected. The figure shows the relevant categories, without giving an indication of the magnitude of each category. A description for each specific risk is given below.

Risk category	Definition
Credit risk	The risk of loss of earnings or capital resulting from a borrower or a counterparty failing to meet its obligations in accordance with the agreed terms. The potential credit risks in relation to BNG Bank are counterparty risk, concentration risk and settlement risk.

Counterparty risk - Counterparty risk is relatively low as a result of BNG Bank's business model. The bank is mainly exposed to its statutory counterparties and its financial counterparties. Statutory counterparties are restricted to public sector entities. BNG Bank issues loans, the majority of which (more than 90%) are issued to or guaranteed by central or local government bodies. These loans have a risk weighting of 0%. Consequently, loans granted to or guaranteed by Dutch government authorities are regarded as virtually free of credit risk. Furthermore, lending is subject to initial and periodic credit risk assessments, which comprise a detailed assessment of the creditworthiness of the client concerned. The counterparty risk of financial counterparties is reduced by making use of central clearing and of collateral agreements based on a daily exchange.

Concentration risk - Given that BNG Bank focuses on the Dutch public domain, concentration risk is relatively high for the bank and inherent to its business model. Sector-specific policies, internal targets, and maximum exposure amounts on individual counterparties are applied to manage the concentration risks on sectors and individual parties.

Settlement risk - Settlement risk for BNG Bank is related to the risk of losses to earnings and capital arising from a party failing to comply with the conditions of a contract (or a group of contracts) with the bank at the time of settlement. BNG Bank mitigates this risk by setting minimum ratings on its counterparties and by limiting exchange amounts.

In 2022, some noteworthy developments occurred in relation to credit risk, in addition to the ongoing impact of the COVID-19 pandemic. Those developments are mainly related to the Russia-Ukraine conflict and the deterioration of the creditworthiness of financial counterparties.

Russia-Ukraine conflict - The conflict in Ukraine led amongst other to increased energy prices, higher inflation and rising interest rates. These developments affected all clients of BNG Bank. Therefore, the bank closely monitors the sectors in which it operates as well as its individual clients. In particular the healthcare and energy sectors receive additional attention.

Financial counterparties - The bank expects an increase in financial counterparty risk in the current economic environment. Hence it is closely monitoring relevant developments and proactively takes appropriate measures to reduce or manage exposures on its financial counterparties.

Internal improvements - In 2022, BNG Bank improved its credit risk control processes in relation to governance and monitoring. The framework of governance and limits was extended. Moreover, the bank started implementing ESG credit risks within the internal control and risk management framework. To identify the material sectors for monitoring purposes, the bank is conducting an analysis per sector in which it operates, to define the material ESG-related credit risks. The results from the analysis conducted so far, demonstrate that most ESG-related credit

risks are mainly related to emissions and energy. In 2023, the bank will continue with the analysis and is

planning to implement monitoring metrics as one of the next steps.

Risk category	Definition
Market risk	The risk of losses to earnings and capital due to the fluctuation of market prices. Market risk includes the interest rate risk, exchange risk and fluctuations in credit spreads and liquidity spreads.

BNG Bank adopts a prudent approach to manage its market risk. The interest rate position of BNG Bank consists of the actively managed Treasury book and the passively managed ALCO book.

required return on equity. Due to this passive strategy with a direct link to the required return, the economic impact of the rising interest rates was relatively limited to BNG Bank.

The interest rate position in the Treasury book is managed at portfolio level by the Treasury department. This department is authorized to operate and hedge within a limited bandwidth, which allows efficient hedging and flexibility for clients.

In 2022 BNG Bank has finalised adjustments for the transition from GBP Libor to Sonia. In addition, preparations have been made for the transition from USD Libor to completed to Sonia. In addition, preparations have been made for the transition from USD Libor to SOFR.

The interest rate position in the ALCO book is a passive position and replicates the benchmark used for its

Risk category	Definition
Liquidity risk	The risk of losses to earnings and capital due to the possibility, at any given time, that the bank will not be able to fulfil its payment obligations without incurring unacceptable costs or losses. Liquidity risk comprises of short-term liquidity risk and long-term liquidity risk (or refinancing risk).

In 2022, financial markets remained volatile as a consequence of the Russia-Ukraine conflict. To support the financial markets, the European Central Bank (ECB) at first maintained the policy interest rate at a historically low level and continued its assets purchase programme. In addition, the ECB continued the TLTRO programme, consisting of longer-term loans to banks at favourable costs to encourage them to lend to businesses and consumers in the euro area. However during the second half of 2022, interest rates rose significantly as a response to increased inflation (expectations). This led to a significant collateral inflow for BNG Bank. As a consequence, less short and medium term funding was needed.

to EUR 3.5 billion (end of 2021: EUR 18.5 billion). Despite the market volatility and diminished TLTRO participation, BNG Bank's funding position remained solid. The desired average maturity of regular capital markets funding was increased by approximately one year during 2022, in response to the increased average maturity of new lending.

By the end of 2022, the ECB decided to sober down the conditions of TLTRO. This triggered the bank to reduce its participation in the TLTRO programme

Risk category	Definition
Operational risk	The risk of losses of earnings or capital due to shortcomings of internal processes, people and systems, or as a result of external events. Operational risk comprises process risk, people risk, model risk, IT risk, data management risk, outsourcing risk, legal risk, business continuity risk and external event risk.

The overarching governance-related developments in operational risk management relate to the Non-Financial Risk Committee (NFRC) and the implementation of a tool to support the management of non-financial risks. The NFRC became fully operational in 2022 and is formed by two members from the ExCo, the Chief Operating Officer (Chair) and Chief Risk Officer, as well as senior stakeholders from the first and second line of defense. The NFRC addresses non-financial risk related policies and developments on the internal control and risk management system as reported by the first line and by the second line, including the outcome of Risk Control Self Assessments on processes and incident management topics.

The implementation of the GRC tool that will enable more effective and efficient management of the operational, compliance and security risks started with a pilot project for the Back-office process. After a successful implementation in the midst of the year, the further roll out has been executed and this will continue in 2023. This will support the execution and documentation of first line risk monitoring activities.

The other main developments in 2022 in the operational risk profile relate to process risk (including change), people risk, data management risk and ICT risk.

Process risk (including change) – The bank has an ambitious change agenda to support the execution of its strategy. To ensure oversight and focus on the key priorities, the bank has adopted an Integral Portfolio Management approach (and related governance body) and further developed its Project Management Office (PMO). Furthermore, large transition projects took place at both the commercial and operational areas, resulting in additional change. As a consequence, the bank has observed a deterioration in its operational risk profile.

In the third quarter of 2022, BNG Bank has taken legal action in a dispute with the Dutch Central Bank (DNB) regarding an operational incident from 2021 whereby the bank has not been granted the first conditional bonus rate from the TLTRO programme. This resulted in a negative impact of EUR 57 million. See the annual financial results in 2021 for more information.

People risk – To cope with the operational challenges resulting from the change agenda, the bank has increased its capacity and capabilities by hiring temporary external staff. Due to the difficult job market, especially in the IT-area, a number of internal vacancies have to be filled in by external hires as well. BNG Bank is also aware and keen to strengthen the knowledge and experience of its own employees and has set up a new training portal for personal development.

Data management risk – The project Data Insight 2.0 was started to further improve the central data warehouse. It is expected that data quality and its monitoring will improve and that the number of manual interventions will decrease.

ICT risk – The dependency on outsourcing partners has increased the risk profile regarding IT-performance, due to the developments related to one important partner. Furthermore, the IT-related control framework was subject to an internal review in 2022 and further improvements are being prepared to ensure and maintain an adequate maturity level of IT-related controls.

Risk category	Definition
Security risk	The risk of compromising data or ICT systems and/or incurring damage or harm to locations, buildings, equipment, personnel or visitors. It comprises information security risk (including cyber risk) and physical security risk.
<p>No major security incidents occurred in 2022. To improve employee security awareness, quarterly phishing tests were performed in the past year. Furthermore, security training sessions and serious gaming sessions (as part of BNG Bank's knowledge programme) as well as security awareness presentations were conducted.</p> <p>The first line security function has been strengthened. BNG Bank's second line Security department challenges the IT department, including its IT projects</p>	<p>and critical IT changes, regarding security aspects. Furthermore, the Security department monitors the quality of disaster recovery exercises.</p> <p>To improve management of (cyber) security risks, security assessments and ethical hack tests have been performed. Findings are addressed through a focussed security program to ensure the bank operates within its security risk appetite. The bank has also strengthened its cyber security capacity and will continue to expand its security teams in 2023.</p>

Risk category	Definition
Compliance risk	The risk of insufficient compliance with or recognition of corporate values, codes of conduct, generally accepted social standards and values, laws, regulations and supervisory requirements. Compliance risk comprises integrity risk and regulatory compliance risk.

BNG Bank considers ethical business practices and compliance with applicable laws, rules and social standards a prerequisite for its purpose to maximise social impact. BNG Bank has an independent compliance function to support the organisation in the management of integrity risks and regulatory compliance risks at BNG Bank. Although the Compliance department established that BNG Bank didn't fully operate within her risk appetite for compliance risks in 2022, no significant risk materialised. Further information can be obtained from the compliance paragraph.

Risk category	Definition
Strategic risk	The risk that an organization's strategic decisions result in losses of earnings and capital due to changes beyond its control with regard to political climate, regulatory developments, reputation, business climate and ESG.
<p>Strategic risks are constantly evolving, and BNG Bank had to respond to a wide range of external developments in addition to the COVID-19 pandemic. Specifically, the Russia-Ukraine conflict, the supervisory focus on the NPE backstop regulations and the need for addressing ESG in its strategy and processes have added more complexity to the environment in which the bank operates.</p> <p>Government guaranteed credit exposures are now subject to the NPE backstop regulation. This</p>	<p>regulation prescribes write-offs to non-performing loans after a certain period of time, even if a full guarantee is in place. Although the details of the regulation may be still be amended, this regulation in its current form may have consequences for the way the bank finances guaranteed clients in the future.</p> <p>The bank has recalibrated its priorities to improve internal alignment with the strategic direction and associated goals. This has enhanced focus and is</p>

expected to have a positive contribution to the execution power of the bank.

Last year, BNG Bank has foreseen that ESG factors will have a potential material impact on the following risk categories in the long run: counterparty and concentration credit risk, spread risk, short-term liquidity risk, data management risk, model risk, external event risk and strategic risk (related to regulatory adjustments and BNG Bank's reputation and business model). In 2022, the bank has started to conduct impact and materiality assessments on ESG and will continue to complete this exercise for all relevant risk categories.

Further incorporating supervisory guidelines regarding ESG into the internal control and risk management framework has been an important focus for 2022 and this will continue to be a key priority in 2023 and beyond.

Heimen Visser
Fund Manager
Primevest Capital Markets

Martin Vols
Relationship manager
NEMM BNG Bank

Primevest Capital Partners and BNG Bank

Charging cars from street lights in Renkum

The first CityCharge street light was installed on 1 July 2022, in the municipality of Renkum in East Netherlands. A further twenty were installed over the next few months. The multifunctional street lights provide public lighting while also serving as charge points for electric cars. The project was made possible with the assistance of Smart City Nederland, an initiative by Primevest Capital Partners, and in partnership with BNG Bank.

Growing demand for charge points

Demand for charge points is increasing exponentially. By 2030, there are expected to be around 2.3 million electric cars in the Netherlands. To be able to charge them all, hundreds of thousands of charge points will need to be installed in the next few years. However, the rollout is behind schedule. Municipalities are struggling to find places to put all the charge points. The installation of charge points has also increased the number of objects cluttering up the streets.

Preventing cluttering

Under the Climate Agreement, municipalities have committed to halving their energy consumption and CO₂ emissions by 2030. Smart City Netherlands CityCharge street lights contribute to achieving this goal. Integrating the charging function into street lights helps reduce the shortage of charge points for electric cars and prevents the streets from becoming cluttered. The dimmable LED lighting in the smart street lights also reduces energy consumption in the municipality.

'In 2022, Renkum became the first municipality to combine public lighting with electric vehicle charging.'

Heimen Visser

Suitable for all municipalities

Heimen Visser, Fund Manager Communication Infrastructure & Smart Cities at Primevest, says: 'When this multifunctional and sustainable infrastructure started operating in 2022, Renkum became the first municipality to combine public lighting with electric vehicle charging. In the next twelve months, we'll install a further twenty street lights with charging capacity. Within a couple of years, we'll have around two hundred. But that figure isn't set in stone: we'll look at the demand on an annual basis. In addition, in 2023 we're going to start applying the concept in Arnhem: we've worked with BNG Bank to develop a Smart City proposition, which in theory would allow us to roll out this solution to every municipalities in the Netherlands.'

Martin Vols, relationship manager NEEM (Networks, Energy, Environment and Mobility) at BNG Bank, says: 'This partnership is entirely consistent with our mission. By providing financing, we're helping municipalities achieve their sustainability goals. These street lights with charging capacity support three of the Sustainable Development Goals against which we measure our impact: 7: Affordable and clean energy, 11: Sustainable cities and communities and 13: Climate action.'

A smarter road network, more sustainable energy, innovation ... For us, choosing to take part was an easy decision to make.

Future-proof cities

Smart City Nederland is an initiative by Primevest Capital Partners in partnership with BNG Bank that is designed to help future-proof cities. As a partner of municipalities, the Smart City Netherlands initiative fits in perfectly with BNG Bank's ambition to achieve social objectives, such as the energy transition in the public sector. For the municipality of Renkum, BNG Bank provided initial financing of around 5.5 million euros within the Smart City Netherlands partnership structure. The municipality provided a guarantee covering both the principal and the interest.

Visser is positive about the partnership with BNG Bank. 'I'd particularly like to mention the flexibility. If it strengthens the proposition and the climate goals, there's so much that BNG Bank can do. For instance, we originally started with equity-based financing, but gradually BNG Bank realised that the Smart City street lights fit into their strategy so well that they should provide full financing. Which was great!'

3 FINANCIAL RESULTS AND OUTLOOK

3.1 Financial results

Results and return

BNG Bank has had a good year. The bank recorded a net profit of EUR 300 million for 2022. This is EUR 64 million more than in 2021. This performance was also reflected in a higher return on equity of 6.7%, compared with last year's return on equity (5.4%). Favourable market conditions contributed to this result. More specific causes of this relatively high return compared with 2021 include the increased interest result and a higher positive result on financial transactions.

The interest result of EUR 481 million was EUR 74 million higher than the result for 2021. In 2021, the interest result was negatively impacted by the fact that the EUR 57 million TLTRO rebate was not granted, while for 2022 the TLTRO rebate was received. This benefit was passed on to clients in the form of an interest rate rebate on their loans, which are generally long-term loans. The higher interest rates also made a positive contribution to the interest result.

The result on financial transactions was higher in 2022 than in the previous year. It was EUR 113 million in 2022, which represents an increase of EUR 13 million. The realised results on sales were EUR 47 million. Of the other unrealised results of EUR 66 million, approximately EUR 30 million stemmed from positive returns from the ineffective portion of hedge

accounting. The rise in the result on financial transactions can also be attributed to changes in credit spreads and interest rate hikes in the market.

Last year saw satisfactory developments in the long-term loan portfolio. BNG Bank issued EUR 12.3 billion in new long-term loans to clients, which is EUR 0.5 billion less than last year but EUR 1.6 billion more than expected. Compared with last year, the commission result rose by EUR 2 million to EUR 19 million. This was due to a higher turnover in loans subject to solvency requirements.

In 2022, we saw a rise in consolidated operating expenses from EUR 107 million in 2021 to EUR 115 million at the end of last year. Although BNG Bank spent less on consultants, the bank hired a large number of temporary external staff to strengthen the data and IT system and to implement the new organisational structure.

The effective tax for 2022 was 26.2%, at a nominal corporate income tax rate of 25.8%. In 2021, a one-off increase of 50% of the bank levy led to an increase of our effective tax rate to 32.6%. The bank levy was EUR 32 million in 2022, a decrease of EUR 21 million from 2021. In addition, not all expenses were tax deductible in 2021, due to the level of the leverage ratio.

The total of impairments on BNG Bank loans fell by EUR 80 million to EUR 160 million at year-end 2022. This difference includes a decrease resulting from an administrative settlement of EUR 130 million from previously devalued loans to a specific client. There was also an increase due to specific clients across various sectors being given a reduced credit rating. Relative to the balance sheet total, the total expected credit losses were low, at EUR 112 billion. This is a reflection of the high credit rating of the bank's exposures.

The balance sheet total for BNG Bank at year-end 2022 was EUR 112.1 billion, representing a decrease of EUR 37 billion relative to year-end 2021. The rise in long-term interest rates caused a drop in the value of loans in portfolio hedge accounting and a less-negative value of the corresponding derivatives and the associated cash collateral.

At the end of 2022, BNG Bank's equity stands at EUR 4.6 billion. This is EUR 0.4 billion less than in 2021, due to the repayment of part of the additional Tier 1 capital in May 2022. At the end of the year, there was EUR 0.3 billion in additional Tier 1 capital remaining. The bank's solvency ratios remain strong. The Common Equity Tier 1 ratio is 35% and the Tier 1 ratio is 37%. The Common Equity Tier 1 ratio is higher than in 2021, when it was 32%. This increase was caused by a decrease in risk-weighted assets from EUR 12.8 billion to 11.4 billion.

The leverage ratio at year-end 2022 was 13.0%, significantly higher than the 10.6% at the end of 2021. The option of excluding the ECB balance as a result of exceptional market conditions expired on 1 April 2022. Nevertheless, the leverage ratio was higher in 2022 than in 2021 because the balance sheet total decreased significantly, from EUR 149.1 billion to EUR 112.1 billion.

Lending and funding

The long-term loan portfolio increased by EUR 0.9 billion to EUR 88.0 billion in 2022. The long-term loan portfolio in the Housing sector was EUR 44.8 billion, an increase of EUR 1.4 billion on year-end 2021. The turnover targets were comfortably achieved in all sectors.

The portfolio of long-term loans not subject to solvency requirements was worth EUR 80.6 billion. This represents a solvency-free exposure of 91.6% of the total portfolio. Accordingly, BNG Bank met the target of a solvency-free exposure of at least 90%. In addition, the bank achieved her goal of a scoring percentage of at least 55% on solvency-free long-term lending to the local authority, housing association and healthcare institution sectors: in 2022, the bank granted 67.5% of loan applications.

In 2022, BNG Bank raised a total of EUR 16.3 billion in long-term funding through the issuing of bonds. This included EUR 5.9 billion in ESG bonds to fund Dutch municipalities and housing associations. In 2021, 11.9 billion was raised, of which EUR 3.7 billion came from ESG bonds.

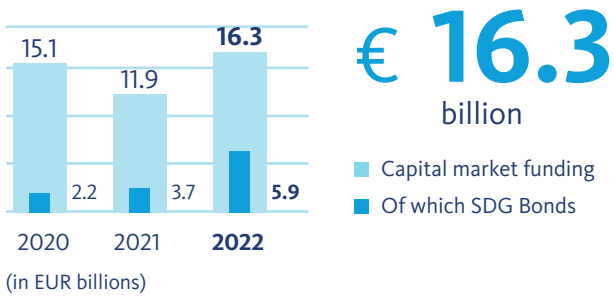
In mid-2022, BNG Bank decided to continue EUR 18.5 billion of ECB funding in the form of the TLTRO facility. The objective of this instrument was to stimulate the real economy during the pandemic by providing liquidity to specific target groups, such as housing associations and healthcare institutions. In the last quarter of 2022, the conditions of this instrument were adjusted, making it less attractive. BNG Bank therefore repaid EUR 15 billion of this funding.

Dividend

A dividend of EUR 139 million for 2022 will be proposed at the Annual General Meeting. This is 50% of the net profit, adjusted for the Additional Tier 1 capital payout.

Funding

AAA

External ratings by Moody's, S&P and Fitch are in line with the ratings of the Dutch State

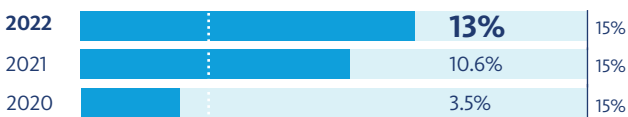
Common equity Tier 1 ratio

Tier 1 ratio

Leverage ratio

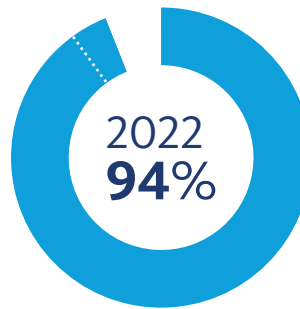

Lending

Long-term loans 2022

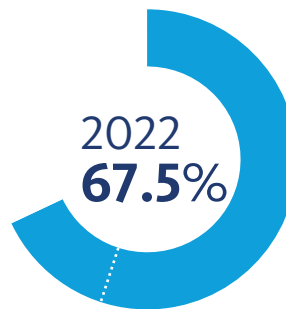

Share of promotional loans in portfolio

At least 90% of the long-term loans on the balance sheet should qualify

Target 90%

Scoring percentage for lending volume exceeds 55%

Target ≥55%

Net profit increased in 2022

Net profit 2022

€ **300**
million

Net profit 2021

€ **236**
million

Return on equity

Return on equity is above return benchmark of the Ministry of Finance:

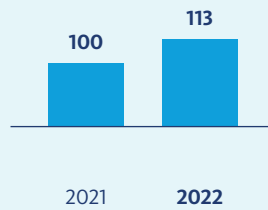

Return benchmark set by the Ministry of Finance: 3.7%

Factors that influence net profit:

Higher result financial transactions

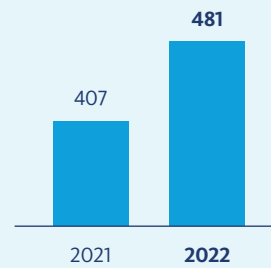

(in EUR million)

Cause

- Higher interest rates
- Spread development

Higher interest results

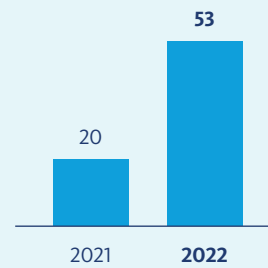

(in EUR million)

Cause

- Correction for ungranted TLTRO bonus rate in 2021
- Higher interest rates

Increase in allowance for credit losses

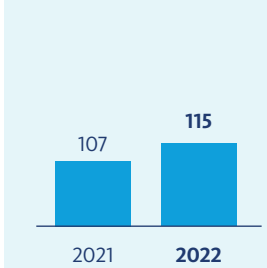

(in EUR million)

Cause

- Deterioration of macro economic forecasts
- Overlay for the healthcare sector

Increase in operational expenses

(in EUR million)

Cause

- Inflation and investments in the credit process and IT organisation

3.2 Financial outlook

The 2022 figures show that BNG Bank is in a strong financial position. A high level of capitalisation, a high leverage ratio and good funding conditions provide a solid financial foundation. Looking ahead, favourable funding, market opportunities and cost control will continue to be essential to maintaining our market position.

As in previous years, BNG Bank's funding policy will continue to be focused on ensuring permanent access to the money and capital markets for the terms and volumes required and at the lowest possible rates. BNG Bank expects to raise approximately EUR 17 billion in funding in 2023. As a result of the repayment of the TLTRO loan, the interest result will probably be lower in 2023. Over the next twelve months, the bank intends to raise at least 25% of its long-term funding from ESG bonds.

BNG Bank expects its operating expenses to increase in 2023. This is mainly due to necessary investments in the organisation, relating, among other things, to improvements in the IT landscape, data accessibility, and improvements to client and lending processes. The bank also estimates that its expenses will increase as a consequence of high inflation and the collective labour agreement.

The nominal corporate income tax rate will remain unchanged for 2023 at 25.8%. The basic principles underpinning the bank levy are also expected to remain unchanged. This means the bank levy for 2023 should be around EUR 29 million.

4 GOVERNANCE

4.1 Corporate structure

Since 1914, BNG Bank has acted as a financing partner for the public domain in the international money and capital market. The only shareholders of BNG Bank are Dutch public authorities.

Business model

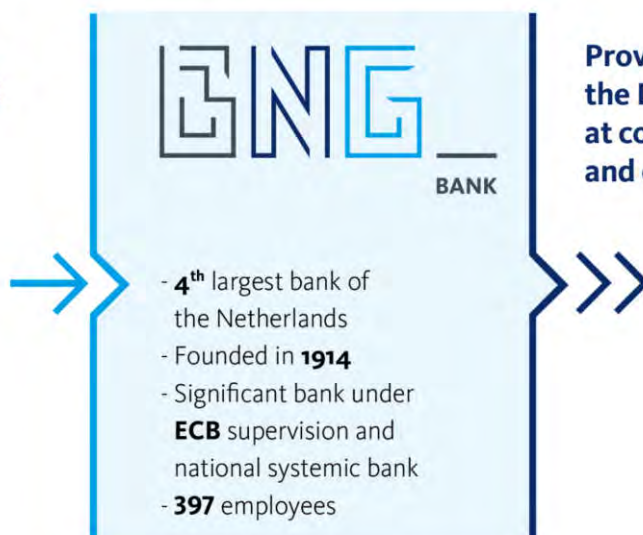
BNG Bank is a statutory two-tier public limited company. The bank was originally named 'Gemeentelijke Credietbank N.V.'. After several other name changes, in 2018 the bank formally changed its name from N.V. Bank Nederlandse Gemeenten to BNG Bank N.V. The bank provides all its services under this name. The only shareholders of BNG Bank are Dutch public authorities. Half of the bank's share capital is held by municipal authorities, provincial authorities and a water board. The other half is held by the Dutch government. The bank receives no financial assistance or other benefits from the government. BNG Bank is a bank of national systemic importance under the direct supervision of the ECB, and its balance sheet total makes it the fourth-largest bank in the Netherlands. BNG Bank has one branch in The Hague, where it conducts all its business. There were no significant changes in the bank's size, structure, ownership or supply chain in 2022.

History

The history of BNG Bank begins in the early 20th century, during a period of significant poverty when social issues dominated the public discourse. It was during this period that the Vereniging van Nederlandsche Gemeenten (VNG; Association of Dutch Municipalities) was founded, leading in turn to the establishment of the Gemeentelijke Credietbank in 1914. The Gemeentelijke Credietbank provided municipalities with financial support, thereby helping to address and correct social issues. The Gemeentelijke Credietbank is now called BNG Bank, and it serves the same purpose as its predecessor.

Business model

Raising funding through international money and capital markets

Providing financing to the Dutch public domain at competitive terms and conditions

BNG Bank provides financing to the public sector on competitive terms and for all maturities. The bank aims to support its clients, even when times are difficult. To date, it has always succeeded in doing so. The majority of the loans the bank provides (more than 90%) are granted to or guaranteed by public authorities. These loans are not subject to solvency requirements and have a risk weighting of 0%. BNG Bank also provides its clients with payment services.

The bank is seen as a safe bank, given that all its shareholders are Dutch public authorities and most of its lending is solvency free. BNG Bank holds the highest external credit ratings (Moody's: Aaa; Fitch Ratings: AAA; S&P Global: AAA). This provides the bank with a strong funding position on the international money and capital markets. Short and long-term funding in various currencies can be secured at low prices. This in turn enables BNG Bank to offer its clients low lending rates.

Management structure

The management structure of BNG Bank comprises a Supervisory Board and an Executive Committee. The Executive Committee consists of five directors, including three statutory directors who jointly form the statutory board. The members of the statutory board are appointed and dismissed by

the Supervisory Board. The Executive Committee exercises the executive functions of the management body, as referred to in the Capital Requirements Directive (2013/36/EU). The Executive Committee is responsible for the day-to-day management of BNG Bank, its general operations and the continuity of its business. The Executive Committee has established a number of committees and consultation bodies that advise the Executive Committee or to which specific decision-making tasks are delegated. These include the Asset & Liability Committee, the Credit Policy Committee, the Credit Committee, the Non-Financial Risk Committee, the Capital Committee, the Financial Counterparties Committee, the Investment Committee, the Comprehensive Portfolio Consultation Body and the Sustainable Banking Committee. A description of the tasks and membership of these committees is published on the [website](#).

The Supervisory Board exercises the supervisory functions of the management body, as referred to in the Capital Requirements Directive. The task of the Supervisory Board is to oversee the policies of the Executive Committee and the general operations of the company and its affiliated enterprise. The members of the Supervisory Board are appointed and dismissed by a general meeting of shareholders. The

Supervisory Board has four committees: the Audit Committee, the Risk Committee, the HR Committee and the Remuneration Committee. The committees carry out preparatory work for the decision-making by the Supervisory Board. The [Report of the Supervisory Board](#) contains a more detailed description of the responsibilities and activities of the committees.

ESG policy governance

The CEO is responsible for setting the strategy, including the ESG policy; the management team is responsible for implementing the strategy. Proposals for amending the bank's purpose, strategy, ESG policy and ESG goals are prepared by the Strategy department and presented to the Executive Committee for a decision. The Strategy department reports to the Executive Committee each quarter on the progress of the strategy, including the material topics.

Measurement of the impact that BNG Bank makes through its clients is part of the ESG policy and is the responsibility of the Strategy department. The method for measuring this impact was approved by the Executive Committee. Once a year, the bank reports in its annual report on the impact it makes on society via its clients; see section 1.1 of this report.

Stakeholders

BNG Bank's principal stakeholders are clients, investors, shareholders and employees. BNG Bank invests in long-term relationships with its stakeholders by engaging in regular consultation, attending regional and sector-based meetings and carrying out surveys. This dialogue provides the bank with a clear picture of their expectations and the value the bank can create for them. Stakeholders' responses are used to improve products, services and processes.

Three times a year, BNG Bank consults with the Client Council, a permanent committee of around ten board members from various client groups. The bank exchanges ideas with them on strategic issues that are important to both the bank and clients. For its municipal authority clients, BNG Bank organises annual meetings where topical issues are discussed. BNG Bank also makes substantive contributions to

meetings concerning real estate in the healthcare, education, municipal and housing association sectors.

Subsidiaries and participations

BNG Gebiedsontwikkeling B.V. is a BNG Bank subsidiary specialising in risk-based participation in land development, process design and process guidance for municipalities and other public or semi-public organisations. In March 2018, the Supervisory Board of BNG Gebiedsontwikkeling and the Executive Board of BNG Bank jointly decided to hold off on initiating any new activities or projects within BNG Gebiedsontwikkeling, in order to complete the projects in the existing portfolio over the coming years.

Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V. (HvO) was the second subsidiary of BNG Bank. It supplied mortgages to public sector employees. On 12 December 2022, the portfolio was sold to National Nederlanden Bank N.V. (NN Bank). HvO will be wound up.

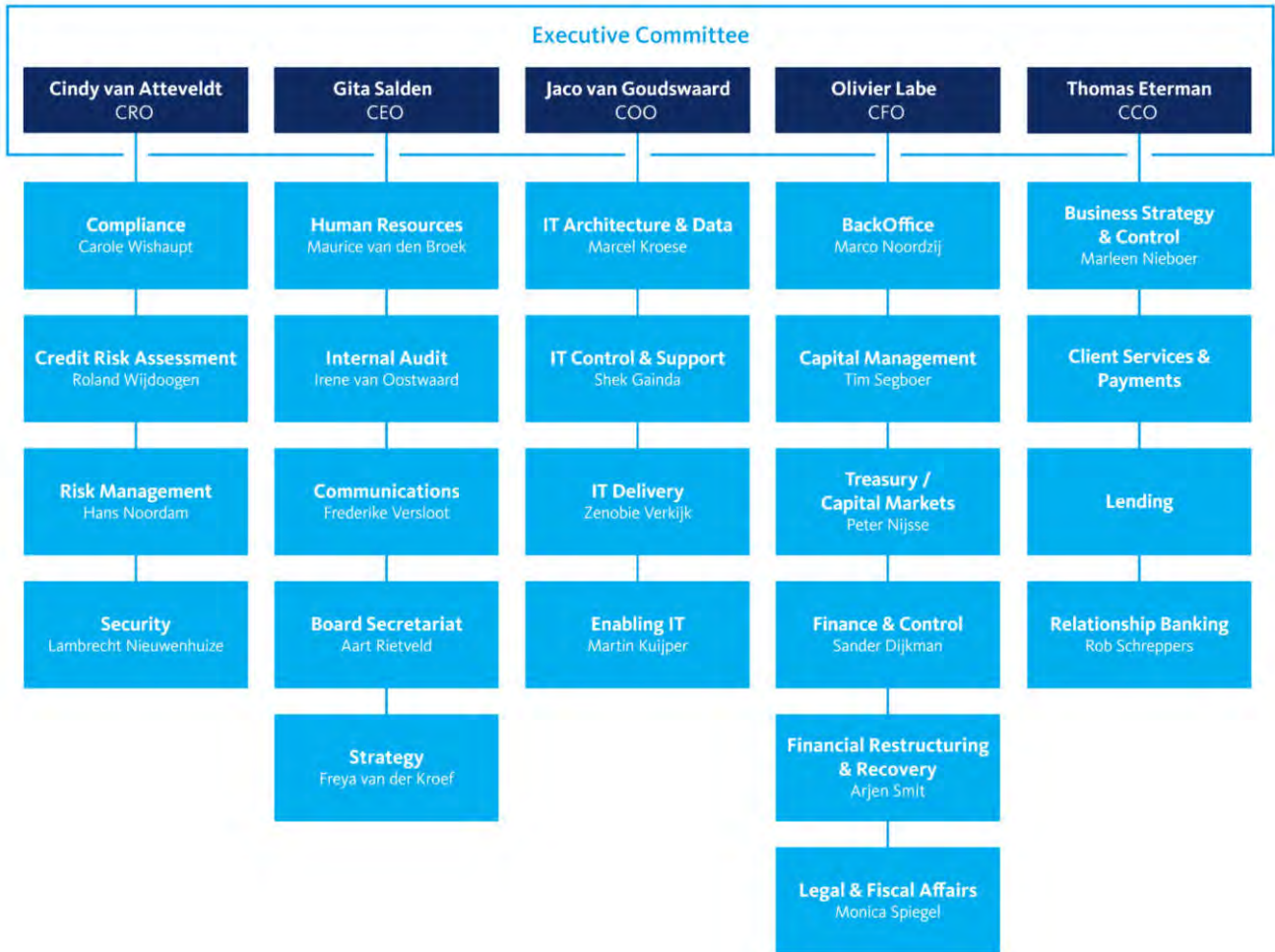
BNG Bank's participation in Dataland B.V. came to an end in 2022 due to the cessation of activities and subsequent liquidation of Dataland. BNG Bank sold its participating interest in Data B Mailservice Holding B.V. in 2022.

BNG Bank is a member of the Dutch Banking Association (NVB), the European Association of Public Banks (EAPB) and the International Capital Market Association (ICMA).

4.2 Composition of the management body and organisation

BNG Bank is managed by a five-member Executive Committee. The portfolios of Executive Committee members have been allocated in such a way that the Three Lines of Defence model can be fully implemented.

Name	Gender	Year of birth	Nationality	Date of first appointment	Date of reappointment	Date of second reappointment
Gita Salden, CEO	F	1968	NL	1 January 2018	1 January 2022	
Olivier Labe, CFO	M	1969	F/NL	1 May 2015	1 May 2019	1 May 2023
Cindy van Atteveldt, CRO	F	1972	NL	15 February 2021	-	
Thomas Eterman, CCO	M	1976	NL	22 June 2021	-	
Jaco van Goudswaard, COO	M	1967	NL	22 June 2021	-	

Composition of Executive Committee

Gita Salden, CEO

Gita Salden, CEO, is responsible for strategy, communication, organisational and personnel policy development, internal audit and the board secretariat, as well as economic research. She is also responsible for general coordination and stakeholder relations.

In relation to her position at BNG Bank, she is a board member of the Dutch Banking Association (NVB). She is also a member of the Supervisory Board of Invest International.

Olivier Labe, CFO

Olivier Labe, CFO, is responsible for financial reporting, funding and treasury, asset and liability management, capital management, investor relations, and legal and tax matters. He is also responsible for the back office and financial restructuring and recovery (special management). He chairs the Capital Committee, the Asset & Liability Committee and the Investment Committee.

In relation to his position at BNG Bank, he is Chair of the Supervisory Board of the subsidiary Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V., Chair of the Supervisory Board of the subsidiary BNG Gebiedsontwikkeling B.V., Chair of the Supervisory Board of the Stichting BNG Duurzaamheidsfonds and member of the Investment Committee BOEI B.V. He is also a member of the Supervisory Board of ASR Vermogensbeheer N.V. He is a member of the Advisory Board of the Faculty of Economics and Business Administration at the University of Amsterdam and is a member of the Steering Committee of the Public Sector Issuer Forum of the International Capital Market Association (ICMA).

Cindy van Atteveldt, CRO

Cindy van Atteveldt-Machielsen, CRO, is responsible for risk management, compliance, credit risk assessment and security. She is Chair of the Credit Committee, the Credit Policy Committee and the Financial Counterparties Committee.

In relation to her position at BNG Bank, she is a member of the Supervisory Affairs Committee of the Dutch Banking Association (NVB), and a member of the Supervisory Board of its subsidiary, Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V. She is also a member of the Supervisory Board and chairman of the Audit Committee of N.V. Exploitatiemaatschappij De Krim.

Thomas Eterman, CCO

Thomas Eterman, CCO, is responsible for Relationship Banking, Lending, Client Services and Payments and Business Strategy & Control.

In relation to his position at BNG Bank, he is a member of the Supervisory Board of BNG Gebiedsontwikkeling B.V.

Jaco van Goudswaard, COO

Jaco van Goudswaard, COO, is responsible for processing, as well as data and information management. He is Chair of the Non-Financial Risk Committee.

Marc Canjels
Cooperative
accomodations officer
Samenfoort PO en
Samenfoort VO

Jeffrey Nijhuis
Relationship manager
Public and Education
BNG Bank

Samenfoort en BNG Bank

Building schools together in Amersfoort

In Amersfoort, 15 school boards have joined forces in two cooperatives: Samenfoort PO (for primary education) and Samenfoort VO (for secondary education). Together with the municipality of Amersfoort, the cooperatives have launched a project to renovate a large number of the school buildings in the city over the next 40 years. BNG Bank is providing funds for this project. This gives the school boards that make up the cooperatives several advantages, including a stronger position in negotiations with building contractors, the possibility of long-term funding and a convenient 'merry-go-round' approach to temporary accommodation requirements.

Modern times call for modern schools

A large part of the school buildings in Amersfoort is more than 40 years old, so the large-scale building project that Samenfoort PO and VO are facilitating for the commissioning parties comes at the right time for the municipality.

As the cooperatives' accommodation officer Mark Canjels explains, there were a number of possible funding options. 'As a public-sector bank, BNG Bank is familiar with the social challenges that schools are facing and the most suitable funding structure to tackle these. That made it the obvious choice for us. The fact that it is in contact with the municipality involved and speaks the same language was another

benefit. Moreover, we found that it offered better value for money.'

Ever since its inception, he has been more than happy with the partnership: 'Obviously, setting up the necessary entities and arranging funding took quite a bit of hard work, but I have been fortunate in having an effective working relationship with Jeffrey Nijhuis and receiving full cooperation from BNG Bank with the completion of all the paperwork.'

Benefits of the partnership

Jeffrey Nijhuis, relationship manager public and education at BNG Bank, argues that the benefits

‘BNG Bank combines the digital facilities of a modern bank with bespoke customer relationship management. We feel seen as well as heard.’

Mark Canjels

for Samenfoort speak for themselves: ‘Samenfoort presents a common front in its negotiations with the municipality on behalf of the schools – and in its dealings with BNG Bank as well, of course. This is more efficient than negotiating as 15 school boards separately. On top of that, all schools benefit from the more attractive conditions and added possibilities of large-scale funding as a result.’ He smiles. ‘Such a large group provides additional funding opportunities for BNG Bank, but above all it genuinely allows the cooperatives to work with us on achieving their long-term ambition over the next 40 years.’

Canjels adds: ‘There are also logistical advantages. Commissioning parties in primary education use a district approach, renovating each school in turn. This makes it possible for one school to find temporary accommodation in the old buildings of another school in a sort of merry-go-round. This is not a factor for secondary education as we are tackling all pre-vocational secondary education institutions in the municipality in one go.’

An impressive project

Amersfoort’s ambitious building plans will result in a large number of new school buildings for both primary and secondary education in the coming years. The scope of the planned renovations is impressive. As a minimum, the new school buildings will adhere to the NZEB (near zero-energy building)

and Fresh Schools Class B guidelines, which cover a long list of sustainable innovations. The school boards’ own contributions will make it possible to take additional steps towards greater sustainability, for example towards the ZEB (zero-energy building) or gas-free standards. In addition, the first primary schools will be built in accordance with the UBG (Uniform BasisGebouw, uniform basic building) standard. This means that each school will have the same broad floor plan, but be given a different appearance both inside and out. Each school will feature notable innovations like theatre stairs, open-plan learning zones or round-the-clock childcare and bespoke child health care facilities.

First opening

16 November 2022 saw the festive opening of De Kei as the first primary school in the ‘merry-go-round’ – the first school of four in Amersfoort’s Schothorst district to be renovated. Two pre-vocational secondary education institutions in Amersfoort, Het Element and Trivium, are up next, in early 2023.

5 CORPORATE GOVERNANCE STATEMENT

The internal risk management and control systems are an important point of attention within BNG Bank. The Risk Governance Framework forms the basis for all risk management activities at BNG Bank. It clarifies the principles behind the internal control and risk management system. The Risk Appetite Statement describes the risks that the bank wishes to accept in order to achieve its objectives. The various risks posed by the bank's activities are discussed each year in BNG Bank's annual report. In their 'In Control Statement' to the Executive Committee, the managing directors and department heads report directly to the Executive Committee, focusing on risk management as it relates to the bank's risk appetite. In the annual plans, they also explain how they aim to fulfil their responsibility of meeting the bank's risk appetite. The second line reports to the Executive Committee on compliance with the Risk Appetite throughout the year. This overall framework is closely linked to the bank's Capital Management Policy, which is periodically reviewed and discussed with the regulator.

Audits by the Internal Audit Department (IAD) focus on independently determining the structure and function of the internal risk management and control systems. The external auditor audits the financial statements and evaluates internal control in respect of the financial reporting insofar as relevant to an efficient and effective audit of the financial statements. The findings of the IAD and the external auditor are reported to the Executive Committee and

to the Supervisory Board. The head of the IAD and the external auditor attend the meetings of both the Audit Committee and the Supervisory Board where the financial statements are discussed.

The annual report provides sufficient insight into shortcomings in the operation of BNG Bank's internal risk management and control systems. The aforementioned systems provide a reasonable degree of certainty that the financial reporting contains no inaccuracies of material importance. These systems are of course incapable of providing absolute certainty about the achievement of the company's objectives and the prevention of all errors, as well as instances of fraud and non-compliance with laws and regulations. A detailed explanation is provided in the 'Risk' section of the Annual Accounts. The consolidated financial statements are prepared on the basis of the going-concern principle. No material risks or uncertainties were identified that could hinder continuity for a period of twelve months following the preparation of the report.

Declaration of responsibility

In the opinion of the statutory board, the financial statements provide a true and fair view of the assets, liabilities, financial position and results of BNG Bank and the subsidiaries included in the consolidation. The annual report provides a true and fair view of the bank's position, and the current balance sheet reflects performance during the reporting year and the expected developments of BNG Bank and its consolidated subsidiaries. Figures belonging to these subsidiaries have been included in the consolidated financial statements. The annual report also describes the material risks facing BNG Bank.

Den Haag, March 17, 2023

Statutair bestuur

Gita Salden (CEO)

Olivier Labe (CFO)

Cindy van Atteveldt-Machielsen (CRO)

Okko Dijkstra
Sector lead Health
BNG Bank

Mark Janssen
CFO
Radboudumc

BNG Bank en Radboudumc

Partner in Radboudumc's construction plan

Nine years ago, when the time came to invest in accommodation of its own, Radboudumc in Nijmegen prepared the first draft of its proposal for the role of property in health care. In September 2022, King Willem-Alexander inaugurated the new hospital building: the centrepiece of Radboudumc's 'campus plan'. BNG Bank is the principal funder of the plan, as well as the organisation's 'long-term partner'. Radboudumc CFO Mark Janssen and Okko Dijkstra, sector lead for health care at BNG Bank, tell us more.

Unpredictable future

'Nine years ago, we did not know what today's digital possibilities would be, just like we are unable to predict right now what the world will look like in 2031', Mark Janssen says. 'But even at the time, we had the feeling that the first draft was too conservative and had to go. We forced both ourselves and the architect to come up with a truly cutting-edge proposal for the role of property in the health care sector of tomorrow.'

BBB

The result was a 'campus plan' that focused on the concept of BBB: 'Less Bricks, more Bytes, different Behaviours'. As Janssen explains, these factors are closely linked: 'Let's talk about less Bricks first. The new building on the campus occupies a smaller floor area: we have gone from 550,000 to 450,000 m². This means less maintenance and lower heating costs. In addition, many rooms in our new building are multifunctional, so the same space can be used by employees with different roles and positions. The buildings that have been knocked down on the site will be replaced with greenery.'

'This is a bank that is interested in more than just numbers.'

Mark Janssen

The second B, more Bytes, stands for the fact that digital technology has made our working methods more efficient. For example, digital technology allows us to differentiate between busy nurses and assistants, who are more flexible. If a patient wants a glass of water, a nurse is no longer alerted if an assistant is available to deal with the request. Those various roles and positions, some of which can change from one moment to the next, make up the different Behaviours accommodated by the new building – the third B.'

Lifetime commitment

All told, the 'campus plan' is an ambitious construction plan covering the period until 2030. As the principal funder, BNG Bank, is contributing around 260 million euros. 'It is no understatement to speak of a lifetime commitment', Okko Dijkstra claims. 'Not entirely coincidentally, Radboudumc is one of those organisations whose mission is comparable to that of BNG Bank: delivering high-quality care to society. I should also mention that its board has had the courage to be transparent – even vulnerable – over many years, not least when it comes to the financial picture. This has given us a lot of confidence as a funder.'

Janssen, in turn, is full of praise for BNG Bank as a partner: 'This is a bank that is interested in more than just numbers. It helps us out with our dilemmas and is always available for an exchange of views. As an example, Okko regularly shares examples from other sectors that he is knowledgeable about. This makes it easier for us to be open about things we struggle with.'

6

**REPORT OF THE
SUPERVISORY
BOARD**

6.1 Foreword

I have the pleasure to address you for the second time in my role as Chair of the Supervisory Board. 2022 was an eventful year, both for the Netherlands and for BNG Bank. At the start of the year, we thought we had reached calmer waters after the turbulence caused by COVID-19, but this impression was soon shattered when war broke out in Ukraine in February. In economic terms, we faced high inflation and a sharp rise in interest rates. This affected all of society, not least of all the public sector. As BNG Bank, we helped assist Ukrainian refugees by supplying prepaid debit cards. This is something I am proud of.

The lifting of the recommendation to work from home meant that BNG Bank's employees could return to the office. Most employees were working partly on location and partly from home. Whereas videoconferencing had been the norm in 2021, hybrid conferencing became commonplace in 2022: some participants meet in person while others dial in. It was a major advantage for new employees in particular to receive induction training on location again.

The focus in 2022 was on further continuing the strategy known as 'Our Road to Impact'. The Supervisory Board is keeping a close eye on the transition of the organisation. The restructuring of the commercial organisation and developments in BNG Bank's IT organisation contributed to the implementation of the strategy. This transition rests heavily on the ongoing development of the lending process and the IT landscape. Other recurring topics included the developments at an outsourcing partner of the bank and the developments in the context of regulations at both national and international level. At the end of 2022, the bank published its 'Going Green' climate plan. In doing so, BNG Bank is taking an important step towards realizing the bank's ambitions in this area.

Meanwhile, BNG Bank's solvency, liquidity and profitability remained strong, and the bank's solid financial position enabled it also in 2022 to fulfil its role as financier of the public sector.

Strategic personnel planning was high on the agenda. Various positions immediately below the Executive Committee were filled again or for the first time. Due to scarcity in the labour market, increasing use was made of external staff. The organisation endeavoured to recruit new employees.

The Executive Committee (ExCo) set up in 2021 remained the same in 2022 in terms of composition. The Supervisory Board is content with Olivier Labe's reappointment as CFO for a period of two years, effective from 1 May 2023. This period is in line with the Ministry of Finance's new policy on state-owned enterprises. On a bilateral basis, the discussions between the Supervisory Board and the ExCo have been intensified. This underlines the Supervisory Board's advisory role.

This year, the Supervisory Board said goodbye to Kees Beuving. I would like to take this opportunity to thank Kees for his significant contribution in the past eight years. After Kees' departure, the Supervisory Board again consisted of seven members.

Clients take centre stage, also for the Supervisory Board. During two client sessions, we engaged in dialogue with clients about their activities and dilemmas. Obviously, the contribution and services of BNG Bank were also addressed on this occasion. The Supervisory Board finds it extremely useful to discuss the way our clients view and position BNG Bank in this manner.

In response to the Supervisory Board's annual self-evaluation, the memberships of the Supervisory Board committees were reassigned halfway through the year. The distribution of subjects among the committees and the Supervisory Board was worked out in further detail. This ensures that topics for discussion are assigned to the right people and are addressed with the right amount of depth.

On behalf of the Supervisory Board, I would like to thank the employees of BNG Bank for their efforts

and engagement. The Supervisory Board has every confidence that the further implementation of 'Our Road to Impact' will be undertaken with diligence also in 2023.

On behalf of the Supervisory Board,

Huub Arendse

Chair of the Supervisory Board

The Hague, 17 March 2023

6.2 Composition of the Supervisory Board and committees

The composition of the Supervisory Board as per 31 December 2022 is shown in the table below. In accordance with the Articles of Association and the Corporate Governance Code, Supervisory Board members are appointed for a period of four years. After this term, Supervisory Board members are eligible for reappointment for another period of four years by the General Meeting of Shareholders. In the event of special circumstances, Supervisory Board members may then be reappointed once more for a two-year term of office, which may subsequently be extended by a maximum period of two years.

Effective from the 2022 AGM, Kees Beuving stepped down as a member of the Supervisory Board at the end of his second term of office. At the same meeting, Marlies van Elst was reappointed as a member of the Supervisory Board for a four-year period.

Within the Supervisory Board there is ample knowledge of and experience with the relevant business units of BNG Bank, the markets within which the bank operates and the specific characteristics of public stakeholders. The collective knowledge of the Supervisory Board is described in the Supervisory Board's fitness matrix and in its job profile. The current or most recent principal position held by each member of the Supervisory Board is listed on the following pages. Additional positions held by the Supervisory Board members are only stated in this annual report insofar as they are relevant. The register of additional positions held is available on the [website](#). All the Supervisory Board members are independent within the meaning of the best-practice provisions of the Corporate Governance Code.

The four Supervisory Board committees, the Audit Committee, the Risk Committee, the HR Committee and the Remuneration Committee, prepare the decision-making by the Supervisory Board. The activities of the committees are described in the section entitled 'Activities of the Supervisory Board committees'. A total of seven regular Supervisory

Board meetings and one extraordinary meeting were held in 2022. The attendance rate for regular Supervisory Board meetings in 2022 was 98% (2021: 96%). In addition, the Audit Committee met five times, the Risk Committee met five times, the HR Committee met five times and the Remuneration Committee met once. The attendance rate for committee meetings in 2022 was 96% (2021: 98%). The attendance rate for all meetings in 2022 was 96% (2021: 97%).

Composition of the Supervisory Board and Committees

Name	Gender	Year of birth	Nationality	Date of first appointment	End of first term	End of second term
Huub Arendse Chair	M	1958	NL	18-04-2019	2023	
Jan van Rutte Vice-Chair	M	1950	NL	23-11-2015		2024
Karin Bergstein	F	1967	NL	22-04-2021	2025	
Johan Conijn	M	1950	NL	01-01-2016		2024
Marlies van Elst	F	1966	NL	19-04-2018	2022	2026
Leonard Geluk	M	1970	NL	22-4-2021	2025	
Femke de Vries	F	1972	NL	22-4-2021	2025	

Huub Arendse, Chair

Huub Arendse was CFO and member of the Executive Board of Achmea. He is Chair of the Supervisory Board of Achmea Bank.

Jan van Rutte, Vice-Chair

Jan van Rutte was CFO in the Executive Board of ABN AMRO Group. He is member of the Supervisory Board of PGGM and member of the Supervisory Board of Health Center Hoenderdaal.

Karin Bergstein

Karin Bergstein was member of the Executive Board of a.s.r. She is member of the Supervisory Board of Van Lanschot Kempen, Non Executive Director at Chesnara and member of the Supervisory Board of UMC Groningen.

Composition of the Supervisory Board Committees and attendance

Supervisory Board member	Supervisory Board meetings	Audit Committee meetings	Risk Committee meetings	HR Committee meetings	Remuneration Committee meetings	%
Huib Arendse	100%			100%	100%	100%
Karin Bergstein	100%	100%	100%			100%
Johan Conijn	100%	100%	100%			100%
Marlies van Elst	100%		100%			100%
Leonard Geluk	89%	67%		75%	100%	83%
Jan van Rutte	100%	100%				100%
Femke de Vries	100%		100%	100%	100%	100%
Total	98%	92%	100%	92%	100%	96%

Johan Conijn

Johan Conijn is director and senior advisor of housing corporations at Finance Ideas. He is member of the Investment Committee of Amvest Residential Core Fund.

Marlies van Elst

Marlies van Elst was COO of ING Bank in Belgium and Poland and member of the Operations & IT Management Team of ING Group. She is member of the Supervisory Board of Bank Mendes Gans.

Leonard Geluk

Leonard Geluk is general director of the Association of Netherlands Municipalities (VNG). Formerly Councilor Youth & Education at the municipality of Rotterdam.

Femke de Vries

Femke de Vries is professor by special appointment of Supervision at the University of Groningen and a consultant in behavior, culture and leadership.

6.3 Activities of the Supervisory Board

The Supervisory Board monitors the policy of the ExCo, the way in which the latter implements the strategy and oversees general affairs within the company. In doing so, the Supervisory Board focuses on long-term sustainable value creation for BNG Bank's clients and for society. It also monitors the effectiveness of the internal risk management and control systems as well as the integrity and quality of the financial reporting. The members of the Supervisory Board are independent. Depending on the topic being discussed, the Supervisory Board fulfils the role of supervisor, employer or advisor to the ExCo.

Meetings and topics of discussion

The Supervisory Board met eight times in 2022. The regular meetings of the Board are attended by the members of the ExCo and, upon invitation, by the external auditor. Prior to meetings of the Supervisory Board, a private session is held in which only members of the Supervisory Board may participate. Committee meetings are held one week before the regular meeting. During meetings of the Supervisory Board, written and oral reports are presented covering these committee meetings. If the approval of the Supervisory Board is required, the committee concerned gives advice to the Supervisory Board. At the start of each meeting of the Board is determined that no conflicts of interest exist.

In 2022, the Supervisory Board was kept up to date about the developments in and achievement of BNG Bank's strategic objectives. Through quarterly reports, the Board was informed about the status of the strategic objectives and internal developments. Throughout the year, the Supervisory Board and the ExCo spoke about the prioritization and determination. In regular consultation with the ExCo, it was decided to sharpen the bank's focus and to scale back the activities aimed at achieving a number of targets in 2022.

The Supervisory Board devoted much attention in 2022 to the further development of the COO and CCO organisation within BNG Bank. It also closely followed the progress of projects launched in order to improve the lending process, further automation of transaction monitoring and complete the KYC project.

During its meetings, the Supervisory Board regularly discussed the necessary IT-related developments within BNG Bank, such as IT security. The ongoing development of the bank's own IT organisation and the developments at Centric FSS, the bank's major outsourcing partner, were regularly addressed. These topics remain a point of attention for the Board also in 2023.

Throughout the year, the Supervisory Board was kept up to date about ongoing results, as well as commercial developments. Consideration was also given to the follow-up steps taken by BNG Bank in response to not being granted the conditional bonus rate under TLTRO III. The Supervisory Board supports the ExCo in the legal proceedings brought against the decision not to grant the conditional bonus rate.

Finally, the Supervisory Board discussed and approved the 2021 Annual Report, and discussed issues and developments arising from external supervision, capital and liquidity planning and dividend policy.

Permanent education

Each year, members of the Supervisory Board and the ExCo follow a permanent education (PE) programme. Five PE sessions were held in 2022. These sessions covered digitalisation in the financial sector in general and at BNG Bank in particular, sustainable funding, the standard pricing model applied by BNG Bank, compliance and integrity. In addition to the PE sessions, two meetings were held on the topic of BNG Bank clients and client partnerships. These meetings focused on the developments within the residential sector and at housing associations, and on public district heating systems.

Evaluation of the Supervisory Board and the Executive Committee

In accordance with the Banking Code and the Dutch Corporate Governance Code, the Supervisory Board must discuss its own performance once per year. In 2022, the Board carried out a self-evaluation under the supervision of an external party. Based on interviews with the full Supervisory Board, with the individual Board members, with ExCo members and with a number of BNG Bank employees, a report was drawn up about the Board's performance. The overall picture emerging from the self-assessment is positive and an encouragement to continue the current activities of the Supervisory Board. An important activity for the Board in 2023 will be the preparation for the vacancies that arise in 2024 following the departure of two Board members with expertise in banking and housing associations.

The Supervisory Board is also responsible for the evaluation of the functioning of the ExCo and the assessment of the members of the ExCo. It does so on the basis of individual performance and development targets for each ExCo member. In 2022, discussions about the individual objectives were held with all ExCo members.

Contact with stakeholders

The Supervisory Board maintains contact with stakeholders such as the Works Council, clients, shareholders, the external regulator, the external auditor and managers. Members of the Supervisory Board attended three consultative meetings with the Works Council in 2022. The Board has found

these conversations with the Works Council to be constructive, and appreciates the transparent and effective communication between the Supervisory Board, the ExCo and the Works Council.

Contact with the shareholders is conducted in part via the General Meeting of Shareholders, at which the Supervisory Board renders account for its supervision. The Annual General Meeting of Shareholders was held on 21 April 2022. The items on the agenda concerned the approval of the financial statements for 2021, the approval of the proposed dividend, the grant of discharge to the members of the Executive Committee and Supervisory Board for their duties during the 2021 financial year, the amendment to BNG Bank's Articles of Association and the reappointment of Supervisory Board member Marlies van Elst. The AGM agreed to all the resolutions on the agenda.

In 2022, two meetings were held between the Ministry of Finance, BNG Bank's primary shareholder, and the Chair of the Supervisory Board. The chairwoman of the Audit Committee was present at one of the meetings. The Supervisory Board also holds an annual consultation with the external regulator. In addition, members of the Supervisory Board keep in touch with managers of BNG Bank. Where relevant, managers attend specific agenda items at the meetings of the Supervisory Board and the committees. Managers also give presentations if this is required. Lastly, the Supervisory Board maintains regular contact with the external auditor as well as the Internal Audit Department (IAD), while the Board also oversees the performance of the external auditor. In the Supervisory Board's opinion, no situations involving conflicting interests on the part of ExCo members, Supervisory Board members, shareholders and/or the external auditor occurred in 2022 that were of material significance to the company and/or the relevant ExCo members, Supervisory Board members and/or the external auditor.

6.4 Activities of the Supervisory Board committees

The four Supervisory Board committees support the Supervisory Board in monitoring the activities of the Executive Committee.

The committees prepare the Supervisory Board's decision-making policy and advise the Supervisory Board on various topics. Each committee has its own set of rules and regulations. In principle, the committees meet one week before the regular meeting of the Supervisory Board.

Audit Committee

The Audit Committee consists of Karin Bergstein (Chair), Jan van Rutte, Johan Conijn and Leonard Geluk. The Audit Committee prepares decision-making by the Supervisory Board in respect of financial reports, internal control systems and reports from internal audit and the external auditor. In addition to the Audit Committee members, the CEO and CFO, the head of IAD, the head of Finance & Control and the external auditor participate in the meetings of the Audit Committee. The Chair of the Risk Committee is also a member of the Audit Committee. The Chair of the Supervisory Board attends the Audit Committee meetings as a permanent observer. The Audit Committee holds a private session with the external auditor and the head of IAD prior to some of the meetings. The Chair of the Audit Committee meets separately with the head of IAD and the external auditor five times a year, around the time of the Audit Committee meetings.

The Audit Committee met five times in 2022. The Audit Committee discussed the financial statements and annual report for 2021. It also addressed the altered requirements on filing the financial statements and the annual report. Another topic of discussion was the Pillar 3 Disclosure Report. The Audit Committee gave the Supervisory Board a positive recommendation on the approval of the financial statements. A positive recommendation was also given on the proposal to make a dividend of 60% of net profit in 2021 available for distribution. Furthermore, the Audit

Committee spoke in detail about the internal quarterly financial reports. Special consideration was given to the significant financial items in relation to the figures and the disclosures. These items were:

Impairments of loans and receivables

The Audit Committee discussed the provisions on the basis of the quarterly reports and the auditor's audit. Special consideration was given to clients in the biomass industry and the liquidation of Econocom. Specifically, the Audit Committee looked at the impact of high inflation on the various sectors in which BNG Bank operates. It discussed the correct application of IFRS-9, as well as the reason for applying a management overlay in view of the uncertainty for companies in the healthcare sector caused by the extremely high inflation rate. Based on these discussions, the Audit Committee agreed to the provisions formed.

Fair value of financial instruments

The Audit Committee was informed about the methods used and the outcome of management valuations. Based on these discussions, the Committee agreed to the methodology applied and the outcomes.

The Committee was kept up to date through quarterly reports on key figures, developments and forecasts concerning commerce, profitability, solvency, capital, liquidity and funding. In response to this, the Audit Committee discussed the quality of the financial results. The Committee also discussed the evolution of the margin over the short and long term. In this context, it looked at the price dynamics in response to the TLTRO and at the missed TLTRO conditional bonus rate.

The Audit Committee considered the rate of success across the various sectors. Along with the development of the provisions, it discussed the cost development within BNG Bank. The initiatives relating to the part of the loan portfolio designated as 'legacy' (in connection with the updated strategy) were another topic of discussion. In addition, the Audit Committee spoke about the management of the internal control systems and the measures taken in that context.

The Audit Committee discussed the audit plan with the external auditor. It also discussed the board report to the 2021 financial statements, prior to its discussion by the entire Supervisory Board. The main topics were the audit scope, materiality and key audit issues. The progress of the transformation was discussed as well. Additional sections on fraud risks and continuity were added to the audit opinion, based on BNG Bank's status as a Public-Interest Entity.

The Audit Committee monitors the activities of the Internal Audit Department during each meeting. In doing so, it addresses the key IAD findings and the progress of the implementation of the IAD findings. The Committee approved the IAD's annual plan. The annual plan was discussed in the context of the overall implementation of the Risk & Control Framework. The Audit Committee is satisfied with the IAD's altered working method, which is reflected in the Audit Plan and Audit Charter for 2022 approved by the Audit Committee.

Finally, the Audit Committee discussed the cost development in 2022 and the 2022 budget in preparation for their discussion by the Supervisory Board.

Risk Committee

The Risk Committee supports the Supervisory Board in supervising the activities of the ExCo with regard to risk management and the management of the various risks and corresponding risk areas. The Risk Committee consists of Johan Conijn (Chair), Marlies van Elst, Karin Bergstein and Femke de Vries. In addition to the Risk Committee members, the CEO and CRO, the head of IAD, the head of Risk Management and the head of Compliance

participate in the meetings of the Risk Committee. The Chair of the Supervisory Board attends the Risk Committee meetings as a permanent observer. The Chair of the Risk Committee meets with the head of Risk Management at least once a year, and at least once a year with the head of Compliance. Consultations also take place around the time of the Risk Committee meetings.

The Risk Committee met five times during the financial year. The Risk Committee periodically discusses the effectiveness of the structure and operations of the internal risk management systems aimed at controlling financial and non-financial risks. Each quarter, the Committee receives the Integrated Risk Report. This report includes the reports from Risk Management, Compliance and Security, together with a joint opinion from the CRO column. In particular, the Risk Committee considers the recommendations which the CRO column makes to the ExCo.

In the Integrated Risk Report, the Risk Management department reports on the monitoring of the bank's risk profile in relation to the risk appetite approved by the Supervisory Board. The reports discuss the status of the credit, market and liquidity-based risks, as well as on operational and strategic risks. In response to these risk reports, the Risk Committee spoke at length about the credit risk, focusing on the review process and the activities of the first and second lines. Operational risk was discussed as well. Incident analyses were covered, as well as process risks in relation to both projects and 'people risk' within a changing organisation. In addition, the Risk Committee discussed developments relating to ESG risk, specifically climate and environmental risk.

The compliance report included in the Integrated Risk Report examines integrity risks, compliance with existing legislation and regulations, and the preparation for and implementation of new legislation and regulations. In response to these reports, the Risk Committee discussed the results of the Systematic Integrity Risk Analysis (SIRA). Topics discussed included the privacy organisation and projects in the field of client integrity. Also discussed were monitoring assurance, implementation of ESG legislation and regulations, and the initiatives taken to

this end. Developments in the areas of transaction monitoring and client integrity were discussed as well. Regarding client integrity, the Risk Committee addressed the way tax integrity is taken into account as a key topic. The Risk Committee discussed the continuing development of the compliance function, as well as the Regulatory Change Framework (RCF), which aims to provide more oversight during the implementation of laws and regulations. Furthermore, the Committee was updated on the acquisition and implementation of tools for the systematic recording of non-financial risks and associated controls and monitoring activities. In 2022, the Risk Committee also discussed the root cause analyses of a number of incidents, including the TLTRO incident, and the risk analysis of restrained remuneration policies.

The third pillar of the Integrated Risk Report is the report from the Security department. Throughout 2022, the Risk Committee regularly discussed IT security, partly in response to an external review of the bank's IT security. Cyber security risks were also discussed.

The Risk Committee prepared the annual adoption of the Risk Appetite Statement (RAS) by the Supervisory Board. Each year, the Risk Committee also discusses the updated Recovery Plan and the outcome of the Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). Part of the SREP involves the assessment of risks relating to capital (ICAAP) and liquidity (ILAAP). The documents drawn up as part of this process form the basis of the regulator's assessment of the capital requirement.

The Audit Committee and the Risk Committee held one joint meeting in 2022. During this meeting, the members of the respective committees were updated on the impact of non-performing exposures on BNG Bank's capital. The management of the various types of concentration risk and the going-concern approach of the IRRBB (Interest Rates for Banking Book) were also discussed at this meeting. In addition, consideration was given to the plans for setting up a new data warehouse.

HR Committee

The HR Committee consists of Huub Arendse (Chair), Femke de Vries and Leonard Geluk. The HR Committee's responsibilities include the recruitment and selection of members of the Supervisory Board and statutory members of the ExCo, the periodic evaluation of the performance of the Supervisory Board and the ExCo as a whole and the assessment of the performance of individual statutory members of the Supervisory Board and ExCo. The HR Committee also supervises BNG Bank's broader HR policy. The HR Committee prepares the Supervisory Board's decision-making on this point, thereby supporting the Supervisory Board in its role as employer. In addition to the members of the HR Committee, the CEO and the head of HR participate in the meetings of the HR Committee.

The HR Committee met five times in 2022. Key topics addressed during these meetings were the evolution and implementation of the HR strategy, the leadership development within the bank and the actions ensuing from the employee surveys conducted every quarter. Much consideration was given to the presentation of BNG Bank as an attractive employer, as laid down in the HR strategy. During the year, the HR Committee intensively monitored the development of the employer brand story and the development of good leadership within the bank, and was pleased to establish that significant progress had been made in these areas.

In addition, the Committee looked at diversity within BNG Bank and the analysis of a potential gender pay gap. The HR Committee endorses the steps which BNG Bank has taken to strengthen employee diversity. Furthermore, the HR Committee established that there is no gender pay gap within the organisation.

The HR Committee spoke about the process and outcomes of BNG Bank's annual Strategic Personnel Planning.

Remuneration Committee

The Remuneration Committee consists of Femke de Vries (Chair), Huub Arendse and Leonard Geluk. The Remuneration Committee is responsible for preparing the decision-making by the Supervisory Board concerning the remuneration of the Supervisory Board, the ExCo and senior management, including decisions that have consequences for risk management within the company. As is the case for the activities of the HR Committee, this responsibility primarily centres around the 'employer' role of the Supervisory Board. In addition to the members of the Remuneration Committee, the CEO and the head of HR participate in the meetings of the Remuneration Committee.

The Remuneration Committee met once in 2022. The remuneration policy for the Supervisory Board was discussed at that meeting. This policy is approved each year by the Remuneration Committee in accordance with the Restrained Remuneration Policy. The Remuneration Committee gave the Supervisory Board a positive recommendation on the approval of the policy. In addition, consideration was given to the remuneration of employees – or 'Identified Staff' – capable of impacting the bank's risk profile. The Committee also took note of the outcome of the annual risk analysis of the controlled remuneration policy.

In the Remuneration Report (published on the [website](#)) prepared by the Remuneration Committee, the Supervisory Board reports on the execution of the remuneration policy for the ExCo and employees, and on the implementation of the remuneration scheme for the Supervisory Board.

Merlien Welzijn
Executive director
Woonpartners
Midden-Holland

Ilona Sijm
Relationship manager
Social Housing
BNG Bank

Woonpartners Midden-Holland and BNG Bank

Financing middle-income rentals for a healthier housing market

Housing association Woonpartners Midden-Holland manages a sizeable social housing portfolio in the low-income market segment – with rents of up to 800 euros per month – in the region around Gouda, Waddinxveen and Boskoop. Last year, its board decided to expand the portfolio with a relatively small number of homes in the middle-income segment. Merlien Welzijn, executive director of the housing association, explains why; Ilona Sijm, account manager at BNG Bank, explains why the bank is happy to finance this expansion.

Healthy housing market

‘A healthy housing market offers people mobility’, says Welzijn. ‘However, the middle-income segment has for many years been insufficiently attractive to commercial landlords. As a result, growth in the number of homes to let in this segment has stagnated. We felt that things could not go on like this. Because if current tenants cannot progress to the middle-income segment, no homes will become available for first-time tenants with a low income.’

Non-‘sgei’ homes

Strictly speaking, due to the higher rents, these homes in the middle-income segment do not meet the definition of ‘services of general economic interest’ (sgei), a legal definition introduced in 2018 to prevent the possibility of housing associations causing market disruption. Welzijn: ‘But because we have provided adequate evidence that insufficient rental housing is being offered by commercial landlords in this region, the investment is allowed.’

‘BNG Bank have been our principal banker for many years, so they are familiar with our portfolio.’

Merlien Welzijn

Mixed neighbourhood, better neighbourhood

Merlien Welzijn points out the importance of having a good mix of residents in the neighbourhood. ‘A neighbourhood where everyone lives in social housing has a higher risk of deteriorating. It can suffer from poverty and easily fall victim to degradation. But the addition of even a small percentage of wealthier residents transforms the entire neighbourhood. Gouda-Oost, for example, was for many years a neighbourhood with a bad reputation. But by attracting more middle-income residents, an upward spiral was set in motion that has utterly transformed the neighbourhood. That is why we want to ensure that enough homes become available in the middle-income segment.’

Reliable partner

Ilona Sijm, BNG Bank’s relationship manager for Woonpartners Midden-Holland, says that BNG Bank fully understands the step taken by Woonpartners Midden-Holland: ‘One of the reasons why we are financing this expansion worth about 25 million euros is that we fully endorse the vision of this housing association for a healthy housing market. Furthermore, Woonpartners Midden-Holland has for many years been a transparent and reliable client.’

Being a principal banker is a plus

Welzijn says she is happy that BNG Bank decided to finance the expansion. ‘They have been our principal banker for many years, so they are familiar with our portfolio. In a project like this, you inevitably run into surprises. To give one example, BNG Bank’s valuer recently put a lower value on our collateral than our own valuation. So that meant we had to renegotiate. But that did not put a dent in the progress towards the loan, because there was mutual trust that we would be able to reach a deal, and that’s what counts.’

The financing from BNG Bank will enable Woonpartners Midden-Holland to expand its portfolio with about 130 apartments, which will be built in several neighbourhoods in the region.

7 SUPPLEMENTARY INFORMATION

7.1 Value creation and materiality

This annual report shows how BNG Bank created financial and non-financial value for its stakeholders in 2022. The annual report was prepared in accordance with the standards of the Global Reporting Initiative applicable from 2021 onwards. These guidelines provide a generally accepted system for reporting to internal and external stakeholders. In accordance with the guidelines, a materiality analysis was performed to determine the topics that are of material importance.

The topics are part of the broader strategy and objectives of BNG Bank in 2022. This section reports on the management of the activities relating to these topics.

Materiality analysis

The purpose of BNG Bank is to make a social impact. Thanks to its outstanding credit rating, BNG Bank is in a position to provide the public sector with affordable financing. The bank aims for maximum social impact in all its activities. The organisation has performed a comprehensive trend analysis. The emphasis of the analysis was on developments in the public sector that might affect the activities of BNG Bank. A variety of sources were used for the analysis, such as a competition analysis, SWOT analysis and dialogue with the bank's Executive Committee. Based on these trends, the impacts of BNG Bank were identified.

For each impact, BNG Bank determined whether it was an actual or potential impact in relation to its business activities. It also determined whether the impact would have a positive or negative effect on the economy, climate and people, including any possible effect on human rights. The bank also assessed the timeframe within which the impact would arise, distinguishing between short, medium and long-term impacts. It should be noted that an impact as described above may relate to more than one of the three aspects (economy, climate, people). At the same time, an impact can have both positive and negative effects, depending on the context in which it arises.

The significance of the impact is determined by a subjective weighting of the severity and probability of it occurring. Based on this weighting, the most significant impacts were translated into seven material topics in order of importance. These topics were discussed with around two hundred members of

staff, an official delegation of young employees of BNG Bank, and the senior management of the bank. The Executive Committee then approved the material topics, after which the Supervisory Board accepted them. The external auditor was asked to review the selection of topics.

Material topics

2022	2021
1. Market leader in the public domain	1. Affordable financing
2. Social impact on five SDGs	2. Sustainability financing
3. Client partnerships and stimulating social impact of clients	3. Client partnerships aimed at increasing sustainability/ Encouraging responsible business operations of clients
4. Ethical conduct in accordance with core values	4. Ethics and compliance
5. Data security and high-quality data	5. Data security
6. Efficient organisation	6. Efficient organisation
7. Attractive and future-proof work environment	7. Employees with future-oriented skills / Attractive employer

Comparison with the material topics for 2021

Material Topic 1 was 'Offering affordable financing'. This was a means of achieving market leadership, which is essential for the bank to be able to fulfil its mission.

Material Topic 2 was 'Sustainability financing'. This objective was made more specific by mentioning the SDGs.

Material Topics 3 and 7 were worded more succinctly than in 2021.

Material Topic 4 was 'Ethics and Compliance'. This was made more specific by adding a reference to the core values.

Material Topic 5 was previously only concerned with data security; it has been expanded to include data quality, based on the identified impact of the quality of data.

Material Topic 6 is unchanged.

Explanation of the material topics

The material topics were formulated on the basis of a grouping of different impacts. The following paragraphs explain the impacts of each material topic.

MARKET LEADER IN THE PUBLIC SECTOR

Government support and monetary interventions resulting from Covid-19 – The government support received by public parties prevented any deterioration of the credit risk profile. The ECB's monetary interventions also reduced BNG Bank's funding costs. Both actions supported the financial results and the availability of money on the capital market, and thus our ability to lend money to all clients at attractive rates, even in difficult circumstances.

Attractive rates resulting from sustained low interest rates – The sustained low interest rates in place at the end of 2021 had a negative effect on banks' financial results. BNG Bank grants loans with long terms. This means the impact of these low interest rates will be felt for a long time, improving the bank's competitive position. BNG Bank is able to provide financing at relatively low rates.

Completion of the European banking union – In the long term, BNG Bank foresees potential negative consequences from an integrated capital market. It would make it easier for many of its clients to switch to foreign providers, which could in turn reduce BNG Bank's market share and thus decrease the social impact the bank can make. This development is still surrounded by a great deal of uncertainty.

Climate risks – In 2022, BNG Bank began to systematically identify the climate risks in its portfolio. In the long term, transition risks resulting from climate change could lead to irreversible deterioration in the quality of parts of the loan portfolio. An assessment of such risks must be performed for all new loan applications. Because of BNG Bank's low risk appetite, this could have a negative impact on its market position in some client segments.

Stakeholder value – If other parties focus less on shareholder value and more on *stakeholder value*, they will become more like BNG Bank and start to compete with the bank more directly. However, BNG Bank carefully monitors its favourable position on the money and capital market and does not expect its competitive position to be threatened.

SOCIAL IMPACT ON FIVE SDGS

ESG ratings play an important role in sustainable investment decisions – BNG Bank's ESG bond framework enables the bank to serve a broader investor base than in the past. The importance that investors place on ESG ratings is increasing, due to the desire to avoid greenwashing. The bank has updated its framework for ESG bonds. The methodology for this framework has been simplified and made more transparent; it is now also based on SDGs. This methodology has been externally assessed by ISS-ESG. Around 36% of the funding was obtained under the new framework.

Hybrid digital meetings and events – BNG Bank facilitates staff to reduce their travel. For both day-to-day activities and events, BNG Bank facilitates digital working. In 2022, staff spent a substantial portion of their working hours working from home, and both the Annual General Meeting and extraordinary general

meetings of shareholders were held as hybrid events. Staff no longer fly when travelling 500 km or less.

CLIENT PARTNERSHIPS AND STIMULATING THE SOCIAL IMPACT OF CLIENTS

Reducing CO₂ emissions – BNG Bank has signed the Paris Climate Agreement 2030 to make a positive contribution to combating climate change. To achieve the set targets, the bank is actively working to reduce its carbon emissions and monitor the carbon emissions of its clients. The 'Climate Plan – Going Green' was published on the [website](#) in late 2022. These actions contribute to the targets BNG Bank has set itself in relation to Affordable and clean energy (SDG 7) and Climate action (SDG 13).

Tackling the shortage of affordable housing – Housing corporations are working to create more mid-market rental properties, to facilitate the transition out of social rental housing. To this end, a covenant was signed in 2022 between the government and other organisations. BNG Bank made a concrete contribution to this effort via loans subject to solvency requirements, and sees further opportunities for action in 2023.

ETHICAL CONDUCT IN ACCORDANCE WITH CORE VALUES

Increasing public attention on behaviour, communication, interaction, standards and values – Because of its position in society and its high credit rating, preserving its impeccable reputation is of the utmost importance to BNG Bank. To maintain staff behaviour and commitment at the desired high level, the bank has set a standard for staff engagement. The bank attaches great importance to the extent to which staff state that the core values of BNG Bank guide their actions. Quarterly staff surveys are used to assess the influence of the core values and staff engagement.

DATA SECURITY AND HIGH-QUALITY DATA

Higher standards for data quality – BNG Bank is intrinsically motivated to improve the quality of the services it provides to its clients with the help of good data. An improvement in the quality of BNG Bank's service delivery will put the bank's clients in a better position to focus on their own impact and value creation. In addition, the supervisory authority

has increased the requirements around data quality. BNG Bank aims to comply with all standards set by regulators.

EFFICIENT ORGANISATION

Digitalisation – BNG Bank is working to improve the digitisation of data and digital methods of exchanging data. This will increase both the efficiency and the quality of business processes. A faster turnaround time for the lending process will improve the client experience. Exchanging data digitally will also reduce carbon emissions. Transactions with financial counterparties now take place largely via digital platforms. The client process will be further digitalised through the My BNG Bank portal.

Increasing complexity of laws and regulations –

The bank aims to provide a smooth lending process for its clients, with a minimum of mistakes. Labour-intensive regulations, such as those relating to Customer Due Diligence (CDD), make this more difficult. Unavoidably, such regulations lead to higher

costs. These higher costs have a negative impact on the affordability of the rates for its clients.

ATTRACTIVE AND FUTURE-PROOF WORK ENVIRONMENT

Greater attention on staff recruitment, development and retention – As a consequence of growing labour market shortages, perceived workloads within the organisation are increasing. This could lead to more stress, and may ultimately lead to a loss of productivity. Accordingly, BNG Bank is stepping up its efforts to attract new staff.

MANAGEMENT OF MATERIAL TOPICS

The following tables report on the management of the material topics and the set KPIs in 2022. The associated actions are also identified.

Actions in response to a negative impact

One negative impact resulting from BNG Bank's business model has been identified.

Impact (actual/potential)

Action

High workloads due to labour market shortages

In the third quarter of 2022, BNG Bank conducted a more extensive prioritisation of its activities to reduce perceived workloads. The organisation also stepped up its efforts to recruit new staff.

Policy and actions with regard to material topics

<i>Material topic</i>	<i>KPI</i>	<i>2022 policy and planned actions</i>	<i>Actions taken</i>
Market leader in the public domain	Scoring percentage for lending volume exceeds 55%.	BNG Bank has a pricing policy that leaves room for interventions when required by the market situation. <i>Planned action</i> Monthly reporting and adjustment.	Monthly monitoring found that the actual scoring percentage exceeded the targeted scoring percentage at all times during the year.
Social impact on the total of five SDGs	Increase of the social impact in 2022 relative to the impact in 2021 exceeds 0.	The social impact made in 2022 should exceed the impact made in 2021. A baseline measurement of the impact will be performed in the first quarter of 2022, followed by a first measurement at the end of 2022.	Based on a preliminary methodology, the baseline measurement and first measurement were performed.
Social impact on five SDGs	Increase of the social impact in 2022 relative to the impact in 2021 exceeds 0.	BNG Bank will draw up and implement an engagement strategy vis-à-vis its clients.	The engagement strategy was drawn up in 2022.
Client partnerships and stimulating social impact of clients	BNG Bank's Net Promoter Score among clients to which it has provided loans is 20% or higher.	Requesting clients to rate their satisfaction to calculate the Net Promoter Score.	The information was gathered from clients to whom BNG Bank has provided lending subject to solvency requirements.
Client partnerships and stimulating social impact of clients	Reduction in BNG Bank's CO ₂ emissions of the loan portfolio relative to the 2021 measurement exceeds 0.	Measuring CO ₂ emissions.	The CO ₂ emissions were measured.
Ethical conduct in accordance with core values	Extent to which employees indicate that core values guide their behaviour corresponds to a score of 7.5 or higher.	The monitoring of this score will take place quarterly by conducting surveys among all employees.	Workshops were held for all managers to increase awareness of the core values within the organisation. In addition, staff were asked in a survey about the extent to which they saw the core values reflected in their managers' behaviour. The scores from the measurements were below the target. This was accepted as part of the prioritisation of strategic activities in September 2022.
Ethical conduct in accordance with core values	Employee engagement score exceeds 7.5.	The monitoring of this score will take place quarterly by conducting surveys among all employees.	The scores from the measurements were slightly below the target. This was accepted as part of the prioritisation of strategic activities in September 2022.
Data security and high-quality data	Score for the quality and accessibility of data is 'Good' or higher.	This score will be measured on the basis of various performance indicators.	Based on the monitoring of a number of activities and milestones, a qualitative measurement method has been developed. Concrete action is being taken in respect of

Continuation of previous page <i>Material topic</i>	<i>KPI</i>	<i>2022 policy and planned actions</i>	<i>Actions taken</i>
Efficient organisation	Improving the turnaround time for the client acceptance process. The turnaround time for the CDD process is less than 48 days.	The turnaround time for the client acceptance process is measured on the basis of the time required for the CDD investigation.	the data quality of the Credit Loan Tape and reporting for the regulator. CDD turaround time measurements were conducted throughout 2022. To reduce the turnaround time, actions on points for improvement were agreed upon. The complexity of clients varies greatly between measurement periods.
Efficient organisation	Improving the turnaround time for the credit review process. The turnaround time for credit reviews is less than 81 days.	Improvement will be measured on the basis of the reduction of the turnaround time for credit reviews.	The measurements were conducted each quarter. The scores from the measurements were below the target. This was accepted as part of the prioritisation of strategic activities in September 2022.
Efficient organisation	The 'First Time Right' percentage for credit reviews exceeds 77%.	Improvement will be measured on the basis of the improvement on the 'First Time Right' principle.	The 'First Time Right' percentage moved towards the set standard over the course of the year.
Attractive and future-proof work environment	Employees rate the extent to which BNG Bank offers them the opportunity to develop with a score of 7.5 or higher.	The monitoring of this score will take place quarterly by conducting surveys among all employees.	The measurements were conducted each quarter. To increase its attractiveness as an employer, in 2022 BNG Bank acquired an online learning platform which is easy for staff to use. The scores from the measurements were below the target. During the course of the year, recruitment activities became a greater priority.
Attractive and future-proof work environment	Employee Net Promoter Score (extent to which employees see BNG Bank as an attractive employer) is 3 or higher.	Monitoring van de score vindt ieder kwartaal plaats door middel van enquêtes onder alle medewerkers.	The score was below the set standard during the year. The results were discussed with staff.

Outcomes on KPIs and effectiveness of the management of material topics

<i>Material topic</i>	<i>KPI and target</i>	<i>Outcome</i>	<i>Effectiveness of management actions</i>
Market leader in the public domain	Scoring percentage for lending volume exceeds 55%.	The scoring percentage for 2022 was 67.5%.	Regular management was effective; the target scoring percentage was achieved.
Social impact on the total of five SDGs	Increase of the social impact in 2021 relative to the impact in 2021 exceeds 0.	Based on a preliminary methodology, the social impact made in 2022 has increased compared to the impact made in 2021.	The preliminary result was higher than the set standard.
Client partnerships and stimulating social impact of clients	BNG Bank's Net Promoter Score among clients to which it has provided loans is 20% or higher.	The necessary information was gathered from clients to whom BNG Bank has provided lending subject to solvency requirements.	The measurement was performed in the domain of lending subject to solvency requirements. Because BNG Bank's client portfolio also includes lending that is not subject to solvency requirements, this measurement is not representative.
Client partnerships and stimulating social impact of clients	Reduction in BNG Bank's CO ₂ emissions relative to the 2021 measurement exceeds 0.	The CO ₂ emissions related to BNG Bank's loan portfolio were 7,0% lower in 2022 compared to 2021. This is measured in emissions in tons divided by the loan volume in millions of EUR.	
Ethical conduct in accordance with core values	Extent to which employees indicate that core values guide their behaviour corresponds to a score of 7.5 or higher.	The score for 2022 was 6,3 on average.	The scores from the measurements were below the target.
Ethical conduct in accordance with core values	Employee engagement score exceeds 7.5.	The score for 2022 was 7,2 on average.	The scores from the measurements were slightly below the target. This was accepted as part of the prioritisation of strategic activities in September 2022.
Data security and high-quality data	Score for the quality and accessibility of data is 'Good' or higher.	An integral measurement is not yet possible.	Measurements did take place for a number of underlying performance indicators. A method for measuring data quality is still being developed. It proved infeasible to expand this to a comprehensive quantitative measurement during the year.
Efficient organisation	Improving the turnaround time for the client acceptance process. The turnaround time for the CDD process is less than 48 days.	The turnaround time for the CDD process was 73 days in average in 2022.	Due to qualitative process improvements, the objective of reducing the turnaround time was not achieved.
Efficient organisation	Improving the turnaround time for the credit review process.	The turnaround time for credit reviews was 98 days on average for 2022.	The turnaround time for credit reviews increased during the year. The set standard was not achieved. The 'First

Continuation
of previous
page

	<i>KPI and target</i>	<i>Outcome</i>	<i>Effectiveness of management actions</i>
<i>Material topic</i>			
	The turnaround time for credit reviews is less than 81 days. The 'First Time Right' percentage for credit reviews exceeds 77%.	The 'First Time Right' percentage was 75,8% for 2022.	Time Right' percentage showed an upward trend during the year and exceeded the standard.
Attractive and future-proof work environment	Employees rate the extent to which BNG Bank offers them the opportunity to develop with a score of 7.5 or higher. Employee Net Promoter Score (extent to which employees see BNG Bank as an attractive employer) is 3 or higher.	The score for 2022 was 7.2 on average. The score for 2022 was -6.1 on average.	The measurements were conducted each quarter. To increase its attractiveness as an employer, in 2022 BNG Bank acquired an online learning platform which is easy for staff to use. The scores from the measurements were below the set target. During the course of the year, recruitment activities became a greater priority. The score was below the set standard during the year. The results were discussed with staff.

Stakeholder engagement in 2022

A number of internal stakeholders were involved in management actions in 2022. Every three months, the Supervisory Board is informed of progress in relation to the material topics and set KPIs. The Supervisory Board also took note of the prioritisation of strategic activities in September 2022. Senior management were intensively involved in setting the KPIs and prioritising the strategic activities.

In 2022, client forums were held to collect feedback from clients about BNG Bank. Discussions were held with the supervisory authority about management actions performed in 2022.

Value creation model

Purpose

Driven by social impact

Core values

Sustainable, reliable and professional

Core activities

Lending and payment services in the public domain

Strategic focus

More Focus

Operational Excellence

Enhancing client partnerships

Strengthening the organisation

Material topics

Market leader in the public domain

Social impact on the 5 SDGs

Customer partnerships and stimulating the social impact of customers

Ethical conduct in accordance with core values

Data security and high quality data

Efficient organisation

Attractive and future-proof work environment

Indicators

The lending volume scoring percentage is 67.5%.

Based on a preliminary methodology, the social impact made in 2022 has increased compared to the impact made in 2021.

The reduction in BNG Bank's CO₂ emissions relative to the 2021 measurement is 7.0%.

The extent to which employees indicate that the core values guide their behaviour is 6.3.

The employee engagement score is 7.2.

The score for the quality and accessibility of data cannot yet be fully measured.

The turnaround time for the CDD process is 73 days.

The turnaround time for credit reviews is 98 days.

The 'First Time Right' percentage for credit reviews exceeds 75.8%.

The extent to which BNG Bank gives its employees an opportunity to develop is 7.1.

The Employee Net Promoter Score | Extent to which employees see BNG Bank as an attractive employer is -6.1 or higher.

Impact

7.2 Reporting Principles

In its 2022 annual report, BNG Bank accounts for its activities during the 2022 financial year. The annual report represents a balanced and complete analysis of the situation on the balance sheet date, the development and the results during the financial year, and it contains financial and non-financial performance indicators.

GUIDELINES USED AND DEFINING THE SCOPE OF REPORTING

Legislation and reporting guidelines

BNG Bank draws up its annual report in accordance with Section 391 of Book 2 of the Dutch Civil Code, the EU Directive on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings (2013/34/EU) and the Directive amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups (2014/95/EU).

The annual report has been prepared in accordance with the GRI Standards (Sustainability Reporting Guidelines of the Global Reporting Initiative). The annual report shows how BNG Bank created financial and non-financial value for its stakeholders in 2022, in accordance with the International <IR> Framework. The report provides an overview of the principal developments and the performance of BNG Bank in 2022, and shows how the bank deals with opportunities, risks and uncertainties. The annual report is based on the topics designated as material by the ExCo and stakeholders. BNG Bank participates in the Transparency Benchmark, a survey of the Ministry of Economic Affairs and Climate Policy into the content and quality of external reporting on the social aspects of enterprise.

Defining the scope of the annual report

Non-financial information for the 2022 calendar year is included in the 2022 annual report to inform stakeholders about the public role of BNG Bank in relation to its mission, strategy and objectives. The information in this report relates to BNG Bank N.V. The two subsidiaries BNG Gebiedsontwikkeling B.V. and Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V. have not been included in this report, as both subsidiaries are being phased out. Where non-financial data relate to subsidiaries, this is indicated. Both subsidiaries are included in the consolidated financial statements. There were no potential or actual acquisitions in the year under review. The performance of suppliers, sources of funding, clients and other parties in the chain is not included in the figures.

Codes and guidelines observed

BNG Bank endorses a number of codes of conduct and international conventions and guidelines. BNG Bank has undertaken to comply with the Dutch Banking Sector Agreement on international responsible business conduct regarding human rights (2016). As of 2020, and pursuant to the latter agreement, BNG Bank has applied the Equator Principles, a risk management framework for determining, assessing and managing environmental and social risk in project finance. Along with other financial institutions, BNG Bank committed to the Climate Agreement in 2019. As a result of this agreement, the bank reports on the climate-based impact of its lending activities. In 2022, it produced a [Climate Plan](#) to contribute to the reduction of CO₂ emissions. BNG Bank endorses the future-oriented banking package of the Dutch Banking Association (NVB), which brings together the Social Charter, the Dutch Banking Code and a set of rules of conduct associated with the banker's oath, through which the banking sector explicitly states how it strives for service-orientated and sustainable banking. BNG Bank adheres to the recommendations under the UN Global Compact, the UN Guiding Principles on Business and Human Rights and the OECD Guidelines for Multinational Enterprises, and has implemented these recommendations in its relevant procedures. BNG Bank complies with the provisions of the Dutch Corporate Governance Code (2016 revised version) by ensuring that its working methods align as closely as possible with the Code, among other standards. An overview of compliance with the principles and best practice provisions of the Dutch Corporate Governance Code can be found on BNG Bank's [website](#).

Data collection

The quantitative and qualitative information in this annual report was collected on the basis of requests to provide data, requests for information and through interviews. Sources of data include staff records, financial reports, incident registration, and the registration of reports from internal confidential counsellors and the Compliance Officer. Information was provided by the departments of Compliance, Finance & Control, HR, Risk Management, Security and Treasury & Capital Markets. In addition, interviews were conducted with employees of the departments of Business Strategy & Control, Relationship Banking and Lending. BNG Bank follows the GRI Standards for the quality of the data included in this annual report. The non-financial data in this report relate to the 2022 reporting year. Where possible, data and results are also reported for previous years.

Management cycle

The ExCo is responsible for strategy, company objectives, content and implementation of policy. The directors and heads of department that report directly to the ExCo are responsible for achieving the objectives in accordance with policy frameworks, and for measuring performance. The ExCo monitors policy implementation and the achievement of objectives on the basis of monthly or quarterly reports prepared by the directors, heads of department and control functions. Where necessary, adjustments are made on the basis of progress against the objectives. Performance against the objectives set is externally reported in the annual report. In turn, the ExCo and senior management evaluate policy as well as the designated objectives in preparation for the annual management cycle. The lessons drawn from the evaluation are incorporated into the subsequent management cycle and reported to the Supervisory Board. New policy and procedures are assessed in terms of coherence with existing policy and procedures, and implemented by means of work meetings and publication on the intranet. The policies, procedures and support systems of BNG Bank and its subsidiaries are subject to internal audits.

EU Taxonomy

Promoting the financing of sustainable growth is an important goal of the European Commission. The EU Taxonomy was drawn up for the purpose of a uniform definition of sustainable activities. BNG Bank monitors progress with regard to the EU Taxonomy closely, continuously assessing its impact on strategy and business operations. Amendments for the short and medium term are made where necessary.

BNG Bank is a bank of and for the public sector and motivated by achieving the maximum social impact. The objective of the EU Taxonomy appears to dovetail neatly with this. Due to the specific character of BNG Bank's loan portfolio, a number of specific challenges apply. For example, BNG Bank only lends to local and regional authorities and/or the public sector. These are mostly excluded from the EU Taxonomy. To be able to report on its implementation of the EU Taxonomy on a voluntary basis, BNG Bank relies on the willingness and capacity of borrowers to provide information voluntarily.

Principles and methods used in determining CO₂ emissions of loan portfolio

The CO₂ emissions associated with the loan portfolio were calculated based on the method developed by the Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF). BNG Bank reported for the first time on the CO₂ emissions associated with its lending activities in its annual report for 2019, covering the year 2018. Due to the availability of necessary data, reporting always covers the year preceding the bank's current reporting year. Each year, we work with Het PON Telos on improving the methodology and enhancing the quality of internal and external data. In that context, we have now recalculated the figures for previous years.

The CO₂ emissions of the various client sectors for 2019, 2021 and 2022 are shown in the table 'Calculation of the CO₂ Emissions Associated with the Loan Portfolio'. The percentages in brackets indicate the share of the total loans outstanding in the relevant client segment that was included in the measurement.

It is often still necessary to resort to sector averages or reasoned estimates in calculations of the emission data of the various sectors. Public sources were

used for this purpose. In most cases, an estimate of the emissions is used rather than the actual emissions figure. The share of the financing provided by BNG Bank in the emissions of a client or project is calculated by multiplying the bank's share in the total balance sheet size of this client or project by the total greenhouse gas emissions of this client.

Calculation is based on the bank's outstanding loans at year-end 2018, 2019 and 2021 (based on nominal amounts outstanding). The emissions data is derived from or calculated based on public data available from Statistics Netherlands (CBS), the Human Environment and Transport Inspectorate, the CBIG (implementing body of the Ministry of Health, Welfare and Sport), the Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) and sustainability reports of the financed institutions. The calculations were performed by Het PON & Telos. For the definitions of terminology used in this chapter, please refer to the Glossary and the [[PCAF rapport Greenhouse Gas Emissions of BNG Bank Loan Portfolio, reporting year 2022](#)].

In 2022, BNG Bank also published its 'Going Green' [climate plan](#). This report uses the emissions data associated with the portfolio as well, comparing these figures with the Paris-aligned decarbonisation pathways. However, this report looks only at the scope 1 and scope 2 emissions of our clients, in respect of four focus sectors. The PCAF report explains how these figures tie in with each other.

CALCULATION OF THE CO₂ EMISSIONS ASSOCIATED WITH THE LOAN PORTFOLIO

	2022				2021			
	Amount included in the measurements ²⁰²² ¹	Coverage rate	CO ₂ -emissions (tons CO ₂ eq.)	CO ₂ -emissions (in tons per million EUR)	Amount included in the measurements ²⁰²¹ ¹	Coverage rate	CO ₂ -emissions (tons CO ₂ eq.)	CO ₂ -emissions (in tons per million EUR)
Municipalities total	27.230	100	1.610.877	59,2	27.359	100	1.679.491	61,4
Provinces	337	100	10.573	31,4	357	100	11.292	31,6
Water Authorities	204	100	19.117	93,8	193	100	24.807	128,4
Joint Regulations	689	36	17	0,0				
Others	61	19	206	3,4	63	18	264	4,2
Mobility	1.058	86	16.894	16,0	1.223	87	23.471	19,2
Drinking Water Utilities	593	88	26.300	44,3	603	88	29.803	49,4
Education	623	63	26.207	42,1	656	65	35.149	53,6
Social Housing associations	42.782	99	563.942	13,2	41.231	99	574.235	13,9
Healthcare	5.962	87	259.128	43,5	6.151	86	280.856	45,7
TOTAL	79.539	91	2.533.262	31,8	77.837	91	2.659.368	34,2

¹ In million euro

CALCULATION OF THE CO₂ EMISSIONS ASSOCIATED WITH THE LOAN PORTFOLIO

2019

	Amount included in the measurements ¹ 2019	Coverage rate	CO ₂ - emissions (tons CO ₂ eq.)	CO ₂ -emissions (in tons per million EUR)
Municipalities total	25.973	100	1.725.921	66,5
Provinces	137	100	5.449	39,8
Water Authorities	233	100	39.419	169,0
Joint Regulations				
Projects total				
Others				
Mobility	885	59	14.017	15,8
Drinking Water Utilities				
Education	627	66	33.919	54,1
Social Housing Associations	38.302	99	664.218	17,3
Healthcare	6.096	87	344.455	56,5
TOTAL	72.253	89	2.827.398	39,1

¹ In million euro

Of the asset classes distinguished in the PCAF method, the following are relevant for BNG Bank: Mortgages, Public Loans, Commercial Real Estate and Project Finance. The measurement has been done in accordance with the general principles laid down by the PCAF:

- where possible, the seven greenhouse gases from the Kyoto Protocol have been included in the calculation and converted to their CO₂ equivalents;
- absolute emissions are expressed in metric tons of CO₂ equivalents (tCO₂e);
- relative emissions are expressed in metric tons of CO₂ equivalent/million euros (tCO₂e/M€);
- the follow-the-money principle is applied for measuring the CO₂ emissions of financial assets, which means that the financing must be traced as far as possible within the chain in order to properly understand the effects of CO₂ emissions on the economy;
- in principle, Scope 1, Scope 2 and the relevant parts of Scope 3 are taken into account in the calculation. Any deviations must be explained;

- the greater the influence of a financial institution on an investment, the larger the proportion of the investment that needs to be included in the calculation;
- to calculate the share of CO₂ emissions, all types of financing provided (both shares and loans) must be taken into account in the calculation. Any deviations from this must be explained.

The details of the calculation for each sector are described in the PCAF rapport Greenhouse Gas Emissions of BNG Bank Loan Portfolio, reporting year 2022 on the [website](#).

Data quality

Last year we provided insight into the reliability of the emission data based on a number of stars. These could be traced back to the PCAF data quality scores. This year, too, efforts were made to improve the quality of the data used. The PCAF platform has an assessment framework for the quality of the data per asset class, on the basis of which it can be assigned a score. Further

development of the method used will rationalize a more specific assignment of scores. This year the allocation of PCAF data quality scores per sector has been split per scope. [The PCAF report](#) describes which

scores change and why. We also reflect on the scores awarded last year. See the PCAF report table 15.2, data quality scores per sector. The table below summarizes the PCAF data quality scores per sector, per scope.

PCAF Data quality scores per sector and sub sector

Sector	Sub-sector	Scope 1	Scope 2	Scope 3	All scopes
		Use of gas	Use of electricity		
Social Housing					
Associations		2	2		
Public sector	Municipalities	4*	4	4	
Public sector	Provinces	4*	4	4	
	Water				
Public sector	Authorities	2**	2	2	
Public sector	Joint Regulations	2	2		
Healthcare		3	3	5	
Drinking Water					
Utilities		2	2	3	
Education		4	4		
Mobility and Others					
					4

* For municipalities and provinces commercial vehicles are within Scope 1, with PCAF score 5.

** In scope 1 emissions of water authorities, sewage treatment plants are included, with PCAF score 3.

Calculation of CO₂ emissions of internal business operations

To monitor progress, BNG Bank reports the CO₂ emissions of its own business operations each year on the basis of Scope 1, Scope 2 and Scope 3 of the Greenhouse Gas (GHG) Protocol. BNG Bank uses 2010 as the baseline year for its CO₂ emissions. Since that year, BNG Bank has registered its CO₂ emissions on an annual basis. CO₂ emissions are calculated for all business units that fall within BNG Bank's operational control. Up to and including 2012, BNG Bank applied the international conversion factors stated in the GHG Protocol, those of the Department for Environment, Food and Rural Affairs (Defra) in the UK, and those set out in the EC IPPC (Industrial Emissions) Directive. Because BNG Bank is active in the Dutch market, in 2013 the bank transitioned from applying the international conversion factors to using the standard conversion factors generally accepted in the

Netherlands, in accordance with the CO₂ performance ladder. Scope 2 emissions are location based, in conformity with the GHG Protocol. Green power is extrapolated as climate-neutral (0 grams CO₂/kWh). The CO₂ emissions generated by district heating are calculated using an STEG emissions factor of 29.42 kg/GJ, in line with the most recent statement from the supplier. In contrast to the CO₂ performance ladder, business flights are attributed to Scope 3.

7.3 Glossary

Attractive and future-proof work environment

(material topic 2022): BNG Bank provides a work environment in which talent can develop and new talent can be attracted. The indicators relating to this are determined at the end of each quarter using questionnaires. For this purpose all internal and external staff (excluding temporary staff) that actively works at the bank at that moment is approached. The outcome is the average of the measures for the four quarters.

Bond: Tradable proof of participation in a loan, with a fixed nominal value on which interest (usually fixed interest) is paid. The loan is repaid after the term expires. A bond is sustainable if the funds obtained from issuing the bond are used solely for sustainable projects.

CEO: Chief Executive Officer, chair of the ExCo and the statutory board

CCO: Chief Commercial Officer, member of the ExCo

CFO: Chief Financial Officer, member of the ExCo and the statutory board

Client partnerships and stimulating social impact of clients

(material topic 2022): Cooperative working relationships with various public and private partners to support increasing the sustainability of the Netherlands. The related indicator for reducing the emissions of the bank's loan portfolio over time is measured by dividing the CO₂ emissions by the loan volume. The related indicator Net Promotor Score among Clients is measured by gathering information from clients to whom BNG Bank has provided lending subject to solvency requirements.

Compliance: Observance of laws and regulations, as well as working in accordance with the standards and rules drawn up by the institution itself.

Compliance Risk: The risk of insufficient compliance with or recognition of corporate values, codes of conduct, generally accepted social standards

and values, laws, regulations and supervisory requirements. Compliance risk comprises integrity risk and regulatory compliance risk.

Conducting business ethically according to core values (material topic 2022): Employees identify and act in line with BNG Bank's core values and purpose.

Consolidated financial statements: The financial statements of a group of legal entities in which the annual figures of both the parent company and its subsidiaries included in the consolidation are aggregated into the accounting figure, and shown as belonging to a single reporting entity.

COO: Chief Operating Officer, member of the ExCo

Corporate governance: Corporate governance is the system of principles and best-practice provisions regulating relations between the Executive Committee, the Supervisory Board and the General Meeting of Shareholders. The Dutch corporate governance model is characterised by the two-tier board structure, which provides for a Supervisory Board with supervisory duties and a managing body with executive management duties.

Credit rating: Valuation of banks' creditworthiness, banks' capacity to meet their obligations. The assessment is made by independent, recognised rating agencies, such as Moody's, Fitch and Standard & Poor's.

Credit risk: The risk of loss of earnings or capital resulting from a borrower or a counterparty failing to meet its obligations in accordance with the agreed terms. The potential credit risks in relation to BNG Bank are counterparty risk, concentration risk and settlement risk.

CRO: Chief Risk Officer, member of the ExCo and the statutory board

Customer Due Diligence Policy (CDD): A policy to ensure that banks know and monitor their clients

well in order to prevent and combat financial and economic crime. This policy enables banks to fulfil their important gatekeeper function, the aim of which is to prevent funds obtained through financial and economic crime from gaining access to the financial banking system.

Data security and high-quality data (material topic 2022): The data BNG Bank works with is of high quality, secure and easy to access.

Efficient organisation (material topic 2022): BNG Bank aims to provide efficient and professional customer credit processes with short turnaround times and minimal margins of error. As an indicator for an efficient client process the process time of the Due Diligence process is used. For each quarter the process time is measured for all CDDs that are completed for all customers of the bank. The outcome is the average of the measures for the four quarters. As an indicator for an efficient credit process the process time of the credit reviews process is used. For each quarter the process time is measured in days for all credit customers of the bank. The outcome is the average of the measures for the four quarters. A second indicator is the 'First Time Right' percentage for all credit reviews (except initial credit assessments).

ESG bond: A bond issued in line with BNG Bank's Sustainable Finance Framework.

Ethical conduct in accordance with core values (material topic 2022): The employees of BNG Bank identify themselves and act in line with the core values and purpose. The indicators relating to this are calculated at the end of each quarter using questionnaires. For the questionnaires all internal and external staff (excluding temporary staff) that actively works at the bank at that moment is approached. The outcome is the average of the measures for the four quarters.

Executive Committee (ExCo): BNG Bank's management body in its executive function

Exposure: Payment obligation. An exposure may be a non-cash payment obligation, if it is provided solely as a guarantee.

Full-time equivalent (FTE): A unit to measure the scope of an employment contract or the workforce. Within BNG Bank, one FTE represents one employee with a full-time working week of 36 hours.

Funding: Raising short-term and long-term capital in various currencies in international money and capital markets.

Global Reporting Initiative (GRI): Sustainability guidelines for reporting on economic, social and environmental performance.

Innovative products and processes (material topic): Anticipating the future through product and process innovations.

Integrated Reporting: Reporting framework originating from the International Integrated Reporting Council (IIRC) resulting in an integrated report covering value creation: the external environment influencing the organisation, the incoming and outgoing resources and the way that the organisation interacts with the external environment. The value creation model is used to record the results.

Internal Governance Framework (IGF): Overview of the internal governance organisation that forms the basis for internal decision-making. The IGF describes the Three Lines of Defence model and the position of risk management within this model.

Leverage ratio: The ratio between a bank's Tier 1 capital and the adjusted balance sheet total.

Liquidity and financing risk: The risk of losses to earnings and capital due to the possibility, at any given time, that the bank will not be able to fulfil its payment obligations without incurring unacceptable costs or losses. Liquidity risk comprises of short-term liquidity risk and long-term liquidity risk (or refinancing risk).

Loans subject to solvency: Loans for which regulations require a certain amount of equity to be held as a buffer against the risk of non-repayment.

Long-term lending: The provision of loans with a term of more than one year.

Market leader in the public domain (material topic 2022): BNG Bank wants to be market leader in the public domain by financing governments and public/social organisations. As an indicator the scoring percentage for new long-term loans is used. This is calculated as the volume of actually concluded long-term loans divided by the volume of loans that clients requested a quotation for.

Market risk: The risk of losses to earnings and capital due to the fluctuation of market prices. Market risk includes the interest rate risk, exchange risk and fluctuations in credit spreads and liquidity spreads.

Material topics: Topics identified using the 'materiality analysis' which are sufficiently important to be reported on in the annual report.

Materiality analysis: Process in which it is determined with input from stakeholders which topics, known as 'material topics', are sufficiently important to be reported on in the Annual Report.

Net promoter score (NPS): In order to calculate the NPS, BNG Bank asks how likely it is that a client recommends the bank to a colleague or relation. Clients can answer with a score on a 0-10 scale, with the following distribution: promoters (9 or 10); passives (7 or 8); detractors (0-6). NPS is calculated as the percentage promoters minus the percentage detractors.

Operational risk: The risk of losses of earnings or capital due to shortcomings of internal processes, people and systems, or as a result of external events. Operational risk comprises process risk, people risk, model risk, IT risk, data management risk, outsourcing risk, legal risk, business continuity risk and external event risk.

Promotional loan: A loan granted directly or via an intermediary credit institution, by a credit institution under public law or an entity established by the central, regional or local government of a member state, on a non-competitive, not-for-profit basis, in order to promote the policy objectives of the central, regional or local government of a member state of the European Union.

Regulatory Change Framework: Policy, working methods, roles and responsibilities to ensure that BNG Bank implements new and changing legislation and regulations in a timely manner, thereby reducing the risk of financial loss or loss of reputation due to insufficient compliance with legislation and regulations and making it manageable.

Return on equity (ROE): Calculated by dividing the net profit minus the distributed dividend on additional Tier 1 capital divided by the aggregate of the equity minus the additional Tier 1 capital and the unrealised reserves at the start of the financial year. The unrealised reserves are the revaluation reserve, the cash-flow hedge reserve, the own credit adjustment and the cost of hedging reserve.

Risk Appetite Framework (RAF): Includes policy, processes, controls and systems used to determine, communicate and monitor the bank's risk appetite, including the Risk Appetite Statement, risk limits and an overview of the roles and responsibilities of those who supervise the implementation and monitoring of the framework.

Risk Appetite Statement (RAS): Description of the risks that the bank wishes to accept in order to achieve its objectives.

Risk management and risk control: Identifying and controlling potential risks in an institution's business operations.

Risk Management Framework (RMF): Consists of overarching policy on general and specific risk-related topics: risk governance, risk appetite framework and specific risks, and is tailored to the specific company profile. The framework forms part of the Internal Governance Framework.

Scope 1: Direct CO₂ emissions caused by fuels that the institution itself purchases and consumes. This concerns emissions from the institution's own buildings and transport and production-related activities.

Scope 2: Indirect CO₂ emissions in the business operations of the institution. This concerns the

consumption of electricity and heat, physically generated elsewhere.

Scope 3: Other indirect CO₂ emissions for which the institution does not itself handle procurement, as well as direct emissions beyond the institution's direct control. This includes, among other things, the commuting by employees of the institution without lease cars and the consumption by external parties from which the institution procures services (such as air travel).

Scoring percentage: The volume of actually concluded long-term loans divided by the volume of loans that clients requested a quotation for.

Services of general economic interest: Economic activities that serve the public interest but could not typically be carried out profitably (DAEB: Diensten van Algemeen Economisch Belang). This allows companies assessed with a DAEB to be compensated.

Social impact: BNG Bank's impact on social issues, translated into SDGs.

Social impact on 5 SDGs (material topic 2022): BNG Bank strives to create social impact through its client partnerships in line with SDGs 3, 4, 7, 11 and 13.

Social Return On Investment (SROI): Agreement between the contracting authority (government) and the contractor regarding the provision of a social contribution as part of the contract. An SROI obligation can be met by deploying people who are at a disadvantage on the labour market in the execution of the contract, or by making a social contribution by purchasing from a social enterprise or by carrying out a social activity.

Solvency-free loans: Loans for which no equity is required because they are considered to be (virtually) free of credit risk. Loans to or under guarantee from the Dutch government are considered to be (nearly) free of credit risk.

Stakeholders: Groups or individuals who can reasonably be expected to be significantly affected by the institution's activities, products or services and/or

whose actions affect the ability of the institution to implement its strategies or achieve its objectives.

Strategic risk: The risk that an organization's strategic decisions result in losses of earnings and capital due to changes beyond its control with regard to political climate, regulatory developments, reputation, business climate and ESG.

Supervisory Board (SB): BNG Bank's management body in its supervisory function.

Sustainable Finance Framework: Framework in line with which various types of sustainable financial instruments can be issued, such as bonds, loans, commercial papers and deposits.

Sustainable Development Goals (SDGs): 17 sustainability goals aimed at ensuring peace and prosperity for people and the planet, now and in the future. These goals are endorsed by all member states of the United Nations in 2015.

Three Lines of Defence: Risk management framework that spreads responsibility for operational risk management across three roles. Line management in the first line is the owner of and directly manages risks. The second line supervises the first line, determines policy, defines risk tolerance limits and ensures that these are observed. The third line, consisting of internal audit, provides independent assurance of the first two lines.

Tier 1 Capital ratio: Ratio between the core Tier 1 capital of a bank (equity and reserves) and total risk-weighted assets. The Tier 1 capital ratio is an important measure of the financial strength of a bank.

Value creation and the value creation model: Value creation models in integrated reporting provide stakeholders with an understanding how the business model of a company create value on the short-, medium- and long term.

8 FINANCIAL STATEMENTS

8.1 Consolidated financial statements

Consolidated balance sheet

Amounts in millions of euros	NOTE	31-12-2022	31-12-2021
Assets			
Cash and balances held with central banks	1	6,821	9,264
Amounts due from banks	2, 34	346	163
Cash collateral posted	3, 34	4,144	12,993
Financial assets at fair value through the income statement	4	901	1,383
Derivatives	5	3,737	5,685
Financial assets at fair value through other comprehensive income	6, 34	7,398	8,572
Interest-bearing securities at amortised cost	7, 34	7,636	7,632
Loans and advances at amortised costs	8, 34	89,624	89,738
Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting	9	-8,679	13,555
Associates and joint ventures	10	24	28
Property & equipment	11	13	15
Other assets	12, 34	109	21
Assets held for sale	10	-	8
Total assets		112,074	149,057
Liabilities			
Amounts due to banks	13	4,012	19,525
Cash collateral received	14	1,173	984
Financial liabilities at fair value through the income statement	15	185	310
Derivatives	16	6,129	16,935
Debt securities	17	90,774	101,355
Funds entrusted	18	4,785	4,525
Subordinated debts	19	38	36
Current tax liabilities	20	11	32
Deferred tax liabilities	20	14	77
Other liabilities	21	338	216
Total liabilities		107,459	143,995
Equity			
Share capital		139	139
Share premium reserve		6	6
Retained earnings		3,824	3,736
Revaluation reserve		4	83
Cash flow hedge reserve		14	1
Own credit adjustment		2	3
Cost of hedging reserve		17	125
Net profit		300	236
Equity attributable to shareholders	22	4,306	4,329
Additional Tier 1 capital	22	309	733
Total equity	22	4,615	5,062
Total liabilities and equity		112,074	149,057

Consolidated income statement

Amounts in millions of euros	NOTE	2022	2021
<i>Interest revenue calculated using the effective interest method</i>		3,759	4,195
<i>Other interest revenue</i>		403	216
Total interest revenue		4,162	4,411
<i>Interest expenses calculated using the effective interest method</i>		3,607	3,919
<i>Other interest expenses</i>		74	85
Total interest expenses		3,681	4,004
Interest result	23	481	407
<i>Commission income</i>		23	20
<i>Commission expenses</i>		4	3
Commission result	24	19	17
Result on financial transactions	25	113	100
Results from associates and joint ventures	26	12	4
Other results	27	1	1
Total income		626	529
Staff costs	28	75	57
Other administrative expenses	29	38	47
Depreciation	30	2	3
Other operating expenses		0	0
Total operating expenses		115	107
Net impairment losses on financial assets	31	52	20
Net impairment losses on associates and joint ventures	32	0	-2
Contribution to resolution fund	33	20	1
Bank levy	33	32	53
Total other expenses		104	72
Profit before tax		407	350
Income tax expense	20	107	114
Net profit		300	236
<i>of which attributable to the holders of Additional Tier 1 capital</i>		21	25
<i>of which attributable to shareholders</i>		279	211

The references refer to the notes to the consolidated financial statements. The notes to the consolidated financial statements are an integral part of the consolidated financial statements.

Consolidated statement of comprehensive income

Amounts in millions of euros. All figures in the statement are after taxation.

	2022		2021	
Net profit		300		236
Recyclable results recognised directly in equity				
Changes in cash flow hedge reserve:				
- Unrealised value changes	13		-10	
- Realised value changes transferred to the income statement	0		0	
		13		-10
Changes in cost of hedging reserve:				
- Unrealised value changes	-109		-62	
- Realised value changes transferred to the income statement	1		3	
		-108		-59
Changes in the revaluation reserve for financial assets at fair value through other comprehensive income:				
- Unrealised value changes	-36		45	
- Realised value changes transferred to the income statement	-43		-48	
		-79		-3
Total recyclable results		-174		-72
Non-recyclable results recognised directly in equity:				
<i>Change in fair value attributable to change in credit risk of financial liabilities designated at FVTPL</i>	-1		-2	
Total non-recyclable results		-1		-2
Results recognised directly in equity		-175		-74
Total		125		162
- of which attributable to the holders of Additional Tier 1 capital		21		25
- of which attributable to shareholders		104		137

Consolidated cash flow statement

Amounts in millions of euros	2022	2021
Cash flow from operating activities		
Profit before tax	407	350
Adjusted for:		
<i>Depreciation</i>	2	3
<i>Impairments</i>	52	18
<i>Unrealised results through the income statement</i>	-73	-43
Changes in operating assets and liabilities:		
<i>Changes in Amounts due from and due to banks (not due on demand)</i>	-830	-194
<i>Changes in Cash collateral posted and received</i>	11,731	6,359
<i>Changes in Loans and advances</i>	1,783	1,145
<i>Changes in Funds entrusted</i>	264	-1,131
<i>Changes in Derivatives</i>	1,782	574
<i>Corporate income tax paid</i>	-127	-81
<i>Other changes from operating activities</i>	-421	-394
Net cash flow from operating activities	14,570	6,606
Cash flow from investing activities		
Investments and acquisitions pertaining to:		
<i>Financial assets at fair value through the income statement</i>	-108	-9
<i>Financial assets at fair value through other comprehensive income</i>	-5,407	-8,322
<i>Interest-bearing securities at amortised cost</i>	-1,544	-850
<i>Property and equipment</i>	-	-1
Disposals and redemptions pertaining to:		
<i>Financial assets at fair value through the income statement</i>	195	82
<i>Financial assets at fair value through other comprehensive income</i>	5,192	9,215
<i>Interest-bearing securities at amortised cost</i>	1,011	1,211
<i>Investments in associates and joint ventures</i>	3	-
Net cash flow from investing activities	-658	1,326
Cash flow from financing activities		
Amounts received on account of:		
<i>Central bank financing (TLTRO)</i>	-	7,500
<i>Debt securities</i>	474,163	285,071
Amounts paid on account of:		
<i>Central bank financing (TLTRO)</i>	-14,787	-
<i>Financial liabilities at fair value through the income statement</i>	-105	-354
<i>Debt securities</i>	-475,071	-292,980
<i>Subordinated debt</i>	-	-1
<i>Compensation on Additional Tier 1 capital</i>	-23	-25
<i>Dividend distribution to shareholders</i>	-127	-172
<i>Repayments on Additional Tier 1 capital</i>	-424	-
Net cash flow from financing activities	-16,374	-961
Net change in cash and cash equivalents	-2,462	6,971
Cash and cash equivalents as at 1 January	9,286	2,315

Continuation of previous page

Amounts in millions of euros

	2022	2021
Cash and cash equivalents as at 31 december	6,824	9,286
Cash and cash equivalents as at 31 December:		
Cash and balances held with central banks	6,821	9,264
Cash equivalents in the Amount due from banks item	4	23
Cash equivalents in the Amount due to banks item	-1	-1
	6,824	9,286
Notes to cash flow from operating activities		
Interest income received	4,292	4,365
Interest expenses paid	-3,754	-3,991
	538	374

Consolidated statement of changes in equity

Amounts in millions of euros. All figures in the statement are after taxation.

	Share capital	Share premium reserve	Revaluation reserve	Cashflow hedge reserve	Own credit adjustment	Cost of hedging reserve	Retained earnings	Unappropriated profit	Equity attributable to shareholders	Additional Tier 1 capital	Total
Balance as at 01/01/2021	139	6	86	11	5	184	3,933	0	4,364	733	5,097
Total comprehensive income			-3	-10	-2	-59		236	162		162
Dividend distribution to the bank's shareholders							-172		-172		-172
Compensation to holders of Additional Tier 1 capital							-25		-25		-25
Balance as at 31/12/2021	139	6	83	1	3	125	3,736	236	4,329	733	5,062
Total comprehensive income			-79	13	-1	-108		300	125		125
Redemption of Additional Tier 1 capital										-424	-424
Dividend distribution to the bank's shareholders							-127		-127		-127
Compensation to holders of Additional Tier 1 capital							-21		-21		-21
Appropriation from previous year's profit							236	-236	0		0
Balance as at 31/12/2022	139	6	4	14	2	17	3,824	300	4,306	309	4,615

BNG Bank has not recognised any results from minority interests in the consolidated equity which is attributable to third parties. With the exception of Additional Tier 1 capital, the entire equity is attributable to the shareholders.

Accounting principles for the consolidated financial statements

General company information

BNG Bank, based in The Hague, is a statutory two-tier company under Dutch law, that is guided by social impact. Our focus is exclusively on the public domain and on increasing our social impact. Half of the Bank's share capital is held by the Dutch State and the other half by municipal authorities, provincial authorities and a district water board. BNG Bank N.V. is a listed limited company in The Netherlands and has its registered office at Koninginnegracht 2, 2514 AA, The Hague (listed under Chamber of Commerce number 27008387) in The Netherlands and has no branch offices. The principal place of business is the Netherlands. The name of the ultimate parent of the group is BNG Bank N.V..

The consolidated financial statements were prepared and issued for publication by the Executive Board on 17 March 2023 and will be presented to the General Meeting of Shareholders for adoption on 20 April 2023.

Applicable laws and regulations

The consolidated financial statements are prepared in accordance with IFRS, as issued by the International Accounting Standards Board (IASB) and adopted throughout the European Union (EU), and with Part 9, Book 2 of the Dutch Civil Code.

Critical accounting principles applied for valuation and the determination of the result

Going concern

The consolidated financial statements are prepared on the basis of the going-concern principle. The Executive Committee consider this to be appropriate considering that the bank is liquid, has a high quality loan portfolio with impairments that are limited in size and number and proven track record of stability. This is supported by the triple A rating of the bank, the high Core Equity Tier 1 capital and Liquidity Coverage Ratio. No substantial changes are expected based on the outcome of BNG Banks funding plan, forecast and budget process.

Valuation of balance sheet items

Most balance sheet items are valued at amortised cost. The balance sheet items Financial assets at fair value through the income statement (FVPL), Financial assets at fair value through other comprehensive income (FVOCI), Derivatives and Financial liabilities at fair value through the income statement (FVPL) are recognised at fair value. The balance sheet item Associates and joint ventures is stated according to the equity method. The balance sheet item Property and equipment is stated at cost less accumulated depreciation.

Income is recognised if it is likely that the economic benefits will accrue to BNG Bank and the income can be reliably determined. Expenses are allocated where possible to the period in which the services were provided or to the related income counterbalancing these expenses. For a detailed description, please refer to the accounting principles for the individual balance sheet items.

Reporting currency

The euro is the functional and reporting currency used by BNG Bank. All amounts in the consolidated financial statements are stated in millions of euros, unless stated otherwise.

Accounting principles for consolidation

Each year, BNG Bank prepares, as the parent company, the consolidated financial statements for the company and its subsidiaries. The financial statements of the parent company and its subsidiaries which are used to prepare the consolidated financial statements are drawn up at the same reporting date, and are based on uniform principles.

All intra-group transactions and balances, including income, expenses and dividends, have been fully eliminated in the consolidated financial statements. The consolidated financial statements comprise all subsidiaries over which BNG Bank has control. The consolidation base subject to prudential regulation (CRR/CRD IV) is identical to the consolidation base under International Financial Reporting Standards (IFRS). Section 'Other information' of this document contains a list of BNG Bank's consolidated subsidiaries.

Control exists if BNG Bank is exposed as an investor to variable returns due to its involvement and is able to influence these returns by exercising power over the relevant activities of the investment. Group companies are consolidated in full from the date that control has been acquired until such time as control ceases to exist. In determining whether BNG Bank has control over investment funds in which it holds units or shares, the financial interests held by BNG Bank as a participant are taken into consideration.

Impact of events on Financial Statements

Impact of Covid-19

In the first months of 2022 Covid-19 restrictions were lifted in the Netherlands. The impact of Covid-19 on the bank's financial results remained very limited.

Impact of war between Ukraine and Russia

The beginning of year 2022 was marked by war between Ukraine and Russia. BNG Bank does not have direct exposures in Russia and therefore there are no direct consequences on the bank's continuity, business model and financial results. Indirectly, the war has noticeable impact on inflation and other macro-economic factors. The impact on the bank's operations is elaborated on below and in the report of the Executive Committee.

Impact of inflation and other macro-economic factors

During 2022 the inflation was pushed to record levels in the Eurozone. Thanks to our excellent capital and liquidity position, BNG Bank was able to continue providing the public domain clients with funding at competitive rates. The increasing inflation has led to major fluctuations of financial markets and affected the results of 2022.

BNG Bank clients were also affected by inflation. Particularly, the energy prices increased significantly, which has negative consequences for clients of BNG Bank. The bank monitors whether clients are experiencing financial difficulties due to higher energy prices, construction costs, personnel costs and rising interest rates. The creditworthiness of BNG Bank's portfolio is high and impact on our financial results is limited, however, taking the above mentioned factors into consideration we are closely monitoring developments of creditworthiness in the Healthcare sector. We refer to the management report for a further description of the consequences for clients of BNG Bank.

If relevant, further details of the impact on significant estimates and methods used is provided in the relevant notes.

Involvement in non-consolidated structured entities

BNG Bank assesses involvement in non-consolidated structured entities on a case-by-case basis, with due regard for the nature, purpose, size and activities of those entities. Investments in investment funds through participating interests or in securitisation positions and covered bond programmes (issued by 'special-purpose entities') are non-consolidated structured entities for BNG Bank. Due to its involvement in these entities, BNG Bank is exposed to variable returns, partly based on their performance. These structured entities have been designed so that voting or similar rights are not the dominant factor in deciding who controls the entity, but rather control is determined by contractual provisions. As a result, BNG Bank does not have control over these non-consolidated entities, in which it only acts as an investor.

Accounting estimates and judgements

The most significant accounting estimates and judgements applied in these consolidated financial statements relate to fair value measurement of financial instruments and impairment of financial assets. The most important methods and estimates relate to the fair value measurement of financial instruments for which there is no active market (for a more detailed description, see section 'Fair value of Financial Instruments').

BNG Bank uses generally accepted valuation models to measure the fair value of these financial instruments. For level 2 instruments, BNG Bank uses observable inputs to determine forward curves, discounting curves, volatility curves, inflation curves and spread curves. For level 3 instruments, the main unobservable inputs relate to recovery rates and correlation factors for bonds with credit and liquidity spreads.

The results of these models are based on various assumptions, including the discount rate and the future expected cash flows. Differences in the assumptions may have an effect on the reported values.

For the estimates and judgements to determine the impairment of financial assets we use internal estimation techniques to determine forward-looking information, Probability of Default (PD), Loss Given Default (LGD), Exposure At Default (EAD) and Significant Increase Credit Risk (SICR). Furthermore, for non-performing assets the bank assesses the net present value of expected future cash flows (including the valuation of underlying collateral) for three probability weighted scenarios. For further details please refer to 'Impairment of financial assets'.

For a detailed description of the methods and assumptions used, please refer to the accounting principles for the individual balance sheet items or topics. BNG Bank periodically evaluates the estimates and assumptions that it applies. Any revisions are reported in the year in which the estimate is revised.

Balance sheet netting

Financial assets and financial liabilities are only netted on the balance sheet if and insofar it is certain that the net and simultaneous settlement of the amount receivable and the amount payable can be legally enforced under normal circumstances as well as in the event of default, insolvency and liquidation, and if there is a distinct intention to settle either the net amount as such, or both items simultaneously. Balance sheet item 'Amounts due from Banks' include a netted amount of repos. These items only netted when there is an enforceable master agreement. For derivatives and taxes, please refer to the specific additional netting rules for the relevant balance sheet items.

Foreign currency

Foreign currency transactions are translated into functional currency on initial recognition at the exchange rate applicable on the transaction date. At the balance sheet date, foreign currency monetary assets and liabilities are translated into functional currency at the closing rate. Exchange rate results are recognised at the balance sheet date in the income statement, under the Result on financial transactions item, with the exception of (the effective portion of) the foreign currency transactions that were designated in a cash flow hedge accounting relationship. These exchange rate differences are recognised in the cash flow hedge reserve.

Segmented information

When deciding on the deployment of resources and performance measurement, BNG Bank distinguishes between lending activities and area development activities. In the management and set-up of its lending operations, BNG Bank does not distinguish between different segments or business units. The Bank's area development activities are not material compared with its lending activities. Therefore, no segmented information is included in this Annual Report.

Applied accounting standards adopted by the EU effective on or after 1 January 2022

BNG Bank applied the mandatory IFRS standards, amendments and interpretations stated below, as issued by the IASB and adopted by the European Union effective 1 January 2022, to our 2022 financial statements.

- Amendments to IFRS 3 Business Combinations; IAS 16 Property, Plant and Equipment; IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets; and Annual Improvements 2018-2020: issued by the IASB on 14 May 2020 and is endorsed by the EU on 28 June 2021. These amendments became effective on 1 January 2022 but had no impact on the financial statements.

Accounting standards endorsed by the EU effective on or after 1 January 2023

BNG Bank does not apply new or amended standards and interpretations issued by the IASB if they have not been endorsed by the EU. BNG Bank has also decided against early application of amended standards and interpretations endorsed by the EU whose application is mandatory for the financial years after 1 January 2023.

Application of the following new or amended standards, interpretations and improvements might have led to limited adjustments in the 2022 financial statements in respect of valuation, the determination of the result and the disclosures of the bank.

- Amendments to IFRS 17 Insurance Contracts: Initial Application of IFRS 17 and IFRS 9 - Comparative information: issued by the IASB on 9 December 2021 and endorsed on 8 September 2022. These amendments will become effective as per 1 January 2023. The Bank does not have any insurance contracts with clients, therefore no impact on the financial statements.

- Amendments to IFRS 8 Accounting policies, Changes in Accounting Estimates and Errors: definition of Accounting Estimates: issued by the IASB on 12 February 2021 and is endorsed by the EU on 2 March 2022. These amendments will become effective as per 1 January 2023. This only contains a change in a definition and therefore no impact on the financial statements is expected.

- Amendments to IAS 1 Presentation of Financial Statements and IFRS Practice Statement 2: Disclosure of Accounting policies: issued by the IASB on 12 February 2021 and is endorsed by the EU on 2 March 2022. These amendments will become effective as per 1 January 2023. This will impact the internal process regarding compiling the consolidated financial statement, but the impact on the financial statements is expected to be limited.

- Amendments to IAS 12 Income Taxes: Deferred Tax related to Assets and Liabilities arising from a Single Transaction: issued by the IASB on 7 May 2021 and is endorsed by the EU on 11 August 2022. No impact on the financial statements is expected because BNG Bank does not have any exemptions based on IAS 12.15(b) or IAS 12.24.

Accounting standards not adopted by the EU which are not yet applied

BNG Bank does not apply new or amended standards and interpretations issued by the IASB if they have not been adopted by the EU. BNG Bank has also decided against early application of amended standards and interpretations adopted by the EU whose application is mandatory for the financial years on or after 1 January 2023.

Interest Rate Benchmark Reform ("IBOR reform")

The Interest Rate Benchmark Reform ("IBOR reform") consist of 2 phases. The execution of phase 1 started in 2020 and is almost finalised in 2022 with the transfer of all non-centrally cleared loans with GBP Libor rates to SONIA in 2022. The last transfer will be done for the transition of USD LIBOR. The transition was scheduled for 2022 but the regulator decided to postpone the transition till 30 June 2023.

For Phase 2, BNG Bank is closely monitoring the market and the output from the various industry working groups managing the transition of the remaining benchmark interest rates. This includes announcements made by 'IBOR' regulators regarding the Secured Overnight Financing Rate (SOFR) and the Tokyo Overnight Average Rate (TONA).

The Bank applies temporary reliefs which enable its hedge accounting practices to continue during the period of uncertainty. For the purpose of determining whether an intended transaction is highly probable, the reliefs require to be assumed that the IBOR on which the hedged cash flows are based is not altered as a result of IBOR reform.

BNG Bank will continue to apply the amendments to IFRS 9/IAS 39, until the uncertainty arising from the interest rate benchmark reforms ends. The bank assumes that this uncertainty will not end until BNG Bank's contracts are amended to the new reference rates. Timelines mainly depend on negotiation with counterparties, resulting in implementation of fall back clauses in the bank's contracts.

The main exposure on non-derivative financial assets not involved in hedge accounting is, as of December 2022, EUR 17 million and relates to a non-centrally cleared USD floating rate note. The exposure on non-derivative financial liabilities not involved in hedge accounting is nil.

Below are details of the hedging instruments and hedged items in scope of the IFRS 9/IAS 39 amendments due to benchmark interest rate reform, by hedge type. At the end of 2022, the transition of all hedging instrument with SONIA, SOFR, SARON, TONA and €STR is finalised. Respect to USD (SOFR), the transition of the hedging relationships engaged in cash flow hedging will take place in the first quarter of 2023. Only the details are shown of the hedge relationships of which the the IBOR reform is not finalised. The terms of the hedged items listed match those of the corresponding hedging instruments.

Hedge type	Instrument type		up to 1 year	1 to 5 years	over 5 years	Hedged item	
Fair value hedges	Pay float EUR, receive fixed	AUD	5,977	630	2,291	Fixed rate issued debt matching critical terms to hedge interest rate risk, FX risk and option risk of the swap.	
		CAD	367	-	367		
		Other	319	-	29		
Cash flow hedges	Pay float EUR, receive float USD		-	990	-	USD float rate issued debt matching critical terms to hedge interest rate risk, FX risk and option risk of the swap.	
		Receive float EUR, pay float USD	-	-	17		USD float rate loan matching critical terms to hedge FX risk and option risk.
		Pay fixed EUR, receive fixed ZAR	-	165	-		

Summary of significant accounting policies

Classification and measurement of financial instruments

BNG Bank classifies its financial assets into the following measurement categories:

- those to be measured at fair value (either through other comprehensive income, or through the income statement); and
- those to be measured at amortised cost. The classification depends on BNG Bank's business model for managing financial assets and the contractual terms of the financial assets' cash flows.

BNG Bank classifies its financial liabilities at amortised cost, unless it has designated liabilities at fair value through the income statement or it is required to measure liabilities at fair value through the income statement, such as derivative liabilities.

Financial assets measured at amortised cost

Financial instruments are measured at amortised cost where they:

- have contractual terms that give rise to cash flows on specified dates, which represent solely payments of principal and interest (SPPI test) on the principal amount outstanding; and
- are held within a business model whose objective is achieved by holding to collect contractual cash flows.

These instruments are initially recognised at fair value plus directly attributable transaction costs and subsequently measured at amortised cost. The measurement of credit impairment is based on the three-stage expected credit loss model described below under Impairment of financial assets. Financial assets measured at amortised cost are included in the balance sheet items Cash and balances held with central banks, Amounts due from banks, Cash collateral posted, Interest-bearing securities at amortised cost and Loans and advances at amortised cost. Interest revenue from these financial assets is included in Interest revenue calculated using the effective interest method.

Financial assets measured at fair value through other comprehensive income

Investments in debt instruments are measured at fair value through other comprehensive income where they:

- have contractual terms that give rise to cash flows on specified dates, which represent solely payments of principal and interest (SPPI test) on the principal amount outstanding; and
- are held within a business model whose objective is achieved by both collecting contractual cash flows and selling financial assets.

These debt instruments are initially recognised at fair value plus directly attributable transaction costs and subsequently measured at fair value. Gains and losses arising from changes in fair value are included in other comprehensive income within a separate component of equity, except for the recognition of impairment gains and losses, interest revenue and foreign exchange gains and losses. Interest revenue from these financial assets is included in Interest revenue calculated using the effective interest method. Impairment losses or reversals and foreign exchange gains and losses are also recognised in the income statement.

Upon disposal, the cumulative gain or loss previously recognised in other comprehensive income is reclassified from equity to the income statement. The measurement of credit impairment is based on the three-stage expected credit loss model as applied to financial assets at amortised cost. The expected credit loss model is described below under Impairment of financial assets.

Financial assets or liabilities at fair value through the income statement

Items at fair value through the income statement comprise:

- debt instruments with contractual terms that do not represent solely payments of principal and interest (mandatory);
- items specifically designated at fair value through the income statement on initial recognition;
- derivatives; and
- equity instruments.

Financial instruments held at fair value through the income statement are initially recognised at fair value, with transaction costs recognised in the income statement as incurred. Subsequently, they are measured at fair value and any gains or losses are recognised in the income statement within result on financial transactions as they arise. Interest revenue or expenses from these financial assets and liabilities (except for derivatives involved in hedge accounting) are included in Other interest revenue or Other interest expenses. Interest revenue or expenses from derivatives involved in hedge accounting are included in Interest revenue using the effective interest method or Interest expenses using the effective interest method.

Derivatives are measured at fair value, including market value changes due to the counterparty credit risk (Credit Valuation Adjustment) and due to own credit risk (Debit Valuation Adjustment) for derivative transactions without a daily or limited exchange of collateral.

Financial instruments designated as measured at fair value through the income statement

Upon initial recognition, financial instruments may be designated as measured at fair value through the income statement. A financial asset may only be designated at fair value through the income statement if doing so eliminates or significantly reduces measurement or recognition inconsistencies (i.e. it eliminates an accounting mismatch) that would otherwise arise from measuring financial assets or liabilities on a different basis.

A financial liability may be designated at fair value through the income statement if it eliminates or significantly reduces an accounting mismatch or:

- if a host contract contains one or more embedded derivatives; or
- if a group of financial assets and liabilities are both managed and their performance evaluated on a fair value basis in accordance with a documented risk management or investment strategy.

Where a financial liability is designated at fair value through the income statement, the movement in fair value attributable to changes in the Bank's own credit quality is calculated by determining the changes in credit spreads above observable market interest rates and is recognised separately in other comprehensive income within equity.

Equity instruments

BNG Bank does not make use of the option under the standard to measure equity instruments at fair value through other comprehensive income. As a result, investments in equity instruments are measured at fair value through the income statement.

Derecognition of financial instruments

A financial asset is derecognised if:

- the contractual right to receive cash flows from the asset has expired; or
- BNG Bank has retained the right to receive cash flows from the asset but has assumed a contractual obligation to pass on these cash flows, in full and without material delay, to a third party pursuant to a special arrangement; or
- the contractual rights to receive cash flows from the asset and virtually all the risks and benefits of this asset have been transferred, i.e. when control over the asset has been transferred.

A write-off is regarded as a derecognition event and is recognised when BNG Bank has no reasonable expectations of recovering (a portion of) the contractual cash flows on a financial asset. In case of a write-off, BNG Bank will directly reduce the gross carrying amount of the financial asset.

If the terms of a financial asset are modified, BNG Bank evaluates whether the cash flows of the modified asset are substantially different. If the cash flows are substantially different, the contractual rights to cash flows from the original financial asset are deemed to have expired. In this case, the original financial asset is derecognised and a new financial asset is recognised at fair value.

BNG Bank derecognises a financial liability when its terms are modified and the cash flows of the modified financial liability are substantially different. In this case, a new financial liability based on the modified terms is recognised at fair value. The difference between the carrying amount of the financial liability extinguished and the new financial liability with modified terms is recognised in profit and loss. A financial liability is also derecognised when the obligation specified in the contract has been discharged or cancelled or has expired.

In case of partial derecognition of financial instruments, BNG Bank applies the First In, First Out (FIFO) principle. The difference between the amount settled and the carrying amount of the asset or liability is immediately and fully recognised in the income statement. If an existing financial asset or liability is contractually exchanged for another contract with the same counterparty on substantially the same terms, the new asset or liability is treated as a continuation of the existing asset or liability. No result is recognised in this case.

Collateral (bonds) furnished by BNG Bank under standard repurchase agreements and securities lending and borrowing transactions are not derecognised because BNG Bank retains all the risks and rewards on the basis of the predetermined repurchase price, and the criteria for derecognition are therefore not met.

Transfer of financial assets

BNG Bank retains the financial assets transferred on its balance sheet if all or most of the risks and benefits attached to (components of) the financial assets transferred are retained. For example, the Bank may transfer financial assets while retaining all or nearly all of the risks and benefits in the context of repurchase transactions.

Impairment of financial assets

BNG Bank has assessed the current loan portfolio with regards to the macro economic factors. These macro economic factors are used to translate historical PDs into forward looking PDs, as required per IFRS 9 standard. These factors are determined on a portfolio basis. The economic situation of our clients present in the healthcare sector concerns us, due to the novelty of the situation, high volatility, low unemployment and high inflation. As a result we applied an overlay on the Healthcare portfolio. Considering the credit reviews performed earlier in the year and did not take recent developments into account and that there are no signs of early recovery, the Healthcare portfolio has been subjected to a two notches downgrade of the internal rating. The choice for two notches is based on discussions held within the bank and confirmed within the Credit Committee (KBC)

BNG Bank assesses whether the credit risk on an exposure has increased significantly on an individual basis. The expected credit losses (ECL) is calculated for the following categories of financial assets that are not measured at fair value through the income statement:

- debt instruments measured at amortised cost;
- debt instruments measured at fair value through other comprehensive income;
- loan commitments; and
- financial guarantee contracts.

Financial assets migrate through the following three stages based on the change in credit risk since initial recognition. When a modification of a financial asset results in the derecognition of the existing financial asset and the subsequent recognition of the modified asset, the date of modification shall be regarded as the date of initial recognition.

Stage 1: 12-month ECL

BNG Bank recognises an ECL allowance reflecting default events that are possible within the next 12 months for exposures without a significant increase in credit risk (SICR) since initial recognition. In addition, BNG Bank makes use of the Low Credit Risk Exemption (LCRE). This avoids exposures with a low credit risk to move to Stage 2 even when there is a SICR, provided that the increase is such that the total credit risk is still low. In both cases, a 30-day past due period acts as a backstop indicator for movement to Stage 2. The 12-month ECL allowance is calculated for all individual exposures as a function of the Exposure At Default (EAD), Probability of Default (PD) and Loss Given Default (LGD) and incorporates forward-looking information.

Stage 2: lifetime ECL – performing exposures

BNG Bank recognises an ECL allowance reflecting default events that are possible during the remaining lifetime of the financial assets for exposures which have had a significant increase in credit risk since initial recognition, but which are not considered credit-impaired. This mainly includes exposures with a credit rating that is not considered to be investment grade and for which the credit rating dropped at least one notch since initial recognition.

In addition, it also includes exposures with payment arrears between 30 and 90 days, as well as exposures subject to forbearance measures. Other qualitative factors considered are significant adverse changes in business, financial and/or economic conditions in which the borrower operates and actual or expected significant adverse change in operating results of the borrower.

The Stage 2 lifetime ECL is calculated for all individual exposures as a function of the Exposure At Default (EAD), Probability of Default (PD) and Loss Given Default (LGD) and incorporates forward-looking information.

Stage 3: lifetime ECL – non-performing exposures

BNG Bank assesses on an individual exposure level whether exposures are non-performing which is fully aligned with the definition of default. This assessment is based on whether one or more events have occurred that have a detrimental impact on the estimated future cash flows of that asset. This includes, but is not limited to, exposures with payment arrears exceeding 90 days. In the event that BNG Bank determines that a counterparty is in default, all related financial assets are considered to be in Stage 3. For exposures that have become non-performing, the Bank recognises a lifetime ECL that is determined by taking into account all relevant information, including any collateral or guarantees that apply to the exposure at hand. An instrument is considered to no longer be in default (i.e. to have cured) when it no longer meets any of the default criteria. This will be assessed for each instrument individually.

Determining the stage for impairment

At each reporting date, the Bank assesses whether there has been a significant increase in credit risk for exposures since initial recognition by comparing the risk of default occurring over the remaining expected life from the reporting date and the date of initial recognition. The Bank considers reasonable and supportable information that is relevant and available without undue cost or effort for this purpose. This includes quantitative and qualitative information, as well as forward-looking analysis. BNG Bank also makes use of the Low Credit Risk Exemption (LCRE) in order to avoid exposures to move to Stage 2 even when there is a significant increase in credit risk, as long as the total credit risk is still low. An exposure will always migrate to a higher probability of default as asset quality deteriorates.

If asset quality improves up to a point that there is no longer any question of SICR since origination, the ECL allowance reverts from lifetime ECL to 12-month ECL. The allowance for these financial assets is based on a 12-month ECL. When an asset is uncollectible, it is written off against the related provision. Such assets are written off after all the necessary procedures have been completed and the amount of the loss has been determined. Subsequent recoveries of amounts previously written off reduce the amount of the expense in the income statement.

Classification of ECL

The classification of the ECL depends on the type of instrument and is as follows:

- Financial assets that are performing at the reporting date: as the present value of all cash shortfalls over the expected life of the financial asset discounted by the effective interest rate. The cash shortfall is the difference between the cash flows due to BNG Bank in accordance with the contract and the cash flows that the Bank expects to receive.
- Financial assets that are non-performing at the reporting date: as the difference between the gross carrying amount and the present value of estimated future cash flows discounted by the effective interest rate.
- Undrawn loan commitments: as the present value of the difference between the contractual cash flows that are due to the Bank if the commitment is drawn down and the cash flows that the Bank expects to receive.
- Financial guarantee contracts: as the expected payments to reimburse the holder less any amounts that the Bank expects to recover.

ECLs are recognised using a net impairment of financial assets account in the income statement. In the case of debt instruments measured at fair value through other comprehensive income, the measurement of ECLs is based on the three-stage approach as applied to financial assets at amortised cost. The Bank recognises the impairment charge in the income statement, with the corresponding amount recognised in other comprehensive income, with no reduction in the carrying amount of the asset in the balance sheet.

Hedge accounting

The Bank's derivative instruments used to manage interest rate and currency risk are recognised on a trade-date basis at fair value as derivative either on the asset or on the liability side of the balance sheet. The goal is to achieve stability of the annual result, in particular the interest result and to manage the unrealised gains and losses. BNG Bank applies micro hedge accounting in accordance with IFRS 9 and portfolio hedging in accordance with IAS 39 when the conditions set out by the standard are met. The hedge accounting is based on a clearly documented relationship between the item hedged and the hedging instrument. When there is a high (negative) correlation between the hedging instrument on the one hand and the value change of the hedged item or the cash flows generated by the hedged item on the other hand, the hedge is regarded as effective. The hedging relationship is documented at the time that the hedge transaction is entered into. The hedging relationship is then continually tested in order to assess whether it meets the hedge accounting requirements.

In principle, BNG Bank only uses derivatives as hedging instruments. They are mandatorily measured at fair value in the balance sheet. The counterpart in the hedging relationship is the hedged item, which is generally recognised at amortised cost. Insofar as the hedge accounting relationship is effective, hedge accounting enables the Bank to neutralise the difference in measurement and result recognition between the hedging instruments and the hedged items. BNG Bank applies both fair value and cash flow hedge accounting.

Fair value hedge accounting

BNG Bank applies two types of fair value hedge accounting: micro hedge accounting and portfolio hedge accounting.

Micro hedge accounting

When a derivative is designated as the hedging instrument in a hedging relationship, the changes in the fair value of the derivative are recognised immediately in the income statement together with changes in the fair value of the hedged item that are attributable to the hedged risk. Sometimes, a derivative may be a component of a hybrid financial instrument that includes both the derivative and a host contract. Such embedded derivative instruments are part of a structured financing transaction that is hedged against changes in fair value by means of matching swap contracts. In such cases, both the hedged transaction and the hedging derivative instrument are recognised at fair value with changes in fair value in the statement of comprehensive income or as a value adjustment of the hedged transaction (item). Currently the Bank's fair value hedges mainly relate to swapping fixed to floating rate transactions. The balance sheet items Financial assets measured at fair value through other comprehensive income, Financial assets measured at amortised cost, Funds entrusted and Debt securities are involved.

If the hedging instrument expires or is sold, terminated or exercised, or when the hedge no longer meets the criteria for hedge accounting, or BNG Bank decides to voluntarily discontinue the hedging relationship, the hedge relationship is discontinued prospectively. If the relationship does not meet the hedge effectiveness criteria, BNG Bank discontinues hedge accounting from the last date on which compliance with hedge effectiveness was demonstrated.

Portfolio hedge accounting

Portfolio hedge accounting concerns a group of transactions in euros that are hedged for interest rate risk using a portfolio of derivatives. BNG Bank applies portfolio hedge accounting to the majority of long-term fixed rate loans (Loans and advances item) and a limited number of fixed rate securities. There is no direct relationship between individual hedged items and hedging instruments, but it is shown at the portfolio level that the derivatives involved offset the value changes in the related assets arising from interest rate movements.

Due to the lack of a direct relationship between the assets and the derivatives used for hedging, the value adjustments of the hedged interest rate risk are recognised in the Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting balance sheet item.

Cash flow hedge accounting

When a derivative is designated as the hedging instrument in a cash flow hedge relationship, the effective portion of changes in the fair value of the derivative is recognised directly in other comprehensive income and presented in the cash flow hedging reserve within equity. Any ineffective portion of changes in the fair value of the derivative is recognised immediately in the income statement.

The amount recognised in the cash flow hedge reserve is reclassified to the income statement as a reclassification adjustment in the same period as the hedged cash flows affect the income statement. BNG Bank applies cash flow hedge accounting on floating foreign currency transactions and the credit spread of fixed foreign currency transactions. The balance sheet line items Funds entrusted and Debt securities are involved. If the hedge accounting relationship is terminated, the accumulated fair value hedge adjustment is amortised over the remaining term of the financial instrument. If the hedged item is derecognised, the unamortised fair value adjustment is recognised immediately in the income statement.

Foreign currency basis spread

Following the adoption of IFRS 9 the forward component of a hedging instrument is no longer part of the hedge relationship. The foreign currency basis spread of a cross-currency interest rate swap is accounted for the same way as the forward element of a forward contract. The change in the foreign currency basis spread of this derivative that relates to the hedged item is recognised in the cost of hedging reserve within equity. The amount accumulated in the cost of hedging reserve is reclassified to the income statement at the same time as the hedged item affects the income statement.

Discontinuance of hedge accounting

The hedge accounting relationship is discontinued when it no longer meets the conditions for hedge accounting, or when the hedged item or hedging instrument is sold or matures. The difference between the preceding balance sheet value and the amortised cost of the hedged item is amortised over the remaining period of the hedged item, to the extent that it is retained on the balance sheet. If all or part of a hedged item is sold or purchased, the relevant portion of the cumulative fair value changes is taken into account in the income statement when determining the result on sales.

Recognition and accounting of financial assets and liabilities

Financial assets and liabilities are recognised at settlement date. This means that they are recognised from the moment that the Bank is entitled to the benefits or is liable for the obligations arising from the contractual provisions of the financial instrument. This includes both traditional financial instruments (loans, interest-bearing securities and debt securities) and derivatives. Financial assets and liabilities are initially recognised at the transaction price, in other words the fair value plus the transaction costs that are directly attributable to the acquisition of the financial asset or the issuance of the financial liability, with the exception of the transactions recognised at fair value. The transactions included in the latter balance sheet item are measured at fair value without taking into account the transaction costs.

If the value of transactions recognised at fair value differs from the transaction price on initial recognition, the profit or loss is included as follows:

- For fair value level 1 or 2 transactions, the difference is recognised directly in the Result on financial transactions item of the income statement.
- For fair value level 3 transactions, the difference is included in the balance sheet as a transitory item, and amortised over the term of the transaction.

After initial recognition, financial assets and liabilities are measured at either amortised cost or fair value, depending on the classification of the transaction. In addition to the notional amount, the amortised cost consists of accrued interest, settled transaction costs and/or premiums or discounts distributed in accordance with the effective interest method over the interest rate maturity of the transaction.

Recognition and accounting of derivative financial instruments

Derivative financial instruments are contracts whose value is derived from one or more underlying prices, indexes or other variables, and typically comprise of instruments such as swaps, forward rate agreements, futures and options. From initial recognition, derivatives are in principle carried at fair value and classified as held for trading. The carrying value of a derivative is remeasured at fair value throughout the life of the contract and any fair value movements are recognised under the Result on financial transactions item in the income statement. Derivatives are included under assets if they have a net positive fair value or under liabilities for a net negative fair value, with the exception of derivative transactions entered under a 'central clearing house'. For these derivatives, netting takes place of the fair value of all derivatives with a financial counterparty that acts as an intermediary between the Bank and the 'central clearing house'. If the derivative transactions are entered under a central clearing house and are also part of a Settle to Market (STM) derivative contract the derivative position is also netted with the collateral posted/received.

Separated derivatives embedded in financial liabilities

Derivatives embedded in financial liabilities are classified and valued separately if all of the following conditions have been met:

- There is no close relationship between the economic characteristics and risks of the embedded derivative on the one hand and those of the financial instrument.
- The financial instrument is not carried at fair value, with value movements recognised through the income statement.
- A separate derivative instrument on the same terms would match the definition of a derivative.

Derivatives that meet these conditions are recognised in the Derivatives balance sheet item and carried at fair value. Contracts are only reassessed if there is a change in the contractual terms which materially affects the expected cash flows.

Non-separated derivatives embedded in financial liabilities

Derivatives that do not meet the conditions to be separated are included in the balance sheet item where the financial instrument is recognised. This usually concerns options relating to early redemption. The measurement of these derivatives follows the measurement of the financial instrument. If this is the amortised cost, the option is in principle measured at zero. In all other cases, the option is measured at fair value.

Fair value of financial instruments

The fair value is the price (not adjusted for transaction costs) which, regardless of the company's intention or capability, would be received if a financial asset was sold, or the price that would be paid if a financial liability was transferred in an orderly transaction between market participants as at the measurement date under the current market conditions. The starting point is that the valuation must be viewed from the perspective of market parties, for which only the specific characteristics and limitations of the financial instrument may be taken into consideration. Fair value is based on quoted market prices in active markets or, if unavailable, on modelled valuation techniques. Valuation techniques are generally used to determine the fair value of unlisted assets and liabilities and OTC derivatives. This concerns generally accepted techniques and methods such as option pricing models, discounted cash flows, forward pricing and credit and liquidity spreads. Contractual conditions are taken into account and available objective market data are used, such as market-based yield curves for discounting, correlations, volatilities, cross-currency basis spreads, credit spreads, valuation adjustments and other factors, estimates and assumptions which market parties would use to determine the price. Fair value 'level 3' valuations are based in part on assumptions that are not observable in the market. For a detailed description of how the fair value measurement is determined, please refer to section 'Fair value of financial instruments' in the consolidated financial statements.

Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting

This balance sheet item includes value adjustments resulting from the fair value portfolio hedge accounting. This refers to the effective portion of movements in market value resulting from hedging the interest rate risk in financial assets at the portfolio level. The value adjustments recognised are amortised over the maturity period of the hedged financial assets in the income statement.

Amounts due to banks, cash collateral received, debt securities, funds entrusted and subordinated debts

Borrowings (including repurchase transactions) and debt securities are carried in the balance sheet at amortised cost unless the liabilities are measured at fair value through the income statement. As regards transactions in Debt securities and Funds entrusted that are involved in a micro fair value hedge accounting relationship, the amortised cost is adjusted for the effective portion of the movements in fair value arising from interest rate risk. Any repurchased obligations are removed from the balance sheet, and the difference between the carrying amount and the transaction value is recognised in the income statement.

With regard to TLTRO III funding, the non-market based interest rate including the expected bonus rate is used to calculate the interest result of the TLTRO transactions in both 2022 and 2021.

Associates and joint ventures

Associates and joint ventures are stated according to the equity method. Associates are companies over which BNG Bank has significant influence on operational and financial policy but no control. In general, significant influence is assumed when BNG Bank holds between 20% and 50% of the shares or voting rights. Joint ventures are collaborations in which BNG Bank and other parties with joint control over the contractual agreements have contractual entitlements to the net assets. These contractual agreements are structured by means of separate legal entities. The joint control of the arrangement is contractually agreed and only exists if the relevant activities under the arrangement require the unanimous consent of the parties sharing control. For a description of the Bank's associates and joint ventures, please refer to section 'Other information' of this document.

Property and equipment

All property and equipment owned by the Bank is valued at cost less accumulated depreciation. Property relates to land, buildings and technical installations. Equipment relates to office machinery, inventory, furniture, hardware, software and artworks.

The depreciation period is determined on the basis of the estimated useful life of the assets (see note 11 to the consolidated financial statements). The estimated useful life and residual value are reviewed annually. Depreciation is calculated on a straight-line basis and charged to the income statement. Land is not depreciated.

Impairment of non-financial assets

The carrying amount of BNG Bank's non-financial assets (property and equipment, investments in associates and joint ventures), with the exception of deferred tax assets, is assessed when there is an objective indication of impairment. To determine impairments, an estimate is made of the realisable value and individual assets are divided into groups at the lowest level at which future cash flows can be identified (cash flow generating units). BNG Bank has not recognised any goodwill. The realisable value of an asset or cash flow generating unit is equal to the higher of the value in use and the fair value minus selling costs.

In determining the value in use, the present value of the estimated future cash flows is calculated using a discount rate before tax which reflects both the current market appraisals of the time value of money and the specific risks relating to the asset. Impairments recognised in respect of cash flow generating units are first offset against the carrying amount of any goodwill allocated to the units and subsequently offset pro rata against the carrying amount of the other assets of the unit (or group of units). Non-financial assets which were subject to impairment are reassessed at each balance sheet date. Impairment of a non-financial asset, with the exception of goodwill included in non-financial assets, is reversed through the income statement (Impairments item) if it is possible to establish reliably that the negative effects of the indication for the impairment recognised earlier are mitigated. An impairment is only reversed to the extent that the carrying amount of the asset does not exceed the carrying amount minus depreciation or amortisation, which would have been determined if no impairment had been recognised.

Employee pensions

The Bank classifies its multi-employer pension plan as a defined contribution plan. Under this plan, the members bear almost all of the actuarial and investment risks, while the employer members of the plan are under no obligation to make any supplementary contributions if a deficit occurs in the fund. The obligation consists of payment of the contribution determined by the pension fund. The pension fund determines the contribution each year based on the information contained in its own dataset, taking account of the parameters and requirements specified by the regulatory authority. The obligation to pay a contribution takes effect upon becoming a pension fund member in the relevant year, and not from membership in previous years. The employer's share of the

pension contribution and any supplementary amounts are charged to the result in the year to which the contribution relates.

Other employee benefits

Other employee benefits are classified as defined benefit plans for which separate provisions have been formed. These other employee benefits include the future costs of interest rate discounts on mortgage loans for the benefit of both active and retired BNG Bank employees. The level of the provision is determined on the basis of calculations using the Projected Unit Credit Method (PUCM). The provision associated with the mortgage interest rate discount is stated under the Other liabilities balance sheet item. The costs relating to the employee benefits are recognised as staff costs in the income statement. All actuarial results are recognised directly through equity and cannot be recycled to the income statement in subsequent periods. This item also includes a provision for a vitality leave scheme. Under this scheme, active employees with seven or more years of service can take two consecutive months of leave once every seven years while retaining part of their monthly income. The vitality leave scheme is recognised as a defined benefit plan and the costs are recognised as staff costs in the income statement.

Taxes

The nominal tax amount is calculated on the basis of the statutory nominal tax rates and the tax legislation in force. Tax rate adjustments relating to previous years, participation exemptions and non-deductible costs are also applied when determining the effective tax amount in the income statement. Group companies that form part of the fiscal unit use the applicable nominal tax rate.

Deferred tax assets and deferred tax liabilities are both carried at nominal value. All deferred tax assets and liabilities are stated in the accounts of the parent company of the fiscal unit. Deferred tax assets and liabilities are recognised as temporary differences between the carrying amounts on the one hand and the tax bases of assets and liabilities on the other. The bank has registered deferred tax assets and liabilities for the actuarial results for the employee benefits provision, for the revaluation reserve, for own credit adjustments and for the cash flow hedge reserve.

These deferred tax assets and liabilities are measured at the tax rates that are expected to apply to the periods in which they are expected to be realised. Differences in deferred tax assets and liabilities resulting from a change in tax rates are recognised in the income statement. Deferred tax assets are recognised only to the extent to which taxable profits are expected to be available in the near future to compensate for these temporary differences. Tax assets and liabilities, both current and deferred separately, are netted if they concern the same tax authority and the same type of tax and if netting of these assets and liabilities is permitted by law.

Equity

The balance sheet is drawn up before profit appropriation. This means that the total net result for the financial year is presented in equity. The revaluation reserve for financial assets at fair value through other comprehensive income and the cash flow hedge reserve are adjusted by recognising a deferred tax liability.

Additional Tier 1 capital

Additional Tier 1 capital concerns perpetual loans involving an annual non-cumulative discretionary payment on the outstanding principal amount, subject to temporary write-down in the event that the CET1 ratio falls below 5.125%. In case of write-down, this amount will be transferred to the Retained earnings. Write-down from the Retained earnings can be reversed (write-up) under certain conditions at the moment that the trigger ratio is back above 5.125% again. BNG Bank is entitled to distribute the interest payment on a discretionary basis in the form of a compensation charged to the Other reserves. The compensation is determined on the basis of the prevailing principal amount. BNG Bank has the unilateral contractual option to call the Additional Tier 1 capital issued. As

per May 2021 the tranches issued in 2015 (a nominal amount of EUR 424 million) could be repurchased at par each year in May. On 22 March 2022, the ECB authorised the redemption of these tranches as per 16 May 2022.

As a result, equity decreased by an amount of EUR 424 million. As from May 2022, the tranches issued in 2016 (a nominal amount of EUR 309 million) can be redeemed every year in May.

Revaluation reserve

Equity includes a revaluation reserve in which the unrealised changes in fair value of Financial assets at fair value through other comprehensive income, net of tax, are recognised. In the event of a sale of a financial instrument, the cumulative revaluation is recognised in Results on financial transactions. The effective portion of fair value changes in transactions involved in hedge accounting is either credited or charged to the income statement during the period in which the transactions are involved in a hedge accounting relationship.

Own credit adjustment

Financial liabilities at fair value through the income statement are recognised at the relevant funding curve, including the spread for 'own credit risk'. The Bank recognises the amount related to changes in fair value attributable to change in credit risk of financial liabilities designated at fair value through the income statement as Own Credit Adjustment (net of deferred tax assets and liabilities) in equity.

Cost of hedging reserve

Under IFRS 9, the foreign currency basis spread of a hedging instrument is no longer part of a hedge relationship. The cost of hedging reserve records movements in foreign currency basis spreads in cross-currency (interest rate) swaps involved in hedge accounting. The amount accumulated in the cost of hedging reserve is reclassified to the income statement at the same time as the hedged item affects the income statement.

Cash flow hedge reserve

Furthermore, equity includes a cash flow hedge reserve, in which the effective portion of the unrealised changes in the fair value of derivatives in cash flow hedge accounting, net of taxes, resulting from changes in the foreign exchange rates and the credit spread component is recognised. The ineffective portion of the hedged risk for cash flow hedge accounting is recognised under Results on financial transactions.

Interest revenue and interest expenses

Interest revenue and Interest expenses for all interest-bearing instruments included in the balance sheet are calculated on the basis of amortised cost. The effective interest method is used to determine amortised cost. If a transaction measured at amortised cost is sold, the difference between the carrying amount and the net proceeds of the sale is recognised under Interest result.

Commission income and commission expenses

In this item, the commission and fees paid or received are recognised in the period in which the services were provided.

Result on financial transactions

This item comprises unrealised market value changes in:

- all financial instruments due to foreign exchange rate fluctuations;
- derivatives measured at fair value, including market value changes due to the counterparty credit risk (Credit Valuation Adjustment) and due to own credit risk (Debit Valuation Adjustment) for derivative transactions without a daily or limited exchange of collateral;
- financial instruments measured at fair value, with changes in fair value recognised through the income statement;
- effective portions of the hedged interest rate risk in financial assets involved in a fair value hedge accounting relationship;

- the amortisation of changes in value to loans and advances in the hedge accounting portfolio; and
- the ineffective portion of the hedged risk for cash flow hedge accounting.

This item also includes sales and buy-out results for financial instruments measured at fair value. These realised results consist of the difference between the net proceeds of the sale and the carrying amount, including the release of value movements accumulated in equity. Returns from the participating interests (equity instruments) measured at fair value are also recognised under this item. Finally, differences between the fair value on initial recognition and the transaction price regarding to level 1 and 2 financial instruments measured at fair value are also included.

Results from associates and joint ventures

This item includes the results from associates and joint ventures, valued in accordance with the equity method. Dividend payments are recognised in the income statement when they are received.

Other results

The other results includes the results not relating to BNG Bank's core operational activities. This mainly consists of income from consultancy services provided by BNG Gebiedsontwikkeling.

Depreciation

Please refer to the Property and equipment section.

Contribution to resolution fund

The European resolution regime is based on the EU Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD). The full amount payable will be charged to the income statement in the month of payment. The annual contribution to the European resolution fund is recognised in the income statement under the item Contribution to resolution fund.

Bank levy

In accordance with the Banking Tax Act, banks are required to pay a bank levy in October each year. The full amount payable will be charged to the income statement in the month of payment. The annual levy is recognised in the income statement under the item Bank levy.

Consolidated statement of comprehensive income

The consolidated statement of comprehensive income presents the aggregate net result of the reporting period and the direct changes in equity, net of taxes where applicable. In the statement, the amounts net of taxes are presented in groups of items that can be reclassified from equity to the income statement in the future on the one hand and items that can never be reclassified on the other.

Consolidated cash flow statement

The consolidated cash flow statement has been drawn up in accordance with the indirect method. The cash flows are categorised as cash flows from operating, investing and financing activities. Cash and cash equivalents include cash at hand, the available balances with banks and central banks and overnight interbank loans. These funds have less than three months' maturity from the date of acquisition, are readily convertible into a known amount of cash and are subject to a negligible risk of changes in value. The changes in loans and advances, funds entrusted, derivatives and amounts due from and due to banks are included in the cash flow from operating activities. Investing activities comprise purchases, sales and redemptions in the investment portfolio, purchases and sales of associates and joint ventures as well as property and equipment. Drawdowns and repayments of subordinated debt and bond loans, as well as the dividend paid, are presented as financing activities.

Notes to the consolidated financial statements

Amounts in millions of euros.

Note 34 includes a breakdown of balance sheet values by remaining contractual maturity (due on demand and not due on demand).

Notes 31 and 37 provide an overview of the breakdown of financial assets subject to impairment into impairment stages, as well as details on the movement in the allowance for expected credit losses in 2022.

1 Cash and balances held with central banks

	31-12-2022	31-12-2021
Cash on hand	0	0
Current account balances with the central bank (due on demand)	6,821	9,264
Total	6,821	9,264

2 Amounts due from banks

The Amounts due from banks item includes all receivables from banks measured at amortised cost.

	31-12-2022	31-12-2021
Short-term loans and current account balances	4	23
Long-term lending	342	140
Repos	0	0
Total	346	163

We refer to section 'Credit Risk' for a detailed overview of repos under netting conditions.

3 Cash collateral posted

The cash collateral amounts to EUR 4,144 million (2021: 12,993) and is posted with third parties under netting agreements and as such is not freely available to BNG Bank. The steep decrease of cash collateral is mainly due to the decrease in negative fair value of derivatives.

As from June 2020, a discounting switch from EONIA to €STR has taken place at clearinghouses as part of the Interest Rate Benchmark Reform. To compensate the lower return on cash collateral cash payments has been received. This amount is stated as part of 'Other liabilities' and amounts to EUR 178 million as per 31 December 2022 (2021: EUR 167 million). This amount will be amortised over the weighted average of underlying derivatives at the moment of the switch.

4 Financial assets at fair value through the income statement

This item includes:

- Financial assets mandatorily measured at fair value through profit or loss. This concerns financial assets that have failed to pass the SPPI test;
- Financial assets designated as measured at fair value through profit or loss.

	31-12-2022	31-12-2021
Mandatorily measured at FVTPL		
Loans and advances	33	69
Designated as measured at FVTPL		
Loans and advances	238	464
Interest-bearing securities	630	850
Total	901	1,383

The total redemption value of these loans and advances and interest-bearing securities at year-end 2022 is EUR 877 million (2021: EUR 979 million). Note [25](#) explains the changes in fair value recognised through the income statement.

5 Derivatives

This balance sheet item includes the positive fair value of derivatives settled and not settled-to-market.

Note [25](#) explains the changes in fair value recognised through the income statement.

	31-12-2022	31-12-2021
Derivatives not involved in a hedge accounting relationship	77	267
Derivatives involved in a portfolio hedge accounting relationship	1,763	2,248
Derivatives involved in a micro hedge accounting relationship	1,721	3,156
Receivables related to STM derivative contracts	176	14
Total	3,737	5,685

Almost all derivatives are part of an economic hedge, the bank does not have speculative positions in derivatives.

6 Financial assets at fair value through other comprehensive income

This includes purchased interest-bearing securities that are held within the Hold to Collect and Sell business model and for which the bank has not used the fair value option.

	31-12-2022	31-12-2021
Governments	3,852	5,267
Supranational organisations	1,405	1,405
Credit institutions	2,131	1,900
Other institutions	10	-
Total	7,398	8,572

Transfers without derecognition

At year-end 2022, BNG Bank had transferred EUR 332 million (2021: 218 million) of financial assets at fair value through other comprehensive income without derecognition in repurchase transactions.

7 Interest-bearing securities at amortised cost

This includes purchased interest-bearing securities that are held within the Hold-to-Collect business model and for which the bank has not used the fair value option.

	31-12-2022	31-12-2021
Governments	1,314	1,318
Other financial corporations	5,615	5,295
Non-financial corporations	709	1,021
Allowance for credit losses	-2	-2
Total	7,636	7,632

At year-end 2022, BNG Bank had transferred EUR 333 million (2021: 520 million) of interest-bearing securities at amortised cost without derecognition in repurchase transactions.

8 Loans and advances at amortised costs

The Loans and advances item includes short-term and long-term loans to clients insofar as they pass the SPPI test, as well as current account debit balances held by clients. All positions are held within the Hold-to-Collect business model.

	31-12-2022	31-12-2021
Short-term loans and current account balances	1,481	2,594
Long-term lending	88,301	87,381
Total loans and advances	89,782	89,975
Allowance for credit losses	-158	-237
Total	89,624	89,738

9 Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting

This refers to the value adjustments of the effective portion of the hedged interest rate risk of loans and advances involved in a portfolio hedge accounting relationship.

	2022	2021
Movements of value adjustments on loans in portfolio hedge accounting		
Opening balance	13,555	20,816
Movements in the unrealised portion in the financial year	-22,154	-6,021
Amortisation in the financial year	-61	-1,164
Realisation from sales in the financial year	-19	-76
Closing balance	-8,679	13,555

10 Associates and joint ventures

	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2021
	Participating share		Balance sheet value	
Associates				
Dataland BV, Rotterdam	30%	30%	0	0
Data B Mailservice BV, Leek	0%	45%	-	3
Subtotal			-	3
Joint ventures				
BNG Gebiedsontwikkeling BV, various immaterial participations			24	25
Total			24	28

BNG Gebiedsontwikkeling B.V. is, as a 100% subsidiary, part of the consolidated financial statements. The joint ventures referred to are held by BNG Gebiedsontwikkeling B.V.

In 2021, the amount presented as "held for sale" related to a participation held by BNG gebiedsontwikkeling. This participation was sold in 2022 and produced a positive result of EUR 4 million.

In 2022, BNG Bank sold its shares in Data B. Mailservice B.V.. This produced a positive result from participating interests of EUR 6 million.

For summarised financial information on associates and joint ventures, please refer to 'Related parties'-section of the consolidated financial statements.

11 Property and equipment

	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021
	Property		Equipment		Right-of-use-asset		Total	
Historical cost								
Opening balance	49	49	27	26	2	2	78	77
Investments	-	-	0	1	-	-	0	1
Value as at 31 December	49	49	27	27	2	2	78	78
Depreciation								
Accumulated depreciation as at 1 January	39	38	24	22	0	0	63	60
Depreciation during the year	0	1	1	2	1	0	2	3
Accumulated depreciation as at 31 December	39	39	25	24	1	0	65	63
Total	10	10	2	3	1	2	13	15

Estimated useful life

Buildings	33 ½ years
Technical installations	15 years
Machinery and inventory	5 years
Right-of-use asset	5 years
Hardware and software	3 years

No property or equipment is pledged as security of liabilities.

12 Other assets

The other assets at year-end 2022 of EUR 109 million (2021: EUR 21 million) primarily comprise amounts receivable from lending to clients.

13 Amounts due to banks

	31-12-2022	31-12-2021
Current account balances	1	1
Central bank funding (TLTRO)	3,471	18,350
Deposits	140	666
Private loans	400	508
Total	4,012	19,525

An amount of EUR 3,471 million relates to ECB's third Targeted Longer-Term Refinancing Operation (TLTRO). On 21 December 2022, early redemption took place for three of the total five transactions. As per year-end 2022, the total TLTRO consists of two transactions. These floating rate notes have a maturity of three years, from the date of participating in a tranche, with an early redemption option after each year.

14 Cash collateral received

The cash collateral at year-end 2022 of EUR 338 million (2021: EUR 216 million) is received from third parties under netting agreements and as such is not freely available to BNG Bank.

15 Financial liabilities at fair value through the income statement

This item includes debt securities designated as measured at fair value with changes in fair value recognised through the income statement.

	31-12-2022	31-12-2021
Publicly placed debt securities	169	292
Privately placed debt securities	16	18
Total	185	310

The total redemption value of the debt securities at year-end 2022 is EUR 168 million (2021: EUR 265 million). The difference between the financial liability's carrying amount and the redemption value at year-end 2022 is EUR 17 million (2021: EUR 44 million). Financial liabilities are measured at fair value through the income statement on the relevant funding curve including a mark-up for 'own credit risk'. The total change in value (before tax) was EUR 3 million positive (2021: EUR 4 million positive). Changes in fair value due to own credit risk are recognised through other comprehensive income. These changes are determined by comparing the valuation using the relevant funding curve including a mark-up for 'own credit risk' and the valuation using the relevant funding curve without this mark-up. Note [25](#) explains the changes in value recognised through the income statement.

16 Derivatives

This balance sheet item includes the negative fair value of derivatives not settled-to-market and the fair value of payables related to settle-to-market derivatives. Note [25](#) explains the changes in fair value recognised through the income statement.

	31-12-2022	31-12-2021
Derivatives not involved in a hedge accounting relationship	390	724
Derivatives involved in a portfolio hedge accounting relationship	3,341	14,878
Derivatives involved in a micro hedge accounting relationship	2,398	1,332
Payables related to STM derivative contracts	-	1
Total	6,129	16,935

17 Debt securities

This includes bonds and other issued debt securities with either fixed or variable interest rates. Any sold portion of an issue is deducted from the relevant bond.

	31-12-2022	31-12-2021
Bond loans	81,970	90,482
Commercial Paper	3,729	3,475
Privately placed debt securities	5,075	7,398
Total	90,774	101,355

18 Funds entrusted

	31-12-2022	31-12-2021
Current account balances	3,472	2,799
Short-term deposits	51	321
Long-term deposits	1,262	1,405
Total	4,785	4,525

19 Subordinated debt

	31-12-2022	31-12-2021
Subordinated debt	38	36
Total	38	36

20 Taxes

The bank has registered deferred tax liabilities for the actuarial results for the employee benefits provision, the revaluation reserve, the own credit adjustment, the compensation on Additional Tier 1 capital and for the cash flow hedge reserve, which all directly change into equity.

	31-12-2022	31-12-2021
Current tax assets	-	-
Current tax liability	-11	-32
Deferred tax liabilities	-14	-77
Total	-25	-109

BNG Bank and the Dutch tax authorities have concluded a bilateral agreement ('vaststellingsovereenkomst') on 11 november 2021 in accordance with IFRS 9, for the period 2021-2023. The bilateral agreement applies to the BNG Bank fiscal unit. Pursuant to the agreement, all financial instruments are stated – for both reporting and tax purposes – in accordance with the IFRS principles of valuation, with the exception of transactions classified as Financial assets at fair value through other comprehensive income. All transactions within this category are valued for tax purposes at the lower of either the cost price or the market value. The result for tax purposes differs from the result for reporting purposes if, on balance, unrealised gains have arisen.

The reconciliation between the effective tax rate and the nominal tax rate is as follows:

	2022	2021
Nominal and effective tax rate		
Profit before tax	407	350
Tax levied at the nominal tax rate	-105	-88
Tax adjustment from previous years	0	-
Participation exemption	2	-
Deductible interest on Additional Tier 1 capital	4	6
Non-deductible costs (bank levy and thin cap)	-8	-32
Effective tax	-107	-114
Nominal tax rate	25.8%	25.0%
Effective tax rate	26.3%	32.5%

In 2022 the upper tax rate increased to 25.8%.

The deferred taxes are measured at the tax rates that are expected to apply to the period when the asset is realised or the liability is settled.

2022

	Opening balance	Changes through equity	Changes through the income statement	Closing balance
Changes in deferred taxes				
Financial assets at fair value through other comprehensive income	-28	27	-	-1
Cash flow hedge reserve	-45	33	-	-12
Own Credit Adjustment	-1	1	-	0
Additional Tier 1 capital	-4	2	-	-2
Employee benefits provision	1	0	-	1
Total	-77	63	-	-14

2021

	Opening balance	Changes through equity	Changes through the income statement	Closing balance
Changes in deferred taxes				
Financial assets at fair value through other comprehensive income	-29	1	-	-28
Cash flow hedge reserve	-65	20	-	-45
Own Credit Adjustment	-1	-	-	-1
Additional Tier 1 capital	-4	0	-	-4
Employee benefits provision	1	-	-	1
Total	-98	21	-	-77

21 Other liabilities

	31-12-2022	31-12-2021
Employee benefits provision	2	2
Other provisions	21	-
Other liabilities	315	214
Total	338	216

The employee benefits provision is made up of two parts, a provision for the interest rate discount on mortgage loans to both active and retired employees of EUR 1 million (2021: EUR 1 million) and a provision for vitality leave of EUR 1 million (2021: EUR 1 million). Both provisions have a long-term character.

The other provision are the result of a claim on collateral received by BNG Bank.

The movements in the present value of the net liability in relation to the defined benefits relating to the mortgage interest rate discount and the provision for vitality leave are as follows:

	2022	2021
Employee benefits provision		
Net liability as at 1 January	2	2
Movements in the provision	0	0
Net liability as at 31 december	2	2

The other liabilities are mainly composed of amounts payable related to derivatives and other financial transactions which are settled in the next period.

22 Group equity

Since BNG Bank has no minority interests after consolidation, the entire consolidated equity, excluding Additional Tier 1 capital, is attributable to shareholders. The items included in equity are explained in note 22 of the company financial statements.

	31-12-2022	31-12-2021
Share capital	139	139
Share premium reserve	6	6
Revaluation reserve	4	83
Cash flow hedge reserve	14	1
Own Credit Adjustment	2	3
Cost of hedging	17	125
Retained earnings	3,824	3,736
Unappropriated profit	300	236
Equity attributable to shareholders	4,306	4,329
Additional Tier 1 capital	309	733
Total	4,615	5,062

	2022	2021
Number of paid-up shares outstanding	55,690,720	55,690,720
Proposed dividend per share in euros	2.50	2.28
Proposed dividend		
- Primary dividend pursuant to the Articles of Association	7	7
- Proposed dividend above the primary dividend	132	120
Total	139	127

The proposed dividend distribution for 2022 is EUR 2.50 per share (2021: EUR 2.28 per share). For 2022, this takes into account the EUR 23 million compensation (before tax) that has already been paid on the Additional Tier 1 capital in 2022. This payment was charged to the Retained earnings.

Share capital

The authorised capital is divided into 100 million shares with a nominal value of EUR 2.50 each, of which 55,690,720 shares have been issued and fully paid up. The number of shares in circulation remained unchanged during the financial year. BNG Bank and its subsidiaries hold no company shares. None of the shares carry preferential rights, nor are they subject to restrictions. There are no options that can be exercised to obtain entitlement to the issue of shares.

Share premium reserve

There were no movements in 2022 and 2021.

Revaluation reserve

At year-end 2022, the revaluation reserve includes EUR 883 million in unrealised value changes, excluding the value of the hedged part of the interest-rate risk of interest-bearing securities involved in hedge accounting, which is a part of the Financial assets at fair value through other comprehensive income. The revaluation reserve has been adjusted for taxes. Upon the sale of these assets, the associated cumulative result recognised in equity is transferred to the income statement.

Cash flow hedge reserve

The effective portion of the unrealised changes in the value of derivatives involved in a cash flow hedge relationship, resulting from changes in the foreign exchange rates, are recognised in the cash flow hedge reserve. The cash flow hedge reserve is adjusted for taxes.

Own Credit Adjustment

The Own Credit Adjustment amounts to EUR 2 million net of taxes (2021: EUR 3 million). This adjustment relates to changes in credit risk of financial liabilities measured at fair value through the income statement.

Cost of hedging reserve

The cost of hedging reserve records movements in foreign currency basis spreads in cross currency swaps involved in hedge accounting and is amortised over the life of the hedge. The cumulative movements will reduce to nil by maturity of the hedging instrument.

Retained earnings

After determination of the appropriations of the distributable profit pursuant to the Articles of Association, the General Meeting of Shareholders decides which portion of the remaining profit is added to the Retained earnings. In 2022, payment of dividend of EUR 127 million for 2021 to the bank's shareholders were scheduled. Payments took place in April 2022. Also an amount of EUR 23 million (before tax) was distributed to the holders of the Additional Tier 1 capital in 2022 (2021: EUR 25 million) and charged to the Retained earnings.

Unappropriated profit

The balance sheet is prepared prior to profit appropriation. This item represents the total result achieved after deduction of corporate income tax.

Additional Tier 1 capital

The tranches issued in 2015 (a nominal amount of EUR 424 million) have been redeemed at par on 16 May 2022. As per 31 December 2022 the bank's Additional Tier 1 capital amounts to EUR 309 million. The instruments are structured in line with CRR requirements and the EBA guidelines and qualifies as additional Tier 1 capital. Additional Tier 1 capital concerns perpetual loans involving an annual non-cumulative discretionary payment on the outstanding principal amount, subject to temporary write-down in the event that the CET1 ratio falls below

5.125%. In case of write-down, this amount will be transferred to the Retained earnings. Write-down from the Retained earnings can be reversed (write-up) under certain conditions at the moment that the trigger ratio is back above 5.125% again. BNG Bank is entitled to distribute the interest payment on a discretionary basis in the form of a compensation charged to the Other reserves. The compensation is determined on the basis of the prevailing principal amount. The distributed compensation is deductible for corporate income tax. BNG Bank has the unilateral contractual option to call the Additional Tier 1 capital issued. The tranches issued in 2016 (a nominal amount of EUR 309 million) can be redeemed every year from May 2022. The bank chose not to redeem the tranche in 2022.

23 Interest result

Interest revenue calculated by using the effective interest method includes all positive interest results from both financial instruments and derivatives involved in hedge accounting, including negative interest expenses on financial liabilities. In addition, other credit-related income received is included in this item. Interest revenues on assets that were subject to impairment are recognised on the original effective interest percentage, as long as the expected interest cash flows are received.

Interest expenses calculated by using the effective interest method include all negative interest results from both traditional financial instruments and derivatives involved in hedge accounting, including negative interest revenue on financial assets. The costs of borrowing as well as other interest-related charges are also recognised.

Other interest revenue and expenses consist mainly of interest results of derivatives not involved in hedge accounting and interest results of financial assets and liabilities measured at fair value.

	2022	2021
Interest revenue		
Interest revenue calculated by using the effective interest method:		
- Financial assets at amortised cost	1,943	1,861
- Financial assets at fair value through other comprehensive income	64	70
- Derivatives involved in hedge accounting	1,611	2,102
- Negative interest expenses on financial liabilities	141	162
	3,759	4,195
Other interest revenue:		
- Financial assets designated at fair value through the income statement	61	54
- Financial assets mandatory at fair value through the income statement	1	2
- Derivatives not involved in hedge accounting	327	160
- Other	14	-
	403	216
Total interest revenue	4,162	4,411
Interest expenses		
Interest expenses calculated by using the effective interest method:		
- Financial liabilities at amortised cost	1,628	1,285
- Derivatives involved in hedge accounting	1,832	2,352
- Interest expenses on financial assets	147	282
	3,607	3,919
Other interest expenses		
- Financial liabilities designated at fair value through the income statement	8	25
- Derivatives not involved in hedge accounting	59	57
- Other	7	3
	74	85
Total interest expenses	3,681	4,004
Total interest result	481	407

The interest revenue in 2022 includes EUR 22 million (2021: EUR 11 million) in interest revenue for financial assets, relating to Financial assets at amortised cost (notes 7 and 8) and Financial assets at fair value through other comprehensive income (note 6), which were subject to impairment.

The interest revenue on the TLTRO-III transaction amounts to EUR 91 million (2021: EUR 101 million). Due to the early redemption of three transactions in 2022 an amount of EUR 77 million was already received in 2022. The residual interest of EUR 14 million will be received on the maturity date. The net interest rate including the conditional bonus rate is used to calculate the interest result of the TLTRO transactions in 2022. For this year, all the conditions of the bonus rate are met and the interest result will not be reversed.

24 Commission result

Commission income

This item includes income from services provided to third parties.

	2022	2021
Income from loans and credit facilities	13	11
Income from payment services	10	9
Total	23	20

Commission expenses

This item comprises expenses totalling EUR 4 million (2021: EUR 3 million) relating to services rendered by third parties in relation to loans, credit facilities and payment services.

25 Result on financial transactions

This item includes the result on financial transactions broken down into realised and unrealised market value adjustments.

	2022	2021
Market value changes in financial assets at fair value through the income statement resulting from changes in credit and liquidity spreads, consisting of:		
- Interest-bearing securities	-25	-13
- Structured loans	-5	4
	<u>-30</u>	<u>-9</u>
Result on hedge accounting		
- Portfolio fair value hedge accounting	-32	65
- Micro fair value hedge accounting	62	-9
- Micro cash flow hedge accounting	0	0
	<u>30</u>	<u>56</u>
Change in counterparty credit risk of derivatives (CVA/DVA)	16	16
Realised sales and buy-out results	47	59
Other market value changes	50	-22
Total	113	100

In 2022, the result on financial transactions was positively affected by high other market value changes. The realised results of EUR 47 million (2021: 59 million) are mainly due to on balance positive results on the sales of interest-bearing securities from the liquidity portfolio of the bank.

The unrealised results of EUR 66 million positive (2021: 41 million negative) are mainly due to the increase of long-term interest rates. On the one hand, the increase of the interest rate in the reporting period had a negative impact of the result from Portfolio hedging. Portfolio hedging consist of assets hedged by using paying fixed IRS. Although portfolio hedging is almost 100% effective during the reporting period a negative result occurred as a result of the increase of interest rates. The negative result is mitigated by the results from Micro hedging. This is mainly hedging of liabilities by using IRS en CCIRS. The impact on the results are therefore opposite from the results from portfolio hedging.

On the other hand the higher credit and liquidity risk spreads of most interest-bearing securities recorded under Financial assets at fair value through the income statement led to a higher negative result of market value changes compared to 2021. In 2022 the result amounted to EUR 25 million negative (2021: 13 million negative).

26 Results from associates and joint ventures

	2022	2021
Associates	6	1
Joint ventures	6	3
Total	12	4

For a description of the bank's associates and joint ventures, please refer to item 'Related parties' of the consolidated financial statements.

27 Other results

The other results consist mainly of income from consultancy services provided by BNG Gebiedsontwikkeling.

28 Staff costs

	2022	2021
Wages and salaries	35	32
Pension costs	6	6
Social security costs	3	3
Additions to the employee benefits provision	0	0
External employees	27	11
Other staff costs	4	5
Total	75	57

The increase in staff costs is mainly due to the increase of external employees.

Expressed in FTEs, the number of employees with a fixed or indefinite contract was 392.0 (2021: 353.3 FTEs).

There was no variable remuneration of individual staff members in 2022 and 2021. We refer to section 'Related parties' for the remuneration of the Executive Board.

29 Other administrative expenses

These expenses include, among other things, outsourcing costs, maintenance costs of property and equipment, consultancy costs, training expenses and IT expenses. The total other administrative expenses for 2022 amounted to EUR 38 million (2021: EUR 47 million).

The fees paid to independent auditors are also included in Other administrative expenses. In conformity with Section 382a of Part 9, Book 2 of the Dutch Civil Code, a breakdown of the fees paid to the independent auditors for audits and audit-related and non-audit-related services is given in note 32 to the company financial statements.

30 Depreciation

A breakdown of this item is included in the note on Property and equipment (note 11). In total, the depreciation charges amounted to EUR 2 million in 2022 (2021: EUR 3 million).

31 Net impairment losses on financial assets

The impairments in 2022 amounted to a loss of EUR 52 million in the income statement (2021: EUR 20 million loss). The increase of impairments are due to the transfer of items to Stage 3 as a result of individual assessments and the less positive economic outlook which results in a switch of items from Stage 1 to Stage 2. This is partly due to the management overlay as described in section 'Credit Risk' further in this report.

2022

	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
Impairment results due to movements in allowances:				
- Increases in allowances due to origination and acquisition	2	2	3	7
- Decreases in allowances due to derecognition	-2	-3	0	-5
- Changes in allowances due to changes in credit risk (net)	3	13	35	51
	3	12	38	53
Impairment results not due to movements in allowances:				
- Reversal of impairment due to cash flows received from past write-offs	-	-	-1	-1
- Impairments due to write-offs	-	-	0	0
	-	-	-1	-1
Net impairment result on financial assets	3	12	37	52

2021

	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
Impairment results due to movements in allowances:				
- Increases in allowances due to origination and acquisition	3	1	12	16
- Decreases in allowances due to derecognition	-4	-1	-12	-17
- Changes in allowances due to changes in credit risk (net)	-5	-23	49	21
	-6	-23	49	20
Impairment results not due to movements in allowances:				
- Freefall in allowance due to write-off	-	-	-1	-1
- Reversal of impairment due to cash flows received from past write-offs	-	-	1	1
- Impairments due to write-offs	-	-	-	-
	0	0	0	0
Net impairment result on financial assets	-6	-23	49	20

Movement in allowances for expected credit losses**2022**

	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
Movements in allowances taken through the income statement:				
- Increases in allowances due to origination and acquisition	2	2	3	7
- Decreases in allowances due to derecognition	-2	-3	0	-5
- Changes in allowances due to changes in credit risk (net)	3	13	35	51
	3	12	38	53
Movements in allowances not taken through the income statement:				
- Decreases in allowance due to write-offs	-	-	-131	-131
	-	-	-131	-131
Total movements in allowances	3	12	-93	-78

2021

	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
Movements in allowances taken through the income statement:				
- Increases in allowances due to origination and acquisition	3	1	12	16
- Decreases in allowances due to derecognition	-4	-1	-12	-17
- Changes in allowances due to changes in credit risk (net)	-5	-23	49	21
	-6	-23	49	20
Movements in allowances not taken through the income statement:				
- Decreases in allowance due to write-offs	-	-	-	-
	-	-	-	-
Total movements in allowances	-6	-23	49	20

Note 37 provides an overview of the breakdown of financial assets subject to impairment into impairment stages.

32 Net impairment losses on associates and joint ventures

	2022	2021
Impairment of associates and joint ventures	0	0
Reversal of impairment of associates and joint ventures	0	-2
Total	0	-2

In 2022, no impairments on BNG Gebiedsontwikkeling participations occurred. Also, there was no reversal of impairments on participations (2021: EUR 2 million). All participations are valued on a going concern basis.

33 Contribution to resolution fund and bank levy

Contribution to resolution fund

The European resolution regime arising from the Bank Recovery and Resolution Directive entered into force on 1 January 2015. The expenses for the resolution fund are deductible for corporate income tax purposes. The EUR 20 million payable for 2022 (2021: EUR 1 million) was paid in June 2022 and charged to the income statement. The fee in 2021 was much lower because that fee contained a refund due to recalculations for previous years.

Bank levy

The expenses concerning the bank levy are not deductible for corporate income tax purposes. As a consequence, the effective tax burden exceeds the nominal tax rate in 2022 and 2021. BNG Bank is due to pay the bank levy in October of every year, which for 2022 amounted to EUR 32 million (2021: EUR 53 million). The steep decrease is caused by the one-off increase of the bank levy rate of 50% in 2021. The calculation of the levy is stated in note 31 of the Company financial statements.

34 Breakdown of balance sheet value by remaining contractual maturity of financial instruments

31-12-2022

	Due on demand	up to 3 months	3 - 12 months	1 - 5 years	over 5 years	Total
Cash and balances held with central banks	420	6,401	-	-	-	6,821
Amounts due from banks	4	1	23	125	193	346
Cash collateral posted	-	4,144	-	-	-	4,144
Financial assets at fair value through the income statement	-	-	-	148	753	901
Derivatives	-	473	250	855	2,159	3,737
Financial assets at fair value through other comprehensive income	-	71	164	2,594	4,569	7,398
Interest-bearing securities at amortised cost	-	-	54	469	7,113	7,636
Loans and advances	589	1,932	6,005	23,749	57,349	89,624
Value adjustments on loans in portfolio	-	-	-	-	-	-
hedge accounting	-	-2	-39	-755	-7,883	-8,679
Current tax assets	-	-	-	-	-	0
Other assets	-	109	-	-	-	109
Total assets	1,013	13,129	6,457	27,185	64,253	112,037
Amounts due to banks	1	81	59	3,471	400	4,012
Cash collateral received	-	1,173	-	-	-	1,173
Financial liabilities at fair value through the income statement	-	-	-	20	165	185
Derivatives	-	91	68	994	4,976	6,129
Debt securities	-	4,618	12,917	36,572	36,667	90,774
Funds entrusted	3,483	78	137	857	230	4,785
Subordinated debt	-	11	8	19	-	38
Current tax liabilities	-	-	11	-	-	11
Deferred tax liabilities	-	-	1	3	10	14
Other liabilities	-	168	10	35	125	338
Total liabilities	3,484	6,220	13,211	41,971	42,573	107,459

31-12-2021

	Due on demand	up to 3 months	3 - 12 months	1 - 5 years	over 5 years	Total
Cash and balances held with central banks	9,264					9,264
Amounts due from banks	23	2	13	54	71	163
Cash collateral posted		12,993				12,993
Financial assets at fair value through the income statement		40	104	501	738	1,383
Derivatives		186	251	1,589	3,659	5,685
Financial assets at fair value through other comprehensive income		85	150	2,260	6,077	8,572
Interest-bearing securities at amortised cost		149	654	4,765	2,064	7,632

Continuation of previous page

31-12-2021

Loans and advances	929	3,412	7,993	28,211	49,193	89,738
Value adjustments on loans in portfolio						
hedge accounting		9	82	1,209	12,255	13,555
Current tax assets						-
Other assets		21				21
Total assets	10,216	16,897	9,247	38,589	74,057	149,006
Amounts due to banks	1	682	8	18,472	362	19,525
Cash collateral received		984				984
Financial liabilities at fair value through the						
income statement		59	64	24	163	310
Derivatives		101	426	1,094	15,314	16,935
Debt securities		7,697	10,579	43,163	39,916	101,355
Funds entrusted	2,800	343	291	439	652	4,525
Subordinated debt		1	-	27	8	36
Current tax liabilities			32			32
Deferred tax liabilities			4	15	58	77
Other liabilities		61	8	31	116	216
Total liabilities	2,801	9,928	11,412	63,265	56,589	143,995

35 Breakdown of financial instruments by category

31-12-2022

	Amortised cost	Fair value through profit or loss	Fair value through other comprehensive income	Total
Cash and balances held with central banks	6,821			6,821
Amounts due from banks	346			346
Cash collateral posted	4,144			4,144
Financial assets at fair value through the				
income statement		901		901
Derivatives		3,737		3,737
Financial assets at fair value through other				
comprehensive income			7,398	7,398
Interest-bearing securities at amortised cost	7,636			7,636
Loans and advances	89,624			89,624
Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting	-8,679			-8,679
Total assets	99,892	4,638	7,398	111,928
Amounts due to banks	4,012			4,012
Cash collateral received	1,173			1,173
Financial liabilities at fair value through the				
income statement		185		185
Derivatives		6,129		6,129

Continuation of previous page

31-12-2022

Debt securities	90,774			90,774
Funds entrusted	4,785			4,785
Subordinated debt	38			38
Total liabilities	100,782	6,314	-	107,096

31-12-2021

	Amortised cost	Fair value through profit or loss	Fair value through other comprehensive income	Total
Cash and balances held with central banks	9,264	-	-	9,264
Amounts due from banks	163	-	-	163
Cash collateral posted	12,993	-	-	12,993
Financial assets at fair value through the income statement	-	1,383	-	1,383
Derivatives	-	5,685	-	5,685
Financial assets at fair value through other comprehensive income	-	-	8,572	8,572
Interest-bearing securities at amortised cost	7,632	-	-	7,632
Loans and advances	89,738	-	-	89,738
Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting	13,555	-	-	13,555
Total assets	133,345	7,068	8,572	148,985
Amounts due to banks	19,525	-	-	19,525
Cash collateral received	984	-	-	984
Financial liabilities at fair value through the income statement	-	310	-	310
Derivatives	-	16,935	-	16,935
Debt securities	101,355	-	-	101,355
Funds entrusted	4,525	-	-	4,525
Subordinated debt	36	-	-	36
Total liabilities	126,425	17,245	-	143,670

36 Reconciliation of movements of liabilities to cash flows arising from financing activities

2022

	Financial liabilities at fair value through the income statement	Debt securities	Subordinated debt	Additional Tier 1 capital	Total
Balance at 1 January 2022	310	101,355	36	733	102,434
Cash flows from financing activities					
- Proceeds from financing activities	-	474,082	-	-	474,082
- Repayments on financing activities	-100	-473,084	-	-424	-473,608
- Interest and other cash flows	-5	-1,906	0	-	-1,911
- Compensation on Additional Tier 1 capital	-	-	-	-23	-23
	-105	-908	0	-447	-1,460
Non-cash changes					
Unrealised results:					
- Foreign exchange movement	-4	1,924	-	-	1,920
- Fair value changes	-24	-13061	-	-	-13,085
Realised results	8	1521	2	-	1,531
Movement to Other liabilities (derecognised but not yet repaid)		-57			-57
	-20	-9,673	2	-	-9,691
Compensation distributed from Retained earnings				23	23
Balance at 31 December 2022	185	90,774	38	309	91,306

2021

	Financial liabilities at fair value through the income statement	Debt securities	Subordinated debt	Additional Tier 1 capital	Total
Balance at 1 January 2021	656	108,615	35	733	110,039
Cash flows from financing activities					
- Proceeds from financing activities	-	284,877	-	-	284,877
- Repayments on financing activities	-347	-291,401	-	-	-291,748
- Interest and other cash flows	-7	-1,225	-1	-	-1,233
- Compensation on Additional Tier 1 capital	-	-	-	-25	-25
	-354	-7,749	-1	-25	-8,129
Non-cash changes					
Unrealised results:					
- Foreign exchange movement	26	2,986	-	-	3,012
- Fair value changes	-38	-3,744	-	-	-3,782
Realised results	20	1,247	2	-	1,269

Continuation of
previous page
2021

	8	489	2	-	499
Compensation distributed from					
Retained earnings	-	-	-	25	25
Balance at 31 December 2021	310	101,355	36	733	102,434

37 Impairment of financial assets and off-balance sheet commitments

Breakdown of financial assets and off-balance sheet commitments into impairment stages

The following tables provide a breakdown of the financial assets subject to impairment and off-balance sheet commitments into the 3 impairment stages:

Stage 1: performing exposures without significant increase in credit risk (SICR) since initial recognition.

Stage 2: performing exposures with significant increase in credit risk since initial recognition.

Stage 3: non-performing exposures.

31-12-2022

	Carrying amount	Gross carrying amount			Allowance for credit loss		
		Performing Stage 1	Stage 2	Non-performing Stage 3	Performing Stage 1	Stage 2	Non-performing Stage 3
Financial assets subject to impairment							
Cash and balances held with central banks	6,821	6,821	-	-	-	-	-
Amounts due from banks	346	346	0	0	0	0	0
Cash collateral posted	4,144	4,144	-	-	-	-	-
Financial assets at fair value through OCI ¹	7,398	7,398	0	-	0	0	0
Interest-bearing securities at amortised cost	7,636	7,552	86	-	0	-2	0
Loans and advances	89,624	86,885	2,049	848	-8	-21	-129
Total	115,969	113,146	2,135	848	-8	-23	-129

31-12-2021

	Carrying amount	Gross carrying amount			Allowance for credit loss		
		Performing Stage 1	Stage 2	Non-performing Stage 3	Performing Stage 1	Stage 2	Non-performing Stage 3
Financial assets subject to impairment							
Cash and balances held with central banks	9,264	9,264	-	-	-	-	-
Amounts due from banks	163	163	-	-	0	-	-
Cash collateral posted	12,993	12,993	-	-	-	-	-
Financial assets at fair value through OCI ¹	8,572	8,572	-	-	0	-	-
Interest-bearing securities at amortised cost	7,632	7,566	68	-	0	-2	-
Loans and advances	89,738	89,014	412	549	-6	-8	-223
Total	128,362	127,572	480	549	-6	-10	-223

1 The allowance for credit loss for financial assets at FVOCI is included in OCI and not in the (net) carrying amount.

31-12-2022

	Nominal amount			Provision		
	Performing		Non-performing	Performing		Non-performing
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Stage 1	Stage 2	Stage 3
Off-balance sheet commitments						
Contingent liabilities	485	3	1	0	0	-1
Revocable facilities	5,781	228	239	-	-	-
Irrevocable facilities	4,341	43	42	0	-1	-1
Total	10,607	274	282	0	-1	-2

31-12-2021

	Nominal amount			Provision		
	Performing		Non-performing	Performing		Non-performing
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Stage 1	Stage 2	Stage 3
Off-balance sheet commitments						
Contingent liabilities	499	1	1	0	0	-1
Revocable facilities	5,736	69	66	-	-	-
Irrevocable facilities	4,486	1	0	0	0	-
Total	10,721	71	67	0	0	-1

Movements in allowances and provisions for expected credit losses

The following table shows the movements in allowances for expected credit losses for financial assets and the provision for expected credit losses for off-balance sheet commitments.

2022

	Opening balance	Increases due to origination and acquisition	Decrease due to repayments and disposals	Changes due to change in credit risk (net)	Decrease in allowance account due to write-offs	Closing balance
Allowances						
Cash and balances held with central banks	-	-	-	-	-	-
Amounts due from banks	0	-	-	0	-	0
Financial assets at fair value through OCI	0	0	0	0	-	0
Interest-bearing securities at amortised cost	2	0	0	0	-	2
Loans and advances	237	7	-4	50	-132	158
	239	7	-4	50	-	160
Provision						
Off-balance sheet commitments	1	0	0	2	-	3

2021

	Opening balance	Increases due to origination and acquisition	Decrease due to repayments and disposals	Changes due to change in credit risk (net)	Decrease in allowance account due to write-offs	Closing balance
Allowances						
Cash and balances held with central banks	-	-	-	-	-	-
Amounts due from banks	0	0	0	0	-	0
Financial assets at fair value through OCI	1	0	0	-1	-	0
Interest-bearing securities at amortised cost	5	0	0	-3	-	2
Loans and advances	210	15	-16	28	-	237
	216	15	-16	24	-	239
Provision						
Off-balance sheet commitments	4	0	-1	-2	-	1

Modifications of contractual cash flows

There were no financial assets for which the contractual cash flows have been modified during 2022 while they had a loss allowance measured at an amount equal to lifetime expected credit loss (i.e. stage 2 or 3). No financial assets which were modified in previous reporting periods while they had a loss allowance measured at an amount equal to lifetime expected credit loss (stage 2 or 3) have been moved back to stage 1 during 2022.

Key inputs and assumptions

The Expected Credit Loss (ECL) of the financial asset is measured on either a 12-month or lifetime basis depending on whether a significant increase in credit risk has occurred. The total Expected Credit Loss is a discounted product of the Probability of Default (PD), Loss Given Default (LGD) and Exposure At Default (EAD).

Probability of default

PDs are used as a key component in the determination of ECLs and SICR. BNG Bank has developed PD-models, largely based on expert judgements, for exposures for which no external rating is available. To ensure IFRS 9 compliance and so-called 'point-in-time' PDs, the bank developed overlay models that include Forward-Looking Information (FLI). For staging purposes, credit ratings are used which are adjusted for forward-looking information. BNG Bank applies three internally developed scenarios based on economic forecasts which are consistent with inputs to other relevant estimates within the financial statements. The proposed macroeconomic forecasts are benchmarked with an external macroeconomic forecast to ensure the external validity of the scenarios. The scenarios are approved in the Asset and Liability Committee (ALCO). In doing so, BNG Bank ensures that the PDs are reasonable and supportable.

Loss given default

Because of its low default credit portfolio and the lack of historical internal LGD data, BNG Bank is not able to create LGD models. Therefore, BNG Bank applies a basic flat LGD approach, with four different LGD percentages for its entire exposure:

- 0% for exposures granted to or guaranteed by (Dutch) central or regional governments;
- 10% for government bonds issued by central or regional governments in the EU;
- 35% for exposure without a guarantee of a central or regional government and senior unsecured bonds; and
- 75% for subordinated loans.

Exposure at default

The EAD for loans and for interest-bearing securities (excluding securitisations) is based on contractual repayments owed by the obligor over a 12-month or lifetime period. Voluntary repayments or early redemptions are not taken into account, as these are historically infrequent. For securitisations, the future contractual repayments are based on estimated Constant Prepayment Rates which are derived from external sources. In case of committed (off-balance sheet) facilities, the maximum exposure is adjusted in order to reflect the expected drawdown behaviour for either a 12-month or lifetime period (in accordance with the impairment stage).

Significant increase in credit risk

BNG Bank applies the Point-in-Time PD, which is adjusted for forward-looking information, as an input parameter for the assessment of significant changes in credit risk since recognition. In addition, the bank uses forbearance measures as well as a 30-day past-due period as backstop criteria to determine a significant increase in credit risk. On the other hand, the bank also applies a low credit risk exemption for monitoring significant changes in credit risk since recognition. In this case, an impairment is measured using the 12-month ECL, without determining if a significant increase in credit risk has occurred. BNG Bank will consider financial assets with an investment grade rating to be of 'low credit risk'. For bonds, BNG Bank considers a BBB- or higher to be an investment grade. With regards to loans, the bank uses its internal counterparty credit rating to determine whether it is investment grade. Internal counterparty credit ratings are derived from a number of market sector specific internal rating models, which have been externally validated.

BNG Bank applies an expert judgement approach when determining the stage 3 impairment figures. The approach is performed on an instrument level by the Financial Restructuring & Recovery department.

Forward-looking macroeconomic information

Historical analysis are performed to identify the key macroeconomic variables, which are provided by the bank's economist on a quarterly basis. Expert judgement is applied. In 2022 the macroeconomic factors applied in determining the probability of default for non-securitisations are the nominal GDP, the unemployment rate, and the employment rate. For securitisations the applied macroeconomic factors are the house price index, the long term interest rate, and debt.

The weightings of the scenarios have been adjusted due to the unfavorable economic outlook as a result of the sharp rise of inflation, climate-related matters and in lesser extent the war between Russia and Ukraine.

Impact of inflation

The impact of high inflation and increased economic uncertainty is reflected in the decrease of domestic spending and use of consumable goods. In 2022 there were no significant events related to inflation in the sectors in which the bank operates or to individual clients relating to BNG Bank's client portfolio. However, the bank closely monitors the impact of inflation, in particular the healthcare and energy sectors receive additional attention.

Impact of climate-related matters

BNG Bank has started to incorporate ESG credit risks in the internal control and risk management framework. To identify the material sectors for monitoring purposes, the bank is conducting an analysis per sector in which it operates, to define the material ESG-related credit risks. So far, the analysis demonstrates that most ESG-related credit risks are related to emissions and energy. BNG Bank has not identified material impairment indications with respect to ESG risks. However, the bank will continue with the analysis in 2023 and plans to implement monitoring

metrics as one of the next steps. Furthermore we are working on improving the modelling, amongst others the modelling for accounting ECL calculation, to include climate-related matters.

Non-securitisations

Macro economic variable	Horizon as per 31/12/2022	Horizon as per 31/12/2021
Gross Domestic Product (GDP) for The Netherlands	3 years	3 years
Unemployment rate for The Netherlands	3 years	3 years
Employment rate	3 years	3 years
Scenario	Weight as per 31/12/2022	Weight as per 31/12/2021
Base scenario	50%	60%
Upward scenario	10%	15%
Downward scenario	40%	25%

Securitisations

Macro economic variable	Horizon as per 31/12/2022	Horizon as per 31/12/2021
House price indices in the Euro area (17 countries)	3 years	3 years
Long-term interest rates in the Euro area (19 countries)	3 years	3 years
Debt (Credit to households and NPISHs) in the Euro area ¹	3 years	3 years
Scenario	Weight as per 31/12/2022	Weight as per 31/12/2021
Base scenario	50%	60%
Upward scenario	10%	15%
Downward scenario	40%	25%

¹ Non-profit institutions serving households

Non-performing exposures

BNG Bank applies the following criteria to designate exposures as non-performing:

- BNG Bank considers that the obligor is unlikely to pay its credit obligations to the bank; and
- The obligor is past due 90 days or more on any material credit obligation to the bank.

The bank employs the following indicators for 'Unlikelihood to pay':

- The obligor's source of income is considered insufficient to meet its payment obligations;
- There are indications that future cash flows are under pressure;
- The obligor's debt ratio has increased significantly;
- One or more covenants have been breached;
- BNG Bank has called upon a guarantee or seized collateral;
- Significant delayed payments to other creditors (recorded in a register);
- There is a crisis in the obligor's market sector, in which the obligor is considered to be a weak party;
- The obligor can no longer be active in its market sector as a result of its financial difficulties; and
- Another creditor has filed for the obligor's bankruptcy.

Sensitivity analysis of credit loss allowances

In order to measure the sensitivity of the credit loss allowances to changes in the input factors, different scenarios are determined to (re)calculate the size of the credit loss allowances.

Scenario A:

In scenario A, the credit rating of all individual exposures subject to impairment are downgraded by 1 notch (e.g. from AAA to AA+). These (lower) credit ratings, as well as the accompanying PDs, are then applied in the staging assessment and the calculation of the credit loss allowances. As a result, a portion of the exposures migrated from stage 1 to stage 2. The EADs and LGDs are unchanged compared with the base line calculation.

Scenario B:

In scenario B, the exposures which normally have an LGD of 0% are assigned a 10% LGD. The LGD of exposures that are normally assigned a 10%, 35% or 75% LGD remain unchanged. The EADs, credit ratings and PDs are also unchanged compared with the base line calculation.

Scenario C:

In scenario C, the calculation of the credit loss allowances is performed using 'Through-the-Cycle' PDs rather than Point-in-Time PDs. In other words, PDs without incorporation of forward-looking macroeconomic information are used in the calculation. The EADs, credit ratings, stage levels and LGDs are unchanged compared with the base line calculation.

As per 31 December 2022 three different scenarios are used to calculate the sensitivity (in millions of euros) of the total credit loss allowances and are stated below.

31-12-2022

	Actual Balance	Scenario A (1 notch down)	Scenario B (LGD from 0% to 10%)	Scenario C (through-the-cycle PDs)
Allowances				
Cash and balances held with central banks	-	-	-	-
Amounts due from banks	0	0	0	0
Financial assets at fair value through OCI	0	0	0	0
Interest-bearing securities at amortised cost	2	3	2	1
Loans and advances	158	165	182	159
	160	168	184	160
Provision				
Off-balance sheet commitments	3	3	3	3

31-12-2021

	Actual Balance	Scenario A (1 notch down)	Scenario B (LGD from 0% to 10%)	Scenario C (through-the-cycle PDs)	Scenario D (EWMA of 70%)	Scenario E (EWMA of 0%)
Allowances						
Cash and balances held with central banks	-	-	0	-	-	-
Amounts due from banks	0	0	0	0	0	0
Financial assets at fair value through OCI	0	0	0	0	0	0
Interest-bearing securities at amortised cost	2	4	3	2	3	3
Loans and advances	237	248	256	240	238	242
	239	252	259	242	241	245
Provision						
Off-balance sheet commitments	1	1	2	1	1	1

Hedging of risks with derivatives

BNG Bank applies economic hedging in order to mitigate foreign exchange risks and keep interest rate risks at a desired level. To this end, the bank has put in place a system of limits and procedures that is strictly adhered to and is monitored on a daily basis. Foreign exchange and interest rate risks are hedged with derivatives. The treatment of derivatives and hedged items in the balance sheet and income statement is such that they are aligned as much as possible with the actual economic hedging. For accounting purposes, BNG Bank processes this hedging relationship under IFRS by applying micro and portfolio fair value hedging, as well as cash flow hedging. The Accounting principles for the consolidated financial statements section describes the conditions that need to be met before these forms of hedge accounting can be applied.

Micro fair value hedge accounting (MH) is applied to individual transactions involved in an economic hedge relationship to offset interest rate risks and foreign exchange risks when applicable. This form of hedging is applied to nearly all debt securities issued. The foreign exchange risks and interest rate risks are hedged by means of (cross-currency) interest rate swaps. The issues are fully offset against the derivatives so that, on a net basis, the fixed coupons of the issues are converted into variable interest amounts in euros. Both the issues and the accompanying derivatives can contain structures, such as options, which are also fully offset. The revaluation effect of hedged MH transactions with regard to fair value hedging is accounted for in the same balance sheet item as the hedged items.

BNG Bank applies (micro) cash flow hedge accounting to virtually all long-term funding transactions in foreign currencies with a floating coupon in order to protect the bank's result against possible variability in future cash flows due to exchange rate fluctuations.

The bank also applies cash flow hedge accounting to hedge the foreign currency risk of the credit spread of fixed foreign currency transactions. With the exception of voluntary early redemption of funding in foreign currencies or an immediate and complete withdrawal from the banking business, there are no circumstances under which these revaluations can lead to a realised result.

The cross currency basis swap spread is an important building block of the value of cross-currency (interest rate) swaps. The fluctuations of this basis spread can never be part of the hedge relationship. If micro hedging is applied the fluctuations of this basis spread are separated as 'cost of hedging' reserve within equity.

In portfolio fair value hedge accounting (PH), the interest rate risks of a group of transactions in euro are hedged by means of a group of derivatives. The hedging relationship is constructed and controlled at an aggregate level, thus precluding relationships with individual transactions. Within BNG Bank, portfolio hedging, like micro hedging, has been highly effective. Any ineffectiveness that occurs is recognised in the income statement.

The effective part of PH is accounted for in the balance sheet item Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting.

Although BNG Bank uses derivatives for economic hedging purposes, it is not possible in all cases to include these in a hedge accounting relationship, as permitted by IFRS. Virtually all derivatives that are not involved in a hedge accounting relationship are hedged economically with a financial instrument which is also recognised at fair value through the income statement. Consequently, in total, the volatility of the result due to interest rate and foreign exchange risks is limited.

The following table shows the maturity profile as at 31 December 2022 of all derivatives based on their notional amounts.

	31-12-2022				31-12-2021			
	Up to 1 year	1 to 5 years	Over 5 years	Total	Up to 1 year	1 to 5 years	Over 5 years	Total
Derivatives involved in portfolio hedge accounting								
Interest rate swaps	7,734	28,137	98,530	134,401	7,508	27,304	90,203	125,015
Derivatives involved in micro hedge accounting								
Interest rate swaps	6,654	23,341	44,533	74,528	3,378	23,127	37,528	64,033
Cross-currency swaps	6,378	17,721	6,063	30,162	9,770	18,111	6,568	34,449
Derivatives not involved in hedge accounting								
Interest rate swaps	6,369	251	388	7,008	533	154	540	1,227
Cross-currency swaps	0	100	428	528	147	140	427	714
FX-swaps	3,829	0	0	3,829	4,337	-	-	4,337
Other derivatives	10	-2,629	-200	-2,819	-18	-571	147	-442
Total	30,974	66,921	149,742	247,637	25,655	68,265	135,413	229,333

The following table shows the total notional amounts of the derivatives in relation to the fair value.

	31-12-2022		31-12-2021	
	Notional amount	Fair value	Notional amount	Fair value
Derivatives involved in portfolio hedge accounting				
Interest rate swaps	110,204	-2,308	52,281	2,260
Derivatives involved in micro hedge accounting				
Interest rate swaps	72,137	4,377	38,984	1,099
Cross-currency swaps	13,460	1,589	22,134	2,060
Derivatives not involved in hedge accounting				
Interest rate swaps	6,441	13	380	23
Cross-currency swaps	298	64	368	85
FX-swaps	34	1	4,024	158
Other derivatives	63	1	65	-
Total derivatives stated as assets	202,637	3,737	118,236	5,685
Derivatives involved in portfolio hedge accounting				
Interest rate swaps	24,197	3,341	72,734	15,393
Derivatives involved in micro hedge accounting				
Interest rate swaps	2,391	707	25,049	123
Cross-currency swaps	16,702	1,690	12,315	1,168
Derivatives not involved in hedge accounting				
Interest rate swaps	567	194	847	-150
Cross-currency swaps	230	106	346	249
FX-swaps	3,795	54	313	4
Other derivatives	-2,882	37	-507	148
Total derivatives stated as liabilities	45,000	6,129	111,097	16,935

BNG Bank receives collateral from counterparties with respect to credit risk on derivatives. As at 31 December 2022, this collateral amounted to EUR 1,173 million (2021: EUR 1,054 million), all in cash.

With regard to derivatives, BNG Bank provided EUR 4,950 million in collateral in 2022 (2021: EUR 16,583 million), of which EUR 2,008 million in cash (2021: EUR 13,598 million) and EUR 2,942 million in interest-bearing securities (2021: EUR 2,985 million).

Fair value hedge accounting

The following table shows the changes in fair value of the hedged items and the hedging instruments due to fair value hedge accounting in the reporting period, used as the basis for recognising ineffectiveness.

31-12-2022

	Gross carrying amount of hedged items	Accumulated amount of fair value adjustments on the hedged items or through OCI	Gains/Losses attributable to the hedged item	Gains/Losses attributable to the hedging instrument	Hedge ineffectiveness
Fair value hedges					
Micro fair value hedges (hedged items stated as assets)					
Fixed rate bonds in Financial assets at FVOCI	7,089	-874	-1328	1320	-8
Fixed rate bonds in Interest-bearing securities at AC	880	-331	-592	588	-4
	7,969	-1,205	-1,920	1,908	-12
Micro fair value hedges (hedged items stated as liabilities)					
Fixed rate loans in Amounts due to banks	-399	61	89	0	89
Fixed rate bonds in Debt securities	-83,193	10,998	12,029	-11,955	74
Fixed rate loans in Funds entrusted	-38	-2	4	-93	-89
	-83,630	11,057	12,122	-12,048	74
Total micro fair value hedges	-75,661	9,852	10,202	-10,140	62
Portfolio fair value hedges (hedged items stated as assets)					
Fixed rate loans in Amounts due to banks	50	-4	-10	10	0
Fixed rate bonds in Financial assets at FVOCI	309	-13	-52	34	-18
Fixed rate bonds in Interest-bearing securities at AC	1,349	-141	-361	365	4
Fixed rate loans in Loans and advances	82,924	-8,535	-21,844	21,826	-18
Total portfolio fair value hedges	84,632	-8,693	-22,267	22,235	-32
Total fair value hedges	8,971	1,159	-12,065	12,095	30

31-12-2021

	Gross carrying amount of hedged items	Accumulated amount of fair value adjustments on the hedged items or through OCI	Gains/Losses attributable to the hedged item	Gains/Losses attributable to the hedging instrument	Hedge ineffectiveness
Fair value hedges					
Micro fair value hedges (hedged items stated as assets)					
Fixed rate bonds in Financial assets at FVOCI	7,754	105	-332	331	-1
Fixed rate bonds in Interest-bearing securities at AC	1,214	211	66	-77	-11
	8,968	316	-266	254	-12
Micro fair value hedges (hedged items stated as liabilities)					
Fixed rate loans in Amounts due to banks	-508	-28	26	-27	-1
Fixed rate bonds in Debt securities	-90,555	-2,005	1,990	-1,987	3
Fixed rate loans in Funds entrusted	-42	-4	-25	26	1
	-91,105	-2,037	1,991	-1,988	3
Total micro fair value hedges	-82,137	-1,721	1,725	-1,734	-9
Portfolio fair value hedges (hedged items stated as assets)					
Fixed rate loans in Amounts due to banks	56	0	0	0	0
Fixed rate bonds in Financial assets at FVOCI	802	122	-42	66	24
Fixed rate bonds in Interest-bearing securities at AC	1,344	53	-28	29	1
Fixed rate loans in Loans and advances	81,245	13,502	-7,129	7,169	40
Total portfolio fair value hedges	83,447	13,677	-7,199	7,264	65
Total fair value hedges	1,310	11,956	-5,474	5,530	56

Cash flow hedge accounting

The following table shows the notional amount and the changes in fair value of the hedging instruments, as well as the gross carrying amounts of the hedged items involved in micro cash flow hedge accounting in the reporting period, used as the basis for recognising ineffectiveness.

31-12-2022	Notional amount of hedging instruments	Gross carrying amount of hedging items		Changes in fair value of hedging		Reclassified as interest result calculated using the effective interest method
		Assets	Liabilities	Effective portion recognised in OCI	Hedge ineffectiveness recognised in profit or loss	
Cash flow hedges						
Micro cash flow hedges						
Cross currency swaps	-931	19	-1,127	-20	0	-2
Total cash flow hedges	-931	19	-1,127	-20	0	-2

31-12-2021	Notional amount of hedging instruments	Gross carrying amount of hedging items		Changes in fair value of hedging		Reclassified as interest result calculated using the effective interest method
		Assets	Liabilities	Effective portion recognised in OCI	Hedge ineffectiveness recognised in profit or loss	
Cash flow hedges						
Micro cash flow hedges						
Cross currency swaps	2,317	20	-2,472	8	0	9
Total cash flow hedges	2,317	20	-2,472	8	0	9

Foreign exchange rates

The following table shows the weighted average FX rates for the major currencies of the final exchange of cross-currency swaps involved in a micro cash flow hedge accounting relationship as at 31 December 2022.

31-12-2022

FX rate	up to 1 year	1 to 5 years	over 5 years	Total
USD to EUR	1.10025	1.05856	1.08086	1.07434
GBP to EUR	0.00000	1.02672	1.02462	1.02701
AUD to EUR	0.93821	0.94792	1.00198	0.97377
CHF to EUR	0.80122	0.69487	0.69128	0.70243

31-12-2021

FX rate	up to 1 year	1 to 5 years	over 5 years	Total
USD to EUR	0.88050	0.85705	0.86837	0.86872
GBP to EUR	1.13969	1.13023	1.29100	1.11276
AUD to EUR	0.66310	0.63360	0.77610	0.66131
CHF to EUR	0.70338	0.69974	0.82218	0.72007

Fair value of financial instruments

The fair value is the transfer price (not adjusted for transaction costs) which, regardless of the intention or capability, would be received if an asset was sold or the price which would be paid if a liability was transferred in an orderly transaction between market participants at the measurement date under the current market conditions. The assumption is that the valuation is viewed from the perspective of market participants, whereby only the specific characteristics and limitations of the financial instrument are taken into consideration.

A distinction is made between three levels of fair value, with the nature of the input factors and their significance for the total valuation being decisive for the correct classification in the hierarchy.

Fair value hierarchy

- Level 1: valuation based on (unadjusted) quoted market prices of the instrument itself or, if unavailable, of identical instruments, in an active market. A financial instrument is regarded as quoted in an active market if the quoted price is regularly available, and if these prices reflect current and regularly occurring arm's length market transactions. The quoted market prices for financial assets and liabilities are based on mid-market prices.
- Level 2: valuation based on a valuation technique using directly/indirectly observable market data other than quoted market prices as used at Level 1. This category includes instruments with a valuation that uses quoted prices in an active market for comparable instruments, quoted prices for identical or comparable instruments in markets deemed to be less than active or other valuation techniques whereby all significant input variables are directly or indirectly observable from market data.
- Level 3: valuation based on valuation techniques that make significant use of input data which are not publicly observable in the market. This category includes instruments with a valuation technique that uses input variables that are not based on observable market data and whereby the non-observable market data significantly influence the valuation of the instrument. This category also includes the instruments valued in accordance with the quoted prices for comparable instruments, whereby significant not publicly observable changes or presumptions are necessary for expressing the differences between the instruments.

Where possible, BNG Bank uses quoted market prices (Level 1). Quoted market prices are based on bid prices (for financial assets) and ask prices (for financial liabilities). Using mid-market prices is permitted if the market risk of the financial assets and liabilities is offset. BNG Bank uses mid-market prices on the reporting date for valuation purposes.

In many cases, the bank is reliant on theoretical valuations (Level 2). In such cases, the fair value is determined on the basis of valuation models and techniques that are customarily used in the financial sector. These are mostly models based on net present value calculations and option pricing models. The input for these models is based on direct or indirect objectively observable input data such as market prices, forward pricing, market-based yield curves for discounting, correlations, volatilities, cross-currency basis spreads, counterparty creditworthiness and other factors, estimates and assumptions which market parties would use to determine the price. The bank uses so-called spread curves to determine the fair value of financial instruments that involve credit and liquidity risk and for which a theoretical valuation is required. These spread curves are constructed on the basis of the relevant interest rate curve and a spread for credit and liquidity risk. The credit risk spread is dependent on the creditworthiness of the debtor, taking into account the collateral received, guarantees and maturities. The liquidity risk spread depends on the degree of marketability of the instrument. The risk profiles of individual clients and financial instruments are assessed at least once per quarter. If necessary, the credit-risk spread will be adjusted.

In one case, the valuation of the bank's financial instrument is based to a significant extent on input data and management estimates which are not publicly observable in the market (Level 3).

In determining the fair value of derivative transactions, a credit value adjustment (CVA) and a debit valuation adjustment (DVA) are applied to all derivative transactions with all clients and financial counterparties with which the bank does not have an agreement for the daily exchange of collateral. CVA and DVA are also applied to all derivative transactions with clients or counterparties with which the bank has an agreement for the daily exchange of collateral but where significant thresholds are applicable in determining the collateral amount.

The bank applies a spread over the relevant swap curve to determine its own credit risk: the 'own credit adjustment (OCA)'. The OCA only relates to instruments included under Financial liabilities at fair value through the income statement.

Insofar as financial instruments have the character of a forward contract, official forward prices are used, including forward yield curves and forward exchange rates. In the case of complex instruments, the constituent parts of the instrument are measured separately on the basis of the above techniques and models. The fair value of the entire instrument is determined as the sum of the fair values of its constituent parts. BNG Bank applies only recurring fair values, which are measured on an ongoing basis for processing in the financial position at the end of each reporting period.

	31-12-2022		31-12-2021	
	Balance sheet-value	Fair value	Balance sheet-value	Fair value
Cash and balances held with central banks	6,821	6,821	9,264	9,264
Amounts due from banks	346	346	163	165
Cash collateral posted	4,144	4,144	12,993	12,993
Financial assets at fair value through the income statement	901	901	1,383	1,383
Derivatives	3,737	3,737	5,685	5,685
Financial assets at fair value through other comprehensive income	7,398	7,398	8,572	8,572
Interest-bearing securities at amortised cost	7,636	7,462	7,632	7,665
Loans and advances	89,624	81,162	89,738	104,146
Total financial assets	120,607	111,971	135,430	149,873
Amounts due to banks	4,012	4,004	19,525	19,488
Cash collateral received	1,173	1,173	984	984
Financial liabilities at fair value through the income statement	185	185	310	310
Derivatives	6,129	6,129	16,935	16,935
Debt securities	90,774	90,662	101,355	102,301
Funds entrusted	4,785	4,826	4,525	4,651
Subordinated debt	38	40	36	44
Total financial liabilities	107,096	107,019	143,670	144,713

When effecting a transaction, the fair value hierarchy is determined on the basis of the relevant characteristics of the valuation, with the nature of the input factors and their significance for the total valuation being decisive for the classification. The classification takes place on the basis of the lowest input level that is significant for the fair value in the transaction as a whole.

Significance is assessed by determining the influence of non-observable input factors on the outcome of the total valuation, with due regard for the range of possible alternative assumptions concerning those non-observable input factors. Each quarter, the classification of each transaction is assessed and adjusted where necessary.

The following table provides an overview of the fair value hierarchy for transactions recognised at fair value.

31-12-2022

	Level 1	Level 2	Level 3	Total
Financial assets at fair value through the income statement	58	834	9	901
Derivatives	-	3,737	-	3,737
Financial assets at fair value through other comprehensive income	7,322	76	-	7,398
Total financial assets	7,380	4,647	9	12,036
Financial liabilities at fair value through the income statement	-	185	-	185
Derivatives	-	6,129	-	6,129
Total financial liabilities	-	6,314	-	6,314

31-12-2021

	Level 1	Level 2	Level 3	Total
Financial assets at fair value through the income statement	106	1,267	10	1,383
Derivatives	-	5,685	-	5,685
Financial assets at fair value through other comprehensive income	8,482	90	-	8,572
Total financial assets	8,588	7,042	10	15,640
Financial liabilities at fair value through the income statement	123	187	-	310
Derivatives	-	16,935	-	16,935
Total financial liabilities	123	17,122	0	17,245

As per 31 december 2022 one asset is stated under Level 3, this is a subordinated loan where the interest rate risk has been hedged with a swap. This is a structured interest-bearing security that is rarely traded in the market. Therefore, the observable market data available for similar securities is not fully representative of the current fair value. The fair value of this transaction is determined on the basis of public market data that is adjusted using significant input variables not publicly observable in the market.

Fair value hierarchy of amortised cost transactions

The table below provides an overview of the way in which the fair value is determined for transactions recognised at amortised cost in the balance sheet on the basis of the hierarchical classification referred to above.

31-12-2022

	Level 1	Level 2	Level 3	Total
Cash and balances held with central banks	6,821	-	-	6,821
Amounts due from banks	4	339	3	346
Cash collateral posted	-	4,144	-	4,144
Interest-bearing securities at amortised cost	439	6,760	263	7,462
Loans and advances	590	74,086	6,486	81,162
Total financial assets	7,854	85,329	6,752	99,935
Amounts due to banks	1	4,003	-	4,004
Cash collateral received	-	1,173	-	1,173
Debt securities	79,599	11,063	-	90,662
Funds entrusted	3,484	792	550	4,826
Subordinated debt	-	40	-	40
Total financial liabilities	83,084	17,071	550	100,705

31-12-2021

	Level 1	Level 2	Level 3	Total
Cash and balances held with central banks	9,264	-	-	9,264
Amounts due from banks	23	138	4	165
Cash collateral posted	-	12,993	-	12,993
Interest-bearing securities at amortised cost	206	6,994	465	7,665
Loans and advances	861	95,255	8,030	104,146
Total financial assets	10,354	115,380	8,499	134,233
Amounts due to banks	1	19,487	-	19,488
Cash collateral received	-	984	-	984
Debt securities	87,599	14,703	-	102,302
Funds entrusted	2,800	1,079	772	4,651
Subordinated debt	-	44	-	44
Total financial liabilities	90,400	36,297	772	127,469

The financial assets at amortised cost under Level 3 mainly relate to loans and advances subject to solvency requirements to BNG Bank's statutory market parties. Loans and advances to statutory counterparties under government guarantees are included in Level 2, on account of the strong correlation with bonds issued by the Dutch State. The financial liabilities at amortised cost under Level 1 mainly consist of tradable benchmark bonds issued by BNG Bank (Debt securities item).

Risk section

Institutional risk management approach

The process of accepting and controlling risks is inherent to the day-to-day operations of any bank. In order to conduct its operations, a bank must accept a certain amount of credit, market, liquidity and operational risk. This section provides an overview of the main characteristics of the risk profile of BNG Bank and only covers the risk management practices that directly impact the financial statements.

The BNG Bank is operating in an highly complex environment and is subject to national and international rules and regulations. Although the bank spends significant effort to ensure compliance to all relevant rules and regulations, the implementation process is prone to human errors that cannot be completely prevented.

Credit risk

Credit risk

Credit risk is defined as the risk of losses in earnings or capital resulting from the potential risk that a borrower or a counterparty will fail to meet its obligations in accordance with agreed terms. It includes counterparty risk, settlement risk and concentration risk. The bank is working on integrating climate-related risks within the credit risk framework. As this is still in progress, no further consideration is given.

Total credit risk exposure

The total gross exposure value for credit risk consists of the total balance sheet value of the assets, adjusted for the balance sheet value of derivatives, cash collateral posted for either derivative transactions or secured financing transactions and receivables related to Settle to Market (STM) derivative contracts under the Amounts due from banks item. The gross exposure value for off-balance sheet commitments is included, as well as the exposure value for counterparty credit risk (divided into derivative and secured financing transactions). The table below provides insight into the total gross credit risk exposure value.

	31-12-2022	31-12-2021
Balance sheet total	112,074	149,363
-/- Derivatives	-3,737	-5,685
-/- Cash collateral posted	-4,144	-12,993
Total on-balance sheet exposure	104,193	130,685
Total off-balance sheet exposure	11,164	10,859
Exposure value for derivatives	3,090	3,199
Exposure value for secured financing transactions	87	61
Total counterparty credit risk exposure	3,177	3,260
Total gross exposure	118,534	144,804

As at 31 December 2022, the balance sheet value of the loans granted to or guaranteed by public authorities, the WSW Housing guarantee fund and the WfZ Healthcare guarantee fund in the Loans and advances balance sheet item totalled EUR 81.2 billion (2021: EUR 80.5 billion). The contingent liabilities and the irrevocable facilities are explained in the section 'Off-balance sheet commitments'. Section 'Encumbered financial assets and liabilities' indicates which parts of the financial assets are not freely disposable.

The calculation of the market value of financial assets and financial liabilities at fair value through the income statement includes a credit and liquidity risk spread. Changes in value due to credit-risk and liquidity-risk fluctuations are derived from changes in these spreads. The risk profiles of individual customers and financial instruments are periodically assessed. If necessary, the credit-risk spread is adjusted for the purpose of valuation.

Cumulative changes in the market value of financial assets at fair value through the income statement as a result of adjusted credit and liquidity risk spreads totalled EUR 164 million negative (2021: EUR 131 million negative) and amounted to EUR 33 million negative over 2022 (2021: EUR 29 million negative). Cumulative changes in the market value of financial liabilities at fair value through the income statement as a result of adjusted credit and liquidity risk spreads totalled EUR 11 million positive (2021: EUR 4 million positive) and amounted to EUR 7 million

positive for 2022 (2021: EUR 10 million negative). Financial liabilities at fair value through the income statement are recognised on the relevant funding curve including a mark-up for 'own credit risk' in the accounts.

Counterparty risk

The bank is exposed to counterparty risk in relation to public sector entities (loans and advances), financial counterparties (derivatives) and issuers of interest-bearing securities (IBS) in which the bank has invested. BNG Bank applies the following credit risk mitigation measures:

- Guarantees received from a central or local authority or by the guarantee funds WSW (Social Housing) and WfZ (Healthcare). Because loans subject to solvency requirements are often extended under partial or full guarantees or suretyships, the loan remains partly or fully zero-risk-weighted on balance for BNG Bank (see the section on statutory market parties).
- Other forms of security such as pledges and mortgages are used to minimise possible losses due to credit risks. The potential risk-reducing effect, however, is not used in the calculation of the regulatory capital requirement.
- Bilateral netting and collateral agreements based on a daily collateral exchange with financial counterparties, also the section on financial counterparties.

Statutory market parties

The bank's Articles of Association restrict lending to parties subject to some form of government involvement. As a result, the credit portfolio is largely comprised of zero-risk-weighted loans and advances provided to or guaranteed by the Dutch government.

Lending is subject to initial and periodic credit assessment. This contains a detailed assessment of the creditworthiness of the client concerned, based in part on the bank's own internal rating model. Additionally, the bank has an internal risk assessment process for tailored transactions that includes operational risk elements. Moreover, the bank uses extensive qualitative product descriptions, in which the appropriateness of the product for different types of clients is made explicit.

Credit risk models

Most of BNG Bank's clients are not rated by external rating agencies, such as Moody's, Fitch or S&P. The bank applies internally developed rating models to assess creditworthiness of clients. These expert models are sector specific and subject to periodic review and validation in accordance with the bank's model governance policy. These models are not applied for capital calculations under Pillar I, where the bank uses the Standardised approach.

The significance of the internal ratings is the following:

Internal rating	Description
0	Zero risk-weighted lending.
1 through 11	The credit risk is deemed acceptable. A regular annual review is performed.
12 through 13	Watch list: there is an increased credit risk. A review takes place at least twice a year.
14 through 16	Financial restructuring and recovering department: there is an increased credit risk. At least three times a year, a report on these debtors is submitted to the Executive Board.
17 through 19	Financial restructuring and recovering department: there is an increased credit risk and/or the debtor repeatedly fails to fulfil the payment obligations and/or there is no expectation of continuity. At least three times a year, a report on these debtors is submitted to the Executive Board.

Forborne exposures

Forbearance concerns credit agreements for which the credit conditions have been amended in the debtor's favour as a result of the debtor's precarious financial position, so as to enable it to fulfil its obligations.

31-12-2022

	Total exposure	Of which: Forborne		in % of total
		Gross of impairment	Net of impairment	
Financial assets (excl. derivatives)				
Cash and balances held with central banks	6,821	-	-	0.0%
Amounts due from banks	346	-	-	0.0%
Cash collateral posted	4,144	-	-	0.0%
Financial assets at fair value through the income statement	901	-	-	0.0%
Financial assets at fair value through other comprehensive income	7,398	-	-	0.0%
Interest-bearing securities at AC	7,636	-	-	0.0%
Loans and advances	89,624	353	302	0.4%
	116,870	353	302	0.3%
Off-balance sheet commitments				
Contingent liabilities	489	2	2	0.4%
Revocable facilities	6,248	35	35	0.6%
Irrevocable facilities	4,427	-	-	0.0%
	11,164	37	37	0.3%

31-12-2021

	Total exposure	Of which: Forborne		in % of total
		Gross of impairment	Net of impairment	
Financial assets (excl. derivatives)				
Cash and balances held with central banks	9,264	-	-	0.0%
Amounts due from banks	163	-	-	0.0%
Cash collateral posted	12,993	-	-	0.0%
Financial assets at fair value through the income statement	1,383	-	-	0.0%
Financial assets at fair value through other comprehensive income	5,685	-	-	0.0%
Interest-bearing securities at AC	8,572	-	-	0.0%
Loans and advances	89,738	365	313	0.4%
	127,798	365	313	0.3%
Off-balance sheet commitments				
Contingent liabilities	501	-	-	0.0%
Revocable facilities	5,871	-	-	0.0%
Irrevocable facilities	4,487	-	-	0.0%
	10,859	-	-	0.0%

The financial assets of which contractual terms have been changed as a result of the debtor's unfavourable financial position amounted to EUR 353 million as at 31 December 2022 (year-end 2021: EUR 365 million). The share of forbore exposure in the total portfolio is 0.3% (year-end 2021: 0.3%) and concerns 14 debtors (year-end 2021: 23 debtors). Forbearance is used as a backstop indicator in the impairment staging assessment, as a result of which all forbore exposures are classified in impairment stage 2.

Non-performing exposures

Please refer to Note 37 (Impairment of financial assets and off-balance sheet commitments) for disclosure of BNG Bank's definition of non-performing exposures. An exposure classified as non-performing can once again be regarded as performing if all of the following conditions are met:

- The debtor once again complies with all contractual terms (no default).
- The debtor's situation has improved to the extent that the debtor is able to meet payment obligations according to an existing or adjusted payment profile ('likely to pay'); and
- The debtor has no payment arrears exceeding 90 days.

The tables below provide insight into the total exposure in financial assets (excluding derivatives) and off-balance sheet commitments, indicating which portions have been classified as non-performing.

31-12-2022

	Total exposure	Of which: Non-performing		in % of total
		Gross of impairment	Net of impairment	
Financial assets (excl. derivatives)				
Cash and balances held with central banks	6,821	-	-	0.0%
Amounts due from banks	346	-	-	0.0%
Cash collateral posted	4,144	-	-	0.0%
Financial assets at fair value through the income statement	901	-	-	0.0%
Financial assets at fair value through other comprehensive income	7,398	-	-	0.0%
Interest-bearing securities at amortised cost	7,636	-	-	0.0%
Loans and advances	89,624	848	719	0.9%
	116,870	848	719	0.7%
Off-balance sheet commitments				
Contingent liabilities	489	1	0	0.2%
Revocable facilities	6,248	239	239	3.8%
Irrevocable facilities	4,427	42	41	0.9%
	11,164	282	280	2.5%

31-12-2021

	Total exposure	Of which: Non-performing		in % of total
		Gross of impairment	Net of impairment	
Financial assets (excl. derivatives)				
Cash and balances held with central banks	9,264	-	-	0.0%
Amounts due from banks	163	-	-	0.0%
Cash collateral posted	12,993	-	-	0.0%
Financial assets at fair value through the income statement	1,383	-	-	0.0%
Financial assets at fair value through other comprehensive income	8,572	-	-	0.0%
Interest-bearing securities at amortised cost	7,632	-	-	0.0%
Loans and advances	89,738	549	324	0.6%
	129,745	549	324	0.4%
Off-balance sheet commitments				
Contingent liabilities	501	1	0	0.2%
Revocable facilities	5,871	66	66	1.1%
Irrevocable facilities	4,487	0	0	0.0%
	10,859	67	66	0.6%

On-balance non-performing exposure totalled EUR 848 million as at 31 December 2022 (year-end 2021: EUR 549 million). The increase of this exposure in 2022 is caused by the transfer of four obligors to Stage 3, as the result of an individual assessment. The total non-performing exposure is still low in relation to the total exposure of the portfolio of BNG Bank. At year-end 2022 the share of non-performing exposure in the total portfolio is 0.8% (year-end 2021: 0.4%) and concerns 28 debtors (year-end 2021: 14 debtors). BNG Bank received EUR 391 million of government guarantees (2021: EUR 160 million) with respect to non-performing exposures.

The following table shows the development of non-performing exposures.

	2022	2021
Total non-performing exposure as at 1 January	549	397
Change in existing non-performing exposures	10	-5
Shift from performing to non-performing exposure	510	213
Shift from non-performing to performing exposure	-	-34
Repayments on and settlement of non-performing exposure	-221	-22
Total non-performing exposure as at 31 December	848	549

Maturity analysis of performing past due exposures

The following table comprises past due exposures that are not included in impairment stage 3 under IFRS 9.

	31-12-2022	31-12-2021
Less than 31 days	2	1
31 through 60 days	0	-
61 through 90 days	-	-
Over 90 days	-	-
Closing balance	2	1

Impairments

The impairments of financial assets are explained in note 31.

External rating

BNG Bank uses the external ratings awarded by rating agencies, specifically S&P, Moody's, Fitch and DBRS. In determining the capital requirement, the bank uses the ratings of these four agencies if such ratings are available. The ratings relate either to the counterparty or specifically to a securities purchased.

Financial counterparties

The market risks associated with loans to clients are mitigated primarily through derivative transactions with financial counterparties. The bank only conducts business with financial counterparties that have been rated by an external agency. Financial counterparties are periodically assessed for creditworthiness. If necessary, the limit on the maximum exposure to such a counterparty is re-adjusted accordingly.

Exposure values for derivatives by exposure class (SA)	31-12-2022		31-12-2021	
	Exposure value	Risk-weighted exposure amount	Exposure value	Risk-weighted exposure amount
Regional governments or local authorities	143	-	521	-
Public sector entities	4	1	25	5
Institutions	1,912	494	1,130	444
Corporates	1,031	600	1,523	1,025
Total	3,090	1,095	3,199	1,474

In order to reduce credit risk, netting agreements are in place with financial counterparties with which BNG Bank actively enters into derivatives transactions or (reverse) repos. In addition, collateral agreements are concluded. These ensure that market value developments are mitigated on a daily basis by collateral. The agreements are updated where necessary in response to changing market circumstances, market practices and regulatory changes. The table on the next page shows the gross positions before balance sheet netting and if the collateral agreements were taken into account.

31-12-2022

	Derivatives (states as assets)	Derivatives (states as liabilities)	Net
Netting of financial assets and financial liabilities (derivatives)			
Gross value of financial assets and liabilities before balance sheet netting	17,203	-19,595	-2,392
Gross value of the financial assets and liabilities to be netted	-13,466	13,466	0
Balance sheet value of financial assets and liabilities (after netting)			
Value of financial netting instrument that does not comply with IAS 32 (netting of derivatives with the same counterparty) for netting purposes	-2,134	2,134	0
Exposure before collateral			
Value of financial collateral that does not comply with IAS 32 for netting purposes	-1,173	4,144	2,971
Net exposure	430	149	579

31-12-2021

	Derivatives (states as assets)	Derivatives (states as liabilities)	Net
Netting of financial assets and financial liabilities (derivatives)			
Gross value of financial assets and liabilities before balance sheet netting	10,685	-21,936	-11,251
Gross value of the financial assets and liabilities to be netted	-5,000	5,000	0
Balance sheet value of financial assets and liabilities (after netting)			
Value of financial netting instrument that does not comply with IAS 32 (netting of derivatives with the same counterparty) for netting purposes	-3,799	3,799	0
Exposure before collateral			
Value of financial collateral that does not comply with IAS 32 for netting purposes	-1,054	13,229	12,175
Net exposure	832	92	924

At year-end 2022, the collateral posted for derivative transactions amounted to EUR 4.5 billion (2021: EUR 14.6 billion). The deterioration of BNG Bank's rating by three notches would not increase this amount (2021: EUR nil). The strength of the bank's liquidity position is sufficient to meet, and to absorb fluctuations in collateral obligations.

	31-12-2022		31-12-2021	
	Reverse repos (assets)	Repos (liabilities)	Reverse repos (assets)	Repos (liabilities)
Netting of reverse repo and repo agreements subject to enforceable master netting agreements				
Gross balance sheet value before balance sheet netting	857	-857	998	-998
Balance sheet netting of reverse repo and repo agreements	-857	857	-998	998
Net balance sheet value of financial assets and liabilities	0	0	0	0

Investments in interest-bearing securities (IBS)

BNG Bank's IBS portfolio is held predominantly for liquidity management purposes. The portfolio is composed of high-quality bonds, the majority of which are accepted as collateral by the ECB. BNG Bank's total IBS portfolio can be subdivided into a liquidity portfolio and an Asset & Liability Management (ALM) portfolio. The liquidity portfolio consists exclusively of highly negotiable securities and is subdivided according to the various LCR levels. The ALM portfolio is subdivided according to type of security. Each month, the development of the portfolio is reported to and evaluated by the Investment Committee. Using factors such as external ratings and – in part – internal ratings, the bank monitors the development on an individual basis. All assets within these portfolios undergo an impairment analysis twice a year. Asset backed securities (including RMBS) are subject to a due diligence review process.

The amounts shown below per rating category are remaining principal amounts in millions of euros. The total balance sheet value is also shown in the final column.

31-12-2022

	AAA	AA	A	BBB	Non-investment grade	Total nominal value	Total balance sheet value
Liquidity portfolio							
Level I – Government/ Supranational	3,844	2,739	1,083	46	-	7,712	7,018
Level I B – Covered bonds	1,517	-	-	-	-	1,517	1,422
Level II A – Government/ Supranational	-	56	-	-	-	56	58
Level II A – Covered bonds	275	-	-	-	-	275	266
Level II B – Corporates	-	-	-	-	-	-	-
Level II B – RMBS	1,492	-	-	-	-	1,492	1,509
	7,128	2,795	1,083	46	-	11,052	10,273
ALM portfolio							
Initial margin	-	-	-	-	-	-	-
RMBS	11	168	42	16	-	237	238
ABS	40	-	16	23	48	127	125
RMBS-NHG	3,375	48	101	-	-	3,524	3,536
Other	25	507	521	423	-	1,476	1,493
	3,451	723	680	462	48	5,364	5,392
Total	10,579	3,518	1,763	508	48	16,416	15,665

31-12-2021

	AAA	AA	A	BBB	Non- investment grade	Total nominal value	Total balance sheet value
Liquidity portfolio							
Level I – Government/ Supranational	4,839	1,370	-	-	46	6,255	6,540
Level I B – Covered bonds	913	-	-	-	-	913	927
Level II A – Government/ Supranational	-	59	-	-	-	59	106
Level II A – Covered bonds	330	-	-	-	-	330	338
Level II B – Corporates	-	-	25	-	-	25	25
Level II B – RMBS	971	-	-	-	-	971	983
	7,053	1,429	25	0	46	8,553	8,919
ALM portfolio							
Initial margin	389	1,227	220	-	-	1,836	2,100
RMBS	93	229	55	-	18	395	396
ABS	47	-	63	22	50	182	180
RMBS-NHG	3,277	62	120	-	-	3,459	3,465
Other	99	422	139	447	65	1,172	1,992
	3,905	1,940	597	469	133	7,044	8,133
Total	10,958	3,369	622	469	179	15,597	17,052

The liquidity portfolio improved in quality (AAA and AA) mainly due to investments in Government bonds with a better rating. The ALM portfolio also improved due to the purchase of high rated NHG securities.

Transfer of financial assets without derecognition

At year-end 2022 BNG Bank has transferred EUR 665 million in interest-bearing securities in repurchase transactions without derecognition (2021: EUR 738 million). At year-end 2022, BNG Bank has no financial assets in its portfolio that were transferred and derecognised and in which it has a continuing involvement. Financial assets are not removed from the balance sheet if BNG Bank retains the credit risks and the rights to the underlying cash flows.

Concentration risk

Regarding concentration risk, the bank differentiates between:

- country risk with a distinction between domestic and foreign risk;
- sector risk; and
- risk for individual parties with a distinction between clients and financial counterparties.

Sector specific policies, annual internal targets and maximum exposure amounts on individual counterparties are applied to manage the concentration risks on sectors and individual parties. A considerable portion of the total outstanding is indirectly related to public sector property. However, these risks are generally mitigated by government guarantees on lending and by the WSW and WfZ guarantee funds. These guarantees result in a concentration risk in relation to public authorities and guarantee funds. The guarantee funds are guaranteed by the central government via backstop constructions, which, in the end, creates an exposure to the Dutch State. The concentration of this risk is high, but inherent to BNG Bank's business model.

The bank is exposed to foreign country risk as a result of transactions with financial counterparties to hedge market risks arising from lending and funding activities, as a result of its liquidity portfolio and, to a limited extent, in the context of lending and investments in the public sector abroad.

The bank invests in foreign securities for its liquidity portfolio because the vast majority of its loan portfolio already relates to the Netherlands. Foreign lending is in most cases also directly or indirectly guaranteed by the relevant governments.

All foreign exposures fall within limits set for each country. These limits mainly depend on the perceived credit quality of the country in question. Moreover, a general limit of 15% of the balance sheet total applies to foreign exposures excluding derivatives, collateral and short term loans and current account balances due from banks. Because the creditworthiness of certain countries in the Eurozone deteriorated, the bank has gradually reduced its positions in these countries. This was mainly realised by expiration of exposures.

Long-term foreign exposure

The following tables provide an overview of long-term foreign exposures. Derivative transactions and short-term transactions (including cash collateral with banks in particular) have not been included. The amounts shown are remaining principal amounts in millions of euros.

31-12-2022

	AAA	AA	A	BBB	Non- investment grade	Total nominal value	Total balance sheet value
Supranational institutions	1,554	-	-	-	-	1,554	1,405
Multilateral development banks	-	-	-	-	-	-	-
Austria	-	896	-	-	-	896	754
Belgium	-	387	-	122	-	509	492
Denmark	36	-	-	-	-	36	34
Finland	-	260	-	-	-	260	210
France	418	1,210	-	5	-	1,633	1,573
Germany	581	130	16	-	-	727	641
Italy	-	1	16	-	48	65	63
Luxembourg	499	-	-	-	-	499	420
Portugal	-	18	19	-	30	67	66
Spain	11	150	101	66	-	328	349
United Kingdom	275	457	130	458	51	1,371	1,397
United States	73	-	-	-	-	73	61
Total	3,447	3,509	282	651	129	8,018	7,465

31-12-2021

	AAA	AA	A	BBB	Non-investment grade	Total nominal value	Total balance sheet value
Supranational institutions	1,395	-	-	-	-	1,395	1,405
Multilateral development banks	203	-	-	-	-	203	195
Austria	-	700	-	-	-	700	713
Belgium	-	355	68	127	-	550	700
Denmark	42	-	-	-	-	42	41
Finland	-	260	-	-	-	260	260
France	150	1,286	85	19	-	1,540	1,775
Germany	1,028	55	16	-	-	1,099	1,147
Italy	-	8	17	-	50	75	73
Luxembourg	386	-	-	-	-	386	384
Portugal	-	16	26	50	30	122	121
Spain	14	206	244	42	64	570	655
United Kingdom	330	422	63	444	117	1,376	2,186
United States	22	-	-	-	-	22	23
Total	3,570	3,308	519	682	261	8,340	9,678

For a large part, the non-investment grade items (i.e. items with a rating below BBB-) consist of exposures in United Kingdom, Italy and Portugal. This concerns interest-bearing securities, including Covered bonds and RMBS transactions. The non-investment grade exposure in the United Kingdom concerns a limited number of private project financing schemes in the areas of infrastructure, education, energy and healthcare. The total fair value of foreign non-investment grade exposures at 31 December 2022 amounted to EUR 116 million (year-end 2021: EUR 288 million).

Exposures divided to internal-/external rating

The following table provide an overview of all exposures subdivided to internal and external rating.

Loans and advances solvency-free	31-12-2022				31-12-2021			
	On-balance exposures (gross carrying amount)				On-balance exposures (gross carrying amount)			
	Performing		Non-performing	Total	Performing		Non-performing	Total
	Stage 1	Stage 2	Stage 3		Stage 1	Stage 2	Stage 3	
- Low risk	79,969	1,099	1	81,069	80,700	23	-	80,723
- Medium risk	71	169	-	240	127	24	-	151
- High risk	8	123	116	247	-	42	113	155
- Non-performing	-	-	276	276	-	-	10	10
- Not rated	-	-	-	-	-	-	-	-
Total	80,048	1,391	393	81,832	80,827	89	123	81,039

Loans and advances subject to capital requirements	On-balance exposures (gross carrying amount)				On-balance exposures (gross carrying amount)			
	Performing		Non- performing	Total	Performing		Non- performing	Total
	Stage 1	Stage 2	Stage 3		Stage 1	Stage 2	Stage 3	
- Low risk	6,706	303	-	7,009	7,715	8	-	7,723
- Medium risk	17	175	-	192	265	207	-	472
- High risk	30	156	-	186	18	95	5	118
- Non-performing	-	-	326	326	-	-	197	197
- Not rated	76	3	-	79	184	5	-	189
Total	6,829	637	326	7,792	8,182	315	202	8,699

Interest-bearing securities	31-12-2022 On-balance exposures (gross carrying amount)				31-12-2021 On-balance exposures (gross carrying amount)			
	Performing		Non- performing	Total	Performing		Non- performing	Total
	Stage 1	Stage 2	Stage 3		Stage 1	Stage 2	Stage 3	
- Low risk	14,950	85	-	15,034	16,137	66	-	16,203
- Medium risk	-	-	-	-	-	-	-	-
- High risk	-	-	-	-	-	-	-	-
- Non-performing	-	-	-	-	-	-	-	-
- Not rated	-	-	-	-	-	-	-	-
Total	14,950	85	-	15,034	16,137	66	-	16,203

Loans and advances subject to capital requirements	On-balance exposures (gross carrying amount)				On-balance exposures (gross carrying amount)			
	Performing		Non- performing	Total	Performing		Non- performing	Total
	Stage 1	Stage 2	Stage 3		Stage 1	Stage 2	Stage 3	
- Low risk	6,706	303	-	7,009	7,715	8	-	7,723
- Medium risk	17	175	-	192	265	207	-	472
- High risk	30	156	-	186	18	95	5	118
- Non-performing	-	-	326	326	-	-	197	197
- Not rated	76	3	-	79	184	5	-	189
Total	6,829	637	326	7,792	8,182	315	202	8,699

Risk classes	Ratings based on	
	Internal ratings	External rating
- Low risk	1-11	AAA - BBB
- Medium risk	12-13	BB
- High risk	14-17	B or lower
- Non-performing	18-19	

Individual statutory market parties

For non-zero risk weighted parties, the exposures have to adhere to the Large Exposure Regulation under CRR. The bank has a significantly more conservative approach regarding the maximum size of individual exposures. This further limitation takes into account the degree to which sectors are anchored in the public sector. The party's individual rating is a further criterium for limit setting.

Individual financial counterparties

Transactions with financial counterparties primarily consist of interest rate and currency swaps undertaken to mitigate market risks. BNG Bank sets requirements for the minimum ratings of the financial counterparties with which it is willing to transact, taking into account the nature of the business conducted with that party. This limits the number of available parties. As a consequence, the number of transactions with approved parties is high. Daily exchange of collateral helps to mitigate the credit risk with respect to derivatives. A bankruptcy of a counterparty would result in market risks as the market is subject to fluctuations while the derivatives need to be rearranged with another party. The Financial Counterparties Committee limits and monitors positions with financial counterparties. BNG Bank clears parts of its derivatives centrally via clearing houses through clearing members. This results inevitably in a shift in concentration risk from individual financial counterparties to the clearing members and the clearing houses.

Due to Brexit, BNG Bank transferred all cleared derivatives from UK-based clearing members to EU-based clearing members. The London Clearing House (LCH) is temporarily being exempted from changes in regulations due to the Brexit. This means that cleared derivatives can remain with the LCH and that it is still possible to clear swaps at the LCH. However, both under the condition that the clearing members involved are EU entities. Nevertheless, BNG Bank onboarded Eurex as EU-based clearing house. This way continuity and flexibility with regard to central clearing is granted. Bilateral limits with UK-based individual financial counterparties have been withdrawn and replaced by limits with EU-based individual financial counterparties. The bilateral swaps with these UK-based individual financial counterparties are not yet fully transferred as this will trigger the clearing obligation. British clearing houses, despite Brexit, are allowed to serve EU customers until 30 June 2025.

Market risk

Definitions

Market risk is defined as an existing or future threat to the institution's capital and earnings as a result of market price fluctuations. It includes interest rate risk, foreign exchange risk, volatility risk, spread risk and index risk.

Interest rate risk

The bank's most important interest rate risk is the 'outright risk' to the interest rate swap curve, which is determined excluding the impact of spreads. This means that changes in spreads such as credit spreads, CVA/DVA and cross currency basis spreads do not influence the interest rate risk position and hedging. There is no material presence of early redemption options in BNG Bank's regular loan portfolio. Likewise, there is no material exposure in mortgages and the bank does not attract savings from private individuals. Consequently, client behaviour is not modelled in the bank's interest rate risk models.

The limits with respect to interest rate risk were not breached in 2022. In the bank's opinion, its interest rate risk management was adequate, compliant with the regulatory standards and within the limits as defined in the bank's risk appetite and risk policies. The table below outlines the Earnings at Risk as per end of 2022 in a scenario with an instantaneous parallel shock of plus 100 basis points for the 1-year and 2-year horizon. Usually, the most negative or least positive impact can be seen in the scenario with an instantaneous parallel shock of minus 100 basis points. The main reason for this switch is the end-of-year balance sheet management in combination with Euribor fixations in the banking book.

Earnings at risk (in millions of euros)	2022	2021
Horizon		
1 year	-22	9
2 years	-45	67

Foreign exchange risk

The bank obtains a large portion of its funding in foreign currencies and is therefore exposed to foreign exchange fluctuations. However, according to the bank's policy, foreign exchange risks are hedged in terms of notional amounts. Incidentally, foreign exchange positions may occur in certain cases where it is not cost-efficient to hedge the risk. The foreign exchange risk of these minor positions is monitored on a daily basis, subject to limits. During 2022 and 2021, these limits were not breached.

Volatility risk

In order to be able to manage its interest rate risk exposure in a flexible and cost efficient way, the bank allows itself a limited range for assuming volatility risk to support the interest rate position in the Treasury book. This range is limited and is monitored by the Risk Management department.

During 2022, no additional volatility risk was assumed to support the active interest rate position. With regard to its other activities, BNG Bank's policy specifies that the volatility risks for new financial instruments should be hedged one-to-one. The resulting volatility risk is relatively small and is subject to monitoring by Risk Management.

Spread risk

The economic value of BNG Bank's equity is determined over its total portfolio of assets and liabilities. Both assets and liabilities are valued on the basis of an interest rate curve made up of market-based swap rates plus credit risk spreads. In case of interest rate swaps, the CVA risk (counterparty risk) and DVA risk (the bank's own default risk) are included. Spread risk is not hedged by the bank. The impact of changes in these spreads is measured and monitored on a daily basis. For the fair value instruments affecting profit and loss or regulatory capital, a warning level on the credit spread stress testing outcomes has been set.

Index risk

The bank has inflation-linked instruments in its portfolio. The bank's policy specifies that exposure to fluctuations in inflation risk should be hedged in full and it executes this policy. The inflation delta is monitored on a daily basis.

Liquidity and funding risk

Liquidity risk is defined as the existing or future threat to the institution's capital and earnings due to the possibility that it will not be able at any moment to fulfil its payment obligations, without incurring any unacceptable costs or losses. The public sector consists largely of institutions with a long-term investment horizon. This means that assets frequently have long maturities, which can be in excess of 25 years. As BNG Bank is not able to attract funding in large volumes for these maturities, a limited funding mismatch is accepted. In order to refinance at acceptable cost, also in times of stress, BNG holds sufficient liquidity buffers.

Liquidity risk

BNG Bank wants to provide a stable presence in the capital markets, because the bank wants to continue to meet the demand for credit even in difficult times. It also pursues a prudent liquidity policy to ensure that it can meet its obligations at all times. In this context, ongoing access to the money and capital markets is essential, along with the ongoing maintenance of attractive, varied and sufficiently large issuance programmes for investors. In addition, buffers are required in order to have access to liquidity in times of stress. One such buffer is formed by assets held explicitly for liquidity purposes, known as the liquidity portfolio. The management of the size and composition of this portfolio is one of the liquidity measures to comply with the requirement under the CRR to have an LCR of at least 100%. BNG Bank also holds an ample quantity of collateral with the ECB, which enables it to obtain short-term funding immediately. Since most of the bank's assets could serve as collateral at the ECB, this collateral may be further extended in the event of prolonged stress. The size of both buffers is tested in the liquidity stress tests, which are monitored on a monthly basis. Furthermore, the funding plan and corresponding planned liquidity gap is tested in an adverse stress scenario for the LCR and NSFR ratios. The bank considers its liquidity management to have been adequate in 2022 and that the strength of the bank's liquidity position is both amply sufficient and in compliance with the regulatory standards and limits set by the ALCO. As at end of 2022, the LCR ratio amounted to 189% (2021: 174%) and the NSFR ratio amounted to 125% (2021: 126%).

Funding risk

BNG Bank distinguishes between short-term and long-term funding. The majority of funding is from international capital markets. The bank maintains a number of programmes that enables it to have access to funding at all times at competitive levels. The bank pursues proactive investor relations which supports these efforts. The bank has a funding plan, in which the desired funding mix is described in more detail. Part of the funding plan is the annual issuance in benchmark size to maintain a 'BNG curve' in the market. These large-scale issues ensure that the bank has a high profile among institutional investors, allowing it to retain access to investors even in times of market stress. The actual realisation of this funding mix is monitored and evaluated by the ALCO.

Maturity analysis of financial assets and liabilities on the basis of the remaining contractual period

The amounts featured in the table below represent the non-discounted future cash flows of financial assets and liabilities. Because these amounts are non-discounted, these are different to the amounts in the balance sheet. For the maturity analysis of issued guarantees and irrevocable commitments, see the 'Off-balance sheet commitments' section.

31-12-2022

	Up to 3 months	3 - 12 months	1 - 5 years	over 5 years	Total
Cash and balances held with central banks	6,896	-	-	-	6,896
Amounts due from banks	4	27	155	239	425
Cash collateral posted	4,144	-	-	-	4,144
Financial assets at fair value through the income statement	96	21	304	1,195	1,616
Financial assets at fair value through other comprehensive income	-647	235	3,299	6,581	9,468
Interest-bearing securities at amortised cost	-833	1,478	4,521	5,246	10,412
Loans and advances	2,799	7,346	29,179	70,524	109,848
Current tax assets	-	-	-	-	-
Other assets	109	-	-	-	109
Total financial assets (excluding derivatives)	12,568	9,107	37,458	83,785	142,918
Amounts due to banks	-100	-70	-3,742	-373	-4,285
Cash collateral received	-1,173	-	-	-	-1,173
Financial liabilities at fair value through the income statement	0	0	-23	-200	-223
Debt securities	286	-15,517	-43,556	-54,174	-112,961
Funds entrusted	-10,695	-184	-4,751	-624	-16,254
Subordinated debt	-12	-9	-22	-	-43
Other liabilities	-87	-8	-41	-115	-251
Current tax liabilities	-	-11	-	-	-11
Total financial liabilities (excluding derivatives)	-11,781	-15,799	-52,135	-55,486	-135,201
Gross balanced derivatives					
Assets amounts receivable	2,152	10,815	16,538	22,036	51,541
Assets amounts payable	-1,788	-10,659	-16,025	-18,813	-47,285
Derivatives stated as assets	364	156	513	3,223	4,256
Liabilities amounts receivable	703	3,708	15,329	14,284	34,024
Liabilities amounts payable	-916	-4,774	-16,906	-18,910	-41,506
Derivatives stated as liabilities	-213	-1,066	-1,577	-4,626	-7,482
Grand total	938	-7,602	-15,741	26,896	4,491

31-12-2021

	Up to 3 months	3 - 12 months	1 - 5 years	over 5 years	Total
Cash and balances held with central banks	9,264	-	-	-	9,264
Amounts due from banks	23	19	59	74	175
Cash collateral posted	12,993	-	-	-	12,993
Financial assets at fair value through the income statement	37	41	341	1,238	1,657
Financial assets at fair value through other comprehensive income	301	138	2,008	6,135	8,582
Interest-bearing securities at amortised cost	40	603	4,689	3,257	8,589
Loans and advances	2,588	8,251	30,624	66,021	107,484
Current tax assets	-	-	-	-	0
Other assets	20	-	-	-	20
Total financial assets (excluding derivatives)	25,266	9,052	37,721	76,725	148,764
Amounts due to banks	-17	-13,384	-8	-396	-13,805
Cash collateral received	-984	-	-	-	-984
Financial liabilities at fair value through the income statement	-40	-65	-22	-200	-327
Debt securities	1,404	-14,151	-46,652	-50,237	-109,636
Funds entrusted	-3,017	-928	-18,952	-1,205	-24,102
Subordinated debt	-1	-	-32	-11	-44
Other liabilities	-59	-8	-38	-107	-212
Current tax liabilities	-	-29	-	-	-29
Total financial liabilities (excluding derivatives)	-2,714	-28,565	-65,704	-52,156	-149,139
Gross balanced derivatives					0
Assets amounts receivable	4,338	4,236	17,829	16,424	42,827
Assets amounts payable	-3,869	-3,420	-15,243	-11,013	-33,546
Derivatives stated as assets	469	816	2,586	5,410	9,281
Liabilities amounts receivable	2,358	4,019	6,756	10,344	23,476
Liabilities amounts payable	-2,841	-5,323	-10,479	-20,625	-39,268
Derivatives stated as liabilities	-483	-1,304	-3,722	-10,282	-15,791
Grand total	22,538	-20,001	-29,120	19,698	-6,885

Encumbered and unencumbered financial assets

Encumbered financial assets are not freely disposable to meet liquidity needs in the short term. The following table shows the balance-sheet values of the assets, broken down into encumbered (not freely available) and unencumbered (freely available) assets.

31-12-2022

	Encumbered	Unencumbered	Total
Cash and balances held with central banks	-	6,821	6,821
Amounts due from banks	-	346	346
Cash collateral posted	4,144	-	4,144
Financial assets at fair value through the income statement	-	901	901
Derivatives	-	3,737	3,737
Financial assets at fair value through other comprehensive income	3,277	4,121	7,398
Interest-bearing at amortised cost	392	7,244	7,636
Loans and advances	8,552	81,072	89,624
Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting	-	-8,679	-8,679
Non-financial assets	-	146	146
Total	16,365	95,709	112,074
Average (total) in 2022	33,681	107,690	141,371

31-12-2021

	Encumbered	Unencumbered	Total
Cash and balances held with central banks	-	9,264	9,264
Amounts due from banks	-	163	163
Cash collateral posted	12,993	-	12,993
Financial assets at fair value through the income statement	-	1,383	1,383
Derivatives	-	5,685	5,685
Financial assets at fair value through other comprehensive income	4,594	3,978	8,572
Interest-bearing at amortised cost	1,443	6,189	7,632
Loans and advances	26,817	62,921	89,738
Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting	-	13,555	13,555
Non-financial assets	-	64	64
Assets-held-for-sale	-	8	8
Total	45,847	103,210	149,057
Average (total) in 2021	47,272	116,051	163,323

Capital and solvency

Definitions

Regulatory capital relates to the minimum capital requirements under the Capital Requirements Regulations and Capital Requirements Directive IV. For regulatory purposes the capital requirement is based on the Pillar 1 requirement for the aggregated risk-weighted assets (RWA) for the three major risk types (credit, operational and market risk). This requirement is supplemented by the so-called combined buffer requirement (CBR) and a Pillar 2 requirement (P2R). The CBR consists of a capital conservation buffer, a systemic risk buffer, a countercyclical buffer and a systemic relevance buffer. The P2R is an institutional specific requirement stemming from the Supervisor Review and Evaluation Process (SREP) conducted by the supervisor. The P2R covers risks underestimated or not covered by Pillar 1. BNG Bank employs the 'Standardised Approach' to calculate the RWAs.

In addition to the regulatory required capital BNG Bank calculates economic capital (EC) for Pillar 2 purposes. Economic capital covers all risks in our risk taxonomy, for which capital is deemed to be the mitigating instrument to cover unexpected losses. It is used for internal risk measurement and management. It is the amount of capital the bank deems adequate to pursue its strategy and which achieve a sufficient level of protection against large unexpected losses that could result from extreme market conditions or events.

Governance

The Executive Board is responsible for determining the policy with respect to capital. This is laid down in a capital adequacy statement and management plan. The Executive Board is also responsible for the allocation of capital. Decision making is prepared by the Capital Committee. This committee comprises representatives of all relevant stakeholders: the Executive Board, Public Finance, Treasury, Capital Management, Risk Management and Finance and Control.

Developments

As at December 2022, the fully CRR/CRD IV Common Equity Tier 1 (CET1), Tier 1 and total capital ratios were respectively 35%, 37% and 37%. All capital ratios were well above regulatory minimum requirements.

BNG Bank is required in 2023 to meet a minimum CET1 ratio of 10.25%, composed of a SREP requirement of 9.75% (4.50% Pillar 1 requirement, 1.50% Pillar 1 Additional requirement, 2% Pillar 1 Tier 2 requirement and 1.75% Pillar 2 requirement), an Other Systemically Important Institution buffer (OSII) of 1.00% and a capital conservation buffer (CCB) of 2.50%. BNG Bank amply meets the requirements. The Overall Capital Requirement level for BNG Bank is 13.25%.

In 2011, BNG Bank lowered its dividend distribution policy to 25% in order to meet the additional capital requirements introduced by Basel III. Since 2019 BNG Bank the dividend distribution policy is 50%. BNG Bank did not change this policy in 2022.

Capital management

The primary objective of the capital management strategy is to ensure that internal as well as external capital adequacy requirements are met at all times and sufficient capital is available to support the bank's strategy.

The capital management strategy builds on the bank's risk appetite and its business plans. Besides, expectations and requirements of external stakeholders (e.g. regulators, investors, rating agencies, shareholders), the bank's capitalization relative to other financial institutions, market developments and the feasibility of capital

management actions are taken into account. The capitalization policy is incorporated in the so-called Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP).

Key to this policy is the capital management plan, which determines the level and composition of the capital based on the risks to be insured by that capital. In the ICAAP, regulatory as well as economic capital is taken into account. As part of the ICAAP a number of stress scenarios is executed in order to determine the adequacy and robustness of the capitalization. Next to the level of capitalization, the ICAAP determines the allocation per relevant type of risk.

On an ongoing basis, capital adequacy is measured and monitored against target capital ratios. These target levels are derived from the bank's risk appetite and strategy and quantified by the ICAAP. The allocation is derived from the ICAAP. This process ensures that the bank is operating in line with its risk appetite.

Capital structure

BNG Bank's capitalization is well above the capital requirements laid down in the Capital Requirement Regulations and Capital Requirements Directive IV (CRD IV). The capital structure consists mainly of common equity. The other part consists of Additional Tier 1 instruments.

The two tables on the next pages show the structure of the regulatory capital. The tables present the capital.

31-12-2022

	Capital	IFRS Equity
Paid-up capital	139	139
Share premium	6	6
Retained earnings from previous years	3,824	3,824
Unappropriated profit		300
Accumulated other comprehensive income		
- Cash flow hedge reserve	14	14
- Cost of hedging	17	17
- Own credit adjustment	2	2
- Revaluation reserve	4	4
Common equity Tier 1 (CET1) capital before regulatory adjustments	4,006	4,306
Adjustments to CET1 capital as a result of prudential filters:		
- Distributable dividend (previous year)		
- Cash flow hedge reserve	-14	
- Cumulative gains and losses arising from the bank's own credit risk related to derivatives liabilities	-2	
- Own credit risk for Financial liabilities at fair value through the income statement	-1	
- Value adjustments due to the prudential valuation requirements	-9	
- Intangible assets		
- Expected credit loss allowance of Financial assets at fair value through OCI		
- Insufficient coverage for non-performing exposures	-15	
Deduction of capital for securitisation positions eligible as alternatives for a risk weight of 1250%		
CET1 capital	3,965	
Additional Tier 1 capital	309	309
Tier 1 capital	4,274	
Total equity	4,274	4,615

31-12-2021

	Capital	IFRS Equity
Paid-up capital	139	139
Share premium	6	6
Retained earnings from previous years	3,736	3,736
Unappropriated profit		236
Accumulated other comprehensive income		
- Cash flow hedge reserve	1	1

Continuation of previous page

31-12-2021

- Cost of hedging	125	125
- Own credit adjustment	3	3
- Revaluation reserve	83	83
Common equity Tier 1 (CET1) capital before regulatory adjustments	4,093	4,329
Adjustments to CET1 capital as a result of prudential filters:		
- Distributable dividend (previous year)		
- Cash flow hedge reserve	-1	
- Cumulative gains and losses arising from the bank's own credit risk related to derivatives liabilities	-3	
- Own credit risk for Financial liabilities at fair value through the income statement	-	
- Value adjustments due to the prudential valuation requirements	-9	
- Intangible assets	-	
- Expected credit loss allowance of Financial assets at fair value through OCI	-	
- Insufficient coverage for non-performing exposures	-	
CET1 capital	4,080	
Additional Tier 1 capital	733	733
Tier 1 capital	4,813	
Total equity	4,813	5,062

Prudential filters

BNG Bank applies the following prudential filters to the CET1 capital:

- The cash flow hedge reserve is eliminated.
- The benefits arising from own credit risk (DVA) in derivatives transactions are eliminated.
- The benefits arising from 'own credit risk' in relation to obligations classified as Financial liabilities at fair value through the income statement are eliminated.
- Due to the regulations on prudent valuation, an adjustment is calculated in relation to the balance sheet valuation of assets and liabilities that are carried at fair value
- The investments in the development of software is activated and amortised over three years. After a correction for 'deferred tax', the total of these intangible assets is deducted.
- The expected credit loss allowance of Financial assets at fair value through OCI.

Deductible items

In 2018, BNG Bank opted to reduce the CET1 capital by securitisation positions that are eligible for 1,250% solvency weighting. In 2022, there were no securitisation positions with a solvency rating of 1,250%.

Adjustments in CRD IV/CRR transition phase

The portion of the revaluation reserve related to Financial assets at fair value through OCI are fully included in the CET1 capital in 2022 and 2021.

Additional Tier 1 capital

For a clarification, please refer to note 22 of the Notes to items of the consolidated financial statements.

Other notes

Related parties

Transactions with related parties

Transactions with related parties were made on terms equivalent to those that prevail in arm's length.

	31-12-2022	31-12-2021
State of the Netherlands		
Direct exposure in the form of purchased government securities	860	1,061
Lending with direct guarantees from the State	632	678
Lending with indirect guarantees from the State (WSW/WFZ)	48,184	46,818
Subsidiaries		
Lending to subsidiaries	3	76
Credit balances held by subsidiaries	12	16
Off-balance sheet commitments to subsidiaries	-	-

Continuation of previous page	31-12-2022	31-12-2021
Associates, joint ventures and joint operations		
Lending to associates, joint ventures and joint operations	30	49
Credit balances held by associates, joint ventures and joint operations	11	10
Off-balance sheet commitments to associates, joint ventures and joint operations	12	30

Entities with control, joint control or significant influence over BNG Bank

The State of the Netherlands owns 50% of the shares and voting rights of BNG Bank. As the other half of the shares is divided between a large number of shareholders, the State of the Netherlands has de facto control over BNG Bank. The holders of Additional Tier 1 capital do not fall within the definition of related parties, as they have no (joint) control or significant influence over BNG Bank. BNG Bank has direct exposure to the State of the Netherlands in the form of purchased, publicly tradable government securities. The bank also has a large portfolio of loans and advances with direct guarantees from the State, or with guarantees from the WSW (social housing) and WFZ (Healthcare) guarantee funds, for which the State of the Netherlands acts as a backstop.

Subsidiaries

This relates to the BNG Bank subsidiaries Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel and BNG Gebiedsontwikkeling included in the consolidation. BNG Bank has intercompany transactions with these parties, which consist of the issue of private loans and advances, credit balances held in current accounts and off-balance sheet commitments. All of these intercompany transactions are eliminated from the figures in and notes to the consolidated financial statements.

In December 2022, Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel sold the total mortgage portfolio to a third party resulting in a loss of EUR 6.7 million.

Associates, joint ventures and joint operations

This relates to associates, as well as joint ventures and joint operations entered into by BNG Gebiedsontwikkeling. A list of these parties is provided in a separate note in these financial statements. Transactions with these contacts consist of loans and advances, credit balances held in current accounts and off-balance sheet commitments (the undrawn portions of credit facilities).

Executive Committee members of the bank

BNG Bank has not granted any loans, advance payments or guarantees to individual members of the Executive Committee or Supervisory Board of BNG Bank.

BNG Bank's principal decision-making bodies

The most important decisions and acts of management are taken and carried out by the Executive Board. The policy pursued is assessed and supervised by the Supervisory Board.

Remuneration

Since 2020, BNG Bank's remuneration policy consists solely of fixed remuneration components. The total fixed remuneration, granted to 'Identified Staff', i.e. individuals with direct influence on the bank's policy and risks, was EUR 6.8 million in 2022 (2021: EUR 6.0 million). The Identified Staff comprises 46 individuals in 2022 (2021: 38).

The remuneration of the Identified Staff can be divided into three groups: Executive Committee, senior management directly reporting to Executive Board members and other Identified Staff.

(amounts in thousands of euros)	2022		2021	
	Fixed remuneration	One-off payment	Fixed remuneration	One-off payment
Executive Committee	1,454	-	1,359	419
Senior management	3,339	625	2,790	417
Other identified staff	2,000	-	1,877	-
Total	6,793	625	6,026	836

In addition, the bank pays a monthly employer's pension contribution. Since 1 January 2015, pension accrual over salary in excess of EUR 100,000 is no longer possible under the current ABP pension plan. As a consequence of this cap for tax purposes and the lower pension accrual, BNG Bank decided to compensate the employees concerned who were in the bank's employment on 1 January 2015 for lower pension accrual. The compensation is fixed as per 1 January 2015 and will not change over the years. In 2022 the one-off payments solely consisted of severance payments to members of the identified staff.

Remuneration of the Executive Committee

The remuneration of the Executive Committee is based on the principles formulated in the Remuneration Policy, the highlights of which are included in the Report of the Supervisory Board. The complete Remuneration Policy is published on bngbank.nl. Since 2002, the fixed remuneration component has only been adjusted by the percentages set out in the general Collective Labour Agreement for the banking industry. As per 2021 no deferred variable remuneration occurs. Management and staff do not own BNG Bank shares or options and receive no additional remuneration through subsidiaries of the bank.

Remuneration awarded to Executive Committee members

(amounts in thousands of euros)

	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021
	Fixed remuneration		One-off payment		Pension contributions		Compensation for pension accrual over salary >100K	
G.J. Salden CEO	332	318	-	-	30	29	-	-
O.J. Labe CFO	353	344	-	-	30	30	29	29
J.C. Reichardt CRO (until 14-4-2021)	-	112	-	419	-	9	-	10
C.A.M. van Atteveldt CRO (from 15-02-2021)	303	258	-	-	28	24	-	-
T.M.P. Eterman CCO (from 01-06-2021)	233	138	-	-	26	15	-	-
J. van Goudswaard COO (from 01-03-2021)	233	189	-	-	26	22	-	-
Total	1,454	1,359	-	419	140	129	29	39

The Chief Executive Officer (CEO), Chief Financial Officer (CFO) and Chief Risk Officer (CRO) are also members of the Executive Board. The Chief Commercial Officer (CCO) and Chief Operational Officer (COO) are not.

The remuneration awarded in the reporting period is the remuneration which has been recognised as an expense in full in the income statement. The income statement for 2022 includes EUR 1.6 million (2021: EUR 2 million) in remuneration, one-off payments and pension costs. The total short-term remuneration comprises the fixed remuneration and the compensation for pension accrual over salary in excess of EUR 100,000.

The Chair of the Executive Committee received an allowance for business expenses of EUR 5,100 in 2022 (2021: EUR 5,100). The maximum allowance for the other statutory members of the Executive Committee is EUR 3,900 in 2022 (2021: EUR 3,900).

Remuneration of the Supervisory Board

Effective from 1 January 2017 the remuneration of the Supervisory Board can increase by the same percentage as the increases under the Collective Labour Agreement for the Banking Industry. The remuneration policy for the Supervisory Board is directed towards market compatible remuneration that is irrespective of the company's result. The total remuneration of the Supervisory Board decreased with 2% in 2022 (2021: increase of 11%). The decrease is due to a temporary increase of the number of Supervisory Board members in 2021. The remuneration of the supervisory board members reflects the nature of the company, the envisaged quality of the Supervisory Board members, the required availability for the task at hand, as well as the time required and aspects of responsibility and liability. Supervisory Board members do not own BNG Bank shares or options and receive no additional remuneration through subsidiaries of the bank.

Members of the Supervisory Board who were appointed or resigned during the financial year received pro rata remuneration. Members of the Audit Committee & Risk Committee, the Selection and Appointment Committee, the Remuneration Committee and the Market Strategy Committee received an additional allowance for these duties. Furthermore, the Chair of the Supervisory Board received an allowance in addition to the basic

remuneration. These allowances are set out in the 'Remuneration of Supervisory Board members' statement. The Supervisory Board members received an expense allowance of EUR 1,128 (2021: EUR 1,100).

Members who served on one or more committees received an additional expense allowance per committee of EUR 513 (Audit Committee and Risk Committee) and EUR 308 (Remuneration Committee and Human Resource Committee), respectively.

The amounts presented below are in thousands of euros. These figures include additional payments and expense allowances and exclude VAT.

(amounts in thousands of euros)

	2022	2021
H. Arendse, chair	48	48
J.C.M. van Rutte, Vice-chair	35	34
Ms K.T. Bergstein (from 22 April 2021)	39	26
C.J. Beuving (until 22 April 2022)	13	38
J.B.S. Conijn	39	34
Ms M.E.R. van Elst	35	34
L.K. Geluk (from 22 April 2021)	36	23
Ms J. Kriens (until 22 april 2021)	-	10
Ms M. Sint (until 22 april 2021)	-	16
Ms. F. de Vries (from 22 April 2021)	38	26
Total	283	289

Off-balance sheet positions

Contingent assets

Due to an internal procedural error, DNB did not grant BNG Bank the TLTRO-III interest rate rebate related to the period from 24 June 2020 up to and including 23 June 2021 for an amount of EUR 57 million before taxes, despite rectifying measures. Having received legal advice BNG Bank is in litigation against this DNB decision.

Contingent liabilities

This includes all commitments arising from transactions for which the bank has issued guarantees on behalf of a third party. To a limited extent, these guarantees are covered by a counter guarantee from public authorities. These are mainly Letters of Credit with a remaining contractual maturity of more than five years. BNG Bank records liabilities at the underlying principal amount that would need to be paid in the event of the borrower defaulting.

	31-12-2022	31-12-2021
Contingent liabilities	489	501

Revocable facilities

This includes all commitments attributable to revocable current-account facilities.

	31-12-2022	31-12-2021
Revocable facilities	6,248	5,871

Irrevocable facilities

This includes all irrevocable commitments which can lead to the granting of loans and advances, and is divided as follows:

	31-12-2022	31-12-2021
Outline agreements concerning the undrawn part of credit facilities	2,031	1,990
Contracted loans and advances to be distributed in the future	2,396	2,497
Total	4,427	4,487

According to contract, these contracted loans and advances will be distributed as follows:

	31-12-2022	31-12-2021
Up to 3 months	561	847
3 to 12 months	807	671
1 to 5 years	958	939
Over 5 years	70	40
Total	2,396	2,497

Nearly all these loans and advances have a contractual term to maturity of more than five years. The average interest rate is 1.87% (2021: 0.62%). BNG Bank states these obligations at the underlying, not yet recorded, principal amount.

Encumbered financial assets and liabilities

A part of the financial assets and liabilities is encumbered because these assets serve to secure and act as collateral for money market transactions and lending transactions. The following table shows the nominal sheet values and the collateral values.

	31-12-2022		31-12-2021	
	Nominal value	Collateral value	Nominal value	Collateral value
Type of collateral				
Collateral pledged to the central bank ¹	50,399	35,403	47,921	35,209
Securities provided in derivatives transactions	2,994	2,942	2,368	3,930
Cash deposited in relation to derivatives transactions	3,263	3,270	14,321	14,314
Given as collateral	56,656	41,615	64,610	53,453
Securities received in derivatives transactions	-	-	-	-
Cash received in relation to derivatives transactions	1,172	1,172	1,054	1,054
Received as collateral	1,172	1,172	1,054	1,054
Total	55,484	40,443	63,556	52,399

¹ Of the total value of loans provided as collateral to the central bank, only a part has actually been used as collateral. At year-end 2022, the value of the collateral in use under the guarantee for clients' collection files amounted to EUR 5.856 million (year-end 2021: EUR 20.825 million).

Liability of Board members

Members of the Executive and Supervisory Boards of the company are indemnified by the company against any personal liability, except in the case of deliberate intent or gross negligence. In addition, the company has taken out a directors' liability insurance policy for members of the Executive and Supervisory Boards and employees acting on the company's behalf as members of the Executive Board or Supervisory Board of one or more of the company's associates.

Events after the balance sheet date

There are no events after the balance sheet date to report that require adjustments to the figures or disclosure in the financial statements.

Proposed profit appropriation

Amounts in millions of euros

	2022	2021
Net profit	300	236
Compensation on Additional Tier 1 capital	-21	-25
Profit attributable to shareholders	279	211
Appropriation of profit attributable to the bank's shareholders is as follows:		
Appropriation to the 'Retained earnings' pursuant to Article 23(3) of the BNG Bank Articles of Association	28	21
Dividend pursuant to Article 23(3) of the BNG Bank Articles of Association	7	7
	35	28
Appropriation to the 'Retained earnings' pursuant to Article 23(4) of the BNG Bank Articles of Association	112	84
Dividend pursuant to Article 23(4) of the BNG Bank Articles of Association	132	99
	244	183

The profit appropriation is based on the total net profit for 2022. The proposed dividends have no consequences for tax purposes. The compensation takes into account the EUR 21 million already paid on the Additional Tier 1 capital in May 2022 charged to the Retained Earnings.

Associates and joint ventures

	31-12-2022	31-12-2021
Associates		
Dataland BV, Rotterdam A municipal non-profit initiative that aims to make information on registered properties – as held by municipalities and/or other public entities – available to a wide audience.	30%	30%
Data B Mailservice Holding BV, Leek Provision of services to, among others, public sector organisations, ranging from printing and mail services to payment-related, direct marketing and messaging services.	-	45%
Joint ventures entered into by BNG Gebiedsontwikkeling BV		
Joint development and allocation of land with public authorities, at own expense and risk. The parties involved in the joint ventures have an equal voting right, which means that no single party has control.		
CV Ontwikkelingsmaatschappij Zenkeldamshoek, Goor Zenkeldamshoek Beheer BV, Goor Development and allocation of land for industrial estates	80% 50%	80% 50%
De Bulders Woningbouw CV De Bulders Woningbouw BV Development and allocation of land for industrial estates	0% 0%	50% 50%
Ontwikkelingsmaatschappij Westergo BV, Harlingen Development and allocation of land for industrial estates	50%	50%
Ontwikkelingsmaatschappij 'Het Nieuwe Westland' CV, The Hague Ontwikkelingsmaatschappij 'Het Nieuwe Westland' BV, The Hague Development and allocation of land for residential construction	50% 50%	50% 50%
Ontwikkelingsmaatschappij ROM-S CV (Schelluinen), The Hague ROM-S Beheer BV (Schelluinen) te The Hague Development and allocation of land for industrial estates and car parking facilities	50% 50%	50% 50%
Project Suijssenwaerde CV, The Hague Project Suijssenwaerde Beheer BV, The Hague Development and allocation of land for residential construction and recreational housing	80% 50%	80% 50%
CV Bedrijvenpark Oostflakkee, The Hague Bedrijvenpark Oostflakkee Beheer BV, The Hague Development and allocation of land for industrial estates	80% 50%	80% 50%
SGN Bestaand Rijsenhout CV, The Hague SGN Nieuw Rijsenhout CV, The Hague	50% 50%	50% 50%

Continuation of previous page	31-12-2022	31-12-2021
SGN Advies CV, The Hague	43%	43%
SGN Bestaand Rijsenhout Beheer BV, The Hague	50%	50%
SGN Nieuw Rijsenhout Beheer BV, The Hague	50%	50%
SGN Advies BV Beheer, The Hague	50%	50%
Stallingsbedrijf Glastuinbouw Nederland Groep BV, The Hague	50%	50%
Development and allocation of land for glasshouse horticulture locations		
Ontwikkelmaatschappij Meerburg CV, Zoeterwoude	50%	50%
Ontwikkelmaatschappij Meerburg Beheer BV, Zoeterwoude	50%	50%
Development and allocation of land for residential construction, sports fields and office buildings		
Ontwikkelcombinatie De Bongerd CV, Amsterdam	14%	14%
Ontwikkelcombinatie De Bongerd BV, Amsterdam	14%	14%
Real estate development for residential construction and parking facilities		
Regionaal bedrijvenpark Laarakker CV, Cuijk	0%	50%
Regionaal bedrijvenpark Laarakker BV, Cuijk	0%	50%
Development and allocation of land for industrial estates		
Wonen Werken Waterman BV, Rijsbergen	50%	50%
Wonen Werken Waterman CV, Rijsbergen	50%	50%
Development and allocation of land for residential construction and industrial estates		
De Jonge Voorn BV, Guisveld (Zaandam)	80%	80%
De Jonge Voorn CV, Guisveld (Zaandam)	80%	80%
Development and allocation of land for residential construction		

Summarised financial information

	2022	2021
Associates		
Balance sheet value of investment (note 10)	0	3
Value of the share in:		
Total assets	0	5
Total liabilities	0	1
Income	0	5
Result from continued operations	0	1
Equity	0	3
Comprehensive income	0	2
	2022	2021
Joint ventures entered into by BNG Gebiedsontwikkeling BV		
Balance sheet value of investment (note 10)	24	25
Value of the share in:		
Total assets	63	66
Total liabilities	33	36
Income	40	13
Result from continued operations	10	6
Equity	31	30
Comprehensive income	31	30

BNG Gebiedsontwikkeling (a wholly-owned BNG Bank subsidiary) invests in and develops land on its own account in collaboration with local authorities. This collaboration takes the form of a joint venture involving the use of limited partnerships. The risk incurred by BNG Bank is the total amount of capital invested in the participating interest, increased by further future payments obligations and retained profits. At year-end 2022, this risk amounted to EUR 24 million of joint ventures (2021: joint ventures of EUR 25 million, joint ventures held for sale of 8 million), none of this is related to future payment obligations (2021: EUR 0 million).

Involvement in non-consolidated structured entities

	2022	2021
Securitisations		
Scope	22,065	31,983
Involvement in entity (balance sheet value/size in %)	25%	22%
Balance sheet value of interest/investment:		
Interest-bearing securities at amortised cost (from note 7)	5,409	4,833
Total balance sheet value	5,409	4,833
Maximum exposure	5,409	4,833
Ratio of balance sheet value vs maximum exposures	1	1
Amount in revenue per type:		
Fund return	N/A	N/A
Management fee	N/A	N/A
Interest revenue	24	-3
Results from sales	0	0
Total revenue	24	-3

Involvement in non-consolidated securitisation and covered bond programmes via structured entities

BNG Bank has investments in securitised interest-bearing securities covered by additional security through non-consolidated structured entities. Mortgage portfolios serve as collateral for the securitisations and covered bonds. The funds funded by investors, including BNG Bank, serve to finance the underlying mortgages. The structured entities are independent entities that do not carry out any activities other than managing investments and the associated money flows. Apart from its interest as an investor in interest-bearing securities, BNG Bank has not financed these structured entities or supported them in any other way, nor does it have any intention to do so in the near future. The bank has not transferred any assets to these structured entities.

The Hague, 17 March 2023

Executive Board

Gita Salden (CEO), statutory director

Olivier Labe (CFO), statutory director

Cindy van Atteveldt - Machielsen (CRO), statutory director

Supervisory Board

Huub Arendse, Chair

Jan van Rutte, Vice-chair

Karin Bergstein

Johan Conijn

Marlies van Elst

Leonard Geluk

Femke de Vries

8.2 Company financial statements

Company balance sheet before profit appropriation

Amounts in millions of euros

	NOTE	31-12-2022	31-12-2021
Assets			
Cash and balances held with central banks	1	6,821	9,264
Amounts due from banks	2	346	163
Cash collateral posted	3	4,144	12,993
Financial assets at fair value through the income statement	4	901	1,383
Derivatives	5	3,737	5,685
Financial assets at fair value through other comprehensive income	6	7,398	8,572
Interest-bearing securities at amortised cost	7	7,636	7,632
Loans and advances	8	89,626	89,710
Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting	9	-8,679	13,555
Participating interests	10	34	58
Property & equipment	11	13	15
Other assets	12	109	20
Total assets		112,086	149,050
Liabilities			
Amounts due to banks	13	4,012	19,525
Cash collateral received	14	1,173	984
Financial liabilities at fair value through the income statement	15	185	310
Derivatives	16	6,129	16,935
Debt securities	18	90,774	101,355
Funds entrusted	19	4,797	4,521
Subordinated debts	20	38	36
Current tax liabilities	17	11	30
Deferred tax liabilities	17	14	77
Other liabilities	21	338	215
Total liabilities		107,471	143,988
Equity			
Share capital		139	139
Share premium reserve		6	6
Legal reserves			
- Revaluation reserve		4	83
- Cash flow hedge reserve		14	1
- Reserve for fair value increases		150	173
Retained earnings		3,674	3,563
Own credit adjustment		2	3
Cost of hedging reserve		17	125
Net profit		300	236
Equity attributable to shareholders	22	4,306	4,329
Additional Tier 1 capital	22	309	733
Total equity	22	4,615	5,062
Total liabilities and equity		112,086	149,050

Company income statement

Amounts in millions of euros	NOTE	2022	2021
- Interest revenue calculated using the effective interest method		3,767	4,195
- Other interest revenue		403	216
Total interest revenue		4,170	4,411
- Interest expenses calculated using the effective interest method		3,607	3,919
- Other interest expenses		74	85
Total interest expenses		3,681	4,004
Interest result	23	489	407
- Commission income		23	20
- Commission expenses		4	3
Commission result	24	19	17
Result on financial transactions	25	113	100
Results from participating interests	26	3	5
Other results		0	0
Total income		624	529
Staff costs	27	73	56
Other administrative expenses	28	38	47
Depreciation	29	2	3
Other operating expenses		0	0
Total operating expenses		113	106
Net impairment losses on financial assets	30	51	20
Net impairment losses on participating interests		0	-
Contribution to resolution fund	31	20	2
Bank Levy	31	32	53
Total other expenses		103	75
Profit before tax		408	348
Income tax expense		108	112
Net profit		300	236
- of which attributable to the holders of Additional Tier 1 capital		21	25
- of which attributable to shareholders		279	211

The references refer to the notes to the company financial statements. The notes to the company financial statements are an integral part of the company financial statements.

Company statement of comprehensive income

Amounts in millions of euros. All figures in the statement are after taxation.

	2022		2021	
Net profit		300		236
Recyclable results recognised directly in equity				
Changes in cash flow hedge reserve:				
- Unrealised value changes	13		-10	
- Realised value changes transferred to the income statement	0		-	
		13		(10)
Changes in cost of hedging reserve				
- Unrealised value changes	-109		(62)	
- Realised value changes transferred to the income statement	1		3	
		-108		(59)
Changes in the revaluation reserve for financial assets at fair value through other comprehensive income				
- Unrealised value changes	-36		45	
- Realised value changes transferred to the income statement	-43		(48)	
		-79		(3)
Total recyclable results		-174		-72
Non-recyclable results recognised directly in equity:				
- Change in fair value attributable to change in credit risk of financial liabilities designated at FVTPL	-1		-2	
- Movement in actuarial results				
Total non-recyclable results		-1		-2
Results recognised directly in equity		-175		-74
Total		125		162
- of which attributable to the holders of Additional Tier 1 capital		21		25
- of which attributable to shareholders		104		137

Company cash flow statement

Amounts in millions of euros

	2022	2021
Cash flow from operating activities		
Profit before tax	408	348
Adjusted for:		
- Depreciation	2	3
- Impairments	51	20
- Unrealised results through the income statement	-62	-43
Changes in operating assets and liabilities:		
- Changes in Amounts due from and due to banks (not due on demand)	-830	-194
- Changes in Cash collateral posted and received	11,731	6,359
- Changes in Loans and advances	1,754	1,151
- Changes in Funds entrusted	279	-1,138
- Changes in Derivatives	1,782	574
- Corporate income tax paid	-127	-81
- Other changes from operating activities	-441	-393
Net cash flow from operating activities	14,547	6,606
Cash flow from investing activities		
Investments and acquisitions pertaining to:		
- Financial assets at fair value through the income statement	-108	-9
- Financial assets at fair value through other comprehensive income	-5,407	-8,322
- Interest-bearing securities at amortised cost	-1,544	-850
- Property and equipment	-	-1
Disposals and redemptions pertaining to:		
- Financial assets at fair value through the income statement	195	82
- Financial assets at fair value through other comprehensive income	5,192	9,215
- Interest-bearing securities at amortised cost	1,011	1,211
- Investments in subsidiaries, associates and joint ventures	26	-
Net cash flow from investing activities	-635	1,326
Cash flow from financing activities		
Amounts received on account of:		
- Central bank financing (TLTRO)	-	7,500
- Debt securities	474,163	285,071
Amounts paid on account of:		
- Central bank financing (TLTRO)	-14,787	-
- Financial liabilities at fair value through the income statement	-105	-354
- Debt securities	-475,071	-292,980
- Subordinated debt	-	-1
- Compensation on Additional Tier 1 capital	-23	-25
- Dividend distribution to shareholders	-127	-172
- Repayments on Additional Tier 1 capital	-424	-
Net cash flow from financing activities	-16,374	-961
Net change in cash and cash equivalents	-2,462	6,971
Cash and cash equivalents as at 1 January	9,286	2,315
Cash and cash equivalents as at 31 december	6,824	9,286

Continuation of previous page
Company cash flow statement

Cash and cash equivalents as at 31 December:		
- Cash and balances held with central banks	6,821	9,264
- Cash equivalents in the Amount due from banks item	4	23
- Cash equivalents in the Amount due to banks item	-1	-1
	6,824	9,286
Notes to cash flow from operating activities		
Interest income received	4,291	4,363
Interest expenses paid	-3,745	-3,990
	546	373

Company statement of changes in equity

Amounts in millions of euros.
All figures in the statement are after taxation.

	Share capital	Share premium reserve	Revaluation reserve	Cashflow hedge reserve	Reserve for fair value increase	Own credit adjustment	Cost of hedging reserve	Retained earnings	Unappropriated profit	Equity attributable to shareholders	Additional Tier 1 capital	Total
Balance as at 01/01/2021	139	6	86	11	186	5	184	3,747	0	4,364	733	5,097
Total comprehensive income			-3	-10		-2	-59		236	162		162
Transfer to reserve for fair value increases					-13			13		0		0
Dividend distribution to the bank's shareholders								-172		-172		-172
Compensation to holders of Additional Tier 1 capital								-25		-25		-25
Balance as at 31/12/2021	139	6	83	1	173	3	125	3,563	236	4,329	733	5,062
Total comprehensive income			-79	13		-1	-108		300	125		125
Redemption of Additional Tier 1 capital											-424	-424
Transfer to reserve for fair value increases					-23			23				
Dividend distribution to the bank's shareholders								-127		-127		-127
Compensation to holders of Additional Tier 1 capital								-21		-21		-21
Appropriation from previous year's profit								236	-236			
Balance as at 31/12/2022	139	6	4	14	150	2	17	3,674	300	4,306	309	4,615

BNG Bank has not recognised any results from minority interests in the equity which is attributable to third parties. With the exception of Additional Tier 1 capital, the entire equity is attributable to the shareholders.

Accounting principles for the company financial statements

The company financial statements are prepared in accordance with the International Financial Reporting Standards (IFRS) as issued by the International Accounting Standard Board (IASB) and adopted throughout the European Union (EU), and with Part 9, Book 2 of the Dutch Civil Code. The company financial statements are prepared in (millions of) euros, unless stated otherwise. The euro is used as the functional and reporting currency of BNG Bank. As far as the financial accounting principles are concerned, reference is made, with the exception of the accounting principles mentioned below, to the notes to the accounting principles for the consolidated financial statements.

Participating interests

The balance sheet item Participating interests is stated according to the equity method.

Statutory reserve for fair value increases

Pursuant to Section 2:390 sub 1 of the Dutch Civil Code, for capital protection purposes a statutory reserve must be maintained at the expense of the freely distributable reserves (other reserves) or freely distributable profit (unappropriated profit) in relation to fair value increases of financial instruments stated as assets in the balance sheet for which there is no regular market quotation.

Notes to the company financial statements

Amounts in millions of euros.

Notes 30 and 33 provide an overview of the breakdown of financial assets subject to impairment into impairment stages, as well as details on the movement in the allowance for expected credit losses in 2022.

Note 34 to the consolidated financial statements includes a breakdown of balance sheet values by remaining contractual maturity (due on demand and not due on demand).

For the related party disclosures, please refer to the consolidated financial statements.

1 Cash and balances held with central banks

	31-12-2022	31-12-2021
Cash on hand	0	0
Current account balances with the central bank (due on demand)	6,821	9,264
Total	6,821	9,264

2 Amounts due from banks

The Amounts due from banks item includes all receivables from banks measured at amortised cost.

	31-12-2022	31-12-2021
Short-term loans and current account balances	4	23
Long-term lending	342	140
Total	346	163

3 Cash collateral posted

The cash collateral is posted with third parties under netting agreements and as such is not freely available to BNG Bank.

4 Financial assets at fair value through the income statement

This item includes:

- Financial assets mandatorily measured at fair value through profit or loss. This concerns financial assets that have failed to pass the SPPI test; and
- Financial assets designated as measured at fair value through profit or loss.

	31-12-2022	31-12-2021
Mandatorily measured at FVTPL		
Loans and advances	33	69
Designated as measured at FVTPL		
Loans and advances	238	464
Interest-bearing securities	630	850
Total	901	1,383

The total redemption value of these loans and advances and interest bearing securities at year-end 2022 is EUR 877 million (2021: EUR 979 million). Note 25 explains the changes in fair value recognised through the income statement.

5 Derivatives

This balance sheet item includes the positive fair value of derivatives not settled-to-market. Note 25 explains the changes in fair value recognised through the income statement.

	31-12-2022	31-12-2021
Derivatives not involved in a hedge accounting relationship	77	267
Derivatives involved in a portfolio hedge accounting relationship	1,763	2,248
Derivatives involved in a micro hedge accounting relationship	1,721	3,156
Receivables related to STM derivative contracts	176	14
Total	3,737	5,685

6 Financial assets at fair value through other comprehensive income

This includes purchased interest-bearing securities that are held within the Hold to Collect and Sell business model and for which the bank has not used the fair value option.

	31-12-2022	31-12-2021
Governments	3,852	5,267
Supranational organisations	1,405	1,405
Credit institutions	2,131	1,900
Other institutions	10	-
Total	7,398	8,572

Transfers without derecognition

At year-end 2022, BNG Bank had transferred EUR 332 million (2021: 218 million) of financial assets at fair value through other comprehensive income without derecognition in repurchase transactions.

7 Interest-bearing securities at amortised cost

This includes purchased interest-bearing securities that are held within the Hold-to-Collect business model and for which the bank has not used the fair value option.

	31-12-2022	31-12-2021
Governments	1,314	1,318
Other financial corporations	5,615	5,295
Non-financial corporations	709	1,021
Allowance for credit losses	-2	-2
Total	7,636	7,632

At year-end 2022, BNG Bank had transferred EUR 333 million (2021: 520 million) of interest-bearing securities at amortised cost without derecognition in repurchase transactions.

8 Loans and advances

The Loans and advances item includes short-term and long-term loans to clients insofar as they pass the SPPI test, as well as current account debit balances held by clients. All positions are held within the Hold-to-Collect business model.

	31-12-2022	31-12-2021
Short-term loans and current account balances	1,481	2,603
Long-term lending	88,293	87,335
	89,774	89,938
Allowance for credit losses	-148	-228
Total	89,626	89,710

9 Value adjustments on loans in portfolio hedge accounting

This refers to the value adjustments of the effective portion of the hedged interest rate risk of loans and advances involved in a portfolio hedge accounting relationship.

	2022	2021
Movements of value adjustments on loans in portfolio hedge accounting		
Opening balance	13,555	20,816
Movements in the unrealised portion in the financial year	-22,154	-6,021
Amortisation in the financial year	-61	-1,164
Realisation from sales in the financial year	-19	-76
Closing balance	-8,679	13,555

10 Participating interests

	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2021
	Participating share		Balance sheet value	
Subsidiaries				
BNG Gebiedsontwikkeling BV, The Hague	100%	100%	35	49
Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel BV, The Hague	100%	100%	-1	6
Subtotal			34	55
Associates				
Dataland BV, Rotterdam	30%	30%	0	0
Data B Mailservice BV, Leek	0%	45%	-	3
Subtotal			0	3
Total			34	58

For a description of the bank's subsidiaries and associates, please refer to section 'Other information' of this document and to section 'Associates and joint ventures', respectively, of the consolidated financial statements. For summarised financial information on associates, refer to section 'Summarised financial information'.

11 Property and equipment

	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021
	Property		Equipment		Right-of-use-asset		Total	
Historical cost								
Opening balance	49	49	27	26	2	2	78	77
Investments	0	-	0	1	0	0	0	1
Disposals		-		-	0	-	0	-
Value as at 31 December	49	49	27	27	2	2	78	78
Depreciation								
Accumulated depreciation as at 1 January	39	38	24	22	0	0	63	60
Depreciation during the year	0	1	2	2	0	0	2	3
Accumulated depreciation as at 31 December	39	39	26	24	0	0	65	63
Total	10	10	1	3	2	2	13	15

Estimated useful life

Buildings	33 ½ years
Technical installations	15 years
Machinery and inventory	5 years
Right-of-use asset	5 years
Hardware and software	3 years

No property or equipment is pledged as security of liabilities.

12 Other assets

The other assets at year-end 2022 of EUR 109 million (2021: EUR 20 million) primarily comprise amounts receivable from lending to clients.

13 Amounts due to banks

	31-12-2022	31-12-2021
Current account balances	1	1
Central bank funding (TLTRO)	3,471	18,350
Deposits	140	666
Private loans	400	508
Total	4,012	19,525

14 Cash collateral received

The cash collateral at year-end 2022 of EUR 338 million (2021: EUR 216 million) is received from third parties under netting agreements and as such is not freely available to BNG Bank.

15 Financial liabilities at fair value through the income statement

This item includes debt securities designated as measured at fair value with changes in fair value recognised through the income statement.

	31-12-2022	31-12-2021
Publicly placed debt securities	169	292
Privately placed debt securities	16	18
Total	185	310

The total redemption value of the debt securities at year-end 2022 is EUR 168 million (2021: EUR 265 million). The difference between the financial liability's carrying amount and the redemption value at year-end 2022 is EUR 17 million (2021: EUR 44 million). Financial liabilities are measured at fair value through the income statement on the relevant funding curve including a mark-up for 'own credit risk'. The total change in value (before tax) was EUR 3 million negative (2021: EUR 4 million positive). Changes in fair value due to own credit risk are recognised through other comprehensive income. These changes are determined by comparing the valuation using the relevant funding curve including a mark-up for 'own credit risk' and the valuation using the relevant funding curve without this mark-up. Note 25 explains the changes in value recognised through the income statement.

16 Derivatives

This balance sheet item includes the negative fair value of derivatives not settled-to-market. Note 25 explains the changes in fair value recognised through the income statement.

	31-12-2022	31-12-2021
Derivatives not involved in a hedge accounting relationship	390	724
Derivatives involved in a portfolio hedge accounting relationship	3,341	14,879
Derivatives involved in a micro hedge accounting relationship	2,398	1,332
Payables related to STM derivatives contracts	-	1
Total	6,129	16,936

17 Taxes

The bank has registered deferred tax liabilities for the actuarial results for the employee benefits provision, the revaluation reserve, the own credit adjustment, the compensation on Additional Tier 1 capital and for the cash flow hedge reserve, which all directly change into equity.

	31-12-2022	31-12-2021
Current tax assets	0	0
Current tax liability	-11	-30
Deferred tax liabilities	-14	-77
Total	-25	-107

BNG Bank and the Dutch tax authorities have concluded a bilateral agreement ('vaststellingsovereenkomst') in 2021 in accordance with IFRS 9, for the period 2021-2023. The bilateral agreement applies to the BNG Bank fiscal unit. Pursuant to the agreement, all financial instruments are stated – for both reporting and tax purposes – in accordance with the IFRS principles of valuation, with the exception of transactions classified as Financial assets at fair value through the income statement. All transactions within this category are valued for tax purposes at the lower of either the cost price or the market value. The result for tax purposes differs from the result for reporting purposes if, on balance, unrealised losses have arisen. If the revaluation reserve increases, the positive amount is added to the annual profit for tax purposes up to the level at which the cost price is reached.

The reconciliation between the effective tax rate and the nominal tax rate is as follows:

	2022	2021
Profit before tax	408	348
Tax levied at the nominal tax rate	-105	-87
Tax adjustment from previous years	0	0
Participation exemption	1	1
Deductible interest on Additional Tier 1 capital	4	6
Non-deductible costs (bank levy and thin cap)	-8	-32
Effective tax	-108	-112
Nominal tax rate	25.8%	25.0%
Effective tax rate	26.5%	32.2%

2022

	Opening balance	Changes through equity	Changes through the income statement	Closing balance
Changes in deferred taxes				
Financial assets at fair value through other comprehensive income	-28	27	-	-1
Cash flow hedge reserve	-45	33	-	-12
Own Credit Adjustment	-1	1	-	0
Additional Tier 1 capital	-4	2	-	-2
Employee benefits provision	1	0	-	1
Total	-77	63	-	-14

2021

	Opening balance	Changes through equity	Changes through the income statement	Closing balance
Changes in deferred taxes				
Financial assets at fair value through other comprehensive income	-29	1	-	-28
Cash flow hedge reserve	-65	20	-	-45
Own Credit Adjustment	-1	-	-	-1
Additional Tier 1 capital	-4	0	-	-4
Employee benefits provision	1	-	-	1
Total	-98	21	-	-77

18 Debt securities

This includes bonds and other issued debt securities with either fixed or variable interest rates. Any sold portion of an issue is deducted from the relevant bond.

	31-12-2022	31-12-2021
Bond loans	81,970	90,482
Commercial Paper	3,729	7,398
Privately placed debt securities	5,075	3,475
Total	90,774	101,355

19 Funds entrusted

	31-12-2022	31-12-2021
Current account balances	3,484	2,800
Short-term deposits	51	320
Long-term deposits	1,262	1,401
Total	4,797	4,521

20 Subordinated debt

	31-12-2022	31-12-2021
Subordinated debt	38	36
Total	38	36

21 Other liabilities

	31-12-2022	31-12-2021
Employee benefits provision	2	2
Other provisions	21	-
Other liabilities	315	213
Total	338	215

The employee benefits provision is made up of two parts, a provision for the interest rate discount on mortgage loans to both active and retired employees of EUR 1 million (2021: EUR 1 million) and a provision for vitality leave of EUR 1 million (2021: EUR 1 million). Both provisions have a long-term character.

The other provision are the result of a claim on collateral received by BNG Bank.

The movements in the present value of the net liability in relation to the defined benefits relating to the mortgage interest rate discount and the provision for vitality leave are as follows:

	2022	2021
Employee benefits provision		
Net liability as at 1 January	2	2
Movements in the provision	0	0
Net liability as at 31 december	2	2

The other liabilities are mainly composed of amounts payable related to derivatives and lending to clients.

22 Equity

Since BNG Bank has no minority interests after consolidation, the entire consolidated equity, excluding Additional Tier 1 capital, is attributable to shareholders. The items included in equity are explained below.

	31-12-2022	31-12-2021
Share capital	139	139
Share premium reserve	6	6
Revaluation reserve	4	83
Cash flow hedge reserve	14	1
Own credit adjustment	2	3
Cost of hedging	17	125
Reserve for fair value increases	150	173
Retained Earnings	3,674	3,563
Unappropriated profit	300	236
Equity attributable to shareholders	4,306	4,329
Additional Tier 1 capital	309	733
Total	4,615	5,062

	2022	2021
Number of paid-up shares outstanding	55,690,720	55,690,720
Proposed dividend per share in euros	2.50	1.93
Proposed dividend		
- Primary dividend pursuant to the Articles of Association	7	7
- Proposed dividend above the primary dividend	132	100
Total	139	107

The proposed dividend distribution for 2022 takes into account the EUR 23 million compensation (before tax) that has already been paid on the Additional Tier 1 capital in 2022. This payment was charged to the Retained earnings.

For the financial year 2021 a dividend of EUR 127 million was proposed to the General Meeting of Shareholders held in the first half of 2022 and is distributed to the bank's shareholders in April 2022.

Share capital

The authorised capital is divided into 100 million shares with a nominal value of EUR 2.50 each, of which 55,690,720 shares have been issued and fully paid up. The number of shares in circulation remained unchanged during the financial year. BNG Bank and its subsidiaries hold no company shares.

None of the shares carry preferential rights, nor are they subject to restrictions. There are no options that can be exercised to obtain entitlement to the issue of shares.

Share premium reserve

There were no movements in 2022 and 2021.

Revaluation reserve

At year-end 2022 the revaluation reserve of EUR 4 million includes EUR 883 million (2021: 338 million) in unrealised value changes, excluding the value of the hedged part of the interest-rate risk of interest-bearing securities involved in hedge accounting, which are recognised in the Financial assets at fair value through other comprehensive income. The revaluation reserve has been adjusted for taxes. Upon the sale of these assets, the associated cumulative result recognised in equity is transferred to the income statement.

Cash flow hedge reserve

The effective portion of the unrealised changes in the value of derivatives involved in a cash flow hedge relationship, resulting from changes in the foreign exchange rates, are recognised in the cash flow hedge reserve. The cash flow hedge reserve is adjusted for taxes.

Own credit adjustment

The Own Credit Adjustment amounts to EUR 2 million net of taxes (2021: EUR 3 million). This adjustment relates to changes in credit risk of financial liabilities measured at fair value through the income statement.

Cost of hedging reserve

The cost of hedging reserve records movements in foreign currency basis spreads in cross currency swaps involved in hedge accounting and is amortised over the life of the hedge. The cumulative movements will reduce to nil by maturity of the hedging instrument.

Retained earnings

After determination of the appropriations of the distributable profit pursuant to the Articles of Association, the General Meeting of Shareholders decides which portion of the remaining profit is added to the Retained earnings. In 2022, the payment of a dividend of EUR 127 million (2021: EUR 101 million) was scheduled. EUR 23 million (before tax) was distributed to the holders of the Additional Tier 1 capital in 2022 (2021: EUR 25 million), charged to the Retained earnings.

Unappropriated profit

The balance sheet is prepared prior to profit appropriation. This item represents the total result achieved after deduction of corporate income tax.

Additional Tier 1 capital

The tranches issued in 2015 (a nominal amount of EUR 424 million) are redeemed at par on 16 May 2022. As per 31 December 2022 the bank's Additional Tier 1 capital amounts to EUR 309 million. The instruments are structured in line with CRR requirements and the EBA guidelines and qualifies as additional Tier 1 capital. Additional Tier 1 capital concerns perpetual loans involving an annual non-cumulative discretionary payment on the outstanding principal amount, subject to temporary write-down in the event that the CET1 ratio falls below 5.125%. In case of write-down, this amount will be transferred to the Retained earnings. Write-down from the Retained earnings can be reversed (write-up) under certain conditions at the moment that the trigger ratio is back above 5.125% again. BNG Bank is entitled to distribute the interest payment on a discretionary basis in the form of a compensation charged to the Other reserves. The compensation is determined on the basis of the prevailing principal amount. The distributed compensation is deductible for corporate income tax. BNG Bank has the unilateral contractual option to call the Additional Tier 1 capital issued. The tranches issued in 2016 (a nominal amount of EUR 309 million) can be redeemed every year from May 2022. The bank chose not to redeem the tranche, but redemption can be done in May of every year.

23 Interest result

Interest revenue calculated by using the effective interest method includes all positive interest results from both traditional financial instruments and derivatives involved in hedge accounting, including negative interest expenses on financial liabilities. In addition, other credit-related income received is included in this item. Interest revenues on assets that were subject to impairment are recognised on the original effective interest percentage, as long as the expected interest cash flows are received.

Interest expenses calculated by using the effective interest method include all negative interest results from both traditional financial instruments and derivatives involved in hedge accounting, including negative interest revenue on financial assets. The costs of borrowing as well as other interest-related charges are also recognised.

Other interest revenue and expenses consist mainly of interest results of derivatives not involved in hedge accounting and interest results of financial assets and liabilities measured at fair value.

	2022	2021
Interest revenue		
Interest revenue calculated by using the effective interest method:		
- Financial assets at amortised cost	1,950	1,861
- Financial assets at fair value through other comprehensive income	65	70
- Derivatives involved in hedge accounting	1,611	2,102
- Negative interest expenses on financial liabilities	141	162
	3,767	4,195
Other interest revenue:		
- Financial assets designated at fair value through the income statement	61	54
- Financial assets mandatory at fair value through the income statement	2	2
- Derivatives not involved in hedge accounting	327	160
- Other	13	-
	403	216
Total interest revenue	4,170	4,411
Interest expenses		
Interest expenses calculated by using the effective interest method:		
- Financial liabilities at amortised cost	1,628	1,285
- Derivatives involved in hedge accounting	1,832	2,352
- Negative interest expenses on financial assets	147	282
	3,607	3,919
Other interest expenses		
- Financial liabilities designated at fair value through the income statement	8	25
- Derivatives not involved in hedge accounting	59	57
- Other	7	3
	74	85
Total interest expenses	3,681	4,004
Total interest result	489	407

The interest revenue in 2022 includes EUR 22 million (2021: EUR 11 million) in interest revenue for financial assets, relating to Financial assets at amortised cost (notes 7 and 8) and Financial assets at fair value through other comprehensive income (note 6), which were subject to impairment.

24 Commission result

Commission income

This item includes income from services provided to third parties.

	2022	2021
Income from loans and credit facilities	13	11
Income from payment services	10	9
Total	23	20

Commission expenses

This item comprises expenses totalling EUR 4 million (2021: EUR 3 million) relating to services rendered by third parties in relation to loans, credit facilities and payment services.

25 Result on financial transactions

This item includes the result on financial transactions broken down into realised and unrealised market value adjustments.

	2022	2021
Market value changes in financial assets at fair value through the income statement resulting from changes in credit and liquidity spreads, consisting of:		
- Interest-bearing securities	-25	-13
- Structured loans	-5	4
	-30	-9
Result on hedge accounting		
- Portfolio fair value hedge accounting	-32	65
- Micro fair value hedge accounting	62	-9
- Micro cash flow hedge accounting	0	0
	30	56
Change in counterparty credit risk of derivatives (CVA/DVA)	16	16
Realised sales and buy-out results	47	59
Other market value changes	50	-22
Total	113	100

In 2022, the result on financial transactions was positively affected by high other market value changes. The realised results of EUR 47 million (2021: 59 million) are mainly due to on balance positive results on the sales of interest-bearing securities from the liquidity portfolio of the bank.

The unrealised results amounted to EUR 66 million positive (2021: 41 million negative), mainly due to the increase of long-term interest rates. On the other hand the higher credit and liquidity risk spreads of most interest-bearing securities recorded under Financial assets at fair value through the income statement led to a higher negative result of market value changes compared to 2021. In 2022 the result amounted to EUR 25 million negative (2021: 13 million negative).

26 Results from participating interests

	2022	2021
Associates	6	5
Subsidiaries	-3	0
Total	3	5

For a description of the bank's associates and joint ventures, please refer to section 'Associates and joint ventures' in the consolidated financial statements.

27 Staff costs

	2022	2021
Wages and salaries	34	32
Pension costs	6	5
Social security costs	3	3
Additions to the employee benefits provision	0	0
External employees	27	11
Other staff costs	3	5
Total	73	56

There was no variable remuneration of individual staff members in 2022 and 2021.

The increase in staff costs are mainly due to the increase of costs of external employees.

28 Other administrative expenses

These expenses include, among other things, outsourcing costs, maintenance costs of property and equipment, consultancy costs, training expenses and IT expenses. The total other administrative expenses for 2022 amounted to EUR 38 million (2021: EUR 47 million).

29 Depreciation

A breakdown of this item is included in the note on Property and equipment (note 11). In total, the depreciation charges amounted to EUR 2 million in 2022 (2021: EUR 3 million).

30 Impairments

The impairments in 2022 amounted to a loss of EUR 51 million in the income statement (2021: EUR 20 million loss).

2022

	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
Impairment results due to movements in allowances:				
- Increases in allowances due to origination and acquisition	2	2	3	7
- Decreases in allowances due to derecognition	-2	-3	0	-5
- Changes in allowances due to changes in credit risk (net)	3	13	34	50
	3	12	37	52
Impairment results not due to movements in allowances:				
- Reversal of impairment due to cash flows received from past write-offs	-	-	-1	-1
- Impairments due to write-offs	-	-	-	-
	-	-	-1	-1
Net impairment result on financial assets	3	12	36	51

2021

	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
Impairment results due to movements in allowances:				
- Increases in allowances due to origination and acquisition	3	1	5	9
- Decreases in allowances due to derecognition	-4	-1	-12	-17
- Changes in allowances due to changes in credit risk (net)	-5	-23	49	21
	-6	-23	42	13
Impairment results not due to movements in allowances:				
- Freefall in allowance due to write-off	-	-	8	8
- Reversal of impairment due to cash flows received from past write-offs	-	-	-1	-1
- Impairments due to write-offs	-	-	-	0
	0	0	7	7
Net impairment result on financial assets	-6	-23	49	20

Movement in allowances for expected credit losses

2022

	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
Movements in allowances taken through the income statement:				
- Increases in allowances due to origination and acquisition	2	2	3	7
- Decreases in allowances due to derecognition	-2	-3	0	-5
- Changes in allowances due to changes in credit risk (net)	3	13	34	50
	3	12	37	52
Movements in allowances not taken through the income statement:				
- Decreases in allowance due to write-offs	-	-	-131	-131
	-	-	-131	-131
Total movements in allowances	3	12	-94	-79

2021

	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
Movements in allowances taken through the income statement:				
- Increases in allowances due to origination and acquisition	3	1	5	9
- Decreases in allowances due to derecognition	-4	-1	-12	-17
- Changes in allowances due to changes in credit risk (net)	-5	-23	49	21
	-6	-23	42	13
Movements in allowances not taken through the income statement:				
- Decreases in allowance due to write-offs	-	-	-	-
	-	-	-	-
Total movements in allowances	-6	-23	42	13

Note 33 provides an overview of the breakdown of financial assets subject to impairment into impairment stages, as well as details on the movement in the allowance for expected credit losses in 2022.

The changes in the incurred loss provision are included in the Loans and advances item (Note 8).

31 Contribution to resolution fund and bank levy

The European resolution regime arising from the Bank Recovery and Resolution Directive entered into force on 1 January 2015. The expenses for the resolution fund are deductible for corporate income tax purposes. The EUR 20 million payable for 2022 (2021: EUR 2 million) was paid in June 2022 and charged to the income statement.

The expenses concerning the bank levy are not deductible for corporate income tax purposes. As a consequence, the effective tax burden exceeds the nominal tax burden. BNG Bank is due to pay the bank levy in October of every year, which for 2022 amounted to EUR 32 million (2021: EUR 53 million).

	2022	2021
The bank levy is calculated as follows:	basis 2021	basis 2020

Continuation of previous page	2022	2021
Balance sheet total	149,057	160,361
Less: Tier 1 capital	4,922	4,904
Less: Deposits covered by the deposit-guarantee scheme	36	46
Taxable base	144,099	155,411
Less: Efficiency exemption	20,900	20,900
Taxable base	123,199	134,511
Total sum of debts with a maturity of less than one year	24,139	29,738
Total sum of all debts, according to the balance sheet	143,994	155,262
Bank levy on short-term debt	9	17
Bank levy on long-term debt	23	36
Total calculated/due	32	53

32 Fees of independent auditors

The following audit fees were reported in the income statement:

	2022	2021
Audit of the financial statements	486	391
Other audit services	165	298
Tax services	-	-
Other non-audit services	107	10
Total	758	699

The fees listed above relate to the procedures applied to the Company and its consolidated group entities by accounting firms and external independent auditors as referred to in Section 1, subsection 1 of the Audit Firms Supervision Act ('Wet toezicht accountantsorganisaties – Wta'). In the case of BNG Bank this is only applicable to Dutch based accounting firms (PwC the Netherlands accountants ('PwC NL'), including its tax services and advisory groups) as BNG Bank does not make use of foreign based accounting firms. The audit fees relate to the audit of the 2022 financial statements, regardless of whether the work was performed during the financial year.

Summary of services rendered by the independent auditor, in addition to the audit of the financial statements

Our independent auditor, PwC NL, has rendered, for the period to which our statutory audit relates, in addition to the audit of the statutory financial statements the following services to the company and its controlled entities:

Other audit services required by law or regulatory requirements

- Statutory audits of controlled entities;
- Review of interim financial statements;
- Audit of the regulatory returns for the Dutch Central Bank;
- Assurance engagement credit claims for the Dutch Central Bank.

Other audit services

- Assurance engagement on the sustainability report;
- Comfort letters on annual update of debt issuance prospectus and drawdowns under the debt issuance programme;
- Assurance engagement on the TLTRO-report;
- Assurance engagement on the Deposito Garantie Scheme requirements.

Other non-audit services

- Agreed-upon procedure on the financial information for the Single Resolution Board.

33 Impairment of financial assets and off-balance sheet commitments

Breakdown of financial assets and off-balance sheet commitments into impairment stages

The following tables provide a breakdown of the financial assets subject to impairment and off-balance sheet commitments into the 3 impairment stages:

Stage 1: performing exposures without significant increase in credit risk (SICR) since initial recognition.

Stage 2: performing exposures with significant increase in credit risk since initial recognition.

Stage 3: non-performing exposures.

31-12-2022

	Gross carrying amount				Allowance for credit loss		
	Carrying amount	Performing		Non-performing	Performing		Non-performing
		Stage 1	Stage 2		Stage 1	Stage 2	
Cash and balances held with central banks	6,821	6,821	-	-	-	-	-
Amounts due from banks	346	346	-	-	0	-	-
Cash collateral posted	4,144	4,144	-	-	-	-	-
Financial assets at fair value through OCI ¹	7,398	7,398	-	-	0	-	0
Interest-bearing securities at amortised cost	7,636	7,552	86	-	0	-2	0
Loans and advances	89,626	86,887	2,049	838	-8	-21	-119
Total	115,971	113,148	2,135	838	-8	-23	-119

¹ The allowance for credit loss for financial assets at FVOCI is included in OCI and not in the (net) carrying amount.

31-12-2021

	Gross carrying amount				Allowance for credit loss		
	Carrying amount	Performing		Non-performing	Performing		Non-performing
		Stage 1	Stage 2		Stage 1	Stage 2	
Cash and balances held with central banks	9,264	9,264	-	-	-	-	-
Amounts due from banks	163	163	0	-	0	-	-
Cash collateral posted	12,993	12,993	-	-	-	-	-
Financial assets at fair value through OCI ¹	8,572	8,572	0	0	0	-	-
Interest-bearing securities at amortised cost	7,632	7,566	68	0	0	-2	-
Loans and advances	89,710	88,987	412	539	-6	-8	-214

Continuation of
previous page
31-12-2021

Total	128,334	127,545	480	539	-6	-10	-214
--------------	----------------	----------------	------------	------------	-----------	------------	-------------

1 The allowance for credit loss for financial assets at FVOCI is included in OCI and not in the (net) carrying amount.

31-12-2022

	Nominal amount			Provision		
	Performing		Non-performing Stage 3	Performing		Non-performing Stage 3
	Stage 1	Stage 2		Stage 1	Stage 2	
Off-balance sheet commitments						
Contingent liabilities	485	3	1	0	0	-1
Revocable facilities	5,781	228	239	0	0	0
Irrevocable facilities	4,341	43	42	0	-1	-1
Total	10,607	274	282	0	-1	-2

31-12-2021

	Nominal amount			Provision		
	Performing		Non-performing Stage 3	Performing		Non-performing Stage 3
	Stage 1	Stage 2		Stage 1	Stage 2	
Off-balance sheet commitments						
Contingent liabilities	499	1	1	0	0	-1
Revocable facilities	5,736	69	66	-	-	-
Irrevocable facilities	4,486	1	0	0	0	-
Total	10,721	71	67	0	0	-1

Movements in allowances and provisions for expected credit losses

The following table shows the movements in allowances for expected credit losses for financial assets and the provision for expected credit losses for off-balance sheet commitments.

2022

	Opening balance	Increases due to origination and acquisition	Decrease due to derecognition repayments and disposals	Changes due to change in credit risk (net)	Decrease in allowance account due to write-offs	Closing balance
Allowances						
Cash and balances held with central banks	-	-	-	-	-	-
Amounts due from banks	0	-	-	0	-	0
Financial assets at fair value through OCI	0	0	0	0	-	0
Interest-bearing securities at amortised cost	2	0	0	0	-	2
Loans and advances	228	7	-4	49	-132	148
	230	7	-4	49	-	150
Provision						
Off-balance sheet commitments	1	0	0	2	-	3

2021

	Opening balance	Increases due to origination and acquisition	Decrease due to derecognition repayments and disposals	Changes due to change in credit risk (net)	Decrease in allowance account due to write-offs	Closing balance
Allowances						
Cash and balances held with central banks	-	-	-	-	-	-
Amounts due from banks	0	0	0	0	-	0
Financial assets at fair value through OCI	1	0	0	-1	-	0
Interest-bearing securities at amortised cost	5	0	0	-3	-	2
Loans and advances	208	8	-16	28	-	228
	214	8	-16	24	0	230
Provision						
Off-balance sheet commitments	4	0	-1	-2	-	1

Other notes

For the details on other items, please refer to the notes to the consolidated financial statements.

The Hague, 17 March 2023

Executive Board

Gita Salden (CEO), statutory director

Olivier Labe (CFO), statutory director

Cindy van Atteveldt - Machielsen (CRO), statutory director

Supervisory Board

Huub Arendse, Chair

Jan van Rutte, Vice-chair

Karin Bergstein

Johan Conijn

Marlies van Elst

Leonard Geluk

Femke de Vries

8.3 Other information

Independent auditor's report

To: the general meeting and supervisory board of BNG Bank N.V.

Report on the financial statements 2022

Our opinion

In our opinion, the financial statements of BNG Bank N.V. ('the Company') give a true and fair view of the financial position of the Company and the Group (the company together with its subsidiaries) as at 31 December 2022, and of its result and its cash flows for the year then ended in accordance with International Financial Reporting Standards as adopted by the European Union ('EU-IFRS') and with Part 9 of Book 2 of the Dutch Civil Code.

What we have audited

We have audited the accompanying financial statements 2022 of BNG Bank N.V., Den Haag. The financial statements comprise the consolidated financial statements of the Group and the company financial statements.

The financial statements comprise:

- the consolidated and company balance sheet as at 31 December 2022;
- the following statements for 2022: the consolidated and company income statement, the consolidated and company statements of comprehensive income, changes in equity and cash flows; and
- the notes, comprising the significant accounting policies and other explanatory information.

The financial reporting framework applied in the preparation of the financial statements is EU-IFRS and the relevant provisions of Part 9 of Book 2 of the Dutch Civil Code.

The basis for our opinion

We conducted our audit in accordance with Dutch law, including the Dutch Standards on Auditing. We have further described our responsibilities under those standards in the section 'Our responsibilities for the audit of the financial statements' of our report.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Independence

We are independent of BNG Bank N.V. in accordance with the European Union Regulation on specific requirements regarding statutory audit of public-interest entities, the 'Wet toezicht accountantsorganisaties' (Wta, Audit firms supervision act), the 'Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten' (ViO, Code of Ethics for Professional Accountants, a regulation with respect to independence) and other relevant independence regulations in the Netherlands. Furthermore, we have complied with the 'Verordening gedrags- en beroepsregels accountants' (VGBA, Dutch Code of Ethics).

Our audit approach

We designed our audit procedures with respect to the key audit matters, fraud and going concern, and the matters resulting from that, in the context of our audit of the financial statements as a whole and in forming our opinion thereon. The information in support of our opinion, like our findings and observations related to individual key audit matters, the audit approach fraud risk and the audit approach going concern was addressed in this context, and we do not provide a separate opinion or conclusion on these matters.

Overview and context

BNG Bank N.V. is a credit institution licensed in the Netherlands. Its main activity is providing financing to the Dutch public sector and the semi-public domain. The Group is comprised of several components and therefore we considered our group audit scope and approach as set out in the section 'The scope of our group audit'. We paid specific attention to the areas of focus driven by the operations of the Group, as set out below.

As part of designing our audit, we determined materiality and assessed the risks of material misstatement in the financial statements. In particular, we considered where the Executive Committee made important judgements, for example, in respect of significant accounting estimates that involved making assumptions and considering future events that are inherently uncertain. In paragraph 'Accounting estimates and judgements' of the financial statements, the Group describes the areas of judgement in applying accounting policies and the key sources of estimation uncertainty. Given the significant estimation uncertainty and the related higher inherent risks of material misstatement in the impairment of loans and receivables and the valuation of financial instruments, we considered these matters as key audit matters as set out in the section 'Key audit matters' of this report.

Other areas of focus, that were not considered to be key audit matters, were revenue recognition, management override of controls, hedge accounting, investments in associates, effectiveness of IT general controls, and taxation. Though these are areas of focus in our audit, they were not the matters of most significance in the audit of the financial statements of the current period.

The engagement team considered the impact of risks resulting from climate change on the audit. These risks impact the financial statements mostly as one of the potential drivers of credit risk exposures of the Bank. Consequently, we did not identify climate-related risks as a separate key audit matter but took this into account as part of the key audit matter on impairment of loans and receivables.

We ensured that the audit team included the appropriate skills and competences which are needed for the audit of a banking institution. We therefore included specialists in the areas of IT, tax, valuation of financial instruments and real estate valuation in our team.

The outline of our audit approach was as follows:

Materiality

- Overall materiality: EUR 20.3 million (2021: EUR 17.5 million).

Audit scope

- We conducted audit work on the Company and its subsidiaries BNG Gebiedsontwikkeling B.V. and Hypotheekfonds voor Overheids personeel.
- In our assessment of the IT landscape, we made use of the ISAE 3402 type 2 report of Centric FSS for the IT activities outsourced to that organisation.

Key audit matters

- Impairment of loans and receivables
- Valuation of financial instruments.

Materiality

The scope of our audit was influenced by the application of materiality, which is further explained in the section 'Our responsibilities for the audit of the financial statements'.

Based on our professional judgement we determined certain quantitative thresholds for materiality, including the overall materiality for the financial statements as a whole as set out in the table below. These, together with qualitative considerations, helped us to determine the nature, timing and extent of our audit procedures on the individual financial statement line items and disclosures and to evaluate the effect of identified misstatements, both individually and in aggregate, on the financial statements as a whole and on our opinion.

Overall group materiality

EUR 20.3 million (2021: EUR 17.5 million).

Basis for determining materiality

We used our professional judgement to determine overall materiality. As a basis for our judgement we used 5% of profit before tax.

Rationale for benchmark applied

We used profit before tax as the primary benchmark, a generally accepted auditing practice, based on our analysis of the common information needs of users of the financial statements. On this basis, we believe that profit before tax is an important metric for the financial performance of the Group.

We also take misstatements and/or possible misstatements into account that, in our judgement, are material for qualitative reasons.

We agreed with the supervisory board that we would report to them misstatements identified during our audit above EUR 1.0 million (2021: EUR 0.9 million) as well as misstatements below that amount that, in our view, warranted reporting for qualitative reasons.

The scope of our group audit

BNG Bank N.V. is the parent company of a group with BNG Gebiedsontwikkeling B.V. and Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V. as its 100% subsidiaries. The financial information of these subsidiaries is included in the consolidated financial statements of BNG Bank N.V. All consolidated positions and transactions in the financial statements were in scope of our audit.

We tailored the scope of our audit to ensure that we performed sufficient work to be able to give an opinion on the financial statements as a whole, taking into account the management structure of the Group, the nature of operations of its components, the accounting processes and controls, and the markets in which the Group operates.

The Company has outsourced the largest part of its IT activities and payment services to Centric FSS. In our assessment of the IT landscape, we made use of the ISAE 3402 Type 2 report of Centric FSS. We held a planning meeting with the ISAE 3402 service-provider's auditor of Centric FSS, discussed progress and interim findings of the audit and, finally, evaluated the ISAE 3402 assurance report once it was finalised. Based on these procedures performed, we conclude that in the context of our audit of the financial statements of BNG Bank N.V., we could rely on the ISAE 3402 Type 2 assurance report of Centric FSS.

By performing the procedures above at components, combined with additional procedures at group level, we have been able to obtain sufficient and appropriate audit evidence on the Group's financial information, as a whole, to provide a basis for our opinion on the group financial statements.

Audit approach fraud risks

We identified and assessed the risks of material misstatements of the financial statements due to fraud. During our audit we obtained an understanding of the entity and its environment and the components of the internal control system. This included Executive Committee's risk assessment process, Executive Committee's process for responding to the risks of fraud and monitoring the internal control system and how the Supervisory Board exercised oversight, as well as the outcomes. We refer chapter 2 'International Business Operations', section 2.3 'Compliance' for management's fraud risk assessment and chapter 6 'Report of the Supervisory Board' section 6.4 'Activities of the Supervisory Board committees' in which the Supervisory Board reflects on this fraud risk assessment.

We evaluated the design and relevant aspects of the internal control system and in particular the fraud risk assessment, as well as the code of conduct, whistle blower procedures and incident registration. We evaluated the design and the implementation and, where considered appropriate, tested the operating effectiveness of internal controls designed to mitigate fraud risks.

We asked members of the Executive Committee as well as the internal audit department, legal and compliance department, and the Supervisory Board whether they are aware of any actual or suspected fraud. This did not result in actual or suspected fraud that may lead to a material misstatement.

As part of our process of identifying fraud risks, we, evaluated fraud risk factors with respect to financial reporting fraud, misappropriation of assets and bribery and corruption. We evaluated whether these factors indicate that a risk of material misstatement due to fraud is present.

The audit procedures to respond to the assessed risks include, amongst others, evaluation of the design and the implementation of internal controls that intend to mitigate fraud risks (such as processing and review of journal entries), back testing of prior year's estimates, and procedures on unexpected journal entries with the support of data analytics. Furthermore, we paid attention to significant transactions outside the normal course of business. With regards to the risk of fraud in revenue recognition, based on our risk assessment procedures, we concluded that this risk is related to revenue recognition in areas that are more complex, non-systematic or manual in nature such as Results from associates and joint ventures and Market value changes of financial instruments. We perform procedures to address this risk, including evaluation of the design and implementation of relevant internal controls, and procedures over revenue recognition such as testing material investments in Results from associates and joint ventures to ensure that the income recorded had occurred and is valued correctly, and the appropriateness of the valuation methodologies, inputs and assumptions applied in the valuation of financial instruments. We also considered the outcome of our other audit procedures and evaluated whether any findings were indicative of fraud or non-compliance.

As disclosed in chapter 2 'International Business Operations', section 2.4 'Risk Management' in the annual report the threat of cyber attacks have been identified as a specific risk for the company. The engagement team has evaluated this risk for BNG, taking into consideration the IT activities outsourced to a third party. Weaknesses identified in certain IT general controls elevate the fraud risk related to cyberattacks.

In response we performed procedures with respect to access management, security event monitoring, segregation of duties in systems relevant to the audit and monitoring procedures and controls over outsourced activities. We performed additional procedures evaluating financial statement closing procedures, complaints registration and loggings of incidents and complaints. Our procedures did not identify indications of security breaches or intrusion.

Finally, we incorporated an element of unpredictability in our audit. We also send, obtained and read internal lawyers' letter and external firm lawyers' letters and correspondence with regulators. During the audit we remained alert to indications of fraud. We also considered the outcome of our other audit procedures and evaluated whether any findings were indicative of fraud or non-compliance of laws and regulations. Whenever we identify any indications of fraud, we re-evaluate our fraud risk assessment and its impact on our audit procedures.

This did not lead to indications of fraud potentially resulting in material misstatements.

Audit approach to non-compliance with Laws and regulations

The objectives of our audit, in respect to non-compliance with laws and regulations are:

- to identify and assess the risk of material misstatement of the financial statements due to non-compliance with laws and regulations; and
- to obtain reasonable assurance that the financial statements, taken as a whole, are free from material misstatement, whether due to fraud or error when considering the applicable legal and regulatory framework.

In line with Standard 250 in our audit approach we made a distinction between those laws and regulations which:

- have a direct effect on the determination of material amounts and disclosures in the financial statements. For this category we have obtained audit evidence regarding compliance with the provision of those laws and regulations; and
- Does not have a direct effect on the determination of material amounts and disclosures in the financial statement, but where compliance may be fundamental to the operating aspects of the business, to the Company's ability to continue its business or to avoid material penalties. For this category, we performed audit procedures to identify non-compliance with those laws and regulations that may have a material effect on the financial statements. We identified that the risk of non-compliance with laws and regulates relates mainly to the laws and regulations which have an indirect impact on the financial statements, such as the Anti-Money Laundering and Anti-Terrorist Financing Act (Wwft) (including regulations on Anti-Money Laundering (AML) Client Due Diligence (CDD)), Markets in Financial Instruments Directive II (MiFID II), transaction reporting and General Data Protection Regulation (GDPR).

The primary responsibility for the prevention and detection non-compliance with laws and regulations lies with the Executive Committee with the oversight of the Supervisory Board.

Audit approach on going concern

As disclosed in notes 'Critical accounting principles applied for valuation and the determination of the result', 'Liquidity and funding risk' and 'Capital and solvency' in the financial statements, the Executive Committee performed their assessment of the Group's ability to continue as a going concern for the foreseeable future and has not identified events or conditions that may cast significant doubt on the Group's ability to continue as a going concern (hereafter: going concern risks). Our procedures to evaluate Executive Committee's going concern assessment included, amongst others:

- Considering whether management's going concern assessment includes all relevant information of which we are aware as a result of our audit.
- Understanding the Bank's medium-term plan including the group's funding plan, specifically for the next 12 months.
- Understanding and evaluating the Group's stress testing of liquidity and regulatory capital requirements, including severity of the stress scenarios that were applied.
- Considering the results of our (other) risk assessment procedures and related activities performed to identify events or conditions that may cast significant doubt on the Group's ability to continue as a going concern.

- Reading and evaluating the adequacy of the disclosures made in the financial statements in relation to going concern; and
- Performing inquiries of the Executive Committee as to their knowledge of going concern risks beyond the period of their assessment.

Our procedures did not result in outcomes contrary to management's assumptions and judgments used in the application of the going concern assumption.

Key audit matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgement, were of most significance in the audit of the financial statements. We have communicated the key audit matters to the Supervisory Board. The key audit matters are not a comprehensive reflection of all matters identified by our audit and that we discussed. In this section, we described the key audit matters and included a summary of the audit procedures we performed on those matters.

Key audit matter

Impairment of loans and receivables

Refer to the accounting principle 'Impairment of financial assets'; note 31 'Net impairment losses on financial assets' and note 37 'Impairment of financial assets and off-balance sheet commitments' in the consolidated financial statements.

The lending to clients classified as loans and advances measured at amortized cost amounts to €90 billion as at 31 December 2022. Most of the loan portfolio relates to loans that are guaranteed by a (central) government body or by Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) or Waarborgfonds voor de zorgsector (Wfz). The credit risk inherent in this category is limited as explained in the risk section in the financial statements. Therefore, the expected credit loss on these loans is considered low. However, the Company also has an unguaranteed loan portfolio amounting to €8,4 billion that has a higher risk of impairments. The impairment provision for loans and advances as per 31 December 2022 is €158 million and the net impairment charge for loans and advances recognized in 2022 in the income statement amounts to €52 million.

Areas of estimation uncertainty and management judgment: In determining the expected credit losses for loans and advances, management has to apply judgment in a number of areas. Amongst others this applies to the choices and judgement made in the impairment methodology such as determining what is considered a significant increase in credit risk (SICR), what forward looking macro-economic information is relevant to measure expected credit losses for loans and receivables and managements estimates of probabilities of default and loss given default.

Models and assumptions: To calculate expected credit losses for stage 1 and 2, the Executive Committee estimated the probability of default (PD) and the loss given default (LGD) and the exposure at default (EAD). The Company's loan portfolio has a low default character and as a result, there is limited internal historical data to support and back-test the applied PDs and LGDs. Management used its internally developed credit rating models to estimate the PD for exposures for which no external rating is available. Given the low default character of the Company's loan portfolio, the rating models were considered expert models and required a high degree of judgement to stratify clients in rating classes.

Our audit work and observations

Evaluating accounting policy choices: We evaluated how management applied IFRS 9 to determine whether it has been set up in accordance with the requirements included in the standard. We challenged management on their judgement in key accounting policy choices in the areas of what is considered to be a SICR, application of the low credit risk exemption and default definitions. We considered the policy choices in the application of IFRS 9 to be reasonable.

Assessing individual exposures: For a sample of loans including loans for which management concluded that no SICR occurred, and loans where an SICR is observed we assessed management's assessment of the level of credit risk, for example by determining that there are no significant arrears in payments, take notice of the latest internal annual creditworthiness assessment, evaluation of latest financial information of counterparties and analysis of public available adverse news, if any. Our procedures did not return any different outcomes with respect to the staging compared to management.

For credit-impaired loans, we evaluated the feasibility of the forecasted cash flows for each scenario and assessed management's analysis of the probability allocation of each individual scenario for each credit-impaired loan. In evaluating the forecasted cash flows we evaluated the values that management attributed to expected cash flows and available collateral to assess that this represents a best estimate.

Evaluating internal credit rating models: With respect to the internal credit rating models used we evaluated the model governance procedures, credit modelling monitoring performed by risk management, reasonableness of the methodology applied in determining the credit ratings.

In prior years management engaged with external experts to validate their internal credit rating models. As part of our audit procedures in these years, amongst others, we evaluated the competence, capability and objectivity of these external experts. In 2022 we assessed that management did not make any change to the models. We did not identify any indicators of possible management bias in determining internal credit ratings and corresponding PD's.

With respect to the forward looking macro-economic information, we challenged on how the inputs for the various models were determined and to the extent possible compared this to external market data. In response to the impact of high volatility, low unemployment and high inflation BNG Bank introduced a 'management overlay / top level adjustment' in addition to the forward looking macroeconomic information specific to risks identified in the most vulnerable sector in the

Continuation of previous page

Key audit matter

Also, with respect to the LGD used in the calculation of expected credit losses, the Executive Committee has applied significant judgement. The Company applies a basic flat LGD percentage based on the limited available historic default information.

For credit-impaired loans, the impairment allowance is based on the weighted average of the net present value of expected future cash flows (including forward looking information and the valuation of underlying collateral) in three different scenarios.

Given the complexity and judgement required to calculate the impairments of loans and advances and the impact it might have on results, this area is subject to a higher risk of material misstatement. Therefore, we have identified the impairment of loans and advances as a key audit matter in our audit.

Valuation of financial instruments

Refer to the accounting policy 'fair value of financial instruments' and the disclosure note 'fair value of financial instruments' in the consolidated financial statements

The Company has financial instruments on its balance sheet that are measured at fair value through the income statement. The portfolio consists of €5,054 million of financial assets classified as level 2 and €9 million as level 3. Financial liabilities measured at fair value through the income statement classified as level 2 are in total €6,314 million as per 31 December 2022. The derivative portfolio with a fair value of €4,144 million recorded as assets and €6,129 million recorded as liabilities contains only level 2 instruments.

Level 3 financial instruments: For level 3 financial instruments, management needs to estimate unobservable inputs that are significant to the measurement of the instrument in the valuation models to determine fair value. The balance for BNG Bank however relates to only one instrument with a limited value.

Our audit work and observations

portfolio, the healthcare sector. We evaluated the 'management overlay / top level adjustment' by obtaining supporting evidence that these adjustments were necessary to balance the risks in the underlying model.

Furthermore, management reassessed the weightings given to different macroeconomic scenarios. We evaluated the changes and considerations made by management and reviewed the notes to the financial statements on sufficiently clear disclosures on the applied changes.

On the LGD used in the calculation of expected credit losses, we challenged management's evaluation of the limited available historic information and the assumptions applied therein.

In our audit approach we considered the potential impact of physical and transition climate-related risks on the allowance for expected credit losses. In this context we assessed stress tests and self-assessments performed by management including management's evaluation of the risk for the short and longer term.

Finally, we assessed whether the disclosures in the consolidated financial statements on loan allowances and impairments of loans and receivables are adequate and in accordance with IFRS-EU. We found the disclosures to be appropriate in this context.

Testing observable inputs: For both level 2 and level 3 financial instruments we compared the observable inputs such as forward curves, discounting curves and volatility cubes to independent sources and external market available data and we assessed whether these inputs are in line with market and industry practise.

For the own funding curve used to determine the own credit adjustment for financial liabilities measured at fair value we evaluated the reasonableness of the curve construction by comparing the input to market information available over the full term of the curve. Our procedures demonstrated that management's inputs fall within our range of reasonable outcomes.

Challenging unobservable inputs: For the level 3 instrument, we challenged management on assumptions and methodology applied and validated the internal process performed to determine the inputs. As part of this, we also evaluated to what extent we identified any indicators of possible management bias in estimating fair value. Based upon our procedures we consider the unobservable inputs and judgements made in determining the fair value of level 3 instrument to be reasonable and in-line with market practices.

Independent revaluation: For level 2 instruments, we performed an

Continuation of previous page

Key audit matter

Level 2 financial instruments: For financial instruments classified as level 2 management estimates the fair value by using discounted cash flow models, option pricing models, modelling of double default effects and other valuation techniques. Judgement is required in determining the valuation model and policy. For level 2 instruments, management uses observable inputs to determine forward curves, discounting curves, volatility cubes, inflation curve and spread curves. For derivatives for which the Company has no strong credit support annex in place, a Credit Valuation Adjustment (CVA) is estimated in the calculation of the fair value.

Given the complexity in certain valuation models and inputs, the size and diversity of the portfolio, and the impact that the portfolio has on the results, this area is subject to higher risk of material misstatement due to error. Therefore, we consider the fair value measurement of level 2 and 3 financial instruments a key audit matter.

Our audit work and observations

independent valuation of a sample of positions, taking into consideration different categories of financial instruments divided in, amongst others, maturity, currency classes, curves and various valuation models applied. We performed these procedures to determine if management's valuation outcomes fell within a reasonable range of possible outcomes and to validate the design and operating effectiveness of the evaluated models and curves.

Report on the other information included in the annual report

The annual report contains other information. This includes all information in the annual report in addition to the financial statements and our auditor's report thereon.

Based on the procedures performed as set out below, we conclude that the other information:

- is consistent with the financial statements and does not contain material misstatements;
- contains all the information regarding the directors' report and the other information that is required by Part 9 of Book 2 of the Dutch Civil Code.

We have read the other information. Based on our knowledge and the understanding obtained in our audit of the financial statements or otherwise, we have considered whether the other information contains material misstatements.

By performing our procedures, we comply with the requirements of Part 9 of Book 2 of the Dutch Civil Code and the Dutch Standard 720. The scope of such procedures was substantially less than the scope of those procedures performed in our audit of the financial statements.

Executive Committee is responsible for the preparation of the other information, including the directors' report and the other information in accordance with Part 9 of Book 2 of the Dutch Civil Code.

Report on other legal and regulatory requirements

Our appointment

We were appointed as auditors of BNG Bank N.V. on 28 November 2014 by the Supervisory Board. This followed the passing of a resolution by the shareholders at the annual general meeting held on 23 April 2015. Our

appointment has been renewed annually by shareholders and now represents a total period of uninterrupted engagement of 7 years.

European Single Electronic Format (ESEF)

BNG Bank N.V. has prepared the annual report in ESEF. The requirements for this are set out in the Delegated Regulation (EU) 2019/815 with regard to regulatory technical standards on the specification of a single electronic reporting format (hereinafter: the RTS on ESEF).

In our opinion, the annual report prepared in XHTML format, including the (partially) marked-up consolidated financial statements, as included in the reporting package by BNG Bank N.V., complies in all material respects with the RTS on ESEF.

The Executive Committee is responsible for preparing the annual report, including the financial statements in accordance with the RTS on ESEF, whereby the Executive Committee combines the various components into a single reporting package.

Our responsibility is to obtain reasonable assurance for our opinion whether the annual report in this reporting package complies with the RTS on ESEF.

We performed our examination in accordance with Dutch law, including Dutch Standard 3950N 'Assuranceopdrachten inzake het voldoen aan de criteria voor het opstellen van een digitaal verantwoordingsdocument' (assurance engagements relating to compliance with criteria for digital reporting).

Our examination included amongst others:

- Obtaining an understanding of the entity's financial reporting process, including the preparation of the reporting package.
- Identifying and assessing the risks that the annual report does not comply in all material respects with the RTS on ESEF and designing and performing further assurance procedures responsive to those risks to provide a basis for our opinion, including:
 - obtaining the reporting package and performing validations to determine whether the reporting package containing the Inline XBRL instance document and the XBRL extension taxonomy files have been prepared in accordance with the technical specifications as included in the RTS on ESEF;
 - examining the information related to the consolidated financial statements in the reporting package to determine whether all required mark-ups have been applied and whether these are in accordance with the RTS on ESEF.

No prohibited non-audit services

To the best of our knowledge and belief, we have not provided prohibited non-audit services as referred to in article 5(1) of the European Regulation on specific requirements regarding statutory audit of public-interest entities.

Services rendered

The services, in addition to the audit, that we have provided to the Company and its controlled entities, for the period to which our statutory audit relates, are disclosed in note 32 to the company financial statements.

Responsibilities for the financial statements and the audit

Responsibilities of the Executive Committee and the Supervisory Board for the financial statements

Executive Committee is responsible for:

- the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with EU-IFRS and with Part 9 of Book 2 of the Dutch Civil Code; and for
- such internal control as Executive Committee determines is necessary to enable the preparation of the financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

As part of the preparation of the financial statements, Executive Committee is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going-concern. Based on the financial reporting frameworks mentioned, Executive Committee should prepare the financial statements using the going-concern basis of accounting unless Executive Committee either intends to liquidate the Company or to cease operations or has no realistic alternative but to do so. Executive Committee should disclose in the financial statements any event and circumstances that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern.

The Supervisory Board is responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Our responsibilities for the audit of the financial statements

Our responsibility is to plan and perform an audit engagement in a manner that allows us to obtain sufficient and appropriate audit evidence to provide a basis for our opinion. Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high but not absolute level of assurance, which makes it possible that we may not detect all material misstatements. Misstatements may arise due to fraud or error. They are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of the financial statements.

Materiality affects the nature, timing and extent of our audit procedures and the evaluation of the effect of identified misstatements on our opinion.

A more detailed description of our responsibilities is set out in the appendix to our report.

Amsterdam, 17 March 2023

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Original has been signed by: J.M. de Jonge RA

Appendix to our auditor's report on the financial statements 2022 of BNG Bank N.V.

In addition to what is included in our auditor's report, we have further set out in this appendix our responsibilities for the audit of the financial statements and explained what an audit involves.

The auditor's responsibilities for the audit of the financial statements

We have exercised professional judgement and have maintained professional scepticism throughout the audit in accordance with Dutch Standards on Auditing, ethical requirements and independence requirements. Our audit consisted, among other things of the following:

- Identifying and assessing the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, designing and performing audit procedures responsive to those risks, and obtaining audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the intentional override of internal control.
- Obtaining an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by Executive Committee.
- Concluding on the appropriateness of Executive Committee's use of the going-concern basis of accounting, and based on the audit evidence obtained, concluding whether a material uncertainty exists related to events and/or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report and are made in the context of our opinion on the financial statements as a whole. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.
- Evaluating the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and evaluating whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

Considering our ultimate responsibility for the opinion on the consolidated financial statements, we are responsible for the direction, supervision and performance of the group audit. In this context, we have determined the nature and extent of the audit procedures for components of the Group to ensure that we performed enough work to be able to give an opinion on the financial statements as a whole. Determining factors are the geographic structure of the Group, the significance and/or risk profile of group entities or activities, the accounting processes and controls, and the industry in which the Group operates. On this basis, we selected group entities for which an audit or review of financial information or specific balances was considered necessary.

We communicate with the Supervisory Board regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit. In this respect, we also issue an additional report to the audit committee in accordance with article 11 of the EU Regulation on specific requirements regarding statutory audit of public-interest entities. The information included in this additional report is consistent with our audit opinion in this auditor's report.

We provide the Supervisory Board with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related actions taken to eliminate threats or safeguards applied.

From the matters communicated with the Supervisory Board, we determine those matters that were of most significance in the audit of the financial statements of the current period and are therefore the key audit matters. We describe these matters in our auditor's report unless law or regulation precludes public disclosure about the matter or when, in extremely rare circumstances, not communicating the matter is in the public interest.

Assurance report of the independent auditor

To: the General Meeting and Supervisory Board of BNG Bank N.V.

Assurance report on the sustainability information 2022

Our opinion

In our opinion the sustainability information included in the annual report 2022 of BNG Bank N.V. presents, in all material respects, a reliable and adequate view of:

- the policy and business operations with regard to corporate social responsibility; and
- the thereto related events and achievements for the year ended 31 December, 2022 in accordance with the Sustainability Reporting Standards of the Global Reporting Initiative (GRI) and the applied supplemental reporting criteria as included in the section 7.2 'Reporting principles'.

What we have audited

We have audited the sustainability information included in the following sections of the annual report for the year ended 31 December 2022, (hereafter: "the sustainability information"):

- Paragraph 1.1 'Our Road to Impact'
- Paragraph 1.3 'Partnership in client sectors'
- Paragraph 1.4 'Strong position in money and capital markets maintained'
- Paragraph 2.1 'Employees'
- Paragraph 2.2 'CO₂ emissions of business operations'
- Paragraph 7.1 'Value creation and materiality'
- Paragraph 7.2 'Reporting principles'

This audit is aimed at obtaining a reasonable level of assurance.

The basis for our opinion

We conducted our audit in accordance with Dutch law, including Dutch Standard 3810N 'Assuranceopdrachten inzake maatschappelijke verslagen' ('Assurance engagements relating to sustainability reports'), which is a specific Dutch Standard that is based on the International Standard on Assurance Engagements (ISAE) 3000 'Assurance Engagements other than Audits or Reviews of Historical Financial Information']. Our responsibilities under this standard are further described in the section 'Our responsibilities for the audit of the sustainability information' of our report.

We believe that the assurance evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Independence and quality control

We are independent of BNG Bank N.V. in accordance with the 'Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten' (ViO – Code of Ethics for Professional Accountants, a regulation with respect to independence). Furthermore, we have complied with the 'Verordening gedrags- en beroepsregels accountants' (VGBA – Dutch Code of Ethics).

PwC applies the 'Nadere voorschriften kwaliteitssystemen' (NVKS – Regulations for quality systems) and accordingly maintains a comprehensive system of quality control including documented policies and

procedures regarding compliance with ethical requirements, professional standards and other relevant legal and regulatory requirements.

Reporting criteria

The reporting criteria used for the preparation of the sustainability information are the Sustainability Reporting Standards of the Global Reporting Initiative (GRI), and the applied supplemental reporting criteria as included in section 7.2. 'Reporting principles' of the annual report. The Sustainability Reporting Standards of the Global Reporting Initiative (GRI) used are listed in the GRI Content Index as published on the company's website.

The absence of an established practice on which to draw, to evaluate and measure sustainability information allows for different, but acceptable, measurement techniques and can affect comparability between entities, and over time.

Consequently, the sustainability information needs to be read and understood together with the reporting criteria used.

Limitations to the scope of our audit

The sustainability information includes prospective information such as expectations on ambitions, strategy, plans and estimates and risk assessments. Inherent to this prospective information, the actual future results are uncertain, and are likely to differ from these expectations. These differences may be material. We do not provide any assurance on the assumptions and achievability of prospective information.

In the sustainability information references are made to external sources or websites. The information on these external sources or websites is not part of the sustainability information audited by us. We therefore do not provide assurance on this information.

Our opinion is not modified in respect to these matters.

Responsibilities for the sustainability information and the audit

Responsibilities of the Executive Committee and the Supervisory Board for the sustainability information

The Executive Committee of BNG Bank N.V. is responsible for the preparation of reliable and adequate sustainability information in accordance with the reporting criteria as included in section 7.2 'reporting criteria', including selecting the reporting criteria, the identification of stakeholders and the definition of material matters. The Executive Committee is also responsible for selecting and applying the reporting criteria and for determining that these reporting criteria are suitable for the legitimate information needs of stakeholders, taking into account applicable law and regulations related to reporting. The choices made by the Executive Committee regarding the scope of the sustainability information and the reporting policy are summarized in sections 7.1 'Value creation and materiality' and 7.2 'Reporting principles' of the annual report.

Furthermore, the Executive Committee is responsible for such internal control as the Executive Committee determines necessary to enable the preparation of the sustainability information that is free from material misstatement, whether due to fraud or error.

The Supervisory Board is responsible for overseeing the company's reporting process on the sustainability information.

Our responsibilities for the audit of the sustainability information

Our responsibility is to plan and perform the audit in a manner that allows us to obtain sufficient and appropriate assurance evidence to provide a basis for our opinion.

Our audit has been performed with a high, but not absolute, level of assurance, which means we may not have detected all material errors and fraud.

Procedures performed

We have exercised professional judgement and have maintained professional scepticism throughout the audit, in accordance with the Dutch Standard 3810N, ethical requirements and independence requirements. Our procedures included, amongst other things, the following:

- Performing an analysis of the external environment and obtaining an understanding of relevant sustainability themes and issues and the characteristics of the company.
- Evaluating the appropriateness of the reporting criteria used, their consistent application and related disclosures in the *sustainability information*. This includes the evaluation of the results of the stakeholders' dialogue and the reasonableness of estimates made by the Executive Committee.
- Obtaining an understanding of the systems and reporting processes for the sustainability information, including obtaining an understanding of internal control relevant to our audit, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the company's internal control.
- Identifying and assessing the risks if the sustainability information is misleading or unbalanced, or contains material misstatements, whether due to errors or fraud. Designing and performing further audit procedures responsive to those risks, and obtaining audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk that the sustainability information is misleading or unbalanced, or the risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from errors. Fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control. Our other audit procedures consisted amongst others of:
 - Interviewing management (and/or relevant staff) at corporate (and business/division/cluster/local) level responsible for the sustainability strategy, policy and results.
 - Interviewing relevant staff responsible for providing the information for, carrying out internal control procedures on, and consolidating the data in the sustainability information.
 - Obtaining assurance evidence that the sustainability information reconciles with underlying records of the company.
 - Evaluating relevant internal and external documentation, on a test basis, to determine the reliability of the information in the sustainability information.
- With regard to the calculated CO₂ emissions related to BNG Bank's loan portfolio per 31-12-2021 based on the PCAF methodology we have performed audit procedures on the application of the methodology, not on the actual emissions itself. Audit procedures performed include:
 - Assessed the reasonableness of the scope of the measurement and the suitability of the methodology chosen;
 - Interviewed the management expert of BNG Bank N.V. for a key understanding of the calculated CO₂ emissions of the loan portfolio;
 - Reviewed the final report of the measurement containing a description of the calculation models, assumptions used and the outcome(s) of the calculated CO₂ emissions;
 - Obtaining a key understanding of the calculation model;
 - Tested the relevant assumptions on suitability, reasonableness, completeness and relevance;
 - Reconciling the loan portfolio balance per 31 December 2021 to the underlying financial administration;
 - Performed recalculation and reperformance of the calculations made and inspected underlying documents;
 - Obtaining underlying support for most significant assumptions/estimates.

- Evaluating the consistency of the sustainability information with the information in the annual report, which is not included in the scope of our audit.
- Evaluating the overall presentation, and content of the sustainability information.
- Considering whether the sustainability information as a whole, including the disclosures, reflects the purpose of the reporting criteria used.

We communicate with the Supervisory Board regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit, including any significant findings that we identify during our audit.

Amsterdam, 17 March 2023

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Original has been signed by: J.M. de Jonge RA

Stipulations of the articles of association concerning profit appropriation

Article 20

- 20.1 Profits shall be distributed after adoption by the general meeting of shareholders of the annual accounts showing that this is permissible.
- 20.2 The company may make payments to the shareholders from the profits available for distribution only in so far as its equity capital exceeds the amounts of the paid-up part of the capital plus the reserves which have to be kept by law.
- 20.3 First of all, if possible, the profits available for distribution shall be used to add an amount of ten per cent (10%) of the profit of the financial year as evidenced by the annual accounts to the general reserve; out of any surplus remaining thereafter, the shareholders shall, if possible, be paid five per cent (5%) of the nominal amount of their shareholding.
- 20.4 The remainder shall be paid to the shareholders in proportion to the nominal amount of their shareholdings, in so far as the general meeting of shareholders does not allocate this to reserves.
- 20.5 The company shall be empowered to make interim distributions, subject to the provisions of Article 105, paragraph 4, of Book 2 of the Civil Code, in the following manner:
 - a. the general meeting of shareholders requests the Executive Board in writing to submit a proposal for an interim distribution;
 - b. if the Executive Board has not, within six months after receipt of such a request, submitted a proposal approved by the Supervisory Board to the general meeting of shareholders, the general meeting of shareholders shall be free to resolve to make an interim distribution;
 - c. if the general meeting of shareholders has rejected the proposal of the Executive Board approved by the Supervisory Board, the general meeting of shareholders shall again request the Executive Board in writing to submit a proposal within eight weeks after receipt of such a request. This proposal by the Executive Board again requires the approval of the Supervisory Board;
 - d. if the general meeting of shareholders again rejects the proposal as referred to at c of this article 20 paragraph 5, the general meeting of shareholders shall be free to resolve to make an interim distribution.

Objectives as defined in the Articles of Association

Object

Article 2

- 2.1 The object of the company shall be to conduct the business of banker on behalf of public authorities.
- 2.2 In the context of its object as referred to in paragraph 1 the company shall engage, inter alia, in taking in and lending moneys, granting credits in other ways, providing guarantees, arranging the flow of payments, conducting foreign exchange transactions, acting as adviser and broker in the issue of and trade in securities, and keeping, managing and administering securities and other assets for third parties, as well as to incorporate and to participate in other enterprises and/or legal persons, whose object is connected with or conducive to any of the foregoing. The company shall be empowered to perform all acts which may be directly or indirectly conducive to its object.
- 2.3 The term public authorities as referred to in paragraph 1 means:
- a. municipalities and other legal persons in the Netherlands under public law as referred to in Article 1, paragraphs 1 and 2, of Book 2 of the Civil Code;
 - b. the European Communities and other bodies possessing legal personality to which part of the function of the European Communities has been entrusted pursuant to the treaties establishing the European Communities;
 - c. Member States of the European Communities and other bodies possessing legal personality to which part of the administrative function of such a Member State has been entrusted pursuant to the law of that Member State;
 - d. legal persons under private law;
 - half or more of whose managing directors are appointed directly or indirectly by one or more of the bodies referred to in a, b and c of this paragraph; and/or
 - half or more of whose share capital is provided directly or indirectly by one or more of the bodies referred to in a, b and c; and/or
 - half or more of the income side of whose operating budget is provided or secured directly or indirectly by one or more of the bodies referred to in a, b and c on the basis of a scheme, bye-law or law adopted by one or more of such bodies; and/or
 - whose operating budget is adopted or approved directly or indirectly by one or more of the bodies referred to in a, b and c on the basis of a scheme, bye-law or law adopted by one or more of such bodies; and/or
 - whose obligations towards the company are guaranteed directly or indirectly by one or more of the bodies referred to in a, b and c or will be guaranteed pursuant to a scheme, bye-law or law adopted by one or more of such bodies, for which purpose obligations include non-guaranteed obligations resulting from prefinancing or other financing which, after novation, will create obligations that will be guaranteed by one or more of such bodies pursuant to a scheme, bye-law or law adopted by one or more of such bodies; and/or
 - who execute a part of the governmental function pursuant to a scheme, bye-law or law adapted by one or more of the bodies referred to in a, b and c.

Driven by social impact

BNG Bank

BNG Bank N.V.
Koninginnegracht 2
P.O. Box 30305
2500 GH The Hague
The Netherlands
T +31 70 3750 750
communicatie@bngbank.nl
bngbank.com

Colophon

Editorial: BNG Bank
Design- and publication software: Tangelo Software B.V.
Design: Public Cinema
Photography: Carla Kogelman, Kasper Veenstra

March 2023

Jaarverslag

2022

INHOUD

1. IN EEN OOGOPSLAG

• NWB Bank in 2022 in beeld	5
• Kerncijfers	7
• Highlights	8
• Profiel van NWB Bank	11

2. DIRECTIEVERSLAG

• Interview met Lidwin van Velden	14
• Nederland, Europa en de wereld in 2022	18
• Strategie en waardecreatie	20
• De duurzame waterbank: resultaten en impact in 2022	36
– Bank van en voor de publieke watersector	40
– Essentiële speler in de financiering van de Nederlandse publieke sector	50
– Financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland	60
– Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie	66
– Verantwoord rendement en maatschappelijke impact	71
• Dilemma's	78
• Vooruitzichten 2023	80

3. GOVERNANCE

• Directie	82
• Raad van commissarissen	83
• Interview met Joanne Kellermann	85
• Verslag van de raad van commissarissen	89
• Remuneratierapport	98
• Corporate governance	103
• Risicomanagement	110

4. JAARREKENING

• Winst-en-verliesrekening	122
• Balans	123
• Overzicht van het totaalresultaat	124
• Verloopstaat van het eigen vermogen	125
• Kasstroomoverzicht	126
• Toelichting op de jaarrekening	128

5. OVERIGE GEGEVENS

• Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	180
• Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant	191
• Statutaire winstbestemmingsregeling	196

6. AANVULLENDE INFORMATIE

• Verslaggevingsrichtlijnen niet-financiële informatie	198
• GRI-index	201
• Lijst van aandeelhouders per 1 januari 2022	203
• Referentietabel diversiteit	204
• Verklarende woordenlijst	206
• Afkortingenlijst	209

De hoofdstukken 1, 2 en de onderdelen Corporate governance en Risicomanagement in hoofdstuk 3 vormen het bestuursverslag als bedoeld in artikel 2:391 Burgerlijk Wetboek. Voor zover de paragraaf 'Risicomanagement' in hoofdstuk 4 betrekking heeft op de risicobeheersing binnen NWB Bank, vormt dit ook onderdeel van het bestuursverslag.

Deze versie van de jaarlijkse financiële verslaggeving van Nederlandse Waterschapsbank N.V. voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2022 is tevens gepresenteerd in het ESEF-formaat zoals gespecificeerd in de technische reguleringsnormen voor ESEF (Gedelegeerde Verordening (EU) 2019/815). De ESEF-rapportageset is beschikbaar via de internetsite nwwbank.com.

IN EEN OOGOPSLAG

- NWB Bank in 2022 in beeld
- Kerncijfers
- Highlights
- Profiel van NWB Bank

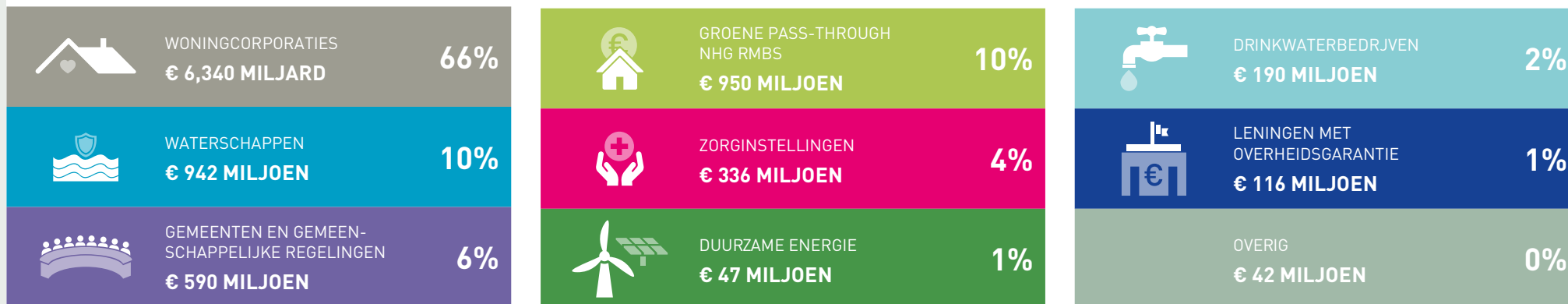
1

NWB BANK 2022 IN BEELD

KREDIETVERLENING

€ 9,6 MILJARD AAN DE NEDERLANDSE PUBLIEKE SECTOR
2021: € 12,1 MILJARD

FUNDING

TOTAAL UITSTAANDE OBLIGATIES

€ 61,0 miljard

WAARVAN ESG-OBLIGATIES

€ 22,9 miljard

[37% van totaal uitstaande obligaties]

IN 2022 UITGEGEVEN
OBLIGATIES
€ 10,9 MILJARD

WAARVAN ESG-OBLIGATIES
€ 4,7 MILJARD
[42% van totaal opgehaalde funding in 2022]

SDG Housing Bonds € 4,1 miljard
Waterobligaties € 575 miljoen

NETTOWINST

€ 143 MILJOEN

2021: € 121 MILJOEN

16,2% COST/INCOME RATIO

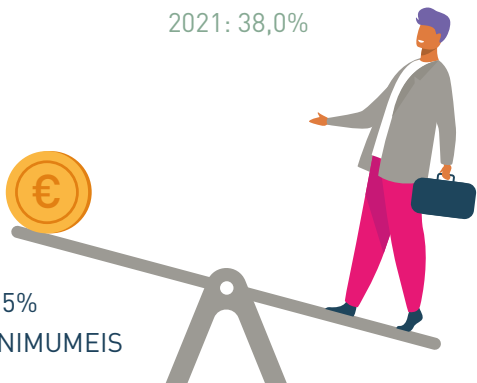
2021: 13,0%

KAPITAALRATIO

38,3% CET1-RATIO

2021: 38,0%

12,5%
MINIMUMEIS

LEVERAGE RATIO

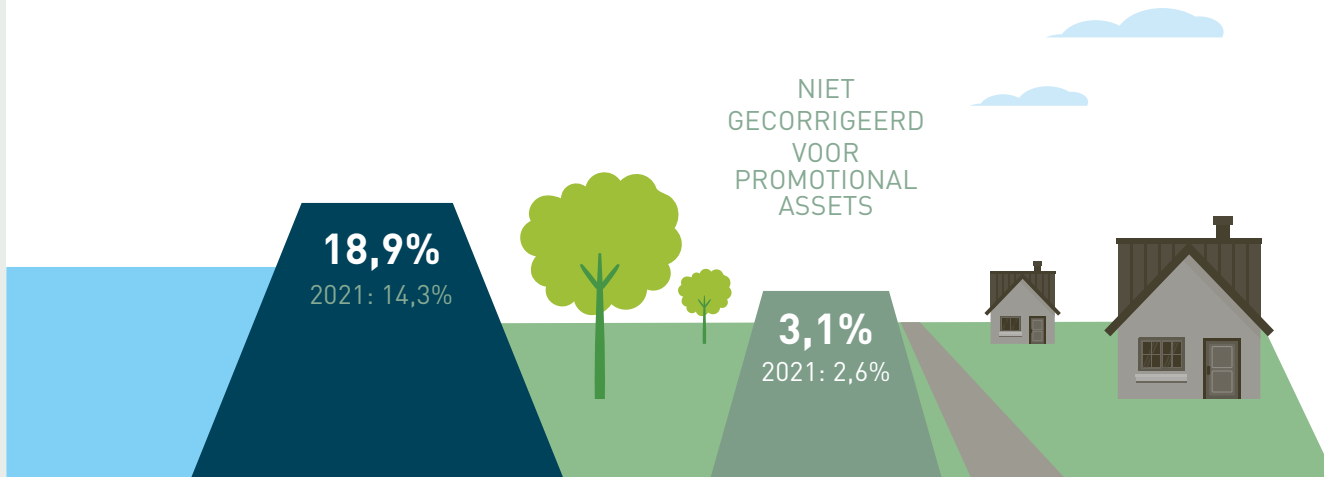
18,9%

2021: 14,3%

NIET
GECORRIGEERD
VOOR
PROMOTIONAL
ASSETS

3,1%

2021: 2,6%

BALANSTOTAAL

€ 73,6 MILJARD

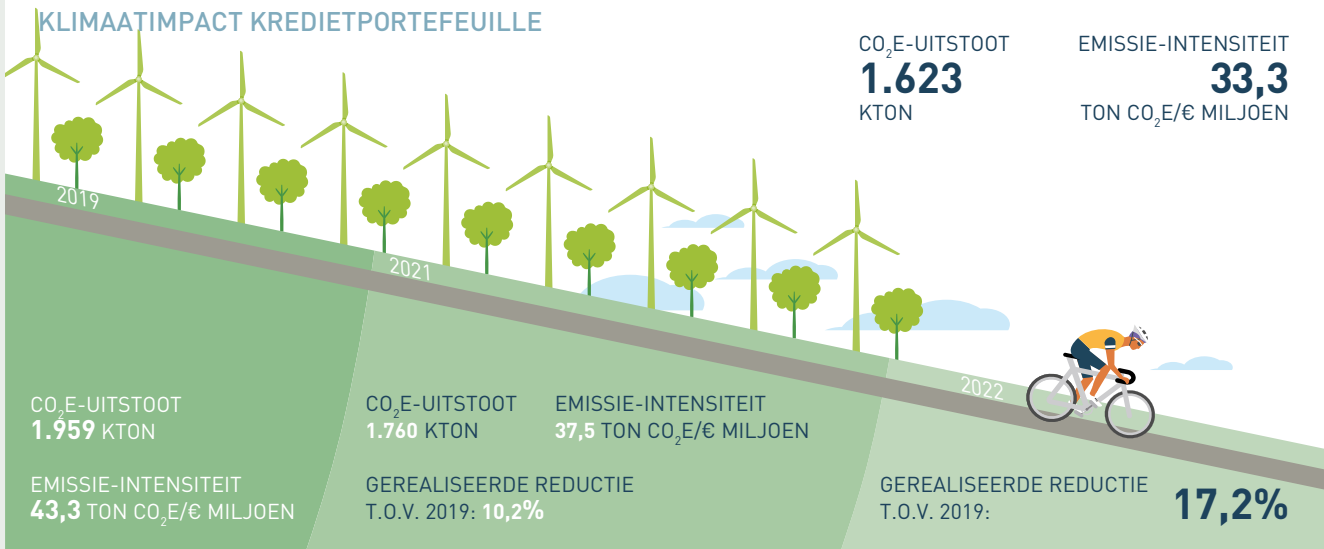
2021: € 96 MILJARD

KLIMAATIMPACT KREDIETPORTEFEUILLE

CO₂E-UITSTOOT
1.623
KTON

EMISSIE-INTENSITEIT
33,3
TON CO₂E/€ MILJOEN

KERNCIJFERS

(in miljoenen euro's)	2022 ¹⁾	2021	2020	2019	2018
Balans					
Verstreckte kredieten op lange termijn (nominale waarde) ²⁾	52.167	51.888	49.844	49.436	47.644
Eigen vermogen	1.995	1.902	1.827	1.796	1.726
Tier 1-vermogen	2.155	2.083	2.049	2.010	1.938
Balanstotaal	73.285	96.019	106.882	96.205	83.715
Risicogewogen activa	4.792	4.641	3.833	3.277	2.627
Resultaten					
Renteresultaat	301	286	244	213	234
Resultaat financiële transacties	-30	-20	-55	-39	-48
Operationele baten	271	266	189	174	186
Operationele lasten	44	35	42	27	22
Bankenbelasting en resolutieheffing	28	38	12 ³⁾	22	27
Waardeverminderingen van vorderingen	-	-	-		
Buitengewone bate	-	-	-	11 ⁴⁾	-
Belastingen resultaat gewone bedrijfsuitoefening	56	72	54	41	37
Nettowinst	143	121	81	95	100
Dividend					
Dividenduitkering	60,0	50,0	45,0	55,0	20,0
Dividend (in euro's per aandeel)	1.017,1	847,6	762,9	932,4	339,0

- 1) Een toelichting op de berekening van de in de kerncijfers weergegeven grootheden is opgenomen in de 'Verklarende woordenlijst'
- 2) Kredieten inclusief rentedragende waardepapieren verstrekt aan decentrale overheden
- 3) Inclusief restitutie van € 15 miljoen met betrekking tot de jaren 2016 tot en met 2018
- 4) Bate als gevolg van een wijziging van de pensioenregeling

(in %)	2022 ¹⁾	2021	2020	2019	2018
Ratio's (in %)					
Tier 1-ratio	45,0	44,9	53,5	61,3	73,8
CET 1-ratio	38,3	38,0	45,1	51,6	61,6
Cost/income ratio ²⁾	16,2	13,0	22,2	15,5	11,8
Dividend pay-out ratio	41,9	41,2	55,9	58,2	20,1
Leverage ratio ³⁾	18,9	14,3 ⁴⁾	13,2	15,1	
Leverage ratio (niet gecorrigeerd voor promotional assets) ⁵⁾	3,1	2,6 ⁶⁾	2,4 ⁶⁾	2,3	2,5
Liquidity Coverage Ratio	285	183	150	204	222
Net Stable Funding Ratio	141	133	122	118	129
MVO					
Volume nieuw uitgegeven duurzame obligaties in miljoenen euro's	4.703	3.550	4.531	2.538	2.744
CO ₂ -emissie equivalenten binnen de bedrijfsvoering p.p. (in ton)	0,9	1,2	1,5	2,8	3,7
Dekking portefeuille CO ₂ -emissie equivalenten PCAF (in %)	93,8	93,6	94,6	95,1	-
CO ₂ -emissie equivalenten leningportefeuille (in kton)	1.623 ⁷⁾	1.760 ⁷⁾	1.860 ⁷⁾	1.959 ⁷⁾	-

- 1) Een toelichting op de berekening van de in de kerncijfers weergegeven grootheden is opgenomen in de 'Verklarende woordenlijst'
- 2) 'Cost' betreft de operationele lasten en 'income' de operationele baten
- 3) Rekening houdend met de proportionele berekening voor promotional banks conform CRR II per 27 juni 2019
- 4) 53,0% met toepassing van Decision (EU) 2021/1074 of 18 June 2021 on the temporary exclusion of certain exposures to central banks from the total exposure measure in view of the COVID-19 pandemic (ECB/2021/27)
- 5) Niet rekening houdend met de proportionele berekening voor promotional banks
- 6) Met toepassing van Decision (EU) 2021/1074 of 18 June 2021 on the temporary exclusion of certain exposures to central banks from the total exposure measure in view of the COVID-19 pandemic (ECB/2021/27)
- 7) Op basis van 93,8% van de leningportefeuille (2021: 93,6%); Het emissie cijfer 2021, 2020 en 2019 is herrekend naar de meest actuele methodologie

HIGHLIGHTS

De NWB Bank heeft in 2022 voor in totaal € 9,6 miljard aan financiering verstrekt aan haar klanten in de Nederlandse publieke sector en duurzame-energieprojecten. Ondanks de onzekere tijden waarin de wereld verkeerde, hebben wij onze positie in de Nederlandse publieke sector opnieuw weten te bestendigen. Daarnaast stimuleren wij met ons klimaatactieplan onze klanten verder te verduurzamen en committeren wij ons als bank aan een kredietportefeuille die per saldo geen CO₂e-uitstoot veroorzaakt in 2050.

- Kredietportefeuille gegroeid tot recordniveau van ruim € 52 miljard
- Nieuwe financiering aan klanten in de Nederlandse publieke sector en duurzame-energieprojecten in 2022: € 9,6 miljard (2021: € 12,1 miljard)
- Nettowinst stijgt met 18% naar € 143 miljoen (2021: € 121 miljoen)
- Op koers met ons klimaatactieplan: CO₂e-uitstoot kredietportefeuille in afgelopen vier jaar met ruim 17% afgenomen
- Ruim 40% van de langlopende financiering aangetrokken met ESG-obligaties

Dankzij een beter renteresultaat en lagere bankenbelasting is de winst op een hoger niveau uitgekomen: € 143 miljoen ten opzichte van € 121 miljoen in 2021. Net als in 2020 en 2021 heeft ook afgelopen jaar onze deelname aan de TLTRO vanwege de aantrekkelijke tarieven bijgedragen aan het winstniveau. Het voordeel hiervan is grotendeels doorgegeven aan onze klanten via lagere tarieven voor de kredietverlening, maar door het verschil in looptijd van de TLTRO-funding en die van de kredietverlening resulteerde dit de afgelopen jaren in een hogere winst, die er de komende jaren weer uitloopt. We hebben het voornemen om van de nettowinst € 60 miljoen als dividend beschikbaar te stellen aan onze aandeelhouders.

MAATSCHAPPELIJKE EN DUURZAME IMPACT

Als bank van en voor de publieke sector streven we geen winstmaximalisatie na. Met onze kredietverlening op maat richten we ons op de realisatie van maatschappelijk en duurzaam rendement. Afgelopen jaar is onze kredietportefeuille toegenomen tot een recordniveau van € 52,2 miljard.

In april 2022 hebben we ons klimaatactieplan gepubliceerd en onze eerste aan duurzaamheid gekoppelde lening (sustainability linked loan) verstrekt aan Waterschap Zuiderzeeland (€ 21 miljoen). Het waterschap krijgt een korting op de jaarlijkse rente van de lening als het ambitieuze mijlpalen in duurzaamheid behaalt. Het betreft mijlpalen gericht op klimaatmitigatie, biodiversiteit en diversiteit, aangezien dit belangrijke thema's zijn voor zowel het waterschap als de bank. Met deze aan duurzaamheid gekoppelde leningen willen wij de (verdere) verduurzaming van onze klanten stimuleren en helpen versnellen.

Afgelopen jaar hebben we 42% (€ 4,7 miljard) van onze eigen langetermijnfunding opgehaald met de uitgifte van ESG-obligaties (Environmental, Social en Governance). In totaal hadden we eind 2022 bijna € 23 miljard aan ESG-obligaties uitstaan. Dat is 37% van onze totale hoeveelheid uitstaande langetermijnfunding.

OP KOERS MET ONS KLIMAATACTIEPLAN

Conform ons klimaatactieplan willen we in 2030 minimaal 43% CO₂e-reductie bereiken ten opzichte van de uitstoot van onze kredietportefeuille in 2019, het eerste jaar waarover we de klimaatimpact van onze financiering in kaart brachten met behulp van de PCAF-methodologie. Doel is om in 2050 over een kredietportefeuille te beschikken die per saldo geen CO₂e-uitstoot veroorzaakt. Met een reductie van 17% ten opzichte van het referentiejaar 2019 liggen we op koers met ons klimaatactieplan ondanks een groei van de onderliggende kredietportefeuille.

Als onderdeel van ons klimaatactieplan, hebben we onszelf een gewaagd doel gesteld: wij streven ernaar dat onze kredietportefeuille in 2035 energiepositief is, op weg naar een klimaatneutrale portefeuille in 2050. We willen dat in 2035 de duurzame-energieprojecten die wij financieren meer hernieuwbare energie opwekken dan de rest van onze portefeuille verbruikt aan fossiele energie. Dat willen we bereiken door onze klanten actief te stimuleren hun energieverbruik (verder) te verlagen en waar dat kan hernieuwbare energie te gebruiken. Het financieren van duurzame-energieprojecten speelt daarbij een belangrijke rol.

VOORUITZICHTEN

We verwachten in 2023 op dezelfde maatschappelijke en duurzame wijze als afgelopen jaar te kunnen voorzien in de financieringsbehoefte van de Nederlandse publieke sector en duurzame energieprojecten. Hoewel de oorlog in Oekraïne in 2022 weinig tot geen negatieve impact had op onze organisatie, blijven we voorzichtig in onze verwachting voor de nettowinst in 2023 mede in het licht van de recente volatiliteit in de financiële markten als gevolg van zorgen omtrent de bancaire sector. De nettowinst zal naar verwachting lager uitvallen dan in 2022, mede doordat de positieve effecten van deelname aan de TLTRO er in 2023 niet meer zijn.

PROFIEL VAN NWB BANK

NWB Bank is een bank van en voor de publieke sector met bijzondere aandacht voor water en duurzaamheid. Met onze hoge kredietwaardigheid trekken we tegen gunstige tarieven geld aan voor onze klanten. We richten ons op lage lasten voor de burger en een betaalbare verduurzaming van Nederland.

WIE WIJ ZIJN

Wij zijn een *national promotional bank*. Dit betekent dat wij met onze activiteiten bijdragen aan het publiek belang. NWB Bank is opgericht door en voor de waterschappen, maar al vrij snel zijn we de bredere Nederlandse publieke sector gaan financieren. Denk aan gemeenten, drinkwaterbedrijven, zorginstellingen en woningcorporaties.

Met onze financiering richten we ons op organisaties en initiatieven die maatschappelijke meerwaarde leveren. Wij streven geen winstmaximalisatie na, maar willen wel een gezond rendement maken om zo te blijven bijdragen aan een stabiele en duurzame financiële sector. Als significante bank staan wij onder direct toezicht van de Europese Centrale Bank.

“Wij dragen bij aan een betaalbare verduurzaming van Nederland.”

WAT WIJ DOEN

Vanaf de start in 1954 financieren wij maatschappelijke organisaties, projecten en fondsen in Nederland. Op 5 mei van dat jaar is onze bank opgericht om na de Watersnoodramp de waterschappen te helpen bij de enorme investeringsopgave om ons land te beschermen tegen het water. Al in 1939 bestonden plannen voor de oprichting van een waterschapsbank, maar de ramp van februari 1953 heeft de oprichting in een stroomversnelling gebracht. Er lag dus meteen een belangrijke taak.

In het huidige tijdperk staan we voor nieuwe uitdagingen: verduurzaming en de energietransitie zijn topprioriteit. De overgang naar een klimaatneutrale, natuurinclusieve en circulaire economie vergt de komende decennia grote investeringen, waarbij zo'n investering over een lange periode terugverdiend moet worden. Dit soort langetermijnfinanciering past bij uitstek bij onze bank. Een grote pre is dat wij voor deze langetermijninvesteringen passende financiering kunnen

verstrekken en de financieringskosten voor onze klanten laag kunnen houden. Dat is te danken aan onze hoge kredietwaardigheid en ons efficiënte bedrijfsmodel.

HOE WIJ DAT DOEN

Het geld dat wij uitlenen aan onze klanten halen wij op in de internationale geld- en kapitaalmarkt. We doen dit zo veel mogelijk met de uitgifte van ESG-obligaties, waarbij ESG staat voor de duurzaamheidscriteria *Environmental*, *Social* en *Governance*. Met dit soort obligaties financieren we bijvoorbeeld de waterschappen en sociale woningbouw. We zijn hier zeer ervaren in en hebben sinds de eerste uitgifte in 2014 op die manier al circa €25 miljard opgehaald. In Nederland zijn we daarmee koploper en ook internationaal hebben we een toonaangevende positie.

De positie die we als financiële instelling hebben opgebouwd, is mede te danken aan onze platte organisatie en open cultuur. Die zorgen ervoor dat wij slagvaardig, deskundig en inventief zijn. Wat onze organisatie ook kenmerkt is integriteit: klanten en andere stakeholders kunnen op ons vertrouwen. En net als onze klanten willen we zelf het goede voorbeeld geven als het gaat om duurzaamheid binnen de organisatie. Zo hebben we alleen nog bedrijfsauto's die geen CO₂ uitstoten en is ons kantoor energiezuinig.

Duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen is dus ook onderdeel van al onze interne processen.

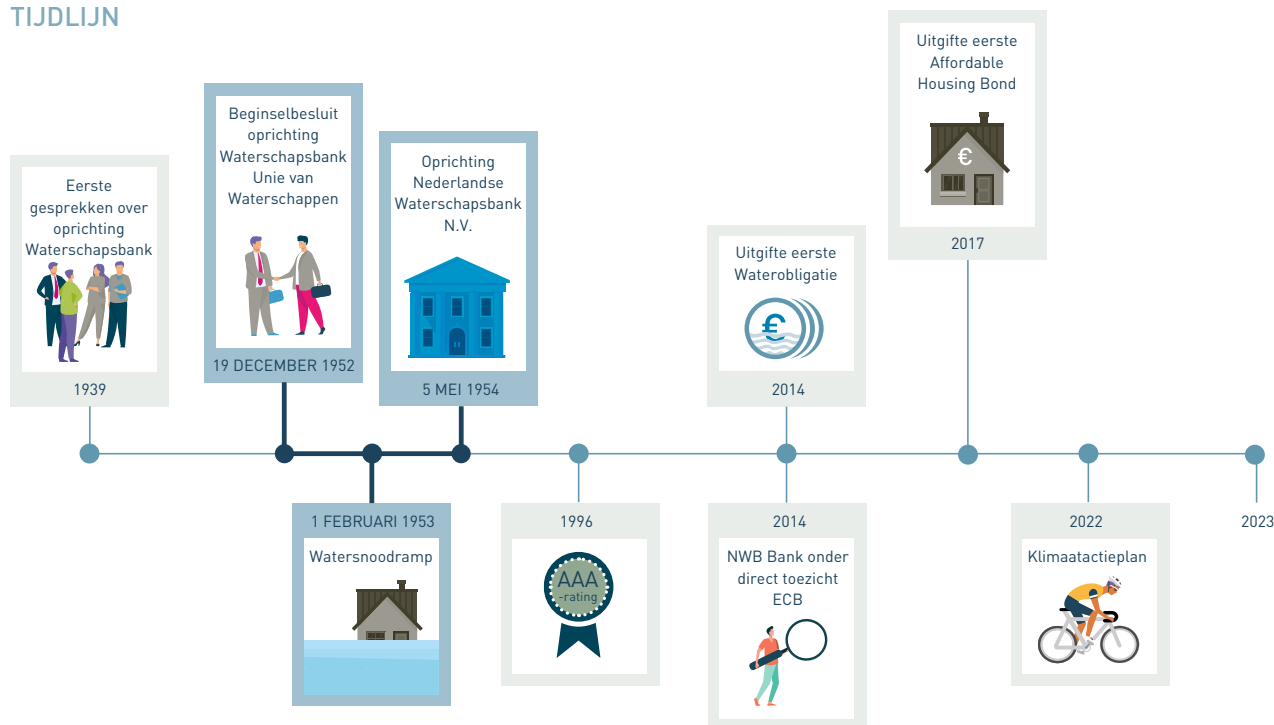
“Meer en meer financieren we onze klanten met duurzame obligaties.”

Het overgrote deel van de kredietportefeuille van onze bank bestaat uit kredietverlening aan (decentrale) overheden of instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Mede daardoor beschikken we over de hoogste kredietwaardigheidsratings AAA/Aaa en staat NWB Bank vijfde op de lijst van 's werelds veiligste banken. Vanwege onze hoge kredietwaardigheid, financiële deskundigheid en slagvaardige organisatie zijn we in staat actief in te spelen op de financieringsbehoeften van de Nederlandse publieke sector, ook in moeilijke tijden.

Het geld dat we uitlenen aan onze klanten halen we op in de internationale geld- en kapitaalmarkt. We proberen dit zo veel mogelijk te doen met ESG-obligaties (Environmental, Social en Governance). Zo financieren we de activiteiten van de waterschappen met Waterobligaties (Green Bonds). Voor de financiering van de sociale woningbouw geven we SDG (Sustainable Development Goals) Housing Bonds uit. De ervaring en expertise die we hiermee de afgelopen jaren hebben opgedaan, in combinatie met het grote volume, maken dat onze bank in Nederland koploper en internationaal toonaangevend is als uitgever van ESG-obligaties.

Als significante bank staan we onder direct toezicht van de Europese Centrale Bank. De intensiteit en hoge eisen van dit toezicht, dat voor een national promotional bank als NWB Bank niet anders is dan voor een commerciële bank, en ook onze eigen wens om professioneel en deskundig te opereren, brengt met zich mee dat we continu investeren in onze organisatie, medewerkers en systemen.

TIJDLIJN

DIRECTIEVERSLAG

- Interview met Lidwin van Velden
- Nederland, Europa en de wereld in 2022
- Strategie en waardecreatie
- De duurzame waterbank: resultaten en impact in 2022
- Bank van en voor de publieke watersector
- Essentiële speler in de financiering van de Nederlandse publieke sector
- Financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland
- Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie
- Verantwoord rendement en maatschappelijke impact
- Dilemma's
- Vooruitzichten 2023

2

Interview

Lidwin van Velden

Voorzitter van de directie

“We zetten vol in op klimaat en behoud van natuur”

2022 was een roerig jaar. De coronapandemie was nog niet voorbij of de oorlog in Oekraïne brak uit. En vervolgens schoten de prijzen en de rente omhoog. Toch was er ook goed nieuws, zeker bij NWB Bank. Directievoorzitter Lidwin van Velden praat ons bij. “Mensen werken graag bij een bank waar verduurzaming hoog op de agenda staat.”

NWB Bank presenteerde op 14 april 2022 als eerste financiële instelling van Nederland een klimaatactieplan. Is dat iets om trots op te zijn?

“Het is leuk om de eerste te zijn, zeker, maar ik vind toch vooral dat we het aan onze stand verplicht zijn. De waterschappen, de oprichters van onze bank, zijn immers dag in dag uit bezig met het klimaat. Ons klimaatactieplan

is een moedig plan, waarin we onze ambities laten zien om de negatieve klimaatimpact van onze financieringen te minimaliseren. Een belangrijk onderdeel is dat we op regelmatige basis in gesprek gaan met onze klanten om hen te helpen bij de verduurzaming. De data die we verzamelen delen we met ze en om onze klanten extra te stimuleren bieden we sinds vorig jaar sustainability linked loans aan. Bij dit soort leningen spreken we met de klant vooraf een aantal duurzame prestatie-indicatoren af en ontvangt de klant een korting op de rente als deze worden behaald. Het is wel belangrijk om te onderstrepen dat het niet alleen om het klimaat gaat, het plan is ESG-breed. Klimaat en natuur hangen nauw samen. Kijk naar de ontbossing: die vergroot de klimaatcrisis nog verder. Je hebt natuur nodig in de strijd tegen de opwarming van de aarde. En er is ook een financiële noodzaak. Zo hebben het Planbureau voor de Leefomgeving en De Nederlandsche Bank eerder berekend dat Nederlandse financiële instellingen wereldwijd voor € 510 miljard bedrijven hebben gefinancierd met een hoge of zeer hoge afhankelijkheid van biodiversiteit.”

“Ons klimaatactieplan is een moedig plan, waarin we onze ambities laten zien om de negatieve klimaatimpact van onze financieringen te minimaliseren.”

Vandaar dat ook biodiversiteit een speerpunt van de bank is?

Als NWB Bank werden wij in 2018 gevraagd de werkgroep Biodiversiteit op te zetten binnen het Platform voor Duurzame Financiering van De Nederlandsche Bank. Biodiversiteit had toen nog weinig tractie in de financiële wereld, in tegenstelling tot klimaat. Maar je kunt beide niet los zien van elkaar, je kunt ze alleen samen gezond houden. Daarom zetten wij vol in op klimaat en behoud van natuur. Vorig jaar was er behalve de klimaatconferentie COP27 in Sharm el-Sheikh ook de biodiversiteitsconferentie COP15 in Montréal. Christianne van der Wal, minister voor Natuur en Stikstof was erbij. Het zou goed zijn als het kabinet in navolging van het klimaatplan nu ook komt met een nationaal plan voor natuurherstel en -behoud. Dat biedt de financiële sector houvast bij investeringen en helpt ons de risico's in te schatten voor de lange termijn. Eén ding is zeker: wij willen met onze bank graag de transitie financieren. Niet voor niets bedroeg onze totale kredietportefeuille voor duurzame-energieprojecten eind 2022 € 1,1 miljard."

Het zijn grote ambities, gaan de aandeelhouders daarin mee?

Absoluut. Sterker nog: die moedigen ons aan. Bij de laatste aandeelhoudersvergadering kwamen ze met het verzoek om er nog een schepje bovenop te doen! Behalve de waterschappen heeft ook het ministerie van Financiën aandelen van onze bank in handen en zij eist een ambitieus duurzaamheidsbeleid van ons. Ik trad

in 2018 aan als directievoorzitter en dat jaar hebben we een nieuwe strategie uitgestippeld gericht op onze bijdrage aan de verduurzaming van onze samenleving. Als dé duurzame waterbank zijn we toen gestart met de financiering van duurzame energie-projecten en ook warmtenetten. Nu, met ons klimaatactieplan, varen we opnieuw een eigen koers. Er zijn geen gebaande paden, maar het is wel een op wetenschap gebaseerde route naar de doelen van Parijs. We publiceerden het klimaatactieplan tegelijk met ons jaarverslag 2021. Niet om de snelste te zijn, maar het moet wel zo snel mogelijk. Dit om intern en extern ermee aan de slag te gaan, klanten en medewerkers mee te nemen in onze ambities. Ik geloof niet in een aparte duurzaamheidsafdeling binnen onze bank, in mijn filosofie moet je duurzaamheid inbedden in al je primaire processen. Houd je het apart, dan leidt dat tot prachtige ESG-rapportages, maar het dringt niet door tot de kern en besluitvorming van de organisatie. Onze aanpak zorgt ook voor beweging binnen de organisatie, trekt mensen aan. Mensen willen graag werken bij een bank waar verduurzaming hoog op de agenda staat."

In het verlengde hiervan stelde de bank zich ook een gewaagd doel: een energiepositieve kredietportefeuille in 2035, op weg naar klimaatneutraal in 2050.

Het grootste deel van onze footprint veroorzaken wij via onze kredietverlening. Daarom is het zaak een zo duurzaam mogelijke portefeuille op te bouwen en onze

“Met ons klimaatactieplan, varen we opnieuw een eigen koers. Er zijn geen gebaande paden, maar het is wel een op wetenschap gebaseerde route naar de doelen van Parijs.”

klanten te helpen bij de transitie. Uitstoot is onvermijdelijk – we zullen met z'n allen altijd blijven uitstoten – maar wij streven ernaar om binnen onze portefeuille het gebruik van fossiele brandstoffen tot een minimum te beperken en dit met hernieuwbare energie te compenseren. Per saldo willen we er op die manier voor zorgen dat onze kredietportefeuille geen verdere opwarming van de aarde veroorzaakt. Boter bij de vis is bijvoorbeeld onze financiering van warmtenetten, maar ook de klantgesprekken om verduurzaming te stimuleren en de rentekorting als zij duurzaamheidsdoelen halen. Verduurzaming is een van de grootste uitdagingen waar we voor staan, je kunt niet op je handen blijven zitten. Zeker niet als duurzame waterbank, want al sinds onze oprichting is het onze taak om de investeringen van de watersector in klimaatadaptatie, klimaatmitigatie en biodiversiteit te financieren en zo de samenleving te dienen. Wij zijn dus intrinsiek gemotiveerd en willen onze rol zo optimaal mogelijk blijven vervullen."

Vind je dat er ook een rol voor de overheid is weggelegd?

Ja, de betrokkenheid van de overheid is hard nodig zowel waar het gaat om hun eigen voorbeeldrol als het creëren van kaders als houvast voor investeringen van de private sector. Een goede ontwikkeling zijn de natuurinclusieve oplossingen waarbij we bijvoorbeeld als land meer ruimte bieden aan de rivieren, zodat ze een natuurvriendelijke buffer vormen voor de opslag en afvoer van water. En in het algemeen de maatregelen om de diversiteit van de natuur te vergroten, wat ten goede komt aan onze flora en fauna en wat de zuiverende werking van de natuur versterkt. Ik vind het goed om te zien dat de waterschappen met andere land- en waterbeherende partijen het idee van het Blauwgroene Netwerk hebben ontwikkeld. Hierbij kunnen alle waterschappen de watergangen en de dijken die ze beheren inzetten als nieuw leefgebied en verbindingroutes voor planten en dieren, samen met andere partijen. Maar ook voor de financiering van de energietransitie is de overheid hard nodig. De SDE-subsidies (Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie) vormen voor ons een belangrijk uitgangspunt om de energietransitie te financieren. En het klimaat houdt niet op bij de grens en daarom is het goed om te zien dat de EU het initiatief heeft genomen voor de Europese Green Deal.”

Zelf speel je nu ook een rol op het Europese toneel: als voorzitter van de European Association of Public Banks (EAPB).

“Het is mooi dat dit in 2022 op mijn pad kwam. De EAPB is een samenwerkingsverband van publieke banken, samen vormen wij 15% van de financiële markt in Europa. Onze bedrijfsmodellen zijn niet gericht op winstmaximalisatie maar op het maken van impact en het vervullen van een positieve rol in de samenleving. Dat spreekt ook uit het feit dat publieke banken de grootste uitgevers zijn van duurzame obligaties. Bij het invullen van onze maatschappelijke rol richten we ons niet alleen op klimaat en natuur maar ook op de impact die we hebben op sociaal gebied. Kijkend vanuit het perspectief van ESG-risico mitigeren publieke banken met hun investeringen de klimaat- en natuurrisico's op macroniveau, onder meer door het financieren van duurzame energieprojecten en waterwerken als dijken en sluizen, en door bijvoorbeeld het financieren van natuurbeheer met het oog op de drinkwatervoorziening. Dit levert soms dilemma's op: wat betekenen deze toenemende noodzakelijke investeringen van onze klanten voor hun financiële positie en hoe gaan we bijvoorbeeld als financier om met sociale woningbouw in lager gelegen delen van het land? Het beperken van kredietverlening of het verhogen van de kosten daarvan staat haaks op onze maatschappelijke rol en de daarmee gepaard gaande risicomitigerende effecten op macroniveau. Mijn ambitie als voorzitter van de EAPB? Onze rol als publieke banken bij de grote transitievraagstukken zichtbaarder

maken en vergroten, actief deelnemen aan de discussies op Europees niveau daarover. Maar ook kennis delen op het gebied van bijvoorbeeld ESG-risicomanagement en zo een gemeenschappelijke benadering ontwikkelen voor publieke banken, met duidelijke onderkenning van de zogenoemde *double materiality*, want we zijn als publieke banken nu eenmaal opgericht om impact te maken. Daarbij wil ik onderstrepen dat voor mij de E niet zonder de S kan: alleen met nadrukkelijke aandacht voor de sociale kant kunnen we onze samenleving verduurzamen.”

“Bij het invullen van onze maatschappelijke rol richten we ons niet alleen op klimaat en natuur maar ook op de impact die we hebben op sociaal gebied.”

Terug naar je eigen bank: in 2021 is het Lighthouse-programma gestart, hoe gaat het daarmee?

Lighthouse is bedoeld om onze eigen organisatie te versterken. De eerste werkstroom van het programma, 'Stable banking', hebben we in juli 2022 voltooid. Daarmee hebben we niet alleen onze operationele processen verstevigd maar ook de individuele kredietbeoordeling van onze publiekesectorklanten. Dan praat je over zo'n duizend klanten waarvan we de kennis over hun financiële situatie verder hebben verdiept. Het is goed om onze klanten beter te begrijpen, niet alleen op financieel vlak maar we combineren dat ook meteen met een verdieping

waar het gaat om hun duurzaamheidsambities. We staan voor grote investeringen in de verduurzaming en dan is het zaak om met hen mee te kunnen denken en in te spelen op hun financieringsbehoefte met goedkope financiering die ook passend is vanuit het financiële-risico-perspectief van onze klanten. De tweede werkstroom, 'Bank of the future', is vooral gericht op de verdere professionalisering en digitalisering van onze bank, waarbij we ook ESG verder inbedden in de organisatie. Dat vergt een langere looptijd en we zijn er nog volop mee bezig. Werkstroom drie, 'Winning working environment, great bank to work' draait om gedrag en cultuur en om communicatie binnen een groeiende organisatie met een hybride manier van werken. Om die reden treffen we voorzieningen als een informatief intranet, een goed onboardingprogramma voor nieuwe medewerkers en trainingen voor het effectief digitaal werken met elkaar. Hoe groot we ook groeien, ik wil met iedere nieuwe medewerker persoonlijk kennismaken."

Mede met het oog op de saamhorigheid vonden in 2022 de NWB Samen Dagen plaats.

"Twee dagen elkaar inspireren in kasteel Woerden, verdeeld over twee groepen. Het was voor het eerst sinds corona dat we weer eens met z'n allen bij elkaar waren, iedereen was aanwezig. Als directie stonden we bij de poort om iedereen welkom te heten, enorm leuk! In sessies onderzochten we het verhaal van de bank: waar staan we voor, waarom werk ik hier, wat zijn de kernwaarden van ons bedrijf en wat is

onze missie? Samen het NWB-gevoel vormgeven. Het bracht ons een stap verder met de formulering van ons gewaagd doel, waarvoor we de volle ondersteuning van de waterschappen kregen. Inspiratie bieden en onze visie verder brengen, ook op onze governance: de besluitvorming en het leiderschapsmodel. Zoiets rond je natuurlijk niet in twee dagen af, het is een *ongoing process*, maar het is belangrijk tijd te nemen om met elkaar te onderzoeken hoe we invulling geven aan onze missie als duurzame waterbank juist als je als organisatie groter wordt. We willen als bank die stuurt op duurzaamheid zelf het goede voorbeeld geven, een missie die je aan iedereen wil meegeven en waar je iedereen bij wil betrekken."

"Onze aanpak zorgt ook voor beweging binnen de organisatie, trekt mensen aan. Mensen willen graag werken bij een bank waar verduurzaming hoog op de agenda staat."

NEDERLAND, EUROPA EN DE WERELD IN 2022

De eerste maanden van 2022 stonden in Nederland nog grotendeels in het teken van COVID-19, daarna verdween de pandemie vrij snel naar de achtergrond. Hoewel het aantal besmettingen in januari en februari exponentieel steeg, bleek de heersende virusvariant minder ziekmakend en nam het aantal mensen dat met COVID-19 in het ziekenhuis en op de intensive care werd opgenomen significant af. Dit was voor het kabinet reden om de contactbeperkende coronamaatregelen vanaf medio februari in drie grote stappen te versoepelen en eind maart volledig op te heffen.

Het nieuws over de versoepeling van de coronamaatregelen werd eind februari overschaduwd door de inval van Rusland in Oekraïne. In reactie daarop legden landen in de Europese Unie gezamenlijk sancties op aan Rusland en zijn bondgenoot Wit-Rusland. Naast de humanitaire gevolgen voor de Oekraïense bevolking hebben de oorlog en de sancties grote economische gevolgen voor Nederland, Europa en de rest van de wereld. Er is sprake van verstoringen in de wereldhandel, niet in de laatste plaats bij de Russische levering van gas en olie aan Europese landen. Hierdoor zijn de energieprijzen voor bedrijven en consumenten fors gestegen.

OPLOPENDE INFLATIE, DALENDE KOOPKRACHT

De uitgangspositie van de Nederlandse economie vóór het uitbreken van het conflict in Oekraïne was goed. Het Centraal Planbureau (CPB) verwachtte aanvankelijk dat in 2022 het economisch herstel na de coronapandemie zou doorzetten. Er ontstonden door de oorlog en de sancties echter veel onzekerheden en de ontwikkelingen volgden elkaar snel op. Gedurende het jaar stegen de prijzen van allerlei producten aanzienlijk. Niet alleen van gas, olie en benzine, maar ook van veel voedingsmiddelen doordat grondstoffen zoals graan moeilijker verkrijgbaar waren. Dit zorgde ervoor dat de inflatie flink opliep en de koopkracht voor veel huishoudens daalde.

De gemiddelde inflatie in Nederland bedroeg op basis van de Europees geharmoniseerde consumentenprijsindex (HICP) 11,6% in 2022. In de eurozone bedroeg die 8,4%. De inflatiecijfers liggen ver boven de doelstelling van de Europese Centrale Bank (ECB) van 2%. Dat deed de ECB besluiten om de maandelijkse opkoop van obligaties sneller af te bouwen en in juni viel het besluit de opkoopprogramma's niet verder te laten groeien. Het maakte de weg vrij voor de ECB om in juli voor het eerst in meer dan tien jaar de rente te verhogen. Zij verhoogde de officiële rente in 2022 uiteindelijk vier keer, met in totaal 2,5%, hetgeen een einde maakte aan de

negatieve rente. Ook in 2023 is de rente verhoogd. Tegen deze achtergrond zijn de rentes op de internationale kapitaalmarkten afgelopen jaar substantieel gestegen. Begin 2022 lag de 10-jaars Nederlandse staatsrente nog rond de 0%, eind december bedroeg die bijna 3%.

De Nederlandse overheid hielp tot april bedrijven met steunpakketten om de klappen van de pandemie op te vangen. Na stopzetting van de coronamaatregelen kwamen ook deze regelingen te vervallen. De focus van de overheid verschoof naar bescherming van de koopkracht van consumenten en bedrijven vanwege de stijgende energieprijzen. Zo besloot de overheid om de energiebelasting op elektriciteit en het btw-tarief op gas, elektriciteit en stadswarmte te verlagen en op Prinsjesdag kondigde het kabinet een prijsplafond aan voor energie. Om de meest kwetsbare mensen te beschermen en lagere middeninkomens perspectief te bieden, stelt het kabinet in 2023 € 17 miljard beschikbaar en in november en december 2022 kregen alle huishoudens een tegemoetkoming in de energiekosten van € 190,-.

KLIMAATCRISIS EN STIKSTOFKRISIS

Bij zijn aantreden in januari 2022 kondigde het kabinet ook al miljardenuitgaven aan om grote problemen aan te pakken, zoals de klimaatcrisis en de stikstofcrisis. Verduurzaming is een centraal thema van het nieuwe kabinet. Het streeft de klimaatdoelstelling na van maximaal 1,5 graad opwarming uit het klimaatakkoord van Parijs en wil de biodiversiteit vergroten.

Om uiterlijk in 2050 klimaatneutraal te zijn, wil het kabinet in 2030 55% CO₂-reductie hebben gerealiseerd ten opzichte van 1990 en het beleid richt zich zelfs op een reductie van 60% in 2030. Om de benodigde energie-infrastructuur (elektriciteit, warmte, waterstof en CO₂) aan te leggen, de groene industriepolitiek te verwezenlijken en de mobiliteit en de gebouwde omgeving te verduurzamen, heeft het kabinet in aanvulling op de huidige Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE++) een klimaat- en transitiefonds van € 35 miljard opgetuigd voor de komende 10 jaar. Het belang van een ruimer aanbod van duurzame energie is sinds de Oekraïne-oorlog alleen maar toegenomen om daarmee ook minder afhankelijk te zijn van gas en olie uit Rusland.

De maatregelen van de overheid om de uitstoot van stikstof te verminderen en de natuur te versterken leidden in 2022 tot ophef, voornamelijk onder boeren. Het kabinet wil bedrijven die veel stikstofneerslag veroorzaken in de natuur, zogenoemde piekbelasters,

versneld aanpakken. Vaak zijn dat agrarische bedrijven en zij moeten op korte termijn hun stikstofuitstoot minimaliseren of zelfs tot nul reduceren. Om dat te bereiken krijgen deze bedrijven de keuze of ze willen stoppen, verplaatsen of verduurzamen. Daarbij sluit het kabinet niet uit dat een bepaalde groep piekbelasters moet worden gedwongen te stoppen.

KNELPUNTEN OP DE WONINGMARKT

Behalve voor economie, klimaat en natuur heeft het nieuwe kabinet veel aandacht voor knelpunten op de woningmarkt. De afgelopen jaren stegen de huizenprijzen sterk en bleef het aanbod achter bij de vraag. Dat maakte het voor een groeiend aantal mensen moeilijk om een betaalbare woning te vinden. Op de woningmarkt spelen de woningcorporaties, een belangrijke klantgroep van onze bank, een grote rol. Het kabinet heeft per 1 januari 2023 de verhuurderheffing afgeschaft en zodoende komt er bij de corporaties jaarlijks circa € 1,7 miljard aan investeringsruimte vrij. In ruil daarvoor hebben zij bindende afspraken met het kabinet gemaakt over nieuwbouw en verduurzaming (de Nationale Prestatieafspraken).

Om het tekort aan sociale huurwoningen en de wachtlijsten daarvoor aan te pakken, moet het bouwtempo van de corporaties de komende jaren nagenoeg verdubbelen: van circa 15.000 woningen per jaar naar bijna 30.000 in 2030. Ook gaan corporaties al hun woningen met een E-, F- of G-label tot en

met 2028 versneld verduurzamen. Dit sluit aan bij het doel om voor 2030 675.000 woningen vergaand te isoleren en om 450.000 bestaande corporatiewoningen aardgasvrij te maken. Verder wordt in 2023, als onderdeel van de Nationale Prestatieafspraken, gestreefd naar huurmatiging bij sociale huurwoningen.

STRATEGIE EN WAARDECREATIE

STRATEGIE

Missie en visie

Het is onze missie om samen met onze stakeholders te investeren in een waterbewuste en duurzame samenleving. Waterbewustzijn en duurzaamheid zitten in het DNA van onze bank. Wij willen een bijdrage leveren aan ecologische en sociaal-maatschappelijke doelen voor de lange termijn en zetten onze financieringskracht hier optimaal voor in.

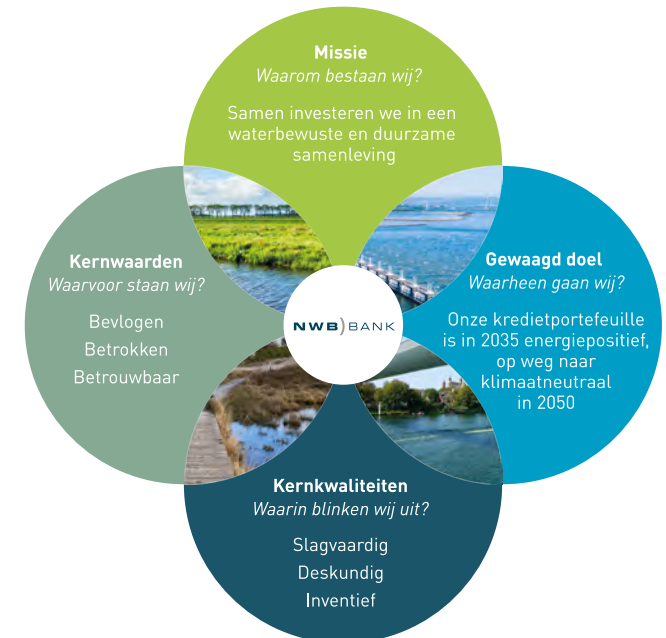
Onze klanten bieden we passende en zo gunstig mogelijke financiering aan. Zo houden we de financieringslasten van de publieke sector laag en de verduurzaming van Nederland betaalbaar. Sinds de oprichting in 1954 richten we ons op een efficiënte en verantwoorde bundeling van de financieringsbehoeften van onze klanten. We zijn kosten- en risicobewust en maken gebruik van onze AAA/Aaa-ratings om goedkoop en duurzaam geld aan te trekken voor de publieke sector.

Waterbewustzijn en duurzaamheid zitten ook in het DNA van onze oprichters, de waterschappen. Klimaatadaptatie, klimaatmitigatie en het verbeteren van biodiversiteit behoren tot hun kerntaken en de waterschappen spelen een belangrijke rol in de energietransitie. Nog steeds zijn zij een van onze grootste klantgroepen. Een andere grote klantgroep

vormen de woningcorporaties, die in de verduurzaming ook een belangrijke rol spelen. Circa 30% van de Nederlandse woningen betreft sociale volkshuisvesting en de komende jaren investeren de woningcorporaties volop in klimaatneutrale nieuwbouw, het energiezuiniger maken van bestaande sociale huurwoningen en het laag houden van de sociale huren. Samen met de woningcorporaties, waterschappen, drinkwaterbedrijven en andere klanten werken we aan een samenleving waarin de huidige én toekomstige generaties goed en duurzaam kunnen leven.

Door groei van onze organisatie en een verdere versteviging van de relatie met onze stakeholders ontstond behoefte aan een herijking van onze missie en visie. We pakten dit op binnen het Lighthouse-veranderprogramma, waarin we sinds 2021 werken aan versterking van de interne organisatie. Alle medewerkers zijn hierbij betrokken en we kregen hulp van een externe organisatie. Dit traject resulteerde in een zogenoemd visievierluik, waarin we helder uiteenzetten waarom we bestaan, waar we voor staan en waar we in uitblinken. Onderdeel van het visievierluik is een gewaagd doel, een prikkelend en uitdagend doel dat onze medewerkers stimuleert en motiveert wezenlijk bij te dragen aan de energietransitie en verduurzaming van Nederland. In de afbeelding hiernaast is het vierluik weergegeven.

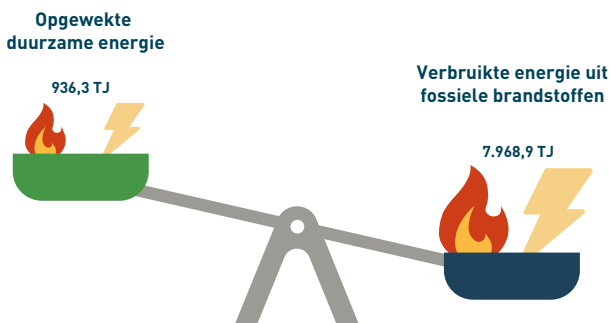
VISIEVIERLUIK

Gewaagd doel

Wij streven ernaar dat onze kredietportefeuille in 2035 energiepositief is, op weg naar een klimaatneutrale portefeuille in 2050. We willen dat in 2035 de duurzame-energieprojecten die wij financieren meer hernieuwbare energie opwekken dan de rest van onze portefeuille verbruikt aan fossiele energie. Dat willen we bereiken door onze klanten zo veel mogelijk te stimuleren hun energieverbruik te verlagen en waar dat kan hernieuwbare energie te gebruiken. Het financieren van duurzame-energieprojecten speelt daarbij een belangrijke rol. Wij realiseren ons dat dit ambitieuze stappen zijn. Om ervoor te zorgen dat onze kredietportefeuille uiteindelijk in 2050 klimaatneutraal is, stelden we een **klimaatactieplan** op.

GEWAAGD DOEL: ENERGIEPOSITIEF IN 2035

Kernwaarden en kernkwaliteiten

Bevlogen, betrokken en betrouwbaar zijn onze kernwaarden. Van onze medewerkers verwachten we dat zij deze kernwaarden bij de uitoefening van hun functie actief uitdragen. Wij zijn een organisatie die wezenlijke maatschappelijke impact nastreeft. We hebben passie voor ons vak, voor verduurzaming en helpen mensen graag. Onszelf en anderen dagen we uit tot continue ontwikkeling en verbetering en zo goed mogelijk bij te dragen aan de maatschappelijke doelen die we samen nastreven. Betrouwbaarheid is daarbij essentieel. We kunnen onze maatschappelijke rol alleen optimaal vervullen als de samenleving, en de klant in het bijzonder, vertrouwen heeft in onze organisatie en in de integriteit waarmee we als bank opereren. Bovendien geldt dat wij voor onze financiering nagenoeg geheel afhankelijk zijn van de internationale geld- en kapitaalmarkt. Integriteit en een transparante informatievoorziening zijn mede daarom van groot belang; niet alleen voor investeerders maar voor alle andere stakeholders van onze bank.

Om goed invulling te geven aan deze kernwaarden zijn kernkwaliteiten van belang, die we ook vastlegden in het vierluik. Bij NWB Bank is het essentieel dat wij in staat zijn en de wil hebben om zaken voor elkaar te krijgen die bijdragen aan een stabiele en duurzame financiële sector en een economie die goed is voor zowel mens als milieu. Daarvoor dienen wij te beschikken over de juiste kennis en ervaring, niet alleen financieel, maar ook voor onze maatschappelijke rol. Nederland staat

voor veel uitdagingen, zoals de energietransitie en het betaalbaar houden van wonen. Het zijn lastige opgaven, die we in de samenleving samen moeten aanpakken. Vanuit de bank denken en doen wij proactief mee. Het is belangrijk dat wij slagvaardig, deskundig en inventief zijn. Die kernkwaliteiten koesteren we en bewaken we continu.

Langetermijnstrategie

De directie en de raad van commissarissen hebben een aantal randvoorwaarden geformuleerd waarbinnen de bank moet opereren om van toegevoegde waarde te zijn voor onze klanten, aandeelhouders en overige stakeholders.

Belangrijke uitgangspunten zijn het behoud van de hoge kredietwaardigheidsratings en de status van promotional bank. Dat laatste betekent dat, conform Europese regelgeving, in omvang ten minste 90% van de totale kredietverlening van de bank kwalificeert als promotionele lening. Dit betreft kredietverlening waarmee we bijdragen aan het realiseren van publieke beleidsdoelen.

We hebben een lage risicobereidheid die statutair verankerd is. De activiteiten van onze bank zijn duidelijk gelieerd aan de Nederlandse publieke sector en ook als zodanig herkenbaar voor onze aandeelhouders, rating agencies en investeerders. Het overgrote deel van onze kredietportefeuille betreft leningen aan Nederlandse

(decentrale) overheden en leningen onder garantie van deze overheden.

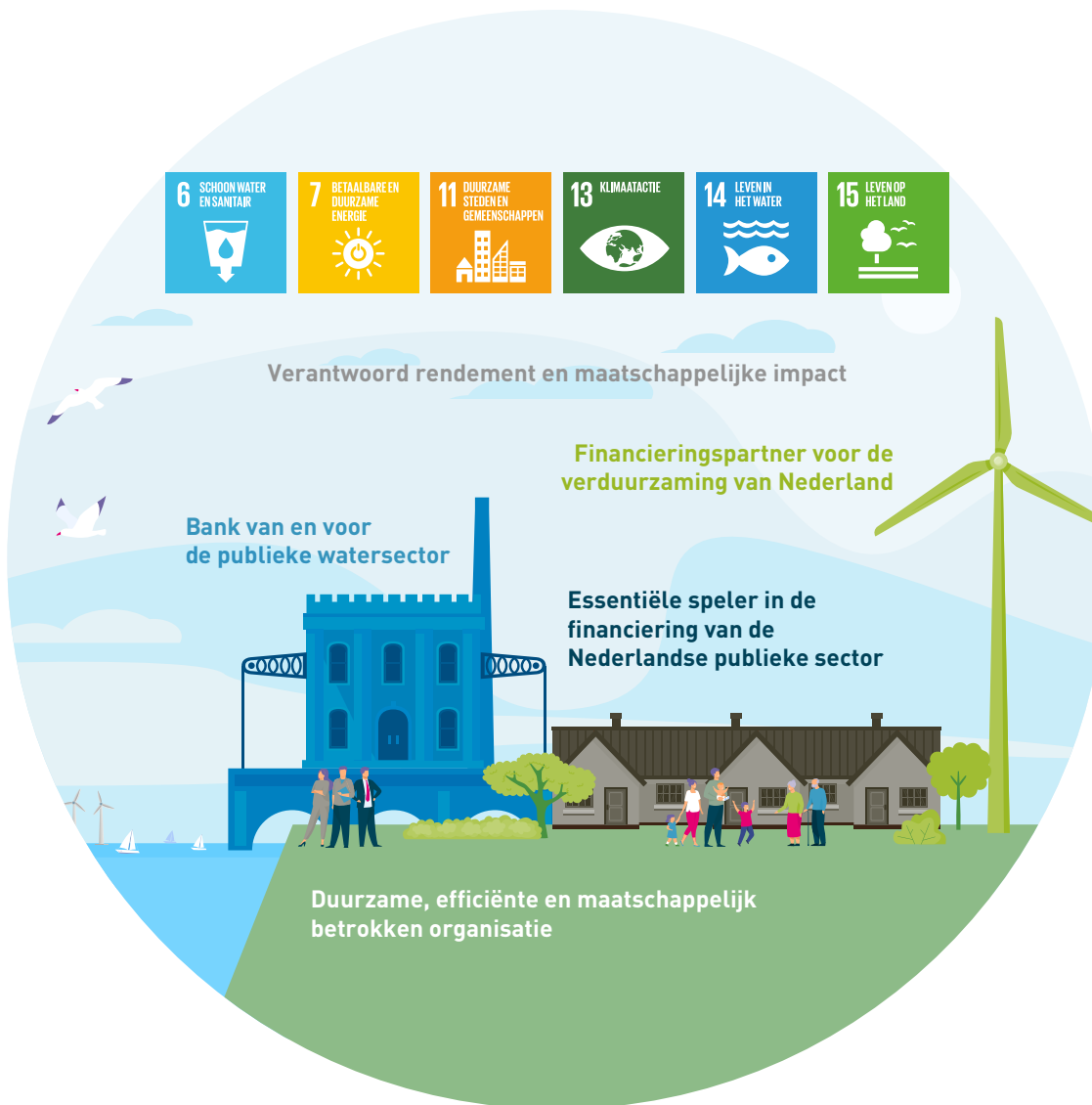
Een ander belangrijk uitgangspunt is dat onze organisatie goed is toegerust op bestaande en nieuwe taken, zowel op commercieel vlak als op het gebied van risicobeheersing.

Middellangetermijnstrategie

In afstemming met de raad van commissarissen en stakeholders heeft de directie in 2018 binnen het strategisch kader de strategie voor de middellange termijn vastgesteld. Onder de noemer 'de duurzame waterbank' formuleerden we voor de periode 2019-2023 concrete doelstellingen. In 2021 trokken we die doelstellingen door naar 2026, nadat we bij een mid-term review van deze strategie hadden geconstateerd dat de strategie werkt en we goed op koers liggen. Aan de strategie van 'de duurzame waterbank' koppelden we zes Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties die voor onze bank het meest relevant zijn en waar we de meeste impact op hebben. Die impact monitoren we aan de hand van een aantal key performance indicators (KPI's). Deze KPI's zijn zoveel als mogelijk kwantitatief van aard, zodat de resultaten meetbaar, inzichtelijk en goed vergelijkbaar zijn.

De strategie van NWB Bank bestaat uit drie pijlers, een fundament en een sluitstuk. We lichten deze toe en geven per onderdeel aan welke van de zes Sustainable Development Goals hierbij aansluiten.

STRATEGIE VAN NWB BANK

Pijler 1: Wij zijn dé bank van en voor de publieke watersector

Onze bank is de primaire integrale financiële dienstverlener van de waterschappen en bij de financiering van deze aandeelhouders streven we naar een zo hoog mogelijk marktaandeel. Door het verstrekken van passende financiering tegen zo laag mogelijke kosten helpen we de waterschappen bij hun taken op het gebied van hoogwaterbescherming, waterbeheer en waterkwaliteit. Voor de financiering van de kredietverlening aan de waterschappen geven we Waterobligaties (Green Bonds) uit.

Drinkwaterbedrijven zijn van oudsher ook een belangrijke klantgroep van onze bank. De financiering van deze klanten past bij uitstek bij het profiel van 'de duurzame waterbank'. Drinkwaterbedrijven hebben als belangrijkste taak om consumenten en bedrijven van hoogwaardig en voldoende drinkwater te voorzien en om dat ook in de toekomst te kunnen doen investeren zij in natuurbeheer. De omvang van onze kredietverlening aan deze sector willen we waar mogelijk uitbreiden.

De SDG die perfect aansluit bij een bank van en voor de publieke watersector is SDG 6: Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen. Om onze impact te bepalen kijken we naar de kwaliteit van het oppervlaktewater en naar de kwaliteit van het drinkwater waarvoor de waterschappen respectievelijk

drinkwaterbedrijven verantwoordelijk zijn. Daarnaast zijn de SDG's 13, 14 en 15 relevant.

SDG 13 richt zich op dringende actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden. Aanpassing van Nederland aan klimaatverandering, ook wel klimaatadaptatie genoemd, is een integraal onderdeel van de taken van de waterschappen.

SDG 14 gaat over het behoud en duurzaam gebruikmaken van de oceanen, de zeeën en de maritieme hulpbronnen. De waterschappen werken aan schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater. Zij streven zowel naar een optimale waterkwaliteit voor de gebruikers (zoals de landbouw, drinkwaterbedrijven en recreatie) als naar goede biologische en chemische omstandigheden voor de planten en dieren die in het water leven. We monitoren onze impact op deze SDG door te kijken naar de natuurkwaliteit van de zoete wateren in Nederland.

SDG 15 betreft het behoud en duurzaam gebruikmaken van ecosystemen, zoals bossen en grasland. De waterschappen hebben met hun activiteiten niet alleen invloed op de biodiversiteit in het water, maar ook op het land. Bij het beheer en onderhoud van het watersysteem hebben zij te maken met natuurwetgeving die grotendeels is vastgelegd in de Wet natuurbescherming. Het onderdeel 'soortbescherming' binnen deze wet ziet toe op de duurzame instandhouding van dier- en plantsoorten in Nederland. De waterschappen hebben een biokompas

opgesteld met vijf gezamenlijke principes waarmee ieder waterschap op een eigen manier kan werken aan herstel en behoud van biodiversiteit.

Pijler 2: Wij zijn een essentiële speler in de financiering van de publieke sector

Onze bank voorziet ook gemeenten, provincies en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden van passende en zo goedkoop mogelijke financiering. Denk bij instellingen aan woningcorporaties, zorg- en onderwijsinstellingen. De sociale volkshuisvesting is qua uitstaande schuld omvang het grootst binnen de Nederlandse publieke sector en dus ook onze grootste klantgroep. Om onze impact in deze sector te vergroten, geven we SDG Housing Bonds uit. De opbrengsten van deze duurzame obligaties worden aangewend voor de financiering van woningcorporaties en dragen eraan bij dat de sociale huren betaalbaar blijven en corporaties hun woningvoorraad kunnen verduurzamen.

De afgelopen tien jaar verstrekten we in totaal bijna € 80 miljard aan langetermijnkredietverlening. We streven een substantieel marktaandeel na en met een balanstotaal van ruim € 73 miljard zijn we een significante speler in het Nederlandse bankenlandschap. Onze bank draagt bij aan een financieel gezond, sociaal en innovatief maatschappelijk speelveld, waarin efficiënt en effectief wordt omgegaan met de publieke middelen.

Met ons kredietbeleid en productenaanbod spelen we in op de behoeftes van de publieke sector. Zo zijn we actief in financiering van publiek-private samenwerkingsprojecten en investeren we in obligaties op basis van gesecuritiseerde hypotheek met een Nationale Hypotheek Garantie (NHG RMBS). Daarnaast hebben we de keuze gemaakt om ook kredieten te verstrekken aan klanten in de publieke sector met een relatief beperkte financieringsbehoefte, zoals amateursportverenigingen (onder gemeentegarantie). Vanwege de beperkte financieringsomvang is het lastig om deze klanten kostenefficiënt te bedienen. Met de analyse van de sector en de individuele klanten is veel tijd gemoeid, die vaak niet in verhouding staat tot de omvang van het krediet. Als we alle kosten voor een goede analyse vertalen in een kredietopslag, resulteert dat in hogere opslagen. Vanwege onze maatschappelijke rol zien we hiervan af en financieren we ook deze (kleine) klanten zo aantrekkelijk mogelijk.

Bij deze strategische pijler sluiten de SDG's 11 en 13 aan. SDG 11 gaat over het inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam maken van steden en menselijke nederzettingen. Woningcorporaties bezitten zo'n 30% van de totale woningvoorraad in Nederland en onze bank voorziet in ruim een derde van de financieringsbehoefte van de woningcorporaties. Om onze impact te bepalen kijken we naar het aantal toewijzingen per jaar van huurwoningen binnen de inkomensgrenzen van de door ons gefinancierde woningcorporaties.

SDG 13 richt zich op actie nemen voor het klimaat. Woningcorporaties hebben een belangrijke rol in de energietransitie en verduurzaming van woningen. En ook gemeenten en provincies zetten zich in om ons land weerbaarder te maken en aan te passen aan klimaatrisico's. Zij zijn verantwoordelijk voor een klimaatrobuuste ruimtelijke ordening en nemen maatregelen om wateroverlast, droogte en hittestress tegen te gaan. Een mooi voorbeeld van klimaatadaptatie vormen de groene daken. Een groen dak geeft verkoeling, buffert regenwater en zorgt dat het rioelstelsel niet overbelast raakt bij hevige regenbuien. Ook draagt een groen dak bij aan schonere lucht en diversiteit van flora en fauna. Onze impact op SDG 13 monitoren we onder andere aan de hand van de benutting van groene daken door onze klanten.

Pijler 3: Wij zijn financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland

Dit is de jongste pijler van onze strategie. Sinds 2019 financieren we duurzame-energieprojecten en infrastructuur die cruciaal is voor duurzame energie, zoals warmtenetten en regionale netbeheerders. Overheidsinstellingen en projecten met een subsidie Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+) kunnen bij ons terecht voor projectfinanciering. Dit betreft bijvoorbeeld projecten voor zonne-energie, windenergie en aquathermie. Op die manier leveren wij een belangrijke bijdrage aan een betaalbare energietransitie

in Nederland en geven wij concreet invulling aan ons commitment aan het klimaatakkoord.

Vanzelfsprekend staan deze activiteiten in het teken van SDG 13: neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden. Ook sluit deze strategische pijler aan bij SDG 7: verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen. Onze impact monitoren we aan de hand van de hoeveelheid opgewekte energie van door ons gefinancierde duurzame-energieprojecten.

Ons fundament: Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie

Wij zijn een kostenefficiënte en (naar risico gewogen) sterk gekapitaliseerde bank onder toezicht van de Europese Centrale Bank. Dit betekent niet alleen een gunstige kosten-batenverhouding, maar ook een zekere mate van wendbaarheid. De diversificatie van de kredietverlening en toenemende eisen die aan banken worden gesteld, vergen weliswaar verdere investeringen in kennis, personeel en systemen, maar met onze iets meer dan 100 medewerkers blijven we kostenefficiënt. Om het fundament van onze strategie verder te versterken, stelden we in 2020 vier prioriteiten vast waaraan we uitvoering hebben gegeven in ons veranderprogramma Lighthouse.

Als bank van en voor de publieke sector voelen we ons zeer betrokken bij de maatschappij. We willen met onze organisatie het goede voorbeeld geven en zetten stappen om onze eigen bedrijfsvoering te verduurzamen. Zo zijn nieuwe auto's in ons wagenpark alleen nog elektrisch en hebben we het energielabel van ons kantoor naar A+ gebracht. Ondanks de vrij beperkte voetafdruk van onze bedrijfsvoering leveren wij hiermee dus ook een bijdrage aan SDG 13: neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden.

Ons sluitstuk: Verantwoord rendement en maatschappelijke impact

Als promotional bank streven we geen winstmaximalisatie na. Wel is een passende winst noodzakelijk om de ambities van de bank te realiseren en een passend dividend uit te keren. Met onze aandeelhouders komen we ieder jaar een normrendement op het eigen vermogen overeen. We hebben een scherp oog voor de maatschappelijke impact die we met onze kredietverlening nastreven, daar doen we het uiteindelijk voor. Veel aandacht gaat daarbij uit naar de klimaatimpact van onze financiering en onze doelstelling om deze zo veel mogelijk te verminderen. In lijn met ons commitment aan het nationaal klimaatakkoord ontwikkelden we een actieplan om de CO₂e-uitstoot van onze kredietverlening jaar op jaar te verlagen en in uiterlijk 2050 per saldo terug te brengen naar nul. In het verlengde daarvan stelden we in 2022 een gewaagd doel: ons streven is dat in 2035 onze kredietportefeuille energiepositief is, op weg naar klimaatneutraal in 2050. Maar onze maatschappelijke impact is breder en gaat verder dan klimaat, het gaat ook om impact op biodiversiteit en het sociale vlak met oog voor circulariteit en natuurinclusieve oplossingen.

WAARDECREATIEMODEL

De waarde die wij als NWB Bank aan de maatschappij toevoegen en het proces dat daaraan ten grondslag ligt, hebben we in beeld gebracht met het waardecreatiemodel. Onze strategie komt terug in de verschillende onderdelen van dit model: input, businessmodel, output, outcome en impact.

Input

Dit onderdeel van het waardecreatiemodel heeft betrekking op het fundament van onze strategie: de duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken bank. Het betreft de specifieke kwaliteiten en de soorten kapitaal die wij gebruiken om waarde te creëren. We maken onderscheid tussen financieel, sociaal en relationeel, menselijk, intellectueel, organisationeel en natuurlijk kapitaal. Voorbeelden hiervan zijn de funding die we bij onze investeerders ophalen en de kennis en ervaring van onze medewerkers.

Businessmodel

In dit onderdeel staan onze activiteiten centraal en de *enablers* die ervoor zorgen dat ons businessmodel optimaal functioneert. Voorbeelden van enablers zijn risicomanagement, corporate governance, compliance, beloningsbeleid, diversiteit en inclusie. Deze maken het mogelijk dat wij onze verschillende soorten kapitaal op een effectieve, efficiënte en duurzame manier inzetten.

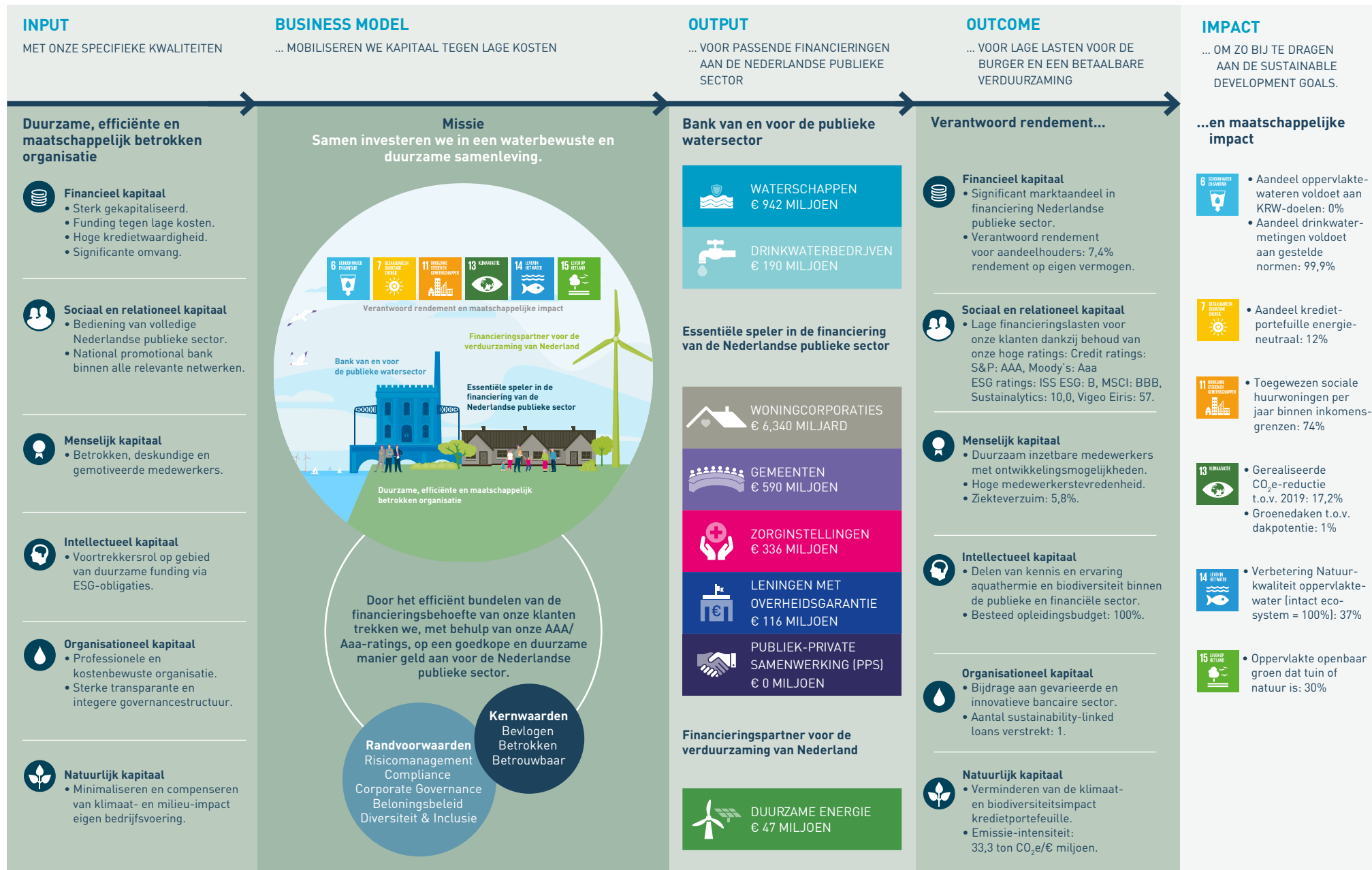
Output

Als bank van en voor de publieke sector hebben we één kerntaak: passende financiering verstrekken tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden. Onze kredietverlening beschouwen we daarom als beste voorbeeld van output. We onderscheiden daarbij drie financieringsstromen die parallel lopen aan de drie pijlers van onze strategie: bank van en voor de publieke watersector, essentiële speler in de financiering van de publieke sector en financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland.

Outcome en impact

Bij outcome en impact kijken we naar de toegevoegde waarde die klanten met onze financiering voor ons als bank maar vooral voor de maatschappij creëren. We noemen dit in onze strategie 'verantwoord rendement en maatschappelijke impact'. Het gaat dus naast een passend financieel rendement vooral om de impact van onze kredietverlening op het klimaat, de natuur en op sociaal gebied. In dit onderdeel van het waardecreatiemodel komen ook de zes SDG's terug waar wij als bank de meeste impact op hebben. Voor elke SDG stelden we in 2022 kritieke prestatie-indicatoren vast om onze impact ook meetbaar te maken.

WAARDECREATIEMODEL

KANSEN EN RISICO'S

Onze strategie moet ervoor zorgen dat wij de kansen optimaal benutten om verantwoord rendement en maatschappelijke impact te maken. Tegelijkertijd moeten we de risico's voor onze bank beperken. We zijn ons daarbij bewust van onze sterke en minder sterke eigenschappen. Al deze zaken hebben we samengevat in een SWOT-analyse. SWOT staat voor Strengths, Weaknesses, Opportunities en Threats. De onderstaande weergave laat in één oogopslag zien waar de kansen voor onze bank liggen en wat extra aandacht vraagt.

We zoomen verder in op de kansen en risico's. Daarbij hebben we extra aandacht voor de (strategische) kansen en risico's op het gebied van duurzaamheid (ESG) en in het bijzonder klimaat. Bij onze rapportage hierover gebruiken we de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) van de Financial Stability Board (FSB). Jaarlijks ontwikkelen we deze rapportage verder, zoals we ook de ESG-risico's en -kansen verder integreren in onze taakuitvoering.

Kansen

De financiering van duurzame-energieprojecten is een goed voorbeeld van een kans die we zagen om een bijdrage te leveren aan de energietransitie in Nederland. Deze projecten kenmerken zich over het algemeen door een relatief grote financieringsbehoefte en lange periode waarover de investering terugverdiend moet worden. Het aanbieden van dit soort langetermijnprojectfinanciering tegen relatief lage kosten past bij uitstek bij onze bank en op deze manier leveren we direct een bijdrage aan de vermindering van CO₂e-uitstoot.

Ook klanten waaraan we voornamelijk balansfinanciering verstrekken, willen we ondersteunen bij de uitvoer van hun taken in duurzaamheid en klimaat. Denk aan de waterschappen, drinkwaterbedrijven, woningcorporaties en gemeenten. Directe sturing is dan lastiger, omdat we niet een specifieke investering of een specifiek project financieren, maar de algemene financieringsbehoefte van de klanten. Om hen te stimuleren verder te verduurzamen, bieden we sinds vorig jaar sustainability linked loans (SLL's) aan. Bij dit soort leningen spreken we met de klant vooraf een aantal duurzame prestatie-indicatoren af en ontvangt de klant een korting op de rente als hij deze behaalt. Het aanbieden van dit soort leningen zien we als een strategische kans.

Sustainability linked loans aanbieden vormt een belangrijk onderdeel van ons klimaatactieplan dat we in april 2022 presenteerden. Dit actieplan vloeit voort uit ons commitment aan het nationale klimaatakkoord van 2019 en bevat concrete doelstellingen en een plan van aanpak om de klimaatimpact van onze kredietportefeuille verder te verlagen. Uitgangspunt bij ons klimaatactieplan is de huidige klimaatimpact van onze kredietverlening, die we sinds 2019 voor het overgrote deel van onze kredietportefeuille in beeld hebben. We stellen de CO₂e-uitstoot van onze kredietportefeuille ieder jaar opnieuw vast en streven naar een jaar-op-jaarverlaging richting een uitstoot die uiterlijk in 2050 per saldo nul bedraagt. Op klant- en sectorniveau stellen we concrete doelstellingen op die we met onze klanten bespreken.

Risico's

De bank is blootgesteld aan verschillende risico's. We beheersen, monitoren en adresseren deze risico's middels ons risicomanagement-framework, dat is uitgewerkt in het onderdeel risicomanagement van het Governance-hoofdstuk. In dit onderdeel komen ook ESG-risico's aan de orde. Naast mogelijkheden om als bank bij te dragen aan de noodzakelijke transitie, brengen het veranderende klimaat en de afnemende biodiversiteit ook risico's met zich mee voor de samenleving en onze klanten. En daarmee voor ons als bank. Deze risico's verdelen wij in zogenoemde overall risico's en risico's die ons raken via onze kredietportefeuille.

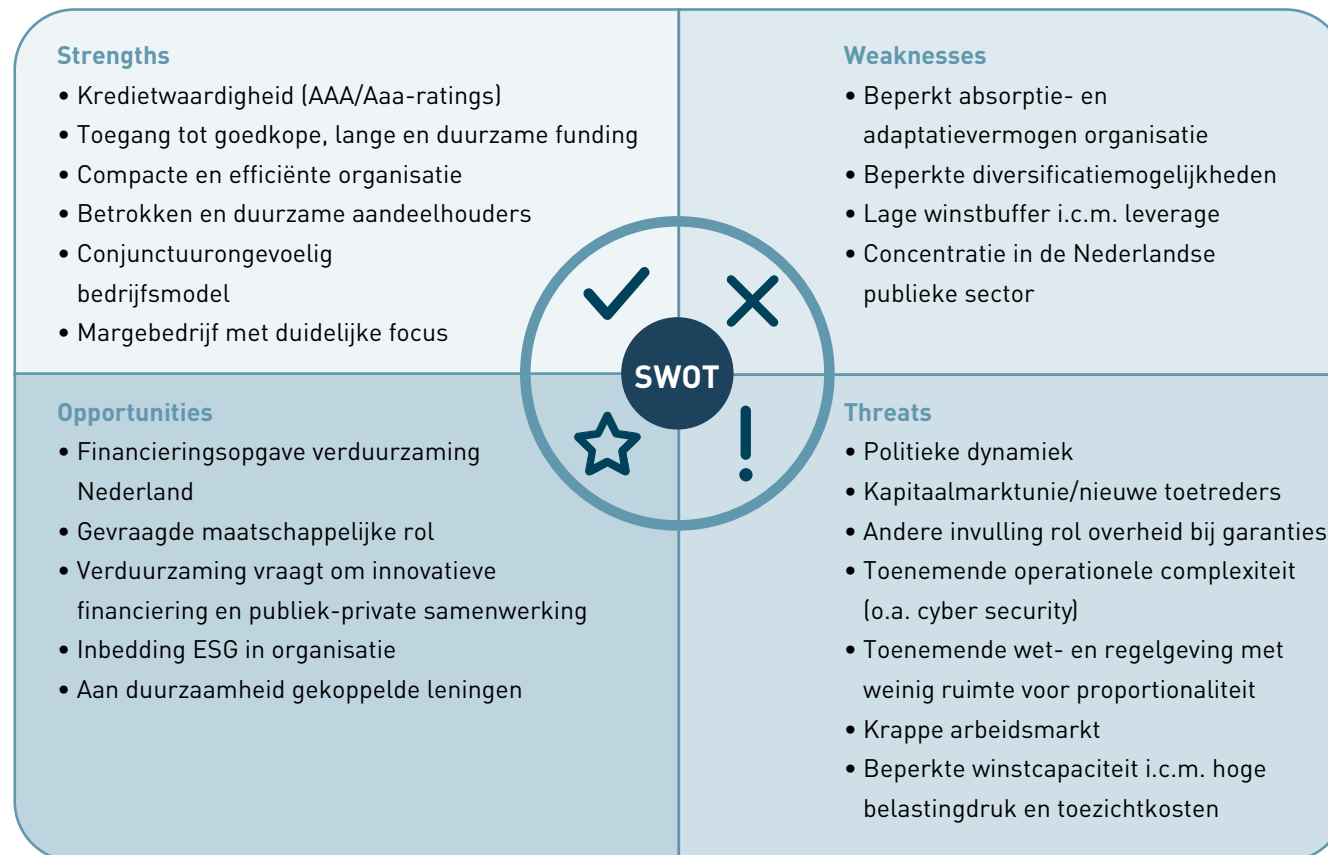
Overall risico's

De overall risico's manifesteren zich in strategisch risico, reputatierisico en renterisico. Onder strategisch risico verstaan wij de impact van ESG-ontwikkelingen op het businessmodel van de bank en op de verwachtingen

vanuit onze stakeholders en de maatschappij over onze bijdrage aan de transitieopgaven. Denk aan veranderend beleid en regelgeving vanuit overheden en toezichthouders (transitierisico's) . Als bank van en voor de publieke sector zijn we bijvoorbeeld extra gevoelig

voor veranderingen in overheidsbeleid. Dit kan leiden tot veranderende financieringsbehoeften van onze klanten en daar moeten we proactief op inspelen. Tegelijkertijd moeten we zelf als bank aan steeds meer en steeds veranderende regelgeving voldoen. Binnen die wet- en regelgeving komt er meer aandacht voor ESG-risico's en in het bijzonder klimaatrisico's. Reputatierisico is vanuit het perspectief van ESG bijvoorbeeld het risico dat zich in de financieringsketen schendingen van mensenrechten of misstanden in klimaat of milieu voordoen die afstralen op onze bank. Renterisico, tot slot, kan zich voordoen bij een downgrade van de rating van de Nederlandse staat, wat ook zal leiden tot een lagere rating van onze bank en daarmee hogere rentelasten.

SWOT-ANALYSE

Kredietportefeuille

ESG-risico's die ons raken via de kredietportefeuille zien wij als risico's die impact hebben op kredietrisico. Dit kredietrisico wordt met name veroorzaakt door fysieke klimaat- en milieurisico's (bijvoorbeeld overstromingen en biodiversiteitsverlies) en omgevings- en sociale transitierisico's (bijvoorbeeld energiearmoede en de verduurzaming van woningen). Wij achten het ESG-kredietrisico materieel voor de meeste van onze klantgroepen: de woningcorporaties, waterschappen, gemeenten, provincies, zorginstellingen en drinkwaterbedrijven.

Dubbele materialiteit

Dubbele materialiteit staat centraal in de aanpak die wij als promotionele bank hanteren voor ESG-risico's. Dubbele materialiteit betekent dat we niet alleen rekening houden met het op de juiste manier beheersen van ESG-risico's voor de bank, we kijken nadrukkelijk ook naar de positieve impact die we met onze kredietverlening hebben op mens en milieu. Zo leveren wij met onze financieringen aan waterschappen een belangrijke bijdrage aan de bescherming van Nederland tegen overstromingen en droogte en aan de verbetering van de waterkwaliteit. Daarmee mitigeren we klimaat- en milieurisico's waar ook andere klantgroepen van onze bank en de samenleving als geheel baat bij hebben.

Onze financieringen aan woningcorporaties en gemeenten op hun beurt leveren een belangrijke bijdrage aan betaalbare huren en de verduurzaming van woningen en zo realiseren we belangrijke sociale impact in de maatschappij. Door de financiering van duurzame-energieprojecten, tot slot, vergroten we het aanbod van hernieuwbare energie en verminderen we het gebruik en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen. Gezien onze strategie van de duurzame waterbank en met de betrokkenheid die wij hebben bij onze klanten, onze aandeelhouders en de maatschappij, zijn wij al met al van mening dat wij een positieve impact op mens en milieu hebben.

MANAGEMENTBENADERING

Onze strategie hebben we zoveel als mogelijk vertaald in concrete doelstellingen. De directie doet dat in afstemming met het managementteam en de raad van commissarissen. De voortgang in de strategische doelstellingen wordt actief gemonitord en de directie rapporteert hierover aan de raad van commissarissen.

Duurzaamheid

Duurzaamheidsdoelstellingen maken integraal deel uit van onze strategische doelen. Wij vinden dat het streven naar maatschappelijke impact volledig geïntegreerd moet zijn in onze organisatie en processen. Bij alle afwegingen binnen de bank houden we dan ook rekening met duurzaamheid. Zo vermelden we in kredietvoorstellen standaard aan welke SDG's de financiering een bijdrage levert en is duurzaamheid een terugkerend onderwerp op de agenda van de directie en raad van commissarissen.

Omdat we vinden dat duurzaamheid onderdeel moet zijn van ieders werkzaamheden, hebben we als bank geen aparte duurzaamheidsafdeling. Om onze interne organisatie in duurzaamheid verder te professionaliseren, hebben we wel een sustainability officer. Deze persoon monitort en signaleert ontwikkelingen in impactmeting, producten, stakeholdermanagement en wet- en regelgeving.

Voor het opstellen, controleren en wijzigen van plannen en beleid met een directe relatie tot duurzaamheid hebben we een Sustainability Advisory Board. Deze commissie is ook verantwoordelijk voor het opstellen van ons duurzaamheidsbeleid. In de commissie zijn medewerkers van verschillende afdelingen vertegenwoordigd en de chief commercial officer (CCO) is voorzitter. De Sustainability Advisory Board legt verantwoording af aan de directie, die voor beleid, sturing en beheersing eindverantwoordelijk is.

We hebben onze managementbenadering ten aanzien van duurzaamheid afgestemd op onze vrij compacte organisatie en op onze rol als financiële dienstverlener van en voor de publieke sector.

ESG-risicomanagement

ESG risico's hebben de afgelopen jaren steeds meer aandacht gekregen in de risicocommissies binnen de bank: de Credit Committee, de Non-Financial Risk Committee en de Asset & Liability Committee. De directie heeft mede daardoor goed zicht op de ESG-risico's die wij als bank lopen en dan in het bijzonder de klimaatrisico's. De afdelingen Public Finance en Risk Management zijn de afgelopen jaren uitgebreid en versterkt en door deze extra capaciteit en kennis komt duurzaamheid nog nadrukkelijker in onze marktbenadering naar voren.

In onze governance en ons risicomanagement worden ESG-risico's expliciet meegenomen. Alle taken beleggen we binnen het Three Lines of Defence-model. De eerste lijn is verantwoordelijk voor onder andere due diligence, individuele klantbeoordelingen, engagement met klanten, rapportage en openbaarmaking van informatie. De tweede lijn ondersteunt, adviseert, coördineert en monitort of de eerste lijn binnen de afgesproken kaders opereert. Dit is de lijn waarvoor de CRO verantwoordelijk is en waarbinnen ESG-risicomanagement is belegd. De derde lijn voert onafhankelijke beoordelingen uit van de beheersmaatregelen rond duurzaamheid en velt daarover een objectief, onafhankelijk oordeel met mogelijkheden tot verbetering. ESG-risicomanagement is aldus een bankbrede taak waarbij de hele directie betrokken is.

Verschillende procedures en processen binnen risicomanagement zijn gericht op het identificeren, monitoren, adresseren en managen van ESG-risico's. Deze procedures en processen liggen vast in diverse beleidsdocumenten en risicomanagementtraamwerken. Jaarlijks identificeren en beoordelen we onze materiële ESG-risico's tijdens een risk materiality assessment. Aan de hand van stresstests en scenarioanalyses adresseren we ESG-risico's nog verder en we nemen die op in de jaarlijkse ICAAP en ILAAP. Vervolgens monitoren we deze risico's met key risk indicators zoals opgenomen in het Risk Appetite Statement, kredietrisicomonitoring en klantbeoordelingen en sectoranalyses.

Ontwikkelingen afgelopen jaar

In het tijdens de aandeelhoudersvergadering in april gepresenteerde klimaatactieplan staat hoe we gaan bijdragen aan een vermindering van CO₂-uitstoot om de doelstellingen van het VN-klimaatakkoord van Parijs te halen. Ook verstrekten we in april onze eerste aan duurzaamheid gekoppelde lening aan Waterschap Zuiderzeeland. Het waterschap krijgt een korting op de jaarlijkse rente van de lening indien het de ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen behaalt die het met de bank heeft afgesproken.

Vanwege onder meer ontwikkelingen in wet- en regelgeving en groei van de organisatie hebben we ons duurzaamheidsbeleid aangepast. Dit beleid geeft inzicht in de manier waarop we duurzaamheid in de organisatie hebben verankerd en georganiseerd.

Hoewel wij pas in 2024 verplicht zijn om te rapporteren conform de EU-taxonomie voor duurzame activiteiten, kiezen wij ervoor om dat nu al te doen. Op die manier bereiden we ons optimaal voor op de verplichte rapportage en laten we zien dat wij als duurzame bank welwillend staan tegenover de taxonomie. Mede vanwege het nog niet verplichte karakter rapporteren we over de EU-taxonomie in de bijlage **ESG Facts & Figures** bij dit jaarverslag. Daarbij gebruiken we al zo veel mogelijk de sjablonen die de Europese instanties voorschrijven.

Om te rapporteren over de impact die wij als bank hebben en om hierop te kunnen sturen, moeten we allerhande ESG-data verzamelen, opslaan en analyseren. Binnen de bank lopen op dat gebied verschillende projecten en om die te coördineren, kennis samen te brengen en prioriteiten te stellen, richtten we afgelopen jaar het ESG Accelerator team op. Deze projectgroep maakt onderdeel uit van het Lighthouse-veranderprogramma en verschillende afdelingen zijn hierin vertegenwoordigd. De projectgroep legt verantwoording af aan een stuurgroep waarin de directie is vertegenwoordigd.

“NWB Bank presenteerde als eerste Nederlandse financiële instelling een klimaatactieplan voor het behalen van de doelen van Parijs.”

ONZE STAKEHOLDERS

Tot onze stakeholders rekenen wij in ieder geval onze aandeelhouders, klanten, investeerders, medewerkers, toezichthouders en de overheid. Om te weten wat bij hen speelt, zoeken we regelmatig contact met hen. Het onderhouden, intensiveren en uitbreiden van het netwerk van stakeholders is een doorlopende taak van de directie. Vanuit hun eigen verantwoordelijkheden hebben ook de afdelingen regelmatig contact met stakeholders.

ONZE STAKEHOLDERS

Aandeelhouders

Het aantal aandeelhouders van onze bank is enigszins beperkt, hetgeen de gelegenheid biedt voor regelmatig en persoonlijk contact. Formeel vindt eenmaal per jaar een algemene vergadering van aandeelhouders plaats. In deze vergadering legt de directie verantwoording af over de resultaten en het beleid van het voorgaande jaar. Ook licht zij dan de strategische ontwikkelingen van de bank toe. Met de waterschappen vindt minstens eenmaal per jaar tussentijds overleg plaats. Met het ministerie van Financiën heeft de directie ieder kwartaal een overleg, waarbij het ministerie altijd bijzondere aandacht heeft voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Afgelopen jaar is een nieuwe Nota Deelnemingenbeleid gepubliceerd waarin staat hoe het ministerie haar aandeelhouderschap invult. MVO en de energietransitie zijn daarin speerpunten. Wij hebben als deelneming actief input geleverd op het handboek Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen van het ministerie en ook doen we mee aan een pilot voor de uitvoering van een peeranalyse waarmee verschillende organisaties en hun prestaties op het gebied van MVO kunnen worden vergeleken.

Klanten en brancheorganisaties

Wij hebben circa 1.000 klanten en met allemaal willen we een duurzame relatie onderhouden die, waar mogelijk, verdergaat dan alleen kredietverlening. Al onze klanten maken deel uit van of opereren in de Nederlandse publieke sector. Zij voelen daardoor intrinsiek al een

grote maatschappelijke verantwoordelijkheid, zeker waar het gaat om verduurzaming. Het duurzame karakter van onze bank vloeit mede daaruit voort. Omgekeerd laten wij het niet na om in gesprekken met onze klanten extra aandacht te vragen voor hun verantwoordelijkheid voor duurzaamheid en in het bijzonder het klimaat. Daarbij heeft het kredietbeheerteam van de afdeling Public Finance een belangrijke rol.

Behalve met onze klanten zelf hebben we ook periodiek contact met brancheorganisaties en borgingsinstituten van klantgroepen, en met ministeries die actief zijn in onze klantsectoren.

Als klanten onverhoopt niet tevreden zijn over onze dienstverlening kunnen zij een klacht indienen. Deze klachten handelen wij af volgens onze klachtenprocedure. In 2022 ontvingen wij geen klachten.

Investeerders

Voor het overgrote deel financieren wij ons op de internationale geld- en kapitaalmarkt door de uitgifte van obligaties en commercial paper. Daarbij proberen we investeerders aan ons te binden die in hun besluitvorming niet alleen financieel-economische aspecten meewegen, maar ook duurzaamheid. Sinds 2014 zijn we daarom actief in de uitgifte van ESG-obligaties, waarbij ESG staat voor Environmental, Social en Governance.

Regelmatig gaan onze directie en medewerkers van de afdeling Treasury in gesprek met (mogelijke) investeerders. Dat doen zij enerzijds om toelichting te geven op het bedrijfsmodel, de strategie en de activiteiten van onze bank, en anderzijds om uit te vinden wat de investeerders belangrijk vinden. Sinds we ESG-obligaties uitgeven, nemen we ook steeds vaker investeerders mee naar duurzame en maatschappelijke projecten die we met de opbrengst van deze ESG-obligaties hebben gefinancierd.

Met onze investeerders zoeken wij actief de dialoog over duurzaamheid en zij ook met ons. Investeerders houden ons scherp en gebruiken onderzoeks- en ESG-ratingbureaus om ons te beoordelen op duurzaamheid en transparantie in onze activiteiten en organisatie.

Medewerkers

Intern streven wij naar een open dialoog tussen medewerkers onderling en tussen medewerkers, managementteam en directie. We hechten veel waarde aan de informele, inclusieve en open cultuur. Zo staat de deur van de directie letterlijk en figuurlijk open. Het officiële overlegorgaan tussen directie en medewerkers is de ondernemingsraad (or). Het afgelopen jaar voerde de directie vier keer formeel overleg met de or. Ze spraken toen onder andere over de uitkomsten van de Risico-Inventarisatie en Evaluatie, interne communicatie, strategische personeelsplanning en de verduurzaming van ons kantoorpand. Bij deze vergaderingen schuiven

ook twee keer per jaar leden van de raad van commissarissen aan.

Als medewerkers in de organisatie onverhoopt misstanden signaleren, kunnen zij terecht bij een vertrouwenspersoon. Ook hebben wij een klokkenluidersregeling die medewerkers in staat stelt zonder gevaar voor hun rechtspositie een vermeende misstand te melden. In 2022 is hier wederom geen gebruik van gemaakt.

Toezichthouders

De directie, managers en sommige medewerkers hebben regelmatig overleg met de toezichthoudende instanties. Onze bank staat onder toezicht van de Europese Centrale Bank, De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Onze toezichthouders vragen steeds meer aandacht voor klimaat- en milieurisico's voor financiële instellingen. Hierover gaan we zelf de dialoog met hen aan, maar ook in gezamenlijk verband via onder andere het Platform Duurzaamheid van de Nederlandse Vereniging van Banken en de European Association of Public Banks.

Overheid

Wij zijn een bank van en voor de publieke sector en mede daarom zijn de contacten met zowel de decentrale overheden als de rijksoverheid belangrijk. We hebben regelmatig overleg met ministeries en leveren waar mogelijk en gevraagd deskundigheid in

beleidsdiscussies. Een voorbeeld is het periodieke overleg over de sociale woningmarkt met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).

Als instelling met een bankvergunning moeten wij voldoen aan specifieke wet- en regelgeving. Voorbeelden zijn de prudentiële regelgeving op het gebied van kapitaal, beloningsbeleid en fiscaliteit. Regelmatig voeren we daarom overleg met instanties op nationaal en ook Europees niveau. Hierbij trekken we vaak samen op met andere banken, onder andere via de Nederlandse Vereniging van Banken en de European Association of Public Banks. We proberen er op die manier voor te zorgen dat generalistische bancaire wet- en regelgeving ook werkt voor promotional banks zoals NWB Bank.

MATERIALITEITSANALYSE

Ieder jaar bepalen we over welke economische, milieu- en sociale onderwerpen we rapporteren in ons jaarverslag. Dit is in lijn met de standaarden van het Global Reporting Initiative (GRI), niveau 'in accordance with'. Om te bepalen of een onderwerp materieel genoeg is om over te rapporteren, kijken we naar de mate van impact die elk onderwerp heeft voor onze stakeholders en naar de (potentiële) impact die wij als bank hebben op deze onderwerpen.

In 2020 voerden we een volledig nieuwe materialiteitsanalyse uit. We legden onze stakeholders een lijst met materiële onderwerpen voor en vroegen welke vijf onderwerpen zij vanuit hun perspectief het meest relevant achtten en welke vijf het minst. Ook aan het managementteam van de bank vroegen we dit. Op basis hiervan stelden we een nieuwe materialiteitsmatrix op.

In 2022 actualiseerden we deze matrix, net als in 2021. We deden dit op basis van een media-analyse en gesprekken die we als bank het gehele jaar door met onze stakeholders voerden. Hieruit kwam naar voren dat biodiversiteit een nog belangrijker onderwerp is geworden voor zowel onze stakeholders als de bank zelf. Als de duurzame waterbank vestigen we nadrukkelijk de aandacht op dit thema. Wij bepleiten dat er in navolging van het klimaatakkoord maatregelen nodig zijn die inzetten op het behoud en herstel van biodiversiteit. Door verlies van biodiversiteit lopen we als samenleving risico's die we moeten tegengaan. Daarom roepen we stakeholders op expliciet aandacht te geven aan de waarde van natuur en ecosystemen voor onze samenleving en de economie.

Uit de media-analyse blijkt ook dat de drinkwatervoorziening in Nederland een belangrijk onderwerp is. Onderzoek van Vewin, de vereniging van waterbedrijven, maakt duidelijk dat alle drinkwaterbedrijven al vóór 2030 meer

productiecapaciteit nodig hebben. Bij drie van de tien bedrijven is zelfs per direct meer productiecapaciteit noodzakelijk. Daarom is nu actie nodig om de drinkwatervoorziening veilig te stellen, zo stelt Vewin.

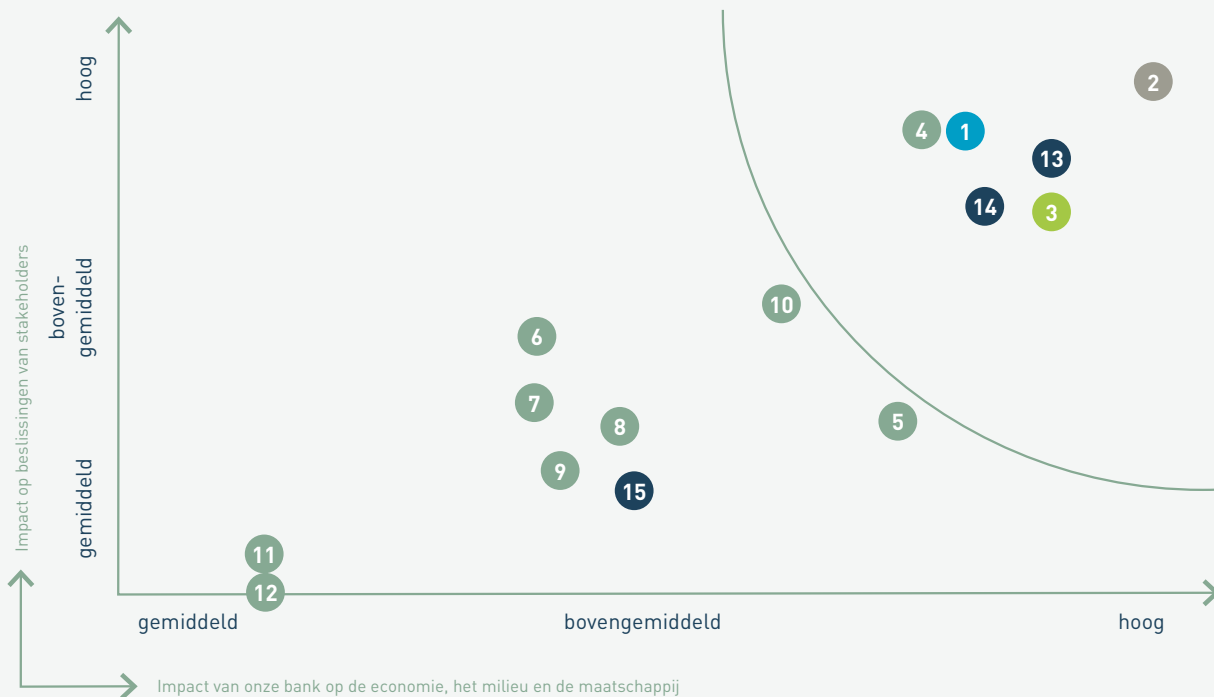
In de gesprekken met stakeholders ging afgelopen jaar nog meer dan voorheen aandacht uit naar duurzaamheid. Met ons klimaatactieplan in de hand gaan we actief het gesprek aan met onze klanten over hun impact op de leefomgeving. Zelf zijn we volop bezig met de inbedding van duurzaamheid in de eigen organisatie. Samen met de verdere digitalisering van onze processen en dienstverlening vormt dit een belangrijk uitgangspunt van werkstroom 2 van het Lighthouse-veranderprogramma. Onze klanten vinden een veilige, stabiele en efficiënte bank onverminderd belangrijk én willen een bank die goed bereikbaar is.

Al met al zijn we tot de conclusie gekomen dat de volgende onderwerpen in 2022 meer materieel zijn geworden: 'digitalisering dienstverlening en bedrijfsvoering', 'bijdragen aan klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteit', 'klimaatimpact kredietverlening' en 'faciliteren van veilig, schoon en duurzaam oppervlakte- en drinkwater'. Nieuw is het materiële onderwerp 'financieren en faciliteren van duurzame energie'. Dit viel eerder onder klimaatmitigatie, maar hebben we nu apart benoemd vanwege de relevantie voor de bank.

In totaal stelden we vijftien materiële onderwerpen vast. Over acht van die onderwerpen rapporteren we in dit directieverslag. Dit zijn de zes onderwerpen die wij en onze stakeholders als meest materieel bestempelen plus de onderwerpen 'Financieel rendement aandeelhouders' en 'Aantrekken van funding middels duurzame obligaties'. Over het onderwerp 'Verantwoord beloningsbeleid' rapporteren we in het Remuneratierapport en de resterende onderwerpen komen in meerdere of mindere mate aan bod in de bijlage **ESG Facts & Figures** bij dit jaarverslag.

De Sustainability Advisory Board en de directie hebben de materialiteitsanalyse gevalideerd. In 2023 zullen we een volledig nieuwe materialiteitsanalyse uitvoeren, een analyse die we dan mede zullen baseren op dubbele materialiteit. Dubbele materialiteit is een belangrijk uitgangspunt van de richtlijn Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), die veel bedrijven verplicht om vanaf 2024 te rapporteren over hun impact op mens en milieu. In ons volgende jaarverslag zullen we deze richtlijn volledig implementeren.

PLOT MATERIËLE ONDERWERPEN

MATERIËLE ONDERWERPEN

1 Faciliteren van veilig, schoon en duurzaam oppervlakte- en drinkwater

2 Beschikbaarheid en betaalbaarheid van passende financiering

3 Financieren en faciliteren van duurzame energie

4 Veilige, stabiele en efficiënte bank

5 Aantrekken van funding middels duurzame obligaties

6 Integer en transparante bedrijfsvoering

7 Maatschappelijke betrokkenheid

8 Privacy en dataveiligheid

9 Sociale impact bedrijfsvoering

10 Digitalisering dienstverlening en bedrijfsvoering

11 Verantwoord beloningsbeleid

12 Milieu-impact bedrijfsvoering

13 Bijdragen aan klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel

14 Klimaatimpact kredietverlening

15 Financieel rendement aandeelhouders

STRATEGISCHE THEMA'S

 Bank van en voor de publieke watersector

 Essentiële speler in de financiering van de Nederlandse publieke sector

 Financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland

 Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie

 Verantwoord rendement en maatschappelijke impact

DE DUURZAME WATERBANK: RESULTATEN EN IMPACT IN 2022

Aan de hand van onze strategie en ons waardecreatiemodel doen we verslag van de resultaten en activiteiten van onze bank in het afgelopen jaar.

PIJLERS

In de eerste drie paragrafen van dit gedeelte van het directieverslag staat telkens een van onze strategische pijlers centraal: 'Bank van en voor de publieke watersector', 'Essentiële speler in de financiering van de Nederlandse publieke sector' en 'Financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland'. De pijlers hebben allemaal betrekking op de kredietverlening door de bank, die we beschouwen als de belangrijkste output van ons businessmodel. Per klantgroep geven we aan hoeveel financiering we in 2022 hebben verstrekt, wat de omvang van de kredietportefeuille is en wat de klimaatimpact daarvan is. We doen dit aan de hand van de materiële onderwerpen 'faciliteren van veilig, schoon en duurzaam oppervlakte- en drinkwater', 'beschikbaarheid en betaalbaarheid van passende financiering' en 'financieren en faciliteren van duurzame energie'.

In elke paragraaf vermelden we per materieel onderwerp hoe we op een duurzame wijze invulling hebben gegeven aan de strategie van de bank en met welk resultaat. Bij elk van de materiële onderwerpen hanteren we een of meer *key performance indicators* (KPI's). Deze KPI's zijn zoveel als mogelijk kwantitatief van aard, zodat de resultaten meetbaar, inzichtelijk en goed vergelijkbaar zijn.

Klimaatimpact kredietverlening en klimaatactieplan

Sinds 2019 berekenen we de klimaatimpact van onze kredietportefeuille met behulp van de PCAF-methodologie. In de eerste drie paragrafen van dit gedeelte vermelden we per klantsector wat de klimaatvoetafdruk was van de financiering die we aan deze klanten verstrekten. Voor het berekenen van de klimaatimpact gebruiken we de kredietportefeuille van het jaar ervoor, dit vanwege de beschikbaarheid van de relevante cijfers. Dat wil zeggen dat we nu, in het jaarverslag 2022, rapporteren over de klimaatimpact van de kredietportefeuille zoals die eind 2021 was.

Bij vijf klantgroepen, te weten de waterschappen, drinkwaterbedrijven, woningcorporaties, gemeenten en zorginstellingen, gaan we in op de acties die we afgelopen jaar ondernamen in het kader van ons klimaatactieplan. In april 2022 publiceerden we als eerste financiële instelling een klimaatactieplan. Daarin committeren we ons aan een kredietportefeuille in 2050 die per saldo geen CO₂e-uitstoot veroorzaakt. Centraal in het plan staan CO₂e-reductiedoelstellingen die we op klant- en sectorniveau hebben vastgelegd. Onze reductiedoelstellingen voor de gehele kredietportefeuille komen neer op een vermindering van broeikasgassen van 28% in 2026, 43% in 2030 en een netto-0-uitstoot in 2050 ten opzichte van 2019, het eerste jaar waarin we onze klimaatimpact in beeld hadden. Ook sturen we erop dat al onze klanten in 2030 zelf op wetenschap gebaseerde reductiedoelstellingen hebben. Op die manier willen we bereiken dat wij en onze klanten opereren in lijn met een maximale opwarming van de aarde van 1,5 graad celcius. We vinden het overigens van belang om klimaat nadrukkelijk niet als geïsoleerd onderwerp te beschouwen, maar de opgave te blijven verbinden met bredere duurzaamheidsvraagstukken en maatschappelijke uitdagingen. Het behoud en herstel van biodiversiteit is daar een goed voorbeeld van.

De uitvoering van het klimaatactieplan is een iteratief proces dat plaatsvindt aan de hand van vier stappen. In 2022 hebben we daarin het volgende gedaan:

1. Meten: samen met onze partners zorgden we dat het inzicht in de klimaatimpact van sectoren en klanten van hogere kwaliteit is en een nog groter deel van onze kredietportefeuille omvat.
2. Doelen: op sectorniveau maakten we een beoordeling van de reductiedoelstellingen en waar relevant pasten we de reductiepaden aan.
3. Actie: we intensiveerden de klantbezoeken, met de klimaatstrategie van onze klanten als voornaamste gespreksonderwerp.
4. Transparantie: we stelden data op een bruikbare manier ter beschikking voor de eigen organisatie en hielden de externe rapportage op een hoog niveau.

FUNDAMENT

Na onze strategische pijlers komt het fundament van onze strategie aan de orde: onze duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie. Op basis van de materiële onderwerpen 'veilige, stabiele en efficiënte bank' en 'aantrekken van funding middels duurzame obligaties' leggen we uit wat onze organisatie typeert en hoe we onze eigenschappen maatschappelijk inzetten. Het gaat hier om de verschillende soorten kapitaal als input voor ons businessmodel. Denk aan mensen, onze organisatiestructuur en -cultuur en aan financiële middelen, waaronder funding.

OUTCOME EN IMPACT

We ronden dit gedeelte van het verslag af met het sluitstuk van onze strategie: ons streven naar een 'verantwoord rendement en maatschappelijke impact'. Hier komt alles samen wat wij als *national promotional bank* teruggeven aan onze aandeelhouders en via de kredietverlening aan onze klanten bijdragen aan de maatschappij. We beschouwen dit als de outcome en impact van ons businessmodel en staan stil bij de bijdrage die we via onze kredietverlening leveren aan de Sustainable Development Goals. Om onze impact op de door ons geselecteerde SDG's in beeld te krijgen, hebben we per SDG KPI's bepaald en we rapporteren daarover in deze paragraaf.

In deze laatste paragraaf staan de materiële onderwerpen 'bijdragen aan klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel' en 'financieel rendement aandeelhouders' centraal. Als onderdeel van klimaatmitigatie zullen we nogmaals stilstaan bij het materiële onderwerp 'klimaatimpact kredietverlening' wanneer we de balans opmaken van de klimaatvoetafdruk van onze volledige kredietportefeuille.

Connectiviteitstabel

De samenhang tussen de strategische thema's, de materiële onderwerpen en alle KPI's is gevisualiseerd in de connectiviteitstabel op de volgende pagina.

CONNECTIVITEITSTABEL

MATERIËLE ONDERWERPEN	RANKING	STRATEGISCHE THEMA'S	KEY PERFORMANCE INDICATOR	DOEL	RESULTAAT 2022	IMPACT OP DE SDG'S
<p>1 Faciliteren van veilig, schoon en duurzaam oppervlakte- en drinkwater</p>	4	 <p>Bank van en voor de publieke watersector</p>	<p>Omvang nieuwe kredietverlening waterschappen</p> <p>Omvang nieuwe kredietverlening drinkwaterbedrijven</p>		<p>€ 942 miljoen</p> <p>€ 190 miljoen</p>	 <ul style="list-style-type: none"> • Verbetering waterkwaliteit oppervlaktewater • Verbetering waterkwaliteit drinkwater • Vermindering klimaatimpact kredietverlening • Vergroening daken • Verbetering natuurkwaliteit zoete wateren • Meer natuurinclusief openbaar groen
<p>2 Beschikbaarheid en betaalbaarheid van passende financiering</p>	1	 <p>Essentiële speler in de financiering van de Nederlandse publieke sector</p>	<p>Omvang totale nieuwe kredietverlening</p> <p>% energieneutraal</p>	<p>> 100% in 2035</p>	<p>€ 8,6 miljard</p> <p>12%</p>	 <ul style="list-style-type: none"> • Passend toewijzen sociale huurwoningen • Vermindering klimaatimpact kredietverlening • Vergroening daken • Meer natuurinclusief openbaar groen
<p>3 Financieren en faciliteren van duurzame energie</p>	3	 <p>Financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland</p>	<p>Omvang van nieuwe kredietverlening aan duurzame energieprojecten</p>		<p>€ 47 miljoen</p>	 <ul style="list-style-type: none"> • Versnelling energietransitie • Vermindering klimaatimpact kredietverlening • Vergroening daken • Verbetering natuurkwaliteit zoete wateren • Meer natuurinclusief openbaar groen
<p>4 Veilige, stabiele en efficiënte bank</p>	5	 <p>Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie</p>	<p>Financiële ratio's</p> <p>Credit ratings</p> <p>ESG ratings</p>	<p>Gelijk aan de NL staat (2022 e.v.)</p>	<p>Tier 1-ratio: 45% CET1-ratio: 38,3% Leverage ratio: 18,9% LCR: 285 NSFR: 141</p> <p>S&P: AAA Moody's: Aaa</p> <p>ISS ESG: B MSCI: BBB Sustainalytics: 10.0 Vigeo Eiris: 57</p>	 <ul style="list-style-type: none"> • Vermindering klimaatimpact kredietverlening • Vergroening daken

MATERIËLE ONDERWERPEN	RANKING	STRATEGISCHE THEMA'S	KEY PERFORMANCE INDICATOR	DOEL	RESULTAAT 2022	IMPACT OP DE SDG'S																										
5 Aantrekken van funding middels duurzame obligaties	8	 Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie	Volume duurzame funding als % nieuwe opgehaalde funding		42%	 <ul style="list-style-type: none"> • Vermindering klimaatimpact kredietverlening • Vergroening daken 																										
			Volume duurzame funding als % totale funding	33% (2022) 45% (2026)	37%																											
			Aantal klachten	0 (2022 e.v.)	0																											
			Aantal meldingen van corruptie en omkoping	0 (2022 e.v.)	0																											
			Aantal ingevulde stageplekken	> 2 (2022 e.v.)	3																											
			Sponsoruitgaven	€ 150.000 (2022 e.v.)	€ 150.000,-																											
			Aantal datalekken	0 (2022 e.v.)	1																											
			% vrouwen in bestuur	30% (2022 e.v.)	25%																											
			% besteed opleidingsbudget		100%																											
			% ziekteverzuim	< 2% (2022 e.v.)	5,8%																											
6 Integer en transparante bedrijfsvoering	11	 Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie	Verhouding man-vrouw		60% man 40% vrouw																											
			% klanten op client portal		89%																											
			Beloningsverhouding directievoorzitter en mediaan medewerkers		3,9																											
			CO ₂ e-uitstoot bedrijfsvoering in tonnen	1,26 (2026) 0,99 (2030) netto-nul (2050)	0,9																											
			Energielabel pand	A (2022 e.v.)	A+																											
			7 Maatschappelijke betrokkenheid	9	 Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie	% kredietportefuille waarvan klimaatimpact in beeld is		93,8%																								
						Reductie CO ₂ e-uitstoot t.o.v. 2019	28% (2026) 43% (2030) netto-nul (2050)																									
						Rendement op eigen vermogen		7,4%																								
						Dividend payout ratio		42%																								
						8 Privacy en dataveiligheid	10	 Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie	 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbetering waterkwaliteit oppervlaktewater • Verbetering waterkwaliteit drinkwater • Versnelling energietransitie • Vermindering klimaatimpact kredietverlening • Vergroening daken • Verbetering natuurkwaliteit zoete wateren • Meer natuurinclusief openbaar groen 																						
9 Sociale impact bedrijfsvoering	13	 Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie									Verantwoord rendement en maatschappelijke impact																					
												10 Digitalisering dienstverlening en bedrijfsvoering	7	 Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie	Verantwoord rendement en maatschappelijke impact																	
																11 Verantwoord beloningsbeleid	14	 Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie	Verantwoord rendement en maatschappelijke impact													
																				12 Milieu-impact bedrijfsvoering	15	 Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie	Verantwoord rendement en maatschappelijke impact									
																								13 Bijdragen aan klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel	2	 Verantwoord rendement en maatschappelijke impact	Verantwoord rendement en maatschappelijke impact					
			14 Klimaatimpact kredietverlening	6	 Verantwoord rendement en maatschappelijke impact																							Verantwoord rendement en maatschappelijke impact				
																													15 Financieel rendement aandeelhouders	12	 Verantwoord rendement en maatschappelijke impact	Verantwoord rendement en maatschappelijke impact

BANK VAN EN VOOR DE PUBLIEKE WATERSECTOR

De publieke watersector dient een groot maatschappelijk belang. Als gevolg van klimaatverandering en grotere weersextremen wordt de bescherming tegen en van het water een steeds grotere uitdaging. We hebben steeds vaker te maken met hevige en langdurige neerslag, maar ook met extreem droge zomers. En ondertussen blijft de zeespiegel stijgen. Waterschappen en drinkwaterbedrijven zijn samen verantwoordelijk voor veilig, schoon en duurzaam oppervlakte- en drinkwater. Wij faciliteren hen door passende en zo goedkoop mogelijke financiering te verstrekken.

Waterschappen

De waterschappen merken dagelijks de gevolgen van de klimaatverandering en investeren daarom volop om de CO₂e-uitstoot te beperken, hun infrastructuur aan de veranderende omstandigheden aan te passen en voor voldoende en kwalitatief goed oppervlaktewater te blijven zorgen.

Als bank van en voor de waterschappen streven we naar een zo hoog mogelijk marktaandeel in deze sector. In 2022 verstrekten we € 942 miljoen aan kredieten aan de waterschappen (2021: € 1,3 miljard). Eind 2022 hadden we € 7.699 miljoen aan financiering uitstaan bij de waterschappen. Eind 2021 was dit € 7.577 miljoen.

Afgelopen jaar verstrekten we onze eerste aan duurzaamheid gekoppelde lening aan Waterschap Zuiderzeeland. Het waterschap sloot een lening van € 21 miljoen af en krijgt een korting op de jaarlijkse rente als het ambitieuze mijlpalen in duurzaamheid haalt. Mijlpalen gericht op klimaatmitigatie, biodiversiteit en diversiteit, aangezien dit belangrijke thema's zijn voor zowel de bank als het waterschap. We bekijken per jaar of het waterschap de doelstellingen heeft gehaald en is dit het geval, dan volgt de financiële beloning. Met onze aan duurzaamheid gekoppelde leningen, ook wel *sustainability linked loans* (SLL) genoemd, willen wij de (verdere) verduurzaming van onze klanten op een positieve wijze stimuleren en helpen versnellen. De basis voor ons SLL-product vormen de richtlijnen van de Loan Market Association (LMA), die greenwashing middels SLL's moeten tegengaan.

Klimaatneutraal in 2035

De Nederlandse waterschappen hebben in oktober 2022 de ambitie uitgesproken om al in 2035 klimaatneutraal te zijn. Een belangrijk en bijzonder initiatief, waarmee ze de lat hoger leggen dan het landelijk streven. De 21 waterschappen hebben hun ambitie vastgelegd in de strategische visie 'Op weg naar klimaatneutraliteit', waarin ook staat dat ze hun klimaatvoetafdruk nog beter in beeld gaan brengen. Ze kijken naar de broeikasgassen

die ze zelf veroorzaken, waaronder lachgas en methaan bij de rioolwaterzuiveringen, maar ook naar de uitstoot van derden die in opdracht van de waterschappen werken. Verder streven zij naar beperking van de emissies van broeikasgassen in hun omgeving, zoals uit veenweiden, oppervlaktewater en waterbodems.

Een tussenstap is de energieneutraliteit die de waterschappen voor 2025 als sector zijn overeengekomen in het klimaatakkoord van 2019. Dit door zo min mogelijk energie te verbruiken en zo veel mogelijk duurzame energie zelf op te wekken, bijvoorbeeld uit rioolwater. De waterschappen beschikken over ruim driehonderd rioolwaterzuiveringen en beschouwen die in toenemende mate als een slim lokaal energiesysteem. Goede voorbeelden zijn de versnelde productie van groen gas en innovaties zoals groene waterstof voor de rioolwaterzuivering. Ook aquathermie – woningen duurzaam verwarmen en koelen met water – heeft grote potentie. Het potentieel aan duurzame bronnen waarover de waterschappen beschikken overstijgt de eigen energiebehoefte.

Als dé duurzame waterbank steunen wij de ambitie van de waterschappen volop. Wij staan klaar om hen van passende en zo goedkoop mogelijke financiering te voorzien. Het werk van de waterschappen is

kapitaalintensief en de noodzaak van substantieel hogere investeringen en dus financieringen neemt alleen maar toe. Dat werd pijnlijk duidelijk bij de overstromingen in Limburg in 2021. Het is essentieel dat financiering aantrekken en investeringen doen op een verantwoorde manier gebeurt. De schuldquote – de omvang van de schuld in verhouding tot de jaarlijkse opbrengsten – van veel waterschappen is al vrij hoog. Tegelijkertijd worden verdere investeringen in waterbeheer en waterkwaliteit voorzien. Dit maakt naar de toekomst een goede afweging van (belasting)tariefstijgingen en beheersing van de schuldenlast essentieel.

Innovatie in de sector

De waterschappen zijn altijd op zoek naar nieuwe manieren om waterbeheer beter, goedkoper en duurzamer te maken. Een drijvende kracht hierachter is innovatie. Voor het opschalen van innovatieve projecten is vaak risicokapitaal nodig, maar risicodragend vermogen verstrekken past niet binnen de risicobereidheid van onze bank. Om toch een rol te kunnen spelen, lanceerden we begin 2021 het NWB Waterinnovatiefonds.

Het NWB Waterinnovatiefonds is een zelfstandig fonds dat op afstand van de bank staat. Het financiert innovatieve projecten van waterschappen die breed toepasbaar zijn en bijdragen aan de verduurzaming van Nederland. Te denken valt aan innovaties in klimaatadaptatie, klimaatmitigatie, circulaire economie, biodiversiteit, waterkwaliteit, waterveiligheid en de energietransitie. Opschaling van dergelijke innovatieve projecten komt moeilijk van de grond, doordat het niet eenvoudig is om risicodragend vermogen te verkrijgen. Het NWB Waterinnovatiefonds heeft als doel deze projecten verder te helpen na de pilotfase. Het verstrekt achtergesteld vermogen, altijd als cofinanciering: het fonds draagt maximaal 50% van het benodigde risicodragend vermogen bij en minimaal een derde komt van een of meer waterschappen. In 2022 was het fonds bezig met zijn eerste transacties. We hebben in 2022 een bijdrage van € 2,1 miljoen verstrekt aan het NWB Waterinnovatiefonds.

Ook op een andere manier moedigen we al jaren innovatie aan in de sector. Samen met de Unie van Waterschappen reiken we elke twee jaar de Waterinnovatieprijs uit. Hiervoor komen projecten in aanmerking die toepasbaar zijn binnen de taken en verantwoordelijkheden van waterschappen. De laatste uitreiking van de Waterinnovatieprijs was in 2021 en de volgende vindt dus plaats in 2023.

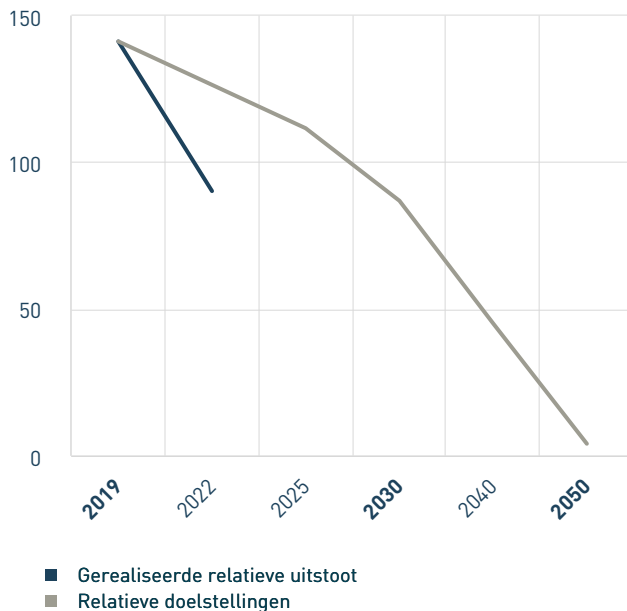
Klimaatimpact waterschappen

		DEKKINGS- PERCENTAGE (%)	KREDIET- PORTEFEUILLE (x € miljoen)	EMISSIE- INTENSITEIT (in tonnen CO ₂ e/ € miljoen)
 WATER- SCHAPPEN	2022	100%	7.977	90,2
	2021	100%	7.172	114,2
	2019	100%	6.327	141,2

De klimaatimpact van de waterschappen laat de gewenste trend zien. Zowel de absolute klimaatimpact in ton CO₂e als de relatieve klimaatimpact in ton CO₂e per gefinancierde € 1 miljoen is in 2022 gedaald ten opzichte van het jaar ervoor. De sector opereert daarmee in lijn met het klimaatimpactreductiepad dat we hebben vastgesteld in ons klimaatactieplan. Daarnaast neemt het fossiele-energieverbruik af en de productie van duurzame energie toe. Belangrijker nog is dat de sector, onder leiding van de Unie van Waterschappen, goed onderbouwde en ambitieuze doelstellingen kent voor klimaat en energie. Onderdeel van deze doelstellingen is dat de waterschappen in 2030 hun uitstoot van methaan en lachgas willen hebben gereduceerd met respectievelijk 80% en 50% ten opzichte van 2021. Wij hebben onze eigen reductiedoelstelling voor de waterschappen op basis hiervan herijkt. De klantgesprekken die we in 2022 voerden met de waterschappen bevestigden hun gedrevenheid om de sector robuust en verantwoord te ontwikkelen.

GEREALISEERDE RELatieve UITSTOOT WATERSCHAPPEN

in ton CO₂e-uitstoot per € miljoen

Naast de klimaatactiviteiten zijn de waterschappen actief bezig met het behoud en herstel van biodiversiteit. De waterschappen werken aan biodiversiteitsherstel binnen een wettelijk kader, dat bijvoorbeeld de Kaderrichtlijn Water (KRW) en nationale natuurwetgeving omvat. Zij vinden dat zij zowel een maatschappelijke verantwoordelijkheid als een unieke positie hebben om de biodiversiteit te versterken. Afgelopen jaar hebben zij het Raamwerk Biodiversiteit ontwikkeld dat de waterschappen een richtlijn biedt voor

biodiversiteitsherstel en indicatoren bevat gericht op beleid, maatregelen en effect.

De waterschappen geven wat ons betreft het goede voorbeeld met hun duurzaamheidsaanpak. Zij proberen water en bodem sturend te maken bij de ontwikkeling van Nederland en kijken zo op een geïntegreerde manier naar de inrichting van ons land. Het kabinet heeft die aanpak overgenomen.

Drinkwaterbedrijven

Drinkwaterbedrijven, ook wel waterbedrijven genoemd, zijn van oudsher klant van onze bank. Hun taak om voldoende drinkwater van goede kwaliteit te leveren aan consumenten en andere afnemers is vastgelegd in de Drinkwaterwet. De Drinkwaterwet sluit privatisering van drinkwaterbedrijven uit, zodoende vormen zij een vast onderdeel van de publieke sector. Ook worden in deze wet de drinkwateractiviteiten beschermd en de tarieven en bijbehorende vermogenskosten gereguleerd. De wettelijke eisen en normen voor drinkwater zijn vastgelegd in het Drinkwaterbesluit. Daarin staan ook de normen waaraan het ingenomen grond- en oppervlaktewater moeten voldoen.

In 2022 verstrekten NWB Bank € 190 miljoen aan langlopende financiering aan drinkwaterbedrijven (2021: € 161 miljoen). We hebben daarmee opnieuw ons marktaandeel in deze sector vergroot. De totale omvang

van onze uitstaande financiering bij drinkwaterbedrijven bedroeg eind 2022 € 1.134 miljoen (2021: € 936 miljoen).

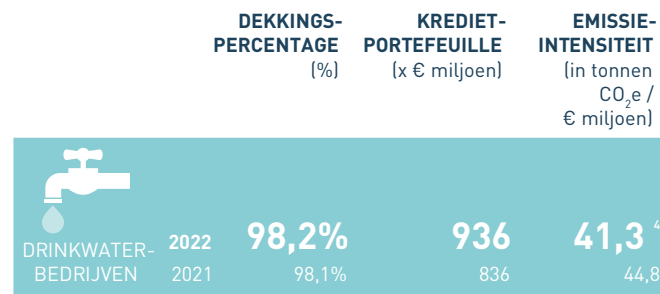
Grotere vraag, minder bronnen

De drinkwaterbedrijven staan voor grote uitdagingen. De vraag naar drinkwater neemt toe, terwijl de beschikbaarheid en kwaliteit van bronnen afneemt. De afname van drinkwaterbronnen is te wijten aan droogte en verzilting door klimaatverandering, de afname in drinkwaterkwaliteit aan opkomende stoffen als pyrazool, PFOA en GenX, medicijnresten en micro-organismen. Tegelijkertijd stijgt de vraag naar drinkwater door bevolkingsgroei, klimaatverandering, economische ontwikkelingen en een groeiend drinkwaterverbruik per hoofd van de bevolking. Daar komt nog eens bij dat ontwikkelingen in cyber security, de energietransitie en toenemend gebruik van bodem en ondergrond om aandacht vragen.

Om de drinkwatervoorziening in de toekomst te waarborgen, verwachten de drinkwaterbedrijven de komende jaren een sterke stijging van noodzakelijke investeringen in de drinkwaterinfrastructuur en natuurbeheer. Deze investeringen financieren zij met inkomsten uit de levering van drinkwater, maar ze trekken ook externe financiering aan, onder andere bij onze bank. Om de drinkwaterbedrijven tegemoet te komen, heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in 2021 de gereguleerde maximale vermogenskostenvoet (WACC) voor de periode 2022-2024

licht verhoogd. Het ministerie heeft onze bank als een van de belangrijkste financiers van de drinkwatersector hierover geconsulteerd.

Klimaatimpact drinkwaterbedrijven

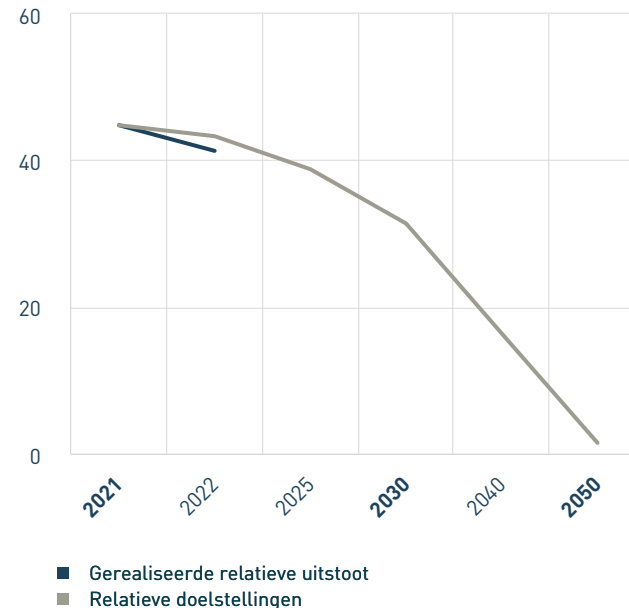
Voor 98% van onze kredietverlening aan de drinkwaterbedrijven hebben we de klimaatvoetafdruk in beeld en die kwam in 2022 overeen met 38 kiloton CO₂-equivalent (2021:37 kiloton CO₂-equivalent). Dat komt neer op een emissie-intensiteit van 41,3 ton CO₂-equivalent per € 1 miljoen (2021: 44,8 ton CO₂-equivalent per € 1 miljoen).

De relatieve impact door de financiering van drinkwaterbedrijven is in ton CO₂e per gefinancierde € 1 miljoen afgenomen met circa 7,8%. De sector opereert in lijn met het klimaatimpactreductiepad zoals wij dat hebben vastgelegd in ons klimaatactieplan en heeft het fossiel elektriciteitsverbruik aanzienlijk verminderd. We stellen vast dat drinkwaterbedrijven zich bewuster zijn van de impact die ze hebben, waarbij een aantal

van hen ambitieuze doelstellingen heeft gedefinieerd en een strategie heeft ontwikkeld om die doelstellingen te behalen. Bij gebrek aan sectordoelstellingen is extra aandacht nodig voor de ambities van onze individuele klanten.

GEREALISEERDE RELATIEVE UITSTOOT DRINKWATERBEDRIJVEN

in ton CO₂e-uitstoot per € miljoen

CASUS: BANK VAN EN VOOR DE PUBLIEKE WATERSECTOR

Tom Vereijken

heemraad

Waterschap Zuiderzeeland

Huub Verhagen

accountmanager Public Finance

NWB Bank

Een waardevolle incentive

VOOR WATERSCHAP ZUIDERZEELAND LOONT DUURZAAMHEID DUBBEL

Sinds maart 2022 heeft Waterschap Zuiderzeeland bij NWB Bank een aan duurzaamheid gekoppelde lening, ofwel sustainability linked loan, lopen. “Wij werken aan een toekomstbestendig waterschap. Deze lening geeft ons een extra drive om onze klimaatdoelen en sociale doelen te behalen”, zegt heemraad Tom Vereijken.

Transactie

Lening van in totaal € 21 miljoen

Kengetallen Waterschap Zuiderzeeland

- 150.000 hectare land
- 430.000 inwoners
- 251 kilometer dijken
- 1.200 kilometer vaarten en tochten
- 7 hoofdgemalen en 5 afvalwaterzuiveringsinstallaties

Het eerste meetmoment moet nog komen, maar Tom ziet nu al dat de lening een positief effect heeft op de organisatie. Tom Vereijken maakt deel uit van het dagelijks bestuur van het waterschap dat zorgdraagt voor veilige dijken, schoon en voldoende oppervlaktewater en zuivering van afvalwater in Flevoland en kleine delen van Friesland en Overijssel. Bij de aanstelling van dit bestuur in 2019 werd het zaadje voor de lening al geplant.

Deel van het dagelijks werk

Bij de start in 2019 was het waterschapsbestuur het al snel eens over de thema's die veel aandacht moesten krijgen. Tom: “Om het waterschap toekomstbestendig te maken, wilden we bij de uitvoering van onze taken volop inzetten op doelen die bijdragen aan klimaatmitigatie, biodiversiteit, duurzaamheid en duurzame energie. Wel nog een belangrijke vraag was op welke wijze we daar invulling aan gingen geven. Het idee van een speciale

directie viel al snel af. Extra overhead was niet wenselijk en bovendien was haast geboden om met deze thema's aan de slag te gaan. Daarom kozen we ervoor de taken te integreren in het dagelijks werk."

Financiering onder de loep

Om adequaat invulling te geven aan de nieuwe strategie nam het bestuur ook de financiering van het waterschap onder de loep. Zo raakte het in gesprek met NWB Bank over een sustainability linked loan. De lening houdt in dat het waterschap een korting krijgt op de rente als het een aantal prestatie-indicatoren behaalt. Het bracht de uitdaging met zich mee om samen met de bank goed meetbare en breed gedragen parameters vast te stellen. Dat was niet eenvoudig, vertelt Tom. "Omdat het voor zowel de bank als voor ons de eerste sustainability linked loan was, kostte het behoorlijk wat inspanning, maar we zijn blij dat het is gelukt. De lening geeft ons een extra drive en stimuleert de organisatie continu proactief met duurzaamheid bezig te zijn." "Dat is precies wat wij met de lening voor ogen hadden", vult Huub Verhagen van NWB Bank aan. "Wij willen organisaties stimuleren meerjarig en substantieel bij te dragen aan duurzaamheidsdoelen. Het is fijn dat we in die opzet geslaagd zijn, met veel dank ook aan de inspanningen vanuit het waterschap."

Op koers

Het waterschap is goed op weg de afgesproken doelen van de lening te behalen. Een van de prestatie-indicatoren betreft vermindering van de klimaatvoetafdruk. Een windpark dat in aanbouw is in de omgeving van Dronten en Lelystad gaat daaraan veel bijdragen, verwacht Tom. Windpark Hanze, waarin het waterschap participeert, omvat vijftien windturbines en is onderdeel van Windplan Groen. Dat plan behelst vervanging van de huidige 76 windmolens in oostelijk Flevoland door negentig windturbines met meer vermogen. Deze gaan huishoudens en bedrijven in de loop van 2023/2024 voorzien van duurzame energie. Het brengt het waterschap weer een stap verder op weg naar energieneutraliteit. Gezamenlijk hebben de waterschappen in Nederland afgesproken in 2025 energieneutraal te zijn.

Biodiverse dijken

Biodiversiteit is bij Waterschap Zuiderzeeland ook een belangrijk thema en een tweede prestatie-indicator van de lening. Tom: "We zijn bezig om de biodiversiteit op en rondom onze dijken en watergangen te vergroten. Dit doen we onder andere door een andere methode van maaien en door het zaaien van kruidenrijk gras op dijken." Daar blijft het niet bij. Bij de versterkingen die het waterschap gaat aanbrengen bij de IJsselmeerdijk en Ketelmeerdijk heeft biodiversiteit eveneens de aandacht. "In plaats van damwanden of verhogingen hebben we gekozen voor vooroevers. Die zorgen voor extra

bescherming tegen overstromingen en tegelijkertijd voor een aantrekkelijk gebied voor diverse soorten vissen en planten", legt Tom uit.

Diversiteit op de werkvloer

Bij de zorg voor schoon en voldoende water en het op orde houden van de dijken komt voor het waterschap flink wat werk kijken. Tom ziet daarbij aanknopingspunten met de derde prestatie-indicator van de lening. "Onze HR-afdeling zet zich in om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan te trekken. We vinden diversiteit aan personeel belangrijk en willen hierin graag een sociale rol vervullen." De lening helpt volgens Tom niet alleen om snel stappen te maken in de afgesproken prestaties, maar nodigt ook uit om over andere doelen in gesprek te gaan. "Bij het waterschap kijken we steeds verder vooruit en over vijf jaar, als deze overeenkomst afloopt, zullen we zeker aanleiding zien om deze vorm van lening voort te zetten."

De lening nodigt uit tot daadkracht

CASUS: BANK VAN EN VOOR DE PUBLIEKE WATERSECTOR

Transactie

Lening van € 25 miljoen

Kerncijfers Vitens (2022)

- >1.500 medewerkers
- 2.727.000 aansluitingen
- 349 miljoen m³ levering drinkwater
- € 367 miljoen omzet drinkwater
- € 200 miljoen bruto-investeringen

Jacco Dijkhuizen
treasurer Vitens

Elke Druppel Duurzaam

SCHONE TOEKOMST VOOR SCHOON WATER

Niets heeft zo'n schoon imago als drinkwater. Terecht, het zorgde voor een ommekeer in hygiëne en ziektebestrijding. Maar de productie is zoals bij vrijwel alles wat geproduceerd wordt energie-intensief en dus allesbehalve klimaatneutraal. Vitens weet dat er nog veel winst te behalen is. "Een enorme uitdaging, maar die kunnen wij aan."

Eddy Janssen
programmamanager
duurzaamheid Vitens

Aan het woord is Jacco Dijkhuizen, sinds 2009 werkzaam bij Vitens en sinds halverwege 2022 treasurer van het drinkwaterbedrijf voor het noordoosten van het land. "Het is een grote opgave, waarvoor de investeringen de afgelopen jaren van € 100 miljoen per jaar naar € 200 miljoen in 2022 zijn gegaan en die de komende jaren nog verder stijgen." Vitens tuigde een strategie op, Elke Druppel Duurzaam in 2030, met steun van de aandeelhouders: gemeentes en provincies. Vanwege de grote investeringsbehoefte stelde het ook een Green Finance Framework op. Behalve Jacco speelt Eddy Janssen daar een rol in, als programmamanager duurzaamheid. "Duurzaamheid gaat verder dan alleen de klimaatvoetafdruk", onderstreept hij. "Vitens is een grootgrondbezitter, dus het gaat ook over biodiversiteit, natuurontwikkeling, natuurvriendelijk bouwen en hergebruik van reststromen."

Duurzaam product dat wel energie kost

Nee, uit pr-oogpunt hoeft Vitens het niet te doen, erkent Eddy. “Schoon drinkwater is een duurzaam product, ooit begonnen om ziektes als de pest uit te bannen. Maar de productie heeft wel degelijk impact op het milieu. Twee derde van onze voetafdruk is te wijten aan elektriciteitsverbruik. We pompen water op uit de grond, zuiveren het en daarna pompen we het rond voor de distributie. Dat kost allemaal energie. Gelukkig hebben onder andere procestechnologen er altijd voor gezorgd dat dit zo efficiënt mogelijk gebeurt.” Maar, voegt Jacco er nog maar eens een uitdaging aan toe: “De vraag naar water groeit met de bevolking en door vervuiling moeten we het extra zuiveren, wat extra energie kost.” Hernieuwbare energie is dus cruciaal. Eddy: “Die genereren we deels zelf, maar voor onze terreinen is natuurontwikkeling misschien nog wel belangrijker dan windmolens plaatsen.”

Methaanafvang voor groene energie

En dan is er nog de omstandigheid dat Vitens opereert in een veenrijk gebied. “Met als gevolg dat er bij het oppompen van water methaan vrijkomt en in de atmosfeer belandt. Methaan is een 32 maal zo schadelijk broeikasgas als CO₂”, vertelt Eddy. Ook een uitdaging waar Vitens wel raad mee weet. “Op een aantal productielocaties zijn we begonnen met methaanafvang. Dit gas voeden we in een gasturbine om groene elektriciteit te produceren voor onze processen.” Groene stroom komt ook van zonnepanelen. “Die willen we

op veel meer productielocaties plaatsen.” Het volgende obstakel is dat je in deze tijden van schaars personeel lastig bouwers kunt vinden, plus dat bouwprojecten moeten voldoen aan de stikstofnormen. Jacco: “Veel van onze locaties zitten tegen Natura 2000-gebieden aan.”

Water vasthouden voor droogte

In Nederland zijn we verwend: de lampen gaan altijd aan en de kraan stroomt wanneer we maar willen. Toch is door klimaatverandering en toenemende droogte dat laatste niet meer zo vanzelfsprekend in de toekomst. Zorgen zijn er met name in de Achterhoek en Twente. “De inzet is om water in natte periodes vast te houden voor droge periodes”, vertelt Jacco. “Met ons programma Panorama Waterland streven we ernaar regenwater zo veel mogelijk te laten infiltreren en vast te houden in droge gebieden”, voegt Eddy toe. “En als vergezicht voor 2100 moeten we wellicht afscheid nemen van productielocaties op hoge zandgronden, om die gebieden vanuit andere locaties te bevoorraden. Zo zijn we bezig met zowel klimaatmitigatie als -adaptatie.”

Ambitieuze, goed uitgewerkte strategie

NWB Bank, al zo'n vijf jaar partner van Vitens, is onder de indruk van de aanpak van het drinkwaterbedrijf, stelt sustainability analyst Hielke van der Aa. “Ik heb in 2022 tientallen gesprekken gevoerd met klanten en Vitens valt op met een ambitieuze, goed uitgewerkte strategie die loopt tot 2050. De plannen zijn betrouwbaar en toekomstbestendig, met een gedetailleerde marginale

emissiekostencurve.” Vitens heeft van ruim vijftig maatregelen de kosten en het reductiepotentieel in kaart gebracht, beaamt Eddy. “We moeten van 150 kiloton CO₂-equivalent naar 100 kiloton in 2030. Hoe kun je dat het snelst en efficiëntst realiseren? De voortgang monitoren we jaar na jaar.” Zoals gezegd vergt dat omvangrijke investeringen, maar misschien ook wel een mentaliteitsverandering. Jacco: “Mensen realiseren zich niet hoe spotgoedkoop een mooi product als drinkwater is.”

**We monitoren
de voortgang
jaar na jaar**

Hielke van der Aa
sustainability analyst
NWB Bank

NWB FONDS BEVORDERT KLIMAATADAPTATIE

Stamvermogen

€ 20,5 miljoen

Jaarlijks beschikbaar

€ 800.000

In 2006 richtte NWB Bank het NWB Fonds op om internationale projecten van de waterschappen te financieren. Sinds 2018 voeren de waterschappen veel van deze projecten uit via de Blue Deal, een gezamenlijk programma met de ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Waterstaat. Dit programma wil wereldwijd 20 miljoen mensen aan voldoende en schoon water helpen in een waterveilige omgeving. Het NWB Fonds heeft jaarlijks ongeveer € 800.000 beschikbaar voor de ondersteuning, waarbij de focus nu ligt op klimaatadaptatie.

Het NWB Fonds heeft een duidelijke koers. Met de financiering van de projecten dragen we constructief bij aan de gezamenlijke waterambitie van de waterschappen en de Sustainable Development Goals van de VN.

Van zanddammen tot herbebossing

In 2022 zijn enkele langlopende projecten afgerond en diverse nieuwe projecten gestart. Stuk voor stuk zijn het projecten die goed binnen de koers van het fonds passen. In Mozambique zijn bijvoorbeeld zanddammen aangelegd in rivieren om water langer vast te houden. In Indonesië is geholpen bij de aanleg en het beheer van polders, zodat woonwijken niet meer tweemaal per dag overstromen door bodemdaling en zeespiegelstijging. En samen met acht Centraal-Amerikaanse landen is een plan gemaakt om het waterbeheer in riviersystemen structureel te verbeteren.

In Kenia werkt men nu aan een beheerplan voor het Thika-stroomgebied, dat in toenemende mate met droogte te maken krijgt. Dat doet het project met de 'social search'-methode, waarbij alle belanghebbenden samenkomen in een volksraadpleging. Een ander project ontwikkelt kennis en tools voor effectieve herbebossing in Burkina Faso en Tanzania. Herbebossing helpt tegen erosie, oftewel voorkomt dichtslibben van watersystemen en zorgt dat de bodem beter water vasthoudt. Als derde loopt er een pilot met wetlands als natuurlijke zuivering van afvalwater in Ethiopië. Tot slot onderzoekt een

Focus op klimaatadaptatie

Bert van Boggelen, directeur NWB Fonds: “Het fonds is een buitenboordmotor voor de Blue Deal en andere internationale waterschapsprojecten. Wij willen een herkenbare plus zetten op klimaatadaptatie, want dat is de meest urgente uitdaging in het waterbeheer. Bij

voorkeur op een natuur- en mensinclusieve manier. We cofinancieren projecten en trainen een ‘vliegende brigade’ van klimaatexperts die de projecten als adviseurs kunnen inzetten.”

vierde project de mogelijkheden voor een kennisplatform voor waterbeheerders op eilanden in Europa, de Caraïben en de Pacific. Deze waterbeheerders worstelen allemaal met vergelijkbare klimaatuitdagingen, zoals overstroming en verzilting, waardoor een kennisplatform veel toegevoegde waarde kan bieden.

KIWI's klaarstomen

Omdat waterbeheer in het buitenland heel wat anders is dan in Nederland, heeft het NWB Fonds een trainingsprogramma voor waterschappers in het leven geroepen: het KIWI-programma, waarbij KIWI staat voor Kennismaking en Introductieprogramma Waterschappen Internationaal. Het trainingsprogramma stoomt de waterschappers klaar voor internationaal werk, met aandacht voor bijvoorbeeld verschillen in cultuur, landgebruik en governance. De eerste groep heeft succesvol de finish gehaald; ze noemen zich trots ‘KIWI originals’. Ze konden pas afgelopen jaar op reis vanwege de coronapandemie, maar hebben nu bijna allemaal een vaste plek gevonden in een van de waterschapsprojecten.

Deelnemer Valerie Le Gallou doet bijvoorbeeld mee aan project Crocodile River in Zuid Afrika. Dit project werkt aan beter beheer van waterzuiveringsinstallaties, zodat de kwaliteit van de rivier verbetert. Le Gallou: “Waterzuiveren is technisch overal hetzelfde, maar vraagt in Zuid-Afrika andere maatregelen dan bij ons. Het gaat daar vooral om het trainen van personeel, planmatig beheer en onderhoud en het bevorderen van samenwerking tussen instanties. Je bent met technische mensen in gesprek, maar zit ook met bestuurders aan tafel.” Nederlandse adviseurs gaan een paar keer per jaar naar het projectgebied om hierbij te helpen, tussendoor houden ze digitaal contact. Ook is vanuit Zuid-Afrika een team zuiveringsoperators in Nederland op werkbezoek geweest. “Heel inspirerend, zo ontstaat een internationaal netwerk van experts”, zegt Le Gallou.

Ervaringen meenemen naar Nederland

Inzet in het buitenland verandert je blik, ook op het eigen werk. Die conclusie trokken de KIWI's tijdens hun laatste bijeenkomst. “Je moet flexibel en pragmatisch zijn om in andere omstandigheden overeind te blijven. Het verschil

tussen de Nederlandse en buitenlandse aanpak moet je overbruggen. Die ervaring neem je mee naar je eigen waterschap”, aldus Le Gallou.

Ook werkinhoudelijk vallen dingen te leren in andere landen, merkte Rachid Abraimi. Hij ging als KIWI mee naar Colombia. Daar loopt een project met participatieve monitoring, dat wil zeggen dat inwoners meehelpen om informatie over het watersysteem te verzamelen. De bevolking is als het ware het verlengstuk van de waterbeheerorganisatie. “Ik was onder de indruk van de manier waarop ze in Colombia gebruikmaken van social media om op een heel laagdrempelige manier te communiceren met stakeholders. Daar kunnen we in Nederland echt nog wat van leren.”

Meer informatie over het NWB Fonds is te vinden op de website www.nwbfonds.nl of via het secretariaat: rchedi@uvw.nl.

ESSENTIËLE SPELER IN DE FINANCIERING VAN DE NEDERLANDSE PUBLIEKE SECTOR

NWB Bank is er voor de brede Nederlandse publieke sector. Gelijk vanaf de oprichting stelden de waterschappen onze bank ook open voor andere publiekrechtelijke en semipubliekrechtelijke organisaties, zoals gemeenten, zorginstellingen en woningcorporaties, maar ook sportverenigingen met een gemeentegarantie. Door de jaren heen zijn we uitgegroeid tot een essentiële financier binnen het publieke domein. We bevorderen een scherp, gevarieerd en innovatief speelveld waarin efficiënt en effectief wordt omgegaan met de publieke middelen. De afgelopen tien jaar hebben we in totaal bijna € 80 miljard aan leningen verstrekt en met een balanstotaal van ruim € 73 miljard zijn we qua grootte de vijfde bank van Nederland.

In 2022 wisten we ons significante marktaandeel in de (semi-)publieke sector te bestendigen en de beschikbaarheid en betaalbaarheid van financiering voor al onze klanten te waarborgen. Door efficiënte bundeling van de financieringsbehoeften van onze klanten en door onze hoge kredietwaardigheid en financiële deskundigheid kunnen we op de internationale geld- en kapitaalmarkten goedkope financiering met lange looptijden aantrekken. We hebben aangetoond ook in lastige tijden, zoals tijdens de kredietcrisis en de COVID-19-pandemie, als promotional bank altijd beschikbaar te zijn voor onze klanten.

Betaalbare en passende financiering

Wij zorgen ervoor dat onze kredietverlening betaalbaar is en blijft. We streven geen winstmaximalisatie na en zoeken altijd naar de goedkoopste manier om onszelf te financieren en het voordeel door te geven aan onze klanten. Dat is ook de reden waarom we gebruikmaakten van de TLTRO-faciliteit van de ECB. De tarieven en voorwaarden hiervan waren in de coronacrisis dusdanig aantrekkelijk dat het in het belang van onze klanten was van deze goedkope funding gebruik te maken om de voordelen via nieuwe kredietverlening aan hen door te geven. Een ander voorbeeld is de uitgifte van duurzame obligaties, een onderscheidend onderdeel van onze bedrijfsvoering. De uitgifte van duurzame obligaties is veelal gunstiger dan de uitgifte van traditionele obligaties en ook dat voordeel geven we door aan de klanten van de bank.

We vinden het niet alleen belangrijk dat onze financiering beschikbaar en betaalbaar is voor de publieke sector, ze moet vooral ook passend zijn. We stemmen onze producten en diensten daarom altijd af op de behoefte en kennis van de klant, waarbij we de aard van de sector, het investeringsprofiel en de visie van de toezichthouder in acht nemen. Voordat we nieuwe financiële producten aanbieden, doorlopen deze eerst het interne productgoedkeuringsproces. Hierbij wordt

mede gekeken naar de geschiktheid van een product voor een specifieke klantengroep. Dit proces speelt een centrale rol bij onze productverantwoordelijkheid en alle relevante afdelingen binnen de bank zijn hierbij betrokken. Producten en diensten die eenmaal zijn goedgekeurd, worden jaarlijks geëvalueerd in het Asset & Liability Committee (ALCO) van de bank.

Klantvalidatie

Voordat we een krediet afsluiten, doorlopen we bij iedere nieuwe klant de *customer due diligence* (CDD): het klantvalidatieproces. Bestaande klanten worden periodiek gereviseerd en het team kredietbeheer van de afdeling Public Finance speelt hierin een belangrijke rol. De klantvalidatie intensiveren was een belangrijk onderdeel van de eerste werkstroom van het Lighthouse-programma: 'Stable banking'. Deze werkstroom hebben we afgelopen zomer succesvol afgerond.

Zodra een klant is gevalideerd en een financiering is afgesloten, geven we die klant alle gewenste aandacht, ongeacht omvang of kredietvolume. Zo willigen we verzoeken voor een klantbezoek – al dan niet digitaal – in principe altijd in en bieden we al onze klanten maatwerkoplossingen als zij daarom vragen. Goede voorbeelden zijn aflosschema's op maat en medewerking aan vervroegde aflossing. We denken proactief mee

met onze klanten bij de optimalisering van hun leningenportefeuille. Gezien de gestegen rente op de kapitaalmarkten konden we afgelopen jaar wel minder looptijdverlengingen doorvoeren.

Sustainability linked loans

Een bijzondere vorm van passende financiering is de aan duurzaamheid gekoppelde lening, ook wel *sustainability linked loan* (SLL) genoemd. Bij dit soort leningen spreken we met de klant vooraf een aantal te behalen duurzame prestatie-indicatoren af en ontvangt de klant een korting op de rente als deze worden behaald. Zodoende willen wij de (verdere) verduurzaming van onze klanten op een positieve wijze stimuleren en helpen versnellen. Duurzaamheid weegt overigens bij alle nieuwe leningen en de beoordeling van bestaande klanten zwaar, niet alleen bij SLL's. Sinds 2022 beoordelen we alle kredietverlening aan de hand van ons klimaatactieplan. Hierin hebben we op klant- en sectorniveau CO₂e-reductiedoelstellingen vastgelegd die we met onze klanten bespreken. Daar waar nodig wijzen we klanten op hun verantwoordelijkheid in duurzaamheid. Dit alles moet ervoor zorgen dat de CO₂e-uitstoot van onze kredietportefeuille elk jaar daalt en uiteindelijk per saldo wordt teruggebracht tot nul in uiterlijk 2050.

Woningcorporaties

De meeste financiering ging ook in 2022 naar woningcorporaties. Dat is niet vreemd, aangezien zij de grootste financieringsbehoefte van al onze

klantgroepen in de Nederlandse publieke sector hebben. We verstrekten voor € 6,3 miljard aan financiering aan woningcorporaties (2021: € 7,7 miljard). Dit bedrag bestaat uit de primaire kredietvraag plus de herziening van kredietopslagen op bestaande leningen. De verwachting is dat woningcorporaties de komende jaren meer gaan lenen vanwege de enorme verduurzamingsopgave en de woningtekorten. De opdracht van de rijksoverheid is dat corporaties tot en met 2030 250.000 nieuwe sociale huurwoningen bouwen.

Eind 2022 hadden we voor € 31 miljard aan kredietverlening uitstaan bij woningcorporaties. Eind 2021 bedroeg de omvang van onze portefeuille € 30,5 miljard op een totaal van circa € 84 miljard door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) geborgde leningen in Nederland. Onze bank financiert circa 37% van de uitstaande geborgde schuld van woningcorporaties, veelal voor de lange termijn en dankzij de garantstelling van WSW tegen aantrekkelijke renten en voorwaarden. De lange looptijden sluiten goed aan bij de afschrijftermijn van de activa (woningen) van de corporaties, die doorgaans zo'n veertig tot vijftig jaar duurt.

Als NWB Bank financieren we alleen dat deel van de schuld van woningcorporaties dat onder de borging van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw valt. Dit zijn de DAEB-activiteiten: Diensten van Algemeen Economisch Belang. Het verzekert ons ervan

dat al onze kredietverlening aan woningcorporaties bijdraagt aan het creëren van maatschappelijke meerwaarde. Woningcorporaties zorgen voor goede en betaalbare sociale woningen voor mensen die deze nodig hebben. In veel gevallen gaat het om huishoudens met een bescheiden inkomen. Verder hebben corporaties bijzondere aandacht voor mensen die door een sociale, medische of psychische oorzaak geen woonruimte kunnen vinden en voor statushouders. Woningcorporaties werken daarnaast aan een gezonde en veilige leefomgeving.

Voortrekkersrol verduurzaming

Samen beheren de woningcorporaties circa 2,3 miljoen huurwoningen, waarin vier miljoen mensen wonen. Dat is 29% van de Nederlandse woningvoorraad. Vanwege de omvang van hun woningvoorraad en hun maatschappelijke rol wordt van woningcorporaties een voortrekkersrol verwacht in de verduurzaming. Verduurzaming vormt een steeds belangrijker aspect in het beleid van de corporaties, waarmee zij bijdragen aan de klimaatdoelen uit het klimaatakkoord van Parijs. Het doel om in 2050 CO₂e-neutraal te zijn vergt grote investeringen. Bijvoorbeeld voor de verduurzaming van bestaande woningen door isolatie, slimme verlichting en slimme meters en de plaatsing van installaties voor hernieuwbare energie. De nog te bouwen woningen dienen te voldoen aan de laatste milieueisen en circulair en duurzaam gebouwd te worden.

Deze aanpassingen en aanvullende eisen kosten extra geld en vereisen grote budgetten. Op 1 januari 2023 is de verhuurderheffing afgeschaft en komt er bij corporaties jaarlijks circa €1,7 miljard aan investeringsruimte vrij. Daar staan bindende prestatieafspraken tegenover voor een verdubbeling van de bouwproductie van sociale huurwoningen, vergaande verduurzaming van meer dan 675.000 woningen, huurmatiging en een huurverlaging voor de laagste inkomens. Bovendien investeren de corporaties in woningverbetering. Uitgangspunt is dat de verduurzaming van woningen zowel voor de corporaties als voor de huurders betaalbaar is.

Vestia

Als bank van en voor de publieke sector vinden we het belangrijk om onze maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen. Daarom hielpen we in 2012 de woningcorporatie Vestia toen zij in de problemen kwam door liquiditeitsverplichtingen als gevolg van een grote derivatenportefeuille. De afgelopen jaren werd duidelijk dat Vestia moeite bleef houden om ook op de langere termijn de volkshuisvestingstaak te vervullen. Daarom kwam de corporatiesector met een structurele oplossing, waarbij Vestia zich uiteindelijk opsplijt in drie woningcorporaties.

Ter voorbereiding van deze splitsing hebben we als bank in 2021 een leningruil tussen Vestia en alle andere woningcorporaties gefaciliteerd. Het afgelopen jaar hebben we meegewerkt aan een aantal activa-

passivatransacties, zodat andere corporaties een deel van de woningen en bijbehorende financieringen van Vestia konden overnemen. In december vond het sluitstuk van dit traject plaats: de opsplitsing van Vestia in drie nieuwe corporaties met ingang van 1 januari 2023. Sindsdien is de uitstaande leningportefeuille verdeeld over de drie juridische opvolgers: Hof Wonen in Den Haag, Hof Wonen in Rotterdam en Stedelink in Delft-Zoetermeer. Met deze opsplitsing is een einde gekomen aan het tijdperk Vestia.

Klimaatimpact woningcorporaties

		DEKKINGS- PERCENTAGE (%)	KREDIET- PORTEFEUILLE (x € miljoen)	EMISSIE- INTENSITEIT (in tonnen CO ₂ e/ € miljoen)
 WONING- CORPORATIES	2022	99,9%	30.586	12,6
	2021	99,9%	30.391	13,6
	2019	99,8%	30.265	16,9

We hebben de klimaatimpact van onze kredietverlening aan woningcorporaties vrijwel volledig in beeld. Eind 2022 bedroeg deze 388 kiloton CO₂-equivalent (2021: 411 kiloton). Dat levert een emissie-intensiteit op van 12,6 ton CO₂-equivalent per € 1 miljoen (2020: 13,6 kiloton).

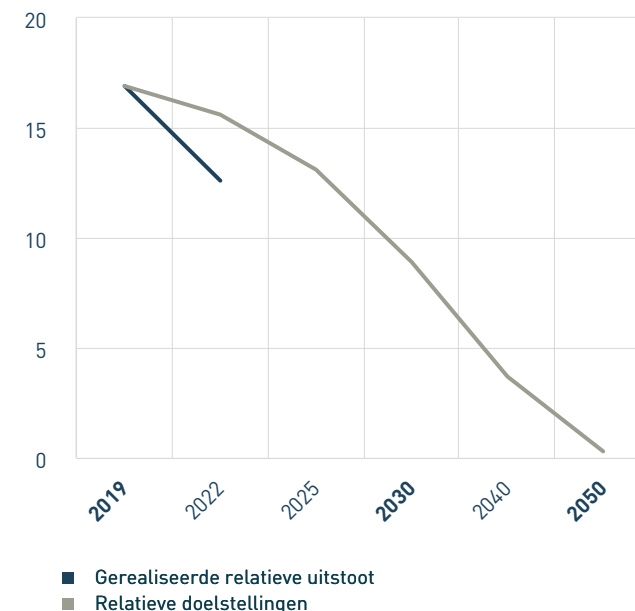
Zowel de absolute klimaatimpact in ton CO₂e als de relatieve impact in ton CO₂e per gefinancierde € 1 miljoen is wat betreft de woningcorporaties in 2022 gedaald ten opzichte van het jaar ervoor. De sector opereert daarmee

in lijn met het klimaatimpactreductiepad. We hebben het reductiepad voor de woningcorporaties aangescherpt op basis van de Science Based Target Setting Tool versie 2.0 voor residentiële gebouwen. De doelstellingen zijn daarmee in ieder geval tot 2035 in lijn met het 1,5-grad-scenario. Van 2035 tot 2050 vervolgen we het reductiepad lineair.

Uit de gesprekken die wij vorig jaar voerden met klanten bleek dat de woningcorporaties eerst en

GEREALISEERDE RELatieve UITSTOOT WONINGCORPORATIES

in ton CO₂e-uitstoot per € miljoen

vooral de energieprestaties van verhuurobjecten willen verbeteren, omdat zij hierop de meeste invloed kunnen uitoefenen. Ook verwachten zij veel van de mogelijke extra investeringen waarvoor ruimte is ontstaan door de afschaffing van de verhuurderheffing.

Gemeenten

In 2022 verstrekten we voor € 460 miljoen aan financiering aan gemeenten (2021: € 1 miljard), naast € 130 miljoen aan financiering voor gemeenschappelijke regelingen (2021: € 269 miljoen). Lagere overheden werken regelmatig met elkaar samen op steeds meer terreinen. Het gaat meestal om taken die ze gezamenlijk effectiever of efficiënter kunnen uitvoeren. Soms is samenwerking wettelijk voorgeschreven, zoals bij de veiligheidsregio's, maar doorgaans gebeurt het vrijwillig.

In totaal hadden we eind 2022 € 5.020 miljoen aan kredietverlening uitstaan bij gemeenten en inclusief gemeenschappelijke regelingen was dit € 6.030 miljoen. Eind 2021 bedroeg dit € 5.272 miljoen, respectievelijk € 6.321 miljoen.

Trends en ontwikkelingen

Gemeenten staan midden in de samenleving. Dicht bij inwoners, op lokaal niveau, voeren zij een breed scala aan overheidstaken uit. Sinds 2015 is een aanzienlijk aantal taken in het sociaal domein gedecentraliseerd naar gemeenten. Zo werden zij verantwoordelijk voor de organisatie van een groot deel van de zorg en

ondersteuning voor hun inwoners. Voor de vele opgaven is financiering nodig, ook is het belangrijk om de financiën van gemeenten structureel op orde te brengen. Ze ontvangen ongeveer 60% van hun inkomsten van het Rijk en een groot deel hiervan vloeit voort uit het Gemeentefonds. Op Prinsjesdag maakte het kabinet bekend om € 1 miljard extra vrij te maken voor 2026, het jaar waarin de financieringsystematiek van het Gemeentefonds verandert. De in het coalitieakkoord afgesproken extra bezuiniging op de jeugdzorg van € 500 miljoen werd geschrapt.

Klimaatimpact gemeenten

	DEKKINGS- PERCENTAGE (%)	KREDIET- PORTEFEUILLE (x € miljoen)	EMISSIE- INTENSITEIT (in tonnen CO ₂ e/ € miljoen)
 GEMEENTEN	2022	100%	6.740
	2021	100%	6.665
	2019	100%	6.583

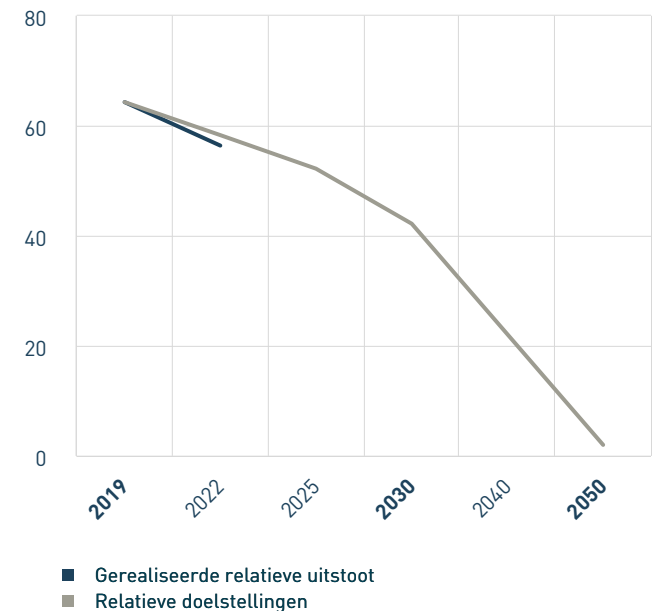
We hebben de klimaatimpact van onze kredietverlening aan gemeenten volledig in beeld. Eind 2022 bedroeg deze 380 kiloton CO₂-equivalent (2021: 398 kiloton). Dat levert een emissie-intensiteit op van 56,4 ton CO₂-equivalent per € 1 miljoen (2021: 59,6 kiloton).

Ook bij de gemeenten is dus zowel de absolute klimaatimpact in ton CO₂e als de relatieve impact in ton CO₂e per gefinancierde € 1 miljoen in 2022 gedaald

ten opzichte van het jaar ervoor. Wij concluderen dat de sector opereert in lijn met het klimaatimpactreductiepad van ons klimaatactieplan. Een substantieel deel van de impact van gemeenten ligt bij hun inkoop, wat voor ons moeilijk inzichtelijk is te maken. Dat willen we graag verbeteren en daar gaan we samen met de gemeenten het gesprek over aan, om vervolgens de reductiedoelstellingen te updaten.

GEREALISEERDE RELATIEVE UITSTOOT GEMEENTEN

in ton CO₂e-uitstoot per € miljoen

Zorg

Als essentiële speler in de financiering van de Nederlandse publieke sector rekenen we ook zorginstellingen tot onze klanten. We verstrekten in 2022 voor € 200 miljoen aan kredieten aan zorginstellingen die een garantie hadden van het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WfZ). De borging van het WfZ is vergelijkbaar met die van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw en draagt bij aan betaalbare en toegankelijke zorg in Nederland. In 2021 verstrekten we nog € 541 miljoen aan zorginstellingen onder WfZ-garantie. De omvang van het door het WfZ geborgde kredietvolume daalt al enkele jaren en daarmee ook onze kredietverlening aan deze klanten.

Onze totale kredietportefeuille in de zorg bedroeg eind 2022 € 1,870 miljard, dat was eind 2021 een kleine € 1,810 miljard. De stijging komt onder andere doordat onze kredietverlening aan academische ziekenhuizen wel toeneemt. We zijn financier van vier van de zeven universitair medisch centra in Nederland, te weten Amsterdam (AUMC), Leiden (LUMC), Maastricht (AZM) en Groningen (UMCG). In 2022 hebben wij onder andere het leningbedrag van UMCG verhoogd van € 6 miljoen met rijksgarantie naar € 75 miljoen zonder garantie, zie ook het [interview met UMCG-directeur Financiën & Control Pieter Fennema](#). In totaal sloten we in 2022 € 114 miljoen aan langlopende financieringen met umc's (2021: € 115 miljoen). Daarmee is ons marktaandeel binnen deze sector opnieuw gegroeid. De

totale omvang van uitstaande financieringen bij umc's, inclusief leningen met een toekomstige stortingsdatum, bedroeg eind 2022 € 336 miljoen (2021: € 237 miljoen).

Trends en ontwikkelingen

De zorgsector kampt met de naweeën van de coronapandemie en is nog volop bezig om de uitgestelde zorg in te halen. Dit wordt bemoeilijkt door een groeiende vraag naar zorg, voor een belangrijk deel als gevolg van vergrijzing en een toenemende levensverwachting. Daardoor blijven naar verwachting de zorgkosten stijgen. Tegelijkertijd heeft de sector te maken met een tekort aan personeel; het is lastig om voldoende gekwalificeerde zorgmedewerkers aan te trekken en te behouden. De financiële onzekerheid door de macro-economische ontwikkelingen heeft een negatief effect op het investeringsklimaat. Mede door de stijgende bouwkosten en rente lijken de investeringen bij zorginstellingen te haperen.

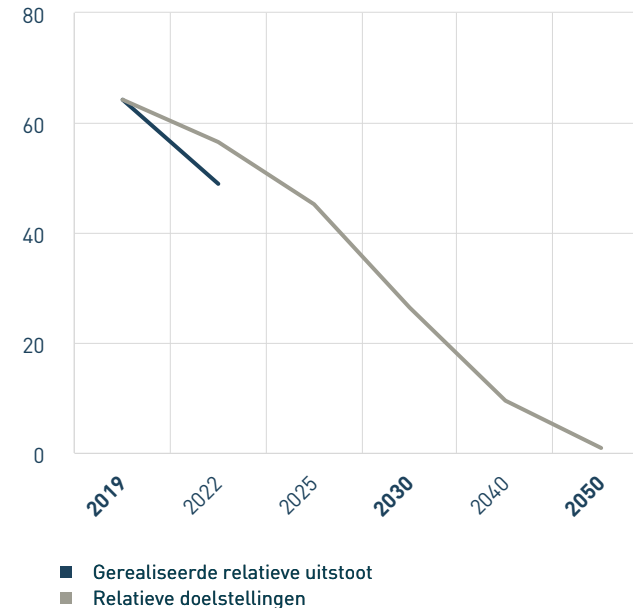
Afgelopen jaar presenteerden zorginstellingen samen met de overheid de derde Green Deal Duurzame Zorg. Hierin staan afspraken om de sector te verduurzamen, onder andere door de CO₂-uitstoot te verminderen. De Green Deal Duurzame Zorg, afgekort GDDZ, is een uitwerking van de ambities uit het klimaatakkoord en de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties betreffende de zorg. De sector is verantwoordelijk voor 7% van de totale voetafdruk (CO₂-uitstoot) van Nederland en heeft daarmee een substantiële impact op het klimaat.

Klimaatimpact zorg

	DEKKINGS-PERCENTAGE (%)	KREDIET-PORTEFEUILLE (x € miljoen)	EMISSIE-INTENSITEIT (in tonnen CO ₂ e/€ miljoen)
 ZORG	2022 91,5% 2021 90,0% 2019 88,0%	1.811 1.878 2.119	48,9 50,6 64,1

GEREALISEERDE RELatieve UITSTOOT ZORG

in ton CO₂e-uitstoot per € miljoen

We hebben voor 92% van onze financiering aan de zorg de klimaatimpact in beeld. Eind 2022 bedroeg deze 81 kiloton CO₂-equivalent (2021: 85 kiloton). Dat levert een emissie-intensiteit op van 48,9 ton CO₂-equivalent per € 1 miljoen (2021: 50,6 kiloton). Voor de zorgsector hebben we, net als bij de woningcorporaties, de reductiedoelstellingen inmiddels aangescherpt op basis van de Science Based Target Setting Tool. De doelstellingen zijn daarmee in lijn met het 1,5-grad-scenario.

Ziekenhuizen veroorzaken verhoudingsgewijs veel vervuiling. Deels is dat inherent aan behandelingen, zoals het gebruik van straling en chemicaliën. Maar we zien dat er ook veel valt te winnen en als bank sturen we in het bijzonder op de verdere verduurzaming van de umc's. De klimaatimpact van de zorgsector is in 2022 vergeleken met 2021 slechts in beperkte mate afgenomen. Dit geldt voor zowel de absolute als de relatieve impact. Gelukkig opereert de sector wel nog in lijn met ons klimaatimpactreductiepad. Het is duidelijk dat de zorg een bewogen tijd doormaakt, onder andere door de nasleep van de COVID-19-pandemie, en dat leidt tot onzekerheden voor de toekomstige klimaatimpact. De ontwikkelingen volgen we op de voet.

Leningen onder overheidsgarantie

Stichtingen, verenigingen en andere rechtspersonen onder garantie van een (de)centrale overheid kunnen eveneens bij NWB Bank terecht voor financiering. Naast grote partijen gaat het regelmatig om klanten met een beperkte financieringsbehoefte, zoals sportverenigingen en scholen die hun faciliteiten willen verduurzamen en/of renoveren. We vinden dat financiering van deze klanten behoort tot onze maatschappelijke taak, ook al is het soms niet kostenefficiënt om kleine financieringen te verstrekken. In 2022 ging het om een totaal van € 163 miljoen aan kredieten onder overheidsgarantie (2021: € 158 miljoen).

Publiek-private samenwerking

Hoewel de markt voor financiering van publiek-private samenwerking (PPS) is stilgevallen, hebben we afgelopen jaar toch een transactie kunnen doen. Samen met de Europese Investeringsbank (EIB) namen we de herfinanciering van de verbreding van de A6 op ons, de in juli 2019 geopende eerste energieneutrale rijksweg van Nederland.

NHG RMBS

Als promotional bank dragen we indirect bij aan de financiering en betaalbaarheid van particuliere woninghypotheken. Dat doen we door te investeren in zogenoemde *pass through* NHG RMBS-obligaties. Dit zijn *residential mortgage-backed securities* gebaseerd op hypotheekleningen met een Nationale Hypotheek Garantie.

In 2022 investeerden we voor in totaal € 950 miljoen in NHG RMBS-obligaties. De onderliggende hypotheekleningen kennen langere looptijden, aansluitend bij de behoefte in de markt. Er geldt een gunstig tarief voor dat deel van de hypotheeklening dat gebruikt wordt voor verduurzaming van de woning. Aan het einde van het jaar bedroeg onze portefeuille circa € 2.230 miljoen (2021: € 1.329 miljoen). De komende jaren willen we op deze manier blijven bijdragen aan de betaalbaarheid van koopwoningen voor onder andere starters en lagere inkomens.

**CASUS: ESSENTIËLE
SPELER IN
FINANCIERING
PUBLIEKE SECTOR**

Transactie

Leningen van in totaal € 1,4 miljard

Kerncijfers Ymere (2022)

- 903 fte medewerkers
- 82.833 verhuureenheden
- € 604 gemiddelde nettohuur sociale woningen
- 61% energielabel A/B

Frits Harmsen
treasurer Ymere

Terug naar de basis de komende jaren

**YMERE LEGT FOCUS
OP BETAALBARE EN
DUURZAME SOCIALE HUUR**

In een voormalig wolpakhuis aan het IJ huist het hoofdkantoor van de Amsterdamse woningcorporatie Ymere. Pal daarnaast wonen huurders van de corporatie, mensen met een bescheiden inkomen die er niet de hoofdprijs hoeven te betalen. “Wij willen mensen met een bescheiden inkomen een goed thuis bieden. De komende jaren investeren we daarom flink in onderhoud en verduurzaming.”

Circa 30% van de woningen in Nederland betreft sociale volkshuisvesting. De grootste woningcorporatie van Nederland, Ymere, levert een aandeel daarin met woningen voor bewoners van metropoolregio Amsterdam: de gemeenten Amsterdam, Haarlem, Haarlemmermeer en Almere. Enthousiast vertelt treasurer Frits Harmsen over de plannen van zijn organisatie.

Flinke woonuitdagingen

De woningsector staat de komende jaren voor flinke uitdagingen. Niemand is het ontgaan dat we in Nederland kampen met een behoorlijk woningtekort, zegt Frits. “De overheid heeft berekend dat er in Nederland 900.000 nieuwe woningen gebouwd moeten worden. Tegelijkertijd is er de uitdaging om bestaande woningen te verduurzamen. We moeten daarvoor alle zeilen bijzetten.”

Wikash Gokoel
accountmanager Public Finance
NWB Bank

Versnellen

Vanwege de vele ontwikkelingen in de markt besloot Ymere vorig jaar tot een herijking van de strategie. Frits: “We concludeerden dat we nog meer moeten versnellen. We voelen zelf die verantwoordelijkheid en ook de overheid vraagt het ons met het oog op de toekomst en vanwege de energietransitie. Door de hoge energieprijzen is verduurzaming actueler dan ooit. We gaan terug naar de basis. Prioriteit heeft onderhoud en verduurzaming van huidige woningen. Daarnaast willen we gezien de woningnood meer woningen bouwen, ook voor de middeninkomens die in onze regio nu nauwelijks aan bod komen.”

Slechtste energielabels als eerste

De energietransitie, en in het bijzonder de overstap van aardgas naar duurzame energie, is een van de grootste uitdagingen. Ymere wil duizenden woningen sneller isoleren en aardgasvrij maken. “Dat kan alleen als we het slim aanpakken: geen individuele woningen maar per complex, buurt en wijk”, legt Frits uit. “Zorgen dat zo veel mogelijk woningen naar energielabel A of B gaan, is een gigantische klus. Om zo snel mogelijk grote vooruitgang te boeken, kiezen we ervoor eerst de huizen met energielabel E, F en G aan te pakken. We gaan ervoor zorgen dat deze labels in 2030 voor al onze woningen verleden tijd zijn. En we versnellen waar het kan. Nu al verduurzamen we 1.600 woningen extra.”

Moeilijke businesscases

Verduurzamen en nieuwe duurzame woningen bouwen is een weg met hobbels. De prijzen in de bouw stijgen snel en mensen en materialen zijn schaars. Rendabele businesscases zijn steeds lastiger te maken. Frits: “Gelukkig hebben we in ons land voor sociale woningbouw een prachtig leningstelsel. Dankzij garanties van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw kunnen we leningen afsluiten tegen een aanzienlijk lagere rente. In totaal heeft de corporatie € 3 miljard aan leningen lopen, waarvan een groot deel bij NWB Bank. Al vele jaren werken we prettig samen en de bank biedt ons passende leningen tegen een laag tarief. Dat is voor ons een grote plus, nu al, maar zeker de komende jaren.”

Innovatieve woningen

De druk op de sector vereist veel creativiteit, maar heeft volgens Frits ook voordelen. “Er ontstaan mooie innovaties en er zijn nu meer dingen mogelijk. Neem de flexwoningen. De bouw van een woonwijk kost vaak jaren en jaren. Vergunningen, inspraakrondes, onderzoeken ... dat alles kost veel tijd. Sommige marktpartijen weerhoudt het van nieuwbouwplannen, terwijl die woningen nu juist hard nodig zijn. Zo is het idee van flexwoningen ontstaan: snel en fabrieksmatig te bouwen, duurzame woningen, van dezelfde kwaliteit als een regulier nieuwbouwhuis, die een plek krijgen op tijdelijk beschikbare grond en eenvoudig te verplaatsen zijn als die grond weer vrij moet komen. In Amsterdam en Haarlemmermeer maken wij daar als tijdelijke oplossing al dankbaar gebruik

van. Bewoners die vaak jarenlang tevergeefs naar een betaalbare sociale huurwoning zochten, zijn dolgelukkig met hun nieuwe huis. Bij de oplevering van zestig flexwoningen in Nieuw-Vennep kwam zelfs minister Hugo de Jonge van Volkshuisvesting een kijkje nemen. Hij was onder de indruk. Daar krijgen we energie van om nog meer huizen te bouwen.”

Belangrijke stappen

Er zijn nog veel meer toffe innovaties, Frits kan er nog lang over vertellen. Slim onderhoud, geavanceerde zonnepanelen, recycling van bouwmaterialen; Ymere investeert veel in duurzame uitvindingen. Stappen die goed aansluiten bij de doelen van NWB Bank, zegt Wikash Gokoel van Public Finance. “Wij zijn trots dat we de grootste woningcorporatie van Nederland kunnen voorzien van passende en goedkope financiering, die hard nodig is om de sociale huur in Nederland te verduurzamen en tegelijk betaalbaar te houden.”

**In 2030 zijn
energielabel
E, F en G
verleden tijd**

CASUS: ESSENTIËLE SPELER IN FINANCIERING PUBLIEKE SECTOR

Transactie

Lening van € 75 miljoen

Kerncijfers UMCG (2021)

- 13.000 medewerkers en 4.428 studenten
- > 3,5 miljoen regiobewoners
- 28.000 opnames en 263.000 verpleegdagen
- 542 full member onderzoekers
- 4.447 publicaties
- € 1,5 miljard omzet en € 11,6 miljoen resultaat

Pieter Fennema

directeur Financiën &
Control UMCG

Alomvattend Masterplan Bouw

EEN DUURZAME TOEKOMST VOOR DE ZORG

Genoeg werk, te weinig mensen: een dilemma waar elk ziekenhuis mee kampt en het Universitair Medisch Centrum Groningen al helemaal. Het is de grootste werkgever van Noord-Nederland, in een dunbevolkte regio. Mede daarom bouwt het letterlijk aan de toekomst. “Een gezonde bevolking is ons speerpunt.”

“Elk ziekenhuis is altijd aan het bouwen”, zegt Pieter Fennema, directeur Financiën & Control van het UMCG. “Daarbij ontstaan knelpunten, waarbij de een op de ander wacht. Reden voor ons om een route uit te stippelen waarbij alles in elkaar past. Zo haal je onrust weg en creëer je duidelijkheid: iedereen weet wanneer de eigen afdeling aan de beurt komt.” Dit Masterplan Bouw behelst nieuwbouw en renovatie. Het kwam tot stand met de inbreng van een brede vertegenwoordiging uit de organisatie en met het vizier gericht op de toekomst. “Wensen sloten niet altijd op elkaar aan en ze allemaal apart uitvoeren was veel te duur. Door kritisch kijken en dankzij de integrale aanpak konden we de kosten sterk terugbrengen. Oók impact op de omgeving, óók digitalisering, óók medische techniek is meegenomen.”

Aard Kluck

accountmanager Specialised
Finance NWB Bank

Steeds grotere ic's en ok's

Het is een alomvattende aanpak, waar strakke regie op wordt gevoerd bij de realisatie. "Het was razend gecompliceerd en we zullen bij de bouw zeker tegenvallers krijgen, maar financieel is alles doorgerekend. Een aantal afdelingen komt terecht in nieuwbouw, zoals psychiatrie en de laboratoria, de rest is renovatie. Maar dan wel ingrijpend; zo worden de verpleegtorens tot op het casco gestript. Door de technische installaties vereisen de ic's en ok's nu veel meer ruimte. Dan heb je het over een significant aantal vierkante meters en daar moeten kantoorplekken voor wijken. We bewogen met het ondersteunend personeel al richting hybride werken en COVID-19 is daar zeker een vliegwieltje geweest. Als we twee, drie dagen op kantoor komen, past het straks prima."

Veel te winnen in energieverbruik

Nog zo'n blik op de toekomst is het UMCG-programma Koers25 onder het motto: Samen verleggen we grenzen voor een duurzame toekomst van gezondheid. Daar zijn nog wel wat stappen te zetten, erkent Pieter. "De zorg is qua CO₂-uitstoot en afval een van de grootste vervuilers van Nederland. Een aantal dingen kun je niet veranderen: we hebben nu eenmaal straling en chemicaliën nodig om mensen te behandelen. Maar we zijn ons hiervan bewust en hebben een integraal duurzaamheidsbeleid ontwikkeld om te sturen op minder afval en lager energieverbruik. De hoge energiekosten zorgen trouwens ook voor meer bewustzijn: de verwarming staat overal

twee graden lager. En we gaan bij een zonnepark energie inkopen." Onnodig te zeggen dat het Masterplan Bouw ook een duurzaamheidsplan in petto heeft.

Voorkomen beter dan genezen

Duurzaamheid in de breedste zin van het woord, onderstreept Pieter, dan gaat het ook over zaken als vernieuwingen in diagnostiek en behandeling, een financieel gezonde organisatie en medewerkerswelzijn. En niet te vergeten: preventie. Ook daar heeft het UMCG een programma voor: Healthy Ageing. "Door personele schaarste en financiële beperkingen kan de zorg op termijn niet meer georganiseerd worden zoals nu. Daarom is een gezonde bevolking het speerpunt, want voorkomen is beter dan genezen. Daar doet het UMCG veel onderzoek naar, waaronder het Lifelines-bevolkingsonderzoek met ruim 165.000 deelnemers uit Noord-Nederland, die we meerdere decennia volgen. Dit levert ontzettend veel informatie op waarop je beleid kunt maken." Aard Kluck, accountmanager Specialised Finance van NWB Bank, valt hem bij: "Preventie helpt de gezondheidszorg betaalbaar te houden."

Lening zonder rijksgarantie

NWB Bank heeft een lange relatie met het UMCG en is ook financier van de academische ziekenhuizen van Amsterdam, Leiden en Maastricht. Toch is er iets veranderd, vertelt Aard. "Voorheen ging het om bedragen van een aantal miljoen met rijksgarantie, in 2022 was het leningbedrag € 75 miljoen zonder garantie. De relatie is

goed en dit toont dat we blij zijn met elkaar." Dat beaamt Pieter, al stelt hij dat financiering slechts één kant van de medaille is, naast beperking van de uitgaven. "Dit is een universitair medisch centrum met een omzet van pakweg € 1,5 miljard per jaar. Dan zijn er altijd redundancies en iedereen beseft: het móét anders. We sturen op optimale benutting van onze schaarse personele en financiële middelen." En ja: ook wat dat betreft zal het Masterplan Bouw de boel flink stroomlijnen.

We sturen op optimale benutting van middelen

FINANCIERINGSPARTNER VOOR DE VERDUURZAMING VAN NEDERLAND

De komende decennia moet er volop worden geïnvesteerd in de verdere verduurzaming van Nederland. Wij zien daar een belangrijke rol voor NWB Bank weggelegd. Niet alleen met leningen aan partijen die van oudsher klant bij ons zijn, zoals waterschappen en woningcorporaties, maar juist ook met gunstige financiering van duurzame-energieprojecten zoals windparken en warmtenetten. Zo leveren wij onze bijdrage aan een betaalbare energietransitie in Nederland en geven wij concreet invulling aan ons commitment aan het klimaatakkoord. In 2022 hebben we de financiering van duurzame-energieprojecten nog prominenter op de eigen agenda gezet met de formulering van ons gewaagd doel: onze kredietportefeuille is in 2035 energiepositief, op weg naar klimaatneutraal in 2050.

Financiering duurzame-energieprojecten

We zijn in 2019 begonnen met het financieren van duurzame-energieprojecten. Projecten en organisaties die in aanmerking komen voor een subsidie 'Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE+)', kunnen bij ons terecht voor financiering. De SDE++ is de opvolger van SDE+. Daar waar laatstgenoemde zich richtte op de productie van duurzame energie, stimuleert SDE++ sinds de invoering in 2020 de CO₂e-reductie. Sindsdien komen technieken als aquathermie in aanmerking voor de subsidieregeling. Ook als een project

publieke aandeelhouders heeft of als een lagere overheid een garantie stelt voor de lening, kunnen wij financiering verstrekken. De betrokkenheid van de overheid is voor ons als publiekesectorbank een belangrijke voorwaarde.

Vorig jaar waren vrij weinig grote projecten met een SDE++-subsidie op zoek naar financiering. Daarom richtten we ons meer op de financiering van kleinere projecten met een garantiestructuur en andere manieren om bij te dragen aan de energietransitie. Zo verstrekten we € 20 miljoen aan Stadsverwarming Purmerend voor een duurzaam warmtenet, zie verder [het interview \(zie pagina 62\)](#). Ook met leningen aan N.V. RENDO en Westland Infra Netbeheer B.V., van respectievelijk € 10 miljoen en € 17 miljoen, geven we de verduurzaming van de energiemarkt in Nederland een impuls. In totaal hebben we in 2022 voor € 47 miljoen aan financiering verstrekt aan duurzame-energieprojecten (2021: € 203 miljoen). Onze totale uitstaande kredietportefeuille van duurzame-energieprojecten bedroeg eind 2022 € 909 miljoen (2021: € 738 miljoen).

Vermeden emissies

Door duurzame-energieprojecten te financieren, zorgen we ervoor dat het gebruik van fossiele energie afneemt en daarmee de uitstoot van broeikasgassen. Deze

zogenoemde vermeden emissies brengen we met de PCAF-methodologie in kaart. In 2022 is een aantal van de windparken uit onze portefeuille operationeel geworden. Zo beleefde Windpark Fryslân zijn eerste volle operationele jaar en is de bouw van Windpark Zeewolde en Windpark Kroningswind afgerond. Daardoor kon van de door ons verstrekte financiering aan windparken eind 2022 13% worden meegenomen in de berekening. De uitkomst hiervan is dat onze kredietportefeuille goed was voor 40.815 ton vermeden CO₂e-emissie. Dat komt overeen met een vermeden emissie-intensiteit van 551 ton CO₂-equivalent per gefinancierde miljoen euro.

Gewaagd doel: energiepositief in 2035

De transitie van fossiele naar hernieuwbare energie financieren is een belangrijk speerpunt van onze bank. In het verlengde van ons klimaatactieplan, dat als doel heeft om in 2050 klimaatneutraal te zijn, kwamen we tot een aanvullende tussendoelstelling: onze kredietportefeuille is in 2035 energiepositief. Het uitspreken van deze ambitie zorgt voor focus op een belangrijk onderdeel van onze financieringsimpact: optimalisering van de energiebalans van de door ons gefinancierde organisaties en projecten. Aan de ene kant zullen we onze klanten aanmoedigen om energie te besparen en aan de andere kant stimuleren we de productie van hernieuwbare energie met passende financiering. De definitie van

energiepositief is zo gesteld dat de productie van hernieuwbare (klimaatneutrale) energie van door ons gefinancierde klanten en projecten vanaf 2035 groter is dan het fossiele energieverbruik door onze klanten en projecten. We richten onze aandacht daarbij op zowel de warmtetransitie als de elektriciteitstransitie.

In 2022 was een van de door ons gefinancierde warmtenetten operationeel en dit warmtenet maakt grotendeels gebruik van duurzame energie. Bovendien hadden de waterschappen een groot aandeel in de doorlevering van groen gas dat zij opwekken uit zuiveringslib. Bij elkaar bedroeg de door ons gefinancierde duurzame warmteproductie circa 517.000 GJ. Dat komt neer op 9% van het door ons gefinancierde fossiele-energieverbruik. Van de windparken die de bank financiert, waren er drie operationeel. Gezamenlijk produceerden zij bijna 74,5 GWh aan hernieuwbare elektriciteit. Dat komt overeen met zo'n 12% van het fossiele energieverbruik van onze kredietportefeuille. De data waarmee we het gewaagd doel monitoren lopen een jaar achter, zoals ook het geval is met de PCAF-data. Net als bij PCAF rekenen we de door NWB Bank gefinancierde energie toe op basis van de ratio van uitstaande financiering en totale passiva van de klant of het project.

Het is duidelijk dat er nog een behoorlijke opgave ligt om in 2035 een energiepositieve kredietportefeuille te hebben. We zetten daarom vol in op de financiering van duurzame warmte- en elektriciteitsproductie. Aanvullend stimuleren we onze klanten om minder energie te gebruiken en waar mogelijk duurzame energie in te kopen.

**CASUS: FINANCIERINGS-
PARTNER VOOR
VERDUURZAMING
VAN NEDERLAND**

Walter Verdonk

chief financial officer
Stadsverwarming Purmerend

Peter Borghstijn

accountmanager Specialised
Finance NWB Bank

Motor voor energietransitie

SVP WERKT AAN EEN TOEKOMST ZONDER GAS

Gemeente Purmerend maakt flink meters met de energietransitie. Driekwart van de huishoudens en bedrijven maakt gebruik van het warmtenet van Stadsverwarming Purmerend (SVP), om zo op duurzame wijze hun woning of bedrijfspand te verwarmen. Ook heeft SVP in samenwerking met de gemeente een start gemaakt om bestaande woningen van het gas af te halen.

Transactie

Financiering van in totaal € 38 miljoen waaronder een in 2022 verstrekte lening van € 20 miljoen

Kerncijfers SVP (2021)

- 1.150.000 gigajoule warmtevraag
- 936.000 gigajoule warmte-opwek BioWarmteCentrale
- 214.000 gigajoule warmte-opwek twee hulpcentrales
- Circa 90.000 ton houtsnippers

Een warmtenet is een gesloten, duurzaam systeem dat de warmte van de bron door een netwerk van ondergrondse leidingen naar de gebouwen distribueert. Na gebruik stroomt het afgekoelde water naar de bron terug en wordt het opnieuw opgewarmd. "SVP produceert en levert die warmte met behulp van BioWarmteCentrale de Purmer en twee op gas gestookte hulpwarmtecentrales", vertelt CFO Walter Verdonk.

Houtsnippers als duurzame bron

Niet alleen is het warmtenet gebaseerd op hergebruik, ook maakt SVP daarbij gebruik van een duurzame bron. Walter: "De BioWarmteCentrale wordt gestookt op houtsnippers die Staatsbosbeheer aan ons levert. Het gaat om reststromen van hout uit de bossen, een duurzame, hernieuwbare grondstof en daarmee een goed alternatief voor fossiele brandstoffen." Door het gebruik van houtsnippers spaart SVP op jaarbasis circa 50.000 ton

CO₂-emissie uit, een hoeveelheid die gelijkstaat aan de jaarlijkse uitstoot van circa 16.000 auto's.

Groeiambitie

Omdat de gemeente Purmerend de ambitie heeft flink te groeien, is het mogelijk de CO₂-reductie nog behoorlijk verder terug te dringen. Het streven is de komende jaren 10.000 nieuwe woningen te realiseren, wat ook veel nieuwe aansluitingen op het warmtenet zal betekenen. Walter: "Bewoners zijn niet verplicht om aan te sluiten, maar meer en meer maken mensen duurzame keuzes. Bovendien bieden wij in vergelijking met de gasprijzen een aantrekkelijk tarief."

Fijne samenwerking

Om te zorgen voor zo min mogelijk storingen in het warmtenet, investeert SVP veel in onderhoud van het leidingwerk. Dat onderhoud brengt behoorlijke kosten met zich mee, die mede gefinancierd worden vanuit leningen bij NWB Bank. Een fijne samenwerking, zegt Walter. "We zijn blij met de lage rentetarieven en het prettige contact. De medewerkers denken goed met ons mee en zijn ons snel van dienst. Dat is heel plezierig." Omgekeerd is NWB Bank blij met SVP. Peter Borghstijn van Specialised Finance prijst het pionierswerk van het bedrijf: "De organisatie is een belangrijke schakel in de energietransitie en staat voor de enorme klus om alle partijen in die transitie mee te krijgen. Als duurzame bank voor de publieke sector ondersteunen wij daarin graag."

Showcase

SVP blijft zich voor die energietransitie onverminderd inzetten. Zo heeft het nu ook een actieve rol in het aardgasvrij maken van woningen. In het Nederlands klimaatakkoord is afgesproken een CO₂-reductie van 49% in 2030 te halen door onder andere 1,5 miljoen woningen aardgasvrij te maken. Een flinke klus, waaraan Purmerend een steentje wil bijdragen. Walter: "Samen met de gemeente Purmerend en enkele andere partners zijn we het project Gasvrij Purmerend gestart en we hebben inmiddels ruim tweehonderd woningen onder handen genomen. Voor 2023 staan nog eens honderd woningen ingepland. Woningcorporaties willen graag verduurzamen. Dit is een mooie showcase om te laten zien dat het werkt."

Alternatieve duurzame bronnen

Voortdurend kijkt SVP vooruit. Het bedrijf is er klaar voor de komende jaren in Purmerend en omgeving bestaande en nieuwe woningen en gebouwen op het warmtenet aan te sluiten. Walter: "We willen het vermogen van onze BioWarmteCentrale verder omhoog schroeven. Ook kijken we naar mogelijkheden van andere duurzame warmtebronnen. Groen gas is helaas beperkt beschikbaar, maar we verwachten veel van de toepassing van geothermie oftewel aardwarmte. Hetzelfde geldt op kleinere schaal voor aquathermie, waarbij de warmte komt uit afval- en/of oppervlaktewater."

Deze nieuwe bronnen bieden mooie mogelijkheden om de warmtevoorziening nog duurzamer te maken, zonder dat er in de woningen en bedrijfspanden iets hoeft te veranderen. Gedreven gaan gemeente Purmerend en de medewerkers van SVP door met het werken aan een fossielvrij klimaat.

**Jaarlijks circa
50.000 ton
CO₂-reductie**

**CASUS: FINANCIERINGS-
PARTNER VOOR
VERDUURZAMING
VAN NEDERLAND**

Transactie

Lening van € 9 miljoen

Kerncijfers Werelderfgoedcentrum Waddenzee

- 45 medewerkers
- 40 studenten/vrijwilligers
- 6000 m2 vloeroppervlak
- 2025 opening

Niek Kuizenga

directeur-bestuurder

WEC Waddenzee

Sander Bosman

accountmanager Public Finance

NWB Bank

Nieuwe trekpleister noordelijke provincies

WERKPLAATS VOOR EEN WERELDERFGOED

Zeehondencentrum Pieterburen: wie kent het niet? Het is de initiatiefnemer van het beoogde Werelderfgoedcentrum Waddenzee. Niet in het Groningse Pieterburen, maar zo'n 25 kilometer westwaarts op de grens tussen Groningen en Friesland. Directeur Niek Kuizenga: "De haven van Lauwersoog past bij ons, als Werkplaats van de Wadden."

Nog voor de eerste steen is gelegd, ontloopte het zich tot een project van de lange adem. Een bewegend doel, want Niek Kuizenga en de zijnen moesten de financiering voor de bouw rond zien te krijgen in een tijd dat de bouwkosten explodeerden. In lijn met de filosofie van het Werelderfgoedcentrum Waddenzee – Werkplaats van de Wadden – is het met stevig doorwerken gelukt. Dankzij sponsors en de steun van overheden en met financiering van NWB Bank als laatste zetje. Niek is directeur van het Zeehondencentrum en het geplande Werelderfgoedcentrum. "We zijn een kleine organisatie met zo'n 35 mensen in dienst en zonder overhead. Anders dan de meeste goede doelen is het geen kantoororganisatie, maar een hoogwaardig zeehondenziekenhuis waar bezoekers welkom zijn. En nu willen we een volgende stap zetten: een plek voor het totale ecosysteem van de Waddenzee."

Graadmeter voor de gezondheid

Die volgende stap willen ze zetten midden in datzelfde ecosysteem, want, zoals Niek zegt, de noordelijke provincies bestaan ten dele uit drooggevalle Waddenzee. “We leven in het antropoceen en brengen vaak een harde scheiding aan tussen cultuur en natuur, tussen menselijk handelen enerzijds en milieu anderzijds. Ten onrechte, de mens maakt deel uit van de natuur en we kunnen niet zonder. Dat spanningsveld willen wij opzoeken, vandaar de keuze voor de haven van Lauwersoog als vestigingsplaats voor Werelderfgoedcentrum Waddenzee. Het is een echte werkhaven, een ruwe plek waar voortdurend schepen voorbijvaren. Het Werelderfgoedcentrum wordt geen bezoekerscentrum of museum, maar een werkplaats met interactie tussen mensen, van hart tot hart. Niet als een dominee beleren, maar door interactieve beleving zoals spel inzichten bieden.” Waarbij de Waddenzee ons allemaal een spiegel voorhoudt, vertelt Niek. “Zoals de zeehonden een graadmeter zijn voor de gezondheid van de Waddenzee, zo is de Waddenzee dat voor de hele natuur.”

Lange weg vol hindernissen

Het was een lange weg met vele hindernissen om Werelderfgoedcentrum Waddenzee alleen al op papier te realiseren. Niek somt op: “Eerst kwam corona, toen de oorlog in Oekraïne, nu stijgen de bouwkosten gigantisch. Zo’n groot project gaat gepaard met pieken en dalen en we hebben de plannen ook moeten downsizen. Gelukkig

was architectenbureau Dorte Mandrup uit Denemarken heel flexibel en ging het daar steeds moeiteloos in mee. Ondanks de budgetbeperkingen wordt het een iconisch gebouw. Bovendien kregen we fantastische steun van de bestuurders van gemeentes en provincies.” En ondanks dat downsizen bleef er genoeg ambitie over. “Er komen labs, expositieruimtes, een restaurant, een ziekenhuis, conferentieruimtes en een waterzuivering. We hebben dus heel veel mensen nodig.”

Razend enthousiast

Flexibiliteit vond Niek ook bij NWB Bank. “Dat was bijzonder prettig. Er was veel *eagerness* voor het project, de bank vond het belangwekkend.” Sander Bosman van Public Finance beaamt dat: “Aan wie en aan welke afdeling je het voorstel ook liet zien, iedereen was razend enthousiast en bereidwillig. Dit willen we doen, dit past perfect bij ons, dit is gaaf! Werelderfgoedcentrum Waddenzee heeft maatschappelijke impact en het draait ook nog eens om water: een perfecte combinatie voor onze bank. Drie jaar geleden ontstond het eerste contact, anderhalf jaar later was de gemeentegarantie geregeld en in 2022 kwam de kredietverlening rond. We hebben dit met veel plezier en hart voor de zaak met z’n allen gedaan. Daar mogen we trots op zijn.”

Perspectief voor jonge mensen

Zoende kunnen de plannen nu verwezenlijkt worden van wat tot een trekpleister voor Noord-Nederland moet uitgroeien. “In 2023 start de bouw”, vertelt Niek. “De aannemer is Dijkstra Draisma uit Dokkum, een van de duurzaamste bouwers van Nederland. We hebben een vaste eindprijs afgesproken, zodat we niet voor verrassingen komen te staan als de bouwkosten nog verder stijgen. Het gebouw wordt zo duurzaam mogelijk, met circulaire materialen. Volgens planning moet de bouw eind 2024 voltooid zijn en na nog een kwartaal inrichten en testen gaat Werelderfgoedcentrum Waddenzee in het voorjaar van 2025 open. Het moet jonge mensen in de regio perspectief bieden, iets wat mij heel erg drijft.”

Interactie tussen mensen, van hart tot hart

DUURZAME, EFFICIËNTE EN MAATSCHAPPELIJK BETROKKEN ORGANISATIE

We kunnen onze rol in de financiering van de Nederlandse publieke sector alleen vervullen als we daartoe als organisatie goed zijn geëquipeerd. Dit is het fundament van onze strategie. Wij zijn naar risico gewogen een van de best gekapitaliseerde banken onder toezicht van de Europese Centrale Bank en ook een van de meest kostenefficiënte. Onze medewerkers zijn gemotiveerd en gekwalificeerd om op hun eigen manier de publieke zaak te dienen. Met het oog op duurzaamheid en maatschappelijke betrokkenheid geven we als organisatie het goede voorbeeld.

De kracht van onze organisatie zit 'm voor een belangrijk deel in de compacte en overzichtelijke organisatiestructuur. Hoewel we ook afgelopen jaar zijn gegroeid – van 90 medewerkers eind 2021 naar 107 eind 2022 – houden we zoveel mogelijk vast aan onze platte organisatiestructuur en open cultuur. De personele groei van de afgelopen jaren en naar verwachting ook de komende jaren is het gevolg van onze duurzaamheidsambities, de verdere diversificatie van onze kredietverlening en investeringen in een professionele en slagvaardige organisatie.

Veilige, stabiele en efficiënte bank

In 2022 stond NWB Bank wederom in de top 10 van 's werelds veiligste banken, op plek 5 om precies te zijn. Die stabiliteit komt tot uiting in onze kapitaal- en liquiditeitsratio's en in onze hoge credit- en ESG-

ratings. Het is van belang te blijven investeren in kennis, personeel en systemen. Tegelijkertijd proberen we de kosten in de hand te houden en streven we naar een zo laag mogelijke cost-income ratio.

Kapitaalratio's

Het Tier 1-eigen vermogen van onze bank inclusief hybride kapitaal bedroeg eind 2022 € 2.155 miljoen tegenover € 2.083 eind 2021. De omvang van de risicogewogen activa was € 4.792 miljoen ten opzichte van € 4.461 miljoen eind 2021. Deze stijging is een direct gevolg van de gekozen strategie van de duurzame waterbank, die leidt tot meer risicogewogen kredietverlening. De Tier 1-ratio is nagenoeg gelijk gebleven (44,9% eind 2021, 45% eind 2022). De Tier 1-kernkapitaalratio (CET1-ratio) steeg van 38,0% eind 2021 naar 38,3% eind 2022.

Kapitaaleis

De kapitaalratio's liggen ruimschoots boven de minimumeis van een CET1-ratio van 12,75%. De ECB heeft op basis van haar jaarlijkse Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) de bankspecifieke Pillar 2-kapitaalvereiste vastgesteld op 2,25%. De totale SREP-kapitaaleis voor onze bank bedraagt 10,25%, als optelsom van de Pillar 1-kapitaalvereiste van 8,00% en de Pillar 2-kapitaalvereiste van 2,25%. Samen met de kapitaalconserveringsbuffer van 2,50% komt de kapitaaleis voor NWB Bank uit op 12,75%.

Leverage ratio

De *leverage ratio* is, in tegenstelling tot de Tier 1- en CET1-ratio, een risico-ongewogen ratio en vloeit voort uit de kapitaaleisen onder Bazel III. Dat betekent dat bij de berekening ervan geen rekening wordt gehouden met het risicoprofiel (uitgedrukt in een risicoweging) van de activa van een bank. De leverage ratio ligt vast in de Europese kapitaalverordening CRR II, die op 27 juni 2019 in werking trad en sinds 28 juni afgelopen jaar wordt gehandhaafd. Op grond van CRR II mogen wij, net als andere promotional banks, onze kredietverlening aan de publieke sector buiten beschouwing laten bij de berekening van de leverage ratio. Per 31 december bedroeg onze leverage ratio 18,9%. Dit is hoger dan de eind 2021 gepubliceerde ratio van 14,3% en daarmee ruim

boven de 3%-norm die sinds 28 juni 2021 geldt. Ook als we de leverage ratio niet zouden corrigeren voor onze promotional assets voldoen we aan de 3%-norm.

Liquiditeitsratio's

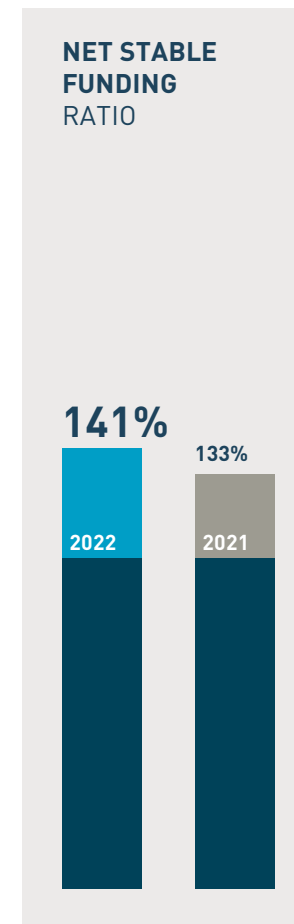
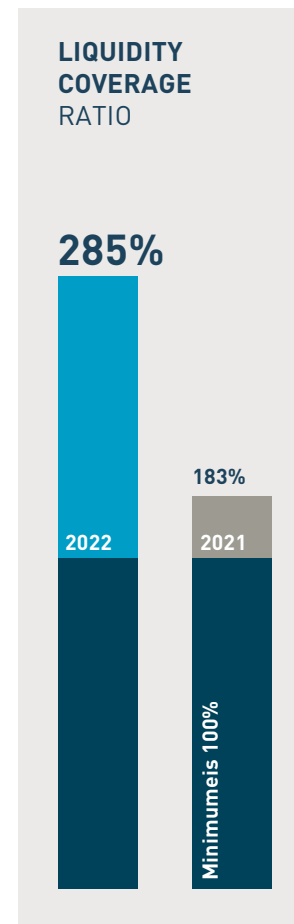
Het doel van de *liquidity coverage ratio* (LCR) is te zorgen dat instellingen voldoende liquide middelen aanhouden om een eventuele netto-liquiditeitsuitstroom onder ernstige stressomstandigheden over een periode van dertig dagen het hoofd te kunnen bieden. De LCR van onze bank stond eind 2022 op 285% (2021: 183%), ruim boven het wettelijke minimum van 100%. Het percentage is tijdelijk extra hoog doordat de marktrente is gestegen en we dus minder *cash collateral* bij onze tegenpartijen hoeven aan te houden voor onze derivatenportefeuille.

Met de inwerkingtreding van CRR II/CRD V op 27 juni 2019 werd ook de Net Stable Funding Ratio (NSFR) van kracht. Voor NWB Bank bedroeg de NSFR eind 2022 141% (2021: 133%). Ook dat is ruimschoots

boven de minimale eis van 100% die sinds 28 juni 2021 geldt. De NSFR is eveneens een liquiditeitsratio: voor de beschikbaarheid van liquide middelen op de langere termijn. De interne liquiditeitsvereisten worden mede vastgesteld met het Internal Liquidity Adequacy Assessment Process (ILAAP) en die heeft onze bank ook het afgelopen jaar weer ruimschoots gehaald.

Credit ratings

Behoud van het hoogwaardige risicoprofiel van onze bank, zoals dat tot uiting komt in de *credit ratings*, staat centraal in onze langetermijnstrategie. Om klanten optimaal te blijven bedienen is het zaak dat onze credit ratings gelijk zijn en blijven aan die van de Nederlandse staat. Al jaren beschikken we over de hoogste kredietwaardigheidsrating van zowel Standard & Poor's als Moody's: AAA/Aaa.

ESG-ratings

Ook qua duurzaamheid streven we naar een hoogwaardig risicoprofiel. Ons duurzaamheidsbeleid en de invulling ervan wordt door diverse *ESG-rating agencies* beoordeeld. In z'n algemeenheid beschikken we over sterke duurzaamheidsratings en we willen deze waar mogelijk verhogen. NWB Bank heeft ESG-ratings van imug rating uit Hannover (Duitsland), ISS ESG uit München (Duitsland), MSCI ESG Research uit de Verenigde Staten en Moody's uit Londen (Verenigd Koninkrijk). De agencies geven ratings of scores op basis van een eigen ESG-beoordelingsraamwerk, waarover op hun websites meer informatie te vinden is. Bij de meeste van de genoemde rating agencies bevindt NWB Bank zich met haar ESG-rating in de top van haar *peer group*.

Kosten- en organisatieontwikkeling

De bedrijfskosten in 2022 bedroegen € 44 miljoen tegenover € 35 miljoen in 2021. Deze stijging is voor een belangrijk deel het gevolg van hogere personeelskosten in verband met de noodzakelijke groei van de organisatie. Onder meer de capaciteit voor versterking van de operationele processen, de kredietanalyse, inbedding van ESG in de primaire processen en IT-beheer nam toe. Tevens blijven we doorlopend investeren in verdere digitalisering en procesverbeteringen en zijn de kosten voor betalingsverkeer alsmede onderhoudscontracten en licenties toegenomen. Ook hebben we in het kader van het veranderprogramma een groter beroep gedaan op

externe adviseurs. Tot slot hebben we een eerste bijdrage aan het NWB Waterinnovatiefonds geleverd.

Personeel

Een belangrijk deel van de kosten vormen de uitgaven aan personeel. Deze stegen van € 13 miljoen in 2021 naar € 16,5 miljoen in 2022. Een indicator voor de beheersbaarheid van de personeelskosten is de beloningsverhouding tussen onze directievoorzitter en de mediaan van al onze overige medewerkers. Deze komt over 2022 uit op 3,9 (2021: 3,9). De absolute personeelskosten namen toe doordat onze organisatie in 2022 verder is gegroeid. Bestond onze formatie eind 2021 nog uit 90 medewerkers, eind 2022 waren het er 107. De verwachting is dat de organisatie de komende jaren blijft groeien, wat blijkt uit de strategische personeelsplanning die we afgelopen jaar opnieuw hebben uitgevoerd. Onderkend wordt dat met de verdere groei van de organisatie aandacht voor de onboarding van nieuwe medewerkers en adequate kennisoverdracht essentieel is.

Diversiteit en inclusie

Bij de werving van medewerkers staan we open voor iedereen, ongeacht geslacht, leeftijd, geloofsovertuiging, culturele achtergrond, arbeidsbeperking en seksuele geaardheid. We streven naar een goede mix van talent, ontwikkelpotentieel en deskundigheid van medewerkers en kiezen voor professionals die onze diversiteit vergroten. Diversiteit en inclusie zijn verankerd in wet-

en regelgeving, waaronder de Non-Financial Reporting Directive (NFRD). Hoewel we officieel niet binnen de reikwijdte van deze Europese richtlijn vallen, willen we er wel aan voldoen, mede op verzoek van het ministerie van Financiën, dat een van onze aandeelhouders is. Verder zijn we een van de deelnemende banken aan de CAO Banken, de eerste cao waarin de Charter Diversiteit is opgenomen. Deze cao is integraal van toepassing op de medewerkers van de bank.

Lighthouse-veranderprogramma

Om de organisatie toekomstbestendig te maken, is er meer nodig dan gemotiveerde en kundige collega's. In juni 2021 startten we het bankbrede Lighthouse-veranderprogramma en daar zijn we het afgelopen jaar volop mee verdergegaan. Het programma bestaat uit drie werkstromen: 'Stable banking', waarin duurzame versterking van de basis van de kredietverleningsketen centraal staat, 'Bank of the future', gericht op de verdere digitalisering van onze processen en dienstverlening alsmede de verdere inbedding van ESG in onze primaire processen, en 'Winning work environment; great bank to work', dat draait om de collectieve inspanning, cultuur, interne communicatie en het risicobewustzijn binnen de organisatie. Begin juli 2022 hebben we de eerste werkstroom afgerond, de overige twee lopen in 2023 door. Met het meerjarige, doelgerichte Lighthouse-programma creëren we overzicht, maken we de verbinding tussen alle activiteiten en projecten binnen de bank, integreren we ESG-aspecten verder

in onze processen en activiteiten en vergroten we de betrokkenheid van alle medewerkers. We investeren volop in de verdere versterking van onze organisatie, zodat we straks nog effectiever en plezieriger kunnen werken, onze klanten een nog betere ervaring en resultaat kunnen bieden en blijven voldoen aan alle wet- en regelgeving en toezichtsvereisten.

Wet- en regelgeving en toezicht

Wet- en regelgeving neemt zowel qua hoeveelheid als complexiteit toe. Voorbeelden hiervan zijn de kapitaalvereisten en -richtlijnen, de EU-Green taxonomy en de richtsnoeren van de Europese Bankautoriteit (EBA). Ook de intensiteit van het toezicht neemt toe. De toezichtkosten namen afgelopen jaar toe: € 4,7 miljoen tegenover € 3,9 miljoen in 2021.

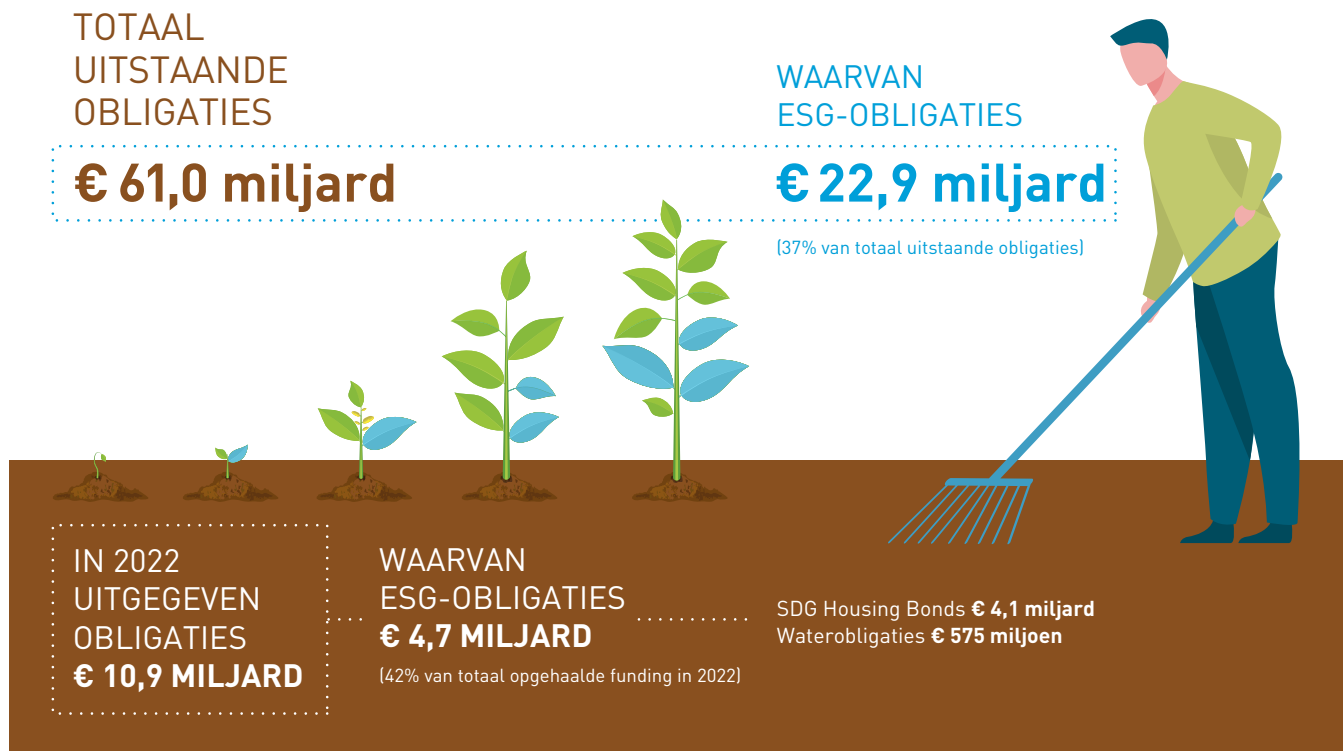
Belastinglast

De belastinglast over 2022 bedroeg € 56 miljoen en dat brengt de effectieve belastingdruk op 28,2%. Omdat we eind 2021 een leverage ratio van 14,3% konden rapporteren, hoefden we afgelopen jaar niets af te dragen in verband met de minimumkapitaalregel voor banken en verzekeraars. Deze minimumkapitaalregel, ook wel *thin cap rule* geheten, is in 2019 ingevoerd en beperkt de renteaftrek in de vennootschapsbelasting voor zover de leverage ratio van een bank lager is dan 9%.

ESG-obligaties

We financieren de bank voor het overgrote deel op de internationale geld- en kapitaalmarkt met de uitgifte van obligaties en *commercial paper*. Als duurzame bank voor de publieke sector zijn ESG-obligaties (environmental, social and governance) inmiddels een onmisbaar onderdeel van onze bedrijfsvoering. In aanvulling op de traditionele investeringsafwegingen, zoals investeringsveiligheid en op risico afgestemde

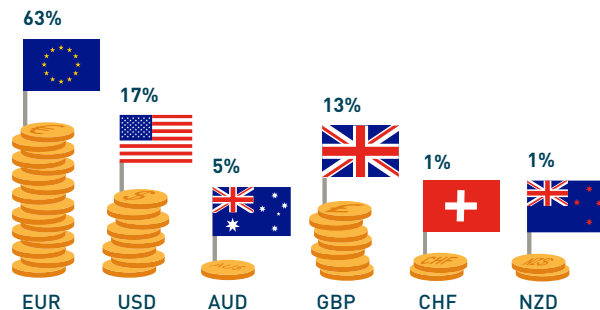
opbrengsten, kopen investeerders deze obligaties omdat zij graag klimaatvriendelijke en maatschappelijke projecten steunen binnen hun investeringsmandaat. Door de uitgifte van ESG-obligaties blijven we investeerders aantrekken en vergroten we het markt bereik voor deze obligaties. De uitgifte onderstreept ook onze rol als robuuste en duurzame financiële partner voor de Nederlandse publieke sector.

Kapitaalmarktfinanciering

In 2022 haalden we ruim € 4,7 miljard aan funding op met ESG-obligaties op een totaal van € 10,9 miljard. We gaven voor € 4,1 miljard aan SDG Housing Bonds uit voor de financiering van de sociale woningbouw in Nederland en voor € 0,6 miljard aan Waterobligaties voor de financiering van waterschappen. Eind 2022 hadden we ruim € 22,9 miljard aan ESG-obligaties uitstaan. Dat was 37% van ons totaal aan uitstaande langetermijnfunding op dat moment. Zodoende voldoen we al aan onze nieuwe doelstelling voor 2022 dat minimaal 36% van onze uitstaande obligaties duurzaam moet zijn, een percentage dat we de komende jaren telkens met 3% willen verhogen. Op die manier blijven we internationaal een toonaangevende uitgever van ESG-obligaties binnen de groep van Sovereigns, Supranationals and Agencies (SSA). In Nederland zijn we ook nog steeds de grootste emittent van ESG-obligaties.

VERDELING VALUTA OPGEHAALDE FUNDING

We kunnen ons als bank tegen zeer gunstige voorwaarden financieren dankzij ons veilige risicoprofiel, bevestigd door de AAA/Aaa-ratings die gelijk zijn aan de Nederlandse staat. Het feit dat de Europese Centrale Bank (ECB) de obligaties van onze bank koopt voor de opkoopprogramma's in het kader van *quantitative easing* (QE) draagt hieraan bij. De langetermijfinanciering die we ophalen met obligaties gebruiken we voor zowel de financiering van de nieuwe kredietverlening als voor de herfinanciering van aflopende leningen. De gemiddelde looptijd van de aangetrokken financiering was verleden jaar 6,8 jaar (2021: 9,9 jaar).

TLTRO

De afgelopen twee jaar hebben we driemaal geparticipeerd in de TLTRO III-operatie voor in totaal € 11 miljard. De ECB heeft TLTRO III in het leven geroepen om huishoudens en bedrijven van gunstige financiering te voorzien en zo de schade aan de economie door de coronapandemie te beperken. Als instelling die niet streeft naar winstmaximalisatie gaf NWB Bank het gunstige tarief van de TLTRO via leningen door aan klanten. In november 2022 losten we alle TLTRO-financiering af, nadat de ECB de rentecondities had aangepast. Hierdoor was het voor ons niet langer aantrekkelijk deze funding aan te houden.

Geldmarktfinanciering

Om kortlopende middelen aan te trekken maken we vooral gebruik van *commercial paper* (CP). Daarvoor hebben we twee programma's: een US Commercial Paper (USCP-programma) en een Euro Commercial Paper (ECP-programma). Afgelopen jaar hebben we 70,45% van onze CP opgehaald onder het USCP-programma, wat neerkomt op € 181,2 miljard aan USCP (2021: € 141,2 miljard) tegenover € 76 miljard aan ECP (2021: € 48,3 miljard). Deze cijfers zijn een cumulatieve weergave; aflopende CP is gedurende het jaar geherfinancierd. Het uitstaande CP-bedrag was eind 2022 € 5,1 miljard (2021: € 3,6 miljard). De gemiddelde looptijd van de USCP was 0,5 maand (2021: 0,7 maand) en die van de ECP 1,13 maanden (2021: 1,9 maanden).

De kortlopende middelen die we via onze CP-programma's ophalen, zetten we ten eerste in voor kasgeldleningen aan klanten, ten tweede voor een hogere liquiditeitsbuffer en ten derde voor collateralverplichtingen als gevolg van de derivatentransacties die we als bank afsluiten om onze rente- en valutarisico's af te dekken. Behalve in de markt voor CP, dat verhandelbaar schuld papier is met een looptijd tot een jaar, zijn we ook actief in korte USD-leningen met looptijden tot twee jaar. Deze leningen, uitgegeven onder ons Medium Term Note-programma, komen voor een deel in de plaats van de uitgifte van CP. Het stelde ons in staat om gunstige tarieven voor een langere periode vast te leggen.

VERANTWOORD RENDEMENT EN MAATSCHAPPELIJKE IMPACT

Als bank van en voor de publieke sector streven we geen winstmaximalisatie na, maar winst is wel noodzakelijk om de continuïteit van onze bank te garanderen. Dat laat onverlet dat alles wat we als bank doen in het teken staat van maatschappelijke impact. We willen onder andere onze klimaatimpact verminderen en bijdragen aan klimaatadaptatie, klimaatmitigatie en biodiversiteit maar onze maatschappelijke impact is breder en wij kijken nadrukkelijk ook naar de meer maatschappelijke SDG's.

Onze impact proberen we zoveel mogelijk meetbaar te maken om daar vervolgens doelen aan te koppelen. Het bekendste voorbeeld hiervan is de reductie van de CO₂e-uitstoot door onze klanten zoals vastgelegd in ons klimaatactieplan. In 2022 zijn we ook begonnen om onze impact op de door ons geselecteerde Sustainable Development Goals meetbaar te maken.

Verantwoord rendement

Over 2022 boekten we opnieuw een gezonde winst: € 143 miljoen tegenover € 121 miljoen in 2021. Net als in 2020 en 2021 droeg ook afgelopen jaar onze deelname aan de TLTRO bij aan het winstniveau. Het gunstige tarief daarvan gaven we door in nieuwe leningen aan klanten. Doordat deze leningen vaak een langere looptijd hebben dan de looptijd van het gunstige TLTRO-tarief, is er een verschuiving van resultaat in de tijd. Anders gezegd:

als bank plukken we nu de vruchten van deelname aan de TLTRO, maar de komende jaren ontvangen we telkens iets minder rente op de met TLTRO-financiering verstrekte leningen.

Het resultaat financiële transacties kwam het afgelopen jaar uit op € 30 miljoen negatief tegenover € 20 miljoen negatief in 2021. Met name in het begin van 2022 droegen vergoedingen voor vervroegde aflossingen in de kredietportefeuille bij aan dit positievere resultaat. Klanten kozen voor vervroegde aflossingen vanwege de stijgende rente. Daarvoor in de plaats verstrekten we nieuwe financiering tegen lagere rente met langere looptijden. Het voorziene deel van het negatieve resultaat financiële transacties komt mede door een herstructurering van onze swapportefeuille, die we in het verleden doorvoerden om de renterisicopositie in lijn te brengen met het voor ons geldende normrendement. We zijn met onze aandeelhouders een normrendement op het eigen vermogen overeengekomen. Voor 2022 bedroeg dit, net als de afgelopen jaren, 3,7%. Het gerealiseerde rendement op het eigen vermogen bedroeg afgelopen jaar 7,4% (2021: 6,5%) en daarmee hebben we dus ruimschoots voldaan aan het normrendement.

De vaststelling van het beschikbare bedrag voor dividenduitkering is een jaarlijkse discretionaire bevoegdheid van onze directie met vereiste goedkeuring van de raad van commissarissen. Bij deze besluitvorming worden de continuïteit van de bank alsmede de belangen van aandeelhouders en andere stakeholders in ogenschouw genomen. Over boekjaar 2022 hebben de directie en raad van commissarissen de voor dividend beschikbare winst vastgesteld op € 60 miljoen (2021: € 50 miljoen). De pay-out-ratio bedraagt 42% van de winst (2021: 41%).

Maatschappelijke impact

Bijdragen aan klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteit

Verreweg de meeste impact maken we met onze kredietverlening. Door het beperken van onze klimaatvoetafdruk en met de financiering van duurzame-energieprojecten dragen we bij aan klimaatmitigatie, om zo de omvang en/of snelheid van de opwarming van de aarde te beperken. Klimaatadaptatie financieren wij voor het overgrote deel via onze kernklanten, waaronder de waterschappen en woningcorporaties. Waterschappen zorgen er bij uitstek voor dat Nederland beschermd blijft bij een veranderend klimaat en woningcorporaties zorgen met bijvoorbeeld de slimme aanleg van (binnen)tuinen

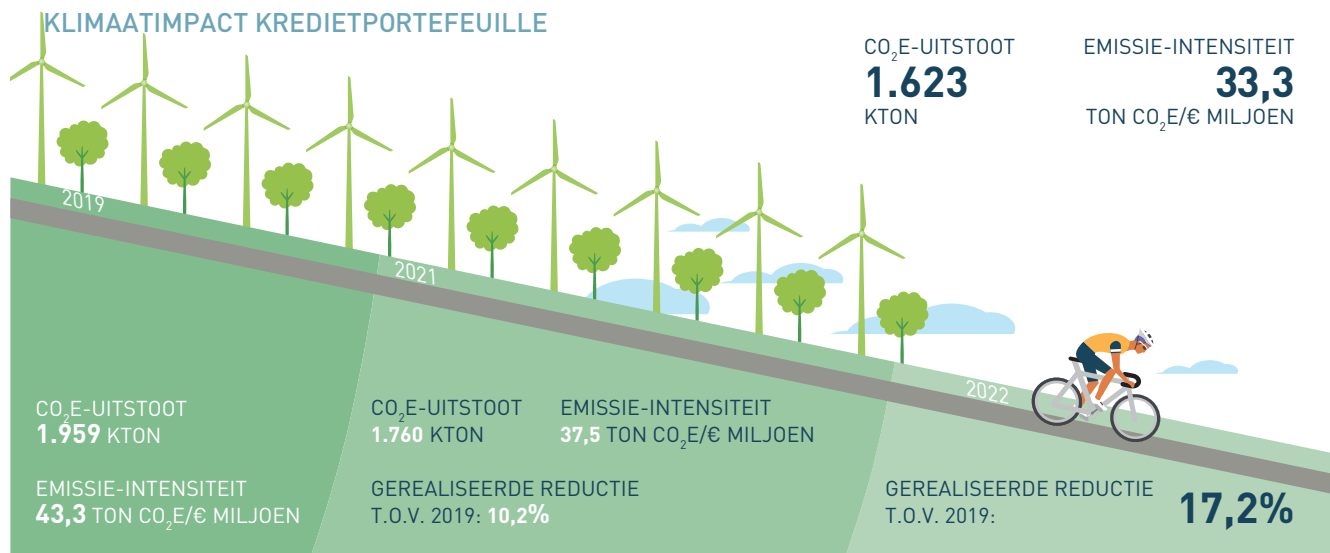
dat deze niet direct blank staan na een fikse regenbui. Behoud en herstel van biodiversiteit is dagelijkse kost voor de waterschappen. Zo bevorderen de maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren ook de biodiversiteit. Een gezonde natuur is een vereiste voor schoon water en andersom. Ook als er geen directe financieringskans is, zetten wij ons in voor deze onderwerpen. Dat doen we onder andere door ons lidmaatschap van werkgroepen en door ons achter commitments te scharen.

Klimaatmitigatie

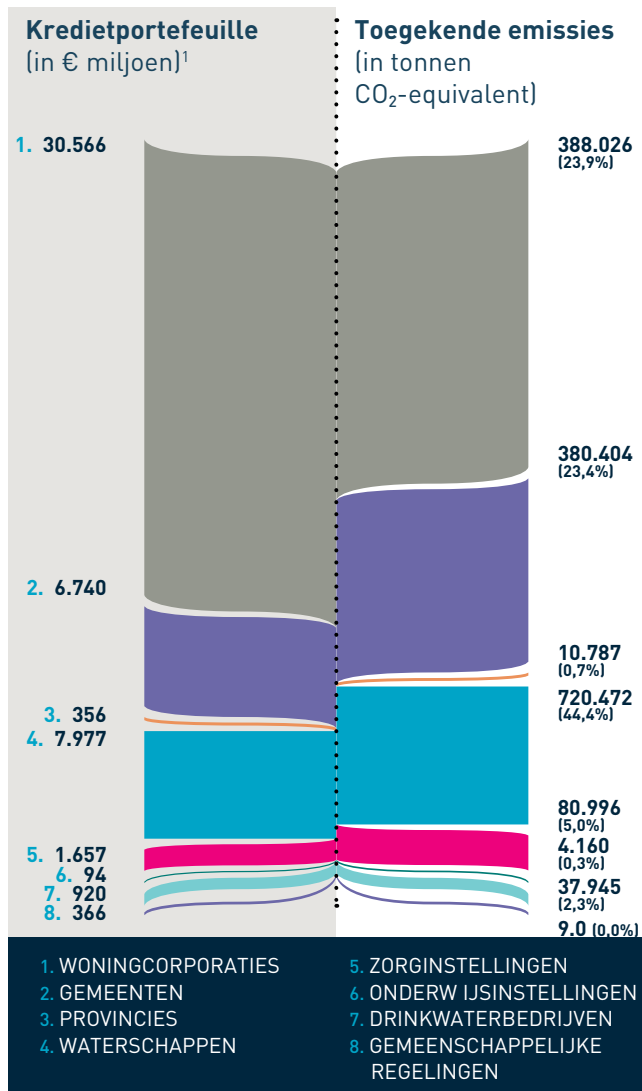
Klimaatmitigatie betreft de maatregelen bedoeld om de omvang of snelheid van de opwarming van de aarde te beperken en komt terug in SDG 13: Klimaatactie. We brengen de klimaatimpact van onze financiering sinds 2019 in kaart en inmiddels hebben we deze voor 93,8% van onze kredietportefeuille in beeld. Bij de berekening van onze klimaatvoetafdruk maken we gebruik van de PCAF-methodologie. PCAF (Partnership for Carbon Accounting Financials) biedt een raamwerk en geharmoniseerde methodologie, wat de transparantie en het bewustzijn over CO₂e-uitstoot vergroot en de rapportage bevordert. Onderzoeksinstituut Het PON & Telos, dat gelieerd is aan Tilburg University, helpt ons de klimaatimpact in beeld te brengen en de PCAF-methodologie toe te passen.

Om de klimaatimpact te berekenen, gebruiken we de kredietportefeuille van het jaar ervoor omwille van de beschikbare cijfers. Dat wil zeggen dat we in dit jaarverslag 2022 rapporteren over de klimaatimpact van de kredietportefeuille zoals die eind 2021 was. De portefeuille vertegenwoordigde een emissie van 1.622.799 ton CO₂-equivalent. Dit is 336.421 ton ofwel 17,2% minder dan eind 2020. Een mooie ontwikkeling, want de kredietportefeuille is in de rapportageperiode toegenomen. De emissie-intensiteit (ton CO₂e/miljoen euro) daalde van 37,5 eind 2020 naar 33,3 ton per € 1 miljoen eind 2021.

We zijn blij te constateren dat de afname van de klimaatimpact van onze kredietportefeuille past binnen het reductiepad dat we hebben vastgelegd in ons klimaatactieplan. Dit behelst dat we in 2030 minimaal 43% CO₂e-reductie willen bereiken ten opzichte van de uitstoot van onze kredietportefeuille in 2019, het eerste jaar waarover we de klimaatimpact van onze financiering in kaart brachten. Doel is om in 2050 over een kredietportefeuille te beschikken die per saldo geen CO₂e-uitstoot veroorzaakt. We formuleerden onze reductiedoelstellingen op basis van de methodiek van het Science Based Targets initiative (SBTi), een aanpak die brede erkenning geniet in de financiële sector om de doelstellingen van Parijs te halen. In 2023 laten we de doelstellingen ook verifiëren door het SBTi en sluiten we ons officieel aan bij dit initiatief.

KREDIETPORTEFEUILLE VS. TOEGEKENDE EMISSIES

¹Het betreft hier de kredietportefeuille waarvan de klimaatvoetafdruk bekend is.

Ons klimaatactieplan concretiseert waar we op de langere termijn naartoe willen werken. Hoewel we een positieve trend waarnemen, kunnen we de effecten nog niet nauwkeurig duiden, aangezien de data voorlopig nog beperkt zijn. Dit neemt niet weg dat we nu al dagelijks de impact ondervinden die het klimaatactieplan heeft op onze bank. Zo leeft klimaatimpact inmiddels in grote mate bij onze medewerkers. Een positieve ontwikkeling, maar belangrijker nog is dat het klimaatactieplan een extra dimensie geeft aan de gesprekken met onze klanten. We merken dat klimaatimpact ook bij hen hoog op de agenda staat. Voor ons als bank is het bovendien interessant en waardevol om, naast de bestaande goede relaties met de financiële afdelingen bij klanten, ook met experts op het gebied van niet-financiële impact van gedachten te wisselen.

In 2023 gaan we op grotere schaal inventariseren in hoeverre klanten reductiedoelstellingen hebben die in lijn zijn met het SBTi en die een klimaatneutrale kredietportefeuille in 2050 mogelijk maken. Dit met extra aandacht voor klanten waarvan we menen dat er een groot reductiepotentieel ligt. Naast dit engagement is ons voornemen om meer klanten sustainability linked loans aan te bieden.

Klimaatadaptatie

We proberen de opwarming van de aarde zoveel als mogelijk tegen te gaan. Tegelijk moeten wij en onze klanten ons hier toch op voorbereiden. Het

proces waardoor samenlevingen de kwetsbaarheid voor klimaatverandering verminderen of waardoor zij profiteren van de kansen die een veranderend klimaat biedt, noemen we klimaatadaptatie.

Binnen de financiële sector is de aandacht voor klimaatadaptatie groeiende. Als onderdeel van het Platform voor Duurzame Financiering van De Nederlandsche Bank is afgelopen jaar de werkgroep Klimaatadaptatie gestart. Binnen deze werkgroep onderzoeken we als NWB Bank samen met andere banken, verzekeraars, investeerders en overheden hoe de financiële sector mee kan bouwen aan een klimaatbestendig Nederland. Een rapport met de uitkomsten van dit onderzoek wordt eind 2023 verwacht. We werken ook aan de verduurzaming van de Nederlandse financiële sector door te participeren in de werkgroep Circulaire economie van het Platform voor Duurzame Financiering.

Klimaatadaptatie is een essentieel onderdeel van **SDG 13: Klimaatactie**. Een mooi voorbeeld van klimaatadaptatie zijn de zogenoemde groene daken. Een groen dak geeft verkoeling, buffert regenwater en zorgt dat het rioelstelsel niet overbelast raakt bij hevige regenbuien. Ook draagt een groen dak bij aan schonere lucht en diversiteit van flora en fauna. Veel gemeenten hebben een subsidieregeling voor de aanleg van een groen dak. In het kader van het meetbaar maken van onze impact op de SDG's monitoren we de benutting van groene daken

door onze klanten. Uit onderzoek blijkt dat in 2021 onze gemeentelijke klanten 2.451.565 m² aan groene daken herbergen. Dat zijn bijna 700 voetbalvelden. Wel is het slechts iets meer dan 1% van het potentieel, dus hier is nog werk aan de winkel.

IMPACT KREDIETVERLENING SDG 13

SDG	KPI	Beschrijving	Realisatie
	CO ₂ e-reductie	Gerealiseerde CO ₂ e-reductie t.o.v. 2019	17,2%
	Vergroening daken	Groene daken t.o.v. dakpotentie	1%

Biodiversiteit

Voor onze bank gaat duurzaamheid verder dan alleen het klimaat. Biodiversiteitsverlies voorkomen en biodiversiteitsherstel bevorderen zijn belangrijke speerpunten van ons beleid. De teloorgang van natuur voltrekt zich in hoog tempo en steeds sneller dreigen soorten uit te sterven, met alle nadelige gevolgen van dien. Biodiversiteit betreft alle soorten planten, dieren en micro-organismen, maar ook de enorme genetische variatie binnen die soorten en de variatie aan ecosystemen waarvan ze deel uitmaken. Als we niet snel actie ondernemen, kunnen tot wel een miljoen soorten verdwijnen. Veel sectoren van onze economie zijn afhankelijk van de variatie aan planten, dieren en insecten in de wereld. Voor toekomstige generaties is het dan ook cruciaal dat we volop investeren in behoud en herstel van de biodiversiteit.

Biodiversiteit komt terug in **SDG 14: Leven in het water** en **SDG 15: Leven op het land**. Onze impact op biodiversiteit monitoren we onder meer aan de hand van de natuurkwaliteit van de zoete wateren in Nederland. We gebruiken daarvoor een index die op een schaal van 1 tot 100 aangeeft hoe gezond de flora en fauna van deze wateren is. Een score van 100 betekent daarbij dat de ecosystemen volledig intact zijn. In 2021 bedroeg de score van de waterecosystemen die onder het beheer van de waterschappen vallen 37%. Ook hier is dus nog een wereld te winnen. Van onze gemeentelijke klanten hebben we de oppervlakte aan (openbaar) groen in kaart gebracht. Het niet-agrarisch groen bedroeg in 2021 24.973.398 m², wat overeenkomt met iets meer dan 30% van de gezamenlijke oppervlakte die onze gemeentelijke klanten vormen.

IMPACT KREDIETVERLENING SDG 14 EN 15

SDG	KPI	Beschrijving	Realisatie
	Verbetering natuurkwaliteit zoete wateren	Natuurkwaliteit oppervlaktewater (intact ecosystem = 100%)	37%
	Meer natuur inclusief openbaar groen	Oppervlakte openbaar groen dat tuin of natuur is	30%

Om binnen de financiële sector het belang van biodiversiteit breder te adresseren, zijn we in 2018 gevraagd een werkgroep op te zetten en zijn we sinds 2019 sponsor van de werkgroep Biodiversiteit

van het Platform voor Duurzame Financiering van De Nederlandsche Bank. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van verzekeraars, assetmanagers, pensioenuitvoerders en andere banken en staat onder leiding van onze directievoorzitter Lidwin van Velden en onze sustainability officer. Afgelopen jaar heeft de werkgroep onder andere onderzoek gedaan naar het financieren van regeneratieve landbouw. Ook heeft de werkgroep een e-learning ontwikkeld die de basisbeginselen leert van biodiversiteit: wat het is, waarom het belangrijk is en waarom financiële instellingen op dit gebied actie moeten ondernemen. Bovendien geeft de e-learning inzicht in de vijf grootste oorzaken van biodiversiteitsverlies. De e-learning is breed verspreid binnen de financiële sector in Nederland.

Als dé duurzame waterbank en sponsor van de werkgroep Biodiversiteit van het Platform voor Duurzame Financiering van DNB willen we als NWB Bank natuurlijk het goede voorbeeld geven en hebben we de afgelopen jaren belangrijke stappen gezet op het gebied van biodiversiteit. Zo bevat de eerste door ons verstrekte aan duurzaamheid gekoppelde lening een KPI die gerelateerd is aan biodiversiteit. Verder hebben we ons samen met ruim tachtig andere financiële instellingen gecommitteerd aan de Finance for Biodiversity Pledge. Concreet beloven we om in 2024 onze impact op biodiversiteit in kaart te hebben gebracht, hier doelen aan te koppelen en daar dan publiekelijk over te rapporteren. In dat kader zijn we ook aangesloten bij

het Partnership for Biodiversity Accounting Financials (PBAF). PBAF biedt een methodologie waarmee we de biodiversiteitsvoetafdruk van onze klanten kunnen berekenen.

In het kader van ons klimaatactieplan voeren we gesprekken met onze klanten en daarbij laten we niet na om ook het onderwerp biodiversiteit aan te snijden. We gaan deze gesprekken uitbreiden en willen ervoor zorgen dat in 2030 al onze klanten een biodiversiteitsbeleid hebben met daarin doelstellingen om het verlies van biodiversiteit tegen te gaan. Ons eigen biodiversiteitsbeleid gaan we in 2023 formaliseren en daarin zal ook staan dat we biodiversiteit nog nadrukkelijker gaan meenemen in ons risicomangement, onze kredietvoorstellen en onze kredietanalyse.

Overige maatschappelijke impact

Onze maatschappelijke impact is breder en gaat verder dan de thema's klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Ook op de andere door ons geselecteerde SDG's willen we zoveel mogelijk impact maken. Het gaat dan om SDG 6: Schoon water en sanitair, SDG 7: Betaalbare en duurzame energie en SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen. Ook onze impact op deze SDG's hebben we afgelopen jaar voor het eerst in kaart gebracht met behulp van de sociale kennisonderneming Het PON & Telos.

IMPACT KREDIETVERLENING SDG 6

SDG	KPI	Beschrijving	Realisatie
	Verbetering waterkwaliteit oppervlaktewater	Aandeel oppervlaktewateren dat voldoet aan KRW-doelen	0%
	Verbetering waterkwaliteit drinkwater	Aandeel drinkwatermetingen dat voldoet aan gestelde normen	99,9%

Bij **SDG 6: Schoon water en sanitair** is een hoofdrol weggelegd voor de waterschappen en drinkwaterbedrijven. Om onze impact te bepalen, kijken we naar de kwaliteit van het oppervlaktewater en naar de kwaliteit van het drinkwater waarvoor de waterschappen respectievelijk drinkwaterbedrijven verantwoordelijk zijn. De kwaliteit van het oppervlaktewater laat nog flink te wensen over. Geen van de oppervlaktewateren voldoet op dit moment aan de normen van de Kaderrichtlijn Water (KRW), die stelt dat de oppervlaktewateren schoon en gezond moeten zijn in 2027. KRW gaat over alle aspecten van water: chemie (vervuilende stoffen in het water), ecologie (goede omstandigheden voor een divers planten- en dierenleven) en voor grondwater ook hoeveelheid en geschiktheid voor drinkwaterwinning. Om de KRW-doelstelling te halen moet een waterlichaam voor elke parameter 'op groen staan', dat wil zeggen dat ze in de klasse 'goed' vallen. Is dat voor een of meer parameters niet het geval, dan verkeert het waterlichaam niet in een goede toestand (*one-out-all-out*). Ook uit

het burgeronderzoek *Vang de watermonsters* bleek dat 80% van de gemeten wateren een matige tot slechte kwaliteit heeft. Vang de watermonsters is een initiatief van Natuur & Milieu en ASN Bank waarvan onze bank samen met zes waterschappen partner is. Gelukkig voldoet het drinkwater in Nederland wel in 99,9% van de gevallen aan de normen van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

Betaalbare en duurzame energie, SDG 7, is cruciaal voor al onze klanten. We zijn in 2019 begonnen met de financiering van duurzame-energie-projecten en afgelopen jaar hebben we duidelijk stelling genomen door ons gewaagd doel te formuleren: onze kredietportefeuille is in 2035 energiepositief, op weg naar klimaatneutraal in 2050. Anders gezegd, we willen dat in 2035 de door ons gefinancierde duurzame-energie-projecten meer hernieuwbare energie opwekken dan de rest van onze portefeuille verbruikt aan fossiele energie. Dit is een behoorlijk ambitieus doel want in 2021 wekten de door ons gefinancierde duurzame-energie-projecten in totaal 936 TeraJoule (TJ) op tegenover een fossiel energieverbruik van 7.978 TJ.

IMPACT KREDIETVERLENING SDG 7

SDG	KPI	Beschrijving	Realisatie
	Energiepositieve kredietportefeuille	Aandeel kredietportefeuille energieneutraal	12%

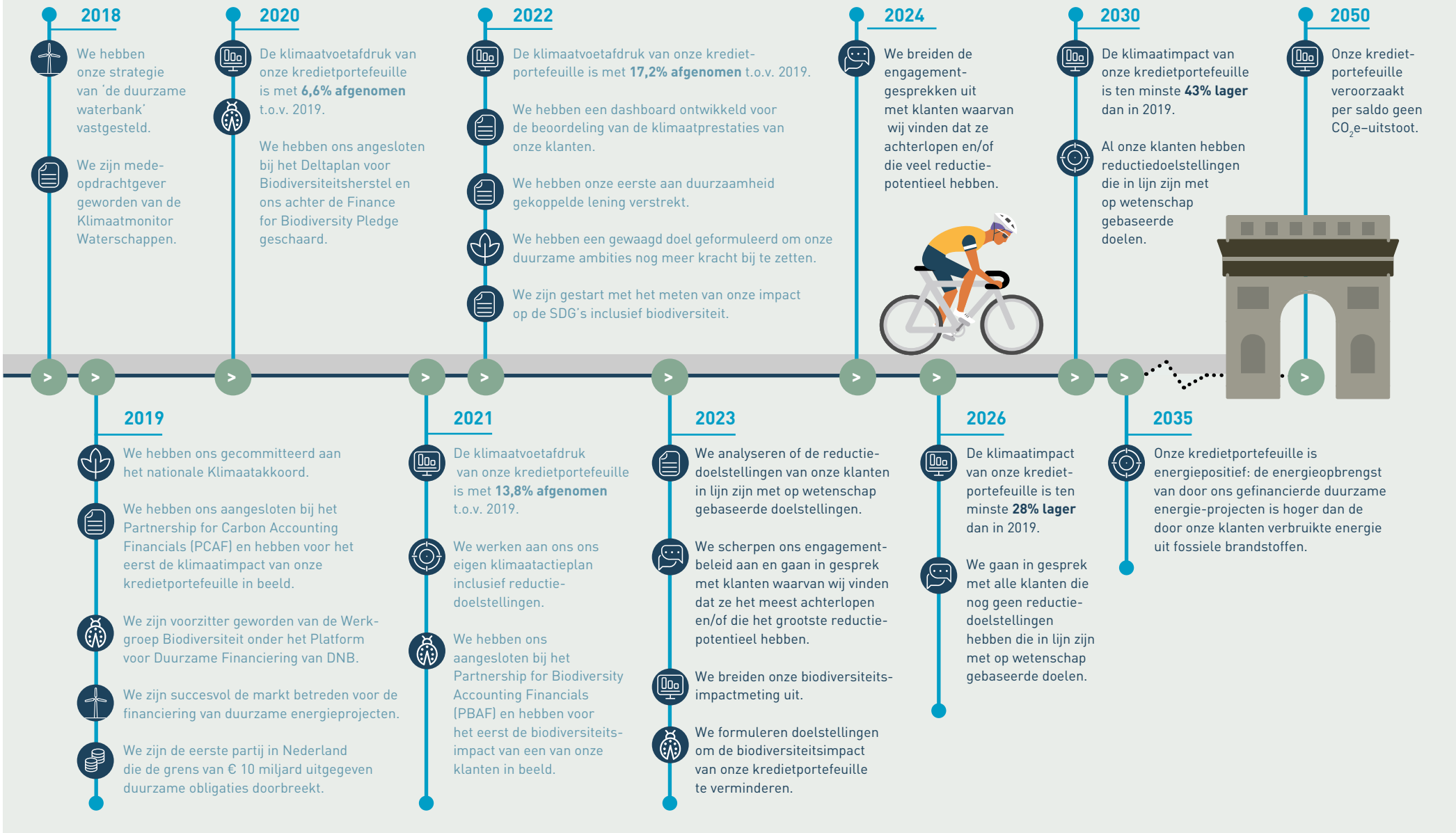
SDG 11, tot slot, gaat om duurzame steden

en gemeenschappen. Met name onze klantgroepen gemeenten en woningcorporaties bepalen onze impact op deze SDG. Gemeenten bepalen mede wie in aanmerking komen voor een sociale huurwoning. Om onze impact te bepalen, kijken we naar het aantal toewijzingen per jaar van huurwoningen binnen de inkomensgrenzen van de door ons gefinancierde woningcorporaties. Woningcorporaties moeten ten minste 85% van de vrijkomende sociale huurwoningen (met een huurprijs tot € 808,06, prijspeil 2023, ook wel DAEB-woningen genoemd) toewijzen aan hun doelgroepen. De belangrijkste doelgroep van woningcorporaties zijn huishoudens met een inkomen beneden de zogenoemde DAEB-inkomensgrens. Voor eenpersoonshuishoudens is deze inkomensgrens € 44.035 (prijspeil 2023). Voor meerpersoonshuishoudens is de DAEB-inkomensgrens voor een periode van drie jaar (tot 2025) vastgesteld op € 48.625 (prijspeil 2023). Kijken we naar 2021, dan bedroeg het aantal toewijzingen binnen de inkomensgrens 137.000 op een totaal aantal aanvragen van 186.000. Dit komt neer op een percentage van ongeveer 74%, daar is ruimte voor verbetering dus.

IMPACT KREDIETVERLENING SDG 11

SDG	KPI	Beschrijving	Realisatie
	Passend toewijzen sociale huurwoningen	Toegewezen sociale huurwoningen per jaar binnen inkomensgrenzen	74%

TIJDLIJN KLIMAATACTIEPLAN OP WEG NAAR PARIJS!

DILEMMA'S

Bij onze werkzaamheden en rapportages lopen we regelmatig tegen dilemma's aan. Hieronder staan enkele situaties waarin we een afweging moeten maken om op grond van onze strategie en ons beleid iets wel of niet te doen. Bij de implementatie van ons klimaatactieplan merken we nu al dat we op nieuwe dilemma's gaan stuiten.

GENERIEKE FINANCIERING

De meeste klanten ontvangen van ons balansfinanciering. Daarbij wordt niet zozeer een specifieke investering of een project gefinancierd, maar voorzien we in de generieke financieringsbehoefte van de klant. Toenemende wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid leidt ertoe dat financiële instellingen precies moeten weten wat zij financieren, maar dat is met het verstrekken van balansfinanciering slechts ten dele mogelijk.

AFSCHEID NEMEN VAN KLANTEN

In het kader van ons klimaatactieplan denken we actief na over de vraag wat er gebeurt als blijkt dat onze engagementaanpak niet of onvoldoende werkt. Vooralsnog kiezen we er niet voor om afscheid te nemen van klanten die achterlopen op het gebied van verduurzaming. Al onze klanten dienen een publiek belang en we vinden dat we er ook op moeten toezien dat

de lasten voor de Nederlandse burger betaalbaar blijven. Wel oefenen we positieve prikkels uit om onze klanten te stimuleren verder te verduurzamen.

SUSTAINABILITY LINKED LOANS

Het stimuleren van onze klanten doen we onder andere door het verstrekken van aan duurzaamheid gekoppelde leningen, ook wel sustainability linked loans genoemd. Bij dit soort leningen spreken we met de klant vooraf een aantal te behalen duurzame prestatie-indicatoren af en ontvangt de klant een korting op de rente als deze worden behaald. Vanwege het feit dat wij niet naar winstmaximalisatie streven, zijn onze marges beperkt en daarmee ook de ruimte voor een eventuele rentekorting. De incentive is daarom mogelijk niet zo groot maar daar laten wij ons niet door tegenhouden.

NIEUWE PRODUCTEN

Bij het beantwoorden aan een klantbehoefte kan de situatie ontstaan dat we moeten bepalen of we een nieuw product willen introduceren. In ons goedkeuringsproces maken we een afweging van de risico's van een product, zowel voor de klant als voor de bank. Hieruit kan volgen dat er ongewenste risico's aan een product kleven en wij daarom besluiten dat product niet aan te bieden. Dit is een dilemma, aangezien we enerzijds onze klanten altijd willen helpen en anderzijds willen vasthouden aan ons zorgvuldig opgestelde beleid.

KLANTGROEPEN MET EEN BEPERKTE FINANCIERINGSBEHOEFTE

Binnen het publieke domein zijn er klantgroepen met een beperkte financieringsbehoefte, zoals amateursportverenigingen (met een gemeente garantie) of mbo-scholen. Door onze compacte organisatie is het bewerkelijk om hen efficiënt te bedienen. De tijd die een analyse van de sector en klanten vergt, staat vaak niet in verhouding tot de omvang van de lening. Indien we alle kosten voor een goede analyse vertalen in een kredietopslag, zou dit tot hogere opslagen leiden. Vanwege onze maatschappelijke rol helpen we ook deze kleine klanten tegen aantrekkelijke financieringsvoorwaarden.

EU GROENE TAXONOMIE

We rapporteren nu al op vrijwillige basis volgens de EU-taxonomie voor duurzame activiteiten. Op die manier bereiden we ons optimaal voor op de verplichte rapportage en laten we zien dat wij als duurzame bank welwillend staan tegenover een dergelijk instrument. Het gros van onze klanten in de publieke sector gaat vooralsnog niet rapporteren of hun activiteiten in lijn zijn met de taxonomie. Dat maakt het lastiger om te bepalen in hoeverre onze financieringen er mee in lijn zijn. Dat komt mede doordat de financiering die wij aan klanten verstrekken over het algemeen niet geormerkt is voor één project, maar bedoeld is voor activiteiten gerelateerd aan de wettelijke taken van de klant. Indien we financieringen willen laten aanmerken

als groen onder de taxonomie, moeten we gegevens gaan opvragen bij onze klanten, wat tot extra rapportagedruk leidt. Doen we dit niet, dan lopen we het risico op een lagere 'groene' asset ratio. Dat kan nadelig uitpakken als investeerders in onze obligaties dit meewegen in hun investeringsbeslissing. Als door een lage 'groene' asset ratio de vraag naar onze obligaties afneemt, kan het lastiger worden om goedkope duurzame financiering aan te trekken. Dit kan vervolgens leiden tot hogere financieringslasten voor de publieke sector en dat is onwenselijk in een tijd waarin veel geïnvesteerd moet worden in de verduurzaming van Nederland.

REBOUND GEMEENTEN

Sommige (meestal kleinere) gemeenten hebben met hun huisbank een betalingsovereenkomst, waarin een reboundbepaling kan staan. Die biedt de huisbank altijd de mogelijkheid om een tweede, scherpere aanbieding te doen. Wij zijn van mening dat dit ten koste gaat van een eerlijk en transparant offerteproces. Om die reden willen we in zo'n situatie geen offerte uitbrengen. De rebound leidt tot een drietal dilemma's. Allereerst willen we te allen tijde beschikbaar zijn voor onze klanten. Dit is niet het geval als we geen offerte afgeven. Daarnaast dienen klanten conform hun eigen statuten en in sommige gevallen conform wetgeving minimaal twee offertes op te vragen. Wanneer andere geldaanbieders ook geen offerte afgeven vanwege een rebound, wenden deze klanten zich vaak alsnog tot onze bank. Tot slot is een klant niet altijd bekend met de nadelige effecten van de rebound,

iets wat in stand gehouden wordt als de klant altijd een offerte ontvangt.

ONGEBORGDE FINANCIERING

Op basis van onze statuten financieren we alleen woningcorporaties en zorginstellingen onder garantie van respectievelijk het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WfZ), dan wel academische ziekenhuizen. In de huidige markt, waarin sprake is van een groot tekort aan woningen met in het bijzonder veel vraag naar middenhuurwoningen, kan het voorkomen dat deze klanten juist dit deel van hun financieringsbehoefte moeilijk of enkel tegen hoge kosten ingevuld krijgen. Hoewel we de wens van de sector begrijpen, vinden we dergelijke niet-gegarandeerde financiering niet passen binnen onze risicobereidheid.

INVESTEERDERS IN ESG-OBLIGATIES

Wij bieden onze investeerders de mogelijkheid om te investeren in ESG-obligaties. In aanvulling op de traditionele investeringsafwegingen, zoals investeringsveiligheid en op risico afgestemde opbrengsten, wordt een groot deel van de obligaties gekocht door investeerders die willen bijdragen aan duurzame projecten. Aangezien wij als bank obligaties aan toonder uitgeven, is vaak onbekend wie deze obligaties precies houden. Bij uitgifte hebben we weliswaar inzage in het orderboek en wordt een screening gedaan naar het duurzame

karakter van de initiële investeerders, maar de obligaties zijn verhandelbaar zonder tussenkomst van de bank. Zodoende is het mogelijk dat onze ESG-obligaties in handen komen van instanties die niet duurzaam ondernemen.

DIVERSITEIT EN INCLUSIVITEIT VERSUS PRIVACY

We hechten veel waarde aan diversiteit van ons medewerkersbestand en aan inclusiviteit. We streven ernaar dat individuele medewerkers met hun eigen kennis en ervaring complementair zijn aan elkaar en dat het collectief een evenwichtige vertegenwoordiging van de maatschappij is. Tegelijkertijd is borging van de privacy van onze medewerkers cruciaal. Vanwege het beperkte medewerkersbestand zijn we terughoudend om in detail te rapporteren over diversiteit en inclusiviteit. Mogelijk is rapportage te herleiden tot individuen en wordt daarmee hun privacy geschonden. Dit neemt niet weg dat we veel aandacht besteden aan diversiteit en inclusiviteit en de bewustwording daaromtrent, zonder over de details te rapporteren.

TIJDIGHEID EN KWALITEIT VAN DUURZAAMHEIDSDATA

Nog niet alle data die we gebruiken om te sturen op duurzaamheidsdoelstellingen zijn van goede kwaliteit. Dit komt veelal doordat nog niet alle klanten hun klimaatvoetafdruk publiek maken of deze data nog niet makkelijk met ons kunnen delen op grotere schaal.

Ook de tijdigheid van de data laat te wensen over. Dit doordat we in veel gevallen gebruikmaken van publiek beschikbare informatie van bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek. Dergelijke instanties bewerken de data nadat ze die van bijvoorbeeld energiebedrijven hebben ontvangen, wat enige tijd kost. Zowel de beperkte kwaliteit als tijdigheid van de data vormt een obstakel om te sturen op onze duurzaamheidsdoelstellingen, al laten wij ons daar niet door tegenhouden.

VOORUITZICHTEN 2023

We verwachten in 2023 op dezelfde maatschappelijke en duurzame wijze als afgelopen jaar te kunnen voorzien in de financieringsbehoefte van de Nederlandse publieke sector. Hoewel de oorlog in Oekraïne in 2022 weinig tot geen negatieve impact had op onze organisatie, blijven we voorzichtig in onze verwachting voor de nettowinst in 2023, mede in het licht van de recente volatiliteit in de financiële markten als gevolg van zorgen omtrent de bancaire sector. De nettowinst zal naar verwachting lager uitvallen dan in 2022, mede doordat de positieve effecten van deelname aan de TLTRO er in 2023 niet meer zijn.

GOVERNANCE

- Directie
- Raad van commissarissen
- Interview met Joanne Kellermann
- Verslag van de raad van commissarissen
- Remuneratierapport
- Corporate governance
- Risicomanagement

3

DIRECTIE

Lidwin van Velden (1964)

Eerste benoeming
2010

Lopende termijn
tot 1 januari 2026

Hoofdfunctie
Voorzitter van de directie, CEO

Primaire aandachtsgebieden
Strategie, communicatie, legal & corporate affairs, internal audit, human resource management

Relevante nevenfuncties
President European Association of Public Banks, lid raad van toezicht Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds, Member Supervisory Board PharmAccess Group Foundation, Member Board Impact Economy Foundation

Melchior de Bruijne (1974)

Eerste benoeming
2018

Lopende termijn
tot 20 april 2023

Hoofdfunctie
Directielid, CFO

Primaire aandachtsgebieden
Finance & control, backoffice, ict, fiscale zaken, business continuity management

Relevante nevenfuncties
Geen

Frenk van der Vliet (1967)

Eerste benoeming
2012

Lopende termijn
tot 1 januari 2024

Hoofdfunctie
Directielid, CCO

Primaire aandachtsgebieden
Kredietverlening, funding & investor relations, asset & liability management en corporate social responsibility

Relevante nevenfuncties
Geen

Ard van Eijl (1973)

Eerste benoeming
2018

Lopende termijn
tot 14 april 2026

Hoofdfunctie
Directielid, CRO

Primaire aandachtsgebieden
Risicomanagement (financieel en niet-financieel), compliance en security management

Relevante nevenfuncties
Geen

RAAD VAN COMMISSARISSEN

Joanne Kellermann (1960)

voorzitter

Commissies

Lid auditcommissie, lid remuneratie- en benoemingscommissie

Eerste benoeming

2020

Lopende termijn

tot 2024

Hoofdfunctie

Bestuursvoorzitter Pensioenfonds Zorg en Welzijn

Relevante nevenfuncties

Voorzitter raad van toezicht Aflatoun International, lid Commissie Europese Integratie van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (advies aan minister van Buitenlandse Zaken), lid comité van aanbeveling Transparency International, lid raad van toezicht Veerstichting, Member of the Advisory Board PRIME Finance, directeur KellerCo BV

Toon van der Klugt (1956)

vicevoorzitter

Commissies

Lid remuneratie- en benoemingscommissie

Eerste benoeming

2017 (bava)

Lopende termijn

tot 2026

Hoofdfunctie

Dijkgraaf van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Relevante nevenfuncties

Vicevoorzitter en secretaris Stichting Administratiekantoor Vreugdenhil-Klugt Beheer, voorzitter gemeenschappelijke regeling Regionale Belastinggroep (RBG), voorzitter Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen

Petra van Hoeken (1961)

Commissies

Voorzitter risicocommissie, lid auditcommissie

Eerste benoeming

2015

Lopende termijn

tot 2023

Laatst beklede functie

Lid Executive Committee/Chief Risk Officer Intertrust Group (tot november 2020)

Relevante nevenfuncties

Non-executive Director and Member of the Board, Member Board Audit Committee and Chair Board Risk Committee Nordea Bank Group, voorzitter Adviescommissie Kredietcommissie ministerie van Economische Zaken en Klimaat, lid raad van commissarissen de Volksbank en voorzitter rvc risk & compliance committee, lid Toetsingscommissie Donaties Universiteit Leiden, lid bestuur en auditcommissie Oranje Fonds

Frida van den Maagdenberg (1961)

Commissies

Lid risicocommissie

Eerste benoeming

2017

Lopende termijn

tot 2025

Hoofdfunctie

Lid raad van bestuur Leids Universitair Medisch Centrum (sinds januari 2023)

Relevante nevenfuncties

Lid raad van commissarissen en voorzitter auditcommissie Nederlandse Loterij, lid Centrale Plancommissie CPB, lid/vicevoorzitter raad van toezicht Nivel (Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg)

Annette Ottolini (1958)

Commissies

Voorzitter remuneratie- en benoemingscommissie

Eerste benoeming

2019

Lopende termijn

tot 2023

Hoofdfunctie

Algemeen directeur/bestuurder Evides Waterbedrijf

Relevante nevenfuncties

Lid raad van commissarissen Delfluent B.V., bestuurslid Deltalinqs, bestuurslid VEI, bestuurslid Stichting Water for Life

Lex van Overmeire (1956)

Commissies

Voorzitter auditcommissie, lid risicocommissie

Eerste benoeming

2021 (bava)

Lopende termijn

tot 2026

Laatst beklede functie

Partner EY Accountants LLP (tot medio 2016)

Relevante nevenfuncties

Lid raad van toezicht en voorzitter auditcommissie Stichting ARQ, voorzitter auditadviescommissie ClZ (Centrum indicatiestelling zorg), Lid raad van commissarissen en voorzitter audit- en compliancecommissie Van Lanschot Kempen

Manfred Schepers (1960)

Commissies

Lid auditcommissie, lid risicocommissie

Eerste benoeming

2016

Lopende termijn

tot 2024

Hoofdfunctie

CEO ILX Management B.V.

Relevante nevenfuncties

Lid raad van commissarissen en voorzitter risicocommissie Van Lanschot Kempen, voorzitter Stichting Het Compagnie Fonds van Het Scheepvaartmuseum

Interview

Joanne Kellermann

Voorzitter van de rvc

“De groei van de organisatie heeft continu onze aandacht”

2022 was alweer een uitzonderlijk jaar, vindt Joanne Kellerman. De voorzitter van de raad van commissarissen (rvc) blikt met ons terug op het afgelopen jaar. Het was het jaar waarin een einde kwam aan de moeilijke COVID 19-periode, waarin Rusland Oekraïne binnenviel en waarin de

bank veel energie stak in het versterken van de interne organisatie. Die interne ontwikkelingen hield de rvc scherp in het oog.

Hoe kijk je terug op afgelopen jaar?

Dit jaar stond in het teken van ‘terug naar de bank’. Je zou het bijna vergeten, maar we begonnen het jaar

nog in lockdown. Daarna brak een spannende periode aan. Eindelijk konden we elkaar weer fysiek ontmoeten, maar voor hoelang? Gelukkig bleek dat we de pandemie echt achter ons konden laten, maar er brak wel een oorlog uit in Europa. Het was ook het jaar waarin we hard werkten aan het versterken van de interne organisatie. Als onderdeel van ons veranderprogramma Lighthouse keken we vooruit naar de bank van de toekomst. Ten slotte was het een jaar van groei, een jaar waarin we veel nieuwe, getalenteerde medewerkers aantrokken.”

Over die groei hebben jullie in de raad veel gesproken.

De groei van de organisatie heeft inderdaad continu onze aandacht. De belangrijkste rollen van de raad zijn om toezicht te houden, om te coachen en goed in de gaten te houden wat de grootste risico's zijn. Wat de groei betreft vonden we twee onderwerpen van groot belang. Bij het aannemen van veel nieuwe medewerkers is het ten eerste cruciaal dat je hen goed inwerkt en zorgt dat ze goed landen. Daarbij is het belangrijk dat iedereen binnen de bank die verantwoordelijkheid voelt, die verantwoordelijkheid ligt niet alleen bij de directie. Iedere vergadering stonden we daarbij stil. Een ander aandachtspunt was de krapte op de arbeidsmarkt. Ondanks die krappe arbeidsmarkt wisten we met onze missie en visie veel gemotiveerde en deskundige mensen aan ons te binden. Daar mogen we trots op zijn.”

Bij groei is ook oog voor diversiteit en inclusie belangrijk. Wat vindt de rvc van de wijze waarop de bank daarmee omgaat?

Voor diversiteit en inclusie is binnen de bank veel aandacht. Zowel de raad van commissarissen als de directie bestaat uit een divers team. Ook zijn de CEO en voorzitter van de rvc beiden vrouw, wat behoorlijk uniek is voor een bancaire organisatie. Wij laten zo aan de rest van de organisatie zien dat we diversiteit en inclusie heel serieus nemen. Bij de groei van de organisatie moeten we daarnaast in de gaten houden dat iedereen zich veilig en welkom voelt. Wij hebben in de organisatie alle ingrediënten om daar goed mee om te gaan. Niettemin moeten we alert blijven en zorgen dat we ons blijven verplaatsen in een ander.”

Om in de pas te blijven met de groei versterkte de bank de interne controles.

De wereld verandert voortdurend, de bank verandert voortdurend en dat betekent ook dat onze interne controles voortdurend moeten veranderen. Wij willen dat iedereen binnen de bank daarvan doordrongen is, niet alleen in de tweede en derde lijn, maar ook in de eerste lijn. Het is daarom fijn om te zien dat de organisatie hard werkt om de interne controles keer op keer verder te brengen. We hopen dat de medewerkers dit niet zien als een verplichting vanuit de toezichthouders, maar oppakken vanuit de intrinsieke motivatie om het werk waarmee we impact willen maken zo goed mogelijk te doen.”

“Het is fijn om te zien dat de organisatie hard werkt om de interne controles keer op keer verder te brengen.”

Wat waren naast de groei nog meer belangrijke onderwerpen in de raad?

We spraken natuurlijk ook veel over de driedubbele crisis in de financiële markten. De oorlog in Oekraïne heeft niet alleen een enorme geopolitieke en humanitaire impact, maar ontketende eveneens de crisis in de energiemarkt en een sterke stijging van de inflatie en daarmee flinke daling van de koopkracht. Gelukkig hebben we bij de bank deze opeenstapeling van crises rimpelloos doorstaan. Zowel financieel als maatschappelijk boekten we uitstekende resultaten. Ook dat is reden voor tevredenheid.”

Terugblikken op de Watersnoodramp op tv herinnerden aan de belangrijke rol van de bank 70 jaar geleden. Is die maatschappelijke rol nog steeds zo relevant als toen?

De maatschappelijke rol van de bank is misschien wel relevanter dan ooit. De verschrikkelijke aardbevingen in Turkije en Syrië laten zien hoe nauw rampenbestrijding is verbonden met infrastructuur. Veel gebouwen waren niet aardbevingbestendig. Als je niet op de juiste manier voorzorgsmaatregelen treft tegen natuurrampen, is de schade vele malen groter. Het tragische is dat het lastig is mensen te motiveren veel geld en energie te steken in voorzorgsmaatregelen in tijden dat een crisis of ramp nog

heel abstract of ver weg lijkt, zoals bij de klimaatcrisis die ons bedreigt. Het is daarom heel belangrijk dat wij in Nederland investeren in een duurzame infrastructuur, de ‘corebusiness’ van de waterschappen, die de bank na de Watersnoodramp oprichtten om de benodigde investeringen in het waterbeheer mogelijk te maken. Als financier van de publieke sector willen wij daar ten volle aan bijdragen en stimuleren wij ook onze klanten actief om verder te verduurzamen.”

Bij twee klanten nam de rvc in 2022 een kijkje tijdens werkbezoeken: bij Waterschap Vallei en Veluwe en woningcorporatie Ymere. Hoe was dat?

“De werkbezoeken waren ontzettend leerzaam. Ieder jaar bezoeken we een waterschap en voor het eerst namen we nu ook een kijkje bij een andere klant. Dat concept beviel heel goed; in 2023 willen we daarom weer een tweede werkbezoek organiseren.

Waterschap Vallei en Veluwe liet ons zien hoe waardevol het is een stukje natuur terug te brengen in de stad. Dijkgraaf Marijn Ornstein verwelkomde ons in Apeldoorn en daarna volgde een verrassende excursie. Waar we bij eerdere werkbezoeken aan waterschappen het platteland opgingen, togen we nu naar de stad. We kregen te zien hoe het waterschap het verleden daar heeft teruggebracht door de waterloop de Grift weer door het centrum te laten stromen. De kroon op hun werk was de terugkeer van de zeldzame vis *beekprik*, wat laat zien dat de Grift een schone, gezonde beek is. Het is een heel mooi

initiatief, waar het waterschap, de stad én de natuur baat bij hebben.

Bij woningcorporatie Ymere kregen we inzicht in de enorme operatie die komt kijken bij het verduurzamen van woonwijken. We bezochten de Van der Pekbuurt, een oude woonwijk in Amsterdam-Noord, waar een grote bedrijvigheid heerste. Het was indrukwekkend om te zien hoe bouwvakkers daar straat voor straat woningen isoleren en energiezuiniger maken en om te horen wat daar allemaal bij speelt. Het is een flink ingewikkelde opgave die met veel partijen afstemming vergt. Op kantoor gaf financieel directeur Hélène Pragt (inmiddels uit dienst, red.) ons daarnaast inzicht in de wijze waarop de corporatie haar treasury managet. Ik vond het een inspirerend werkbezoek, dat de impact van onze leningen goed zichtbaar maakte. (Zie voor een nader inkijkje in het reilen en zeilen bij Ymere het verhaal van treasurer Frits Harmsen eerder in dit jaarverslag, red.)”

“Bij woningcorporatie Ymere kregen we inzicht in de enorme operatie die komt kijken bij het verduurzamen van woonwijken.”

Terug naar de activiteiten van de bank zelf: wat vond je hoogtepunten afgelopen jaar, waar ben je trots op?

“Ik ben heel trots op het klimaatactieplan van de bank. De klimaatcrisis is bedreigender dan ooit. Ik vind het mooi dat wij met dit plan een concrete en cruciale bijdrage leveren aan maatregelen om deze crisis te voorkomen. De hele Nederlandse financiële sector moet zo’n plan maken, maar wij waren de eerste die het plan publiceerden. Het is spannend en mooi dat wij daarin vooroplopen. We hebben een ambitieus, maar ook reëel en haalbaar plan gemaakt. Ik ben ervan overtuigd dat we de stappen daarin met elkaar goed tot uitvoering zullen brengen.

De benoeming van Lidwin (van Velden, red.) tot voorzitter van de European Association of Public Banks vind ik ook een opsteker. Ik verwacht dat zij een wezenlijk verschil kan maken als het gaat om stappen in duurzaamheid, klimaatmitigatie en biodiversiteit. Terwijl veel organisaties afwachtend zijn, omarmen wij deze onderwerpen juist en stellen we ambitieuze doelen. Wel een obstakel is dat de ESG-regelgeving over het verstrekken van data waaraan wij moeten voldoen, niet geldt voor onze klanten uit de publieke sector. Wij maken vooral impact met onze kredietverlening aan klanten, maar als klanten niet de gegevens hoeven te verstrekken om daadwerkelijk die impact te meten, missen we veel kansen. Ook vind ik het van belang dat ESG-toezichthouders niet een ‘one-size-fits-all’-aanpak

hanteren. Voor sommige organisaties is klimaatmitigatie dagelijkse praktijk, zoals voor de waterschappen, maar voor veel organisaties is dat een ander verhaal.”

Wat vind je in dat opzicht van het gewaagde doel van de bank?

Dat wij streven naar een energiepositieve kredietportefeuille in 2035 vind ik spannend, maar past wel heel goed bij onze ambities. Ik vind het goed dat we daarin moedig zijn en daadwerkelijk een stap naar voren doen. Gezien onze AAA-rating en lage risicotolerantie is het een flinke uitdaging, maar we zetten onze schouders eronder en gaan dit realiseren.”

Herkent de rvc zich ook in het visievierluik, waar dit gewaagde doel deel van uitmaakt?

“We vinden dat de vernieuwde missie, visie en kernkwaliteiten zeker goed weergeven wie we zijn en wat we willen bereiken. De kernkwaliteiten *slagvaardig, deskundig en inventief* zijn heel belangrijk voor de toekomst. Wel zien we daarbij de uitdaging om een goede balans te houden tussen deskundigheid en degelijkheid enerzijds en slagvaardigheid en inventiviteit anderzijds. We moeten goed de risico’s in de gaten houden en tegelijkertijd moedig voorwaarts om al onze doelen tijdig te behalen.”

Helder. Wat zijn tot slot nog meer je wensen en verwachtingen voor 2023?

Ik hoop dat het een wat rustiger jaar wordt, zodat de ontwikkelingen die we de afgelopen tijd in gang hebben gezet goed kunnen landen. De groei in de organisatie biedt mooie nieuwe kansen, maar brengt ook risico's met zich mee. Op drie punten moeten we goed letten. Ten eerste, dat we de werkzaamheden voor iedereen behapbaar houden. Ten tweede, dat we iedereen tijdig en goed opleiden en inwerken. En tot slot, dat we aan onze klanten en andere stakeholders de kwaliteit blijven leveren die ze gewend zijn."

"We moeten een goede balans zien te houden tussen deskundigheid en degelijkheid enerzijds en slagvaardigheid en inventiviteit anderzijds."

VERSLAG VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Als raad van commissarissen (rvc) zijn wij toezichthouder, adviseur en werkgever voor de directie van NWB Bank. Wij opereren overeenkomstig letter en geest van de Nederlandse en Europese wet- en regelgeving, richtlijnen en codes.

TOEZICHT

In 2022 stelden wij een toezichtvisie op, waarin we uitleggen hoe we ons willen verhouden tot de directie, organisatie en omgeving, en wat daarbij onze leidraad is. Ook stelden we een toezichtagenda op met de aandachtspunten voor 2023. Als raad vinden wij het belangrijk om onafhankelijk te acteren, zowel ten opzichte van elkaar als ten opzichte van de directie. Wij zijn een betrokken gesprekspartner voor alle stakeholders, met inachtneming van de rolverdeling tussen rvc en directie.

Vergaderingen

De rvc vergaderde in 2022 zeven keer regulier met de directie, inclusief een strategiedag. Het aanwezigheidspercentage van de leden van de rvc in deze reguliere vergaderingen was 92%. Het eerste deel van iedere vergadering vindt in besloten kring plaats, zonder de directie. We staan dan kort stil bij omgevingsfactoren, observaties van individuele commissarissen en de belangrijkste doelen van de vergadering. Daarna delen we de uitkomsten met de directie.

Net als in de afgelopen twee jaar vonden afgelopen jaar additionele besprekingen plaats met de directie. In de eerste helft van 2022 werd een 'deepdive-sessie' gehouden door het Lighthouse-team om de stand van zaken omtrent het veranderprogramma nader toe te lichten en hielden we een 'benen-op-tafelsessie' om eens los van een agenda over een aantal onderwerpen nader met elkaar in gesprek te gaan. In de tweede helft van het jaar hielden we een extra werksessie ter voorbereiding op de laatste vergadering van het jaar.

Naast de functionele afstemmingsgesprekken hield de voorzitter van de rvc in 2022 tweewekelijks telefonisch overleg met de voorzitter van de directie. In de loop van 2022 voerden we ook een regulier tweewekelijks overleg in tussen de voorzitter van de risicocommissie en de chief risk officer en tussen de voorzitter van de auditcommissie en de chief finance officer.

Ook hield een afvaardiging van ons in 2022 een tussentijds overleg met de aandeelhouders en namen leden deel aan twee overleggen van de ondernemingsraad.

De raad van commissarissen had begin 2022 de reguliere supervisory dialogue meeting met het Joint Supervisory Team, kortweg JST (team van toezichthouders van de Europese Centrale Bank en De Nederlandsche Bank), waarin onder meer de uitkomsten van de jaarlijkse

AANWEZIGHEID VERGADERINGEN RAAD VAN COMMISSARISSEN EN RELEVANTE COMMISSIES 2022

	Joanne Kellermann	Lex van Overmeire	Petra van Hoeken	Toon van der Klugt	Frida van den Maagdenberg	Annette Ottolini	Manfred Schepers
Raad van commissarissen	7 van 7	6 van 7	7 van 7	7 van 7	7 van 7	7 van 7	4 van 7
Auditcommissie	4 van 4	4 van 4	4 van 4	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	4 van 4
Risicocommissie	n.v.t.	4 van 4	4 van 4	n.v.t.	4 van 4	n.v.t.	4 van 4
Remuneratie- en benoemingscommissie	3 van 3	n.v.t.	n.v.t.	3 van 3	n.v.t.	3 van 3	n.v.t.
Totaal	14	14	15	10	11	10	12
Aanwezigheidspercentage	100%	93%	100%	100%	100%	100%	79%

SREP (Supervisory Review and Evaluation Process) zijn besproken. Gedurende het jaar hielden de voorzitter van de rvc, voorzitter auditcommissie en voorzitter risicocommissie ook enkele voortgangsgesprekken met het JST over onder meer het veranderprogramma van de bank en de wijzigingen binnen de raad van commissarissen en directie.

Speerpunten

In 2022 besteedde de rvc in het bijzonder aandacht aan de gewijzigde geopolitieke situatie als gevolg van de oorlog in Oekraïne, de dreiging van een recessie, de stijgende inflatie en energiecrisis. Wij volgden de mogelijke impact hiervan op de bank, de organisatie en haar klanten nauwlettend.

Daarnaast besteedden wij expliciet aandacht aan de volgende onderwerpen.

Veranderprogramma

De directie initieerde in 2021 het veranderprogramma 'Lighthouse' binnen de bank; in 2022 is dit programma verder uitgerold. In het veranderprogramma werkt de bank aan vier prioriteiten voor de versterking van de interne organisatie. De directie hield de auditcommissie en rvc in iedere vergadering op de hoogte van de genomen en geplande maatregelen en de vorderingen. Gezien de vele veranderingen binnen de organisatie vroeg de rvc aan de directie om extern te laten beoordelen of de bezetting (kwantitatief en kwalitatief) van de interne

controlefuncties binnen de bank toereikend is. Hieruit kwam naar voren dat de bank, na versterking van de interne risicobeheersing de afgelopen jaren, goed geëquipeerd is om deze functies uit te voeren. Deze beoordeling zal de bank voortaan jaarlijks meenemen bij de strategische personeelsplanning.

COVID-19-pandemie

In januari 2022 had Nederland nog te maken met de omikron- en deltavariant van het coronavirus, daarna volgden langzaamaan de eerste versoepelingen. Na lange tijd online vergaderen kon de rvc-vergadering in maart voor het eerst sinds tijden weer fysiek plaatsvinden. Als raad constateerden we dat, net als in de afgelopen twee jaar, de COVID-19-pandemie in 2022 geen negatieve impact had op de kredietverlening en de bank haar maatschappelijke rol als promotional bank goed wist te vervullen.

Strategie 2019-2026

Tijdens de jaarlijkse strategiebespreking van de directie met de rvc stonden we uitgebreid stil bij de strategie van de duurzame waterbank met de scope 2019-2026. Op basis van het strategisch dashboard waarmee de voortgang wordt gemonitord, concludeerden we vanuit de rvc dat de bank de gestelde doelen goed weet te behalen. In de strategiebespreking stonden we uitgebreid stil bij het veranderprogramma en de resultaten daarvan waar het gaat om de versterking van de interne organisatie. We bespraken het visievierluik en

de strategie voor de lange termijn, waarbij veel aandacht uitging naar de ESG-aspecten (Environmental, Social en Governance). Bij de kerncompetenties heeft de rvc gevraagd voor risicobewustzijn.

Ook bespraken we het waardecreatiemodel, de impact reporting voor Sustainability Development Goals (SDG's), de voortgang van het klimaatactieplan, het ESG-risicomanagement en ontwikkelingen in nationale en Europese wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid. Het waardecreatiemodel van de bank werd ook eerder in 2022 in een rvc-vergadering al gepresenteerd en toegelicht. De directie gaf aan zich in lijn met de strategie van de duurzame waterbank te blijven focussen op duurzaamheid en de verdere inbedding van ESG binnen de organisatie, zaken die ook expliciet onderdeel uitmaken van het veranderprogramma.

Overige onderwerpen

Naast bovengenoemde onderwerpen stonden we in de rvc onder meer stil bij de ontwikkelingen op de financiële markten, de ontwikkelingen bij klanten, de kredietverlening en de funding, de balans- en resultaatontwikkeling, dividend, ontwikkelingen in wet- en regelgeving, het toezicht van de Europese Centrale Bank en De Nederlandsche Bank en het verslag van de externe accountant. Conform onze wens om meer kennis te vergaren over de veranderende markten waarin NWB Bank zich beweegt, brachten we in juli 2022 een

werkbezoek aan woningcorporatie Ymere (een van onze grootste klanten).

Verder besteedden we specifiek aandacht aan de strategische personeelsplanning, het versterken van de interne controls, IT-security, de deelname aan de targeted longer-term refinancing operations (TLTRO) van de ECB, de benoeming van een nieuwe commissaris, de herbenoeming van een commissaris en directielid, de evaluatie van de rvc-vergoedingen en de zelfevaluatie van de rvc. Door een herziening van de Nederlandse Corporate Governance Code eind 2022, die met ingang van boekjaar 2023 in werking treedt, pasten we het charter van de rvc begin 2023 op een beperkt aantal punten aan.

Verhouding met aandeelhouders

In november 2022 vond met de aandeelhouders-waterschappen een informeel overleg plaats, waaraan zowel de directievoorzitter als de voorzitter van de rvc deelnam. Aan de orde kwamen onder andere de halfjaarcijfers 2022, de vorderingen ten aanzien van de strategie van de duurzame waterbank, de evaluatie van de rvc-vergoedingen en de opvolging van de voorzitter van de aandeelhouders-waterschappen.

Met de afdeling Deelnemingen van het ministerie van Financiën voerde de rvc in 2022 tweemaal overleg. De voorzitter van de rvc voerde samen met de voorzitter van de auditcommissie het vooroverleg voorafgaand aan de algemene vergadering van aandeelhouders. Hierin

bespraken ze de financiële resultaten van 2021, de evaluatie van de rvc-vergoedingen en het rooster van aftreden. Aan het najaarsoverleg met de aandeelhouders namen de voorzitter van de rvc en de voorzitter van de remuneratie- en benoemingscommissie deel. Aan bod kwamen de evaluatie van de rvc, de benoeming van een rvc-lid en herbenoeming van een rvc-lid, de evaluatie van de directie en herbenoeming van een directielid en enkele andere ontwikkelingen binnen de bank.

COMMISSIES

De raad van commissarissen heeft drie commissies: de auditcommissie, de risicocommissie en de remuneratie- en benoemingscommissie. De leden van de raad die geen lid zijn van een commissie hebben een 'standing invitation' om een commissievergadering bij te wonen. De commissies bereiden conform eigen reglementen (charters) besluitvorming voor en adviseren de raad van commissarissen over diverse onderwerpen.

Auditcommissie (ac)

De auditcommissie bestaat uit: Lex van Overmeire (voorzitter), Petra van Hoeken, Joanne Kellermann en Manfred Schepers. Regelmatig maakten de overige rvc-leden in 2022 gebruik van hun 'standing invitation'. De auditcommissie bespreekt financiële en operationele ontwikkelingen aan de hand van de kwartaalrapportage van de directie en de kwartaalrapportage van de interne accountant en geeft waar nodig commentaar. Daarnaast

bespreekt de commissie relevante ontwikkelingen in wet- en regelgeving.

In 2022 kwam de auditcommissie vier keer samen in een reguliere vergadering, telkens in het bijzijn van de directie en de interne en externe accountant. Ook het hoofd Finance & Control en het hoofd Internal Audit Department waren bij de vergaderingen aanwezig. Voorafgaand aan iedere vergadering had de voorzitter van de auditcommissie een overleg met de interne accountant, een overleg met de externe accountant en een overleg met de chief financial officer (CFO). Naast de reguliere commissievergaderingen besprak de auditcommissie in een separaat overleg het auditplan van de externe accountant ter voorbereiding op een rvc-vergadering. De ac heeft afgelopen jaar ook een presentatie gekregen over IT-security bij NWB Bank. In 2022 vergaderde de auditcommissie tweemaal buiten aanwezigheid van de directie met de externe accountant en idem met de interne accountant.

De auditcommissie besteedde afgelopen jaar uitgebreid aandacht aan het veranderprogramma binnen de bank en de maatregelen ter versterking van bepaalde processen van de bank. Dit gebeurde zowel in de vergaderingen van de auditcommissie als in de contacten die er zijn tussen de directie en de voorzitter van de auditcommissie, al dan niet samen met de voorzitter van de risicocommissie en voorzitter van de raad van commissarissen.

Meer specifiek waren belangrijke onderwerpen in 2022 de periodieke voortgang en de verbeteringen in de interne controles voor de kredietverlening en het betalingsverkeer en de invoering van de workflow-CRM-tool PEGA aan het eind van het jaar. Deze onderwerpen waren, met uitzondering van laatstgenoemde, onderdeel van werkstroom 1 'Stable banking' van het Lighthouse-veranderprogramma, die in de loop van het jaar is afgerond. Internal Audit voerde vervolgens een audit uit om de effectiviteit van de maatregelen te toetsen.

Daarnaast besteedde de commissie aandacht aan:

- de ontwikkeling van de rentemarge gedurende het jaar in relatie tot de gestegen rente;
- de ontwikkeling van het resultaat financiële transacties (RFT), waaronder met name de credit value adjustment (CVA);
- de ontwikkelingen in de expected-credit-loss-voorziening voor kredietverlening (ECL) in relatie tot de economische onzekerheden;
- de gevolgen van de COVID-19-pandemie voor de financiële markten en de maatschappelijke rol van de bank tijdens deze wereldwijde crisis;
- de IT-omgeving en cybercrime;
- de operatie van de bank.

In de vergadering waarin de jaarrekening werd besproken, stonden zowel het onafhankelijke auditrapport van de externe accountant als het kwartaalrapport van de interne accountant geagendeerd.

De gerapporteerde key audit matters zijn ook met de externe accountant besproken.

Andere onderwerpen die in 2022 in de commissie aan bod kwamen:

- de kredietverlening en de geld- en kapitaalmarkt;
- de deelname aan de targeted longer-term refinancing operations (TLTRO);
- het waarborgen van de kritische operationele processen, personeelsbezetting en personeelsuitbreiding;
- de NPL-backstop en de mogelijke impact daarvan op de bank;
- maatregelen vanuit prudentieel toezicht en regelgeving;
- de regulatory reporting en de rapportage van de externe accountant;
- hedge accounting en waardering van de reële waarde van derivaten en niet-financiële informatie;
- de dividenduitkering, uitgiftes van ESG-obligaties en voorzieningen voor eventuele kredietverliezen op basis van het IFRS9 ECL-model.

Vast op de agenda van de auditcommissie stonden de rapportages van de externe en interne accountant. Aan de orde kwamen onder andere het waarborgen van de toegang en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking en meer specifiek de uitkomsten van de business continuity test. Ook kwam het toezicht van de Europese Centrale Bank aan de orde, met onder

meer aandacht voor onze interne controles van de kredietverleningsketen, de relatieve omvang en bezetting van de controlfuncties in de eerste, tweede en derde lijn, de interactie tussen internal audit en de tweede lijn en het uitbestede betalingsverkeer klanten. Vanwege de geactualiseerde Nederlandse Corporate Governance Code werd begin 2023 het charter van de auditcommissie op enkele punten aangescherpt.

Risicocommissie (rc)

De risicocommissie bestaat uit Petra van Hoeken (voorzitter), Frida van den Maagdenberg, Lex van Overmeire en Manfred Schepers. Regelmatig maakten de overige rvc-leden in 2022 gebruik van hun 'standing invitation'. De risicocommissie kwam het afgelopen jaar vier keer samen in het bijzijn van de directie, het hoofd IAD en de externe accountant. Ook het hoofd Compliance, dat sinds medio 2021 rapporteert aan de chief risk officer (CRO), schoof aan bij deze vergadering. Daarnaast had de voorzitter van de risicocommissie regelmatig overleg met de CRO en met het hoofd Compliance.

In 2022 besteedde de risicocommissie veel aandacht aan de verdere versterking van en controle op de risicobeheersing binnen de bank, met name op het gebied van credit risk en operationeel risico, inclusief compliance. Daarbij keek de commissie naar zowel de rol van de business als het functioneren en de inrichting van de interne controlefuncties. Aan de orde kwamen de (risico)cultuur en de uitbreiding van het

aantal medewerkers en de expertise in risicobeheersing. Verder besprak de risicocommissie diverse malen de sterk gewijzigde marktsituatie en geopolitieke situatie sinds de Russische inval in Oekraïne in februari 2022 en de potentiële gevolgen voor de bank. Denk aan oplopende rentes, hoge energieprijzen, inflatie, sancties en verhoogde cyberrisicodreiging.

Afgelopen jaar intensiverde de risicocommissie de aandacht voor operational risk en zijn er deepdive-sessies gehouden op het gebied van climate & environmental risk en credit risk. De commissie is uitgebreid meegenomen in de uitkomsten van de eerste 'ECB climate risk stresstest' voor NWB Bank, van de thematic review van het interne ESG risk management en de ontwikkelingen op dit gebied. De vernieuwde interne risk & compliance-rapportages zijn inmiddels een vast onderwerp in de rc-vergadering. In die rapportages geeft de bank steeds meer aandacht en opvolging aan niet-financiële risico's. De splitsing van Vestia was in 2022 ook een terugkerend punt op de agenda van de risicocommissie. Mede in het licht van de volatiele marktomstandigheden besteedde de commissie het afgelopen jaar extra aandacht aan kredietrisico. Begin 2022 had de rc een educatieve sessie over Non-Performing Exposures (NPE's) en de Europese wetgeving inzake prudentiële voorzieningen. In lijn met de herziene Corporate Governance Code is begin 2023 het charter van de risicocommissie op een beperkt aantal punten aangepast.

Andere onderwerpen in de risicocommissie waren:

- de beoordeling van de jaarlijkse kapitaals- en liquiditeitstoereikendheid (ICAAP/ILAAP) inclusief stress testing;
- de jaarlijkse update van het Risk Appetite Statement;
- het Risk Management Charter;
- het Compliance Framework en Jaarplan;
- de NPL-backstop en de mogelijke impact daarvan op de bank;
- de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en de customer due diligence (CDD) en transactiemonitoring-reviews;
- het Recovery Plan;
- het SREP-besluit 2022, waarover gesprekken zijn gevoerd met het Joint Supervisory Team van de Europese Centrale Bank.

Remuneratie- en benoemingscommissie (rbc)

De remuneratie- en benoemingscommissie bestaat uit Annette Ottolini (voorzitter), Toon van der Klugt en Joanne Kellermann. De commissie vergaderde drie keer in het afgelopen jaar in het bijzijn van de CEO en het hoofd Human Resources. Daarnaast hield de commissie zich in de tweede helft van 2022 bezig met de werving en voordracht tot benoeming van een rvc-lid, dat tevens voorzitter van de risicocommissie wordt. Dit deed de commissie samen met de selectiecommissie, die per vacature apart wordt ingesteld en bestaat uit leden van

de raad die niet per se lid zijn van de remuneratie- en benoemingscommissie.

Begin 2022 besteedde de rbc nog aandacht aan de gevolgen van de COVID-19-maatregelen voor de medewerkers en de organisatie. Na de versoepelingen in de samenleving vanaf het voorjaar en de preventieve maatregelen voor een mogelijke nieuwe uitbraak, is corona geleidelijk aan naar de achtergrond geraakt. Gebaseerd op de ervaringen met het thuiswerken tijdens de pandemie stelde NWB Bank in 2021 een hybride werkregeling op, die het voor medewerkers mogelijk maakt op structurele basis afwisselend op kantoor en thuis te werken. Deze regeling en de ervaringen ermee zijn ook besproken in de rbc.

Verder hield de rbc zich afgelopen verslagjaar bezig met haar toezicht op de strategische personeelsplanning (SPP), met specifiek aandacht voor de opbouw van de personeelsbezetting en de organisatiecultuur. Vanwege het toegenomen personeelsbestand stond de commissie uitgebreid stil bij de onboarding van nieuwe medewerkers. Ook voor de komende jaren voorziet de strategische personeelsplanning een verdere groei van de organisatie. Het SPP-proces binnen de bank omvat tevens een inventarisatie van prestaties, talenten en het ontwikkelpotentieel van medewerkers.

Overige onderwerpen die aan bod kwamen in de rbc-vergadering betreffen de krappe arbeidsmarkt en de daarmee samenhangende wervingsmogelijkheden voor goed gekwalificeerd personeel, het ziekteverzuim, de governance van het managementteam en de samenwerking en versterking van de interne organisatie, inclusief een externe beoordeling van de capaciteit van de interne controlefuncties.

In vervolg op de agendering in de algemene vergadering van april 2021 stelde de rbc voor de aandeelhouders een presentatie op over de vijfjaarlijkse evaluatie van de rvc-vergoedingen. Namens de aandeelhouderswaterschappen zal een aandeelhouderscommissie zich buigen over het voorstel van de raad van commissarissen en een advies uitbrengen voor de besluitvorming in de algemene vergadering van 20 april 2023.

De voorzitter van de raad van commissarissen en de voorzitters van de commissies voerden tussentijdse gesprekken en eindejaarsgesprekken met de directieleden. Naast de individuele en gezamenlijke doelstellingen van ieder lid is een 360-gradenfeedback onderdeel van de beoordelingscyclus. Terugkoppeling van deze gesprekken vond plaats in het besloten deel van de vergadering.

De raad van commissarissen evalueerde eind 2022 het eigen functioneren via een online tool, zie [zelfevaluatie \(zie pagina 95\)](#). Vanwege de herziene Corporate Governance Code is het charter van de rbc begin 2023 aangepast. De wijzigingen hebben voornamelijk betrekking op het beloningsbeleid, het ESG-beleid alsmede diversiteit en inclusie.

SAMENSTELLING RAAD VAN COMMISSARISSEN

De samenstelling en personalia van de raad van commissarissen van NWB Bank is weergegeven aan het begin van dit hoofdstuk. Bij de samenstelling van de raad is rekening gehouden met de complementariteit van het team voor wat betreft kennis en ervaring. De rvc bestaat uit zeven leden, van wie vier vrouwen en drie mannen. De raad voldoet daarmee aan de gewenste en vereiste genderdiversiteit. Een nadere toelichting op diversiteit en onafhankelijkheid van de rvc staat vermeld in het deel [Corporate governance \(zie pagina 103\)](#).

VERDELING KENNISGEBIEDEN RAAD VAN COMMISSARISSEN

KENNISGEBIEDEN	Joanne Kellermann	Lex van Overmeire	Petra van Hoeken	Toon van der Klugt	Frida van den Maagdenberg	Annette Ottolini	Manfred Schepers
Bankwezen/financiële markten	X	X	X				X
Finance/accounting/risk management		X	X		X		X
Regelgeving	X	X	X				X
Ict/cyber security		X	X	X	X	X	
Hrm/beloningsbeleid				X	X	X	
Corporate governance	X	X	X				
Sociaal-politieke omgeving	X					X	X
Waterschappen/semipublieke sector				X	X	X	
Environmental, social en governance	X	X	X	X		X	X
Bedrijfsvoering/uitbesteding				X	X		
Communicatie	X					X	

KWALITEITSBORGING TOEZICHT

Zelfevaluatie

Sinds 2013 maakt de rvc voor zijn jaarlijkse zelfevaluatie gebruik van een online evaluatietool en eens in de drie jaar voeren we de zelfevaluatie uit tezamen met een onafhankelijke externe partij. Afgelopen jaar deden we de reguliere zelfevaluatie met een online evaluatietool.

De openstaande punten uit de externe zelfevaluatie van 2021 zijn in het besloten deel van de rvc-vergadering van 10 februari ingebracht en aan het eind van 2022 is vastgesteld dat vrijwel alle opvolgpunten zijn geadresseerd. Zo hielden de directie en rvc in het voorjaar een 'benen op tafel'-sessie om te bespreken hoe de raad meer kan aanhaken bij de 'soft controls' en cultuur van de bank. Vanuit werkstroom 3 van het Lighthouse-veranderprogramma heeft de directie een extern bureau gevraagd te helpen bij het in kaart brengen van de cultuurambitie van de bank en te nemen vervolgstappen. Bij de uitkomsten hiervan is uitgebreid stilgestaan tijdens de strategiesessie van rvc en directie. Naast een selectie van medewerkers en leden van het managementteam vroeg de directie ook een aantal rvc-leden deel te nemen aan interviews die hebben geholpen bij het in beeld brengen van de huidige en gewenste governance binnen de bank. In een bijeenkomst in januari 2023 zijn de uitkomsten van dit onderzoek verder besproken met de betrokken remuneratie- en benoemingscommissie,

aangevuld met enkele andere rvc-leden die hebben deelgenomen aan de interviews.

Tijd nemen voor 'benen op tafel'-momenten, in het bijzonder voorafgaand of na afloop van rvc-vergaderingen, blijft een aandachtspunt. Wel kregen we als raad sinds het opheffen van veel coronamaatregelen sinds maart 2022 de mogelijkheid om de (informele) contacten met de organisatie weer meer op te pakken. We hielden dan ook in maart een fysieke lunchbijeenkomst met het managementteam.

In lijn met de verdere diversificatiewens binnen de rvc hebben we bij de search naar een nieuw te benoemen commissaris, naast diversiteit in gender, tevens gelet op diversiteit qua leeftijd, expertise en achtergrond.

Begin 2022 is tijdens een rvc-vergadering een presentatie gegeven over het waardecreatiemodel van de bank. Tijdens de strategiedag met de rvc en directie is ook uitgebreid stilgestaan bij de langeretermijnthema's ESG, internal governance en digitalisering. Conform onze wens om meer kennis te vergaren over de veranderende markten waarin NWB Bank opereert, brachten we in juli 2022 als raad een werkbezoek aan woningcorporatie Ymere.

Uit de zelfevaluatie 2022 kan geconcludeerd worden dat de rvc en zijn commissies goed functioneren, waarbij vooral - naast kennis - integriteit en onafhankelijkheid als

positieve punten naar voren komen. Als aandachtspunten zijn genoemd de planning en het tijdsbeslag van vergaderingen en wederom de mogelijkheid om van gedachten te wisselen over niet-geagendeerde onderwerpen. De interactie tussen rvc en directie is onverminderd goed. De raad is door de directie van goede informatie voorzien, zodat de rvc zijn rol als toezichthouder naar behoren heeft kunnen uitoefenen. Hoewel de rollen als werkgever en adviseur in zijn algemeen goed zijn beoordeeld, is voor deze rollen nog verbetering mogelijk. De geformuleerde uitdagingen voor de komende 3 tot 5 jaar betreffen verdere inbedding van ESG, het versterken van operational excellence, cybersecurity, het monitoren van de cultuur en onboarding van nieuwe medewerkers.

Permanente educatie

NWB Bank vindt permanente educatie (PE) zeer belangrijk. In dat kader verzorgden interne en externe deskundigen in 2022 wederom voor de rvc enkele presentaties. In de reguliere PE-sessies kwamen aan de orde: market abuse en insiderregeling, een presentatie van een woningbouwcorporatie met locatiebezoek en PCAF-methodologie die de bank gebruikt om haar klimaatvoetafdruk te berekenen. Daarnaast volgden (enkele) rvc-leden webinars over ESG en duurzame waardecreatie, verantwoording afleggen vanuit de rvc, klimaatrapport en klimaatverandering.

Verder volgden de directieleden in 2022 diverse trainingsprogramma's en/of -sessies, onder meer over sustainable finance, leiderschap, biodiversiteit, cultuur, corporate governance, ESG reporting en assurance, social & governance risk, information security en agile werken.

Beoogde nieuwe commissarissen en directieleden volgen een introductieprogramma. In dit programma wordt onder andere aandacht besteed aan bankspecifieke kredietverlening en fundingonderwerpen, financiële aspecten inclusief de toezichtrechtelijke kaders, risk management-onderwerpen inclusief ESG, compliance, integriteit, IT-infrastructuur en informatiebeveiliging.

OVERIGE ZAKEN

Afscheid van Petra van Hoeken

Conform het rooster van aftreden zal Petra van Hoeken in de algemene vergadering van 2023 aftreden wegens het bereiken van de maximale zittingstermijn van acht jaar. De raad van commissarissen is Petra bijzonder erkentelijk voor haar inbreng als commissaris en haar voortreffelijke voorzitterschap van de risicocommissie. De raad roemt zowel haar bancaire/financiële kennis als haar expertise en ervaring in risk management. Petra heeft met haar relevante inhoudelijke kennis een duidelijke bijdrage kunnen leveren aan het toezicht op de bank.

Herbenoeming van Annette Ottolini

Op de algemene vergadering van aandeelhouders 2023 zal de raad van commissarissen Annette Ottolini voordragen tot herbenoeming voor een periode van vier jaar. Deze voorgenomen herbenoeming is gecommuniceerd met zowel de toezichthouder als de vertegenwoordiger van de aandeelhouders-waterschappen en het ministerie van Financiën. De Nederlandsche Bank heeft laten weten met de herbenoeming in te stemmen. Het herbenoemingsgesprek met het ministerie van Financiën heeft reeds plaatsgevonden.

Afscheid van Melchior de Bruijne

Zoals medio januari 2023 aangekondigd zal Melchior de Bruijne in de algemene vergadering van 2023 terugtreden als CFO en statutair bestuurder van de bank. Melchior is sinds december 2018 lid van de directie van NWB Bank. Tijdens zijn periode als CFO heeft de bank haar positie als uiterst solide bank voor de publieke sector verder bestendigd. Intern zijn op het terrein van digitalisering en innovatie goede resultaten geboekt. Melchior acht dit een geschikt moment voor een volgende loopbaanstap buiten NWB Bank. De raad van commissarissen is inmiddels een search gestart naar een opvolger. De directie heeft inmiddels een interim-CFO aangesteld die de taken van de CFO waarneemt.

Herbenoeming Frenk van der Vliet

De raad zal de voorgenomen herbenoeming van Frenk van der Vliet als directielid agenderen voor de algemene vergadering van 2023 in verband met de ingangsdatum van 1 januari 2024. De raad heeft zijn voornemen gecommuniceerd met zowel de toezichthouder als de vertegenwoordiger van de aandeelhouders-waterschappen en het ministerie van Financiën. De Nederlandsche Bank heeft laten weten in te stemmen met de voorgenomen herbenoeming van Frenk van der Vliet voor een volgende periode van twee jaar. Het herbenoemingsgesprek met het ministerie van Financiën heeft reeds plaatsgevonden.

Dankwoord

De raad van commissarissen dankt zowel de medewerkers als directie voor alle inspanningen die zij in het afgelopen jaar hebben verricht. Nadat de COVID-19-pandemie twee jaar lang veel van ieders flexibiliteit en veerkracht heeft gevraagd, stond het afgelopen jaar in het teken van de oorlog in Oekraïne, de dreiging van een recessie, de stijgende inflatie en een energiecrisis. Daarnaast zijn er in het verslagjaar extra inspanningen geleverd in verband met het veranderprogramma gericht op versterking van de interne organisatie. De raad van commissarissen realiseert zich dat dit wederom veel gevraagd heeft van alle medewerkers. We willen dan ook graag nog eens benadrukken dat we trots zijn op de gezamenlijk behaalde resultaten, waardoor NWB Bank ook afgelopen jaar onverminderd klaarstond voor haar klanten en haar maatschappelijke rol in lijn met de strategie van de duurzame waterbank goed kon vervullen.

Den Haag, 20 maart 2023

Raad van commissarissen

Joanne Kellermann

Petra van Hoeken

Toon van der Klugt

Frida van den Maagdenberg

Annette Ottolini

Lex van Overmeire

Manfred Schepers

REMUNERATIERAPPORT

Ons beloningsbeleid weerspiegelt onze maatschappelijke rol als bank van en voor de Nederlandse publieke sector. We kiezen voor een gematigd en duurzaam beloningsbeleid dat past binnen de strategie, het lage risicoprofiel en de risk appetite van onze bank. Daardoor draagt ons beloningsbeleid bij aan de realisatie van onze doelstellingen, die zijn gericht op duurzame waardecreatie voor de lange termijn. Ons beleid is eenduidig en transparant en gericht op het aantrekken en behouden van gekwalificeerd en deskundig personeel.

BELONINGSBELEID DIRECTIE

Het beloningsbeleid voor onze directie is voor het laatst opnieuw vastgesteld in de algemene vergadering van 2020. Dit beloningsbeleid is vrijwel identiek aan het beloningsbeleid dat was vastgesteld in 2015, met als belangrijkste wijziging dat de mogelijkheid van een variabele beloning is komen te vervallen.

Vaste beloning

Directieleden die benoemd zijn op of na 16 april 2020 mogen een maximumsalaris van € 293.041 ontvangen. In dit bedrag is een conversie opgenomen van de variabele beloning die per 1 januari 2019 is afgeschaft. Het maximumsalaris wordt jaarlijks geïndexeerd conform de structurele inkomensaanpassing zoals vermeld in de CAO Banken. Bij het formuleren van het beloningsbeleid 2020 is de visie van de directieleden op de hoogte en de structuur van hun eigen beloning meegenomen. Zij gaven

allen aan dat zij zich in de uitgangspunten van het nieuwe beloningsbeleid konden vinden.

Variabele beloning

Sinds 1 januari 2019 kent onze bank geen variabele beloning meer. De directieleden op wie een eerdere versie van het beloningsbeleid van toepassing is, hebben vrijwillig en met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2019 afgezien van het ontvangen van een variabele beloning, met dien verstande dat ook zij recht hebben op de conversie van de variabele beloning naar hun vaste toeslag.

Pensioenen

Onze directieleden nemen net als onze medewerkers deel aan een collectieve pensioenregeling. De regeling is per 1 januari 2020 ondergebracht bij een premiepensioeninstelling (PPI).

Per genoemde datum is een nieuw vijfjarig contract afgesloten, waarbij de oude middelloonregeling is vervangen door een beschikbare premieregeling. We betalen hiervoor als werkgever maandelijks een premie aan de uitvoerder, waarmee de medewerker spaart voor een aan te schaffen pensioenuitkering op de pensioendatum. Voor de premievrije aanspraken van medewerkers die per 31 december 2019 zijn bepaald en in de toekomst niet meer wijzigen, hebben we een compensatie afgesproken. De nieuwe pensioenregeling voorziet evenals de oude regeling in een eigen bijdrage van de deelnemers. Voor salarissen boven de € 114.866 (zijnde de sinds 2015 geïndexeerde maximering van het pensioengevend inkomen tot € 100.000) bieden we als werkgever een nettopensioenregeling aan. De pensioenbijdrage van de werkgever boven de maximering van € 114.866 is gebaseerd op een leeftijdsafhankelijke staffel over het pensioengevend salaris. Hierbij wordt 3% werknemersbijdrage ingehouden.

Overige arbeidsvoorwaarden

Directieleden die dat wensen, hebben een elektrische auto tot hun beschikking. De bank neemt alle kosten voor haar rekening die aan de koop en het gebruik van deze auto verbonden zijn. De fiscale bijtelling is voor eigen rekening van de directieleden. Alle overige arbeidsvoorwaarden voor directieleden zijn in lijn met wat de overige medewerkers ter beschikking wordt gesteld. Dit is ter beoordeling van de voorzitter van de remuneratie- en benoemingscommissie. Een directielid dat geen gebruikmaakt van een elektrische auto van de bank, maakt bijvoorbeeld aanspraak op een vergoeding uit hoofde van de autoregeling van de bank zoals die voor medewerkers geldt.

REMUNERATIE DIRECTIE

Vaste beloning

Lidwin van Velden, lid van de directie per 1 januari 2010 en voorzitter van de directie per 19 april 2018, valt sinds 19 april 2018 onder het beloningsbeleid dat in 2015 is vastgesteld. Dit beleid is eveneens van toepassing op Melchior de Bruijne, die lid is van de directie sinds 1 december 2018.¹⁾ Onder dit beleid geldt een maximumsalaris, inclusief variabele beloning, van € 272.000 voor de voorzitter van de directie.

OVERZICHT BEZOLDIGING DIRECTIELEDEN

(in duizenden euro's)	Vaste beloning	Bijdrage pensioen	Overig	Totaal
2022				
Lidwin van Velden	293	41	66	400
Frenk van der Vliet	262	39	56	357
Melchior de Bruijne	249	35	38	322
Ard van Eijl	177	25	32	234
Totaal	981	140	192	1.313

(in duizenden euro's)	Vaste beloning	Uitbetaling uitgestelde deel variabele beloning 2018	Bijdrage pensioen	Overig	Totaal
2021					
Lidwin van Velden	285	12	40	64	401
Frenk van der Vliet	255	11	37	54	357
Melchior de Bruijne ¹⁾	242	n.v.t.	34	37	313
Totaal	782	23	111	155	1.071

1) in dienst sinds 1 december 2018

In 2022 vond per 1 maart een indexatie van 2,5% plaats, gelijk aan de structurele inkomensaanpassing op basis van de cao. Na verwerking van de conversie van de variabele beloning naar een vaste toeslag is dit bedrag € 286.988 per 1 januari 2022 (inclusief indexatie 2022: € 293.041). Voor de overige directieleden (dus niet zijnde voorzitter) geldt een maximum van 85% van dit bedrag: € 243.940 per 1 januari 2022 (inclusief indexatie 2022: € 249.084).

Ard van Eijl is door de algemene vergadering van 14 april 2022 benoemd als statutair lid van de directie. Het beloningsbeleid 2020 is daarmee van toepassing op hem. De salarissen in deze versie van het beloningsbeleid zijn gelijk aan die in het beloningsbeleid dat in 2015 is vastgesteld. Ard maakte per 1 december 2018 al onderdeel uit van de directie, maar die benoeming was niet statutair en zodoende was het beloningsbeleid voor directieleden toen nog niet van toepassing op hem.

1) Op 19 januari 2023 is aangekondigd dat Melchior de Bruijne in de algemene vergadering van aandeelhouders op 20 april 2023 zal terugtreden als CFO en statutair bestuurder van NWB Bank. De financiële verantwoording van zijn vertrek zal worden gedaan in het jaarverslag 2023.

Frenk van der Vliet, in dienst als lid van de directie per 1 januari 2012, valt nog onder het beloningsbeleid dat vóór 2015 van toepassing was. Onder dit oude beleid geldt een maximale totale (vaste en variabele) beloning van € 280.000 voor de voorzitter van de directie en een maximum van 85% van dit bedrag voor de overige directieleden. Na verwerking van de conversie van de variabele beloning naar een vaste toeslag is dit bedrag € 256.815 per 1 januari 2022 (inclusief indexatie 2022: € 262.209).

'Bijdrage pensioen' is inclusief compensatie DC-regeling 2020. In 2022 is deze voor Lidwin van Velden € 5.000 (2021: € 5.000), voor Frenk van der Vliet € 6.000 (2021: € 6.000), voor Melchior de Bruijne € 6.000 (2021: € 6.000) en voor Ard van Eijl € 7.000.

Overig

Onder 'Overig' vallen de volgende resterende beloningen:

1. een deels belaste onkostenvergoeding van € 2.800 (2021: € 2.800);
2. een vergoeding uit hoofde van de hypotheekrentesubsidieregeling voor het personeel: voor Lidwin van Velden € 3.000 (2021: € 3.000), voor Frenk van der Vliet nihil (2021: nihil), voor Melchior de Bruijne € 6.000 (2021: € 6.000) en voor Ard van Eijl € 4.000;
3. een bijdrage voor de nettopensioenregeling: voor Lidwin van Velden € 33.000 (2021: € 33.000), voor Frenk van der Vliet € 23.000 (2021: € 22.000), voor

Melchior de Bruijne € 18.000 (2021: € 17.000) en voor Ard van Eijl € 16.000;

4. een compensatie voor de harmonisatie van de pensioenregeling per 1 januari 2015: voor Lidwin van Velden € 9.000 (2021: € 9.000), voor Frenk van der Vliet € 11.000 (2021: € 11.000), voor Melchior de Bruijne nihil (2021: nihil) en voor Ard van Eijl € 3.000;
5. per 31 december 2019 is voor bepaalde premievrije aanspraken van directieleden, die naar de toekomst toe niet meer zullen wijzigen, een compensatie toegekend. Deze bedraagt in 2022 voor Lidwin van Velden € 14.000 (2021: € 13.000), Frenk van der Vliet € 8.000 (2021: € 8.000), Melchior de Bruijne € 9.000 (2021: € 9.000) en voor Ard van Eijl € 7.000;
6. de forfaitaire bijdrage op basis van de fiscale bijtelling voor auto's bedraagt voor Lidwin van Velden € 3.000 (2021: € 3.000), voor Frenk van der Vliet € 11.000 (2021: € 10.000), voor Melchior de Bruijne € 2.000 (2021: € 2.000) en Ard van Eijl ontvangt vanuit de autoregeling een geldelijke bijdrage van € 9.000.

Variabele beloning

De variabele beloning voor directieleden is afgeschaft per 1 januari 2019. De raad van commissarissen heeft begin 2022 voor het laatst de langetermijndoelstellingen van de directie uit 2018 beoordeeld, wat geresulteerd heeft in het betaalbaar stellen van het uitgestelde deel van de variabele beloning (2021).

BELONINGSBELEID MEDEWERKERS

Het beloningsbeleid medewerkers is integraal van toepassing op al onze medewerkers, ongeacht hun functie en niveau. We volgen als werkgever de CAO Banken. De vaste beloning voor onze medewerkers bestaat uit 12 maandsalarissen, een vakantietoeslag van 8% en een 13^e maand. Indexering gebeurt volgens de structurele inkomensaanpassingen uit de CAO Banken. Medewerkers ontvangen daarnaast een toeslag van 10,745% naast hun salaris in verband met de afschaffing van variabele beloningen. Deze toeslag is niet pensioengevend.

De bank voert een genderneutraal beloningsbeleid en streeft naar een gelijke beloning voor medewerkers die werkzaam zijn in vergelijkbare functies. In 2022 voerden we een onderzoek uit naar mogelijke beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen. Uit de resultaten blijkt dat de bank mannen en vrouwen gelijk belooft. Aandacht voor gelijke beloning blijft belangrijk en heeft daarom structureel onze aandacht.

In 2020 is het beloningsbeleid medewerkers geëvalueerd. In het nieuwe beloningsbeleid medewerkers is de wijziging van de pensioenregeling per 2020 verwerkt en ook is de termijn van evaluatie verschoven van twee naar vijf jaar. Dit is in lijn met de vijfjaarlijkse evaluatie van het beloningsbeleid voor onze directie en raad van commissarissen.

Pensioenen

De collectieve pensioenregeling voor medewerkers is gelijk aan die voor directieleden en staat beschreven op pagina [\(zie pagina 98\)](#).

Overige arbeidsvoorwaarden

Onze medewerkers hebben diverse secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals de studiekostenregeling, een fietsregeling, de hypotheekrentesubsidieregeling en een aanvullende arbeidsongeschiktheidsverzekering. Medewerkers die mede op basis van hun functie in aanmerking komen voor de (elektrische-)autoregeling van onze bank, kunnen hiervan gebruikmaken of aanspraak maken op een vergoeding uit hoofde van deze regeling.

Beloningsverhouding

Bij het bepalen van de verhouding van de beloning van de directievoorzitter en de beloning van de overige medewerkers nemen we de Global Reporting Initiative-standaard G2-21 als uitgangspunt. Volgens deze standaard is de beloningsverhouding de ratio tussen de totale bezoldiging van de hoogst betaalde medewerker en de mediaan van de totale bezoldiging van alle overige medewerkers. De totale bezoldiging bestaat uit de vaste beloning en de pensioenkosten.

De vaste beloning van onze medewerkers en directieleden bestond in 2022 uit 12 maandsalarissen, 8% vakantietoeslag en een 13^e maand. Voor medewerkers en directieleden geldt daarnaast een toeslag van respectievelijk 10,745% en 11,1% ter compensatie voor de afschaffing van de variabele beloning. De pensioenkosten bestaan uit de componenten 'kosten DC-regeling tot € 114.866 minus werknemersbijdrage', 'werkgeversbijdrage boven € 114.866 minus werknemersbijdrage', een 'bijdrage pensioen (2,8% bijdrage over pensioendragend salaris 2021)', 'bijdrage pensioen voor de harmonisatie van de pensioenregeling per 1 januari 2015', 'compensatie DC-regeling' en 'toeslagbudget middelloonregeling'.

Gebaseerd op deze uitgangspunten komt de ratio beloningsverhouding tussen de directievoorzitter en de mediaan van de overige medewerkers van onze bank over 2022 uit op 3,9 (2021: 3,9). We kunnen in ieder geval vaststellen dat in vergelijking met de meeste andere staatsdeelnemingen en banken onze beloningsverhouding relatief laag is.

REMUNERATIE RAAD VAN COMMISSARISSEN

De remuneratie van de raad van commissarissen is sinds 2003 ongewijzigd. De evaluatie van de vergoedingen van de rvc vindt eens in de vijf jaar plaats en de laatste evaluatie was in 2017. Eigenlijk stond de evaluatie geagendeerd voor de algemene vergadering van 2022, maar om diverse redenen is ervoor gekozen deze uit te stellen tot de algemene vergadering van 2023.

Met ingang van 1 januari 2017 geldt voor onze commissarissen de volgende remuneratiestructuur (exclusief btw), waarbij de bedragen geïndexeerd zijn met de structurele inkomensaanpassing volgens de CAO Banken (2,5% per 1 maart 2022 en 1,4% per 1 juli 2021).

(in duizenden euro's)	2022	2021
Voorzitter + commissies	40	39
Vice-voorzitter + remuneratie- en benoemingscommissie	25	24
Lid + auditcommissie + risicocommissie	25	24
Lid + remuneratie- en benoemingscommissie	25	24

Deze bedragen zijn inclusief onkostenvergoedingen en exclusief reiskostenvergoeding en btw.

De honorering van onze raad van commissarissen kent geen variabele componenten en geen optieregelingen.

Op individuele basis bedroeg de remuneratie van de leden van de raad van commissarissen naar rato van aanstellingsperiode:

(in duizenden euro's)	2022	2021
Joanne Kellermann	40	39
Maurice Oostendorp ¹⁾	-	7
Petra van Hoeken	25	24
Toon van der Klugt	25	24
Frida van den Maagdenberg ²⁾	25	24
Annette Ottolini	25	24
Lex van Overmeire	25	8
Manfred Schepers	25	24
Totaal	190	174

1) Maurice Oostendorp maakte tot 15 april 2021 deel uit van de rvc.

2) Frida van den Maagdenberg droeg over 2021 de remuneratie af aan het Academisch Medisch Centrum, waar zij lid van de raad van bestuur was.

Bovenstaande vergoedingen zijn exclusief de reiskostenvergoeding. Sinds 2021 is geen btw meer meegenomen, omdat op 28 april 2021 in een beleidsregel is vastgelegd dat commissarissen geen btw (meer) hoeven te berekenen over de vergoeding die zij hiervoor ontvangen.

CORPORATE GOVERNANCE

Als financiële instelling van en voor de publieke sector heeft NWB Bank een bijzondere maatschappelijke verantwoordelijkheid en dus een scherp oog voor corporate governance. Dit betekent soliditeit en transparantie in het ondernemingsbestuur, waarbij we rekening houden met de belangen van alle stakeholders. De raad van commissarissen en directie zijn verantwoordelijk voor een passende corporate governance binnen de bank en de naleving daarvan.

NEDERLANDSE CORPORATE GOVERNANCE CODE

De Nederlandse Corporate Governance Code (hierna: de Code) bevat principes en bestpracticebepalingen die de verhoudingen regelen tussen de directie, de raad van commissarissen en de (algemene vergadering van) aandeelhouders. Governance heeft te maken met besturen en beheersen, verantwoordelijkheid en zeggenschap en toezicht en verantwoording. De Code is van toepassing op Nederlandse vennootschappen met beursgenoteerde aandelen. De aandelen van onze bank zijn niet beursgenoteerd en daarom hebben we geen wettelijke verplichting om de Code toe te passen. Toch doen we dit, waarbij we in acht nemen dat de aandelen in onze bank uitsluitend in handen kunnen zijn van de Nederlandse Staat, waterschappen en andere publiekrechtelijke rechtspersonen. Toepassing van de Code is ook in overeenstemming met de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid.

Eind 2022 is de Code herzien, waarbij vanaf het verslagjaar 2023 verantwoording dient te worden afgelegd. Dit document is geactualiseerd op onder meer de volgende punten: de langetermijnwaardecreatie en ESG, diversiteit en inclusie, de nadere duiding van de rol van aandeelhouders, versterking van de rapportagelijnen tussen interne auditfunctie, directie en auditcommissie, een vijfjaarlijkse onafhankelijke externe beoordeling van het functioneren van de interne audit, en rapportage van de belangrijkste bevindingen en conclusies van de directie- en rvc-evaluaties inclusief aandacht voor gedrag en cultuur.

Op de volgende punten wijken we als NWB Bank af van de Code:

- Vanwege de two-tier board van onze bank en het gegeven dat onze aandelen niet gecertificeerd zijn, laten we de principes en bestpracticebepalingen voor de one-tier board en de certificering van aandelen buiten beschouwing.

- De bestpracticebepalingen over informatieverstrooming en voorlichting aan de jaarlijkse algemene vergadering zijn niet volledig geformaliseerd, omdat we geen beursgenoteerde aandelen kennen. Zo hebben we als onderdeel van deze bepalingen geen beleid vastgesteld voor bilaterale contacten met aandeelhouders.
- Aangezien onze bank alleen aandelen op naam kent, zijn alle aandeelhouders bekend. We houden een aandeelhoudersregister bij met de namen en adressen van onze aandeelhouders, de datum van verkrijging van de aandelen en het op elk aandeel gestorte bedrag. Gedurende het jaar onderhouden we rechtstreeks contact met onze aandeelhouders.
- Vanwege de afwezigheid van variabele beloningen hebben we voor het beloningsbeleid geen scenarioanalyses uitgevoerd.
- Om de onafhankelijkheid van de leden van de directie en raad van commissarissen te borgen, volgen we de relevante criteria uit de richtlijnen van de European Banking Authority (EBA).

Overige richtlijnen

Naast de Nederlandse Corporate Governance Code passen we de volgende richtlijnen toe:

- Gedragsregels uit het pakket Toekomstgericht Bankieren van de Nederlandse Vereniging van Banken waaronder de Code Banken;
- EBA Guidelines on internal governance;
- EBA Guidelines on sound remuneration policies;
- Joint ESMA and EBA Guidelines on the assessment of the suitability of members of the management body and key function holders (ESMA staat voor European Securities and Markets Authority);
- ECB Guide to fit and proper assessments;
- BIS Guidelines Corporate governance principles for banks.

RAAD VAN COMMISSARISSEN

Onze raad van commissarissen en zijn commissies werken volgens reglementen, zogenoemde charters. Deze charters bevatten onder meer regels over de samenstelling, de taakverdeling en de werkwijze. Ook bevatten ze bepalingen over tegenstrijdig belang en de omgang met de directie en de aandeelhouders.

Bij de jaarlijkse toetsing van de corporate governance van de bank op de wet- en regelgeving en richtlijnen, zijn begin 2023 de charters van de directie, raad van commissarissen, auditcommissie, risicocommissie en remuneratie- en benoemingscommissie op kleine punten aangepast. Dit betrof onder andere aanscherpingen in verband met het opvolgen van de actuele Corporate Governance Code in december 2022.

Samenstelling en profielschets

Onze raad van commissarissen bestaat uit zeven leden, van wie drie mannen en vier vrouwen, een verhouding van 43% mannen en 57% vrouwen. Ieder rvc-lid beschikt over een specifieke deskundigheid en achtergrond die noodzakelijk is voor de vervulling van zijn of haar rol binnen de raad. Hiermee voldoet de rvc aan het diversiteits- en inclusiebeleid van NWB Bank. De rvc streeft naar een samenstelling van ten minste 30% mannen en ten minste 30% vrouwen met diversiteit in expertise, achtergrond en ervaring.

Voor onze commissarissen hebben we een algemene profielschets als richtlijn voor de samenstelling van de raad van commissarissen en de benoeming van zijn leden. Deze is eind 2021 voor het laatst aangepast bij de toetsing van onze corporate governance aan wet- en regelgeving. Daarnaast stellen we voor elke vacature in de raad van commissarissen een individuele profielschets op die past binnen het algemene profiel. Commissarissen moeten oog hebben voor (internationale) sociale, economische, politieke en overige ontwikkelingen die relevant zijn voor NWB Bank. Ook moeten zij in staat zijn deze te beoordelen.

De huidige samenstelling van de raad van commissarissen is evenwichtig, deskundig en divers. De commissarissen Joanne Kellermann (voorzitter), Petra van Hoeken en Manfred Schepers beschikken over uitgebreide financiële expertise, een bancaire achtergrond, kennis van de internationale geld- en kapitaalmarkten, ervaring met prudentieel toezicht en kennis van risicobeheer. Lex van Overmeire heeft een brede expertise in accountancy in de financiële/bancaire dienstverlening en heeft ervaring als professioneel toezichthouder, zowel in de financiële sector als in het publieke en maatschappelijke domein. Toon van der Klugt beschikt in ruime mate over bestuurlijke ervaring, heeft ruime kennis van overheidsbeleid en beschikt over een netwerk binnen het overheidsbestuur. Frida van den Maagdenberg en Annette Ottolini hebben beiden algemene bestuurlijke

ervaring in de semipublieke sector en uitgebreide kennis van ict. Frida brengt daarbij extra financiële kennis mee en Annette heeft aanvullende ervaring in een commerciële omgeving.

In 2022 concludeerde de rvc dat de samenstelling en verdeling van de commissielidmaatschappen van de commissarissen voldoen en daarom zijn deze gehandhaafd.

Informatie inwinnen

De raad van commissarissen heeft de mogelijkheid om informatie in te winnen bij externe deskundigen als de uitoefening van zijn functie hierom vraagt. In 2022 is hiervan geen gebruikgemaakt. Daarnaast raadpleegt de raad interne deskundigen en wint de raad intern informatie in door overleggen tussen de directie en de ondernemingsraad bij te wonen.

Onafhankelijkheid

De raad van commissarissen vindt dat de raad zodanig is samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar en de directie in staat zijn onafhankelijk en kritisch te opereren.

De rvc past daarvoor de volgende richtlijnen toe:

- de regel uit de 'EBA Guidelines on internal governance' die voorschrijft dat de rvc voldoende onafhankelijke leden moet tellen; zie Directive 2013/36/EU article 32, met kruisverwijzing naar section 9.3 EBA Guidelines

on the assessment of the suitability of members of the management body and key function holders;

- de bestpracticebepaling 2.1.7 tot en met 2.1.9 van de Nederlandse Corporate Governance Code.

De eisen voor onafhankelijkheid beschrijven we in de algemene profielschets voor de samenstelling van de raad van commissarissen en de benoeming van zijn leden.

DIRECTIE

Het bestuur van onze bank is in handen van de directie. De algemene vergadering benoemt de statutaire leden van de directie, op voordracht van de raad van commissarissen, voor een periode van vier jaar. De directie bestaat uit vier leden: Lidwin van Velden (CEO), Melchior de Bruijne (CFO), Ard van Eijl (CRO) en Frenk van der Vliet (CCO). Op 20 april 2023 zal Melchior de Bruijne terugtreden als CFO en statutair bestuurder van NWB Bank, zo is 19 januari 2023 bekendgemaakt.

De directie werkt conform het zogenoemde Executive Committee Charter. Het charter bevat onder meer regels over de taakverdeling, werkwijze en besluitvorming, bepalingen over gedrag en cultuur, de omgang met en wijze van informatieverschaffing aan de raad van commissarissen, het beloningsbeleid en tegenstrijdig belang.

Net als bij de raad van commissarissen dient de samenstelling van de directie te voldoen aan het

diversiteits- en inclusiebeleid van de bank. Wij streven naar een evenwichtige en gemengde samenstelling, onder meer door diversiteit in gender, kennis en ervaring. Voor de directie en het management streven we naar een samenstelling van ten minste 30% mannen en ten minste 30% vrouwen. Met de benoeming van de CRO tot statutair directeur in de avo van 14 april 2022 kwam de verdeling man/vrouw in de statutaire directie uit op 75/25%, waarmee die net niet voldoet aan het streefcijfer. De directie en raad van commissarissen streven ernaar om bij het invullen van de vacature voor een nieuwe CFO weer tegemoet te komen aan de directiesamenstelling van ten minste 30% man/vrouw. In het managementteam behalen we het streefcijfer wel, met een verdeling van 69% mannen en 31% vrouwen. Voor iedere vacature binnen de directie stellen we een individuele profielschets op met vereisten in expertise en competenties. Elk directielid moet kennis hebben van de financiële sector in het algemeen en de bankensector in het bijzonder, de maatschappelijke rol van de bank en de belangen van alle stakeholders.

MELDEN TEGENSTRIJDIGE BELANGEN

De commissarissen en directieleden hebben al hun relevante nevenfuncties bekendgemaakt bij de bank. In discussies in de rvc waarbij sprake is van een potentieel tegenstrijdig belang in relatie tot de hoofd- en/of nevenfunctie van een commissaris, neemt de betreffende commissaris niet deel aan de discussie en besluitvorming. Sinds eind 2021 is de melding van eventuele belangenverstrengeling een standaardagendapunt in rvc- en commissievergaderingen. In 2022 waren er geen meldingen.

TOEKOMSTGERICHT BANKIEREN

In 2014 lanceerde de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) het pakket Toekomstgericht Bankieren, een verzameling regels en richtlijnen voor dienstbaar en duurzaam bankieren. Dit pakket bestaat uit drie onderdelen: het Maatschappelijk Statuut, de Code Banken en de Gedragsregels. Het Maatschappelijk Statuut beschrijft de rol die de banken in de samenleving willen vervullen en de gedeelde waarden van de bancaire sector. De Code Banken borgt een goed bestuur binnen alle Nederlandse banken en legt principes vast voor integere en beheerste bedrijfsvoering, goed risicobeleid en de inrichting van de directie en raad van commissarissen. De Gedragsregels bevatten regels voor medewerkers ten aanzien van integere en zorgvuldige uitoefening van hun beroep. We onderschrijven het

belang van het Maatschappelijk Statuut, de Code Banken en de Gedragsregels ten volle en leven deze na.

Code Banken

De Code Banken is een vorm van zelfregulering en is van toepassing op Nederlandse banken. De code beoogt een bijdrage te leveren aan het vertrouwen van de samenleving in banken. De principes benadrukken daarom het belang van een beheerste en integere bedrijfsvoering van banken.

De Code Banken bevat de volgende onderdelen:

- beheerste en integere bedrijfsvoering
- principes voor de directie en de raad van commissarissen
- een adequaat risicobeleid
- adequate auditprocessen
- een zorgvuldig, beheerst en duurzaam beloningsbeleid

Bankierseed en gedragsregels

Al onze medewerkers leggen bij indiensttreding de bankierseed af. Ook externe adviseurs die langer dan drie maanden werkzaam zijn bij de bank, leggen de bankierseed af. Het afleggen van de bankierseed, en de ondertekening ervan, onderwerpt hen aan gedragsregels en een tuchtrechtsysteem.

De gedragsregels gaan over:

- integriteit en zorgvuldigheid
- zorgvuldige belangenafweging
- belang van de klant centraal stellen

- naleving van de wet- en regelgeving en gedragscodes
- geheimhouding van vertrouwelijke informatie
- openheid en eerlijkheid over eigen gedrag en het kennen van de eigen verantwoordelijkheid voor de samenleving
- een bijdrage leveren aan het vertrouwen van de samenleving in de bank

OVERIGE AANDACHTSGEBIEDEN

Corporate governance is veelomvattend. In de volgende paragrafen geven we een toelichting op enkele overige aandachtsgebieden.

Ondernemingsraad

Onze bank heeft een ondernemingsraad (or) met zes leden. De or werkt volgens het reglement ondernemingsraad, dat regels bevat over de samenstelling, de zittingsduur, de verkiezing en de werkwijze. Maandelijks komt de or bijeen om belangen van het personeel te bespreken en informatie uit te wisselen met de afdeling HR. Naast deze bijeenkomsten vonden in 2022 vier overleggen plaats tussen de or en een directielid, waarbij bij twee overleggen een delegatie van de raad van commissarissen aanwezig was (conform artikel 24, lid 2 van de Wet op de ondernemingsraden).

Beheerste en integere bedrijfsvoering

We hechten sterk aan onze reputatie van solide en integere bank voor de publieke sector. Checks & balances en integriteit zijn binnen het beheersysteem van onze

bank belangrijke aandachtsgebieden. Daarbij zijn onze directieleden en commissarissen zich ook bewust van hun voorbeeldfunctie voor de medewerkers van de bank.

Gedrag en cultuur

De directie bevordert verantwoord gedrag en een gezonde cultuur en streeft naar een cultuur waarin transparantie, diversiteit en veranderingsgezindheid de norm zijn.

De cultuur van onze bank wordt gekenmerkt door professionaliteit, betrokkenheid, korte lijnen en openheid. Daarbij kennen we een klokkenluidersregeling die werknemers de mogelijkheid geeft om melding te maken van (mogelijke) misstanden en/of onregelmatigheden binnen en buiten de organisatie. Zowel directieleden als medewerkers stimuleren we om 360-gradenfeedback op te halen ter ondersteuning van de persoonlijke ontwikkeling en om inzicht te verkrijgen in het eigen functioneren.

Net als in voorgaande jaren besteedden we in 2022 aandacht aan kennisoverdracht en -deling via reguliere informatiesessies, en 'brown bag'-lunchsessies die de NWB Young Professionals organiseren. Bij deze sessies geeft een medewerker of een gastspreker een presentatie over een actueel en interessant onderwerp. In 2022 vonden bijeenkomsten plaats over 'duurzaamheid bij NWB Bank', 'het NWB Fonds', 'Diversity Day', 'ergonomie van de (thuis)werkplek' en 'Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E)'.

Langetermijnwaardecreeatie

Wij zijn alert op marktontwikkelingen en de veranderende behoeften van onze klanten en stakeholders. Waar mogelijk spelen we daarop in met het aandragen van oplossingen, bijvoorbeeld in de vorm van nieuwe producten/dienstverlening of door kennis te delen. Wij zien dit als onderdeel van onze maatschappelijke rol als promotional bank. Daarbij zijn we kostenefficiënt en gebruiken we onze AAA/Aaa-ratings om zo goedkoop mogelijk duurzaam geld aan te trekken voor passende financiering van de Nederlandse publieke sector.

In 2018 stelden we een middellangetermijnstrategie 2019-2023 vast, onder meer om in de veranderende behoefte van onze klanten te voorzien. Binnen deze strategie van 'de duurzame waterbank' kijken we met bijzondere aandacht naar financiering van organisaties en projecten in de publieke sector die raakvlakken hebben met water en/of duurzaamheid. In 2021 evalueerden de rvc en de directie de strategie inclusief het waardecreeatiemodel uitgebreid in een mid-term review en trokken ze de conclusie dat ze heel tevreden zijn met de ingezette koers. Daarom besloten ze de strategie en bijbehorende doelstellingen door te trekken tot en met 2026.

De voortgang van de strategie staat jaarlijks op de agenda in een strategiesessie van de rvc en directie. Afgelopen jaar werd daarnaast ook uitgebreid aandacht besteed aan ontwikkelingen in nationale en Europese

wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid, de voortgang van het klimaatactieplan en de verdere inbedding van ESG binnen de organisatie.

Klantbelang centraal

Als promotional bank spelen we een belangrijke rol in de financiële dienstverlening binnen de Nederlandse publieke sector. We kunnen die rol optimaal vervullen als de samenleving, in het bijzonder de klant, vertrouwen heeft in de organisatie en de integriteit waarmee de bank opereert. Bevlogen, betrokken en betrouwbaar zijn dan ook de kernwaarden van NWB Bank. Wij verwachten van medewerkers dat zij deze kernwaarden bij de uitoefening van hun functie uitdragen.

Accountmanagement voor onze klanten, productontwikkeling en het monitoren van duurzaamheidsambities hebben een hoge prioriteit. Hierbij staat het overbruggen van het kennisverschil tussen de publieke sector en de financiële wereld centraal. Om dit te bereiken, organiseren we educatieve relatiedagen, verspreiden we een dagelijkse nieuwsbrief, delen we marktinformatie met onze klanten via NWB Portal en spreken onze collega's regelmatig op seminars. Individueel vindt de kennisoverbrugging plaats via klantgesprekken en -bezoeken. Via NWB Portal kunnen klanten zelf ook financiële analyses uitvoeren op hun leningportefeuille.

Compliance en integriteit

Met de compliancefunctie richten wij ons op het bevorderen van en (doen) toezien op de naleving van wet- en regelgeving, interne procedures en gedragsregels die relevant zijn voor de integriteit en reputatie van de organisatie.

De compliancefunctie valt organisatorisch onder de chief risk officer en maakt onderdeel uit van het risk & compliance-team. Binnen deze tweedelijnsfuncties kunnen we bij het managen van risico's gebruikmaken van de synergie tussen de verschillende disciplines. Compliance heeft een directe rapportagelijijn naar de directie en een escalatielijijn naar de raad van commissarissen. Regelmatig rapporteert Compliance aan de risicocommissie. De taken van de compliancefunctie zijn vastgelegd in het Compliance Charter dat we jaarlijks actualiseren.

In 2022 verstevigden we onze methodologie voor de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) verder. Met behulp van nieuwe tooling gaven we vanuit Operational Risk Management en Compliance geïntegreerd uitvoering aan de SIRA en de zogenoemde risk control self assessment (RCSA). Die nieuwe tooling stelde ons in staat de analyse nog zorgvuldiger uit te voeren. We identificeerden onze integriteitsrisico's en beoordeelden de mate waarin deze risico's beheerst worden. Waar nodig benoemden we acties die door het Non-Financial Risk Committee van de bank worden

gevolgd en het management en de directie waren en zijn nauw betrokken bij dit proces. Op basis van een rapportage met de analyseresultaten kunnen de directie en raad van commissarissen gericht sturen op de beheersing van de risico's binnen de bank.

Verder actualiseerde Compliance gedurende 2022 het beleid voor customer due diligence (CDD) en het beleid voor het voorkomen van marktmisbruik. Ook voerde Compliance diverse monitors uit die de organisatie informeren over de mate van beheersing van compliancerisico's. Onder andere betrof dit actieve monitoring van het CDD-beleid en de insiderregeling.

Net als voorgaande jaren verzorgde Compliance in 2022 interne trainingen over diverse thema's, waaronder customer due diligence en transaction monitoring alert handling. In de 'Week van de Integriteit' in december was er een bankbrede activiteit over integriteit, waarbij een externe spreker de medewerkers inzage gaf in het eigen denken en handelen. En in samenwerking met een extern adviseur werd een sessie gegeven over psychologische veiligheid.

INTERNE ACCOUNTANT

De internal auditfunctie binnen onze bank is belegd bij de Internal Audit Department (IAD). De missie van de IAD is bij te dragen aan de waarde van onze bank en deze te beschermen door een op risico's gebaseerd auditprogramma uit te voeren waarmee assurance, aanbevelingen en inzichten worden geboden.

De IAD biedt onafhankelijke en objectieve assurediensten. Deze diensten zijn bedoeld om meerwaarde te leveren en onze activiteiten te verbeteren. De afdeling helpt ons onze doelstellingen te realiseren door systematisch en gedisciplineerd de effectiviteit van de governance, het risicomanagement en de risicobeheersing te evalueren en te verbeteren.

Op verzoek van de directie kan het hoofd IAD, als niet-stemmend lid, participeren in stuurgroepen van projecten die van strategisch belang zijn. Het mandaat van de IAD is vastgelegd in het Internal Audit Charter, dat door de raad van commissarissen is goedgekeurd. Het hoofd rapporteert uitkomsten van de onderzoeken aan de directie en de auditcommissie en neemt deel aan vergaderingen van de auditcommissie en de risicocommissie. Per kwartaal behandelen zij de voortgang van het auditprogramma en de uitkomsten daarvan. Daarnaast kan het hoofd IAD als toehoorder deelnemen aan het Asset & Liability Committee, Credit Committee en Non-Financial Risk Committee.

In 2022 had de IAD op verschillende momenten overleg met de externe accountant en separaat met de toezichhouders van de Europese Centrale Bank en De Nederlandsche Bank. Tijdens deze besprekingen wisselden zij inzichten uit over risicoanalyse, bevindingen en het auditplan.

De IAD werkt volgens de beroeps- en gedragsregels van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants en het International Professional Practices Framework van het Instituut van Internal Auditors. Intern hebben we deze regels verder uitgewerkt in een stelsel van kwaliteitsbeheering.

EXTERNE ACCOUNTANT

Net als de interne accountant was de externe accountant (EY) in 2022 aanwezig bij alle vergaderingen van de auditcommissie en risicocommissie. Ook was de externe accountant aanwezig bij de rvc-vergadering in maart, waarin de jaarcijfers werden besproken. De auditcommissie voerde in 2022 twee keer apart overleg met de externe accountant. En net als in 2021 controleerde EY de jaarrekening van onze bank.

RISICOMANAGEMENT

Onze strategie stelt hoge eisen aan ons risicomanagement en de interne beheersing. Wij hebben hiervoor een organisatiebrede aanpak. Dit hoofdstuk geeft inzicht in de risicotaxonomie van onze bank en hoe deze risico's zich kunnen uiten. De taxonomie hebben we onderverdeeld in financiële risico's, niet-financiële risico's en overige risico's. Jaarlijks herzien wij deze taxonomie op basis van workshops op het gebied van risico-identificatie en materialiteit.

De financiële risico's betreffen kredietrisico, renterisico, marktrisico en liquiditeitsrisico. Het niet-financiële risico betreft operationeel risico. Onder de overige risico's vallen strategisch risico, ESG-risico (Environmental, Social en Governance) en reputatierisico. Continu werken wij eraan het inzicht in en beheer van de risico's te verbeteren.

KREDIETRISICO

Wij definiëren kredietrisico als de mogelijke impact op winst/kapitaal doordat de kredietwaardigheid van de debiteuren/tegenpartijen verslechtert. Onze risicobereidheid voor dit risico is laag.

Ons beleid is erop gericht de zeer hoge kredietwaardigheid van onze kredietportefeuille te behouden. Wij verstrekken kredieten aan klantgroepen in

de Nederlandse publieke sector. Dit betreft voornamelijk kredieten aan of onder garantie van (lagere) overheden. Naast de lagere overheden zijn onze klanten voornamelijk woningcorporaties, zorginstellingen, drinkwaterbedrijven, duurzaamheidsprojecten en publiek-private samenwerkingen waarbij de overheid als opdrachtgever fungeert. Ook verstrekken wij kredieten aan universitair medische centra en regionale netbeheerders.

Voor onze liquiditeitsportefeuille schaffen wij in beperkte mate obligaties aan. Dit betreft rentedragende waardepapieren aan met onder andere obligaties van, of gegarandeerd door Nederlandse overheden, obligaties van internationale organisaties en multilaterale ontwikkelingsbanken en covered bonds van Nederlandse banken. Wij hanteren hierbij dezelfde kwaliteitseisen als voor kredietverlening aan de Nederlandse publieke

sector. Ten slotte sluiten wij derivatentransacties (valuta- en renteswaps) af met banken en pensioenfondsen, uit hoofde waarvan counterparty credit risk en CVA risk ontstaan dat door collateral wordt afgedekt.

In 2022 scherpten we ons beleid voor de individuele klantbeoordeling en de monitoring van solvabiliteitsvrije kredieten verder aan. Besluitvorming over met name de solvabiliteitsplichtige kredietverlening vindt plaats in het Credit Committee, aan de hand van een kredietvoorstel van de afdeling Specialised Finance en een onafhankelijke risicobeoordeling van de afdeling Risk Management.

Net als in alle voorgaande jaren hadden wij in 2022 niet te maken met een kredietverlies. Vanwege het publiekesector karakter en het solvabiliteitsvrije karakter van het overgrote deel van onze kredietrelaties is het

KREDIETRISICO KENT DE VOLGENDE SUBTYPEN

Subtype	Definitie
Credit default risk	Mogelijke impact op winst/kapitaal doordat debiteuren niet voldoen aan hun verplichtingen.
Credit migration risk	Mogelijke impact op winst/kapitaal doordat de kredietwaardigheid verslechtert, gebaseerd op interne/externe ratings van debiteuren of borgsteller.
Counterparty credit risk	Mogelijke impact op winst/kapitaal doordat tegenpartijen niet voldoen aan hun verplichtingen in derivatentransacties.
CVA risk	Het risico op mark-to-market verliezen in Credit Valuation Adjustments (CVA) op bilaterale derivatentransacties.
Settlement risk	Het risico dat gedurende de settlement van een transactie de tegenpartij zijn verplichtingen niet nakomt terwijl de instelling haar eigen verplichtingen wel al is nagekomen.
Credit concentration risk	Het risico op significante kredietverliezen die voortvloeien uit een concentratie van blootstellingen op een kleine groep klanten, een groep klanten met dezelfde default-karakteristieken of financiële activa die zeer gecorreleerd zijn.

kredietrisico van onze kredietportefeuille beperkt. Dit komt ook tot uitdrukking in de robuuste kapitaalratio's.

Voor het beheer van het rente- en valutarisico maken wij gebruik van derivaten. Om het counterparty credit risk van deze derivaten zo beperkt mogelijk te houden, doen wij in principe alleen transacties met tegenpartijen met een rating van minimaal single-A. Dit is van toepassing als deze derivaten niet centraal zijn gecleard. Ook hebben wij limieten gesteld om het risico per tegenpartij met betrekking tot derivaten te beperken.

Met tegenpartijen maken wij afspraken binnen het raamwerk van de International Swaps and Derivates Association (ISDA). Deze afspraken hebben minimaal betrekking op enerzijds ISDA-schedules waarmee netting-afspraken van toepassing worden en anderzijds onderpandovereenkomsten (Credit Support Annexes, CSA's) waarmee de marktwaarden van de derivaten worden afgedekt. Voor het overgrote deel zijn deze CSA's zonder drempels (zero thresholds) en met een dagelijkse uitwisseling van onderpand, grotendeels in de vorm van cash. Het resterende tegenpartijrisico ziet met name toe op een niet door collateral gedekte exposure ter grootte van € 120 miljoen uit hoofde van lange tijd geleden afgesloten derivatencontracten en daarbij behorende CSA.

RENTERISICO

Wij definiëren renterisico als het huidige of toekomstige risico voor zowel de winst als de economische waarde van een instelling, als gevolg van ongunstige rentebewegingen die van invloed zijn op rentegevoelige instrumenten. Dit risico wordt ook wel aangeduid als Interest Rate Risk in the Banking Book (IRRBB). Onze risicobereidheid voor dit risico is medium.

Risico's door fluctuaties in de rente ontstaan door verschillen in de rente- en looptijdcondities van de uitgezette en opgenomen middelen. Wij voeren ten aanzien van deze risico's een prudent beleid. We beheersen het renterisico door rentederivaten af te sluiten voor zowel de activazijde als passivazijde van de balans. Hierdoor verplichten wij ons om op vooraf overeengekomen momenten het verschil uit te wisselen tussen de vaste en variabele rentetarieven, die zijn berekend op basis van een overeengekomen hoofdsom.

RENTERISICO KENT DE VOLGENDE SUBTYPEN

Subtype	Definitie
Gap risk	Het risico dat voortvloeit uit de termijnstructuur van rentegevoelige instrumenten, als gevolg van verschillen in het tijdstip van de renteveranderingen; denk aan veranderingen in de rentetermijnstructuur die zich consistent over de rendementscurve voordoen (parallel risico) of per periode verschillen (niet-parallel risico).
Basis risk	Het risico dat voortvloeit uit de relatieve veranderingen van rentetarieven voor rentegevoelige instrumenten die vergelijkbare looptijden hebben, maar geprijsd zijn op basis van verschillende rente-indices. Basisrisico is het gevolg van de onvolledige correlatie in de afstemming tussen verdiende en betaalde rente op verschillende rentegevoelige instrumenten, met verder vergelijkbare kenmerken ten aanzien van renteveranderingen.
Option risk	Het risico dat voortvloeit uit ingebodde en expliciete opties, wanneer de instelling of haar klant het niveau en de timing van de kasstroom kan veranderen. Het vloeit met name voort uit rentegevoelige instrumenten waarbij de houder de optie bijna zeker zal uitoefenen wanneer dat in zijn financiële belang is. Ook vloeit het voort uit de flexibiliteit die impliciet of volgens de voorwaarden van rentegevoelige instrumenten is ingebouwd, zodanig dat veranderingen van rentes kunnen leiden tot een verandering van het gedrag van de klant.
Credit spread risk from non-trading book activities (CSRBB)	Het risico dat voortvloeit uit veranderingen in de perceptie van de markt over de prijs van kredietrisico, liquiditeitspremie en mogelijk andere componenten; denk aan veranderingen die leiden tot fluctuaties in de prijs die niet worden verklaard door IRRBB of verwacht defaultrisico.
Refinancing risk	Het risico dat bij aflosbare verplichtingen een stijging van de herfinancieringskosten niet wordt gecompenseerd door overeenkomstige activaopbrengsten.

Wij zijn als bank bereid een strategische renterisicopositie in te nemen, als dit bijdraagt aan het realiseren van het normrendement op het eigen vermogen dat met de aandeelhouders is overeengekomen. Dit normrendement is gebaseerd op de opbrengst van een tienjarige voortschrijdende belegging in een tienjarige Nederlandse staatsobligatie, plus een opslag passend bij het profiel van NWB Bank. Ons Fund Transfer Pricing-model voor de beprijzing van nieuwe kredietverlening is gebaseerd op dit normrendement. Op kwartaalbasis stellen we de strategische renterisicopositie vast, onafhankelijk van enige visie op de rente. De basis voor de berekening, bewaking en beheersing van de renterisico's is prudent beleid, aangevuld met een beheersysteem dat rekening houdt met de effectieve rentevoet van de financiële instrumenten. Het Asset & Liability Committee (ALCO) bepaalt de omvang van de risico's binnen de vastgestelde kaders. Voor het beheer maken wij gebruik van een rentetypische gap-analyse, risicomatstaven als (spread) DV01, Earnings at Risk en scenarioanalyses. De uitkomsten van ingenomen posities analyseren wij vervolgens met behulp van winstprognoses, rentemargeanalyse en performanceanalyse. Ook deze managementinformatie is van belang voor het besluitvormingsproces en de monitoring in het ALCO.

Onderdeel van renterisico is refinancing risk. Dit risico vloeit voort uit een van de belangrijkste karakteristieken van een traditioneel bankbedrijf: de looptijdtransformatie. In ons geval vragen onze klanten voornamelijk naar financiering met een relatief lange looptijd. Dit heeft te maken met de langetermijninvesteringen die zij doen. Hoewel onze bank in de positie is om ook funding met een relatief lange looptijd aan te trekken, erkennen wij wel degelijk het risico van een looptijdmismatch tussen de funding en kredietverlening, waardoor bij herfinanciering in de toekomst de funding spread (en de impact daarvan op de rente-inkomsten) mogelijk toeneemt. Wij hanteren daarvoor een limietsysteem, dat verder beschreven is in de jaarrekening.

MARKTRISICO

Wij definiëren marktrisico als het risico op verliezen in ondan wel off-balance posities als gevolg van een negatieve verandering in marktprijzen. Onze risicobereidheid voor dit risico is laag.

MARKTRISICO KENT HET VOLGENDE SUBTYPE

Subtype	Definitie
FX risk	De mogelijke impact op winst/kapitaal door veranderingen in de wisselkoersen

Ons beleid is erop gericht valutarisico's structureel af te dekken, zowel voor verstrekte als opgenomen gelden. Beheer van het valutarisico speelt vooral een rol bij

de funding die wij hebben aangetrokken. Mede in het licht van diversificatie van onze funding trekken wij in belangrijke mate funding in vreemde valuta aan. De valutarisico's die hieruit voortvloeien worden direct in hun geheel door valutaswaps afgedekt.

LIQUIDITEITSRISICO

Wij definiëren liquiditeitsrisico als de mogelijke impact op winst/kapitaal als niet kan worden voldaan aan aflossingsverplichtingen. Onze risicobereidheid voor dit risico is laag.

LIQUIDITEITSRISICO KENT DE VOLGENDE SUBTYPEN

Subtype	Definitie
Funding liquidity risk	Het risico dat we niet kunnen voldoen aan onze aflossingsverplichtingen. Dit risico dekt ook expliciet concentratierisico's binnen liquiditeit (bijvoorbeeld een concentratie van liquiditeitsbronnen en het liquiditeitsrisico afkomstig uit marginverplichtingen en bewegingen hierin).
Market liquidity risk	Het risico dat niet met onmiddellijke ingang op de markt gehandeld kan worden tegen een redelijke prijs.

Onze bank beschikt over dezelfde AAA/Aaa-kredietstatus als de Nederlandse overheid. Met deze kredietstatus zijn wij ruimschoots in staat om onder normale omstandigheden huidige en toekomstige liquiditeitsbehoeften in de markt af te dekken. Deze liquiditeitsbehoeften worden vrijwel volledig op de internationale geld- en kapitaalmarkten

afgedekt en wij trekken geen deposito's aan van consumenten. Bij het aantrekken van funding houden wij nadrukkelijk rekening met diversificatie over geografische markten, investeerders, valuta, fundingprogramma's en -instrumenten. Mochten de geld- en kapitaalmarkten onverhoopt stagneren, dan beschikken wij altijd over ruime en voldoende mogelijkheden om aflopende obligaties terug te betalen en nieuwe kredieten te financieren. Zo beschikken wij over meer dan voldoende liquide activa en onderpand en een groot deel van onze portefeuille is beleenbaar bij De Nederlandsche Bank. Voor liquiditeitsdoeleinden houden wij naast een substantiële liquiditeitsbuffer ook een portefeuille rentedragende waardepapieren aan met onder andere obligaties van of gegarandeerd door Nederlandse overheden, obligaties van internationale organisaties en multilaterale ontwikkelingsbanken, en covered bonds van Nederlandse banken.

OPERATIONEEL RISICO

Wij definiëren operationeel risico als het risico op verliezen door inadequate of falende processen, verliezen veroorzaakt door mensen, systemen of externe gebeurtenissen. Onze risicobereidheid voor dit risico is laag. In dit risico zijn de integriteitsrisico's ingebed.

OPERATIONEEL RISICO KENT DE VOLGENDE SUBTYPEN

Subtype	Definitie
People risk	Het risico van schade die voortvloeit uit ontoereikende kennis, ervaring, beschikbaarheid en prestaties van het personeel, als gevolg van inadequaate personeelsmanagement; of schade die voortvloeit uit handelingen die niet in overeenstemming zijn met wet- en regelgeving op het gebied van arbeid, gezondheid of veiligheid; of schade die voortvloeit uit de betaling van letselschadeclaims of voorvallen ten aanzien van diversiteit/discriminatie.
Fraud risk	Het risico van schade als gevolg van handelingen die bedoeld zijn om te frauderen, eigendommen te verduisteren of wet- en regelgeving dan wel het intern beleid te omzeilen met betrokkenheid van interne partijen en/of derden; of schade als gevolg van het overschrijden van bevoegdheden bij het aangaan, goedkeuren of niet melden van transacties, of het verkeerd aangeven van posities; of opzettelijke schade aan hardware- en/of softwaresystemen door intern personeel als gevolg van (nalaten van) handelingen of diefstal van gegevens (integrity risk: fraud).
Physical security & safety risk	Het risico van verlies van of schade aan fysieke eigendommen en/of personen als gevolg van kwaadwilligheid, boosaardigheid of terrorisme, zonder winstoogmerk, of als gevolg van een natuurramp of andere gebeurtenissen, zoals ongelukken.
Business continuity risk	Het risico van schade door belemmeringen in beschikbaarheid of het weerstandsvermogen van gebouwen, mensen, processen, systemen, producten en diensten, veroorzaakt door natuurrampen, stroomuitval, terrorisme of andere gebeurtenissen; of schade door storingen in de beschikbaarheid, de continuïteitsoplossingen of het noodherstel in IT-systemen (bijvoorbeeld fallback recovery datacentre) wanneer IT-personeel maatregelen in werking stelt in reactie op een incident.
Transaction processing risk	Het risico van schade als gevolg van onnauwkeurige, onvolledige of ontijdige verwerking van transacties, met als gevolg dat betalingsprocessen en/of klantenserviceprocessen niet effectief worden geleverd.
Technology risk	Het risico van schade als gevolg van a) verstoring van het bedrijf of systeemfouten, zoals hardwarefouten, softwarefouten en bugs, b) verstorende en destructieve cyberaanvallen, c) ontoereikend capaciteitsbeheer; of d) uitvoeringsfouten in IT-processen, zoals de exploitatie, architectuur, ontwikkeling en implementatie.
Conduct risk	Het risico van schade als gevolg van a) voorvallen die verband houden met het onbedoeld of door nalatigheid niet nakomen van professionele verplichtingen jegens specifieke cliënten, b) de aard of het ontwerp van een product, c) samenspanning en belangenversterving, d) ongepaste bedrijfs- of marktpraktijken, e) ongepaste bestuursstructuren, f) ongepast, onethisch of onrechtmatig gedrag van het management of de werknemers (integrity risk: conflict of interest and socially unacceptable behaviour).
Legal risk	Het risico van schade of procesvoering als gevolg van het niet nakomen van wettelijke verantwoordelijkheden, en/of ongunstige uitleg of niet-afdwingbaarheid van contractuele bepalingen.
Financial crime risk	Het risico van schade als gevolg van a) misdrijven zoals het witwassen van geld, b) het financieren van terrorisme, c) het omzeilen van sancties, omkoping en corruptie, d) marktmisbruik, waaronder handel met voorkennis (integrity risk: circumvention of sanction regulation, money laundering, terrorist financing, corruption and bribery, tax integrity and market abuse, including insider trading).

OPERATIONEEL RISICO KENT DE VOLGENDE SUBTYPEN (VERVOLG)

Subtype	Definitie
Regulatory compliance risk	Het risico van schade als gevolg van het opzettelijk of door nalatigheid niet naleven van regelgeving, wetten en andere regels die van toepassing zijn op de diensten/activiteiten van NWB Bank.
Third party risk	Het risico van schade met betrekking tot leveranciers en uitbestede werkzaamheden. Dit risico vloeit onder meer voort uit a) een ontoereikende governance met betrekking tot uitbesteding en/of b) onvoldoende (digitaal) weerstandsvermogen in de diensten van derden en/of c) ontoereikende (digitale) beveiliging bij derden.
Cyber & information security risk	Het risico van schade door aantasting van de privacy, vertrouwelijkheid, integriteit en/of beschikbaarheid van informatie als gevolg van ontoereikende veerkracht in de interne (IT-)beveiliging en/of cyberaanvallen (integrity risk: cybercrime).
Financial, regulatory reporting & tax risk	Het risico dat a) in gerapporteerde (financiële, wettelijk verplichte) informatie onjuistheden staan; b) de te rapporteren of gerapporteerde inkomsten van de bank veranderen zonder dat de (economische) waarde van NWB Bank verandert; c) de belastingwetgeving niet tijdig, op een transparante en effectieve wijze wordt nageleefd, wat resulteert in boetes (sancties), rente en juridische kosten die de fiscus heft op belastingen die voortvloeien uit de activiteiten van de bank.
Data management risk	Het risico van verlies of ontoereikende beslissingen als gevolg van het niet effectief en niet efficiënt beheren van data, datakwaliteit of datakennis over de gehele datalevenscyclus, waaronder verwerving, creatie, verwerking, gebruik, delen, raadpleging, bewaring en/of verwijdering van data.
Model risk	Het risico van schade als gevolg van beslissingen die gebaseerd zijn op de output van (interne) modellen, door fouten in de ontwikkeling, de implementatie of het gebruik van deze modellen.

Omdat we een robuuste en duurzame bank voor de publieke sector willen zijn, is onze risicobereidheid voor operationele risico's laag. Onze interne organisatie, processen en systemen zijn zo ingericht dat operationele incidenten en bijbehorende verliezen zoveel als mogelijk tot een minimum worden beperkt.

Het operational risk management (ORM) van onze bank is conform het Three Lines of Defence-principe ingericht, waarbij de eerste lijn verantwoordelijk is voor de beheersing van de operationele risico's in onze primaire processen. De eerste lijn bestaat uit de afdelingen Treasury, Public Finance, Specialised Finance, Back

Office, ICT, Legal & Corporate Affairs, Finance & Control en HR. De tweede lijn ondersteunt de eerste lijn en bewaakt de effectiviteit van het risicomangement door kaders te stellen, advies te geven en te monitoren. Deze tweede lijn bestaat uit Compliance en Operational Risk Management, die samen met HR de rapportage aan de directie en het Non-Financial Risk Committee (NFRC) voorbereiden.

ORM en Compliance hebben onder meer de volgende instrumenten onder hun beheer.

- Risk control self-assessments: jaarlijks voert de eerste lijn een zelfevaluatie uit inzake de risico's en

de effectiviteit van processen en controlemaatregelen; de systematische integriteitsrisicoanalyse is hierin geïntegreerd.

- Key-risk-indicatoren: voor verschillende subcategorieën van operationeel risico hebben we indicatoren ingericht om onze risicobeheersing te kunnen beoordelen.
- Incidentenregister en -rapportage: incidenten registreren en rapporteren we aan het Non-Financial Risk Committee, dat de incidenten en eventuele maatregelen ter voorkoming van soortgelijke incidenten bespreekt.
- Administratieve organisatie en interne controle (AO/IC): de processen, risico's en bijbehorende key controls hebben we vastgelegd in een risk & control framework en beoordelen we jaarlijks. Het streven is om continue verbetering te bewerkstelligen en de eerste lijn wordt hierin actief begeleid.
- Non-financial risk report: we leveren een integrale niet-financiële risicorapportage aan het NFRC en het managementteam.

De Internal Audit Department (IAD) vormt de derde lijn en heeft een onafhankelijke rol binnen de bank. De IAD beoordeelt het beheer van de risico's in de eerste en tweede lijn die verband houden met onze activiteiten. Daarnaast geeft de IAD advies over de structuur en invulling van het risicobeheer.

Fraudebeoordeling

Als onderdeel van het operationeel risicoraamwerk beoordelen we het frauderisico. Deze beoordeling vindt plaats in de context van de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) aan de hand van de risicoscenario's. De beheersmaatregelen voor frauderisico hebben we in 2022 verder versterkt.

Product Approval and Review Process

Het Product Approval and Review Process (PARP) is de procedure die we doorlopen om te beslissen of we een bepaald product voor eigen rekening en risico of voor onze klanten zullen voeren of distribueren, of een nieuwe markt zullen betreden. Bij dit proces toetsen we breed op aspecten van transparantie en het beheersen van risico's. Nieuwe producten brengen we niet op de markt en nieuwe markten betreden we niet zonder de risico's zorgvuldig af te wegen en andere relevante aspecten te toetsen. Onze directie is verantwoordelijk voor het adequaat functioneren van dit proces. Ieder PARP leggen we ter informatie voor aan de raad van commissarissen, en in het geval van een materiële impact op het risicoprofiel of resultaat van de bank, ter goedkeuring. De IAD controleert op basis van de jaarlijkse risicoanalyse of het proces effectief is en informeert de directie en de raad van commissarissen over de uitkomsten.

Informatievoorziening

Om storingen in de informatievoorziening te voorkomen, investeren wij continu in de verbetering van onze systemen. Kernwoorden hierbij zijn beveiliging, integriteit, beheersbaarheid en continuïteit. Met een overzichtelijke infrastructuur en ict-organisatie en een optimale beveiliging van ict-componenten willen wij de gevolgen van eventuele operationele storingen zoveel mogelijk beperken. Hiervoor hebben we onder meer adequate service- en onderhoudscontracten voor alle hard- en software, volgt ict-personeel trainingen en seminars en hebben we contracten met externe partijen voor back-up, recovery en uitwijkmogelijkheden. In het geval van calamiteiten beschikken wij over een externe locatie, waar wij onze kernactiviteiten in hun geheel kunnen voortzetten. Het informatiebeveiligingsbeleid van onze bank is opgesteld aan de hand van het Cybersecurity Framework van National Institute of Standards and Technology (NIST) en is compliant met de internationaal erkende code voor informatiebeveiliging ISO-27002 van het Nederlands Normalisatie Instituut (NEN).

Wij beschikken over een volledig geïntegreerd managementinformatiesysteem (MIS). De datakwaliteit van het MIS monitoren we, valideren we en reconciliëren we met de financiële administratie. Om operationele risico's te minimaliseren, hebben we alle in- en externe rapportages volledig geautomatiseerd. Aanpassingen in het systeemlandschap en de informatievoorziening

accordeert de Change Advisory Board en voeren we via een gecontroleerd changeproces uit.

Wij hebben ons betalingsverkeer voor klanten uitbesteed en ook de ondersteunende ict-activiteiten die daaraan verbonden zijn. Dit houdt in dat bepaalde diensten plaatsvinden buiten de onderneming. Daarom hebben we afspraken gemaakt met de dienstverlener over beheersmaatregelen.

Compliance

Wij hechten sterk aan onze reputatie van solide en integere bank. Compliance en integriteit zijn binnen onze bank dan ook belangrijke aandachtsgebieden. Tegenover onze klanten en investeerders willen wij er geen twijfel over laten bestaan dat zij met een gerust hart gebruik kunnen maken van onze diensten dan wel hun gelden veilig kunnen onderbrengen.

Commissarissen, directieleden en medewerkers hebben de bankierseed afgelegd (met daaraan verbonden gedragsregels en tuchtrect) uit hoofde van de Regeling eed of belofte financiële sector respectievelijk de Code Banken. Wij hebben ook een **gedragscode** die deel uitmaakt van de arbeidsovereenkomst van medewerkers.

Wij hebben een tweedelijns compliancefunctie met twee kerntaken: bevorderen van en toezien op de naleving van wet- en (interne en externe) regelgeving en bevorderen van de integriteit. De compliancefunctie rapporteert

rechtstreeks aan de CRO en heeft een escalatielijns naar de voorzitter van de raad van commissarissen.

Wet- en regelgeving nemen zowel qua hoeveelheid als complexiteit toe. Daarnaast neemt ook het aantal regels en eisen van de toezichhouders toe. Dit vergroot de druk op de beheersing van compliancerisico's. Wij hebben een regulatory team om ontwikkelingen in wet- en regelgeving te signaleren, kennis daarover te delen en gepaste maatregelen te nemen. De compliancefunctie heeft een coördinerende rol in dat team.

De afgelopen jaren hebben wij de compliancefunctie verder verstevigd en een aantal processen, waaronder customer due diligence en transactiemonitoring, geoptimaliseerd. Dit bevestigt het belang dat wij hechten aan de compliancewerkzaamheden.

Legal & Corporate Affairs

Net als elke andere bancaire organisatie lopen wij mogelijk juridisch risico. Uitgangspunt van onze bank is zorg te dragen voor een goede en degelijke financiële dienstverlening. Door zoveel mogelijk gebruik te maken van standaardcontracten streven we ernaar de juridische risico's voor zowel onszelf als voor onze klanten te beperken. Om die risico's nog verder te verminderen hebben we afgelopen jaar onze leningdocumentatie volledig herzien en hebben we algemene kredietvoorwaarden opgesteld. Voor juridische vraagstukken en beoordeling van documentatie bij

transacties schakelen wij indien nodig externe adviseurs in.

STRATEGISCH RISICO

Wij definiëren strategisch risico als het risico dat de door ons geformuleerde strategische doelstellingen niet worden gehaald. Strategisch risico kan voortkomen uit ontoereikende doelstellingen, foutieve beslissingen, ondermaatse uitvoering van beslissingen, onvoldoende toewijzing van middelen of niet goed reageren op veranderingen in de omgeving. Onze risicobereidheid voor dit risico is laag.

De directie en de raad van commissarissen hebben een aantal strategische randvoorwaarden geformuleerd waarbinnen de bank moet opereren om van toegevoegde waarde te zijn voor haar klanten, aandeelhouders en overige stakeholders. Een belangrijk startpunt bij het beheersen van het strategisch risico is het behoud van ons hoogwaardige risicoprofiel. Om onze klanten optimaal te kunnen blijven bedienen, is het van belang dat onze credit ratings gelijk blijven aan die van de Nederlandse overheid. Onze ratings zijn voor een groot deel afhankelijk van het publiekesectorprofiel van onze aandeelhouders en klanten, in combinatie met onze sterke solvabiliteit. Externe factoren die hierop van invloed kunnen zijn, houden we scherp in de gaten. Indien nodig brengt de directie in onze strategie tijdig aanpassingen aan. Als promotional bank voor de Nederlandse publieke sector is het van belang om

proactief in te spelen op de veranderende behoeften van de publieke sector. Mocht het overheidsbeleid inzake de financiering van de Nederlandse publieke sector veranderen, dan heeft dat ook impact op ons. Wij voeren hierover continu een constructieve dialoog met onze stakeholders. Ten slotte is de snel veranderende wet- en regelgeving voor financiële instellingen een belangrijk aandachtsgebied. Onze directie is verantwoordelijk voor de beheersing van strategische risico's.

ESG-RISICO

ESG staat voor Environmental, Social en Governance. Wij definiëren ESG-risico, waaronder klimaatrisico, als het risico dat ESG-factoren de strategische doelen (waaronder de Sustainable Development Goals zoals die door de Verenigde Naties zijn geformuleerd), de kapitaalpositie en/of de winst van onze bank negatief beïnvloeden. Het concept van dubbele materialiteit is onderdeel van deze definitie, wat inhoudt dat we niet alleen rekening houden met de impact van ESG-risico's op de bank, maar nadrukkelijk ook kijken naar de impact die we zelf met onze kredietverlening hebben op mens en milieu. ESG-factoren manifesteren zich in financiële en niet-financiële risico's. Onze risicobereidheid voor dit risico is laag.

Governance

ESG-risicomanagement is geïntegreerd in ons 'dagelijkse' risicomanagement en acceptatiebeleid. Wij beleggen alle taken voor ESG-risicomanagement binnen het Three Lines of Defence-model. De verantwoordelijkheid voor het stellen van kaders, beleid en monitoring van ESG-risicomanagement valt expliciet binnen de tweede lijn. De eerste lijn is verantwoordelijk voor de analyse, customer due diligence en klant-engagement, en monitoring van duurzaamheidsambities alsmede de reporting en disclosure. De derde lijn voert onafhankelijke controles en assessments uit. Besluitvorming omtrent ESG-risico's vindt plaats op directieniveau en in de bestaande committees, waaronder de Credit Committee, Asset & Liability Committee en Non-Financial Risk Committee. De Sustainability Advisory Board houdt zich vooral bezig met strategisch advies over verschillende aan duurzaamheid gerelateerde onderwerpen.

Materialiteit

Jaarlijks voert NWB Bank een materialiteitsassessment uit en worden de materiële ESG-risico's voor de bank geïdentificeerd. Workshops met experts en een identificatietraject specifiek gericht op social en governancerisico's waren in 2022 onderdeel van de ESG-risico-identificatie en het materialiteitsassessment. De risico's zijn op klantniveau en op sectorniveau bepaald. Hierbij is een bottom-up- en top-downmethode gehanteerd, via onze strategie en ons businessmodel.

Daarnaast is ook rekening gehouden met 'natural hedges' in en tussen onze klantsectoren en hoe deze de relevante ESG-risico's kunnen mitigeren. Uit het assessment volgt dat we een materiële impact van ESG-factoren op de volgende risicocategorieën (op termijn) voorzien: strategisch risico, reputatierisico, kredietrisico en renterisico.

Onder strategisch risico verstaan wij de impact van ESG-ontwikkelingen, waaronder veranderend overheidsbeleid en regelgeving, op het businessmodel van de bank en op de verwachtingen van onze stakeholders en de maatschappij. Fysieke klimaat- en milieurisico's (bijvoorbeeld overstromingen en biodiversiteitsverlies) en E&S gerelateerde transitierisico's (bijvoorbeeld de verduurzaming van woningen) kunnen een materiële impact hebben op het kredietrisico van een deel van onze klanten.

Risicomanagement

Materiële ESG-risico's beheersen we via de risicomanagementcyclus. Hieronder valt het monitoren en kwantificeren van de ESG-risico's op sectorniveau aan de hand van key risk indicators. Ook werken we aan het verzamelen van ESG-data, waarmee we ESG-risico's verder kunnen kwantificeren en monitoren. Op basis van deze data hebben we ESG-risico's opgenomen in de scorecards voor de verschillende klantengroepen, waarmee we een kredietrisicoscore voor een individuele klant wordt bepaald. Ook worden mogelijke ESG-risico's

toegelicht en beoordeeld in kredietanalyses en periodieke revisies, die een kwalitatief beeld geven van de klant en diens risico's. ESG-risico's nemen we ook mee in de jaarlijkse sectoranalyses. Ten slotte hanteren we stresstesting (binnen ICAAP) en scenarioanalyse om verder onderzoek te doen naar de materiële ESG-risico's en de kwantitatieve impact ervan op de korte, middellange en (zeer) lange termijn. De scenario's die wij gebruiken voor onze scenarioanalyse zijn gebaseerd op de NGFS-scenario's, terwijl we voor stresstesting gebruikmaken van intern ontwikkelde scenario's.

REPUTATIERISICO

Reputatierisico is het risico van schade aan de reputatie van onze bank als gevolg van een gebeurtenis. Reputatierisico kan het gevolg zijn van elke gebeurtenis, wat betekent dat dit type risico moet worden beheerd in de context van alle andere risico's.

Reputatierisico kan ertoe leiden dat wij minder goed in staat zijn om onze (strategische) doelstellingen te behalen, omdat wij niet meer voldoen aan de verwachtingen van onze klanten, toezichhouders, ratingbureaus, investeerders of andere belanghebbenden. Onze directie is verantwoordelijk voor de beheersing van het reputatierisico. Ook voor dit risico is onze risicobereidheid laag.

RISICOMANAGEMENT-RAAMWERK

Het risicobeheer hebben we georganiseerd aan de hand van onderstaand risicomanagement-raamwerk. Dit raamwerk verenigt verschillende elementen die een rol spelen in het risicomanagement van onze bank.

Risk governance

Onze strategie stelt hoge eisen aan het risicomanagement en de interne beheersing. Voor onze risicobeheersing en de controle daarop hanteren we een organisatiebrede aanpak. De directie stelt de kaders voor het risicobeheer vast en binnen deze kaders nemen het Asset & Liability Committee, Credit Committee en Non-Financial Risk Committee beslissingen over de risico's van de bank. De raad van commissarissen, en in het bijzonder de risicocommissie van de raad, evalueert de beheersing van de risico's. Dit is een belangrijk onderdeel van zijn toezichhoudende taak.

Framework	Strategy				
	Risk Appetite Framework				
	Risk Governance Risk Appetite Statement Risk Materiality Assessment				
Risk types	Strategic risk				
	Financial risk				Non-Financial risk
	Credit risk	Interest rate risk	Market risk	Liquidity risk	Operational risk
	<ul style="list-style-type: none"> - Credit default risk - Credit migration risk - Counterparty credit risk - CVA risk - Settlement risk - Credit concentration risk 	<ul style="list-style-type: none"> - Gap risk - Basis risk - Option risk - Credit spread risk from non-trading book activities - Refinancing risk 	<ul style="list-style-type: none"> - FX risk 	<ul style="list-style-type: none"> - Funding liquidity risk - Market liquidity risk 	<ul style="list-style-type: none"> - People risk - Physical security & safety risk - Business continuity risk - Transaction processing risk - Technology risk - Regulatory compliance risk
					Integrity risk <ul style="list-style-type: none"> - Fraud risk - Conduct risk - Financial crime risk - Cyber & Information security risk
					<ul style="list-style-type: none"> - Third party risk - Legal risk - Financial, regulatory reporting & tax risk - Data management risk - Model risk
	which interact with ESG risk and/or could result in Reputational risk				
Internal governance	Credit Committee	Asset & Liability Committee		NFR Committee	Model Committee
	Credit Committee Charter	ALCO Charter		NFRC Charter	Model Committee Charter
Assessments	ICAAP			ILAAP	ICAAP & ILAAP
	ICAAP Policy				ICAAP Policy
	Recovery Plan				Business Continuity Plan
	Recovery Playbook Recovery Runbook				

Risk assessments

Internal Capital Adequacy Assessment Process

Voor het bepalen van de minimumkapitaaleisen is er het Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP). In dit proces beoordelen we op kwartaalbasis per risicosoort de kapitaaltoereikendheid van onze bank. Het vormt daarmee een belangrijke activiteit binnen het kapitaalmanagement. Onderdeel ervan is het uitvoeren van stresstests waarmee de robuustheid van onze kapitalisatie op de proef wordt gesteld.

Internal Liquidity Adequacy Assessment Process

In het Internal Liquidity Adequacy Assessment Process (ILAAP) beoordelen we intern de toereikendheid van de liquiditeitspositie en het liquiditeitsrisicomanagement. Dit is bepalend voor onze interne liquiditeitseisen.

Recovery Plan

Jaarlijks actualiseren we ons Recovery Plan en dienen we dit in bij de Europese Centrale Bank en De Nederlandsche Bank. In dit herstelplan staat welke maatregelen een bank kan nemen in een ernstige stresssituatie en op welke manier de bank daarna een herstel kan realiseren. Een belangrijk onderdeel van het herstelplan vormen de recovery triggers waarop we als bank actie ondernemen. Deze recovery triggers zijn in lijn met onze risk appetite.

IN-CONTROLSTATEMENT

Een effectieve werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen binnen NWB Bank is continu een punt van aandacht voor de directie. Het directieverlag geeft in voldoende mate inzicht in de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Voornoemde systemen bieden een redelijke mate van zekerheid dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat.

Er zijn geen materiële risico's en onzekerheden geïdentificeerd die relevant zijn als het gaat om de verwachting van de continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag. Aan de beheersing van externe factoren en risico's die invloed kunnen hebben op de resultaten van de bank in 2023 wordt voldoende invulling gegeven.

VERKLARING VAN DE DIRECTIE

De directie verklaart dat, voor zover haar bekend, de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en de winst van onze bank. Zij is van mening dat het gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern-basis. Daarnaast verklaart de directie dat, voor zover haar bekend, het bestuursverslag een getrouw beeld geeft van de bank omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar en dat in het bestuursverslag de wezenlijke risico's zijn beschreven waarmee de bank wordt geconfronteerd.

Den Haag, 20 maart 2023

Directie

Lidwin van Velden
Melchior de Bruijne
Ard van Eijl
Frenk van der Vliet

JAARREKENING

4

INHOUD

WINST-EN-VERLIESREKENING	122	TOELICHTING OP DE WINST- EN-VERLIESREKENING	137	TOELICHTING OP DE BALANS	143	OVERIGE TOELICHTINGEN OP DE JAARREKENING	155
BALANS	123	1 Rente	137	9 Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank	143	32 Expected credit loss (ECL)	155
OVERZICHT VAN HET TOTAALRESULTAAT	124	2 Resultaat uit financiële transacties	137	10 Bankiers	143	33 Reële waarde van financiële instrumenten	163
VERLOOPSTAAT VAN HET EIGEN VERMOGEN	125	3 Personeelskosten	139	11 Kredieten en vorderingen	143	34 Informatie over verbonden partijen	165
KASSTROOMOVERZICHT	126	4 Andere beheerkosten	140	12 Rentedragende waardepapieren	144	35 Risicomanagement	165
TOELICHTING OP DE JAARREKENING	128	5 Afschrijvingen	141	13 Immateriële activa	145	36 Gebeurtenissen na balansdatum	177
• Bedrijfsinformatie	128	6 Bankenbelasting en resolutieheffing	141	14 Materiële activa	146	37 Voorgestelde winstverdeling	177
• Grondslagen bij de opstelling van de jaarrekening	128	7 Waardeverminderingen van vorderingen en voorzieningen voor onder de balans opgenomen verplichtingen	142	15 Overige activa	146	38 Directie en raad van commissarissen	178
		8 Belastingen	142	16 Derivaten	147		
				17 Overlopende activa	147		
				18 Bankiers	147		
				19 Toevertrouwde middelen	148		
				20 Schuldbewijzen	149		
				21 Overige schulden	149		
				22 Derivaten	149		
				23 Venootschapsbelasting	150		
				24 Overlopende passiva	150		
				25 Voorzieningen	150		
				26 Achtergestelde schulden	152		
				27 Gestort en opgevraagd kapitaal	152		
				28 Herwaarderingsreserves	153		
				29 Overige reserves	153		
				30 Onverdeelde winst verslagjaar	154		
				31 Onherroepelijke toezeggingen	154		

WINST-EN-VERLIESREKENING

voor het jaar eindigend op 31 december 2022

(in miljoenen euro's)	Toelichting	2022	2021
Rente en soortgelijke baten		2.799	3.192
Rente en soortgelijke lasten		2.497	2.906
Rente	1	302	286
Resultaat uit financiële transacties	2	-30	-20
Overige bedrijfsopbrengsten		-	-
Som der bedrijfsopbrengsten		272	266
Personeelskosten	3	17	13
Andere beheerkosten	4	24	19
Personeels- en andere beheerkosten		41	32
Afschrijvingen en waardeveranderingen op immateriële en materiële vaste activa	5	4	3
Bankenbelasting en resolutieheffing	6	28	38
Waardeverminderingen van vorderingen en voorzieningen voor onder de balans opgenomen verplichtingen	7	-	-
Som der bedrijfslasten		73	73
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		199	193
Belastingen resultaat gewone bedrijfsuitoefening	8	56	72
Resultaat na belastingen		143	121

BALANS

per 31 december 2022 vóór winstbestemming

(in miljoenen euro's)	Toelichting	2022	2021	(in miljoenen euro's)	Toelichting	2022	2021
Activa				Passiva			
Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank	9	8.617	10.628	Bankiers	18	1.651	12.513
Bankiers	10	3.606	6.421	Toevertrouwde middelen	19	6.838	6.300
Kredieten en vorderingen	11	51.437	70.250	Schuldbewijzen	20	57.991	65.098
Rentedragende waardepapieren	12	4.312	4.760	Overige schulden	21	48	53
Immateriële activa	13	8	6	Derivaten	22	4.410	9.776
Materiële activa	14	6	4	Vennootschapsbelasting	23	7	31
Overige activa	15	42	15	Overlopende passiva	24	6	5
Derivaten	16	5.245	3.926	Voorzieningen	25	13	15
Overlopende activa	17	12	9			70.964	93.791
Totaal activa		73.285	96.019	Achtergestelde schulden	26	326	326
				Gestort en opgevraagd kapitaal	27	7	7
				Herwaarderingsreserve	28	-	-
				Overige reserves	29	1.845	1.774
				Onverdeelde winst verslagjaar	30	143	121
				Eigen vermogen		1.995	1.902
				Totaal passiva		73.285	96.019
				Onherroepelijke toezeggingen	31	4.812	5.358

OVERZICHT VAN HET TOTAALRESULTAAT

voor het jaar eindigend op 31 december 2022

(in miljoenen euro's)	Toelichting	2022	2021
Veranderingen in de herwaarderingsreserve	28	-	-1
Veranderingen in de overige reserves (Actuariële winsten en verliezen voor belastingen)	29	-	-
Vennootschapsbelasting op baten en lasten die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt		-	-
Baten en lasten rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen		-	-1
Resultaat na belastingen		143	121
Totaalresultaat		143	120

VERLOOPSTAAT VAN HET EIGEN VERMOGEN

voor het jaar eindigend op 31 december 2022

(in miljoenen euro's)	Gestort kapitaal	Herwaarderings- reserve	Overige reserve	Onverdeelde winst verslagjaar	Totaal
Stand per 1 januari 2021	7	-	1.738	81	1.826
Winstbestemming voorgaand boekjaar			81	-81	-
Dividend			-45		-45
Rechtstreekse waardemutatie in eigen vermogen		-	-		-
Resultaat boekjaar				121	121
Stand per 31 december 2021	7	-	1.774	121	1.902
Stand per 1 januari 2022	7	-	1.774	121	1.902
Winstbestemming voorgaand boekjaar			121	-121	-
Dividend			-50		-50
Rechtstreekse waardemutatie in eigen vermogen		-	-		-
Resultaat boekjaar				143	143
Stand per 31 december 2022	7	-	1.845	143	1.995

KASSTROOMOVERZICHT

voor het jaar eindigend op 31 december 2022

(in miljoenen euro's)	Toelichting	2022	2021	(in miljoenen euro's)	Toelichting	2022	2021
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen en buitengewone baten		199	193	Ontvangsten uit hoofde van uitgifte langlopende schuldbewijzen	20	10.922	8.019
Aanpassingen voor:				Uitgaven uit hoofde van aflossing langlopende schuldbewijzen	20	-9.453	-9.766
Afschrijvingen en waardeveranderingen immateriële en materiële activa		4	3	Ontvangsten uit hoofde van uitgifte kortlopende schuldbewijzen	20	258.760	189.280
Ongerealiseerde waardemutatie activa en passiva tegen reële waarde hedge accounting		-75	114	Uitgaven uit hoofde van aflossing kortlopende schuldbewijzen	20	-257.228	-191.883
Mutatie Kredieten en vorderingen bankiers niet terstond opeisbaar	10, 18	3.030	3.390	Ontvangsten uit hoofde van opname langlopende leningen Toevertrouwde middelen	19	200	320
Mutatie Kredieten en vorderingen publieke sector	11	363	-466	Uitgaven uit hoofde van aflossing langlopende leningen Toevertrouwde middelen	19	-103	-788
Mutatie Toevertrouwde middelen	19	-1.546	-637	Ontvangsten uit hoofde van opname langlopende leningen Bankiers	18	-	1.000
Mutatie Overige activa en passiva		4.144	1.257	Uitgaven uit hoofde van aflossing langlopende leningen Bankiers	18	-11.041	-41
Nettokasstroom uit operationele/bancaire activiteiten		6.119	3.854			-7.943	-3.859
Uitgaven uit hoofde van investeringen in rentedragende waardepapieren	12	-1.685	-2.122	Uitgaven uit hoofde van betaald dividend	29	-50	-100
Ontvangsten uit hoofde van verkopen en aflossingen van rentedragende waardepapieren	12	1.557	3.001	Nettokasstroom uit financieringsactiviteiten		-7.993	-3.959
		-128	879	Nettokasstroom		-2.009	771
Uitgaven uit hoofde van investeringen in materiële activa	14	-3	-1				
Ontvangsten uit hoofde van desinvesteringen van materiële vaste activa	14	-	-				
		-3	-1				
Uitgaven uit hoofde van investeringen in immateriële activa	13	-4	-2				
Nettokasstroom uit investeringsactiviteiten		-135	876				

(in miljoenen euro's)	2022	2021
Liquiditeiten per 1 januari	10.628	9.857
Kasstroom	-2.009	771
Liquiditeiten per 31 december	8.619	10.628

De liquiditeiten omvatten de tegoeden bij de Centrale Bank en de rekening-courantvorderingen bij kredietinstellingen. In 2022 is voor een bedrag van € 653 miljoen aan rentebetalingen verricht (2021: € 765 miljoen) en een bedrag van € 792 miljoen aan rente-inkomsten ontvangen (2021: € 1.166 miljoen). Deze bedragen zijn in het kasstroomoverzicht verantwoord onder de operationele/bancaire activiteiten. In 2022 is per saldo € 82,5 miljoen aan vennootschapsbelasting betaald (2021: € 54,1 miljoen) en € 18,6 miljoen aan bankenbelasting (2021: € 32,3 miljoen).

ALGEMENE TOELICHTING OP DE JAARREKENING

BEDRIJFSINFORMATIE

De jaarrekening van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. (hierna: NWB Bank, KVK-nummer 27049562) over 2022 is opgesteld door de directie, goedgekeurd door de raad van commissarissen op 20 maart 2023 en wordt ter vaststelling voorgelegd aan de algemene vergadering van aandeelhouders op 20 april 2023.

NWB Bank is een naamloze vennootschap gevestigd aan het Rooseveltplantsoen 3, 2517 KR in Den Haag, waarvan de aandelen in handen zijn van overheden. De bank is een essentiële speler in de financiering van de publieke sector en financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland. Zij financiert waterschappen, gemeenten en provincies, alsmede aan de overheid gelieerde instellingen, zoals woningcorporaties, ziekenhuizen, onderwijsinstellingen, drinkwaterbedrijven, publiek-private samenwerkingsprojecten (PPS) en duurzame-energieprojecten.

GRONDSLAGEN BIJ DE OPSTELLING VAN DE JAARREKENING

OVEREENSTEMMINGSVERKLARING

De jaarrekening van NWB Bank is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en de in Nederland aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving (NL GAAP). NWB Bank heeft geen deelnemingen en stelt een enkelvoudige jaarrekening op.

SAMENVATTING VAN BELANGRIJKE VERSLAGGEVINGSGRONDSLAGEN

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kostprijs met uitzondering van bepaalde rentedragende waardepapieren en derivaten. De bepaalde rentedragende waardepapieren en derivaten zijn gewaardeerd tegen reële waarde. De kosten en opbrengsten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De bedragen in deze jaarrekening zijn in miljoenen euro's en alle bedragen in de toelichting zijn afgerond naar duizendtallen (€ 000), tenzij anders is vermeld.

De benamingen zoals genoemd in het Besluit Modellen Jaarrekening zijn voor een aantal posten vervangen door benamingen die volgens NWB Bank de inhoud beter aanduiden.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Verwerking

Een actief wordt in de balans verwerkt als het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen daarvan naar de onderneming toevloeien en de waarde van het actief op een betrouwbare manier kan worden vastgesteld. Vreemd vermogen wordt in de balans verwerkt als het waarschijnlijk is dat de afwikkeling van een bestaande verplichting gepaard gaat met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling plaatsvindt op een betrouwbare manier kan worden vastgesteld.

Financiële activa en passiva (met behoud van de hoofdsom van leningen) worden opgenomen op transactiedatum. Dit houdt in dat een financieel actief of financieel passief in de balans wordt opgenomen vanaf het tijdstip dat de vennootschap respectievelijk recht heeft op de voordelen dan wel gebonden is aan de verplichtingen voortkomend uit de contractuele bepalingen van het financieel instrument. De hoofdsom van de leningen wordt opgenomen op de afwikkelingsdatum.

Baten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt als een vermeerdering van het economisch potentieel, dat verband houdt met een vermeerdering van een actief of vermindering van vreemd vermogen, heeft plaatsgevonden en waarvan de omvang op een betrouwbare manier kan worden vastgesteld. Lasten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt als een vermindering van het economisch potentieel, dat verband houdt met een vermindering van een actief of vermeerdering van vreemd vermogen, heeft plaatsgevonden en waarvan de omvang op een betrouwbare manier kan worden vastgesteld.

Niet langer opnemen in de balans van financiële activa en passiva

Een op de balans opgenomen actief of post van het vreemd vermogen blijft op de balans als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot dit actief of deze post van het vreemd vermogen. Dergelijke transacties moeten evenmin aanleiding geven tot het verantwoorden van resultaten.

Een financieel actief of een post van het vreemd vermogen (of, als het van toepassing is, een deel van een financieel actief of een deel van de groep van soortgelijke financiële activa of passiva) wordt niet langer in de balans opgenomen als de transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de post van het vreemd vermogen aan een derde zijn overgedragen.

Waardering

De financiële activa en passiva worden bij eerste opname in de balans gewaardeerd tegen reële waarde vermeerderd respectievelijk verminderd met de transactiekosten die direct toe te wijzen zijn aan de verwerving of uitgifte van het financieel actief of het financieel passief, met uitzondering van de transacties met waardering tegen reële waarde en verwerking van de resultaten via de winst-en-verliesrekening. De aan deze balansposten direct toerekenbare transactiekosten worden direct verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld, tussen ter zake goed geïnformeerde en tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk van elkaar zijn. Voor zover voor posten een relevante middenkoers beschikbaar is, wordt deze als de beste indicatie voor de reële waarde gehanteerd. Van het merendeel van de financiële instrumenten van NWB Bank kan de reële waarde niet op basis van een relevante middenkoers vastgesteld worden, omdat een beursnotering en/of een actieve markt ontbreekt. NWB Bank berekent de reële waarde van deze overige financiële instrumenten met modellen.

De modellen maken gebruik van diverse veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en het tijdstip en de omvang van de verwachte toekomstige kasstromen. Bij de berekening van de reële waarde van opties is gebruikgemaakt van optiewaarderingsmodellen.

Bij het ontstaan van financiële activa worden deze geclassificeerd als Kredieten en vorderingen, Bankiers, Rentedragende waardepapieren dan wel Derivaten. Kredieten en vorderingen, Tot het einde van de looptijd aangehouden rentedragende waardepapieren, Overige rentedragende waardepapieren zonder beursnotering evenals Bankiers worden vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Overige

rentedragende waardepapieren met beursnotering en Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde.

Bij het ontstaan van financiële passiva worden deze geclassificeerd als Bankiers, Derivaten, Toevertrouwde middelen en Uitgegeven schuldbewijzen. Bankiers, Toevertrouwde middelen evenals Uitgegeven schuldbewijzen worden vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs en Derivaten worden vervolgens gewaardeerd tegen reële waarde.

Voorziening voor oninbaarheid van vorderingen

NWB Bank maakt gebruik van de mogelijkheid om de expected loss impairment methodology van IFRS 9 toe te passen. Dit impairmentmodel is van toepassing op alle exposures uit hoofde van financiële activa tegen geamortiseerde kostprijs, tegen reële waarde gewaardeerde rentedragende waardepapieren met waardewijzigingen direct in het eigen vermogen en onherroepelijke toezeggingen en contracten betreffende financiële garanties.

De genoemde exposures worden onder IFRS 9 ingedeeld in drie groepen gebaseerd op de verschillende stadia ('Stages') van kredietrisico.

In Stage 1 zitten exposures waarvan het kredietrisico niet significant is gewijzigd ten opzichte van het moment waarop de exposure is ontstaan. Voor deze groep wordt een 12-maands expected credit loss berekend, zijnde het verwachte kredietverlies op basis van de kans dat de exposure binnen 12 maanden na de rapportagedatum in default geraakt.

Stage 2 omvat exposures waarvan het kredietrisico significant is toegenomen ten opzichte van het moment waarop de exposure is ontstaan, maar die nog niet in default zijn geraakt. Voor deze exposures wordt een lifetime expected credit loss berekend, rekening houdend met eventuele garanties en ontvangen zekerheden. Dit betreft de verwachte tekorten op de contractuele kasstromen gedurende de resterende looptijd van de exposure, contant gemaakt tegen het effectieve rentepercentage.

Onder Stage 3 vallen exposures die credit impaired zijn. Voor deze exposures wordt een lifetime expected credit loss bepaald, rekening houdend met eventuele garanties en ontvangen zekerheden.

Voor exposures begrepen in de post Rentedragende waardepapieren past de bank de low credit risk exemption conform IFRS 9 toe op instrumenten die in de categorie 'investment grade' vallen.

Hedge accounting

De bank dekt aan financiële activa of passiva verbonden rente- en valutarisico's grotendeels af met behulp van financiële instrumenten. In marktwaardetermen vindt een compensatie plaats van waardeveranderingen als gevolg van rente- en valutamutaties. Hedge accounting maakt het mogelijk de resultaatverantwoording van een afdekkingsinstrument en de bijbehorende afgedekte positie te synchroniseren, voor zover deze indekking effectief is. Hedge accounting is alleen toegestaan als er afdoende documentatie is opgesteld en de vereiste effectiviteit van de afdekking is aangetoond. NWB Bank gebruikt derivaten als afdekkingsinstrument en deze worden tegen reële waarde op de balans opgenomen. Zowel de waardemutaties van het afgedekte instrument die zijn toe te rekenen aan het afgedekte risico, als de waardemutaties van derivaten die deel uitmaken van een reële waardehedge worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord als Resultaat uit financiële transacties.

NWB Bank past twee vormen van reële-waarde-hedge-accounting toe: micro- en macrohedging. Microhedging heeft betrekking op individuele transacties die voor wat betreft rente- en valutarisico in een economische hedgerelatie zijn betrokken. Er is in geval van microhedging een een-op-eenrelatie tussen de afgedekte positie en het afdekkinginstrument. Macrohedging heeft betrekking op een groep transacties die voor het renterisico door meerdere derivaten wordt afgedekt. Daarbij is niet altijd een relatie tussen afgedekte posities en afdekkingsinstrumenten op individueel niveau, maar wordt op portefeuilleniveau aangetoond dat de betrokken derivaten de reële waardemutaties als gevolg van rentebewegingen van de betrokken activa compenseren.

Vreemde valuta

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden gewaardeerd in euro's tegen de middenkoersen op balansdatum (gepubliceerd door de ECB). Het hanteren van middenkoersen houdt verband met het beleid van NWB Bank, waarbij alle valutaposities een-op-een worden afgedekt en waardoor de dagelijkse geldstromen in vreemde valuta per saldo nihil zijn.

Het saldo van baten en lasten voortvloeiend uit transacties in vreemde valuta wordt gewaardeerd tegen de koers op transactiedatum. Alle valutakoersverschillen van monetaire activa en passiva worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Valutaswaps worden gebruikt als afdekkingsinstrument voor valutarisico's inzake opgenomen en uitgezette gelden. Deze valutaswaps worden gewaardeerd tegen de reële waarde van het instrument per balansdatum. De waardemutaties worden verantwoord onder Resultaat uit financiële transacties.

Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank

Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode verminderd met een eventuele voorziening voor oninbaarheid.

Kredieten en vorderingen en Bankiers

Kredieten en vorderingen en Bankiers worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode verminderd met een eventuele voorziening voor oninbaarheid van vorderingen.

Rentedragende waardepapieren

Rentedragende waardepapieren zijn primair bedoeld om voor onbepaalde tijd te worden aangehouden en kunnen worden verkocht om te voorzien in liquiditeitsbehoeften of als reactie op wijzigingen in het risicoprofiel van de emittent. De rentedragende waardepapieren worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Voor wat betreft de vervolgwaardering van de rentedragende waardepapieren zijn de volgende twee subcategorieën te onderscheiden.

Tot het einde van de looptijd aangehouden

Gekochte rentedragende waardepapieren met vaste of bepaalbare betalingen waarvan NWB Bank het stellige voornemen heeft, en zowel contractueel als economisch in staat is, deze aan te houden tot het einde van de looptijd, worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode verminderd met een eventuele voorziening voor oninbaarheid.

Overige rentedragende waardepapieren

Overige rentedragende waardepapieren zonder beursnotering worden gewaardeerd conform de Tot het einde van de looptijd aangehouden waardepapieren.

Overige rentedragende waardepapieren met beursnotering worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor zover een waardeverandering van een individueel rentedragend waardepapier positief is, wordt deze tot het moment van realisatie direct in het eigen vermogen verwerkt. Op het moment dat het desbetreffende rentedragende waardepapier niet langer in de balans wordt verwerkt, wordt het cumulatieve ongerealiseerde resultaat van een individueel actief dat in het eigen vermogen was opgenomen verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Een eventuele cumulatieve waardevermindering tot onder de kostprijs wordt onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening verantwoord. Als vervolgens een ongerealiseerde waardevermeerdering op het betreffende rentedragende waardepapier plaatsvindt, wordt deze in de winst-en-verliesrekening verantwoord voor zover deze lager is dan de geamortiseerde kostprijs. Eventuele waardevermeerdering boven de geamortiseerde kostprijs wordt in het eigen vermogen verwerkt.

Als de rentedragende waardepapieren zijn betrokken in een reële-waarde-hedgerelatie, dan wordt het effectieve deel van de afdekking verwerkt in het resultaat in plaats van in het eigen vermogen.

Immateriële activa

Onder deze post zijn de kosten en uitgaven die betrekking hebben op computersoftware verantwoord. Na de eerste opname wordt het immaterieel actief gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met de geaccumuleerde afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen. De gebruiksduur wordt geacht vijf jaar te zijn en de gehanteerde

afschrijvingsmethode is lineair over genoemde gebruiksduur. Als hiertoe aanleiding bestaat, wordt de afschrijvingsperiode en afschrijvingsmethode herzien.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa bestaan uit onroerende zaken en bedrijfsmiddelen. De onroerende zaken en bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met lineaire afschrijving. De afschrijvingen hierop worden ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht over een periode die overeenkomt met de verwachte economische gebruiksduur.

De afschrijvingen bedragen jaarlijks:

Gebouw	2,5%
Installaties	10%
Inrichting, inventaris, etc.:	
• meubilair en dergelijke	10%
• kantoormachines	20%
Informatieverwerkende apparatuur	20%
Personenauto's	20%

Op de waarde van de grond wordt niet afgeschreven.

De restwaarde van het actief, de gebruiksduur en de waarderingsmethodes worden jaarlijks beoordeeld en indien noodzakelijk aangepast.

Derivaten

Een derivaat (afgeleid financieel instrument) is een financieel instrument dat de drie volgende kenmerken bezit:

- De waarde verandert als gevolg van veranderingen van marktfactoren zoals een bepaalde rentevoet, prijs van een financieel instrument, valutakoers, kredietwaardigheid of andere variabele (de onderliggende waarde).
- Er is geen of een geringe netto-aanvangsinvestering nodig in verhouding tot andere soorten contracten die op vergelijkbare manier reageren op veranderingen in genoemde marktfactoren.
- Het wordt op een tijdstip in de toekomst afgewikkeld.

Derivaten worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde op het moment van het aangaan van het contract. Eventuele verschillen tussen de reële waarde en de door de bank gehanteerde waarderingmodellen worden geamortiseerd over de looptijd van het financieel instrument. Ook na eerste verwerking wordt het derivaat gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Derivaten met een positieve marktwaarde worden als activa gepresenteerd, derivaten met een negatieve marktwaarde als passiva. Veranderingen in de reële waarde van deze derivaten worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord onder de post Resultaat financiële transacties. Er worden algemeen aanvaarde waarderingmodellen toegepast, waarbij gebruik wordt gemaakt van de meest geëigende waarderingcurven, waaronder de €STR-curve. Daarnaast is een credit valuation adjustment en een debt valuation adjustment in de waardering opgenomen.

In contracten besloten derivaten worden als een apart derivaat gewaardeerd als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- Er bestaat geen nauw verband tussen de economische kenmerken en risico's van het in een contract besloten derivaat en die van het basiscontract.
- Het basiscontract wordt niet tegen reële waarde – met waardemutaties via het resultaat – gewaardeerd.
- Een afzonderlijk instrument met dezelfde voorwaarden zou voldoen aan de definitie van een derivaat.

Derivaten die voldoen aan deze voorwaarden worden gepresenteerd in de balans bij het basiscontract waartoe deze behoren en gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij waardemutaties worden verwerkt in het resultaat. Contracten worden alleen op het moment van aangaan van de transactie beoordeeld, tenzij een wijziging in de contractvoorwaarden heeft plaatsgevonden die de verwachte kasstromen aanzienlijk beïnvloedt.

Bankiers, Toevertrouwde middelen, Schuldbewijzen en Achtergestelde schulden

De in de passiefposten Bankiers, Toevertrouwde middelen, Schuldbewijzen en Achtergestelde schulden opgenomen leningen worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen de reële waarde van de ontvangen tegenprestatie minus de direct toerekenbare transactiekosten. Na deze eerste opname worden de rentedragende leningen vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. Winsten en verliezen worden opgenomen in het renteresultaat zodra de schulden niet langer op de balans worden opgenomen.

De bank heeft driemaal (tweemaal in 2020 en eenmaal in 2021) ingeschreven op het programma voor targeted longer-term refinancing operations (TLTRO) van de ECB. Dit financieringsprogramma heeft, afhankelijk van het monetaire beleid, specifieke voorwaarden. De bank heeft de financieringen verwerkt overeenkomstig de andere overige schulden, initieel op reële waarde. De vervolgwaardering is geamortiseerde kostprijs. De rente die de ECB berekent over de financieringen worden marktconform verondersteld en verantwoord als variabele rente in de winst-en-verliesrekening volgens de effectieve rentemethode. In november 2022 heeft NWB Bank de TLTRO-financieringen vervroegd afgelost.

Personeels- en pensioenverplichtingen

Conform Richtlijn 271 Personeelsbeloningen past NWB Bank voor pensioenen integraal de onder IFRS-EU van toepassing zijnde standaard (IAS 19) inzake pensioenen en andere post retirement benefits toe. Voor de actieve medewerkers geldt vanaf 1 januari 2020 een defined contribution plan. De pensioenregeling voor niet-actieven betreft een defined benefit plan en wordt gefinancierd door premies aan een verzekeringsmaatschappij op basis van periodieke actuariële berekeningen.

Een defined contribution plan is een regeling waarbij de pensioenbijdrage voor de medewerker is vastgelegd (en niet de uitkering). De verantwoorde verplichting voor defined benefit plans is het saldo van de contante waarde van de pensioenverplichtingen op balansdatum, verminderd met de reële waarde van de daarmee verbonden beleggingen. De pensioenverplichtingen worden jaarlijks berekend door een externe actuaris op basis van de 'projected unit credit method'.

Saldering van financiële activa en financiële passiva

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en tegen het nettobedrag in de balans opgenomen als er een juridisch afdwingbaar recht is om de verantwoorde bedragen te salderen en als het voornemen bestaat om de verwachte toekomstige kasstromen op nettobasis te verrekenen, of simultaan het actief te realiseren en de verplichting af te wikkelen.

Opbrengstverantwoording

Opbrengsten worden verantwoord wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen ten goede komen aan NWB Bank en de opbrengsten betrouwbaar kunnen worden bepaald.

Rente

Rentebaten en -lasten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen volgens de effectieve-rentemethode. De toepassing van deze methode omvat de amortisatie van een eventueel disagio of agio of andere verschillen (met inbegrip van transactiekosten en daarop betrekking hebbende provisies) tussen de eerste boekwaarde van een rentedragend instrument en het bedrag per vervaldatum, berekend op basis van de effectieve rentevoet. In 2022 is een wijziging in de presentatie van de rente uit hoofde van derivaten gemaakt (zie noot 1 Rente).

Winstbelastingen

Winstbelastingen worden gelijktijdig met de winst als last verantwoord. Uitgestelde belastingvorderingen en uitgestelde belastingverplichtingen worden tegen het nominale bedrag gewaardeerd.

Verschuldigde en verrekenbare belastingen

Verschuldigde en verrekenbare belastingvorderingen en -verplichtingen voor lopende en voorgaande jaren worden gewaardeerd op het bedrag dat naar verwachting wordt teruggevorderd van of betaald wordt aan de Belastingdienst. Het belastingbedrag wordt berekend op basis van de geldende belastingtarieven en belastingwetgeving.

Uitgestelde belastingen

Uitgestelde belastingvorderingen worden opgenomen voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen, onbenutte fiscale faciliteiten en niet-verrekenbare fiscale verliezen indien het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar is waarmee de verrekenbare tijdelijke verschillen kunnen worden verrekend en de verrekenbare tijdelijke verschillen, onbenutte fiscale faciliteiten en onbenutte fiscale verliezen kunnen worden aangewend.

De boekwaarde van de uitgestelde belastingvorderingen wordt per balansdatum beoordeeld en verlaagd als het niet waarschijnlijk is dat voldoende fiscale winst beschikbaar is waarmee het tijdelijke verschil geheel of gedeeltelijk kan worden verrekend. Niet opgenomen uitgestelde belastingvorderingen worden per balansdatum herbeoordeeld en opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat in de toekomst fiscale winst aanwezig is waarmee deze uitgestelde vordering kan worden verrekend.

Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden gewaardeerd op de belastingtarieven die naar verwachting van toepassing zijn op de periode waarin de vordering wordt gerealiseerd of de verplichting wordt afgewikkeld, op basis van de geldende belastingtarieven en belastingwetgeving.

Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd als er een recht bestaat om deze te salderen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit operationele/bancaire activiteiten, investerings- en financieringsactiviteiten.

Onder liquiditeiten worden die activa opgenomen die zonder beperkingen kunnen worden omgezet in liquiditeiten, waaronder de aanwezige kasmiddelen evenals de per saldo direct opeisbare tegoeden bij (centrale) banken.

De mutaties in de Kredieten en de Toevertrouwde middelen en die uit hoofde van Bankiers zijn, gelet op de aard van de activiteiten, opgenomen onder de kasstroom uit operationele/bancaire activiteiten.

Investeringsactiviteiten omvatten de aan- en verkopen en aflossingen inzake tot einde looptijd gehouden rentedragende waardepapieren evenals de aan- en verkopen van onroerende zaken en bedrijfsmiddelen. De opname en aflossing van zowel lang vreemd vermogen (looptijd >1 jaar) als kortlopende schuldbewijzen (looptijd < 1 jaar) worden als financieringsactiviteiten aangemerkt.

Gesegmenteerde informatie

De inrichting van de bank is niet afgestemd op werkzaamheden in verschillende bedrijfstakken en bij de analyse en besluitvorming ter zake van rendement en inzet van middelen maakt NWB Bank geen onderscheid naar segmenten. In deze jaarrekening is dan ook geen gesegmenteerde informatie opgenomen.

Belangrijke inschattingen en schattingonzekerheden

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, alsmede van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden, marktinformatie en andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over het merendeel van de boekwaarde van activa en passiva van NWB Bank die niet op een eenvoudige manier uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen daardoor afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden periodiek beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden verantwoord in de periode waarin de schattingen worden herzien, als de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft. Heeft de herziening ook gevolgen voor toekomstige perioden, dan wordt de herziening verantwoord in zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

De door de directie gevormde oordelen die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor de jaarrekening en schattingen die een aanmerkelijk risico in zich bergen van een materiële aanpassing in een volgend jaar, hebben met name betrekking op de waardering van financiële activa en financiële passiva op reële waarde, in het bijzonder op de waardering van de derivaten. Daarnaast ziet ze toe op bijzondere waardeverminderingen met toepassing van de 'expected loss impairment methodology' van IFRS 9.

TOELICHTING OP DE WINST-EN-VERLIESREKENING

1 RENTE

(in duizenden euro's)	2022	2021
Rentebaten Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank, Bankiers en Kredieten en vorderingen tegen geamortiseerde kostprijs	1.300.571	1.320.765
Rentebaten Rentedragende waardepapieren	26.392	16.240
Derivaten	1.396.214	1.730.361
Provisies	3.607	3.100
Negatieve rentelasten	72.325	122.576
Rentebaten	2.799.109	3.193.042
Rentelasten Bankiers, Toevertrouwde middelen, Hybride kapitaal en Schuldbewijzen tegen geamortiseerde kostprijs	1.096.006	993.532
Derivaten	1.375.739	1.676.189
Negatieve rentebaten	26.487	236.566
Rentelasten	2.498.232	2.906.287
Rente	300.877	286.755

De post Rentebaten omvat rentebaten uit Kredieten en vorderingen, Rentedragende waardepapieren, Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank evenals ontvangen provisies die het karakter van rente hebben, ontvangen vergoedingen voor vervroegde aflossing van financiële instrumenten waarop geen hedge accounting wordt toegepast, agio's en disagio's. Agio's en disagio's op Kredieten en vorderingen die niet gewaardeerd worden op reële waarde, zijn samen met de respectievelijke rentebaten verantwoord overeenkomstig de effectieve rentemethode.

De post Rentelasten omvat rentelasten uit al dan niet in schuldbewijzen belichaamde schulden en derivaten, evenals betaalde provisies die het karakter van rente hebben, betaalde vergoedingen voor vervroegde aflossing, agio's en disagio's. Agio's en disagio's op al dan niet in schuldbewijzen belichaamde schulden die niet gewaardeerd

worden op reële waarde, zijn samen met de respectievelijke rentelasten verantwoord overeenkomstig de effectieve rentemethode.

In 2022 is de rubricering van de Rentebaten en -lasten uit hoofde van derivaten gewijzigd, waarbij een uitsplitsing is gemaakt naar baten en lasten van de rente op de derivaten. De vergelijkende cijfers zijn hiervoor aangepast.

De post Negatieve rentebaten betreft de negatieve rente op de financiële activa Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank, Bankiers en Kredieten en vorderingen. De post Negatieve rentelasten betreft de negatieve rente op de financiële passiva Bankiers, Toevertrouwde middelen en Schuldbewijzen. In de post Negatieve rentelasten is begrepen de rente van de TLTRO-financiering. Daarbij wordt opgemerkt dat het gunstige tarief van de TLTRO geldt voor de eerste twee jaar, maar dat de kredietverlening die ertegenover staat, en waaraan het gunstige tarief is doorgegeven, langere looptijden kent. Er is daardoor sprake van een verschuiving van resultaat in de tijd.

2 RESULTAAT UIT FINANCIËLE TRANSACTIES

NWB Bank past twee vormen van reële-waarde-hedge-accounting toe: micro- en macrohedging. Microhedging heeft betrekking op individuele transacties die voor wat betreft rente- en valutarisico in een economische hedgerelatie zijn betrokken. Er is in geval van microhedging een een-op-eenrelatie tussen de afgedekte positie en het afdekkinginstrument. Macrohedging heeft betrekking op een groep transacties die voor het renterisico door meerdere derivaten wordt afgedekt. Daarbij is er niet altijd een relatie tussen afgedekte posities en afdekkingsinstrumenten op individueel niveau, maar wordt op portefeuilleniveau aangetoond dat de betrokken derivaten de reële waardemutaties als gevolg van rentebewegingen van de betrokken activa compenseren.

Het resultaat uit financiële transacties is als volgt te specificeren.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Marktwaaardeverandering derivaten betrokken in macro hedge accounting	17.831.333	6.441.485
Herwaardering financiële activa en passiva betrokken in macro hedge accounting	-17.839.645	-6.442.118
Macro hedge accounting ineffectiviteit	-8.312	-633
Micro hedge accounting ineffectiviteit	6.986	807
Totaal ineffectiviteit hedge accounting	-1.326	174
Overige marktwaaardeverandering geherstructureerde derivaten betrokken in hedge accounting	-33.027	-37.756
Marktwaaardeveranderingen van derivaten niet betrokken in hedge accounting	1.121	2.062
Mutatie tegenpartij kredietrisico (CVA/DVA)	-17.620	-134
Resultaat looptijdverlengingen en vervroegde aflossingen	20.736	14.353
Overige marktwaaardeveranderingen	-184	1.541
Totaal	-30.300	-19.760

In 2020 heeft de bank een aanvang gemaakt met de investering in groene pass-through NHG RMBS en die is voortgezet en uitgebreid in 2021 en 2022. De investeringen zijn afgedekt met rentederivaten. De bank past hierop reële-waarde-hedge-accounting toe. Het resultaat valt onder de post 'Macro hedge accounting ineffectiviteit'.

De Overige marktwaaardeverandering geherstructureerde derivaten betrokken in hedge accounting is het gevolg van in het verleden uitgevoerde herstructureringen van de derivatenportefeuille met het oog op beheersing van de renterisicopositie.

Het renteresultaat wordt per saldo positief beïnvloed (lagere rentelasten) door deze herstructureringen.

De mutatie tegenpartij kredietrisico (CVA/DVA) ziet met name toe op een niet door collateral gedekt exposure ter grootte van € 120 miljoen uit hoofde van afgesloten derivatencontracten en daarbij behorende collateral overeenkomst. De volatiliteit in het resultaat financiële transacties is voor deze post met name afhankelijk van de mutaties in de credit default swap (CDS) spread voor deze specifieke tegenpartij, waarmee reeds lange tijd geen nieuwe transacties worden afgesloten.

Het resultaat looptijdverlengingen en vervroegde aflossingen heeft betrekking op aanpassingen van leningen op verzoek van klanten.

De Overige marktwaaardeveranderingen bestaan onder andere uit marktwaaardeveranderingen van financiële instrumenten na het moment van aankoop/verkoop en het aangaan/verbreken van de hedgerelatie, marktwaaardemutaties van derivaten gesloten in het kader van asset & liability management, ontvangen en betaalde agio's, disagio's en fees bij afwikkeling van derivatencontracten, gerealiseerde (herwaarderings)resultaten bij verkoop van rentedragende waardepapieren en provisies.

De reële waarde van de financiële instrumenten met toepassing van hedge accounting bedraagt aan de actiefzijde per 31 december 2022 € 4.524 miljoen (per 31 december 2021: € 22.009 miljoen) en aan de passiefzijde per 31 december 2022 € -4.457 miljoen (per 31 december 2021: € 12.562 miljoen).

NWB Bank neemt in belangrijke mate middelen in vreemde valuta op. De hieruit voortvloeiende valutarisico's worden direct geheel door valutaswaps afgedekt. De valutarisico's voor de bank zijn daardoor nihil.

In 2021 zijn de Eonia-€STR-transities (Benchmark Reform) in bilaterale overeenkomsten uitgevoerd en afgerond op basis van de Eonia-curve +/- 8,5bps. De gerealiseerde waarderingsverschillen in verband met de BMR-transitie maken onderdeel uit van het resultaat financiële transacties en bedroegen in 2021 in totaal € 3,8 miljoen positief.

3 PERSONEELSKOSTEN

Het aantal personeelsleden in fte's (inclusief directie) bedroeg ultimo boekjaar 103,7 (2021: 89,3). Van dit aantal zijn er 4 statutair directielid, 13 managementteamleden en 86,7 medewerkers (2021: 3 statutair directieleden, 1 niet-statutair directielid, 12 managementteamleden en 73,3 medewerkers). Het gemiddelde aantal fte's (inclusief directie) bedroeg 96,5 (2021: 80,5).

(in duizenden euro's)	2022	2021
Salarissen	9.774	8.034
Pensioenlasten	1.675	1.370
Overige sociale lasten	1.040	754
Andere personeelskosten	4.016	2.863
Totaal	16.505	13.021

De salariskosten zijn gestegen door een toename van het aantal personeelsleden gedurende het jaar en als gevolg van de cao-indexatie en periodieke verhogingen. De andere personeelskosten zijn gestegen door hogere kosten voor tijdelijk personeel.

De bezoldiging van de statutaire directieleden inclusief reguliere pensioenlasten en overige specifieke elementen, zoals weergegeven in onderstaande tabel, bedroeg in 2022 € 1.313 duizend (2021: € 1.048 duizend). Ard van Eijl is per 14 april 2022 benoemd als statutair directielid.

(in duizenden euro's)	Vaste beloning	Bijdrage pensioen	Overig	Totaal
2022				
Lidwin van Velden	293	41	66	400
Melchior de Bruijne	249	35	38	322
Frenk van der Vliet	262	39	56	357
Ard van Eijl	177	25	32	234
Totaal	981	140	192	1.313

(in duizenden euro's)	Vaste beloning	Bijdrage pensioen	Overig	Totaal
2021				
Lidwin van Velden	285	40	64	389
Melchior de Bruijne	242	34	37	313
Frenk van der Vliet	255	37	54	346
Totaal	782	111	155	1.048

De vaste beloning bestaat uit het vaste salaris over 13 maanden plus 8% vakantiegeld en een toeslag van 11,1%.

Onder Overig vallen de volgende resterende beloningen.

Een onkostenvergoeding; de belaste onkostenvergoeding bedroeg voor Lidwin van Velden, Melchior de Bruijne en Frenk van der Vliet € 3 duizend (2021: € 3 duizend) en voor Ard van Eijl € 2 duizend.

Een hypotheekrentesubsidieregeling voor het personeel; deze belaste vergoeding bedroeg in 2022 voor Lidwin van Velden € 3 duizend (2021: € 3 duizend), voor Melchior de Bruijne € 6 duizend (2021: € 6 duizend), voor Frenk van der Vliet € nihil (2021: € nihil) en voor Ard van Eijl € 2 duizend.

Een bijdrage voor de netto-pensioenregeling; deze belaste vergoeding bedroeg in 2022 voor Lidwin van Velden € 33 duizend (2021: € 32 duizend), voor Melchior de Bruijne € 18 duizend (2021: € 17 duizend), voor Frenk van der Vliet € 23 duizend (2021: € 22 duizend) en voor Ard van Eijl € 13 duizend. Deze bijdrage van de werkgever boven de maximering van € 114.866 (2021: € 112.189) is gebaseerd op een leeftijdsafhankelijke staffel over het pensioengevend salaris. Hierbij wordt 3% werknemersbijdrage ingehouden.

Een compensatie voor de harmonisatie van de pensioenregeling per 2015; deze belaste vergoeding bedroeg in 2022 voor Lidwin van Velden € 9 duizend (2021: € 9 duizend), voor Frenk van der Vliet € 11 duizend (2021: € 11 duizend) en voor Ard van Eijl € 2 duizend.

Een compensatie van per 31 december 2019 bepaalde premievrije aanspraken; deze bedraagt in 2022 voor Lidwin van Velden € 14 duizend (2021: € 13 duizend), Melchior de Bruijne € 9 duizend (2021: € 9 duizend), Frenk van der Vliet € 8 duizend (2021: € 8 duizend) en voor Ard van Eijl € 5 duizend.

De forfaitaire bijdrage van de door de bank ter beschikking gestelde auto is gebaseerd op de fiscale bijtelling en bedraagt voor Lidwin van Velden € 3 duizend (2021: € 3 duizend), Melchior de Bruijne € 2 duizend (2021: € 2 duizend) en Frenk van der Vliet € 11 duizend (2020: € 10 duizend). Ard van Eijl ontvangt vanuit de autoregeling een geldelijke bijdrage van € 9 duizend.

4 ANDERE BEHEERKOSTEN

Onder Andere beheerkosten zijn begrepen: de kosten van toezicht en advies, huisvesting, kantoorkosten en algemene kosten. De beheerkosten kunnen als volgt worden gespecificeerd.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Advies- en toezichtskosten	10.906	9.838
Informatie en communicatie	5.692	4.955
Overige kosten	7.115	3.858
Totaal	23.713	18.651

De stijging van de andere beheerkosten komt onder meer door hogere kosten voor het bankbrede veranderprogramma, waaronder digitaliseringsprojecten, inbedding van ESG in de primaire processen en IT-beheer. Daarnaast valt onder deze post een bijdrage aan het Waterinnovatiefonds van € 2,1 miljoen in 2022.

De in de overige kosten begrepen bezoldiging van 7 commissarissen (2021: 7) bedroeg € 192 duizend (2021: € 174 duizend).

Bezoldiging van leden van de raad van commissarissen

(in duizenden euro's)	2022	2021
Joanne Kellermann	42	39
Lex van Overmeire	25	8
Petra van Hoeken	25	24
Frida van den Maagdenberg	25	24
Toon van der Klugt	25	24
Maurice Oostendorp	-	7
Annette Ottolini	25	24
Manfred Schepers	25	24
Totaal	192	174

De bovengenoemde bedragen zijn inclusief de reiskostenvergoeding.

Honoraria van de accountant

In het boekjaar zijn de volgende honoraria ten laste gebracht van het resultaat, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW. De kosten voor onderzoek van de jaarrekening hebben betrekking op het betreffende boekjaar. De genoemde bedragen zijn inclusief btw.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Onderzoek van de jaarrekening	597	646
Andere controleopdrachten	314	462
Totaal	911	1.108

De accountantskosten betreffen het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende het boekjaar zijn verricht. Naast de wettelijke controle verleent de accountant een aantal andere assurancediensten. Deze andere assurancediensten bestaan uit de beoordeling van tussentijdse financiële informatie, beoordeling van de niet-financiële informatie zoals opgenomen in dit jaarverslag en de werkzaamheden inzake rapportage aan de toezichthouder. Daarnaast zijn in de andere controleopdrachten extra werkzaamheden begrepen voor de controle van specifieke projecten. De kosten in 2022 zijn lager dan in 2021. Het begin 2021 geconstateerde fraude-incident bracht dat jaar additionele werkzaamheden met zich mee.

5 AFSCHRIJVINGEN

De post Afschrijvingen betreft de afschrijvingen op het kantoorgebouw, de installaties, inrichtingskosten, inventaris, informatieverwerkende apparatuur en personenauto's, zoals vermeld onder de toelichting op de actiefpost Materiële vaste activa. Ook de afschrijvingen op Immateriële vaste activa zijn onder deze post opgenomen.

6 BANKENBELASTING EN RESOLUTIEHEFFING

NWB Bank is belastingplichtig voor de bankenbelasting. De bankenbelasting 2022 en 2021 zijn gebaseerd op de balans ultimo 2021 respectievelijk 2020 en het bedrag is ten laste gebracht van het resultaat 2022 respectievelijk 2021.

De bankenbelasting wordt berekend op basis van de verhouding van kortlopende schulden aan het einde van het voorgaande boekjaar ter grootte van € 14.909 miljoen (2021: € 17.517 miljoen) en langlopende schulden van het voorgaande boekjaar ter grootte van € 79.208 miljoen (2021: € 87.539 miljoen). In 2022 is een bedrag van € 18,6 miljoen aan bankenbelasting betaald (2021: € 32,3 miljoen). Het bedrag was voor 2021 met name hoger doordat voor dat boekjaar een eenmalig generiek 50% hoger tarief gold.

Op basis van de richtlijn voor herstel en afwikkeling van banken (Bank Recovery and Resolution Directive, BRRD) is de bank een resolutieheffing verschuldigd. De heffing voor het jaar 2022 is betaald aan het Single Resolution Fund en bedraagt € 10,7 miljoen (2021: € 7,2 miljoen). Hiervan is € 1,6 miljoen (2021: € 1,1 miljoen) voldaan in de vorm van Irrevocable Payment Commitments en € 9,1 miljoen (2021: € 6,1 miljoen) is ten laste van het resultaat gebracht. De heffing is met name hoger door een toename van het doelvermogen van het resolutiefonds.

7 WAARDEVERMINDERINGEN VAN VORDERINGEN EN VOORZIENINGEN VOOR ONDER DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN

NWB Bank maakt gebruik van de mogelijkheid om de *expected loss impairment methodology* van IFRS 9 toe te passen. Deze post ziet er als volgt uit.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Kredieten en vorderingen	491	-295
Rentedragende waardepapieren	-7	-
Totaal	484	-295

Een uitgebreide toelichting op het expected credit loss is opgenomen in paragraaf 32.

8 BELASTINGEN

(in duizenden euro's)	2022	2021
Winst voor belastingen	199.520	193.550
Winstbelastingen tegen 25,8% resp. 25,0%	51.476	48.387
Niet-afrekbare kosten (bankenbelasting)	4.802	8.079
Minimumkapitaalregel banken (thin cap rule)	-	15.464
Aanpassingen voorgaande boekjaren	45	71
Mutatie uit hoofde van waardering onroerende zaken voor eigen gebruik	-	-276
Wijziging toekomstig vpb-tarief	-	386
Overige niet-afrekbare kosten en aanpassingen	-33	-22
Totaal winstbelastingen	56.290	72.089
Effectieve belastingdruk (%)	28,2%	37,2%

De belastinglast is als volgt te splitsen in acute belastingen en uitgestelde belastingen.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Acute winstbelastingen	57.795	73.834
Aanpassingen voorgaande boekjaren	45	71
Vrijval/dotatie uit hoofde van voorziening pensioenen	35	34
Fiscaal uitgesteld resultaat basisrenteleningen	-811	-786
Fiscaal uitgesteld resultaat looptijdverlengingen voorgaande jaren	-1.059	-1.174
Vrijval/dotatie uit hoofde van waardering onroerende zaken voor eigen gebruik	285	-276
Wijziging toekomstig vpb-tarief	-	386
Uitgestelde winstbelastingen	-1.550	-1.816
Totaal winstbelastingen	56.290	72.089

Vanaf boekjaar 2020 is een minimumkapitaalregel voor banken van toepassing: de *thin cap rule*. Deze regel beperkt de renteaftrek in de vennootschapsbelasting voor zover de leverage ratio lager is dan 9% (2021: 9%). Door de aanpassing van de CRR per 28 juni 2019, van toepassing per 28 juni 2021, waarbij promotional loans niet tot de exposure van de leverage ratio worden gerekend, voldoet de bank aan het minimumpercentage voor de leverage ratio. Echter, de peildatum voor de leverage ratio is die van 31 december voorafgaand aan het (fiscale) boekjaar. De verwerking van de aanpassing van de CRR per 28 juni 2019 is per 28 juni 2021 in de toezichtsrapporthages geïmplementeerd. De bank heeft daarom een last verantwoord uit hoofde van de regeling in 2021. Voor het boekjaar 2022 is de leverage ratio voor de berekening van de thin cap rule hoger dan 9% en daarom bedraagt de last uit hoofde hiervan nihil.

Met name als gevolg van de niet-afrekbare van de bankenbelasting, die voor 2021 verhoogd was met 50%, is de effectieve belastingdruk hoger dan het nominale tarief van 25,8%. Voor 2021 is de effectieve belastingdruk tevens hoger dan het nominale tarief (25,0%) als gevolg van de thin cap rule.

TOELICHTING OP DE BALANS

9 KASMIDDELEN EN TEGOEDEN BIJ DE CENTRALE BANK

De post Kasmiddelen en tegoeden bij de centrale bank gaat over de wettige betaalmiddelen en de direct opeisbare en overige tegoeden bij DNB en ECB.

10 BANKIERS

De post Bankiers bestaat voornamelijk uit onderpand uit hoofde van collateral-afspraken gerelateerd aan derivatencontracten. Dit onderpand staat niet ter vrije beschikking van de bank.

Deze post kan als volgt worden uitgesplitst.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Direct opeisbare tegoeden	1.547	286
Vorderingen uit hoofde van onderpand	3.461.097	6.253.966
Vorderingen onder garantie van de Nederlandse overheid	143.359	166.940
Totaal	3.606.003	6.421.192

11 KREDIETEN EN VORDERINGEN

De post Kredieten en vorderingen gaat over niet in rentedragende waardepapieren belichaamde kredieten en vorderingen op anderen dan bankiers. De vorderingen, die vrijwel uitsluitend de Nederlandse publieke sector betreffen, vloeien voor het grootste gedeelte voort uit verstrekte langlopende leningen. Tot bedoelde publieke sector zijn gerekend: de vorderingen op of onder garantie van Nederlandse overheden, evenals vorderingen op nv-overheidsbedrijven en andere bedrijven of instellingen met een afgeleide overheidstaak.

Het verloop van de post Kredieten en vorderingen ziet er als volgt uit.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Stand per 1 januari	70.249.649	76.562.252
Verstrekingen langlopende kredieten	8.545.018	12.430.840
Verstrekingen kortlopende kredieten	3.114.807	3.406.950
Aflossingen	-11.805.175	-15.500.435
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	-18.668.086	-6.649.663
Expected Credit Loss	491	-295
Stand op 31 december	51.436.704	70.249.649

Specificatie Kredieten en vorderingen naar aard van de vorderingen.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Vorderingen op of onder garantie van de Nederlandse overheid	51.203.835	50.525.760
Niet gegarandeerde vorderingen op de overheidssector en diversen	3.049.417	2.685.100
Vorderingen uit hoofde van onderpand	-	1.187.742
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	-2.816.003	15.852.083
Expected Credit Loss	-545	-1.036
Totaal	51.436.704	70.249.649

Niet gegarandeerde vorderingen op de overheidssector betreffen vorderingen op drinkwaterbedrijven, publiek-private samenwerkingsprojecten en duurzame-energieprojecten.

De post Vorderingen op of onder garantie van de Nederlandse overheid kan als volgt gespecificeerd worden.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Waterschappen	8.520.617	8.227.183
Gemeenten	5.126.859	5.387.681
Sociale woningbouw	33.472.022	32.891.636
Overige	4.084.337	4.019.260
Totaal	51.203.835	50.525.760

Er wordt een voorziening voor oninbaarheid bepaald op basis van de IFRS 9-methodologie voor expected credit loss. Een nadere toelichting hierop bevat de paragraaf 'Expected credit loss'.

De bank is in 2022 een pilot begonnen met *sustainability linked loans*. De vergoeding op deze leningen is mede afhankelijk van het behalen van duurzaamheidsindicatoren. Per rapportagedatum is een inschatting gemaakt van de mate waarin deze duurzaamheidsindicatoren behaald zullen worden en het bedrag dat hiermee gemoeid is.

De onderpandwaarde van het bij DNB ingebrachte beleenbare deel van de portefeuille Kredieten en vorderingen bedraagt € 15,7 miljard ultimo 2022 (€ 16,5 miljard ultimo 2021). Hiervan was in 2021 in totaal € 11 miljard beklemd door drie deelnames aan de targeted longer-term refinancing operations (TLTRO). De deelnames aan de TLTRO zijn in 2022 afgelost.

Van de Kredieten en vorderingen heeft nominaal € 1,2 miljard een resterende looptijd korter dan 12 maanden (2021: € 1,8 miljard).

12 RENTEDRAGENDE WAARDEPAPIEREN

De post Rentedragende waardepapieren kan als volgt worden uitgesplitst.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Tot het einde van de looptijd aangehouden	19.768	665.269
Overige rentedragende waardepapieren met beursnotering	685.733	876.471
Overige rentedragende waardepapieren zonder beursnotering	3.606.901	3.217.995
Totaal	4.312.402	4.759.735

Het verloop van de rentedragende waardepapieren in 2022 en 2021 was als volgt.

(in duizenden euro's)	Publiekrechtelijke lichamen	Anderen	Totaal
Stand op 1 januari 2022	2.363.052	2.396.683	4.759.735
Aankopen	386.960	1.297.911	1.684.871
Verkopen en aflossingen	-847.488	-709.681	-1.557.169
Waardeveranderingen Overige rentedragende waardepapieren	-256.048	-318.980	-575.028
Expected Credit Loss	-	-7	-7
Stand op 31 december 2022	1.646.476	2.665.926	4.312.402
Stand op 1 januari 2021	3.348.387	2.431.084	5.779.471
Aankopen	855.094	1.267.370	2.122.464
Verkopen en aflossingen	-1.763.048	-1.237.807	-3.000.855
Waardeveranderingen Overige rentedragende waardepapieren	-77.381	-63.964	-141.345
Expected Credit Loss	-	-	-
Stand op 31 december 2021	2.363.052	2.396.683	4.759.735

Onderdeel van de rentedragende waardepapieren is de investering in de senior notes van een groene pass-through NHG RMBS (gesecuritiseerde hypotheek) in lijn met de derde pijler van de strategie 'Financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland'. In 2022 is de portefeuille verder uitgebreid door een nieuwe investering in de senior notes van de NHG RMBS. Hiermee wil NWB Bank bijdragen aan lagere hypotheeklasten voor eigenaren van duurzame woningen met een Nationale Hypotheek Garantie. De totale investering ten bedrage van nominaal € 2.230 miljoen (31 december 2021: € 1.329 miljoen) is opgenomen in de post 'Overige rentedragende waardepapieren zonder beursnotering'.

Er wordt een voorziening voor oninbaarheid bepaald op basis van de IFRS 9-methodologie voor expected credit loss. Een nadere toelichting hierop bevat de paragraaf 'Expected credit loss'.

De onderpandwaarde van het bij DNB ingebrachte beleenbare deel van de portefeuille rentedragende waardepapieren bedraagt nihil ultimo 2022 (€ 0,4 miljard ultimo 2021). Van de rentedragende waardepapieren heeft nominaal € 268 miljoen (2021: € 651 miljoen) een resterende looptijd korter dan 12 maanden.

13 IMMATERIËLE ACTIVA

De post Immateriële activa bestaat uit geactiveerde uitgaven gerelateerd aan de computersoftware. De specificatie van het verloop van deze post in 2022 respectievelijk 2021 is als volgt.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Boekwaarde op 1 januari	6.497	6.358
Investeringen	4.458	2.315
Afschrijvingen	-2.601	-2.176
Boekwaarde op 31 december	8.354	6.497

De cumulatieve bedragen op 31 december waren als volgt.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Investeringen	25.481	21.024
Afschrijvingen	-17.127	-14.527
Boekwaarde op 31 december	8.354	6.497

14 MATERIËLE ACTIVA

De post Materiële activa bestaat uit geactiveerde uitgaven gerelateerd aan het pand en overige bedrijfsmiddelen. De overige bedrijfsmiddelen betreffen voornamelijk inventaris, informatieverwerkende apparatuur en personenauto's.

In 2022 zijn (duurzaamheids-)investeringen gedaan in het pand voor eigen gebruik. De gedane uitgaven in 2022 (€ 2.300) zijn geactiveerd.

De specificatie van het verloop van deze post in 2022 en 2021 is als volgt.

(in duizenden euro's)	Onroerende zaken voor eigen gebruik	Overige bedrijfsmiddelen	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2022	1.820	2.045	3.865
Investeringen 2022	2.300	475	2.775
Desinvesteringen 2022	-	-3	-3
Afschrijvingen 2022	-277	-704	-981
Boekwaarde per 31 december 2022	3.843	1.813	5.656
Boekwaarde per 1 januari 2021	1.999	1.766	3.765
Investeringen 2021	-	978	978
Desinvesteringen 2021	-	-31	-31
Afschrijvingen 2021	-179	-668	-847
Boekwaarde per 31 december 2021	1.820	2.045	3.865

De cumulatieve bedragen ultimo 2022 waren als volgt.

(in duizenden euro's)	Onroerende zaken voor eigen gebruik	Overige bedrijfsmiddelen	Totaal
Investeringen	12.303	11.752	24.055
Afschrijvingen	-8.460	-9.939	-18.399
Boekwaarde per 31 december 2022	3.843	1.813	5.656

De cumulatieve bedragen ultimo 2021 waren als volgt.

(in duizenden euro's)	Onroerende zaken voor eigen gebruik	Overige bedrijfsmiddelen	Totaal
Investeringen	10.002	11.279	21.281
Afschrijvingen	-8.182	-9.234	-17.416
Boekwaarde per 31 december 2021	1.820	2.045	3.865

15 OVERIGE ACTIVA

De post Overige activa gaat voornamelijk over te ontvangen bedragen respectievelijk nog te verrekenen bedragen in verband met rente en aflossing en het betalingsverkeer rond de balansdatum.

16 DERIVATEN

De post Derivatens gaat over renteswaps en valutaswaps, caps, floors en swaptions. Deze producten worden gewaardeerd op reële waarde, inclusief opgelopen rente. De waardering vindt plaats met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen. Daarbij wordt gebruikgemaakt van de meest geëigende waarderingcurven, waaronder de OIS- en €STR-curve die per ultimo 2022 op een hoger niveau lagen ten opzichte van ultimo 2021. In onderstaande specificatie van de derivaten voor 2022 is voor een bedrag van € 264.109 (2021: € 66.883) niet in hedge accounting betrokken.

Specificatie naar resterende looptijd van de reële waarden op 31 december 2022 respectievelijk 2021.

(in duizenden euro's)	<3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaar	>5 jaar	Totaal
2022					
Renteswaps	-	6.022	31.767	4.181.917	4.219.706
Valutaswaps	387.858	9.868	99.687	318.926	816.339
Caps, floors en swaptions	-	-	247	208.268	208.515
Totaal 2022	387.858	15.890	131.701	4.709.111	5.244.560
2021					
Renteswaps	43.726	19.543	46.284	1.647.493	1.757.046
Valutaswaps	124.398	127.348	432.469	813.858	1.498.073
Caps, floors en swaptions	-	-	20	670.886	670.906
Totaal 2021	168.124	146.891	478.773	3.132.237	3.926.025

17 OVERLOPENDE ACTIVA

De post Overlopende activa gaat over vooruitbetaalde bedragen voor kosten die ten laste van de volgende periode(n) komen. Ook gaat deze post over de nog te ontvangen, nog niet gefactureerde bedragen wegens baten ten gunste van de huidige of voorgaande periode(n).

18 BANKIERS

De post Bankiers betreft niet in schuldbewijzen belichaamde schulden aan binnenlandse en buitenlandse bankiers. De post is als volgt te specificeren.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Opgenomen leningen bij banken	880.154	11.772.810
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	-106.213	45.020
Verplichtingen uit hoofde van onderpand	877.344	695.120
Exposure Central Clearing	-	-
Totaal	1.651.285	12.512.950
Verloop van opgenomen langlopende leningen bij banken:		
Stand per 1 januari	11.772.810	10.923.168
Opname langlopende kredieten	-	1.000.000
Aflossingen, mutatie in oprenting en valutaherwaarderingen	-10.892.656	-150.358
Stand per 31 december	880.154	11.772.810

Het onderpand in deze post komt voort uit collateral-afspraken gerelateerd aan derivatencontracten.

De post Exposure central clearing gaat over het saldo van de dagelijkse verrekening van de derivaten met het ontvangen dan wel betaalde collateral met centrale tegenpartijen.

In de post Opgenomen leningen bij banken is voor het boekjaar 2021 begrepen de deelname van de bank ter grootte van € 11,0 miljard aan door de ECB uitgevoerde targeted longer-term refinancing operations (TLTRO III.4, TLTRO III.5 en TLTRO III.7). De deelname is een operatie van het eurosysteem om financiering te verschaffen aan banken ter ondersteuning van hun verruimende beleid. Voor NWB Bank betekent dit dat zij kredieten tegen een aantrekkelijker tarief kan verstrekken en daarmee een bijdrage kan leveren om de kosten voor de publieke sector zo laag mogelijk te houden.

De rentevergoeding over het opgenomen bedrag onder de TLTRO wordt achteraf vastgesteld en is afhankelijk van de mate waarin aan de voorwaarden is voldaan. Een belangrijke voorwaarde is de mate waarin de bank leningen verschaft aan niet financiële bedrijven en huishoudens, niet zijnde hypotheke. Het achteraf vast te stellen rentepercentage bedraagt, afhankelijk of aan de voorwaarden is voldaan, -1% of -0,5% over het opgenomen bedrag of lager indien de ECB de depositorente verder zou verlagen. De bank heeft voldaan aan de voorwaarden voor de eerste bijzondere renteperiode, waardoor tussen 24 juni 2020 en 23 juni 2021 het rentetarief op het onder TLTRO III verkregen krediet -1,0 % bedraagt. Daarnaast heeft de bank voldaan aan de voorwaarden voor de renteperiode 24 juni 2021 tot en met 23 juni 2022, waardoor ook voor deze periode het rentetarief op het onder TLTRO III verkregen krediet -1,0% bedraagt.

Vanaf 24 juni 2022 tot het einde van de looptijd is het rentetarief bepaald op basis van de gemiddelde effectieve rente over de gehele looptijd van de financiering. In het tweede halfjaar 2022 zijn de rentecondities aangepast voor de periode na 23 november 2022, de datum waarop de bank gebruik heeft gemaakt van de vervroegde aflossingsmogelijkheid.

19 TOEVERTROUWDE MIDDELEN

De post Toevertrouwde middelen gaat over schulden aan anderen dan bankiers, waaronder Namensschuldverschreibungen en Schuldscheine.

Deze post is als volgt te specificeren.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Toevertrouwde middelen kortlopend	2.553.418	480.749
Toevertrouwde middelen langlopend	4.949.364	4.853.731
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	-664.600	965.234
Totaal	6.838.182	6.299.714
Verloop van opgenomen langlopende toevertrouwde middelen:		
Stand per 1 januari	4.853.731	5.362.338
Opname langlopende toevertrouwde middelen	200.000	320.000
Aflossingen, mutatie in oprenting en valutaherwaarderingen	-104.367	-828.607
Stand per 31 december	4.949.364	4.853.731

20 SCHULDBEWIJZEN

De post Schuldbewijzen bevat verhandelbare rentedragende waardepapieren en is als volgt te specificeren.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Obligatieleningen	61.303.002	59.479.640
Kortlopend waardepapier	4.914.724	3.641.423
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	-8.226.631	1.976.977
Boekwaarde per 31 december	57.991.095	65.098.040
Verloop van uitgegeven obligatieleningen:		
Stand per 1 januari	59.479.640	59.776.427
Uitgifte obligatieleningen	10.921.875	8.018.647
Aflossingen, mutatie in oprenting en valutaherwaarderingen	-9.098.513	-8.315.434
Stand per 31 december	61.303.002	59.479.640

Van de in totaal uitgegeven langlopende schuldbewijzen heeft nominaal € 0,6 miljard (2021: € 0,6 miljard) een variabele rente. Van de langlopende schuldbewijzen heeft nominaal € 8,6 miljard (2021: € 9,3 miljard) een resterende looptijd korter dan 12 maanden.

Als onderdeel van haar duurzaamheidsstrategie financiert NWB Bank zich (deels) met ESG-obligaties (environmental, social en governance). Deze ESG-financiering bedroeg ultimo 2022 nominaal € 22,9 miljard (2021: € 18,5 miljard).

21 OVERIGE SCHULDEN

De post Overige schulden is als volgt te specificeren.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Vooruitontvangen rente en aflossingen	3.218	11.998
Overige schulden	44.336	41.007
Totaal	47.554	53.005

De overige schulden 2022 en 2021 betreffen overlopend betalingsverkeer.

22 DERIVATEN

De post Derivaten gaat over renteswaps en valutaswaps, caps, floors en swaptions. Deze producten worden gewaardeerd op reële waarde, inclusief opgelopen rente. De waardering vindt plaats met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen, waarbij gebruik wordt gemaakt van de meest geëigende waarderingscurven, waaronder de OIS-en €STR-curve die per ultimo 2022 op een hoger niveau lagen ten opzichte van ultimo 2021. In onderstaande specificatie van de derivaten voor 2022 is voor een bedrag van € 16.868 (2021: € 49.359) niet in hedge accounting betrokken.

Specificatie naar resterende looptijd van de negatieve reële waarden op 31 december 2022 en 2021.

(in duizenden euro's)	<3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaar	>5 jaar	Totaal
2022					
Renteswaps	3.971	6.180	28.711	2.754.195	2.793.057
Valutaswaps	221.210	82.045	599.066	507.243	1.409.564
Caps, floors en swaptions	-	-	-	207.499	207.499
Totaal 2022	225.181	88.225	627.777	3.468.937	4.410.120
2021					
Renteswaps	3.590	12.277	104.215	8.626.614	8.746.696
Valutaswaps	60.407	172.913	62.996	62.702	359.018
Caps, floors en swaptions	-	-	-	670.340	670.340
Totaal 2021	63.997	185.190	167.211	9.359.656	9.776.054

23 VENNOOTSCHAPSBELASTING

De specificatie van de te betalen vennootschapsbelasting in 2022 en 2021 is als volgt.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Acute belastinglast	57.795	73.834
Betaalde voorschotten	-51.247	-42.679
Totaal te betalen vennootschapsbelasting	6.548	31.155

24 OVERLOPENDE PASSIVA

De post Overlopende passiva gaat over vooruit ontvangen bedragen voor baten die ten gunste van de volgende periode(n) komen. Daarnaast gaat deze post over nog niet gefactureerde, nog te betalen bedragen ter zake van lasten die aan de verstreken periode(n) zijn toegerekend.

25 VOORZIENINGEN

De post Voorzieningen bestaat uit een voorziening voor latente belastingen en een voorziening voor pensioenen.

Voorziening voor latente belastingen

Het verloop van de uitgestelde belastingen is als volgt te specificeren.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Saldo per 1 januari	12.438	14.185
Vrijval/dotatie uit hoofde van voorziening pensioenen	-104	110
Mutatie (ongerealiseerde) waarde rentedragende waardepapieren via het eigen vermogen	4	-7
Vrijval/dotatie uit hoofde van waardering onroerende zaken voor eigen gebruik	285	-276
Fiscaal uitgesteld resultaat basisrenteleningen	-811	-786
Fiscaal uitgesteld resultaat looptijdverlengingen voorgaande boekjaren	-1.059	-1.174
Aanpassing vpb-tarief komende jaren	-	386
Saldo 31 december	10.753	12.438

Voorziening voor pensioenen

Het verloop van de voorziening voor pensioenen is als volgt te specificeren.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Rentekosten uitkeringsverplichting	337	158
Rente inkomsten op fondsbeleggingen	-315	-147
Administratiekosten en overige	5	5
Netto kosten van de vergoedingsregelingen	27	16

(in duizenden euro's)	2022	2021
Brutoverplichting u.h.v. toegezegde (pensioen)regelingen	25.019	34.168
Reële waarde fondsbeleggingen	-22.331	-31.885
Voorziening m.b.t. kosten van de vergoedingsregelingen	2.688	2.283

(in duizenden euro's)	2022	2021
Beginstand brutoverplichting u.h.v. toegezegde (pensioen)regelingen	34.169	39.846
Rentekosten	337	158
Uitgekeerde bedragen	-868	-862
Actuariële winst (verlies) a.g.v. (assumptie)veranderingen	-8.619	-4.973
Eindstand brutoverplichting u.h.v. toegezegde (pensioen)regelingen	25.019	34.169

(in duizenden euro's)	2022	2021
Beginstand reële waarde fondsbeleggingen	31.886	37.124
Bijdragen werkgever	163	150
Uitgekeerde bedragen	-868	-862
Rente inkomsten	315	147
Rendement excl. rente inkomsten	-9.165	-4.673
Eindstand reële waarde fondsbeleggingen	22.331	31.886

De voorziening betreft de opgebouwde rechten van alle deelnemers tot en met 2019 (in 2019 is de pensioenregeling voor medewerkers (actieven) gewijzigd van een defined benefit plan naar een defined contribution plan) en de indexatie van pensioenverplichtingen voor niet-actieven.

De verwachte bijdragen van de werkgever over 2023 aan de toegezegde (pensioen)regelingen ultimo 2022 bedragen € 163 duizend voor de niet-actieven (2021: € 150 duizend).

De belangrijkste veronderstellingen bij het bepalen van de voorziening voor pensioenverplichtingen zijn:

	2022	2021
Disconteringsvoet	3,20%	1,00%
Toekomstige indexatie niet-actieven	1,00%	0,50%

26 ACHTERGESTELDE SCHULDEN

Vanwege toenmalige toezichtsvereisten ten aanzien van de leverage ratio is NWB Bank in 2015 gestart met het aantrekken van hybride kapitaal in de vorm van achtergestelde leningen. In september 2015 vond de storting van de eerste tranche van € 200 miljoen plaats. De leningen zijn bedoeld om het Tier 1-kapitaal van de bank te versterken. In 2016 was de tweede tranche van € 120,5 miljoen. In de jaren daarna is geen nieuw hybride kapitaal aangetrokken.

De leningen zijn verstrekt door partijen uit de Nederlandse publieke sector en achtergesteld bij de vorderingen van crediteuren met een hogere rangorde dan gewone aandelen. Ook zijn de leningen eeuwigdurend zonder vaststaande terugbetalingsdatum. Vervroegde aflossing is alleen mogelijk met toestemming van de toezichthouder op vooraf overeengekomen data of in specifieke situaties. Het rentepercentage ligt tussen de 2,34% en 4,025% voor de eerste periode tot aan de eerste vervroegde aflossingsdatum en wordt daarna herzien, mits niet vervroegd afgelost. Rentebetalingen door de bank zijn volledig discretionair. Als de Tier 1-kernkapitaalratio beneden de 5,125% komt, wordt de nominale hoofdsom van deze en alle gelijksoortige leningen verlaagd met een zodanig bedrag dat de Tier 1-kernkapitaalratio weer boven de 5,125% komt.

Het verloop van de achtergestelde schulden ziet er als volgt uit.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Stand per 1 januari	325.977	326.110
Uitgegeven achtergestelde schulden	-	-
Mutatie opgelopen rente en agio	-132	-133
Stand per 31 december	325.845	325.977

27 GESTORT EN OPGEVRAAGD KAPITAAL

Wat betreft Gestort en opgevraagd kapitaal, zijn te onderscheiden:

Aandelen A

De nominale waarde bedraagt € 115, waarop verplicht 100% is gestort. Voor elk aandeel A kan tijdens een aandeelhoudersvergadering één stem worden uitgebracht.

Aandelen B

De nominale waarde bedraagt € 460, waarop verplicht 25% is gestort. Verdere stortingen worden overeenkomstig de statuten door de raad van commissarissen bepaald. Voor elk aandeel B kunnen tijdens een aandeelhoudersvergadering vier stemmen worden uitgebracht.

SPECIFICATIE ULTIMO 2022

(in duizenden euro's)	Geplaatst	Gestort
Aandelen A		
Stand op 31 december 2022 (50.478 aandelen)	5.805	5.805
Aandelen B		
Stand op 31 december 2022 (8.511 aandelen)	3.915	1.019
Hiervan nog te storten (inzake 8.510 aandelen)	-2.896	
Totaal gestort op 31 december 2022		6.824
Totaal gestort op 31 december 2021		6.824

28 HERWAARDERINGSRESERVES

Het verloop van de herwaarderingsreserves in 2022 en 2021 was als volgt.

(in duizenden euro's)	Herwaarderings- reserve rentedragende waardepapieren	Overige herwaarderings- reserves	Totaal
Verloop 2022:			
Stand per 1 januari 2022	23	2	25
Verloop in (ongerealiseerde) waarde rentedragende waardepapieren	11		11
Stand per 31 december 2022	34	2	36
Verloop 2021:			
Stand per 1 januari 2021	23	2	25
Verloop in (ongerealiseerde) waarde rentedragende waardepapieren	-		-
Stand per 31 december 2021	23	2	25

29 OVERIGE RESERVES

Het verloop van de overige reserves is als volgt.

(in duizenden euro's)	Totaal
Verloop 2022:	
Stand per 1 januari 2022	1.773.825
Toevoeging uit winstverdeling 2021	121.462
Uitkering over 2021	-50.000
Actuariële winsten en verliezen na belastingen	-401
Stand op 31 december 2022	1.844.886
Verloop 2021:	
Stand per 1 januari 2021	1.738.096
Toevoeging uit winstverdeling 2020	80.500
Uitkering over 2020	-45.000
Actuariële winsten en verliezen na belastingen	229
Stand op 31 december 2021	1.773.825

30 ONVERDEELDE WINST VERSLAGJAAR

De balans is opgesteld vóór winstverdeling. Het voorstel voor de winstverdeling is als volgt.

(in duizenden euro's)	2022		2021	
Winst boekjaar		143.230		121.462
Het voorstel tot winstbestemming luidt als volgt:				
Dividend in contanten op aandelen A	879%	51.042	733%	42.535
Dividend in contanten op aandelen B	879%	8.958	733%	7.465
		60.000		50.000
Door de raad van commissarissen goedgekeurde toevoeging aan de overige reserves		83.230		71.462
		143.230		121.462

31 ONHERROEPELIJKE TOEZEGGINGEN

De Onherroepelijke toezeggingen betreffen het volgende.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Toegezegde leningen	1.418.885	1.290.046
Toegezegde aankoop rentedragende waardepapieren	-	318.300
Niet-opgenomen kredietfaciliteiten in rekening courant	712.401	722.263
Niet-opgenomen financieringsfaciliteiten	2.677.602	3.024.411
Verstrekte garanties	2.751	3.081
	4.811.639	5.358.101

Niet-opgenomen kredietfaciliteiten in rekening-courant hebben een korte looptijd (korter dan 1 jaar). De overige posten hebben een lange looptijd (langer dan 1 jaar).

Er zijn kredietfaciliteiten (WSW-obligoleningen) aangegaan met 147 woningbouwcorporaties onder garantie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) met een omvang van € 960 miljoen (2021: € 933 miljoen), die vallen onder de post Niet-opgenomen financieringsfaciliteiten. Onder deze kredietfaciliteiten mag alleen getrokken worden onder bepaalde omstandigheden.

OVERIGE TOELICHTINGEN OP DE JAARREKENING

32 EXPECTED CREDIT LOSS (ECL)

NWB Bank maakt gebruik van de mogelijkheid om de expected loss impairment methodology van IFRS 9 toe te passen. Onder IFRS 9 neemt NWB Bank voor iedere klant met een krediet(faciliteit) een voorziening op voor verwachte kredietverliezen. Ook voor de verwachte verliezen op kredietverplichtingen en financiële garantiecontracten, de zogenaamde off-balance-sheetposities, wordt een voorziening getroffen. Opgemerkt wordt dat het grootste deel van de exposures van de bank onder overheidsgarantie is. Het kredietrisico is hierdoor beperkt.

De ECL-methodologie die de bank hanteert, bestaat uit een scoring en rating model, een macro-economisch model, modellen voor probability of default (PD), loss given default (LGD) en exposure at default (EAD), en scenario's (macro-economische vooruitzichten). Elk van deze componenten wordt gebruikt om de uiteindelijke ECL-voorziening te berekenen.

Onderstaand wordt het verloop van de expected credit loss in 2022 en 2021 weergegeven.

(in duizenden euro's)	Stand per 31 december 2021	2022	Stand per 31 december 2022
Kredieten en vorderingen	-1.036	491	-545
Rentedragende waardepapieren	-7	-7	-14
Totaal	-1.043	484	-559

(in duizenden euro's)	Stand per 31 december 2020	2021	Stand per 31 december 2021
Kredieten en vorderingen	-741	-295	-1.036
Rentedragende waardepapieren	-8	1	-7
Totaal	-749	-294	-1.043

Uitgesplitst naar oorzaken is het verloopoverzicht als volgt.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Stand per 1 januari	-1.043	-749
Update macro-economische projecties	-50	96
Wijzigingen in Credit risk scores	534	-390
Stand per 31 december	-559	-1.043

De specificatie van de in het boekjaar verantwoorde ECL in de winst-en-verliesrekening is als volgt.

(in duizenden euro's)	Van 01-01-2022 tot 31-12-2022			
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Totaal
Mutatie ECL via W&V:				
- Toename door nieuwe verstrekkingen en overnames	43			43
- Afname door aflossingen	-14	-3		-17
- Veranderingen wegens kredietrisico (per saldo)	-3	-507		-510
Totaal	26	-510	-	-484

(in duizenden euro's)	Van 01-01-2021 tot 31-12-2021			
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Totaal
Mutatie ECL via W&V:				
- Toename door nieuwe verstrekkingen en overnames	186			186
- Afname door aflossingen	-51	-		-51
- Veranderingen wegens kredietrisico (per saldo)	-350	510		160
Totaal	-215	510	-	295

De bank heeft de macro-economische parameters in het ECL-model opnieuw beoordeeld en verwerkt. Gezien de huidige economische onzekerheid veroorzaakt door met name de oorlog in Oekraïne, een dreigende recessie en de energiecrisis, is een zwaardere weging toegekend aan het neerwaarts scenario. Dit veroorzaakte een stijging van de ECL-voorziening, waartegenover echter een daling van de ECL-voorziening door kredietrevisies die voor een aantal klanten leidde tot een verbetering van de credit risk (CRS) score met als gevolg een mutatie van Stage 2 naar Stage 1. Per saldo hebben voorgaande ontwikkelingen geleid tot een daling van de ECL-voorziening. Tot slot is een CRS override van +2 toegepast voor de zorgsector en is de override van CRS+1 voor de gemeentesector, die sinds 2021 van toepassing is, ook in 2022 toegepast. Deze overrides hebben niet geleid tot een mutatie in ECL-voorziening.

Waardevermindering van Kredieten en vorderingen en Rentedragende waardepapieren

De volgende tabel geeft een specificatie van de Kredieten en vorderingen en Rentedragende waardepapieren waarop het ECL-model wordt toegepast. Het betreft zowel Kredieten en vorderingen en Rentedragende waardepapieren die zijn ingegaan als die nog ingaan. Eventuele garanties worden buiten beschouwing gelaten voor deze analyse.

Stage 1 betreft de performing exposures zonder een significante toename in kredietrisico (significant increase in credit risk (SICR)) sinds de aanvangsdatum.

Stage 2 betreft de performing exposures met een significante toename in kredietrisico sinds de aanvangsdatum.

Stage 3 betreft de non-performing exposures die credit impaired zijn.

per 31 december 2022 (in duizenden euro's)	Bruto exposure	Performing Stage 1	Performing Stage 2	Non-Performing Stage 3
Kredieten en vorderingen	56.092.299	55.329.011	756.594	6.694
Rentedragende waardepapieren	3.626.669	3.626.669	-	-
Totaal	59.718.968	58.955.680	756.594	6.694

per 31 december 2021 (in duizenden euro's)	Bruto exposure	Performing Stage 1	Performing Stage 2	Non-Performing Stage 3
Kredieten en vorderingen	73.835.629	72.129.866	1.704.594	1.169
Rentedragende waardepapieren	4.201.564	4.201.564	-	-
Totaal	78.037.193	76.331.430	1.704.594	1.169

De afname van Stage 2-exposure komt voornamelijk door een daling van de balanswaarde als gevolg van de stijging van de marktrente in 2022. Daarnaast is de credit risk score van een aantal klanten verbeterd op basis van uitgevoerde kredietrevisies. Dit heeft geleid tot een mutatie van Stage 2 naar Stage 1 voor deze klanten en tot een daling van de ECL-voorziening. Analyse van de woningcorporatie-, zorg-, waterschap- en gemeentesector heeft geleid tot een CRS override van +2 voor de zorgsector en daarmee een mutatie van Stage 1 naar Stage 2 alsmede continuering van de CRS+1 override voor de gemeentesector.

Ultimo december is een bedrag van € 6,7 miljoen (2021: € 1,2 miljoen) als 'credit impaired' aangemerkt. Dit bedrag betreft exposures in Stage 3 en ziet op exposures van 4 klanten (2021: 2). Deze Stage 3-exposures hebben een overheidsgarantie en leiden niet tot een ECL-voorziening of een write-off.

Een specifiekere toelichting op het verloop van de stages volgt hieronder.

Stage 1: 12-maands ECL

In Stage 1 zitten exposures waarvan het kredietrisico niet significant is gewijzigd ten opzichte van het moment waarop de exposure is ontstaan. Voor deze groep wordt een 12-maands expected credit loss berekend (ECL), zijnde het verwachte kredietverlies op basis van de kans dat de exposure binnen 12 maanden na de rapportagedatum in default geraakt. De 12-maands ECL wordt berekend voor alle individuele exposures als functie van de exposure at default (EAD), probability of default (PD) en loss given default (LGD) en inclusief toekomstgerichte (macro-economische) indicatoren.

Een exposure gaat in beginsel van Stage 1 naar Stage 2 wanneer aan een van de volgende criteria wordt voldaan:

1. Een vordering staat meer dan of gelijk aan 30 dagen open (30-dagenindicator fungeert als een backstop-indicator).
2. Er is sprake van een significante toename van het kredietrisico ten opzichte van het moment van verstrekking. Dit is het geval als er een overschrijding is van een interne ratinggrens.
3. Er is sprake van andere kwalitatieve indicatoren, waaronder informatie van een kredietbeoordelingsinstantie, de kwalificatie van een exposure als forborne performing of wanneer de exposure voorkomt op de interne watchlist.

De 12-maands ECL wordt berekend voor alle individuele exposures als functie van de EAD, PD en LGD en inclusief toekomstgerichte (macro-economische) indicatoren.

Stage 2: lifetime ECL (niet credit impaired)

Stage 2 omvat exposures waarvan het kredietrisico significant is toegenomen ten opzichte van het moment waarop de exposure is ontstaan, maar die nog niet in default zijn geraakt. Voor deze exposures wordt een lifetime expected credit loss berekend, rekening houdend met eventuele garanties en ontvangen zekerheden. Dit betreft de verwachte tekorten op de contractuele kasstromen gedurende de resterende looptijd van de exposure, contant gemaakt tegen het effectieve rentepercentage. De lifetime ECL wordt berekend voor alle individuele exposures als functie van de EAD, PD en LGD en inclusief toekomstgerichte (macro-economische) indicatoren.

Voor de vaststelling of een exposure van Stage 2 naar Stage 3 verschuift, fungeert de 'achterstallige betalingen van 90-dagen'-periode als een backstop-indicator.

Een exposure gaat naar Stage 3 wanneer deze credit impaired is. Hiervan kan sprake zijn wanneer:

1. een substantiële vordering meer dan 90 dagen openstaat;
2. de bank oordeelt dat het onwaarschijnlijk is dat de klant aan zijn kredietvorderingen voldoet (unlikely to pay (UTP)) zonder aanspraak te maken op herstelacties zoals inroeping van een garantie.

Stage 3: lifetime ECL (credit impaired)

Exposures met achterstallige betalingen van 90 dagen en langer vallen onder Stage 3 en worden aangemerkt als default. Maar onder Stage 3 vallen ook exposures die vastgesteld zijn als credit impaired, in lijn met de intern gehanteerde definitie van default. Hieronder vallen derhalve ook exposures die forborne non-performing zijn. Wanneer een klant in default raakt, worden alle exposures op die klant naar Stage 3 verplaatst en dus aangemerkt als credit impaired.

Voor deze exposures wordt een lifetime expected credit loss bepaald, rekening houdend met eventuele garanties en ontvangen zekerheden. Dit betreft de verwachte tekorten op de contractuele kasstromen gedurende de resterende looptijd van de exposure, contant gemaakt tegen het effectieve rentepercentage. De lifetime ECL wordt berekend voor alle individuele exposures als functie van de EAD, PD en LGD en inclusief toekomstgerichte (macro-economische) indicatoren. Vervolgens wordt de lifetime ECL in mindering gebracht op de uitstaande brutoboekwaarde op de balans. Met andere woorden: er wordt een impairment op de exposure genomen.

Herstel van ECL-Stage

Wanneer de kredietwaardigheid verbetert en de exposure niet langer aan voornoemde criteria voldoet, kan een exposure weer van Stage 2 naar Stage 1 gaan of van Stage 3 naar Stage 2. Dit is conform de ECL policy, credit risk management policy en non-performing loan policy van de bank.

Vaststelling van significante toename kredietrisico (SICR)

Er is sprake van een significante toename van kredietrisico (significant increase in credit risk (SICR)) wanneer de credit rating ten tijde van verslaglegging significant is verslechterd ten opzichte van de credit rating die is vastgesteld op de eerste opnamedatum (rating at origination date). Of er sprake is van een significante toename van kredietrisico is afhankelijk van de kredietrisicoclassificatie:

- exposures die worden opgenomen met een credit rating van 7 of beter (dus ≤ 7): significante kredietrisicotename vindt plaats wanneer de credit rating verschuift naar 8 of slechter (dus ≥ 8);
- exposures die worden opgenomen met een credit rating van 8 of slechter (dus ≥ 8): significante kredietrisicotename vindt plaats wanneer de credit rating verschuift met een stap (notch); bijvoorbeeld van 8 naar 9 is een verschuiving van een notch.

NWB Bank kent een interne credit-ratingclassificatie van 1 tot en met 15. De credit ratings 1 tot en met 7 betreffen hoog kredietwaardige geclassificeerde exposures (investment grade), ratings 8 tot en met 14 betreffen de lager kredietwaardige geclassificeerde exposures (non-investment grade) en 15 betreft exposures die in default zijn. De interne credit-ratingclassificatie is gekalibreerd met de hulp van een gerenommeerd extern credit-ratingbureau. Interne credit ratings van > 7 zijn non-investment grade en corresponderen met een rating van BB+ of slechter.

Rating classes

De ECL-voorziening is gebaseerd op rating classes. Onderstaand overzicht geeft de bruto-exposure en de ECL per ratingklasse weer.

De specificatie per 31 december 2022 en 31 december 2021 is als volgt.

31 december 2022 (in duizenden euro's)	Stage 1		Stage 2		Stage 3	
	Bruto exposure	ECL	Bruto exposure	ECL	Bruto exposure	ECL
	Rating Class					
1	8.667.046	15	-	-	-	-
2	2.486.697	-	-	-	-	-
3	5.814.687	-	-	-	-	-
4	10.218.501	80	-	-	-	-
5	7.165.433	57	299.799	-	-	-
6	14.968.561	62	7.735	-	-	-
7	8.954.092	296	43.791	-	-	-
8	541.591	47	231.769	-	-	-
9	23.888	-	114.744	-	-	-
10	8.093	-	48.897	-	-	-
11	107.091	-	9.859	-	-	-
12	-	-	-	-	-	-
13	-	-	-	-	-	-
14	-	-	-	-	-	-
15	-	-	-	-	6.694	-
Totaal	58.955.680	557	756.594	-	6.694	-

31 december 2021 (in duizenden euro's)	Stage 1		Stage 2		Stage 3	
	Bruto exposure	ECL	Bruto exposure	ECL	Bruto exposure	ECL
	Rating Class					
1	6.997.465	7	-	-	-	-
2	3.004.395	-	-	-	-	-
3	9.229.765	-	-	-	-	-
4	5.785.398	50	23.178	-	-	-
5	11.434.282	44	-	-	-	-
6	11.959.073	140	89.290	-	-	-
7	17.406.146	201	38.247	-	-	-
8	4.266.156	91	467.119	510	-	-
9	5.979.331	-	991.119	-	-	-
10	355	-	44.738	-	-	-
11	269.064	-	39.746	-	-	-
12	-	-	11.157	-	-	-
13	-	-	-	-	-	-
14	-	-	-	-	-	-
15	-	-	-	-	1.169	-
Totaal	76.331.430	533	1.704.594	510	1.169	-

De rating classes 1 tot en met 7 worden geclassificeerd als investment grade en de rating classes 8 tot en met 14 als non-investment grade. Rating class 15 heeft de classificatie default.

Analyse van de performing exposures naar vervaldatum

In onderstaande tabel worden de bedragen weergegeven die vervallen, maar nog niet ontvangen zijn per rapportagedatum, en niet zijn begrepen in Stage 3.

(in duizenden euro's)	31 december 2022	31 december 2021
Kleiner of gelijk aan 30 dagen	24.014	1.905
Groter dan 30 dagen en kleiner of gelijk aan 60 dagen	-	-
Totaal	24.014	1.905

Gehanteerde parameters en veronderstellingen

De ECL van een financieel actief wordt bepaald op basis van 12 maanden of de gehele looptijd, afhankelijk van het feit of er een significante toename van het kredietrisico is opgetreden. De totale ECL wordt bepaald op basis van het product van de PD, LGD en EAD, verdisconteerd naar rapportagedatum.

Probability of default (PD)

De PD, kans op wanbetaling, wordt gebruikt voor de bepaling van de ECL en de SICR. De bank heeft PD-modellen ontwikkeld voor uitzettingen waarvoor geen externe rating beschikbaar is en die grotendeels gebaseerd zijn op expert judgement gecombineerd met aanvaarde mathematische technieken.

Loss given default (LGD)

De LGD betreft het verlies bij wanbetaling. De portefeuille van de bank bestaat voor het grootste deel uit door de Nederlandse overheid gegarandeerde leningen.

Exposure at default (EAD)

De EAD betreft de verwachte waarde van de uitzettingen op het moment dat de tegenpartij in gebreke blijft. Deze waarde omvat de hoofdsom, de opgelopen rente, het agio/disagio, de waardeaanpassing als gevolg van de toepassing van fair value hedge accounting en het eventueel vervallen maar nog niet ontvangen bedrag. Het effect van mogelijke vervroegde aflossingen is minimaal en om die reden niet meegenomen in de EAD.

Low credit risk exemption

Voor exposures begrepen in de post Rentedragende waardepapieren gebruikt de bank de low credit risk exemption (LCRE) conform IFRS 9. IFRS 9 staat toe om zonder verdere analyse aan te nemen dat het kredietrisico op een financieel instrument niet significant is toegenomen sinds de eerste opname, indien wordt vastgesteld dat het financiële instrument op de verslagdatum een laag kredietrisico heeft. Een externe rating van investment grade is een voorbeeld van een financieel instrument dat kan worden beschouwd als een laag kredietrisico.

Van credit risk score per klant naar PD-rating per exposure

NWB Bank kent aan iedere exposure een (interne) credit rating toe op het moment van origination. De credit rating komt uit de master scale van het ECL-model. Het ECL-model heeft als belangrijke input de credit risk scores (CRS) vastgesteld door de afdeling Risk Management. De bank kent aan iedere klant een CRS toe voor de berekening van de ECL per exposure. CRS kent een ratingclassificatie van beste naar slechtste scores van 1 tot en met 21. De interne credit ratings uit de master scale worden gebruikt conform IFRS-richtlijnen. De master scale koppelt CRS met defaultpercentages en de uiteindelijke credit rating. De master scale die de bank heeft ontwikkeld is gekalibreerd met de hulp van een gerenommeerd extern credit-ratingbureau. Periodiek conform de

kredietmanagementcyclus wordt de CRS gereviewd en hiermee wordt vastgesteld of sprake is van een SICR onder ECL IFRS-richtlijnen.

Macro-economische variabelen

Voor de bepaling van de ECL wordt rekening gehouden met macro-economische variabelen. Dit impliceert rekening houden met toekomstgerichte ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op potentiële kredietverliezen. De macro-economische variabelen die in beschouwing zijn genomen zijn de werkloosheid en de inflatie. Met de intern ontwikkelde modellen maakt de bank projecties over werkloosheid en inflatie. In december 2022 en december 2021 heeft de bank de projecties voor inflatie en werkloosheid geactualiseerd. Hiervoor is gebruikgemaakt van inputdata van het Centraal Planbureau (CPB) respectievelijk de ECB-scenario's voor heel Europa betreffende inflatie en werkloosheid. Gezien de huidige economische onzekerheid veroorzaakt door met name de oorlog in Oekraïne, een dreigende recessie en de energiecrisis is de weging van de scenario's aangepast naar 60-30-10% (31 december 2021: 25-50-25%) voor respectievelijk het neerwaarts, basis- en opwaarts scenario.

De volgende specificatie geeft een overzicht van de macro-economische variabelen en de weging die eraan is toegekend.

Macro-economische variabele	Scenario	Weging per	Weging per
		31 december 2022	31 december 2021
Werkloosheid	Basis scenario	0,30	0,50
	Opwaarts scenario	0,10	0,25
	Neerwaarts scenario	0,60	0,25
Inflatie	Basis scenario	0,30	0,50
	Opwaarts scenario	0,10	0,25
	Neerwaarts scenario	0,60	0,25

De volgende specificatie geeft een overzicht van de macro-economische variabelen en de gehanteerde percentages in het basisscenario.

Macro-economische variabele	Jaar	%	%
		per 31 december 2022	per 31 december 2021
Werkloosheid	2022		3,96
	2023	3,90	4,04
	2024	4,40	4,08
	2025	4,40	
	Inflatie	2022	
	2023	4,50	1,57
	2024	1,90	2,00
	2025	2,30	

Sensitiviteitsanalyse

Om de gevoeligheid van de ECL te meten naar de verschillende factoren zijn de onderstaande analyses uitgevoerd. De berekening van de ECL wordt mede bepaald door

de veronderstelde macro-economische variabelen. In onderstaand overzicht wordt de invloed op de ECL weergegeven voor verschillende scenario's.

Uitsplitsing van de ECL naar economische scenario's

31 december 2022		2023	2024	2025	Weging scenario	Gewogen ECL	Totaal ECL
Scenario 1: Neerwaartse markt	Inflatie NL	2,24	1,26	1,66	0,60	379	
	Werkloosheid NL	4,13	5,18	5,18	0,60		
Scenario 2: Neutraal	Inflatie NL	4,50	1,90	2,30	0,30	145	559
	Werkloosheid NL	3,90	4,40	4,40	0,30		
Scenario 3: Opwaartse markt	Inflatie NL	2,68	2,56	2,96	0,10	35	
	Werkloosheid NL	3,76	3,56	3,56	0,10		

31 december 2021		2022	2023	2024	Weging scenario	Gewogen ECL	Totaal ECL
Scenario 1: Neerwaartse markt	Inflatie NL	0,60	0,98	1,43	0,25	346	
	Werkloosheid NL	4,43	5,05	5,67	0,25		
Scenario 2: Neutraal	Inflatie NL	1,05	1,57	2,00	0,50	508	1.043
	Werkloosheid NL	3,96	4,04	4,08	0,50		
Scenario 3: Opwaartse markt	Inflatie NL	1,50	2,14	2,57	0,25	189	
	Werkloosheid NL	3,49	3,04	2,53	0,25		

Analyse 1: gevoeligheid van de ECL bij toepassing van 100% van de afzonderlijke scenario's

Onderstaande tabel geeft de gevoeligheid weer van de expected credit loss indien de afzonderlijke scenario's (neerwaarts, basis en opwaarts) voor 100% zouden worden toegepast op alle exposures per ultimo december 2022. Gezien de beperkte omvang van niet-overheidsgegarandeerde exposures is de gevoeligheid naar de verschillende scenario's beperkt.

Gevoeligheidsanalyse - scenario's (in duizenden euro's) per 31 december 2022	100% Neerwaartse scenario	100% Basis scenario	100% Opwaartse scenario
ECL	632	483	350

Gevoeligheidsanalyse - scenario's (in duizenden euro's) per 31 december 2021	100% Neerwaartse scenario	100% Basis scenario	100% Opwaartse scenario
ECL	1.384	1.026	757

Analyse 2: Alle credit risk scores verslechteren met 1 stap (CRS+1)

In deze analyse is de belangrijkste factor credit risk scores (CRS) in de berekening van de ECL geshift met een verslechtering van plus 1. De impact van deze shift op de ECL is een toename van circa € 5,2 miljoen (2021: € 4,6 miljoen). Daardoor zou de ECL circa € 6 miljoen (2021: € 6 miljoen) bedragen in plaats van het op 31 december 2022 gerapporteerde bedrag van € 559 duizend (2021: € 1.043 duizend).

33 REËLE WAARDE VAN FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Algemeen

De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk van elkaar zijn.

Bij de bepaling van de reële waarde van financiële instrumenten wordt gebruikgemaakt van marktprijzen voor zover het om financiële instrumenten gaat die op een actieve markt worden verhandeld. Voor de meeste financiële instrumenten is een dergelijke marktprijs niet beschikbaar. De reële waarde wordt dan bepaald met behulp van waarderingmodellen. De modellen gaan uit van diverse veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en het tijdstip en de omvang van de verwachte toekomstige kasstromen. Bij de berekening van de reële waarde van opties wordt gebruikgemaakt van algemeen aanvaarde optiewaarderingmodellen.

NWB Bank stelt periodiek vast dat toepassing van de waarderingmodellen leidt tot betrouwbare, reële waarden, die bij het risicoprofiel van de activa en passiva passen. Continu veranderende marktomstandigheden moedigen de bank aan tot regelmatige aanpassing van de waarderingparameters die de input vormen voor de waarderingmodellen.

Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank, Bankiers, Kredieten en vorderingen, Toevertrouwde middelen en Schuldbewijzen

Voor de reële waardebepaling van Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank, Bankiers, Kredieten en vorderingen, Toevertrouwde middelen en Schuldbewijzen wordt een waarderingmodel gehanteerd. Dit model wordt ook gebruikt voor de interne risicorapportages.

Uitgangspunt bij het model is een going concern-benadering waarbij de bank:

1. leningen verstrekt die in principe tot het einde van de looptijd worden aangehouden en
2. de relatief langlopende leningen financiert met gemiddeld genomen korter lopende funding.

De waarderingcurve wordt gebaseerd op de gemiddelde fundingkosten, zijnde swaprente plus opslag. Deze opslag geeft in feite aan wat de extra financieringslasten zijn voor de bank uit hoofde van liquiditeit- en kredietopslagen. Deze extra lasten worden bepaald uitgaande van de funding die op de verslaggevingsdatum uitstaat. De opslag, die uit de berekeningsmethodiek voortvloeit, wordt gehanteerd voor alle relevante looptijden (continue curve). Er wordt van uitgegaan dat de voor de bank geldende opslagen ook representatief zijn voor de niet in de markt observeerbare opslagen voor de kredietnemers van de bank. Een voorziening voor oninbaarheid wordt bepaald op basis van de IFRS 9-methodologie voor expected credit loss.

Rentedragende waardepapieren

De overige rentedragende waardepapieren met beursnotering worden gewaardeerd tegen marktprijzen. Voor de bepaling van de reële waarde van de overige rentedragende waardepapieren tot einde looptijd aangehouden en overige rentedragende waardepapieren zonder beursnotering wordt gebruikgemaakt van hetzelfde model dat wordt gehanteerd voor de kredieten en vorderingen. Een voorziening voor oninbaarheid wordt bepaald op basis van de IFRS 9-methodologie voor expected credit loss.

Derivaten

Voor de waardering van derivaten wordt gebruikgemaakt van algemeen aanvaarde waarderingmodellen, waarbij de meest geëigende waarderingcurven, waaronder de OIS-curve en de €STR-curve, gehanteerd worden. Daarnaast zijn een credit valuation adjustment en een debt valuation adjustment in de waardering opgenomen. De

gehanteerde curven weerspiegelen het prijsniveau waarop de bank swaps afsluit. Het kredietrisico op de afgesloten derivatentransacties wordt grotendeels gemitigeerd door het uitwisselen van collateral.

Overzicht reële waarde van de financiële instrumenten

De volgende tabel geeft inzicht in de geschatte reële waarde van de financiële activa en passiva. Daarbij is de opgelopen rente voor vergelijkingsdoeleinden toegerekend aan de boekwaarde. Een aantal balansposten is niet in de tabel opgenomen, omdat deze niet voldoen aan de definitie van een financieel actief of passief.

(in miljoenen euro's)	Boekwaarde 31-12-2022	Reële waarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021	Reële waarde 31-12-2021
Activa				
Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank	8.617	8.617	10.628	10.628
Bankiers	3.606	3.606	6.421	6.421
Kredieten en vorderingen	51.437	56.738	70.250	74.998
Rentedragende waardepapieren	4.312	4.312	4.760	4.803
Derivaten	5.245	5.245	3.926	3.926
Passiva				
Bankiers	1.651	1.596	12.513	12.507
Toevertrouwde middelen	6.838	6.916	6.300	6.386
Schuldbewijzen	57.991	58.142	65.098	65.899
Achtergestelde schulden	326	325	326	366
Derivaten	4.410	4.410	9.776	9.776

Bepaling reële waarde van de financiële instrumenten

Onderstaande tabel geeft inzicht in de manier waarop de reële waarde wordt bepaald van financiële instrumenten die tegen reële waarde zijn gewaardeerd in de balans.

(in miljoenen euro's)	Waardering op basis van marktprijzen	Waardering op basis van modellen met in de markt beschikbare data	Waardering op basis van modellen met niet in de markt beschikbare data
31 december 2022			
Activa			
Rentedragende waardepapieren	686		
Derivaten		5.245	
Passiva			
Derivaten		4.410	
31 december 2021			
Activa			
Rentedragende waardepapieren	876		
Derivaten		3.926	
Passiva			
Derivaten		9.776	

De waardering van de overige financiële instrumenten, die zijn opgenomen in de toelichting onder reële waarde van de financiële instrumenten, zijn tot stand gekomen op basis van modellen met in de markt beschikbare data.

Financiële derivaten

(in miljoenen euro's)	≤1 jaar	1-5 jaar	>5 jaar	Totaal
2022				
Hoofdsommen rentederivaten	13.930	16.803	113.240	143.973
Hoofdsommen valutaderivaten	11.069	11.543	4.784	27.396
2021				
Hoofdsommen rentederivaten	9.598	24.908	102.464	136.970
Hoofdsommen valutaderivaten	8.963	9.939	5.275	24.177

De totale hoofdsom van de caps en floors bedraagt € 81 miljoen (2021: € 49 miljoen) en van de swaptions € 1.476 miljoen (2021: € 1.811 miljoen). Deze derivaten zijn opgenomen onder de rentederivaten in de bovenstaande tabel.

34 INFORMATIE OVER VERBONDEN PARTIJEN

Als verbonden partijen zijn aangemerkt: de aandeelhouders, de directie en de leden van de raad van commissarissen. Inzake de verplichte vermelding met betrekking tot verbonden partijen is bij NWB Bank geen sprake van bijzonderheden.

Voor een nadere toelichting op de bestuursbezoldigingen wordt verwezen naar de toelichting onder [4](#).

Ultimo 2022 staat voor een bedrag van € 7.795 miljoen aan kredieten uit aan aandeelhouders, verstrekt tegen marktconforme condities (2021: € 7.724 miljoen).

35 RISICOMANAGEMENT

De strategie van de bank stelt hoge eisen aan het risicomanagement en de inrichting en handhaving van een adequate interne beheersing. NWB Bank hanteert een organisatiebrede aanpak voor haar risicobeheersing en de controle daarop. Dit hoofdstuk geeft een verdere inzicht in met name de kwantitatieve aspecten van de verschillende risico's. De indeling volgt de risicotaxonomie zoals besproken in de risicomanagementparagraaf van het directieverslag.

Financiële risico's

Financiële risico's zijn risico's die geassocieerd worden met financiering en die NWB Bank beheert op individueel en/of portefeuilleniveau. De bank probeert het begrip wat betreft blootstelling aan deze risico's en het beheer ervan continu te verbeteren. Financiële risico's zijn onderverdeeld in kredietrisico, renterisico, marktrisico en liquiditeitsrisico.

Kredietrisico

Het totale kredietrisico (inclusief onherroepelijke toezeggingen) uitgedrukt in risicogewogen activa op basis van de standaardbenadering zoals beschreven in de CRR is op de verslagdatum als volgt.

(in miljoenen euro's)		Europa			Noord-Amerika	Rest van de wereld	Totaal	RWA
		NL	EU	Niet-EU				
2022								
Centrale overheden	0%	8.683	-	-	-	-	8.683	-
Regionale overheden	0%	15.878	-	-	-	-	15.878	-
Instellingen met afgeleide overheidstaak	0% -100%	41.910	79	-	-	-	41.989	1.903
Internationale organisaties	0%	-	12	-	-	-	12	-
Ontwikkelingsbanken	0%	-	20	-	-	-	20	-
Bancaire tegenpartijen ¹⁾	0% -50%	799	918	11	288	10	2.026	574
RMBS (NHG) notes ¹⁾	15%	1.992	-	-	-	-	1.992	299
Covered bonds	10%	511	58	-	-	-	569	57
Overige	100%	231	-	-	-	-	231	231
Totaal 2022		70.004	1.087	11	288	10	71.400	3.064
2021								
Centrale overheden	0%	10.693	-	-	-	-	10.693	-
Regionale overheden	0%	19.659	-	-	-	-	19.659	-
Instellingen met afgeleide overheidstaak	0% -100%	56.832	434	-	-	-	57.266	2.089
Internationale organisaties	0%	-	13	-	-	-	13	-
Ontwikkelingsbanken	0%	-	369	-	-	-	369	-
Bancaire tegenpartijen ¹⁾	0% -150%	868	700	6	230	3	1.807	573
RMBS (NHG) notes ¹⁾	15%	1.625	-	-	-	-	1.625	196
Covered bonds	10%	600	-	-	-	-	600	60
Overige	100%	233	-	-	-	-	233	232
Totaal 2021		90.510	1.516	6	230	3	92.265	3.150

1) Op basis van externe rating (External Credit Assessment Institution)

De meeste uitzettingen van NWB Bank vallen in de categorie met een 0%-risicoweging, hetgeen betekent dat het kredietrisico zeer beperkt wordt geacht. De tegenpartijrisico's en eventuele geldmarktuitzettingen bij bancaire tegenpartijen vallen onder de 20%-, 50%- en 100%-wegingscategorie. De portefeuille van RMBS met NHG bestaat uit

senior A-notes onder de 15%- en 20%-wegingscategorie. Voor de kredieten aan umc's geldt een 20%-wegingscategorie. Ten slotte zijn de kredieten aan Nederlandse drinkwaterbedrijven, regionale netwerkbedrijven, duurzame-energieprojecten en PPS-

projecten in de 100%-wegingscategorie opgenomen, waarbij voor de meeste duurzame energie en PPS een 0,75 multiplier wordt toegepast.

De tabel hieronder geeft inzicht in de onderverdeling van de door de bank verstrekte (gestorte) langlopende kredieten.

(in miljoenen euro's)	2022		2021	
	Nominale waarde	Balanswaarde	Nominale waarde	Balanswaarde
Waterschappen	7.699	6.795	7.577	8.788
Gemeenten	5.020	4.655	5.272	6.094
Andere overheden	324	296	356	403
Sociale woningbouw	31.015	33.172	30.586	46.236
Zorginstellingen	1.871	1.775	1.811	2.081
Overig onder garantie van overheden	726	623	691	746
Gemeenschappelijke regelingen	1.010	862	1.049	1.112
Drinkwaterbedrijven	1.134	1.037	936	1.088
Duurzame Energie	909	876	738	733
Publiek-Private Samenwerking	683	579	705	774
Kredietinstellingen	151	143	168	167
Overige	199	200	132	132
Totaal	50.741	51.013	50.021	68.354

In de balanswaarde van de post Kredieten en vorderingen ter grootte van € 51.437 (2021: € 70.249) zijn naast de langlopende kredieten ook kortlopende kredieten, rekening-courantvorderingen en verstrekt onderpand aan niet-financiële tegenpartijen begrepen ter grootte van € 516 (2021: € 2.081).

Bovenstaande klantgroepen zijn voornamelijk overheden en door overheden gegarandeerde financieringen in de sociale woningbouw en zorg. De niet gegarandeerde financieringen zijn begrepen in de posten Publiek-Private Samenwerking, Drinkwaterbedrijven en Duurzame Energie. Zowel gedurende het jaar als op de balansdatum zijn de betalingsachterstanden qua omvang gering, technisch van aard en van zeer korte duur geweest. NWB Bank heeft in 2022 in haar portefeuille notes van RMBS-programma's van twee Nederlandse originators (2021: twee), met als onderpand gesecuritiseerde Nederlandse hypothecaire geldleningen met NHG. Voor deze notes is de bank alleen in de rol van investeerder actief in securitisaties, waarbij ze de risico's gedurende de looptijd monitort en het stellige voornemen heeft om deze RMBS (NHG)-notes tot de verwachte einddatum aan te houden. Als onderdeel daarvan heeft de bank in 2020 een aanvang gemaakt met de investering in groene pass-through NHG RMBS. Met de investering in deze obligaties draagt NWB Bank bij aan de financiering van door de overheid gegarandeerde groene particuliere woninghypotheken. Uit hoofde van de CRR wordt het kredietrisico uitgedrukt in risicogewogen activa op basis van de standaardbenadering voor securitisaties zoals verwoord in artikel 251 van de CRR, waarbij de beschikbare ratings van S&P, Moody's en/of Fitch worden gebruikt als indicatie van het kredietrisico.

De gegevens in onderstaande tabel zijn per einde boekjaar 2022.

Rating	Nominaal bedrag (€ mln)	Verwachte einddatum	Klasse
AAA	1.329	2067	A

De totale marktwaarde-exposure uit hoofde van derivaten op financiële tegenpartijen is ultimo 2022 € 1.009 miljoen (2021: € 835 miljoen). Hiervan is € 876 miljoen afgedekt door onderpand geleverd aan de bank (2021: € 607 miljoen).

De totale marktwaarde-exposure uit hoofde van derivaten van financiële tegenpartijen op de bank bedraagt ultimo 2022 € 3.063 miljoen (2021 € 6.149 miljoen) en hiervan is € 2.880 miljoen (2021: € 5.958 miljoen) afgedekt door onderpand geleverd door de bank.

Onderstaande tabellen geven de nettomarktwaarde van de derivaten weer, inclusief het ontvangen en betaalde onderpand.

(in miljoenen euro's)	Positieve resp. negatieve marktwaarde derivaten	Netting negatieve resp. positieve marktwaarde derivaten	Cash collateral ontvangen resp. geleverd	Nettopositie
31 december 2022				
Activa				
Bancaire tegenpartijen	2.262	-1.254	-876	132
Niet-bancaire tegenpartijen	2.983	-	-2.006	977
Totaal 2022	5.245	-1.254	-2.882	1.109
Passiva				
Bancaire tegenpartijen	-4.408	1.254	2.945	-209
Niet-bancaire tegenpartijen	-2	-	-	-2
Totaal 2022	-4.410	1.254	2.945	-211
31 december 2021				
Activa				
Bancaire tegenpartijen	2.905	-2.069	-593	243
Niet-bancaire tegenpartijen	1.021	-351	-7	663
Totaal 2021	3.926	-2.420	-600	906
Passiva				
Bancaire tegenpartijen	-8.226	2.069	5.958	-199
Niet-bancaire tegenpartijen	-1.550	351	1.077	-122
Totaal 2021	-9.776	2.420	7.035	-321

Renterisico

NWB Bank gebruikt verschillende indicatoren om het renterisico te meten.

Gap-analyse

Hieronder is een rentetypische gap-analyse weergegeven van niet-verdisconteerde kasstromen op basis van de contractuele renteherzieningsdatum of aflossingsdatum indien laatstgenoemde eerder ligt.

(in miljoenen euro's)	Totaal	<3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaar	>5 jaar
31 december 2022					
Activa					
Kredieten en vorderingen	74.239	24.240	3.547	10.598	35.854
Rentedragende waardepapieren	4.368	378	284	1.766	1.940
Derivaten met een vaste rente	-29.327	4.117	-2.384	-4.113	-26.947
Derivaten met een variabele rente	41.284	24.863	16.157	40	224
Totaal activa	90.564	53.598	17.604	8.291	11.071
Passiva					
Bankiers, toevertrouwde middelen en schuldbewijzen	68.381	11.990	6.576	24.562	25.253
Achtergestelde schulden	324	1	8	296	19
Derivaten met een vaste rente	-45.600	-3.636	-6.884	-18.253	-16.827
Derivaten met een variabele rente	63.546	49.632	13.595	108	211
Totaal passiva	86.651	57.987	13.295	6.713	8.656
Totaal activa minus passiva 2022	3.913	-4.389	4.309	1.578	2.415

(in miljoenen euro's)	Totaal	<3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaar	>5 jaar
31 december 2021					
Activa					
Kredieten en vorderingen	99.175	31.107	3.915	11.856	52.297
Rentedragende waardepapieren	4.854	506	475	1.796	2.077
Derivaten met een vaste rente	46.547	2.511	7.592	17.695	18.749
Derivaten met een variabele rente	-38.975	-30.025	-8.902	-82	34
Totaal activa	111.601	4.099	3.080	31.265	73.157
Passiva					
Bankiers, toevertrouwde middelen en schuldbewijzen	84.797	15.678	10.877	24.763	33.479
Achtergestelde schulden	363	1	8	330	24
Derivaten met een vaste rente	39.460	-345	-1.205	4.528	36.482
Derivaten met een variabele rente	-17.422	-8.240	-9.290	-27	135
Totaal passiva	107.198	7.094	390	29.594	70.120
Totaal activa minus passiva 2021	4.403	-2.995	2.690	1.671	3.037

In het licht van brexit heeft NWB Bank aansluiting gezocht bij Eurex Clearing, zodat de bank behalve via LCH ook via Eurex derivaten kan clearen. Dit proces was in gang gezet nog voordat de Europese Commissie eind december 2018 met een no deal contingency action plan kwam, waardoor LCH na de brexit een third party recognition van de European Securities and Markets Authority (ESMA) kan krijgen en dus clearing voorlopig mogelijk blijft via LCH. Deze third party recognition is eind december 2019 voortgezet vanwege het uitstel van brexit. Op 28 september 2020 heeft ESMA onder andere LCH erkend als third country CCP, wat betekent dat clearing via LCH vooralsnog mogelijk blijft. Voor wat betreft de VK-swaptegenpartijen, waar de bank niet centraal geclearde (bilaterale) derivaten mee afsluit of heeft afgesloten, heeft de bank de transitie naar EU-entiteiten van deze instellingen afgerond. De aansluiting bij Eurex en de transitie van VK-swaptegenpartijen naar EU-entiteiten zorgen ervoor dat zowel de clearing van derivaten als het afsluiten van bilaterale derivaten voor NWB Bank niet in gevaar is gekomen door de brexit. Daarnaast heeft de bank actie ondernomen inzake de vervanging van de Inter Bank Offered Rate ofwel IBOR-benchmarkrentes. In 2021 heeft de bank de transitie van Eonia naar €STR afgerond.

DV01

NWB Bank hanteert DV01 (dollar value of a basis point) als belangrijkste renterisicomaatstaf. Deze maatstaf geeft in geldeenheden de prijs of marktwaardeverandering aan als gevolg van één basispunt (0,01%) verandering van de rentecurve. Voor de totale renterisicopositie geldt een stelsel van DV01-limieten dat volgt uit de risk appetite van de bank. Deze limieten zijn gerelateerd aan de strategische renterisicopositie. De rentegevoeligheid van de portefeuille waarop macrohedging wordt toegepast, wordt gemonitord aan de hand van DV01's voor verschillende tijdsintervallen. Voor beheersing van het spreadrisico gerelateerd aan de herfinanciering van de bank geldt een spread-DV01-maatstaf met bijbehorende limiet. Dit is een indicator voor de looptijd mismatch tussen de opgenomen financiering en

de uitgezette leningen. De spread DV01 wordt gekwantificeerd aan de hand van de rentegevoeligheid van alle (langlopende) leningen en financiering en lag eind 2022 binnen de daarvoor gehanteerde limiet.

Earnings at risk

Earnings at risk (EAR) is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van de netto rente-inkomsten (NII) van de bank. EAR berekent de mutatie in de NII van een veronderstelde verandering in de rentetermijnstructuur. Het meest relevante scenario veronderstelt dat alle renten onmiddellijk met 25 basispunten toenemen. In de maand na het peilmoment neemt de rente geleidelijk verder toe, totdat de schok 50 basispunten bedraagt. Men kan hierbij denken aan een onverwachte renteverhoging door de Europese Centrale Bank (ECB), waarna financiële markten ook een tweede renteverhoging een maand later verwachten.

NWB Bank streeft naar een evenwichtige blootstelling van haar balansposities aan korterentetarieven. Dit zijn vooral de eendaags-, driemaands- en zesmaandsrentetarieven. Deze tarieven hebben verschillende gevoeligheden voor de toegepaste renteschokken. Het meest gevoelig is de eendaagsrente. Deze wijzigt dagelijks, waardoor de schok dus binnen een dag in de berekening doorwerkt. De zesmaandsrente zal dat echter maar één keer per zes maanden doen, bij het vaststellen van het nieuwe tarief. Zo zal voor een lening waarvoor het tarief op de peildatum wijzigt pas na zes maanden de schok, i.c. 50 basispunten, doorwerken. Voor een lening die een dag later het tarief wijzigt zal vrijwel direct de oorspronkelijke schok van 25 basispunten doorwerken en pas na zes maanden de volledige schok van 50 basispunten (bp).

De EAR is daardoor gevoelig voor zowel het moment waarop de tarieven voor te betalen en te ontvangen rentetarieven wijzigen. Daarnaast is deze maatstaf gevoelig voor welke tarieven op enig moment wijzigen. NWB Bank hanteert een limiet voor de maximale blootstelling. Ze probeert zo veel mogelijk te betalen en te ontvangen rente op elkaar af te stemmen, maar accepteert afwijkingen binnen die limiet.

Het meest negatieve scenario per eind 2022 en 2021, waarin een plotselinge parallelle verschuiving van de rente van +25 bp plaatsvindt, wordt in onderstaande tabel weergegeven. Na deze verschuiving vindt er een geleidelijke parallelle verschuiving van de rente plaats van +25 bp.

(in miljoenen euro's)	Meest negatieve scenario	Meest negatieve scenario
	2022	2021
Renteschok +25 bp (plotseling) plus renteschok +25 bp (geleidelijk)	-3,8	-5.1

Scenario-analyse

NWB Bank voert scenario-analyses uit om additioneel inzicht te krijgen in het renterisico. Een van deze scenario's is het berekenen van de mutaties in de economische waarde van het eigen vermogen bij een parallelle verschuiving van de rente van -200 basispunten en +200 basispunten. Deze scenario's worden voorgeschreven door de European Banking Authority (EBA) en de bank wordt geacht de toezichthouder te informeren als de uitkomsten groter dan 20% van het eigen vermogen zijn. Voor elke valuta wordt een looptijdafhankelijke post-schokrenteondergrens toegepast. Dit begint met -100 bp bij een onmiddellijke vervaldag. Deze ondergrens wordt verhoogd met 5 bp per jaar en komt uit op 0% voor looptijden van 20 jaar en meer. In onderstaande tabel worden de zes voorgeschreven scenario's per 31 december 2022 en 31 december 2021

weergegeven en het effect op de economische waarde van het eigen vermogen. Voor de eerste twee scenario's wordt ook de impact op net interest income weergegeven.

(in miljoenen euro's)	Verandering van economische waarde van het eigen vermogen		Verandering van de net interest income	
	Current period	Last period	Current period	Last period
1 Parallel up	(190.5)	(273.1)	(3.4)	(8.9)
2 Parallel down	110.1	52.7	3.4	8.9
3 Steepener	(19.8)	(41.4)		
4 Flattener	(11.9)	(13.0)		
5 Short rates up	(68.9)	(96.1)		
6 Short rates down	36.5	32.9		

Marktrisico

Onderstaande tabel geeft de nominale waarden in miljoenen aan in vreemde valuta.

Valuta (in miljoenen)	2022			2021		
	Actief	Passief	Derivaten Totaal	Actief	Passief	Derivaten Totaal
AUD	-	-5.800	5.800	-	-5.566	5.566
CAD	-	-393	393	-	-393	393
CHF	-	-1.575	1.575	-	-1.725	1.725
GBP	-	-3.917	3.917	-	-2.208	2.208
HKD	-	-	-	-	-	-
JPY	-	-67.660	67.660	-	-80.343	80.343
NOK	-	-500	500	-	-500	500
NZD	-	-696	696	-	-446	446
SEK	-	-8.150	8.150	-	-8.450	8.450
USD	-	-13.494	13.494	-	-16.190	16.190
ZAR	-	-230	230	-	-230	230

Liquiditeitsrisico

De onderpandwaarde van het bij DNB ingebrachte beleenbare deel van de portefeuille bedraagt € 15,7 miljard ultimo 2022 (€ 16,6 miljard ultimo 2021). Deze onderpandwaarde was gedurende 2021 verder uitgebreid en tevens gedeeltelijk beklemd door drie deelnames aan de targeted longer-term refinancing operations (TLTRO's), die in 2022 zijn afgelost. Deelname werd ingegeven door de aangepaste, zeer gunstige voorwaarden van het programma. Voor kortlopende financiering doet de bank vooral een beroep op deze CP-markt (commercial paper). De bank heeft een ECP-programma ter grootte van maximaal € 25 miljard en een USCP-programma ter grootte van maximaal \$ 25 miljard. Ze beschikt over de hoogste kortetermijnratings (A-1+/P-1) voor deze twee programma's. Op 31 december 2022 staat in totaal € 5,1 miljard

uit aan commercial paper (2021: € 3,6 miljard). De liquiditeitspositie wordt dagelijks bewaakt. Liquiditeitsbeheer heeft tot doel ervoor te zorgen dat er voldoende middelen beschikbaar zijn om niet alleen voorziene, maar ook onvoorziene financieringsbehoeften te kunnen opvangen. Het management van de bank wordt dagelijks geïnformeerd met een liquiditeitstypische gap-analyse, waarin verschillen tussen te ontvangen en te betalen kasstromen worden weergegeven. Op de liquiditeitspositie is een stelsel van limieten van toepassing.

De balanscategorieën uitgesplitst naar resterende contractuele looptijd, inclusief alle toekomstige niet gediscoteerde rentestromen, inclusief centraal geclarede derivaten en vóór winstverdeling, kunnen als volgt worden weergegeven.

Liquidity coverage ratio

Een van de limieten heeft betrekking op de LCR, een liquiditeitsratio opgenomen in CRD IV/CRR, waarvoor een minimumvereiste geldt van 100%. De LCR meet of er voldoende liquide activa aanwezig zijn ten opzichte van de verplichtingen op de korte termijn. De interne LCR-limiet is hoger dan deze minimumvereiste. De LCR bedraagt per balansdatum 285% (2021: 185%).

Net stable funding ratio

De NSFR toont de verhouding tussen de aanwezige en vereiste stabiele financiering, waarbij onderscheid wordt gemaakt in producten met een korte en lange looptijd en buitenbalansposten.

De NSFR stimuleert het gebruik van langlopende financiering voor lang uitgezette kredieten, oftewel gematchte financiering. Voor de NSFR geldt een minimumvereiste van 100%. Ultimo 2022 voldoet NWB Bank aan deze vereiste met een ratio per balansdatum van 141% (2021: 133%).

(in miljoenen euro's)	Totaal	<3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaar	>5 jaar
31 december 2022					
Activa					
Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank	10.628	10.628	-	-	-
Bankiers	3.625	62	19	85	3.459
Kredieten en vorderingen	76.879	1.442	4.885	17.277	53.275
Rentedragende waardepapieren	4.952	-80	563	1.896	2.573
Immateriële activa	8	-	-	8	-
Materiële vaste activa	6	-	-	2	4
Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-
Derivaten	13.114	410	672	2.798	9.234
Overige activa	54	45	1	-	8
Overlopende activa	-	-	-	-	-
Totaal activa per 31 december 2022	109.266	12.507	6.140	22.066	68.553
Passiva					
Bankiers	4.634	44	48	488	4.054
Toevertrouwde middelen	18.441	98	17	11.207	7.119
Schuldbewijzen	68.657	3.287	10.318	22.744	32.308
Achtergestelde schulden	363	1	8	329	25
Derivaten	25.509	307	1.053	4.143	20.006
Pensioenvoorzieningen	3	-	-	-	3
Voorziening latente vennootschapsbelasting	11	-	-	11	-
Vennootschapsbelasting	7	7	-	-	-
Overige schulden	48	39	9	-	-
Overlopende passiva	6	3	3	-	-
Eigen vermogen	1.995	-	-	-	1.995
Totaal passiva per 31 december 2022	119.674	3.786	11.456	38.922	65.510

(in miljoenen euro's)	Totaal	<3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaar	>5 jaar
31 december 2021					
Activa					
Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank	10.628	10.628	-	-	-
Bankiers	6.424	12	19	85	6.308
Kredieten en vorderingen	76.861	1.433	4.885	17.277	53.266
Rentedragende waardepapieren	4.952	-80	563	1.896	2.573
Immateriële activa	6	-	-	6	-
Materiële vaste activa	4	-	-	2	2
Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-
Derivaten	13.114	410	672	2.798	9.234
Overige activa	24	17	1	-	6
Overlopende activa	-	-	-	-	-
Totaal activa per 31 december 2021	112.013	12.420	6.140	22.064	71.389
Passiva					
Bankiers	4.452	44	48	488	3.872
Toevertrouwde middelen	18.488	98	17	11.207	7.166
Schuldbewijzen	68.657	3.287	10.318	22.744	32.308
Achtergestelde schulden	363	1	8	329	25
Derivaten	25.491	307	1.053	4.125	20.006
Pensioenvoorzieningen	2	-	-	-	2
Voorziening latente vennootschapsbelasting	12	-	-	12	-
Vennootschapsbelasting	31	31	-	-	-
Overige schulden	53	46	7	-	-
Overlopende passiva	6	3	3	-	-
Eigen vermogen	1.902	-	-	-	1.902
Totaal passiva per 31 december 2021	119.457	3.817	11.454	38.905	65.281

Toezicht

Het prudentieel toezicht op de bank valt onder de directe verantwoordelijkheid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB voert het toezicht uit samen met De Nederlandsche Bank (DNB) als nationale bancaire toezichthouder in een zogenoemd Joint Supervisory Team (JST). De intensiteit van het toezicht is de afgelopen jaren toegenomen. Het is van wederzijds belang dat het JST een goed begrip heeft van zowel het specifieke profiel en bedrijfsmodel van de bank als van het risicobeheer. Ook zijn heldere en efficiënte communicatielijnen met de toezichthouder belangrijk.

Jaarlijks vindt het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) plaats en beoordeelt de toezichthouder de risico's van de bank. Het SREP-besluit, dat de bank aan het einde van de procedure van de toezichthouder ontvangt, bevat de belangrijkste zaken die de bank moet bereiken om de geïdentificeerde issues aan te pakken. In 2022 is er een volledig SREP uitgevoerd waarvan de hieruit voortkomende kapitaaleisen verderop zijn weergegeven. Verder heeft de ECB in het kader van haar toezichtstaak afgelopen jaar een on-site-inspectie uitgevoerd naar internal governance and risk management. De bank werkt aan het sluiten van de bevindingen die hieruit zijn voortgekomen. De bevindingen uit de on-site-inspectie naar kredietrisicobeheer die is uitgevoerd in 2021 zijn opgevolgd. Deze opvolging moet nog beoordeeld worden door de interne audit afdeling.

In 2022 heeft NWB Bank deelgenomen aan de Europese sectorbrede stresstest, ditmaal gericht op klimaatrisico's. In 2023 zal de bank wederom deelnemen aan de Europese algehele stresstest.

Elk jaar actualiseert de bank haar herstelplan (recovery plan), mede op basis van de uitkomsten van het jaarlijkse SREP en de aanbevelingen van de ECB. In het herstelplan beschrijft een bank welke maatregelen er genomen kunnen worden om in een financiële crisis overeind te blijven. Een dergelijk plan is voor iedere bank vereist. NWB Bank vindt het belangrijk goed na te denken over de crisismanagementorganisatie en de ter beschikking staande herstelmaatregelen voor extreme omstandigheden.

Naast het Single Supervisory Mechanism (SSM), waarbinnen het prudentieel toezicht op Europese banken wordt geregeld, omvat de oprichting van een bankenunie in Europa ook een tweede en derde pijler. De tweede pijler is het Single Resolution Mechanism (SRM), bestaande uit de Single Resolution Board (SRB) en de nationale resolutie-autoriteiten, inzake het herstel en de afwikkeling van banken. De derde pijler is het Deposit Guarantee Scheme (DGS). Daarin worden regels gesteld voor de garantieverplichting van banken ten behoeve van depositohouders. Van deze twee pijlers is met name de tweede van belang voor NWB Bank. Met de inwerkingtreding van de Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD) in 2015 heeft de bank ook te maken met de SRB, die verantwoordelijk is voor een ordelijk proces rond herstel en een eventuele afwikkeling van een bank. Per bank stelt de SRB een resolutiestrategie vast. Eind 2020 heeft de SRB besloten dat voor NWB Bank een vereenvoudigd verplichtingenplan van toepassing blijft. Dit betekent dat in het geval van onoverkomelijke problemen de resolutie verloopt via de nationale faillissementswetgeving. De SRB heeft in 2022 bevestigd dat dit plan nog steeds van kracht is.

Kapitaaleisen

In tegenstelling tot de ICAAP, waarin alle risicosoorten worden meegenomen, hebben de minimale kapitaaleisen zoals gehanteerd onder de Richtlijn Banken of Capital Requirements Directive betrekking op kredietrisico, marktrisico en operationeel risico. Voor deze drie risicosoorten past de bank verschillende methodes toe.

Kredietrisico

Voor wat betreft het algemene kredietrisico past NWB Bank de standaardmethode toe. Hierbovenop komt het kapitaal-voor-tegenpartijrisico waarvoor de standaardmethode wordt toegepast. Bovenop dit laatste kapitaalbeslag voor het defaultrisico op tegenpartijen komt het kapitaalbeslag uit hoofde van de credit valuation adjustment (CVA). Dit kapitaalbeslag wordt berekend met een standaardformule op basis van onder andere de exposure, rating en gemiddelde looptijd van de derivatenposities met een tegenpartij.

Marktrisico

Bij marktrisico gaat het om de valutarisico's van de bank. Vanwege het strikte beleid van NWB Bank met betrekking tot valutarisico zijn er per saldo geen openstaande valutaposities. Daardoor is het aan te houden kapitaal voor marktrisico nul.

Operationeel risico

Bij de berekening van het toetsingsvermogen voor operationeel risico gebruikt NWB Bank de standaardbenadering. Hierbij wordt 15% van de relevante indicator genomen als uitgangspunt voor het operationeel risico. De relevante indicator is het driejaarsgemiddelde van de som van de jaarlijkse netto-rentebaten en de jaarlijkse netto-niet-rentebaten einde boekjaar.

Berekening Tier 1-ratio per verslagdatum.

(in miljoenen euro's)	2022	2021
Activa		
Eigen vermogen exclusief winst lopend boekjaar	1.852	1.781
Immateriële vaste activa	-8	-6
Prudentiële filters en overige	-9	-12
CET 1-kapitaal	1.835	1.763
Additioneel Tier 1-kapitaal	321	320
Tier 1-kapitaal (A)	2.156	2.083
Gewogen kredietrisico (SA) ¹⁾	3.064	3.150
Kapitaalsbeslag uit hoofde van CVA (SA) ¹⁾	1.335	1.150
Gewogen operationeel risico (SA) ¹⁾	393	342
Risicogewogen activa (B)	4.792	4.642
Tier 1-ratio (A/B)	45%	45%

1) Standardised Approach

Het zichtbare eigen vermogen bedroeg ultimo 2022 € 1.852 miljoen (exclusief winst lopend boekjaar) ten opzichte van ultimo 2021 € 1.781 miljoen (exclusief winst lopend boekjaar). Het CET 1-kapitaal inclusief additioneel Tier 1-kapitaal bedroeg ultimo 2022 € 2.156 miljoen (exclusief winst lopend boekjaar) ten opzichte van ultimo 2021 € 2.083 miljoen (exclusief winst lopend boekjaar). De omvang van de risicogewogen activa van de bank is gestegen van € 4.642 miljoen eind 2021 naar € 4.792 miljoen eind 2022. Deze stijging komt voor een belangrijk deel door een hoger kapitaalbeslag uit hoofde van de prudentieel voorgeschreven credit value adjustment voor derivaten.

De ECB heeft in 2022 weer een regulier Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) uitgevoerd. Hierbij zijn de kapitaalvereisten voor NWB Bank opnieuw beoordeeld. De eis voor de bankspecifieke Pillar 2-kapitaalvereiste is daarbij aangepast van 2% naar

2,25%. De totale SREP-kapitaaleis voor de bank bedraagt 10,25%. Dit is een optelsom van de totale Pillar 1-kapitaalvereiste van 8% en de Pillar 2-kapitaalvereiste van 2,25%. Samen met de vereiste kapitaalconserveringsbuffer van 2,5% en de countercyclische kapitaalbuffer van 0,09% komt de totale kapitaaleis voor de bank uit op 12,59%.

Leverage ratio

Met de finalisering van CRR II is een eis van 3% geïntroduceerd voor de leverage ratio. De CRR II voorziet in bepaalde aanpassingen in de blootstellingen die meegenomen moeten worden in de berekening van de ratio. Voor public development credit institutions zoals NWB Bank geldt dat blootstellingen waarmee publiekesectorinvesteringen gefinancierd worden, uitgesloten mogen worden. De leverage ratio per balansdatum komt inclusief kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank uit op 18,4% (2021: 14,3%) (exclusief resultaat boekjaar).

Additionele informatie over het risicomanagement van NWB Bank is te vinden in de Pillar 3-rapportages op www.nwbbank.com/over-nwb-bank/publicaties. Deze rapportages vormden geen onderdeel van de accountantscontrole.

36 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Op het moment van het opmaken van de jaarrekening is er sprake van onrust op de financiële markten als gevolg van zorgen omtrent de bancaire sector in de VS en Europa. Dit heeft geresulteerd in oplopende credit spreads en daarmee verhoogd tegenpartijrisico op niet volledig door collateral afgedekte derivatenposities met een negatieve ongerealiseerde marktwaardemutatie in het resultaat financiële transacties tot gevolg.

37 VOORGESTELDE WINSTVERDELING

De winst van het boekjaar bedraagt € 143,2 miljoen (2021: € 121,5 miljoen). De directie en de raad van commissarissen hebben de voor dividend beschikbare winst vastgesteld op € 60 miljoen (2021: € 50 miljoen). Dit besluit is genomen met inachtneming van artikel 21 van de statuten.

(in duizenden euro's)	2022	2021
Winst boekjaar	143.230	121.462
Het voorstel tot winstbestemming luidt als volgt:		
Dividend in contanten op aandelen A	879% 51.042	733% 42.535
Dividend in contanten op aandelen B	879% 8.958	733% 7.465
	60.000	50.000
Door de raad van commissarissen goedgekeurde toevoeging aan de overige reserves	83.230	71.462
	143.230	121.462

Het in de jaarrekening 2022 en 2021 over het boekjaar voorgestelde en in de algemene vergadering van aandeelhouders vastgestelde dividend is ten laste van de overige reserves gebracht.

38 DIRECTIE EN RAAD VAN COMMISSARISSEN

Statutaire directie

Lidwin van Velden

Melchior de Bruijne

Ard van Eijl

Frenk van der Vliet

Raad van commissarissen

Joanne Kellermann

Petra van Hoeken

Toon van der Klugt

Frida van den Maagdenberg

Annette Ottolini

Lex van Overmeire

Manfred Schepers

Den Haag, 20 maart 2023

OVERIGE GEGEVENS

5

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de aandeelhouders en de raad van commissarissen van Nederlandse Waterschapsbank N.V.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het jaar geëindigd op 31 december 2022 van Nederlandse Waterschapsbank N.V. (hierna: 'NWB Bank' of 'de vennootschap') te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van NWB Bank per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022;
- de winst-en-verliesrekening over 2022;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van NWB Bank zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

INFORMATIE TER ONDERSTEUNING VAN ONS OORDEEL

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in NWB Bank

NWB Bank is een bank van en voor de Nederlandse publieke sector en verstrekt leningen aan waterschappen, gemeenten en provincies en aan andere publieke instellingen zoals woningbouwcorporaties en zorginstellingen die (indirect) worden gegarandeerd door de Nederlandse Staat. NWB Bank is ook betrokken bij de financiering van publiek-private samenwerking (PPS) en duurzame energieprojecten en door de overheid gesteunde exportfinanciering. Wij hebben in onze controle bijzondere aandacht besteed aan aantal onderwerpen op basis van de activiteiten van NWB Bank en onze risicoanalyse.

Wij beginnen de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten,

om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 19 miljoen (2021: € 19 miljoen)
Toegepaste benchmark	1% van het eigen vermogen
Nadere toelichting	Op basis van onze professionele oordeelsvorming beschouwen wij een benchmark van 1% van het eigen vermogen als meest geschikte basis voor de materialiteit aangezien dit een van de belangrijkste indicatoren is voor de financiële positie voor de gebruikers van de jaarrekening. De materialiteitsbepaling heeft consistent plaatsgevonden met het voorgaande boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 1 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een bank. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit, forensische accountancy en duurzaamheid. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de kredietvoorziening, de waardering van financiële instrumenten, belastingen, hedge accounting, pensioenen, kapitaalvereisten en reële waarde-toelichting.

Onze aandacht voor klimaatrisico's en de energietransitie

Klimaatverandering en de energietransitie bepalen in belangrijke mate de maatschappelijke agenda en leiden tot significante veranderingen voor veel bedrijven

en de samenleving. De directie heeft in het directieverlag, paragraaf 'De duurzame waterbank: resultaten en impact in 2022' en in het hoofdstuk 'Risicomanagement', onderdeel van 'Governance', in paragraaf 'ESG-risico' factoren gerapporteerd die direct en indirect van invloed zijn op de bedrijfsvoering van NWB Bank, en de afweging van de impact van klimaatverandering, waaronder de potentiële impact van klimaat gerelateerde risico's, daarbij rekening houdend met de van toepassing zijnde richtlijnen en aanbevelingen van toezichhouders en regelgevers. Verder heeft de directie toegelicht dat op 14 april 2022 het klimaatactieplan is gepresenteerd waarin de NWB Bank haar ambities en doelstellingen laat zien.

Als onderdeel van onze controle van de jaarrekening, hebben wij geëvalueerd in hoeverre bij schattingen en belangrijke veronderstellingen NWB Bank rekening houdt met klimaatrisico's en de mogelijke effecten van de energietransitie alsmede met de ambities en doelstellingen van het klimaatactieplan. Verder hebben wij het directieverlag gelezen en overwogen of er een inconsistentie van materieel belang is tussen de niet-financiële informatie in de hoofdstukken 'Directieverlag' en 'Risicomanagement' en de jaarrekening.

Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden achten wij dat klimaatrisico's en de energietransitie voor NWB Bank geen materiële impact hebben op schattingen of belangrijke veronderstellingen per 31 december 2022.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van iedere wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude. Bij fraude is het risico

dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in NWB Bank en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop de directie inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van commissarissen toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk 'Risicomanagement', onderdeel van 'Governance', waarin de directie haar (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode NWB Bank, de klokkenluidersregeling NWB Bank en het incidentenregister en de -rapportage. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie in nauwe samenwerking met onze forensische specialisten. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het management interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in de paragraaf 'Belangrijke inschattingen en schattingsonzekerheden' in het hoofdstuk 'Algemene toelichting op de jaarrekening' in de jaarrekening. Ook hebben wij data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties. Dit risico vereiste echter geen significante aandacht in onze controle. Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording.

Zoals beschreven in ons kernpunt van de controle 'Kredietwaardigheid leningenportefeuille en voorziening voor verwachte kredietverliezen', hebben wij vanwege het risico van doorbreken van interne beheersmaatregelen door management bij de bepaling van de kredietvoorziening, specifiek voor de 'staging' en bepaling van de interne credit rating voor niet-gegarandeerde leningen, onder meer de oordeelsvorming en schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van de directie, management, de interne accountantsdienst, juridische zaken, compliance afdeling, personeelszaken, risk afdeling en de raad van commissarissen.

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico's, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening, op basis van onze ervaring in de sector, door afstemming met de directie, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van de interne accountant en compliance afdeling en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van de bevestigingsbrief van de afdeling 'Legal & Corporate Affairs' (interne 'legal letter') en correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Continuïteit' in het hoofdstuk 'Algemene toelichting op de jaarrekening', is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft de directie een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van NWB Bank om haar continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor tenminste de komende

twalf maanden.

Wij hebben de specifieke beoordeling met de directie besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd.

Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van de directie op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of NWB Bank haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, waarbij wij ons ook hebben gericht op de vraag of de vennootschap kan blijven voldoen aan de wettelijke solvabiliteitsvereisten voor een kredietinstelling. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd voor de komende twalf maanden. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een vennootschap haar continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Vanwege het belang van de betrouwbaarheid en continuïteit van de IT-omgeving en de verdere versterking van de IT-omgeving en de IT-organisatie van NWB Bank, hebben wij dit als kernpunt van onze controle toegevoegd.

Kredietwaardigheid leningportefeuille en voorziening voor verwachte kredietverliezen

Risico

Kredieten en vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met een voorziening voor verwachte kredietverliezen ('expected credit loss'). NWB Bank maakt gebruik van de mogelijkheid om, zoals toegestaan onder de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (hierna: 'RJ'), de vereisten voor opname van 'expected credit losses' van IFRS 9 'Financiële instrumenten' (hierna: 'IFRS 9 ECL') toe te passen. De voorziening voor verwachte kredietverliezen vertegenwoordigt de beste schatting van NWB Bank van verwachte verliezen. Op 31 december 2022 bedraagt de post kredieten en vorderingen € 51,4 miljard, na aftrek van een voorziening voor verwachte kredietverliezen van € 0,5 miljoen, zoals toegelicht in noot 11 en 32 in de jaarrekening.

De voorziening voor verwachte kredietverliezen is gebaseerd op parameters en veronderstellingen zoals de kans op wanbetaling, het verlies bij wanbetaling, de toewijzing van kredieten en vorderingen aan 'stages' en het gebruik van scenario's (macro-economische vooruitzichten).

De bepaling van de kredietvoorziening vormt een belangrijk schattingsproces voor de directie. De identificatie van verwachte kredietverliezen is een inherent onzeker proces dat veronderstellingen en factoren bevat, waaronder de financiële toestand van de tegenpartij en verwachte toekomstige kasstromen.

Als onderdeel van onze risicoanalyse hebben we rekening gehouden met het risico dat het management interne beheersingsmaatregelen doorbreekt met betrekking tot de 'staging', in het bijzonder voor de bepaling van interne credit rating voor niet-gegarandeerde leningen. Gezien de inherente complexiteit van de toepassing van IFRS 9 ECL beschouwen we dit als een kernpunt van onze controle.

Onze controleaanpak

Onze controlewerkzaamheden omvatten, onder andere, het evalueren van de geschiktheid van de door NWB Bank toegepaste methode voor het bepalen van de verwachte kredietverliezen inzake kredieten en vorderingen in overeenstemming met de relevante paragrafen van IFRS 9 ECL. Tevens hebben wij beoordeeld of de toegepaste methoden en gehanteerde parameters in de bepaling van de verwachte kredietverliezen passend zijn en consistent zijn toegepast.

Wij hebben inzicht verkregen in het proces van de bepaling van de voorziening van verwachte kredietverliezen, de opzet en de implementatie van interne beheersingsmaatregelen geëvalueerd voor alle processen die relevant zijn voor de berekening van de kredietvoorziening en gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Dit omvatte de toewijzing van activa in stages, model governance, datakwaliteit, meerdere economische scenario's, de gevoeligheidsanalyses en het testen van journaalboekingen.

Met ondersteuning van onze interne modelspecialisten hebben wij het door NWB Bank gehanteerde voorzieningenmodel beoordeeld en geverifieerd of het model adequaat is ontworpen en geïmplementeerd. Wij hebben de voorzieningenniveaus per stage gecontroleerd, rekening houdend met het risicoprofiel van de portefeuille, en kredietrisicobeheer en de macro-economische omgeving.

We hebben de criteria die werden gebruikt om leningen toe te wijzen aan stage 1, 2 of 3 in overeenstemming met IFRS 9 gecontroleerd en een deelwaarneming uitgevoerd op de juiste 'staging'. Wij hebben de gegevens die worden gebruikt in het kredietvoorzieningenmodel getest door aansluitingen met bronsystemen.

Wij hebben het basisscenario en de alternatieve economische scenario's beoordeeld.

Dit omvatte het beoordelen van de wegenen per scenario's, evenals het beoordelen van de gevoeligheid van bepalende factoren in de modelberekeningen alsook de gevoeligheid voor wijzigingen van de interne credit rating.

Ten slotte hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de voorziening voor verwachte kredietverliezen geëvalueerd in overeenstemming met de op grond van de RJ relevante vereisten inzake informatieverschaffing over het kredietrisico van IFRS 7 Financiële instrumenten: informatieverschaffing.

Belangrijke observaties

Op basis van onze uitgevoerde werkzaamheden achten wij de voorziening voor verwachte kredietverliezen aanvaardbaar en de toelichtingen met betrekking tot deze voorziening in alle materiële aspecten in overeenstemming met de relevante vereisten van IFRS 7.

Hedge-accounting

Risico	<p>NWB Bank dekt het grootste deel van haar renterisico's en valutarisico's in relatie tot financiële activa en passiva af. NWB Bank past twee methodes toe van reële waarde hedge accounting: micro- en macro hedge accounting. De toepassing van hedge accounting zorgt voor synchronisatie van de gerapporteerde resultaten voor het hedginginstrument en de afgedekte positie, voor zover de hedge effectief is en formeel vastgelegd. NWB Bank gebruikt derivaten als hedginginstrument en verwerkt deze in de balans tegen reële waarde. Zowel de reële waarde veranderingen in de afgedekte positie gerelateerd aan het afgedekte risico als de reële waarde veranderingen in de derivaten positie worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening in de post financiële transacties, inclusief eventuele ineffectiviteit. Over 2022 rapporteert NWB Bank een hedge accounting ineffectiviteit onder noot 2 resultaat uit financiële transacties van € 1,3 miljoen positief (2021: € 0,2 miljoen negatief).</p> <p>De toegepaste hedge accounting modellen om de effectiviteit van de hedges te bepalen, inclusief de documentatie waaraan de toepassing van hedge accounting is gebonden, is een kernpunt van onze controle, omdat het proces complex is, in hoge mate subjectief en gebaseerd op veronderstellingen.</p>
Onze controleaanpak	<p>Onze controlewerkzaamheden omvatten, onder andere, het evalueren van de geschiktheid en de consistente toepassing van hedge accounting door NWB Bank in overeenstemming met RJ290 Financiële instrumenten, of de gebruikte derivaten in aanmerking komen voor hedge accounting en de geschiktheid van de hedge documentatie.</p> <p>Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot het hedge accounting proces.</p> <p>Als onderdeel van onze controle hebben wij steekproefsgewijs de hedge documentatie beoordeeld en getoetst aan de vereisten van RJ 290.</p> <p>Wij hebben, met ondersteuning van onze hedge accounting specialisten, de effectiviteit van de hedgerelaties en de berekening van de hedge effectiviteit geëvalueerd.</p> <p>Ten slotte hebben wij de toereikendheid van de toelichting in de jaarrekening geëvalueerd in overeenstemming met RJ 290.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de toepassing van hedge accounting en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening in overeenstemming met de relevante vereisten van RJ290.</p>

Reële waardebepaling en gerelateerde toelichtingen inzake financiële instrumenten

Risico	<p>De reële waardebepaling van financiële instrumenten en daaraan gerelateerde waardeveranderingen kunnen subjectief zijn al naargelang er sprake is van modelmatige waarderingen ingegeven door beperkte liquiditeit en beperkte beschikbaarheid van prijzen in de markt. Voor een belangrijk deel heeft NWB Bank financiële instrumenten waarvoor geen prijzen uit een actieve markt beschikbaar zijn, maar waarbij wel gebruik wordt gemaakt van marktdata. Deze worden geclassificeerd als level 2 financiële instrumenten. NWB Bank heeft level 2 financiële activa en financiële verplichtingen ultimo 2022 ter grootte van respectievelijk € 5,2 miljard en 4,4 miljard. (2021: € 3,9 miljard en € 9,8 miljard) zoals toegelicht in noot 33 reële waarde van financiële instrumenten in de jaarrekening.</p> <p>Vanwege de omvang van de financiële instrumenten gewaardeerd tegen reële waarde, de inherente complexiteit en de veronderstellingen van management hebben wij de reële waardebepaling van financiële instrumenten als kernpunt geïdentificeerd.</p>
Onze controleaanpak	<p>Onze controlewerkzaamheden omvatten, onder andere, het evalueren van de geschiktheid van de door NWB Bank toegepaste waarderingsgrondslagen met betrekking tot de waardering tegen reële waarde van financiële instrumenten in overeenstemming met RJ290. Wij hebben verder beoordeeld of de gehanteerde veronderstellingen en methoden voor het bepalen de reële waarde van de financiële instrumenten, inclusief de waardering van het tegenpartijrisico (CVA/DVA) uit hoofde van afgesloten derivatentransacties, passend zijn en consistent zijn toegepast.</p> <p>Wij hebben de opzet en de implementatie de interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot het waarderingsproces geëvalueerd en de werking getoetst. Wij hebben de beoordeling en goedkeuring van aannames en de methodes toegepast bij de modelmatige berekeningen geëvalueerd, evenals de controle op datakwaliteit en aanpassingen van interne modellen.</p> <p>Wij hebben onze waarderingsspecialisten betrokken bij het beoordelen van de aannames en methodes gebruikt bij de berekening van de reële waarden van de financiële instrumenten waarvoor geen actieve markt beschikbaar is, inclusief de waardering van het tegenpartijrisico (CVA/DVA) uit hoofde van afgesloten derivatentransacties. Wij hebben de methodes in de waarderingsmodellen geëvalueerd aan de hand van door de markt geaccepteerde waarderingsrichtlijnen en methodes. Tevens hebben wij de aanvaardbaarheid van de schattingen getoetst aan de hand van tegenpartij waarderingen en op steekproefbasis eigen waarderingen uitgevoerd.</p> <p>Ten slotte hebben wij de toereikendheid van de toelichting ten aanzien van de reële waarde van de financiële instrumenten geëvalueerd in overeenstemming met RJ 290.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering tegen reële waarde van financiële instrumenten per 31 december 2022, met inachtneming van de toepassing van hedge accounting en de toelichtingen met betrekking tot de reële waarde van financiële instrumenten in overeenstemming met de relevante vereisten van RJ290.</p>

Betrouwbaarheid en continuïteit van de IT-omgeving

Risico	<p>De activiteiten en financiële rapportages van NWB Bank zijn afhankelijk van de betrouwbaarheid en continuïteit van de IT-omgeving. Effectieve algemene IT-beheersmaatregelen met betrekking tot wijzigingsbeheer, logische toegangsbeveiliging, infrastructuur en bedrijfsvoering ondersteunen de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking en de werking van de geautomatiseerde beheersmaatregelen.</p> <p>Zoals beschreven in het directieverslag onder het veranderprogramma, wordt de IT-omgeving en de IT-organisatie van NWB Bank verder versterkt. Het risico bestaat dat de algemene IT-beheersingsmaatregelen niet altijd werken zoals bedoeld, waardoor interne beheersingsmaatregelen niet effectief zijn. Daarom hebben wij de betrouwbaarheid en continuïteit van de IT-omgeving geïdentificeerd als kernpunt van onze controle.</p>
Onze controleaanpak	<p>IT-auditspecialisten maken integraal onderdeel uit van het opdrachtteam en beoordelen de betrouwbaarheid en continuïteit van de IT-omgeving voor zover relevant in het kader van de jaarrekeningcontrole. Onze controle is niet namelijk primair gericht op het geven van een oordeel over de continuïteit en de betrouwbaarheid van de IT-omgeving (of onderdelen daarvan). Als onderdeel van onze jaarrekeningcontrole hebben wij de inrichting van de IT-processen geëvalueerd, inclusief cyberbeveiliging, en de werking van algemene IT-beheersmaatregelen getoetst, alsmede applicatiecontroles met betrekking tot dataverwerking, invoer van gegevens en interfaces waar relevant voor de financiële verslaggeving.</p> <p>We hebben aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd op het gebied van toegangsbeheer en functiescheiding voor de gerelateerde systemen. We hebben ook de impact op de interne beheersing geëvalueerd van de veranderingen in IT-omgeving en de IT-organisatie als onderdeel van het veranderprogramma.</p>
Belangrijke observaties	<p>Onze toetsing van de algemene IT-beheersingsmaatregelen en de uitgevoerde gegevensgerichte werkzaamheden hebben voldoende informatie opgeleverd om te kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking die relevant is voor onze controle van de jaarrekening.</p>

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE DOOR WET- OF REGELGEVING GESTELDE VEREISTEN EN ESEF

Benoeming

Wij zijn door de algemene vergadering op 23 april 2015 benoemd als accountant van NWB Bank vanaf de controle van het boekjaar 2016 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten geleverd als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Europees uniform elektronisch verslaggevingsformaat (ESEF)

NWB Bank heeft het jaarverslag opgesteld in ESEF. De vereisten hiervoor zijn vastgelegd in de Gedelegeerde Verordening (EU) 2019/815 met technische reguleringsnormen voor de specificatie van een uniform elektronisch verslagleggingsformaat (hierna: de RTS voor ESEF).

Naar ons oordeel voldoet het jaarverslag, opgesteld in het XHTML-formaat met daarin opgenomen jaarrekening van NWB Bank, in alle van materieel zijnde aspecten aan de RTS voor ESEF.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag, inclusief de jaarrekening, in overeenstemming met de RTS voor ESEF.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel dat het jaarverslag voldoet aan de RTS voor ESEF.

Wij hebben ons onderzoek uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3950N 'Assurance-opdrachten inzake het voldoen aan de criteria voor het opstellen van een digitaal verantwoordingsdocument'. Ons onderzoek bestond onder andere uit:

- het verkrijgen van inzicht in het financiële rapportageproces van NWB Bank, waaronder het opstellen van het jaarverslag in XHTML-formaat.
- het identificeren en inschatten van de risico's dat het jaarverslag niet in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoet aan de RTS voor ESEF en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van verdere assurance-werkzaamheden als basis voor ons oordeel, waaronder het verkrijgen van het jaarverslag in XHTML-formaat en het uitvoeren van validaties om vast te stellen of het jaarverslag voldoet aan de RTS voor ESEF.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsels moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de aandeelhouders het voornemen hebben om NWB Bank te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden

waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of NWB Bank haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van NWB Bank.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van NWB Bank;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing. In dit kader geven wij ook een verklaring aan de auditcommissie van de raad van commissarissen op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 20 maart 2023

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. R. Koekkoek RA

ASSURANCE-RAPPORT VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de aandeelhouders en de raad van commissarissen van de Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Ons oordeel

Wij hebben de, in het jaarverslag opgenomen, niet-financiële informatie van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. (hierna: 'NWB Bank' of 'de vennootschap') te Den Haag over 2022 gecontroleerd. Een controle is gericht op het verkrijgen van redelijke mate van zekerheid.

Daarnaast hebben wij binnen de niet-financiële informatie opgenomen geselecteerde impact indicatoren beoordeeld. Een beoordeling is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid.

De scope van onze assurance-opdracht is beschreven in de sectie 'Onze scope'.

Naar ons oordeel geeft de niet-financiële informatie, in alle van materieel belang zijnde aspecten, een betrouwbare en toereikende weergave van:

- het beleid en de bedrijfsvoering ten aanzien van duurzaamheid; en
- de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied in 2022;

in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie 'Rapportagecriteria'.

Op grond van de door ons uitgevoerde beoordelingswerkzaamheden hebben wij geen reden om te veronderstellen dat de geselecteerde impact indicatoren niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, zijn opgesteld in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie 'Rapportagecriteria'.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle met betrekking tot de niet-financiële informatie en onze beoordeling met betrekking tot de geselecteerde impact indicatoren verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3810N, 'Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen'. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden'.

Wij zijn onafhankelijk van NWB Bank zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). Dit houdt onder meer in dat wij geen activiteiten ondernemen die conflicterend kunnen zijn met onze onafhankelijke assurance-opdracht. Daarnaast hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel en onze conclusie.

Onze scope

De niet-financiële informatie is opgenomen in het hoofdstuk 'Directieverslag', de sectie 'ESG-risico' in het hoofdstuk 'Risicomanagement' en de 'GRI-index' in het jaarverslag.

De geselecteerde impact indicatoren zijn opgenomen in de tabel 'Uitkomsten SDG-Impact kredietverlening' op pagina 200 in het jaarverslag.

Rapportagecriteria

De gehanteerde rapportagecriteria voor het opstellen van de niet-financiële informatie zijn de Sustainability Reporting Standards van het Global Reporting Initiative (GRI Standaarden) en de aanvullend gehanteerde rapportagecriteria zoals toegelicht in:

- de sectie 'Verslaggevingsrichtlijnen niet-financiële informatie' van het jaarverslag
- het document 'Rapport PCAF 2022 NWB Bank' zoals opgenomen op de website van NWB Bank (hierna: het PCAF-rapport 2022)

De niet-financiële informatie is opgesteld in overeenstemming met ("in accordance with") de GRI Standaarden. De gehanteerde GRI Standaarden zijn opgenomen in de GRI Content index zoals toegelicht in het hoofdstuk 'GRI-index'.

De gehanteerde rapportagecriteria voor het opstellen van de geselecteerde impact indicatoren zijn toegelicht in de tabel 'Uitkomsten SDG-impact kredietverlening' zoals opgenomen op pagina 200 in het jaarverslag en het document 'Sustainable Development Goals Impact of NWB Bank's loan portfolio' zoals opgenomen op de website van NWB Bank (hierna: het SDG impact rapport 2022).

Het ontbreken van gevestigde praktijken ter beoordeling en meting van niet-financiële informatie biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid tussen entiteiten onderling en in de tijd beïnvloed worden.

Derhalve dient de niet-financiële informatie gelezen en begrepen te worden samen met de gehanteerde rapportagecriteria.

Beperkingen in de reikwijdte van onze controle en onze beoordeling

In de niet-financiële informatie is toekomstgerichte informatie opgenomen in de vorm van ambities, strategie, plannen, verwachtingen, schattingen en risico-inschattingen. Inherent aan deze toekomstgerichte informatie is dat de werkelijke uitkomsten in

de toekomst onzeker zijn. Wij geven geen zekerheid bij de veronderstellingen en de haalbaarheid van toekomstgerichte informatie in de niet-financiële informatie.

Beperkingen in de reikwijdte van onze controle

In de sectie 'Kerncijfers' zijn de resultaten van de CO₂-emissie equivalenten van de leningenportefeuille gepresenteerd. Bij de gehanteerde berekeningen wordt tevens gebruik gemaakt van verschillende assumpties en bronnen van externe partijen. De gehanteerde bronnen en assumpties zijn toegelicht in het PCAF rapport 2022 zoals opgenomen op de website van NWB Bank. Wij hebben ten aanzien van de inhoud van deze externe bronnen en assumpties geen werkzaamheden verricht, anders dan het beoordelen van de geschiktheid van de assumpties en bronnen van externe partijen die zijn gehanteerd voor de berekening.

Beperkingen in de reikwijdte van onze beoordeling

In de tabel 'Uitkomsten SDG-Impact kredietverlening' zijn de resultaten van de geselecteerde impact indicatoren gepresenteerd. Bij de gehanteerde berekeningen wordt tevens gebruik gemaakt van verschillende assumpties en bronnen van externe partijen. De gehanteerde bronnen en assumpties zijn toegelicht in het SDG impact rapport 2022 zoals opgenomen op de website van NWB Bank. Wij hebben ten aanzien van de inhoud van deze externe bronnen en assumpties geen werkzaamheden verricht, anders dan het beoordelen van de geschiktheid en plausibiliteit van deze externe bronnen en assumpties.

De verwijzingen naar externe bronnen of websites in de niet-financiële informatie maken geen onderdeel uit van de niet-financiële informatie die door ons is gecontroleerd en van de geselecteerde impact indicatoren die door ons zijn beoordeeld. Wij verstrekken derhalve geen zekerheid over deze informatie.

Deze aangelegenheden doen geen afbreuk aan ons oordeel en onze conclusie.

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de niet-financiële informatie en geselecteerde impact indicatoren

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van betrouwbare en toereikende niet-financiële informatie in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie 'Rapportagecriteria', inclusief het identificeren van belanghebbenden en het bepalen van materiële onderwerpen. De directie is tevens verantwoordelijk voor het selecteren en toepassen van deze rapportagecriteria en voor het bepalen dat deze rapportagecriteria toereikend zijn voor de gerechtvaardigde informatiebehoefte van belanghebbenden, rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving. De door de directie gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de niet-financiële informatie en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in de sectie 'Verslaggevingsrichtlijnen niet-financiële informatie' van het jaarverslag.

De directie is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opstellen van de niet-financiële informatie mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het rapportageproces over de niet-financiële informatie van NWB Bank.

Onze verantwoordelijkheden

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een assurance-opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel en de door ons af te geven conclusie.

Onze controle van de niet-financiële informatie is gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate, maar geen

absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Onze beoordeling van de geselecteerde impact indicatoren is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid. De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en variëren in aard en timing van, en zijn ook geringer in omvang, dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een beoordeling is daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij een controle.

Wij passen de 'Nadere voorschriften kwaliteitssystemen' (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving. Een verdere beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij dit assurance-rapport.

Den Haag, 20 maart 2023

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. R.J. Bleijs RA

BIJLAGE BIJ HET ASSURANCE-RAPPORT VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Onze controle en onze beoordeling bestonden onder andere uit:

- het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties en de kenmerken van de vennootschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte rapportagecriteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in de niet-financiële informatie staan. Dit omvat het evalueren van de uitkomsten van de dialoog met belanghebbenden en het evalueren van de redelijkheid van schattingen gemaakt door de directie;
- het aansluiten van de relevante financiële informatie met de jaarrekening;
- het evalueren van de consistentie van de niet-financiële informatie met de informatie in het jaarverslag buiten de scope van onze controle en onze beoordeling;
- het evalueren van de algehele presentatie en inhoud van de niet-financiële informatie;
- het overwegen of de niet-financiële informatie als geheel, inclusief de daarin opgenomen toelichtingen, het beeld weergeeft in relatie tot het doel van de gehanteerde rapportagecriteria.

Onze controle van de niet-financiële informatie bestond onder andere uit:

- het verkrijgen van inzicht in de systemen en processen die ten grondslag liggen aan het verzamelen, rapporteren en consolideren van de niet-financiële informatie, inclusief het verkrijgen van inzicht in de interne beheersingsmaatregelen, voor zover relevant voor onze controle. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- het evalueren van de werkzaamheden uitgevoerd door de interne afdeling en de externe materiedeskundigen van NWB Bank;
- het identificeren en inschatten van de risico's dat de niet-financiële informatie misleidend of onevenwichtig is of afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude. Het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van verdere controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat de niet-financiële informatie misleidend of onevenwichtig is of dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk

Onze beoordeling van de geselecteerde impact indicatoren bestond onder andere uit:

- middels het inwinnen van inlichtingen het op hoofdlijnen inzicht verkrijgen in de interne beheersing, rapporteringsprocessen en informatiesystemen relevant voor het opstellen van de geselecteerde impact indicatoren, zonder assurance-informatie te verkrijgen over de implementatie of de effectieve werking van interne beheersmaatregelen te toetsen;
- het kennis nemen van de werkzaamheden uitgevoerd door de externe materiedeskundige van NWB Bank;
- het identificeren van gebieden in de geselecteerde impact indicatoren met een hoger risico op misleidende of onevenwichtige informatie of afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Het op basis van deze risico-inschatting bepalen en uitvoeren van verdere werkzaamheden gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van de geselecteerde impact indicatoren. Deze werkzaamheden bestonden onder meer uit:
 - het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor, het uitvoeren van interne controles op, en de consolidatie van gegevens in de geselecteerde impact indicatoren;
 - het verkrijgen van assurance-informatie dat de geselecteerde impact indicatoren aansluiten op de onderliggende administraties van de vennootschap;

verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Deze werkzaamheden bestonden onder meer uit:

- het afnemen van interviews met de directie en relevante medewerkers verantwoordelijk voor de duurzaamheidsstrategie, –beleid en prestaties;
- het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor, het uitvoeren van interne controles op, en de consolidatie van gegevens in de niet-financiële informatie;
- het verkrijgen van assurance-informatie dat de niet-financiële informatie aansluit op de onderliggende administraties van de vennootschap;
- het beoordelen van de geschiktheid van de assumpties en bronnen van externe partijen die zijn gehanteerd voor de berekeningen die ten grondslag liggen aan de CO₂-emissie equivalenten van de leningenportefeuille en welke zijn toegelicht in het PCAF rapport 2022;
- het evalueren van relevante interne en externe documentatie, op basis van deelwaarnemingen, om de betrouwbaarheid vast te stellen van de niet-financiële informatie;
- het analytisch evalueren van data en trends.

- het beoordelen van de geschiktheid en plausibiliteit van de assumpties en bronnen van externe partijen die zijn gehanteerd voor de berekeningen die ten grondslag liggen aan de geselecteerde impact indicatoren en welke zijn toegelicht in het SDG impact rapport 2022;
- het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
- het analytisch evalueren van data en trends.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de beoordeling en de controle en over de significante bevindingen die uit onze beoordeling en onze controle naar voren zijn gekomen. Daarnaast communiceren wij over eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing die uit onze controle naar voren zijn gekomen.

STATUTAIRE WINSTBESTEMMINGSREGELING

De statutaire winstbestemmingsregeling is gebaseerd op artikel 21 van de statuten en luidt als volgt.

Artikel 21

1. Winstuitkeringen kunnen slechts plaatshebben voor zover het eigen vermogen van de vennootschap groter is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het geplaatste kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet of de statuten moeten worden aangehouden.
2. De volgens de vastgestelde winst-en-verliesrekening behaalde jaarwinst wordt als volgt aangewend:
 - a. De directie is bevoegd met voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen de winst geheel of gedeeltelijk toe te voegen aan de reserves.
 - b. De na reservering eventueel resterende winst staat ter beschikking van de algemene vergadering.
 - c. Voor zover de algemene vergadering niet besluit tot uitkering van winst over enig boekjaar, wordt deze winst aan de reserves toegevoegd.
3. De algemene vergadering kan uitsluitend op grond van een door de raad van commissarissen goedgekeurd voorstel van de directie besluiten tot uitkering van winst ten laste van een voor uitkering vatbare reserve.
4. Voor zover er winst in de vennootschap is, kan de directie onder goedkeuring van de raad van commissarissen besluiten tot uitkering van een interim-dividend, met inachtneming van het in het eerste en tweede lid bepaalde, blijkens een tussentijdse vermogensopstelling overeenkomstig het bepaalde in artikel 105, vierde lid, van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.
5. De algemene vergadering kan op een door de directie onder goedkeuring van de raad van commissarissen gedaan voorstel besluiten aan de aandeelhouders, ten laste van het hun toekomende deel van de winst, als dividend of interim-dividend andere waarden dan contanten uit te keren.

AANVULLENDE INFORMATIE

6

VERSLAGGEVINGSRICHTLIJNEN NIET-FINANCIËLE INFORMATIE

De niet-financiële informatie is opgenomen in het hoofdstuk 'Directieverslag' en sectie 'GRI-index' van het jaarverslag.

Global Reporting Initiative

NWB Bank rapporteert op een transparante manier over haar activiteiten. We hanteren daarbij de richtlijnen van het **Global Reporting Initiative (GRI)**. Deze rapportage is gebaseerd op de 'standards' van het GRI voor 2022. Het GRI-rapportageniveau komt voor de bank uit op 'in accordance with'. Het Directieverslag is opgesteld op basis van deze standards van het GRI en is geverifieerd door Ernst & Young Accountants LLP; zie het **Assurancerapport (zie pagina 191)**.

NWB Bank heeft voor het GRI gekozen, omdat we een goede internationale vergelijkingsmogelijkheid nastreven met andere instellingen en ook andere banken en staatsdeelnemingen in Nederland dit raamwerk hanteren. Een compleet overzicht van de relevante inhoudscriteria en prestatie-indicatoren (eigen ontwikkelde) is opgenomen in de **GRI-index van de bank (zie pagina 201)**.

Bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit

In 2014 is de EU-richtlijn 2014/95 EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit opgesteld. Deze richtlijn verplicht organisaties meer openheid te geven over niet-financiële informatie, zoals milieu en sociaal beleid en diversiteit aan de top. Deze richtlijn is sinds 1 januari 2017 in twee delen opgenomen in de Nederlandse wet. Het ministerie van Financiën heeft als aandeelhouder gevraagd de niet-financiële informatie op te nemen in het jaarverslag. Op grond van de Nederlandse wet is NWB Bank al wettelijk verplicht om te rapporteren over diversiteit in haar bestuursverslag.

IMVO-convenant bancaire sector

In 2016 heeft de bank het IMVO-convenant (Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) bancaire sector getekend. In december 2019 liep het IMVO-convenant Bancaire Sector officieel ten einde. NWB Bank onderschrijft dat mensenrechten universele waarden zijn en dat zij als onderneming de verantwoordelijkheid heeft deze te respecteren. We zeggen toe om, indien en voor zover relevant, eventuele ongunstige effecten van mensenrechten voor onze klanten en/of medewerkers te verminderen of beter nog, te voorkomen. Gezien de aard van onze kredietportefeuille zijn de risico's voor ons beperkt. Desalniettemin houden we er rekening mee bij het verstrekken van financiering en in de eigen kantoororganisatie. Het mensenrechtenbeleid is te vinden op onze website.

UN Global Compact

NWB Bank onderschrijft de UN Global Compact-principes. Door ondertekening van deze principes hebben wij ons uitgesproken om belangrijke thema's zoals mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anticorruptie mee te wegen in onze bedrijfsprocessen. Daarnaast betekent dit dat we onze belanghebbenden – waar mogelijk en relevant – op de inhoud van deze principes aanspreken. Meer informatie over de invulling van de principes is opgenomen in de ESG Facts en Figures-rapportage op onze **website**.

Klimaatimpact kredietverlening

Algemene principes

Voor de berekening van de klimaatimpact van de kredietverlening passen we PCAF (Partnership for Carbon Accounting Financials) toe. PCAF biedt een raamwerk en geharmoniseerde methodologie die de transparantie en het bewustzijn over broeikasgas-uitstoot (equivalenten) vergroot. Het onderzoeksinstituut Het PON & Telos, dat gelieerd is aan de Tilburg University, heeft ons geholpen bij het toepassen van

de PCAF-methodologie. De toepassing is verwerkt in het 2021 GHG Emissions report of NWB Bank Loan Portfolio. De methodologie in dit document dient als basis voor de berekening.

Datakwaliteit

Een belangrijk element voor de berekening is de kwaliteit van gegevens over de uitstoot van leningen. Voor de berekening gelden de volgende scores. Een nadere toelichting hierover is opgenomen in het methodologiedocument:

	Score
Housing associations	2
Municipalities	4/5
Water authorities	2/3
Healthcare sector	3/5
Drinking water utilities	2/3
Regional governments	4/5
Educational institutions	4

PCAF onderscheidt vijf kwaliteitsniveaus voor de uitstoot:

- Klasse 1 betreft individuele emissiegegevens of actuele energieverbruiksgegevens die onderwerp van audit zijn geweest.
- Klasse 2 betreft niet ge-audite emissiegegevens of andere primaire verbruiksgegevens.
- Klasse 3 betreft gemiddelde gegevens die specifiek zijn voor de sector of vergelijkbare instellingen.
- Klasse 4 zijn benaderde gegevens op basis van regio of land.
- Klasse 5 behelst ruwe schattingen.

Gebruikte methodiek

Het aandeel van de NWB Bank-financieringen in de emissies van een klant of project is berekend door het aandeelpercentage van de bank in de balansomvang van die klant of project te vermenigvuldigen met de totale emissie van broeikasgassen (equivalenten) van die klant. De emissiegegevens zijn onder andere ontleend aan of berekend aan de hand van openbare gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek, de Inspectie leefomgeving en transport, de klimaatmonitor waterschappen en duurzaamheidsrapportages van de gefinancierde instellingen. De berekening van de klimaatimpact voor 2021 is gebaseerd op de leningportefeuille per 31-12-2020 en de berekening voor 2022 is gebaseerd op de leningportefeuille per 31-12-2021. Hiervoor is gekozen omdat de verschuivingen in de portefeuille van jaar op jaar beperkt zijn.

Indien aanpassingen in de methodiek worden doorgevoerd vindt hercalculatie plaats van eerder gerapporteerde cijfers. De nulmeting (2019) wordt opnieuw berekend, evenals het huidige jaar en afgelopen jaar.

Beperkingen

Er zijn nog onvoldoende gegevens beschikbaar van de omvang van de vermeden of tenietgedane emissies als gevolg van projecten die wij hebben gefinancierd. Het was niet mogelijk voor woningcorporaties de Scope 3-emissies te berekenen. Hieronder zouden onder meer de emissies die het gevolg zijn van de bouw (en groot onderhoud) van corporatiebezit moeten vallen. Er zijn geen berekeningen of gegevens beschikbaar op basis waarvan een redelijke schatting kan worden gemaakt van deze emissies.

SDG-impact kredietverlening

Algemene principes

We hebben de Principes van impactrapportage voor financiële instellingen (BFI Methodologie), gebruikt als leidraad voor de rapportage over impact. Het in kaart brengen van de prestatie van onze klanten op deze SDG's is belangrijk voor ons om een aantal redenen. Allereerst stelt het ons in staat de trend op deze prestaties te monitoren over de jaren heen en hierover het gesprek aan te gaan met onze klanten en daarmee de impact van onze financieringen te vergroten. Daarnaast helpt het meten van de prestaties op de verschillende SDG's ons ook met het in kaart brengen van eventuele risico's. Een nadere toelichting hierover is opgenomen in het methodologiedocument.

Uitkomsten SDG-impact kredietverlening

SDG-impact / Impact KPI	Beschrijving	Realisatie
Verbetering waterkwaliteit oppervlaktewater	% oppervlaktewateren-KRW-doelen behaald	0%
Verbetering waterkwaliteit - drinkwater	% meting dat voldoet aan gestelde normen	99,9%
Passend toewijzen sociale huurwoningen	Toewijzingen per jaar binnen inkomensgrenzen	74%
Vergroening daken	% groen dak t.o.v. potentie	1%
Verbetering natuurkwaliteit zoete wateren	Index (intact ecosysteem = 100)	37%
Meer natuur inclusief openbaar groen	Oppervlakte (openbaar) groen uitgesplitst naar tuinen en natuur (niet-agrarisch)	30%

Datakwaliteit

Een belangrijk element voor de berekening is de kwaliteit van gegevens over de impact. Een nadere toelichting hierover is opgenomen in het methodologiedocument. Voor de berekening gelden de volgende vijf kwaliteitsniveaus:

- Klasse 1 betreft individuele gegevens of actuele verbruiksgegevens die onderwerp van controle zijn geweest.
- Klasse 2 betreft niet gecontroleerde gegevens of andere primaire verbruiksgegevens.
- Klasse 3 betreft gemiddelde gegevens die specifiek zijn voor de sector of vergelijkbare instellingen.
- Klasse 4 zijn benaderde gegevens op basis van regio of land.
- Klasse 5 behelst ruwe schattingen.

GRI-INDEX

GRI-RICHTLIJNEN VOOR DUURZAAMHEIDSVERSLAGGEVING

Ref. nr	Omschrijving	Verwijzing
Organisatiemodel		
2-1	Organisatorische details	Bedrijfsinformatie (zie pagina 128)
2-2	Entiteiten die zijn opgenomen in de duurzaamheidsrapportage van de organisatie	Bedrijfsinformatie (zie pagina 128)
2-3	Verslagperiode, frequentie en aanspreekpunt	Colofon (zie pagina 211)
2-4	Herformuleringen van informatie	Kerncijfers (zie pagina 7)
2-5	Externe verificatie	Assurancerapport (zie pagina 191)
2-6	Activiteiten, waardeketen en andere zakelijke relaties	Waardecreatie (zie pagina 25)
2-7	Medewerkers	ESG Facts en Figures
2-8	Medewerkers die geen werknemer zijn	nvt (heeft NWB Bank niet)
2-9	Bestuursstructuur en samenstelling	Corporate governance (zie pagina 103)
2-10	Benoeming en selectie van het hoogste bestuurslichaam	Corporate governance (zie pagina 103)
2-11	Voorzitter van het hoogste bestuurslichaam	Corporate governance (zie pagina 103)
2-12	Rol van het hoogste bestuurslichaam bij het toezicht op het beheer van impact	Verslag van de rvc (zie pagina 89)
2-13	Delegeren van verantwoordelijkheid voor het beheersen van impact	Corporate governance (zie pagina 103)
2-14	Rol van het hoogste bestuurslichaam in duurzaamheidsrapportage	Verslag van de rvc (zie pagina 89) (Supervisory Board Charter)
2-15	Belangenverstrengeling	Corporate governance (zie pagina 103)
2-16	Kritische zorgen communiceren	Corporate governance (zie pagina 103)
2-17	Kennisniveau van hoogste bestuurslichaam	Verslag van de rvc (zie pagina 89)
2-18	Evaluatie van het functioneren van het hoogste bestuurslichaam	Corporate governance (zie pagina 103)
2-19	Beloningsbeleid	Remuneratierapport (zie pagina 98) en Corporate governance (zie pagina 103)
2-20	Proces om beloning vast te stellen	Remuneratierapport (zie pagina 98)
2-21	Jaarlijkse totale vergoedingsratio	Remuneratierapport (zie pagina 98)

Ref. nr	Omschrijving	Verwijzing
2-22	Verklaring over de strategie voor duurzame ontwikkeling	Interview met Lidwin van Velden (zie pagina 14)
2-23	Beleidsstoezeggingen	ESG Facts en Figures
2-24	Beleidsafspraken verankeren	ESG Facts en Figures
2-25	Processen om negatieve effecten te verhelpen	Kansen en risico's (zie pagina 28) (klimaatactieplan)
2-26	Mechanismen voor het inwinnen van advies en het uiten van zorgen	Toekomstgericht bankieren (zie pagina 106)
2-27	Naleving van wet- en regelgeving	Corporate governance (zie pagina 103)
2-28	Lidmaatschap verenigingen	Onze stakeholders (zie pagina 32)
2-29	Benadering van betrokkenheid van belanghebbenden	Onze stakeholders (zie pagina 32)
2-30	Collectieve arbeidsovereenkomsten	Remuneratierapport (zie pagina 98)
Materiele onderwerpen		
3-1	Proces om materiële onderwerpen te bepalen	Materialiteitsanalyse (zie pagina 33)
3-2	Lijst met materiële onderwerpen	Materialiteitsanalyse (zie pagina 33)
3-3	Beheer van materiële onderwerpen	Materialiteitsanalyse (zie pagina 33)
Top 6 materiële onderwerpen		
1	Beschikbaarheid en betaalbaarheid van financiering Eigen indicator: omvang totale kredietverlening 2022	Essentiële speler in de financiering van de Nederlandse publieke sector (zie pagina 50) (NWB Bank 2022 in beeld)
2	Bijdragen aan klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel Eigen indicator: omvang van nieuwe kredietverlening aan duurzame energie-projecten	Verantwoord rendement en maatschappelijke impact (zie pagina 71)
3	Faciliteren/financieren van duurzame energie GRI 305-5: gewaagde doel (reductie van emissies)	Financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland (zie pagina 60)
4	Faciliteren van veilig, schoon en duurzaam oppervlakte- en drinkwater Eigen indicator: omvang nieuwe kredietverlening waterschappen	Bank van en voor de publieke watersector (zie pagina 40)
5	Veilige, stabiele en efficiënte bank Eigen indicator: Financiële ratio's	Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie (zie pagina 66)
6	Klimaatimpact kredietverlening GRI 305-3: CO ₂ -uitstoot kredietportefeuille (scope 3)	Verantwoord rendement en maatschappelijke impact (zie pagina 71)
Eigen indicatoren zijn toegepast voor de onderwerpen 1, 2, 4 en 5 omdat de GRI-disclosures niet passen bij de materiele onderwerpen van de NWB Bank.		

LIJST VAN AANDEELHOUDERS PER 1 JANUARI 2022

	aantal aandelen A à € 115	aantal aandelen B à € 460		aantal aandelen A à € 115	aantal aandelen B à € 460
Waterschap Aa en Maas	627	301	Provincie Noord-Brabant	33	40
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht	281	60	Provincie Noord-Holland	43	60
Waterschap Brabantse Delta	2.016	483	Provincie Utrecht	43	60
Hoogheemraadschap van Delfland	755	60	Provincie Zeeland	15	20
Waterschap De Dommel	533	360	Provincie Zuid-Holland	33	40
Waterschap Drents Overijsselse Delta	2.236	232	Waterschap Rijn en IJssel	5.666	345
Wetterskip Fryslân	3.309	100	Hoogheemraadschap van Rijnland	4.858	289
Waterschap Hollandse Delta	1.893	143	Waterschap Rivierenland	3.968	437
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	4.399	204	Waterschap Scheldestromen	4.380	166
Waterschap Hunze en Aa's	1.915	175	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	610	430
Waterschap Limburg	2.401	299	Staat der Nederlanden	1.208	3.333
Waterschap Noorderzijlvest	1.107	170	Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	224	47
Provincie Drenthe	15	25	Waterschap Vallei en Veluwe	631	88
Provincie Friesland	24	25	Waterschap Vechtstromen	7.158	423
Provincie Gelderland	44	50	Waterschap Zuiderzeeland	42	26
Provincie Limburg	11	20			
				50.478	8.511

BEKENDMAKING VAN NIET-FINANCIËLE INFORMATIE EN INFORMATIE INZAKE DIVERSITEIT (REFERENTIETABEL)

Onderwerpen	Aspect	Toegevoegd ja/nee	Hoofdstuk/ Paginareferentie
Bedrijfsmodel	n.v.t.	Ja	Profiel van de NWB Bank (zie pagina 11)
Relevante sociale en personeels-aangelegenheden (bijv. hr, veiligheid etc.)	Het gevoerde beleid, inclusief due diligence	Ja	Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie (zie pagina 66)
	De resultaten van het gevoerde beleid	Ja	Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie (zie pagina 66)
	De voornaamste risico's van de eigen operaties en binnen de waardeketen	Ja	Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie (zie pagina 66)
	De beheersing van deze risico's	Ja	Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie (zie pagina 66)
	Niet-financiële prestatie-indicatoren	Ja	Duurzame, efficiënte en maatschappelijk betrokken organisatie (zie pagina 66)
Relevante milieu-aangelegenheden (bijv. impact van klimaatverandering)	Het gevoerde beleid, inclusief due diligence	Ja	Verantwoord en maatschappelijk rendement (zie pagina 71)
	De resultaten van het gevoerde beleid	Ja	Verantwoord en maatschappelijk rendement (zie pagina 71)
	De voornaamste risico's van de eigen operaties en binnen de waardeketen	Ja	Verantwoord en maatschappelijk rendement (zie pagina 71)
	De beheersing van deze risico's	Ja	Verantwoord en maatschappelijk rendement (zie pagina 71)
	Niet-financiële prestatie-indicatoren	Ja	Verantwoord en maatschappelijk rendement (zie pagina 71)

Onderwerpen	Aspect	Toegevoegd ja/nee	Hoofdstuk/ Paginareferentie
Relevante onderwerpen met betrekking tot eerbieding van mensenrechten (bijv. werknemersbescherming)	Het gevoerde beleid, inclusief due diligence	Ja	Verlaggevingsrichtlijnen (zie pagina 198)
	De resultaten van het gevoerde beleid	Ja	Verlaggevingsrichtlijnen (zie pagina 198)
	De voornaamste risico's van de eigen operaties en binnen de waardeketen	Ja	Verlaggevingsrichtlijnen
	De beheersing van deze risico's	Ja	Verlaggevingsrichtlijnen (zie pagina 198)
	Niet-financiële prestatie-indicatoren	Ja	Verlaggevingsrichtlijnen (zie pagina 198)
Relevante onderwerpen met betrekking tot bestrijding van corruptie en omkoping	Het gevoerde beleid, inclusief due diligence	Ja	Risicomanagement - Operationeel risico (zie pagina 106)
	De resultaten van het gevoerde beleid	Ja	Risicomanagement - Operationeel risico (zie pagina 106)
	De voornaamste risico's van de eigen operaties en binnen de waardeketen	Ja	Risicomanagement - Operationeel risico (zie pagina 106)
	De beheersing van deze risico's	Ja	Risicomanagement - Operationeel risico (zie pagina 106)
	Niet-financiële prestatie-indicatoren	Ja	Risicomanagement - Operationeel risico (zie pagina 106)
Inzicht in het diversiteitsbeleid (directie en raad van commissarissen)	Het gevoerde beleid	Ja	Corporate Governance (zie pagina 103)
	Diversiteitsdoelen	Ja	Corporate Governance (zie pagina 103)
	Beschrijving van hoe het beleid is geïmplementeerd	Ja	Corporate Governance (zie pagina 103)
	Resultaten van het gevoerde beleid	Ja	Corporate Governance (zie pagina 103)

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Aantrekken van funding middels ESG-obligaties

Optimaal gebruik van de uitgifte van duurzame obligaties (social responsible investing).

SDG Housing Bond

NWB Bank heeft zogenaamde Social Bonds uitgegeven, waarvan de opbrengsten worden aangewend ter financiering van sociale woningbouw. We gebruiken hierbij de ICMA's Social Bond Guidance.

Beschikbaarheid en betaalbaarheid van financiering

Zorgdragen voor zo goedkoop mogelijke financiering voor onze (nieuwe) klanten teneinde de lasten voor de burger zo laag mogelijk te houden.

Bijdragen aan klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteitherstel

Verstrekken van passende en zo goedkoop mogelijk financiering die bijdraagt aan klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en herstel van biodiversiteit, en het entameren van de dialoog daarover.

Biodiversiteit

Biodiversiteit of biologische diversiteit is een graad van verscheidenheid aan levensvormen binnen een gegeven ecosysteem, bioom of een gehele planeet. De biodiversiteit wordt vaak gebruikt als een indicator voor de gezondheid van een ecosysteem.

CET 1-kapitaalratio

Het kernkapitaal van de bank, uitgedrukt als percentage van het totaal van de risicoposten.

Circulaire economie

Een economisch systeem dat bedoeld is om herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren; anders dan in het huidige lineaire systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd.

Cost/income ratio

Bedrijfslasten (exclusief bankenbelasting, resolutieheffing en expected credit loss) ten opzichte van de operationele baten.

Datalek

Toegang tot of vernietiging, wijziging of vrijkomen van persoonsgegevens bij een organisatie zonder dat dit de bedoeling is van deze organisatie, of zonder dat dit wettelijk is toegestaan.

Dividend pay-out ratio

Dividenduitkering ten opzichte van de netto-winst.

Duurzame-energieprojecten

Duurzame-energieprojecten gaan over energie uit natuurlijke bronnen: zon, wind, bodem en water. Het groenfonds is ook aangemerkt als duurzaam-energieproject.

Equator Principles

Een kader voor risicobeheer bij projectfinanciering, vastgesteld door financiële instellingen, dat wordt gebruikt bij het vaststellen, beoordelen en beheren van sociale en milieurisico's bij de financiering van projecten.

Faciliteren van veilig, schoon en duurzaam oppervlakte- en drinkwater

Voorzien in de financieringsbehoefte van de waterschappen en drinkwaterbedrijven, door passende financiering te verstrekken tegen gunstige voorwaarden en het bevorderen van innovatie in de publieke watersector.

Global Reporting Initiative (GRI)

GRI is een internationale onafhankelijke organisatie die organisaties helpt te communiceren over de invloed van de handel op kritieke duurzaamheidsonderwerpen, zoals klimaatverandering, mensenrechten, corruptie, etc.

Green Bonds

NWB Bank heeft zogenaamde waterbonds uitgegeven, waarvan de opbrengsten worden aangewend ter financiering van de 'groene' activiteiten van de waterschappen. NWB Bank gebruikt hierbij de Green Bond Principles, die in de markt de toonaangevende standaard zijn bij de uitgifte van dergelijke obligaties.

IMVO-convenant

Een convenant met afspraken van banken in Nederland over het aanpakken en voorkomen van mensenrechtenschendingen gerelateerd aan de ondernemingsfinanciering en de projectfinanciering van banken en hun zakelijke partners.

Klachtenprocedure

NWB Bank biedt stakeholders de mogelijkheid een klacht in te dienen via een klachtenprocedure. Deze procedure staat vermeld op de website.

Klimaatadaptatie en -mitigatie

Klimaatverandering kan grote gevolgen hebben. Om die gevolgen het hoofd te bieden, kan worden gekozen voor het aanpassen aan die gevolgen (adapteren) en voor het beperken van de klimaatverandering (mitigeren).

Klimaatneutraal

Alle activiteiten van een onderneming mogen per saldo geen negatieve impact hebben op het klimaat en dus niet bijdragen aan klimaatverandering.

Liquidity coverage ratio

De liquidity coverage ratio (LCR) is een indicator die inzichtelijk maakt of voldoende liquide activa aanwezig zijn om een 30-daagsstress-scenario op te vangen.

Leverage ratio (gecorrigeerd voor promotional assets)

De verhouding tussen het Tier 1-vermogen en het (gecorrigeerde) balanstotaal van de bank. De promotional assets worden uit het balanstotaal gehaald.

Leverage ratio (niet gecorrigeerd voor promotional assets)

De verhouding tussen het Tier 1-vermogen en het (gecorrigeerde) balanstotaal van de bank. De promotional assets worden niet uit het balanstotaal gehaald.

Managementbenadering

Dit is een rapportage-item binnen het GRI-raamwerk en moet lezers informatie bieden over de strategie en het management van NWB Bank. Ook moet de managementbenadering context geven ten aanzien van de gerapporteerde performancedoelstellingen, minimale randvoorwaarden en trends in de MVO-prestaties.

Net stable funding ratio

De net stable funding ratio (NSFR) heeft als doel vast te stellen in welke mate langerlopende activa met stabielere vormen van funding worden gefinancierd.

NWB Fonds

Het NWB Fonds biedt waterschappen financiële middelen, zodat zij vanuit hun kerntaken en kernwaarden een bijdrage kunnen leveren aan oplossingen voor de mondiale watervraagstukken.

Platform Carbon Accounting Financials

Het Platform Carbon Accounting Financials (PCAF) heeft een meetmethode ontwikkeld waarmee de CO₂-impact van beleggingen en financieringen zichtbaar wordt.

Plot Materiële Onderwerpen

Een overzicht van de materiële onderwerpen waarbij deze beoordeeld worden naar enerzijds het belang voor het bedrijf (NWB Bank) zelf, en anderzijds het belang voor haar stakeholders.

Productgoedkeuringsproces

Dit proces wordt door de bank ter besluitvorming uitgevoerd om een bepaald product voor eigen rekening en risico of ten behoeve van haar klanten te produceren of te distribueren. Alle nieuwe producten doorlopen dit proces.

Promotional loan

Lening ter bevordering van de beleidsdoelstellingen van de centrale overheid, regionale overheid of lokale overheid van een lidstaat van de Europese Unie direct of via een intermediaire kredietinstelling op een niet-concurrerende, non-profitbasis; een

lening die is verstrekt door een publiekrechtelijke ontwikkelingskredietinstelling of door een entiteit die door de centrale overheid, regionale overheid of lokale overheid van een lidstaat is opgezet.

Richtlijnen GRI

Rapportagerichtlijnen van het Global Reporting Initiative voor rapportage van organisaties over hun materiële onderwerpen met bijbehorende milieu-, sociale en economische effecten.

SDE+

De Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie (SDE, later SDE+, vanaf 2020 SDE++) is een ministeriële regeling om de productie van schone en duurzame energie te stimuleren.

Stakeholderdialoog

In het kader van MVO beschouwt de bank als stakeholders alle personen en organisaties met wie zij samenwerkt, of die belang hechten aan de maatschappelijke rol die zij als promotional bank vervult. Tot deze stakeholders rekent de bank in ieder geval haar aandeelhouders, klanten, investeerders, medewerkers, toezichthouders en de overheid.

Sustainable Development Goals

SDG's zijn in 2015 gelanceerde doelen, opgesteld door de Verenigde Naties en bedoeld als een nieuw, richtinggevend denkkader voor duurzame ontwikkeling.

NWB Bank en de andere Nederlandse banken willen een actieve rol spelen in de verduurzaming van de economie en daarvoor zullen de SDG's een zeer voornaam referentiekader zijn.

Tier 1-kapitaalratio

Het kernkapitaal inclusief Additional Tier-1 kapitaal van de bank, uitgedrukt als percentage van het totaal van de risicoposten.

Transparantie

Transparantie is de mate van openheid, zichtbaarheid en toegankelijkheid van NWB Bank naar haar stakeholders met betrekking tot de relevante aspecten van haar organisatie en de bijbehorende bedrijfsactiviteiten.

UN Global Compact

Een initiatief van de Verenigde Naties dat relevant is voor ondernemingen die op een maatschappelijk verantwoorde manier willen opereren en rapporteren. Het bestaat uit tien principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en anti-corruptie.

Veilige, stabiele en efficiënte bank

We richten ons op behoud van het hoogwaardig risicoprofiel, een sterke kapitalisatie en efficiënte organisatie van de bank om op die manier onze strategie zo goed mogelijk ten uitvoer te brengen.

AFKORTINGENLIJST

Afkorting	Omschrijving	Afkorting	Omschrijving	Afkorting	Omschrijving
ac	auditcommissie	CPB	Centraal Planbureau	ESMA	European Securities and Markets Authority
AFM	Autoriteit Financiële Markten	CRD	Capital Requirements Directive	€STR	Euro short-term rate
ALCO	Asset & Liability Committee	CRM	customer relationship management	EU	Europese Unie
AO/IC	administratieve organisatie en interne controle	CRO	chief risk officer	ExCo	Executive Committee
AUD	Australische dollar	CRR	Capital Requirements Regulation	EY	Ernst & Young
AUMC	Amsterdam Universitair Medische Centra	CRS	credit risk score	FSB	Financial Stability Board
ava	algemene vergadering van aandeelhouders	CSA	Credit Support Annex	fte	full-time equivalent
AZM	academisch ziekenhuis Maastricht	CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive	FX	foreign exchange
	buitengewone algemene vergadering van aandeelhouders	CSRBB	credit spread risk in the banking book	GDDZ	Green Deal Duurzame Zorg
bava		CVA	credit valuation adjustment	GAAP	generally accepted accounting principles
BFI	bijzondere financiële instelling	DAEB	Diensten van Algemeen Economisch Belang	GBP	Britse pond
BIS	Bank for International Settlements	DGS	Deposit Guarantee Scheme	GHG	Greenhouse Gas
bp	basispunt	DNB	De Nederlandsche Bank	GJ	gigajoule
BRRD	Bank Recovery and Resolution Directive	DV01	Dollar Value of one basis point	GR	gemeenschappelijke regeling
btw	belasting toegevoegde waarde	DVA	debit valuation adjustment	GRI	Global Reporting Initiative
BW	burgerlijk wetboek	EAD	exposure at default	GWh	gigawattuur
CAD	Canadese dollar	EAPB	European Association of Public Banks	HICP	harmonised index of consumer prices
cao	collectieve arbeidsovereenkomst	EAR	earnings at risk	HKD	Hong Kong dollar
CCO	chief commercial officer	EBA	European Banking Authority	hr	Human Resources
CCP	central counterparty	ECB	Europese Centrale Bank	IAD	Internal Audit Department
CDD	customer due diligence	ECL	expected credit loss	IBOR	InterBank Offered Rate
CET1	common equity tier 1 (kapitaalbuffer)	ECP	Euro commercial paper	ic	intensive care
CHF	Zwitserse frank	EIB	Europese Investeringsbank	ICAAP	Internal Capital Adequacy Assessment Process
CO2e	koolstofdioxide-equivalent	Eonia	Euro OverNight Index Average	ict	informatie- en communicatietechnologie
COP	Conference of the Parties of the UNFCCC		Europees uniform	IFRS	international financial reporting standards
COVID-19	Corona virus disease-2019	ESEF	elektronisch verslaggevingsformaat		Internal Liquidity Adequacy Assessment Process
CP	commercial paper	ESG	environmental, social and governance	ILAAP	

Afkorting	Omschrijving	Afkorting	Omschrijving	Afkorting	Omschrijving
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport	NII	net interest income	SREP	Supervisory Review and Evaluation Process
imug	Institut für Markt Umwelt Gesellschaft	NL	Nederland	SRM	Single Resolution Mechanism
IMVO	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	OIS	overnight index swaps	SSA	Sovereigns, Supranationals and Agencies
IRRBB	Interest Rate Risk in the Banking Book	ok	operatiekamer	SSM	single supervisory mechanism
ISDA	International Swaps and Derivatives Association	PPI	premiepensioeninstelling	SVP	Stadsverwarming Purmerend
ISO	International Organization for Standardization	PPS	publiek-private samenwerking		Task Force on Climate-related Financial Disclosures
ISS	Institutional Shareholder Services	pr	public relations	TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures
IT	informatietechnologie	QE	quantitative easing	TJ	tera-joule
JPY	Japanezen yen	rbc	remuneratie- en benoemingscommissie	TLTRO	targeted longer-term refinancing operation
JST	Joint Supervisory Team	rc	risicocommissie	umc	universitair medisch centrum
KIWI	Kennismaking en Introductieprogramma Waterschappen	RCSA	risk control self assessment	UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
KPI	key performance indicator	RBG	Regionale Belastinggroep	UN	United Nations
KRW	Kaderrichtlijn Water	RFT	resultaat financiële transacties	USCP	US commercial paper
KVK	Kamer van Koophandel	RI&E	Risico Inventarisatie en Evaluatie	USD	Amerikaanse dollar
LCR	Liquidity Coverage Ratio	RJ	Richtlijnen voor de jaarverslaggeving	UTP	unlikely to pay
LCRE	low credit risk exemption	RMBS	Residential Mortgage-Backed Securities		Verordening gedrags- en beroepsregels accountants
LGD	Loss given default	RTS	regulatory technical standards	VGBA	Verenigd Koninkrijk
LMA	Loan Market Association	rvc	raad van commissarissen	VK	Verenigd Koninkrijk
LUMC	Leids Universitair Medisch Centrum	RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	vpb	vennootschapsbelasting
MIS	managementinformatiesysteem	SBTi	Science Based Targets initiative	WACC	weighted average cost of capital
MSCI	Morgan Stanley Capital International	SDE	Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie	WEC	Werelderfgoedcentrum Waddenzee
MVO	maatschappelijk verantwoord ondernemen	SDG	Sustainable Development Goal	Waddenzee	Waddenzee
	Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants	SEK	Zweedse kroon	W&V	winst-en-verlies
NBA	Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut	SICR	significant increase in credit risk	WFZ	Waarborgfonds voor de Zorgsector
NEN	Normalisatie Instituut	SIRA	systematische integriteitsanalyse	WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
NFRC	Non-Financial Risk Committee	SLL	sustainability linked loan	ZAR	Zuid-Afrikaanse rand
NFRD	Non-Financial Reporting Directive	SRB	Single Resolution Board		
		SPP	strategische personeelsplanning		

COLOFON

Redactie, productie en vormgeving

NWB Bank

Het Nederlands Tekstbureau

CF Report

Report Company

Fotografie

Portretten directie en rvc - Martijn Beekman

Foto van Waterschap Zuiderzeeland **(zie pagina 44)**

Foto van Vitens **(zie pagina 46)**

Foto van Ymere **(zie pagina 56)**

Foto van UMCG **(zie pagina 58)**

Foto van Stadsverwarming Purmerend **(zie pagina 62)**

Foto van Werelderfgoedcentrum Waddenzee **(zie pagina 64)**

Foto van Ymere **(zie pagina 81)**

Vragen en opmerkingen

In geval van vragen en/of opmerkingen over dit jaarverslag verzoeken wij u contact op te nemen via het volgende e-mailadres: persinfo@nwbbank.com.

© 2023 | Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Jaarverslag 2022

Met energie ♦ vooruit

Focus op uitvoering van de energietransitie

Inhoudsopgave

VOORWOORD RAAD VAN BESTUUR	4
HIGHLIGHTS	7
2022 IN CIJFERS	10
WIJ ZIJN ENEXIS	11
Onze rol in de energieketen	12
Onze strategie	13
Onze organisatie	15
Onze kernwaarden	16
Hoe we waarde toevoegen	17
Ons waardecreatiemodel	19
De samenhang tussen strategie, kansen en risico's	20
Onze bijdrage aan de Sustainable Development Goals	22
We meten onze impact	23
Onze doelstellingen en prestaties	26
TRANSPORTSCHAARSTE	28
CONGESTIEMANAGEMENT	30
EFFICIËNTER BENUTTEN VAN HET NET	32
FOCUS OP UITVOERING VAN DE ENERGIETRANSITIE	34
Iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet	35
Veilige netten waar iedereen op kan vertrouwen	37
Klanttevredenheid centraal in onze dienstverlening	38
Verduurzaming van onze energievoorziening	41
VEILIG WERKEN EN ELKAAR VERSTERKEN	47
Veilige en gezonde werkomstandigheden	48
Investeren in werk, vakmanschap en persoonlijke ontwikkeling	50
DUURZAAM WERKEN AAN BLIJVENDE IMPACT	53
Zorgdragen voor een goed werkende energiemarkt	54
Steeds slimmer werken	56
Kennis en visie delen voor beleidsontwikkeling	57
De proactieve borging van digitale veiligheid	58
Verduurzaming van onze organisatie	59
FINANCIËEL SOLIDE BLIJVEN	63
GOVERNANCE EN RISICOMANAGEMENT	74
Corporate governance	75
Interview raad van commissarissen	78
Verslag raad van commissarissen	80
Risicobeheersing	85
Medezeggenschap in 2022	92

Bestuursverklaring	93
Personalia raad van bestuur	94
Personalia raad van commissarissen	95
JAARREKENING	97
GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2022	98
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening	98
Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat	99
Geconsolideerde balans	100
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	101
Geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen	102
TOELICHTINGEN OP DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING	103
1. Algemene informatie	103
2. Grondslagen voor de financiële verslaggeving	103
2.1 Algemeen	103
2.2 Wijzigingen in IFRS	103
2.3 Schattingswijziging	104
2.4 Grondslagen voor de consolidatie	104
2.5 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	105
3. Segmentatie	110
4. Acquisities en verkopen	112
5. Oorlog in Oekraïne	112
NOTEN BIJ DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING	113
1. Netto-omzet	113
2. Kosten van transportdiensten en van distributieverliezen	115
3. Overige bedrijfsopbrengsten	115
4. Personeelskosten	115
5. Afschrijvingen en buitengebruikstellingen	116
6. Kosten uitbesteed werk, materialen en andere externe kosten	117
7. Overige bedrijfskosten	118
8. Geactiveerde kosten eigen productie	118
9. Financiële baten en lasten	118
10. Incidentele posten	119
11. Belastingen	119
12. Materiële vaste activa	121
13. Immateriële vaste activa	122
14. Gebruiksrecht activa	126
15. Overige financiële vaste activa	127
16. Voorraden	128
17. Vorderingen	129
18. Overige financiële activa (kortlopend)	129
19. Liquide middelen	130
20. Activa aangehouden voor verkoop	130
21. Eigen vermogen	131
22. Rentedragende verplichtingen (langlopend)	131
23. Voorzieningen	133
24. Vooruitontvangen bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen	134
25. Latente belastingen	135
26. Overige langlopende verplichtingen	135

27. Handelsschulden en overige te betalen posten	135
28. Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	136
29. Winstbelasting	136
30. Toelichting op kasstroomoverzicht	136
31. Financieringsbeleid en risico's financiële instrumenten	138
32. Informatie verbonden partijen	143
33. Niet uit de balans blijvende verplichtingen en activa	143
34. Beloning bestuur en toezicht	144
35. Gebeurtenissen na balansdatum	146
ENKELVOUDIGE JAARREKENING 2022	147
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening	147
Enkelvoudige balans	148
TOELICHTINGEN OP DE ENKELVOUDIGE JAARREKENING	149
Grondslagen voor de financiële verslaggeving	149
NOTEN BIJ DE ENKELVOUDIGE JAARREKENING	150
36. Resultaat deelnemingen in groepsmaatschappijen	150
37. Overige bedrijfskosten	150
38. Financiële baten en lasten	150
39. Belastingen	151
40. Deelnemingen in groepsmaatschappijen	151
41. Overige financiële vaste activa	152
42. Vorderingen	153
43. Overige financiële activa (kortlopend)	153
44. Liquide middelen	153
45. Eigen vermogen	153
46. Latente belastingen	153
47. Rentedragende verplichtingen (langlopend)	154
48. Handelsschulden en overige te betalen posten	155
49. Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	155
50. Winstbelasting	155
51. Informatie verbonden partijen	155
52. Beloning bestuur en toezicht	156
53. Deelnemingen en joint arrangements	156
54. Winstbestemming	158
55. Gebeurtenissen na balansdatum	158
VERKLARING VAN DE ACCOUNTANT	159
AANVULLENDE INFORMATIE	171
Over dit verslag	172
Statutaire regeling ten aanzien van de winstbestemming	182
Feiten en cijfers	183
Benchmarks	190
GRI-index	192
EU-bekendmaking niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit	209
Begrippenlijst	211
Colofon	215

Voorwoord raad van bestuur

MET ENERGIE VOORUIT

2022 was een historisch jaar voor zowel Enexis als onze klanten. Veel ontwikkelingen waarmee we te maken kregen, deden zich niet eerder voor. Klanten zagen de prijzen voor energie bijvoorbeeld oplopen tot niveaus die niemand in Nederland zich had kunnen voorstellen. Steeds meer huishoudens in Nederland hebben te maken met energiearmoede: als gevolg van de stijgende prijzen kan een deel van onze klanten de energierekening moeilijker betalen. Deze hoge prijzen zijn voor veel huishoudens en bedrijven ook een extra stimulans om woningen, fabrieken en vervoer te verduurzamen. Het aantal huishoudens met zonnepanelen in ons verzorgingsgebied is toegenomen van 663.000 naar maar liefst bijna 850.000. Daarnaast hebben we een recordbedrag uitgegeven aan onze energienetten: € 1.027 miljoen. De nettowinst uit gewone bedrijfsvoering over 2022 bedraagt € 187 miljoen. Dankzij de verkoop van Fudura B.V. komt de nettowinst over 2022 uit op € 1.300 miljoen. Dit eenmalige verkoopresultaat laten we voor het overgrote deel ten goede komen aan de energietransitie.

De overstap naar duurzame energie hadden we voorzien. In onze nieuwe strategie, die we begin 2022 hebben gepresenteerd, schreven we al hoe we onze energienetten voorbereiden op de overgang naar een CO₂-neutrale samenleving. Zo hebben we het afgelopen jaar meer dan ooit geïnvesteerd in de uitbreiding en verzwaring van onze netten en hebben we de transportcapaciteit uitgebreid met 1.180 megawatt, een toename van ruim 10 procent van onze totale netcapaciteit ten opzichte van 2021.

De oorlog in Oekraïne zorgt voor een extra versnelling van de energietransitie. In het afgelopen jaar hebben we te maken gekregen met zo veel vraag naar en aanbod van elektriciteit dat onze netten het op een aantal plekken niet meer aan konden. Ook netbeheerders in andere regio's en TenneT, de landelijke netbeheerder, kampen met schaarse capaciteit. Het gevolg is dat we aanvragen van klanten voor bijvoorbeeld verzwaring van hun elektriciteitsaansluiting minder snel kunnen behandelen dan we willen. Veel klanten zijn terecht gekomen in een wachtrij. We kunnen ons hun frustraties goed voorstellen. Frustraties die we trouwens zelf ook voelen, want we willen klanten juist alle ruimte bieden om over te stappen op duurzame energie. We zijn echter terecht gekomen in een nieuwe realiteit en realiseren ons dat we dit probleem niet op de korte termijn kunnen oplossen. De vraag naar elektriciteit blijft de komende jaren structureel groter dan wij kunnen bijbouwen. Dit stelt ons en helaas ook onze klanten voor grote uitdagingen. Langere wachttijden zijn de komende jaren het nieuwe normaal.

We zetten samen met onze medewerkers alles op alles om zoveel mogelijk capaciteit bij te bouwen, zodat we klanten sneller kunnen aansluiten. Dat we daarbij te maken hebben met een zeer krappe arbeidsmarkt voor technici en ICT'ers maakt onze opdracht nóg uitdagender. In 2022 mochten we circa 500 nieuwe medewerkers verwelkomen. Het aantrekken én behouden van technisch gekwalificeerde medewerkers blijft een belangrijke voorwaarde om onze ambities mogelijk te kunnen maken.

Ondanks al deze uitdagingen gaan we als raad van bestuur 2023 optimistisch in.

WE HEBBEN ONZE FINANCIËLE POSITIE VERDER VERSTERKT

De ontwikkelingen in 2022 hebben ons vertrouwen versterkt dat we met onze nieuwe strategie de juiste weg zijn ingeslagen. Het kernwoord van die strategie is focus. En focus is alleen maar belangrijker geworden. We hebben bij Enexis alle aandacht nodig voor onze voornaamste taken: zorgen voor een veilige, betrouwbare en betaalbare energievoorziening, klanten tijdig aansluiten en meebouwen aan het energiesysteem van de toekomst.

Deze focus heeft ons in 2022 gebracht tot de verkoop van ons dochterbedrijf Fudura. Fudura richt zich op energiemangement voor de zakelijke markt, een specialisme dat minder goed aansluit bij onze kerntaken. We hebben deze stap met vertrouwen gezet. Buiten Enexis zien we voor Fudura nieuwe kansen om verder te groeien, wat ook ten goede komt aan medewerkers en klanten. En voor ons betekent de verkoop dat we ons beter kunnen concentreren op onze kerntaken. Daarnaast blijft het grootste deel van de boekwinst van de verkoop van Fudura binnen Enexis en komt deze ten goede aan de energietransitie.

Intussen hebben we onze financiële situatie verder verbeterd met afspraken over een eventuele toekomstige kapitaalstorting door de Nederlandse staat. Samen met Alliander en Stedin, onze collega-netbeheerders, spraken we met de staat over een mogelijke versterking van ons eigen vermogen in de toekomst. In dit traject zijn we ook intensief opgetrokken met onze aandeelhouders. We zijn heel tevreden over het Afsprakenkader dat deze gezamenlijke inspanning heeft opgeleverd, vanuit het perspectief van zowel Enexis als onze aandeelhouderscommissie. Naar aanleiding van het Afsprakenkader heeft het ratingbureau S&P op 14 februari 2023 de grote regionale netbeheerders de status Government Related Entities (GREs) toegekend. Deze status vergroot onze kredietwaardigheid en daarmee de capaciteit om schulden aan te trekken. S&P heeft op 14 februari 2023 ook de credit rating van Enexis gewijzigd van A+ stabiele outlook naar A+ positieve outlook.

Mede dankzij onze solide vermogenspositie kunnen we de ambities verder opschroeven: voor 2023 zetten we in op een netuitbreiding van ruim 2.000 megawatt – bijna twee keer zo veel als in 2022. Ons werkpakket (de optelsom van al het werk aan onze netten) neemt toe tot minstens € 1.340 miljoen.

SAMEN MET PARTNERS LEVEREN ONZE COLLEGA'S EEN ENORME INSPANNING

Bij al dat werk blijven we scherp letten op de veiligheid. Hoe belangrijk dat is, zagen we in 2022. We hebben te maken gekregen met meerdere incidenten. De meeste waren gelukkig relatief klein, maar bij één voorval zijn twee medewerkers van een aannemer ernstig gewond geraakt. We onderzoeken bij alle incidenten zorgvuldig wat er is gebeurd om te leren hoe we onze veiligheid verder kunnen verbeteren. Iedereen veilig weer thuis, daar werken we iedere dag aan.

Samen met partners werken we niet alleen aan het bijbouwen van extra capaciteit. We onderzoeken ook andere oplossingen, zoals het efficiënter gebruiken van onze netten, de optimale inpassing van batterijen, sturing van vraag en aanbod om overbelasting te voorkomen en afspraken met afnemers over verbruik buiten piekmomenten, als er nog voldoende ruimte is. Deze oplossingen ontwikkelen medewerkers van Enexis in een intensieve samenwerking met onze toeleveranciers, klanten, lokale en landelijke overheid en collega-netbeheerders. Parallel hieraan blijven we ons hard maken voor een passende regulering en nieuwe contractvormen in overleg met de toezichthouder.

Dat brengt ons bij de belangrijkste reden voor ons optimisme: onze medewerkers. We zien hoe zij zich inzetten voor de kwaliteit en betrouwbaarheid van onze netten. Hoe gemotiveerd ze zijn om bij te dragen aan de energietransitie. En hoe betrokken ze zijn bij onze klanten: van de bewoner die overgaat op zonnepanelen tot de ondernemer die met zijn bedrijf van het gas af gaat. We zijn onze medewerkers dankbaar voor hun enorme inspanning in 2022.

Samen zetten we de stappen die nodig zijn om het energiesysteem van de toekomst te bouwen: met energie vooruit!

Raad van bestuur Enexis Holding N.V.

Evert den Boer

Mariëlle Vogt

Rutger van der Leeuw

Jeroen Sanders

Highlights 2022

Zonder ombouw van het energiesysteem hebben we in 2050 geen CO₂-neutrale samenleving. Die ombouw is een gigantische opgave en de rol van de netbeheerder is hierin cruciaal. Daarom hebben we in 2022 een nieuwe strategie vastgesteld. Onze focus daarin ligt volledig op uitvoering van de energietransitie. In dit overzicht laten we met een aantal voorbeelden zien wat we in 2022 realiseerden voor de energietransitie.

OPENSTELLEN VLUCHTSTROOK EMMEN - WEERDINGE

In februari 2022 hebben we in de gemeente Emmen samen met TenneT de reservecapaciteit van het hoogspanningsnet voor het eerst in gebruik genomen. Deze zogeheten vluchtstrook van het stroomnet zorgt ervoor dat er bijvoorbeeld bij een storing of geplande werkzaamheden toch elektriciteit kan worden geleverd.

Omdat dit niet heel vaak voorkomt, wordt deze netcapaciteit meestal niet gebruikt. Met het steeds voller wordende elektriciteitsnet mogen en kunnen we deze reserveruimte als extra capaciteit inzetten. Dat doen we voor grote initiatieven als zonneparken die opgewekte stroom terugleveren aan het elektriciteitsnet. Door de inzet van de vluchtstrook blijft het net betrouwbaar voor klanten die elektriciteit afnemen.

WATERSTOFWIJK WAGENBORGEN

In het Groningse dorp Wagenborgen is in 2022 een pilot met waterstof gestart. We willen aantonen dat waterstof een oplossing is voor aardgasvrij verwarmen van woningen. Waterstof kan aangevoerd worden via het bestaande gasnetwerk. Dat hebben we in 2018 al laten onderzoeken. Aan de pilot doen jaren 70-woningen mee van woonstichting Groninger Huis. De huizen krijgen een hybride warmtepomp en een ketel die op waterstof draait. De waterstof komt van een boerderij die 2 kilometer verderop ligt.

In de eerste fase wordt de waterstof nog aangeleverd in flessen, maar de boer wil over twee jaar een elektrolyzer hebben die gevoed wordt door energie van een windmolen en zonnepanelen. Vanaf juni 2023 is het mogelijk om de woning te verwarmen via waterstof.

SPOEDVERVANGING VERMOGENSTRANSFORMATOR IN BORN

In het Limburgse Born is met spoed een vermogenstransformator vervangen, nadat die op een zondagnacht in storing was gevallen. Met de nieuwe transformator waren onze klanten weer zeker van een stabiel stroomnet. Een transformator vervangen we niet zomaar. Dat is een flinke operatie waar normaal gesproken een planning van weken aan voorafgaat. Gelukkig konden we in Born snel schakelen en de kapotte transformator vervangen door een transformator die onlangs was vrijgekomen bij een wissel in Waalwijk. We klaarden de klus binnen drie dagen.

MONTEURS VAN DE TOEKOMST WERKEN MET DE HOLOLENS

Om als netbeheerder het veld uit te voeren, zijn veel gekwalificeerde mensen nodig. Wij leiden monteurs op in onze eigen beroepspraktijkvormingshallen. Dat doen we op een moderne manier, geënt op het monteurswerk van de toekomst. Extended reality (XR) gaat daarin een grote rol spelen. XR is de overkoepelende term voor virtual reality, augmented reality en mixed reality. We testen al langere tijd de toegevoegde waarde van deze technologieën voor onze sector.

Dit jaar hebben we vooronderzoek gedaan naar de inzet van de HoloLens om nieuwe medewerkers te trainen. De HoloLens lijkt op een VR-bril maar in tegenstelling tot de VR-bril blijf je de werkelijke omgeving zien en wordt er 3D-content in de bril geprojecteerd. Op die manier is hij geschikt om in te zetten in onze sector.

Mentoren en leerlingen hebben er in 2022 mee geëxperimenteerd in onze beroepspraktijkvormingshallen in Waalwijk, Hoogeveen en Weert. Leerlingen kunnen oefenen met de werkzaamheden, terwijl ze in de bril tekst, media of video zien verschijnen. Door de HoloLens kunnen leerlingen zelfstandiger aan de slag en mentoren flexibeler begeleiden. Onze leerlingen geven aan deze manier van trainen leuker en makkelijker te vinden.

SLIM COMBINEREN VAN OPWEK-, OPSLAG- EN LAADSYSTEMEN IN 'S-HERTOGENBOSCH

Met de gemeente 's-Hertogenbosch, Technische Universiteit Eindhoven en leveranciers van (snel)laad-oplossingen Heliox en GreenFlux hebben we gekeken hoe we diverse opwek-, opslag- en laadsystemen slim kunnen combineren voor een transferium in 's-Hertogenbosch.

Op het dak van het transferium liggen 1.500 zonnepanelen, die twee keer meer energie opwekken dan de parkeergarage gebruikt. De overtollige energie wordt opgeslagen in een batterij. Door de diverse systemen slim te combineren, kan deze energie gebruikt worden voor het opladen van fietsen, auto's en transferiumbussen. Op deze manier wordt de belasting van het elektriciteitsnet tijdens piekmomenten gehalveerd. Het project is gefinancierd door de Europese Commissie en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

UITBREIDEN, UITBREIDEN EN NOG EENS HET NET UITBREIDEN

Samen met TenneT werken we iedere dag hard aan uitbreidingen van ons elektriciteitsnet. Dit is nodig voor de energietransitie. Vaak gaan deze uitbreidingen gepaard met de komst van een of meer nieuwe transformatoren. Zo ook op middenspanningstation Maarheeze. Hier hebben we in 2022 een nieuwe transformator met een capaciteit van ongeveer 100 megawatt geplaatst. Dit is 2,5 keer het vermogen van de oude transformator die er stond (40 megawatt).

Een transformator van 100 megawatt kan zo'n 40.000 huishoudens voorzien van stroom. De oude transformator is hergebruikt bij een station in de Biesbosch; hij zorgt daar voor meer capaciteit.

ENEXIS EN POWERFIELD SLUITEN EEN TIJDGEBONDEN CONTRACT

De maximale transportcapaciteit van het elektriciteitsnet is in sommige delen van Nederland bereikt. Naast uitbreiding van het net vraagt dit om efficiënt gebruik van de beschikbare capaciteit. Daarom hebben we de pilot tijdgebonden contract ontwikkeld als een tijdelijke oplossing. Dit is een contractvorm waarbij klanten alleen toegang hebben tot transportcapaciteit als er ook capaciteit beschikbaar is. Veel bedrijven of invoerders maken op gezette tijden (als de zon hard schijnt, of het productieproces loopt) gebruik van de capaciteit op het elektriciteitsnet. Het net moet berekend zijn op die pieken. Buiten die piekmomenten wordt er dus echter niet of nauwelijks gebruikgemaakt van de ruimte op het net. Met tijdgebonden contracten kan onder bepaalde voorwaarden de 'onbenutte ruimte' binnen specifieke tijdsvensters aan andere klanten beschikbaar worden gesteld. Samen met PowerField, een bedrijf gespecialiseerd in duurzame energie, onderzoeken we of de beschikbare capaciteit van het elektriciteitsnet ook buiten piekmomenten maximaal gebruikt kan worden. Met tijdgebonden contracten kunnen we in de toekomst meer duurzame initiatieven aansluiten, zoals zonne- en windparken. Zo kan PowerField haar bestaande zonnepark in Emmen uitbreiden door daar een tweede zonnepark op aan te sluiten, terwijl dat in de huidige situatie niet mogelijk zou zijn. In Meppel kan PowerField haar bestaande vaste aansluiting op momenten verkleinen, waardoor er transportcapaciteit beschikbaar komt voor aanvragers die op de wachtlijst staan.

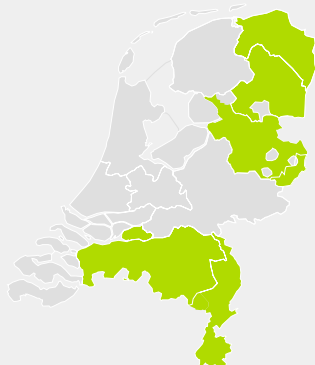
Samen werken we aan een betrouwbare én duurzame energievoorziening voor vandaag en voor de toekomst. Met energie vooruit.

SMART ENERGY HUB HESSENPOORT ZORGT VOOR LOKALE OPLOSSING

Op het Zwolse bedrijventerrein Hessenpoort loopt een pilot met een Smart Energy Hub, een lokaal energiesysteem voor de opwek en het gebruik van duurzame energie. Hier testen we samen met ondernemers, gemeente Zwolle, provincie Overijssel, Transferro, Nieuwe Energie Overijssel en Bedrijventerrein Hessenpoort of we het net efficiënter kunnen gebruiken. Door capaciteit beter te verdelen, ontstaat er meer ruimte op het net. Door goede afspraken te maken over netbalancing, en te zorgen dat de hoeveelheid geleverde elektriciteit aan het net in evenwicht is met de hoeveelheid gevraagde elektriciteit van het net, ontstaan er kansen om sneller nieuwe bedrijven aan te sluiten of bestaande bedrijven te helpen uitbreiden of verduurzamen. Met deze pilot verwachten we vraag en aanbod beter op elkaar te kunnen afstemmen, zodat er ruimte vrijkomt op het net.

2022 in cijfers

Kerngegevens

Elektriciteitsnet

144.900 km | 2.941.000 aansluitingen | 31 TWh

Gasnet

46.200 km | 2.303.000 aansluitingen | 4.714 Mm³

Uitvalduur elektriciteit

in minuten

14,0 -20%

2022 **14,0**

2021 17,6

Uitvalduur gas

in seconden

109 +45%

2022 **109**

2021 75

Werkpakket

in miljoenen euro's

1.027 +7%

2022 **1.027**

2021 959

Netto-omzet

in miljoenen euro's

1.705 +4,3%

2022 **1.705**

2021 1.634

Resultaat na belastingen

in miljoenen euro's

1.300¹ **187²**

2022 **1.113**

2021 199

Balanstotaal

in miljoenen euro's

10.339 +10,0%

2022 **10.339**

2021 9.395

Duurzaam opgesteld vermogen

in megawatt

10.600 +25%

2022 **10.600**

2021 8.500

Aantal aansluitingen waarop wordt teruggeleverd

in aantallen

857.159 +27%

2022 **857.159**

2021 671.348

Medewerkers Enxys

in aantallen

4.984 +0,7%

2022 **4.984**

2021 4.947

1 Inclusief boekwinst verkoop Fudura
2 Exclusief boekwinst verkoop Fudura

Wij zijn Enexis

We zijn een regionale netbeheerder. Huishoudens en bedrijven in Groningen, Drenthe, Overijssel, Limburg en Noord-Brabant krijgen via ons netwerk elektriciteit en gas.

Zorgen dat energie veilig en betrouwbaar terechtkomt bij huishoudens en bedrijven, dat is onze belangrijkste taak. Daarnaast dragen we via ons netwerk bij aan de verduurzaming in onze regio's. Bijvoorbeeld door windparken, zonneweides en laadpunten aan te sluiten. Samen met overheden, bedrijven, huishoudens en andere betrokkenen bouwen we zo aan het energiesysteem van de toekomst.

Ongeveer driekwart van de energie die we distribueren komt van grote centrales en zonne- en windparken in binnen- en buitenland. TenneT en Gasunie brengen deze energie via hun landelijke netten naar ons regionale netwerk. Het overige deel ontvangen we van klanten. Steeds meer huishoudens en bedrijven halen zelf elektriciteit uit wind, zon, afval en warmtekrachtkoppelingen en leveren die terug aan ons netwerk.

Wat is het energiesysteem van de toekomst?

Een energiesysteem is een netwerk dat productie, opslag, transport en gebruik van energie aan elkaar koppelt. In de toekomst (om precies te zijn uiterlijk in 2050) moet het Nederlandse energiesysteem CO₂-neutraal zijn. Overheid, bedrijven en maatschappelijke organisaties hebben dit afgesproken in het Nederlandse Klimaatakkoord. Het energiesysteem mag dan geen negatief effect meer hebben op het klimaat. Dit kan als overgestapt wordt op duurzame energiebronnen, zoals groen gas, waterstof, warmtenetten en elektriciteit uit zon en wind.

Om te zorgen dat het energiesysteem in 2050 CO₂-neutraal is – en dat de CO₂-uitstoot in 2030 55 procent lager is dan in 1990, zoals bepaald in het coalitieakkoord van 2021 – moet er nu veel worden voorbereid. We moeten bijvoorbeeld beslissen hoe en wanneer we onze netten gaan ombouwen of uitbreiden. Dat is lastig, want we weten niet precies welke keuzes overheden, bedrijven en huishoudens de komende jaren maken – en dus hoe het energiesysteem er in de toekomst uitziet. Het is cruciaal om tijdig te beslissen wanneer en waar nieuwe infrastructuur moet worden aangelegd. We sturen aan op maatschappelijke optimale keuzes. We zijn daarbij deels afhankelijk van de maatschappelijke en politieke besluitvorming.

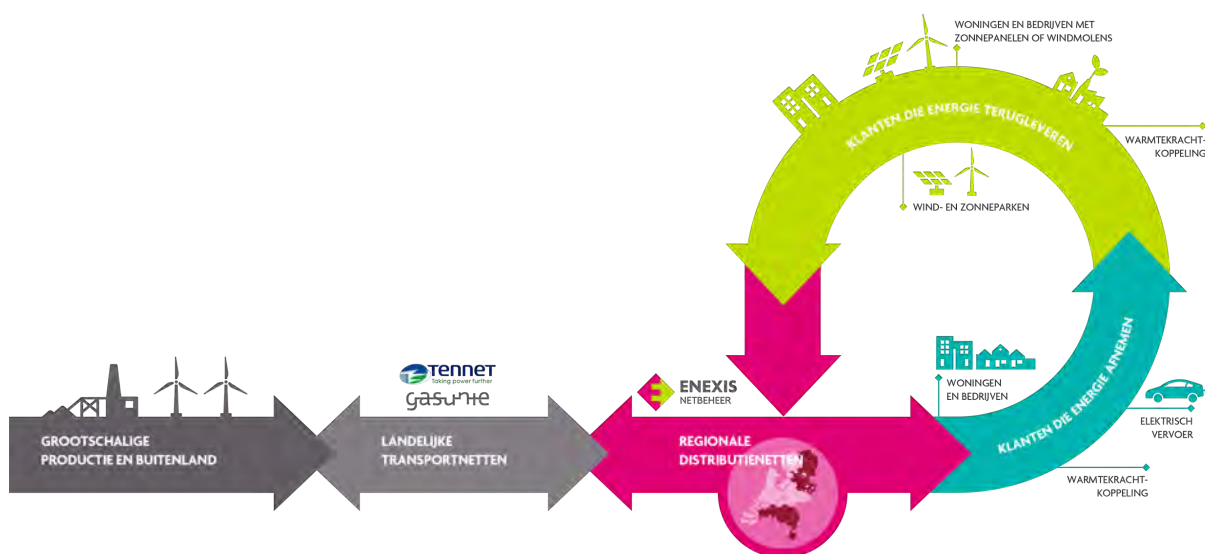

Onze rol in de energieketen

Alle energie in onze regio's komt samen in ons netwerk. We spelen een centrale rol in de energieketen.

Deze rol omvat verschillende taken. We ontwikkelen, bouwen, beheren en onderhouden de energienetten in onze regio's. En streven ernaar dat energie 24 uur per dag, 365 dagen per jaar veilig door deze netten stroomt.

Daarnaast onderzoeken we manieren om de energievoorziening nog efficiënter en duurzamer te maken. En de capaciteit van onze netten optimaal te gebruiken. Dit kan met innovatieve technische oplossingen, zoals energieopslag en congestiemanagement. Maar ook digitalisering van processen en analyse van data helpt. Hiermee kunnen we bijvoorbeeld de capaciteit van onze netten efficiënter uitbreiden en krijgen we meer inzicht in de groei in het aanbod van en de vraag naar energie.

Onze strategie

Nederland gaat massaal over op duurzame energie. Hoe Enexis die transitie ondersteunt, beschrijven we in onze strategie die in 2022 werd vastgesteld door de aandeelhouders.

Steeds meer overheden, bedrijven en huishoudens maken plannen om bij te dragen aan het Nederlandse Klimaatakkoord en het coalitieakkoord van eind 2021 en zetten die plannen om in actie. Woningen worden verduurzaamd, wind- en zonneparken gebouwd en er wordt volop geïnvesteerd in elektrisch vervoer en verduurzaming van de industrie.

Net als andere netbeheerders moeten we onze infrastructuur aanpassen en voorbereiden op een CO₂-neutrale toekomst. Dat is een lastige taak. Want we weten niet precies welke vormen van duurzame energie in de toekomst door onze netten stromen. En dus ook niet hoe onze infrastructuur eruit moet zien. Een andere vraag is hoe we het steeds hogere tempo van de transitie kunnen bijbenen, juist nu we kampen met schaarste aan personeel. En hoe we de kosten van de verbouwing binnen de perken kunnen houden, zodat de energietransitie voor iedereen betaalbaar blijft.

Deze uitdagingen dwingen ons om duidelijke keuzes te maken. Die keuzes vormen de basis van de nieuwe strategie die in 2022 werd goedgekeurd door onze aandeelhouders. Het centrale thema van deze strategie is; focus op uitvoering van de energietransitie. We gaan ons steeds meer concentreren op onze kerntaken om daarmee de energietransitie te realiseren.

Onze visie

We gaan naar een CO₂-neutrale energievoorziening. Het eindplaatje en de weg daarnaartoe kennen nog vele onzekerheden. De komende tien jaar kenmerken zich door een grote diversiteit aan partijen en oplossingen die naast elkaar bestaan. Dat betekent dat Enexis samen met stakeholders volop in ontwikkeling zal zijn om de klimaatdoelen waar te maken. Door de grote hoeveelheid oplossingen en de daarmee gepaard gaande complexiteit zullen de totale kosten van de energievoorziening substantieel toenemen.

Onze missie

Wij brengen mensen steeds meer duurzame energie. Dat doen we door mede richting te geven aan het energiesysteem van de toekomst en door slim te investeren in betrouwbare energie-infrastructure. Zo houden we de energietransitie haalbaar en betaalbaar.

ONZE STRATEGISCHE KOERS

Samen met stakeholders willen we het energiesysteem in ons werkgebied CO₂-neutraal maken. Om dit voor elkaar te krijgen, sturen we aan op maatschappelijk optimale keuzes, bieden we iedereen altijd toegang tot energie en zorgen we dat klanten weten wat ze aan ons hebben.

WE STUREN AAN OP MAATSCHAPPELIJK OPTIMALE KEUZES

We ambiëren een actieve rol in het richting geven aan het ontwerp van het energiesysteem van de toekomst. We dragen bij aan een duurzaam energiesysteem dat betrouwbaar, betaalbaar én haalbaar is. Zo'n systeem bouwen, kan alleen als de plannen realistisch zijn en we belanghebbenden in de samenleving er zo veel mogelijk bij betrekken. Daarom ontwikkelen we deze plannen samen met onder andere bedrijven en overheden.

Ook delen we onze kennis. We kennen de voor- en nadelen van nieuwe energiedragers, zoals zonne- en windenergie en groen gas, weten welke eisen deze dragers stellen aan de infrastructuur en hoeveel tijd het kost om onze netten aan te passen en uit te breiden. Dankzij deze kennis kunnen we goed inschatten welke technische en financiële consequenties de verschillende opties hebben. En denken we oplossingsgericht mee.

WE BIEDEN IEDEREEN ALTIJD TOEGANG TOT ENERGIE

We zorgen dat huishoudens en bedrijven kunnen vertrouwen op een veilige energie-infrastructuur en een hoge leveringszekerheid tegen zo laag mogelijke kosten – ook tijdens de energietransitie. Meer en meer klanten leveren energie terug. Woningen, productieprocessen en vervoer worden geëlektrificeerd. Met als gevolg dat de behoefte aan capaciteit stijgt.

In die behoefte voorzien we door de capaciteit van onze netten efficiënter te gebruiken en reservecapaciteit in te zetten. We willen onze netten met minimaal 1.000 megawatt per jaar uitbreiden. En zorgen ervoor dat we de bestaande netten zo efficiënt mogelijk gebruiken buiten de piekmomenten om.

KLANTEN WETEN WAT ZE AAN ONS HEBBEN

In onze dienstverlening aan huishoudens en bedrijven zijn we transparant, voorspelbaar en efficiënt. Dit betekent dat we helder zijn over de doorlooptijd en status van aanvragen. We sluiten klanten aan op de door hen gewenste datum. En als dat echt niet haalbaar is, dan maken we duidelijke afspraken over een andere termijn.

We streven ernaar om uiterlijk in 2026 minimaal 85 procent van onze klanten op de door hen gewenste datum aan te sluiten. Hierin hebben we nog een weg te gaan. Om dit voor elkaar te krijgen, zorgen we dat we in gesprek blijven met onze klanten om verwachtingen te managen en werken we nauw samen met partijen in de energiesector.

Voorwaarden voor succes

Onze nieuwe strategie kan alleen slagen met voldoende en gedreven, vakbekwame medewerkers en een sterke organisatie. Dus zorgen we dat we vakmensen in huis hebben die veilig werken en elkaar versterken. Daarnaast zetten we ons in om duurzame impact te maken en onze financiële basis solide te houden.

Onze organisatie

In onze strategie kiezen we voor een focus op onze kernactiviteit: uitvoering van de energietransitie. Werkzaamheden die minder goed bij deze activiteit passen, hebben we in 2022 afgebouwd.

De activiteiten waarop we ons concentreren:

- Klanten in ons verzorgingsgebied zo snel mogelijk aansluiten op onze energienetten.
- Deze netten onderhouden, verzwaren en vervangen.
- De transportcapaciteit ervan uitbreiden.
- Samen met provincies, gemeenten, bedrijven en andere stakeholders komen tot maatschappelijk optimale energiekeuzes.
- Meebouwen en richting geven aan het energiesysteem van de toekomst.
- Een vrije energiemarkt faciliteren door op een veilige manier energiedata beschikbaar te stellen aan leveranciers en marktpartijen.

Een aantal rollen van dochterbedrijf Enpuls bouwden we in 2022 af. Onder de vlag van Enpuls Warmte Infra richtten we ons voortaan exclusief op de ontwikkeling, de bouw en het beheer van warmtenetten. We denken namelijk dat warmte een belangrijke rol speelt in het energiesysteem van de toekomst.

De focus op onze kernactiviteiten was ook aanleiding om Fudura te verkopen. Dit bedrijf specialiseert zich in energiemanagement voor de zakelijke markt, wat minder goed aansluit bij onze kerntaken.

Onze kernwaarden

Enexis introduceerde in 2021 nieuwe kernwaarden: duidelijk, inclusief en lerend. We kozen voor de kernwaarden die nodig zijn om succesvol te zijn in de strategie, in een snel veranderende omgeving. In 2022 hebben we de kernwaarden verder geactiveerd.

Met de energietransitie staan Enexis en de samenleving voor grote uitdagingen. We weten nog niet hoe het energiesysteem er in de toekomst uitziet, maar al wel dat het net overvol raakt en dat bijna overal de schop in de grond moet. Daarnaast is er een tekort aan technici, materiaal en capaciteit, terwijl de aanvragen blijven oplopen. Dáár hebben we onze kernwaarden op gekozen: op wat er nodig is voor de energietransitie.

DUIDELIJK

Het netwerk dat we de afgelopen vijftig jaar hebben aangelegd, moeten we in zijn totaliteit in de komende acht jaar verdubbelen. Dan is het belangrijk dat duidelijk is wat we van medewerkers verwachten en medewerkers van elkaar. Duidelijk zijn betekent expliciet zijn over wat goed gaat en wat niet en dat je elkaar daarop aanspreekt. En dat je moedige keuzes maakt, ook al is het spannend en weten we niet precies hoe een besluit uitpakt. Duidelijk zijn maakt ons productiever, omdat je niet tussen de regels door hoeft te luisteren, maar precies weet wat er bedoeld wordt, wat er van je verwacht wordt en wat je aan elkaar hebt.

INCLUSIEF

Voor de energietransitie is probleemoplossend vermogen nodig. Inclusief staat voor alle perspectieven binnen en buiten de organisatie die we hiervoor samenbrengen. Niemand van ons heeft alle antwoorden, daarom is het belangrijk dat elke mening en oplossing gehoord worden. Ook – of juist – als die haaks staan op wat we meestal doen. Inclusief staat ook voor onze ambitie om een goede afspiegeling te zijn van de samenleving. Dit gaat onder andere over culturele diversiteit en een goede man-vrouwverhouding, ook in leidinggevende posities.

LEREND

Nieuwe dingen proberen, leren van lessen, fouten en successen. De energietransitie vraagt erom dat we elke dag groeien en zo betere resultaten mogelijk maken. Daarvoor zoeken we elkaar op en staan we open voor feedback. Het vraagt ook om vragen stellen, experimenteren en fouten durven maken – met oog voor een veilige werkomgeving. Daarvan leren we.

ZO DRAGEN WE DE WAARDEN INTERN UIT

Een nieuwe strategie en kernwaarden; het zijn grote veranderingen voor een organisatie. Voor zo'n verandertraject staat gemiddeld drie tot vijf jaar. Gelukkig beginnen we niet bij nul; de kernwaarden gaan een stap verder dan we gewend waren. Een belangrijke basis voor het kunnen werken volgens de kernwaarden is een sociaal veilige werkomgeving. Mensen moeten zichzelf kunnen zijn en zich uit durven spreken.

In 2022 zochten we ambassadeurs in de organisatie die het goede voorbeeld geven en actief de kernwaarden gaan uitdragen in de organisatie in 2023. We vonden deze mensen overal in de organisatie; van agile coaches en teammanagers tot secretaresses. Zij leggen collega's uit waarom ze dingen doen, halen verhalen op en delen ze, onder andere in teamsessies. Ook introduceerden we in 2022 het leiderschapskompas, waarmee leidinggevendenden de kernwaarden in hun team verder kunnen brengen. In 2023 vertalen we de kernwaarden door naar vaardigheden, systemen en processen.

Hoe we waarde toevoegen

Als grote netbeheerder werken wij in het belang van de maatschappij en voegen we waarde toe aan de samenleving. We volgen hierbij voor ons belangrijke trends en ontwikkelingen. Dit gaat verder dan de dagelijkse energievoorziening.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

De overgang naar duurzame energie gaat sneller

De oorlog in Oekraïne versnelt de transitie naar duurzame energie. De prijzen van energie schoten in 2022 omhoog. Dit heeft veel huishoudens en bedrijven gestimuleerd om sneller over te stappen op elektriciteit en zelf energie op te wekken.

Huishoudens en bedrijven kunnen de energieprijzen steeds moeilijker dragen

In 2022 stegen de kosten voor levensonderhoud en van grondstoffen meer dan ooit. De stijgende elektriciteits- en gasprijzen brachten veel huishoudens en bedrijven financieel in het nauw. Het kabinet nam maatregelen om deze stijging deels te compenseren, zoals een energietoeslag voor lagere inkomens. In 2023 geldt een prijsplafond voor elektriciteit en gas, gericht op huishoudens en andere kleinverbruikers.

Er zijn te weinig vakmensen beschikbaar

Om het Nederlandse energiesysteem CO₂-neutraal te maken, zijn tienduizenden technische vakmensen nodig. Denk aan monteurs, uitvoerders, engineers en ICT'ers. Maar deze specialisten zijn nauwelijks te vinden. Dit komt onder andere doordat Nederland vergrijsd. Er gaan steeds meer mensen met pensioen en er komen minder jonge werkenden bij. Ook kiezen steeds minder jongeren voor een technische opleiding.

Grondstoffen worden schaars

Niet alleen goede vakmensen zijn schaars. Ook koper, aluminium en andere grondstoffen worden schaarser. Dit zijn belangrijke bestanddelen van de materialen die we nodig hebben voor de aanleg en uitbreiding van onze energienetten. Denk aan kabels, leidingen en distributietransformatoren. En andere bedrijven gebruiken dezelfde materialen. Dit zorgt voor een grotere vraag dan leveranciers aankunnen, waardoor materialen niet altijd beschikbaar zijn.

Digitalisering biedt gemak én risico's

Door onze energienetten te digitaliseren, kunnen we efficiënter werken. Zo voorzien we onze transformatorstations van sensoren. Data uit deze sensoren helpt ons beter in te schatten of we onze netten zwaarder kunnen belasten en dus nog meer klanten kunnen aansluiten. Tegenover deze voordelen staat de dreiging van digitale aanvallen. Die vormen een risico voor de energievoorziening.

WAARDECREATIEMODEL

Door onze energienetten, medewerkers en financiële middelen in te zetten, helpen we de samenleving vooruit. Concreet betekent dit dat we bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) van de Verenigde Naties. Hoe we waarde toevoegen, geven we schematisch weer in ons waardecreatiemodel. Hierin laten we zien:

- Welke bronnen (input) we benutten om onze doelen te behalen, zoals onze energienetten en medewerkers.
- Hoe we deze bronnen inzetten om waarde toe te voegen aan de samenleving (waardetoevoeging).
- Waar die waarde precies uit bestaat (output).
- Wat we bereiken voor onze klanten, medewerkers en andere stakeholders (outcome).
- Hoe we zo bijdragen aan de SDG's van de Verenigde Naties.

Ons waardecreatiemodel

INPUT

Ons netwerk <ul style="list-style-type: none"> Via aansluitingen op onze netten brengen we elektriciteit (2.941.000 aansluitingen) en gas (2.303.000 aansluitingen) bij klanten. 857.159 aansluitingen leveren energie aan ons terug. 	Grondstoffen en energie <p>Vanuit onze strategie groeien we naar een bewuste houding ten aanzien van inkoop en circulariteit van materialen. In aanbestedingen kabels, transformatoren en gasbuizen wordt het grondstoffenpaspoort uitgevraagd en de CO₂ geprijsd.</p>	Onze kennis en ervaring <p>We ondersteunen bij Regionale Energie Strategieën en maken het met systemen en data mogelijk dat klanten eigen energiekeuzes maken.</p>	Onze stakeholders <p>We betrekken onze stakeholders bij projecten en initiatieven om zo te bouwen aan oplossingen, zodat er gewerkt kan worden aan het energiesysteem van de toekomst.</p>	Onze medewerkers <p>Onze medewerkers brengen vakmanschap, visie en ervaring mee.</p>	Onze financiële positie <p>Aandeelhouders en verstrekkers van vreemd vermogen én de omzet uit netwerktarieven maken het mogelijk om investeringen in de energienetten te bekostigen.</p>
--	--	---	---	---	---

WAARDETOEVOEGING

OUTPUT

Veilig en betrouwbaar netwerk	Toegang tot energie voor onze klanten	Veilige werkomgeving	Vakbekwame medewerkers	Duurzame organisatie	Financieel verantwoord
--------------------------------------	--	-----------------------------	-------------------------------	-----------------------------	-------------------------------

OUTCOME

Verduurzaming energievoorziening <p>Klanten kunnen rekenen op energie die veilig, betrouwbaar, toegankelijk en zo veel mogelijk duurzaam is. We bieden een hoge leveringsbetrouwbaarheid tegen de laagst mogelijke kosten.</p> <p>Energieregio's krijgen inzicht in lokale mogelijkheden voor verduurzaming.</p> <p>Samen met onze stakeholders worden passende innovatieve oplossingen uitgewerkt voor hun energievoorziening, denk aan de inzet van waterstof, warmtenetten en congestie-management.</p>	Klanttevredenheid <p>Klanten zijn vrij om eigen (duurzame) energiekeuzes te maken en worden daarbij ondersteund door goed ingerichte administratieve processen en de beschikbaarheid van energie data. Middels de Customer Effort Score (CES) krijgen we inzicht in hun tevredenheid en waar verbeterpotentieel zit.</p>	Een veilige werkomgeving voor medewerkers <p>Het welzijn van medewerkers en hun familieleden wordt vergroot door een veilige werkomgeving (LTIF Enexis 1,9) en duurzame inzetbaarheid. We bieden werkgelegenheid in gemeenten. (Nieuwe) medewerkers zijn opgeleid en kunnen een bijdrage leveren aan de realisatie van de energietransitie.</p>	Verduurzaming van onze organisatie <p>In ons streven verantwoordelijkheid te nemen voor een duurzame wereld is er continu focus op reductie van onze CO₂-uitstoot.</p>	Kredietwaardige onderneming met een solide rendement <p>Betalingen van rente, aflossingen en dividend aan investeerders en aandeelhouders. Onze creditrating geeft vertrouwen.</p>
---	---	--	--	---

IMPACT

De samenhang tussen strategie, kansen en risico's

Wij realiseren de energietransitie

Materiële thema's ¹	Strategische kansen en risico's	Doel en resultaat 2022 ²	Bijdrage aan SDG's ³
Focus op uitvoering van de energietransitie.			
Betrouwbaar en toegankelijk energienet	<p>Kans: Ongestoorde levering van energie voor klanten, toegang tot een energienet met voldoende capaciteit en een goed werkende energiemarkt.</p> <p>Risico: Omvangrijke onderbrekingen energievoorziening.</p>	<p>Jaarlijkse uitvalduur elektriciteit Doel: ≤ 17,5 min. Realisatie: 14,0 min.</p> <p>Kwantitatieve voortgang jaarorderboek Doel: ≥ €1.044 mln Realisatie: €1.027 mln</p>	7.1
Veilig energienet	<p>Kans: Het beperken van risico's voor mens en maatschappij.</p> <p>Risico: Ongevallen van medewerkers en/of omstanders als gevolg van onveilige situaties en/of falende assets.</p>		7.1
Duurzame energievoorziening	<p>Kans: Het terugdringen van de milieu-impact door onafhankelijk en in samenspraak met stakeholders de energievoorziening te ontwikkelen.</p> <p>Risico: Actieve rol van Enexis in de energietransitie wordt belemmerd door nieuwe wet- en regelgeving.</p>	<p>Uitbreiden transportcapaciteit Doel: ≥ 1.000 MW Realisatie: 1.180 MW</p>	7.2 9.1 9.4
Betaalbare energievoorziening	<p>Kans: Aanleggen en beheren van het energienetwerk tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.</p> <p>Risico: Gevolgen betalingsproblemen bij klanten en energieleveranciers door hoge energieprijzen.</p>	<p>Beïnvloedbare kosten en opbrengsten Doel: ≤ €525 mln Realisatie: €512 mln</p>	7.1
Klantgerichte dienstverlening	<p>Kans: De wens en tevredenheid van klanten als basis voor ontwikkeling van onze dienstverlening en performance.</p> <p>Risico: Klantvraag kan onvoldoende tijdig worden gerealiseerd door schaarste van personeel, materiaal en/of netwerkcapaciteit.</p>	<p>Customer Effort Scores (CES)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Q4 score Aanleg Maatwerk aansluitingen Doel: ≤ 19% Realisatie: 34% • Q4 score Standaard aansluitingen Doel: ≤ 22% Realisatie: 21% • Q4 score Storingen Doel: ≤ 15% Realisatie: 20% 	7.1

Materiële thema's ¹	Strategische kansen en risico's	Doel en resultaat 2022 ²	Bijdrage aan SDG's ³
Veilig werken en elkaar versterken			
Effectieve marktfacilitering	Kans: Een vrije energiemarkt waarin administratieve processen voor klanten geruisloos verlopen.		9.1
Veilige en gezonde werkomgeving	Kans: Het beperken van risico's voor medewerkers en partners. Risico: Ongevallen van medewerkers en/of omstanders als gevolg van onveilige situaties en/of falende assets.	Lost Time Injury Frequency Doel: ieder ongeval is er één te veel • Enexis Doel: ≤ 1 Realisatie: 1,9 • Contractors Doel: ≤ 2,5 Realisatie: 3,0	4.3 4.4 4.7 8.3
Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers	Kans: Werk bieden aan medewerkers, leveranciers en aannemers en tijdig kunnen inspelen op vraagstukken in de organisatie en energietransitie. Risico: Klantvraag kan onvoldoende tijdig worden gerealiseerd door schaarste van personeel, materiaal en/of netwerkcapaciteit.	Employee Net Promoter Score Doel: ≥ 30 Realisatie: 27,2 Toename/afname # fte schaars technisch personeel Doel: ≥169 fte Realisatie: 133 fte	8.3 8.8
Efficiënte bedrijfsvoering	Kans: Ontwikkeling van processen om tijdig te kunnen inspelen op vraagstukken in de organisatie en energietransitie. Risico: Wendbaarheid Enexis onvoldoende om complexe en rigoureuze changes door te voeren.		9.1 9.4
Duurzame impact			
Beleidsbeïnvloeding	Kans: Met passende regelgeving meebewegen in een veranderend speelveld. Risico: Actieve rol van Enexis in de energietransitie wordt belemmerd door nieuwe wet- en regelgeving.		7.1 7.2
Informatiebeveiliging	Kans: Ontwikkeling van processen en netwerken door innovaties en digitale technologieën. Risico: Ongeautoriseerd gebruik van data en/of niet beschikbaar zijn van systemen door ontoereikende beveiligingsmaatregelen.		9.1
Duurzame organisatie	Kans: Verbeteren van de (keten)voetafdruk op de maatschappij en het milieu.		12.2 12.4 12.6 13.2
Financieel robuust			
Financieel robuust	Kans: Financiële waarde creëren voor aandeelhouders. Risico: Financiële positie wordt slechter door prijseffecten en effecten van energietransitie en reguleringsmethodiek		8.1

1 De materiële thema's zijn de uitkomsten van de stakeholderdialoog 2021, gepresenteerd op pagina 174.

2 Zoals gerapporteerd in het jaarverslag van Enexis Holding N.V. 2021; doelstellingen en prestaties 2022.

3 Detailinformatie is opgenomen op pagina 177.

Onze bijdrage aan de Sustainable Development Goals

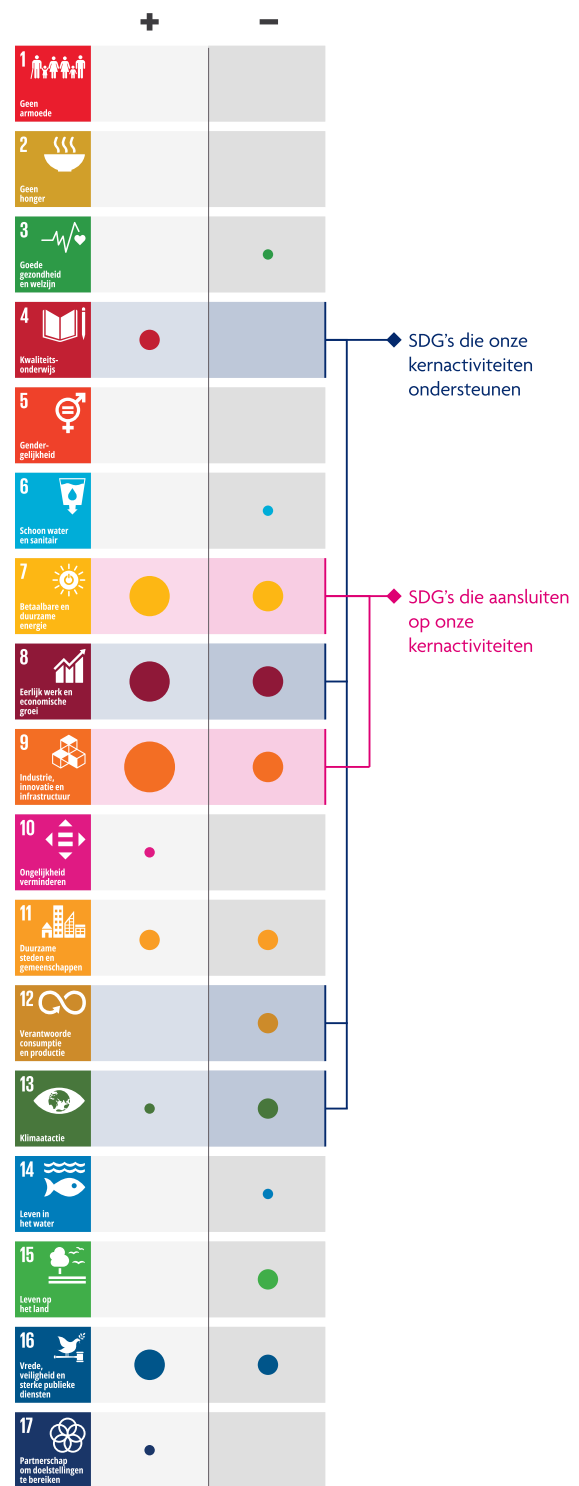
Duurzame ontwikkeling zien wij als één van de grote uitdagingen van deze tijd. Met ons werk en onze ambities leveren we een directe bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG's), de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

In 2022 hebben we onze nieuwe strategie vastgesteld. Alles is erop gericht dat de energievoorziening veilig en betrouwbaar blijft, dat we klanten tijdig aansluiten en het energiesysteem van de toekomst realiseren. Daarmee dragen we direct bij aan de SDG's 7 (betaalbare en duurzame energie) en 9 (industrie, innovatie en infrastructuur). Ook onze visie op maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO), die focus aanbrengt in de maatschappelijke activiteiten van Enexis, hebben we afgestemd op de nieuwe strategie.

Naast de twee focus-SDG's onderscheiden we vier SDG's die onze kernactiviteiten ondersteunen. Dit zijn de SDG's 4 (kwaliteitsonderwijs), 8 (eerlijk werk en economische groei), 12 (verantwoorde consumptie en productie) en 13 (klimaatactie). Voor de overige SDG's hanteren we een *no harm*-principe: we streven ernaar geen schade toe te brengen.

Dat geldt ook voor SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen). Door de nieuwe strategische focus hebben we een deel van onze activiteiten in Enpuls afgebouwd en Fudura verkocht. Daarmee is SDG 11 niet langer een prioriteit.

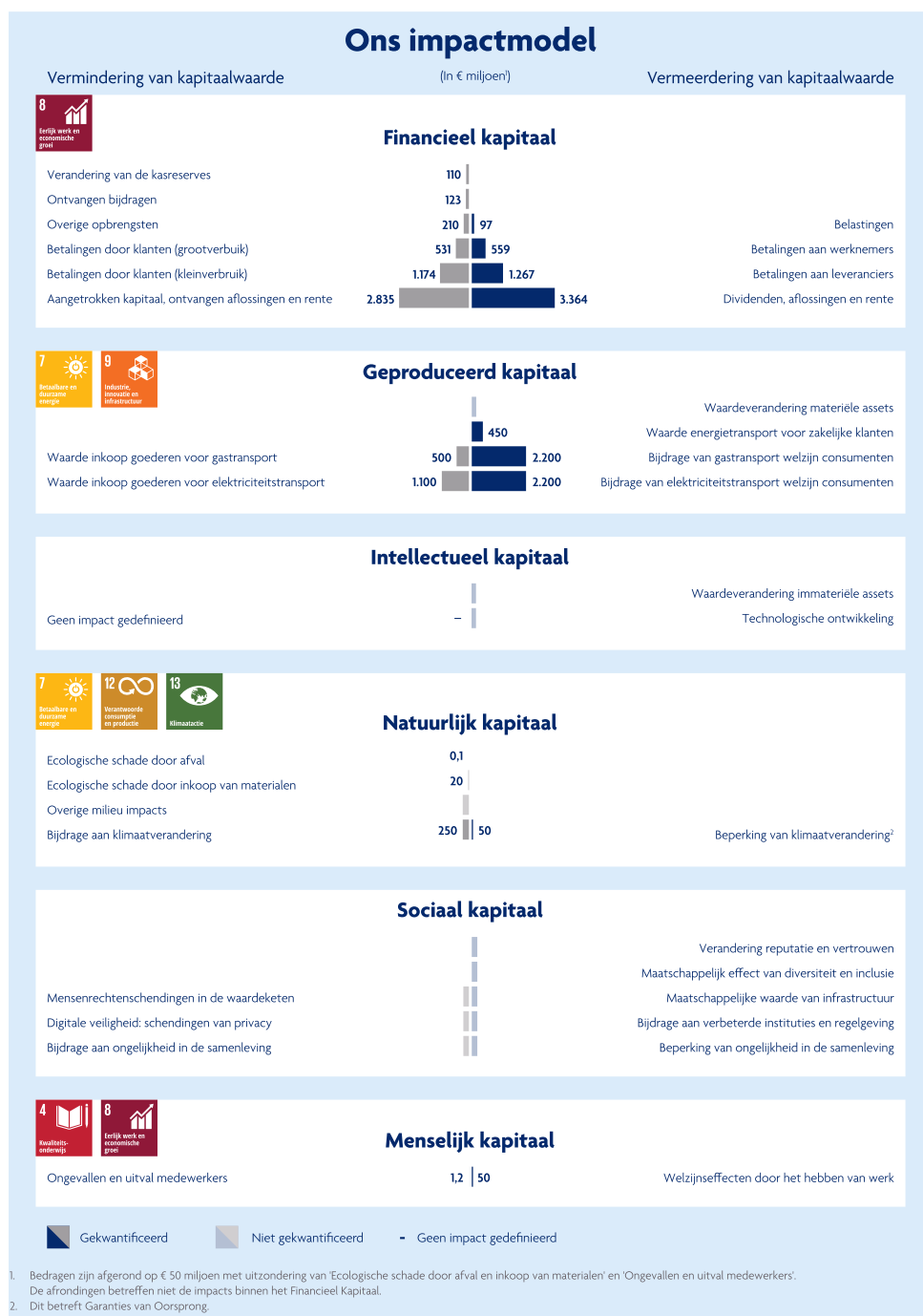
In de afbeelding geeft de grootte van de bollen een indicatie van de omvang van de impact (positief of negatief).

We meten onze impact

We willen nauwkeurig meten hoe groot onze bijdrage aan de doelen is. Want als we de impact kennen, zijn we beter in staat om te verbeteren. Samen met andere netbeheerders leren we steeds beter hoe we dat het beste kunnen doen. In 2022 hebben we onze impactmetingen uitgebreid. Nieuw is een aantal metingen binnen het natuurlijk kapitaal, zoals de ecologische schade door afval en de inkoop van materialen.

We hebben onze relevante impacts in 2022 verder in kaart gebracht en de maatschappelijke effecten berekend die het gevolg zijn van onze activiteiten. Ons impactmodel laat onze impact zien op zes vormen van kapitaal. Resultaat is deze tabel, waarin de impact uitgedrukt is in euro's. Daardoor ontstaat als het ware een maatschappelijke jaarrekening, die een geïntegreerd beeld geeft van onze waardecreatie voor onze stakeholders en onze bijdrage aan de SDG's.

In vergelijking met 2021 zijn, door de toegenomen werkzaamheden en investeringen voor het energiesysteem van de toekomst, de financiële stromen door ons bedrijf flink toegenomen. Verder zien we dat het verbruik van gas in 2022 enorm is gedaald. Met onze impactmeting zien we enerzijds dat onze consumenten, ten opzichte van vorig jaar, in mindere mate welzijn van het gebruik van gas hebben ervaren; anderzijds betekent dit ook een daling in de bijdrage aan klimaatverandering.

We lichten de onderdelen van de impactmeting hier verder toe.

Voor de opdeling van impacts is gebruik gemaakt van het waardecreatiemodel van het Value Reporting Foundation (VRF), die impacts opdeelt in zes kapitalen: Financieel, Geproduceerd, Intellectueel, Natuurlijk, Sociaal en Menselijk Kapitaal. Voor de kapitalen Financieel, Geproduceerd, Natuurlijk en Menselijk kwantificeert Enexis één of meerdere indicatoren.

FINANCIËEL KAPITAAL

De financiële consequenties van de energietransitie worden niet volledig opgevangen door de huidige reguleringsmethodiek, mede doordat onze (exploitatie) kosten niet tijdig en volledig worden vergoed en derhalve sprake is van voorfinanciering van onze activiteiten. Onze investeringen zijn dit jaar weer hoger dan vorig jaar om de energietransitie mogelijk te maken.

Er is steeds meer financieel kapitaal van de maatschappij nodig om onze activiteiten te financieren. Een positieve impuls hebben de opbrengsten uit de verkoop van Fudura B.V. gegeven. Deze opbrengsten willen we voor het overgrote deel ten goede laten komen aan de energietransitie. Verder komt kapitaal vanuit betalingen van onze klanten, licht gestegen van € 1,6 miljard in 2021 naar € 1,7 miljard dit jaar.

Door onze rol en positie in de energieketen brengen we – naast langetermijnwaarde – ook op kortere termijn waarde terug naar onze stakeholders. Onze medewerkers ontvangen salaris voor hun inzet en tijd (€ 0,6 miljard in 2022; € 0,5 miljard in 2021). We betalen onze leveranciers voor goederen, diensten en bedrijfsmiddelen (€ 1,3 miljard in 2022; € 1,2 miljard 2021), waardoor Enexis inkomen en werk bij andere partijen genereert.

Per saldo stimuleert onze inzet de economie en genereren we langjarige werkgelegenheid, inkomen en welvaart.

GEPRODUCEERD KAPITAAL

De bijdrage van Enexis aan de welzijnswaarde van gastransport voor de consumenten bedraagt € 2,2 miljard. Dit is lager dan vorig jaar (€ 2,4 miljard), met name doordat het getransporteerde volume gas flink is afgenomen (- 24%). Hetzelfde effect is terug te zien voor de bijdrage aan deze welzijnswaarde die Enexis' leveranciers toekomt en gevat wordt in de impact waarde inkoop goederen voor gastransport (€ 0,5 miljard in 2022; € 0,6 miljard 2021).

De bijdrage van Enexis aan de welzijnswaarde van elektriciteitstransport voor de consumenten bedraagt € 2,2 miljard. Dit is vrijwel gelijk aan 2021, met een lichte reductie van gedistribueerd volume elektriciteit (-3%). De prijsstijging waar een deel van de huishoudens dit jaar mee wordt geconfronteerd, is niet terug te zien in de gemiddelde vastgestelde transactieprijs (brondata: CBS 2021) die in het model wordt gehanteerd. Hetzelfde geldt voor de bijdrage aan deze welzijnswaarde die Enexis' leveranciers toekomt en gevat wordt in de impact waarde inkoop goederen voor elektriciteitstransport.

Binnen de bijdrage aan het welzijn van elektriciteitstransport wordt de impact van teruglevering die Enexis mogelijk maakt meegenomen. Steeds meer consumenten leveren duurzaam opgewekte elektriciteit terug aan het net. Binnen de bijdrage aan het welzijn van elektriciteitstransport berekenen we een positief welvaartseffect door teruglevering van zonne-energie door huishoudens van bijna € 10 miljoen. De welzijnswaarde voor consumenten wordt gecorrigeerd voor het effect van gas- en stroomstoringen bij Enexis ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde. Dit jaar is ons elektriciteitsnet met gemiddeld 0,18 ongeplande onderbrekingen en 14 minuten uitvalduur per huishouden betrouwbaarder dan het Nederlands gemiddelde. De uitvalduur van ons gasnet per huishouden per jaar ligt met 109 seconden hoger dan het Nederlands gemiddelde.

NATUURLIJK KAPITAAL

De totale negatieve impact op het klimaat vanwege CO₂-uitstoot door onze activiteiten in 2022 is € 250 miljoen. Vanwege het lagere volume gas dat door onze netten stroomde is deze impact ten opzichte van 2021 (€ 300 miljoen) afgenomen. Enexis werkt er aan om de negatieve impact te beperken: door de energietransitie te helpen versnellen en door de impact van eigen operaties te verbeteren. De emissies van de eigen operaties van Enexis worden volledig gecompenseerd via Gold Standard Certificaten voor € 50 miljoen, gelijk aan vorig jaar. Daarnaast hebben we dit jaar voor het eerst onze negatieve milieu-impact door materiaalgebruik en afval berekend op € 20 miljoen, omdat we het grootste deel van ons afval scheiden zit deze negatieve impact vooral bij de productie en inkoop van nieuwe materialen.

Meer hierover is te vinden in [Feiten en cijfers](#) (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen – CO₂ voetafdruk).

MENSELIJK KAPITAAL

Enexis draagt bij aan het welzijn van medewerkers door het werk dat de organisatie hen biedt. De positieve impactwaarde komt uit op € 50 miljoen. Dit is gelijk aan vorig jaar, onder andere door een geringe toename van het aantal werknemers in 2022. De werktevredenheid, gemeten op basis van de uitkomsten uit het medewerkerstevredenheidsonderzoek uit 2022 heeft een direct positief effect op het welzijn. De bevlogenheid is in 2022 uitgekomen op een score van 7,8, gelijk aan vorig jaar.

Veiligheid en preventie van werk gerelateerde klachten hebben een vaste hoge prioriteit voor Enexis. Ondanks de hoge prioriteit zijn er gevallen van langdurig arbeidsgerelateerd verzuim en veiligheidsincidenten. Dit heeft een drukkend effect op de positieve waarde van het hebben van werk en bedraagt € 1 miljoen. Dit is afgerond gelijk aan 2021, ondanks een toename van het aantal ongevallen en het ziekteverzuim.

Voor de methodiek, de belangrijkste criteria en de vergelijkende cijfers wordt verwezen naar het hoofdstuk [Over dit verslag](#).

Onze doelstellingen en prestaties

Strategisch doel ^[1]	KPI	Doelstelling 2022	Realisatie 2022	Doelstelling 2023	Doelstelling 2026 ^[2]
We bieden iedereen altijd toegang tot energie	Uitbreiden transportcapaciteit ^[3]	≥ 1.000 MW	1.180 MW	≥ 2.000 MW	Jaarlijks minimaal 1.000 MW
	Jaarlijkse uitvalduur	≤ 17,5 min	14,0 min	≤ 17,5 min	≤ 17,5 min
Onze klanten weten wat ze aan ons hebben	% Standaard Aansluitingen wensdatum ^[4]	-	-	≥ 70%	≥ 85%
	% Maatwerk Aansluitingen wensdatum ^[4]	-	-	≥ 65%	≥ 85%
	Kwantitatieve voortgang Jaarorderboek ^[5]	≥ € 1.044 mln	€ 1.027 mln	≥ € 1.340 mln	-
Veilig werken	Lost Time Injury Frequency Enexis	≤ 1	1,9	≤ 1	≤ 1
	Lost Time Injury Frequency contractors	≤ 2,5	3,0	≤ 2	≤ 2
Elkaar versterken	Toename/afname instroom # fte schaars technisch personeel ^[6]	≥ 169 fte	133 fte	≥ 361 fte	-
	Employee Net Promoter Score	≥ 30	27,2	≥ 35	≥ 40
Financieel solide blijven	Beïnvloedbare kosten en opbrengsten ^[7]	≤ € 525 mln	€ 512 mln	≤ € 590 mln	-

1 Met betrekking tot de strategische doelen 'We realiseren het energiesysteem van de toekomst' en 'Duurzame impact maken' vindt periodiek monitoring plaats middels meting van het imago van Enexis bij stakeholders respectievelijk middels meting van de CO₂ uitstoot. Deze strategische doelen komen niet terug in de tabel.

2 Voor de meeste KPI's geldt dat vanuit de strategie een meerjarendoelstelling is bepaald. Voor de KPI's die nog geen 2026 doelstelling kennen, geldt dat het niet mogelijk is om deze doelstelling vast te stellen omdat per jaar de doelstelling wordt bepaald.

3 Met ingang van verslagjaar 2023 wijzigt deze definitie. Alle gebouwde transportcapaciteit wordt vanaf 2023 meegenomen in de realisatie; onafhankelijk van het moment waarop deze capaciteit door TenneT wordt aangesloten. De doelstellingen voor 2023 en 2026 zijn hierop aangepast.

4 De KPI's zijn voor 2023 toegevoegd aan de doelstellingen en prestaties en hebben daarom geen target en realisatie over 2022.

5 Op basis van normkosten.

6 Met ingang van verslagjaar 2023 wijzigt deze definitie. Vanaf 2023 wordt alleen de instroom gemeten, in plaats van het saldo van in- en uitstroom zoals in 2022. In de definitie van 2023 worden er diverse technische functies toegevoegd ten opzichte van 2022. De doelstelling en realisatie 2022 zijn volgens de nieuwe definitie 325 fte respectievelijk 314 fte.

7 Enexis Netbeheer (incl. staven).

We zijn trots op de stappen die we hebben gezet in 2022. We hebben wederom een record werkpakket uitgevoerd en de transportcapaciteit met circa 1,2 gigawatt uitgebreid. De betrouwbaarheid van onze netten blijft op een onverminderd hoog niveau. Helaas hebben we niet al onze gestelde doelen behaald. De veiligheid van onze medewerkers heeft onder druk gestaan als gevolg van kleine ongevallen en we hadden graag meer technische medewerkers aan ons willen binden om zowel nu als in de toekomst het toenemend werkpakket uit te kunnen voeren.

RECORD WERKPAKKET VAN MEER DAN € 1 MILJARD GEREALISEERD

Ondanks de nasleep van de coronapandemie en de schaarste op de markt voor technische medewerkers wisten we in 2022 weer meer werk te verzetten. Het uitgevoerde werkpakket bedroeg € 1.027 miljoen; een stijging van 7 procent ten opzichte van 2021. Ons doel voor het uitbreiden van de transportcapaciteit is ruimschoots behaald door 1.180 megawatt aan vermogen aan te sluiten op de hoogspanningsnetten van TenneT. Daarnaast hebben we voor 490 megawatt aan extra transportcapaciteit opgesteld, die beschikbaar komt voor onze klanten zodra TenneT deze heeft aangesloten. De belasting van ons net verandert, onder andere door meer invoeding uit wind- en zonneparken en een groei van het aantal elektrische auto's en warmtepompen. Ondanks deze veranderingen blijft de leveringszekerheid met een uitvalduur van 14 minuten op een hoog niveau.

Voor 2023 hebben we het doel gesteld om voor Standaard Aansluitingen 70 procent van de aanvragen binnen de aangegeven wensdatum te realiseren en voor Maatwerk Aansluitingen 65 procent van de aanvragen.

Ons doel rondom de veiligheid van personeel bij Enexis hebben we niet gehaald. In 2022 zijn we naar trede 3 (van de 5) geklommen op de Veiligheidsladder, maar we zien het effect helaas nog niet terug in een afname van het aantal ongevallen met verzuim.

In 2022 hebben we een grote stap gezet in ons besparingsprogramma met als doel om in de periode 2022 - 2026 minstens € 220 miljoen aan uitgaven te besparen. De in 2022 gerealiseerde besparing bedraagt € 60 miljoen. Dit is onder andere te danken aan een efficiëntere uitvoering van ons werkpakket, het afbouwen van de activiteiten van Enpuls en lagere uitgaven voor verbeterprojecten. In 2023 werken we verder aan de besparingsdoelstelling. Door dit besparingsprogramma beheersen we niet alleen de kosten van de energietransitie, maar zijn we ook in staat om meer werkzaamheden voor onze klanten uit te voeren.

Een doorkijk naar 2023 laat zien dat onze doelen ambitieus zijn. Ons werkpakket groeit tot ruim boven de € 1.300 miljoen. Door ons intensieve wervings- en opleidingsprogramma voor technisch personeel, de nauwe samenwerking met uitvoeringspartners en een nog efficiëntere werkwijze, zien we in 2023 mogelijkheden om verder te groeien. We gaan de transportcapaciteit in het komend jaar uitbreiden met een enorme 2.000 megawatt. Bij de uitbreiding van de transportcapaciteit zijn we ook afhankelijk van de werkzaamheden die TenneT uitvoert aan het hoogspanningsnet. Hierdoor is het mogelijk dat Enexis de netcapaciteit uitbreidt, maar dat deze nog niet beschikbaar is in afwachting van de werkzaamheden van TenneT. Bij het uitvoeren van het werk doen we geen concessies op het gebied van betrouwbaarheid en veiligheid. Onze doelstelling om klanten tijdig aan te sluiten hebben we in 2023 verder aangescherpt. Om realistische afspraken te maken, gaan we met klanten in gesprek over hun wensen en de wachttijd. Daarbij zetten we maximaal in op het aantrekken en behouden van voldoende technisch personeel om het groeiende werkpakket te kunnen uitvoeren.

Transportschaarste

‘DE AANPAK VAN TRANSPORTSCHAARSTE WORDT EEN GEZAMENLIJKE INSPANNING’

Afgelopen jaar kwamen de grenzen van het Nederlandse elektriciteitsnet op meerdere plekken in zicht. Ook onze klanten kregen ermee te maken. Han Slootweg, directeur Asset Management van Enexis, legt uit wat de oorzaak is – en hoe netbeheerders, klanten en andere betrokkenen samen kunnen zorgen voor nieuwe mogelijkheden om meer uit het elektriciteitsnet te halen.

Transportschaarste. Oftewel: een tekort aan ruimte op de elektriciteitsnetten voor de distributie van elektriciteit. In 2022 kwam dit steeds vaker in het nieuws. “Het is een symptoom van een verandering die al langer gaande is”, zegt Slootweg. “We produceren en gebruiken in Nederland steeds meer elektriciteit. Dit komt onder andere doordat de samenleving digitaliseert, met bijvoorbeeld grote datacenters die veel energie verbruiken. En ook met de verduurzaming gaat het snel. Het aantal elektrische auto’s neemt toe, fabrieken stappen over van gas op stroom en overall worden zonne- en windparken aangelegd.”

HAN SLOOTWEG

Die groeiende hoeveelheid elektriciteit vraagt om meer en meer ruimte op de netten. De landelijke netbeheerder (TenneT) en de regionale netbeheerders zoals wij werken dan ook keihard om hun infrastructuur uit te breiden en te verzwaren. “Zelf investeerden we afgelopen jaar ruim € 1 miljard – een hoger bedrag dan ooit. En we vergrootten onze netcapaciteit met 1.180 megawatt”, zegt Slootweg. “Dat zijn enorme getallen. Maar door de gascrisis en de oorlog in Oekraïne ging het met de elektrificatie in 2022 harder dan verwacht en steeg de vraag naar netcapaciteit extra snel.” Sneller dan de netbeheerders aankonden. Er zijn te weinig technische mensen die het werk kunnen uitvoeren en materialen zijn gewild, dus de levertijden lopen op.

TIJDELIJKE STOP

Het gevolg was dat de landelijke en regionale netten op meerdere plekken in Nederland volliepen. In juni bereikten delen van het landelijke net in Noord-Brabant en Limburg hun maximale capaciteit, zowel voor afname als voor teruglevering van elektriciteit. In de twee provincies volgde een tijdelijke stop voor zakelijke grootverbruikers: aanvragen voor een nieuwe of zwaardere aansluiting konden niet meteen worden behandeld.

“Van zo’n stop balen we enorm,” zegt Slootweg, “want het betekent dat we klanten moeten vragen om te wachten tot er meer ruimte is. Dit kan een ondernemer zijn die wil uitbreiden en dus een zwaardere elektriciteitsaansluiting nodig heeft. Of de ontwikkelaar van een zonnepark die stroom wil leveren aan onze netten. Transportschaarste betekent voor hen dat ze die plannen moeten uitstellen. We begrijpen heel goed dat dit een flinke tegenvaller is.”

REGIONALE EN LANDELIJKE OPLOSSINGEN

Om snel weer ruimte te creëren voor aansluitingen in Noord-Brabant en Limburg, onderzocht een taskforce van regionale overheden, netbeheerders en bedrijven onder andere de mogelijkheden van congestiemanagement. Het idee daarachter is dat klanten het net op drukke momenten ontzien, wat ruimte oplevert voor nieuwe aansluitingen. En dat werkt: het onderzoek leverde 1.700 megawatt aan extra netcapaciteit op – tien keer het vermogen van de stad Maastricht. Vanaf december kon Enexis daardoor weer beginnen met de behandeling van aanvragen.

Omdat de schaarste zich in het hele land voordoet, schaalde het ministerie van Economische Zaken en Klimaat de taskforce op naar nationaal niveau. De oorspronkelijke initiatiefnemers kregen gezelschap van onder andere de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en de rijksoverheid. In december presenteerden de partners het Landelijke Actieprogramma Netcongestie. De centrale boodschap: sneller bijbouwen om de capaciteit uit te breiden, het elektriciteitsnet slimmer gebruiken en de daarvoor benodigde flexibiliteit beschikbaar maken.

1. *Sneller bijbouwen*

Bijbouwen heeft onverminderd prioriteit. Tot 2030 streeft Enexis ernaar om het netwerk elk jaar met 2.000 megawatt uit te breiden. “Maar medewerkers en materialen zijn ook de komende tijd schaars”, zegt Slootweg. “Het vasthouden van het tempo blijft dus een uitdaging. Daarom gaan netbeheerders, overheden en marktpartijen elkaar eerder op de hoogte brengen van geplande investeringen, met als doel om uitbreidingen van het stroomnet en bouw- en verduurzamingsplannen beter op elkaar te laten aansluiten. In de praktijk blijkt dat dit veel tijd scheelt. En met provincies en gemeenten kijken we hoe de vergunningsprocedures voor bouwprojecten korter kunnen. Dat is allemaal winst.”

2. *Het elektriciteitsnet slimmer gebruiken*

Bijbouwen is dus belangrijk, maar leidt pas in de toekomst tot extra capaciteit. Een oplossing die al op korte termijn uitkomt biedt, is het beter benutten van de capaciteit van het huidige netwerk. Met congestiemanagement bijvoorbeeld, de aanpak die Enexis en TenneT nu in Noord-Brabant en Limburg gebruiken. Met flexibele of tijdgebonden contracten. En met een gecombineerde aansluiting voor de opwek en opslag van wind- en zonne-energie.

3. *Flexibele capaciteit vergroten*

Flexibiliteit wordt sowieso hét kernwoord. Slootweg: “Energie moet in de toekomst vooral worden gebruikt op momenten dat die ruim beschikbaar is. Denk aan een fabriek die je harder laat draaien als windparken op zee veel elektriciteit produceren.” Ook wordt bekeken hoe partijen op bedrijvenparken en in industriegebieden hun transportcapaciteit met elkaar kunnen delen. Op die manier wordt het netwerk ontlast en ontstaan er nieuwe mogelijkheden voor deze bedrijven en voor nieuwe initiatieven.

GEZAMENLIJKE INSPANNING

Technisch zijn al deze oplossingen mogelijk, zegt Slootweg. “Maar alleen als we samenwerken, gaat dit ons lukken. Netbeheerders, overheden, marktpartijen en de ACM moeten allemaal hun rol pakken. Om structureel te zorgen voor voldoende capaciteit, zullen we meer dan ooit samen moeten optrekken en allemaal de schouders eronder moeten zetten.”

Congestiemangement

‘CONGESTIEMANAGEMENT ZORGT DE KOMENDE JAREN VOOR RUIMTE OP HET NET’

Congestiemangement is een effectief instrument om ruimte vrij te maken op het net. Dat zegt Ton van Cuijk, portefeuille-regisseur Flexibiliteit bij Enexis. Voor bedrijven kan deelname interessant zijn, zegt hij. “Zij krijgen een financiële vergoeding én helpen mee aan een snellere verduurzaming van Nederland.”

Vanaf het voorjaar van 2022 dook de term congestiemangement steeds vaker op in de Nederlandse media. Al snel volgde het populairdere synoniem spitsmijden. Dat is precies wat het is, vertelt Van Cuijk. “We vragen klanten om op de piekmomenten tijdelijk minder stroom te gebruiken of terug te leveren. Ze gaan dus niet de snelweg op, waardoor er geen files ontstaan en we andere weggebruikers – nieuwe aansluitingen – kunnen toelaten. Ondertussen werken we keihard aan verbreding van de weg, dus aan uitbreiding van het net.”

MILJOENEN EURO'S

Al in 2020 werd duidelijk dat congestiemangement een van de oplossingen zou kunnen zijn voor transportschaarste. Om het mogelijk te maken, was een aanpassing van de regels nodig door de Autoriteit Consument & Markt (ACM). In augustus 2021 deed de

ACM een voorstel over hoe, wanneer en onder welke voorwaarden congestiemangement zou kunnen plaatsvinden. “De voorgestelde aanpak zou de veiligheid en betrouwbaarheid van ons net in gevaar kunnen brengen”, zegt Van Cuijk daarover. “Bovendien zouden de kosten toenemen. Geld dat we niet zouden kunnen besteden aan de energietransitie.” Enexis en andere netbeheerders deden tegenvoorstellen. Uiteindelijk leidde dit tot een definitief besluit in mei 2022. “Veel van onze voorstellen zijn daarin overgenomen.”

VEEL WERK VERZET

De ACM gaf netbeheerders tot november 2022 de tijd om de invoering van congestiemangement voor te bereiden. Die tijd was hard nodig, zegt Van Cuijk. “Er is ontzettend veel werk verzet. We hebben tientallen mensen aangenomen, zoals assetmanagers, relatiemanagers, data-analisten en bedrijfsvoerders. Processen zijn ontworpen, systemen gebouwd, contracten opgesteld. We hebben de deadline gehaald; we zijn nu in staat congestiemangement goed uit te voeren”

COMPLEX

Inmiddels past Enexis congestiemangement toe. De netbeheerder voorspelt, in de dagelijkse praktijk, een dag van tevoren of ergens in een gebied piekbelasting zal optreden. Dat is complex: het hangt af van de stroomafname, maar zeker ook van de levering van stroom door zonnepanelen en windmolens. Van Cuijk: “Die levering is sterk afhankelijk van het weer. Is de windkracht twee of drie? En hangt er morgenochtend tussen tien en elf uur wel of geen wolk boven een bepaald zonnepark? Dat kan het verschil betekenen tussen wel of geen piekbelasting.” Verwacht Enexis een piek, dan wordt bedrijven met wie een contract is gesloten gevraagd om de energielevering terug te schroeven of een paar uurtjes minder stroom te gebruiken. Enexis heeft hiervoor twee flexibele contracten.

GENOEG MOGELIJKHEDEN

Volgens Van Cuijk zijn brancheorganisaties positief over congestiemangement, maar is het in de praktijk nog best lastig om bedrijven geïnteresseerd te krijgen. “Een ontwikkelaar van een zonnepark heeft zijn opgewekte elektriciteit allang verkocht als wij een dag van tevoren vragen om bijvoorbeeld de helft minder te leveren. Samen met hen proberen we toch tot oplossingen te komen.” Bij stroomgebruikers ziet hij genoeg mogelijkheden. “Elektrische boilers en grote koelcellen kunnen best een paar uur uit. Het laden van elektrische auto's kan buiten de piek. Ook voor partijen die met hun productie kunnen schuiven en voor tuinders kan deelname financieel interessant zijn.”

TIJDELIJK

Van Cuijk hoopt dat Enexis de komende tijd veel contracten kan sluiten met zowel energieproducenten als –gebruikers. “Met congestiemanagement maken we de weg vrij voor nieuwe gebruikers en aansluitingen. Het kan financieel iets opleveren voor aangeslotenen, en het helpt zeker om sneller te verduurzamen.” En hoewel het een tijdelijk instrument is, verwacht Van Cuijk dat congestiemanagement nog jaren voor ruimte op het net zorgt. “Het wordt steeds drukker op het net. Met uitbreiding van het net alleen krijgen we dat niet bijgebeeld.”

GOPACS: HET NEDERLANDSE CONGESTIEMANAGEMENTPLATFORM

GOPACS is een platform waarmee de Nederlandse netbeheerders samen met marktpartijen en grootverbruikers proberen transportschaarste te verminderen. Klanten die beschikken over regelbaar vermogen kunnen hun steentje bijdragen aan de verduurzaming van Nederland door hun vraag of aanbod van elektriciteit aan te passen tegen een financiële vergoeding. Iedere marktpartij of grootverbruiker die in staat is zijn elektriciteitsverbruik of elektriciteitsopwek te beïnvloeden, en dus flexibiliteit in energiegebruik beschikbaar heeft om te verhandelen, kan deelnemen aan GOPACS. Wanneer er gedurende de dag overbelasting dreigt op het net, wordt op het GOPACS platform een afroep gedaan op basis van biedingen. Daarmee is het platform als het ware een marktplaats voor korte termijn inkoop van regelvermogen. Het platform is een belangrijke stap om transportschaarste te verminderen en helpt ons om het elektriciteitsnet betrouwbaar en betaalbaar te houden.

Efficiënter benutten van het net

‘ER KAN TWEE KEER ZO VEEL ENERGIE DOOR HET NET’

Hoe kunnen we het elektriciteitsnet efficiënt benutten, zodat minder congestiemanagement nodig is en we het net minder (snel) hoeven te verzwaren? Deze vraag staat centraal bij onze afdeling Innovatie & Ontwikkeling. Twee teams, in totaal 25 mensen, werken aan oplossingen voor de huidige schaarste en het energiesysteem van de toekomst.

Dag en nacht de garantie dat je zo veel elektriciteit kunt afnemen als je wilt, terwijl je die capaciteit maar een paar keer per jaar echt nodig hebt. Voor onze grootzakelijke klanten was dit jarenlang de normaalste zaak van de wereld. Maar met de huidige schaarste is de restcapaciteit – de ruimte op het elektriciteitsnet die grootzakelijke klanten niet benutten – hard nodig voor nieuwe aansluitingen en voor het uitbreiden van bestaande aansluitingen door verduurzaming.

“Door de huidige klanten wordt maar 30 procent van de netcapaciteit gebruikt”, vertelt Bram Gerrist, directeur Innovatie & Ontwikkeling. “Door de pieken te vermijden en de dalen te benutten, kan er twee keer zo veel energie door het net. Niet continu, maar meestal wel.”

BUITEN DE PIEK

Er draaien inmiddels verschillende proefprojecten om de restcapaciteit beter te benutten. Zo zijn we in gesprek met grootzakelijke klanten over hoe ze de piek kunnen vermijden. “Veel van het energieverbruik van bedrijven is niet per se aan een tijdstip gebonden”, zegt Gerrist. “Een elektrisch wagenpark kun je bijvoorbeeld prima ’s nachts opladen en ook elektrische boilers hoeven niet 24/7 aan te staan.”

In de regio Tilburg testen Enexis en grootzakelijke klanten de counter-regeling. Alleen als er genoeg ruimte is op het net, kunnen klanten zonne-energie terugleveren. De zonne-intensiteit wordt realtime gemeten. “Is de zonne-intensiteit 50% of lager? Dan kan de ondernemer gewoon terugleveren. Boven de 50% moet de teruglevering deels worden afgeschakeld. De ondernemer kan dan wel de zonne-energie zelf gebruiken of tijdelijk opslaan. “Met voorspellingen, modellen en ook de weersverwachting is dit best complex”, zegt Gerrist. “We kijken nu bij welke klanten het werkt, daarna willen we opschalen. Dat moet via Autoriteit Consument & Markt (ACM). Als netbeheerders trekken we hierbij samen op.”

TIJDGEBONDEN CONTRACT

In het noorden van het land onderzoeken we het tijdgebonden contract, samen met PowerField, bouwer en beheerder van zonneparken. “Bij dit contract maken we maatwerkafspraken. In Meppel wordt de bestaande aansluiting op afgesproken momenten verkleind”, zegt Gerrist. “Een grote groep bedrijven kan daar prima mee uit de voeten. En zo komt er transportcapaciteit beschikbaar voor aanvragers die op de wachtlijst staan.” In Emmen heeft PowerField flexibele toegang tot het net. Als de capaciteit beschikbaar is, kunnen ze een tweede zonnepark aansluiten.

SNEL LEREN

De belangrijkste stakeholder bij het efficiënter benutten van het net? “De klant”, zegt Gerrist. “Als we willen dat zij nieuwe contracten afnemen, moeten die wel de moeite waard zijn. Daarom kiezen we ervoor om onze ideeën snel naar buiten te brengen, zodat klanten die kunnen toetsen. Het motto bij innovatie is fail fast, hoor ik vaak. Ik zeg liever innovatie is learn fast. Hoe eerder we weten of een oplossing bijvoorbeeld past bij het verdienmodel van de klant, hoe beter. Dan weten we of het zin heeft om die verder te ontwikkelen.”

Nieuwe contracten gaan eerst gelden voor nieuwe klanten. Daarna – als het nodig is – mogelijk ook voor bestaande klanten. “We kunnen contracten niet zomaar openbreken”, zegt Gerrist. Als het aan de innovatiedirecteur ligt, hebben klanten straks keuze uit verschillende contracten. “Ze gaan dan in dialoog met onze relatiemanagers: wat heb je nodig? Door het net efficiënt te benutten, ontstaat er op korte termijn meer ruimte. Voor de langere termijn is het voordeel dat we meer tijd hebben voor verzwaringen van het net.”

DUURZAME ENERGIE IN SMART ENERGY HUB

Ondernemers die samen hun energieverbruik organiseren. Bedrijventerreinen in Zwolle, Almelo en Hapert doen mee aan proefprojecten met een groepscontract. Het management van bedrijventerrein Hessenpoort in Zwolle klopte bij Enexis aan met het idee voor de energyhub. De regio is een belangrijk knooppunt en veel ondernemers van het bedrijventerrein willen verduurzamen. Zo zijn er onder andere plannen met waterstof. Elektrolyse – de techniek die gebruikt wordt om waterstof om te zetten – kost veel energie. Om ondanks de toenemende energievraag en de krapte op het net toch te kunnen verduurzamen, besloten de bedrijven samen duurzame energie op te wekken. De energie die ze niet nodig hebben, wordt afgezet in de buurt. Ook proberen ze zoveel mogelijk energie te besparen.

Het proefproject in Zwolle is in een vergevorderd stadium. Hier is al een ecosysteem ontstaan met verschillende partners. De provincie en gemeente financieren het project en hebben vergunningen verleend. “Daarnaast staan er private partijen op, zoals dataleveranciers die ondernemers inzicht geven met dashboards”, zegt Gerrist. “Daar zijn we blij mee; het is belangrijk dat bedrijven inzicht hebben. Als de proefprojecten slagen, willen we ook toe naar een standaardcontract.”

Focus op uitvoering van de energietransitie

In 2022 investeerden we meer dan ooit in uitbreiding en verzwaring van onze netten. Maar vooral onder grootzakelijke klanten steeg de behoefte aan capaciteit sneller dan we aankonden. Daarom werken we niet alleen aan het realiseren van nieuwe capaciteit, maar gaan we de huidige netcapaciteit ook efficiënter benutten. Zodat onze klanten kunnen blijven bouwen aan gezonde, duurzame bedrijven en aan projecten om duurzame energie te produceren.

IN DIT HOOFDSTUK

- Betrouwbaar en toegankelijk energienet
- Veilig energienet
- Duurzame energievoorziening
- Betaalbare energievoorziening
- Klantgerichte dienstverlening

Iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet

De betrouwbaarheid van ons elektriciteitsnetwerk was onverminderd hoog, terwijl die van ons gasnetwerk door twee grote storingen lager was dan vorig jaar. Intussen steeg het aantal nieuwe aansluitingen voor elektriciteit ten opzichte van 2021. Maar we kregen op meerdere locaties te maken met een tekort aan transportcapaciteit voor zowel afname als teruglevering. Zakelijke klanten met grote aanvragen konden we op die locaties helaas niet meteen helpen.

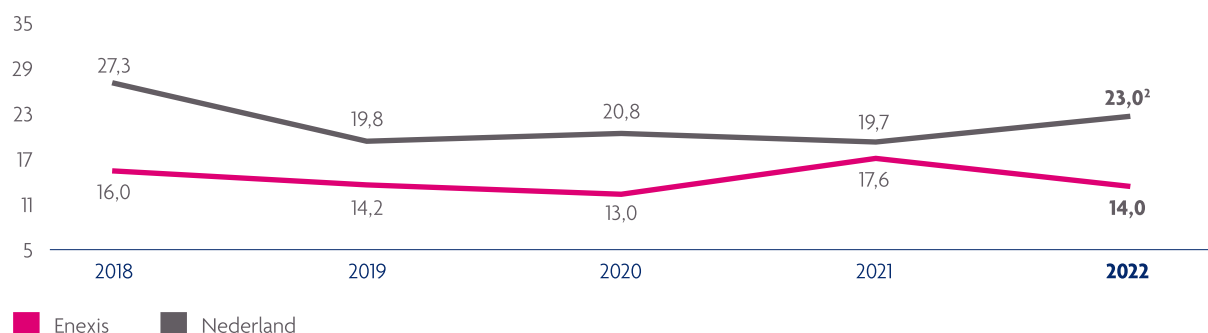
Een warm huis in de winter. Een elektrische auto met een volle batterij. Soepel draaiende machines en installaties. Onze klanten rekenen op energie. Het is aan ons om elektriciteit en gas het hele jaar door via een betrouwbaar en toegankelijk energienet naar hun woningen en bedrijven te brengen. We doen er daarbij alles aan om risico's op (langdurige) onderbrekingen te voorkomen.

Enexis heeft een betrouwbare infrastructuur. De jaarlijkse uitvalduur elektriciteit (JUD) is hierin voor ons een belangrijke indicator. In 2022 hadden onze klanten gemiddeld 14 minuten geen elektriciteit (2021: 17,6 minuten). Een resultaat waar we trots op zijn, aangezien onze uitvalduur al enkele jaren onder het landelijk gemiddelde uitkomt. Dit is deels te danken aan de enorme investeringen in onze netten en de inzet van innovatieve systemen, zoals Distributie-Automatisering Light (DALI). Klanten kunnen eerder geholpen worden, doordat DALI snel lokaliseert waar een storing zit.

Uitvalduur	Elektriciteit (in minuten)	Gas (in seconden)
Groningen/Drenthe	21,4	91
Overijssel	11,9	68
Noord-Brabant Oost	10,2	39
Noord-Brabant West	14,4	36
Limburg	10,6	299
Hoogspanning ¹	0,5	-
Gemiddeld	14,0	109

¹ Niet geografisch toe te wijzen.

UITVALDUUR ELEKTRICITEIT¹ TEN OPZICHTE VAN HET LANDELIJKE GEMIDDELDE

¹ Registratiesystematiek Nestor elektriciteit.

² Landelijk gemiddelde 2022 is een schatting; definitieve uitkomst was bij de publicatie van dit jaarverslag nog niet bekend.

De levering van gas werd 109 seconden onderbroken (2021: 75 seconden). Dat de storingsduur voor gas hoger lag dan een jaar eerder, werd veroorzaakt door twee langere storingen. In Heerlen en Landgraaf vond een langdurige storing plaats. De storingen werden veroorzaakt door lekkages in een waterleiding. Het water dat daarbij vrijkwam, heeft een gat geslagen in de gasleidingen, waardoor er water in de gasleidingen liep. De storingen leidden niet tot gevaar, maar bijna 400 klanten zaten tijdelijk wel zonder gas. Terwijl onze collega's de storingen oplosten, zorgden we voor vervangende doucheruimte en maaltijden.

HET AANTAL ELEKTRICITEITSAANSLUITINGEN STEEG

In 2022 konden we voor 79 procent van de aanvragen een transportindicatie afgeven waarmee onze klanten een SDE++ subsidie konden aanvragen (2021: 71 procent). Op het moment van afgifte hadden we nog zicht op transportcapaciteit in de betreffende regio. Daarbij gold wel dat het aantal positieve transportindicaties vaak groter was dan de op dat moment nog beschikbare transportcapaciteit; een transportindicatie biedt om die reden geen garantie op de daadwerkelijke beschikbaarheid van transportcapaciteit op het moment dat deze wordt aangevraagd.

In enkele regio's moesten nieuwe grootzakelijke klanten langer op een aansluiting wachten dan gewenst. Dit kwam onder andere door schaarste voor afname op onze netten. De oorzaak van het tekort aan capaciteit lag voor een belangrijk deel in het landelijk hoogspanningsnet van TenneT. Daarnaast konden we de snelle stijging van het aantal aanvragen niet bijbenen met het uitbreiden en verzwaren van onze transportcapaciteit. Door de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt hadden we moeite om voldoende technische medewerkers aan te trekken en te behouden.

Veilige netten waar iedereen op kan vertrouwen

Het distribueren van en werken met elektrische spanningen en brandbaar gas onder druk leidt tot veiligheidsrisico's voor de omgeving. We proberen iedereen zo goed mogelijk te beschermen. Daarom hanteren we hoge veiligheidsstandaarden en nemen we proactief maatregelen.

De gas- en elektriciteitsnetten van Enexis maken deel uit van de vitale infrastructuur van Nederland. Het is van groot belang dat de dienstverlening van Enexis ongehinderd plaats kan blijven vinden. Om de publieke veiligheid te beschermen en incidenten te voorkomen, volgen we nauwkeurig wat er gebeurt in onze netwerken. Zo maken we gebruik van de ROBAM-methodiek (Risk and Opportunity Based Asset Management). We meten het aantal incidenten op basis van de ernst. In 2022 hebben zich geen ongevallen met een effect 'ernstig' of 'zeer ernstig' voorgedaan. We besteden aandacht aan het goed afsluiten van technische ruimtes en het voorkomen van incidenten tijdens graafwerkzaamheden. Preventiemedewerkers informeren grondroerders of houden toezicht bij risicovolle graafwerkzaamheden en we attenderen klanten op de aandachtspunten voor veilig graven. Ook vervangen we de laatste jaren oudere schakelinstallaties (de zogeheten Coq-installaties) en brosse gasleidingen. Op die manier minimaliseren we het risico op onveilige situaties en zorgen we voor een veilig energienet.

Mijlpalen	Status ultimo 2022	
	Gas	Elektriciteit
Publieke veiligheid		
Aantal incidenten met een matig of behoorlijk effect ^[1] ≤ 4	1	1
Aantal incidenten met een ernstig effect ^[2] ≤ 2	0	0
Aantal incidenten met een zeer ernstig effect ^[3] ≤ 4	0	0

1 Matig of behoorlijk effect: ongeval met EHBO of behandeling door medisch personeel (slachtoffer(s) onder het publiek), of omgevings schade tussen € 10.000 en € 1 miljoen.

2 Ernstig effect: ongeval met ernstig (blijvend) letsel (slachtoffer(s) onder het publiek), of omgevings schade tussen € 1 miljoen en € 10 miljoen.

3 Zeer ernstig effect: ongeval met één of meerdere doden (slachtoffer(s) onder het publiek), of omgevings schade > € 10 miljoen

ONZE CRISISORGANISATIE STAAT PARAAT

Binnen elke organisatie kan zich een crisissituatie voordoen. Een goede voorbereiding op een dergelijke crisis is daarom noodzakelijk. Enexis heeft een crisisorganisatie die incidenten volgens standaardprocedures en op basis van ervaring adequaat kan verhelpen. Functionarissen van verschillende afdelingen (zoals communicatie, marketing, operations en ICT) en van allerlei niveaus draaien piket- of bereikbaarheidsdiensten. Maar wanneer een incident een bepaalde omvang overschrijdt, is een bredere en op de specifieke situatie toegespitste aanpak noodzakelijk, waarbij we opschalen en een crisisteam samenstellen. Het crisisteam bestaat uit een concertteam, communicatieteam en afdelingsteam. Aspecten als communicatie met overheden en klanten en het organiseren van bijzondere inzet van mensen en middelen, worden door dit team in de vorm van maatwerk georganiseerd. Een crisismanagementplan (CMP) is opgesteld met als doel het borgen van dit specifieke proces om de crisis adequaat aan te pakken.

Leden van de crisisorganisatie worden getraind en geoefend in het nemen van beslissingen onder zware tijdsdruk en bij grote onzekerheid. Dit gebeurt minimaal één keer per jaar per vestiging. Daarnaast sluiten we een aantal keer per jaar aan bij een crisisoefening georganiseerd door externen, zoals de veiligheidsregio of Netbeheer Nederland. Nieuwe collega's, zoals woordvoerders, volgen bij de start van hun functie een mediatraining om zich voor te bereiden op mogelijke crisissituaties.

Klanttevredenheid centraal in onze dienstverlening

De vraag naar elektriciteit stijgt sneller dan de capaciteit van onze netten. We werken hard om die capaciteit uit te breiden. Maar door krapte op de arbeidsmarkt kunnen we te weinig technische medewerkers aantrekken om het tempo verder te verhogen. Daarnaast zijn we afhankelijk van uitbreiding van de capaciteit in de hoogspanningsnetten door TenneT en van de doorlooptijden van bouwvergunningen. Dit leidt ertoe dat voor klanten die bijvoorbeeld hun aansluiting willen verzwaren doorlooptijden op veel plekken oplopen. Zij zijn hier terecht teleurgesteld over. Door helder en proactief te communiceren verminderen we de last voor een groot deel van deze klanten.

Om de transitie naar een CO₂-neutraal energiesysteem te ondersteunen, is uitbreiding van onze elektriciteitsnetten hard nodig. Hoewel we hard werken aan uitbreiding, is de vraag van klanten veel groter. Helaas lukt het niet altijd om sneller en meer bij te bouwen, onder andere doordat het lastig is om voldoende technici aan te trekken. Een probleem dat al langer speelt en waar ook andere bedrijven mee te maken hebben. Ondanks deze beperkingen doen we wat we kunnen om de capaciteit van onze regionale netten uit te breiden. Ook als dat tijdelijk leidt tot meer capaciteit dan het landelijke netwerk van TenneT aankan. Net als Enexis kampt TenneT op enkele stations met transportschaarste. We zorgen dat we klaarstaan als die weer is verholpen.

Gelukkig konden we in december melden dat er weer meer ruimte beschikbaar is gekomen voor nieuwe aansluitingen in Noord-Brabant en Limburg, zowel voor bedrijven (grootverbruikers) als voor producenten van duurzame energie. Die beschikbaarheid van ruimte bleek uit onderzoek van TenneT naar de mogelijkheden van congestiemanagement.

BETER RAPPORTCIJFER VOOR STANDAARDAANSLUITINGEN, MINDER GOEDE VOOR MAATWERK

We informeren klanten zo helder mogelijk over de oorzaken van de langere aansluittermijnen. We zien dit als onderdeel van een [klantgerichte dienstverlening](#). Op de website van Enexis Netbeheer plaatsen we bijvoorbeeld [actuele informatie](#) over de capaciteit van onze netten. Vervolgens maken we over de aansluiting realistische afspraken, houden we klanten op de hoogte van de voortgang en zetten we alles op alles om onze beloftes waar te maken.

Uit de Customer Effort Scores (CES) blijkt dat klanten onze informatievoorziening waarderen. Deze scores laten zien hoeveel inspanning het klanten kost om een verzoek door ons te laten afhandelen.

- Voor *Maatwerk Aansluitingen* staat de klantbeleving onder druk. Vooral aansluitingen van dit type konden we niet altijd uitvoeren binnen de door klanten gewenste termijn. De methodiek van deze CES meting is met ingang van 2022 aangepast, waardoor de score niet vergelijkbaar is met voorgaande jaren.
- Voor *Standaard Aansluitingen* (aansluitingen van huishoudens en mkb-bedrijven) scoren we in 2022 beter dan de afgelopen jaren.
- Voor *Storingen* scoren we minder goed dan voorgaande jaren.

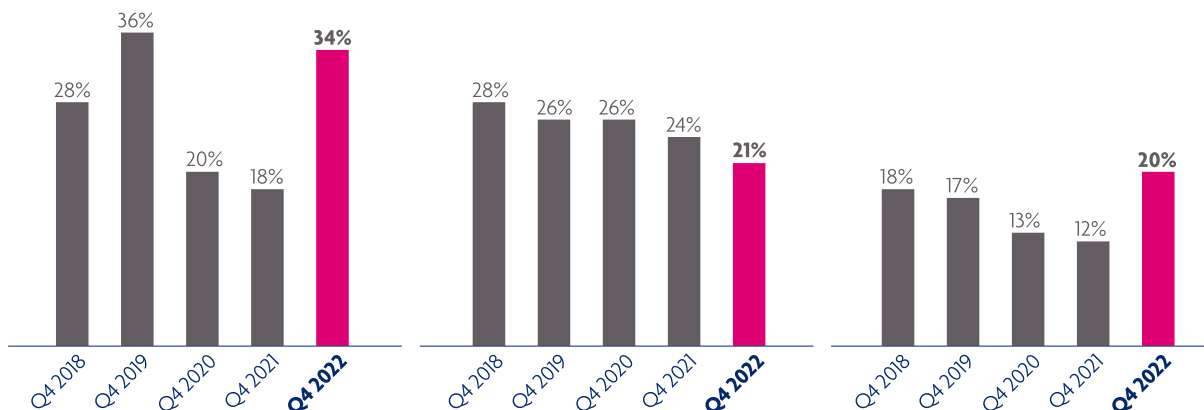
We doen er alles aan om klanten tijdig aan te sluiten. Helaas lukt het vanwege schaarste van technische medewerkers en materialen niet om klanten binnen de huidige wettelijke aansluittermijn aan te sluiten. Gezien het toenemende werkpakket en de aanhoudende schaarste op de arbeidsmarkt verwachten we niet dat dit op korte termijn verandert. Het niet tijdig kunnen aansluiten van klanten kan financiële gevolgen hebben voor Enexis, bijvoorbeeld door het aanbieden van tijdelijke oplossingen of door andere ontwikkelingen. De potentiële financiële gevolgen kunnen niet met zekerheid ingeschat worden.

CUSTOMER EFFORT SCORE¹

Maatwerk Aansluitingen

Standaard Aansluitingen

Storingen

¹ Voor de score geldt; hoe lager, hoe beter.

We kregen in 2022 meer klachten van klanten over de kwaliteit van de spanning van het elektriciteitsnet dan in 2021. Een minder goede spanning kan leiden tot bijvoorbeeld knipperende lampen en het uitschakelen van zonnepanelen.

De oorzaak ligt in de toegenomen vraag naar stroom in en rond woningen. Onze laagspanningsnetten kunnen die grotere vraag niet altijd aan. In de zomer loopt de spanning op, doordat er veel zonne-energie wordt opgewekt. In de winter daalt de spanning juist, omdat er weinig elektriciteit wordt opgewekt en veel wordt verbruikt.

Als de oorzaak in ons net ligt, doen we alles om klachten zo snel mogelijk te verhelpen. Daarnaast ontwikkelen we methoden om de kwaliteit en capaciteit in het laagspanningsnet nog beter te volgen. Zo kunnen we steeds beter voorspellen waar problemen zich gaan voordoen en deze op tijd aanpakken.

ONZE TARIEVEN STIJGEN, ONDER ANDERE DOOR HOGERE ENERGIEPRIJZEN

Over 2022 bleef de tariefstijging voor elektriciteit beperkt (1,4 procent) en daalde het tarief voor gas zelfs licht (-2,3 procent). Dit komt met name door de maatregel van de overheid om de btw te verlagen naar 9 procent in de periode van juli 2022 tot en met december 2022. Zonder deze overheidsmaatregel zouden de tarieven voor elektriciteit en gas respectievelijk zijn gestegen met 6,7 procent en 2,8 procent.

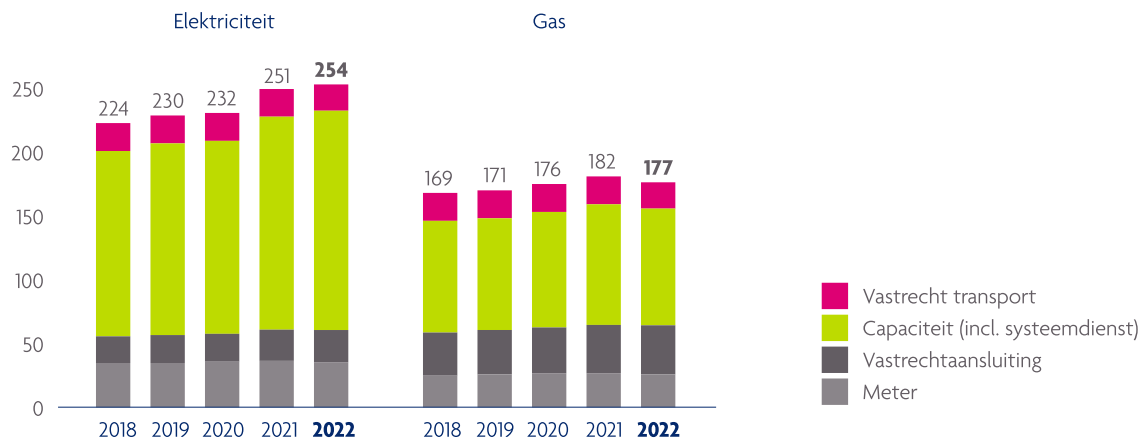
De tarieven voor het transport van energie via ons netwerk gaan in 2023 omhoog. De stijging, die eind 2022 werd goedgekeurd door de Autoriteit Consument en Markt (ACM), valt hoger uit dan in voorgaande jaren. Wanneer we de berekende tarieven over 2023 vergelijken met de betaalde tarieven over 2022 (inclusief btw verlaging) dan betalen huishoudens in 2023 28 procent meer voor elektriciteit en 15 procent meer voor gas. Zonder de tijdelijke btw verlaging in 2022 zou deze tariefstijging voor elektriciteit 22 procent bedragen en die voor gas 9 procent.

Dat de tarieven omhoog gaan, komt om te beginnen doordat de prijzen van energie zijn gestegen. Hierdoor betalen wij meer voor de inkoop van energie om netverliezen te compenseren. Die ontstaan wanneer er energie verloren gaat bij bijvoorbeeld het transport van elektriciteit en gas. Verder is naast de tijdelijke btw-verlaging de inflatie een belangrijke oorzaak voor de tariefstijging. Tot slot betalen we meer voor het transport van energie over het landelijke net van TenneT naar onze regionale netten.

We pleiten voor een eerlijker tariefmodel

De komende jaren zullen de kosten voor netbeheer stijgen door ons werk in de energietransitie. Waarschijnlijk zal deze kostenstijging leiden tot hogere tarieven voor onze klanten. We pleiten voor de inzet van een goede mix van instrumenten om die stijging te beperken. Denk aan tarieven die klanten stimuleren om het netwerk efficiënt te gebruiken. Of aan technische of contractuele maatregelen of advies. De optimale mix van instrumenten zal leiden tot een hogere netefficiëntie en de kostenstijging van het net beperken. Daarnaast lijkt het ons eerlijker als klanten bijdragen aan de kosten voor het net op basis van hun feitelijke vraag naar transportcapaciteit.

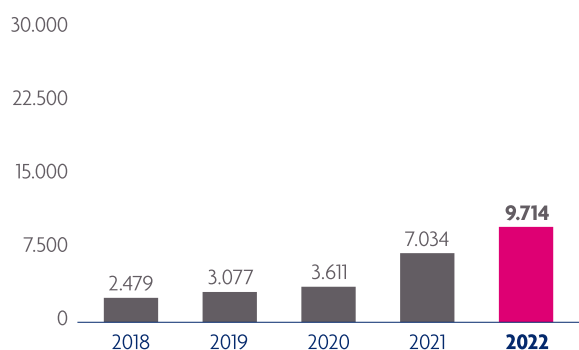
GEMIDDELDE NOTA VOOR HUISHOUELIJK GEBRUIK (netwerkkosten op jaarbasis in euro's)

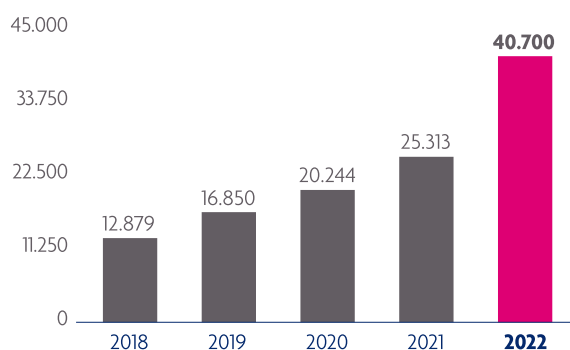
Verduurzaming van onze energievoorziening

De schaarste van transportcapaciteit leidde niet alleen tot vertraging bij *nieuwe* aansluitingen. Ook de verzwaring van *bestaande* aansluitingen konden we niet altijd meteen uitvoeren. Zulke verzwaringen zijn nodig voor klanten die bijvoorbeeld hun bedrijf willen uitbreiden of van gas willen overstappen op elektriciteit. De transportschaarste had zo impact op de economie én de energietransitie.

AANTAL VERWIJDERDE GASAANSLUITINGEN

AANTAL VERZWAARDE ELEKTRICITEITSAANSLUITINGEN

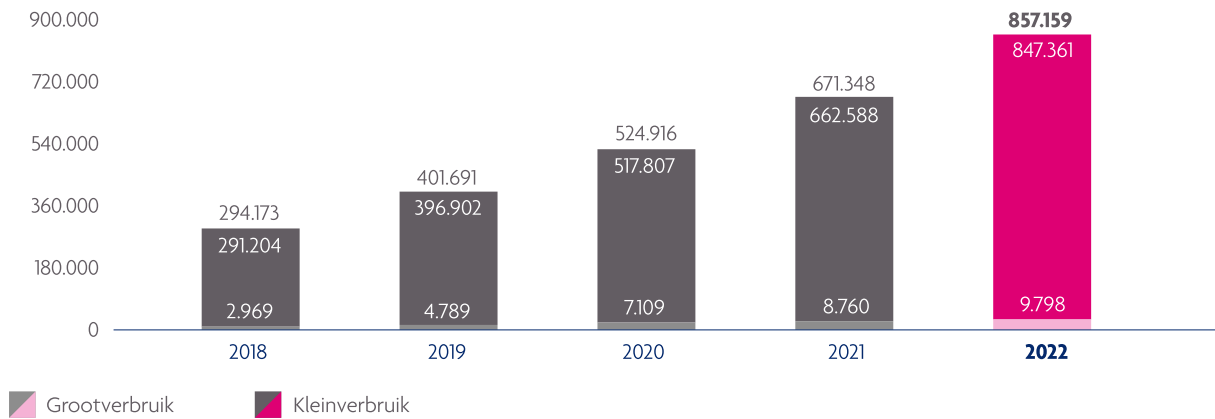

De overgang naar duurzame energie is niet nieuw. Maar in 2022 ging het tempo ineens flink omhoog. Steeds meer bedrijven overwogen om hun energievoorziening te elektrificeren, terwijl huishoudens warmtepompen en zonnepanelen installeerden en overstapten op elektrisch vervoer. We verwijderden in 2022 9.714 gasaansluitingen (38 procent meer dan in 2021) en verzwaaarden 40.700 elektriciteitsaansluitingen bij klanten; een stijging van ongeveer 61 procent ten opzichte van vorig jaar.

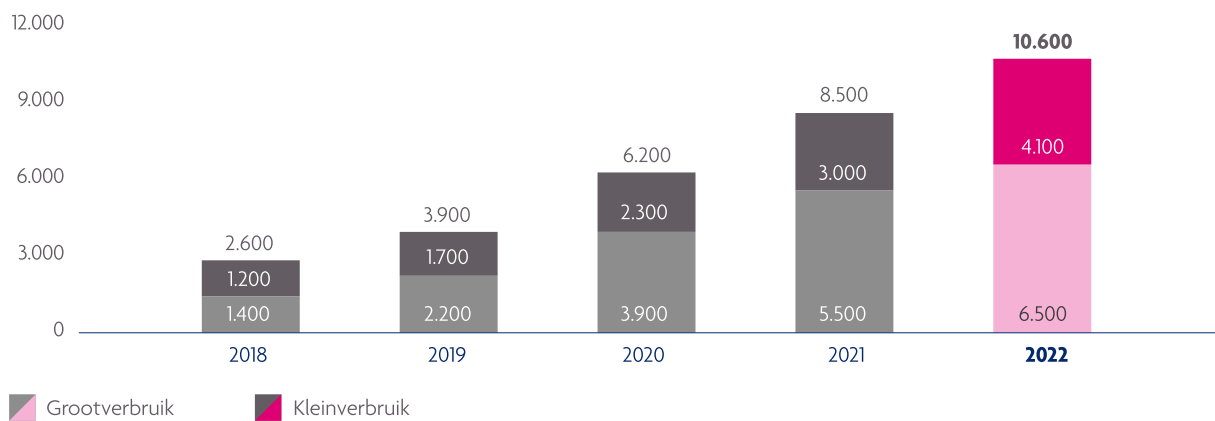
Meer bedrijven en huishoudens wekten bovendien zelf energie op, waarvan ze een deel aan onze netten terugleveren. Het aantal aansluitingen dat zonne- en windenergie teruglevert, steeg met ruim 27 procent naar 857.159 aansluitingen (nagenoeg gelijk aan de stijging in 2021). Het zogeheten duurzaam opgesteld vermogen (het maximale vermogen van alle duurzame energiebronnen) in onze regio's nam in 2022 toe met 25 procent. Het aandeel groen gas dat klanten aan ons terugleverden bleef nagenoeg gelijk. Zo dragen we bij aan een duurzame energievoorziening.

De vraag naar stroom en het aanbod van lokaal opgewekte energie nam sneller toe dan we met de uitbreiding van onze netten konden bijbenen. Niet alleen aanvragers van een nieuwe aansluiting hadden hier last van. Ook klanten die een bestaande aansluiting wilden uitbreiden, konden we niet altijd meteen helpen. De transportschaarste voor teruglevering, waarvan al in 2021 sprake was, speelde in 2022 nog steeds. Met als gevolg dat er in sommige regio's voor nieuwe wind- en zonneparken geen capaciteit was op ons net om terug te leveren.

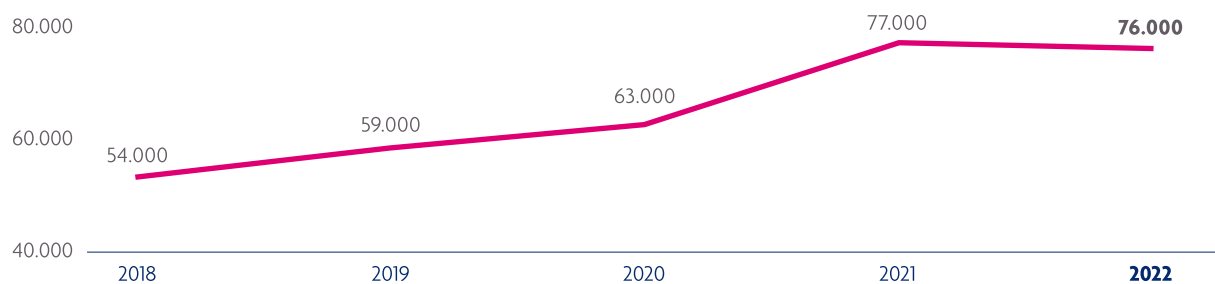
AANTAL AANSLUITINGEN WAAROP WORDT TERUGGELEVERD

DUURZAAM OPGESTELD VERMOGEN (in megawatt)

GROEN GAS (Getransporteerde volumes in Mm³)

ER ZIJN SNELLERE VERGUNNINGSPROCEDURES NODIG

Als Enexis conformeren wij ons aan het Nederlandse Klimaatakkoord en coalitieakkoord. In 2030 moet de uitstoot met 55 procent naar beneden ten opzichte van 1990. Dit is conform de energiedoelstellingen van de EU die zijn vastgelegd in Fit for 55. In dit pakket, dat zijn basis heeft in de Europese Green Deal, is al een eerste aanscherping van de Green Deal-klimaatdoelen verwerkt. In 2022 heeft de oorlog in Oekraïne tot nieuwe aanscherpingen geleid. Europa wil namelijk versneld minder afhankelijk worden van Russisch gas, zonder dat de klimaatdoelen uit zicht raken. De extra aanscherpingen zijn vastgelegd in een pakket genaamd REPowerEU. Daarin stelt de Europese Commissie voor om het aandeel duurzame energie in 2030 te verhogen naar 45 procent (was 40 procent in Fit for 55). Ook moet het energieverbruik dan 13 procent lager zijn dan in 2020 (was 9 procent).

Deze beleidsambities leiden tot forse uitdagingen voor netbeheerders. Het betekent namelijk dat er op het elektriciteitsnet nog meer capaciteit nodig is voor duurzame en regionale opwekking van energie. Uitbreiding van het net is dan ook noodzakelijk. Daarom wijzen we de politiek op het belang van snellere vergunningprocedures. Ook pleiten we voor aanpassingen aan de transporttarieven, die gebruikers prikkelen om het netwerk efficiënt te gebruiken en een tarief voor opwekkers van energie bevat. Nu betalen alleen afnemers voor het gebruik van het netwerk. Klanten die grootschalig energie terugleveren aan het elektriciteitsnet, betalen daar niets voor.

WAT BETEKENT DE 'STIKSTOFUITSPRAAK' VAN DE RAAD VAN STATE VOOR ONZE NETUITBREIDING?

Begin november 2022 deed de Raad van State zijn zogeheten 'stikstofuitspraak': de raad oordeelde dat de bouwvrijstelling stikstof niet meer mag worden gebruikt bij bouwprojecten. Deze uitspraak kan leiden tot vertraging bij de uitbreiding en verzwaring van onze netten.

Dit is er aan de hand

De Wet natuurbescherming bevatte sinds 2021 een bouwvrijstelling. Die bepaalde dat bij de vergunningverlening voor bouwactiviteiten geen rekening hoefde te worden gehouden met de stikstofuitstoot van de activiteiten. Dit maakte het eenvoudiger om voor zulke projecten een vergunning te krijgen. Maar volgens de Raad van State voldeed de vrijstelling niet aan het Europese natuurbeschermingsrecht.

Impact op Enexis

De uitspraak kan gevolgen hebben voor de werkzaamheden van Enexis, zoals de bouw van nieuwe transformatorstations. Voor dergelijke projecten moeten we nu eerst berekenen hoeveel stikstof er wordt uitgestoten en of dat gevolgen heeft voor Natura2000 gebieden. Als de uitstoot te hoog is, moeten we een Natuurbeschermingsvergunning aanvragen. Vaak zijn dan maatregelen nodig om de uitstoot van stikstof te voorkomen. Projecten waarvoor we al een Natuurbeschermingsvergunning hebben, worden niet geraakt door de uitspraak. Hoeveel projecten wél worden geraakt, is nog niet duidelijk.

In samenwerking met waterbedrijf Vitens en Enexis Netbeheer is BAM Energie & Water aan de voet van natuurgebied Lemelerberg een pilotproject gestart dat volledig emissieloos wordt uitgevoerd. Dit houdt in dat leidingen en kabels emissievrij worden vervangen. Hierdoor kunnen ondergrondse netwerken in de buurt van kwetsbare Natura-2000 gebieden worden aangelegd en gaat de uitstoot van CO₂, stikstof en fijnstof omlaag. Daarnaast worden, door het schoon en emissievrij werken, de werkomstandigheden aanzienlijk verbeterd.

EFFICIËNTER BENUTTEN VAN HET NET

Om ongebreidelde nieuwbouw en verzwaring te voorkomen, is het ook belangrijk om de beschikbare transportcapaciteit efficiënter te benutten. Daarmee kunnen we op korte termijn de schaarste verkleinen, terwijl op langere termijn minder uitbreidingen nodig zijn. Zo dragen we bij aan een betaalbare energievoorziening.

Samen met overheden, collega-netbeheerders en bedrijven bedachten en beproefden we in 2022 methoden om de beschikbare capaciteit zo goed mogelijk te benutten en klanten zo goed mogelijk te helpen. Denk aan congestiemanagement, tijdgebonden contracten, de inzet van reservecapaciteit en de inpassing en inrichting van lokale energiehubbs.

Verder verwachten we veel van de digitalisering van processen en de toepassing van data-analyse. Daarmee kunnen we onze netten effectiever uitbreiden, krijgen we meer inzicht in de groei van de energiebehoefte en kunnen we schaarste beter oplossen en voorkomen.

In de toekomst kan prioritering van projecten helpen, bijvoorbeeld op basis van maatschappelijke relevantie. Welke projecten zijn voor de samenleving het meest urgent? Welke kunnen later starten? We onderzoeken nu samen met andere betrokkenen welke kaders we hiervoor kunnen hanteren.

WE OVERLEGGEN MET BETROKKENEN OVER DE HAALBAARHEID VAN PLANNEN

Om ons netwerk efficiënter uit te breiden, willen we meer inzicht krijgen op de vraag naar capaciteit. Bij gemeenten en projectontwikkelaars geven we bijvoorbeeld aan welke capaciteit we nu en in de nabije toekomst op lokaal niveau kunnen bieden. Hiermee kunnen zij rekening houden bij de ontwikkeling van hun plannen. Duurzame initiatieven, zoals een zonne- en windpark, proberen we te combineren op één aansluiting, door het concept cable pooling toe te passen.

Met regio's overleggen we over hun Regionale Energiestrategieën (RES). In ons verzorgingsgebied werden in 2022 tien RES'en vastgesteld. Samen willen die voor 2030 ruim 26 TWh aan duurzame energie opwekken, vooral met zonnepanelen op land en op daken. Een grote ambitie, zeker als we die combineren met de plannen voor de warmtetransitie van de gebouwde omgeving, de laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer en verduurzaming van de industrie. Samen met de regio's kijken we dus wat wanneer haalbaar is.

Eén ding is duidelijk: elektriciteit kan niet voorzien in de totale toekomstige behoefte aan energie. Daarom pleiten we voor een energiemix met bijvoorbeeld groen gas, warmte of waterstof. Groen gas kunnen we via ons huidige gasnetwerk transporteren en kan dus op korte termijn helpen om de energievoorziening te verduurzamen. Wel moet de productie ervan flink omhoog. De ambitie in het Klimaatakkoord is om in 2030 2 miljard m³ groen gas te produceren. In 2022 werd in ons gebied 76.000 Mm³ geproduceerd. Maar het tempo waarmee groen gas geproduceerd wordt moet omhoog om de klimaatdoelen te behalen.

WE ONTWIKKELEN EEN VISIE OP HET ENERGIESYSTEEM VAN DE TOEKOMST

De overgang naar CO₂-neutrale energie versnelt. Om deze transitie mogelijk te maken, moeten we als netbeheerders onze netten ook sneller uitbreiden en verzwaren. Dat is een grote en complexe klus. Daarom brengen we nu voor al onze regio's in kaart welke energiebehoefte we de komende jaren kunnen verwachten voor de industrie, mobiliteit en andere sectoren. Deze informatie berekenen we vervolgens door naar onze netten: welke aanpassingen zijn er nodig om in de behoefte te voorzien? En waar is de urgentie het grootst? Ook hebben we in 2022 voor elke sector onze eigen visie opgesteld.

Onze inventarisatie én de sectorvisies leiden tot onze visie op het energiesysteem van de toekomst, een levend document dat in het voorjaar van 2023 verschijnt. Alle werkzaamheden tot 2030 koppelen we daarin aan een planning. Wij krijgen zo meer grip op de projecten en investeringen voor de komende tijd. En provincies, gemeenten en andere stakeholders kunnen precies zien waar onze netten de meeste capaciteit bieden voor de afname of levering van stroom – en wat dus de beste locatie is voor nieuwe bedrijventerreinen en zonne- en windparken.

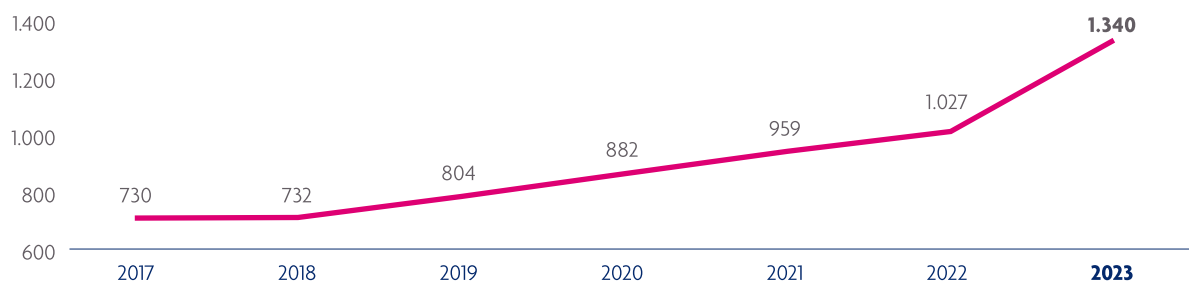
NIEUWE AANNEMERIJSTRATEGIE

Het afgelopen jaar werkten we aan een nieuwe aannemerijstrategie die erop gericht is om een langdurige samenwerking met aannemers aan te gaan. Groei in capaciteit, ontwikkeling en innovatie staat in deze strategie centraal. Zo namen aannemers bijvoorbeeld taken van ons over en hielpen ons zo meer werk te verzetten. Ook boden we zekerheid over de hoeveelheid werk die ze de komende jaren van ons kunnen verwachten. Aannemers hielpen ons met de uitbreiding van onze netten en om aanvragen voor aansluiting of verzwaring sneller te verwerken. Van de totale kosten van ons werkpakket had 55 procent betrekking op werk door Enexis zelf en 45 procent op werk door aannemers.

De nieuwe aannemerijstrategie leidt ook tot een omvangrijke aanbesteding ter waarde van € 2,7 miljard voor aannemerij Noord. Enexis gaat met de aanbesteding een minimale contractduur van acht jaar aan. Met deze contractduur kunnen we de continuïteit van het werk beter waarborgen. Voor de zomer van 2023 zal de definitieve gunning van de werkzaamheden plaatsvinden. In 2023 starten we met de voorbereiding van een aanbesteding voor de provincies Noord-Brabant en Limburg.

GROEI VAN ONS WERKPAKKET

We gaven in 2022 voor het eerst in onze geschiedenis meer dan € 1 miljard uit aan onderhoud en uitbreiding van het elektriciteits- en gasnetwerk. Het toenemende werkpakket is een direct gevolg van de energietransitie en de werkzaamheden die daarvoor nodig zijn. Denk hierbij aan het aansluiten van meer zonne- en windenergie en voldoen aan de groeiende vraag door warmtepompen, elektrisch rijden en industrie die steeds meer elektrificeert. Overige werkzaamheden zijn regulier onderhoud aan het elektriciteits- en gasnetwerk en de plaatsing en het onderhoud van slimme meters. Het voor 2023 geplande werkpakket groeit tot € 1.340 miljoen.

Werkpakket 2017-2022 op basis van normkosten

WERKPAKKET

Groningen

Plan 2022
€186 miljoen

Gerealiseerd 2022
€161 miljoen

Plan 2023
€268 miljoen

Drenthe

Plan 2022
€114 miljoen

Gerealiseerd 2022
€114 miljoen

Plan 2023
€143 miljoen

Overijssel

Plan 2022
€185 miljoen

Gerealiseerd 2022
€178 miljoen

Plan 2023
€225 miljoen

Noord-Brabant

Plan 2022
€364 miljoen

Gerealiseerd 2022
€386 miljoen

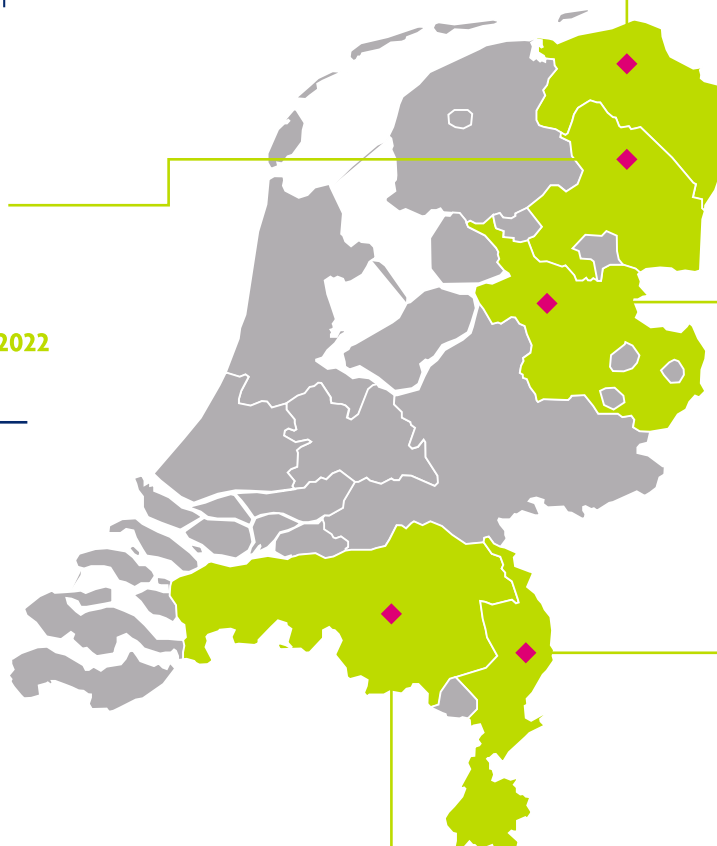
Plan 2023
€456 miljoen

Limburg

Plan 2022
€195 miljoen

Gerealiseerd 2022
€187 miljoen

Plan 2023
€248 miljoen

Veilig werken en elkaar versterken

Bij Enexis werken we keihard aan het energiesysteem van de toekomst. Dit vraagt veel van onze organisatie: innovatie, veranderkracht en een enorme inzet van medewerkers. En dat terwijl er een schaarste is aan technisch personeel. Onze vakmensen spannen zich elke dag in voor deze uitdagingen, in een veilige en gezonde werkomgeving.

IN DIT HOOFDSTUK

- Veilige en gezonde werkomgeving
- Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers

Veilige en gezonde werkomstandigheden

Enexis maakt zich sterk voor een veilige en gezonde werkomgeving. Ook hier stellen de krappe arbeidsmarkt en de energietransitie ons voor grote uitdagingen. In 2022 zetten we mooie stappen op veiligheidsgebied.

Met hulp van de Veiligheidsladder bouwden we in 2022 verder aan de veiligheidscultuur van Enexis. Dit instrument meet het veiligheidsbewustzijn van organisaties, zoals houding, gedrag en cultuur. Tijdens ons meetmoment in november 2022 scoorden we ruim op trede 3 'berekendend'. Dit predicaat krijgen organisaties die bewezen hebben dat ze veiligheidsregels belangrijk vinden. 'Berekenende organisaties' stellen zich kwetsbaar op en nemen verantwoordelijkheid, maar vaak wel uit eigenbelang. De betrokkenheid bij veiligheid en de check op naleving van regels en wetten ligt voornamelijk bij het (hogere) management. De komende jaren werken we toe naar trede 3 'proactief': een organisatie die veiligheid hoge prioriteit geeft en continu verbetert.

Enexis voldoet aan alle belangrijke veiligheidsnormen, zoals ISO 9001 voor kwaliteitsmanagement, ISO 55001 voor assetmanagement, NTA-8210 en ISO 27001 voor informatiebeveiliging.

WE FOCUSSEN OP VEILIG GEDRAG

Enexis stimuleert veilig gedrag van medewerkers. Dat doen we met werkplekbezoeken en workshops, door continu te verbeteren en met positieve veiligheidsvoorbeelden. Met onze Health, Safety & Environment (HSE) Award zetten we elk jaar collega's in het zonnetje die zich op een bijzondere of zichtbare manier sterk maken voor veiligheid. In 2022 ging de HSE Award naar de beroepspraktijkvormingshal in Hoogeveen. Zij wonnen met het project Vakmanschap in de Praktijk. Hierbij leren medewerkers via leersessies constant van de dingen die zij dagelijks meemaken.

WE TREKKEN MEER MEDEWERKERS AAN

De combinatie van een krappe arbeidsmarkt en een toenemend takenpakket geeft druk op onze organisatie. Om onze taken veilig te kunnen uitvoeren, hebben we medewerkers nodig die voldoende gekwalificeerd zijn. In 2022 namen we veel nieuwe mensen aan en maakten we meer gebruik van de diensten van onze aannemers.

Ook keken we hoe we beter met aannemers kunnen samenwerken op veiligheidsgebied. Met pilots onderzochten we hoe we werk kunnen opschuiven in de keten. Dat betekent dat aannemers ons waar mogelijk nog meer gaan ondersteunen bij onze taken. Zij houden zich hierbij aan dezelfde veiligheidseisen als wij, namelijk de eisen vanuit de BEI (Bedrijfsvoering Elektrische Installaties) en VIAG (Veiligheidsinstructies Aardgas). Aannemers werken bijvoorbeeld met de certificeerbare Veiligheid, Gezondheid en Milieu Checklist Aannemers (VCA). Ook verwachten we van hen dat zij in elk geval trede 3 van de Veiligheidsladder hebben bereikt. Gecontracteerde (onder)aannemers rapporteren maandelijks hun gewerkte uren op projecten aan ons. Op basis van deze uren is onze inschatting dat circa 2.300 fte aan direct personeel van (onder)aannemers werkzaamheden uitvoert voor Enexis.

We blijven daarnaast gekwalificeerde medewerkers werven, zoals zij-instromers. Ook onderzoeken we hoe we mensen met een niet-Nederlandstalige achtergrond op een veilige manier kunnen inzetten.

INCIDENTEN MET VERZUIM

Uiteraard willen we arbeidsongevallen voorkomen. We spannen ons dan ook doorlopend in voor een veilige en gezonde werkomgeving en het minimaliseren van risico's. Dat geldt voor zowel onze vaste als ingehuurde krachten. Er vonden in 2022 geen incidenten plaats die gevaar opleverden voor omwonenden. Wel waren er meerdere kleine incidenten met Enexis-medewerkers. De zogeheten Lost Time Injury Frequency (LTIF) toont het aantal incidenten met verzuim per 1 miljoen gewerkte uren. De LTIF voor Enexis-medewerkers bedroeg 1,9 (2021: 1,2). Het aantal incidenten steeg, echter er hebben zich geen ernstige ongevallen voorgedaan. De LTIF voor medewerkers van onze aannemers bedroeg 3,0 (2021: 1,2). Eén incident was ernstig van aard. Twee collega's van een aannemer raakten ernstig gewond tijdens geplande werkzaamheden aan ons gasnet.

Elk incident is er één te veel. Leren van (bijna-)ongevallen heeft topprioriteit, daarom monitoren en analyseren we alle incidenten. We delen de uitkomsten en vertalen de lessen naar onze werkprotocollen, teamoverleggen, opleidingen en leersessies in de beroepspraktijkvormingshal. Ook werken we nauw samen met aannemers om de veiligheid te verbeteren.

Ook bij werkzaamheden buiten proberen we medewerkers zo goed mogelijk te beschermen. Zij krijgen steeds vaker te maken met (verbale) agressie en met burgers die snelheidslimieten negeren. Samen met gemeentes deden we in 2022 succesvolle experimenten, waarbij we werklocaties compleet voor het verkeer afsloten. Vanaf 2023 gaan we dat vaker doen.

Ongevallen en LTIF ¹	2022	2021	2020	2019	2018
Dodelijk ongeluk	-	-	-	-	-
Enexis	1,9	1,2	0,8	1,2	1,5
Contractors	3,0	1,2	2,6	2,6	4,5

¹ LTIF: de LTIF staat voor het aantal ongevallen met als gevolg verzuim per 1.000.000 gewerkte uren.

AANDACHT VOOR MEDEWERKERS EN HUN (MENTALE) GEZONDHEID

De fysieke en mentale gezondheid van medewerkers kan van invloed zijn op veilig werken. Zorgen of problemen, ook als ze niets met het werk te maken hebben, kunnen een grote mentale afleider zijn. Daarom voeren steeds meer leidinggevenden goede gesprekken met hun medewerkers en bieden we workshops, e-learnings, informatie, online platforms en adequate hulp aan onze medewerkers. Zo kunnen medewerkers terecht bij loopbaancoaches en vertrouwenspersonen. Ook kunnen ze een preventief consult aanvragen bij de arbodienst. Daarnaast kunnen leidinggevenden interventies aanbieden, onder andere via onze zorgverzekeraar.

GELIJKE RECHTEN VOOR IEDEREEN

Enexis onderschrijft de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties en de fundamentele principes en rechten op het werk van de International Labour Organization. We maken geen enkel onderscheid op basis van gender, geaardheid of afkomst. Voor onze arbeidsvoorwaarden geldt: gelijk loon voor gelijke arbeid. Corruptie, omkoping, belangenverstrengeling en het schenden van mensenrechten gaan we actief tegen. Dit alles hebben we verwerkt in onze cao, in bedrijfsregelingen, de Enexis Gedragswijzer voor medewerkers, de Gedragscode Leveranciers en Algemene Inkoopvoorwaarden. Met ons compliance-protocol stimuleren we medewerkers om zich te houden aan wet- en (in- en externe) regelgeving.

WE ZORGEN VOOR EEN SOCIAAL VEILIGE WERKOMGEVING

Bij Enexis vinden we het belangrijk om integriteit te verankeren in de organisatie. Hierbij gaat het vooral om goed gedrag en goede gesprekken. Verder zijn er meldingsprocedures en regelingen, bijvoorbeeld voor het melden van eventuele schendingen. Ook kunnen medewerkers aankloppen bij in- en externe vertrouwenspersonen. En een interne integriteitscommissie bespreekt zaken op het gebied van integriteit en fraude en borgt dat we blijven werken aan het verder cultureel verankeren van integriteit.

Een sociaal veilige werkplek vinden we belangrijk voor alle medewerkers. Ook hebben we aandacht voor grensoverschrijdend gedrag. Met een bewustwordingscampagne met geanonimiseerde verhalen leiden we medewerkers naar onze interne website over sociale veiligheid. Hier vinden ze informatie over de regels en hoe ze melding kunnen doen. Zo scheppen we de voorwaarden voor een veilige en inclusieve werkomgeving waarin mensen hun mening en standpunten uitspreken.

ONS SOCIAAL FONDS BIJDT FINANCIËLE STEUN AAN MEDEWERKERS IN NOOD

Integriteit heeft ook te maken met solidariteit. Daar hebben we bijvoorbeeld het Sociaal Fonds Enexis Groep voor. Hiermee ondersteunen we (oud-)medewerkers die financiële steun nodig hebben en met bestaande regelingen niet of onvoldoende geholpen zijn. Het gaat om financiële steun, maar ook om het koppelen van mensen aan experts, zoals een coach van het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud). Iedere aanvraag wordt individueel beoordeeld door het bestuur van het Sociaal Fonds. Het bestuur legt hierover verantwoording af via een jaarverslag. De rapportage bevat aantallen en bedragen; namen van leden die een beroep hebben gedaan worden nooit vermeld. Ieder lid betaalt € 12 per jaar. De raad van bestuur van Enexis ondersteunt deze vorm van solidariteit door de lidmaatschapsinkomsten jaarlijks te verdubbelen.

Investeren in werk, vakmanschap en persoonlijke ontwikkeling

Enexis staat met de energietransitie voor een grote en complexe opgave. Daar is kwalitatief, technisch geschoold personeel voor nodig. Tegelijkertijd hebben we te maken met de krappe arbeidsmarkt en een vergrijzende organisatie. Werving en behoud van medewerkers was in 2022 dan ook belangrijker dan ooit.

Voldoende mensen vinden om de energietransitie in goede banen te leiden. We hadden er in 2022 onze handen vol aan. We ervaren nog meer dan in voorgaande jaren hoe moeilijk het is om personeel te werven. Vooral het aanbod van technisch geschoold personeel, zoals engineers en monteurs, was laag. Terwijl juist deze groep medewerkers de komende jaren snel vergrijst. Ook hebben we behoefte aan ICT'ers en data-analisten. Met name in het zuiden van het land strijden veel bedrijven om dezelfde vakkrachten. In Noord-Nederland kregen we de vacatures makkelijker vervuld.

Personeel	2022	2021	2020	2019	2018
Personeelsleden ultimo jaar (eigen personeel)	4.984	4.947	4.767	4.488	4.324
Fte's ultimo jaar (eigen personeel)	4.794	4.772	4.591	4.317	4.167
Vrouwen in personeelsbestand (%)	20,6	19,8	19,7	18,8	18,6
Ziekteverzuim (%)	5,5	4,7	4,9	5,4	5,6

Ultimo 2022 had Enexis 22 fte meer eigen personeel in dienst in vergelijking met 2021. De beperkte groei van eigen personeel is het gevolg van de verkoop van Fudura, waardoor we in 2022 afscheid hebben genomen van 265 fte. Zonder deze verkoop was er sprake van een stijging van ons personeelsbestand met ruim 5 procent.

WE KREGEN ER MEER COLLEGA'S BIJ

We staken in 2022 veel energie in het werven van nieuwe collega's. We deelden via online campagnes onze vacatures en projecten, onder andere met aansprekende video's. Zoals altijd stonden we op vakbeurzen en open dagen van scholen om mensen persoonlijk te vertellen waarom Enexis zo'n mooi bedrijf is en wat ons werk zo relevant maakt. Ook de open dagen van onze beroepspraktijkvormingshallen trokken veel bezoekers. Door deze gerichte arbeidsmarktcommunicatie en de inzet van een aantrekkelijke wervingsbonus voor het aannemen van schaars personeel en het bieden van eigen opleidingsfaciliteiten, wisten we in 2022 300 collega's aan te nemen in schaarste functies. Dit zijn onder andere zij-instromers en mbo- en hbo-studenten die we zelf opleiden via onze bedrijfsscholen. Zij-instromers in technische functies doorlopen de vereiste veiligheids cursussen van de VIAG en halen de benodigde Bedrijfsvoering van Elektrische Installaties-certificaten. Voor meer instroom kijken we ook naar andere, vaak langere, opleidingspaden. In totaal vulden we 775 vacatures, 270 daarvan met mensen die doorstroomden binnen Enexis. De komende jaren blijft werving prioriteit. We streven ernaar om in 2023 nog eens ongeveer 360 technische specialisten aan te nemen.

In- en uitstroom ²	Man				Vrouw			
	Instroom	Uitstroom	Totaal	Gemiddelde lengte dienstverband ¹	Instroom	Uitstroom	Totaal	Gemiddelde lengte dienstverband ¹
onder 30 jaar	143	34	109	1,71	27	8	19	1,13
30 t/m 50 jaar	274	87	187	4,78	115	29	86	7,07
boven 50 jaar	92	139	-47	31,76	51	22	29	22,82
Totaal	509	260	249	18,8	193	59	134	12,14

¹ Gemiddelde lengte dienstverband bij uitstroom.

² Employee turnover rate 6,4%.

WE VERGROOTTEN ONZE FLEXIBELE SCHIL

Ons werkpakket groeit sneller dan we collega's kunnen aantrekken en opleiden. Daarom verruimden we in 2022 onze flexibele schil met aannemers. Zij namen meer taken van ons over dan in voorgaande jaren en hielpen ons zo meer werk te verzetten. Ook boden we zekerheid over de hoeveelheid werk die ze de komende jaren van ons kunnen verwachten. Aannemers hielpen ons met de uitbreiding van onze netten en om aanvragen voor aansluiting of verzwarening sneller te verwerken.

WE ZETTEN IN OP BEHOUD VAN ONZE MEDEWERKERS

Tegelijk zagen we collega's vertrekken. Dat is zorgelijk, omdat het extra druk legt op de begeleiding van nieuwe collega's. Het duurt gemiddeld twee jaar om collega's op te leiden tot monteur voordat zij zelfstandig aan de slag kunnen. We zijn dan ook erg dankbaar dat enkele gepensioneerde medewerkers graag werkzaamheden voor ons willen blijven verrichten.

Het is cruciaal dat we technisch operationele functies bij Productie Noord, Productie Zuid en Expertise Bedrijfsvoering Stations (EBS) nu en in de toekomst aantrekkelijk maken en houden. Daarom ondersteunen we medewerkers zo goed mogelijk bij hun ontwikkeling en opleiding, hebben ze recht op een ruime hoeveelheid vrije dagen en ook verlofdagen voor bijvoorbeeld mantelzorg. Met de vakbonden hebben we voor 2023 een nieuwe bedrijfs-cao afgesloten. Voor de afdelingen Productie en EBS hebben we hier een tweetal extra maatregelen aan toegevoegd. Het groeiperspectief en salaris van medewerkers krijgt speciale aandacht in deze cao's.

WE VERSTERKEN DE DIVERSITEIT EN INCLUSIVITEIT VAN ONZE ORGANISATIE

In oktober 2022 is het beleid en zijn de doelstellingen voor diversiteit en inclusie vastgesteld. Daarmee zijn de eerste belangrijke stappen gezet naar een meer diverse en inclusieve organisatie. We zijn ook gestart met concrete acties. Zo heeft een externe partij gekeken naar onze vacatureteksten. Op basis van deze input hebben we onze teksten herschreven, waarmee we een bredere doelgroep hopen aan te spreken. Ook in 2022 zijn er weer een aantal statushouders bij Enexis gestart op de vestigingen en bij ICT. In Q1 2023 wordt het plan van aanpak voor diversiteit en inclusie vastgesteld.

EEN ENEXIS VOOR IEDEREEN

Onze doelstelling is om te bouwen aan een Enexis voor iedereen. Een inclusieve, diverse en toekomstbestendige organisatie, waar je inbreng ertoe doet, je jezelf kan zijn en gewaardeerd wordt.

Dit doen we door te werken aan:

- Een inclusieve organisatiecultuur
- Goede diversiteitsbalans op alle functieniveaus
- Diversiteit en inclusie borging in (HR) processen

Wij vinden gelijkwaardigheid belangrijk. Daarbij (h)erkennen wij dat de ene doelgroep een andere uitgangspositie heeft dan de andere. Binnen ons beleid onderscheiden we 5 doelgroepen. Waarbij we van binnenuit onderzoeken of en zo ja welke specifieke aandacht de verschillende doelgroepen nodig hebben. De 5 doelgroepen zijn;

- Gender
- Vier generaties op de werkvloer
- Arbeidsvermogen
- Culturele diversiteit
- LHBTIQ+.

DOELSTELLING

Man/vrouw verhouding

Om de verhouding tussen het aantal vrouwen en mannen in de raad van bestuur en het hoger management (subtop) evenwichtiger te maken, hebben we nieuwe doelstellingen vastgesteld voor het hoger management en bestaande doelstellingen voor de rvb ambitieuzer gemaakt. Het streven is dat uiterlijk in 2030 de helft van de raad van bestuur en het hoger management vrouw is. Ultimo 2022 was de verdeling man / vrouw als volgt:

	%		fte	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Managersniveau				
raad van bestuur	75%	25%	3	1
hoger management	58%	42%	14	10

De man-vrouwverdeling in de raad van commissarissen is 60% man – 40% vrouw, en voldoet daarmee aan het huidige streefcijfer van ten minste 30% mannen en 30% vrouwen.

Culturele diversiteit

We willen als Enexis meer een afspiegeling zijn van de maatschappij. Om dit te bereiken is het belangrijk dat we meer medewerkers aantrekken met diverse culturele achtergronden. We maken hiermee een start door te benoemen dat 10% van onze nieuwe collega's tot deze doelgroep behoren.

Arbeidsvermogen

Een van de vijf benoemde doelgroepen gaat over medewerkers met een achterstand tot de arbeidsmarkt. Hiervoor hebben we een samenwerkingsverband met de stichting Onbeperkt aan de slag. In onderstaande tabel zijn de gegevens per doelgroep weergegeven.

Arbeidsparticipatie	Man				Vrouw				Totaal
	Wajong ¹	WAO ²	WIA ³	Totaal man	Wajong ¹	WAO ²	WIA ³	Totaal vrouw	
onder 30 jaar	1	-	-	1	-	-	-	-	1
30 t/m 50 jaar	3	-	3	6	1	-	1	2	8
boven 50 jaar	-	8	5	13	-	2	2	4	17
Totaal	4	8	8	20	1	2	3	6	26

1 Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten.

2 Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering.

3 Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen.

WE STIMULEREN PERSOONLIJKE ONTWIKKELING

Nieuwe collega's leiden we op via de Enexis Academy voor monteurs, engineers en uitvoerders. Mensen kunnen bijvoorbeeld in ongeveer twee jaar een erkend mbo 3-diploma monteur gas of monteur elektra halen. In 2022 startten 98 mensen met dit traject.

Ook via het driejarige leerwerktraject elektromonteur dat we met een regionaal opleidingscentrum (roc) aanbieden, kwamen mensen in dienst. Studenten gaan bij dit traject aan de slag in onze praktijkhal, lopen mee met een ervaren monteur en krijgen vakinhoudelijke cursussen en veiligheidstrainingen. Als ze hun diploma hebben, starten ze als elektromonteur bij Enexis Netbeheer.

Wij motiveren alle medewerkers om zich te blijven ontwikkelen in hun loopbaan – naast de verplichte scholingen. Daarom bieden we in samenwerking met externe partijen honderden vaktechnische opleidingen en trainingen aan voor persoonlijke ontwikkeling.

HYBRIDE WERKEN IS DE NORM

In 2021 hebben we besloten om hybride te gaan werken. In 2022 konden we echt van start gaan zonder coronarestricties. Mensen werken sinds april deels op kantoor en andere locaties en deels thuis. Met het programma EnexisWerkt! ondersteunden we deze nieuwe manier van werken zo goed mogelijk. We zorgden dat iedereen thuis een goede werkplek kreeg en startten met het faciliteren van passende Enexishuisvesting. Zowel onze bestaande panden als onze nieuwe gebouwen gaan hybride werken ondersteunen, met de juiste tools en overlegruimtes.

Samen met teams en individuele medewerkers geven we hybride werken nu verder vorm. Hoe werk je goed samen? Wanneer zie je elkaar digitaal, wanneer is live contact nodig? Hoe zorg je voor een gezonde werk-privébalans? Met die zoektocht gaan we in 2023 verder. Dan herijken we ook ons mobiliteitsbeleid, zodat werk en vervoer goed bij elkaar aansluiten. Ook delen we onze kennis met partners en maatschappij. Hiervoor organiseren we onder andere webinars.

Duurzaam werken aan blijvende impact

Enexis wil duurzame impact maken. Daarom ondersteunen we de energiemarkt zo optimaal mogelijk en streven we ernaar om elke dag slimmer en efficiënter te werken. En daarom helpen we de politiek bij het maken van beleidskeuzes, door actief onze kennis in te brengen. De afgelopen jaren hebben we ook een begin gemaakt met circulariteit. In 2050 willen we volledig circulair werken.

IN DIT HOOFDSTUK

- Effectieve marktfacilitering
- Efficiënte bedrijfsvoering
- Beleidsbeïnvloeding
- Informatiebeveiliging
- Duurzame organisatie

Zorgdragen voor een goed werkende energiemarkt

Een nauwkeurige voorspelling van het elektriciteitsverbruik is cruciaal voor het goed functioneren van de energiemarkt. De slimme meter helpt ons daarbij. Het dataverkeer nam in 2022 explosief toe als gevolg van de hoge energieprijzen.

Als netbeheerder faciliteren we de energiemarkt. Samen met marktpartijen zoals energieleveranciers, meetbedrijven en collega-netbeheerders, zorgen we ervoor dat klanten makkelijk kunnen overstappen van de ene naar andere energieleverancier, energie die ze zelf opwekken kunnen terugleveren en inzicht hebben in hun energieverbruik. Het aantal klanten dat wil weten hoeveel energie ze gebruiken, steeg door de hoge energieprijzen gigantisch. Daarmee is ook het dataverkeer toegenomen. In 2022 verwerkten we 2,5 miljard meetdataverzoeken, bijna tien keer zo veel als vijf jaar geleden. We verwachten dat het dataverkeer de komende jaren in hoog tempo verder toeneemt. Dit verhoogt ook het risico op ongeautoriseerd gebruik.

WE VERBETEREN DE TOEWIJZING VAN ENERGIE

Een belangrijk aspect van effectieve marktfacilitering is het allocatieproces: de energie die over ons netwerk gaat, wijzen we dagelijks toe aan energiemaatschappijen. De kwaliteit van die allocatie is belangrijk om het net in balans te houden. Als de vraag naar stroom groter is dan het aanbod kan er een stroomstoring ontstaan. De hoeveelheid energie die over het netwerk gaat, berekenen we op basis van verbruiksprofielen. Maar die zijn achterhaald aangezien het zelf opwekken van energie en het opladen van elektrisch auto's nog geen onderdeel zijn van deze profielen. Daardoor is het verschil tussen voorspelling en werkelijkheid nu al groot. En in de toekomst zal het verder groeien, doordat steeds meer mensen zonnepanelen, warmtepompen en elektrische auto's aanschaffen. Dit zorgt voor een fikse onbalans, leveringsrisico's en kostenrisico's; verschillen moeten namelijk achteraf verrekend worden.

De oplossing ligt in de slimme meters. Het liefst willen we die collectief uitlezen, zodat we energie nauwkeurig kunnen toewijzen. Maar deze vorm van allocatie, Allocatie 2.0 genoemd, is wettelijk nog niet toegestaan. In de nieuwe Energiewet wordt het collectief uitlezen wél geregeld, maar de invoering van deze wet laat op zich wachten. Daarom hebben we samen met de andere netbeheerders en MFFBAS, de onafhankelijke bemiddelaar voor uitwisseling van energiedata, een tussenoplossing bedacht. We maken dynamische profielen op basis van de slimme meters die we wél al mogen uitlezen; klanten hebben hiervoor toestemming gegeven. In 2022 hebben we gewerkt aan de ontwikkeling van deze profielen. Uit de eerste simulatieresultaten blijkt dat de nauwkeurigheid van de voorspelling significant verbetert. Naar verwachting kunnen we deze dynamische profielen vanaf het voorjaar van 2023 gebruiken.

SLIMME METERS KONDEN TIJDELIJK NIET WORDEN UITGELEZEN

In het begin van 2022 konden we een deel van de slimme meters niet uitlezen. Gebruikers konden daardoor tijdelijk geen meterstanden of verbruiksgegevens inzien via de portal of app van hun energieleverancier, die deze informatie van ons ontvangt. Ook moesten ze zelf hun meterstanden doorgeven aan hun energieleverancier. De problemen werden veroorzaakt door een storing in het nieuwe uitleessysteem. Die problemen hebben we in de loop van 2022 opgelost. Naast problemen in het systeem is als gevolg van de energiecrisis de behoefte aan meetdata in zeer korte tijd enorm toegenomen. Dit heeft er mede voor gezorgd dat we data uit de slimme meters niet tijdig konden uitlezen.

WE BEPERKTEN DE KOSTEN VAN ONZE ENERGIE-INKOOP

De gestegen energieprijzen waren in 2022 een belangrijk thema. Voor klanten, voor energiemaatschappijen, maar ook voor ons als netbeheerder. Want tijdens het transport van energie gaat een deel van de energie verloren. Het is onze wettelijke taak om dit verlies aan te vullen door energie zelf in te kopen. Omdat we gespreid meerdere jaren vooraf inkopen, waren de effecten van de hoge energieprijzen gering voor ons: voor het jaar begon, hadden we de inkoop van 2022 al afgerond. Ook voor toekomstige jaren is al een deel ingekocht, zodat hoge prijzen alleen effect hebben op het deel dat we nog moeten

inkopen. Desondanks zullen door gestegen marktprijzen de totale kosten vanaf 2023 beduidend hoger liggen dan het niveau van 2022.

Steeds slimmer werken

Elke dag beter, dat is het streven binnen Enexis. In 2022 is het ons gelukt om diverse processen efficiënter te maken. Daardoor konden we meer doen met hetzelfde aantal medewerkers.

De energietransitie vraagt om meer en zwaardere elektriciteitsaansluitingen. Daardoor verwachten we dat het werk aan ons elektriciteitsnetwerk in de komende jaren sterk blijft groeien. Helaas lukt het door de krapte op de arbeidsmarkt niet om genoeg technische mensen aan te trekken. Daarom werken we ook aan een steeds **efficiëntere bedrijfsvoering**. Door onnodige stappen in processen te schrappen en werk anders in te richten, gaat dat alsnog beter. Dit heeft er mede toe aan bijgedragen dat het gerealiseerde werkpakket de afgelopen jaren sterk is gestegen.

WE VERBETERDEN ONZE EFFICIËNTIE

Bij Enexis maken we slim en efficiënt werken onderdeel van onze cultuur, onze vaardigheden en de dagelijkse samenwerking in ons bedrijf. In 2022 hebben we aan drie belangrijke verbeteringen gewerkt: versnelling van het proces voor maatwerkaansluitingen, alles in één keer goed doen en effectievere inzet van schaarse technische medewerkers. Op alle punten hebben we stappen gezet. Zo werkten we aan een nieuw ontwerp voor het engineeringsproces bij maatwerkaansluitingen. Ook hebben we gekeken of een niet-technicus werkzaamheden van een technicus kan overnemen. Door bijvoorbeeld administratieve taken weg te halen bij een technicus, krijgt diegene meer tijd voor kerntaken.

CONTINU VERBETEREN AWARD

In 2022 heeft Enexis de Continu Verbeteren Award in het leven geroepen. De prijs is een waardering voor collega's die met hun verbeterideeën Enexis elke dag een stapje beter willen maken en mooie resultaten hebben behaald. Door de ideeën intern te delen, kunnen we ook van elkaar leren. Een interne vakjury nomineert de beste inzendingen op basis van hun positieve impact op klanten, medewerkers en onze organisatie. Medewerkers kiezen hieruit begin 2023 de winnaars.

EEN EIGEN TEAM GAAT LEAN-TRAININGEN GEVEN

Vestigingen en afdelingen kunnen bij het slimmer en efficiënter werken rekenen op ondersteuning van het specialistische team Operational Excellence van Enexis. Dit team geeft workshops en trainingen en coacht en adviseert medewerkers op alle niveaus in de organisatie.

In 2022 is het team geaccrediteerd om de opleidingen *Lean yellow belt* en *Lean green belt* te geven en examens af te nemen. Lean is een systematische aanpak om activiteiten die geen waarde toevoegen aan een proces te verminderen of te elimineren. De eerste erkende diploma's zijn uitgereikt. In totaal zijn bij Enexis nu ongeveer 670 medewerkers gecertificeerd in de Lean-methodiek. Zij helpen collega's om verder te verbeteren.

Kennis en visie delen voor beleidsontwikkeling

Enexis brengt actief kennis in op belangrijke energithema's die spelen bij de landelijke en Europese politiek. Dit kan politici helpen bij het maken van de juiste beleidskeuzes. Belangrijke thema's in 2022 waren de aanscherping van de doelen in de Nederlandse Klimaatwet en de Europese energieafhankelijkheid van Rusland.

Veel energiebesluiten worden door de Europese Unie (EU) genomen. Het is dus belangrijk om daar onze stem te laten horen. Enexis doet dit samen met collega-netwerkbedrijven via belangenverenigingen als E.DSO en Eurelectric. In 2022 hebben we ons ook aangesloten bij GD4S, een Europese associatie van gasnetbeheerders. Want waar de focus van de EU de afgelopen jaren vooral op elektriciteit lag, is gas daar in 2022 nadrukkelijk bijgekomen. Europa wil snel onafhankelijk worden van Russisch gas.

Om beleidsbeslissingen te beïnvloeden, maken we analyses van de impact die politieke keuzes hebben op ons netwerk en schrijven we samen met collega-netbeheerders position papers (visies).

WE STIMULEREN DE PRODUCTIE VAN GROEN GAS

De EU kwam in december 2021 met het Gaspakket. In dit voorstel voor wet- en regelgeving staan maatregelen om het gassysteem te verduurzamen. Enexis stimuleert de productie van groen gas; we pleiten bij de EU voor een Europees productiedoel in 2030 van 35 miljard m³ groen gas. Met het Gaspakket regelt de EU ook het netbeheer van waterstof. Onze lobby is erop gericht dat we ook netbeheerders van waterstof kunnen worden.

WE PRAATTEN DE TWEDE KAMER BIJ OVER NETWERKCAPACITEIT

De capaciteit van het netwerk was in 2021 al een probleem, maar dit probleem werd in 2022 groter. We bouwen meer dan ooit onze netten uit, maar toch kwamen de grenzen van het elektriciteitssysteem in zicht. We namen in de Tweede Kamer deel aan een rondetafelgesprek over het elektriciteitsnet en aan een hoorzitting over de congestieproblemen in Limburg en Noord-Brabant. Doel hiervan was de Tweede Kamerleden te informeren over de ontwikkelingen op het elektriciteitsnet. De Tweede Kamer kan helpen door bedrijven te verleiden of te verplichten gebruik te maken van hun flexibiliteit, via prijsprikkels en normering.

WE GAVEN MINISTER EN PROVINCIE EEN KIJKJE ACHTER DE SCHERMEN

Minister Rob Jetten bezocht begin 2022 samen met een delegatie van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en vertegenwoordigers van Provincie Noord-Brabant een van onze beroepspraktijkvormingshallen waar we nieuwe monteurs opleiden. Zij kregen daar een beeld van wat Enexis doet rondom het verkrijgen en opleiden van technisch personeel in een tijd waarin vakmensen schaars én hard nodig zijn.

De proactieve borging van digitale veiligheid

De dreiging van digitale aanvallen is de afgelopen jaren enorm toegenomen. Met een integrale en proactieve aanpak focussen we op technologie, medewerkers en processen. Daardoor wisten we gevaren ook in 2022 buiten de deur te houden.

Digitale veiligheid staat hoog op de agenda bij Enexis. Diverse teams en medewerkers zijn bijna volledig belast met de borging van de digitale veiligheid binnen Enexis. Omdat hackers en cybercriminelen steeds inventiever en brutaler worden, neemt het risico op bijvoorbeeld een hack of datalek toe. Daarom zijn we extra alert en nemen we aanvullende maatregelen. We beschermen de vitale infrastructuur, ICT en persoonsgegevens (samengevat onder de noemer Technologie), trainen medewerkers om digitaal weerbaar te zijn (Medewerkers) en hebben adequate informatiebeveiligingsprocessen (Processen). Verder werken we intensief samen met overheid, bedrijven en andere netbeheerders.

TECHNOLOGIE

Ons ICT-landschap voorzien we steeds van de nieuwste updates, en specialisten monitoren ons netwerk 24/7. In 2022 hebben we weer regelmatig hackertests laten uitvoeren, waarbij hackers in onze opdracht proberen ons netwerk binnen te dringen. Het levert waardevolle informatie op voor een nog betere beveiliging.

MEDEWERKERS

Het gedrag van medewerkers is cruciaal bij digitale veiligheid. In 2022 hebben we een cybersecurityscan gehouden. Daaruit bleek dat medewerkers zich meer en meer bewust zijn van de gevaren van cybercrime. Denk aan het klikken op links in phishingmails en het delen van wachtwoorden.

De scan liet ook zien dat het nog beter kan. In 2022 hebben we daarom een Week van de Veiligheid gehouden om medewerkers nog bewuster te maken van digitale en sociale veiligheid. Verder zijn we in zee gegaan met Hoxhunt, een systeem waarbij medewerkers gesimuleerde phishingmails ontvangen en direct leren waaraan ze nepmails kunnen herkennen. Op die manier vergroten ze snel hun kennis. Belangrijk voor Enexis, maar ook voor de eigen digitale weerbaarheid thuis.

PROCESSEN

Enexis Netbeheer is ISO 27001-gecertificeerd. Dit betekent dat we een goed werkend managementsysteem hebben voor informatiebeveiliging. We onderhouden contacten met het Nationaal Cyber Security Centrum van het ministerie van Justitie en Veiligheid en met het European Network for Cyber Security, een non-profitorganisatie van netbeheerders.

Daarnaast maken onze cybersecurityspecialisten deel uit van Energy-ISAC, een publiek-privaat samenwerkingsverband tussen de overheid en cybersecurityspecialisten in de energiesector.

Door deze samenwerkingen zijn we steeds op de hoogte van actuele dreigingen, incidenten en kwetsbaarheden in systemen. Zodoende kunnen we snel en adequaat maatregelen treffen om cybercriminelen buiten de deur te houden en schade te voorkomen.

Verduurzaming van onze organisatie

Enexis wil in 2050 volledig circulair werken. Inmiddels scheiden we 95 procent van ons afval. Voor de overige 5 procent zoeken we oplossingen.

Klimaatverandering gaat ons aan het hart. Daarom werken we mee aan een duurzame wereld en hebben we ons verbonden aan de doelen van het Nederlandse Klimaatakkoord en coalitieakkoord. We hergebruiken steeds meer materialen. Met ons werk en onze duurzaamheidsambities dragen we bij aan de wereldwijde duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties; de Sustainable Development Goals (SDG's).

OP NAAR EEN CIRCULAIRE WERELD

Nederland wil in 2050 een circulaire economie zijn. Een economie zonder afval, waarbij alles draait op herbruikbare grondstoffen. Enexis conformeert zich hier graag aan. In 2021 hebben we een nulmeting uitgevoerd om te kijken waar we staan en hoe we dit doel kunnen bereiken. Hieruit bleek dat 80 procent van onze inkoop kabels, gasbuizen en transformatoren betreft. Met circulariteit focussen we ons dan ook op deze materialen; hiermee kunnen we de grootste impact maken.

We hebben de ambitie om een circulaire netbeheerder te worden. Om dit te bereiken hebben we in 2022 met een team van interne en externe experts een top 10 van maatregelen opgesteld. De eerste twee maatregelen hebben we in 2022 al gerealiseerd, de overige concretiseren we de komende jaren samen met onze leveranciers.

Top 10 circulariteitsmaatregelen

- Vergroten herinzet distributietransformatoren
- Nieuwe middenspanningskabels met meer gerecycled materiaal
- Nieuwe gasbuizen met 100 procent gerecycled koper
- Elimineren binnenmantel laagspanningskabels
- Nieuwe middenspanningskabels met 50 procent gerecycled kunststof in de buitenmantel
- Nieuwe distributietrafo's met 50 procent gerecyclede olie
- Nieuwe kabels met 33 procent gerecycled koper
- Nieuwe kabels met 100 procent gerecycled rubber
- Restanten nieuwe kabels retour naar fabrikant
- Restanten nieuwe gasbuizen retour naar fabrikant

SCHEIDEN VAN AFVAL

Ons werk brengt veel afval- en reststromen met zich mee; we onderscheiden in totaal 85 afval- en reststromen. Het lukt ons inmiddels om 95 procent van al deze stromen te scheiden. Het gaat vooral om waardevolle materialen, zoals oud ijzer, aluminium en koper.

Eind 2021 hebben we een oplossing gevonden voor de verwerking van de resterende 5 procent, namelijk het asbesthoudend staal. Dit zit onder andere in gasbuizen, gasstraten en fittingen. Samen met andere netbeheerders en onze afvalmanager zijn we een ketenbrede samenwerking aangegaan met PMC in Delfzijl. Dit bedrijf heeft een techniek ontwikkeld om asbest van metaal te scheiden. Het asbest wordt afgevoerd en het schone staal hergebruikt. Op deze manier hebben we in 2022 40.000 kilo asbesthoudend metaalschroot gerecycled. Eind 2022 is PMC helaas failliet verklaard. We richten ons nu op alternatieve, maar vergelijkbare verwerkingsmethodes die geen afbreuk doen aan de duurzaamheidsdoelstellingen die we hieraan gekoppeld hebben.

Hoeveelheid afval (in ton) ²	2022 ¹	2021 ¹	2020 ¹	2019 ¹	2018 ¹
Hergebruikt afval	26.715	24.825	29.369	28.540	27.281
Verbrand afval	1.213	1.325	1.505	1.523	1.618
Gestort afval	96	203	471	355	1.142
Biomassa	130	162	126	92	203
Vergisten	65	50	78	95	101
Composteren	22	9	33	33	35
Totaal	28.242	26.574	31.582	30.638	30.380
Waarvan gevaarlijk afval (%)	6,1	6,9	9,3	4,7	5,3

¹ Cijfers 2022 - 2019 hebben betrekking op de periode 1 jan t/m 31 dec waarbij de laatste weken van het jaar zijn gebaseerd op een inschatting van Milgro omdat de werkelijke cijfers pas later bekend zijn. Cijfers 2018 hebben betrekking op de 12-maands periode december 2017 t/m november 2018.

² Enexis voert geen radioactief afval. Dit komt niet vrij in onze werkprocessen.

WE VERVINGEN BROSSIE GASLEIDINGEN

Al sinds 2009 vervangen we breukgevoelige gasleidingen van grijs gietijzer en asbestcement door sterkere stalen en kunststof varianten. Dit doen we vanuit het oogpunt van veiligheid en indirect vanuit duurzaamheid. Het vervangen van de gasleidingen zorgt namelijk voor vermindering van methaanemissie. De laatste leidingen van asbestcement haalden we in het eerste kwartaal van 2022 uit de grond. Ook met de vervanging van grijs gietijzeren gasleidingen liggen we op koers. Deze worden uiterlijk eind 2023 vervangen, uitgezonderd enkele buizen (in totaal 6,6 kilometer) die we later meenemen in een duurzame gebiedsontwikkeling. De nieuwe leidingen zorgen voor veel minder gasverlies tijdens het transport.

GOLD STANDARD

We kregen in 2022 opnieuw de Gold Standard uitgereikt door United Nations Environmental Program (UNEP) voor de reductie van methaanemissie. Als enige regionale netbeheerder lukte ons dit voor het tweede jaar op rij. De Gold Standard wordt toegekend aan netbeheerders die concrete reductiedoelen hebben én behalen. De toekenning hangt nauw samen met ons vervangingsprogramma van grijs gietijzeren gasleidingen.

ONZE CO₂-VOETAFDRUK

Maar liefst 98 procent van onze CO₂-voetafdruk bestaat uit netverlies – dit is de energie die tijdens het transport verloren gaat. Het netverlies van elektriciteit is jaarlijks gelijk aan het verbruik van 400.000 huishoudens, de gaslekkages zijn gelijk aan het verbruik van 2.600 huishoudens.

Willen we onze CO₂-voetafdruk verminderen, dan zal het netverlies dus flink omlaag moeten. Om natuurkundige redenen is dat maar beperkt mogelijk. Tijdens het transport van elektriciteit treedt er in onze kabels en transformatoren energieverlies op door weerstand en warmteontwikkeling. En ondanks de vervanging van brosse gasleidingen gaat er onderweg helaas nog steeds gas verloren. Zolang er gas door de leidingen stroomt, komt er dus CO₂ vrij en dragen we bij aan de opwarming van de aarde.

We verminderen onze voetafdruk waar dat kan en kopen waar mogelijk groen in. We vinden het belangrijk om een realistische bijdrage te leveren aan het behalen van de Nederlandse Klimaatdoelen. Concreet betekent dit dat we ieder jaar meer groene elektriciteit in Nederland kopen, oplopend tot 55 procent in 2030. Als de Nederlandse klimaatdoelen verhoogd worden, volgen wij hierin. Onze resterende voetafdruk compenseren we. Daarbij investeren we in solide CO₂-reducerende projecten die ook bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van lokale gemeenschappen. Zo kiezen we ervoor om CO₂-neutraal te blijven.

In 2022 bedroeg onze bruto-uitstoot 218.849 ton CO₂-equivalent. Een gedetailleerde toelichting op de CO₂-voetafdruk, bijvoorbeeld een uitleg over de toename in netwerkcomponenten van leveranciers, is terug te vinden in het hoofdstuk [Feiten en cijfers](#).

CO₂-voetafdruk (in ton CO₂-equivalent)

Scope 1

Scope 2

¹ Deze verliezen worden door Enexis volledig groen ingekocht.

Scope 3

Scope: Emissie scopes GHG (Greenhouse Gas Protocol)
 Scope 1: Directe emissies: Dit zijn emissies van broeikasgassen van eigendommen of door geleasede apparatuur die het directe gevolg zijn van de kernactiviteiten.
 Scope 2: Indirecte emissies: Alle uitstoot van broeikasgassen bij het opwekken van elektriciteit gebruikt door het bedrijf, maar opgewekt door derden.
 Scope 3: Andere indirecte emissies: uitstoot broeikasgassen door energie en brandstofgebruik vanuit vervoer, winning, energieproductie (excl. elektriciteitsopwek) en emissies bij derden, die het gevolg zijn van de activiteiten van de netbeheerder.

CO₂-WAARDERING BIJ INKOOP

Enexis heeft samen met collega-netbeheerders Alliander en Stedin het initiatief genomen om een CO₂-waardering te hanteren bij inkoop- en investeringsbeslissingen. In 2021 was die € 50 per ton, in 2022 hebben we die opgeschroefd naar € 100 per ton. Bij inkoopbeslissingen wordt de CO₂-uitstoot als onderdeel van de prijs meegewogen. Milieuvriendelijke investeringen worden dus duurder. Deze manier van werken draagt bij aan bewustwording en het meenemen van duurzaamheid bij inkoop- en investeringsbeslissingen.

WE VERDUURZAMEN ONZE GEBOUWEN

Onze ambitie is dat de huisvesting van Enexis in 2026 voldoet aan de eisen van BREEAM In-Use Very Good. Dit houdt in dat onze gebouwen 'zeer goed' scoren op onder meer gezondheid en welzijn, energie- en watergebruik en afval. Van onze twintig energielabelplichtige locaties hebben er vijftien inmiddels minimaal energielabel A, terwijl drie vestigingen zelfs gewaardeerd zijn met A++++.

Kantoor, bedrijfs- en procesgebouwen van Enexis gebruiken Nederlandse groene stroom en groen gas. Waar we langjarige huurcontracten hebben of we eigenaar van de gebouwen zijn, liggen waar mogelijk zonnepanelen op de daken. Veel panden maken ook gebruik van koude- en warmteopslag, een duurzame techniek om gebouwen te verwarmen en te koelen.

Financieel solide blijven

IN DIT HOOFDSTUK

- Financieel robuust

Financieel solide blijven

Ons investeringsniveau bereikt in de energietransitie een recordhoogte. Er is veel geld nodig om het energiesysteem van de toekomst te bouwen. Onze uitgaven aan werkzaamheden aan de energienetten bedroegen in 2022 een recordbedrag van € 1.027 miljoen. We zijn dankbaar voor het vertrouwen van aandeelhouders en investeerders dat essentieel is voor onze robuuste financiële positie.

Jaar op jaar stijgen onze uitgaven om met onze infrastructuur de energietransitie mogelijk te maken. Dat we de hoge extra uitgaven kunnen doen, is te danken aan onze solide financiële positie. Ons werkpakket bedroeg dit jaar € 1.027 miljoen; dit is € 68 miljoen meer dan de € 959 miljoen van 2021. We zijn ons ervan bewust dat we ons geld goed moeten besteden. Dat hoort bij onze publieke taak en draagt eraan bij dat we de energie voor iedereen betaalbaar houden. Daarom focussen we op onze kerntaken en maken we kostenefficiënte keuzes, bijvoorbeeld door te werken volgens Lean-methodiek en ons ICT-landschap te optimaliseren. Ook werkten we in 2022 aan innovaties om het net zo kostenefficiënt mogelijk uit te breiden.

FINANCIERING VAN DE ENERGIETRANSITIE

In de komende jaren maakt Enexis een enorme groei door in investeringen en uitgaven. Naast kostenbesparing en efficiëntie, waarbij we zelf aan zet zijn, is het van belang dat we voldoende inkomsten hebben om investeringen voor de energietransitie te kunnen doen. We onderkennen het risico dat de financiële positie van Enexis verslechtert doordat de financiële consequenties van de energietransitie niet voldoende worden opgevangen in de huidige reguleringsmethodiek. Daarom heeft Enexis samen met de andere regionale netbeheerders beroep ingediend tegen de huidige methodebesluiten en is er overleg met de ACM gestart over de regulering in de volgende methodebesluiten.

De verkoop van Fudura B.V. leverde in 2022 een positieve bijdrage aan de vermogenspositie. We willen het grootste deel van de opbrengsten ten goede laten komen aan de energietransitie. We zijn dan ook tevreden met het positieve advies van de aandeelhouderscommissie voor een extra dividenduitkering over het verkoopresultaat van Fudura B.V. van € 100 miljoen. De resterende boekwinst van € 1.013 miljoen kan daardoor gebruikt worden voor investeringen om de energietransitie mogelijk te maken.

We verwachten op de lange termijn dat we door de toenemende uitgaven en de beperkingen van de reguleringsmethodiek nog meer eigen vermogen nodig hebben om onze robuuste financiële positie te handhaven. Daarom hebben we in 2022 afspraken gemaakt met de Staat over een mogelijke kapitaalstorting in de toekomst.

De staat en de netwerkbedrijven Alliander, Enexis en Stedin zijn eind 2022 tot een onderhandelingsakkoord gekomen over de voorwaarden waaronder een kapitaalstorting en daarmee aandeelhouderschap door de staat in de netwerkbedrijven in de toekomst mogelijk wordt. Deze voorwaarden zijn vastgelegd in een 'afsprakenkader', dat de ministers Kaag (Financiën) en Jetten (voor Klimaat en Energie) in november 2022 naar de Tweede Kamer hebben gestuurd. Het versterken van het eigen vermogen van de netwerkbedrijven is een cruciale randvoorwaarde om investeringen in de energietransitie te kunnen blijven doen tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten en om te voorkomen dat investeringen in het gas- en elektriciteitsnet verder onder druk komen te staan. Mocht de staat in de toekomst, op verzoek van de netwerkbedrijven en in samenwerking met hun aandeelhouders, besluiten om aandeelhouder te worden, dan gebeurt dat onder bepaalde voorwaarden. In het afsprakenkader staat beschreven om welke voorwaarden dit gaat, zoals doorlooptijden van een toetredingsverzoek en afspraken rondom governance. Het afsprakenkader dient als basis voor een eventuele participatieovereenkomst, waarin meer gedetailleerde afspraken worden vastgelegd, op het moment dat toetreding door de staat als aandeelhouder daadwerkelijk aan de orde is. Momenteel worden er informatiesessies voor Statenleden en gemeenteraadsleden gehouden, waarna het afsprakenkader in de Algemene vergadering van Aandeelhouders op 13 april 2023 ter besluitvorming aan de aandeelhouders wordt voorgelegd.

EEN DUURZAME INVESTERING

Begin 2022 is een obligatielening met een rente van 3,4% afgelost en in de tweede helft van het jaar is rente ontvangen over de ontvangen opbrengsten uit de verkoop van Fudura. Enexis heeft nu nog vijf obligaties uitstaan. We hebben geen additionele financiering hoeven aantrekken. Van de vijf uitstaande obligaties zijn er twee groen. In de toekomst blijven we ook kijken naar mogelijkheden rond groene financiering. Hiertoe is het Green Finance Framework opgesteld. Het Framework draagt volgens het onafhankelijke ratingbureau ISS-ESG 'significant' bij aan het behalen van de Sustainable Development Goals (SDG's). Door de EU Taxonomie en de Green Bond Principles te volgen en deze te verankeren in het Green Finance Framework zorgt Enexis voor volledige transparantie in het proces. Samen met goede ratings bij Sustainalytics en ISS-ESG geeft dit de investeerders houvast en vertrouwen voor investeringen in groene obligaties van Enexis. Al onze groene obligaties zijn genoteerd aan Euronext Amsterdam.

EU TAXONOMIE

In navolging van de EU Taxonomie ('Taxonomie') voor duurzame activiteiten rapporteren we in dit jaarverslag expliciet over onze duurzame activiteiten. De Taxonomie is een classificatiesysteem voor economische activiteiten dat voortkomt uit het EU Action Plan on Sustainable Finance. De Taxonomie maakt duidelijk welke activiteiten wel of niet als duurzaam mogen worden aangemerkt, op basis van wetenschappelijk getoetste criteria voor het voorkomen van klimaatverandering of beperken van de gevolgen ervan.

DE CRITERIA

Een economische activiteit kan als duurzaam worden aangemerkt als deze voldoet aan de criteria die zijn opgenomen in de EU Taxonomie Gedelegeerde Verordeningen. Momenteel zijn in deze verordeningen de criteria voor duurzame economische activiteiten uitgewerkt voor twee milieudoelstellingen: mitigatie van klimaatverandering en adaptatie aan klimaatverandering.

In de Taxonomie wordt gerefereerd aan 'Taxonomie-eligible' economische activiteiten en naar 'Taxonomie-aligned' economische activiteiten. Wanneer een economische activiteit overeenkomt met de omschrijving van een activiteit in de Taxonomie, dan wordt er gesproken van een eligible economische activiteit. Als de eligible activiteit voldoet aan de technische screeningcriteria en wordt verricht met inachtneming van de in de Taxonomie voorgeschreven sociale minimumgaranties, dan wordt gesproken van een Taxonomie-aligned economische activiteit. De technische screeningcriteria bestaan uit criteria om vast te stellen of de activiteit substantieel bijdraagt aan één van de milieudoelstellingen en criteria om vast te stellen dat de activiteit geen ernstige afbreuk doet aan de andere milieudoelstellingen. Wanneer een activiteit als Taxonomie-aligned aangemerkt wordt, dan betekent dit dat de economische activiteit voldoet aan de criteria om als duurzaam aangemerkt te worden volgens de Taxonomie.

Enexis is als organisatie van openbaar belang verplicht om volgens de Taxonomie te rapporteren. Voor 2022 rapporteren wij over drie key performance indicators (KPI's), namelijk over het aandeel van de omzet, kapitaaluitgaven (CapEx) en operationele uitgaven (OpEx) die verband houden met eligible economische activiteiten en het gedeelte daarvan dat als aligned kan worden aangemerkt.

ONZE ACTIVITEITEN MET EEN DUURZAAM KARAKTER IN 2022

Onderstaande paragrafen geven een toelichting over de wijze waarop Enexis de Taxonomie heeft toegepast. Enexis heeft op basis van een beste inschatting invulling gegeven aan de regelgeving van de Taxonomie. Gezien het feit dat de Taxonomie nieuw is en nog onderhevig is aan wijzigingen, kan dit in toekomstige rapportages leiden tot gewijzigde interpretaties.

Eligibility

Voor het bepalen van de eligible activiteiten is zo veel mogelijk aansluiting gezocht bij bestaande opsplitsing naar bedrijfsactiviteiten (elektriciteit, gas en overig). De bestaande activiteiten zijn vergeleken met de omschreven activiteiten in de Taxonomie. Enexis rapporteert in 2022 over deze vier eligible activiteiten:

- 4.9 Transmissie en distributie van elektriciteit;
- 4.15 Distributie van stadsverwarming en -koeling;
- 6.5 Vervoer met motorfietsen, personenauto's en lichte bedrijfsvoertuigen;
- 7.7. Verwerving en eigendom van gebouwen.

Voor deze activiteiten heeft Enexis vastgesteld dat ze in overeenstemming zijn met de omschrijving zoals opgenomen in de Taxonomie. De laatste twee activiteiten zijn nieuw ten opzichte van 2021. Enexis erkent deze activiteiten in 2022 als eligible door gewijzigde interpretaties van de richtlijnen. De omschrijvingen van voornoemde activiteiten kennen in de Taxonomie geen overlap, waardoor er geen risico op dubbelstellingen bestaat.

Alignment

Technische screeningcriteria

Voor Enexis is de belangrijkste activiteit onder de Taxonomie activiteit 4.9 'Transmissie en distributie van elektriciteit'. Deze activiteit ziet toe op een van onze kerntaken, namelijk de distributie van elektriciteit. Het elektriciteitssysteem van Enexis is onderdeel van het Europese stelsel van elektriciteitssystemen en levert daarmee een substantiële bijdrage aan de mitigatie van klimaatverandering. Naast klanten die elektriciteit van ons net afnemen, zijn er steeds meer klanten die elektriciteit terugleveren aan het net. Deze elektriciteit wordt in de meeste gevallen opgewekt uit zon en wind, maar in enkele gevallen ook uit aardgas, de zogenoemde warmtekrachtkoppelingen (WKK). Aangezien aardgas een fossiele brandstof is en daarmee geen bijdrage levert aan de mitigatie van klimaatverandering, worden deze aansluitingen uitgesloten van alignment. Dit geldt ook voor de conventionele meters, omdat deze meters niet voldoen aan de eisen in de Taxonomie voor slimme-metersystemen en daarom niet voldoen aan de criteria van alignment. Voor activiteit 4.9 is daarnaast geconcludeerd dat deze activiteit geen significante schade berokkent aan een van de andere milieudoelstellingen. Om deze reden komen de omzet, OpEx en CapEx met betrekking tot activiteit 4.9 in aanmerking voor alignment, met uitzondering van de omzet, OpEx en CapEx die toe te rekenen zijn aan WKK-aansluitingen en conventionele meters. Activiteit 4.9 betreft een faciliterende activiteit onder de Taxonomie.

Activiteit 4.15 'Distributie van stadsverwarming en -koeling' ziet voor Enexis toe op het warmtenet van Mijwater Warmte Infra B.V. Hoewel het warmtenet van Mijwater één van de meest efficiënte warmtenetten van Nederland is, kan op dit moment niet aantoonbaar worden voldaan aan alle technische screeningcriteria van de Taxonomie. Dit heeft voornamelijk te maken met het aantonen van de duurzaamheid van componenten in het net die in het verleden zijn aangekocht. Enexis streeft ernaar om in de toekomst wel aantoonbaar te voldoen aan de technische screeningcriteria van activiteit 4.15.

Voor activiteit 6.5 'Vervoer met motorfietsen, personenauto's en lichte bedrijfsvoertuigen' geldt dat Enexis voor het voldoen aan de technische screeningcriteria sterk afhankelijk is van de informatie die leasemaatschappijen verstrekken. Voor 2022 is de relevante informatie niet beschikbaar en daarom is activiteit 6.5 niet aangemerkt als aligned.

Voor activiteit 7.7 'Verwerving en eigendom van gebouwen' geldt dat Enexis op dit moment niet aantoonbaar kan voldoen aan de eisen in de Taxonomie voor alignment. Er zijn daarom in 2022 geen kapitaaluitgaven in relatie tot gebouwen die in aanmerking komen voor alignment.

Sociale minimumgaranties

De Taxonomie verplicht een overkoepelende beoordeling van de sociale minimumgaranties zoals gedefinieerd in de Taxonomie. De sociale minimumgaranties zien toe op ethiek en mensenrechten en zijn gebaseerd op de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN over bedrijfsleven en mensenrechten. Binnen Enexis zijn geen gevallen geïdentificeerd waarbij niet is voldaan aan de beginselen van de Taxonomie over de sociale minimumgaranties.

Economic Activities	Code(s)	SCC criteria		DNSH criteria (Do No Significant Harm)							Minimizing	Taxonomie aligned omzet 2022
		Absolute omzet	Aandeel omzet	Klimaatmitigatie	Klimaatmitigatie	Klimaatadaptatie	Water en mariene hulpbronnen	Circulaire economie	Verontreiniging	Biodiversiteit en ecosystemen		
		EUR x mln	%	%	J/N	J/N	J/N	J/N	J/N	J/N		
A. Taxonomie-eligible activiteiten												
A.1 Ecologisch duurzame activiteiten (Taxonomie-aligned)												
Transmissie en distributie van elektriciteit	4.9	1185	69%	69%		J	J	J	J	J	J	69%
Omzet ecologisch duurzame activiteiten (Taxonomie-aligned) (A.1)		1185	69%	69%								69%
A.2 Taxonomie-eligible maar ecologisch niet duurzame activiteiten (niet Taxonomie-aligned activiteiten)												
Transmissie en distributie van elektriciteit	4.9	7	1%									
Distributie van stadsverwarming en -koeling	4.15	1	0%									
Omzet van Taxonomie-eligible, maar ecologisch niet duurzame activiteiten (niet Taxonomie-aligned activiteiten) (A.2)		8	1%									
Totaal (A.1 + A.2)		1.193	70%									
B. Niet voor de Taxonomie in aanmerking komende activiteiten (niet-eligible)												
Omzet van Taxonomie niet-eligible activiteiten (B)		512	30%									
Totaal (A + B)		1.705	100%									

Economic Activities	Code(s)	SCC criteria		DNSH criteria (Do No Significant Harm)							Minimizing	Taxonomie aligned CapEx 2022
		Absolute CapEx	Aandeel CapEx	Klimaatmitigatie	Klimaatmitigatie	Klimaatadaptatie	Water en mariene hulpbronnen	Circulaire economie	Verontreiniging	Biodiversiteit en ecosystemen		
		EUR x mln	%	%	J/N	J/N	J/N	J/N	J/N	J/N		
A. Taxonomie-eligible activiteiten												
A.1 Ecologisch duurzame activiteiten (Taxonomie-aligned)												
Transmissie en distributie van elektriciteit	4.9	627	68%	68%		J	J	J	J	J	J	68%
CapEx ecologisch duurzame activiteiten (Taxonomie-aligned) (A.1)		627	68%	68%								68%
A.2 Taxonomie-eligible maar ecologisch niet duurzame activiteiten (niet Taxonomie-aligned activiteiten)												
Vervoer met motorfietsen, personenauto's en lichte bedrijfsvoertuigen	6.5	17	2%									
Verwerving en eigendom van gebouwen	7.7	8	1%									
CapEx van Taxonomie-eligible, maar ecologisch niet duurzame activiteiten (niet Taxonomie-aligned activiteiten) (A.2)		25	3%									
Totaal (A.1 + A.2)		652	71%									
B. Niet voor de Taxonomie in aanmerking komende activiteiten (niet-eligible)												
CapEx van Taxonomie niet-eligible activiteiten (B)		270	29%									
Totaal (A + B)		922	100%									

Economic Activities	Code(s)	SCC criteria		DNSH criteria (Do No Significant Harm)							Minimumgaranties	Taxonomie aligned OpEx 2022
		Absolute OpEx EUR x mln	Aandeel OpEx %	Klimaatmitigatie %	Klimaatmitigatie J/N	Klimaatadaptatie J/N	Water en maritieme hulpbronnen J/N	Circulaire economie J/N	Verontreiniging J/N	Biodiversiteit en ecosystemen J/N		
A. Taxonomie-eligible activiteiten												
A.1 Ecologisch duurzame activiteiten (Taxonomie-aligned)												
Transmissie en distributie van elektriciteit	4.9	90	68%	68%	J	J	J	J	J	J	68%	
OpEx ecologisch duurzame activiteiten (Taxonomie-aligned) (A.1)		90	68%	68%							68%	
A.2 Taxonomie-eligible maar ecologisch niet duurzame activiteiten (niet Taxonomie-aligned activiteiten)												
Vervoer met motorfietsen, personenauto's en lichte bedrijfsvoertuigen	6.5	10	7%									
Verwerving en eigendom van gebouwen	7.7	2	2%									
OpEx van voor Taxonomie-eligible, maar ecologisch niet duurzame activiteiten (niet Taxonomie-aligned activiteiten) (A.2)		12	9%									
Totaal (A.1 + A.2)		102	77%									
B. Niet voor de Taxonomie in aanmerking komende activiteiten (niet-eligible)												
OpEx van Taxonomie niet-eligible activiteiten (B)		30	23%									
Totaal (A + B)		132	100%									

BEREKENING EU TAXONOMIE

Omzet

Van de totale omzet is 70% gerelateerd aan Taxonomie eligible activiteiten. Tot de eligible omzet wordt de omzet gerekend die samenhangt met de distributie van elektriciteit en warmte (NACE-code 35.13 en NACE-code 35.30). Slechts 1% van de eligible omzet kan niet worden aangemerkt als aligned. Deze omzet ziet toe op omzet gerelateerd aan WKK-aansluitingen, conventionele meters en omzet die samenhangt met de transmissie en distributie van warmte (activiteit 4.15). De overige 30% ziet voornamelijk toe op omzet gerelateerd aan het transport en distributie van aardgas. Van de totale omzet kan 69% aangemerkt worden als aligned. De bepaling van de totale omzet onder de Taxonomie sluit aan bij de IFRS-verslaggevingsstandaarden en is daarmee gelijk aan de netto-omzet in de jaarrekening (noot 1. Netto-omzet Enexis).

Kapitaaluitgaven (CapEx)

Van de totale kapitaaluitgaven is 71% gerelateerd aan Taxonomie eligible activiteiten. Onder eligible kapitaaluitgaven wordt verstaan: alle investeringen in materiële vaste activa gerelateerd aan ons elektriciteitsnetwerk (activiteit 4.9/NACE-code 35.13), alle investeringen in materiële vaste activa die betrekking hebben op de leidingen en installaties in het warmtenet (activiteit 4.15/NACE-code 35.30), alle investeringen in ons wagenpark (activiteit 6.15) en kantoor- en bedrijfsgebouwen (activiteit 7.7). Voor 3% van de eligible kapitaaluitgaven is geconcludeerd dat niet wordt voldaan aan de technische screeningcriteria, waardoor 68% van de totale kapitaaluitgaven toeziet op Taxonomie aligned activiteiten. Ook voor de CapEx-KPI geldt dat het grootste gedeelte van de niet-eligible en niet-aligned kapitaaluitgaven toeziet op investeringen in het aardgasnet.

De investeringen in WKK-aansluitingen, conventionele meters en het warmtenet zijn in 2022 nihil. De investeringen gerelateerd aan activiteit 6.5 en activiteit 7.7 voldoen in 2022 niet aan de criteria voor alignment.

De totale kapitaaluitgaven onder de Taxonomie sluiten aan bij de IFRS-verslaggevingsstandaarden en betreffen:

- Investeringen in materiële vaste activa (noot 12 in de jaarrekening);
- Investeringen in immateriële vaste activa (noot 13 in de jaarrekening);
- Toevoegingen aan het gebruiksrecht activa (noot 14 in de jaarrekening).

Operationele uitgaven (OpEX)

Van de totale operationele uitgaven ziet 77% toe op Taxonomie eligible activiteiten. Voor 9% van de eligible operationele uitgaven is geconcludeerd dat niet wordt voldaan aan de technische screeningcriteria. Van de totale operationele uitgaven ziet 68% toe op Taxonomie aligned activiteiten.

De operationele uitgaven onder de Taxonomie worden gedefinieerd als directe niet-geactiveerde kosten die betrekking hebben op het onderhoud van activa. Enexis heeft op basis van deze definitie voor activiteit 4.9 en 4.15 de operationele uitgaven bepaald als zijnde de uitgaven aan onderhoud en storingsen.

Bij de bepaling van de eligible operationele uitgaven is wederom aansluiting gezocht bij de bestaande opsplitsing naar bedrijfsactiviteiten en het bestaande NACE-coderingsstelsel. De operationele uitgaven opgenomen onder NACE-code 35.13 en NACE-code 35.30 betreffen uitgaven voor onderhoud en storingsen aan activa voor het in stand houden van ons elektriciteitsnetwerk.

De kosten voor onderhoud en storingsen gerelateerd aan het warmtenet (activiteit 4.15) zijn niet nader gespecificeerd en zijn daarom opgenomen onder de niet-eligible OpEx. De operationele uitgaven in relatie tot activiteit 6.5 en activiteit 7.7 betreffen alle uitgaven gerelateerd aan het dagelijks onderhoud van het wagenpark en gebouwen die niet zijn geactiveerd.

BEHOUD CREDIT RATINGS

Het behoud van ten minste credit rating profiel A/A2 met een horizon van vijf jaar is essentieel voor het vertrouwen van investeerders en is in lijn met de vermogenskostenvoet voor de vermogenskostenvergoeding van de ACM. Enexis maakt gebruik van credit ratings van Standard & Poor's (S&P) en van Moody's. Deze ratings bestaan uit een langetermijnrating met een outlook en een kortetermijnrating. De outlook geeft de verwachte verandering in de langetermijnrating aan voor de komende jaren. De ratings van S&P en Moody's zijn ongewijzigd gebleven. Wel heeft de rating van S&P in augustus 2022 een stabiele outlook gekregen. In 2021 was die nog negatief. De negatieve outlook van S&P in 2021 had te maken met de lagere regulatorische vergoeding voor vermogenskosten gedurende de periode 2022-2026. Destijds achtte S&P het niet waarschijnlijk dat Enexis (zonder extra maatregelen) de financiële ratio FFO/netto rentedragende schulden de komende 24 maanden boven de drempelwaarde kon houden die past bij de huidige credit rating. Door de verkoop van Fudura en een mogelijke toekomstige staatsparticipatie is deze verwachting er nu wel.

Na balansdatum, op 14 februari 2023, heeft S&P de regionale netbeheerders de status Government Related Entities (GREs) toegekend en daarom de credit rating met één niveau verhoogd. Tegelijkertijd heeft S&P de credit rating met één niveau verlaagd vanwege de verwachte aanhoudende druk op de financiële ratio's, maar deze een zogenaamde 'positieve outlook' gegeven. Dit heeft per saldo tot gevolg dat S&P op 14 februari 2023 de rating van Enexis heeft gewijzigd van A+ stabiele outlook naar A+ positieve outlook.

Als gevolg van de toekenning van de GRE-status heeft Enexis vanaf 14 februari 2023 de minimale streefwaarde voor de ratio FFO/netto rentedragende schulden verlaagd van 16% naar 12% voor het behoud van minimaal een A credit rating profiel en een financieel gezonde kapitaalstructuur.

Ook onze prestaties op het gebied van duurzame bedrijfsvoering worden beoordeeld door ratingbureaus. Voor de financiering, liquiditeit en credit ratings verwijzen wij naar noot 31 in de jaarrekening 'Financieringsbeleid en risico's financiële instrumenten'.

STERK DUURZAAMHEIDSPROFIEL

Voor investeerders is de mate waarin we duurzaam ondernemen steeds vaker een belangrijke beslissingsfactor voor het doen van groene investeringen. Hierbij speelt onze bijdrage aan de Sustainable Development Goals een belangrijke rol en ook onze ESG-ratings. ESG staat voor Environment, Social & Governance. Een goede ESG-score is belangrijk voor uitgifte van groene obligaties. De ESG-rating wordt onder andere bepaald door onze impact op klimaatverandering, onze rol in de gemeenschap, de betrouwbaarheid van ons netwerk, veiligheid, bedrijfsethiek, goed ondernemingsbestuur en maatregelen tegen corruptie en witwassen. Met de huidige ESG-ratings laten we een sterk duurzaamheidsprofiel zien. Enexis staat in nauw contact met rating agencies ISS ESG en Sustainalytics.

- Enexis bevindt zich in de categorie low risk en behoort tot de beste 4 procent scorende ondernemingen in de groep Utilities.
- De mate waarin Enexis het risico op materiële onderwerpen beheert, is volgens rating agency Sustainalytics sterk.
- Rating agency ISS ESG geeft ons een B-rating met Prime-label. Enexis behoort hiermee tot de best scorende bedrijven in de categorie Gas and Electricity Network Operators.

Deze goede ESG (Risk)-ratings geven vertrouwen en versterken onze positie als duurzame onderneming.

FINANCIËLE PRESTATIES 2022

De nettowinst over 2022 bedraagt € 1.300 miljoen, een stijging van € 1.101 miljoen ten opzichte van 2021. Deze stijging wordt volledig verklaard door de boekwinst van € 1.113 miljoen over de verkoop van Fudura in 2022. Geabstraheerd van deze boekwinst bedraagt de nettowinst € 187 miljoen, een daling van € 12 miljoen ten opzichte van vorig jaar.

Kijkend naar de nettowinst van € 187 miljoen exclusief boekwinst Fudura, zien we een stijging van de omzet met € 71 miljoen. Die wordt deels tenietgedaan door een toename van de kosten van transport en van distributieverliezen van € 56 miljoen. Daarnaast stijgen de bedrijfskosten met € 62 miljoen. Het negatieve saldo van de financiële baten en lasten daalt met € 15 miljoen. Tot slot dalen de belastingen over het resultaat met € 19 miljoen.

Doordat we extra hebben ingezet op het werven, opleiden en behouden van medewerkers, voerden we voor het eerst een werkpakket uit met een omvang groter dan € 1 miljard.

€ miljoen	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Resultaat						
Netto-omzet	1.705	1.634	1.516	1.491	1.445	1.398
Kosten van transportdiensten en van distributieverliezen	380	324	316	232	228	231
Overige bedrijfsopbrengsten	3	2	1	12	4	4
Voor bedrijfsactiviteiten beschikbaar saldo	1.328	1.312	1.201	1.271	1.221	1.171
Bedrijfslasten exclusief afschrijvingen en buitengebruikstellingen	583	561	554	539	468	487
Afschrijvingen en buitengebruikstellingen	469	429	405	379	349	345
Bedrijfsresultaat	276	322	242	353	404	339
Resultaat deelnemingen en joint ventures	1.113	0	0	-1	0	-3
EBIT ¹	276	322	242	353	404	336
Financiële baten en lasten	-28	-43	-41	-52	-58	-59
Resultaat vóór belastingen	1.361	279	201	300	346	277
Resultaat na belastingen	1.300	199	108	210	319	207
Balans (vóór winstbestemming)						
Netto werkkapitaal ¹	-37	-99	-106	-43	-89	-61
Vaste activa	9.214	8.765	8.496	7.980	7.480	7.181
Geïnvesteed vermogen ¹	8.019	7.802	7.418	7.056	6.594	6.386
Eigen vermogen	5.441	4.241	4.116	4.112	4.024	3.912
Netto rentedragende schulden ¹	2.211	3.182	2.929	2.634	2.272	2.201
Balanstotaal	10.348	9.395	8.751	8.258	7.715	7.668
Ratio's						
Solvabiliteit ¹	52,6	45,1	47,0	49,8	52,2	51,0
ROIC ¹	17,3	4,1	3,3	5,0	6,1	5,3
Return on equity ¹	23,9	4,7	2,6	5,1	7,9	5,3
Kasstroom						
Kasstroom uit operationele activiteiten	673	732	726	647	679	628
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-129	-984	-872	-753	-646	-597
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-434	312	131	137	-58	-9
Kasstroom	110	60	-15	31	-25	22

¹ Zie definities in Begrippenlijst.

VOOR BEDRIJFSACTIVITEITEN BESCHIKBAAR SALDO

Het voor bedrijfsactiviteiten beschikbare saldo steeg in 2022 met € 16 miljoen. Dit betreft het saldo van een stijging in de netto-omzet (€ 71 miljoen), de overige bedrijfsopbrengsten (€ 1 miljoen) en de kosten van transportdiensten en distributieverliezen (€ 56 miljoen).

De totale omzet bedraagt in 2022 € 1.705 miljoen. De hoofdoorzaak van de omzetstijging ligt in de stijging van de gereguleerde tarieven. De gemiddelde tariefstijging voor kleinverbruikklanten bedroeg voor elektriciteit en gas (inclusief meterhuur) respectievelijk 7% en 3%.

De toename van de omzet kan als volgt worden uitgesplitst:

- Elektriciteit: de omzet is met € 91 miljoen toegenomen ten opzichte van 2021. Deze stijging wordt hoofdzakelijk verklaard doordat in het boekjaar 2022 zowel de hogere inkoopkosten TenneT voor het jaar 2022 alsmede een nacalculatie over 2020 zijn opgenomen in de tarieven. De nacalculatie inkoopkosten TenneT over 2020 zorgt in 2022 voor een eenmalige stijging van de omzet met € 52 miljoen.
- Gas: de omzet is met € 6 miljoen toegenomen ten opzichte van 2021, voornamelijk als gevolg van een tariefstijging.
- De overige gereguleerde omzet is met € 15 miljoen gestegen, voornamelijk vanwege een tariefstijging van de gereguleerde meettarieven en geamortiseerde klantbijdragen als gevolg van een groter werkpakket en het met ingang van 2022 toepassen van een degressieve amortisatiemethode op klantbijdragen van gasactiva.
- De niet-gereguleerde en overige omzet bedraagt ongeveer 6% van de totale omzet. Dit is 2% lager dan in 2021 als gevolg van de verkoop van Fudura in het derde kwartaal van 2022.

De kosten van transportdiensten en van distributieverliezen namen in 2022 met € 56 miljoen toe tot € 380 miljoen in 2022. Deze toename wordt voor € 36 miljoen verklaard door hogere kosten voor transport- en systeemdiensten van TenneT. TenneT verhoogde de tarieven als gevolg van de investeringen die TenneT uitvoert om het hoogspanningsnet uit te breiden en te verzwaren.

Daarnaast namen de kosten voor distributieverliezen toe met € 20 miljoen. Hiervan is een stijging van € 8 miljoen toe te rekenen aan een hogere hoeveelheid netverlies elektriciteit. De beperkte stijging door prijsverschillen is te danken aan het inkoopbeleid van Enexis. Doordat we de netverliezen elektriciteit al vroegtijdig (gespreid over een aantal jaren) hebben ingekocht is de impact van de forse prijsstijgingen vanaf het najaar van 2021 beperkt gebleven. De netverliezen uit hoofde van het gastransport stijgen met € 12 miljoen, voornamelijk vanwege de gestegen energieprijzen. De netverliezen gas zijn in 2021 ingekocht waardoor het effect van de gestegen energieprijzen bij gas groter is dan bij elektriciteit.

BEDRIJFSKOSTEN

De totale bedrijfskosten namen in 2022 met € 62 miljoen toe tot € 1.052 miljoen. Deze stijging is vooral te verklaren door de groei van het werkpakket door de energietransitie. Dit leidt tot hogere kosten en afschrijvingen.

De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- € 11 miljoen hogere personeelskosten: deze toename is het saldo van € 15 miljoen extra kosten voor eigen personeel en € 4 miljoen minder uitgaven aan de inhuur van derden. Ultimo 2022 had Enexis 22 fte meer eigen personeel en 68 fte minder ander personeel in dienst in vergelijking met 2021. De beperkte groei van eigen personeel is het gevolg van de verkoop van Fudura, waardoor we in 2022 afscheid hebben genomen van 265 fte eigen personeel en 53 fte ander personeel. Het totale aantal medewerkers van Enexis (eigen en ander personeel) is dus, geabstraheerd van de verkoop van Fudura, gestegen met 272 fte ten opzichte van 2021.
 - De stijging van de kosten van eigen personeel is voor € 10 miljoen te verklaren door hogere salariskosten als gevolg van de fte-toename in combinatie met een cao-verhoging per 1 april 2022.
 - De kosten voor sociale lasten bleven gelijk ten opzichte van 2021 en de pensioenpremies zijn met € 1 miljoen gedaald ten opzichte van 2021.
 - De overige personeelskosten stijgen met € 6 miljoen als gevolg van een eenmalige uitkering conform de nieuwe cao, hogere kosten voor opleidingen en leaseauto's en lagere dotaties aan personeelsvoorzieningen.
 - De kosten voor inhuur van derden dalen met € 4 miljoen. Dit betreft de combinatie van een tariefstijging en afname van het aantal ingehuurd fte als gevolg van de verkoop van Fudura.
- Doordat in 2022 minder is gewerkt aan grote ICT-verbeterprojecten laat de geactiveerde productie een kleine daling van € 2 miljoen zien.
- De afschrijvingen nemen in 2022 met € 40 miljoen toe tot € 469 miljoen. Dit is te verklaren door enerzijds de verdere groei van investeringen in de elektriciteits- en gasnetten. Anderzijds is sprake van een toename van de afschrijvingslasten vanwege de overstap op een degressieve afschrijvingsmethode voor gasactiva met ingang van 2022. Tot slot zijn de afschrijvingen in 2022 eenmalig hoger vanwege een wijziging in de toepassing van afschrijvingstermijnen. Deze wijziging komt voort uit de beoordeling van de activa administratie vanwege de datamigratie naar een nieuw systeem.
- De kosten uitbesteed werk, materialen en andere externe kosten stijgen in 2022 met € 7 miljoen ten opzichte van 2021. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van indexatie van prijzen en een toename van het werkpakket in 2022. De toename wordt gedeeltelijk opgeheven doordat Fudura B.V. in het derde kwartaal van 2022 is verkocht.

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

Het negatieve saldo van de financiële baten en lasten bedraagt in 2022 € 28 miljoen en is daarmee € 15 miljoen lager dan in 2021. Begin 2022 is een obligatielening met een rente van 3,4% afgelost en in de tweede helft van het jaar is rente ontvangen over de ontvangen opbrengsten uit de verkoop van Fudura.

BELASTINGEN

De winstbelasting bedraagt over 2022 € 61 miljoen en is daarmee € 19 miljoen lager dan in 2021. De daling heeft voornamelijk te maken met een eenmalige dotatie aan de latente belastingverplichting in 2021 van € 11 miljoen vanwege de aanpassing van het belastingtarief van 25,0% naar 25,8%. De resterende daling van € 8 miljoen is het gevolg van het lagere resultaat voor belastingen (exclusief verkoopresultaat op verkoop van Fudura B.V.) in 2022.

BRUTO-INVESTERINGEN

De groei van onze investeringen wordt voornamelijk gedreven door investeringen in onze elektriciteitsnetten om de energietransitie mogelijk te maken. De bruto-investeringen in materiële en immateriële vaste activa nemen in 2022 met € 15 miljoen toe tot € 901 miljoen.

Het bruto-investeringsniveau in elektriciteits- en gasnetten (inclusief slimme meters) ligt in 2022 € 64 miljoen hoger dan in 2021 door een toename van energietransitie-gedreven investeringen. Zo namen de netuitbreidingen met € 55 miljoen toe. Daarnaast hebben we voor € 12 miljoen meer veiligheidsgedreven investeringen uitgevoerd zoals vervangingen van brosse gasleidingen en oude schakelinstallaties. Slimme meters worden momenteel alleen geplaatst op initiatief van de klant of bij gebreken, waardoor we € 11 miljoen minder hebben geïnvesteerd in deze werkstroom. De toename van de investeringen in de overige werkstromen bedraagt € 8 miljoen.

De overige investeringen dalen met € 27 miljoen vanwege minder investeringen in ICT-verbeterprojecten, gebouwen van Enexis en warmteprojecten. Doordat Fudura B.V. met ingang van september 2021 is aangemerkt als aangehouden voor verkoop, zijn de investeringen van Fudura B.V. vanaf dat moment geen onderdeel meer van de materiële en immateriële vaste activa in de geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V. Hierdoor vielen de investeringen in 2022 € 22 miljoen lager uit.

Voor een deel van onze klantgedreven werkzaamheden betalen klanten een bijdrage. Na aftrek van € 123 miljoen aan klantbijdragen bedragen de netto-investeringen in 2022 € 778 miljoen. Dit is een stijging van € 12 miljoen ten opzichte van 2021.

Onderstaande tabel geeft de bruto-investeringen (exclusief klantbijdragen) weer in onze elektriciteits- en gasnetten en slimme meters

€ miljoen	2022	Bruto-investering			
		2021	2020	2019	2018
Elektriciteit					
Standaardansluitingen	48	37	33	30	26
Maatwerkaansluitingen	89	90	94	73	34
Netuitbreidingen	350	298	254	194	153
Reconstructies	23	26	25	21	24
Vervangingen	73	62	48	38	34
Overig	32	31	23	22	20
Totaal Elektriciteit	615	544	477	378	291
Gas					
Standaardansluitingen	3	4	6	9	9
Maatwerkaansluitingen	3	2	2	2	2
Netuitbreidingen	15	12	13	16	17
Reconstructies	17	17	19	18	19
Vervangingen	162	161	153	139	127
Overig	3	3	2	2	2
Totaal Gas	203	199	195	186	176
Slimme meters					
Kleinverbruik elektriciteit	20	24	34	57	53
Kleinverbruik gas	13	20	29	36	40
Totaal Slimme meters	33	44	63	93	93
Totaal	851	787	734	657	560

Governance en risicomanagement

IN DIT HOOFDSTUK

- Corporate governance
- Interview raad van commissarissen
- Verslag raad van commissarissen
- Risicobeheersing
- Medezeggenschap in 2022
- Bestuursverklaring
- Personalia raad van bestuur
- Personalia raad van commissarissen

Corporate governance

De zorg voor een betrouwbare energievoorziening en de uitvoering van de energietransitie zijn essentiële maatschappelijke taken, die grotendeels met maatschappelijk geld worden bekostigd. Daarom hechten wij veel waarde aan een goede governancestructuur. En zijn we transparant over de manier waarop onze onderneming wordt bestuurd en hoe het toezicht plaatsvindt.

Enexis Holding N.V. is een naamloze vennootschap volgens Nederlands recht. Op onze onderneming is het zogenoemde structuurregime van toepassing. Doordat onze aandelen niet beursgenoteerd zijn, zijn we niet verplicht ons aan de Corporate Governance Code te houden. Toch doen we dat, voor zover mogelijk en van toepassing. Daarmee benadrukken we onze verantwoordelijkheid voor de maatschappelijke aspecten van ondernemen. Onze statuten, reglementen en andere documentatie over corporate governance zijn te vinden op [onze corporate site](#).

RAAD VAN BESTUUR

De raad van bestuur (rvb) is verantwoordelijk voor het bestuur van Enexis. De rvb definieert de strategie, benoemt de randvoorwaarden voor de realisatie daarvan en stelt de operationele en financiële doelstellingen vast. Ook zorgt de rvb voor de naleving van alle relevante wet- en regelgeving, beheersing van de risico's en financiering van de onderneming.

De rvb opereert binnen de statutaire bepalingen onder toezicht van de raad van commissarissen (rvc). Samen zijn zij verantwoordelijk voor de corporate governancestructuur en naleving van de Corporate Governance Code. Jaarlijks legt de rvb verantwoording af aan de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA).

De leden van de rvb zijn benoemd voor onbepaalde tijd. Ze worden beloond volgens het bezoldigingsbeleid dat is vastgesteld door de AvA. Dat beleid valt binnen de kaders van de Wet normering topinkomens (WNT). De rvc stelt de beloning per rvb-lid vast. De totale bezoldiging van de rvb staat in de jaarrekening.

De man-vrouwverdeling in de rvb is 75 procent – 25 procent. Om de verhouding tussen het aantal vrouwen en mannen in de raad van bestuur evenwichtiger te maken, hebben we de bestaande doelstellingen voor de raad van bestuur ambitieuzer gemaakt. Het streven is dat uiterlijk in 2030 de helft van de raad van bestuur vrouw is. In de profielschets voor de rvb is een bepaling opgenomen over diversiteit.

RAAD VAN COMMISSARISSEN

De raad van commissarissen (rvc) heeft drie taken: toezicht houden op het beleid van de rvb, advies geven en optreden als werkgever van de rvb. Bij het toezicht let de rvc met name op de realisatie van de doelstellingen en strategie, de risico's die verbonden zijn aan de ondernemingsactiviteiten, de interne systemen voor risicobeheersing en controle en de financiële verslaggeving.

De rvc kent twee permanente commissies: de auditcommissie en de remuneratie- en selectiecommissie. Deze commissies bereiden de besluitvorming voor de rvc voor op hun taakgebieden en adviseren de rvc hierover.

De rvc-leden ontvangen voor hun werk een vergoeding. Die is vastgesteld door de AvA en valt binnen de kaders van de WNT. De totale bezoldiging van de rvc is vermeld in de jaarrekening.

De rvc bestaat voor 60 procent uit mannen en voor 40 procent uit vrouwen. Dit past binnen het streven van ten minste 30 procent man en ten minste 30 procent vrouw.

In 2022 is de samenstelling van de rvc gewijzigd. Voorzitter Piet Moerland is na twee perioden van vier jaar afgetreden, zoals de statuten voorschrijven. Jos Nijhuis is in april 2022 als zijn opvolger benoemd. Daarnaast zijn de auditcommissie en remuneratie- en selectiecommissie van samenstelling veranderd. De actuele samenstellingen zijn te vinden op [onze corporate site](#).

De leden van de rvc en het rooster van aftreden:

Lid rvc (functie)	Jaar van eerste benoeming	Jaar van herbenoeming	Aftredend
De heer Jos Nijhuis (voorzitter)	2022	N.v.t.	2026 (hernoembaar)
Mevrouw Anita Arts (lid)	2019	N.v.t.	2023 (hernoembaar)
De heer Joost van Dijk (vicevoorzitter/lid)	2016	2020	2024 (niet hernoembaar)
Mevrouw Carmen Velthuis (lid)	2016	2020	2024 (niet hernoembaar)
De heer Paul Rüpp (lid)	2020	N.v.t.	2024 (hernoembaar)

ALGEMENE VERGADERING VAN AANDEELHOUDERS

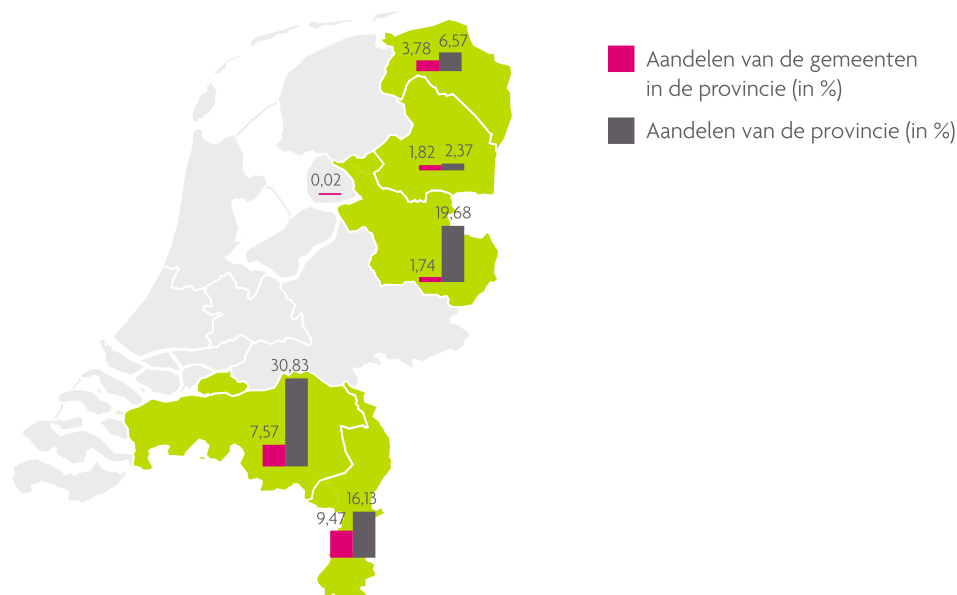
De Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA) is het hoogste besluitvormingsorgaan binnen Enexis. De AvA besluit over onder andere het jaarverslag, decharge (onthefing van hun verantwoordelijkheid) van de rvb en de rvc, vaststelling van de jaarrekening en bepaling van de winstbestemming. Ook keurt de AvA de strategie van de vennootschap goed en benoemt ze de leden van de rvc.

Bepaalde bevoegdheden van de AvA zijn toegekend aan de aandeelhouderscommissie. Deze commissie telt zeven leden en heeft als doel de slagvaardigheid en effectiviteit van de besluitvorming binnen de AvA te bevorderen. De leden ontvangen voor hun werkzaamheden geen vergoeding.

De 91 aandeelhouders van Enexis Holding N.V. zijn overwegend provincies en gemeenten in het verzorgingsgebied van Enexis Netbeheer B.V.

Aandelen Enexis Holding N.V.

(percentage aandelen van de provincies en van de gemeenten in de provincies)

INTERNE AUDITFUNCTIE

Enexis heeft een afdeling Internal Audit & Risk (IA&R) met onafhankelijke auditors. Zij geven de rvb en het management inzicht, advies en (aanvullende) zekerheid over de beheersing, effectiviteit, efficiency en compliance (naleving van wet- en regelgeving) van de bedrijfsvoering. De interne auditfunctie valt onder de verantwoordelijkheid van de cfo, waarbij ook aan de gehele rvb wordt gerapporteerd over de IA&R activiteiten. Daarnaast hebben zij direct toegang tot de ceo, de voorzitter van de auditcommissie en de externe accountant. De auditcommissie van de rvc houdt toezicht op de afdeling Internal Audit & Risk en adviseert de rvc over de rol en het functioneren ervan.

Jaarlijks wordt een risicogebaseerd auditplan opgesteld met betrokkenheid van senior management, de rvb, auditcommissie en de externe accountant. Hierin staat welke interne audits plaatsvinden. De rvb stelt het auditplan vast en de rvc keurt dit goed. In de vergadering van de auditcommissie worden de voortgang en de belangrijkste bevindingen van de audits besproken. De interne auditfunctie is aanwezig bij de vergaderingen van de auditcommissie. Ook de externe accountant ontvangt de bevindingen van de afdeling Internal Audit & Risk.

EXTERNE ACCOUNTANT

De externe accountant wordt benoemd door de AvA. EY is vanaf het boekjaar 2021 de externe accountant voor een periode van vier jaar met drie verlengingsopties van telkens twee jaar.

De auditcommissie ziet toe op de relatie met de externe accountant. EY is aanwezig bij alle vergaderingen van de auditcommissie en neemt deel aan de AvA waarin de jaarrekening wordt vastgesteld.

NALEVING CORPORATE GOVERNANCE CODE

Op twee bepalingen wijken we af van de Corporate Governance Code:

BEPALING 2.2.1: MAXIMALE (HER)BENOEMINGSTERMIJNEN BESTUURDERS

Enexis hanteert geen maximale (her)benoemingstermijn voor haar bestuurders. In het beloningsbeleid voor de rvb (vastgesteld op 5 december 2012 door de AvA) is opgenomen dat arbeidsovereenkomsten met de leden van de rvb voor onbepaalde tijd worden aangegaan.

BEPALING 4.2.2: BELEID BILATERALE CONTACTEN MET AANDEELHOUDERS

Enexis heeft geen formeel vastgesteld beleid voor bilaterale contacten met aandeelhouders, zoals de code voorschrijft. Wel hanteren we een convenant met uitgebreidere afspraken tussen de rvb, rvc en aandeelhouderscommissie over de taakinvulling, zoals de statuten voorschrijven.

Verskillende bepalingen uit de code zijn niet van toepassing voor Enexis, bijvoorbeeld omdat voor ons het structuurregime geldt, onze aandelen in handen zijn van Nederlandse overheden en onze aandelen niet aan de beurs zijn genoteerd. Concreet gaat het om:

- Bepaling 2.1.3.: executive committee
- Bepaling 2.8.2-2.8.3: overnamebod
- Bepaling 3.1.3: beloning executive committee
- Bepaling 3.3.2-3.3.3: beloning commissarissen in aandelen resp. aandelenbezit van commissarissen
- Bepaling 4.2.6: beschermingsmaatregelen
- Bepaling 4.3.3: ontnemen bindende karakter voordracht of ontslag
- Bepaling 4.3.4: stemrecht financieringspreferente aandelen
- Bepaling 4.3.5: publiceren stembeleid institutionele beleggers
- Bepaling 4.3.6: verslag uitvoering stembeleid institutionele beleggers
- Bepaling 4.4: certificering van aandelen
- Bepaling 5: one-tier bestuursstructuur

Interview raad van commissarissen

‘WE CHALLENGEN DE RAAD VAN BESTUUR OP HET BEPALEN EN UITVOEREN VAN DE STRATEGIE’

De steeds snellere energietransitie helpen realiseren, terwijl we te maken hebben met transportschaarste, schaarste aan personeel en materialen. Enexis staat voor een immense opdracht. Hoe kijkt de raad van commissarissen (rvc) hiernaar? Voorzitter Jos Nijhuis legt het uit.

JE BENT IN APRIL DIT JAAR ALS VOORZITTER VAN DE RVC AANGETREDEN. HOE HEB JE HET EERSTE HALF JAAR BIJ ENEXIS ERVAREN?

‘Voor mijn aantreden kende ik Enexis niet echt – ik woon in een andere regio – en met de energietransitie had ik nog weinig van doen. Maar als voormalig ceo van Schiphol Group heb ik wel veel ervaring met vitale infrastructuren, publiek-private samenwerkingen en verschillende overheids-aandeelhouders. Ik heb me snel en goed kunnen inlezen en met veel verschillende mensen gesproken uit de hele organisatie. Ook ben ik bijvoorbeeld langsgedaan bij de beroepspraktijkvormingshal van Enexis, waar nieuwe monteurs opgeleid worden. Hierdoor kreeg ik een beter beeld bij Enexis en de uitdagingen waarvoor we staan. Ik vind het een razend interessant bedrijf.’

‘Ik ben diep onder de indruk van de medewerkers van Enexis. Ze hebben veel kennis en ik zie hoe ze worstelen met de keuzes die ze moeten maken. Zo zien ze de aanvragen voor een aansluiting explosief toenemen, maar mogen ze geen prioriteiten stellen in wie ze als eerste aansluiten. Medewerkers willen klanten helpen, maar het kan niet altijd. Door gebrek aan beschikbare netcapaciteit, door oplopende aansluittermijnen, door niet kunnen prioriteren, enzovoorts. Toch zoeken ze binnen de mogelijkheden die er zijn naar oplossingen om de beschikbare transportcapaciteit efficiënter te benutten; samen met overheden, collega-netbeheerders en bedrijven. Ik heb veel respect voor die innovatieve kracht náást hun enorme inzet voor de betrouwbaarheid van onze netten.’

ENEXIS STAAT VOOR EEN GROTE MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE. HOE SPEELT DE RVC HIER EEN ROL BIJ?

‘We *challenge* de raad van bestuur op het bepalen en uitvoeren van de strategie. We kunnen samen goed debatteren, moet ik zeggen. De rvc moet volledig achter een voorstel van de rvd staan. Neem een goedlopend bedrijfs onderdeel als Fudura. Daar hebben we afscheid van genomen, omdat Enexis zich met de nieuwe strategie focust op de kerntaken. Nu willen we het geld dat vrijkomt bij de verkoop graag inzetten voor de energietransitie. We hebben gesprekken gevoerd met de aandeelhouders en zijn samen tot een dividendvoorstel gekomen, waarbij het grootste deel van de verkoopopbrengst in Enexis blijft voor noodzakelijke investeringen.’

DE VERKOOP VAN FUDURA VERSTERKT DE FINANCIËLE POSITIE VAN ENEXIS. HOE BELANGRIJK IS DAT?

‘Dat is zeer belangrijk. De financiële basis van Enexis was al solide en dankzij de verkoop is het eigen vermogen verder verbeterd. Het was niet het doel van de verkoop, maar wel een positief gevolg. De komende decennia zal er zwaar geïnvesteerd moeten worden in het netwerk. Het gaat daarbij om miljarden eigen en vreemd vermogen. Daarom waren we ook in gesprek met het Rijk over eventuele toekomstige versterking van het eigen vermogen. We trokken hierbij op met collega-netbeheerders waarvan voor één de urgentie op dit moment groter is. Onlangs zijn we gekomen tot een afsprakenkader met het Rijk. We zijn nu in gesprek met onze aandeelhouders, omdat zij het afsprakenkader moeten goedkeuren.’

ENEXIS LEGT VERANTWOORDING AF AAN EEN GROOT AANTAL AANDEELHOUDERS. HOE KOM JE SAMEN OP ÉÉN LIJN?

‘Met 91 aandeelhouders is dat een complexe en interessante uitdaging. Neem de verkoop van Fudura. Enexis wil de winst graag gebruiken voor de energietransitie. Daarover hebben we goede gesprekken gevoerd met de aandeelhouderscommissie, waarin de aandeelhouders vertegenwoordigd zijn. Het was belangrijk om een modus te vinden die recht doet aan de wensen van Enexis én die van de aandeelhouders.’

WAT STOND ER NOG MEER OP DE AGENDA VAN DE RVC IN 2022?

'Van alles; van personeelszaken tot financiën én alles rondom veiligheid. Als rvc hechten we heel veel waarde aan veiligheid. Werken met gas en elektra brengt een hoog risico met zich mee. We kijken hoe veiligheid nog meer een integraal onderdeel kan worden gemaakt van de organisatiecultuur. Veiligheid staat bij Enexis op één. Met het certificeringstraject Veiligheidsladder toetst én ontwikkelt de organisatie de veiligheidscultuur. In de rvc bespreken we waar de organisatie staat en wat dat betekent. In november was er een ernstig ongeval in Made, waarbij twee medewerkers van een onderaannemer gewond raakten. Als commissarissen hoorden we dat meteen. Na de eerste zorgen over het welzijn van de medewerkers, richtten we ons op het beleid: wat kan Enexis aanpassen, zodat dit niet opnieuw gebeurt? Het evalueren van incidenten is enorm belangrijk. Niet om schuldigen aan te wijzen, maar om ervan te leren.'

'We hebben ook veel gesproken over de tekorten op de arbeidsmarkt en wat we er aan kunnen doen om ervoor te zorgen dat Enexis een aantrekkelijke werkgever is en blijft. Duidelijk is wel dat we de komende jaren veel nieuwe mensen nodig zullen hebben voor de realisatie van de energietransitie in ons verzorgingsgebied. Wij steunen als rvc dan ook het initiatief van de rvb om de komende jaren te investeren in de diversiteit & inclusiviteit van de organisatie.'

WERK GENOEG, DUS. EN DAN KOMT DE POLITIEK OOK STEEDS MET NIEUWE AANDACHTSPUNTEN.

'In oktober maakte minister Jetten van Klimaatzaken bekend dat warmtenetten publiek moeten worden. Dat is opnieuw een belangrijke ontwikkeling voor Enexis. Als rvc inventariseren we welke kennis we in huis hebben en wat nodig is. Zowel om ons goed voor te bereiden als te zorgen dat de risico's voldoende in kaart zijn gebracht en beheersbaar blijven.'

WAT IS JE HET AFGELOPEN JAAR MEEGEVALLEN?

'We waren als rvc bezorgd toen ceo Evert den Boer om gezondheidsredenen tijdelijk uitviel. Voor hem persoonlijk en voor de organisatie. Een ceo is niet makkelijk te missen. Maar we zagen al snel hoe goed de overige drie bestuurders zijn werk opvingen. Dat is overigens geen vanzelfsprekendheid. Dat de rvb eerder was uitgebreid van twee naar vier personen, bleek een goede keuze. We zijn uiteraard blij dat Evert weer terug is op zijn plek.'

HOE KIJK JE NAAR DE TOEKOMST?

'Ik had niet voorzien hoe groot de maatschappelijke opgave van Enexis is, ook bestuurlijk. De vraag naar aansluitingen blijft maar stijgen, terwijl de capaciteit achterblijft. Daar komt bij dat (veranderde) wetgeving de energietransitie onvoldoende ondersteunt. Veel wetten zijn gemaakt voor andere tijden. Dat blijven we aankaarten bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en onze toezichthouder de Autoriteit Consument en Markt. Als mens kan ik ongeduldig zijn, maar als commissaris is dat anders. Ik zie ook waar wél schot in de zaak zit. Het Rijk komt in beweging, gebiedsplannen worden integraler opgezet en het imago van techniekonderwijs krijgt eindelijk meer aandacht. Als rvc druk je waar je kan, zonder te pushen. Het moet wel haalbaar zijn.'

HOE DOET DE RVC DAT?

'Het zit in kleine dingen. Zo ben ik als nieuwe rvc-voorzitter met rvb-lid Mariëlle Vogt naar Den Haag gegaan om bestuurders van Financiën, Economische Zaken en Klimaat de hand te schudden. Een soort hernieuwde kennismaking. Als voormalig ceo van Schiphol Group zag ik dezelfde spelers. Het is goed om ambtenaren vanuit mijn nieuwe rol te ontmoeten. Zo'n formele aanleiding geeft de rvb bovendien de mogelijkheid om extra aandacht te vragen voor de uitdagingen van Enexis.'

WANNEER IS DE RVC TEVREDEN?

'Ik weet niet of je ooit tevreden kunt zijn. Zeker niet met de opgave waarvoor Enexis staat. Maar als we ons stinkende best hebben gedaan én alles wat binnen onze invloedssfeer ligt hebben gerealiseerd, dan ben ik niet ontevreden.'

Verlag raad van commissarissen

De door de raad van bestuur (hierna rvb) opgestelde jaarrekening over 2022 is samen met de gecombineerde controleverklaring en het assurance-rapport bij de duurzaamheidsinformatie, in aanwezigheid van de rvb, met de externe accountant EY besproken. De jaarrekening 2022 is door de accountant gecontroleerd en voorzien van een goedkeurende controleverklaring. Deze verklaring is opgenomen in het jaarverslag. De jaarrekening en het jaarverslag zijn door de auditcommissie uitvoerig besproken met de chief financial officer (cfo), haar team en de accountant en voorzien van een positief advies. Wij als raad van commissarissen (hierna rvc) concluderen dat het verslag voldoet aan de eisen van goed bestuur, transparante verslaglegging en verantwoording. De rvc legt de jaarrekening 2022 ter goedkeuring voor aan de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA) samen met het voorstel voor de winstbestemming over het boekjaar 2022. Daarnaast stelt de rvc de AvA voor om de rvb decharge te verlenen voor het door hen gevoerde beleid en de rvc voor het door hen uitgeoefende toezicht op het gevoerde bestuur in het verslagjaar 2022.

SAMENSTELLING EN ORGANISATIE

Als rvc houden wij toezicht op en geven wij gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur met betrekking tot het formuleren en realiseren van de doelstellingen, de strategie en het beleid van Enexis Holding N.V., hierna ook Enexis of de vennootschap. Wij treden op als werkgever van de rvb. De samenstelling van onze rvc is in 2022 gewijzigd. Bij gelegenheid van de Algemene vergadering van Aandeelhouders op 14 april 2022 is Piet Moerland na 8 jaar statutair afgetreden.

Als ervaren toezichthouder in de energiebranche was Piet als een vis in het water als voorzitter van de rvc. Ook op het gebied van Corporate Governance bracht Piet veel kennis mee. Wij zijn Piet Moerland veel dank verschuldigd voor zijn jarenlange inzet en toewijding als commissaris, voorzitter van de rvc en voorzitter van de remuneratie- en selectiecommissie.

Per dezelfde datum is Jos Nijhuis, na een gedegen selectieproces, benoemd tot commissaris en door de rvc tot voorzitter. Na zijn benoeming heeft hij een uitgebreid inwerkprogramma doorlopen. Hij vormt samen met Paul Rupp (voorzitter) de remuneratie- en selectiecommissie.

De auditcommissie werd gevormd door Carmen Velthuis (voorzitter), Anita Arts en Joost van Dijk. Frans Voorwinde heeft in 2022 weer gefungeerd als secretaris van onze rvc. Op voordracht van de aandeelhouders is Paul Rupp in 2020 als commissaris benoemd. Anita Arts is in 2019 op voordracht van de ondernemingsraad als commissaris benoemd.

ONAFHANKELIJKHEID

Gedurende het hele jaar waren alle leden van de rvc onafhankelijk van Enexis, zoals bedoeld in de Nederlandse Corporate Governance Code. De rvc is van mening dat de samenstelling zodanig is, dat de leden ten opzichte van elkaar en de rvb onafhankelijk kunnen opereren. Geen van de leden heeft een nevenfunctie die conflicterend is met het commissariaat bij Enexis.

DIVERSITEIT

Enkele aspecten van diversiteit zijn vastgelegd in de profielschetsen voor rvb en rvc. Samengevat streven wij naar een evenwichtige samenstelling, waarmee die een afspiegeling vormt van de na te streven maatschappelijk vereiste diversiteit. De rvb bestaat op dit moment uit drie mannen en één vrouw waarmee het streefpercentage voor een gebalanceerde man/vrouw-verhouding niet wordt behaald. De samenstelling van de rvc is gebaseerd op de profielschets en wij zijn van mening dat hij voldoende divers is samengesteld, zowel wat betreft deskundigheid en ervaring als man/vrouw-verhouding (de rvc bestond in 2022 uit drie mannen en twee vrouwen). Het uitgangspunt is dat bij de vervulling van toekomstige vacatures in de rvb en de rvc waar mogelijk verder invulling zal worden gegeven aan het diversiteitsbeleid.

EVALUATIE FUNCTIONEREN

Wij hebben ons functioneren laatstelijk in 2018 geëvalueerd met externe begeleiding (in 2023 zal dit weer gebeuren). Daarbij zijn het functioneren van de rvc en dat van de commissies en de individuele commissarissen besproken. De rvc staat regelmatig stil bij de inzichten en aanbevelingen, waaronder het op systematische wijze beraadslagen in de beslotenheid van de rvc, om het functioneren van de rvc en de commissies continu te optimaliseren.

ONZE WERKZAAMHEDEN

Als rvc is, naast onze werkgevers- en adviesrol, een belangrijke taak het toezien op het beleid van de rvb en op de algemene gang van zaken van de vennootschap en haar ondernemingen. Wij oefenen dit toezicht voornamelijk uit via vergaderingen met de rvb, het afleggen van werkbezoeken, het bijwonen van vergaderingen van de ondernemingsraad en het kennismaken van rapportages, publicaties en andere informatie opgesteld door of over Enexis. Wij hebben regelmatig contact met de aandeelhouders via periodieke vergaderingen en dialoogsessies met de Aandeelhouderscommissie (AHC). Met de Aandeelhouderscommissie is een convenant gesloten. De AHC heeft bevoegdheden toebedeeld gekregen om slagvaardig en effectief besluitvorming in de Algemene vergadering van Aandeelhouders voor te bereiden en in sommige gevallen ook bepaalde besluiten te nemen.

Verschillende leden van de rvc zijn aanwezig geweest bij de Overlegvergadering van de (Centrale) ondernemingsraad met de bestuurder. Volgens jarenlang gebruik hebben de voltallige rvc, rvb en ondernemingsraad ook in 2022 een themadiner gehad met als thema dit jaar 'schaarste'. Halverwege 2022 zijn medezeggenschapsverkiezingen gehouden bij Enexis. De nieuwe medezeggenschap heeft in december al op een medezeggenschapsdag kennis gemaakt met de nieuwe voorzitter van de rvc, Jos Nijhuis. Anita Arts was ook daarbij aanwezig. Zij heeft geregeld contact met het Dagelijks Bestuur van de COR en neemt incidenteel deel aan de interne COR vergadering. De rvc, rvb en COR vinden de samenwerking als partijen van wezenlijk belang en zijn eind 2022 een proces opgestart om de relatie en samenwerking te optimaliseren teneinde de strategische thema's in een open dialoog vanuit meerdere invalshoeken te bespreken. Onder de noemer De Gouden Driehoek zijn meerdere contacten tussen de rvb, rvc en COR in voorbereiding voor 2023.

Daarnaast zoeken we naar een juiste balans tussen formele vergaderingen enerzijds en het voeren van een meer informele dialoog met de organisatie anderzijds. Bij nagenoeg alle vergaderingen waren de commissarissen voltallig aanwezig. Naast onze reguliere vergaderingen hebben wij enkele verdiepingsbijeenkomsten gehouden met de rvb en als rvc intern overlegd. De rvc vergadert voorafgaand aan een reguliere vergadering in besloten kring. Buiten de vergaderingen informeerde de rvb ons over relevante onderwerpen.

ONDERWERPEN

Onze vergaderagenda wordt bepaald vanuit de belangrijkste toezichtstaken (zoals het realiseren van doelstellingen, strategie en risico's, naleving wet- en regelgeving) en bevat naast een serie vaste onderwerpen ook bijzondere onderwerpen van aandacht.

Veiligheid staat op één en wordt altijd als eerste inhoudelijk onderwerp besproken. Enexis gebruikt de landelijke veiligheidsladder om veiligheidsbewustzijn te meten en stimuleren. De rvc was verheugd om te vernemen dat Operations afgelopen jaar ruim voldaan heeft aan de certificeringseisen voor trede 3. Bij bespreking van het thema komen zowel kwartaalrapportages als concrete situaties aan de orde, zodat wij niet alleen spreken over de cijfers maar ook bekend zijn met de concrete situaties achter deze cijfers. Zo is bijvoorbeeld met de rvc stilgestaan bij het gasincident in november 2022 in Made.

De dagelijkse gang van zaken wordt in onze vergaderingen besproken aan de hand van een uitgebreide managementrapportage. De prestaties van Enexis (betrouwbaarheid van levering) worden hier steeds gerapporteerd. We spraken regelmatig over materiële thema's, waaronder de voortgang op de strategie en realisatie van de energietransitie, betaalbaarheid, efficiency, schaarste aan technisch personeel, beleidsbeïnvloeding en informatiebeveiliging. Ook het tekort aan transportcapaciteit voor grootzakelijke afnemers is als thema besproken. De rvc heeft zich in een verdiepingsbijeenkomst met de rvb laten informeren over de verschillende sporen waarlangs gewerkt wordt aan deze opgave zoals het slimmer en optimaler gebruiken van het net en het versnellen van de realisatie van netuitbreidingen. Eveneens werd gerapporteerd over belangrijke projecten, (klant)processen, klanttevredenheid en financiële gegevens op kwartaalbasis en cumulatief en voor wat betreft de financiële resultaten en kasstroom ook in de vorm van prognoses. We zijn begaan met het welzijn van medewerkers en hebben aandacht voor onderwerpen die voor de ondernemingsraad belangrijk zijn.

Jaarverslag, jaarrekening, halfjaarbericht, jaarplan en risico-inventarisaties worden besproken en vastgesteld op basis van de adviezen van de auditcommissie.

ONDERWERPEN MET BIJZONDERE AANDACHT

Het jaar 2022 stond voornamelijk in het teken van de opgave voor Enexis bij de uitvoering van de energietransitie, de financierbaarheid daarvan en de verkoop van het commerciële bedrijfsonderdeel Fudura. Daarbij heeft intensieve en veelvuldige afstemming tussen rvb en rvc plaatsgevonden. Wij hebben als rvc dertienmaal vergaderd in 2022 (deels fysiek, deels digitaal), vier reguliere en negen extra vergaderingen.

De aandeelhouders hebben op 14 april 2022 het nieuwe strategisch plan goedgekeurd. We hebben als rvc zowel met de rvb als de AHC meermaals gesproken over de invulling van het strategisch plan. We hebben toegezien op een zorgvuldig proces en waarden de ontvangen input. Met de nieuwe koers focust Enexis zich op uitvoering van de energietransitie. Alles moet erop gericht zijn dat de energievoorziening veilig en betrouwbaar blijft, dat klanten tijdig aangesloten worden en dat het energiesysteem van de toekomst wordt gerealiseerd.

Vanuit de focus op haar kerntaken maakt Enexis keuzes en zoekt naar een goede balans in de schaarse tijd, geld en capaciteit. Taken die niet bijdragen aan de kerntaken van Enexis worden afgebouwd of anders georganiseerd. Op grond daarvan heeft de rvb in 2022 besloten om Fudura te verkopen. Aan de verkoop is een zorgvuldig proces voorafgegaan met oog voor de belangen van alle stakeholders en nauwe afstemming tussen rvb, rvc en aandeelhouders. Wij hebben met de rvb en de AHC gesproken over de eenmalige dividenduitkering over de boekwinst van de verkoop van Fudura. Besluitvorming van de Algemene vergadering van Aandeelhouders hierover is op 13 april 2023.

Met de verkoop van Fudura is de financiële basis van Enexis verder verbeterd. De langere termijn financieringsbehoefte van de regionale netbeheerders in relatie tot de uitvoering van de energietransitie is groot. In dat kader zijn, onder de naam Nachtwacht, gesprekken gestart tussen de staat, de drie grote netbeheerders en een afvaardiging van de aandeelhouders om te komen tot een structurele oplossing voor de kapitaalbehoefte van de regionale netbeheerders. Over de mogelijke deelname van het Rijk hebben meerdere vergaderingen met zowel de rvb als de AHC plaatsgevonden waarbij met name de voorwaarden zijn besproken. Dit heeft geleid tot een onderhandelingsakkoord over een Afsprakenkader dat wij van harte ondersteunen en dat in de Algemene vergadering van Aandeelhouders op 13 april 2023 ter goedkeuring is geagendeerd.

Immers, het versterken van de eigen vermogenspositie van de netbeheerders is een cruciale randvoorwaarde om aan de groeiende vraag naar elektriciteit te blijven voldoen en tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten te kunnen blijven investeren in uitbreiding en verzorging van de regionale elektriciteitsnetten.

Niet alleen de groeiende vraag naar elektriciteit had onze aandacht. Het Strategisch Plan onderschrijft dat warmte-infrastructuur een reële uitbreiding van het productportfolio van Enexis kan worden. Sinds 2017 geeft Enexis via dochteronderneming Enpuls invulling aan het onderdeel warmte-infrastructuur. Onder andere door het opbouwen van ervaring door gefaseerd en gedoseerd actief te zijn in concrete warmteprojecten. Voor één van deze warmteprojecten, Mijnwater, is in 2022 door de rvb een investeringsbesluit voorbereid. Ter voorbereiding op dit besluit heeft de rvc gesproken met de rvb over onder andere de risico's van dit project, het businessplan en relevante regelgeving. Daarnaast is een werkbezoek aan Mijnwater gebracht en is in overleg getreden met de AHC. Op 30 november 2022 hebben wij goedkeuring verleend aan het voorgenomen Investeringsbesluit onder voorwaarden. Op 9 februari 2023 is tijdens de buitengewone Algemene vergadering van Aandeelhouders ingestemd met de investering in het warmtenet van Mijnwater in Heerlen met bijna € 80 miljoen.

Andere onderwerpen die in 2022 aan de orde zijn geweest, waren o.a.:

- Belangrijke gerechtelijke uitspraken waarbij Enexis was betrokken;
- De uitkomsten van het Medewerker tevredenheid onderzoek;
- De inzet van data en digitalisering als katalysator van het toekomstig energiesysteem.

AUDITCOMMISSIE

De auditcommissie heeft in 2022 zevenmaal vergaderd. De auditcommissie houdt toezicht op de interne systemen voor risicobeheersing en controle en de financiële verslaggeving en bereidt voor deze thema's de besluitvorming van de rvc voor. De commissie heeft kennisgenomen van het controleplan van de externe accountant EY en het controleplan van de internal auditor besproken en voorzien van een positief advies ten behoeve van de vaststelling door de rvc. Verder stonden reguliere onderwerpen op de agenda, waaronder de jaarrekening 2021, het halfjaarbericht 2022, de uitkomsten uit de interim controle van de externe accountant, de bevindingen van de internal auditor (en bijbehorende acties) en het bedrijfsplan 2023.

Er is veelvuldig gesproken over de langere termijn financiële projecties en de structureel hogere investeringen (en benodigde financiering) voor de uitvoering van de energietransitie. De auditcommissie heeft aan het onderwerp ICT in brede zin, in het bijzonder ook aan digitale veiligheid en het langere termijn IT programma, gedurende 2022 structureel aandacht gegeven.

REMUNERATIE- EN SELECTIECOMMISSIE

De commissie heeft tweemaal formeel vergaderd in 2022. De nieuwe evaluatieprocedure, ontwikkeld in 2021, was onderwerp van gesprek. Na het voeren van de evaluatiegesprekken met de leden van de rvb is gebleken dat de nieuwe vorm van evalueren positief is ontvangen. De commissie heeft het afgelopen jaar uitvoerig gesproken over de inhoud van de beloningsparagraaf in het jaarverslag en de (ontwikkelingen van de) verplichtingen op grond van de Wet Normering Topinkomens (WNT). Geconstateerd is dat in 2022 (wederom) is voldaan aan de wet- en regelgeving en het beloningsbeleid van Enexis. De commissie heeft zich daarnaast beziggehouden met het traject omtrent de benoeming van Jos Nijhuis.

AANWEZIGHEID COMMISSARISSEN

De aanwezigheidspercentages van de commissarissen bij de vergaderingen in 2022 zijn als volgt:

	Jos Nijhuis (vanaf april 2022)	Joost van Dijk	Carmen Velthuis	Anita Arts	Paul Rüpp
Raad van Commissarissen	88%	92%	100%	100%	92%
Auditcommissie	n.v.t.	71%	100%	100%	n.v.t.
Remuneratie- & selectiecommissie	100%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	100%

WOORD VAN WAARDERING

De raad van bestuur, managers en medewerkers hebben gedurende 2022 weer goede resultaten behaald. Dit in tijden waarin de werkdruk toeneemt en het steeds lastiger is om onze klanten tevreden te stellen. Het was een jaar waarin we letterlijk tegen de grenzen van onze capaciteiten aanzaten. Desondanks blijft de inzet en betrokkenheid van onze medewerkers onverminderd hoog en zien we een organisatie die vol inzet op de energietransitie. Wij danken hen voor de flexibiliteit, inzet en betrokkenheid en wensen hen veel succes en werkplezier voor 2023.

's-Hertogenbosch, 27 februari 2023

Raad van commissarissen

Jos Nijhuis, voorzitter

Joost van Dijk, vice-voorzitter

Carmen Velthuis

Anita Arts

Paul Rüpp

Risicobeheersing

Risicomanagement helpt ons om risico's voor het behalen van onze doelen op tijd te onderkennen en beheersen. Onze aanpak is geïntegreerd in de planning- en controlcyclus en in de reguliere processen. We stimuleren het risicobewustzijn binnen de organisatie en moedigen medewerkers aan om goed met risico's om te gaan.

Met risicomanagement beheersen we niet alleen risico's, we zorgen ook voor waardecreatie en –behoud, verbetering van prestaties en de zekerheid dat we voldoen aan wet- en regelgeving.

Met risico-assessments identificeren en analyseren we risico's op alle niveaus in de organisatie. Op basis daarvan nemen we maatregelen. Het management is verantwoordelijk voor risicobeheersing. Daarbij krijgt het steun van onze business controllers en andere staffuncties. De groeps-risicomanagers van de afdeling Internal Audit & Risk coördineren het risicomanagementproces.

RISICOMODEL

Enexis hanteert voor risicomanagement het COSO ERM-model en het Three Lines Model, wereldwijde standaards op het gebied van risicomanagement.

In 2022 hebben we de effectiviteit van onze risicomanagementprocessen laten onderzoeken door een extern bureau. Hieruit bleek dat onze risicomanagementaanpak in de basis op orde is en dat de verschillende processen goed en effectief zijn ingericht. Op basis van onder andere de resultaten van dit onderzoek hebben we een risk roadmap opgesteld om ons risicomanagement verder te ontwikkelen van proces- naar business-georiënteerd.

We hebben onze risicomanagementprocessen opgesplitst in strategisch en operationeel risicomanagement. De uitkomsten van de strategische en operationele risicoanalyse worden gerapporteerd aan en besproken in de auditcommissie. Dit proces stelt de raad van bestuur in staat een bestuursverklaring af te geven.

STRATEGISCH RISICOMANAGEMENT

Bij onze strategische risicoanalyse identificeren we gebeurtenissen die de realisatie van onze strategische doelen of de continuïteit van Enexis bedreigen. Ook als gebeurtenissen zich daadwerkelijk voordoen, maar de impact en mate van beheersing onzeker zijn, blijven we deze behandelen als een strategisch risico.

Afdelingen inventariseren jaarlijks de voor hen relevante strategische risico's en beschrijven deze op een risicokaart. Na deze inventarisatie worden de risico's geanalyseerd en gewaardeerd. Hierbij maken we een inschatting van de kans dat een gebeurtenis zich voordoet en de impact van die gebeurtenis op een of meerdere bedrijfswaarden. We gebruiken hiervoor een risicomatrix, waarin per bedrijfswaarde de risicobereidheid van Enexis is weergegeven. Vervolgens clusteren we vergelijkbare risico's op groepsniveau. De raad van bestuur bespreekt en waardeert deze geclusterde risico's.

Risico's met een score 'hoog' vallen boven de risicobereidheid. Bij deze risico's nemen we maatregelen, met als doel dat ze terugvallen naar de score 'midden'. Het management bepaalt of er bij een risico met een score 'midden' aanvullende maatregelen nodig zijn.

Elk strategisch risico krijgt een eigenaar. Die is verantwoordelijk voor het nemen van passende maatregelen en volgt de ontwikkeling van het risico. De risicomaatregelen worden verwerkt in de bedrijfsplannen. Het management bewaakt via de planning- en controlcyclus de ontwikkeling van de risico's en de effectiviteit van de maatregelen. De ontwikkelingen van de belangrijkste strategische risico's worden periodiek door de eigenaren gerapporteerd aan de raad van bestuur.

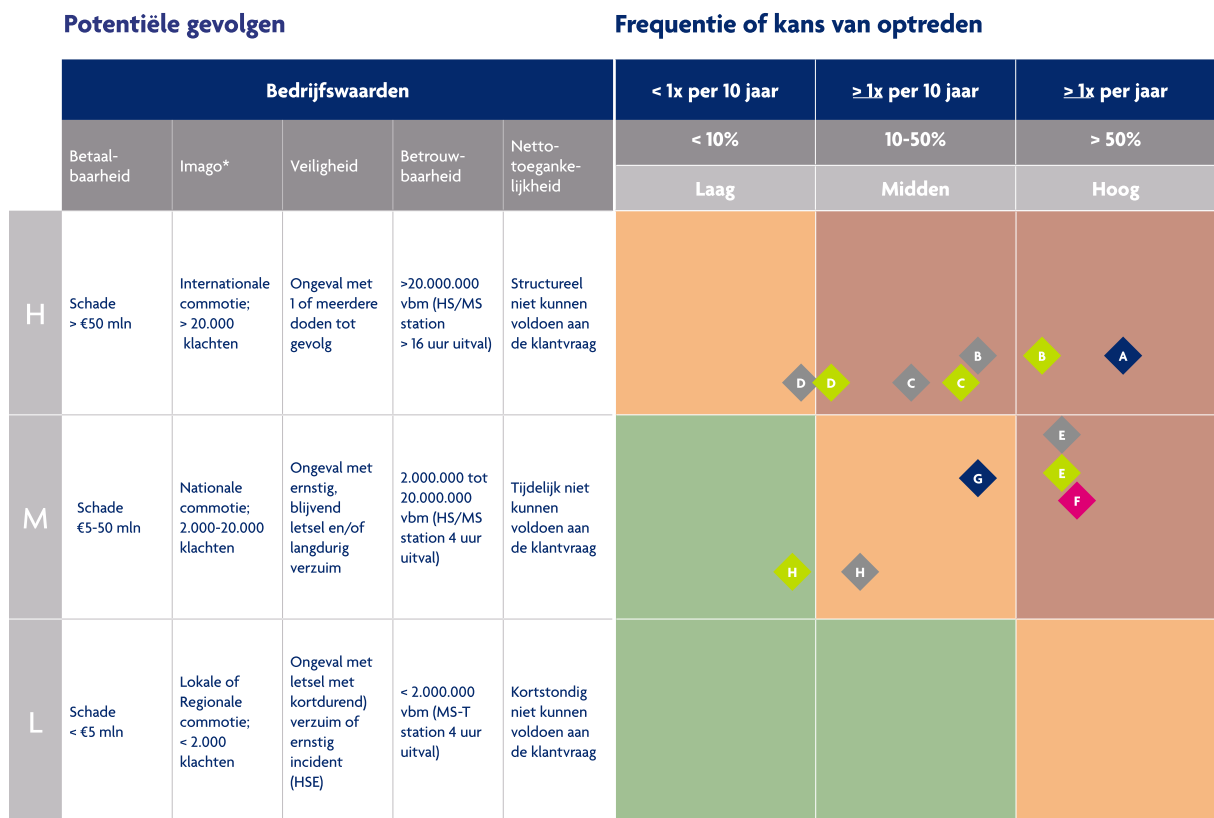
OPERATIONEEL RISICOMANAGEMENT

Via operationele risicoanalyses identificeren we op tactisch en operationeel niveau risico's die een bedreiging vormen voor de bedrijfsprocessen van Enexis. Hierbij nemen we de risico's mee die zijn voortgekomen uit periodieke compliance-, privacy-, security- en datamanagement-analyses. We streven ernaar om risico's en maatregelen geïntegreerd vast te leggen in ons internal control framework (ICF).

Het management beoordeelt tweemaal per jaar de werking van de belangrijkste beheersmaatregelen via een control self assessment (CSA). Managers kijken daarbij zelf in hoeverre de risico's worden beheerst. Het afdelingsmanagement weegt de uitkomsten van het CSA en voegt die zo nodig toe aan de interne letter of representation (LOR). Op die manier verklaren de afdelingen aan de raad van bestuur in hoeverre het geheel aan interne risicobeheersing- en controlesystemen op orde is.

Naast de hard controls in het ICF besteden we ook aandacht aan soft controls. Die zijn gericht op integer gedrag, bevoegdheid en onderlinge samenwerking. Onze interne integriteitscommissie heeft aandacht voor integriteit en de beheersing van frauderisico's. Hiertoe voert zij periodiek een fraude-risicoanalyse uit.

DE ONDERKENDE STRATEGISCHE RISICO'S

* Imago richting stakeholders: klanten, medewerkers, aandeelhouders, leveranciers en toezichhouders

■ Positie 2021 ■ Gelijke positie 2021/2022 ■ Nieuwe positie 2022 ■ Nieuw in de top

2022	Risico's	Richting t.o.v. 2021
A	Klantvraag kan onvoldoende tijdig worden gerealiseerd door schaarste van personeel, materiaal en/of netwerkcapaciteit	Gelijk
B	Ongeautoriseerd gebruik van data en/of niet beschikbaar zijn van systemen door ontoereikende beveiligingsmaatregelen *	Kans
C	Ongevallen van medewerkers en/of omstanders als gevolg van onveilige situaties en/of falende assets	Kans
D	Omvangrijke onderbrekingen energievoorziening *	Kans
E	Financiële positie wordt slechter door prijseffecten en effecten van energietransitie en reguleringsmethodiek *	Impact
F	Gevolgen betalingsproblemen bij klanten en energieleveranciers door hoge energieprijzen	Nieuw
G	Wendbaarheid Enexis onvoldoende om complexe en rigoureuze changes door te voeren *	Gelijk
H	Actieve rol van Enexis in de energietransitie wordt belemmerd door nieuwe wet- en regelgeving	Kans

* Titel is aangepast t.o.v. vorig jaar

Hieronder zijn de strategische risico's beschreven. Specifieke risico's met betrekking tot de financiële instrumenten hebben we beschreven in de toelichting op de jaarrekening.

A. KLANTVRAAG KAN ONVOLDOENDE TIJDIG WORDEN GEREALISEERD DOOR SCHAARSTE VAN PERSONEEL, MATERIAAL EN/OF NETWERKCAPACITEIT

Dit risico lopen we

De klantvraag groeit snel, zowel aan de kant van duurzame energieleveranciers als aan de kant van gebruikers. Dit komt onder andere door de vervanging van gas door elektriciteit. De benodigde capaciteit overstijgt de transportmogelijkheden in ons elektriciteitsnetwerk en van het landelijke hoogspanningsnet van TenneT. Daarnaast hebben we te maken met erg lange doorlooptijden van netuitbreidingen en schaarste aan technisch personeel. De gevolgen van deze schaarste kunnen we maar gedeeltelijk opvangen door efficiency. De komende vijf jaar verwachten we een grote uitstroom van ervaren medewerkers die met pensioen gaan. De onzekerheid of wij en onze aannemers voldoende technisch personeel kunnen werven, is groot. Alleen al vanwege de sterke afname in ervaringsjaren zal de capaciteit zowel intern als extern – bijvoorbeeld via samenwerking met aannemers - flink moeten groeien.

Tot slot hebben we te maken met schaarste aan materiaal. Door fluctuatie in de vraag is het lastig om de materiaalbehoefte goed in te schatten. Maar ook door de omstandigheden op de inkoopmarkt is de kans groter geworden dat we niet op het juiste moment over het juiste aantal of het juiste soort materialen beschikken.

Het risico bestaat dat we de verwachtingen van klanten niet kunnen waarmaken en dat dit leidt tot een negatief sentiment in de maatschappij. Ook kan het discussie oproepen over onze license to operate.

Zo verkleinen we het risico

Door proactief te investeren op basis van de Regionale Energiestrategieën (RES) en Cluster Energiestrategieën (CES) anticipeert Enexis op toekomstige ontwikkelingen. We proberen de groei van duurzame opwekkers en afnemers te sturen naar gebieden waar nog wél transportcapaciteit in het net is, zetten in op congestiemanagement en flexcontracten met batterijen.

Voor wat betreft personeel hebben we een scala aan maatregelen getroffen om de uitstroom van medewerkers terug te dringen, de instroom van nieuwe medewerkers te bevorderen en de interne opleidingen te optimaliseren.

En om materiaalschaarste tegen te gaan, hebben we op basis van de langetermijnplannen categorieplannen ontwikkeld, gericht op de toekomstige beschikbaarheid van materialen. Ook hebben we een supply chain roadmap opgesteld met verbeterinitiatieven die leiden tot een betere beschikbaarheid van materialen.

Zo hoog schatten we het risico in

Door deze maatregelen is het risico gelijk aan dat van vorig jaar; het is niet verder gestegen.

Meer context over de toenemende klantvraag en schaarse netwerkcapaciteit is te vinden in het hoofdstuk [iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet](#).

B. ONGEAUTORISEERD GEBRUIK VAN DATA EN/OF NIET BESCHIKBAAR ZIJN VAN SYSTEMEN DOOR ONTOEREIKENDE BEVEILIGINGSMAATREGELEN

Dit risico lopen we

De digitalisering in ons bedrijf neemt steeds verder toe. Dat brengt risico's met zich mee. Zo kunnen clouddiensten voor langere tijd uitvallen. Daarbovenop neemt de dreiging van digitale aanvallen toe. Ongeautoriseerde toegang tot onze systemen en data kan leiden tot incidenten op het gebied van dataveiligheid, businesscontinuïteit en compliance (naleving van bijvoorbeeld de Algemene verordening gegevensbescherming).

Zo verkleinen we het risico

We hebben een breed scala aan structurele veiligheidsmaatregelen getroffen, zoals netwerksegmentatie, het meenemen van security eisen in aanbestedingen, audits, penetratietesten, veiligheidsscans en training en screening van medewerkers. Om onze operationele technologie te beschermen, nemen we specifieke maatregelen, zoals certificering van medewerkers, firewalls en security assessments op onze stations.

Verder classificeren we het IT-landschap om kritische componenten te identificeren, zodat we de juiste interne beheersmaatregelen te kunnen treffen. Voor de belangrijkste IT-leveranciers beoordeelt Enexis periodiek de beschikbare assuranceverklaringen en certificeringen om vast te stellen dat risico's goed worden beheerst. Voor de kritische systemen hebben we continuïteitsplannen die we periodiek testen.

Zo hoog schatten we het risico in

Onder andere door de toegenomen activiteiten van cybercriminelen, georganiseerde criminaliteit en statelijke actoren schatten we de kans op dit risico hoger in dan vorig jaar.

Meer context over dit risico is te vinden in het hoofdstuk [de proactieve borging van digitale veiligheid](#).

C. ONGEVALLEN VAN MEDEWERKERS EN/OF OMSTANDERS ALS GEVOLG VAN ONVEILIGE SITUATIES EN/OF FALENDE ASSETS

Dit risico lopen we

Werken aan energienetten brengt risico's met zich mee voor de gezondheid van medewerkers en omstanders. Vanwege de aard van onze primaire processen – het werken aan de elektriciteits- en gasinfrastructuur in de publieke ruimte – is de kans op een ongeval met gevolgen voor de gezondheid altijd aanwezig. Ook als gevolg van falende bedrijfsmiddelen of materiaalfouten kunnen ernstige veiligheidsrisico's ontstaan.

Zo verkleinen we het risico

Enexis geeft hoge prioriteit aan veiligheid. We analyseren continu het risico op onveilige situaties in onze elektriciteits- en gasnetten. We hebben een solide onderhouds- en vervangingsbeleid om de kans op onveilige situaties zo veel mogelijk te beperken. De publieke veiligheid van de gas- en elektriciteitsnetten en de voortgang van veiligheids-gedreven werk bewaken we via prestatie-indicatoren.

We versterken het veiligheidsbewustzijn en de alertheid van medewerkers en management. We letten op de veiligheidsperformance bij onze aannemers en er is verhoogde aandacht in de opvolging van de zogenoemde werkplekdialoog. In aansluiting op de nieuwe strategie en onze kernwaarden 'duidelijk, lerend en inclusief' willen we via een meerjarig traject doorgroeien naar trede 4 op de Veiligheidsladder.

Zo hoog schatten we het risico in

De kans neemt toe door een hoge instroom van nieuw (onervaren) personeel en ervaren werkdruk bij medewerkers. Ondanks dat medewerkers zorgvuldig getraind worden om met veiligheidsprocedures te werken, zien we een toename van het aantal incidenten en ongevallen bij zowel ervaren als onervaren collega's.

Meer context over veiligheid is te vinden in het hoofdstuk [veilige en gezonde werkomstandigheden](#).

D. LANGDURIGE UITVAL NETWERK DOOR NATUURRAMPEN, INTERN FALEN OF MOEDWILLIG HANDELEN

Dit risico lopen we

Natuurrampen als aardbevingen en overstromingen en moedwillig handelen (waaronder terrorisme) kunnen ernstige storingen in onze netten veroorzaken. Ook neemt de dreiging toe van een tekort aan gas. Dit alles kan leiden tot omvangrijke en langdurige onderbreking van de energie-/gasvoorziening aan klanten.

Zo verkleinen we het risico

Om de kans op grote calamiteiten zo veel mogelijk te beperken, voeren we een onderhouds- en vervangingsbeleid. We hebben vervangende bedrijfsmiddelen die we snel kunnen inzetten bij noodsituaties, we scherpen onze crisismanagementplannen voortdurend aan en houden regelmatig crisisoefeningen. We hebben zowel preventieve als reactieve maatregelen gericht op aardbevingen (Groningen). Ook hebben we de overstromingsrisico's geïnventariseerd. Maatregelen om de gevolgen van deze risico's zo klein mogelijk te houden hebben we in kaart gebracht en zetten we om in actie.

Samen met de andere netbeheerders voeren we een uniform bewakingssysteem in voor hoogspanningsstations.

De ontwikkelingen in relatie tot de oorlog in Oekraïne en de (potentiële) consequenties worden actief gevolgd. Ook overleggen we intensief met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) over het landelijke Bescherm- en Herstelplan Gas.

Zo hoog schatten we het risico in

We schatten de kans op dit risico iets hoger in dan vorig jaar, onder andere vanwege de toegenomen fysieke dreigingen in Europa van aanvallen op energie-infrastructuren.

E. FINANCIËLE POSITIE WORDT SLECHTER DOOR PRIJSEFFECTEN EN EFFECTEN VAN ENERGIETRANSITIE EN REGULERINGSMETHODIEK

Dit risico lopen we

De reguleringsmethodiek elektriciteit voor de periode 2022-2026 is niet berekend op de trendbreuk in investeringen en exploitatiekosten als gevolg van de energietransitie. En de nieuwe reguleringsmethodiek gas houdt geen rekening met een scenario waarin het gasverbruik en het aantal aansluitingen sneller dalen dan de kosten. Gevolg is dat kosten niet tijdig en niet volledig worden vergoed. Dit zet de financiële ratio's en onze investeringsruimte onder druk. We hebben daarom behoefte aan extra kapitaal. Ook prijsrisico's, vooral rentestijgingen en netverliezen, kunnen leiden tot een aanzienlijke extra behoefte aan eigen vermogen.

Zo verkleinen we het risico

Enexis is op meerdere fronten actief om extra middelen aan te trekken voor de financiering van de energietransitie. We spreken met meerdere stakeholders over het financieringsvraagstuk en werken aan interne efficiencyverbeteringen.

Met de Autoriteit Consument & Markt (ACM) zijn we in gesprek over de toekomst van de regulering. Ook hebben we samen met de andere netbeheerders beroep aangetekend bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) tegen het Methodebesluit elektriciteit.

Onze afdeling Treasury bewaakt en rapporteert de prijsrisico's. Om het risico netverliezen elektriciteit en gas te beheersen, versnellen we de inkoop van energie tot en met 2026.

Zo hoog schatten we het risico in

We schatten dit risico even hoog in als in 2021: de financiële positie blijft een risico. Wel is de impact iets is gedaald, omdat er inmiddels een onderhandelingsakkoord is met het Rijk over een 'Afsprakenkader'. Dit geeft ons de mogelijkheid om het eigen vermogen te versterken als dat nodig is.

Meer context over dit risico is te vinden in het hoofdstuk [financieel solide blijven](#).

F. GEVOLGEN BETALINGSPROBLEMEN BIJ KLANTEN EN ENERGIELEVERANCIERS DOOR HOGE ENERGIEPRIJZEN

Dit risico lopen we

Als gevolg van hoge energieprijzen hebben meer klanten en energieleveranciers moeite om gas en elektriciteit te betalen. Dit kan leiden tot faillissementen van leveranciers en een incassorisico voor Enexis. Een toename van klanten zonder energiecontract leidt ook tot hogere operationele kosten en een toename van netverlies. Verder kan het leiden tot toenemende agressie van klanten richting medewerkers van Enexis.

Zo verkleinen we het risico

We bewaken continu de kredietwaardigheid van energieleveranciers en de garantiebepalingen. Daarnaast hanteren we een strak incassoproces. We houden onze procedures voor faillissementsaanvragen up-to-date, zodat we op tijd kunnen ingrijpen bij financiële problemen van energieleveranciers. Klanten zonder contract stimuleren we om een energiecontract af te sluiten. Binnen Enexis coördineert de Werkgroep Energiearmoede alle ontwikkelingen op dit thema. Netbeheer Nederland (NBNL) coördineert de afstemming met energieleveranciers en ACM/EZK.

Zo hoog schatten we het risico in

Het incassorisico als gevolg van faillissementen van leveranciers hebben we in het verleden ook onderkend. Vanwege de gevolgen van de instabiele energieprijzen, hebben we dit risico opnieuw opgevoerd.

G. WENDBAARHEID ENEXIS ONVOLDOENDE OM COMPLEXE EN RIGOUREUZE CHANGES DOOR TE VOEREN

Dit risico lopen we

De energietransitie vereist dat we versnellen. Als we onvoldoende wendbaar zijn, wordt het moeilijk om snel in te spelen op veranderende regelgeving en klantbehoeften. Onze dienstverlening, slagvaardigheid en betrouwbaarheid kunnen daardoor in het gedrang komen. Dit doet een groot beroep op het vermogen van onze organisatie en medewerkers om te veranderen. We hebben de wil om te veranderen en te versnellen, maar er zijn ook belemmeringen. Zo hebben we complexe klantprocessen. Bij het doorvoeren van veranderingen spelen onzekerheden, die kunnen leiden tot hogere kosten, een langere doorlooptijd en onvoldoende aansluiting bij de beoogde strategie. Ook in de keten van marktfacilitering zijn er veel veranderingen waar we als netbeheerders op moeten anticiperen. Denk aan de nieuwe Energiewet en het mogelijk maken van flexibiliteitsmarkten/congestiemanagement.

Zo verkleinen we het risico

We nemen een scala aan maatregelen gericht op de wendbaarheid van onze klantprocessen, beheersing van complexe veranderprojecten en verhoging van het verandervermogen van personeel. We hebben al veel geïnvesteerd in gedrag, leiderschap, vitaliteit en de duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Ook monitoren we periodiek hun bevlogenheid.

We onderzoeken waar we onze processen kunnen vereenvoudigen en onze wendbaarheid kunnen vergroten. We hebben geleerd van de knelpunten in grote programma's van de afgelopen jaren. We hebben maatregelen getroffen om het risico op falende projecten te verkleinen, zoals beperking van de scope van projecten. We hebben roadmaps ontwikkeld voor verschillende waardenketens, zodat we de afhankelijkheden beter kunnen inventariseren. We streven naar verdergaande samenwerking met andere netbeheerders en delen steeds intensiever onze geleerde lessen en kennis met hen.

Zo hoog schatten we het risico in

De totale omvang van het risico schatten we per saldo op een gelijk niveau als vorig jaar.

Meer context over dit risico is te vinden in het hoofdstuk [steeds slimmer werken](#).

H. HET FACILITEREN VAN DE ENERGIETRANSITIE KAN WORDEN BELEMMERD DOOR EEN TE BEPERKTE TAAKOMSCHRIJVING IN DE NIEUWE ENERGIEWET

Dit risico lopen we

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) is begonnen met de ontwikkeling van de Energiewet. Hierin wordt zowel gas als elektriciteit meegenomen, net als de invoering van de Clean Energy Package. Het risico bestaat dat de nieuwe Energiewet een te beperkte taakomschrijving voor de netbeheerder bevat. Dit kan leiden tot vertraging of het niet kunnen realiseren van de doelen die Enexis heeft op gebied van de energietransitie.

Zo verkleinen we het risico

Om ons voor te bereiden op de invoering van de Energiewet hebben we onze interne organisatie opgeschaald. We stemmen onze reactie op de nieuwe versie van de Energiewet intensief af binnen de sector en via Netbeheer Nederland overleggen we met EZK.

Zo hoog schatten we het risico in

We zijn positief over de samenwerking binnen de sector en met de overheid, we schatten dit risico inmiddels in als laag.

Meer context over dit risico is te vinden in het hoofdstuk [kennis en visie delen voor beleidsontwikkeling](#).

Medezeggenschap in 2022

Een nieuwe structuur, verkiezingen, een nieuwe werkwijze. De medezeggenschap binnen Enexis ontwikkelde zich in 2022 op verschillende fronten.

Om de energietransitie het hoofd te bieden, breidde de raad van bestuur van Enexis in 2020 uit van twee naar vier personen. De ondernemingsraad besloot de structuur voor de medezeggenschap hierop aan te passen. Tot dat moment bestond de medezeggenschap uit één ondernemingsraad met daaronder vijf onderdeelcommissies. Inmiddels buigen drie deelraden zich over de onderwerpen die hun bedrijfsonderdeel aangaan: Operations, Transition en Staven. Een centrale ondernemingsraad behandelt Enexis-brede onderwerpen. Hierin zitten afgevaardigden uit de deelraden. Voor de centrale ondernemingsraad en deelraden werden in 2022 verkiezingen uitgeschreven. De raad van bestuur installeerde de nieuwe ondernemingsraad in juni.

POSITIE ONDERNEMINGSRAAD

Als onderneming met meer dan vijftig medewerkers is Enexis verplicht om een ondernemingsraad te hebben. De Wet op de ondernemingsraden (WOR) schrijft voor in welke situaties de raad van bestuur minimaal verplicht is om advies of instemming te vragen. De raad van bestuur kiest er bewust voor om de medezeggenschap zo vroeg mogelijk te informeren en deze feedback in het traject mee te nemen.

In 2022 organiseerde Enexis een Medezeggenschapsdag. Op deze dag kwamen de raad van bestuur, directieleden, commissarissen, HR-collega's en leden van de ondernemingsraden bij elkaar. Doel was om elkaar beter te leren kennen en om de samenwerking verder te verbeteren. Ook werd de centrale ondernemingsraad betrokken bij een aantal grote trajecten, zoals de nieuwe strategie, de verkoop van bedrijfsonderdeel Fudura, en het onderhandelingsakkoord over het mogelijk toekomstig aandeelhouderschap van het Rijk in de regionale netwerkbedrijven.

TOEKOMSTBESTENDIGE ONDERNEMINGSRAAD

De ondernemingsraad werkte in 2022 op verschillende vlakken aan de toekomstbestendigheid. Zo besloot ze om nieuwe verkiezingen uit te schrijven. Extra leden zijn hard nodig, vooral bij de deelraden Transition en Staven die kampen met onderbezetting. Het is belangrijk dat de ondernemingsraad voldoende leden heeft, om een afspiegeling van de organisatie te zijn en om de taken goed te kunnen verdelen.

Bestuursverklaring

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor de effectiviteit van de opzet en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem van Enexis. Dit systeem heeft als doel de realisatie van strategische, operationele en financiële doelstellingen te bewaken en richt zich op alle facetten van de onderneming. Van strategische en operationele risico's tot de betrouwbaarheid van (financiële) rapportages en het voldoen aan wet- en regelgeving.

In het hoofdstuk 'Risicobeheersing' is ons interne risicobeheersings- en controlesysteem en ons risicoprofiel beschreven. Geen enkel systeem kan absolute zekerheid geven dat we ondernemingsdoelstellingen realiseren of materiële fouten, verliezen, fraude of overtreding van wet- en regelgeving in de processen en financiële verslaggeving voorkomen. De raad van bestuur heeft de opzet en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem gedurende 2022 geëvalueerd, mede op basis van de business control-informatie, 'Letters of Representation' en rapportages van de interne auditor en de externe accountant. De uitkomsten van deze evaluatie en het risicoprofiel zijn besproken met de auditcommissie van de raad van commissarissen, in aanwezigheid van de interne auditor en externe accountant.

Wij verklaren dat:

- dit verslag in voldoende mate inzicht geeft in tekortkomingen in de werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem;
- voornoemd systeem een redelijke mate van zekerheid geeft dat de (financiële) verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern basis;
- in dit verslag de materiële risico's en onzekerheden zijn vermeld, voor zover die relevant zijn ter zake van de verwachting van de continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

's-Hertogenbosch, 27 februari 2023

Raad van bestuur Enexis Holding N.V.

Evert den Boer, CEO

Mariëlle Vogt, CFO

Rutger van der Leeuw, COO

Jeroen Sanders, CTO

Personalia raad van bestuur

EVERT DEN BOER

VOORZITTER RAAD VAN BESTUUR / CEO

Evert den Boer (1969) is chief executive officer (ceo). Hij heeft ruime ervaring in de energiewereld waar hij diverse directie- en managementfuncties bekleedde bij onder andere Ørsted en Vattenfall. Zijn laatste functie was ceo van Greenchoice, een functie die hij vanaf 2015 vervulde. Evert is tevens voorzitter van de ledenraad van Netbeheer Nederland, voorzitter van de raad van toezicht van Stichting Buitenfonds van Staatsbosbeheer en lid van het bestuur van de NVDE. Sinds september 2021 is Evert tevens commissaris bij Port of Amsterdam.

MARIËLLE VOGT

LID RAAD VAN BESTUUR / CFO

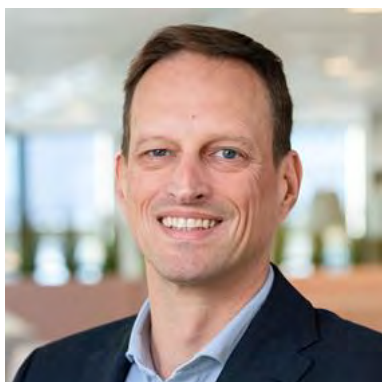
Mariëlle Vogt (1965) is chief financial officer (cfo). Mariëlle startte in 2017 bij Enexis Groep als directeur financiën. Daarvoor bekleedde zij de positie van financieel directeur bij de TU Delft. Eerder werkte Mariëlle geruime tijd voor KPN op diverse financiële management posities. Naast haar functie als cfo bij Enexis Groep is Mariëlle lid van de raad van toezicht van het Residentie Orkest, waarbinnen zij voorzitter is van de auditcommissie. Mariëlle is tevens voorzitter van de audit committee en lid van de raad van advies van de Sociale Verzekeringsbank.

RUTGER VAN DER LEEUW

LID RAAD VAN BESTUUR / COO

Rutger van der Leeuw (1976) is chief operating officer (coo). In deze rol is hij verantwoordelijk voor het totale operationele proces bij Enexis. Voordat Rutger in 2016 directeur infra bij Enexis Netbeheer werd, bekleedde hij de functies van directeur klant & markt en manager inkoop. Eerder was hij werkzaam in diverse managementposities bij KPN.

JEROEN SANDERS

LID RAAD VAN BESTUUR / CTO

Jeroen Sanders (1973) is chief transition officer (cto). In deze rol richt hij zich op het samen met stakeholders vormgeven en bouwen van het energiesysteem van de toekomst met speciale aandacht voor asset management, innovatie & digitalisering en marktfacilitering. Jeroen bekleedde diverse management- en directiefuncties binnen Enexis Groep, waaronder de functie van directeur ICT. Daarvoor was hij actief als algemeen directeur van Endinet, manager duurzaam bij Fudura en in verschillende managementposities bij Edon en Essent.

Personalia raad van commissarissen

JOS NIJHUIS

Jos Nijhuis (1957) is voorzitter van de raad van commissarissen en lid van de remuneratie- & selectiecommissie. Jos maakte in 2008 de overstap naar Schiphol Group waar hij van 2009 tot 2018 werkzaam was als president-directeur. Daarvoor was hij onder meer voorzitter van de raad van bestuur van PricewaterhouseCoopers. Hij is tevens president commissaris bij Bouwinvest Real Estate Investors en commissaris bij Vision-Boxin Portugal. Daarnaast is hij actief in een aantal nevenfuncties, waaronder commissaris bij Hotel Okura en lid van de raad van advies van Interstellar. Jos is in 2022 benoemd als commissaris en aftredend in 2026. Hij is dan herbenoembaar voor een termijn van vier jaar. Hij heeft de Nederlandse nationaliteit.

ANITA ARTS

Anita Arts (1959) is lid van de raad van commissarissen en tevens lid van de auditcommissie. Anita heeft 20 jaar advies- en managementfuncties vervuld in de spoorsector, haar laatste functie daarin was lid van de raad van bestuur van ProRail. In 2009 is zij bestuurder van het OLVG in Amsterdam geworden en in 2012 van het Flevoziekenhuis in Almere, vanaf begin 2013 tot medio 2022 als voorzitter raad van bestuur. Sinds begin 2019 tot medio 2022 was zij - als nevenfunctie - lid van het bestuur van de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ). Van 2011-2019 was zij tevens toezichthouder bij de NOS en bij het ROC van Amsterdam-Flevoland. Anita heeft de Nederlandse nationaliteit, is benoemd als commissaris in 2019 en aftredend in 2023. Zij is dan herbenoembaar voor een termijn van 4 jaar.

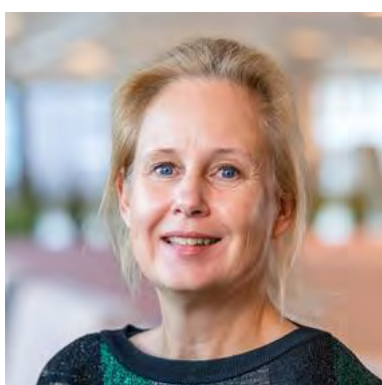
JOOST VAN DIJK

Joost van Dijk (1961) is vice-voorzitter van de raad van commissarissen en tevens lid van de auditcommissie. Joost is verder actief als adviseur en coach van bestuurders van ondernemingen en begeleidt hen in het doorvoeren van strategische transitie. Ook is hij verbonden aan TSM Business School. Eerder was hij werkzaam als ceo van EON Benelux en coo Steam bij EON Generation. Hiervoor was Joost werkzaam in verschillende managementfuncties binnen Shell. Hij heeft de Nederlandse nationaliteit. Joost is herbenoemd als commissaris in 2020 en aftredend in 2024.

PAUL RÜPP

Paul Rüpp (1957) is lid van de raad van commissarissen en tevens voorzitter van de remuneratie- & selectiecommissie. Paul is waarnemend burgemeester van de gemeente Maashorst. Hij was tot 2021 werkzaam als voorzitter van het college van bestuur van Avans Hogeschool. Daarvoor was hij Gedeputeerde in de provincie Noord-Brabant. Hij is voorzitter van de raad van toezicht bij de KRO-NCRV, voorzitter van de raad van commissarissen Sitech B.V., voorzitter van de raad van toezicht van het Instituut voor de Nederlandse Taal (tot en met 30-11-22) en lid van de raad van commissarissen van Eindhoven Airport (tot en met 31-10-2022). Paul was gedurende 2022 ook voorzitter van het Van Gogh Nationaal Park en lid van het dagelijks bestuur CDA. Daarnaast is hij Kamerheer van Zijne Majesteit de Koning in de provincie Noord-Brabant. Paul is benoemd als commissaris in 2020 en aftredend in 2024. Hij is dan herbenoembaar voor een termijn van 4 jaar. Hij heeft de Nederlandse nationaliteit.

CARMEN VELTHUIS

Carmen Velthuis (1974) is lid van de raad van commissarissen en tevens voorzitter van de auditcommissie. Carmen is sinds 2022 werkzaam als cfo Vodafone Duitsland. Hiervoor was zij cfo van het Europese Cluster bij Vodafone Group in Londen en cfo bij Vodafone Nederland. Voor de overstap naar Vodafone was zij cfo van V&D en vervulde ze verschillende managementfuncties bij onder meer KPN en PricewaterhouseCoopers. Zij heeft de Nederlandse nationaliteit. Carmen is herbenoemd als commissaris in 2020 en aftredend in 2024.

Jaarrekening

Geconsolideerde jaarrekening 2022

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

€ miljoen	Noot	2022	2021
Netto-omzet	1	1.705	1.634
Af: Kosten van transportdiensten en van distributieverliezen	2	380	324
Overige bedrijfsopbrengsten	3	3	2
Voor bedrijfsactiviteiten beschikbaar saldo		1.328	1.312
Personeelskosten	4	559	548
Afschrijvingen en buitengebruikstellingen	5	469	429
Kosten uitbesteed werk, materialen en andere externe kosten	6	236	229
Overige bedrijfskosten	7	17	15
Geactiveerde kosten eigen productie	8	-229	-231
		1.052	990
Bedrijfsresultaat		276	322
Financiële baten	9	5	1
Financiële lasten	9	33	44
Financiële baten en lasten		-28	-43
Resultaat deelnemingen	20,30	1.113	0
Resultaat vóór belastingen		1.361	279
Belastingen	11	-61	-80
Resultaat na belastingen		1.300	199
Toekomend aan:			
Minderheidsaandeelhouders		0	0
Aandeelhouders		1.300	199
Gemiddeld aantal aandelen in boekjaar		149.682.196	149.682.196
Winst per aandeel¹		8,69	1,33

¹ In euro's, verwatering van winsten is niet van toepassing.

GECONSOLIDEERD OVERZICHT VAN HET TOTAALRESULTAAT

€ miljoen	2022	2021
Resultaat na belastingen	1.300	199
Vrijval niet-gerealiseerde resultaten via hedgereserve	0	1
Belastingen vrijval niet-gerealiseerde resultaten via eigen vermogen	0	0
Totaalresultaat incl. niet-gerealiseerde resultaten¹	1.300	200
Toekomend aan:		
Minderheidsaandeelhouders	0	0
Aandeelhouders	1.300	200

¹ De niet-gerealiseerde bedragen in het totaalresultaat betreffen louter bedragen die in latere periodes in de winst-en-verliesrekening worden verantwoord.

GECONSOLIDEERDE BALANS

€ miljoen	Noot	31 december 2022	31 december 2021
Activa			
Materiële vaste activa	12	8.889	8.420
Immateriële vaste activa	13	222	227
Gebruiksrecht activa	14	92	106
Overige financiële vaste activa	15	11	12
Vaste activa		9.214	8.765
Voorraden	16	74	41
Vorderingen	17	186	158
Overige financiële activa (kortlopend)	18	657	108
Liquide middelen	19	217	107
Activa aangehouden voor verkoop	20	0	216
Vlottende activa		1.134	630
Totaal activa		10.348	9.395

€ miljoen	Noot	31 december 2022	31 december 2021
Passiva			
Geplaatst en gestort aandelenkapitaal		150	150
Agioreserve		2.436	2.436
Algemene reserve		1.555	1.456
Resultaat van het boekjaar		1.300	199
Eigen vermogen	21	5.441	4.241
Rentedragende verplichtingen (langlopend)	22	2.547	3.058
Voorzeningen (langlopend)	23	21	31
Vooruitontvangen bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen	24	1.125	1.039
Latente belastingen	25	352	355
Overige langlopende verplichtingen	26	1	1
Langlopende verplichtingen		4.046	4.484
Handelsschulden en overige te betalen posten	27	282	286
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	28	531	331
Winstbelasting	29	11	2
Voorzeningen (kortlopend)	23	4	5
In volgend jaar te amortiseren vooruitontvangen bijdragen	24	33	27
Verplichtingen direct gerelateerd aan activa aangehouden voor verkoop	20	0	19
Kortlopende verplichtingen		861	670
Totaal passiva		10.348	9.395

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

€ miljoen	Noot	2022	2021
Resultaat na belastingen		1.300	199
Aanpassingen voor:			
Afschrijvingen en buitengebruikstellingen	5	469	429
Geamortiseerde bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen	24	-31	-26
Ontvangen bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen	24	123	120
Mutatie latente belastingen	25	-3	20
Mutatie voorzieningen (langlopend)	23	-10	-13
Financiële baten	9	-5	-1
Financiële lasten	9	33	44
Belastingen ten laste van het resultaat (acuut)	11	63	60
Verkoopresultaat Fudura B.V.	20 en 30	-1.113	0
Mutatie werkkapitaal exclusief belastingen en rente	30	-58	-6
Overig		0	2
Ontvangen rente	30	1	0
Betaalde rente	30	-41	-39
Betaalde/ontvangen belastingen	30	-55	-65
Dividend deelnemingen	32	0	8
Kasstroom uit operationele activiteiten		673	732
Investerings in materiële vaste activa	12	-867	-841
Investerings in immateriële vaste activa	13	-34	-45
Netto ontvangen vergoeding verkoop Fudura B.V.	20 en 30	1.320	0
Verstreckte leningen	15	-7	-6
Aflossing verstreckte leningen	15	9	8
Storting in deposito's ¹	18	-650	-125
Opname uit deposito's ¹	18	100	25
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-129	-984
Kasstroom voor financieringsactiviteiten		544	-252
Uitgifte groene obligatieleningen	22 en 28	0	491
Opname van rentedragende verplichtingen ²	22 en 28	2.835	375
Aflossing van rentedragende verplichtingen ²	22 en 28	-3.135	-445
Aflossing van leaseverplichting	22 en 28	-34	-34
Uitbetaald dividend	32	-100	-75
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-434	312
Totaal kasstromen		110	60
Netto liquide middelen begin boekjaar	30	107	47
Netto liquide middelen ultimo boekjaar	30	217	107

1 In 2022 zijn naast de storting in en opname uit deposito's overtollige liquiditeiten in geldmarktfondsen geplaatst. Per ultimo 2022 is € 179 miljoen in geldmarktfondsen geplaatst.

2 Dit betreft opname en aflossing van Euro Commercial Papers, bilaterale kasgeldleningen en obligatieleningen.

GECONSOLIDEERD MUTATIEOVERZICHT VAN HET EIGEN VERMOGEN

€ miljoen	Aantal gewone aandelen	Aandelen-kapitaal	Agio-reserve	Algemene reserve	Hedge-reserve	Resultaat boekjaar	Totaal eigen vermogen
Stand per 1 januari 2021	149.682.196	150	2.436	1.423	-1	108	4.116
Resultaat na belastingen 2021		-	-	-	-	199	199
Amortisatie hedgereserve in 2021		-	-	-	1	-	1
Totaalresultaat inclusief niet-gerealiseerde resultaten		-	-	-	1	199	200
Bestemming resultaat 2020		-	-	33	-	-33	0
Dividenduitkering over 2020 ¹		-	-	-	-	-75	-75
Stand per 31 december 2021²	149.682.196	150	2.436	1.456	0	199	4.241
Stand per 1 januari 2022	149.682.196	150	2.436	1.456	0	199	4.241
Resultaat na belastingen 2022		-	-	-	-	1.300	1.300
Totaalresultaat inclusief niet-gerealiseerde resultaten		-	-	-	0	1.300	1.300
Bestemming resultaat 2021		-	-	99	-	-99	0
Dividenduitkering over 2021 ¹		-	-	-	-	-100	-100
Stand per 31 december 2022²	149.682.196	150	2.436	1.555	0	1.300	5.441

1 De in 2022 aan aandeelhouders toekomende en betaalde dividenduitkering over 2021 bedraagt € 0,66 per aandeel (2021: € 0,50), waarbij is gerekend met het aantal aandelen gedurende het boekjaar.

2 Ultimo 2022 bedroeg het totaal eigen vermogen (vóór winstbestemming) per aandeel € 36,35 (2021: € 28,33), waarbij is gerekend met het aantal aandelen ultimo boekjaar.

Toelichtingen op de geconsolideerde jaarrekening

1. ALGEMENE INFORMATIE

Enexis Holding N.V. is gevestigd aan de Magistratenlaan 116 te 's-Hertogenbosch in Nederland (KvK-nummer 17238877) en is verantwoordelijk voor de aanleg, het onderhoud, het beheer en de ontwikkeling van distributienetten voor elektriciteit (stroomkabels en midden- en laagspanningsstations) en gas (gasleidingen en gasstations) en daaraan verwante activiteiten. De verwante diensten betreffen met name kernversterkende, niet-gereguleerde activiteiten op het gebied van meetdiensten, de verhuur van middenspanningsinstallaties, de aanleg en het beheer van particuliere energiedistributienetten en het versnellen van de transitie naar een duurzame energievoorziening.

Enexis Holding N.V. is een naamloze vennootschap. De geconsolideerde jaarrekening van de vennootschap over het boekjaar 2022 omvat de vennootschap en haar dochterondernemingen (hierna tezamen te noemen Enexis Groep). Van de aandelen van Enexis Holding N.V. wordt circa 76% gehouden door vijf Nederlandse provincies en circa 24% door 85 gemeenten. Enexis Holding N.V. staat aan het hoofd van Enexis Groep.

De door Enexis Holding N.V. opgestelde en door Ernst & Young Accountants LLP gecontroleerde jaarrekening is op 27 februari 2023 ter ondertekening aangeboden aan de Raad van Commissarissen. De door de Raad van Commissarissen getekende jaarrekening wordt op 13 april 2023 ter vaststelling aangeboden aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

2. GRONDSLAGEN VOOR DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

2.1 ALGEMEEN

De geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V. bevat de geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat, de geconsolideerde balans, het geconsolideerd kasstroomoverzicht en het geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen. De toelichtingen bij de in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen financiële overzichten maken integraal deel uit van de geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V.

De functionele valuta van Enexis Holding N.V. is de euro. Alle bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in miljoenen euro's. Aan- en verkooptransacties in vreemde valuta worden op transactiedatum verwerkt tegen de koers van afwikkeling.

Enexis Holding N.V. hanteert als grondslagen voor waardering en resultaatbepaling de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals aanvaard binnen de Europese Unie. Voorts is de jaarrekening opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten, tenzij anders vermeld.

De geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V. is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Dit betekent dat de in de jaarrekening gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de vennootschap voor een periode van minimaal twaalf maanden na opstelling van het jaarverslag de continuïteit kan handhaven. De Raad van Bestuur van Enexis Holding N.V. heeft een beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de vennootschap om de continuïteit te handhaven. Op basis hiervan is geconcludeerd dat er geen materiële onzekerheden bestaan omtrent de mogelijkheid van de vennootschap om de continuïteit voor een periode van minimaal twaalf maanden na opstelling van het jaarverslag te handhaven.

2.2 WIJZIGINGEN IN IFRS

NIEUWE STANDAARDEN VAN KRACHT IN 2022

Per 1 januari 2022 zijn de volgende gewijzigde IFRS-standaarden van kracht geworden:

- Wijzigingen in IFRS 3 Bedrijfscombinaties; IAS 16 Materiële vaste activa; IAS 37 Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa; Annual improvements 2018-2020.

Bovenstaande wijzigingen in de standaarden hebben geen directe gevolgen voor het vermogen en het resultaat of zijn niet van toepassing voor Enexis Groep.

TOEKOMSTIGE STANDAARDEN DIE NOG NIET VAN KRACHT ZIJN OP RAPPORTAGEDATUM

Onderstaande wijzigingen in IFRS-standaarden zijn nog niet van kracht op de rapportagedatum:

- Wijzigingen in IAS 1 Presentatie van de jaarrekening: Classificatie van verplichtingen als kortlopend of langlopend (uitgegeven op 23 januari 2020 en 15 juli 2020), van kracht per 1 januari 2023.
- Wijzigingen in IAS 1 Presentatie van de jaarrekening en IFRS Practice Statement 2: Toelichting van grondslagen voor financiële verslaggeving (uitgegeven op 12 februari 2021), van kracht per 1 januari 2023.
- Wijzigingen in IAS 8 Grondslagen voor financiële verslaggeving, schattingswijzigingen en fouten: Definitie van schattingen (uitgegeven op 31 maart 2021), van kracht per 1 januari 2023.
- Wijzigingen in IAS 12 Winstbelastingen: Belastinglatenties met betrekking tot activa en verplichtingen uit hoofde van een enkele transactie (uitgegeven op 6 mei 2021), van kracht per 1 januari 2023.
- Wijzigingen in IFRS 17 Verzekeringscontracten: Eerste toepassing van IFRS 17 en IFRS 9 – vergelijkende cijfers (uitgegeven op 9 december 2021), van kracht per 1 januari 2023
- IFRS 17 Verzekeringscontracten (uitgegeven op 18 mei 2017) inclusief wijzigingen in IFRS 17 (uitgegeven op 25 juni 2020), van kracht per 1 januari 2023.
- Wijzigingen in IFRS 16 Leases: Leaseverplichting bij een sale-and-leaseback transactie (uitgegeven op 22 september 2022), van kracht er 1 januari 2024.

De wijzigingen in de standaarden na 2022 hebben naar verwachting geen directe gevolgen voor het vermogen en het resultaat of zijn niet van toepassing voor Enexis Groep.

2.3 SCHATTINGSWIJZIGING

DEGRESSIEVE AFSCHRIJVINGSMETHODE GASACTIVA

De inschatting van Enexis is dat het aantal gebruikers van het gasnet tot en met 2050 zal afnemen. Enexis verwacht echter dat de afname van het aantal gebruikers niet zal leiden tot het op grote schaal buiten gebruik stellen van de gasactiva. Ondanks een afname in het aantal gebruikers van het gasnet, zal de hoofdinfrastructuur van het gasnet namelijk grotendeels operationeel blijven. Daarnaast wordt een blijvende relevantie verwacht voor natuurlijk gas en duurzame alternatieven zoals groen gas en waterstof. Enexis ziet derhalve geen aanleiding om de economische en technische levensduren van de gasactiva in te korten.

De afschrijvingsmethode dient op basis van IFRS gekozen te worden in overeenstemming met het verwachte verbruikspatroon van de toekomstige economische voordelen die de activa in zich bergt. Dit verbruikspatroon wordt het beste weerspiegeld door het verwachte benuttingspatroon van het gasnet. Het verwachte benuttingspatroon van het gasnet wordt bepaald op basis van de meest recente verwachting van Enexis omtrent de afname van het aantal gebruikers van het gasnet in de periode tot en met 2050. Deze verwachting is onder meer gebaseerd op de toekomstscenario's uit de Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 zoals opgesteld door TenneT, GasUnie en de regionale netbeheerders. Deze toekomstscenario's zijn toegepast op het voorzieningsgebied van Enexis rekening houdend met de realisatie in de afname van het aantal gasaansluitingen in de afgelopen jaren.

Aangezien het verwachte benuttingspatroon van het gasnet een degressieve afname laat zien, past Enexis vanaf boekjaar 2022 voor gasactiva een degressieve afschrijvingsmethode toe. Het amortisatiepatroon van de vooruitontvangen bijdragen voor de gasactiva is met ingang van boekjaar 2022 eveneens aangepast naar deze degressieve methode, zodat de netto afschrijvingslasten (bruto afschrijvingen verminderd met de geamortiseerde bijdragen) van de gasactiva een degressief patroon volgen.

Als gevolg van de schattingswijziging zijn de bruto afschrijvingslasten van de gasactiva in 2022 € 26 miljoen hoger en de geamortiseerde bijdragen € 4 miljoen hoger dan wanneer de lineaire afschrijvingsmethode gehandhaafd zou zijn. De netto afschrijvingslasten zijn daarmee € 22 miljoen hoger. De toename van de netto afschrijvingen in 2022 als gevolg van de overstap op de degressieve afschrijvingsmethode ten opzichte van de totale netto afschrijvingen in 2022 van Enexis Groep als geheel bedraagt 6%. Op basis van de huidige inschattingen zal de toename in de jaarlijkse netto afschrijvingslasten ten opzichte van de lineaire methode ieder jaar afnemen totdat het verschil omstreeks 2029 nihil is, waarna de degressieve afschrijvingsmethode tot een lagere jaarlijkse afschrijvingslast zal leiden dan de lineaire afschrijvingsmethode.

2.4 GRONDSLAGEN VOOR DE CONSOLIDATIE

De geconsolideerde jaarrekening bevat de jaarrekening van Enexis Holding N.V. en haar groepsmaatschappijen.

Groepsmaatschappijen betreffen alle entiteiten waarover Enexis Groep de zeggenschap heeft, dat wil zeggen dat Enexis Groep blootgesteld is aan, of recht heeft op, variabele resultaten vanuit zijn betrokkenheid bij de entiteit en de mogelijkheid heeft om deze resultaten te beïnvloeden door zijn macht om de activiteiten van de entiteit te sturen. Groepsmaatschappijen worden betrokken in de consolidatie vanaf de datum waarop hier sprake van is. Vanaf de datum dat niet meer aan de criteria van groepsmaatschappijen wordt voldaan, wordt de groepsmaatschappij niet langer betrokken in de consolidatie.

Bij de consolidatie wordt de integrale methode toegepast. In het geval dat het belang van Enexis Holding N.V. in de groepsmaatschappij minder dan 100% bedraagt, wordt het aandeel van derden in het eigen vermogen en in het resultaat opgenomen. Financiële relaties en resultaten tussen geconsolideerde maatschappijen onderling worden geëlimineerd.

Bij verlies van zeggenschap worden de activa en verplichtingen van de dochteronderneming, eventuele minderheidsbelangen en overige met de dochteronderneming samenhangende vermogenscomponenten niet langer in de balans verantwoord. Het eventuele overschot of tekort op het verlies van zeggenschap wordt opgenomen in de winst-en-verliesrekening. Indien Enexis Groep een belang behoudt in de voormalige dochteronderneming, wordt dat belang tegen de reële waarde verantwoord per de datum dat niet langer sprake was van zeggenschap. Het belang wordt na eerste opname verwerkt volgens de 'equity'-methode indien sprake is van invloed van betekenis. Indien geen sprake is van invloed van betekenis wordt het belang op basis van IFRS 9 Financiële Instrumenten verwerkt.

2.5 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

SCHATTINGEN EN VERONDERSTELLINGEN

Het opstellen van financiële overzichten vereist het gebruik van schattingen en oordeelsvorming. In het geval van significante schattingen is er per definitie sprake van een grote mate van schattingsonzekerheden. De werkelijke resultaten zullen door deze grote mate van schattingsonzekerheden in veel gevallen afwijken van de gemaakte schatting en aannames. De bedrijfswaardeberekening in het kader van de goodwill impairment test (noot 13) is een schatting waarop een hogere mate van oordeelsvorming en complexiteit van toepassing is. Deze schatting wordt door het management als significant aangemerkt. Gedetailleerde informatie over deze schatting, inclusief toelichting van de toegepaste uitgangspunten en sensitiviteit, is opgenomen in noot 13. Immateriële vaste activa.

Valuta

Niet-monetaire activa die volgens de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op de transactiedatum. Niet-monetaire activa die volgens de actuele waarde worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op het moment waarop de actuele waarde werd bepaald. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen op balansdatum worden omgerekend in euro tegen de wisselkoers op balansdatum.

Saldering

Saldering van actief- en passiefposten vindt per tegenpartij plaats indien er sprake is van een contractueel recht om de opgenomen bedragen te salderen en er sprake is van de intentie om te salderen. Ontbreekt het recht om bedragen te salderen of het voornemen actief- en passiefposten gelijktijdig af te wikkelen, dan worden deze apart verantwoord.

Daar waar op basis van een contract het recht bestaat tot het salderen van actief- en passiefposten, wordt dit in de betreffende noot toegelicht. Hierbij worden tevens de saldi van de actief- en passiefpost nader toegelicht.

Presentatie

De presentatie van de winst-en-verliesrekening volgt de categoriale indeling. De kosten van transportdiensten en van distributieverliezen worden meteen na de netto-omzet en overige bedrijfsopbrengsten gepresenteerd vanwege de relatie met de netto-omzet, alsmede het onderscheid ten opzichte van de door onze organisatie op korte termijn meer beïnvloedbare andere bedrijfskosten.

Waardering tegen reële waarde

Enexis Groep waardeert een aantal financiële instrumenten (zoals derivaten) per balansdatum tegen reële waarde. Bovendien worden de reële waarden van de rentedragende verplichtingen toegelicht in noot 31. Financieringsbeleid en risico's financiële instrumenten. Reële waarde is de prijs die zou worden ontvangen om een actief te verkopen of die zou worden betaald om een verplichting over te dragen in een reguliere transactie tussen marktdeelnemers op de waarderingsdatum. Bij een waardering tegen reële waarde wordt ervan uitgegaan dat de transactie om het actief te verkopen of de verplichting over te dragen plaatsvindt:

- op de belangrijkste markt voor het actief of de verplichting; of, als die er niet is,

- op de voordeligste markt voor het actief of de verplichting.

Enexis Groep dient toegang te hebben tot de belangrijkste of voordeligste markt.

De reële waarde van een actief of een verplichting wordt bepaald met behulp van de veronderstellingen waarvan marktdeelnemers zouden uitgaan bij het waarderen van het actief of de verplichting, in de veronderstelling dat marktdeelnemers in hun economisch belang handelen. Bij de waardering van een niet-financieel actief tegen reële waarde wordt rekening gehouden met het vermogen van een marktdeelnemer om economische voordelen te genereren door het actief maximaal en optimaal te gebruiken óf door het te verkopen aan een andere marktdeelnemer die het actief maximaal en optimaal zou gebruiken.

Enexis Groep gebruikt waarderingstechnieken die in de gegeven omstandigheden geëigend zijn en waarvoor voldoende gegevens beschikbaar zijn om de reële waarde te bepalen, en waarbij zo veel mogelijk relevante waarneembare inputs en zo weinig mogelijk niet-waarneembare inputs worden gebruikt.

Alle activa en verplichtingen ten aanzien waarvan de reële waarde wordt bepaald of in de jaarrekening wordt vermeld, worden in de navolgende reële waarde hiërarchie ingedeeld, op basis van de input van het laagste niveau dat significant is voor de gehele waardering:

- niveau 1: De reële waarde is gelijk aan genoteerde prijzen in een actieve markt.
- niveau 2: De reële waarde is gebaseerd op parameters die direct of indirect in de markt waarneembaar zijn.
- niveau 3: De reële waarde is gebaseerd op parameters die niet in de markt waarneembaar zijn.

Voor activa en verplichtingen die op terugkerende basis in de jaarrekening worden opgenomen tegen reële waarde, stelt Enexis Groep aan het einde van iedere verslagperiode door herbeoordeling vast of er sprake is van wijzigingen in de niveau-indeling van de hiërarchie (op basis van de input van het laagste niveau dat significant is voor de gehele waardering).

Ten behoeve van de vermelding van reële waarden heeft Enexis Groep categorieën activa en verplichtingen vastgesteld op basis van aard, eigenschappen en risico's van de activa en verplichtingen en het niveau in de reële waarde hiërarchie zoals in het bovenstaande is toegelicht.

BEDRIJFSCOMBINATIES EN GOODWILL

Bedrijfscombinaties worden administratief verwerkt via toepassing van de overnamemethode. De kosten van de overname worden gewaardeerd tegen de som van de reële waarde op overnamedatum van de overgedragen vergoeding en het bedrag van de minderheidsbelangen in de overgenomen entiteit. Voor iedere bedrijfscombinatie bepaalt Enexis Groep of de minderheidsbelangen in de overgenomen entiteit worden gewaardeerd tegen reële waarde of het proportionele aandeel van de identificeerbare netto-activa van de overgenomen entiteit. Kosten die verband houden met de overname worden in het resultaat genomen in het jaar waarin deze kosten worden gemaakt.

Wanneer Enexis Groep een bedrijf overneemt, beoordeelt ze de financiële activa en overgenomen verplichtingen voor gepaste classificering en toewijzing op basis van contractuele voorwaarden, economische omstandigheden en relevante omstandigheden op de verwervingsdatum. Dit omvat ook de scheiding van in contracten besloten afgeleide instrumenten in basiscontracten van de overgenomen partij.

Elke voorwaardelijke vergoeding die door Enexis Groep wordt overgedragen, zal initieel worden gewaardeerd tegen reële waarde op de verwervingsdatum. Een voorwaardelijke vergoeding die classificeert als een actief of verplichting als financieel instrument, wordt tegen reële waarde gewaardeerd, waarbij wijzigingen in reële waarde worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

Goodwill is het verschil tussen de kosten van overname van de onderneming minus het saldo van de reële waarde van identificeerbare activa en de reële waarde van de overgenomen verplichtingen van de onderneming. De kosten van overname van de onderneming zijn gewaardeerd tegen de som van de reële waarde op overnamedatum van de overgedragen vergoeding en het bedrag van de minderheidsbelangen in de overgenomen entiteit. Goodwill wordt gewaardeerd tegen de kostprijs minus eventuele bijzondere waardeverminderingen. Goodwill wordt jaarlijks getoetst op bijzondere waardevermindering en wordt additioneel getoetst indien gebeurtenissen of veranderingen in omstandigheden erop wijzen dat de boekwaarde mogelijk een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Een eenmaal genomen bijzondere waardevermindering van goodwill wordt nooit teruggedraaid.

Daar waar goodwill is gealloceerd aan een kasstroomgenererende eenheid en deel uitmaakt van de afgestoten activiteiten binnen deze eenheid, maakt de goodwill die betrekking heeft op de afgestoten activiteiten deel uit van de boekwaarde van de activiteiten bij het bepalen van het boekresultaat op de afgestoten activiteiten. Goodwill die onder deze omstandigheden wordt afgestoten, wordt gewaardeerd op basis van de relatieve waarden van de afgestoten activiteiten en het deel dat gehandhaafd blijft in de kasstroomgenererende eenheid.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN

Gedurende het verslagjaar wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn voor een bijzondere waardevermindering van activa. Indien dergelijke aanwijzingen bestaan, wordt een schatting gemaakt van de realiseerbare waarde van het actief. Voor de activa is de realiseerbare waarde gelijk aan de hoogste van de reële waarde minus verkoopkosten of de indirecte opbrengstwaarde.

Een bijzondere waardevermindering wordt opgenomen indien de boekwaarde van activa, of de kasstroomgenererende eenheid waartoe de activa behoren, hoger is dan de realiseerbare waarde. Bijzondere waardeverminderingen worden ten laste van het resultaat gebracht.

Een bijzondere waardevermindering wordt teruggenomen indien vastgesteld wordt dat de uitgangspunten zijn veranderd op basis waarvan destijds de realiseerbare waarde is bepaald en voor zover de resterende boekwaarde van de activa lager is dan de boekwaarde die zou zijn bepaald, na aftrek van afschrijvingen, als in voorgaande jaren geen bijzondere waardevermindering voor het actief was opgenomen. Effecten van terugname van bijzondere waardeverminderingen worden ten gunste van het resultaat gebracht. Bijzondere waardeverminderingen op goodwill worden niet teruggenomen.

FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Classificatie

Alle financiële activa en verplichtingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, reële waarde via niet-gerealiseerde resultaten of reële waarde via de winst-en-verliesrekening. De classificatie is afhankelijk van het bedrijfsmodel dat Enexis hanteert voor het houden van deze financiële activa en verplichtingen en de karakteristieken van met de financiële activa of verplichtingen gegenereerde kasstromen.

Verwerking bij eerste opname

Aankopen en verkopen van financiële instrumenten worden verantwoord op transactiedatum. Enexis Groep neemt een financieel actief niet langer op in de balans als de contractuele rechten op de kasstromen uit het actief aflopen, of als Enexis Groep de contractuele rechten op de ontvangst van de kasstromen uit het financieel actief overdraagt door middel van een transactie, waarbij alle aan het eigendom van dit actief verbonden risico's en voordelen worden overgedragen. De verwerking bij eerste opname vindt plaats tegen reële waarde.

Financiële activa en verplichtingen tegen geamortiseerde kostprijs

Deze categorie financiële instrumenten omvat handelsdebiteuren en overige vorderingen, verstrekte leningen, deposito's, opgenomen leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Deze financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Na de eerste opname worden deze gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Financiële activa en verplichtingen tegen reële waarde via niet-gerealiseerde resultaten

Enexis Groep houdt geen belangen die worden geclassificeerd tegen reële waarde via niet-gerealiseerde resultaten.

Financiële activa en verplichtingen tegen reële waarde via de winst-en-verliesrekening

Enexis Groep houdt geen belangen die worden geclassificeerd tegen reële waarde via de winst-en-verliesrekening.

Afgeleide financiële instrumenten (derivaten)

Enexis Groep kan gebruikmaken van afgeleide financiële instrumenten om het risico van wijzigingen in toekomstige kasstromen van periodiek te betalen rentes of risico's van vreemde valuta's af te dekken. Deze wijzigingen in kasstromen kunnen het gevolg zijn van ontwikkelingen in markttrente of marktkoersen van vreemde valuta's. Gezien de specifieke aanwending van derivaten ten behoeve van mitigering van het rente- en koersrisico op kasstromen, past Enexis Groep eventueel hedge accounting toe.

Waardering van derivaten vindt plaats tegen reële waarde. De reële waarde van rentederivaten wordt bepaald door middel van de discontering van de toekomstige kasstromen. De reële waarde van valutaderivaten wordt bepaald door middel van discontering van toekomstige kasstromen omgerekend tegen de marktcoersen. De discontering wordt bepaald op basis van de marktrente ultimo boekjaar. De kasstromen worden bepaald op basis van de contractueel overeengekomen rentevoeten, vervaldata en nominale bedragen. Mutaties in de reële waarde worden verantwoord in de hedgereserve (onderdeel van het eigen vermogen), mits de afdekking in hoge mate effectief is. Het ineffektieve gedeelte van de hedge wordt direct verantwoord in de winst-en-verliesrekening onder de financiële baten en lasten.

Derivaten worden onder de kortlopende, respectievelijk langlopende overige financiële activa geïnclassificeerd indien de reële waarde positief is, en onder de kortlopende, respectievelijk langlopende financiële verplichtingen indien de reële waarde negatief is.

Bijzondere waardevermindingsverliezen

Eventuele bijzondere waardevermindingsverliezen worden geïdentificeerd middels de generieke of gesimplificeerde methode.

De generieke methode hanteert het volgende model:

- 12 maanden verwacht kredietverlies; of
- levenslang verwachte kredietverliezen voor financiële activa wanneer het kredietrisico door omstandigheden significant stijgt. Hierbij worden alle verwachte kredietverliezen voor de levensduur van het actief verantwoord; of
- levenslang verwachte kredietverliezen, waarbij rente wordt berekend over de netto vordering verminderd met bijzondere waardevermindingsverliezen.

Het verwachte kredietverlies wordt bepaald op basis van een langdurig gemiddelde credit loss rating die is gebaseerd op een door credit rating agencies toegekend risicoprofiel.

Verstekte leningen aan deelnemingen en joint ventures, vorderingen op leveranciers uit hoofde van het leveranciersmodel en alle overige vorderingen worden door middel van het generieke model getoetst op mogelijke bijzondere waardevermindingsverliezen.

De gesimplificeerde methode wordt toegepast op de overige debiteuren. Hierbij worden direct de levenslang verwachte kredietverliezen verantwoord, bepaald aan de hand van een historische reeks gemiddelde oninbare bedragen (op basis van historische incassogegevens).

ACTIVA AANGEHOUDEN VOOR VERKOOP

Vaste activa of groepen activa worden gekwalificeerd als aangehouden voor verkoop indien de boekwaarde hoofdzakelijk via verkoop en niet via het voortgezette gebruik ervan wordt gerealiseerd. De activa aangehouden voor verkoop worden gewaardeerd tegen de boekwaarde of lagere reële waarde onder aftrek van de geschatte verkoopkosten.

Aan de criteria voor kwalificatie als aangehouden voor verkoop wordt alleen geacht te zijn voldaan wanneer de verkoop zeer waarschijnlijk is en de activa in zijn huidige staat beschikbaar is voor onmiddellijke verkoop. Op deze activa worden geen afschrijvingen en amortisaties meer verantwoord, zodra kwalificatie als activa aangehouden voor verkoop heeft plaatsgevonden. Rente en overige kosten met betrekking tot verplichtingen behorende tot een groep activa die wordt afgestoten, worden wel verwerkt.

Activa en verplichtingen die zijn gekwalificeerd als aangehouden voor verkoop zijn afzonderlijk gepresenteerd in de balans.

LEASE

ENEXIS GROEP ALS HUURDER IN EEN LEASE

Leaseovereenkomsten worden conform IFRS 16 op de balans verantwoord vanaf het moment dat het actief beschikbaar is gesteld voor gebruik aan Enexis Groep. De betaalde leasetermijnen worden gesplitst in een financieringslast en een aflossing van de uitstaande verplichting, gebruikmakend van een gewogen gemiddelde marginale rentevoet. Het gebruiksrecht voor activa wordt vervolgens afgeschreven in overeenstemming met de totale looptijd van de verwachte contractduur. De afschrijvingstermijn kan korter zijn indien de contractduur wordt aangepast, het contract niet verlengd zal worden en de betreffende activa niet overgenomen zullen worden.

Activa en verplichtingen die voortkomen uit leaseovereenkomsten worden initieel gewaardeerd op basis van een contante waarde model. De leaseverplichting bevat de netto contante waarde van de volgende leasebetalingen:

- vaste betalingen (met inbegrip van in wezen vaste leaseverplichting), verminderd met eventuele te ontvangen lease-incentives;
- variabele leasebetalingen die van een index of rentevoet afhankelijk zijn en die bij eerste opname op basis van de index of rentevoet op de aanvangsdatum worden gewaardeerd;
- bedragen die naar verwachting door de lessee verschuldigd zullen zijn uit hoofde van restwaardegaranties;
- de uitoefenprijs van een aankoopoptie indien het redelijk zeker is dat de lessee deze optie zal uitoefenen, en;
- betalingen van boeten voor het beëindigen van de leaseovereenkomst, indien de lessee de optie tot beëindiging van de overeenkomst uitoefent.

De leasebetalingen worden verdisconteerd op basis van de impliciete rentevoet van de leaseovereenkomst, mits die op eenvoudige wijze kan worden bepaald. Indien die rentevoet niet op eenvoudige wijze kan worden bepaald, zal de marginale rentevoet van Enexis worden gehanteerd. De marginale rentevoet betreft de rentevoet die Enexis zou moeten betalen voor een financiering die noodzakelijk zou zijn om eenzelfde actief aan te schaffen onder gelijke economische omstandigheden met gelijke voorwaarden.

Op de aanvangsdatum worden leaseverplichtingen gewaardeerd tegen de contante waarde van de leasebetalingen die op die datum niet zijn verricht. De kostprijs van het met een gebruiksrecht overeenstemmend actief zal bestaan uit:

- het bedrag van de eerste waardering van de leaseverplichting;
- alle op of voor de aanvangsdatum verrichte leasebetalingen, verminderd met alle ontvangen lease-incentives;
- alle door Enexis gemaakte initiële directe kosten; en
- een schatting van de door Enexis te maken kosten van ontmanteling en verwijdering van het onderliggende actief, en van het herstel van het terrein waar het zich bevindt, dan wel van het herstel van het onderliggende actief in de toestand die in de voorwaarden van de leaseovereenkomst is beschreven, tenzij die kosten voor de productie van voorraden worden gemaakt.

Verlengings- en beëindigingsopties

Enexis stelt de leaseperiode vast als de niet-opzegbare periode van een leaseovereenkomst, samen met:

- de perioden die onder een optie tot verlenging van de leaseovereenkomst vallen indien het redelijk zeker is dat Enexis deze optie zal uitoefenen;
- de perioden die onder een optie tot beëindiging van de leaseovereenkomst vallen indien het redelijk zeker is dat Enexis deze optie niet zal uitoefenen.

Bij deze beoordeling neemt Enexis alle relevante feiten en omstandigheden in aanmerking die een economische drijfveer teweegbrengen om de optie tot verlenging van de leaseovereenkomst uit te oefenen, dan wel de optie tot beëindiging van de leaseovereenkomst niet uit te oefenen.

ENEXIS GROEP ALS VERHUURDER IN EEN LEASE

Enexis is operationele leases aangegaan voor energiegerelateerde installaties. Operationele leases betreffen leases die niet als financiële leases worden aangemerkt. Risico's en voordelen die samenhangen met het eigendom van de betrokken activa zijn niet overgedragen aan de afnemer.

De activa die ter beschikking zijn gesteld aan derden onder operationele leases worden verantwoord onder materiële vaste activa. De opbrengsten uit operationele leases worden over de looptijd in de winst-en-verliesrekening verwerkt als opbrengsten uit verkopen en diensten die deel uitmaakt van de netto-omzet.

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode, waarbij voor de herleiding van de mutatie in de netto liquide middelen wordt uitgegaan van het resultaat na belastingen. Het in het kasstroomoverzicht gehanteerde begrip netto liquide middelen betreft de liquide middelen zoals in de balans gehanteerd.

SEGMENTINFORMATIE

Segmenten worden gerapporteerd in overeenstemming met de wijze waarop intern gerapporteerd wordt aan de 'Chief Operating Decision-Maker' (CODM). De Raad van Bestuur is geïdentificeerd als de hoogst geplaatste functionaris (CODM), die verantwoordelijk is voor de toewijzing van middelen en voor de beoordeling van prestaties van de segmenten. De interne rapportages zijn gebaseerd op de grondslagen die ook voor de geconsolideerde jaarrekening worden toegepast. Hierbij vindt een correctie plaats voor bijzondere posten en fair value-mutaties.

3. SEGMENTATIE

Enexis Holding N.V. onderkent een tweetal rapportagesegmenten, te weten:

- Enexis Gereguleerd; en
- Enexis Overig.

Bovenstaande indeling is gebaseerd op de interne rapportagestructuur, met name de geconsolideerde maandrapportage en het bedrijfs(jaar)plan.

Het segment 'Enexis Gereguleerd' betreft Enexis Netbeheer B.V. en Enexis Personeel B.V. tezamen en vormt verreweg het grootste onderdeel binnen Enexis (zowel qua netto-omzet als totaal activa is het aandeel van deze activiteiten meer dan 90%). Enexis Netbeheer B.V. is verantwoordelijk voor de aanleg en het beheer, onderhoud en vernieuwing van het regionale gas- en elektriciteitsnetwerk waarover de leverancier gas of stroom bij de consument thuis of bij het bedrijf brengt. Enexis Personeel B.V. voorziet in de factor arbeid ten behoeve van de met haar in een groep verbonden vennootschappen alsmede het verlenen van overige diensten en het leveren van goederen met betrekking tot het eigen personeel. Voor zover Enexis Personeel B.V. werkzaam is voor de buiten het segment 'Enexis Gereguleerd' opererende entiteiten heeft kostenverrekening plaatsgevonden.

Het als 'Enexis Overig' opgenomen segment betreft de activiteiten van Enexis Vastgoed B.V., Enpuls B.V. (waarin begrepen Enpuls Projecten B.V. en Mijnwater Warmte Infra B.V.) en Fudura B.V. Enexis Vastgoed B.V. verhuurt eigen onroerend goed binnen Enexis. Enpuls B.V. en de daaraan gelieerde entiteit Enpuls Projecten B.V. zijn opgericht met als doel energiebesparing en -vergroening mogelijk te maken door schaalbare oplossingen te realiseren in het kader van de doelstellingen van Enexis. Mijnwater Warmte Infra B.V. houdt zich bezig met het beheren en onderhouden van warmte- en koudenetwerken, de uitbreiding van het bestaande warmte- en koudenetwerk en het doen van investeringen in nieuwe warmte- en koudenetwerken in de regio Parkstad. Fudura B.V. biedt organisaties aanvullende diensten, zoals het meten van energiestromen, ontwerp en realisatie van infrastructuur, verhuur en onderhoud van behuizing, transformatoren en schakelinstallaties en advies. Fudura B.V. zorgt ervoor dat bedrijven hun energievoorziening goed kunnen regelen. Daarnaast is Fudura B.V. verantwoordelijk voor niet-gereguleerde activiteiten die organisaties helpen hun energiehuishouding te verduurzamen.

Enexis Holding N.V. heeft in 2022 de beslissende zeggenschap over Fudura B.V. verloren vanwege de verkoop van alle aandelen in Fudura B.V. De resultaten van Fudura B.V. zijn tot de overnamedatum opgenomen in het segment Enexis Overig. Daarnaast is onder 'Normalisaties, eliminaties en aansluitingen' het verkoopresultaat uit de verkoop van Fudura B.V. opgenomen als Resultaat deelnemingen en joint ventures. Voor een nadere toelichting omtrent de verkoop van de aandelen in Fudura B.V. wordt verwezen naar hoofdstuk 4 en noot 20 en 30 van de geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V.

Enexis Holding N.V., verantwoordelijk voor de financiering van alle binnen Enexis opererende entiteiten is niet als een segment te onderkennen en maakt als zodanig deel uit van de kolom 'Normalisaties, eliminaties en aansluitingen'.

€ miljoen	Enexis Gereguleerd		Enexis Overig		Subtotaal		Normalisaties, eliminaties en aansluitingen		Enexis totaal	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Winst-en-verliesrekening										
Netto-omzet	1.650	1.545	57	95	1.707	1.640	-2	-6	1.705	1.634
Kosten van transportdiensten en van distributieverliezen	380	324	0	0	380	324	0	0	380	324
Overige bedrijfsopbrengsten	4	8	4	4	8	12	-5	-10	3	2
Voor bedrijfsactiviteiten beschikbaar saldo	1.274	1.229	61	99	1.335	1.328	-7	-16	1.328	1.312
Bedrijfskosten	1.021	927	38	78	1.059	1.005	-7	-15	1.052	990
Bedrijfsresultaat	253	302	23	21	276	323	0	-1	276	322
Resultaat deelnemingen en joint ventures	0	0	0	0	0	0	1.113	0	1.113	0
Financiële baten/lasten	-29	-35	-1	-2	-30	-37	2	-6	-28	-43
Resultaat vóór belastingen	224	267	22	19	246	286	1.115	-7	1.361	279
Belasting	56	66	1	4	57	70	4	10	61	80
Resultaat na belastingen	168	201	21	15	189	216	1.111	-17	1.300	199
Activa en verplichtingen										
Totaal activa	8.580	8.722	79	311	8.659	9.033	1.689	362	10.348	9.395
Niet-geconsolideerde deelnemingen en joint ventures	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verplichtingen (voorzieningen en schulden)	4.072	4.281	42	89	4.114	4.370	793	784	4.907	5.154
Overige gegevens										
Investerings in (I)MVA en gebruiksrecht activa	918	872	4	41	922	913	0	0	922	913
Eigen medewerkers ultimo jaar (in fte's)	4.787	4.475	7	297	4.794	4.772	0	0	4.794	4.772

Kosten en opbrengsten die onderling tussen de onderscheiden segmenten in rekening zijn gebracht alsmede onderlinge vorderingen, schulden en rekening-courantverhoudingen zijn geëlimineerd. In het segmentatieoverzicht zijn deze kosten en opbrengsten opgenomen onder 'Normalisaties, eliminaties en aansluitingen'. De geëlimineerde kosten en de opbrengsten betreffen voornamelijk door Enexis Vastgoed B.V. doorbelaste huisvestingskosten en door Enexis Personeel B.V. in rekening gebrachte kosten voor verrichte dienstverlening aan Fudura B.V., Enpuls B.V. en Enexis Vastgoed B.V. Daarnaast is onder 'Normalisaties, eliminaties en aansluitingen' het verkoopresultaat uit de verkoop van Fudura B.V. opgenomen als Resultaat deelnemingen en joint ventures.

INCIDENTELE POSTEN PER SEGMENT

Enexis rapporteert intern per segment de genormaliseerde resultaten. Deze normalisatie vindt plaats op basis van de posten zoals deze in noot 10. Incidentele posten opgenomen zijn. In 2022 is het verkoopresultaat uit de verkoop van Fudura B.V. aangemerkt als incidentele post.

4. ACQUISITIES EN VERKOPEN

Op 3 mei 2022 is de verkoopovereenkomst getekend voor de verkoop van alle aandelen in Fudura B.V. aan Lion Bidco B.V., een consortium bestaande uit DIF Capital Partners en PGGM. In de verkoopovereenkomst is bepaald dat de verkoop pas kan plaatsvinden als aan de opschortende voorwaarde van de verkoopovereenkomst is voldaan. De opschortende voorwaarde betreft de verplichte goedkeuring van de Europese Commissie voor de transactie. De Europese Commissie heeft op 3 augustus 2022 haar goedkeuring verleend. Op 24 augustus 2022 zijn de aandelen overgegaan op de koper en is de koopsom ontvangen.

Aangezien Enexis reeds in september 2021 besloten heeft Fudura B.V. te verkopen teneinde meer te focussen op haar kerntaken om de energietransitie optimaal te realiseren, was Fudura B.V. met ingang van deze datum gepresenteerd als aangehouden voor verkoop. De verkoopopbrengst bedraagt € 1.326 miljoen. Het resultaat uit deze transactie bedroeg € 1.113 miljoen en is verantwoord onder 'Resultaat deelnemingen' en de ingaande kasstroom van € 1.326 miljoen onder investeringsactiviteiten (zie noot 20. Activa aangehouden voor verkoop en noot 30. Toelichting op het kasstroomoverzicht). Fudura B.V. was onderdeel van het segment Enexis Overig.

5. OORLOG IN OEKRAÏNE

In februari 2022 is de oorlog in Oekraïne uitgebroken. De financiële gevolgen van de oorlog zijn voor Enexis Groep in 2022 beperkt. Ondanks de gestegen energieprijzen is de stijging van de kosten voor distributieverliezen in 2022 beperkt (zie noot 2. Kosten van transportdiensten en van distributieverliezen). De oorlog in Oekraïne heeft geen gevolgen gehad voor de waardering van de (im)materiële vaste activa per 31 december 2022 en de toepassing van de continuïteitsveronderstelling in de jaarrekening 2022.

Noten bij de geconsolideerde jaarrekening

1. NETTO-OMZET

De netto-omzet bestaat uit gereguleerde en niet-gereguleerde opbrengsten.

Onder de gereguleerde netto-omzet worden de opbrengsten, na aftrek van omzet- en energiebelasting, verantwoord van verrichte diensten voor de aansluiting en het transport van elektriciteit en gas, meetdiensten en overige dienstverlening. Onder de niet-gereguleerde netto-omzet worden de opbrengsten verantwoord van verrichte diensten zoals het meten van energiestromen, ontwerp en realisatie van infrastructuur, verhuur en onderhoud van behuizing, transformatoren en schakelinstallaties en advies.

De transport- en aansluitvergoedingen die zijn afgesproken in de contracten met kleinverbruikers en grootzakelijke klanten worden als één prestatieverplichting gezien aangezien het transport van elektriciteit en gas zonder aansluiting en netwerk niet kan plaatsvinden. De transactieprijs wordt geïdentificeerd op basis van de door Enexis Groep vastgestelde standaardtarieven, welke voor de gereguleerde omzet gebaseerd zijn op de door de Autoriteit Consument & Markt (ACM) vastgestelde maximale tarieven. Het voorzien in transporteren van elektriciteit of gas gedurende de contractperiode betreft een serie van diensten, die over tijd worden gerealiseerd. De voortgang wordt gemeten op basis van het aantal dagen dat Enexis Groep haar diensten levert aan de klant.

Enexis Groep levert alleen goederen en diensten binnen de Nederlandse markt.

De omzet wordt vastgesteld door de gefactureerde netwerkvergoeding te vermeerderen met de raming van de nog te factureren netwerkvergoeding en te verminderen met de raming van de nog te factureren netwerkvergoeding ultimo vorige verslagperiode. De periodieke afrekening met kleinverbruikers van energie geschiedt op basis van vaste bedragen, afhankelijk van de grootte (capaciteit) van de aansluiting, en wordt in rekening gebracht en geïnd door de energieleveranciers. De energieleveranciers dragen de in rekening gebrachte bedragen aan kleinverbruikers periodiek af aan Enexis Groep. De afrekening van grootzakelijke klanten geschiedt periodiek op basis van contractueel overeengekomen capaciteit en daarnaast bij elektriciteit op basis van gemeten verbruik en opgetreden netbelasting.

De niet-gereguleerde opbrengsten uit verhuur vallen niet onder de reikwijdte van IFRS 15 en kwalificeren als lease onder de lease accounting standaarden. Deze opbrengsten worden als aparte categorie onder de netto-omzet geclassificeerd, niet zijnde contracten met klanten. In de specificatie van de netto-omzet is een nadere splitsing naar gereguleerd en niet-gereguleerd gemaakt:

€ miljoen	2022	2021
Gereguleerd		
Periodieke transport- en aansluitvergoedingen Elektriciteit		
Grootverbruik	402	366
Kleinverbruik	672	617
Periodieke transport- en aansluitvergoedingen Gas		
Grootverbruik	42	42
Kleinverbruik	310	304
Meetdiensten	141	137
Geamortiseerde bijdragen	31	26
Overig	12	6
Totaal gereguleerd	1.610	1.498
Niet-gereguleerd		
Opbrengsten uit verkopen en diensten	51	62
Meetdiensten	20	35
Totaal niet-gereguleerd	71	97
Overige netto-omzet		
Verhuuropbrengsten	24	39
Totaal	1.705	1.634

De netto-omzet is met 4,3% toegenomen ten opzichte van 2021. Dit betreft een toename van 7,5% in de gereguleerde omzet en een afname van 30,1% in de niet-gereguleerde en overige omzet. De afname in de niet-gereguleerde en overige omzet is te wijten aan de verkoop van Fudura B.V. in het derde kwartaal van 2022.

De toename in de gereguleerde omzet wordt voornamelijk verklaard door een tariefstijging van de periodieke transport- en aansluitvergoedingen voor elektriciteit en gas.

De omzet uit hoofde van transport- en aansluitvergoedingen elektriciteit is met 9,3% toegenomen ten opzichte van 2021. Deze toename is het gevolg van een gemiddelde tariefstijging van 7,8% en een volumetoename van 1,5%. De omzet uit hoofde van transport- en aansluitvergoedingen gas is met 1,7% toegenomen ten opzichte van 2021. Deze toename wordt verklaard door een gemiddelde tariefstijging van 3,2% en een volumedaling van 1,5%. De gereguleerde omzet uit meetdiensten elektriciteit en gas is met 2,9% toegenomen ten opzichte van 2021. Deze toename is voornamelijk het gevolg van een tariefstijging.

In de netto-omzet over 2022 bedroeg de geraamde netwerkvergoeding voor kleinverbruik € 96 miljoen (2021: € 90 miljoen) en voor grootverbruikers € 37 miljoen (2021: € 33 miljoen), tezamen 7,8% (2021: 7,5%) van de totale omzet.

De afloopverschillen op deze nog te factureren opbrengsten zijn over het algemeen gering. De geraamde omzet heeft betrekking op de maand december en is grotendeels gebaseerd op de in november gerealiseerde omzetten.

In het Methodebesluit Regionale Netbeheerders Gas voor de reguleringsperiode 2022-2026 heeft de ACM besloten voor gasactiva met ingang van 2022 over te stappen op een degressieve afschrijvingsmethode. De ACM heeft gekozen voor de degressieve afschrijvingsmethode, aangezien deze methode beter past bij de verwachte toekomstige afname van het aantal gebruikers van het gasnet tot en met 2050. Hiermee voorkomt de ACM dat – bij een lineaire afschrijvingsmethode – steeds minder gebruikers de jaarlijkse afschrijvingslasten moeten dragen. De degressieve afschrijvingsmethode betreft de Variable Declining Balance methode, waarbij de versnellingsfactor gebaseerd wordt op het tempo waarin het aantal gebruikers van het gasnet afneemt. Voor de reguleringsperiode 2022-2026 is de versnellingsfactor door de ACM gesteld op 1,2. De overstap op de degressieve afschrijvingsmethode voor de regulatorische afschrijvingen door de ACM heeft geleid tot een fractionele toename (1%) van de omzet in 2022. De omzet van Enexis zal als gevolg van de overstap op de degressieve afschrijvingsmethode in de jaren 2023 tot en met 2024 naar verwachting eveneens fractioneel toenemen (0-1%) en vervolgens vanaf 2025 fractioneel afnemen (0-1%).

2. KOSTEN VAN TRANSPORTDIENSTEN EN VAN DISTRIBUTIEVERLIEZEN

Hieronder worden gerekend de door TenneT in rekening gebrachte kosten van transportdiensten alsmede de distributieverliezen die gerelateerd zijn aan de netto-omzet.

€ miljoen	2022	2021
Transportdiensten	295	259
Distributieverliezen	85	65
Totaal	380	324

De kosten van transportdiensten en van distributieverliezen zijn in 2022 met € 56 miljoen toegenomen tot € 380 miljoen. Deze toename wordt voor € 36 miljoen veroorzaakt door hogere kosten van TenneT voor transport- en systeemdiensten als gevolg van tariefstijgingen (€ 31 miljoen) en door hoeveelheidsverschillen (€ 5 miljoen).

Daarnaast nemen de kosten voor distributieverliezen toe met € 20 miljoen. Hiervan is een stijging van € 8 miljoen toe te rekenen aan elektriciteit (€ 2 miljoen door prijsverschillen en € 6 miljoen door hoeveelheidsverschillen). De netverliezen uit hoofde van het gastransport stijgen met € 12 miljoen (€ 9 miljoen door prijsverschillen en € 3 miljoen door hoeveelheidsverschillen).

Enexis Netbeheer B.V. verdeelt de getransporteerde energie onder haar klanten middels haar allocatie- en reconciliatieproces. Hierbij is de allocatie het voorschot en de reconciliatie de eindafrekening. Het verschil tussen de in het distributienet ingenomen energie en de energie toegekend aan eindgebruikers na allocatie en reconciliatie vormt het distributieverlies. Pas na een proces van 20 maanden is de reconciliatie van het betreffende kalenderjaar definitief. Op basis van prognoses probeert Enexis Netbeheer B.V. de allocatie zo nauwkeurig mogelijk in te schatten om het uiteindelijke netverlies uit reconciliatie te minimaliseren, waarbij voor deze prognoses gebruik wordt gemaakt van verbruikersprofielen, de werkelijke jaarlijkse invoeding en historische inzichten. Het voordeel uit reconciliatie bedraagt in 2022 € 7 miljoen (2021: € 1 miljoen nadeel).

3. OVERIGE BEDRIJFSOPBRENGSTEN

Onder de overige bedrijfsopbrengsten worden opbrengsten verantwoord die niet direct gerelateerd zijn aan de kernactiviteiten.

Exploitatiesubsidies worden in het resultaat verantwoord in de periode waarop de subsidie betrekking heeft. Subsidies worden slechts opgenomen zodra de ontvangst hiervan met redelijke zekerheid kan worden vastgesteld.

€ miljoen	2022	2021
Ontvangen subsidies en restituties	1	1
Overige opbrengsten	2	1
Totaal	3	2

4. PERSONEELSKOSTEN

Kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

€ miljoen	2022	2021
Salarissen	315	305
Sociale lasten	39	39
Pensioenlasten	45	46
Inhuur van derden	131	135
Dotatie/vrijval personeelsgerelateerde voorzieningen	-2	1
Overige personeelskosten	31	22
Totaal	559	548

De ontwikkeling van het personeelsbestand in 2022 is als volgt:

	2022	2021
Eigen personeel	4.794	4.772
Ingehuurd personeel met een tijdelijk dienstverband	1.031	1.099
Totaal FTE's per jaareinde	5.825	5.871

Het gemiddeld aantal FTE's bedraagt in 2022 5.848 (2021: 5.775). Vanwege de verkoop van Fudura B.V. heeft Enexis in 2022 afscheid genomen van 265 FTE. Er zijn geen medewerkers werkzaam buiten Nederland.

De personeelskosten stijgen met € 11 miljoen tot € 559 miljoen in 2022. Deze toename is het saldo van een € 15 miljoen stijging voor kosten voor eigen personeel en een daling voor extern personeel met € 4 miljoen.

De stijging in eigen personeelskosten ten opzichte van 2021 is het gevolg van de toename in FTE's, reguliere salarisverhogingen, een CAO stijging per 1 april 2022 van 2% en een eenmalige CAO-uitkering aan alle medewerkers in oktober 2022.

De kosten voor inhuur van derden dalen met € 4 miljoen door minder inhuur van extern personeel, onder andere vanwege de verkoop van Fudura B.V. en minder ICT-verbeterprojecten in 2022.

PENSIOENVERPLICHTINGEN

De medewerkers van Enexis zijn voor de pensioenvoorziening aangesloten bij Stichting Pensioenfonds ABP. Eind 2022 was bij pensioenfonds ABP de dekkingsgraad 109,8% (eind 2021: 110,2%). Dit percentage ligt ruim boven de door de overheid (tijdelijk) vastgestelde ondergrens van 90%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste 12 actuele dekkingsgraden. De overheid heeft op 1 juli 2022 de grens voor deze dekkingsgraad, waarop pensioenen verhoogd mogen worden, tijdelijk verlaagd van 110% naar 105%. Eind 2022 was de beleidsdekkingsgraad 118,6%. Het ABP heeft daarom besloten om de pensioenen per 1 januari 2023 met 11,96% te verhogen.

In 2023 stijgt de premie voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen van 25,9% naar 27,9%. Hiervan betaalt de werkgever 19,53% en de werknemer 8,37%. Verder eindigt de VPL-regeling (voorwaardelijk pensioen) per 1 januari 2023. Hiervoor hoeft de werkgever geen premie meer te betalen.

Aangezien Enexis geen toegang heeft tot de benodigde specifieke informatie, worden deze regelingen behandeld als toegezegde-bijdrageregelingen en worden de verschuldigde pensioenpremies over het boekjaar verwerkt als pensioenlasten in de jaarrekening.

5. AFSCHRIJVINGEN EN BUITENGEBRUIKSTELLINGEN

De specificatie van de afschrijvingskosten is als volgt:

€ miljoen	2022	2021
Afschrijving materiële vaste activa	380	333
Afschrijving immateriële vaste activa	35	34
Afschrijving gebruiksrecht activa	32	34
Buitengebruikstellingen	22	28
Totaal	469	429

MATERIËLE VASTE ACTIVA

Met ingang van 2022 wordt de gasactiva afgeschreven op basis van een degressieve afschrijvingsmethode. Voor meer informatie met betrekking tot deze schattingswijziging wordt verwezen naar paragraaf '2.3. Schattingswijziging' in hoofdstuk '2. Grondslagen voor de financiële verslaggeving'. De gebruiksduren van de gasactiva zijn in 2022 niet gewijzigd. Voor de overige materiële vaste activa waarover wordt afgeschreven, blijft de lineaire afschrijvingsmethode gehandhaafd.

Bij de bepaling van de afschrijving wordt rekening gehouden met de verwachte gebruiksduur van het actief. Beoordeling van de gebruiksduur en restwaarde vindt jaarlijks plaats. Eventuele aanpassingen worden prospectief verwerkt. Op bedrijfsterreinen wordt niet afgeschreven. Een materieel vast actief wordt niet langer in de balans opgenomen wanneer het wordt afgestoten of wanneer er geen economische voordelen meer worden verwacht uit de verdere aanwending of verkoop van het actief. Een eventuele bate dan wel eventueel verlies voortvloeiende uit het niet langer in de balans opnemen van het actief wordt in het resultaat verwerkt.

De verwachte gebruiksduren van de belangrijkste materiële vaste activa categorieën zijn als volgt:

	Termijnen
Bedrijfsgebouwen	25-50 jaar
Leidingen en installaties	25-55 jaar
Andere vaste bedrijfsmiddelen	5-15 jaar
Werken in uitvoering	n.v.t.

De afschrijvingslasten over materiële vaste activa zijn in 2022 € 47 miljoen hoger als gevolg van een wijziging in de toepassing van afschrijvingstermijnen (€ 16 miljoen) en door de overstap op degressief afschrijven voor gasactiva (€ 26 miljoen). De overige stijging wordt veroorzaakt door een hoger investeringsniveau.

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

De afschrijving vindt plaats volgens de lineaire methode. Bij de bepaling van de afschrijving wordt rekening gehouden met de verwachte gebruiksduur. Beoordeling van de gebruiksduur vindt jaarlijks plaats. Eventuele aanpassingen worden prospectief verwerkt.

De verwachte gebruiksduren van de belangrijkste immateriële vaste activa categorieën zijn als volgt:

	Termijnen
Software	5 jaar
Goodwill	n.v.t.
In uitvoering	n.v.t.

AFSCHRIJVING GEBRUIKSRECHT ACTIVA

Leasecontracten worden op de balans opgenomen als zijnde een gebruiksrecht voor activa. Het gebruiksrecht voor activa wordt vervolgens lineair afgeschreven in overeenstemming met de totale verwachte contractduur.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN

Voor een toelichting op de bijzondere waardeverminderingen wordt verwezen naar noot 13. Immateriële vaste activa. In 2022 is geen sprake geweest van bijzondere waardeverminderingen.

6. KOSTEN UITBESTEED WERK, MATERIALEN EN ANDERE EXTERNE KOSTEN

Kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

€ miljoen	2022	2021
Uitbesteed werk	74	85
Kosten materialen	27	25
ICT-kosten	86	73
Overige externe kosten	49	46
Totaal	236	229

De kosten uitbesteed werk, materialen en andere externe kosten stijgen in 2022 met € 7 miljoen ten opzichte van 2021. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van indexatie van prijzen en een toename van het werkpakket in 2022. De toename wordt gedeeltelijk opgeheven doordat Fudura B.V. in het derde kwartaal van 2022 verkocht is.

ACCOUNTANTSKOSTEN

De in het boekjaar door Ernst & Young Accountant LLP in rekening gebrachte honoraria voor het onderzoek van de jaarverslagen van Enexis Holding N.V. en Enexis Netbeheer B.V. bedroegen in 2022 € 0,7 miljoen (2021: € 0,7 miljoen), andere controlediensten € 0,1 miljoen (2021: € 0,1 miljoen), en voor andere assurance-diensten € 0,1 miljoen (2021: € 0,1 miljoen). Er heeft geen andersoortige dienstverlening plaatsgevonden. De accountantskosten van 2021 zijn betaald aan Ernst & Young.

7. OVERIGE BEDRIJFSKOSTEN

€ miljoen	2022	2021
Dotatie (vrijval) van voorzieningen	-3	-5
Overige bedrijfskosten	20	20
Totaal	17	15

De overige bedrijfskosten betreffen voornamelijk dotaties en/of vrijval van niet-personeelgerelateerde voorzieningen, zakelijke belastingen en kosten voor compensatie en servicegaranties. De overige bedrijfskosten zijn in 2022 met € 2 miljoen gestegen ten opzichte van 2021. De toename is voornamelijk het gevolg van een eenmalige vrijval in de overige voorzieningen in 2021.

8. GEACTIVEERDE KOSTEN EIGEN PRODUCTIE

€ miljoen	2022	2021
Geactiveerde kosten personeel	-177	-179
Geactiveerde overige directe kosten	-52	-52
Totaal	-229	-231

De geactiveerde kosten eigen productie betreffen de aan eigen investeringsprojecten toegerekende uren van eigen en van ingehuurd personeel, op investeringsprojecten verantwoorde toeslagen en logistieke opslag. De geactiveerde kosten over 2022 liggen in lijn met 2021 als gevolg van een saldo van hogere geactiveerde kosten door het grotere werkpakket in 2022 (+ € 8 miljoen) en lagere geactiveerde kosten door uitvoering van minder verbeterprojecten en door de verkoop van Fudura B.V. (- € 10 miljoen).

9. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

De rentebaten en -lasten worden op basis van tijdsevenredigheid toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben, onder toepassing van de effectieve rentemethode. Aan investeringsprojecten waarvan de geschatte looptijd langer dan 12 maanden is, wordt bouwrente toegerekend (zie noot 12. Materiële vaste activa).

€ miljoen	2022	2021
Rentebaten	5	1
Totaal financiële baten	5	1
Overige rentelasten	33	44
Totaal financiële lasten	33	44
Totaal, per saldo lasten	-28	-43

De financiële lasten bestaan met name uit de rentevergoedingen in verband met de opgenomen leningen. Voor een nadere toelichting van deze leningen wordt verwezen naar noot 22. Rentedragende verplichtingen (langlopend) en noot 28. Rentedragende verplichtingen (kortlopend).

De afname van de financiële lasten wordt met name veroorzaakt door aflossing van een obligatielening van € 300 miljoen met een rente van 3,375% in januari 2022. De financiële baten zijn gestegen doordat de gelden uit de verkoop van Fudura B.V. vanaf het derde kwartaal van 2022 zijn belegd in geldmarktfondsen en deposito's tegen een positieve rente. Tot slot heeft Enexis tot het moment van verkoop van Fudura B.V. gebruik gemaakt van Euro Commercial Paper (ECP) en bilaterale kasgeldleningen, waarover in 2022 een positief resultaat is behaald.

10. INCIDENTELE POSTEN

Onder de incidentele posten worden baten en lasten opgenomen die niet direct voortvloeien uit de reguliere bedrijfsuitoefening en die qua aard en omvang, omwille van een betere analyse van de resultaten apart dienen te worden beschouwd.

In 2022 is het verkoopresultaat uit de verkoop van Fudura B.V. aangemerkt als incidentele post. Deze incidentele post is in de winst-en-verliesrekening separaat gepresenteerd op de regel 'Resultaat deelnemingen'. Vanwege de deelnemingsvrijstelling worden de belastingen over het resultaat van het boekjaar niet beïnvloed door het verkoopresultaat. Voor een nadere toelichting inzake de verkoop van Fudura B.V. wordt verwezen naar noot 20. Activa aangehouden voor verkoop en 30. Toelichting op kasstroomoverzicht.

In 2022 zijn geen overige baten en lasten onderkend die niet direct voortvloeien uit de reguliere bedrijfsuitoefening en die qua aard en omvang apart dienen te worden beschouwd teneinde een betere analyse van de resultaten mogelijk te maken.

11. BELASTINGEN

FISCALE BASISREGELS EN FISCAAL RISICOBEHEER

Het juist en volledig voldoen aan fiscale verplichtingen is voor Enexis Groep een belangrijk aandachtsgebied. Dit geldt voor zowel de winstbelasting als voor andere belastingen die op Enexis van toepassing zijn.

In 2022 is een nieuw individueel convenant Horizontaal Toezicht getekend. Met de ondertekening van dit convenant spreken Enexis en de Belastingdienst uit, hun onderlinge relatie te baseren op transparantie, begrip en vertrouwen. Uiteraard blijven daarbij de rechten en verplichtingen op basis van wet- en regelgeving zonder enige beperking van toepassing. Het convenant is voor maximaal drie jaar overeengekomen. In 2025 zal opnieuw de beoordeling plaatsvinden of Enexis voldoet aan de voorwaarden voor het 'doorontwikkelde Horizontaal Toezicht'.

Op het gebied van belasting- en premieheffing staat Enexis voor:

- Naleving van wetgeving: Enexis Groep handelt in overeenstemming met de geldende fiscale wet- en regelgeving. Hierbij wordt geen gebruik gemaakt van ongebruikelijke fiscale structuren.
- Transparantie: De manier van werken van Enexis is gericht op het onderhouden van een open, constructieve en respectvolle werkrelatie met alle instanties die betrokken zijn bij belasting- en premieheffing.

Om deze doelen te realiseren wordt gebruik gemaakt van:

- Een heldere toewijzing van fiscale verantwoordelijkheden binnen de organisatiestructuur (fiscale governance);
- Actuele fiscale procesbeschrijvingen;
- Automatisering en technologie voor het tot stand brengen van juiste en volledige aangiftes;
- Het Enexis Internal Control Framework, waarvan de werking tweemaal per jaar wordt beoordeeld via een Control Self-Assessment (CSA), waarin bepaalde geïdentificeerde fiscale risico's en de hierop mitigerende maatregelen zijn vastgelegd;
- Een werkrelatie met de instanties betrokken bij de belasting- en premieheffing die is gebaseerd op vertrouwen, begrip en transparantie; en
- Interne en externe communicatie over fiscaliteit met als doel contact met medewerkers (vertegenwoordigingen) en andere stakeholders te hebben over de impact van belasting- en premieheffing op de organisatie.

Enexis Holding N.V. vormt samen met haar dochterondernemingen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Ook is er, met uitzondering van Mijnwater Warmte Infra B.V., sprake van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting (BTW). Ondernemingen zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschulden van de fiscale eenheid over de periode waarin zij tot die fiscale eenheid behoorden.

WINSTBELASTING

De bedrijfsactiviteiten van Enexis Groep zijn onderworpen aan winstbelasting.

Enexis Holding N.V. is voor de winstbelasting (vennootschapsbelasting) hoofd van de fiscale eenheid. De ultimo 2022 gevoegde vennootschappen zijn: Enexis Netbeheer B.V., Enexis Personeel B.V., Enexis Vastgoed B.V., Enpuls B.V., Enpuls Projecten B.V. en Mijnwater Warmte Infra B.V. De door Enexis Holding N.V. aan de Belastingdienst te betalen vennootschapsbelasting wordt vereffend met groepsvennootschappen op basis van commerciële resultaten, rekening houdende met de fiscaal geldende vrijstellingen en niet-aftrekbare bedragen. Bij wijzigingen in de groepssamenstelling worden latente belastingposities verrekend tussen Enexis Holding N.V. en de betrokken groepsvennootschap(pen).

Fudura B.V. maakte tot aan de verkoop in 2022 onderdeel uit van de fiscale eenheid.

De belasting over het resultaat van de verslagperiode omvat de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelasting en uitgestelde winstbelasting. De winstbelasting wordt opgenomen in de winst-en-verliesrekening, behalve voor zover zij betrekking heeft op posten die rechtstreeks zijn opgenomen in het eigen vermogen.

De winstbelasting bedraagt over 2022 € 61 miljoen (2021: € 80 miljoen).

De winstbelasting kan als volgt worden gespecificeerd:

€ miljoen	2022	2021
Acuut gedeelte winstbelasting boekjaar	63	61
Latent gedeelte winstbelasting boekjaar	-2	8
	61	69
Mutatie latente belastingverplichting naar aanleiding van toekomstige tariefswijzigingen	0	11
	61	80
Acuut gedeelte winstbelasting voorgaande jaren	0	0
Latent gedeelte winstbelasting voorgaande jaren	0	0
Totaal winstbelasting	61	80

In het jaar 2021 verhoogde een eenmalige toevoeging aan de latente belastingverplichting de belastinglast met € 11 miljoen. De toevoeging was het gevolg van de verhoging van het toptarief in de vennootschapsbelasting per 1 januari 2022 met 0,8% naar 25,8%. Deze wijziging in het toekomstige belastingtarief heeft geleid tot een herberekening van de latente belastingverplichting en daarmee tot de eenmalige belastinglast.

De winstbelasting is als volgt berekend:

€ miljoen	2022	2021
Resultaat vóór belastingen	1.361	279
Onder de deelnemingsvrijstelling vrijgesteld verkoopresultaat Fudura B.V.	-1.113	0
Niet-belastbare resultaten en niet-aftrekbare kosten	0	6
Permanente verschillen tussen de berekening van het fiscale en het commerciële resultaat (o.a. energie- en milieu-investeringsaftrek)	-10	-8
Resultaat vóór berekening winstbelasting	238	277
Belasting over lopend boekjaar	61	69
Mutatie latente belastingverplichting naar aanleiding van toekomstige tariefswijzigingen	0	11
Totaal winstbelasting	61	80

De permanente verschillen tussen de berekening van het commerciële en fiscale resultaat worden grotendeels veroorzaakt doordat Enexis gebruik kan maken van de investeringsregelingen energie- en milieu-investeringsaftrek. Investeren in duurzame en milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen levert in 2022, door deze investeringsregelingen, een fiscale aftrekpost op van € 9 miljoen (2021: € 7 miljoen). Ultimo 2022 is er geen sprake van onzekere belastingverplichtingen voortkomende uit voorgaande jaren.

De aansluiting tussen het wettelijke winstbelastingtarief en de gerapporteerde winstbelasting (€ 61 miljoen), uitgedrukt in een percentage van het resultaat vóór belasting (€ 1.361 miljoen), is als volgt:

	2022	2021
Nominaal wettelijk winstbelastingtarief in Nederland	25,8%	25,0%
Effect vrijstelling verkoopresultaat Fudura B.V.	-21,1%	0,0%
Effect van overige niet-belastbare resultaten en niet-afrekbare kosten	0,0%	0,6%
Effect van permanente verschillen tussen de berekening van het fiscale en het commerciële resultaat	-0,2%	-0,7%
Effect van toekomstige tariefswijzigingen in de winstbelasting	0,0%	4,0%
Effect van correcties voorgaande jaren	0,0%	-0,2%
Effectieve belastingdruk¹	4,5%	28,6%

¹ Totaal winstbelasting in procenten van resultaat vóór belastingen.

Het met de verkoop van Fudura B.V. behaalde, en fiscaal vrijgestelde, verkoopresultaat heeft een grote invloed op de effectieve belastingdruk over 2022. De effectieve belastingdruk 2022, waarbij het verkoopresultaat van Fudura B.V. buiten beschouwing wordt gelaten, bedraagt 24,8%. De hogere effectieve belastingdruk in 2021 ten opzichte van het wettelijke tarief werd hoofdzakelijk veroorzaakt door de eenmalige belastinglast die voortvloeide uit het aanpassen van het toptarief in de vennootschapsbelasting van 25,0% naar 25,8% per 1 januari 2022.

12. MATERIËLE VASTE ACTIVA

De waardering van materiële vaste activa vindt plaats tegen verkrijgings- of (interne) vervaardigingsprijs, verminderd met de over deze waarde berekende afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen. Investeringsubsidies worden in mindering gebracht op de aanschafwaarde van het betreffende actief en op basis van de gebruiksduur ten gunste van het resultaat gebracht. Kosten worden uitsluitend geactiveerd als het waarschijnlijk is dat er toekomstige economische voordelen uit voortvloeien en de kosten betrouwbaar vast te stellen zijn. Er zijn geen activa in bestelling in de balans opgenomen. Enexis maakt voor het uitoefenen van haar activiteiten als regionaal netbeheerder gebruik van activa die volledig zijn afgeschreven.

Het verloop van de materiële vaste activa over 2022 is als volgt:

€ miljoen	Bedrijfsgebouwen en -terreinen	Leidingen en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Werken in uitvoering	Totaal 2022
Aanschafwaarde 1 januari 2022	793	13.820	130	545	15.288
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari 2022	381	6.435	52	-	6.868
Boekwaarde 1 januari 2022	412	7.385	78	545	8.420
Herrubricering werken in uitvoering	21	255	9	-285	0
Overige herrubriceringen ¹	0	4	-8	0	-4
Investeringen	14	433	8	412	867
Afschrijvingen	-28	-342	-10	-	-380
Buitengebruikstellingen	0	-14	0	-	-14
Boekwaarde 31 december 2022	419	7.721	77	672	8.889
Cumulatieve afschrijvingen 31 december 2022	409	6.752	57	-	7.218
Aanschafwaarde 31 december 2022	828	14.473	134	672	16.107

¹ De overige herrubriceringen zien voor € 4 miljoen toe op slimme meters die ultimo 2021 als voorraad onder 'Andere vaste bedrijfsmiddelen' verantwoord waren en in 2022 zijn geïnstalleerd (Leidingen en installaties) alsmede een herrubricering van € 4 miljoen software van materiële vaste activa naar immateriële vaste activa.

Het vergelijkende overzicht over 2021 is als volgt:

€ miljoen	Bedrijfsgebouwen en -terreinen	Leidingen en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Werken in uitvoering	Totaal 2021
Aanschafwaarde 1 januari 2021	768	13.430	122	455	14.775
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari 2021	369	6.263	52	-	6.684
Boekwaarde 1 januari 2021	399	7.167	70	455	8.091
Herrubricering werken in uitvoering	14	235	11	-260	0
Investerings	13	465	9	354	841
Afschrijvingen	-14	-309	-10	-	-333
Buitengebruikstellingen	0	-13	0	-	-13
Aangehouden voor verkoop	0	-160	-2	-4	-166
Boekwaarde 31 december 2021¹	412	7.385	78	545	8.420
Cumulatieve afschrijvingen 31 december 2021	381	6.435	52	-	6.868
Aanschafwaarde 31 december 2021	793	13.820	130	545	15.288

¹ Het vergelijkend overzicht over 2021 is aangepast voor een herrubricering met een boekwaarde per ultimo 2021 van € 11 miljoen van 'Andere vaste bedrijfsmiddelen' naar 'Leidingen en installaties'.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN MATERIËLE VASTE ACTIVA

Voor de materiële vaste activa vindt een berekening van de realiseerbare waarde plaats indien gebeurtenissen of veranderingen in omstandigheden hiertoe aanleiding geven ('triggering event' analyse). Op basis van de uitkomsten van deze berekening wordt vastgesteld of er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Jaarlijks en bij tussentijdse publicatie wordt geëvalueerd of dergelijke gebeurtenissen of veranderingen aan de orde zijn. In 2022 is als gevolg hiervan geen sprake geweest van een bijzondere waardevermindering.

Enexis Groep heeft bij deze 'triggering event' analyse onder andere rekening gehouden met de ontwikkelingen als gevolg van de energietransitie. De ontwikkelingen als gevolg van de energietransitie geven geen aanleiding ('trigger') om een berekening van de realiseerbare waarde op te stellen voor de activa van het gasnetwerk, voor een nadere toelichting hieromtrent wordt verwezen naar de paragraaf 'Toekomstvisie van het gasnet' in noot 13. Immateriële vaste activa.

13. IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

De immateriële vaste activa bestaan uit goodwill, verworven of zelf vervaardigde applicatiesoftware en geactiveerde verhuurcontracten. De immateriële vaste activa, voor zover niet betrekking hebbende op goodwill, worden gewaardeerd tegen kostprijs, verminderd met de over deze waarde berekende afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen. Kosten worden uitsluitend geactiveerd wanneer het waarschijnlijk is dat er toekomstige economische voordelen voortvloeien uit het gebruik van een specifiek actief.

Het verloop van de immateriële vaste activa over 2022 is als volgt:

€ miljoen	Goodwill	Software	In uitvoering	Totaal 2022
Aanschafwaarde 1 januari 2022	96	314	44	454
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari 2022	-	227	-	227
Boekwaarde 1 januari 2022	96	87	44	227
Herrubricering werken in uitvoering	-	24	-24	0
Overige herrubriceringen ¹	-	4	0	4
Investerings	0	18	16	34
Afschrijvingen	-	-35	-	-35
Buitengebruikstellingen	-	-8	-	-8
Boekwaarde 31 december 2022	96	90	36	222
Cumulatieve afschrijvingen 31 december 2022	-	242	-	242
Aanschafwaarde 31 december 2022	96	332	36	464

¹ De overige herrubriceringen zien voor € 4 miljoen toe op een herrubricering van software van materiële vaste activa naar immateriële vaste activa.

De als software aangemerkte activa betreffen voornamelijk het netregistratiesysteem, diverse besturingssystemen, aansluitregisters, klanteninformatiesystemen, werkordermanagementsystemen en overige ondersteunende systemen. De geactiveerde software bestaat voor het grootste gedeelte uit aanschaf en externe ontwikkeling van software, waardoor geen wettelijke reserve gevormd is.

Het vergelijkende overzicht over 2021 is als volgt:

€ miljoen	Goodwill	Software	Verhuur contracten	In uitvoering	Totaal 2021
Aanschafwaarde 1 januari 2021	115	326	7	44	492
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari 2021	-	223	3	-	226
Boekwaarde 1 januari 2021	115	103	4	44	266
Herrubricering werken in uitvoering	-	34	0	-34	0
Investerings ¹	0	10	0	35	45
Afschrijvingen	-	-34	0	-	-34
Buitengebruikstellingen	-	-15	0	-	-15
Aangehouden voor verkoop	-19	-11	-4	-1	-35
Boekwaarde 31 december 2021	96	87	0	44	227
Cumulatieve afschrijvingen 31 december 2021	-	227	0	-	227
Aanschafwaarde 31 december 2021	96	314	0	44	454

¹ Het vergelijkend overzicht over 2021 is aangepast op de regel investeringen met een herrubricering van € 12 miljoen van 'Software' naar 'In uitvoering'.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Voor de immateriële vaste activa vindt een berekening van de realiseerbare waarde plaats indien gebeurtenissen of veranderingen in omstandigheden hiertoe aanleiding geven ('triggering event' analyse). Op basis van de uitkomsten van deze berekening wordt vastgesteld of er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Jaarlijks en bij tussentijdse publicatie wordt geëvalueerd of dergelijke gebeurtenissen of veranderingen aan de orde zijn. In 2022 is als gevolg hiervan geen sprake geweest van een bijzondere waardevermindering.

Enexis Groep heeft bij deze 'triggering event' analyse onder andere rekening gehouden met de ontwikkelingen als gevolg van de energietransitie. De ontwikkelingen als gevolg van de energietransitie geven geen aanleiding ('trigger') om een berekening van de realiseerbare waarde op te stellen voor de activa van het gasnetwerk, voor een nadere toelichting hieromtrent wordt verwezen naar de paragraaf 'Toekomstvisie van het gasnet'.

GOODWILL IMPAIRMENT TEST

De goodwill heeft betrekking op de acquisities van Intergas Energie B.V. in 2011, Endinet Groep B.V. in 2016 en N.V. Stedin Netten Weert in 2017 en betreft het verschil tussen de kostprijs van de overname en de reële waarde van de netto-activa op het moment van overname. Ultimo 2022 heeft Enexis Groep een goodwill impairment test uitgevoerd voor de segmenten waarin goodwill is opgenomen.

De goodwill die is voortgekomen uit de acquisities is als volgt toegerekend aan de segmenten:

€ miljoen	Enexis Gereguleerd	Totaal
Intergas Energie B.V.	15	15
Endinet Groep B.V.	78	78
N.V. Stedin Netten Weert	3	3
Totaal	96	96

Uitkomsten

De vastgestelde indirecte opbrengstwaarde van de gereguleerde activa is significant hoger dan de boekwaarde van de corresponderende activa, vermeerderd met de daaraan gealloceerde goodwill. Er is derhalve geen noodzaak tot bijzondere waardeverminderingen van goodwill.

Uitgangspunten

De indirecte opbrengstwaarde van de gereguleerde activa wordt bepaald op basis van de meest recente Lange Termijn Financiële Doorrekening. Deze doorrekening beslaat een prognoseperiode van vijftien jaar. De prognoseperiode betreft een periode van vijftien jaar om een goede aansluiting te maken tussen de benodigde investeringen en daaruit voortvloeiende inkomsten die verband houden met de energietransitie. De belangrijkste uitgangspunten die in de Lange Termijn Financiële Doorrekening zijn opgenomen zijn een inschatting van onder meer de disconteringsvoet op basis van de door ACM gehanteerde WACC-percentages, de gereguleerde tarieven en de ontwikkeling van het aantal aansluitingen en diensten alsmede van de operationele en andere kosten. De gekozen uitgangspunten betreffen inschattingen en zijn in belangrijke mate gebaseerd op de meest actuele informatie met betrekking tot tariefregulering (methodebesluit 2022-2026), het investeringsprogramma (kwaliteits- en capaciteitsdocument en strategisch asset management plan), het uitrolprogramma slimme meters en de efficiencydoelstellingen van Enexis Groep.

In 2023 zal er sprake zijn van een sterke omzetsijging ten opzichte van 2022. Deze stijging wordt vooral veroorzaakt door een inflatiecorrectie van 12%, een stijging van de inkoopkosten TenneT 2023 en de voorschotten op de nog in de tarieven van 2024 en 2025 door te voeren nacalculaties netverliezen (2022 en 2023). Samen met de door de ACM opgelegde korting ter bevordering van een doelmatige bedrijfsvoering, de x-factor, leidt dit in 2023 bij elektriciteit tot een tariefstijging van bijna 28% en bij gas tot een tariefstijging van 20%.

Als gevolg van de in de Methodebesluiten vastgestelde x-factoren, hetgeen een korting is ter bevordering van een doelmatige bedrijfsvoering, zal de omzet in de jaren 2024-2026 jaarlijks afnemen. Daar staat een toename van de omzet tegenover als gevolg van een inflatiecorrectie en een combinatie van de groei van het aantal aansluitingen en de verwachte capaciteitsvraag van klanten.

Enexis Groep heeft veel aandacht voor een efficiënte bedrijfsvoering, waarbij programma's worden geïnitieerd die gericht zijn op het realiseren van een efficiency die minimaal gelijk is aan de stijging van de kosten als gevolg van inflatie. Desondanks zal het operationele kostenniveau naar verwachting toenemen vooral door extra werk als gevolg van de energietransitie.

In de regulering is verder bepaald dat de efficiënte (gemiddelde) kosten worden vergoed in de door ACM vast te stellen tarieven. Ingeschat wordt dat Enexis Netbeheer B.V. gemiddeld zal presteren ten opzichte van de andere netbeheerders op het gebied van investeringen, aangezien de netten van alle netbeheerders in de sector vergelijkbaar zijn.

Ter bepaling van de eindwaarde, wordt gerekend met een groeivoet voor gereuleerde activiteiten van 0%, omdat wordt verondersteld dat de gehele sector op dat moment even efficiënt opereert. De eindwaarde wordt daarom gelijk verondersteld aan de efficiënte boekwaarde (Gestandaardiseerde Activa Waarde) van dat moment. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de regionale netbeheerder haar efficiënte kosten en investeringen inclusief een redelijk rendement vergoed blijft krijgen conform de huidige methode van tariefregulering. Voor een nadere toelichting omtrent de toekomstvisie van Enexis Groep op het gasnet en de gevolgen hiervan voor de waardering van gasactiva wordt verwezen naar paragraaf 'Toekomstvisie van het gasnet' aan het einde van deze noot.

De toetsing op bijzondere waardeverminderingen is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

Variabelen	2022	2021
Segmenten	Enexis Gereuleerd	Enexis Gereuleerd
	Lange termijn Financiële	Lange termijn Financiële
Bron: bedrijfsresultaten toekomstige jaren	Doorrekening	Doorrekening
Kosten vreemd vermogen	2,7%	1,6%
Kosten eigen vermogen	5,4%	4,2%
Disconteringsvoet na belastingen	3,8%	2,1%

Gevoeligheidsanalyse

De vastgestelde indirecte opbrengstwaarde van de gereuleerde activa in het operationele segment Enexis Gereuleerd is significant hoger dan de boekwaarde van de corresponderende activa, vermeerderd met de daaraan gealloceerde goodwill. Ondanks dat de indirecte opbrengstwaarde significant hoger is dan de boekwaarde van de gereuleerde activa en de daaraan gealloceerde goodwill, heeft Enexis Groep een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de belangrijkste uitgangspunten die zijn gebruikt bij de bepaling van de indirecte opbrengstwaarde van de gereuleerde activa, teneinde de schattingsonzekerheid inzichtelijk te maken. Op basis hiervan heeft Enexis Groep geconcludeerd dat een redelijke verandering van de uitgangspunten, zoals weergegeven in de gevoeligheidsanalyse hieronder, niet zal leiden tot een afwaardering van de goodwill. De gevoeligheidsanalyse heeft de volgende uitkomsten:

- Een afname van het verwachte marktaandeel, uitgedrukt in Samengestelde Output, van Enexis Netbeheer B.V. met 0,1% leidt tot een daling van de opbrengstwaarde met € 27 miljoen.
- Een vertraging van de convergentieaanname, het jaar waarin alle regionale netbeheerders even efficiënt opereren, met 1 jaar leidt tot een stijging van de opbrengstwaarde met € 14 miljoen.
- Een toename van de disconteringsvoet na belastingen met 0,1% leidt tot een daling van de opbrengstwaarde met € 146 miljoen.
- Een structurele toename van de verwachte operationele kosten met € 10 miljoen per jaar leidt tot een daling van de opbrengstwaarde met € 15 miljoen, als gevolg van de vertraging van de vergoeding in de toekomstige tarieven.
- Een structurele toename van de verwachte investeringen met € 50 miljoen per jaar leidt tot een daling van de opbrengstwaarde met € 56 miljoen, als gevolg van de vertraging van de kapitaalkostenvergoeding in de tarieven.

Uit bovenstaande gevoeligheidsanalyse blijkt dat een toename van de disconteringsvoet na belastingen met 0,1% leidt tot een daling van de indirecte opbrengstwaarde met € 146 miljoen. De disconteringsvoet is echter gebaseerd op de regulatorische WACC. Het redelijk rendement dat Enexis Groep vergoed krijgt over haar efficiënte investeringen is eveneens afhankelijk van de regulatorische WACC. In bovenstaande gevoeligheidsanalyse wordt slechts rekening gehouden met een aanpassing van de disconteringsvoet en niet met een vergelijkbare toename van het redelijk rendement dat Enexis Groep ontvangt over haar efficiënte investeringen. Een redelijke verandering van de disconteringsvoet, als gevolg van wijzigingen in de regulatorische WACC, zal derhalve niet leiden tot een afwaardering van de goodwill.

TOEKOMSTVISIE VAN HET GASNET

Onderdeel van de Nationale Energieagenda van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat is de visie dat de energievoorziening van Nederland in 2050 CO₂-arm moet zijn. Als tussendoel is gesteld dat de gehele Nederlandse uitstoot in 2030 ten minste 49% daalt ten opzichte van 1990. Het huidige kabinet heeft via het Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' de doelstelling in de Klimaatwet verder aangescherpt naar tenminste 55% CO₂-reductie in 2030. Om dit doel ook zeker te halen, is daarbij tevens afgesproken om in het beleid te richten op een hogere opgave, wat neerkomt op circa 60% in 2030.

In 2019 zijn in het klimaatakkoord diverse maatregelen voorgesteld om deze ambitie te verwezenlijken. De bijdrage van aardgas aan het geheel van de energievoorziening wordt sterk beperkt en waar mogelijk geheel beëindigd. In de gebouwde omgeving is het afschaffen van de aansluitplicht gas voor nieuwbouw één van de eerste concrete maatregelen, vanaf 2020 wordt middels de Regionale Energie Strategieën en Gemeentelijke Transitievisies Warmte ook voor de bestaande bouw de afhankelijkheid van aardgas afgebouwd. Een potentieel risico dat hiermee gepaard zou kunnen gaan, is dat de periode dat er nog behoefte is aan gasnetten die dit aardgas transporteren korter wordt dan de huidige vastgestelde afschrijvingstermijnen.

In de optiek van Enexis Netbeheer B.V. is het echter niet zo dat het gaandeweg uitfasen van aardgas ook leidt tot het op grote schaal buiten gebruik stellen van gasnetten. Ook het klimaatakkoord onderkent dat het vrijwel onmogelijk is om zonder gasvormige energiedrager in de warmtevraag te voorzien. Toepassing van uitsluitend elektriciteit is technisch en economisch niet altijd een reële optie. Een warmtenet kan lang niet overal toegepast worden. Toepassing van duurzame gasvormige energiedragers – zoals waterstof geproduceerd uit duurzame elektriciteit of groen gas – in combinatie met de inzet van hybride warmtepompen is in dergelijke situaties de meest begaanbare route naar verduurzaming. De oorlog in Oekraïne heeft in 2022 deze trend van elektrificatie en hybridisering versneld. Samen met collega netbeheerders in Netbeheer Nederland verband en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat zijn hiervoor routekaarten voor zowel groene waterstof en groen gas opgesteld. Een veilig en betrouwbaar gasnet blijft naar verwachting noodzakelijk – ook in een duurzame(re) energievoorziening.

In het nieuwe Methodebesluit Gas voor de reguleringsperiode 2022-2026, heeft de ACM rekening gehouden met de verwachte toekomstige afname van het aantal gebruikers van het gasnet. De ACM heeft dit onder andere gedaan door voor de bepaling van de WACC over te stappen op het nominale in plaats van reële stelsel, waardoor de inflatievergoeding niet langer naar de toekomst wordt doorgeschoven. Een andere belangrijke wijziging, betreft de overstap op een degressieve afschrijvingsmethode voor gasactiva vanaf 2022. De ACM heeft gekozen voor de degressieve afschrijvingsmethode, aangezien deze methode beter past bij de verwachte toekomstige afname van het aantal gebruikers van het gasnet. Hiermee voorkomt de ACM dat – bij een lineaire afschrijvingsmethode – steeds minder gebruikers de jaarlijkse afschrijvingslasten moeten dragen. De ACM ziet geen aanleiding om de economische en technische levensduur van de gasactiva te herzien. Ondanks deze wijzigingen in het Methodebesluit Gas voor de reguleringsperiode 2022-2026 blijft de regionale netbeheerder haar efficiënte kosten inclusief een redelijk rendement vergoed krijgen.

Doordat het aantal gebruikers van het gasnet afneemt, maar dit naar verwachting niet leidt tot het op grote schaal buiten gebruik stellen van de gasactiva, is Enexis Groep vanaf boekjaar 2022 voor gasactiva eveneens overgestapt op een degressieve afschrijvingsmethode. Het verbruikspatroon van de toekomstige economische voordelen die de activa in zich bergt, wordt namelijk weerspiegeld door het patroon waarin het aantal gebruikers van het gasnet afneemt. Voor meer informatie met betrekking tot deze schattingswijziging wordt verwezen naar paragraaf '2.3. Schattingswijziging' in hoofdstuk '2. Grondslagen voor de financiële verslaggeving'.

Enexis Groep ziet op dit moment geen aanleiding om de afschrijvingstermijnen van de bestaande gasnetten in te korten of tot afwaardering van de bestaande gasnetten over te gaan. Om dit risico verder te beperken is Enexis Netbeheer B.V. wel uiterst terughoudend met het nieuw aanleggen en vervangen van gasnetten wanneer alternatieve warmtevoorzieningen zoals warmtenetten of all-electric oplossingen in beeld zijn. Enexis Netbeheer B.V. is verder intensief betrokken bij de gesprekken met betrekking tot de Regionale Energiestrategieën, Transitie Visie Warmtes en proeftuinen aardgasvrije wijken. Daar vindt vaak intensief overleg plaats met betrokken partijen zoals provincies, gemeenten, projectontwikkelaars en woningcorporaties. Analyses van zowel het Planbureau voor de Leefomgeving als Enexis Groep in het kader van de Transitievisies Warmte laten tevens zien dat een hybride oplossing een van de mogelijkheden is, waardoor er behoefte blijft aan een infrastructuur voor gasvormige energiedragers.

Enexis Groep heeft bovenstaande veronderstellingen en uitgangspunten met veel zorgvuldigheid opgesteld. De veronderstellingen en uitgangspunten over de toekomst van het gasnet zijn op dit moment echter nog met veel onzekerheden omgeven. De veronderstellingen en uitgangspunten worden in beginsel periodiek herijkt, tenzij onverwachte significante gebeurtenissen onmiddellijke aanpassing vereisen.

14. GEBRUIKSRECHT ACTIVA

Enexis Groep heeft activa met een gebruiksrecht en leaseverplichtingen opgenomen voor die leaseovereenkomsten die classificeren als lease onder IFRS 16, met uitzondering van korte termijn- en leaseovereenkomsten voor activa met een lage waarde, en de overeenkomsten die uit de beoordeling niet onder de definitie van een lease vallen onder IFRS 16.

Het gebruiksrecht voor activa heeft betrekking op afgesloten leasecontracten van bedrijfs- en personenauto's en huisvesting waarbij het gebruiksrecht wordt afgeschreven in overeenstemming met de totale verwachte contractduur.

Het verloop van de gebruiksrechten van activa over 2022 is als volgt:

€ miljoen	Huisvesting	Leaseauto's	Totaal 2022
Gebruiksrecht op 1 januari 2022	65	137	202
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari 2022	24	72	96
Boekwaarde 1 januari 2022	41	65	106
Investeringen	4	17	21
Desinvesteringen	-3	0	-3
Afschrijvingen	-8	-24	-32
Boekwaarde 31 december 2022	34	58	92
Cumulatieve afschrijvingen 31 december 2022	32	96	128
Aanschafwaarde op 31 december 2022	66	154	220

Het verloop van de gebruiksrechten van activa over 2021 was als volgt:

€ miljoen	Huisvesting	Leaseauto's	Totaal 2021
Gebruiksrecht op 1 januari 2021	57	121	178
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari 2021	16	46	62
Boekwaarde 1 januari 2021	41	75	116
Investeringen	8	19	27
Desinvesteringen	0	0	0
Afschrijvingen	-8	-26	-34
Aangehouden voor verkoop	0	-3	-3
Boekwaarde 31 december 2021	41	65	106
Cumulatieve afschrijvingen 31 december 2021	24	72	96
Aanschafwaarde op 31 december 2021	65	137	202

Voor de aan de gebruiksrechten van activa te relateren leaseverplichtingen wordt verwezen naar noot 22. Rentedragende verplichtingen (langlopend) en noot 28. Rentedragende verplichtingen (kortlopend) .

LEASEKOSTEN

De uit het gebruiksrecht van activa voortvloeiende kosten worden als volgt gespecificeerd:

€ miljoen	Huisvesting	Leaseauto's	Totaal 2022
Afschrijvingen	8	24	32
Financiële lasten	0	0	0
Totaal	8	24	32

15. OVERIGE FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De overige financiële vaste activa zijn als volgt samengesteld:

€ miljoen	2022	2021
Leningen en vorderingen	11	12
Totaal	11	12

Het verloop van de financiële vaste activa over 2022 is als volgt:

€ miljoen	Aan personeel verstrekte leningen	Overige leningen	Deposito's	Totaal 2022
Stand per 1 januari 2022	1	19	100	120
Nieuwe leningen	1	6	650	657
Aflossingen	-1	-8	-100	-109
Stand per 31 december 2022	1	17	650	668
Af: kortlopend deel	0	7	650	657
Totaal langlopend deel	1	10	0	11

De overige financiële vaste activa betreffen verstrekte leningen aan EDSN B.V. en aan personeel verstrekte leningen in het kader van financieringsregelingen. De gemiddelde gewogen effectieve rentevoet bedraagt 1,6% (2021: 1,4%).

De rentevoet die in rekening wordt gebracht voor de onder overige financiële vaste activa opgenomen leningen wijkt af van de markrentre ultimo 2022. Vanwege de beperkte omvang heeft de afwijking van de rente geen significant effect op de reële waarde.

De overeengekomen rente op de vermelde leningen aan EDSN B.V. is ten tijde van afsluiten volgens het 'arm's length-principe' bepaald, hetgeen per deelneming resulteert in een marktconforme kredietopslag bovenop de reguliere markrentre.

In 2022 hebben trekkingen plaatsgevonden onder de rekening-courantfaciliteit met EDSN van in totaal € 6 miljoen en aflossingen van in totaal € 8 miljoen.

Per 31 december 2022 is € 7 miljoen van de in totaal € 17 miljoen aan uitstaande leningen aan EDSN als kortlopend gepresenteerd onder de overige financiële activa.

Daarnaast is per 31 december 2022 € 650 miljoen aan overtollige liquiditeiten op kortlopende deposito's geplaatst.

16. VOORRADEN

De voorraden worden gewaardeerd tegen de kostprijs of lagere verwachte opbrengstwaarde (in het kader van de normale bedrijfsvoering de geschatte verkoopprijs minus verkoopkosten). De kostprijs is berekend op basis van het systeem van gewogen gemiddelde kostprijzen.

De kostprijs omvat de uitgaven en direct toerekenbare kosten bij verwerving van de voorraden en het naar de bestaande locatie en in bestaande toestand brengen daarvan.

€ miljoen	2022	2021
Materialen	76	45
Voorziening incurantheid	-2	-4
Totaal	74	41

De materialen hebben betrekking op artikelen die in voorraad worden aangehouden voor de investerings-, onderhouds-, storings- en werken voor derden-activiteiten. Gedurende 2022 is de voorraad aan materialen uitgebreid om de leverbetrouwbaarheid van de interne materiaalketen te verhogen.

17. VORDERINGEN

€ miljoen	2022	2021
Handelsdebiteuren	53	40
Nog te ontvangen bedragen	139	122
Overige vorderingen	11	12
Voorziening voor verwacht kredietverlies	-17	-16
Totaal	186	158

De nog te ontvangen bedragen betreffen met name de maandelijkse bijraming van transportvergoedingen aan grootverbruikers en kleinverbruikers.

De ouderdom van de handelsdebiteuren zonder aftrek van de voorziening dubieuze debiteuren is per 31 december 2022 als volgt:

€ miljoen	2022							
	Handelsdebiteuren			Nog te ontvangen bedragen			Overige vorderingen	Totaal
	Verwacht kredietverlies	Bruto	Voorziening	Verwacht kredietverlies	Bruto	Voorziening	Bruto	Netto
Nog niet vervallen	1%	15	0	0,1%	139	0	11	165
0-30 dagen vervallen	2%	12	0	0,0%	0	0	0	12
31-60 dagen vervallen	11%	2	0	0,0%	0	0	0	2
61-90 dagen vervallen	27%	2	-1	0,0%	0	0	0	1
91-365 dagen vervallen	52%	4	-2	0,0%	0	0	0	2
> 365 dagen vervallen	78%	18	-14	0,0%	0	0	0	4
Totaal		53	-17		139	0	11	186

De ouderdom van de handelsdebiteuren zonder aftrek van de voorziening dubieuze debiteuren was per 31 december 2021 als volgt:

€ miljoen	2021							
	Handelsdebiteuren			Nog te ontvangen bedragen			Overige vorderingen	Totaal
	Verwacht kredietverlies	Bruto	Voorziening	Verwacht kredietverlies	Bruto	Voorziening	Bruto	Netto
Nog niet vervallen	13%	9	-1	0,2%	122	0	12	142
0-30 dagen vervallen	13%	10	-1	0,0%	0	0	0	9
31-60 dagen vervallen	56%	2	-1	0,0%	0	0	0	1
61-90 dagen vervallen	80%	2	-1	0,0%	0	0	0	1
91-365 dagen vervallen	32%	5	-2	0,0%	0	0	0	3
> 365 dagen vervallen	82%	12	-10	0,0%	0	0	0	2
Totaal		40	-16		122	0	12	158

18. OVERIGE FINANCIËLE ACTIVA (KORTLOPEND)

€ miljoen	2022	2021
Kortlopende deposito's	650	100
Verstreckte leningen met looptijd < 1 jaar	7	8
Totaal	657	108

Het deel van de aan EDSN B.V. verstrekte leningen dat in 2023 zal worden afgelost, bedraagt € 7 miljoen en is verantwoord als kortlopend deel van de overige financiële activa.

Per 31 december 2022 is € 650 miljoen aan overtollige liquiditeiten op kortlopende deposito's geplaatst.

19. LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Onder de liquide middelen worden louter de direct opeisbare liquide middelen opgenomen. Niet direct opeisbare liquide middelen worden, afhankelijk van de geldende looptijden en condities, opgenomen onder de overige financiële activa (kortlopend).

€ miljoen	2022	2021
Bank- en kassaldi	38	2
Geldmarktfondsen	179	105
Totaal	217	107

Voor een uitsplitsing van de kasstromen wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht en de toelichting hierop zoals opgenomen in noot 30. Toelichting op kasstroomoverzicht.

Enexis Holding N.V., Enexis Netbeheer B.V., Enexis Vastgoed B.V., Enexis Personeel B.V. en Enpuls B.V. hebben alle bankrekeningen in een cashpool ondergebracht bij de Rabobank. Hierbij zijn de tegoeden van Enexis Holding N.V., Enexis Vastgoed B.V., Enexis Personeel B.V. en Enpuls B.V. in de cashpool bij de Rabobank verpand ten behoeve van het krediet van Enexis Netbeheer B.V. en ten behoeve van schulden jegens elkaar.

De liquide middelen van de groepsmaatschappijen die onderdeel uitmaken van de cashpool, worden netto gerapporteerd omdat 'zero balancing' wordt toegepast. Hierbij worden automatisch de saldi van de vennootschappen op de hoofdrekening geconcentreerd of worden negatieve saldi vanaf deze hoofdrekening aangezuiverd. De liquide middelen van de groepsmaatschappijen die geen onderdeel uitmaken van de cashpool (Enpuls Projecten B.V. en Mijnwater Warmte Infra B.V.), worden niet netto gepresenteerd. Ultimo 2022 is voor deze groepsmaatschappijen sprake van positieve saldi op de bankrekeningen. De bank- en kassaldi bedragen ultimo 2022 € 38 miljoen.

Op 31 december 2022 is € 179 miljoen aan overtollige liquiditeiten in geldmarktfondsen geplaatst. De in geldmarktfondsen geplaatste overtollige liquiditeiten zijn voor Enexis Holding N.V. direct opeisbaar en kwalificeren derhalve als liquide middelen.

20. ACTIVA AANGEHOUDEN VOOR VERKOOP

Op 3 mei 2022 is de verkoopovereenkomst getekend voor de verkoop van alle aandelen in Fudura B.V. aan Lion Bidco B.V., een consortium bestaande uit DIF Capital Partners en PGGM. Op 3 augustus 2022 is aan de opschortende voorwaarde van de verkoopovereenkomst voldaan en is de transactie daarmee onvoorwaardelijk geworden. Op 24 augustus 2022 zijn de aandelen overgegaan op de koper en is de koopsom ontvangen.

Met ingang van 30 september 2021 voldeed Fudura B.V. aan de criteria van IFRS 5 om als 'aangehouden voor verkoop' te worden geclassificeerd. Ultimo 2021 waren de activa en verplichtingen van Fudura B.V. verantwoord als aangehouden voor verkoop en derhalve als vlottende activa en verplichtingen gepresenteerd in de balans.

De activa en verplichtingen aangehouden voor verkoop zijn verkocht voor € 1.326 miljoen. Het resultaat uit deze transactie bedraagt € 1.113 miljoen en is verantwoord onder 'Resultaat deelnemingen'. De ingaande kasstroom van € 1.326 miljoen is verantwoord onder investeringsactiviteiten. Fudura B.V. was onderdeel van het segment Enexis Overig.

De boekwaarde van de activa en verplichtingen van Fudura B.V. per 31 december 2022 bedroeg:

€ miljoen	2022	2021
Activa aangehouden voor verkoop		
Materiële vaste activa	0	166
Immateriële vaste activa	0	35
Gebruiksrecht activa	0	3
Voorraden	0	2
Vorderingen	0	9
Latente belastingvordering	0	1
Totaal	0	216
Verplichtingen direct gerelateerd aan activa aangehouden voor verkoop		
Handelsschulden en overige te betalen posten	0	15
Voorzieningen	0	1
Rentedragende verplichtingen	0	3
Totaal	0	19

21. EIGEN VERMOGEN

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bedraagt driehonderd miljoen euro (€ 300.000.000) en is verdeeld in driehonderd miljoen (300.000.000) gewone aandelen van een euro (€ 1,00). Hiervan zijn 149.682.196 aandelen met een totale nominale waarde van € 149.682.196 geplaatst en volgestort.

De agioreserve betreft fiscaal erkend agio.

De voorgestelde dividenduitkering is voor 2022 gebaseerd op 50% van de winst uit gewone bedrijfsvoering na belastingen (exclusief verkoopresultaat Fudura B.V. van € 1.113 miljoen). De voorgestelde dividenduitkering over het verkoopresultaat van Fudura B.V. bedraagt € 100 miljoen. De voorgestelde dividenduitkering wordt als exact bedrag naar rato van het aantal aandelen uitgekeerd aan de aandeelhouders. De voor 2022 voorgestelde dividenduitkering bedraagt € 1,29 per aandeel (2021: € 0,66 per aandeel). De voorgestelde dividenduitkering bedraagt € 193 miljoen; dientengevolge bedraagt de reservering ten gunste van de algemene reserve € 1.107 miljoen. Het voorstel voor winstbestemming is niet in de balans per 31 december 2022 verwerkt.

Het via de winst-en-verliesrekening gevormde resultaat van het boekjaar 2022 vóór belastingen betreft louter gerealiseerde resultaten. Einde 2022 bedroeg het eigen vermogen € 5.441 miljoen (2021: € 4.241 miljoen). Ultimo 2022 bedroeg het totaal eigen vermogen per aandeel € 36,35 (2021: € 28,33).

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar het geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen op pagina 102.

22. RENTEDRAGENDE VERPLICHTINGEN (LANGLOPEND)

€ miljoen	2022	2021
Beursgenoteerde obligatieleningen	1.984	2.481
Converteerbare hybride aandeelhouderslening	500	500
Onderhandse groene lening	0	2
Leaseverplichtingen	63	75
Totaal	2.547	3.058

Onder de langlopende rentedragende verplichtingen worden leningen opgenomen die nog langer dan een jaar aan Enexis ter beschikking staan. De bedragen voor aflossing die binnen een jaar vervallen, worden opgenomen onder de rentedragende verplichtingen (kortlopend).

Voor een nadere toelichting omtrent de rentedragende verplichtingen (langlopend) wordt verwezen naar noot 31. Financieringsbeleid en risico's financiële instrumenten.

De beursgenoteerde obligatieleningen met een looptijd > 1 jaar bedragen tezamen € 2.000 miljoen nominaal; onder aftrek van de aan deze leningen te amortiseren kosten, resteert een waarde van € 1.984 miljoen.

De boekwaarde van de converteerbare hybride aandeelhouderslening bedraagt per ultimo 2022 € 500 miljoen. De converteerbare hybride aandeelhouderslening is uitgegeven in 2020 in twee tranches. Tranche A is uitgegeven op 29 juli 2020 met een nominale waarde van € 422 miljoen en een rente van 2,15%. Tranche B is uitgegeven op 30 november 2020 met een nominale waarde van € 78 miljoen en een rente van 1,40%. Beide tranches hebben een maximale looptijd tot 30 november 2080. Voor beide tranches geldt een renteherijking op 30 november 2030 en daarna iedere 10 jaar. Vroegtijdige aflossing is bij iedere renteherijking óf onder overeengekomen voorwaarden mogelijk.

Enexis Holding N.V. verkrijgt het recht om de lening in aandelen om te zetten als één van de credit ratings onder Enexis' beleidsniveau (A/A2) daalt of onder "creditwatch" voor een downgrade komt te staan. Enexis Holding N.V. kan in overige gevallen, bij instemming door ten minste twee derde van de aandeelhouders, eveneens het recht verkrijgen om de lening in aandelen om te zetten. Indien Enexis Holding N.V. ervoor kiest om de lening om te zetten in aandelen (conversie) dan wordt de nominale waarde van de lening (inclusief nog te betalen rente tot dat moment) omgezet in een gelijke marktwaarde van de aandelen waarbij de marktwaarde van de aandelen door een onafhankelijke derde partij zal worden bepaald. Het conversierecht is een recht maar niet een verplichting van Enexis Holding N.V.

De converteerbare hybride aandeelhouderslening betreft een hybride financieel instrument waarbij diverse derivaten in het basiscontract besloten liggen (embedded derivaten). De embedded derivaten betreffen onder andere het voorwaardelijke recht voor Enexis om de lening te converteren naar aandelen alsmede het voorwaardelijke recht voor Enexis om de lening vervroegd af te lossen. Enexis concludeert op basis van een beoordeling van deze embedded derivaten, dat de embedded derivaten niet afgescheiden dienen te worden van het basiscontract en dat de volledige converteerbare hybride aandeelhouderslening verantwoord dient te worden als een langlopende rentedragende verplichting met waardering tegen geamortiseerde kostprijs. De inschatting van Enexis is dat op 30 november 2030 gebruik gemaakt zal worden van de mogelijkheid om de converteerbare hybride aandeelhouderslening vervroegd af te lossen. Om deze reden is bij de bepaling van de geamortiseerde kostprijs rekening gehouden met een looptijd tot 30 november 2030.

Ultimo 2022 bedraagt de leaseverplichting € 92 miljoen. Hiervan is € 29 miljoen als kortlopend deel geclassificeerd. De leaseverplichtingen zijn opgenomen op basis van de contante waarde van de resterende leasebetalingen, verdisconteerd aan de hand van de marginale rentevoet. De gewogen gemiddelde marginale rentevoet voor de leaseverplichtingen per ultimo 2022 bedraagt 0,39%. Over 2022 bedroegen de financiële lasten als gevolg van leases € 0,5 miljoen. De gemiddelde resterende looptijd van de uit gebruiksrecht van activa voortvloeiende verplichting bedraagt ultimo 2022 2,6 jaren. De looptijd van de leaseverplichtingen kan als volgt worden uitgesplitst:

€ miljoen	Huisvesting	Leaseauto's	Totaal 2022
< 1 jaar	8	21	29
> 1 jaar	26	37	63
Totaal	34	58	92

Het verloop van de leaseverplichting over 2022 is opgenomen in onderstaande tabel:

€ miljoen	Huisvesting	Leaseauto's	Totaal 2022
Leaseverplichting op 1 januari 2022	41	65	106
Investerings	4	17	21
Desinvesterings	-2	0	-2
Betalings	-9	-24	-33
Rente	0	0	0
Leaseverplichting 31 december 2022	34	58	92

Het vergelijkende overzicht over 2021 is als volgt:

€ miljoen	Huisvesting	Leaseauto's	Totaal 2021
Leaseverplichting op 1 januari 2021	41	75	116
Investerings	8	19	27
Betalings	-8	-26	-34
Rente	0	0	0
Aangehouden voor verkoop	0	-3	-3
Leaseverplichting 31 december 2021	41	65	106

23. VOORZIENINGEN

Voorzieningen worden opgenomen voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen van een onzekere omvang of met een onzeker tijdstip als gevolg van gebeurtenissen in het verleden. Indien het effect daarvan materieel is, worden de voorzieningen bepaald door de verwachte toekomstige kasstromen contant te maken met behulp van een actuele disconteringsvoet, waarbij rekening is gehouden met de specifieke risico's die inherent zijn aan de verplichting. De berekening van de contante waarde vindt voor de personeelsgerelateerde voorzieningen plaats volgens de 'project unit credit'-methode. Actuariële resultaten worden hierbij direct in het resultaat verwerkt.

De verwachte uitgaven binnen een jaar na balansdatum worden als afzonderlijke post opgenomen onder de kortlopende verplichtingen.

De voorzieningen zijn ultimo 2022 als volgt te specificeren:

€ miljoen	Diensttijdgebonden uitkeringen	Voorziening overige personeelsgerelateerde kosten	Overige voorzieningen	Totaal 2022
Aanspraken begin boekjaar	16	4	16	36
Dotaties	2	0	4	6
Onttrekkingen	-2	0	-2	-4
Vrijval	-4	0	-9	-13
Totaal	12	4	9	25
Af: kortlopend deel	1	0	3	4
Totaal langlopend deel	11	4	6	21

Het kortlopend deel van de voorzieningen bedraagt € 4 miljoen (2021: € 5 miljoen) en is afzonderlijk opgenomen onder de kortlopende verplichtingen.

Het vergelijkend overzicht voor 2021:

€ miljoen	Diensttijdgebonden uitkeringen	Voorziening overige personeelsgerelateerde kosten	Overige voorzieningen	2021
Aanspraken begin boekjaar	18	5	26	49
Dotaties	2	1	5	8
Onttrekkingen	-2	0	-1	-3
Vrijval	-2	-1	-14	-17
Aangehouden voor verkoop	0	-1	0	-1
Totaal	16	4	16	36
Af: kortlopend deel	1	0	4	5
Totaal langlopend deel	15	4	12	31

DIENSTTIJDGEBONDEN UITKERINGEN

Enexis kent als gevolg van cao-bepalingen diensttijdgebonden uitkeringen toe aan personeelsleden. Vanaf het moment van indiensttreding wordt voor deze diensttijdgebonden uitkeringen een voorziening gevormd op basis van het aantal verstreken dienstjaren, verwachte prijs- en salarisstijgingen, de kans op sterfte, invaliditeit en ontslag.

De belangrijkste veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de berekening van de voorziening voor diensttijdgebonden uitkeringen zijn als volgt:

	2022	2021
Disconteringspercentages	0%-3,13%	-0,42%-1,08%
Geschatte toekomstige jaarlijkse salarisstijgingen cao	1,5%	1,5%
Bedrijfsspecifieke jaarlijkse periodieke indexering	1,0%	1,0%
Inschatting toekomstige jaarlijkse vertrekkans	4,0%	4,0%
Opslag sociale lasten	8,2%	8,2%

VOORZIENING OVERIGE PERSONEELSGERELATEERDE KOSTEN

De voorziening heeft betrekking op verschillende personeelsgerelateerde kosten, waaronder kosten voor uitkeringen na uitdiensttreding en ontslag, ziektekosten voor oud-medewerkers, retentie en reorganisatie.

De reorganisatievoorzieningen zijn op individueel niveau berekend op basis van het brutosalaris, de duur van het dienstverband, de verwachting van de duur van het boventallig zijn en een opslag voor werkgeverslasten van 35%. Voor een deel van de voorzieningen is een inschatting gemaakt van het toekomstige verloop van de boventallige medewerkers.

OVERIGE VOORZIENINGEN

De post overige voorzieningen bestaat ultimo 2022 hoofdzakelijk uit voorzieningen voor claims en geschillen. Teneinde de juridische positie van Enexis niet te schaden, wordt geen nadere toelichting omtrent de voorzieningen voor claims en geschillen opgenomen.

24. VOORUITONTVANGEN BIJDAGEN IN AANLEG VAN NETTEN EN AANSLUITINGEN

Vooruitontvangen bijdragen van klanten voor het maken van een aansluiting en de aanleg van het net ziet Enexis niet als separate prestatieverplichting. Dit betekent dat een voor de aansluiting ontvangen aansluitbijdrage als vooruitontvangst voor een nog te leveren prestatie beschouwd kan worden. Vanwege het causale verband van de ontvangen aansluitbijdragen met de voor de realisatie van de aansluiting gemaakte investeringsuitgaven kiest Enexis voor een timing van de omzetverantwoording van de ontvangen bijdragen op basis van de levensduur van de aansluiting.

De vooruitontvangen bijdragen bij investeringen in aanleg van netten en aansluitingen zijn als volgt te specificeren:

€ miljoen	2022	2021
Stand per 1 januari	1.066	972
Ontvangen in het jaar	123	120
Geamortiseerd	-31	-26
Totaal	1.158	1.066
Af: kortlopend deel in volgend boekjaar te amortiseren	33	27
Totaal langlopend deel 31 december	1.125	1.039

Het kortlopende deel van de vooruitontvangen bijdragen bedraagt € 33 miljoen (2021: € 27 miljoen) en is afzonderlijk opgenomen onder de kortlopende verplichtingen.

25. LATENTE BELASTINGEN

Latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden gevormd voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen in deze jaarrekening en de waarde in de aangifte vennootschapsbelasting. Latente belastingposities worden verantwoord tegen nominale waarde. De berekening hiervan is gebaseerd op de belastingtarieven die naar verwachting van toepassing zullen zijn bij de realisatie van de tijdelijke verschillen. Het gaat hierbij om de belastingtarieven die op balansdatum zijn vastgesteld, dan wel waartoe materieel al op balansdatum is besloten.

Een latente belastingvordering wordt in de balans opgenomen, indien en voor zover het waarschijnlijk is, dat voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn. Saldering van latente belastingvorderingen en -verplichtingen vindt uitsluitend plaats, indien sprake is van een formeel recht tot saldering en het voornemen bestaat tot gelijktijdige verrekening van latente belastingposities. De latente belastingverplichting heeft hoofdzakelijk een langlopend karakter.

De latente belastingverplichting is hoofdzakelijk gevormd vanwege de fiscaal lagere waardering van materiële vaste activa. Waarderingsverschillen zijn ontstaan bij de aanvang van de fiscale belastingplicht (1998), een commerciële herwaardering (2009) en de fiscale stimuleringsregeling willekeurige afschrijvingen in 2009, 2010, 2011 en de tweede helft van 2013. In aanvulling hierop zijn er latente belastingposities gevormd voor de impact van IFRS 16 (leases).

De afname van de latente belastingverplichting van € 3 miljoen ten opzichte van 2021 wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in deze jaarrekening met ingang van 2022 degressief wordt afgeschreven over gasactiva, terwijl fiscaal de lineaire afschrijvingsmethode in 2022 gehandhaafd is. Enexis zal in afstemming met de Belastingdienst besluiten of vanaf 2023 ook fiscaal overgegaan zal worden op een degressieve afschrijvingsmethode voor gasactiva.

De latente belastingverplichting is als volgt opgebouwd:

€ miljoen	2022	2021
Latente belastingverplichting materiële vaste activa	352	355
Latente belastingverplichting gebruiksrecht activa	24	27
Latente belastingvordering leaseverplichtingen	-24	-27
Totaal	352	355

26. OVERIGE LANGLOPENDE VERPLICHTINGEN

€ miljoen	2022	2021
Vergoedingen aan personeel	1	1
Totaal	1	1

Deze verplichtingen hebben betrekking op verlofrechten van personeel.

27. HANDESSCHULDEN EN OVERIGE TE BETALEN POSTEN

€ miljoen	2022	2021
Leveranciers	109	94
Belastingen en premies sociale verzekeringen	36	74
Vergoedingen aan personeel	40	37
Overig	97	81
Totaal	282	286

28. RENTEDRAGENDE VERPLICHTINGEN (KORTLOPEND)

€ miljoen	2022	2021
Beursgenoteerde obligatieleningen	500	300
Onderhandse groene lening	2	0
Leaseverplichtingen	29	31
Totaal	531	331

Onder de kortlopende rentedragende verplichtingen worden leningen opgenomen die nog korter dan een jaar aan Enexis ter beschikking staan.

De obligatielening ten bedrage van € 500 miljoen en een couponrente van 1,5% zal in oktober 2023 worden afgelost en is daarom verantwoord onder de kortlopende rentedragende verplichtingen.

Het kortlopend deel van de rentedragende leaseverplichtingen ziet toe op de leasecontracten die in 2023 betaald zullen worden.

29. WINSTBELASTING

De post winstbelasting bestaat uit de verschuldigde winstbelasting verminderd met de op voorlopige aanslagen betaalde bedragen. Per ultimo 2022 is sprake van nog te betalen winstbelasting van € 11 miljoen. Dit bedrag heeft betrekking op het boekjaar 2022.

De aangiften vennootschapsbelasting tot en met het boekjaar 2021 zijn ingediend. De definitieve aanslagen over de jaren 2020 en 2021 zijn nog niet ontvangen. Ultimo 2022 zijn er geen onzekere belastingverplichtingen.

€ miljoen	2022	2021
Nog te betalen winstbelasting	11	2
Totaal	11	2

30. TOELICHTING OP KASTROOMOVERZICHT

Ten behoeve van het geconsolideerd kasstroomoverzicht wordt onder de post netto liquide middelen het volgende opgenomen:

€ miljoen	2022	2021
Bank- en kassaldi	38	2
Geldmarktfondsen	179	105
Totaal	217	107

De belangrijkste posten in het kasstroomoverzicht worden hieronder nader gespecificeerd.

De mutatie van het netto werkkapitaal is als volgt:

€ miljoen	2022	2021
Belastingen ten laste van het resultaat (acuut)	63	60
Betaalde/ontvangen belastingen	-55	-65
Rentebaten en -lasten in het resultaat	28	43
Betaalde en ontvangen rente	-40	-39
Werkkapitaal exclusief belastingen en rente	-58	-6
Totaal	-62	-7

Specificatie netto werkkapitaal:

€ miljoen	2022	2021	Mutatie
Vorraden	74	43	-31
Vorderingen	186	167	-19
Subtotaal	260	210	-50
Handelsschulden en overige te betalen posten	-282	-301	-19
Winstbelasting	-11	-2	9
Voorzeningen (kortlopend)	-4	-6	-2
Subtotaal	-297	-309	-12
Totaal¹	-37	-99	-62

¹ De specificatie van het netto werkkapitaal is inclusief de mutaties in de jaarrekeningposten die per ultimo 2021 zijn verantwoord als 'activa aangehouden voor verkoop' (noot 20).

De mutaties in de netto-rentedragende schulden in 2022 zijn als volgt:

€ miljoen	Overige activa		Verplichtingen uit financieringsactiviteiten		Totaal 2022
	Netto liquide middelen	Deposito's	Rentedragende verplichtingen langlopend	Rentedragende verplichtingen kortlopend	
Stand per 1 januari	107	100	-3.058	-331	-3.182
Kasstromen ¹	110	550	0	334	994
Herrubricering van langlopend naar kortlopend	0	0	531	-531	0
Overige niet-kasstroombetreffende mutaties	0	0	-20	-3	-23
Stand per 31 december	217	650	-2.547	-531	-2.211

¹ De totale inkomende kasstroom van opgenomen leningen in 2022 bedraagt € 2.835 miljoen en de totale uitgaande kasstroom van in 2022 afgeloste leningen bedraagt € 3.169 miljoen.

De mutaties in de netto-rentedragende schulden in 2021 bedroegen:

€ miljoen	Overige activa		Verplichtingen uit financieringsactiviteiten		Totaal 2021
	Netto liquide middelen	Deposito's	Rentedragende verplichtingen langlopend	Rentedragende verplichtingen kortlopend	
Stand per 1 januari	47	0	-2.872	-104	-2.929
Kasstromen ¹	60	100	-491	104	-227
Herrubricering van langlopend naar kortlopend	0	0	331	-331	0
Overige niet-kasstroombetreffende mutaties	0	0	-26	0	-26
Stand per 31 december	107	100	-3.058	-331	-3.182

¹ De totale inkomende kasstroom van opgenomen leningen in 2021 bedraagt € 866 miljoen en de totale uitgaande kasstroom van in 2021 afgeloste leningen bedraagt € 479 miljoen.

De verkoopopbrengst verkregen uit de verkoop van Fudura B.V. bestaat uit een geldbedrag van € 1.326 miljoen. De ingaande kasstroom is onder de investeringsactiviteiten verantwoord, gesaldeerd met de gemaakte verkoopkosten. De geldmiddelen waarover de beslissende zeggenschap is verloren bedragen € 3 miljoen. De boekwaarde van de activa en verplichtingen van Fudura B.V. op overnamedatum bedroeg:

€ miljoen

Activa aangehouden voor verkoop	
Materiële vaste activa	178
Immateriële vaste activa	37
Gebruiksrecht activa	4
Voorraden	2
Vorderingen	16
Liquide middelen	3
Totaal activa	240
Verplichtingen direct gerelateerd aan activa aangehouden voor verkoop	
Handelsschulden en overige te betalen posten	29
Voorzieningen	1
Rentedragende verplichtingen	3
Latente belastingverplichting	1
Totaal passiva	34

31. FINANCIERINGSBELEID EN RISICO'S FINANCIËLE INSTRUMENTEN

ALGEMEEN

Het financieringsbeleid van Enexis Groep is erop gericht om de zelfstandige financiering zeker te stellen door tijdig, blijvend en voldoende toegang te realiseren tot kapitaal- en geldmarkten en tegelijk de financieringsstructuur, financieringskosten en -risico's te optimaliseren. De uitvoering van het financieringsbeleid is vastgelegd in een Treasury Statuut, met daarin opgenomen doelstellingen, taakomschrijving en mandaat van de afdeling Treasury, rapportering, risicobeheer en organisatorische en administratieve kaders ten behoeve van de financiering.

De financiering van Enexis Groep vindt plaats door het aantrekken van externe financiering door Enexis Holding N.V., welke financiering intercompany wordt doorgeleend aan de groepsmaatschappijen. In het kader van haar bedrijfsvoering is Enexis Holding N.V. blootgesteld aan een aantal risico's, zoals onder meer: marktrisico, kredietrisico, solvabiliteits-/liquiditeitsrisico en procesrisico. Het beleid is er mede op gericht om de impact van de vermelde risico's op de financiële resultaten en het vermogen te minimaliseren. Hiervoor kan Enexis Holding N.V. financiële instrumenten/derivaten inzetten.

MARKTRISICO

Marktrisico is het risico dat gelopen wordt met betrekking tot waardeveranderingen in kasstromen en financiële instrumenten als gevolg van gewijzigde markttrente, valutakoersen en marktprijzen. Enexis Holding N.V. en haar groepsmaatschappijen houden geen financiële instrumenten voor handelsdoeleinden aan.

Marktrisico bestaat uit renterisico, valutarisico en grondstofprijzirisico:

Renterisico

Het renterisico bestaat enerzijds uit het risico dat de rentecomponent in de regulatorische vergoeding in de toekomst lager uitvalt. Dit heeft een drukkend effect op de inkomsten van Enexis. Tevens kan de rentevergoeding lager zijn dan de uit hoofde van bestaande leningsovereenkomsten vastgelegde rente en anderzijds uit het risico dat de te betalen rente met betrekking tot toekomstige financieringen hoger uitvalt dan de huidige markttrente. Daarnaast is er een risico dat de waarde van een financieel instrument wijzigt als gevolg van veranderingen in markttrentes.

Basis voor het renterisicobeleid is spreiding. Door spreiding in (her)financiering en looptijd van leningen, rentevaststelling en rente-typische looptijd (vast of variabel), soort lening en eventueel geografische spreiding over financieringsmarkten, wordt beschikbaarheid zeker gesteld en wordt het renterisico beperkt.

Enexis Holding N.V. heeft verder binnen het vastgestelde beleid de mogelijkheid om gebruik te maken van derivaten voor de afdekking van bepaalde risicopositities, zoals onder meer het renterisico. In 2022 heeft Enexis Holding N.V. evenals in 2021, geen gebruik gemaakt van derivaten ten behoeve van het afdekken van renterisico's en ook geen derivaten uitstaan.

Vorderingen

Enexis beperkt het renterisico op vorderingen op twee manieren:

- het afstemmen van de looptijden van de vorderingen, waaronder de financiële activa zoals kortlopende deposito's, op de liquiditeitsprognose; en
- het vooraf contractueel overeenkomen van rentepercentages met betrekking tot de financiële activa tot aan de einddatum van de afgesloten contracten. Slechts een deel van de overtollige liquide middelen kan omwille van spreiding en flexibiliteit belegd worden met een korte horizon c.q. tegen variabele rente.

Vreemd vermogen

De rentedragende leningen kennen ultimo 2022 de navolgende looptijden, rentepercentages en vervaldagen:

€ miljoen	Nominale waarde	Boekwaarde	Contractuele einddatum	Initiële looptijd (jaren)	Resterende looptijd (jaren)	Rente
Converteerbare hybride aandeelhouderslening (Tranche A)	422	422	30 november 2080	60	57,9	2,2%
Converteerbare hybride aandeelhouderslening (Tranche B)	78	78	30 november 2080	60	57,9	1,4%
Beursgenoteerde groene obligatielening	500	492	14 april 2033	12	10,3	0,4%
Beursgenoteerde groene obligatielening	500	498	17 juni 2032	12	9,5	0,6%
Beursgenoteerde obligatielening	500	497	2 juli 2031	12	8,5	0,8%
Beursgenoteerde obligatielening	500	497	28 april 2026	10	3,3	0,9%
Beursgenoteerde obligatielening	500	500	20 oktober 2023	8	0,8	1,5%
Onderhandse groene lening	2	2	26 april 2023	10	0,4	1,7%
Leaseverplichting	92	92	diversen	diversen	2,6	0,4%
Totaal per 31 december 2022	3.094	3.078				

De reële waarde van de rentedragende leningen (exclusief leaseverplichtingen) bedraagt circa € 2.463 miljoen ultimo 2022 (ultimo 2021: € 3.350 miljoen). De reële waarde is voor de obligatieleningen conform beursnotering en voor de overige leningen, waaronder de converteerbare hybride aandeelhouderslening, conform de berekeningsmethodiek op basis van de Euro Utility (A) BFV rentecurve per 31 december 2022. Bij de berekening van de reële waarde van de converteerbare hybride aandeelhouderslening wordt rekening gehouden met een opslag voor het achtergestelde en illiquide karakter. De reële waarde van de rentedragende leningen is afgenomen door de aflossing van de obligatielening van € 300 miljoen en vanwege de hogere marktrente die is gebruikt voor de berekening van de reële waarde.

Per ultimo 2022 waren alle rentedragende leningen vastrentend.

De obligatieleningen betreffen zogenoemde level 1 financiële instrumenten. Dit houdt voor Enexis Holding N.V. in dat de reële waarde gebaseerd is op genoteerde prijzen in een actieve markt. De overige leningen, waaronder de converteerbare hybride aandeelhouderslening, betreffen zogenoemde level 2 financiële instrumenten. Dit houdt voor Enexis Holding N.V. in dat de reële waarde gebaseerd wordt op discontering van de nominale cashflows tegen uit de markt afkomstige disconteringscurves.

Valutarisico

Enexis kan geconfronteerd worden met valutarisico in geval van uitgifte van financieringsinstrumenten en het doen van inkopen in een andere valuta dan de euro. Als beleid geldt dat Enexis Holding N.V. bij uitgifte van financieringsinstrumenten in vreemde valuta het koersrisico grotendeels direct indekt.

Het totaalbedrag aan liquiditeiten, vorderingen en verplichtingen in vreemde valuta is eind 2022 minimaal, waardoor valutarisico's en gevoeligheid voor koersveranderingen niet relevant zijn. In 2022 heeft Enexis Holding N.V. evenals in 2021, geen gebruik gemaakt van derivaten ten behoeve van het afdekken van valutarisico's en ook geen derivaten ter afdekking van valutarisico's uitstaan.

Grondstofprijrisico

Enexis is met name blootgesteld aan fluctuaties van energieprijzen. Met de inkoop van energie worden netverliezen gecompenseerd. Het energie prijsrisico wordt in belangrijke mate beperkt door de prijs steeds enkele jaren vooruit vast te leggen door middel van termijnaankopen, waardoor aan het begin van het jaar de geprognosticeerde hoeveelheid fysiek reeds is ingekocht.

De termijncontracten worden afgesloten voor eigen gebruik en kwalificeren daarom niet als derivaten conform IFRS 9. De termijncontracten zijn per ultimo 2022 om deze reden niet in de balans opgenomen. Voor een nadere toelichting op de meerjarige financiële verplichtingen uit hoofde van de termijncontracten, wordt verwezen naar noot 33. Niet uit de balans blijken de verplichtingen en activa.

Ondanks het beleid van Enexis om de energie enkele jaren vooruit in te kopen, zullen vanwege de gestegen energieprijzen de kosten voor distributieverliezen in de komende jaren stijgen. Dit blijkt ook uit de toename van de meerjarige financiële verplichtingen voor netverliezen zoals opgenomen in noot 33. Niet uit de balans blijken de verplichtingen en activa. Aangezien regionale netbeheerders in de reguleringsmethode hun efficiënte kosten en investeringen inclusief een redelijk rendement vergoed krijgen, zal deze stijging van de kosten van distributieverliezen eveneens leiden tot een toename van de toekomstige tarieven en daarmee netto-omzet. Om deze reden zijn de financiële gevolgen voor Enexis naar verwachting beperkt.

KREDIETRISICO

Het kredietrisico is het risico van een verlies dat ontstaat als een tegenpartij niet kan of zal voldoen aan haar verplichtingen. Het grootste deel van de activiteiten van Enexis Holding N.V. en haar groepsmaatschappijen is gereguleerd. De debiteurenrisico's in gereguleerde markten zijn lager dan die in geliberaliseerde energiemarkten. Voor alle kleinverbruikersdebiteuren inzake de te betalen netwerkvergoedingen worden de vorderingen geïnd door energieleveranciers die debiteurenrisico op de eindklanten dragen. Enexis Netbeheer B.V. heeft daarentegen wel een debiteurenrisico op de energieleveranciers. Ondanks de gestegen energieprijzen in 2022 is het debiteurenrisico op energieleveranciers niet significant toegenomen.

Het maximale kredietrisico is in beginsel gelijk aan de boekwaarde van de vorderingen en vlottende activa.

Liquiditeitsoverschotten worden tegen marktconforme voorwaarden uitgezet bij financiële instellingen en fondsen die onder toezicht staan van een centrale bank of wettelijk aangewezen toezichthouder en Nederlandse landelijke of regionale netbeheerders die voldoen aan vastgelegde minimale ratingvereisten, of bij de Nederlandse overheid in door haar gegarandeerd waardepapier. Tevens wordt een risicospreiding van beleggingen nagestreefd door het hanteren van tegenpartijlimieten gekoppeld aan minimale ratingvereisten.

SOLVABILITEITS- EN LIQUIDITEITSRISICO

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico is het risico dat het eigen vermogen of het garantievermogen op lange termijn onvoldoende is om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Voor zowel Enexis Holding N.V. als Enexis Netbeheer B.V. streven we naar minimaal een A credit rating profiel (A/A2 met stable outlook). Bewaking van deze doelstelling vindt plaats op basis van vastgestelde minimale financiële kengetallen zoals opgenomen in hoofdstuk 'Kapitaalbeheer'. Deze credit rating verschaft Enexis Holding N.V. een goede toegang tot de internationale kapitaalmarkten.

Liquiditeitsrisico en contractuele looptijdanalyse

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat Enexis Groep niet aan haar betalingsverplichtingen op korte termijn kan voldoen.

Enexis Holding N.V. streeft naar minimaal een "adequaat" liquiditeitsprofiel conform de geldende definities van rating agency S&P voor gereguleerde netwerkbedrijven, wat onder meer betekent dat de liquiditeitsbehoefte altijd voor een jaar vooruit gedekt moet zijn met een veiligheidsbuffer van 10%. Enexis Holding N.V. toetst haar liquiditeitsprofiel en stuurt deze op regelmatige basis bij op lange, middellange en korte termijn.

Ter afdekking van het liquiditeitsrisico heeft Enexis Holding N.V. onder meer een gecommitteerde Revolving Credit Facility (RCF) beschikbaar van € 850 miljoen tot december 2024 en € 686 miljoen tot december 2025.

In 2022 heeft Enexis Holding N.V. geen gebruik gemaakt van deze RCF, maar ze houdt deze in stand voor een eventuele onvoorziene liquiditeitsbehoefte. Voor het in stand houden van de RCF heeft Enexis Holding N.V. contractuele verplichtingen richting de participerende banken.

Deze verplichtingen liggen, naast een vergoeding voor beschikbaarheid, voornamelijk op het vlak van informatievoorziening aan de betrokken banken, en overige, voor deze faciliteiten gebruikelijke algemene convenanten als 'pari passu' en 'negative pledge'. De RCF kent geen financiële convenanten.

Daarnaast hebben Enexis Holding N.V., Enexis Netbeheer B.V., Enexis Vastgoed B.V., Enexis Personeel B.V. en Enpuls B.V. alle bankrekeningen in een cashpool ondergebracht. Aan deze cashpool is een niet-gecommitteerde kredietfaciliteit van € 30 miljoen verleend.

Eind 2022 had Enexis Holding N.V. geconsolideerd per saldo een positief kassaldo van € 217 miljoen, waarvan € 179 miljoen aan overtollige liquiditeiten op geldmarktfondsen is geplaatst (ultimo 2021: per saldo € 107 miljoen positief).

Contractuele looptijdanalyse

De navolgende tabel laat de contractuele niet-verdisconteerde kasstromen zien geldend per ultimo 2022:

€ miljoen	< 1 mnd	< 3 mnd	3-12 mnd	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Rentedragende verplichtingen (langlopend)	0	0	0	532	2.031	2.563
Handelsschulden en overige te betalen posten	145	0	137	0	0	282
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	2	5	524	0	0	531
Rente over rentedragende verplichtingen	0	0	29	86	67	182
Totaal	147	5	690	618	2.098	3.558

Ultimo 2021 bedroegen de contractuele niet-verdisconteerde kasstromen:

€ miljoen	< 1 mnd	< 3 mnd	3-12 mnd	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Rentedragende verplichtingen (langlopend) ¹	0	0	0	1.077	2.000	3.077
Handelsschulden en overige te betalen posten	168	0	118	0	0	286
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	303	5	23	0	0	331
Rente over rentedragende verplichtingen	1	0	31	96	86	214
Totaal	472	5	172	1.173	2.086	3.908

¹ Het vergelijkend overzicht over 2021 is voor de rentedragende verplichtingen (langlopend) verhoogd met een bedrag van € 19 miljoen (nog te amortiseren kosten).

PROCESRISICO

Het procesrisico omvat de risico's samenhangend met de inrichting van de organisatie, de procedures en activiteiten van de Treasury-afdeling van Enexis Holding N.V. Deze risico's worden afgedekt middels een organisatorische functiescheiding tussen frontoffice en backoffice, alsmede door middel van het vastgestelde financieringsbeleid, het Treasury Statuut, het Treasury Control Framework en daaraan gerelateerde interne assessments en interne audits.

KAPITAALBEHEER

Het kapitaal dat door de onderneming beheerd wordt, omvat het door aandeelhouders gestorte aandelenkapitaal en de opgebouwde algemene reserves.

Het kapitaalbeheer van Enexis Groep is gericht op een financieel gezonde kapitaalstructuur en het behoud van een minimale A credit rating profiel (A/A2 met stable outlook) voor Enexis Holding N.V. en Enexis Netbeheer B.V. Dit ter ondersteuning van de continuïteit van haar bedrijfsprocessen en het kunnen realiseren van geplande investeringen.

Daarbij wordt ernaar gestreefd om voor aandeelhouders de, door de Autoriteit Consument & Markt (ACM) vastgestelde, eigenvermogensvergoeding te realiseren, met inachtneming van de belangen van vreemd vermogen verschaffers en andere belanghebbenden ('Stakeholders') van Enexis Groep.

Om de doelstelling van handhaving van minimaal een A credit rating profiel en een financieel gezonde kapitaalstructuur te realiseren, worden de navolgende financiële kengetallen nagestreefd:

	Norm	Werkelijk 2022	Werkelijk 2021
FFO-rentedekking ¹	≥ 3,5	18,1	19,3
FFO/netto rentedragende schulden ¹	≥ 16%	32%	22%
Netto rentedragende schulden/(eigen vermogen + netto rentedragende schulden) ¹	≤ 60%	27%	41%

¹ Zie definities in hoofdstuk Begrippenlijst. Voor de ratioberekening wordt conform de berekeningswijze van S&P de converteerbare hybride aandeelhouderslening en bijbehorende rente voor 50% meegenomen als rentedragende verplichting en voor 50% meegenomen in de betaalde rente en rentelasten.

De lange termijn credit rating afgegeven door Standard & Poor's (S&P) voor Enexis Holding N.V. en Enexis Netbeheer B.V. is in augustus 2022 gewijzigd naar A+ met een stabiele outlook (was A+ negatieve outlook) en vervolgens naar A+ met een positieve outlook op 14 februari 2023. De verkoop van Fudura B.V. en een mogelijke toekomstige staatsparticipatie heeft de rating-outlook van S&P verbeterd van negatief naar positief. Door Moody's wordt alleen een credit rating afgegeven voor Enexis Holding N.V. en deze bleef ongewijzigd op Aa3 met stabiele outlook. De lange termijn credit ratings eind 2022 van Aa3/A+, voldoen aan de interne eisen voor het behoud van een A/A2 credit rating-profiel.

De korte termijn credit rating van Enexis Holding N.V. is per ultimo 2022: P-1 (Moody's) en A-1 (Standard and Poor's) en zijn ongewijzigd.

Door naleving van de financiële kengetallen en de handhaving van de credit rating-doelstelling wordt ruimschoots voldaan aan wettelijke verplichtingen (Besluit financieel beheer netbeheerders) inzake vermogensverhoudingen en kredietwaardigheid, alsmede aan de financiële convenanten uit bestaande financieringsovereenkomsten.

Enexis Groep beheert haar kapitaalstructuur en past deze aan, met inachtneming van de nagestreefde minimale financiële kengetallen, aan veranderende economische omstandigheden en wettelijke of regulatorische verplichtingen. Ten behoeve van het handhaven of aanpassen van de kapitaalstructuur kan Enexis Groep onder bepaalde voorwaarden haar dividendbeleid aanpassen, kapitaal uitkeren aan aandeelhouders of nieuwe aandelen uitgeven.

CONCERNFINANCIERING

Binnen Enexis Groep is sprake van concernfinanciering, hetgeen betekent dat Enexis Holding N.V. de benodigde financiering voor de gehele Enexis Groep aantrekt in de externe kapitaal- en geldmarkt, alsmede, indien noodzakelijk, gebruik maakt van, met banken overeengekomen, kredietfaciliteiten. Voorts hebben alle vennootschappen een rekening-courantverhouding met Enexis Holding N.V. zodat onderlinge vorderingen en schulden intern met elkaar kunnen worden verrekend.

De extern aangetrokken financiering wordt intercompany aan andere groepsmaatschappijen doorgeleend, via de bankrekeningen dan wel interne rekening-courantverhouding van de groepsmaatschappijen afgewikkeld en in de gezamenlijke cashpool opgenomen. Binnen de cashpool is er sprake van rente- en saldocompensatie ("Notional cashpooling"). De intercompanyleningen en de cashpoolstructuur voldoen aan de wettelijke vereisten voor de concernfinanciering van netwerkbedrijven, waarbij de netbeheerder geen zekerheden mag stellen of aansprakelijkheid op zich neemt voor de financiering van niet-gereguleerde activiteiten.

Voor de financieringscondities en de rentetarieven van intercompanyleningen wordt onderscheid gemaakt naar de geregleerde activiteiten en de niet-geregleerde activiteiten. Concernfinanciering voor geregleerde activiteiten vindt plaats op basis van gelijkwaardige condities en rentetarieven, vergeleken met de extern aangetrokken financiering door Enexis Holding N.V., ervan uitgaande dat Enexis Holding N.V. en Enexis Netbeheer B.V., als netbeheerder met de geregleerde activiteiten, beide een gelijke kredietwaardigheid/credit rating hebben. Concernfinanciering voor niet-geregleerde activiteiten vindt plaats tegen condities en rentetarieven op at arm's length-basis, hetgeen resulteert in een marktconforme kredietopslag bovenop de reguliere markttrente overeenkomend met het ingeschatte kredietrisico van de betreffende vennootschap.

Financiering van deelnemingen vindt eveneens plaats vanuit Enexis Holding N.V. tegen at arm's length-condities en een per deelneming vastgestelde, marktconforme kredietopslag bovenop de reguliere markttrente.

Voor de rentetarieven binnen de gezamenlijke cashpool wordt eveneens onderscheid gemaakt naar geregleerde en niet-geregleerde activiteiten, door de inrichting van 2 sub-cashpools. De sub-cashpool geregleerd omvat de bankrekeningen van Enexis Netbeheer B.V. en de rentetoerekening is gebaseerd op het met de bank overeengekomen rekening-couranttarief. De sub-cashpool niet-geregleerd omvat de bankrekeningen van de overige groepsmaatschappijen inclusief Enexis Holding N.V., waarbij een marktconforme kredietopslag geldt boven op het banktarief.

De voordelen van de concernfinanciering worden toegerekend aan Enexis Holding N.V. en Enexis Netbeheer B.V.

32. INFORMATIE VERBONDEN PARTIJEN

Transacties met verbonden partijen vinden plaats tegen marktconforme prijzen en voorwaarden. Vorderingen en schulden ultimo boekjaar worden afgewikkeld tegen contante betalingen. Er zijn geen garanties ontvangen dan wel afgegeven betreffende de vorderingen en schulden van verbonden partijen. De waardecorrectie in verband met oninbaarheid is nihil.

In 2022 onderscheidde Enexis Holding N.V. als verbonden partijen de aandeelhouders, de daaraan gelieerde entiteiten, deelnemingen en topfunctionarissen. De aandelen van Enexis Holding N.V. worden gehouden door provincies en gemeenten.

Met de grootaandeelhouders (belang > 20%) hebben gedurende het jaar 2022, anders dan uit hoofde van reguliere activiteiten, geen inkooptransacties plaatsgevonden. Ultimo 2022 bedroeg het totaalbedrag aan schulden nihil.

De door de aandeelhouders verstrekte aandeelhoudersleningen bedroegen per ultimo 2022 € 500 miljoen (2021: € 500 miljoen). De over deze leningen betaalde rentevergoedingen bedroegen in 2022 € 10 miljoen (2021: € 10 miljoen). De aan aandeelhouders betaalde dividenduitkering bedroeg € 100 miljoen (2021: € 75 miljoen).

Met aan aandeelhouders gelieerde entiteiten hebben geen transacties plaatsgevonden anders dan uit hoofde van reguliere bedrijfsactiviteiten.

Met eigen deelnemingen en participaties hebben voor € 2 miljoen (2021: € 2 miljoen) aan verkooptransacties en voor € 37 miljoen (2021: € 30 miljoen) aan inkooptransacties plaatsgevonden.

Ultimo 2022 bedroeg het totaalbedrag aan schulden aan eigen deelnemingen nihil (2021: idem).

De door Enexis Holding N.V. aan deelnemingen verstrekte leningen bedroegen per ultimo 2022 € 17 miljoen (2021: € 19 miljoen). De door deelnemingen aan Enexis Holding N.V. verstrekte leningen bedroegen per ultimo 2022 nihil (2021: idem).

Het ontvangen dividend van deelnemingen bedroeg in 2022 nihil (2021: € 8 miljoen).

De topfunctionarissen betreffen de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen. Transacties met topfunctionarissen hebben louter betrekking op beloningen. Voor de toelichting wordt verwezen naar noot 34. Beloning bestuur en toezicht.

De niet in de consolidatie van Enexis Holding N.V. betrokken deelnemingen van Enexis Holding N.V. of de aan haar gelieerde entiteiten zijn hieronder weergegeven.

	Statutaire zetel	Aandeel Enexis Holding N.V. 31 december 2022	Aandeel Enexis Holding N.V. 31 december 2021	Onderdeel van
ZEBRA Gasnetwerk B.V. ¹	Bergen op Zoom	67%	67%	Enexis Netbeheer B.V.
Energie Data Services Nederland B.V.	Arnhem	23%	23%	Enexis Netbeheer B.V.

¹ Deelneming wordt niet in de consolidatie betrokken omdat er geen sprake is van beslissende zeggenschap (besluitvorming met meerderheid van 75%). ZEBRA Gasnetwerk B.V. betreft een joint venture waarvan de boekwaarde per ultimo 2022 nihil is. De entiteit ZEBRA Gasnetwerk B.V. zal in 2023 geliquideerd worden.

33. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN EN ACTIVA

MEERJARIGE FINANCIËLE VERPLICHTINGEN

Ultimo 2022 bedragen de meerjarige financiële verplichtingen (m.u.v. inkoop van materialen) € 581 miljoen (2021: € 333 miljoen).

€ miljoen	2022			2021		
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar
Serviceovereenkomsten	14	0	0	13	0	0
ICT	36	51	10	32	21	0
Netverlies	317	142	0	79	170	0
Investerings- en financieringsverplichting	7	4	0	12	3	0
Overig	0	0	0	1	2	0
Totaal	374	197	10	137	196	0

GERECHTELIJKE PROCEDURES EN JURIDISCHE GESCHILLEN

Ultimo 2022 was Enexis Holding N.V. inclusief haar groepsmaatschappijen betrokken bij verschillende rechtszaken en juridische geschillen. Op basis van financieel risico zijn met betrekking tot de ontvangen claims daar waar nodig voorzieningen getroffen of zijn verplichtingen verwerkt in de jaarrekening.

AFGEGEVEN GARANTIES

Enexis Holding N.V. heeft middels haar groepsmaatschappijen Enexis Netbeheer B.V., Enexis Personeel B.V., Enexis Vastgoed B.V. en Enpuls B.V. in totaal voor € 6 miljoen garanties afgegeven ten behoeve van derden (2021: € 6 miljoen).

Bij de verkooptransactie van Fudura B.V. in het derde kwartaal van 2022 zijn aan koper Lion Bidco B.V. garanties afgegeven. Het betreft Titel garanties, fiscale garanties en waarborgen die zijn ontstaan in de periode voorafgaande aan de verkoop. De aansprakelijkheid van deze garanties is gelimiteerd tot maximaal 7 jaar na de transactiedatum. De potentiële schending van garanties is verzekerd, waardoor de maximale aansprakelijkheid van Enexis bij schending van de garanties nihil is.

Bij de verkooptransactie van Ziut in 2017 zijn aan SPIE garanties afgegeven. Het betreft Titel garanties, fiscale garanties en waarborgen die zijn ontstaan in de periode voorafgaande aan de verkoop, waarbij aansprakelijkheid tot maximaal 7 jaar na transactiedatum is gelimiteerd en waarbij tevens drempelbedragen zijn overeengekomen.

LESSOR VORDERINGEN

Ultimo 2022 heeft Enexis Groep, vanwege de verkoop van Fudura B.V., als lessor geen activa in operationele lease beschikbaar gesteld. Per ultimo 2021 bedroegen de uit de operationele lease voortkomende huurvorderingen € 114 miljoen. De hieraan ten grondslag liggende beschikbaar gestelde activa zijn eigendom van Fudura B.V. Deze activa waren ultimo 2021 gekwalificeerd als aangehouden voor verkoop. Voor meer informatie wordt verwezen naar noot 20. Activa aangehouden voor verkoop.

De looptijdverdeling van de minimale huurvorderingen van de niet-annuleerbare operationele lease per 31 december 2021 bedroegen:

€ miljoen	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal 2021
Compactstations	4	11	7	22
Velden	4	12	6	22
Transformatoren	15	36	17	68
Overig	0	1	1	2
Totaal	23	60	31	114

34. BELONING BESTUUR EN TOEZICHT

WNT-VERANTWOORDING

De Wet Normering Topinkomens (WNT) is van toepassing op naamloze en besloten vennootschappen die zijn aangewezen als netbeheerder. De WNT is dus van toepassing op Enexis Netbeheer B.V. en niet op Enexis Holding N.V. In de jaarrekening van Enexis Netbeheer B.V. is de wettelijk verplichte WNT-verantwoording opgenomen die toeziet op de bezoldiging van de topfunctionarissen voor hun werkzaamheden voor Enexis Netbeheer B.V. (zie noot 26. Bezoldiging en wet normering topinkomens (bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector) op pagina 83). Voor een nadere toelichting omtrent de bezoldiging van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen wordt eveneens verwezen naar het hoofdstuk 'Corporate Governance' op pagina 36 van het jaarverslag van Enexis Netbeheer B.V.

In deze noot van de jaarrekening van Enexis Holding N.V. wordt de totale beloning van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen van Enexis Holding N.V. opgenomen die zij ontvangen voor hun werkzaamheden voor Enexis Groep teneinde invulling te geven aan de vereisten uit IFRS en Titel 9 Boek 2 BW.

BELONINGSBELEID RAAD VAN BESTUUR

Het beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur van Enexis Holding N.V. is op 5 december 2012 door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders vastgesteld en in werking getreden op 1 januari 2013. Hierin is besloten de beloning voor de Raad van Bestuur van Enexis vast te stellen binnen de kaders van de Wet Normering Topinkomens (WNT). De beloning voor de leden van de Raad van Bestuur bestaat uit een bruto jaarsalaris, pensioenvoorziening en overige arbeidsvoorwaarden.

Vast bruto maandsalaris

Aangezien het beloningsniveau van functies met vergelijkbare complexiteit en maatschappelijke impact ruim boven de absoluut gemaximeerde norm van de WNT is gelegen, is besloten de beloning voor de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen van Enexis vast te stellen op het niveau dat maximaal is toegestaan door de WNT. In het beloningsbeleid is geen variabele beloning opgenomen.

Pensioen

De leden van de Raad van Bestuur nemen deel in de pensioenregeling zoals die is ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds ABP, in overeenstemming met het voor de werknemers van Enexis geldende pensioenreglement. De leden van de Raad van Bestuur zijn een eigen bijdrage verschuldigd voor deelname aan de pensioenregeling.

Overige arbeidsvoorwaarden

Enexis Personeel B.V., een dochtermaatschappij van Enexis Holding N.V., dient als werkgever van de leden van de Raad van Bestuur. Met alle leden van de Raad van Bestuur is, volgens het eind 2012 vastgestelde beloningsbeleid, een contract voor onbepaalde tijd aangegaan. Dit beleid wijkt af van de richtlijnen in de Corporate Governance Code. De Raad van Commissarissen ziet geen aanleiding een beleid te volgen waarin contracten voor bepaalde tijd worden afgesloten. Een beleid met arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd voldoet, aangezien er voldoende mogelijkheden zijn om maatregelen te treffen in geval van niet-functionerende leden van de Raad van Bestuur.

Als uitgangspunt geldt dat de cao Netwerkbedrijven en de bedrijfs-cao Enexis, die beide van toepassing zijn voor het personeel werkzaam bij Enexis, niet voor de leden van de Raad van Bestuur gelden. Enkele relevante arbeidsvoorwaarden voortvloeiend uit deze cao's zijn, indien en voor zover passend binnen de WNT, van toepassing verklaard. Leden van de Raad van Bestuur hebben daardoor recht op de vakantie- en verlofdagen, pensioenregeling en de arbeidsongeschiktheidsregeling volgens de bepalingen in de cao Netwerkbedrijven. Het beleid omvat voor het overige een vaste onkostenvergoeding, een auto van de zaak, een ongevalverzekering en een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering.

Uitvoering beloningsbeleid

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor de uitvoering van het vastgestelde beloningsbeleid van de Raad van Bestuur.

BELONINGSBELEID RAAD VAN COMMISSARISSEN

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders heeft het beloningsbeleid voor de leden van de Raad van Commissarissen op 18 april 2016 vastgesteld. De maximale vergoeding voor de voorzitter van de Raad van Commissarissen bedraagt 15% en voor de leden 10% van het algemene WNT-bezoldigingsmaximum. De leden van de Raad van Commissarissen hebben tevens recht op een onkostenvergoeding. Voor de leden van de Raad van Commissarissen is een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten.

BELONING RAAD VAN BESTUUR EN RAAD VAN COMMISSARISSEN

De beloning van de Raad van Bestuur bedroeg in 2022 € 0,89 miljoen (2021: € 1,02 miljoen)^[7]. De beloning van de Raad van Commissarissen bedroeg in 2022 € 0,12 miljoen (2021: € 0,11 miljoen).

In onderstaande tabel is een nadere specificatie opgenomen van de beloning van de Raad van Bestuur van Enexis Holding N.V. Een dergelijke specificatie is niet opgenomen voor de Raad van Commissarissen, aangezien de volledige vergoeding toeziet op de categorie 'Periodieke beloningen'.

€ miljoen	2022	2021
Periodieke beloningen	0,78	0,82
Pensioenlasten en andere beloningen op termijn	0,11	0,12
Uitkeringen bij beëindiging van dienstverband	-	0,08
Totaal	0,89	1,02

1 Bij de beloning van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen zoals opgenomen in noot 34 is uitgegaan van de kosten die toe te rekenen zijn aan het boekjaar. Daarbij wordt vermeld dat er geen leningen, voorschotten en garanties zijn verstrekt aan de leden van de Raad van Bestuur en de leden van de Raad van Commissarissen. Ook is er geen sprake geweest van openstaande bedragen, afgewaardeerde bedragen, bedragen waarvan wordt afgezien, noch van aflossingen gedurende het boekjaar. Er hebben geen op aandelen gebaseerde betalingen plaatsgevonden.

35. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Na balansdatum, op 14 februari 2023, heeft S&P de grote regionale netbeheerders de status Government Related Entities (GREs) toegekend en daarom de credit rating met één niveau verhoogd. Tegelijkertijd heeft S&P de credit rating met één niveau verlaagd vanwege de verwachte aanhoudende druk op de financiële ratio's, maar deze een zogenaamde 'positieve outlook' gegeven. Dit heeft per saldo tot gevolg dat S&P op 14 februari 2023 de rating van Enexis heeft gewijzigd van A+ stabiele outlook naar A+ positieve outlook.

Als gevolg van de toekenning van de GRE-status heeft Enexis vanaf 14 februari 2023 de minimale streefwaarde voor de ratio FFO/netto rentedragende schulden verlaagd van 16% naar 12% voor het behoud van minimaal een A credit rating profiel en een financieel gezonde kapitaalstructuur.

Er zijn geen andere gebeurtenissen na balansdatum die impact hebben op deze jaarrekening.

Enkelvoudige jaarrekening 2022

ENKELVOUDIGE WINST-EN-VERLIESREKENING

€ miljoen	Noot	2022	2021
Resultaat deelnemingen in groepsmaatschappijen	36	1.302	216
Overige bedrijfskosten	37	0	1
Bedrijfsresultaat		1.302	215
Financiële baten	38	36	38
Financiële lasten	38	34	44
Financiële baten en lasten		2	-6
Resultaat vóór belastingen		1.304	209
Belastingen	39	-4	-10
Resultaat na belastingen		1.300	199

ENKELVOUDIGE BALANS

(VOOR VOORSTEL WINSTBESTEMMING)

€ miljoen	Noot	31 december 2022	31 december 2021
Activa			
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	40	4.547	4.663
Overige financiële vaste activa	41	2.534	2.542
Vaste activa		7.081	7.205
Vorderingen	42	852	173
Overige financiële activa (kortlopend)	43	658	415
Liquide middelen	44	216	107
Vlottende activa		1.726	695
Totaal activa		8.807	7.900

€ miljoen	Noot	31 december 2022	31 december 2021
Passiva			
Geplaatst en gestort aandelenkapitaal		150	150
Agioreserve		2.436	2.436
Algemene reserve		1.555	1.456
Resultaat van het boekjaar		1.300	199
Eigen vermogen	45	5.441	4.241
Latente belastingen	46	352	354
Voorzieningen		352	354
Rentedragende verplichtingen (langlopend)	47	2.484	2.983
Langlopende verplichtingen		2.484	2.983
Handelsschulden en overige te betalen posten	48	17	20
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	49	502	300
Winstbelasting	50	11	2
Kortlopende verplichtingen		530	322
Totaal passiva		8.807	7.900

Toelichtingen op de enkelvoudige jaarrekening

GRONDSLAGEN VOOR DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

De enkelvoudige jaarrekening van Enexis Holding N.V. is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. De gebruikte waarderingsgrondslagen zijn dezelfde als die gebruikt worden voor de geconsolideerde jaarrekening volgens de bepalingen van artikel 362 lid 8 Titel 9 Boek 2 BW, waarbij investeringen in groepsmaatschappijen worden verantwoord op basis van de equity-methode van de activa.

De enkelvoudige jaarrekening van Enexis Holding N.V. bevat de enkelvoudige winst-en-verliesrekening, het enkelvoudig overzicht van het totaalresultaat en de enkelvoudige balans. De toelichtingen bij de in de enkelvoudige jaarrekening opgenomen financiële overzichten maken integraal deel uit van de enkelvoudige jaarrekening van Enexis Holding N.V.

Enexis Holding N.V. is een naamloze vennootschap. Van de aandelen van Enexis wordt ca. 76% gehouden door vijf Nederlandse provincies en ca. 24% door 85 gemeenten.

De waardering van de in de consolidatie betrokken partijen vindt plaats volgens de equity-methode die is gebaseerd op de grondslagen van de geconsolideerde jaarrekening. Hierbij wordt het economisch belang aanvankelijk gewaardeerd tegen kostprijs, waarbij de boekwaarde na eerste opname wordt verhoogd of verlaagd met het aandeel in het resultaat. Ontvangen dividenden worden op de boekwaarde in mindering gebracht.

De functionele valuta van Enexis Holding N.V. is de euro. Alle bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in miljoenen euro's. Voor de grondslagen verwijzen wij naar de grondslagen voor de financiële verslaggeving van de geconsolideerde jaarrekening.

Noten bij de enkelvoudige jaarrekening

36. RESULTAAT DEELNEMINGEN IN GROEPSMAATSCHAPPIJEN

€ miljoen	2022	2021
Enexis Netbeheer B.V.	152	185
Fudura B.V.	1.135	23
Enexis Vastgoed B.V.	0	0
Enexis Personeel B.V.	16	16
Enpuls B.V.	-1	-8
Totaal	1.302	216

Enexis Personeel B.V. en Enexis Vastgoed B.V. zijn volledig dienstbaar voor de andere binnen Enexis Groep opererende entiteiten op grond waarvan een volledige kostenverrekening plaatsvindt.

Het resultaat in bovenstaande tabel bestaat uit het resultaat van Fudura B.V. tot de overnamedatum en het verkoopresultaat. Voor meer informatie omtrent de verkoop wordt verwezen naar toelichting 4. Acquisities en verkopen en noot 20. Activa aangehouden voor verkoop in de geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V.

37. OVERIGE BEDRIJFSKOSTEN

€ miljoen	2022	2021
Overige bedrijfskosten	0	1
Totaal	0	1

38. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

De rentebaten en -lasten worden op basis van tijdsevenredigheid toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben, onder toepassing van de effectieve rentemethode. Aan investeringsprojecten waarvan de geschatte looptijd langer dan 12 maanden is, wordt bouwrente toegerekend.

€ miljoen	2022	2021
Rentebaten	36	38
Totaal financiële baten	36	38
Overige rentelasten	34	44
Totaal financiële lasten	34	44
Totaal, per saldo lasten	2	-6

De afname van de financiële lasten wordt met name veroorzaakt door aflossing van een obligatielening van € 300 miljoen met een rente van 3,375% in januari 2022. De financiële baten zijn gestegen doordat de gelden uit de verkoop van Fudura B.V. vanaf het derde kwartaal van 2022 zijn belegd in geldmarktfondsen en deposito's tegen een positieve rente. Tot slot heeft Enexis tot het moment van verkoop van Fudura B.V. gebruik gemaakt van ECP en bilaterale kasgeldleningen, waarover in 2022 een positief resultaat is behaald.

39. BELASTINGEN

Als hoofd van de fiscale eenheid vennootschapsbelasting is Enexis Holding N.V. aansprakelijk voor de door de fiscale eenheid verschuldigde winstbelasting. De belasting over het resultaat van de verslagperiode omvat de over de verslagperiode verschuldigde winstbelasting, uitgestelde winstbelasting en de correcties uit voorgaande jaren. Hiermee is de vennootschapsbelasting verrekend die door Enexis Holding N.V. binnen de fiscale eenheid wordt doorberekend aan de groepsvennootschappen die zijn opgenomen in de fiscale eenheid.

Belastingen worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening, behalve voor zover zij betrekking hebben op posten die rechtstreeks zijn opgenomen in het eigen vermogen.

€ miljoen	2022	2021
Winstbelasting	4	10
Totaal winstbelasting	4	10

De winstbelasting over 2022 bedraagt € 4 miljoen. De winstbelasting over 2021 bedroeg € 10 miljoen. Het verschil tussen deze jaren wordt grotendeels verklaard door een eenmalige belastinglast van € 11 miljoen in 2021 welke het gevolg was van de aanpassing van het toptarief in de vennootschapsbelasting.

De te betalen vennootschapsbelasting wordt vereffend met de onderliggende groepsmaatschappijen op basis van commerciële resultaten, rekening houdende met de fiscaal geldende vrijstellingen en niet-afrekbare bedragen. Bij wijzigingen in de groepssamenstelling worden latente belastingposities verrekend tussen Enexis Holding N.V. en de betrokken groepsmaatschappij(en).

De effectieve belastingdruk voor de gehele groep is in 2022 4,5% (2021: 28,6%), zoals toegelicht in noot 11. Belastingen van de geconsolideerde jaarrekening. Doordat een aanzienlijk deel van de vennootschapsbelasting toegerekend wordt aan groepsvennootschappen, is de effectieve belastingdruk voor Enexis Holding N.V. in 2022 0,3% (2021: 3,7%). De effectieve belastingdruk voor Enexis Holding N.V. wordt in 2022 in grote mate beïnvloed door het, fiscaal vrijgestelde, verkoopresultaat op de aandelen Fudura B.V.

40. DEELNEMINGEN IN GROEPSMAATSCHAPPIJEN

€ miljoen	2022	2021
Enexis Netbeheer B.V.	4.490	4.431
Fudura B.V.	0	174
Enexis Vastgoed B.V.	14	14
Enexis Personeel B.V.	16	16
Enpuls B.V.	27	28
Saldo per 31 december	4.547	4.663

Het verloop van de deelnemingen in groepsmaatschappijen is als volgt:

€ miljoen	2022	2021
Stand per 1 januari	4.663	4.519
Resultaten over het jaar	189	216
Door verkoop afgestoten	-196	0
Ontvangen dividenden	-109	-72
Saldo per 31 december	4.547	4.663

Voor de specificatie van de resultaten over 2022 wordt verwezen naar noot 36. Resultaat deelnemingen in groepsmaatschappijen. In 2022 is in totaal € 109 miljoen aan dividend over 2021 van Enexis Netbeheer B.V. en Enexis Personeel B.V. ontvangen. In 2022 heeft geen kapitaalstorting plaatsgevonden (2021: nihil).

De boekwaarde van de deelneming Fudura B.V. op overnamedatum betrof € 196 miljoen. Deze waarde is inclusief intercompany posities. Voor meer informatie omtrent de verkoop wordt verwezen naar toelichting 4. Acquisities en verkopen en noot 20. Activa aangehouden voor verkoop in de geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V.

Voor verdere informatie over de deelnemingen in groepsmaatschappijen wordt verwezen naar noot 53. Deelnemingen en joint arrangements.

41. OVERIGE FINANCIËLE VASTE ACTIVA

In de geconsolideerde jaarrekening worden te verwachten kredietverliezen inzake leningen en vorderingen op geconsolideerde deelnemingen geëlimineerd. Voor de enkelvoudige jaarrekening geldt dat voor leningen aan en vorderingen op geconsolideerde deelnemingen een verwacht kredietverlies in mindering wordt gebracht op de verstrekte leningen en vorderingen. Bij de waardering van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode wordt de deelneming beschouwd als een samenstel van activa en passiva en niet als een ondeelbaar actief. Het effect van te verwachten kredietverliezen ('expected credit loss') op leningen en vorderingen op de deelnemingen wordt eveneens geëlimineerd.

€ miljoen	2022	2021
Leningen aan groepsmaatschappijen	2.524	2.531
Leningen aan participaties	10	11
Totaal	2.534	2.542

De voorwaarden zoals gesteld in de huidige financiering vereisen dat er geen contractuele noch een structurele achterstelling van bestaande leningen ten opzichte van nieuwe externe financiering ontstaat. Om 'structural subordination' te voorkomen wordt externe financiering aangegaan door Enexis Holding N.V. Vanuit deze vennootschap worden de voor de bedrijfsvoering of investeringen in de energienetten benodigde middelen doorgeleend aan Enexis Netbeheer B.V. in een back-to-back-lening onder gelijke condities.

Voor de relevante condities wordt verwezen naar noot 31. Financieringsbeleid en risico's financiële instrumenten.

De leningen aan groepsmaatschappijen zijn gedaald met € 313 miljoen. Deze daling wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de aflossing van een obligatie van € 300 miljoen, een aflossing van € 15 miljoen op een lening aan Fudura B.V. en een aflossing van € 1 miljoen op een lening aan Enexis Vastgoed B.V. In 2022 is door Mijwater Warmte Infra B.V. een trekking van € 1 miljoen gedaan onder de rekening-courantfaciliteit met Enexis Holding N.V. Per ultimo 2022 bedragen de leningen aan Mijwater Warmte Infra B.V. € 8 miljoen en zijn verantwoord onder de langlopende overige financiële vaste activa.

De verstrekte leningen aan participaties zien toe op de trekkingen door EDSN B.V. onder de rekening-courantfaciliteit met Enexis Holding N.V. Per 31 december 2022 is € 650 miljoen aan overtollige liquiditeiten op kortlopende deposito's geplaatst.

De reële waarde van de leningen aan groepsmaatschappijen (inclusief kortlopend deel) bedraagt ultimo 2022 € 2.005 miljoen (2021: € 2.902 miljoen).

De mutaties van de overige financiële vaste activa, inclusief het kortlopende deel hiervan, is als volgt:

€ miljoen	Leningen aan groepsmaatschappijen	Leningen aan participaties	Deposito's	Totaal 2022
Stand per 1 januari 2022	2.838	19	100	2.957
Nieuwe leningen	1	6	650	657
Aflossingen	-316	-8	-100	-424
Amortisatie	2	0	0	2
Stand per 31 december 2022	2.525	17	650	3.192
Af: kortlopend deel	1	7	650	658
Totaal langlopend deel	2.524	10	0	2.534

42. VORDERINGEN

€ miljoen	2022	2021
Vorderingen op groepsmaatschappijen	841	154
Te vorderen rente op groepsmaatschappijen	9	19
Overige vorderingen	2	0
Totaal	852	173

De vorderingen op groepsmaatschappijen hebben met name betrekking op de rekening-courantpositie ontstaan vanuit concernfinanciering en de afwikkeling van de af te dragen omzetbelasting en vennootschapsbelasting.

De te vorderen rente op groepsmaatschappijen heeft betrekking op de van Enexis Netbeheer B.V. en overige groepsmaatschappijen te ontvangen rentevergoeding.

43. OVERIGE FINANCIËLE ACTIVA (KORTLOPEND)

€ miljoen	2022	2021
Verstrekke leningen aan groepsmaatschappijen	1	307
Verstrekke leningen aan participaties	7	8
Kortlopende deposito's	650	100
Totaal	658	415

De verstrekke leningen aan groepsmaatschappijen hebben betrekking op het kortlopend deel van de aan Enexis Vastgoed B.V. verstrekke leningen.

De verstrekke leningen aan participaties zien toe op het kortlopend deel van de trekkingen door EDSN B.V. onder de rekening-courantfaciliteit met Enexis Holding N.V.

Per 31 december 2022 is € 650 miljoen aan overtollige liquiditeiten op kortlopende deposito's geplaatst.

44. LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, normaliter gelijk aan de nominale waarde. Onder de liquide middelen worden louter de direct opeisbare liquide middelen opgenomen. Niet direct opeisbare liquide middelen worden, afhankelijk van de geldende looptijden en condities, opgenomen onder de overige financiële activa (kortlopend).

€ miljoen	2022	2021
Bank- en kassaldi	37	2
Geldmarktfondsen	179	105
Totaal	216	107

45. EIGEN VERMOGEN

Er is geen wettelijke reserve opgenomen voor het cumulatief resultaat uit minderheidsdeelnemingen omdat dit resultaat, voor zover niet uitgekeerd, nihil is. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar noot 21. Eigen vermogen.

46. LATENTE BELASTINGEN

Omdat door Enexis Holding N.V. met groepsvennootschappen op basis van het commerciële resultaat de winstbelasting wordt afgerekend, wordt de latente belastingpositie op het niveau van Enexis Holding gepresenteerd.

Latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden gevormd voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen in deze jaarrekening en de waarde in de aangifte vennootschapsbelasting. Latente belastingposities worden verantwoord tegen nominale waarde. De berekening hiervan is gebaseerd op de belastingtarieven die naar verwachting van toepassing zullen zijn bij de realisatie van de tijdelijke verschillen. Het gaat hierbij om de belastingtarieven die op balansdatum zijn vastgesteld, dan wel waartoe materieel al op balansdatum is besloten.

Een latente belastingvordering wordt in de balans opgenomen, indien en voor zover het waarschijnlijk is, dat voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn. Saldering van latente belastingvorderingen en -verplichtingen vindt uitsluitend plaats, indien sprake is van een formeel recht tot saldering en het voornemen bestaat tot gelijktijdige verrekening van latente belastingposities. De latente belastingverplichting heeft hoofdzakelijk een langlopend karakter.

De latente belastingverplichting is hoofdzakelijk gevormd vanwege de fiscaal lagere waardering van materiële vaste activa. Waarderingsverschillen zijn ontstaan bij de aanvang van de fiscale belastingplicht (1998), een commerciële herwaardering (2009) en de fiscale stimuleringsregeling willekeurige afschrijvingen in 2009, 2010, 2011 en de tweede helft van 2013. In aanvulling hierop zijn er latente belastingposities gevormd voor de impact van IFRS 16 (leases).

De latente belastingverplichting is als volgt opgebouwd:

€ miljoen	2022	2021
Latente belastingverplichting materiële vaste activa	352	354
Latente belastingverplichting gebruiksrecht activa	24	27
Latente belastingvordering leaseverplichtingen	-24	-27
Totaal	352	354

47. RENTEDRAGENDE VERPLICHTINGEN (LANGLOPEND)

Onder de langlopende rentedragende verplichtingen worden leningen opgenomen die nog langer dan een jaar aan Enexis ter beschikking staan.

€ miljoen	2022	2021
Beursgenoteerde obligatieleningen	1.984	2.481
Converteerbare hybride aandeelhouderslening	500	500
Onderhandse groene lening	0	2
Totaal	2.484	2.983

De rentedragende verplichtingen (langlopend) zijn als volgt te specificeren naar resterende looptijd en rentepercentages:

Bedragen in miljoenen euro's	Rente	Resterende looptijd (jaren)	2022		2021	
			1-5 jaar	> 5 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar
Converteerbare hybride aandeelhouderslening (Tranche A)	2,2%	57,9	0	422	0	422
Converteerbare hybride aandeelhouderslening (Tranche B)	1,4%	57,9	0	78	0	78
Beursgenoteerde groene obligatielening	0,4%	10,3	0	492	0	491
Beursgenoteerde groene obligatielening	0,6%	9,5	0	498	0	498
Beursgenoteerde obligatielening	0,8%	8,5	0	497	0	497
Beursgenoteerde obligatielening	0,9%	3,3	497	0	496	0
Beursgenoteerde obligatielening	1,5%	0,8	0	0	499	0
Onderhandse groene lening	1,7%	0,4	0	0	2	0
Totaal			497	1.987	997	1.986

De rentedragende verplichtingen (langlopend) bedragen tezamen € 2.500 miljoen nominaal; onder aftrek van de aan deze leningen gerelateerde te amortiseren kosten, resteert een waarde van € 2.484 miljoen.

De reële waarde van de rentedragende verplichtingen (langlopend) bedraagt circa € 1.965 miljoen ultimo 2022 (ultimo 2021: 3.040 miljoen).

48. HANDELSSCHULDEN EN OVERIGE TE BETALEN POSTEN

€ miljoen	2022	2021
Te betalen rentekosten	10	20
Belastingen en premies sociale verzekeringen	7	0
Totaal	17	20

De te betalen rentekosten betreffen de per ultimo jaar te betalen rentevergoedingen op de rentedragende verplichtingen.

49. RENTEDRAGENDE VERPLICHTINGEN (KORTLOPEND)

€ miljoen	2022	2021
Beursgenoteerde obligatieleningen	500	300
Onderhandse groene lening	2	0
Totaal	502	300

Onder de kortlopende rentedragende verplichtingen worden leningen opgenomen die nog korter dan een jaar ter beschikking staan. De bedragen voor aflossing die binnen een jaar vervallen, worden opgenomen onder de rentedragende verplichtingen (kortlopend).

De obligatielening ten bedrage van € 500 miljoen en een couponrente van 1,5% zal in oktober 2023 worden afgelost en is daarom verantwoord onder de kortlopende rentedragende verplichtingen.

50. WINSTBELASTING

De post winstbelasting bestaat uit de verschuldigde winstbelasting verminderd met de op voorlopige aanslagen betaalde bedragen.

Voor een toelichting op deze post wordt verwezen naar de noten 11. Belastingen en 29. Winstbelasting van de geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V.

€ miljoen	2022	2021
Nog te betalen winstbelasting	11	2
Totaal	11	2

51. INFORMATIE VERBODEN PARTIJEN

Transacties met verbonden partijen vinden plaats tegen marktconforme prijzen en voorwaarden. Vorderingen en schulden ultimo boekjaar worden normaal gesproken afgewikkeld tegen contante betalingen. Er zijn geen garanties ontvangen dan wel afgegeven betreffende de vorderingen en schulden van verbonden partijen. De waardecorrectie in verband met oninbaarheid is nihil.

Door aandeelhouders verstrekte aandeelhoudersleningen zijn per ultimo 2022 € 500 miljoen (2021: € 500 miljoen). De over de aandeelhoudersleningen betaalde rentevergoedingen bedroegen in 2022 € 10 miljoen (2021: € 10 miljoen). De aan aandeelhouders betaalde dividenduitkering bedroeg € 100 miljoen (2021: € 75 miljoen).

De aan groepsmaatschappijen verstrekte leningen bedroegen per ultimo 2022 € 2.525 miljoen (2021: € 2.838 miljoen). De aan participaties verstrekte leningen bedroegen per ultimo 2022 € 17 miljoen (2021: € 19 miljoen).

52. BELONING BESTUUR EN TOEZICHT

BELONING RAAD VAN BESTUUR

Voor nadere toelichting wordt verwezen naar noot 34. Beloning bestuur en toezicht van de geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V.

BELONING RAAD VAN COMMISSARISSEN

Voor nadere toelichting wordt verwezen naar noot 34. Beloning bestuur en toezicht van de geconsolideerde jaarrekening van Enexis Holding N.V.

53. DEELNEMINGEN EN JOINT ARRANGEMENTS

DEELNEMINGEN

De waardering van economische belangen die niet in de consolidatie worden betrokken, vindt plaats op basis van de equity-methode gebaseerd op de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van Enexis Holding N.V. Volgens deze methode wordt het economisch belang aanvankelijk op kostprijs gewaardeerd, waarbij de boekwaarde na eerste opname wordt verhoogd of verlaagd met het aandeel van Enexis Holding N.V. in het resultaat. Ontvangen dividenden worden op de boekwaarde in mindering gebracht.

Bij een deelnemingswaarde van nihil worden verliezen op deelnemingen verwerkt tot het bedrag van de netto-investering in de deelneming. In deze netto-investering zijn ook leningen begrepen die aan deelnemingen zijn verstrekt, voor zover deze feitelijk deel uitmaken van de netto-investering. Voor het aandeel in verdere verliezen wordt uitsluitend een voorziening opgenomen indien en voor zover op grond van juridische verplichtingen wordt ingestaan voor de schulden van de deelneming.

Bij mogelijke impairment van deelnemingen wordt verwezen naar de verwerkingswijze zoals opgenomen in de paragraaf 'Bijzondere waardeverminderingen' in de 'Grondslagen voor de financiële verslaggeving'.

JOINT ARRANGEMENTS

De financiële gegevens van entiteiten die als joint arrangement kwalificeren worden onderscheiden in joint ventures en joint operations, afhankelijk van de wettelijke en contractuele rechten en plichten die iedere investeerder heeft bedongen. De bestaande contractuele overeenkomsten kwalificeren als joint ventures. Joint ventures zijn entiteiten waarin Enexis, tezamen met één of meer andere investeerders, gezamenlijke zeggenschap heeft. Deze worden gewaardeerd op basis van de equity-methode.

Groepsmaatschappijen	Statutaire zetel	Aandeel Enexis Holding N.V.	Aandeel Enexis Holding N.V.	403- onderdeel van	verklaring
		31 december 2022	31 december 2021		
Enexis Netbeheer B.V.	's-Hertogenbosch	100%	100%	Enexis Holding N.V.	Nee
Enexis Personeel B.V.	's-Hertogenbosch	100%	100%	Enexis Holding N.V.	Ja
Enpuls B.V.	's-Hertogenbosch	100%	100%	Enexis Holding N.V.	Ja
Fudura B.V. ¹	Zwolle	0%	100%	Enexis Holding N.V.	Nee
Enexis Vastgoed B.V.	's-Hertogenbosch	100%	100%	Enexis Holding N.V.	Ja
Enpuls Projecten B.V.	's-Hertogenbosch	100%	100%	Enpuls B.V.	Nee
Mijnwater Warmte Infra B.V.	Heerlen	100%	100%	Enpuls Projecten B.V.	Nee
Overige deelnemingen en Joint ventures (geen beslissende zeggenschap)					
ZEBRA Gasnetwerk B.V. ²	Bergen op Zoom	67%	67%	Enexis Netbeheer B.V.	Nee
Energie Data Services Nederland B.V.	Baarn	23%	23%	Enexis Netbeheer B.V.	Nee

1 Enexis Holding N.V heeft in 2022 de beslissende zeggenschap over Fudura B.V. verloren als gevolg van de verkoop van alle aandelen van Fudura B.V.

2 Deelneming wordt niet in de consolidatie betrokken omdat er geen sprake is van beslissende zeggenschap (besluitvorming met meerderheid van 75%). ZEBRA Gasnetwerk B.V. betreft een joint venture waarvan de boekwaarde per ultimo 2022 nihil is. De entiteit ZEBRA Gasnetwerk B.V. zal in 2023 geliquideerd worden.

54. WINSTBESTEMMING

Overeenkomstig de statuten staat de winst, voor zover die niet wordt gereserveerd, ter vrije beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (artikel 36.2). Aanvullend op deze statutaire bepalingen is met de aandeelhouders overeengekomen dat het uit te keren dividend over boekjaar 2022 maximaal 50% van de nettowinst uit gewone bedrijfsvoering zal bedragen, waarbij een minimumniveau van € 100 miljoen wordt nagestreefd. Dit percentage zal verlaagd worden als deze uitkering ertoe leidt dat het bedrijf binnen vijf jaar haar A rating-profiel kan verliezen.

De voorgestelde dividenuitkering is voor 2022 gebaseerd op 50% van de winst uit gewone bedrijfsvoering na belastingen (exclusief verkoopresultaat Fudura B.V. van € 1.113 miljoen). De voorgestelde dividenuitkering over het verkoopresultaat van Fudura B.V. bedraagt € 100 miljoen. De voorgestelde dividenuitkering wordt als exact bedrag naar rato van het aantal aandelen uitgekeerd aan de aandeelhouders. De voor 2022 voorgestelde dividenuitkering bedraagt € 1,29 per aandeel (2021: € 0,66 per aandeel). De voorgestelde dividenuitkering bedraagt € 193 miljoen; dientengevolge bedraagt de reservering ten gunste van de algemene reserve € 1.107 miljoen. Het voorstel voor winstbestemming is niet in de balans per 31 december 2021 verwerkt.

Het voorstel van de bestemming van het resultaat over 2022 is als volgt:

€ miljoen	2022	2021
Resultaat	1.300	199
Reservering ten gunste van de algemene reserve	-1.107	-100
Voorgestelde dividenuitkering	193	99

55. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die impact hebben op deze jaarrekening.

Verklaring van de accountant

GECOMBINEERDE CONTROLEVERKLARING EN ASSURANCE-RAPPORT VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de aandeelhouders en raad van commissarissen van Enexis Holding N.V.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG 2022 OPGENOMEN JAARREKENING EN DUURZAAMHEIDSINFORMATIE **Ons oordeel over de jaarrekening**

Wij hebben de jaarrekening voor het jaar geëindigd op 31 december 2022 van Enexis Holding N.V. (hierna 'Enexis' of 'de onderneming') te 's-Hertogenbosch gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Enexis Holding N.V. per 31 december 2022 en van het resultaat en de kasstromen over 2022 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) en met Titel 9 Boek 2 BW
- geeft de in dit jaarverslag opgenomen enkelvoudige jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Enexis Holding N.V. per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde balans per 31 december 2022
- de volgende overzichten over 2022: de geconsolideerde winst- en verliesrekening, het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat, het geconsolideerde mutatieoverzicht eigen vermogen en het geconsolideerde kasstroomoverzicht
- de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De enkelvoudige jaarrekening bestaat uit:

- de enkelvoudige balans per 31 december 2022
- de enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2022
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Onze conclusie over de duurzaamheidsinformatie

Wij hebben de duurzaamheidsinformatie in het jaarverslag van Enexis over 2022 beoordeeld. Een beoordeling is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid.

Op grond van de door ons uitgevoerde beoordelingswerkzaamheden hebben wij geen reden om te veronderstellen dat de duurzaamheidsinformatie geen, in alle van materieel belang zijnde aspecten, betrouwbare en toereikende weergave geeft van:

- het beleid en de bedrijfsvoering ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen;
- de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied in 2022;

in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie 'Rapportagecriteria duurzaamheidsinformatie'.

De duurzaamheidsinformatie is opgenomen in de volgende onderdelen van het jaarverslag:

- Voorwoord raad van bestuur
- 2022 in cijfers;
- Wij zijn Enexis met uitzondering van het onderdeel "Onze bijdrage aan de Sustainable Development Goals";
- Focus op uitvoering van de energietransitie;
- Veilig werken en elkaar versterken;
- Duurzaam werken aan blijvende impact;
- Over dit verslag;
- Feiten en cijfers

De basis voor ons oordeel over de jaarrekening en onze conclusie over de duurzaamheidsinformatie

Wij hebben onze controle van de jaarrekening en onze beoordeling van de duurzaamheidsinformatie uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Nederlandse Standaard 3810N 'Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen' vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening en de beoordeling van de duurzaamheidsinformatie.

Wij zijn onafhankelijk van Enexis zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Dit houdt onder meer in dat wij geen activiteiten ondernemen die conflicterend kunnen zijn met onze onafhankelijke assurance-opdrachten. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel over de jaarrekening en onze conclusie over de duurzaamheidsinformatie.

Rapportagecriteria duurzaamheidsinformatie

De gehanteerde rapportagecriteria voor het opstellen van de duurzaamheidsinformatie zijn de Sustainability Reporting Standards van het Global Reporting Initiative (GRI Standaarden) en de aanvullend gehanteerde rapportagecriteria zoals toegelicht in paragraaf "Over dit verslag" van het jaarverslag.

De duurzaamheidsinformatie is opgesteld in overeenstemming met ("in accordance with") de GRI Standaarden. De gehanteerde GRI Standaarden zijn opgenomen in de GRI Content index zoals toegelicht in paragraaf "GRI-index".

Het ontbreken van gevestigde praktijken ter beoordeling en meting van duurzaamheidsinformatie biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid tussen entiteiten onderling en in de tijd beïnvloed worden.

Derhalve dient de duurzaamheidsinformatie gelezen en begrepen te worden samen met de gehanteerde rapportagecriteria.

Beperkingen in de reikwijdte van onze beoordeling van de duurzaamheidsinformatie

In de duurzaamheidsinformatie is toekomstgerichte informatie opgenomen in de vorm van ambities, strategie, plannen, verwachtingen en schattingen. Inherent aan deze toekomstgerichte informatie is dat de werkelijke uitkomsten in de toekomst onzeker zijn. Wij geven geen zekerheid bij de veronderstellingen en de haalbaarheid van toekomstgerichte informatie in de duurzaamheidsinformatie.

In de paragraaf 'we meten onze impact' zijn de berekeningen van de niet-financiële impact in euro's (hierna: de niet-financiële impact) veelal uitgevoerd met gebruikmaking van bronnen van externe partijen en aan de hand van verschillende assumpties. De assumpties en gehanteerde bronnen zijn toegelicht in het document "Verantwoordingsdocument Impactanalyse Enexis Holding N.V." (hierna: de methodologie van de niet-financiële impact) zoals beschikbaar op de website van Enexis.

De verwijzingen naar externe bronnen of websites in de duurzaamheidsinformatie maken geen onderdeel uit van de duurzaamheidsinformatie die door ons is beoordeeld. Wij verstrekken derhalve geen zekerheid over deze informatie.

Deze aangelegenheden doen geen afbreuk aan onze conclusie.

INFORMATIE TER ONDERSTEUNING VAN ONS OORDEEL OVER DE JAARREKENING

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in de onderneming

Enexis Holding N.V. staat aan het hoofd van een groep ondernemingen, waaronder Enexis Netbeheer B.V., dat het elektriciteits- en gasnetwerk beheert in de provincies Groningen, Drenthe, Overijssel, Noord-Brabant en Limburg. Enexis verzorgt de aanleg, het onderhoud, het beheer en de ontwikkeling van deze distributienetwerken en daaraan verwante activiteiten. Dit zijn de wettelijk vastgelegde taken voor een netbeheerder waarop toezicht wordt uitgeoefend door de Autoriteit Consument en Markt (hierna: ACM). De opbrengsten van Enexis komen vrijwel uitsluitend voort uit de uitoefening van deze wettelijke taken. Enexis speelt een belangrijke rol in de energietransitie.

Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan een aantal onderwerpen op basis van de activiteiten van de groep en onze risicoanalyse. Hiervoor verwijzen wij naar de kernpunten van onze controle.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€71 miljoen (2021: €70 miljoen)
Toegepaste benchmark	0,75% van de totale activa gecorrigeerd voor het incidentele verkoopresultaat op Fudura B.V. (hierna: Fudura) in 2022
Nadere toelichting	<p>Wij hebben de totale activa als grondslag genomen vanwege de typologie van Enexis en het reguleringsmodel waarin de ontvangen vergoedingen en operationele kasstromen grotendeels afhankelijk zijn van de activabasis. Wij overwegen dat om die reden de totale activa een belangrijk kengetal is voor gebruikers van de jaarrekening.</p> <p>In 2022 hebben wij op deze grondslag in mindering gebracht de deposito's en geldmarktfondsen die zijn aangekocht met de opbrengst van de verkoop van Fudura. Dit aangezien deze transactie geen relatie heeft met de operationele kasstromen en de gereguleerde activiteiten van Enexis in 2022.</p>

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven €3,25 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de groepscontrole

Enexis staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

De groepscontrole heeft zich met name gericht op het significante groepsonderdeel Enexis Netbeheer B.V. Op de financiële informatie van de overige groepsonderdelen hebben we op groepsniveau, onder meer, cijferanalyses uitgevoerd om onze inschatting, dat deze onderdelen geen significante risico's op materiële fouten bevatten, te bevestigen.

In totaal vertegenwoordigen bovengenoemde werkzaamheden 97% van de totale activa, en 92% van de netto-omzet van de groep.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een regionale netbeheerder. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit, duurzaamheid en fiscaliteit.

Onze aandacht voor klimaatrisico's en de energietransitie

Klimaatverandering en de energietransitie bepalen in belangrijke mate de maatschappelijke agenda. Zaken als CO₂-reductie hebben een impact op de financiële verslaggeving, omdat deze onder meer risico's meebrengen voor de bedrijfsvoering, de waardering van activa, voorzieningen of de houdbaarheid van het bedrijfsmodel en toegang tot financiële markten van bedrijven met een grotere CO₂ voetafdruk.

De raad van bestuur heeft de toezeggingen en verplichtingen uit hoofde van de energietransitie van Enexis samengevat, en rapporteert in sectie 'Wij zijn Enexis' van het bestuursverslag hoe de onderneming omgaat met klimaat- en milieurisico's.

Als onderdeel van onze controle van de jaarrekening, hebben wij geëvalueerd in hoeverre bij schattingen en belangrijke veronderstellingen Enexis rekening houdt met klimaatrisico's, de mogelijke effecten van de energietransitie en met de toezeggingen en feitelijke verplichtingen op dit gebied. Verder hebben wij het bestuursverslag gelezen en overwogen of er een inconsistentie van materieel belang is tussen de jaarrekening en de niet-financiële informatie in de secties: Wij zijn Enexis, focus op uitvoering van de energietransitie, veilig werken en elkaar versterken, duurzame werken aan blijvende impact, financieel solide blijven, governance en risicomanagement en aanvullende informatie.

De impact van de energietransitie komt vooral tot uiting in de toename van het investeringsniveau in het elektriciteitsnetwerk. Voorts is de impact van de energietransitie in 2022 van belang geweest voor de veronderstellingen ten aanzien van de afschrijvingen op het gasnetwerk. Wij verwijzen naar het kernpunt 'Schattingwijziging: Degressief afschrijven gasactiva'.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de onderneming en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop de raad van bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van commissarissen toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar hoofdstuk 'risicobeheersing' van het jaarverslag, waarin de raad van bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragswijzer en het compliance protocol voor medewerkers, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Verder hebben wij kennis genomen van het beleid om corruptie of omkoping van medewerkers te voorkomen, het systeem van overleg met en toezicht op leveranciers en eventueel opgelegde maatregelen, zoals beschreven in het bestuursverslag onder 'Veilig werken en elkaar versterken' en in de aanvullende informatie bij het jaarverslag onder 'Maatschappelijk verantwoord ondernemen – ketenverantwoordelijkheid en mensenrechten'.

Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's. Specifiek ten aanzien van inkopen en aanbestedingen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben inzicht verkregen in de interne beheersing met betrekking tot het aanbestedingsproces;
- Wij hebben kennis genomen van de interne rapportages rondom aanbestedingen waaronder het uitgevoerde 'control self assessment' en de gerealiseerde resultaten Europees aanbesteden;
- Wij hebben dossiercontroles verricht om vast te stellen dat inkopen hebben plaatsgevonden in overeenstemming met de van toepassing zijnde aanbestedingswet- en regelgeving;
- Wij hebben inzicht verkregen in de mate waarin betalingen naar en ontvangsten van gelden plaatsvindt met landen met een verhoogd corruptierisico.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat de raad van bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico, hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in 'schattingen en veronderstellingen' (onderdeel van toelichting 2.5) in de jaarrekening. Ook hebben wij data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties, waaronder die met verbonden partijen. Dit risico vereiste echter geen significante aandacht in onze controle.

Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van de raad van bestuur, de interne auditdienst, afdeling juridische zaken, de compliance afdeling en de raad van commissarissen.

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico's, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening, op basis van onze ervaring in de sector, door afstemming met de raad van bestuur, het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van de interne auditdienst en compliance afdeling en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

Wij hebben inlichtingen ingewonnen bij de intern juridisch adviseur en kennis genomen van correspondentie met de toezichthouder en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel 'de grondslagen voor de financiële verslaggeving' van de toelichtingen op de geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft de raad van bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de onderneming om haar continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met de raad van bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van de raad van bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Het kernpunt 'Risico op het verantwoorden van investeringen in materiële vaste activa zonder dat deze voldoen aan de activeringscriteria volgens IFRS' van onze controle in voorgaand boekjaar beschouwen wij niet langer als kernpunt van deze controle. Dit vanwege een neerwaartse bijstelling van onze inschatting van de impact en de waarschijnlijkheid van het risico.

Het kernpunt 'De impact van de energietransitie op de waardering van het gasnetwerk' van onze controle in voorgaand boekjaar is naar aanleiding van het methodebesluit 2022 – 2026 dat voorziet in het toepassen van een degressieve afschrijvingsmethodiek gewijzigd in het kernpunt 'Schattingswijziging: Degressief afschrijven gasactiva'. Dit om de omschrijving van het kernpunt beter te laten aansluiten op de gewijzigde verslaggeving terzake.

Ten slotte hebben wij de 'Verwerking van de verkoop van Fudura' dit jaar als een kernpunt van onze controle aangemerkt. Dit vanwege de omvang en het incidentele karakter van de transactie.

Schattingswijziging: Degressief afschrijven gasactiva

Beschrijving Voor haar gasactiva heeft Enexis met ingang van 2022 haar afschrijvingsmethode gewijzigd van lineair naar degressief afschrijven. De boekwaarde van de gasactiva in de jaarrekening van Enexis bedraagt € 2.847 miljoen per balansdatum, oftewel 27% van het balanstotaal, en is daarmee materieel voor de jaarrekeningcontrole.

Volgens IFRS moet de gebruikte afschrijvingsmethode een afspiegeling zijn van het patroon volgens welk de toekomstige economische voordelen van het actief naar verwachting zullen worden verbruikt door de onderneming. Aangezien de onderneming verwacht dat tot 2050 de energietransitie leidt tot een steeds grotere afname van het verbruik en het aantal gebruikers van de gasactiva past Enexis vanaf boekjaar 2022 een degressieve afschrijvingsmethode toe. De afschrijvingslasten als gevolg van deze schattingswijziging zijn in 2022 € 26 miljoen hoger dan wanneer de lineaire afschrijvingsmethode zou zijn voortgezet.

De inschatting van het verwachte verbruikspatroon van de gasactiva en de berekeningsmethodiek voor de wijze waarop degressief afschrijven plaatsvindt zijn aan aannames onderhevig. Het juist toepassen van de degressieve afschrijvingsmethode gasactiva onderkennen wij daarom als een kernpunt van onze controle.

De effecten van de schattingswijziging degressieve afschrijvingsmethode gasactiva zijn toegelicht in paragraaf 2.3 van de toelichtingen op de geconsolideerde jaarrekening. De impact van deze afschrijvingen ten opzichte van het totaal van de afschrijvingen wordt toegelicht in noot 5 van de geconsolideerde jaarrekening.

Onze controleaanpak Wij hebben onder andere de volgende controlewerkzaamheden verricht, specifiek gericht op dit kernpunt:

- het kennisnemen van de analyse van Enexis omtrent het toekomstig verbruikspatroon van de gasactiva tot en met 2050, en dan specifiek:
 - het beoordelen of de door de raad van bestuur gekozen parameter die het verbruik weergeeft, te weten het aantal gasaansluitingen, passend is;
 - het kennis nemen van het Klimaatakkoord en sectorrapporten waaronder de Integrate Infrastructuurverkenning 2030-2050 zoals opgesteld door TenneT, GasUnie en de regionale netbeheerders;
 - het uitvoeren van een retrospectieve toetsing om de plausibiliteit van de inschattingen van de raad van bestuur omtrent het toekomstig verbruikspatroon te beoordelen;
 - het controleren of de berekeningen die ten grondslag liggen aan het verwachte verbruikspatroon van gasactiva mathematisch juist zijn.
- het vaststellen dat significante veronderstellingen, waaronder de mate waarin versneld wordt afgeschreven en tot welke ondergrens, passend zijn in de context van het toekomstig verbruikspatroon van de gasactiva.
- het evalueren van de presentatie en toelichtingen in de jaarrekening ten aanzien van de schattingswijziging degressieve afschrijvingsmethode gasactiva.

Belangrijke observaties Op basis van de hierboven beschreven materialiteit en de door ons uitgevoerde en hierboven beschreven werkzaamheden, stemmen wij in met de door de raad van bestuur verwerkte schattingswijziging.

Verwerking van de verkoop van Fudura

Beschrijving	<p>Enexis heeft op 3 mei 2022 haar 100% belang in Fudura verkocht aan Lion Bidco B.V. De Europese Commissie heeft op 3 augustus 2022 goedkeuring voor deze transactie verleend waarmee Enexis haar beslissende zeggenschap in Fudura heeft overgedragen aan de koper.</p> <p>De verkoop van Fudura kent een verkoopopbrengst van € 1.326 miljoen en een verkoopresultaat van € 1.113 miljoen. Gezien de omvang van de transactie tezamen met het incidentele karakter ervan onderkennen wij deze transactie als een kernpunt van onze controle. De verkoop van Fudura is toegelicht in paragraaf 4 van de toelichtingen op de geconsolideerde jaarrekening en de noten 20 en 30 van de geconsolideerde jaarrekening en noot 36 van de enkelvoudige jaarrekening.</p>
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben onder andere de volgende controlewerkzaamheden verricht, specifiek gericht op dit kernpunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het kennisnemen van het “signing protocol” tussen Enexis en de kopende partij, de verkoopovereenkomst, de goedkeuring van de Europese Commissie en de akte van overdracht van aandelen van Fudura; • het controleren van het moment van overdracht van beslissende zeggenschap; • het controleren van de juiste verwerking van de verkooptransactie in de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS, waaronder het controleren van de juiste bepaling van de verkoopprijs, de boekwaarde op het moment van overdracht van beslissende zeggenschap, het verkoopresultaat en de met deze transactie samenhangende kasstromen; • het controleren van de presentatie en toelichtingen in de jaarrekening ten aanzien van de verkooptransactie en de verplichten die daaruit voortvloeien.
Belangrijke observaties	<p>Wij kunnen ons verenigen in de verwerkingwijze en toelichtingen van Enexis ten aanzien van de verwerking van de verkooptransactie van Fudura in overeenstemming met EU-IFRS.</p>

INFORMATIE TER ONDERSTEUNING VAN ONZE CONCLUSIE OVER DE DUURZAAMHEIDSINFORMATIE

Wij hebben onze beoordelingswerkzaamheden bepaald in het kader van de beoordeling van de duurzaamheidsinformatie als geheel en bij het vormen van onze conclusie hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van onze conclusie en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke conclusie.

Ons inzicht in de onderneming

Als startpunt van onze beoordeling voeren wij een omgevingsanalyse uit en verkrijgen wij inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties en de kenmerken van Enexis. Als regionaal netwerkbedrijf stelt de energietransitie en het klaarmaken van de infrastructuur voor meer duurzame energie Enexis voor een aantal uitdagingen. Wij hebben bijzondere aandacht in onze beoordeling besteed aan een aantal onderwerpen op basis van de activiteiten van Enexis en onze risicoanalyse. Hiervoor verwijzen wij naar de kernpunten van onze beoordeling.

Na het bepalen van de materialiteit en het identificeren en inschatten van de risico's dat de duurzaamheidsinformatie afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, bepalen wij beoordelingswerkzaamheden als reactie op deze risico's om assurance-informatie te verkrijgen die voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie. Bij fraude is het risico dat de duurzaamheidsinformatie misleidend of onevenwichtig is of dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij materialiteitsniveaus bepaald voor elk relevant onderdeel van de duurzaamheidsinformatie en voor de duurzaamheidsinformatie als geheel. Bij het evalueren van onze materialiteitsniveaus hebben wij kwantitatieve en kwalitatieve aspecten evenals de relevantie van informatie voor zowel belanghebbenden als de onderneming in ogenschouw genomen.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze beoordeling geconstateerde afwijkingen rapporteren die naar onze mening om kwantitatieve of kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze beoordeling

In de kernpunten van onze beoordeling beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze beoordeling van de duurzaamheidsinformatie. De kernpunten van onze beoordeling hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

De impact van de energietransitie op de toelichtingen in het jaarverslag

Risico	<p>In onze beoordeling onderkennen wij het risico dat de toelichtingen in het jaarverslag onvoldoende inzicht bieden in de gevolgen van de energietransitie voor Enexis. Wij onderkennen tevens het risico dat schattingen en veronderstellingen onvoldoende rekening houden met de onzekerheden in toekomstige ontwikkelingen en relevante recente informatie, en de gevolgen daarvan voor de verdien capaciteit en de financiële positie van de netbeheerder.</p> <p>De toelichting inzake de impact van de energietransitie is in het bestuursverslag opgenomen in de onderdelen 'wij zijn Enexis', 'focus op uitvoering van de energietransitie' en 'duurzaam werken aan blijvende impact'.</p> <p>Vanwege de veelomvattende impact van de energietransitie op de bedrijfsvoering en financiële positie van Enexis, en de relevantie hiervan voor de stakeholders, onderkennen wij dit als een kernpunt in onze beoordeling van de duurzaamheidsinformatie.</p>
Onze aanpak	<p>Onze beoordeling ten aanzien van de impact van de energietransitie en de gevolgen voor de toelichting in het jaarverslag bestonden onder andere uit:</p> <ul style="list-style-type: none">• Het interviewen van leden van de raad van bestuur ten aanzien van de impact van de energietransitie op de bedrijfsvoering.• Het verkrijgen van inzicht in de rapporteringsprocessen die relevant zijn voor de toelichtingen in het jaarverslag.• Het evalueren of de publieke uitingen die zijn gepubliceerd op de website van Enexis ten aanzien van de impact van de energietransitie consistent zijn met de toelichting in het jaarverslag.• Het beoordelen of de teksten aangaande de energietransitie in het jaarverslag onderling consistent zijn.• Het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden op de toelichtingen in het jaarverslag ten aanzien van toekomstige investeringen die nodig zijn in het kader van de energietransitie.• Het evalueren of relevante recente informatie is meegenomen in de toelichtingen in het jaarverslag.• Het kennismaken van de geactualiseerde lange termijn financiële doorrekening, waarin onder meer de effecten van de methodebesluiten elektriciteit en gas zijn meegenomen.• Het beoordelen van de duurzaamheidsinformatie in het jaarverslag ten aanzien van milieu en klimaat, waaronder de CO2 voetafdruk.
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen reden om te veronderstellen dat de impact van de energietransitie op Enexis niet toereikend is omschreven in het jaarverslag.</p>

De rapportering van de waarde van duurzame impact in euro's

Risico	<p>De verwachtingen van stakeholders inzake het afleggen van verantwoording over de impact van de bedrijfsvoering op de maatschappij blijven toenemen. Het belang van niet-financiële informatie wordt daarin steeds belangrijker. Door het uitdrukken van deze niet-financiële impact in euro's wordt deze beter vergelijkbaar tussen organisaties. Enexis rapporteert in het jaarverslag op deze wijze over enkele key performance indicatoren.</p> <p>Enexis maakt bij het uitrekenen van de niet-financiële impact in euro's zoals opgenomen in de paragraaf 'we meten onze impact' gebruik van een methodiek. In deze methodiek wordt gebruik gemaakt van informatie van externe partijen en van verschillende eigen assumpties, welke nader zijn toegelicht in de methodologie van de niet-financiële impact.</p> <p>Vanwege de impact van de schattingen en assumpties in de impactberekeningen, het belang van volledige rapportagecriteria, alsmede de toenemende interesse die stakeholders hebben in gerapporteerde impact onderkennen wij de gerapporteerde impact key performance indicatoren als een kernpunt in onze beoordeling van de duurzaamheidsinformatie.</p>
Onze aanpak	<p>Onze beoordeling ten aanzien van de rapportering van de niet-financiële impact in euro's bestond onder andere uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het evalueren van de geschiktheid van de rapportagecriteria die gehanteerd zijn voor het berekenen van de impact key performance indicatoren en de consistente toepassing hiervan. • Het verkrijgen van inzicht in de rapporteringsprocessen die ten grondslag liggen aan de impactberekening, inclusief de interne beheersmaatregelen, zonder assurance-informatie te verkrijgen over de implementatie of de effectieve werking van deze interne beheersmaatregelen. • Het beoordelen van de toelichtingen van de impact gerelateerde rapportagecriteria in het jaarverslag. • Het beoordelen van de geschiktheid en plausibiliteit van de bronnen van externe partijen die zijn gehanteerd voor de berekeningen die ten grondslag liggen aan de impact key performance indicatoren. • Het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden op de inputdata voor de impactberekening. • Het evalueren van de redelijkheid van de schattingen en assumpties in de impactberekening, die zijn toegelicht in de methodologie van de niet-financiële impact in euro's.
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen reden om te veronderstellen dat de niet-financiële impact in euro's in het jaarverslag van Enexis niet is toegelicht in overeenstemming met de rapportagecriteria.</p>

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening, de duurzaamheidsinformatie en onze gecombineerde controleverklaring en assurance-rapport daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE DOOR WET- OF REGELGEVING GESTELDE VEREISTEN

Benoeming

Wij zijn door de raad van commissarissen op 18 november 2020 benoemd als accountant van Enexis Holding N.V. vanaf de controle van het boekjaar 2021 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten geleverd als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE JAARREKENING EN DE DUURZAAMHEIDSINFORMATIE

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE RAAD VAN BESTUUR EN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN VOOR DE JAARREKENING EN DE DUURZAAMHEIDSINFORMATIE

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS en met Titel 9 Boek 2 BW en voor het opstellen van betrouwbare en toereikende duurzaamheidsinformatie in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie 'Rapportagecriteria duurzaamheidsinformatie', inclusief het identificeren van belanghebbenden en het bepalen van materiële onderwerpen. De raad van bestuur is tevens verantwoordelijk voor het selecteren en toepassen van deze rapportagecriteria en voor het bepalen dat deze rapportagecriteria toereikend zijn voor de gerechtvaardigde informatiebehoefte van belanghebbenden, rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving. De door de raad van bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de duurzaamheidsinformatie en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in onderdeel "Over dit verslag" van het jaarverslag.

In dit kader is de raad van bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en het opstellen van de duurzaamheidsinformatie mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de onderneming te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële en duurzaamheidsverslaggeving van de onderneming.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING EN DE BEOORDELING VAN DE DUURZAAMHEIDSINFORMATIE

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht en een beoordelingsopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel en conclusie.

Onze controle van de jaarrekening is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Onze beoordeling van de duurzaamheidsinformatie is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid. De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en variëren in aard en timing van, en zijn ook geringer in omvang, dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een beoordeling is daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij een controle.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening of de duurzaamheidsinformatie nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controle- en beoordelingswerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel en onze conclusie.

Voor de beoordeling van de duurzaamheidsinformatie passen wij de 'Nadere voorschriften kwaliteitssystemen' (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Wij hebben onze accountantscontrole van de jaarrekening professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel over de jaarrekening' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel. Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderneming;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen;

De sectie 'Informatie ter ondersteuning van onze conclusie over de duurzaamheidsinformatie' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor onze conclusie. Onze beoordeling bestond verder onder andere uit:

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte rapportagecriteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in de duurzaamheidsinformatie staan. Dit omvat het evalueren van de uitkomsten van de dialoog met belanghebbenden en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur;
- middels het inwinnen van inlichtingen op hoofdlijnen inzicht verkrijgen in de interne beheersingsmaatregelen, rapporteringsprocessen en informatiesystemen relevant voor het opstellen van duurzaamheidsinformatie, zonder het verwerven van assurance-informatie over de implementatie noch het toetsen van de effectiviteit van interne beheersingsmaatregelen;
- het identificeren van gebieden in de duurzaamheidsinformatie met een hoger risico op misleidende of onevenwichtige informatie of afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Het op basis van deze risico-inschatting bepalen en uitvoeren van verdere werkzaamheden gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van de duurzaamheidsinformatie. Deze werkzaamheden bestonden onder meer uit:
 - het afnemen van interviews met functionarissen verantwoordelijk voor de duurzaamheidsstrategie en het -beleid en de daaruit voortvloeiende prestaties;
 - het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor, het uitvoeren van interne controles op, en de consolidatie van gegevens in de duurzaamheidsinformatie;
 - het bepalen van de aard en omvang van de uit te voeren beoordelingswerkzaamheden voor de groepsonderdelen en locaties. Bepalend hierbij zijn de aard, omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen, locaties of de activiteiten;
 - het verkrijgen van assurance-informatie dat de duurzaamheidsinformatie aansluit op de onderliggende administraties van de onderneming;
 - het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
 - het analytisch evalueren van data en trends;
- het aansluiten van de relevante financiële informatie in de duurzaamheidsinformatie met de jaarrekening;
- het evalueren van de consistentie van de duurzaamheidsinformatie met de informatie in het jaarverslag buiten de reikwijdte van onze beoordeling;
- het evalueren van de algehele presentatie en inhoud van de duurzaamheidsinformatie;
- het overwegen of de duurzaamheidsinformatie als geheel, inclusief de daarin opgenomen toelichtingen, het beeld weergeeft in relatie tot het doel van de gehanteerde rapportagecriteria.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en beoordeling en over de significante bevindingen die uit onze controle en beoordeling naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

In dit kader geven wij ook een verklaring aan de audit commissie van de raad van commissarissen op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze gecombineerde controleverklaring en assurance-rapport.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening en van onze beoordeling van de duurzaamheidsinformatie op basis van alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze gecombineerde controleverklaring en assurance-rapport, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Eindhoven, 27 februari 2023

Ernst & Young Accountants LLP

drs. P.A.E. Dirks RA

Aanvullende informatie

IN DIT HOOFDSTUK

- Over dit verslag
- Statutaire regeling ten aanzien van de winstbestemming
- Feiten en cijfers
- Benchmarks
- GRI-index
- EU-bekendmaking niet-financiële informatie
- Begrippenlijst
- Colofon

Over dit verslag

REIKWIJDTE

De reikwijdte van het verslag is Enexis Holding N.V.; gevestigd te 's-Hertogenbosch. Hieronder vallen de activiteiten van Enexis Netbeheer B.V.; Enexis Personeel B.V., Enexis Vastgoed B.V. en Enpuls B.V. De activiteiten van andere deelnemingen vallen niet onder de reikwijdte. Het wettelijk bestuursverslag is opgenomen op de pagina's 33 tot en met 95. De rapportageperiode loopt van 1 januari 2022 tot en met 31 december 2022. Enexis rapporteert halfjaarlijks over de strategische en financiële prestaties. Het jaarverslag wordt in het eerste kwartaal van elk jaar gepubliceerd op de website www.enexisgroep.nl; dit jaar op 28 februari 2023. Het verslag over 2021 verscheen op 10 maart 2022.

GEÏNTEGREERD VERSLAG

In dit jaarverslag is financiële, operationele en maatschappelijke informatie verwerkt in een geïntegreerd verslag.

- De financiële informatie is geconsolideerd. De financiële verantwoording is in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard binnen de Europese Unie en bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.
- De niet-financiële informatie is geconsolideerd. In het algemeen streven wij ernaar niet-financiële gegevens van nieuwe acquisities zo snel mogelijk, doch uiterlijk na een vol jaar van eigenaarschap, te integreren, zoals opgenomen in onze Reporting Manual.
- De niet-financiële informatie is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, Sustainability Reporting Standards (update 2021) van het Global Reporting Initiative (GRI).

TRANSPARANTIE

Net als onze stakeholders hechten wij veel waarde aan transparantie. Wij hebben de ambitie om in de verslaggeving tot de koplopers te blijven behoren in de Transparantiebenchmark van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. In dit verslag rapporteren wij in overeenstemming met de:

- Sustainability Reporting Standards van het GRI, update 2021, toepassingsniveau 'in accordance with';
- Intern gehanteerde verslaggevingscriteria, conform onze Reporting Manual;
- Richtlijnen voor de Transparantiebenchmark;
- Corporate Governance Code, voor zover mogelijk en van toepassing;
- Wet ingroeiquote en streefcijfers (Sociaal Economische Raad);
- EU-richtlijn bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit;
- EU Taxonomie; een Europees classificatiesysteem voor duurzaamheidsactiviteiten;
- Handboek Impactmeting Infraorganisaties (november 2022);
- Verantwoordingsdocument Impactanalyse Enexis Holding N.V. (2022).

DIALOOG MET STAKEHOLDERS

Onze stakeholderindeling is herijkt op basis van een interne toetsing, analyse van de stakeholderindeling van andere infrabedrijven en de belangen van stakeholders en/of Enexis. Enexis onderscheidt in totaal acht groepen stakeholders. Dit zijn groepen waar we regelmatig mee in contact staan. Naast actuele zaken streven wij ernaar om met stakeholders ook te spreken over brede maatschappelijke ontwikkelingen op lange termijn, zoals de Sustainable Development Goals en onze bijdrage hieraan. Aangezien dit direct raakt aan ons dagelijks werk richtte de dialoog zich met name op betaalbare en duurzame energie (SDG7) en industrie, innovatie en infrastructuur (SDG9). Door de nieuwe strategische focus, waardoor we onze activiteiten in Enpuls hebben afgebouwd en Fudura hebben verkocht is duurzame steden en gemeenschappen (SDG11) niet langer een prioriteit.

Het stakeholderoverzicht laat op hoofdlijnen zien hoe de dialoog met stakeholders wordt geborgd, maar is geen uitputtende opsomming. De belangrijkste bespreekpunten zijn geformuleerd naar materiële thema's. In 2022 sprak de raad van bestuur uitvoerig met medewerkers en aandeelhouders over de nieuwe strategie.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

We realiseren ons dat samenwerking nodig is om de energietransitie te realiseren. Als netwerkbedrijf zien we een taak voor onszelf om partijen samen te brengen. In 2022 zaten we aan tafel met provincies, de industrie en universiteiten om samen te werken aan innovatieve, schaalbare oplossingen die voor alle partijen werken. Ook binnen de sector bundelen we de krachten om onze maatschappelijke impact te vergroten. Enexis is onder meer lid van Netbeheer Nederland, MVO Nederland, Dutch Power, Nederlandse Vereniging Duurzame Energie, EDSO for smart grids, KVGn, de Coalitie Groene Netten en GD4S (Gas Distributors for Sustainability).

Stakeholdergroep	 Onze stakeholders	 Belangrijkste bespreekpunten ¹	 Interactie met Enexis via:
Klanten	Kleinverbruik klanten (consumenten en MKB-bedrijven), grootverbruik klanten (corporates)	Klantgerichte dienstverlening, betrouwbaarheid en toegankelijk energienet, veilig energienet, duurzame energievoorziening, betaalbare energievoorziening	Periodiek klanttevredenheidsonderzoek, klantenservice, accountmanagers
Medewerkers	Ondernemingsraad, Onderdeelscommissies, vakbonden	Veilige en gezonde werkomgeving, werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers, efficiënte bedrijfsvoering, arbeidsvoorwaarden, strategie	Interne media, werkoverleggen, overleg Ondernemingsraad en raad van bestuur (circa 8 keer per jaar), overleg Onderdeelscommissies en directieuren/managers van betreffende bedrijfssonderdelen
Aandeelhouders	Provincies en gemeenten in de rol van aandeelhouder	Duurzame energievoorziening, financieel robuust, duurzame organisatie	Jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Aandeelhouderscommissie die 3 à 4 keer per jaar overlegt met de raad van bestuur, Strategische dialoog
Energiemarktpartijen	Energieleveranciers, ODA's, start-ups	Betrouwbaar en toegankelijk energienet, efficiënte marktfacilitering, informatiebeveiliging, beleidsbeïnvloeding	Periodiek overleg binnen de MFFBAS (Marktfaciliteringsforum), via accountmanagers
Investeerders	Obligatiebeleggers, banken, rating agencies	Financiële waarde	Investor presentatie, jaarverslag
Ketenpartners	Aannemers, leveranciers, infrabedrijven, technologiebedrijven	Betrouwbaar en toegankelijk energienet, veilig energienet, duurzame energievoorziening, betaalbare energievoorziening, klantgerichte dienstverlening, informatiebeveiliging	Periodiek Kabels- en Leidingenoverleg
Beleidsbepalers	Politieke partijen, ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Autoriteit Consument & Markt, Staatstoezicht op de Mijnen, Autoriteit Persoonsgegevens, Uneto-VNI en KVGn	Betrouwbaar en toegankelijk energienet, veilig energienet, duurzame energievoorziening, betaalbare energievoorziening, klantgerichte dienstverlening, informatiebeveiliging	Consultaties, Public Affairs, periodieke overleggen met toezichthouders
Lokale energietransitiepartners	Gemeenten, energiecoöperaties, waterschappen, projectontwikkelaars, woningbouwverenigingen	Betrouwbaar en toegankelijk energienet, duurzame energievoorziening, effectieve marktfacilitering	Gebiedsteams, stakeholdermanagers, omgevingsverkenners, FD Energiedebat

1. Het betreft hier een eigen interpretatie van wat er uit de diverse stakeholderdialogen naar voren is gekomen.

BEPALEN VAN DE INHOUD (MATERIALITEIT)

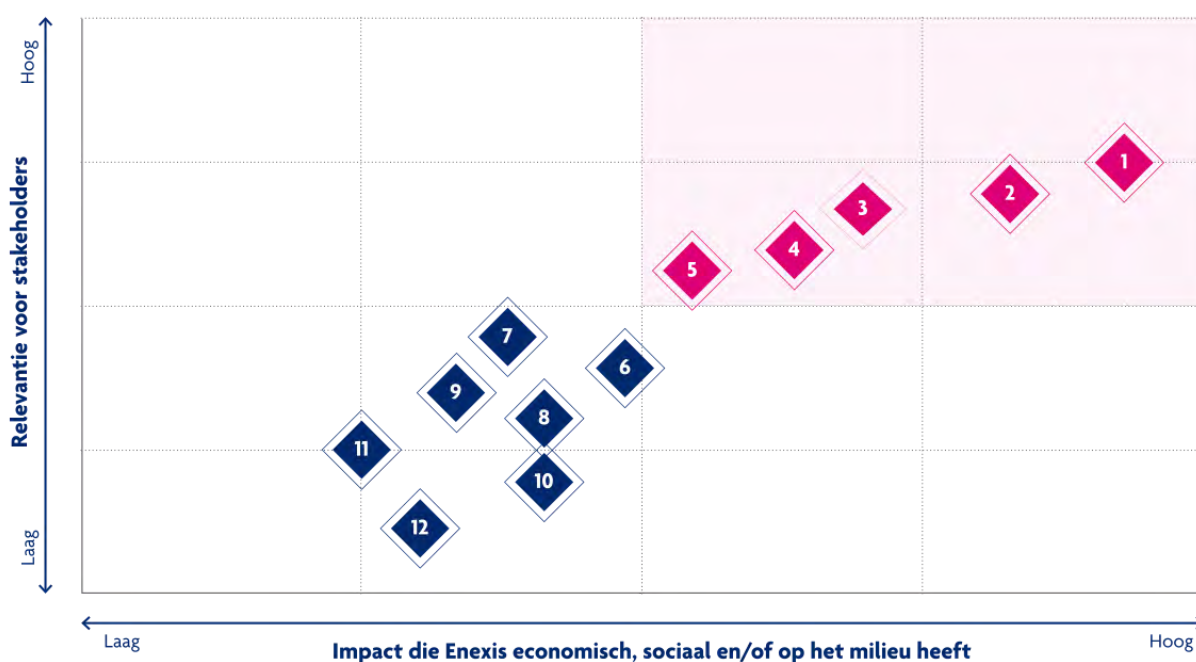
In het jaarverslag leggen wij verantwoording af over onderwerpen die externe en interne stakeholders relevant vinden én waar Enexis grote economische, milieu en/of sociale impact heeft. Dit noemen wij 'materiële thema's'.

In 2021 is de materialiteitsmatrix herzien in aanloop naar het nieuwe strategisch plan. Uit de analyse kwam een stabiele top 5 aan materiële thema's, gericht op de kerntaken van Enexis. De top 5 thema's, die sinds 2018 onveranderd is, is door de raad van bestuur vastgesteld als hoog materieel. Deze thema's dragen bij aan het bepalen van de focus in corporate planvorming, verslaglegging en communicatie.

Het strategisch plan is in april 2022 in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders vastgesteld en daarmee ook de stakeholderindeling, de scope en definities van de materiële thema's als de ranking, zoals uit de analyse van 2021, die expliciet zijn genoemd in het strategisch plan. In 2023 voeren wij een brede stakeholderdialoog, gevolgd door een gedetailleerde materialiteitsanalyse, met aandacht voor het dubbele materialiteitsprincipe.

Dubbele materialiteit werkt twee kanten op. Enerzijds gaat het over de mogelijke positieve en negatieve (materiële) impact van Enexis op het milieu en de maatschappij: het inside-out perspectief. Anderzijds gaat dubbele materialiteit over het materiële effect van duurzaamheidsgerelateerde risico's en kansen voor Enexis (financieel van aard): het outside-in perspectief. Het inside-out perspectief wordt met name van belang gevonden door de samenleving, de consument en (potentiële) medewerkers. Het outside-in perspectief was eerst vooral van belang voor investeerders, maar steeds meer stakeholders hebben belangstelling in de manier waarop Enexis omgaat met duurzaamheidsrisico's en -kansen.

In het jaarverslag rapporteren wij uitgebreid over de top 12 materiële thema's. De connectiviteit tussen thema's, strategische risico's en kansen en gestelde doelen en resultaten voor 2022 met onze bijdrage aan de SDG's laten wij zien in de tabel op pagina 19. Hoewel de CO₂-uitstoot en circulariteit van onze eigen bedrijfsvoering buiten de top 12 vallen rapporteren wij hier toch over in het hoofdstuk 'Verduurzaming van onze organisatie'. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is een belangrijk aspect voor Enexis Groep.

1 BETROUWBAAR EN TOEGANKELIJK ENERGIENET	6 EFFECTIEVE MARKTFACILITERING	10 BELEIDSBEÏNVLOEDING
2 VEILIG ENERGIENET	7 VEILIGE EN GEZONDE WERKOMGEVING	11 FINANCIËEL ROBUUST
3 DUURZAME ENERGIEVOORZIENING	8 WERKGELEGENHEID EN VAKBEKWAME MEDEWERKERS	12 INFORMATIEBEVEILIGING
4 BETAALBARE ENERGIEVOORZIENING	9 EFFICIËNTE BEDRIJFSVOERING	
5 KLANTGERICHTE DIENSTVERLENING		

DEFINITIES VAN MATERIËLE ONDERWERPEN

Betrouwbaar en toegankelijk energienet

De mate waarin iedereen toegang heeft tot betrouwbaar energienetwerk.

Veilig energienet

De mate waarin klanten erop kunnen vertrouwen dat de energie-infrastructuur veilig is.

Duurzame energievoorziening

De mate waarin investeringen worden gedaan in de energie-infrastructuur om de energietransitie te realiseren.

Betaalbare energievoorziening

Het niveau van het tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten aanleggen en beheren van het energienetwerk.

Klantgerichte dienstverlening

De mate waarin de wens en tevredenheid van de klant het vertrekpunt vormt voor het niveau van dienstverlening en heldere communicatie in de klantprocessen. Dit omvat ook het omgevingsmanagement bij (infra-)projecten richting burgers en bedrijven.

Effectieve marktfacilitering

Het niveau waarop marktfaciliteringsprocessen tijdig en foutloos worden uitgevoerd (beschikbaarheid energiedata) voor een goed werkende energiemarkt.

Veilige en gezonde werkomgeving

De mate waarin medewerkers werken in veilige arbeidsomstandigheden. Dit omvat ook de aandacht en zorg voor het welzijn en de vitaliteit van medewerkers.

Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers

De mate waarin werkgelegenheid wordt geboden (ook indirect bij leveranciers en aannemers) en geïnvesteerd wordt in vakmanschap en persoonlijke ontwikkeling van medewerkers.

Efficiënte bedrijfsvoering

De mate waarin de bedrijfsvoering kosteneffectief is georganiseerd (bijvoorbeeld door digitalisering en actieve samenwerking met ketenpartners en marktpartijen).

Beleidsbeïnvloeding

De mate waarin kennis, expertise en visie worden ingebracht om te komen tot gedragen en haalbare plannen en passende wet- en regelgeving voor realisatie van de energietransitie.

Financieel robuust

De mate waarin investeringen kunnen worden gefinancierd vanuit korte- en langetermijnperspectief.

Informatiebeveiliging

De mate waarin gegevenstransport, -opslag, systemen en privacygevoelige informatie met waarborgen wordt omkleed met dataveiligheid, privacy en cybersecurity.

MANAGEMENT VAN MATERIËLE ONDERWERPEN

Het management stuurt op verschillende maatschappelijke aspecten van ondernemen, als onderdeel van de strategiekaart, zoals het bevorderen van veilig en gezond werken, een betrouwbare en toegankelijke energievoorziening, reductie energieverbruik en CO₂-uitstoot, het bijdragen aan de energietransitie en een beheerste kostenontwikkeling. Deze aspecten zijn, als onderdeel van de strategiekaart, tevens onderwerp van audits en rapportage aan de raad van commissarissen.

Enexis hanteert een integraal managementsysteem, waarin zowel financiële als niet-financiële onderwerpen worden gemanaged. Dit wordt beschreven in het hoofdstuk 'Governance en risicomanagement'. In de jaarlijkse bedrijfsplancyclus wordt de vertaling gemaakt van strategische doelen naar bedrijfsplan, inclusief concrete doelstellingen. Afgeleid van de strategie worden jaarlijkse (2023) en lange termijn doelstellingen (2026) geformuleerd en opgenomen in het bedrijfsplan en de strategiekaart. De voortgang wordt periodiek gerapporteerd aan de raad van bestuur en tevens besproken met de raad van commissarissen. Er is een formeel risicomanagementproces, een interne auditfunctie en een compliancefunctie aanwezig. De herkenning en erkenning van strategische risico's vloeien voort uit de activiteiten van dit proces en deze functies. Op de kernactiviteit wordt toezicht gehouden door de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en Staatstoezicht op de Mijnen (SodM).

In het hoofdstuk 'Verduurzaming van onze organisatie' is een toelichting opgenomen op de wijze waarop het onderwerp 'duurzaamheid' is geborgd. Daarnaast is een uitwerking van de managementbenadering naar maatschappelijk thema, gebaseerd op de richtlijn ISO 26000, te vinden in de MVO-principes op de website van Enexis.

MEETMETHODES EN DATAVERZAMELING

De kwantitatieve informatie in dit verslag hebben we waar mogelijk ontleend aan de systemen van Enexis. Voor deze systemen gelden interne controlemaatregelen. De afdeling Corporate Control & Reporting van Finance & Control is – met betrokkenheid van Business Control – verantwoordelijk voor de verzameling en onderbouwing van de niet-financiële data. De GRI-index is opgenomen in het hoofdstuk 'Aanvullende informatie'.

De voor de verschillende onderwerpen verantwoordelijke medewerkers in de organisatie hebben de kwalitatieve informatie aangeleverd en onderbouwd. De gerapporteerde gegevens zijn met de grootst mogelijke betrouwbaarheid gegenereerd. Wij onderkennen dat een deel van de informatie onzekerheden kan bevatten die inherent zijn aan beperkingen van meetmethodes en dataverzameling. Op hoofdlijnen is de dataverzameling over materiële onderwerpen als volgt opgebouwd:

BETROUWBAAR EN TOEGANKELIJK ENERGIE NET

Rapportage over de uitvalduur elektriciteit en gas, getransporteerde hoeveelheden en trajectlengtes.

VEILIG ENERGIE NET

Rapportage van SodM meldingen, metingen publieke veiligheid elektriciteit en gas, rapportage van integraal vergunningbeheersysteem WAVE. Rapportage van eventuele datalek meldingen, rapportage van eventuele boetes van toezichthouders.

DUURZAME ENERGIEVOORZIENING

Rapportages over duurzaam opgesteld vermogen, verzwaarde elektriciteitsaansluitingen, verwijderde gasaansluitingen en groen gas invoeding.

BETAALBARE ENERGIEVOORZIENING

Overzicht beïnvloedbare kosten en opbrengsten Enexis Netbeheer B.V. (inclusief staven).

KLANTGERICHT DIENSTVERLENING

Rapportages van marktonderzoeksinstituut GfK, rapportages van Perspective en Avaya, resultaten van het website bezoek van Enexis.nl

VEILIGE EN GEZONDE WERKOMGEVING

Meldingen ongevallen en incidenten 2022, rapportages over HSE en VGWM, berekening van het aantal ongevallen met verzuim per 1 miljoen gewerkte uren. Dodelijke ongevallen in de woon-werk verkeerssituatie behoren niet tot de scope van de Lost Time Injury Frequency.

WERKGELEGENHEID EN VAKBEKWAME MEDEWERKERS

Medewerkersonderzoek, rapportages over het personeelsbestand met onder meer aantallen fte's, in- en uitstroom en ontwikkelingsbudget, diversiteit, leeftijdscategorieën, ziekteverzuim.

EFFICIËNTE BEDRIJFSVOERING

Rapportages over de aantallen stations voorzien van distributie automatisering (light).

BELEIDSBEÏNVLOEDING

Rapportages van eventuele boetes van toezichthouders (boeteregister) en claimoverzichten.

FINANCIËEL ROBUUST

Geconsolideerde jaarrekening.

DUURZAME ORGANISATIE

Overzicht van de genomen maatregelen en CO₂-besparingen in 2022, resultaten en analyse van enquêtes. Afvalstoffenrapportage van afvalverwerkers. Alle afvalstoffen worden opgeslagen en verwerkt op een manier die past bij de betreffende afvalstof, omdat iedere afvalstof zijn eigen risico's meebrengt. Brondocumentatie over CO₂-uitstoot als gevolg van net- en lekverlies. Circulariteitsrapportages.

OVERZICHT SUBTARGETS SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

4 <small>Kwaliteits- onderwijs</small>		Verzekeer gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen
Target		Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit
4.3		
Target		Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven
4.4		
Target		Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling
4.7		
7 <small>Betaalbare en duurzame energie</small>		Verzekeer toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen
Target		Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energiediensten garanderen
7.1		
Target		Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen
7.2		
8 <small>Eerlijk werk, en economische groei</small>		Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen
Target		De economische groei per capita in stand houden in overeenstemming met de nationale omstandigheden en, in het bijzonder, minstens 7% aangroei van het bruto binnenlands product per jaar in de minst ontwikkelde landen
8.1		
Target		Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten
8.3		
Target		De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in precare werkomstandigheden bevinden
8.8		
9 <small>Industrie, innovatie en infrastructuur</small>		Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie
Target		Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen
9.1		
Target		Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden
9.4		

Verantwoorde
consumptie
en productie

Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen

Target 12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren
Target 12.4	Tegen 2020 komen tot een milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken internationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken
Target 12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus

Klimaatactie

Neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden

Target 13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning
-----------------------	--

METHODIEK, UITGANGSPUNTEN EN AANNAMES IMPACTMETINGEN

Het te downloaden Verantwoordingsdocument Impactanalyse Enexis Holding N.V. biedt nader inzicht en onderbouwing van de in het jaarverslag opgenomen informatie.

FINANCIËEL KAPITAAL

De financiële impacts worden op basis van de winst-en-verliesrekening en het kasstroomoverzicht van Enexis berekend. Hieronder vallen de inkomende en uitgaande kasstromen van Enexis, waarbij uitgaande kasstromen vanuit Enexis een positieve impact hebben op stakeholders en omgekeerd hebben de inkomende kasstromen een negatieve impact op stakeholders. Het financieel kapitaal laat zien welke inkomende geldstromen er zijn en hoe die verdeeld worden in relatie tot onze stakeholders.

GEPRODUCEERD KAPITAAL

Beschikbaarheid van energie bepaalt in hoge mate welvaart en welzijn van onze klanten. Enexis heeft door transport van gas en elektriciteit een belangrijke rol in de energieketen om deze waarde mogelijk te maken. De als geproduceerd kapitaal getoonde bedragen hebben betrekking op het aan Enexis toe te wijzen deel in de energieketen. De waarde van energie is meer dan de prijs die consumenten ervoor betalen. Dat noemen wij consumentensurplus: de extra geldwaarde die klanten, in theorie, bereid zouden zijn te betalen boven de prijs van een dienst/product. Het consumentensurplus is op dit moment de meest gangbare en gebruikte wijze voor het bepalen van de economische waarde zowel voor de vrije als gereguleerde markten. Het consumentensurplus heeft betrekking op alle prijselementen in de energieketen en omvat dus de belastingen en prijzen voor levering en transport voor energie.

Binnen de bijdrage aan het welzijn van elektriciteitstransport wordt de impact van teruglevering die Enexis mogelijk maakt meegenomen.

Het gemiddelde effect van gas- en stroomstoringen voor Nederland wordt eveneens meegenomen. Het effect van gas- en stroomstoringen bij Enexis ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde is berekend.

Ook de waarde van elektriciteit- en gastransport voor zakelijke klanten schatten wij in, echter is de methode hiervoor nog in ontwikkeling; om dubbelteiling te voorkomen bestaat deze alleen uit het omzetgedeelte.

NATUURLIJK KAPITAAL

Enexis is gedeeltelijk verantwoordelijk voor de CO₂-emissies van de hoeveelheden elektriciteit en gas die door ons netwerk worden getransporteerd. De impact bevat de waardering van de CO₂-emissies verbonden aan de directe operaties en aan die van de keten. De impactberekeningen van de directe operaties zijn gebaseerd op de CO₂-cijfers zoals gerapporteerd in de CO₂ voetafdruk in het jaarverslag. Aangenomen is dat de elektriciteits- en aardgasmix van de energie die Enexis transporteert gelijk is aan de nationale mix. De maatschappelijke kosten van een ton CO₂-equivalent zijn bepaald op 0,157 EUR/kg CO₂-equivalent.

Emissies in de keten zijn geattribueerd aan Enexis op basis van bruto toegevoegde waarde en verantwoordelijkheid. Enexis stoot bij haar werkzaamheden broeikasgassen uit, dit gaat bijvoorbeeld om haar gebouwen en om mobiliteit. Wat betreft de operatie zorgen vooral de netverliezen van gas en elektriciteit voor veel emissies. Het gaat hier om de zogenaamde scope 1 en 2 emissies zoals voorgeschreven door het Greenhouse Gas Protocol. De grootste impact is echter vanuit het aandeel van Enexis in emissies van de Nederlandse energieketen.

MENSELIJK KAPITAAL

Voor de berekeningen van deze impacts worden medewerkers in directe dienst van Enexis meegenomen. Als werkgever streeft Enexis naar een positieve bijdrage aan het welzijn van onze medewerkers. Welzijnseffecten door het hebben van werk zijn berekend ten opzichte van het niet hebben van werk in Nederland. De indicator betreft het niet-financiële directe welzijnseffect. Er wordt aangenomen dat werktevredenheid, gemeten op basis van de uitkomsten uit het medewerkerstevredenheidsonderzoek, een direct positief effect heeft op het welzijn.

De waarde van werk is voor werknemers meer dan enkel het inkomen dat zij ontvangen. Mensen die werken, ervaren gemiddeld een hoger welzijn dan niet-werkenden. Naast inkomen zijn immateriële factoren, zoals waardering, contact met collega's en klanten en het hebben van werk van belang.

Daarnaast is er de compensatie in termen van salaris en secundaire arbeidsvoorwaarden; deze compensatie is opgenomen onder het financieel kapitaal.

De berekening van de impact van (werk gerelateerde) uitval en ongevallen van werknemers (veiligheid) is beperkt tot directe effecten. Een ongeval of ziekte kan aanleiding zijn voor andere ongevallen of ziektes, hetgeen niet gemeten wordt. Aangenomen wordt dat het ziekteverzuim dat niet als 'werk gerelateerd' vastgesteld is, geen relatie heeft met het werk bij Enexis.

BELANGRIJKSTE CRITERIA IMPACTMETINGEN

Voor de kapitalen financieel, geproduceerd, natuurlijk en menselijk kwantificeert Enexis één of meerdere indicatoren. De komende jaren werkt Enexis verder aan het kwantificeren van de overige kapitalen. Impacts worden gekwantificeerd door, uitgedrukt in geld (euro's), de som van de individuele effecten op welvaart en welzijn te schatten. De gebruikte methode voor het berekenen van de impacts is gebaseerd op het Handboek Impactmeting Infrabedrijven. Hierbij wordt rekening gehouden dat Enexis in een gereguleerde markt opereert en onderdeel is van een bredere waardeketen, waartoe middels attributiefactoren toerekening aan de bijdrage van Enexis plaatsvindt. Impacts waar meerdere spelers in de keten verantwoordelijk voor zijn, worden geattribueerd aan Enexis op basis van twee onderdelen: (i) de verantwoordelijkheid van Enexis in de keten en (ii) de bruto toegevoegde waarde van Enexis in de keten. De bruto toegevoegde waarde wordt berekend als de omzet verminderd met het verbruik van producten (zowel goederen als diensten) in het productieproces, gewaardeerd tegen inkooprijzen. Impacts die Enexis zelfstandig realiseert worden volledig toegewezen aan Enexis.

Ons model en de methodieken voor impactmeting zijn vastgelegd in het Handboek Impactmeting Infrabedrijven. Die heeft een update gekregen op initiatief van de sector. Als wetenschappelijk raamwerk voor de impactmetingen gebruiken we het Framework for Impact Statements (FIS) en de Integrated Profit & Loss Assessment Methodology (IAM): Core. Alle drie de publicaties worden uitgegeven door het Impact Institute.

VERGELIJKENDE CIJFERS VOOR IMPACTS UIT 2022 EN 2021

€ miljoen	2022	2021
Financieel kapitaal		
Verandering van de kasreserves	110	60
Ontvangen bijdragen	123	120
Overige opbrengsten	210	2
Betalingen door klanten (grootverbruik)	531	502
Betalingen door klanten (kleinverbruik)	1.174	1.132
Aangetrokken kapitaal, ontvangen aflossingen en rente	2.835	866
Belastingen	-97	-154
Betalingen aan werknemers	-559	-548
Betalingen aan leveranciers	-1.267	-1.178
Dividenden, aflossingen en rente	-3.364	-605
Geproduceerd kapitaal		
Waarde inkoop goederen voor gastransport	-500	-550
Waarde inkoop goederen voor elektriciteitstransport	-1.100	-1.100
Waarde energietransport voor zakelijke klanten	450	400
Bijdrage van gastransport welzijn consumenten	2.200	2.400
Bijdrage van elektriciteitstransport welzijn consumenten	2.200	2.250
Natuurlijk kapitaal		
Ecologische schade door afval	-0,1	-
Ecologische schade door inkoop van materialen	-20	-
Bijdrage aan klimaatverandering	-250	-300
Beperking van klimaatverandering	50	50
Menselijk kapitaal		
Ongevallen en uitval medewerkers	-1,2	-1
Welzijnseffecten door het hebben van werk	50	50

VERANDERINGEN T.O.V. VOORGAANDE VERSLAGJAREN

Met ingang van het verslagjaar 2022 zijn de niet-financiële indicatoren van Mijnwater Warmte Infra B.V. geconsolideerd in de Enexis rapportages.

In mei 2022 is de verkoopovereenkomst Fudura getekend, met de aandelenoverdracht in augustus 2022. Fudura is gedeconsolideerd per 1 augustus 2022, zowel voor de financiële informatie als de niet-financiële informatie.

ASSURANCE

EY heeft een assurance-opdracht uitgevoerd voor het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid met betrekking tot de duurzaamheidsinformatie in de hoofdstukken:

- Voorwoord raad van bestuur
- 2022 in cijfers
- Wij zijn Enexis, exclusief onze bijdrage aan de Sustainable Development Goals ([pagina 21](#))
- Focus op uitvoering van de energietransitie
- Veilig werken en elkaar versterken
- Duurzaam werken aan blijvende impact
- Aanvullende informatie ('Over dit verslag' en 'Feiten en cijfers')

In dit jaarverslag over 2022 zijn alle van materieel belang zijnde aspecten juist weergegeven in overeenstemming met de 'Sustainability Reporting Standards' van het Global Reporting Initiative (update 2021) en de interne verslaggevingscriteria van Enexis (Reporting Manual). Wij verwijzen voor meer informatie naar het assurancerapport van de onafhankelijke accountant.

Statutaire regeling ten aanzien van de winstbestemming

Overeenkomstig de statuten staat de winst, voor zover die niet wordt gereserveerd, ter vrije beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (artikel 36.2).

Aanvullend op deze statutaire bepalingen is met de aandeelhouders overeengekomen dat het uit te keren dividend over boekjaar 2022 maximaal 50% van de nettowinst uit gewone bedrijfsvoering zal bedragen, waarbij een minimumniveau van € 100 miljoen wordt nagestreefd. Dit percentage zal verlaagd worden als deze uitkering ertoe leidt dat het bedrijf binnen vijf jaar haar A rating-profiel kan verliezen.

De voorgestelde dividenduitkering over het verkoopresultaat van Fudura B.V. in boekjaar 2022 bedraagt € 100 miljoen.

Dit dividendbeleid zorgt ervoor dat de aandeelhouders een voorspelbaar en stabiel dividend kunnen verwachten. Tegelijkertijd borgt het beleid voldoende eigen vermogensgroei voor de vennootschap en toont het actieve steun van de aandeelhouders aan een gezonde financiële positie van de vennootschap.

Lees meer over het voorstel voor de bestemming van het resultaat over boekjaar 2022 bij Winstbestemming.

Feiten en cijfers

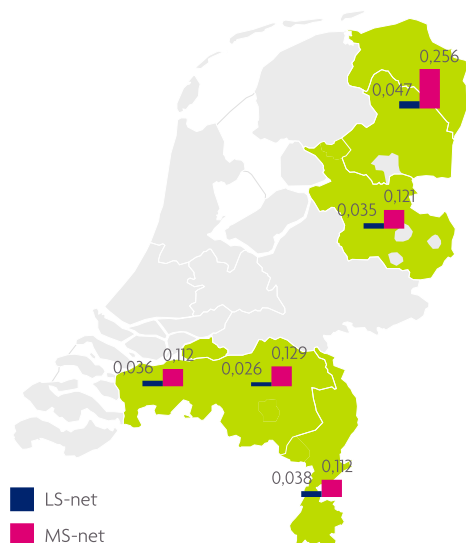
In dit onderdeel van het verslag zetten we gedetailleerde feiten en cijfers op een rij.

FOCUS OP UITVOERING VAN DE ENERGIETRANSITIE

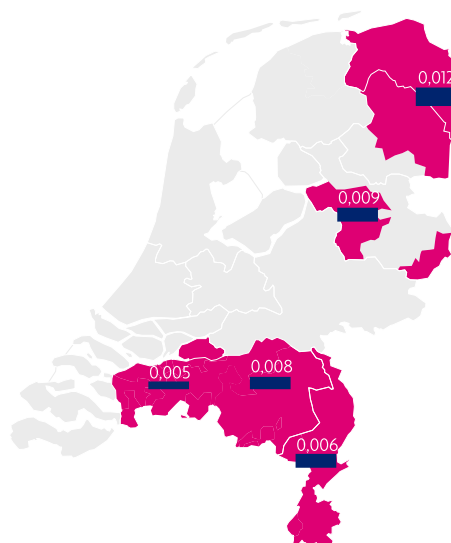
	2022	2021	2020	2019	2018
De netten					
Trajectlengtes (x 1.000 km)					
Elektriciteitsnet	144,9	143,5	142,2	141,0	139,9
- Laagspanning	98,5	97,6	96,9	96,1	95,3
- Middenspanning	46,3	45,8	45,2	44,8	44,5
- Tussenspanning	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Gasnet	46,2	46,3	46,3	46,4	46,4
- Lage druk	37,5	37,5	37,5	37,6	37,6
- Hoge druk	8,7	8,8	8,8	8,8	8,8
Stations (x 1.000)					
E-stations	57,2	56,6	55,7	54,6	53,8
G-stations	21,9	22,0	22,4	22,4	22,5
Distributie automatisering (DA)-stations ¹	544	657	390	250	379
Distributie automatisering Light (DALI)-stations ¹	4.249	3.544	3.531	2.447	1.502
Aantal aansluitingen (x 1.000)					
Elektriciteit	2.941	2.911	2.880	2.849	2.814
- Huishoudelijk (t/m 3x25 A)	2.683	2.661	2.640	2.618	2.597
- Laagspanningsaansluitingen overig (klein zakelijk vanaf 3x25 A)	240	233	223	215	202
- Middenspanningsaansluitingen	18	17	17	16	15
Gas	2.303	2.315	2.324	2.328	2.324
- Huishoudelijk (G4 en G6)	2.248	2.259	2.266	2.267	2.260
- Lagedruk overig (klein zakelijk vanaf G10)	52	53	55	58	61
- Hogedrukaansluitingen	3	3	3	3	3
Getransporteerde hoeveelheden					
Elektriciteit (GWh)	30.991	31.989	31.176	33.759	34.112
Gas (Mm3)	4.714	6.172	5.636	5.935	6.204
Waarvan groen gas	76	77	63	59	54
Productkwaliteit					
Uitvalduur elektriciteit (in minuten)	14,0	17,6	13,0	14,2	16,0
- Hoogspanning	0,5	0,7	0,01	0,5	0,2
- Middenspanning	7,7	11,1	7,4	8,4	10,5
- Laagspanning	5,8	5,8	5,6	5,4	5,3
Uitvalduur gas (in seconden)	109	75	81	51	90

¹ Rapportageperiode november 2021 t/m november 2022

GEMIDDELD AANTAL LS- EN MS-STORINGEN PER KLANT

GEMIDDELD AANTAL GASSTORINGEN PER KLANT

PROCEDURE BIJ KLACHTEN EN GESCHILLEN

Het kan voorkomen dat klanten niet tevreden zijn over onze dienstverlening. Via onze website en telefonisch kunnen zij een klacht indienen of schade melden. Elke klacht of schademelding beoordeelt Enexis Netbeheer apart. Klanten ontvangen direct een ontvangstbevestiging. Daarin geven we aan wanneer een inhoudelijke beoordeling volgt. Doorgaans krijgen klanten binnen 8 werkdagen een inhoudelijk antwoord.

Enexis wil klachten graag voorkomen en neemt het oplossen ervan serieus. Wij zijn aangesloten bij de Geschillencommissie. Daar kunnen klanten naartoe gaan als zij niet tevreden zijn met ons oordeel over een klacht of claim. De commissie Energie van de Geschillencommissie behandelt klachten van consumenten tegen energieleveranciers over afsluiten, levering of tarieven van gas, elektriciteit en warmte. Ook behandelt de commissie klachten van consumenten tegen de netbeheerder over het functioneren van de meter(ijking) of schade als gevolg van een stroomstoring.

WET- EN REGELGEVING

In 2022 zijn er bij de afdelingen Bestuurlijke en Juridische Zaken & Digitale Veiligheid en overige betrokken afdelingen geen boetes ontvangen met betrekking tot de dienstverlening van Enexis, noch voor non-compliance met de E- en G-wet en milieuwetgeving. Daarnaast zijn er geen gevallen opgetreden waarvoor niet-monetaire sancties voor zijn opgelegd.

WERKGELEGENHEID EN VAKBEKWAME MEDEWERKERS

Onderstaande tabellen geven een beeld van de personeelontwikkeling in 2022. Van onze medewerkers valt 99,92 procent onder de cao Netwerkbedrijven. Van onze totale bezetting van 4.984 medewerkers, is het aantal voltijdse werknemers 4.161; het aantal deeltijd werknemers is 823.

Personeel	Man	Vrouw	Ultimo 2022
Eigen personeel			
Fte's	3.901	892	4.794
Arbeidscontract:			
-bepaald	464	105	569
-onbepaald	3.437	788	4.225
Aantal	3.956	1.028	4.984
Arbeidscontract:			
-bepaald	479	123	602
-onbepaald	3.477	905	4.382
Ander personeel			
Fte's	842	189	1.031
- uitzendkrachten	67	61	128
- consultants	543	96	639
- oproepspecialisten	232	32	264
- fixed price ¹	-	-	-
Aantal	1.057	280	1.337
- uitzendkrachten	81	80	161
- consultants	598	116	714
- oproepspecialisten	260	40	300
- fixed price	118	44	162

¹ Verrichten van werkzaamheden volgens een vooraf vastgestelde prijs; Fte-factor = 0.

Leeftijdscategorie	Man	Vrouw	Totaal
onder 30 jaar	441	83	524
30 t/m 50 jaar	1.891	487	2.378
boven 50 jaar	1.624	458	2.082
Totaal	3.956	1.028	4.984
Percentage	79,4%	20,6%	100%

Herkomst en type arbeidsovereenkomst	Bepaalde tijd	Onbepaalde tijd	Totaal
België	8	42	50
Duitsland	2	30	32
Totaal Buitenland	10	72	82
Groningen	89	488	577
Friesland	10	96	106
Drenthe	59	377	436
Gelderland	21	169	190
Overijssel	56	557	613
Flevoland	2	17	19
Noord-Holland	1	13	14
Zuid-Holland	5	28	33
Utrecht	6	63	69
Noord-Brabant	213	1.531	1.744
Zeeland	2	14	16
Limburg	128	957	1.085
Totaal Nederland	592	4.310	4.902
Totaal	602	4.382	4.984

Werknemers met pensioen	AOW binnen 5 jaar	AOW binnen 10 jaar	Eindtotaal
Buitenland	7	10	17
Drenthe	42	46	88
Flevoland	2	2	4
Friesland	15	19	34
Gelderland	21	24	45
Groningen	57	80	137
Limburg	131	204	335
Noord-Brabant	195	274	469
Noord-Holland	0	1	1
Overijssel	62	74	136
Utrecht	2	5	7
Zeeland	1	1	2
Zuid-Holland	0	6	6
Eindtotaal	535	746	1.281
Percentage	10,7%	15,0%	25,7%

DUURZAME INZETBAARHEID

De bedrijfsregeling Duurzame Inzetbaarheid Plus (DI+) voorziet in extra faciliteiten en begeleiding om de inzetbaarheid van medewerkers te vergroten. Medewerkers ontvangen een DI-budget voor activiteiten en middelen die gericht zijn op het op peil houden of uitbreiden van kennis en vaardigheden in een huidige of toekomstige functie en/of het vitaal, fit en gemotiveerd blijven om het werk goed te doen. In 2022 werd het budget grotendeels door medewerkers ingezet voor vitaliteitsdoeleinden.

LTIF ^{1,2,3}	2022
Vestiging Groningen	3,4
Vestiging Overijssel West	2,8
Vestiging Noord-Brabant West	2,6
Vestiging Noord-Brabant Noord-Oost	4,6
Vestiging Limburg Noord	2,5
Vestiging Limburg Zuid	1,8
Slimme Meters Noord	17,8
Slimme Meters Zuid	23,9
Consument	1,5
Expertise Bedrijfsvoering Stations	0,9
Supply Chain Management	18,4

1 Als regio-indeling wordt het organogram gevolgd.

2 Nihil OV-cases in een vestiging, leidt tot een LTIF van nul. Elke LTIF >0 wordt uitgelicht als punt van aandacht.

3 Cijfers exclusief uren Fudura.

STANDAARDEN EN NORMEN

Enexis hangt de richtlijnen aan voor arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden die gelden als fundamentele principes en rechten op het werk, zoals deze zijn geformuleerd door de International Labour Organization (ILO). Voor medewerkers hebben wij zowel een Gedragswijzer als een Compliance protocol. Alle medewerkers moeten bij indiensttreding een vertrouwelijkheidsverklaring ondertekenen waarin zij aangeven zich te zullen houden aan hetgeen in het Compliance protocol staat vermeld. Daarnaast moeten medewerkers met toegang tot koersgevoelige informatie een verklaring ondertekenen in het kader van vertrouwelijkheid.

Zoals beschreven in het hoofdstuk 'Verduurzaming van onze organisatie' geldt voor leveranciers de Supplier Code of Conduct. De kwaliteitssystemen van Enexis Netbeheer zijn ISO9001 gecertificeerd. Het assetmanagementsysteem van Enexis Netbeheer is gecertificeerd volgens ISO-55001, NTA-8120 en ISO27001.

Tot slot heeft Enexis het MVO-beleid en -activiteiten ingericht naar de internationale ISO 26000-richtlijn voor MVO. In 2022 is onze MVO visie, als gevolg van de nieuwe strategie, geüpdatet; geaccordeerd door de rvb. Daarnaast heeft er een update plaatsgevonden van de MVO Verklaring en Principes.

DUURZAME IMPACT

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN – KETENVERANTWOORDELIJKHEID EN MENSENRECHTEN

Wij nemen verantwoordelijkheid voor de totale keten die een product bij ons doorloopt en voeren een Maatschappelijk Verantwoord Inkoopbeleid. Met leveranciers maken wij op voorhand afspraken over de omgang met mens, materiaal en/of milieu. In de Gedragscode Leveranciers, onderdeel van de Algemene Inkoopvoorwaarden, verklaren leveranciers onder meer dat zij wet- en regelgeving respecteren op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, kinderarbeid en discriminatie. Bij Europese aanbestedingen maken we ook aanvullende afspraken met leveranciers, over bijvoorbeeld circulariteit of de inzet van medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hierin blijven we ons in de toekomst, conform de OESO-richtlijnen, verder ontwikkelen. Ons beleid om corruptie of omkoping van medewerkers te voorkomen, is vastgelegd in het Maatschappelijk Verantwoord Inkoopbeleid, de Gedragswijzer voor medewerkers en de Gedragscode Leveranciers.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD Ondernemen – CO₂-VOETAFDRUK

Vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen we concrete maatregelen om onze CO₂-uitstoot te verminderen. Bijvoorbeeld door het verduurzamen van onze mobiliteit.

Duurzaam wagenpark ¹	2022 ²	2021	2020	2019	2018
Personenauto's 100% elektrisch	955	886	793	497	168
Personenauto's compressed natural gas (CNG)	-	-	1	-	-
Personenauto's waterstof	8	8	8	5	-
Personenauto's biogas/aardgas	-	-	-	-	3
Personenauto's hybride	512	469	372	261	220

1 Deze KPI-cijfers betreffen periode december t/m november - wordt berekend inclusief stagiaires en werkervaringsplaatsen, voertuigen met een grijs kenteken zijn uitgesloten van deze meting.

2 Ultimo 2022 is het duurzaam wagenpark 95% van het totale wagenpark (voertuigen met een grijs kenteken uitgesloten).

De CO₂ -voetafdruk is opgesteld volgens de richtlijnen van het internationale Greenhouse Gas (GHG) Protocol.

Net als voorgaande jaren rapporteren we de emissies in drie verschillende scopes. Deze scopes worden hieronder toegelicht. Enexis hanteert de volgende uitgangspunten:

- Er wordt gestreefd naar maximale transparantie over onze voetafdruk.
- We sluiten aan bij de standaarden van het GHG-protocol.
- We willen duidelijk onderscheid maken tussen groen inkopen en compenseren.

SCOPE 1: DIRECTE EMISSIES

Dit zijn directe emissies van broeikasgassen uit bronnen die eigendom zijn van, of worden gecontroleerd door het bedrijf.

Enexis rapporteert in deze categorie over de CO₂-emissie als gevolg van lekverlies gas, lekkages uit schakelapparatuur (SF₆), gebruik van de lease- en dienstauto's (exclusief elektrische voertuigen) en het verwarmen van de gebouwen. Het lekverlies gas is ten opzichte van voorgaand jaar wederom met 1% gedaald. Deze daling wordt veroorzaakt door het vervangingsprogramma van grijs gietijzeren leidingen. Deze materiaalsoort is verouderd en heeft een bovengemiddelde lekfrequentie.

De broeikasgassen die zijn gerapporteerd in onze voetafdruk worden uitgedrukt in CO₂-equivalenten. Naast CO₂ worden methaan en SF₆ emissies gerapporteerd. De conversiefactoren en emissiefactoren waarmee is gerekend, zijn conform voorgaand jaar ontleend aan het IPCC Fifth Assessment Report en de bron www.CO2emissiefactoren.nl.

De voetafdruk met betrekking tot lease- en dienstauto's (exclusief elektriciteit) is met 5% gedaald ten opzichte van voorgaand jaar. Deze daling is het gevolg van de vergroening van het wagenpark.

SCOPE 2: INDIRECTE EMISSIES ELEKTRICITEIT

Dit betreft alle uitstoot van broeikasgassen door de opwekking van de elektriciteit die gebruikt wordt door het bedrijf.

Bij de distributie van elektriciteit gaat altijd energie verloren. Bijvoorbeeld als gevolg van elektrische weerstand. Deze verliezen worden door Enexis volledig groen ingekocht. Deze inkoop kan door middel van twee verschillende methodes worden gerapporteerd. Location based geeft de CO₂-emissie weer op basis van de fysieke energiemix op het net. Market based geeft de CO₂-emissie op basis van de ingekochte energiemix. Aangezien wij 100% groen inkopen met Garanties van Oorsprong (GvO's) is dit nihil.

We kopen al onze elektriciteit groen in en willen daarbij ons fair share in de Nederlandse klimaatdoelen realiseren. Concreet betekent dit dat we ieder jaar meer groene elektriciteit in Nederland kopen, oplopend tot 55% in 2030.

SCOPE 3: ANDERE INDIRECTE EMISSIES

Dit betreft de uitstoot van alle broeikasgassen die een gevolg zijn van de activiteiten van het bedrijf, maar komen uit bronnen die geen eigendom zijn van of onder zeggenschap staan van het bedrijf.

Deze laatste categorie bevat een aantal elementen waarop Enexis direct invloed op kan uitoefenen, zoals woon-werkverkeer, openbaar vervoer en dienstreizen. Daarnaast rapporteren we in deze scope over een aantal elementen waarop Enexis in mindere mate invloed kan uitoefenen, zoals de emissie door de productie van netwerkcomponenten bij leveranciers en de emissie als gevolg van het verwerken van ons afval. Niet alle netwerkcomponenten zijn gerapporteerd, omdat we van sommige componenten nog niet alle informatie van onze partners hebben ontvangen. We zien een stijging in de CO₂-uitstoot voor netwerkcomponenten ten opzichte van 2021 van 99%. Deze stijging wordt veroorzaakt door verzwarende en uitbreiding van onze netten waardoor er bijna dubbel zo veel kabels en installaties zijn ingekocht dan in 2021.

De voetafdruk met betrekking tot mobiliteit in scope 3 is met 56% gestegen ten opzichte van voorgaand jaar. Deze stijging is vooral het gevolg van het hervatten van reisbewegingen na COVID-19. Het deel van onze voetafdruk dat we direct kunnen beïnvloeden (scope 1, 2 en een deel van scope 3) en niet groen kunnen inkopen compenseren we met Gold Standard certificaten. Daarmee is onze netto emissie uitstoot nihil. We voelen ons ook verantwoordelijk voor de uitstoot in de keten (restant scope 3), zoals de productie van kabels en leidingen en de verwerking van afval. Onze leveranciers van netwerkcomponenten werken actief mee aan het verstrekken van informatie ten aanzien van CO₂-uitstoot door middel van een grondstoffenpaspoort. Hierdoor kunnen we steeds uitgebreider en nauwkeuriger rapporteren over de CO₂-uitstoot afkomstig van onze ketenpartners.

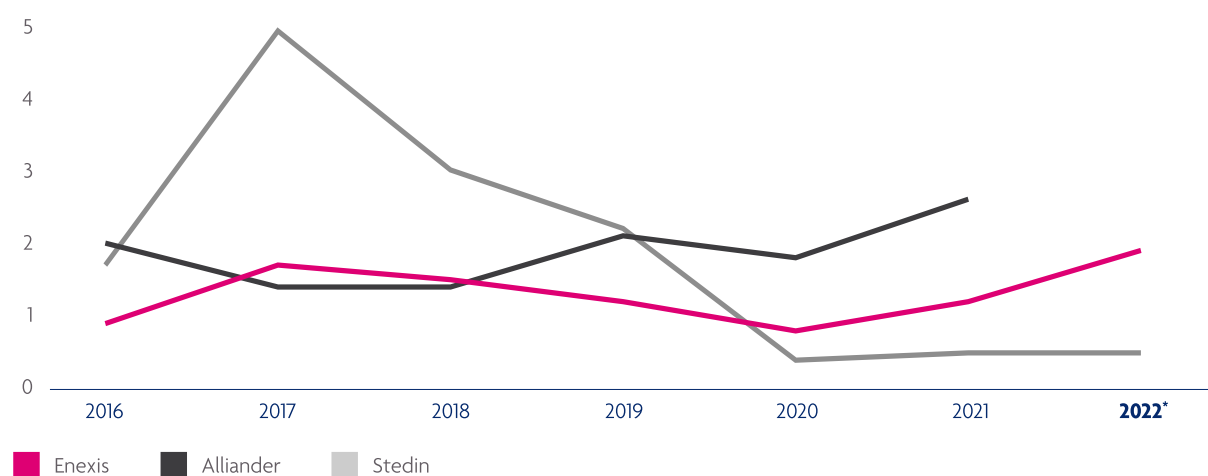
Om onze milieu-impact beter vergelijkbaar te maken, is aanvullend op de CO₂-voetafdruk onze market based 'carbon intensity' berekend. Hierbij wordt de CO₂- uitstoot in scope 1 en 2 afgezet tegen de omzetcijfers in miljoenen \$. De omzetcijfers zijn omgerekend naar dollars aan de hand van een gemiddelde wisselkoers over de desbetreffende jaren. In het jaarverslag van 2021 waren ten onrechte de groen ingekochte netverliezen elektriciteit meegenomen in de berekening. Gecorrigeerd daarvoor was in 2022 de carbon intensity 36 ton CO₂ per miljoen \$ (2021: 32, 2020: 39).

Benchmarks

Over onze resultaten zijn we transparant; ook als deze minder zijn dan gemiddeld in de branche. We vergelijken we onze prestaties met die van andere bedrijven om zichtbaar te maken wat goed gaat en wat beter kan. De benchmarks maken al enkele jaren onderdeel uit van ons jaarverslag en worden waar mogelijk en/of relevant verder uitgebreid

VEILIGHEID

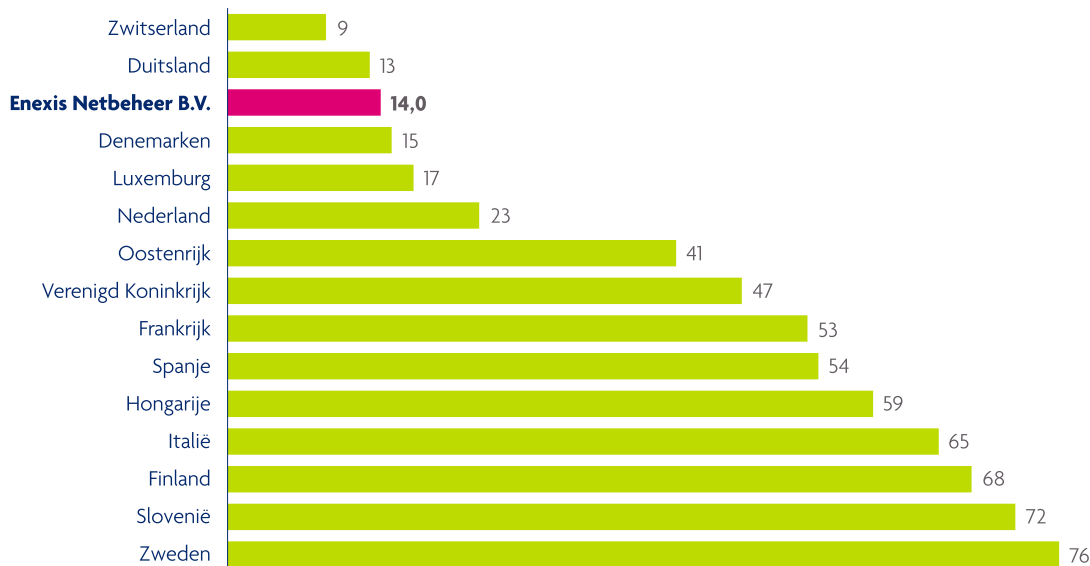
Om veiligheidsprestaties binnen de sector beter te kunnen vergelijken, meet Enexis het aantal ongevallen via de Lost Time Injury Frequency (LTIF): het aantal ongevallen met als gevolg verzuim per 1 miljoen gewerkte uren. Ten opzichte van vergelijkbare bedrijven in de sector is de veiligheidsscore van Enexis voldoende. Echter, voor ons geldt: elk ongeval is er één te veel. De aandacht voor veiligheid wordt in de komende jaren daarom onverminderd voortgezet.

*Het cijfer voor Alliander was nog niet bekend bij publicatie van dit verslag.

UITVALDUUR ELEKTRICITEIT

De Nederlandse netten behoren tot de top 5 betrouwbare netten in Europa. Nederlandse netbeheerders hebben minimale storingen in het elektriciteitsnet. Enexis Netbeheer is zelfs een van de betrouwbaarste netbeheerders van Nederland. In de afgelopen jaren was onze uitvalduur lager dan het Nederlandse gemiddelde. In het hoofdstuk 'Focus op uitvoering van de energietransitie' is een grafische weergave en een toelichting te vinden.

BRON: CEER – Continuity of Electricity and Gas supply (2016).

TRANSPARANTIE

Jaarlijks wordt ons jaarverslag voor de Transparantiebenchmark en de Kristalprijs beoordeeld in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Hiermee wordt inzichtelijk welke bedrijven transparant zijn over hun activiteiten en beleid op maatschappelijk vlak, waarbij de nadruk ligt op transparantie, openheid en inzicht in het werkproces en de waardeketen. In 2022 is geen assessment uitgevoerd, maar zijn de jaarverslagen voor de Kristalprijs beoordeeld op het thema 'transparantie over impact van en op mensenrechten in het licht van mondiale uitdagingen'.

ZIEKTEVERZUIM

Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage in Nederland is met 5,0 procent hoog ten opzichte van voorgaande jaren, maar verschilt sterk tussen verschillende bedrijfstakken. Dit verschil hangt samen met kenmerken van het werk en werknemers. Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage voor Energiebedrijven bedroeg eind 2022 4,8 procent. Bij Enexis was het ziekteverzuim in het afgelopen jaar met 5,5 procent hoger dan het gemiddelde voor Energiebedrijven. Wij hebben daarom onder meer ingezet op verzuimpreventie en de begeleiding van arbeidsongeschikte medewerkers.

GRI-index

Statement of use	Enexis Holding N.V. rapporteert 'in accordance with' the GRI Standards voor de periode 1-1-2022 / 31-12-2022		
GRI 1 used	GRI 1: Foundation 2021		
Applicable GRI Sector Standard(s)			
GRI 1	Het gekozen applicatieniveau	In accordance with	
GRI 1	GRI content index	-	-

Categoriennaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
----------------------------	-----------------------	------------	--------------------

GENERAL DISCLOSURES

GRI 2-1	Organisatorische details		
a	De organisatie rapporteert haar wettelijke naam	Wij zijn Enexis	
b	De organisatie rapporteert haar aard van eigendom en rechtsvorm	Wij zijn Enexis	
c	De organisatie rapporteert de locatie van haar hoofdkantoor	Bijlage: Colofon	
d	De organisatie rapporteert haar landen van organisatie	Nederland	
GRI 2-2	Entiteiten opgenomen in de duurzaamheidsrapportage van de organisatie		
a	De organisatie vermeldt haar entiteiten die zijn opgenomen in haar duurzaamheidsrapportage	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; Reikwijdte	
b	De organisatie moet, als de organisatie geconsolideerde financiële overzichten of openbare financiële informatie heeft gecontroleerd, de verschillen specificeren tussen de lijst van entiteiten die is opgenomen in haar financiële verslaggeving en de lijst die is opgenomen in haar duurzaamheidsverslaggeving	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; Reikwijdte	
c	Als de organisatie uit meerdere entiteiten bestaat, moet de organisatie uitleggen welke aanpak is gebruikt voor het consolideren van de informatie, waaronder: <ul style="list-style-type: none"> i. of de aanpak aanpassingen van de informatie voor minderheidsbelangen inhoudt; ii. hoe de aanpak rekening houdt met fusies, overnames en afstoting van entiteiten of delen van entiteiten; iii. of en hoe de benadering verschilt tussen de toelichtingen in deze standaard en tussen materiële onderwerpen. 	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; Reikwijdte	

Categoriernaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
GRI 2-3	Verslagperiode, frequentie en aanspreekpunt		
	a De organisatie specificeert de rapportageperiode voor en de frequentie van haar duurzaamheidsrapportage	2022. Jaarlijks	
	b De organisatie specificeert de rapportageperiode voor haar financiële rapportage en, indien deze niet overeenkomt met de periode voor haar duurzaamheidsrapportage, legt zij de reden hiervoor uit	2022. Jaarlijks	
	c De organisatie rapporteert de publicatiedatum van het rapport of de gerapporteerde informatie	28-feb-23	
	d De organisatie specificeert het aanspreekpunt voor vragen over de melding of gerapporteerde informatie	Bijlage; <u>Colofon</u>	
GRI 2-4	Herformuleringen van informatie		
	a De organisatie rapporteert herformuleringen van informatie uit voorgaande rapportageperioden en legt uit: i. de redenen voor de herformuleringen; ii. het effect van de herformuleringen.	Niet van toepassing, in 2022 hebben geen herformuleringen plaatsgevonden met betrekking tot informatie uit voorgaande rapportageperiodes	
GRI 2-5	Externe zekerheid		
	a De organisatie beschrijft haar beleid en praktijk voor het verkrijgen van externe zekerheid, inclusief of en hoe het hoogste bestuurslichaam en senior executives hierbij betrokken zijn	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Assurance</u>	
	b De organisatie zal, indien de duurzaamheidsrapportage van de organisatie extern is geborgd: i. een link of verwijzing naar de externe assurance-rapport(en) of assurance-verklaring(en) verstrekken; ii. Beschrijf wat is geborgd en op welke basis, inclusief de gehanteerde assurance-standaarden, het verkregen zekerheidsniveau en eventuele beperkingen van het assurance-proces; iii. beschrijf de relatie tussen de organisatie en de assurance provider	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Assurance</u>	
GRI 2-6	Activiteiten, waardeketen en andere zakelijke relaties		
	a De organisatie rapporteert de sector(en) waarin zij actief is	<u>Wij zijn Enexis</u>	
	b De organisatie beschrijft haar waardeketen, inclusief: i. de activiteiten, producten, diensten en markten van de organisatie; ii. de toeleveringsketen van de organisatie; iii. de entiteiten stroomafwaarts van de organisatie en hun activiteiten	Wij zijn Enexis; <u>Onze rol in de energieketen</u>	
	c De organisatie rapporteert andere relevante zakelijke relaties	Wij zijn Enexis; <u>Onze rol in de energieketen</u>	

Categoriernaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
	d De organisatie moet significante veranderingen in 2-6a, 2-6b en 2-6c beschrijven in vergelijking met de vorige rapportageperiode	Niet van toepassing voor verslagjaar 2022	
GRI 2-7	Medewerkers		
	a De organisatie rapporteert het totaal aantal medewerkers en een uitsplitsing van dit totaal naar geslacht en regio	Veilig werken en elkaar versterken; <u>Investeren in werk, vakmanschap en persoonlijke ontwikkeling</u> ; Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers</u>	
	b De organisatie rapporteert het totale aantal van: i. vaste medewerkers en een uitsplitsing naar geslacht en regio; ii. uitzendkrachten en een uitsplitsing naar geslacht en regio; iii. niet-gegarandeerde uren werknemers en een uitsplitsing naar geslacht en naar regio; iv. voltijdse werknemers, en een uitsplitsing naar geslacht en naar regio; v. deeltijdwerknemers en een uitsplitsing naar geslacht en regio	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers</u>	Incomplete data voor iii en v; in de komende periode gaan we proberen de indeling in regio inzichtelijk te maken
	c De organisatie beschrijft de methoden en aannames die zijn gebruikt om de gegevens te verzamelen, inclusief of de cijfers worden gerapporteerd: i. in personeelsbezetting, voltijdsequivalent (VTE) of met behulp van een andere methode; ii. aan het einde van de rapportageperiode, als gemiddelde over de rapportageperiode, of met behulp van een andere methode	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers</u>	
	d De organisatie rapporteert contextuele informatie die nodig is om de onder 2-7a en 2-7b gerapporteerde gegevens te begrijpen	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers</u>	
	e De organisatie beschrijft significante schommelingen in het aantal werknemers gedurende de rapportageperiode en tussen rapportageperiodes	Veilig werken en elkaar versterken; <u>Investeren in werk, vakmanschap en persoonlijke ontwikkeling</u>	
GRI 2-8	Arbeiders die geen werknemer zijn		
	a De organisatie rapporteert het totale aantal werknemers die geen werknemers zijn en van wie het werk wordt gecontroleerd door de organisatie en beschrijft: i. de meest voorkomende soorten werknemers en hun contractuele relatie met de organisatie; ii. het soort werk dat ze uitvoeren	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers</u>	

Categoriernaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
	<p>b De organisatie beschrijft de methodologieën en veronderstellingen die zijn gebruikt om de gegevens te verzamelen, inclusief of het aantal werknemers dat geen werknemer is, wordt gerapporteerd:</p> <p>i. in personeelsbezetting, voltijdsequivalent (VTE) of met behulp van een andere methode;</p> <p>ii. aan het einde van de rapportageperiode, als gemiddelde over de rapportageperiode, of met behulp van een andere methode</p>	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers</u>	
	<p>c De organisatie beschrijft significante fluctuaties in het aantal werknemers dat geen werknemer is gedurende de rapportageperiode en tussen rapportageperioden</p>	Niet van toepassing, Enexis heeft een stabiel werkaanbod alsmede medewerkersbestand	
GRI 2-9	Bestuursstructuur en samenstelling		
	<p>a De organisatie beschrijft haar bestuursstructuur, met inbegrip van commissies van het hoogste bestuurslichaam</p>	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance</u>	
	<p>b De organisatie vermeldt de commissies van het hoogste bestuurslichaam die verantwoordelijk zijn voor de besluitvorming over en het toezicht op het beheer van de effecten van de organisatie op de economie, het milieu en de mensen</p>	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance</u>	
	<p>c De organisatie beschrijft de samenstelling van het hoogste bestuurslichaam en zijn commissies door:</p> <p>i. uitvoerende en niet-uitvoerende leden;</p> <p>ii. onafhankelijkheid;</p> <p>iii. ambtstermijn van leden in het bestuurslichaam;</p> <p>iv. aantal andere belangrijke functies en verplichtingen van elk lid, en de aard van de verplichtingen;</p> <p>v. geslacht;</p> <p>vi. ondervertegenwoordigde sociale groepen;</p> <p>vii. competenties die relevant zijn voor de impact van de organisatie;</p> <p>viii. belangenvertegenwoordiging</p>	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance: Personalia raad van commissarissen; https://www.mccg.nl/de-code</u>	
GRI 2-10	Benoeming en selectie van het hoogste bestuurslichaam		
	<p>a De organisatie beschrijft de nominatie- en selectieprocessen voor het hoogste bestuurslichaam en zijn commissies</p>	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance</u>	

Categoriernaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
	b De organisatie beschrijft de criteria die worden gebruikt voor het nomineren en selecteren van leden van het hoogste bestuurslichaam, met inbegrip van de vraag of en hoe met het volgende rekening wordt gehouden: i. standpunten van belanghebbenden; ii. diversiteit; iii. onafhankelijkheid; iv. competenties die relevant zijn voor de impact van de organisatie	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance</u> ; <u>Verslag raad van commissarissen</u>	Incomplete data voor i en ii; standpunten van belanghebbenden en diversiteit zien wij als belangrijke - in kaart te brengen - thema's in de komende periode en onderdeel te laten uitmaken van het selectieproces
GRI 2-11	Voorzitter van het hoogste bestuurslichaam		
	a De organisatie rapporteert of de voorzitter van het hoogste bestuurslichaam ook een senior executive in de organisatie is	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance</u>	
	b Als de voorzitter ook een senior executive is, legt de organisatie hun functie binnen het management van de organisatie uit, de redenen voor deze regeling en hoe belangenconflicten worden voorkomen en beperkt	N/A	
GRI 2-12	Rol van het hoogste bestuurslichaam bij het toezicht op het beheer van effecten		
	a De organisatie beschrijft de rol van het hoogste bestuurslichaam en van senior executives bij het ontwikkelen, goedkeuren en actualiseren van de doel-, waarde- of missieverklaringen, strategieën, beleidslijnen en doelen van de organisatie met betrekking tot duurzame ontwikkeling	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance</u>	
	b De organisatie beschrijft de rol van het hoogste bestuurslichaam bij het toezicht op de due diligence van de organisatie en andere processen om de effecten van de organisatie op de economie, het milieu en de mensen te identificeren en te beheersen, waaronder: i. of en hoe het hoogste bestuurslichaam samenwerkt met belanghebbenden om deze processen te ondersteunen; ii. hoe het hoogste bestuurslichaam de uitkomsten van deze processen beschouwt	Incomplete data; in de komende periode een aanscherping op de MVO-verklaring, gericht op het expliciteren van de wijze waarop het toezicht plaatsvindt	
	c De organisatie beschrijft de rol van het hoogste bestuurslichaam bij het beoordelen van de effectiviteit van de processen van de organisatie zoals beschreven in 2-12-b, en rapporteert de frequentie van deze beoordeling	Incomplete data; in de komende periode een aanscherping op de MVO-verklaring, gericht op het expliciteren van de wijze waarop het toezicht plaatsvindt	

Categoriernaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
GRI 2-13	Delegeren van verantwoordelijkheid voor het beheersen van effecten		
	a Gezag delegeren	Governance en risicomanagement; Corporate governance ; Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; Bepalen van de inhoud	
	b Verantwoordelijkheid op uitvoerend niveau voor economische, ecologische en sociale onderwerpen	Incomplete data; in de komende periode een aanscherping op de MVO-verklaring, gericht op het opnemen van de verantwoordelijkheid	
GRI 2-14	Rol van het hoogste bestuurslichaam in duurzaamheidsrapportage		
	a De organisatie beschrijft hoe het hoogste bestuurslichaam de verantwoordelijkheid delegeert voor het beheer van de effecten van de organisatie op de economie, het milieu en de mensen, waaronder: i. of het senior executives heeft aangesteld die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de impact; ii. of het de verantwoordelijkheid voor het beheer van de gevolgen heeft gedelegeerd aan andere werknemers	Governance en risicomanagement; Corporate governance ; Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; Management van materiele onderwerpen	
	b Indien het hoogste bestuurslichaam niet verantwoordelijk is voor het beoordelen en goedkeuren van de gerapporteerde informatie, inclusief de materiële onderwerpen van de organisatie, zal de organisatie de reden hiervoor toelichten	N/A	
GRI 2-15	Belangenverstremgeling		
	a De organisatie beschrijft de processen voor het hoogste bestuurslichaam om ervoor te zorgen dat belangenconflicten worden voorkomen en beperkt	Governance en risicomanagement; Corporate governance ; https://www.mccg.nl/de-code	
	b De organisatie rapporteert of belangenconflicten worden bekendgemaakt aan belanghebbenden, met inbegrip van ten minste belangenconflicten met betrekking tot: i. cross-board lidmaatschap ii. wederzijds aandeelhouderschap met leveranciers en andere belanghebbenden iii. bestaan van controlerende aandeelhouders iv. verbonden partijen, hun relaties, transacties en openstaande saldi	Governance en risicomanagement; Corporate governance ; https://www.mccg.nl/de-code	
GRI 2-16	Communicatie van kritieke zorgen		
	a Communiceren van kritieke zorgen	Governance en risicomanagement; Corporate governance ; https://www.mccg.nl/de-code	

Categoriernaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
	b Aard en totaal aantal kritieke punten van zorg	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance</u> ; https://www.mccg.nl/de-code	
GRI 2-17	Collectieve kennis van het hoogste bestuurslichaam		
	a De organisatie rapporteert maatregelen die zijn genomen om de collectieve kennis, vaardigheden en ervaring van het hoogste bestuurslichaam op het gebied van duurzame ontwikkeling te bevorderen	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Management van materiele onderwerpen</u>	
GRI 2-18	Evaluatie van het functioneren van het hoogste bestuurslichaam		
	a De organisatie beschrijft de processen voor het evalueren van de prestaties van het hoogste bestuurslichaam bij het toezicht op het beheer van de effecten van de organisatie op de economie, het milieu en de mensen	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance</u> ; https://www.mccg.nl/de-code	
	b De organisatie rapporteert of de evaluaties al dan niet onafhankelijk zijn en de frequentie van de evaluaties	Governance en risicomanagement; <u>Verslag raad van commissarissen</u>	
	c De organisatie beschrijft de maatregelen die naar aanleiding van de evaluaties zijn genomen, met inbegrip van wijzigingen in de samenstelling van het hoogste bestuurslichaam en de praktijken van de organisatie.	Governance en risicomanagement; <u>Corporate governance</u> ; https://www.mccg.nl/de-code	
GRI 2-19	Beloningsbeleid		
	a De organisatie beschrijft het beloningsbeleid voor leden van het hoogste bestuurslichaam en senior executives, waaronder: i. vast loon en variabel loon; ii. sign-on bonussen of aanmoedigingspremies; iii. beëindigingsvergoedingen; iv. terugvorderingen; v. pensioenuitkeringen	Geconsolideerde jaarrekening 2022; Noten bij de geconsolideerde jaarrekening; <u>34. Beloning bestuur en toezicht</u>	ii niet van toepassing, beloning binnen de kaders van de WNT (is bij wet voorgeschreven regeling)
	b De organisatie beschrijft hoe het beloningsbeleid voor leden van het hoogste bestuurslichaam en senior executives zich verhoudt tot hun doelstellingen en prestaties met betrekking tot het beheer van de effecten van de organisatie op economie, milieu en mensen	Niet van toepassing, Enexis hanteert geen beloningsbeleid afhankelijk van gerealiseerde doelstellingen en prestaties	

Categoriernaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
GRI 2-20	Proces om beloning vast te stellen		
	a De organisatie beschrijft het proces voor het ontwerpen van haar beloningsbeleid en voor het bepalen van de beloning, met inbegrip van: <ul style="list-style-type: none"> i. of onafhankelijke leden van het hoogste bestuurslichaam of een onafhankelijke remuneratiecommissie toezicht houden op het proces voor het vaststellen van de remuneratie; ii. hoe de standpunten van belanghebbenden (inclusief aandeelhouders) met betrekking tot beloning worden gevraagd en in overweging worden genomen; iii. of remuneratieadviseurs betrokken zijn bij het vaststellen van de beloning en, zo ja, onafhankelijk zijn van de organisatie, haar hoogste bestuurslichaam en senior executives 	Geconsolideerde jaarrekening; Noten bij de geconsolideerde jaarrekening; 34. Beloning bestuur en toezicht ; Governance en risicomanagement; Corporate Governance	ii en iii: niet van toepassing, beloning binnen de kaders van de WNT (is bij wet voorgeschreven regeling)
	b De organisatie rapporteert de resultaten van stemmen van belanghebbenden (inclusief aandeelhouders) over beloningsbeleid en voorstellen, indien van toepassing	Niet van toepassing, beloning binnen de kaders van de WNT (is bij wet voorgeschreven regeling)	
GRI 2-21	Jaarlijkse totale vergoedingsratio		
	a De organisatie rapporteert de verhouding tussen de jaarlijkse totale vergoeding voor de best betaalde persoon van de organisatie en de mediane jaarlijkse totale vergoeding voor alle werknemers (exclusief de best betaalde persoon)	Het salaris van de ceo en medewerkers valt onder de afspraken van de Cao Netwerkbedrijven. Het totale inkomen van de ceo bedraagt in 2022 bij ons 3,1 maal de mediaan van de salarissen van alle medewerkers van Enexis.	
	b De organisatie rapporteert de verhouding tussen de procentuele stijging van de jaarlijkse totale vergoeding voor de best betaalde persoon van de organisatie en de mediane procentuele stijging van de jaarlijkse totale vergoeding voor alle werknemers (exclusief de best betaalde persoon)	Het salaris van de ceo en medewerkers valt onder de afspraken van de Cao Netwerkbedrijven. Het totale inkomen van de ceo bedraagt in 2021 bij ons 3,0 maal de mediaan van de salarissen van alle medewerkers van Enexis.	
	c De organisatie rapporteert contextuele informatie die nodig is om de gegevens te begrijpen en hoe de gegevens zijn samengesteld	Het salaris van de ceo en medewerkers valt onder de afspraken van de Cao Netwerkbedrijven.	
GRI 2-22	Verklaring over de strategie voor duurzame ontwikkeling		
	a De organisatie rapporteert een verklaring van het hoogste bestuurslichaam of de hoogste leidinggevende van de organisatie over de relevantie van duurzame ontwikkeling voor de organisatie en haar strategie om bij te dragen aan duurzame ontwikkeling	Voorwoord raad van bestuur	

Categoriennaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
GRI 2-23	Beleids toezeggingen		
	a De organisatie beschrijft haar beleids toezeggingen voor verantwoord zakelijk gedrag, waaronder: i. de gezaghebbende intergouvernementele instrumenten waarnaar de toezeggingen verwijzen; ii. of in de toezeggingen het uitvoeren van due diligence is opgenomen; iii. of de toezeggingen voorzien in toepassing van het voorzorgsbeginsel; iv. of de toezeggingen de eerbiediging van de mensenrechten bevatten	Veilig werken en elkaar versterken; Veilige en gezonde werkomgeving; <u>Gelijke rechten voor iedereen</u> ; Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; Duurzame impact; <u>Maatschappelijk verantwoord ondernemen - ketenverantwoordelijkheid en mensenrechten</u>	Incomplete data voor ii en iii; in de komende periode gaan we in overleg met betrokkenen en gaan we proberen dit inzichtelijk te maken
	b De organisatie beschrijft haar specifieke beleidsverbintenis om de mensenrechten te respecteren, met inbegrip van: i. de internationaal erkende mensenrechten waarop de toezegging betrekking heeft; ii. de categorieën belanghebbenden, inclusief risicogroepen of kwetsbare groepen, waaraan de organisatie bijzondere aandacht besteedt in de toezegging	Veilig werken en elkaar versterken; Veilige en gezonde werkomgeving; <u>Gelijke rechten voor iedereen</u>	
	c De organisatie verstrekt links naar de beleids toezeggingen indien deze openbaar beschikbaar zijn, of, indien de beleids toezeggingen niet openbaar beschikbaar zijn, legt de reden hiervoor uit	Veilig werken en elkaar versterken; Veilige en gezonde werkomgeving; <u>Gelijke rechten voor iedereen</u>	
	d De organisatie rapporteert op welk niveau elk van de beleids toezeggingen binnen de organisatie is goedgekeurd, inclusief of dit het hoogste niveau is	Veilig werken en elkaar versterken; Veilige en gezonde werkomgeving; <u>Gelijke rechten voor iedereen</u> ; Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; Duurzame impact ; <u>Maatschappelijk verantwoord ondernemen - ketenverantwoordelijkheid en mensenrechten</u>	
	e De organisatie rapporteert in hoeverre de beleids toezeggingen van toepassing zijn op de activiteiten van de organisatie en op haar zakelijke relaties	Wij zijn Enexis; <u>Onze kernwaarden</u> ; Veilig werken en elkaar versterken; Veilige en gezonde werkomgeving; <u>Gelijke rechten voor iedereen</u>	
	f De organisatie beschrijft hoe de beleids toezeggingen worden gecommuniceerd aan werknemers, zakenpartners en andere relevante partijen	Wij zijn Enexis; <u>Onze kernwaarden</u> ; Veilig werken en elkaar versterken; Veilige en gezonde werkomgeving; <u>Gelijke rechten voor iedereen</u>	

Categoriernaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
GRI 2-24	Beleidsafspraken verankeren		
	a De organisatie beschrijft hoe zij elk van haar beleidstoezeggingen voor verantwoord zakelijk gedrag verankert in al haar activiteiten en zakelijke relaties, waaronder: <ul style="list-style-type: none"> i. hoe het de verantwoordelijkheid toewijst om de toezeggingen te implementeren op verschillende niveaus binnen de organisatie; ii. hoe het de toezeggingen integreert in organisatiestrategieën, operationeel beleid en operationele procedures; iii. hoe het zijn verbintenissen met en via zijn zakenrelaties nakomt; iv. training die de organisatie geeft over het uitvoeren van de toezeggingen 	Incomplete data; wij vullen, de komende periode, het integriteitsbeleid aan, gericht op het verankeren van verantwoord zakelijk gedrag	
GRI 2-25	Processen om negatieve effecten te verhelpen		
	a De organisatie beschrijft haar toezeggingen om te voorzien in of mee te werken aan het herstel van de negatieve effecten waarvan de organisatie vaststelt dat ze die heeft veroorzaakt of waaraan ze heeft bijgedragen	Wij zijn Enexis; <u>Onze bijdrage aan de Sustainable Development Goals</u> ; We meten onze impact; Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Dialog met stakeholders</u> ; <u>Samenwerkingsverbanden</u>	
	b De organisatie beschrijft haar aanpak om klachten te identificeren en aan te pakken, inclusief de klachtenmechanismen die de organisatie heeft ingesteld of waaraan de organisatie deelneemt	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Procedure bij klachten en geschillen</u>	
	c De organisatie moet andere processen beschrijven waarmee de organisatie voorziet in of meewerkt aan het herstel van de negatieve gevolgen waarvan zij vaststelt dat zij deze heeft veroorzaakt of waaraan zij heeft bijgedragen	Incomplete data; in de komende periode een aanscherping op de MVO-verklaring in deze	
	d De organisatie beschrijft hoe de belanghebbenden, die de beoogde gebruikers van de klachtenmechanismen zijn, betrokken zijn bij het ontwerp, de beoordeling, de werking en de verbetering van deze mechanismen	Incomplete data; we gaan, de komende periode, inventariseren of en op welke wijze belanghebbenden betrokken willen worden bij verbeteringen	
	e De organisatie moet beschrijven hoe de organisatie de effectiviteit van de klachtenmechanismen en andere herstelprocessen bijhoudt, en voorbeelden van hun effectiviteit rapporteren, inclusief feedback van belanghebbenden	Focus op uitvoering van de energietransitie; Klanttevredenheid centraal in onze dienstverlening; <u>Customer Effort Score</u> ; Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Procedure bij klachten en geschillen</u>	

Categoriennaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
GRI 2-26	Mechanismen voor het inwinnen van advies en het uiten van zorgen		
	a De organisatie beschrijft de mechanismen voor individuen om: i. advies inwinnen over het implementeren van het beleid en de praktijken van de organisatie voor verantwoord zakelijk gedrag ii. zorgen uiten over het zakelijke gedrag van de organisatie	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Procedure bij klachten en geschillen</u>	
GRI 2-27	Naleving van wet- en regelgeving		
	a De organisatie rapporteert het totaal aantal significante gevallen van niet-naleving van wet- en regelgeving gedurende de verslagperiode en een uitsplitsing van dit totaal naar: i. gevallen waarvoor boetes zijn opgelegd ii. gevallen waarvoor niet-monetaire sancties zijn opgelegd	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Wet- en regelgeving; Standaarden en normen</u>	
	b De organisatie rapporteert het totale aantal en de geldwaarde van boetes wegens overtreding van wet- en regelgeving die in de rapportageperiode zijn betaald en een uitsplitsing van dit totaal naar: i. boetes voor het niet naleven van wet- en regelgeving in de lopende verslagperiode; ii. boetes voor het niet naleven van wet- en regelgeving in voorgaande verslagperiodes	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Wet- en regelgeving; Standaarden en normen</u>	
	c De organisatie beschrijft de significante gevallen van niet-naleving	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Wet- en regelgeving; Standaarden en normen</u>	
	d De organisatie beschrijft hoe zij significante gevallen van niet-naleving heeft vastgesteld	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Wet- en regelgeving; Standaarden en normen</u>	
GRI 2-28	Lidmaatschap verenigingen		
	a De organisatie rapporteert brancheverenigingen, andere lidmaatschapsverenigingen en nationale of internationale belangenorganisaties waarin zij een significante rol speelt	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Samenwerkingsverbanden</u>	
GRI 2-29	Benadering van betrokkenheid van belanghebbenden		
	a De organisatie beschrijft haar benadering van het omgaan met belanghebbenden, waaronder: i. de categorieën belanghebbenden waarmee het samenwerkt, en hoe ze worden geïdentificeerd; ii. het doel van de betrokkenheid van belanghebbenden; iii. hoe de organisatie streeft naar een zinvolle betrokkenheid bij belanghebbenden	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Dialog met stakeholders</u>	
GRI 2-30	Collectieve arbeidsovereenkomsten		
	a De organisatie rapporteert het percentage van het totale aantal werknemers dat onder collectieve arbeidsovereenkomsten valt	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers</u>	

Categoriennaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
	b De organisatie zal voor werknemers die niet onder collectieve arbeidsovereenkomsten vallen, rapporteren of de organisatie hun arbeidsvoorwaarden en arbeidsvoorwaarden bepaalt op basis van collectieve arbeidsovereenkomsten die van toepassing zijn op haar andere werknemers of op basis van collectieve arbeidsovereenkomsten van andere organisaties	Bijlage: Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; <u>Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers</u>	0,08 % wordt als niet materieel beschouwd en derhalve niet gerapporteerd
GRI 3-1	Proces om materiële onderwerpen te bepalen		
	a De organisatie beschrijft het proces dat zij heeft gevolgd om haar materiële onderwerpen te bepalen, met inbegrip van: i. hoe het feitelijke en potentiële, negatieve en positieve effecten op de economie, het milieu en mensen heeft geïdentificeerd, inclusief effecten op hun mensenrechten, voor al zijn activiteiten en zakelijke relaties; ii. hoe het de effecten voor rapportage heeft geprioriteerd op basis van hun significantie	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Bepalen van de inhoud</u>	
	b De organisatie specificeert de belanghebbenden en deskundigen wier standpunten hebben geleid tot het bepalen van haar materiële onderwerpen	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Dialogoog met stakeholders; Samenwerkingsverbanden</u>	
GRI 3-2	Lijst met materiele onderwerpen		
	a De organisatie inventariseert haar materiële onderwerpen	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Bepalen van de inhoud; Definities van materiële onderwerpen</u>	
	b De organisatie rapporteert wijzigingen in de lijst met materiële onderwerpen ten opzichte van de vorige rapportageperiode	Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Definities van materiële onderwerpen; Veranderingen t.o.v. voorgaande verslagjaren</u>	

Categoriernaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
----------------------------	-----------------------	------------	--------------------

GENERAL DISCLOSURES

Betrouwbaar en toegankelijk energienet

GRI 3-3	Voor elk materieel onderwerp dat onder Disclosure 3-2 wordt gerapporteerd, moet de organisatie:		
a	Beschrijf de feitelijke en potentiële, negatieve en positieve effecten op de economie, het milieu en mensen, inclusief effecten op hun mensenrechten	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet</u>	
b	Rapporteer of de organisatie betrokken is bij de negatieve effecten via haar activiteiten of als gevolg van haar zakelijke relaties, en beschrijf de activiteiten of zakelijke relaties	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet</u>	
c	Beschrijf haar beleid of toezeggingen met betrekking tot het materiële onderwerp	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet</u>	
d	Beschrijf de acties die zijn ondernomen om het onderwerp en de gerelateerde effecten te beheersen, waaronder: i. acties om mogelijke negatieve effecten te voorkomen of te verminderen; ii. acties om daadwerkelijke negatieve effecten aan te pakken, inclusief acties om te voorzien in of mee te werken aan het herstel ervan; iii. acties om daadwerkelijke en potentiële positieve effecten te beheersen	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet</u>	
e	Rapporteer de volgende informatie over het bijhouden van de effectiviteit van de ondernomen acties: i. processen die worden gebruikt om de effectiviteit van de acties te volgen; ii. doelen, streefdoelen en indicatoren die worden gebruikt om de voortgang te evalueren; iii. de doeltreffendheid van de acties, met inbegrip van de vooruitgang in de richting van de doelen en taakstellingen; iv. geleerde lessen en hoe deze zijn verwerkt in het operationele beleid en de procedures van de organisatie	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet; Doelstellingen en prestaties</u> ; Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; <u>Dialog met stakeholders; Bepalen van de inhoud</u>	Incomplete data voor iv; in de materialiteitsanalyse 2023 zal het topic 'geleerde lessen' aandacht krijgen
f	Beschrijf hoe betrokkenheid bij belanghebbenden heeft geleid tot de ondernomen acties (3-3-d) en hoe het heeft geïnformeerd of de acties effectief zijn geweest (3-3-e)	Incomplete data; in de materialiteitsanalyse 2023 zal hier aandacht aan worden besteed	

Veilig energienet

GRI 3-3	Voor elk materieel onderwerp dat onder Disclosure 3-2 wordt gerapporteerd, moet de organisatie:		
a	Beschrijf de feitelijke en potentiële, negatieve en positieve effecten op de economie, het milieu en mensen, inclusief effecten op hun mensenrechten	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Veilige netten waar iedereen op kan vertrouwen</u>	

Categoriennaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
	b Rapporteer of de organisatie betrokken is bij de negatieve effecten via haar activiteiten of als gevolg van haar zakelijke relaties, en beschrijf de activiteiten of zakelijke relaties	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Veilige netten waar iedereen op kan vertrouwen</u>	
	c Beschrijf haar beleid of toezeggingen met betrekking tot het materiële onderwerp	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Veilige netten waar iedereen op kan vertrouwen</u>	
	d Beschrijf de acties die zijn ondernomen om het onderwerp en de gerelateerde effecten te beheersen, waaronder: i. acties om mogelijke negatieve effecten te voorkomen of te verminderen; ii. acties om daadwerkelijke negatieve effecten aan te pakken, inclusief acties om te voorzien in of mee te werken aan het herstel ervan; iii. acties om daadwerkelijke en potentiële positieve effecten te beheersen	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Veilige netten waar iedereen op kan vertrouwen</u>	
	e Rapporteer de volgende informatie over het bijhouden van de effectiviteit van de ondernomen acties: i. processen die worden gebruikt om de effectiviteit van de acties te volgen; ii. doelen, streefdoelen en indicatoren die worden gebruikt om de voortgang te evalueren; iii. de doeltreffendheid van de acties, met inbegrip van de vooruitgang in de richting van de doelen en taakstellingen; iv. geleerde lessen en hoe deze zijn verwerkt in het operationele beleid en de procedures van de organisatie	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Veilige netten waar iedereen op kan vertrouwen</u> ; Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag: <u>Dialog met stakeholders</u> ; <u>Bepalen van de inhoud</u>	Incomplete data voor iv; in de materialiteitsanalyse 2023 zal het topic 'geleerde lessen' aandacht krijgen
	f Beschrijf hoe betrokkenheid bij belanghebbenden heeft geleid tot de ondernomen acties (3-3-d) en hoe het heeft geïnformeerd of de acties effectief zijn geweest (3-3-e)	Incomplete data; in de materialiteitsanalyse 2023 zal hier aandacht aan worden besteed	
Enexis indicator	Publieke veiligheid elektriciteit, Publieke veiligheid gas	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Veilige netten waar iedereen op kan vertrouwen</u>	

Duurzame energievoorziening

GRI 3-3	Voor elk materieel onderwerp dat onder Disclosure 3-2 wordt gerapporteerd, moet de organisatie:		
a	Beschrijf de feitelijke en potentiële, negatieve en positieve effecten op de economie, het milieu en mensen, inclusief effecten op hun mensenrechten	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Verduurzaming van onze energievoorziening</u> ;	
b	Rapporteer of de organisatie betrokken is bij de negatieve effecten via haar activiteiten of als gevolg van haar zakelijke relaties, en beschrijf de activiteiten of zakelijke relaties	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Verduurzaming van onze energievoorziening</u> ;	

Categoriennaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
	c Beschrijf haar beleid of toezeggingen met betrekking tot het materiële onderwerp	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Verduurzaming van onze energievoorziening</u> ;	
	d Beschrijf de acties die zijn ondernomen om het onderwerp en de gerelateerde effecten te beheersen, waaronder: i. acties om mogelijke negatieve effecten te voorkomen of te verminderen; ii. acties om daadwerkelijke negatieve effecten aan te pakken, inclusief acties om te voorzien in of mee te werken aan het herstel ervan; iii. acties om daadwerkelijke en potentiële positieve effecten te beheersen	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Verduurzaming van onze energievoorziening</u> ;	
	e Rapporteer de volgende informatie over het bijhouden van de effectiviteit van de ondernomen acties: i. processen die worden gebruikt om de effectiviteit van de acties te volgen; ii. doelen, streefdoelen en indicatoren die worden gebruikt om de voortgang te evalueren; iii. de doeltreffendheid van de acties, met inbegrip van de vooruitgang in de richting van de doelen en taakstellingen; iv. geleerde lessen en hoe deze zijn verwerkt in het operationele beleid en de procedures van de organisatie	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Verduurzaming van onze energievoorziening</u> ; Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag: <u>Dialogoog met stakeholders</u> ; <u>Bepalen van de inhoud</u>	Incomplete data voor iv; in de materialiteitsanalyse 2023 zal het topic 'geleerde lessen' aandacht krijgen
	f Beschrijf hoe betrokkenheid bij belanghebbenden heeft geleid tot de ondernomen acties (3-3-d) en hoe het heeft geïnformeerd of de acties effectief zijn geweest (3-3-e)	Incomplete data; in de materialiteitsanalyse 2023 zal hier aandacht aan worden besteed	
Enexis indicator	Uitbreiden transportcapaciteit	Wij zijn Enexis; <u>Doelstellingen en prestaties</u> ; Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet</u> ; <u>Verduurzaming van onze energievoorziening</u>	

Betaalbare energievoorziening

GRI 3-3	Voor elk materieel onderwerp dat onder Disclosure 3-2 wordt gerapporteerd, moet de organisatie:		
a	Beschrijf de feitelijke en potentiële, negatieve en positieve effecten op de economie, het milieu en mensen, inclusief effecten op hun mensenrechten	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Verduurzaming van onze energievoorziening</u>	
b	Rapporteer of de organisatie betrokken is bij de negatieve effecten via haar activiteiten of als gevolg van haar zakelijke relaties, en beschrijf de activiteiten of zakelijke relaties	Focus op uitvoering van de energietransitie; <u>Verduurzaming van onze energievoorziening</u>	

Categoriennaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
	c Beschrijf haar beleid of toezeggingen met betrekking tot het materiële onderwerp	Focus op uitvoering van de energietransitie; Verduurzaming van onze energievoorziening	
	d Beschrijf de acties die zijn ondernomen om het onderwerp en de gerelateerde effecten te beheersen, waaronder: i. acties om mogelijke negatieve effecten te voorkomen of te verminderen; ii. acties om daadwerkelijke negatieve effecten aan te pakken, inclusief acties om te voorzien in of mee te werken aan het herstel ervan; iii. acties om daadwerkelijke en potentiële positieve effecten te beheersen	Focus op uitvoering van de energietransitie; Verduurzaming van onze energievoorziening	
	e Rapporteer de volgende informatie over het bijhouden van de effectiviteit van de ondernomen acties: i. processen die worden gebruikt om de effectiviteit van de acties te volgen; ii. doelen, streefdoelen en indicatoren die worden gebruikt om de voortgang te evalueren; iii. de doeltreffendheid van de acties, met inbegrip van de vooruitgang in de richting van de doelen en taakstellingen; iv. geleerde lessen en hoe deze zijn verwerkt in het operationele beleid en de procedures van de organisatie	Focus op uitvoering van de energietransitie; Verduurzaming van onze energievoorziening ; Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag: Dialogoog met stakeholders ; Bepalen van de inhoud	Incomplete data voor iv; in de materialiteitsanalyse 2023 zal het topic 'geleerde lessen' aandacht krijgen
	f Beschrijf hoe betrokkenheid bij belanghebbenden heeft geleid tot de ondernomen acties (3-3-d) en hoe het heeft geïnformeerd of de acties effectief zijn geweest (3-3-e)	Incomplete data; in de materialiteitsanalyse 2023 zal hier aandacht aan worden besteed	
Enexis indicator	Beïnvloedbare kosten en opbrengsten	Wij zijn Enexis; Doelstellingen en prestaties	

Klantgerichte dienstverlening

GRI 3-3	Voor elk materieel onderwerp dat onder Disclosure 3-2 wordt gerapporteerd, moet de organisatie:		
a	Beschrijf de feitelijke en potentiële, negatieve en positieve effecten op de economie, het milieu en mensen, inclusief effecten op hun mensenrechten	Focus op uitvoering van de energietransitie; Klanttevredenheid centraal in onze dienstverlening	
b	Rapporteer of de organisatie betrokken is bij de negatieve effecten via haar activiteiten of als gevolg van haar zakelijke relaties, en beschrijf de activiteiten of zakelijke relaties	Focus op uitvoering van de energietransitie; Klanttevredenheid centraal in onze dienstverlening	
c	Beschrijf haar beleid of toezeggingen met betrekking tot het materiële onderwerp	Focus op uitvoering van de energietransitie; Klanttevredenheid centraal in onze dienstverlening	

Categoriennaam / indicator	Naam van de indicator	Verwijzing	Niet gerapporteerd
	<p>d Beschrijf de acties die zijn ondernomen om het onderwerp en de gerelateerde effecten te beheersen, waaronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. acties om mogelijke negatieve effecten te voorkomen of te verminderen; ii. acties om daadwerkelijke negatieve effecten aan te pakken, inclusief acties om te voorzien in of mee te werken aan het herstel ervan; iii. acties om daadwerkelijke en potentiële positieve effecten te beheersen 	<p>Focus op uitvoering van de energietransitie; Klanttevredenheid centraal in onze dienstverlening</p>	
	<p>e Rapporteer de volgende informatie over het bijhouden van de effectiviteit van de ondernomen acties:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. processen die worden gebruikt om de effectiviteit van de acties te volgen; ii. doelen, streefdoelen en indicatoren die worden gebruikt om de voortgang te evalueren; iii. de doeltreffendheid van de acties, met inbegrip van de vooruitgang in de richting van de doelen en taakstellingen; iv. geleerde lessen en hoe deze zijn verwerkt in het operationele beleid en de procedures van de organisatie 	<p>Focus op uitvoering van de energietransitie; Klanttevredenheid centraal in onze dienstverlening; Bijlage: Aanvullende informatie; Over dit verslag; Dialoog met stakeholders; Bepalen van de inhoud</p>	<p>Incomplete data voor iv; in de materialiteitsanalyse 2023 zal het topic 'geleerde lessen' aandacht krijgen</p>
	<p>f Beschrijf hoe betrokkenheid bij belanghebbenden heeft geleid tot de ondernomen acties (3-3-d) en hoe het heeft geïnformeerd of de acties effectief zijn geweest (3-3-e)</p>	<p>Incomplete data; in de materialiteitsanalyse 2023 zal hier aandacht aan worden besteed</p>	
Enexis indicator	Customer Effort Scores	<p>Wij zijn Enexis; Doelstellingen en prestaties; Focus op uitvoering van de energietransitie; Klanttevredenheid centraal in onze dienstverlening</p>	

EU-bekendmaking niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit

	Omschrijving	Verwijzing
Bedrijfsmodel		
	Algemene beschrijving van de kernprocessen en activiteiten om niet-financiële informatie in de juiste context te plaatsen	Wij zijn Enexis
Milieu aangelegenheden		
(Resultaten) gevoerde beleid		Duurzaam werken aan blijvende impact; Verduurzaming van onze organisatie
(Beheersing) risico's	Omvangrijke onderbrekingen energievoorziening Actieve rol van Enexis in de energietransitie wordt belemmerd door nieuwe wet- en regelgeving	Governance en risicomanagement; Risicobeheersing
Niet-financiële prestatie-indicatoren	Uitbeiden transportcapaciteit Jaarlijkse toename in aansluitingen waarop wordt teruggeleverd Jaarlijks duurzaam opgesteld vermogen Hoeveelheid afval CO ₂ -voetafdruk Duurzaam wagenpark	Focus op uitvoering van de energietransitie; Iedereen toegang tot een betrouwbaar energienet ; Verduurzaming van onze energievoorziening ; Duurzaam werken aan blijvende impact; Verduurzaming van onze organisatie ; Bijlage; Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; Duurzame impact; Maatschappelijk verantwoord ondernemen - CO₂ voetafdruk
Sociale- en personeelsaangelegenheden		
(Resultaten) gevoerde beleid		Veilig werken en elkaar versterken; Veilige en gezonde werkomstandigheden ; Investeren in werk, vakmanschap en persoonlijke ontwikkeling
(Beheersing) risico's	Ongevallen van medewerkers en/of omstanders als gevolg van onveilige situaties en/of falende assets.	Governance en risicomanagement; Risicobeheersing
Niet-financiële prestatie-indicatoren	Ongevallen en Lost Time Injury Frequency % Ziekteverzuim Leeftijdscategorie Arbeidsparticipatie In- en uitstroom	Veilig werken en elkaar versterken; Veilige en gezonde werkomstandigheden; Incidenten met verzuim ; Investeren in werk, vakmanschap en persoonlijke ontwikkeling ; We kregen er meer collega's bij ; We versterken de diversiteit en inclusiviteit van onze organisatie ; Bijlage; Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; Werkgelegenheid en vakbekwame medewerkers

	Omschrijving	Verwijzing
Eerbiediging van mensenrechten		
(Resultaten) gevoerde beleid	Enexis onderkent en onderschrijft de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties. Aspecten met betrekking tot mensenrechten, zoals gelijke behandeling en medezeggenschap, zijn uitgewerkt in de cao, bedrijfsregelingen en Gedragswijzer voor medewerkers. Voor melding van eventuele schendingen heeft Enexis een klachtenprocedure, vertrouwenspersonen en klokkenluidersregeling. Tevens hangt Enexis de richtlijnen aan voor arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden die gelden als fundamentele principes en rechten op het werk, zoals deze zijn geformuleerd door de International Labour Organization. De Gedragswijzer is publiekelijk toegankelijk via de website. In geval van schendingen, wordt dit gerapporteerd.	Veilige en gezonde werkomstandigheden; <u>Gelijke rechten voor iedereen</u> ; Bijlage; Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; Duurzame impact; <u>Maatschappelijk verantwoord ondernemen - ketenverantwoordelijkheid en mensenrechten</u>
(Beheersing) risico's		Enexis heeft in het kader van de richtlijnen en afspraken op dit gebied geen specifieke risico's geïdentificeerd.
Niet-financiële prestatie-indicatoren	Gedragscod leveranciers (Code of Conduct) Gedragswijzer Klachtenregeling Frauderegeling en uitvoeringsprotocol	Enexis hanteert geen specifieke kwantitatieve KPI op het gebied van eerbiediging van mensenrechten. Het meetbaar maken van onze maatschappelijke prestaties zien wij als een belangrijk thema, dat in de komende jaren onze aandacht heeft.
Bestrijding van corruptie en omkoping		
(Resultaten) gevoerde beleid	Enexis' beleid om corruptie of omkoping van medewerkers te voorkomen, is vastgelegd in het Maatschappelijk Verantwoord Inkoop beleid, Gedragswijzer voor medewerkers en de Gedragscod Leveranciers (onderdeel van de Algemene Inkoopvoorwaarden). Voor melding van eventuele schendingen is er een regeling 'Vermeende misstanden en onregelmatigheden' en zijn er vertrouwenspersonen benoemd. Daarnaast is er een interne integriteitscommissie die eventuele integriteitsschendingen bespreekt en borgt dat we blijven werken aan het cultureel verankeren van integriteit.	Veilige en gezonde werkomstandigheden; <u>Gelijke rechten voor iedereen</u> ; Bijlage; Aanvullende informatie; Feiten en cijfers; Duurzame impact; <u>Maatschappelijk verantwoord ondernemen - ketenverantwoordelijkheid en mensenrechten</u>
(Beheersing) risico's		Enexis heeft in het kader van de richtlijnen en afspraken op dit gebied geen specifieke risico's geïdentificeerd.
Niet-financiële prestatie-indicatoren	Gedragscod leveranciers (Code of Conduct) Gedragswijzer Klachtenregeling Frauderegeling en uitvoeringsprotocol	Enexis hanteert geen specifieke kwantitatieve KPI op het gebied van corruptie en omkoping. Het meetbaar maken van onze maatschappelijke prestaties zien wij als een belangrijk thema, dat in de komende jaren onze aandacht heeft.

Begrippenlijst

NIET-FINANCIËLE BEGRIPPEN

ASSOCIATION OF ISSUING BODIES (AIB)

Het doel van de AIB is het ontwikkelen, gebruiken en promoten van een gestandaardiseerd systeem van energiecificering voor alle energiedragers. (www.aib-net.org)

AUTORITEIT CONSUMENT & MARKT (ACM)

De Autoriteit Consument & Markt ziet erop toe dat bedrijven eerlijk concurreren en beschermt consumentenbelangen, reguleert de tarieven van energiebedrijven en ziet toe op de naleving van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet.

AUTORITEIT PERSOONSgegevens (AP)

De Autoriteit Persoonsgegevens is de onafhankelijke toezichthouder in Nederland die de bescherming van persoonsgegevens bevordert en bewaakt.

BETROUWBAAR

De mate van betrouwbaarheid van de energievoorziening wordt uitgedrukt in de gemiddelde tijdsduur en frequentie van onderbrekingen van energiedistributie naar eindafnemers.

CUSTOMER EFFORT SCORE (CES)

De Customer Effort Score laat zien hoeveel moeite een klant heeft moeten doen om zijn of haar verzoek af te handelen.

- Maatwerk aansluitingen: Er wordt gemeten in welke mate de klanten inspanning hebben moeten leveren om een offerte te ontvangen, dan wel de aangevraagde aansluiting opgeleverd te krijgen.
- Standaard aansluitingen: onderzoek onder klanten van Enexis Netbeheer die de maand voor de meting een nieuwe/gewijzigde aansluiting opgeleverd hebben gekregen door Enexis. Er wordt gemeten hoeveel moeite de klant heeft moeten doen om het proces van aanvraag tot en met de oplevering van een standaard aansluiting te doorlopen.
- Storingen: deze meting geeft inzicht in de mate van tevredenheid over het proces storingen. Klanten van Enexis Netbeheer wordt gevraagd hoeveel inspanning nodig was om storingsinformatie te verkrijgen tijdens een (on geplande) storing.

DUURZAAMHEID

'Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van de toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen'. Enexis interpreteert dit korthedshalve, en gericht op de primaire taken, als 'Het streven om verstandig met energiebronnen en het milieu om te gaan.'

DUURZAAM OPGESTELD VERMOGEN

Duurzaam geïnstalleerd piekvermogen, uitgedrukt in Megawatt. Duurzame bron van opwek betreft zon en wind (biogas en water uitgesloten).

EMPLOYEE NET PROMOTER SCORE

De Employee Net Promoter Score toont de mate waarin medewerkers Enexis aan anderen aanraden als werkgever. De score wordt bepaald door: % promoters - % criticasters.

ENERGIEKETEN

Alles wat te maken heeft met de herkomst, de productie, het transport en het eindverbruik van energie.

ENERGIETRANSITIE

Aanduiding voor de verandering van de energievoorziening van centrale opwekking vanuit fossiele energiebronnen naar decentrale opwekking vanuit duurzame energiebronnen.

GRI

Global Reporting Initiative; een wereldwijde standaard voor jaarverslaglegging met betrekking tot duurzaamheid.

JAARLIJKSE UITVALDUUR (JUD)

Jaarlijkse uitvalduur als gevolg van onvoorziene onderbrekingen (storingen). Het aantal minuten (elektriciteit) of seconden (gas) dat de klant gemiddeld geen energietoevoer heeft in een kalenderjaar.

- Elektriciteit: per onderbreking het product van het aantal getroffen aangeslotenen en de tijdsduur van de onderbreking in minuten, gesommeerd over alle onderbrekingen en gedeeld door het totaal aantal aangeslotenen op het desbetreffende netvlak in het jaar. Het aantal aangeslotenen wordt jaarlijks afgestemd en beoordeeld door Movaris.
- Gas: per onderbreking het product van het aantal getroffen aangeslotenen en de tijdsduur van de onderbreking in seconden gesommeerd over alle onderbrekingen en gedeeld door het totaal aantal aangeslotenen in het jaar. Het aantal aangeslotenen wordt jaarlijks afgestemd en beoordeeld door Movaris.

KETEN

De verzameling partijen die met elkaar een proces uitvoeren. Enexis is actief in de energieketen en in de grondstoffenketen.

KLANTTEVREDENHEID

Aanduiding voor de beoordeling van de prestaties van Enexis door klanten.

KWANTITATIEVE VOORTGANG JAARORDERBOEK

De absolute waarde van de gerealiseerde omzet uit het jaarorderboek vergelijken we met de geplande omzet. Hierbij is de gerealiseerde omzet uit het jaarorderboek de waarde van het uitgevoerde werkpakket (inclusief onderhanden werk); de geplande omzet is de waarde van het in opdracht ontvangen werkpakket tegen normkosten (inclusief onderhanden werk).

LOST TIME INJURY FREQUENCY (LTIF)

Indicator voor medewerkersveiligheid in de uitvoering van werkzaamheden uitgedrukt in het aantal ongevallen met verzuim per 1 miljoen gewerkte uren.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN (MVO)

Wijze van ondernemen die als doel heeft de negatieve invloed van de bedrijfsvoering op de omgeving te beperken en positieve invloed uit te oefenen op de maatschappij.

NETBEHEERDER

Een onafhankelijk nutsbedrijf dat is aangewezen om in een vastgesteld gebied het transport van gas en elektriciteit tussen leverancier en klant te verzorgen en daarvoor netten aan te leggen en te onderhouden. De taken van de netbeheerder zijn vastgelegd in de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet. Enexis Netbeheer B.V. is de netbeheerder binnen Enexis Groep.

NETWERKBEDRIJF

Enexis Groep is een netwerkbedrijf dat bestaat uit een groep bedrijven, waaronder Enexis Netbeheer en Enpuls. Elk bedrijf binnen Enexis Groep heeft zijn eigen specifieke aandachtsgebied. Samen werken we aan een betrouwbare en duurzame energievoorziening voor vandaag én voor de toekomst.

REGIONALE ENERGIE STRATEGIE (RES)

De Regionale Energie Strategie is een instrument om met maatschappelijke betrokkenheid te komen tot regionale keuzes voor opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie infrastructuur. In de RES staat beschreven welke strategie een RES-regio hanteert om lokale/regionale energiedoelstellingen te bepalen en te behalen.

REGULERING

De ontwikkeling en afstemming van wet- en regelgeving voor de activiteiten van bedrijven, zoals netbeheerders en netwerkbedrijven, en het overheidstoezicht op de naleving ervan.

SLIMME METER

Een verbruiksmeter voor elektriciteit en/of gas die op afstand uit te lezen is door de netbeheerder en die de klant via een lokale toegangspoort verbruiksgegevens ter beschikking stelt voor verdere verwerking via eigen randapparatuur.

STAATSTOEZICHT OP DE MIJNEN (SODM)

De onafhankelijke toezichthouder op de delfstoffen- en energiewinning in Nederland en gasveiligheid.

STAKEHOLDER

Partij die betrokken is bij of geraakt wordt door de activiteiten van Enexis. Enexis heeft per 1 januari 2021 de volgende stakeholders gedefinieerd: klanten, medewerkers, aandeelhouders, energiemarktpartijen, investeerders, ketenpartners, beleidsbepalers, lokale energietransitiepartners.

TERUGLEVERING

Energielevering door een klant aan het energienet als gevolg van eigen opwek van (doorgaans duurzame) energie.

TOENAME/AFNAME # FTE SCHAARS TECHNISCH PERSONEEL

De groei in bezetting eigen personeel binnen de 10 vestigingen en Expertise, Bedrijfsvoering, Stations (EBS) die in een jaar gerealiseerd dient te worden in de vooraf gedefinieerde schaarste technische functies, binnen de functiegroepen Engineers, Monteurs, Uitvoerders, Specialisten en Technici. Met ingang van het verslagjaar 2023 wordt overgegaan naar een nieuwe meetmethode, i.c. meting van de bruto-instroom (bruto instroom # fte schaars technisch personeel).

UITBREIDING TRANSPORTCAPACITEIT

De uitbreiding van de transportcapaciteit geeft een beeld van de inspanningen om ons net geschikt te maken voor de energietransitie. Deze wordt gemeten door het totaal aantal aangesloten trafo's (in een jaar) te vermenigvuldigen met het vermogen.

VEILIGHEIDSBEWUSTZIJN

Het vermogen om gevoelens en ervaringen effectief om te zetten in preventieve acties en alerte reacties op (potentieel) gevaarlijke situaties, zodat in te zetten acties vrij van gevaar kunnen worden uitgevoerd.

VERBRUIKERSMINUTEN (VBM)

Het aantal minuten (elektriciteit) of seconden (gas) dat de klant gemiddeld geen energietoever heeft in een kalenderjaar.

VOETAFDRUK

Weergave van de omvang van de CO₂-emissie van Enexis in een kalenderjaar. Enexis maakt binnen de voetafdruk onderscheid tussen eigen emissie en ketenemissie.

WENSdatum

Bij het aanvragen van een aansluiting geeft de klant aan op welke datum zij de aansluiting graag gerealiseerd willen hebben.

ZIEKTEVERZUIM

Ziekteverzuimpercentage wordt berekend door het aantal afwezigheidsdagen te delen door het aantal beschikbare dagen, rekening houdend met het deeltijdpercentage (v.w.b. het aantal beschikbare dagen) en het percentage arbeidsgeschiktheid (v.w.b. het aantal afwezigheidsdagen). Het betreft in beide gevallen kalenderdagen en geen werkdagen.

FINANCIËLE BEGRIPPEN

BEÏNVLOEDBARE KOSTEN EN OPBRENGSTEN

De som van de beïnvloedbare kosten en opbrengsten van Enexis Netbeheer, incl. staven.

DEGENERATIEKOSTEN

Kosten die door gemeenten in rekening worden gebracht voor schade en ongemakken voortvloeiende uit werkzaamheden aan het netwerk in de gemeentegrond.

EBIT

Earnings Before Interest and Tax: resultaat vóór aftrek van rente en belastingen.

FFO/NETTO RENTEDRAGENDE SCHULDEN

Deze wordt als volgt berekend: (bedrijfsresultaat + afschrijvingen – amortisaties + ontvangen dividend van deelnemingen – financiële lasten + financiële baten – acute belastingen) / netto rentedragende schulden.

FFO-RENTEDEKKING

Deze wordt als volgt berekend: (bedrijfsresultaat + afschrijvingen – amortisaties + ontvangen dividend van deelnemingen + financiële baten – acute belastingen) / betaalde rentelasten.

GEÏNVESTEERD VERMOGEN

Vaste activa vermeerderd met activa aangehouden voor verkoop minus vooruitontvangen bijdragen (langlopend + kortlopend) verminderd met passiva aangehouden voor verkoop vermeerderd met het netto werkkapitaal.

NETTO RENTEDRAGENDE SCHULDEN

Deze wordt als volgt berekend: totaal rentedragende verplichtingen – deposito's – liquide middelen.

NETTO RENTEDRAGENDE SCHULDEN / (EV + NETTO RENTEDRAGENDE SCHULDEN)

Deze wordt als volgt berekend: (totaal rentedragende verplichtingen – deposito's – liquide middelen) / (eigen vermogen + (totaal rentedragende verplichtingen – deposito's – liquide middelen)).

NETTO WERKKAPITAAL

Totaal vlottende activa (exclusief liquide middelen, exclusief kortlopende financiële vaste activa en exclusief deposito's) minus kortlopende schulden (exclusief rentedragende verplichtingen, exclusief in volgend jaar te amortiseren vooruitontvangen bijdragen en exclusief derivaten).

NORMKOSTEN

Interne prijs die gebaseerd is op norm hoeveelheden en gemiddelde standaard kosten.

RETURN ON EQUITY

Resultaat na belastingen gedeeld door het eigen vermogen per jaareinde.

ROIC

EBIT gedeeld door het geïnvesteerd vermogen per jaareinde.

SOLVABILITEIT

Eigen vermogen x 100% gedeeld door het balanstotaal.

WERKPAKKET

Bruto-investeringen en exploitatiewerkzaamheden aan de elektriciteits- en gasnetten plus activiteiten met betrekking tot slimme meters op basis van normprijzen.

X-FACTOR

Met de X-factorberekening bepaalt de ACM de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering.

Colofon

UITGAVE

Enexis Holding N.V.
Postbus 856 5201
AW 's-Hertogenbosch

Het jaarverslag is online beschikbaar op onze website: enexisgroep.nl/jaarverslag.

REDACTIE EN PRODUCTIE

Afdeling Communicatie & Public Affairs Enexis Groep, 's-Hertogenbosch
Schrijf-Schrijf, Utrecht

VORMGEVING

DartGroup, Amsterdam

DOCUMENT & WEBSITE REALISATIE

F19 Software

FOTOGRAFIE & BEELDEN

Enexis Groep

ENGELSE VERTALING

DartGroup, Amsterdam

Een Engelse vertaling van dit jaarverslag is beschikbaar op enexisgroep.com/annualreport. De Nederlandse versie is leidend.

REACTIES

We streven ieder jaar opnieuw onze verslaglegging te verbeteren. Daarbij is de inbreng van kritische lezers steeds een welkome steun. Heeft u ideeën voor verbetering? Mail dan naar communicatie@enexis.nl.

Enexis Holding N.V.

Postbus 856

5201 AW 's-Hertogenbosch

Tel: 088 857 77 77

www.enexisgroep.nl

Uitgebracht aan:
het bestuur van
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.
Brabantlaan 1
5216 TV 's-Hertogenbosch

Betreft:
financieel verslag 2022

Inhoudsopgave

Behorende bij het financieel verslag over het boekjaar 2022 van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V., Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch.

Referentienummer: 11054962

Accountantsrapport

1	Samenstellingsverklaring	1
2	Algemene gegevens	2
3	Fiscale positie	3

Jaarrekening

1	Balans per 31 december 2022	4
2	Winst-en-verliesrekening over 2022	6
3	Toelichting op de jaarrekening	7
4	Toelichting op de posten van de jaarrekening	9

Bijlagen

1	Specificaties balans per 31 december 2022	11
2	Specificaties winst-en-verliesrekening over 2022	12

Aan: het Bestuur

1 Samenstellingsverklaring van de accountant

De jaarrekening van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. te 's-Hertogenbosch is door ons samengesteld op basis van de van het bestuur van de vennootschap gekregen informatie. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2022 en de winst-en-verliesrekening over 2022 met de toelichting. In deze toelichting is onder andere een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving opgenomen.

Deze samenstellingsopdracht is door ons uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de voor accountants geldende Standaard 4410, 'Samenstellingsopdrachten'. Op grond van deze standaard wordt van ons verwacht dat wij het bestuur van de vennootschap ondersteunen bij het opstellen en presenteren van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek (BW), met gebruikmaking van artikel 396 lid 6 waardoor de jaarrekening is opgemaakt op basis van de fiscale grondslagen van hoofdstuk II van de Wet op de vennootschapsbelasting. Wij hebben daarbij onze deskundigheid op het gebied van administratieve verwerking en financiële verslaggeving toegepast.

Bij een samenstellingsopdracht is het bestuur van de vennootschap er verantwoordelijk voor dat de informatie klopt en dat u ons alle relevante informatie aanlevert. Wij hebben onze werkzaamheden, in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving, dan ook uitgevoerd vanuit de veronderstelling dat het bestuur van de vennootschap aan deze verantwoordelijkheid heeft voldaan. Als slotstuk van onze werkzaamheden hebben wij door het lezen van de jaarrekening globaal nagegaan dat het beeld van de jaarrekening overeenkwam met onze kennis van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. te 's-Hertogenbosch. Wij hebben geen controle- of beoordelingswerkzaamheden uitgevoerd die ons in staat stellen om een oordeel te geven of een conclusie te trekken met betrekking tot de getrouwheid van de jaarrekening.

Bij het uitvoeren van deze opdracht hebben wij ons gehouden aan de voor ons geldende relevante ethische voorschriften in de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA). Het bestuur van de vennootschap en andere gebruikers van deze jaarrekening mogen er dan ook van uit gaan dat wij de opdracht professioneel, vakbekwaam en zorgvuldig, integer en objectief hebben uitgevoerd en dat wij vertrouwelijk omgaan met de door het bestuur van de vennootschap verstrekte gegevens.

2 Algemene gegevens

2.1 Zakelijke gegevens van de onderneming

rechtsvorm	besloten vennootschap
bedrijfsadres	Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch
statutaire naam	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.
handelsnaam	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.
Kamer van Koophandel	17262476
bestuurder	H.T.J. Spaan

Omschrijving van de bedrijfsactiviteiten

De activiteiten van de vennootschap betreffen:

- distributie van elektriciteit en gasvormige brandstoffen via leidingen;
- distributie en/of productie van elektrische- en andere vormen van energie;
- houdster- en financieringsmaatschappij.

2.2 Vaststelling jaarrekening vorig boekjaar

De jaarrekening over het voorafgaande boekjaar van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. is vastgesteld op 14 april 2022.

De hierbij vastgestelde verdeling van het resultaat luidt:

	_____ €
onttrekking overige reserves	37.321
	=====

3 Fiscale positie

3.1 Verschuldigde vennootschapsbelasting 2022

Het fiscale resultaat over 2022 van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. is als volgt berekend:

	_____ €
resultaat voor belastingen	-52.210
Belastbaar bedrag	_____ -52.210 =====

Berekening vennootschapsbelasting

Over het belastbare bedrag is geen vennootschapsbelasting verschuldigd.

3.2 Vaststelling aanslagen vennootschapsbelasting

De aanslagen vennootschapsbelasting zijn tot en met 2021 definitief vastgesteld.

3.3 Compensabele verliezen

De totale compensabele verliezen van de vennootschap bedragen ultimo boekjaar € 137.941. De verliezen zijn onbeperkt voorwaarts verrekenbaar.

De compensabele verliezen zijn als volgt opgebouwd:

	_____ €
2018	15.300
2019	15.402
2020	17.509
2021	37.520
2022	52.210
Totaal compensabele verliezen	_____ 137.941 =====

Wij zijn graag bereid tot het verstrekken van nadere toelichtingen.

Veldhoven, 3 maart 2023

Hoogachtend,

ABAB Accountants B.V.

Drs. E.T.M. Gilden RA

1 Balans per 31 december 2022 (ná verwerking voorstel resultaatbestemming)

ACTIVA

	31 december 2022		31 december 2021	
	€	€	€	€
Vlottende activa				
Vorderingen				
vorderingen uit belastingen naar de winst		150		-
Liquide middelen		1.489.778		1.538.999
		<u>1.489.928</u>		<u>1.538.999</u>

PASSIVA

	<u>31 december 2022</u>		<u>31 december 2021</u>	
	€	€	€	€
Eigen vermogen				
geplaatst kapitaal	1.496.822		1.496.822	
overige reserves	-16.808		35.252	
	<u>1.480.014</u>		<u>1.532.074</u>	
Kortlopende schulden				
overige schulden en overlopende passiva		9.914		6.925
	<u>1.489.928</u>		<u>1.538.999</u>	

2 Winst-en-verliesrekening over 2022

	2022		2021	
	€	€	€	€
<i>Directe kosten</i>				
managementvergoeding		10.000		5.000
bruto-marge		<u>-10.000</u>		<u>-5.000</u>
<i>Bedrijfskosten</i>				
algemene kosten	35.529		22.504	
		<u>35.529</u>		<u>22.504</u>
Bedrijfsresultaat		<u>-45.529</u>		<u>-27.504</u>
<i>Financiële baten en lasten</i>				
rentebaten en soortgelijke opbrengsten	1		1	
rentelasten en soortgelijke kosten	6.682		10.017	
		<u>-6.681</u>		<u>-10.016</u>
resultaat voor belastingen		<u>-52.210</u>		<u>-37.520</u>
belastingen		150		199
Resultaat na belastingen		<u><u>-52.060</u></u>		<u><u>-37.321</u></u>

3 Toelichting op de jaarrekening

3.1 Algemene informatie

statutaire naam	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.
rechtsvorm	besloten vennootschap
statutaire zetel	's-Hertogenbosch
Kamer van Koophandel	17262476
bedrijfsadres	Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

3.2 Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Vennootschapsactiviteiten

De vennootschapsactiviteiten bestaan uit distributie van elektriciteit en gasvormige brandstoffen via leidingen, distributie en/of productie van elektrische- en andere vormen van energie, houdster- en financieringsmaatschappij.

Toepasselijk verslaggevingsstelsel

Volgens de omvangscriteria van het Burgerlijk Wetboek (Titel 9 BW 2) is de rechtspersoon over het boekjaar een micro onderneming. De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. Daarbij heeft de rechtspersoon gebruik gemaakt van de wettelijke optie om haar activa en passiva te waarderen tegen fiscale grondslagen. Deze zijn verder uiteengezet in het onderdeel waarderingsgrondslagen van de jaarrekening.

Schattingen

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt de leiding van de onderneming schattingen en gaat van bepaalde veronderstellingen uit die van invloed kunnen zijn op de waardering van de activa, passiva en de uitkomsten van de winst-en-verliesrekening. De werkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen en veronderstellingen.

Financiële instrumenten

Algemeen

De onderneming maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van financiële instrumenten, die in de balans als activa en passiva zijn verantwoord. De op de balans opgenomen financiële instrumenten bestaan voornamelijk uit financiële vaste activa, handelsdebiteuren, effecten, liquide middelen, (achtergestelde) lang- en kortlopende leningen en leveranciers en handelskredieten. Over deze financiële instrumenten loopt de onderneming rente- en kredietrisico. De onderneming maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten om deze risico's af te dekken.

De beheersing van het renterisico is in principe gebaseerd op financiering van vaste activa en een deel van de vlottende activa met eigen vermogen, voorzieningen en langlopende schulden.

Het resterende deel van de vlottende activa wordt gefinancierd met kortlopende schulden, waaronder bankkrediet met een variabele rente. Gegeven het renterisico dat de onderneming loopt, is over het boekjaar (vorig boekjaar evenmin) geen gebruik gemaakt van financiële instrumenten om dit risico af te dekken.

3.3 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

De waardering van activa en passiva is gebaseerd op het stelsel van historische kosten, rekening houdend met fiscale waarderingsbeginselen, zoals dat is toegestaan in artikel 2.396 lid 6 BW. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat zijn derhalve gebaseerd op hoofdstuk II van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969. Hierna niet genoemde activa en passiva zijn voor de nominale waarde in de balans opgenomen. De grondslagen zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van vorig jaar.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten. Na eerste verwerking vindt waardering plaats tegen de geamortiseerde kostprijs. Bij het ontbreken van (dis)agio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de vorderingen. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor zover liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, is hiermee indien noodzakelijk, bij de waardering rekening gehouden.

Eigen vermogen

De grondslag van het eigen vermogen is bepaald als de resultante van de, volgens wettelijke voorschriften en de geldende Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, afzonderlijk gewaardeerde activa en de schulden, voorzieningen en overlopende posten.

Langlopende en kortlopende schulden

Alle kortlopende schulden zijn bij de eerste verwerking in de balans gewaardeerd tegen de reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Na deze eerste verwerking vindt de waardering plaats tegen de geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. De geamortiseerde kostprijs is gelijk aan de nominale waarde van de schulden bij het ontbreken van (dis)agio. Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de kortlopende schulden in de winst-en-verliesrekening als interestlast verwerkt.

3.4 Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de in het boekjaar geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het boekjaar op basis van verkrijgingsprijzen.

Winsten op transacties zijn verantwoord in het jaar waarin ze zijn gerealiseerd; verliezen zijn verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn, rekening houdend met de grondslagen voor voorzieningen.

Kosten

De kosten worden bepaald op basis van historische uitgaafprijzen. Afschrijvingen zijn berekend volgens de grondslagen vermeld bij de vaste activa.

Financiële baten en lasten

De rentebaten betreffen het van derden ontvangen en te ontvangen bedrag aan interest over het boekjaar.

De rentelasten betreffen het betaalde en te betalen bedrag aan interest over het boekjaar.

Belastingen

De vennootschapsbelasting wordt berekend over het resultaat vóór belastingen, rekening houdend met vrijgestelde winstbestanddelen, fiscaal niet of slechts gedeeltelijk erkende kosten en verliescompensaties.

4 Toelichting op de posten van de jaarrekening

4.1 Vlottende activa

Vorderingen

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan één jaar.

<u>Omschrijving</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>Looptijd langer dan 1 jaar</u>
vorderingen uit belastingen naar de winst	€ 150	€ -

Liquide middelen

De liquide middelen zijn vrij beschikbaar en terstond opeisbaar.

4.2 Eigen vermogen

Geplaatst kapitaal

Het geplaatste kapitaal bedraagt € 1.496.821,96 en is verdeeld in 149.682.196 gewone aandelen à € 0,01 nominaal. In het aandelenkapitaal hebben zich geen mutaties voorgedaan.

Overige reserves

In de overige reserves hebben zich de volgende mutaties voorgedaan:

Stand begin boekjaar	€ 35.252
<i>Mutatie gedurende de periode</i> allocatie van het resultaat	-52.060
Stand einde boekjaar	-16.808

De overige reserves hebben betrekking op de ingehouden winsten.

4.3 Toelichting op de winst-en-verliesrekening over 2022

Werknemers

Gedurende het boekjaar had de vennootschap geen werknemers in dienst.

Voorstel bestemming resultaat boekjaar

De directie stelt de Algemene Vergadering voor om het resultaat over het boekjaar als volgt te bestemmen:

onttrekking overige reserves	€ 52.060
------------------------------	-------------

Vooruitlopend op het besluit van de Algemene Vergadering en goedkeuring van het bestuur/directie is dit voorstel in de jaarrekening verwerkt.

's Hertogenbosch,2023

Het bestuur

H.T.J. Spaan

1 Specificaties balans per 31 december 2022

1.1 Vlottende activa

Vorderingen

Vorderingen uit belastingen naar de winst

De vorderingen uit belastingen naar de winst zijn als volgt te specificeren:

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
vennootschapsbelasting 2022	150	-
	<u> </u>	<u> </u>

Liquide middelen

De liquide middelen zijn als volgt te specificeren:

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
Rabobank NL23 RABO 0313 8670 03	8.025	40.636
Rabobank NL39 RABO 3034 2191 05	1.481.753	1.498.363
	<u>1.489.778</u>	<u>1.538.999</u>

1.2 Kortlopende schulden

Overige schulden en overlopende passiva

De overige schulden en overlopende passiva zijn als volgt te specificeren:

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
rekening-courant CSV Amsterdam B.V.	175	83
nog te betalen kosten	9.739	6.842
	<u>9.914</u>	<u>6.925</u>

2 Specificaties winst-en-verliesrekening over 2022

	2022	2021
	€	€
<i>Managementvergoeding</i>		
managementvergoeding Nielson IM Executive Management B.V.	5.000	2.500
managementvergoeding Spaan Consult B.V.	5.000	2.500
	<u>10.000</u>	<u>5.000</u>
<i>Algemene kosten</i>		
accountantskosten	3.435	4.538
advieskosten	24.228	10.100
overige algemene kosten	7.866	7.866
	<u>35.529</u>	<u>22.504</u>
<i>Rentebaten en soortgelijke opbrengsten</i>		
betalingskorting	1	1
<i>Rentelasten en soortgelijke kosten</i>		
rente en kosten banken	6.682	6.904
betaalde rente op belastingaanslagen	-	3.113
	<u>6.682</u>	<u>10.017</u>
<i>Belastingen</i>		
belastingen uit voorgaande boekjaren	150	199

Uitgebracht aan:
het bestuur van
CSV Amsterdam B.V.
Brabantlaan 1
5216 TV 's-Hertogenbosch

Betreft:
financieel verslag 2022

Inhoudsopgave

Behorende bij het financieel verslag over het boekjaar 2022 van CSV Amsterdam B.V., Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch.

Referentienummer: 11054960

Accountantsrapport

1	Samenstellingsverklaring	1
2	Algemene gegevens	2

Jaarrekening

1	Balans per 31 december 2022	4
2	Winst-en-verliesrekening over 2022	6
3	Toelichting op de jaarrekening	7
4	Toelichting op de posten van de jaarrekening	9

Bijlagen

1	Specificaties balans per 31 december 2022	11
2	Specificaties winst-en-verliesrekening over 2022	12

Aan: het Bestuur

1 Samenstellingsverklaring van de accountant

De jaarrekening van CSV Amsterdam B.V. te 's-Hertogenbosch is door ons samengesteld op basis van de van het bestuur van de vennootschap gekregen informatie. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2022 en de winst-en-verliesrekening over 2022 met de toelichting. In deze toelichting is onder andere een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving opgenomen.

Deze samenstellingsopdracht is door ons uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de voor accountants geldende Standaard 4410, 'Samenstellingsopdrachten'. Op grond van deze standaard wordt van ons verwacht dat wij het bestuur van de vennootschap ondersteunen bij het opstellen en presenteren van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek (BW), met gebruikmaking van artikel 396 lid 6 waardoor de jaarrekening is opgemaakt op basis van de fiscale grondslagen van hoofdstuk II van de Wet op de vennootschapsbelasting. Wij hebben daarbij onze deskundigheid op het gebied van administratieve verwerking en financiële verslaggeving toegepast.

Bij een samenstellingsopdracht is het bestuur van de vennootschap er verantwoordelijk voor dat de informatie klopt en dat u ons alle relevante informatie aanlevert. Wij hebben onze werkzaamheden, in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving, dan ook uitgevoerd vanuit de veronderstelling dat het bestuur van de vennootschap aan deze verantwoordelijkheid heeft voldaan. Als slotstuk van onze werkzaamheden hebben wij door het lezen van de jaarrekening globaal nagegaan dat het beeld van de jaarrekening overeenkwam met onze kennis van CSV Amsterdam B.V. te 's-Hertogenbosch. Wij hebben geen controle- of beoordelingswerkzaamheden uitgevoerd die ons in staat stellen om een oordeel te geven of een conclusie te trekken met betrekking tot de getrouwheid van de jaarrekening.

Bij het uitvoeren van deze opdracht hebben wij ons gehouden aan de voor ons geldende relevante ethische voorschriften in de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA). Het bestuur van de vennootschap en andere gebruikers van deze jaarrekening mogen er dan ook van uit gaan dat wij de opdracht professioneel, vakbekwaam en zorgvuldig, integer en objectief hebben uitgevoerd en dat wij vertrouwelijk omgaan met de door het bestuur van de vennootschap verstrekte gegevens.

2 Algemene gegevens

2.1 Zakelijke gegevens van de onderneming

rechtsvorm	besloten vennootschap
bedrijfsadressen	Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch Postbus 90151, 5200 MC 's-Hertogenbosch
statutaire naam	CSV Amsterdam B.V.
handelsnaam	CSV Amsterdam B.V.
Kamer van Koophandel	09203741
bestuurder	H.T.J. Spaan

Omschrijving van de bedrijfsactiviteiten

De activiteiten van de vennootschap betreffen het oprichten, het besturen en het financieren van deelnemingen, het verstrekken van adviezen en het verlenen van diensten aan ondernemingen, het lenen en uitlenen van gelden, het verstrekken van garanties en het verbinden van vennootschappen, het verhandelen van valuta, effecten en vermogenswaarden in het algemeen en alles wat met vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, in de ruimste zin van het woord.

2.2 Vaststelling jaarrekening vorig boekjaar

De jaarrekening over het voorafgaande boekjaar van CSV Amsterdam B.V. is vastgesteld op 14 april 2022.

De hierbij vastgestelde verdeling van het resultaat luidt:

	€
onttrekking overige reserves	42.665

Wij zijn graag bereid tot het verstrekken van nadere toelichtingen.

Veldhoven, 3 maart 2023

Hoogachtend,

ABAB Accountants B.V.

Drs. E.T.M. Gilde RA

1 Balans per 31 december 2022 (ná verwerking voorstel resultaatbestemming)

ACTIVA

	31 december 2022		31 december 2021	
	€	€	€	€
Vlottende activa				
Vorderingen				
overige vorderingen		175		83
Liquide middelen		223.255		334.960
		<u>223.430</u>		<u>335.043</u>

PASSIVA

	31 december 2022		31 december 2021	
	€	€	€	€
Eigen vermogen				
geplaatst kapitaal	20.000		20.000	
agio	80.000		80.000	
overige reserves	110.079		212.379	
		210.079		312.379
Kortlopende schulden				
crediteuren	-		11.114	
overige schulden	13.351		11.550	
		13.351		22.664
		<u>223.430</u>		<u>335.043</u>

2 Winst-en-verliesrekening over 2022

	2022		2021	
	€	€	€	€
overige bedrijfsopbrengsten		13.419		80.123
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>13.419</u>		<u>80.123</u>
<i>Bedrijfskosten</i>				
managementvergoeding	53.213		58.001	
algemene kosten	61.585		62.306	
		<u>114.798</u>		<u>120.307</u>
Bedrijfsresultaat		<u>-101.379</u>		<u>-40.184</u>
<i>Financiële baten en lasten</i>				
rentelasten en soortgelijke kosten		921		2.481
resultaat voor belastingen		<u>-102.300</u>		<u>-42.665</u>
belastingen		-		-
Resultaat na belastingen		<u><u>-102.300</u></u>		<u><u>-42.665</u></u>

3 Toelichting op de jaarrekening

3.1 Algemene informatie

statutaire naam	CSV Amsterdam B.V.
rechtsvorm	besloten vennootschap
statutaire zetel	's-Hertogenbosch
Kamer van Koophandel	09203741
bedrijfsadressen	Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch Postbus 90151, 5200 MC 's-Hertogenbosch

3.2 Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Vennootschapsactiviteiten

De vennootschapsactiviteiten bestaan uit het oprichten, het besturen en het financieren van deelnemingen, het verstrekken van adviezen en het verlenen van diensten aan ondernemingen, het lenen en uitlenen van gelden, het verstrekken van garanties en het verbinden van vennootschappen, het verhandelen van valuta, effecten en vermogenswaarden in het algemeen en alles wat met vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, in de ruimste zin van het woord.

Toepasselijk verslaggevingsstelsel

Volgens de omvangscriteria van het Burgerlijk Wetboek (Titel 9 BW 2) is de rechtspersoon over het boekjaar een micro onderneming. De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. Daarbij heeft de rechtspersoon gebruik gemaakt van de wettelijke optie om haar activa en passiva te waarderen tegen fiscale grondslagen. Deze zijn verder uiteengezet in het onderdeel waarderingsgrondslagen van de jaarrekening.

Schattingen

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt de leiding van de onderneming schattingen en gaat van bepaalde veronderstellingen uit die van invloed kunnen zijn op de waardering van de activa, passiva en de uitkomsten van de winst-en-verliesrekening. De werkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen en veronderstellingen.

Stelselwijzigingen

In de grondslagen van waardering en resultaatbepaling hebben geen wijzigingen plaatsgevonden.

Financiële instrumenten

Algemeen

De onderneming maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van financiële instrumenten, die in de balans als activa en passiva zijn verantwoord. De op de balans opgenomen financiële instrumenten bestaan voornamelijk uit financiële vaste activa, handelsdebiteuren, effecten, liquide middelen, (achtergestelde) lang- en kortlopende leningen en leveranciers en handelskredieten. Over deze financiële instrumenten loopt de onderneming rente- en kredietrisico. De onderneming maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten om deze risico's af te dekken.

De beheersing van het renterisico is in principe gebaseerd op financiering van vaste activa en een deel van de vlottende activa met eigen vermogen, voorzieningen en langlopende schulden.

Het resterende deel van de vlottende activa wordt gefinancierd met kortlopende schulden, waaronder bankkrediet met een variabele rente. Gegeven het renterisico dat de onderneming loopt, is over het boekjaar (vorig boekjaar evenmin) geen gebruik gemaakt van financiële instrumenten om dit risico af te dekken.

3.3 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

De waardering van activa en passiva is gebaseerd op het stelsel van historische kosten, rekening houdend met fiscale waarderingsbeginselen, zoals dat is toegestaan in artikel 2.396 lid 6 BW. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat zijn derhalve gebaseerd op hoofdstuk II van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969. Hierna niet genoemde activa en passiva zijn voor de nominale waarde in de balans opgenomen. De grondslagen zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van vorig jaar.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten. Na eerste verwerking vindt waardering plaats tegen de geamortiseerde kostprijs. Bij het ontbreken van (dis)agio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de vorderingen. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor zover liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, is hiermee indien noodzakelijk, bij de waardering rekening gehouden.

Eigen vermogen

De grondslag van het eigen vermogen is bepaald als de resultante van de, volgens wettelijke voorschriften en de geldende Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, afzonderlijk gewaardeerde activa en de schulden, voorzieningen en overlopende posten.

Langlopende en kortlopende schulden

Alle kortlopende schulden zijn bij de eerste verwerking in de balans gewaardeerd tegen de reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Na deze eerste verwerking vindt de waardering plaats tegen de geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. De geamortiseerde kostprijs is gelijk aan de nominale waarde van de schulden bij het ontbreken van (dis)agio. Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de kortlopende schulden in de winst-en-verliesrekening als interestlast verwerkt.

3.4 Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de in het boekjaar geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het boekjaar op basis van verkrijgingsprijzen. Winsten op transacties zijn verantwoord in het jaar waarin ze zijn gerealiseerd; verliezen zijn verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn, rekening houdend met de grondslagen voor voorzieningen.

Overige opbrengsten

Overige opbrengsten zijn de opbrengsten, die niet zijn aan te merken als omzet. Deze opbrengsten vloeien niet voort uit de normale bedrijfsactiviteiten.

Kosten

De kosten worden bepaald op basis van historische uitgaafprijzen. Afschrijvingen zijn berekend volgens de grondslagen vermeld bij de vaste activa.

Financiële baten en lasten

De rentelasten betreffen het betaalde en te betalen bedrag aan interest over het boekjaar.

4 Toelichting op de posten van de jaarrekening

4.1 Vlottende activa

Vorderingen

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan één jaar.

<u>Omschrijving</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>Looptijd langer dan 1 jaar</u>
overige vorderingen	€ 175	€ -

Liquide middelen

De liquide middelen zijn vrij beschikbaar en terstond opeisbaar.

4.2 Eigen vermogen

Geplaatst kapitaal

Het geplaatste kapitaal bedraagt € 20.000 en is verdeeld in 2.000.000 gewone aandelen à € 0,01 nominaal. In het aandelenkapitaal hebben zich geen mutaties voorgedaan.

Agio

In het boekjaar zijn geen mutaties in de agioreserve opgetreden.

Overige reserves

In de overige reserves hebben zich de volgende mutaties voorgedaan:

Stand begin boekjaar	€ 212.379
<i>Mutatie gedurende de periode</i> allocatie van het resultaat	-102.300
Stand einde boekjaar	110.079

De overige reserves hebben betrekking op de ingehouden winsten.

4.3 Niet in de balans opgenomen activa

Niet in de balans opgenomen activa

Bezwaarprocedure

De vennootschap voert momenteel bezwaarprocedures inzake naheffingsaanslagen afvalstoffenbelasting.

4.4 Toelichting op de winst-en-verliesrekening over 2022

Werknemers

Gedurende het boekjaar had de vennootschap geen werknemers in dienst.

Voorstel bestemming resultaat boekjaar

De directie stelt de Algemene Vergadering voor om het resultaat over het boekjaar als volgt te bestemmen:

	_____ €
onttrekking overige reserves	102.300
	=====

Vooruitlopend op het besluit van de Algemene Vergadering en goedkeuring van het bestuur/directie is dit voorstel in de jaarrekening verwerkt.

's Hertogenbosch,2023

Het bestuur

H.T.J. Spaan

1 Specificaties balans per 31 december 2022

1.1 Vlottende activa

Vorderingen

Overige vorderingen

De overige vorderingen zijn als volgt te specificeren:

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
rekening courant Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	175	83
	<u> </u>	<u> </u>

Liquide middelen

De liquide middelen zijn als volgt te specificeren:

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
Rabobank NL23 RABO 0313 8296 40	223.233	334.938
Rabobank NL92 RABO 3034 2191 21	22	22
	<u>223.255</u>	<u>334.960</u>

1.2 Kortlopende schulden

Schulden aan leveranciers en handelskredieten

Het saldo is als volgt samengesteld:

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
crediteuren	-	11.114
	<u> </u>	<u> </u>

Overige schulden

De overige schulden zijn als volgt te specificeren:

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
nog te betalen dividend	-	3.419
nog te betalen kosten	13.351	8.131
	<u>13.351</u>	<u>11.550</u>

2 Specificaties winst-en-verliesrekening over 2022

	2022	2021
	€	€
Overige bedrijfsopbrengsten		
<i>Overige bedrijfsopbrengsten</i>		
overige opbrengsten	10.000	80.123
vrijval te betalen dividend	3.419	-
	<u>13.419</u>	<u>80.123</u>
<i>Managementvergoeding</i>		
managementvergoeding Nielson IM Executive Management B.V.	24.504	28.405
managementvergoeding Spaan Consult B.V.	28.709	29.596
	<u>53.213</u>	<u>58.001</u>
<i>Algemene kosten</i>		
accountantskosten	2.823	3.591
advieskosten	57.203	57.173
overige algemene kosten	1.559	1.542
	<u>61.585</u>	<u>62.306</u>
<i>Rentelasten en soortgelijke kosten</i>		
rente en kosten banken	921	938
betalde rente op belastingaanslagen	-	1.543
	<u>921</u>	<u>2.481</u>

Jaarplan en begroting BIJ12 2023

20 september 2022

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Verwerking Voorjaarsnota 2022 en Kaderbrief 2023 in begroting 2023	4
Overzicht begrotingswijzigingen BIJ12 2023, inclusief meerjarenbegroting	5
1 Inleiding	7
1.1 Opzet jaarplan en begroting 2023	7
1.2 De rol en positie van BIJ12	7
1.3 BIJ12 en IPO-Den Haag	10
1.4 Belangrijke ontwikkelingen	10
1.5 Algemene uitgangspunten begroting 2023	14
2 Jaarplan en begroting 2023 en lange termijndoelstellingen	16
2.1 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000	16
2.2 Natuurinformatie en Natuurbeheer	18
2.3 Faunazaken	25
2.4 AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)	27
2.5 Drugsafvaldumpingen	29
2.6 Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO)	30
2.7 Interne organisatie	33
3 Totaaloverzicht begroting 2023	36
3.1 Lasten 2023	36
3.2 Baten	36
4 Meerjarenperspectief en verdeling provinciale bijdragen	37
4.1 Meerjarenperspectief van de begroting BIJ12 2023-2026	37
4.2 Verdeling provinciale bijdragen 2023	40
4.3 Indicatie provinciale bijdragen vanaf 2024	41
4.4 Historisch overzicht provinciale bijdragen vanaf 2019	43
4.5 Verloopoverzicht reserves BIJ12	44
5 Bijlage: Afkortingen overzicht	45

Samenvatting

BIJ12 voert structurele werkzaamheden uit en ondersteunt en verbindt de provincies met de uitvoering van wettelijke regelingen, voornamelijk op het domein van de transitie natuur en stikstof. We voeren in mandaat van de 12 provincies 2 wettelijke regelingen uit in het fysieke domein: de afhandeling van de faunaschades en van de drugsafvaldumpingen. We ondersteunen en verbinden de provincies met secretariaten en coördinatie van werkgroepen, en adviseren vanuit de uitvoering. Om onze taken goed uit te kunnen voeren halen we data op en verwerken dit tot betrouwbare informatie, op basis waarvan provincies besluiten kunnen nemen. Dit leidt tot de versterking van de collectieve kennis van provincies. De kracht van BIJ12 ligt in de uitvoering van regelingen enerzijds en in de uniformering en standaardisering van data en informatie voor de uitvoering van onze opdrachten anderzijds.

BIJ12 is georganiseerd in 4 inhoudelijke units: expertiseteam Stikstof en Natura 2000, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (inclusief ACSG en Drugsafvaldumpingen) en Gemeenschappelijke beheer organisatie. Deze worden ondersteund door Interne organisatie (bedrijfsvoering).

De totale begroting beslaat 85.837 miljoen euro. Wanneer de open-eind-regeling afhandelen faunaschades (41.955 miljoen euro) en de subsidieverlening voor drugsafvaldumping (0.925 miljoen euro) buiten beschouwing worden gelaten, beslaat de begroting 42.958 miljoen euro. Dit is inclusief de budgetneutrale overheveling van het IPO-bureau voor IPSN (5.136 miljoen euro).

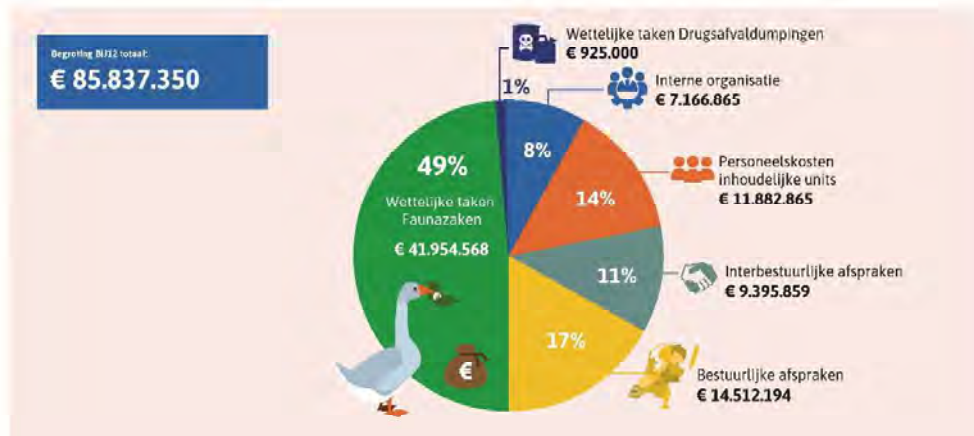
Aan alle opdrachten en taken die door BIJ12 worden uitgevoerd liggen wettelijke taken of (inter)bestuurlijke afspraken ten grondslag. Dit betreft taken die (financiële en kwalitatieve) meerwaarde voor de provincies opleveren. De kosten op de begroting zijn als volgt gerubriceerd:

- Wettelijke taken provincies: BIJ12 handelt in mandaat van 12 GS'en de faunaschades en de drugsafvaldumpingen af.
- BIJ12 voert interbestuurlijke afspraken uit. Dit betreffen beleids- of uitvoeringsafspraken die gezamenlijke provincies met het Rijk hebben gemaakt, bijvoorbeeld voor AERIUS en het Nationaal Hydrologisch Instrumentarium.
- BIJ12 voert bestuurlijke afspraken uit. Dit betreffen afspraken over gezamenlijke taken, die zijn vastgelegd in het jaarplan/begroting.
- Deze taken en afspraken zijn grotendeels structureel van aard en worden gerealiseerd door het vaste personeel dat op de formatie staat.

De werkzaamheden bij Interne Organisatie zijn ondersteunend aan de uitvoering van de opdrachten aan geven invulling aan goed werkgeverschap en ontwikkeling van de medewerkers en de organisatie.

In de begroting 2023 worden per unit de wettelijke taken en de (inter)bestuurlijke afspraken aangegeven en de personeels- en uitvoeringskosten die nodig zijn om deze afspraken uit te voeren.

Begroting BIJ12 totaal

Verwerking Voorjaarsnota 2022 en Kaderbrief 2023 in begroting 2023

De begroting 2023 is gebaseerd op de Kaderbrief 2023. Daarbij zijn de meerjarige bijstellingen uit de Voorjaarsnota 2022 verwerkt in de begroting 2023. De kosten die niet konden worden voorzien ten tijde van de opstelling van de Kaderbrief 2023 zijn eveneens opgenomen in de begroting 2023. Deze kosten betreffen de kosten bedrijfsvoering, een bijstelling van de raming van de open-eind-regeling afhandelen faunaschades en de juridische versterking voor de afhandeling van bezwaren, de benodigde extra inzet voor de ondersteuning van het provincies voor het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL), voor het Interprovinciaal Wolvenplan en voor de begeleiding van de organisatieontwikkeling BIJ12.

Overzicht begrotingswijzigingen BIJ12 2023, inclusief meerjarenbegroting

Hieronder staat een overzicht van alle begrotingswijzigingen in de BIJ12-begroting 2023 (en verder). In de kolom "Voorjaarsnota 2022" is te zien welke wijzigingen voortkomen vanuit de Voorjaarsnota 2022, in de kolom Kaderbrief 2023 worden de wijzigingen zoals genoemd in de kaderbrief, en in de kolom begroting 2023 worden de afwijkingen ten opzichte van de kaderbrief aangegeven. De kolommen opvolgend geeft de doorwerking in de meerjarenbegroting.

Organisatie onderdeel onderwerp	VJN 2022	Kaderbrief 2023	Begroting 2023	2024	2025	2026
Interne organisatie						
Gevolgen CAO		147	660	807	807	807
Materiele lasten (+2,3%)		59		59	59	59
Personele lasten (+3,6%)		127		127	127	127
POB-budget n.a.v. cao			53	53	53	53
Reis en verblijfkosten		110		110	110	110
Vorming en opleiding		57		57	57	57
Toename overige personele kosten en kantoorautomatisering	150	150	85	235	235	235
Budgetneutrale verschuiving FZ	47	47		47	47	47
Budgetneutrale verschuiving GBO	63-	63-		63-	63-	63-
Budgetneutrale verschuiving subsidieregeling drugsafvaldumpingen	30	30		30	30	30
Interprovinciaal Programma Stikstof en Natuur van IPO	215	215		215	215	215
Digitale toegankelijkheid	125					
Heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering	248	248	31	279	279	279
Digitaal Stelsel Omgevingswet: Externe Veiligheid (DSO-EV)	61-		61-	61-	61-	61-
Organisatieontwikkeling BIJ12	150		100			
Stikstof en Natura 2000						
Landelijk informatiepunt Stikstof en Natura 2000	100	100		100	100	100
Structurele overheveling begroting ISPN (stelpost)			5.136	5.136	5.136	5.136
Structurele overheveling begroting ISPN	725	725		725	725	725
Personele lasten (+3,6%)		62		62	62	62
Materiele lasten (+2,3%)		64		64	64	64
Natuurinformatie en Natuurbeheer						
Materiele lasten (+2,3%)		103		103	103	103
Personele lasten (+3,6%)		137		137	137	137
Wolvenplan			250	250	250	250
Extra Inzet Subsidiestelsel Natuur en Landschap			205	205	205	205
Digitaal Stelsel Omgevingswet: Externe Veiligheid (DSO-EV)	595-		595-	595-	595-	595-
Faunazaken						
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades		10.508	1.104	11.612	11.612	11.612
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk	47-	47-		47-	47-	47-
Juridische versterking			155	155	155	155
Personele lasten (+3,6%)		45		45	45	45
Materiele lasten (+2,3%)		27		27	27	27
Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)						
Rationalisatie Applicaties		1.200				
Europese aanbestedingen (ntb)	212	163		163	163	163
Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke voorziening (DSO-LV)		500	50	550	550	550
Coördinatie beheer BRO		60		60	60	60
Coördinatie ROR-taken		50		50	60	75
Budgetneutrale verschuiving Interne Organisatie	63	63		63	63	63
Materiele lasten (+2,3%)		85		85	85	85
Personele lasten (+3,6%)		104		104	104	104
Beheer raamovereenkomst Microsoft	62	62		62	62	62
Landelijk Grondwater Register (LGR)	185					
Archeodepot	50					
Digitaal Stelsel Omgevingswet: Externe Veiligheid (DSO-EV)	656		656	656	656	656
Landelijke Database Overstromingsgegevens (LDO)	125					
Advies Commissie Schade Grondwater (ACSG)						
Personele lasten (+3,6%)		22		22	22	22
Materiele lasten (+2,3%)		8		8	8	8
Drugs Afval Dumpingen						
Budgetneutrale verschuiving subsidieregeling drugsafvaldumpingen	30-	30-		30-	30-	30-
Totaal effect	2.347	15.138	7.829	21.666	21.676	21.691
IPSN: Overheveling budget 8 fte naar BIJ12	940	940		940	940	940
Verschuiving budget Bedrijfsvoering naar BIJ12	248	248	31	279	279	279
Dekking uit bijdragen derden	100	100		100	100	100
Reserves						
Totaal effect ten laste van provincies	1.059	13.850	7.798	20.348	20.357	20.372

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo BGR2023 en mjr 2024-2026	61.338	62.871	60.935	59.125	59.070
Bij: Saldo Voorjaarsnota	2.347				
Bij: Saldo Kaderbrief 2023		15.138	15.870	15.880	15.895
Vertrekpunt vastgestelde begroting	63.685	78.009	76.805	75.005	74.965
POB-budget n.a.v. cao		53	53	53	53
Toename overige personele kosten en kantoorautomatisering		85	85	85	85
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades		1.104	1.104	1.104	1.104
Heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering		31	31	31	31
Extra inzet Subsiestelsel Natuur en Landschap		205	205	205	205
Wolvenplan		250	250	250	250
Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke voorziening (DSO-LV)		50	50	50	50
Juridische versterking		155	155	155	155
Organisatieontwikkeling BIJ12		100			
Effect begroting 2023		2.033	1.933	1.933	1.933
Saldo concept begroting	63.685	80.041	78.738	76.938	76.898
Overheveling restant stelpost IPSN naar BIJ12		5.136	5.136	5.136	5.136
Gevolgen nieuwe CAO		660	660	660	660
Verklaard verschil		5.796	5.796	5.796	5.796
Eindsaldo BGR 2023	0	85.837	84.534	82.734	82.694

1 Inleiding

1.1 Opzet jaarplan en begroting 2023

Voor u liggen – geïntegreerd – het jaarplan en de begroting van BIJ12 voor 2023. Hoofdstuk 1 geeft algemene informatie en uitgangspunten voor het jaarplan en de begroting van 2023. Het beschrijft ook de belangrijkste ontwikkelingen. Hoofdstuk 2 beschrijft per organisatieonderdeel de hoofdpunten voor 2023, de lange termijndoelstellingen en de vertaling naar de begroting van 2023. Hoofdstuk 3 geeft het totaalbeeld van de begroting en hoofdstuk 4 geeft het meerjarenperspectief, de verdeling 2023 per provincie en de ontwikkeling van de reservepositie.

1.2 De rol en positie van BIJ12

BIJ12 is als gezamenlijke uitvoeringsorganisatie van de provincies in 2014 opgericht naar aanleiding van de decentralisatie van het natuurbeleid. Het Faunafonds en de toenmalige programma organisatie Vitaal Platteland werden ondergebracht bij BIJ12. Ook het beheer van gemeenschappelijke applicaties van de provincies, dat destijds al onderdeel was van het IPO-Den Haag werd ondergebracht bij BIJ12. Daarnaast werd een nieuwe unit gevormd voor ondersteuning van de PAS.

In deze tijd werden voorbereidingen getroffen om BIJ12 onder te brengen in een afzonderlijke gemeenschappelijke regeling. In 2017 besloot het IPO-Bestuur om BIJ12 als onderdeel van de vereniging IPO te houden. BIJ12 zou zich daarbij richten op gemeenschappelijke uitvoeringstaken in het fysieke terrein, en het IPO-Den Haag op de belangenbehartiging en lobbyactiviteiten. In 2021 is de governance van BIJ12 aangescherpt en is, mede naar aanleiding van de securitysituatie, gestart met een heroriëntatie op de organisatie.

BIJ12 voert sinds 2014 structurele werkzaamheden uit voor de gezamenlijke provincies en ondersteunt de provincies voornamelijk op het domein van de transitie natuur en stikstof. Hier liggen wettelijke taken, dan wel (inter)bestuurlijke afspraken aan ten grondslag. Om deze taken uit te kunnen voeren, worden uitvoeringskosten gemaakt.

In 2023 voeren we in mandaat van de 12 provincies 2 wettelijke regelingen uit in het fysieke domein: de afhandeling van de faunashades en van de drugsafvaldumpingen.

De overige taken hebben betrekking op (inter)bestuurlijke afspraken, zoals:

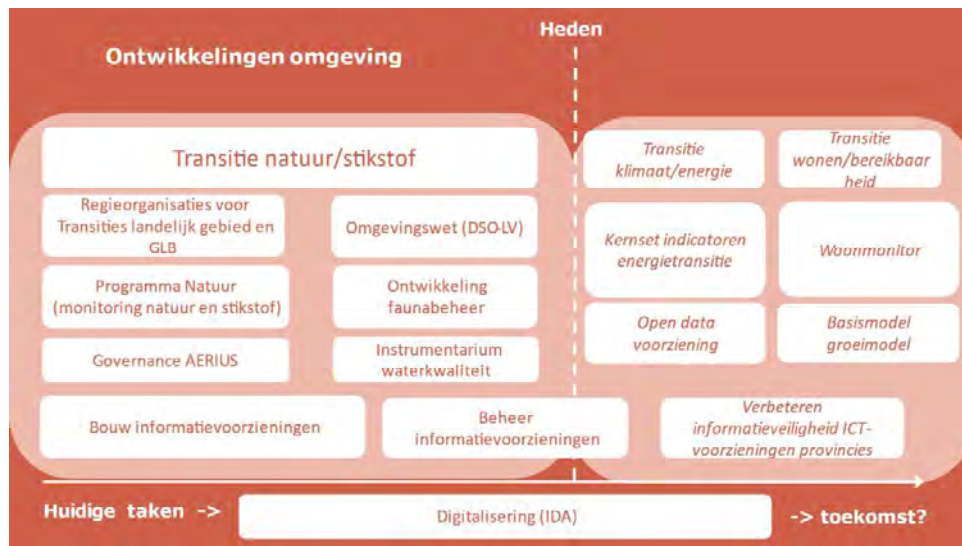
1. De uitvoering van de afspraken in het Natuurpact met de coördinatie van de uitvoering van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap en de (proces)coördinatie van monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens, met name voor de verantwoording richting Rijk en EU.
2. De ondersteuning van de provincies bij de uitvoering van het stikstofbeleid, zoals opgenomen in het Interprovinciale Programma Stikstof en Natuur (IPSN) en het Programma Natuur.
3. Het beheer van gemeenschappelijke informatiesystemen, volgens de daarvoor geldende security-eisen.
4. Secretariële en inhoudelijke ondersteuning van de onafhankelijke AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) en het opstellen van adviezen over schade door grondwateronttrekkingen en -winningen.

Om onze taken goed uit te kunnen voeren halen we data op en verwerken dit tot betrouwbare informatie, op basis waarvan provincies besluiten kunnen nemen. Dit leidt tot de versterking van de collectieve kennis van provincies. De kracht van BIJ12 ligt in de uitvoering van regelingen enerzijds en in de uniformering en standaardisering van data en informatie voor de uitvoering van onze opdrachten anderzijds.

De uitvoering van alle taken wordt ondersteund door de unit Bedrijfsvoering voor onder meer een rechtmatige inkoop, een gezonde financiële administratie en professionele communicatie.

De omgeving van BIJ12 is sterk in beweging. Niet alleen op de transitie natuur/stikstof, ook op het domein van de andere transities klimaat/energie en wonen/ruimte. BIJ12 voert in de laatste 2 domeinen geen taken uit. Maar de vraag of wij in de toekomst hieraan bij zullen dragen is actueel, met name omdat de transities in de gebieden met elkaar samenhangen.

BIJ12 zal op verzoek van provincies verkenningen uitvoeren, vergezeld met businesscases op basis waarvan de provincies kunnen besluiten om nieuwe taken al dan niet bij BIJ12 te beleggen. BIJ12 werkt altijd vraag gestuurd, en we voeren alleen taken uit die efficiency voor de provincies verhogen en meerwaarde realiseren. Daarbij zullen we voorstellen voor taken op andere domeinen altijd volgens de vastgestelde governance eerst aan het bestuur voorleggen voordat we gaan uitvoeren. In deze begroting is dan ook geen rekening gehouden met eventuele nieuwe taken of aanpassingen daarvan. Waar nodig zullen in de loop van de tijd begrotingswijzigingen worden voorgelegd middels de Voorjaarsnota 2023.

1.3 **BIJ12 en IPO-Den Haag**

De vereniging IPO bestaat uit IPO-Den Haag en BIJ12. BIJ12 heeft een eigen jaarplan/begroting die inhoudelijk is afgestemd op die van IPO-Den Haag en in samenhang daarmee wordt aangeboden. De vereniging IPO hanteert één verantwoordingsstructuur (P&C-cyclus).

1.4 **Belangrijke ontwikkelingen**

BIJ12 voert structurele werkzaamheden uit voor de gezamenlijke provincies. BIJ12 ondersteunt de provincies voornamelijk op het domein van de transitie natuur en stikstof. Een belangrijk onderdeel hierin is de ontsluiting van data, de verwerking hiervan tot betrouwbare informatie, op basis waarvan provincies besluiten kunnen nemen, en de ontsluiting en borging van collectieve kennis. Hierbij is al jaren sprake van een stabiele begroting waarbinnen nieuwe opgaven vaak budgetneutraal zijn opgevangen.

Inmiddels is de dynamiek in onze omgeving groot. Met het nieuwe kabinet staan de provincies voor complexe en grootschalige transitie. BIJ12 voert op dit moment taken uit die bijdragen aan de transitie voor natuur en stikstof. Voor de andere twee transitie voert BIJ12 geen taken uit, hiervoor hebben we geen opdracht. De vraag of wij in de toekomst hieraan bij zullen dragen is actueel, zeker omdat de transitie in de gebieden met elkaar samenhangen.

De kracht van BIJ12 is de standaardisering en uniformering van data en de verwerking hiervan tot informatie. Deze kan eventueel ook worden ingezet voor de ondersteuning van de provincies op de andere domeinen (klimaat/energie, wonen/ruimte). Dit doen we nu niet en zullen we ook niet zomaar doen, want we werken altijd vraaggestuurd. We voeren alleen taken uit die efficiency voor de provincies verhogen, en we zullen eventueel nieuwe taken op andere domeinen altijd volgens de vastgestelde governance eerst aan het bestuur voorleggen.

Binnen de huidige taken van BIJ12 binnen het domein van de transitie natuur/stikstof doen zich momenteel ontwikkelingen voor, waartoe BIJ12 zich zal verhouden, en die op verzoek van de provincies leiden tot een herijking van de huidige opgaven van BIJ12. Deze zijn hieronder toegelicht en waar van toepassing, vertaald in voorliggende begroting. Op de onderdelen waarvoor die vertaling (nog) niet mogelijk is, is dat aangegeven en worden, waar nodig, in de loop van de tijd begrotingswijzigingen voorgelegd en opgenomen in de Voorjaarsnota 2023.

1.4.1 **Organisatieontwikkeling**

In 2021 is een organisatieontwikkelingstraject ingezet met als doel een flexibeler en efficiëntere organisatie in te richten en een aanzienlijke verlichting van de werkdruk te realiseren. In het 1ste kwartaal is hiervoor een programma opgezet waarin diverse trajecten in gang zijn gezet, zoals:

- Een heroriëntatie op de organisatie van GBO en op de informatievoorziening in het algemeen.
- Passende inrichting van de werkprocessen van het Expertiseteam Stikstof vanwege de aanzienlijke toename van de opgaven op het Stikstofdossier sinds 2020.
- Heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering binnen de vereniging IPO (zie hieronder).

Hiermee wordt gezorgd dat op alle relevante ontwikkelingen bij BIJ12 voortgang wordt gehouden, waarbij ook rekening wordt gehouden met verschillende dynamieken en plannings, en waarmee ook de samenhang binnen BIJ12 wordt bewaakt. Dit programma loopt door in 2023 en hiervoor is een bedrag van € 100.000 opgenomen bij 'interne organisatie'.

Zoals in de Voorjaarsnota 2022 is vermeld, vindt in 2022 een heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering binnen de vereniging IPO plaats.

Hiervoor vindt, zoals opgenomen in de Kaderbrief 2023, een structurele overheveling van budget voor ontwikkeling support (€ 248.042) van het IPO-Den Haag naar BIJ12 plaats. In de meerjarenraming van de begroting van IPO-Den Haag was nog een restpost opgenomen die voortvloeit uit de reorganisatie die in de periode 2018 - 2021 heeft plaatsgevonden. Deze restpost van € 30.500 wordt, in aansluiting op de overheveling voor ontwikkeling support, structureel overgeheveld naar de begroting van BIJ12. Daarnaast geldt in het algemeen dat de interne organisatie meegroeit met de toename van de opgaven van BIJ12.

1.4.2 Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV)

In het bestuursakkoord Omgevingswet uit 2015 en het Financieel Akkoord uit 2016 is afgesproken dat provincies en gemeenten in de vorm van de koepels IPO, VNG en de UvW verantwoordelijk zijn voor het beheer van het Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV). De onderdelen die het programma DSO heeft opgeleverd, worden in opdracht van de koepels beheerd en de provincies dragen hier jaarlijks € 1,6 miljoen (prijspeil 2020, exclusief indexatie) aan bij.

De Omgevingswet treedt naar verwachting op 1-1-2023 in werking. Ook na inwerkingtreding van de Omgevingswet hebben de gezamenlijke provincies een blijvende rol in de organisatie van het beheer en de doorontwikkeling van het Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke voorziening (DSO-LV). Als gebruiker én als medeopdrachtgever en -financier, samen met het Rijk, de gemeenten en de waterschappen. Het IPO zal de interprovinciale inbreng voor beheer en doorontwikkeling van het DSO-LV gaan coördineren.

Op 1-1-2023 zal het DSO-LV op *inwerkingtredingsniveau* functioneren. Dat wil zeggen dat het DSO-LV nog niet af is en het stelsel nog niet op alle fronten stabiel zal zijn. Dat betekent dat er na inwerkingtreding issues zullen moeten worden opgelost en dat er daarnaast een nieuwe ontwikkelfase van DSO-LV start. In deze fase is veel interbestuurlijke discussie te verwachten over scope, tijd en geld, temeer omdat de beheerorganisatie DSO-LV nog niet volledig is ingericht en er nog geen overeenstemming is over een sluitende meerjarenbegroting. De gezamenlijke provincies moeten zich gaan verhouden tot deze discussies en daarin op ambtelijk en bestuurlijk niveau standpunten en strategie bepalen: wat is ons eindbeeld bij het DSO als stelsel en hoe verhoudt het zich tot andere ontwikkelingen met betrekking tot digitalisering?

Daarnaast gaat het DSO na 1-1-2023 live. We gaan er in de praktijk mee werken. Er zullen calamiteiten zijn en dingen die niet goed werken. Calamiteiten en issues die samenhangen met het gebruik van het DSO na inwerkingtreding moeten snel worden opgepakt. Daarom is er bij de koepel capaciteit en expertise nodig om de provincies hierbij te ondersteunen en te zorgen voor snelle doorgeleiding naar de beheerorganisatie DSO-LV. Daarnaast moeten ervaringen met het dagelijks gebruik van het DSO worden gebundeld om als input te dienen richting de beheer- en ontwikkelteams van het DSO-LV. Tot slot is er provinciale technisch/inhoudelijke expertise nodig, om richting te geven aan de ontwikkeling van nieuwe DSO-functionaliteiten en om de strategische discussie te voeden.

Afhankelijk van het besluit van het bestuur van 7 juli 2022 zal in 2023 in de begroting van het IPO-Den Haag meerjarig € 250.000 worden opgenomen voor belangenbehartiging, coördinatie strategisch opdrachtgeverschap, financiële advisering, communicatie. In de begroting van BIJ12 wordt meerjarig € 550.000 opgenomen voor coördinatie tactisch opdrachtgeverschap, coördinatie van gebruikersinput en inhoudelijke expertise vanuit de provincies, ondersteuning kennisdeling, inhoudelijke expertise. De middelen die hiervoor in de kaderbrief zijn opgenomen in de vorm van een stelpost zullen bij positief besluit worden omgezet in de meerjarenbegroting. In de kaderbrief is uitgegaan van € 500.000. Het besluit van het bestuur betreft € 550.000. Dit is in de begroting 2023 gecorrigeerd.

1.4.3 Faunazaken

Het faunabeheer en faunabeleid wordt complexer en meer juridisch van aard. Besluiten en ontheffingen worden steeds vaker aangevochten. Versnippering van juridische capaciteit en expertise over de twaalf provincies en faunabeheereenheden maakt de onderbouwing van beleid en besluiten extra kwetsbaar. Met name hierdoor is de wens vanuit de BACVP naar voren gekomen om hier provinciaal (meer) collectief in op te trekken en de afstemming tussen provincies te verbeteren. Voor versterking van de juridische capaciteit is € 205.000 nodig. De middelen die vrijkomen door het niet continueren van de MARF, € 50.000, worden ingezet voor de juridische versterking van BIJ12. Het bedrag van € 155.000 wordt opgenomen in de begroting 2023.

1.4.4 Open-eind-regeling afhandelen faunaschades

De raming bestaat uit de vergoedingen die grondgebruikers krijgen op basis van het provinciale faunaschadebeleid (tegemoetkomingen faunaschade, edelherten- en ganzenregeling en dassenovereenkomsten). Ook vallen de taxatiekosten, om de hoogte van de faunaschade vast te stellen, onder deze post. De kosten zijn o.a. afhankelijk van het faunaschadebeleid, het aantal aanvragen, het aantal schadeveroorzakende dieren, de hoogte van de schade en de gewasprijs. De begroting 2023 is op basis van de huidige inzichten en de raming van de open-eind-regeling geactualiseerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de tegemoetkomingen van 2021. Voor vaststelling van de definitieve begroting is het actuele beeld van het aantal aanvragen en de droge stof prijs voor gras, die dit voorjaar bekend zijn, verwerkt in de definitieve raming voor de komende jaren. Het in de kaderbrief geschatte bedrag voor 2023 van € 41 miljoen is voor de begroting 2023 definitief vastgesteld op € 42 miljoen.

Prognose beleidsjaar 2023 obv werkelijke kosten 2021 en 2022							
Provincies	Tegemoetkomingsschade	Taxatie	Leges	Leges retour	Ganzen-subsidies	Edelhert-regeling	Totaal
Groningen	1.016.905	67.404	1.200	25.069	71.518	-	1.131.952
Fryslân	11.133.981	599.134	14.250	216.469	85.174	-	11.616.065
Drenthe	674.051	88.059	36.750	46.669	8.711	-	760.896
Overijssel	2.006.608	163.108	130.950	110.869	-	-	2.189.792
Gelderland	4.020.141	599.162	253.965	176.269	427.085	60.328	5.184.406
Utrecht	2.553.059	215.614	147.975	121.069	103.089	-	2.898.662
Noord-Holland	9.950.954	511.851	173.700	343.669	173.838	-	10.466.669
Zuid-Holland	4.124.911	273.555	163.800	190.969	25.051	-	4.396.342
Zeeland	1.309.148	146.783	84.900	91.669	58.239	-	1.507.395
Noord-Brabant	537.049	123.120	4.650	40.369	7.688	-	632.132
Limburg	696.697	257.125	-	-	-	-	953.816
Flevoland	200.201	18.365	7.650	9.769	-	-	216.441
Totaal	38.223.705	3.063.282	1.019.790	1.372.857	960.392	60.328	41.954.568

Naar aanleiding van de ingediende aanvragen voor een tegemoetkoming in de faunaschade is de begroting voor Zuid-Holland ten opzichte van de kaderbrief aangepast. De tegemoetkoming voor voorjaarsgras is 40% hoger ingeschat omdat de schade in Zuid-Holland de laatste jaren toeneemt en in 2022 reeds 40% meer aanvragen zijn ontvangen ten opzichte van 2021. Voor alle andere provincies wordt de begrotingswijziging voorgesteld conform de kaderbrief.

1.4.5 Subsidiestelsel Natuur en Landschap en Catalogus Groenblauwe diensten

Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en de Catalogus Groenblauwe diensten (CGBD) zijn belangrijke instrumenten van de provincies voor realisatie van natuurdoelen. Onderhoud en verbreding van toepassing van het stelsel vragen in 2023 meer capaciteit dan waarvoor het team natuurbeheer destijds is ingericht. In 2023 en 2024 komen een aantal ontwikkelingen rond deze instrumenten samen:

- De 5-jaarlijkse evaluatie van het SNL-onderdeel standaardkostprijs systematiek.
- De brede verkenning naar de werking van het SNL waarbij onder andere het thema legitimiteit en verantwoording en het thema toekomstbestendigheid bekeken worden.
- De implementatie van het nieuwe Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer.
- De toenemende vragen over toepassing van SNL en CGBD in de (nieuwe) opgaven van provincies op het gebied van de transitie natuur en stikstof en de transitie klimaat en energie.

Om provincies voldoende te kunnen ondersteunen met deze instrumenten is aanvullende inhoudelijke en juridische inzet nodig. Om hieraan te kunnen voldoen, is € 205.000 nodig. Dit wordt toegevoegd aan NINB.

1.4.6 Organisatie en financiering Stikstof en Natura 2000

Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat het bestaande budget voldoende is om de taken uit te kunnen voeren. Momenteel wordt uitbreiding van de capaciteit binnen BIJ12 verkend. Dit zou een budgetneutrale verschuiving binnen de vereniging betekenen. Afhankelijk van de gesprekken met IPSN en de ontwikkelingen rondom de Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied bij LNV zal in de definitieve begroting 2023 of in de Voorjaarsnota 2023 een voorstel worden gedaan voor budgetneutrale aanpassingen binnen de vereniging IPO.

1.4.7 Beheer Interprovinciale raamcontract Microsoft

Het IPO sloot voor alle provincies in 2021 een raamcontract af met Microsoft. Alle provincies kunnen zo tegen gunstige juridische en commerciële voorwaarden gebruik maken van Microsoftdiensten, zoals Office365. Provincies realiseren hiermee een besparing op licentiekosten, zodra zij aansluiten op het raamcontract.

Microsoft kent een complexe licentiestructuur met meerdere producten, die door provincies kunnen worden gebruikt. Door het contract actief te beheren wordt een maximaal rendement uit het contract gehaald. Zo kan het slim inzetten van licenties leiden tot reductie van kosten. Op basis van het besluit van het bestuur over beheer van dit contract is in 2022 een bedrag van € 175.000 opgenomen. In de meerjarenbegroting 2023 is dit bedrag eveneens opgenomen. Op basis van een evaluatie na de zomer 2022 wordt een besluit over de voortzetting van het beheer en de kosten hiervoor in 2023 voorbereid. Afhankelijk van het besluit over het structurele beheer zal dit worden gecorrigeerd in de Voorjaarsnota 2023.

1.4.8 Interprovinciaal Wolvenplan

Vanuit de overheden zal onverminderd worden ingezet op informatieverstrekking en voorlichting over het 'samenleven met wolven'. De verwachting is dat dit meer inzet zal vragen, zowel vanuit BIJ12 als landelijk aanspreekpunt, als voor het provinciale beleid vanuit de afzonderlijke provincies. De communicatie van BIJ12 richt zich naast algemene voorlichting onder andere op de website op schade en monitoring (aanbieden van informatie via website(s) en woordvoering via (digitale) media), uitbrengen van tussenrapportages, nieuwsbrieven vanuit provinciale wolvencommissies, (mede) bijdragen aan voorlichtingsbijeenkomsten en praktijk demonstraties. Provincies zijn verantwoordelijk voor de communicatie over het beleid rondom de wolf en over calamiteiten binnen de provincie, in onderlinge afstemming met BIJ2. De uitvoering van het Wolvenplan 2022 vraagt meer inzet van mensen en middelen. Door toename van de wolvenpopulatie zullen de kosten voor monitoring, schadeafhandeling en tegemoetkomingen en communicatie blijven toenemen. Op basis van het Interprovinciaal Wolvenplan (IPO, 2019) heeft BIJ12

van de 12 provincies de opdracht gekregen om invulling te geven aan een aantal uitvoeringstaken met betrekking tot de wolf. Als gevolg van de snelle opmars van de wolf in Nederland en de maatschappelijke aandacht die daarmee gepaard gaat, besteedt BIJ12 meer capaciteit aan de wolf dan is begroot. Een toename van het aantal wolven in Nederland zorgt voor een toename in monitoring, DNA-analyses, schademeldingen en -afhandeling en communicatie (vragen en reacties vanuit publiek en media). Bij ongewijzigd beleid ten aanzien van de informatievoorziening over het voorkomen van wolven zullen de kosten hiervoor in 2023 stijgen. Naar aanleiding van de vaststelling van het geactualiseerde Wolvenplan zullen de financiële gevolgen hiervan in de begroting 2023 worden opgenomen. Een besluitvormend verzoek voor extra financiering voor 2022 wordt meegenomen bij de besluitvorming over het Interprovinciale Wolvenplan 2022. Om hieraan te kunnen voldoen wordt in de begroting 2023 een bedrag van € 250.000 opgenomen. Dit bedrag wordt gecorrigeerd in de Voorjaarsnota 2023 op basis van het besluit van het bestuur over het Wolvenplan en de aanvullende taken voor BIJ12.

1.4.9 Informatievoorziening Natura 2000-beheerplannen

Goede procesinformatie over planvorming en uitvoering van Natura 2000-beheerplannen is in toenemende mate van belang. Met de AACVP werkgroep Natura 2000 onderzoekt BIJ12 daarom welke bijdrage zij kan hieraan leveren. Indien e.a. tot financiële consequenties leidt zullen die voorgelegd worden aan het IPO-bestuur.

1.4.10 Overige (toekomstige) ontwikkelingen

Van een aantal ontwikkelingen is nog niet duidelijk welke (financiële) gevolgen deze hebben voor het jaarplan en de begroting van BIJ12 in 2023. Zo verwachten we dat in de loop van 2022 de Bestuurlijke Kopgroep Digitalisering een voorstel zal voorleggen voor de blijvende borging van de resultaten van IDA in de verschillende transitieopgaven. Zie hoofdstuk 9 in de begroting van het IPO-Den Haag. In de loop van 2022 wordt eveneens een voorstel uitgewerkt voor een brede gebruikersondersteuning AERIUS. Afhankelijk van het besluiten van het bestuur zal de begroting worden aangepast via de Voorjaarsnota 2023.

1.5 Algemene uitgangspunten begroting 2023

1.5.1 Indexatie

Voor de begroting 2023 wordt ten opzichte van 2022 in principe de nullijn aangehouden, met uitzondering van de jaarlijkse indexering. Er is aangesloten bij de uitgangspunten voor indexatie vanuit de Kaderbrief 2023 die door de hele vereniging IPO voor 2023 gehanteerd worden. Voor de indexatie maken we gebruik van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB), zoals opgenomen in de kerngegevensstabel raming maart 2022 (CEP 2022). Op basis hiervan indexeren we in 2023 de personele budgetten met 3,6% en de materiële budgetten met 2,3%.

Op 24 juni jl. is er een onderhandelaarsakkoord cao gesloten. Met dit akkoord is rekening gehouden in de Begroting 2023. In de Kaderbrief 2023 was al deels rekening gehouden met verhoging van de personele lasten (+3,6%), maar de financiële consequenties zijn uiteindelijk hoger gebleken.

De begroting wordt vervolgens enkel in het geval van wijziging van het takenpakket, na vaststelling door het IPO-bestuur, aangepast. Daarbij wordt ook steeds gekeken of dit binnen de basisbegroting kan worden opgelost.

1.5.2 Verdeelsleutels en bijdragen provincies

De systematiek van financiering door de provincies komt overeen met de begroting van 2022 en is verwerkt in de provinciale bijdragen voor 2023. Voor de uitvoeringskosten van de natuurtaken vindt bevoorschotting wederom volgens een gewogen percentage (berekend op basis van de verdelingen van de commissie Jansen) plaats. Voor de tegemoetkomingen faunaschade is de begroting opgesteld op basis van de tegemoetkomingen van voorgaand jaar. Hierbij is het actuele beeld

van het aantal aanvragen en de droge stof prijs voor gras, die in het voorjaar bekend zijn, verwerkt in de definitieve raming. Bij GBO is de afgesproken verdeling per applicatie toegepast. Bij de Jaarrekening 2023 vindt op basis van de realisatie een verrekening plaats met de betaalde voorschotten. In 2022 vindt een verkenning plaats voor een vereenvoudiging van de verdeelsleutelsystematiek. Een besluit hierover wordt na de zomer voorbereid voor het IPO-bestuur.

1.5.3 Dekking kosten Interne organisatie

Evenals in voorgaande jaren (sinds 2019) vindt intern geen doorbelasting naar de units meer plaats. De kosten voor de interne organisatie worden apart begroot. Indien er extra taken bijkomen bij de units en deze ook leiden tot meer werkzaamheden voor de interne organisatie (bedrijfsvoering), wordt hier in de raming rekening mee gehouden. De verdeling vindt plaats op basis van een gewogen percentage van de totale begroting van BIJ12.

1.5.4 Personele kosten

De personele kosten zijn bij elke unit gebaseerd op het aantal fte's in het formatieplan van BIJ12 en wijzigingen die per unit worden toegelicht. De raming van de salarissen is aangepast aan de CAO 2022. Voor het individuele POB-budget is 1,3% van de totale loonsom aangehouden (totaalbedrag € 207.925 opgenomen bij de deelbegroting Interne Organisatie).

In de begroting 2023 zijn de CAO-verhogingen van 2021 doorgevoerd. In de begroting 2022 zijn deze niet meegenomen omdat de verwachting was dit binnen de begroting op te kunnen vangen. De CAO-verhogingen verminderd met de indexering in 2022 resulteert in een extra benodigd budget voor 2023 van € 147.995.

2 Jaarplan en begroting 2023 en lange termijn doelstellingen

Dit hoofdstuk beschrijft per organisatieonderdeel eerst de hoofdpunten: Wat willen we bereiken in 2023? Veel taken van BIJ12 zijn reguliere taken en komen terug in de lange termijn doelstellingen die ook per onderdeel zijn beschreven. Daarna wordt een link gelegd met de begroting 2023 met de vraag: Wat mag het kosten? Het jaarplan en de begroting geven kort de hoofdlijnen. Het jaarplan en de begroting worden in overleg met (ambtelijke) provinciale contactpersonen per dossier verder uitgewerkt in het werkplan BIJ12 voor 2023. Het werkplan beantwoordt in detail de vraag: Wat gaan we ervoor doen?

2.1 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

BIJ12 ondersteunt provincies bij de uitvoering van het stikstofbeleid, zoals opgenomen in het Interprovinciale Programma Stikstof en Natuur (IPSN). Het expertiseteam Stikstof en Natura 2000 voert de werkzaamheden voornamelijk uit in opdracht van IPSN. BIJ12 geeft hier invulling aan via haar kerntaken op het vlak van onder meer monitoring, data, advisering, campus, helpdesk, projectmatige ondersteuning en communicatie.

Interbestuurlijk is een afspraak tussen het ministerie van LNV, IenW en provincies gemaakt over de beheerkosten voor AERIUS door het RIVM. De bijdragen van provincies (€ 1.980.770) lopen via BIJ12. Ook over de uitvoering van het informatiepunt stikstof en natuur zijn tussen LNV en de provincies afspraken gemaakt. De bijdrage van het ministerie van LNV (€463.000) is onderdeel van de begroting.

2.1.1 Wat willen we bereiken in 2023?

Sinds het Interprovinciale Programma Stikstof en Natuur (IPSN) voert het Expertiseteam Stikstof de taken hoofdzakelijk uit voor de ondersteuning van het programma.

Eind maart 2022 is het programmaplan van de Interprovinciale Programma-organisatie Stikstof en Natuur (IPSN) vastgesteld met de volgende

programmaliijnen: Uitvoeringsbeleid VTH en ondersteunend instrumentarium, Beleidsontwikkeling GGA, Strategie en visie landelijk gebied. Dit programmaplan geeft inzicht in de door de programmaorganisatie gewenste opdrachten en taken waarmee BIJ12 kan bijdragen aan de programmaorganisatie.

In de loop van 2022 heeft BIJ12 de werkzaamheden aangepast aan de behoeften van de 3 programmaliijnen voor de ondersteuning van de provincies voor de uitvoering van de Wet stikstofreductie en natuurherstel en vanuit de kerntaken op het vlak van kennis en project- en procesondersteuning, in de gewenste ondersteuning voorzien. Hiervoor is in 2022 het bestaande werkplan aangepast en zijn de volgende ondersteuningslijnen ontwikkeld: capaciteit, producten en services. De indeling van de begroting 2022 is hierop aangepast, volgens de volgende uitgangspunten:

- Ontsluiten en verbinden van kennis, onderzoek en data ter versterking van de informatiepositie van provincies.
- Inhoudelijke projectondersteuning op het raakvlak van beleidsontwikkeling en uitvoering ter ondersteuning van het vervolg op de Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof (IPSN) en van de gezamenlijke provincies. Ontwikkelen en beheren van ondersteunende tooling en kaders.
- Aanvullende financiering vanuit het ministerie van LNV voor het landelijke Informatiepunt stikstof.
- Opdrachtverlening namens provincies voor de opdracht met het Rijk aan het RIVM ten aanzien van AERIUS.

BIJ12 geeft hier invulling aan via haar kerntaken op het vlak van onder meer monitoring, data, advisering, campus, helpdesk, projectmatige ondersteuning en communicatie. Deze zijn afgestemd op de nieuwe beleidsontwikkelingen en de politiek-bestuurlijke setting. Een voorbeeld hiervan vormt de structurele inbedding van de data- en informatievoorziening voor provincies op het stikstofdossier. Dit als uitvloeisel van het binnen het programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) opgezette Living Lab Stikstof. BIJ12 fungeert hierbij als schakel tussen beleid en uitvoering en het via kennis en expertise namens en voor provincies ondersteunen van die uitvoering.

Vooralsnog wordt deze begroting ook voor de begroting 2023 aangehouden. In het geval ontwikkelingen in het stikstofdossier vragen om een aanpassing van de begroting, zal dit via de Voorjaarsnota 2023 worden voorgesteld. Opleiding van jong talent in combinatie met ervaring voor zowel BIJ12 zelf als provincies, vormt hierbij een belangrijke pijler in 2023.

Lange termijn doelstellingen 2023-2026

Thema	Wat heeft BIJ12 in 2026 bereikt?
Versterking informatiepositie provincies	Middels structurele inzet voorzien in de voor de IPSN benodigde actuele kennis, informatie en rapportage. Dit ter versterking van de informatiepositie van provincies op het vlak van data, kennisdeling en -borging, zowel interprovinciaal als met de relevante stakeholders.
Ontwikkelen en beheren	Ontwikkeling en beheer van ondersteunende tooling, kaders en overig instrumentarium ter bevordering van de uniformiteit en samenwerking tussen provincies op het raakvlak van beleid en uitvoering.
Project- en procesondersteuning programmaorganisatie en provincies	Op het raakvlak van inhoud en proces voorzien in de gevraagde professionele project- en procesondersteuning voor provincies ter uitvoering van de aanpak Stikstof en Natuur.

2.1.2

Wat mag het kosten: begroting 2023

Lasten	€
Personele kosten (Inclusief capaciteit voor IPSN)	1.628.712

Stelpost IPSN (conform verdeelsleutel IPO)	5.136.000
Beheer AERIUS	1.980.770
Uitvoeringskosten (service en producten)	790.623
Informatiepunt Stikstof (bijdrage LNV)	463.000
Totaal Expertiseteam Stikstof en Natura 2000	9.999.104

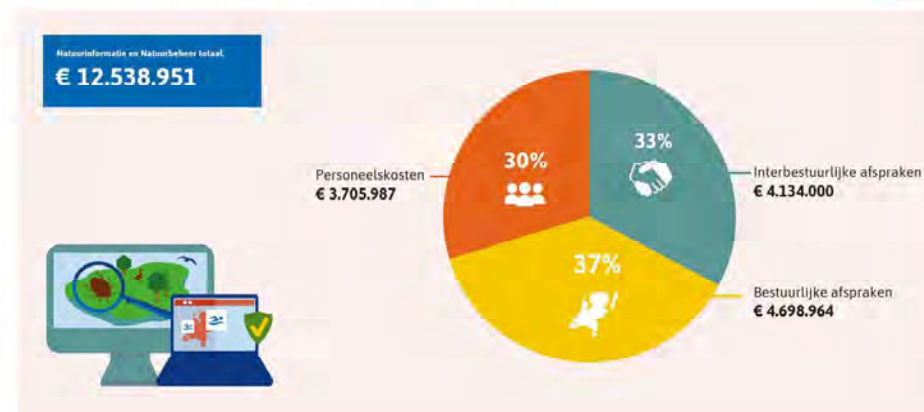
Toelichting op de begroting 2023

De begroting 2023 volgt de begroting van 2022, met vastgestelde indexering. Aanvullend is in verband met een interne verschuiving van formatieruimte van de IPSN naar BIJ12 een toename in de personeelskosten te zien t.o.v de begroting in 2022. Dit is vastgesteld middels de Voorjaarsnota 2021.

Voor het Informatiepunt is, naast de provinciale bijdrage die is opgenomen in de personeelskosten en uitvoeringskosten, €463.000 begroot. De kosten hiervan worden sinds 2020 door het ministerie van LNV gefinancierd. Voor 2023 en verder is een aanvraag in voorbereiding. Deze kosten zijn als baten, als interbestuurlijke afspraak, toegevoegd aan de begroting 2023.

2.2 **Natuurinformatie en Natuurbeheer**

Natuurinformatie en Natuurbeheer

De unit Natuurinformatie en Natuurbeheer ondersteunt de uitvoering van het natuurbeleid van provincies met data, informatieproducten en rapportages en met de ondersteuning van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap, inclusief het Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer. Deze taken hebben provincies bij BIJ12 ondergebracht in het kader van het Natuurpact dat provincies in 2014 sloten met rijk en andere partijen. Deze taken zijn later uitgebreid met het beheer van informatieproducten in het kader van de Omgevingswet, met de monitoring van wolven op basis van het Interprovinciale Wolvenplan en met enkele andere kleinere taken. Over de transitie en het beheer van Nationale Databank Flora en Fauna en over het onderzoeksprogramma OBN Natuurkennis zijn specifieke interbestuurlijke afspraken gemaakt tussen de provincies en LNV.

2.2.1 *Wat willen we bereiken in 2023 voor Natuurinformatie?*

Een goede informatiepositie op het gebied van natuur is essentieel voor de provincies. Adequate natuurinformatie is noodzakelijk bij de uitvoering van het Nationaal Programma Landelijk Gebied, de Omgevingswet en voor sturing en verantwoording bij de ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland. De focus ligt

daarbij op Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland, maar de aandacht voor biodiversiteit daarbuiten neemt toe. De door provincies en rijk afgesproken versnelde realisatie van Natura 2000-doelen vereist een betrouwbaar inzicht in de actuele toestand van de natuur en in mogelijkheden om die natuur te versterken.

BIJ12 ondersteunt provincies hierbij door standaarden voor monitoring te ontwikkelen en beheren, door namens de provincies op te treden als opdrachtgever voor landelijke monitoringprogramma's, gegevens te verzamelen, te valideren en centraal beschikbaar te maken, informatieproducten te ontwikkelen en te onderhouden en door bij te dragen aan analyse en rapportage van natuurinformatie. Het gaat daarbij om informatie over prestaties (maatregelen, hectares) en over de effecten daarvan op omgevingscondities en de natuurwaarden zelf. Ketenpartners van provincies worden hier nauw bij betrokken.

De Regiegroep Natuur van provincies en rijk heeft in 2022 de taken van Stuurgroep Natuur monitoring uitgebreid van een focus op het Nationaal Ecologisch Meetnet (NEM) naar de bredere afstemming over natuurmonitoring door provincies en rijk. BIJ12 ondersteunt de AACVP bij haar inbreng in deze stuurgroep.

2.2.2 Nationaal Programma Landelijk Gebied en Uitvoeringsprogramma Natuur

In het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied richt het rijk een regieorganisatie in. Provincies en rijk vragen BIJ12 voor het onderdeel Kennis en capaciteit de synergie met de regieorganisatie te zoeken. Dit wordt nader uitgewerkt in afspraken over uitwisseling van informatie en expertise. Vooralsnog gaan wij ervan uit dat dit gerealiseerd kan worden binnen de huidige formatie en uitvoeringskosten.

In 2022 is het bestuurlijk richtinggevend besluit over natuurmonitoring in het kader van Uitvoeringsprogramma Natuur uitgewerkt in een project met bijdragen van provincies, rijk en ketenpartners. BIJ12 verzorgt hierin de trekkersrol. Naar aanleiding van bestuurlijke besluitvorming eind 2022 kan beoordeeld worden welke gevolgen e.a. heeft voor BIJ12. Vooralsnog wordt er vanuit gegaan de dekking van aanvullende opgaven in 2023 gevonden kan worden in de bestaande reserve vegetatiekarteringen. Na afstemming in de VP-lijn wordt dit separaat voorgelegd aan het IPO-bestuur.

2.2.3 Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

De NDFF is een belangrijke databank met waarnemingen van dieren en planten in Nederland. Deze data worden gebruikt voor ontwikkeling en uitvoering van natuurbeleid en bij omgevingsvergunningen. Met de decentralisatie van natuurbeleid en de uitvoering van natuurwetgeving zijn goede data over flora en fauna essentieel voor de uitvoering van de taken van provincies.

De komende jaren wordt deze databank getransformeerd naar een voorziening voor open data, zodat de data kan worden verwerkt tot informatie voor zowel provincies en rijk als voor alle partijen die deze informatie nodig hebben.

Nationale Databank Flora en Fauna

- Centraal beschikbaar maken gegevens over voorkomen soorten in Nederland
- Bundeling gegevensbronnen
- Uniforme validatie van waarnemingen

De transitie en de uitvoering van de NDFF wordt de komende jaren door LNV en door de provincies gefinancierd. De middelen die hiervoor nodig zijn, zijn niet gelijk over de jaren verdeeld. De komende jaren loopt de bijdrage van provincies verder op door kosten van de transitie en het wegvallen van inkomsten uit abonnementen. Conform besluit van het IPO-bestuur 2020, dalen vanaf 2025 de kosten naar een stabiel niveau: in 2023 gaat het om een toegevoegd bedrag van € 3,1 miljoen, in 2024 om € 3,5 miljoen en in 2025 om € 2,7 miljoen.

Hierbij wordt er ook vanuit gegaan dat het ministerie van LNV de door haar toegezegde bijdrage van € 0,8 miljoen continueert, wat betekent dat de begroting (bij de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer) jaarlijks met € 0,8 miljoen extra wordt verhoogd (in 2023 gaat het dus om een totale verhoging van € 3,1 miljoen), waarvan die € 0,8 miljoen wordt gedekt door het ministerie van LNV. Vanuit het meerjarenperspectief wordt de totale begroting inclusief de transitie voor de jaren 2022 t/m 2025 respectievelijk geraamd € 4,2 miljoen, € 4,4 miljoen, € 4,8 miljoen en € 4,0 miljoen. Aangezien het op het ogenblik niet is te overzien of het huidige budget toereikend is, stellen we voor om een eventueel tekort vanuit de bestemmingsreserve van de NDFF te financieren.

Tabel 1 notitie IPO-bestuur juni 2020. Benodigde Financiering 2021-2025 (bedragen in miljoenen euro's).

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Organisatie ontwikkeling - structureel Huidig niveau 2,2M opbouw naar 4M	2,4	2,6	3,0	3,4	3,8	4,0
ICT- investering - eenmalig		0,8	1,2	1,0	1,0	0,0
Totaalbedrag kosten NDFP te financieren	2,4	3,4	4,2	4,4	4,8	4,0
Reeds toegezegde bijdragen van provincies (1)	0,65	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Reeds toegezegde bijdragen van rijk (en gem. + waterschappen t/m 2022)	1,75	2,5	2,1	0,8	0,8	0,8
Minimale extra* bijdrage van provincies 2021, gem. + waterschappen blijven abonnementsbijdrage leveren (in MEuro)		0,2	1,4	1,9	2,3	2,5
Maximale extra* bijdrage van provincies, extra medefinanciering blijft uit. (in MEuro) (2)		0,4	1,6	3,1	3,5	2,7
Maximum gevraagde bijdrage provincies: totaalbedrag incl reeds toegezegd (1)+(2)		0,9	2,1	3,6	4,0	3,2

*) extra boven op de huidige structurele bijdrage van € 500.000 die is opgenomen in de reeds toegezegde bedragen in blauw.

2.2.4 Interprovinciaal Wolvenplan

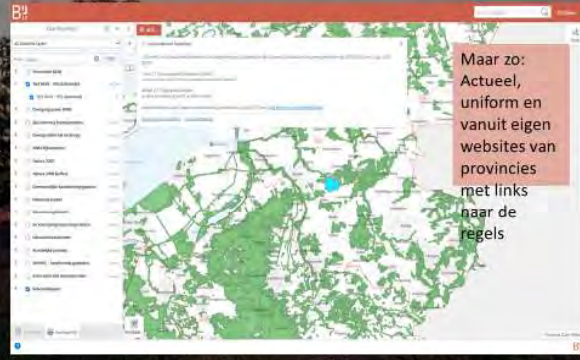
De implementatie van het wolvenmeldpunt zal in 2023 afgerond worden met een nieuwe informatievoorziening waarmee alle betrokken partijen gegevens kunnen uitwisselen. Als gevolg van de snelle opmars van de wolf in Nederland en de maatschappelijke aandacht die daarmee gepaard gaat, besteedt BIJ12 meer capaciteit aan de wolf dan begroot. Naar aanleiding van de vaststelling van het geactualiseerde Wolvenplan zullen de financiële gevolgen hiervan in de begroting 2023 worden opgenomen. Om hieraan te kunnen voldoen is een stelpost opgenomen van € 250.000. Dit bedrag wordt gecorrigeerd in de Voorjaarsnota 2023 op basis van het besluit van het bestuur over het Wolvenplan en de aanvullende taken voor BIJ12. Zie ook par 1.4.

2.2.5 Beheer informatieproducten natuur (DSO)

In 2022 heeft het bestuur een besluit genomen over de ontwikkeling en het beheer van de informatieproducten voor natuur. De Informatiekaart Natuur wordt gebouwd in het kader van de Omgevingswet om aan te sluiten op het Digitale Stelsel. Deze voorziening wordt in 2022 opgeleverd. Op deze kaart zijn alle beleidsregels voor het natuurbeleid in Nederland verwerkt. Om de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten te checken bij vergunningsaanvragen en de aanvragers daarbij handelingsperspectief te geven, wordt het Beslisinstrument SoortInformatie Natuur ontwikkeld. Ook deze voorziening wordt in 2022 opgeleverd. Conform het besluit van het bestuur is € 854.830 opgenomen in de begroting 2023.

Informatiekaart Natuur

- Alle gebieden met natuurregels, geografie en type beleid in beeld in één viewer, opgebouwd op de basisinfrastructuur van BIJ12.
- Vanuit de actuele originele bronnen, vlg's eenmalig inwinnen en meervoudig gebruik wordt de veelheid van informatie uniform ontsloten.
- Een viewer open voor iedereen.

Maar zo:
Actueel,
uniform en
vanuit eigen
websites van
provincies
met links
naar de
regels

Beschermde Soortenindicator (BeSI)

Waarom?

- De Wet Natuurbescherming
- NDFP naar BeSI
- De kanskaarten ook voor andere dossiers

Doel

- Uitbreiding kanskaarten
- Herinrichten effectenindicator
- Extra soortinformatie
- Aanvullen maatregel-effectenmatrix
- Uitbreiden advies en handelingsperspectief

2.2.6 Lange termijn doelstellingen voor Natuurinformatie 2023-2026

Thema	Wat heeft BIJ12 in 2026 bereikt?
Monitoring natuurkwaliteit en natuurbeleid	De benodigde informatie voor door provincies en Rijk afgesproken rapportages over ontwikkeling en beheer van de natuur in het kader van het Natuurpact, in de Aanpak stikstof en Natura 2000, Uitvoeringsprogramma Natuur, Nationaal Programma Landelijk Gebied en informatie voor specifieke (wettelijke) taken is: beschikbaar voor meervoudig gebruik gebaseerd op gestandaardiseerde gegevensinwinning en -verwerking
Informatievoorziening Natuur	De benodigde informatie-infrastructuur (processen, procedures, ketenorganisatie, informatievoorzieningen): voldoet aan de wensen voor beleids- en monitoringsinformatie wordt effectief en efficiënt beheerd

NDFF	De transitie van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) naar een platform voor open data over biodiversiteit is geïmplementeerd.
------	---

2.2.7 *Wat willen we bereiken in 2023 voor Natuurbeheer?*

BIJ12 ondersteunt de provincies bij de uitvoering en verbetering van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) en andere regelingen voor beheer en ontwikkeling van natuur en biodiversiteit. Provincies zetten deze regelingen in voor bestaande natuur, maar ook voor nieuwe opgaven in het kader van de transitie natuur en stikstof en de transitie energie en klimaat. BIJ12 ondersteunt en faciliteert de provincies met een stabiel en kosteneffectief stelsel met een effectief aanvraagproces. Jaarlijkse actualisatie van normkosten, rapportages en informatievoorziening zijn hier onderdeel van.

Ondersteuning van provincies met deze instrumenten vraagt meer capaciteit dan waarop het team natuurbeheer nu berekend is. Dit jaarplan en begroting houdt daarom rekening met uitbreiding van het team op het gebied van inhoudelijke en juridische capaciteit. Zie ook hoofdstuk 1.

2.2.8 *Subsidiestelsel Natuur en Landschap*

Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en de Catalogus Groenblauwe diensten (CGBD) zijn belangrijke instrumenten van de provincies voor realisatie van natuurdoelen. Onderhoud en verbreding van toepassing van het stelsel vragen in 2023 meer capaciteit dan waarvoor het team natuurbeheer destijds is ingericht. In 2023 en 2024 komen een aantal ontwikkelingen rond deze instrumenten samen, zoals de afronding van de 5-jaarlijkse evaluatie van het SNL-onderdeel standaardkostprijs systematiek, de verkenning naar de werking van het stelsel en advies over mogelijke aanpassingen in het stelsel, de implementatie van het nieuwe Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer en de toenemende vragen over toepassing van SNL en CGBD in de (nieuwe) opgaven van provincies op het gebied van de transitie natuur en stikstof en de transitie klimaat en energie. Ook wordt in 2023 onderzocht of het wenselijk is een modelregeling voor grondverwerving door BIJ12 te laten ondersteunen. Om provincies voldoende te kunnen ondersteunen met deze instrumenten is aanvullende inhoudelijke en juridische inzet nodig. Zie ook 1.4.

De informatievoorziening voor de subsidiestromen via natuurcollectieven wordt bij voorkeur in 2022 overgedragen aan Natuurcollectieven Nederland. In deze begroting houden we er echter rekening mee dat dit in 2023 nog niet leidt tot een vermindering van kosten.

2.2.9 *Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) / Nationaal Strategisch Plan (NSP)*

De implementatie van het Nationaal Strategisch Plan (NSP) in het kader van het nieuwe Gemeenschappelijk LandbouwBeleid (GLB) is in 2022 met grote voortvarendheid opgepakt waarbij nog niet alle randvoorwaarden vaststonden. Wij houden er rekening mee dat in 2023 verschillende implementatievraagstukken nog veel aandacht zullen vergen. Eén daarvan is de relatie met de implementatie van Plan Grutto, waarvoor we in 2022 en in 2023 de projectleiding verzorgen met een financiële bijdrage van LNV.

2.2.10 *OBN Natuurkennis*

De samenwerking met de Vereniging van Bos- en natuurbeheerders voor de aansturing van het onderzoeksprogramma 'OBN natuurkennis' (Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit) wordt voortgezet. Een belangrijke taak van BIJ12 is het aanbesteden van de door het kennisnetwerk geprioriteerde onderzoeksvragen. In 2023 zetten we opnieuw in op Europese aanbestedingen met een onderhandelingsproces om de beste invulling van onderzoek voor het beschikbare budget te vinden. Ook de aanvullende middelen van LNV voor OBN-onderzoek in het kader van Programma Natuur worden op die manier ingezet.

2.2.11 *Lange termijn doelstellingen voor Natuurbeheer 2023-2026*

Thema	Wat heeft BIJ12 in 2026 bereikt?
Landelijke coördinatie Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)	Het SNL en ANLb en andere regelingen voor beheer en ontwikkeling van natuur en biodiversiteit: functioneren conform de vastgestelde eisen van de opdrachtgevers worden ondersteund door doeltreffende gegevensrapportages en informatievoorzieningen
Ondersteuning vernieuwing natuursubsidies en Natura 2000-beheerplannen	Het SNL-stelsel is toekomstbestendig. Nieuwe afspraken over vergoeding voor natuurbeheer in het kader van Uitvoeringsprogramma Natuur zijn geïmplementeerd. Nieuwe afspraken over agrarisch natuurbeheer in het kader van het GBL / NSP zijn geïmplementeerd.
Onderzoeksprogramma Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN)	Onderzoeksprogrammering en -communicatie OBN sluiten aan bij prioriteiten in de kennisbehoefte van provincies en natuurbeheerders. OBN onderzoek versterkt de inzet van middelen voor natuurherstel in het kader van Uitvoeringsprogramma Natuur.

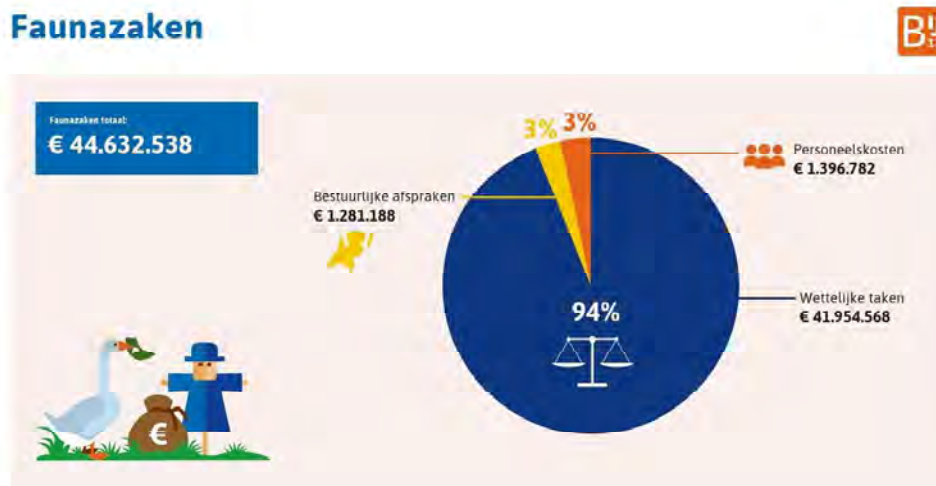
2.2.12 *Wat mag het kosten: begroting 2023*

Lasten	€
Personele kosten	3.705.987
Uitvoeringskosten natuurinformatie	3.277.992
Uitvoeringskosten natuurbeheer	2.434.972
Uitvoeringskosten NDFF	3.120.000
Totaal Natuurinformatie en Natuurbeheer	12.538.951

2.2.13 *Toelichting op de begroting 2023*

Ten opzichte van 2022 zijn de volgende wijzigingen opgenomen in deze begroting:

- Extra middelen voor de extra capaciteit voor de ondersteuning van uitvoeringsinstrumenten voor de opgaven in het landelijk gebied, waaronder het Subsidiestelsel Natuur en Landschap en Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer. Hiervoor wordt € 205.000 toegevoegd aan de personele kosten.
- Voor de monitoring van wolven en de uitvoering van het door het IPO-bestuur vast te stellen wolvenplan wordt een stelpost van € 250.000 opgenomen. Deze zal nader uitgewerkt worden in het kader van de voorjaarsnota 2023.

De unit Faunazaken handelt in mandaat van de 12 GS'en de aanvragen voor een tegemoetkoming in de Faunaschade af. De begroting van Faunazaken betreft de kosten van de tegemoetkoming (inclusief de taxatiekosten). Gelet op het faunaschadebeleid van de provincies heeft deze begrotingspost het karakter van een open-eind-regeling. Voor de uitvoering van de regeling zijn naast personeelskosten uitvoeringskosten opgenomen. Een deel van deze uitvoeringskosten wordt ingezet voor de uitvoeringen van de door provincies vastgestelde onderzoeksagenda.

2.3.1 *Wat willen we bereiken in 2023?*

BIJ12 ontzorgt de provincies bij het afhandelen van faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten, edelherten- en ganzenregeling en wolvenschade). Dit betreft een van de wettelijke regelingen die BIJ12 in mandaat van provincies afhandelt. Ter ondersteuning van deze processen is de applicatie MijnFaunazaken ontwikkeld. De doorontwikkeling van deze applicatie wordt in 2023 voortgezet.

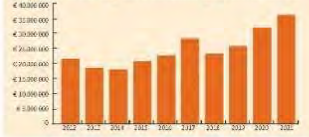
De opdracht aan taxatiebureaus inclusief digitalisering, levert gedetailleerdere schadecijfers op. Aanvullend hierop startte in 2020 een tweejarig onderzoek naar de taxatiemethodiek van gras om op basis hiervan de schadebepalingen te verbeteren. In 2022 worden de resultaten hiervan opgeleverd. De verwachting is dat dit leidt tot gewijzigde richtlijnen en protocollen voor taxaties voor 2023. Deze zullen worden meegenomen bij de nieuwe aanbesteding voor taxatiebureaus die in 2023 in de markt wordt gezet.

Cijfers faunaschade 2021

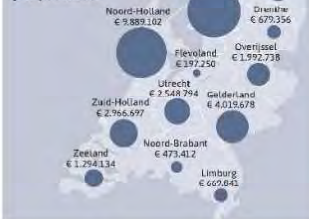
Dit zijn de cijfers van tegemoetkomingen in schade die door BIJ12 in het schadejaar 2021 namens de provincies zijn uitgekeerd. Het schadejaar loopt van 1 november 2020 tot en met 31 oktober 2021.

Totaal aantal tegemoetkomingen in 2021 door alle provincies samen: **€ 36.741.834**

Uitgekeerde tegemoetkomingen sinds 2012

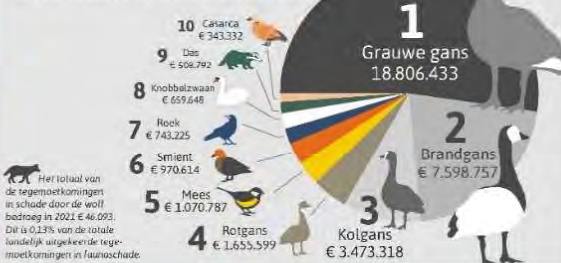

Uitgekeerde schade per provincie

TOP 10

schadeveroorzakende dieren

TOP 10

beschadigde gewassen

In 2020 breidde BIJ12 de advisering aan de provincies en faunabeheereenheden verder uit en laat deze nu beter aansluiten op hun behoeften. De wens van provincies is dat BIJ12 zich hiermee verder ontwikkelt tot het kennis- en expertisecentrum op het gebied van faunaschade. Het faunabeheer en faunabeleid wordt complexer en meer juridisch van aard. Besluiten en ontheffingen worden steeds vaker aangevochten. Versnippering van juridische capaciteit en expertise over de twaalf provincies en faunabeheereenheden maakt de onderbouwing van beleid en besluiten extra kwetsbaar. Met name hierdoor is de wens vanuit de BACVP naar voren gekomen om hier provinciaal (meer) collectief in op te trekken en de afstemming tussen provincies te verbeteren. Op basis hiervan wordt in 2023 rekening gehouden met extra capaciteit en inzet op dit vlak. Zie par 1.4.

2.3.2 Lange termijn doelstellingen 2023-2026

Thema	Wat heeft BIJ12 in 2026 bereikt?
Uitvoering	(Kosten)efficiënte afhandeling van faunaschades
Onderzoek	Kwalitatief hoogwaardig onderzoek naar uitvoering faunaschadebeleid en -beheer in Nederland conform de onderzoeksagenda BIJ12-Faunazaken
Advisering en voorlichting	Landelijke expertise faunaschadebeleid. BIJ12 voorziet provincies van inhoudelijk en juridisch advies en voorlichting, mede op basis van de uitgevoerde onderzoeken en faunaschadebeleid, over het voorkomen, bestrijden en betalen van faunaschade.

2.3.3 Wat mag het kosten: begroting 2023

Lasten	€
Personele kosten	1.396.782
Uitvoeringskosten	1.281.188
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	41.954.568
Totaal Faunazaken	44.632.538

2.3.4 Toelichting op de begroting 2023

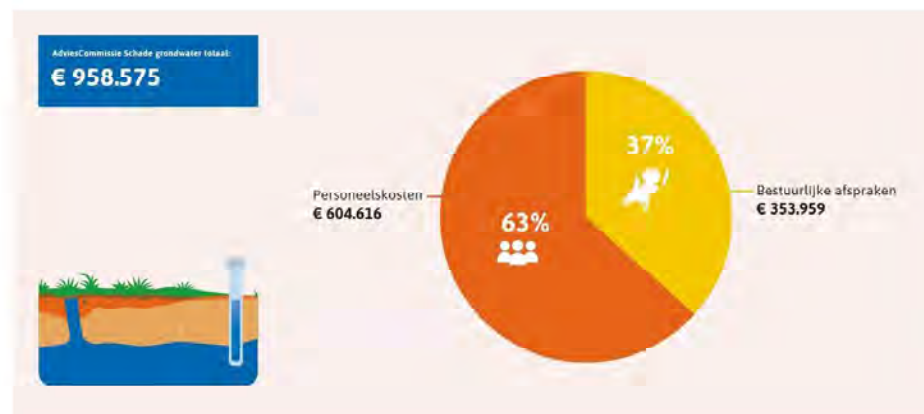
Van de genoemde uitvoeringskosten heeft € 510.000 betrekking op de onderzoeksagenda BIJ12-Faunazaken. In opdracht van provincies wordt dit bedrag besteed aan onderzoeken in kader van faunabeleid. De overige uitvoeringskosten hebben betrekking op de kosten om de tegemoetkoming in de faunaschade te faciliteren.

De raming van de open-eind-regeling afhandelen faunaschade is aangepast. De raming bestaat uit de vergoedingen die grondgebruikers krijgen op basis van het provinciale faunaschadebeleid (tegemoetkomingen faunaschade, edelherten- en ganzenregeling en dassenovereenkomsten). Ook vallen de taxatiekosten, om de hoogte van de faunaschade vast te stellen, onder deze post. De kosten zijn o.a. afhankelijk van het faunaschadebeleid, het aantal aanvragen, het aantal schadeveroorzakende dieren, de hoogte van de schade en de gewasprijs. De begroting 2023 wordt op basis van de huidige inzichten en de raming van de open-eind-regeling geactualiseerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de tegemoetkomingen van 2021 zoals opgenomen in de Kaderbrief 2023. Hierbij is rekening gehouden met de aanvragen die reeds zijn ontvangen in 2022. Op basis van de stijging van de aanvragen in Zuid-Holland met 40% in 2022 is de begroting voor 2023 voor deze provincie nog verhoogd ten opzichte van de kaderbrief. Voor vaststelling van de definitieve begroting is het actuele beeld van het aantal aanvragen en de droge stof prijs voor gras, die dit voorjaar bekend zijn, verwerkt in de definitieve raming voor de komende jaren. Het in de kaderbrief geschatte bedrag voor 2023 van € 41 miljoen is voor de begroting 2023 definitief vastgesteld op € 42 miljoen. Zie par 1.4.

Voor versterking van de juridische capaciteit is € 205.000 nodig. De middelen die vrijkomen door het niet continueren van de MARF, € 50.000, worden ingezet voor de juridische versterking van BIJ12. Het bedrag van € 155.000 is opgenomen in de begroting 2023. Zie par 1.4.

2.4 AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)

AdviesCommissie Schade grondwater

BIJ12 biedt secretariële en inhoudelijke ondersteuning aan de door de gezamenlijke provincies ingestelde AdviesCommissie Schade Grondwater. De commissie adviseert GS over verzoeken voor schadevergoeding veroorzaakt door grondwaterinfiltratie of -onttrekking. BIJ12 zorgt inhoudelijke adviezen en begeleidt daarbij de afstemming met de betrokkenen.

In de uitvoeringskosten zijn de algemene secretariële kosten voor de commissie en de inzet van specialisten voor het onderzoeken schades opgenomen.

2.4.1 *Wat willen we bereiken in 2023?*

In 2022 is door de extra capaciteit en het feit dat het aantal aanvragen niet steeg meer rust gekomen. Met de continuering van de tijdelijke inhuur is het secretariaat van de ACSG minder kwetsbaar is en heeft zij meer slagkracht om tegemoet te komen aan de maatschappelijk wenselijke proceduretermijnen.

In 2022 zijn voor het eerst verzoeken tot onderzoek ingediend door particulieren met schade aan hun tuin. Tuinen zijn onroerend goed en dienen volgens de Waterwet dan ook van advies te worden voorzien. De ACSG bekijkt dit jaar op welke wijze deze verzoeken op pragmatische (zonder veel kosten maar gedegen) wijze kunnen worden opgepakt.

Verder worden processen - waar mogelijk en in samenspraak met de commissie - ingekort. Hierbij komt extra aandacht voor de kleine schade waarvan de kosten die moeten worden gemaakt voor onderzoek niet opwegen tegen het totaalbedrag aan schade. Daarnaast is in 2022 een onderzoek uitgevoerd voor een nieuwe karteringsystematiek voor de landbouwprojecten. De nieuwe systematiek moet leiden tot een werkwijze die zorgt voor een vereenvoudiging (en dus besparing in tijd en kosten) op de karteringskosten in de toekomst. De besparing is naar verwachting in 2023 op projecten terug te zien.

Ook wordt in het kader van verwachtingsmanagement helder gecommuniceerd over de doorlooptijden en hoe het proces vanaf een verzoek door GS tot en met het advies aan externe betrokkenen in elkaar zit. Het thema droogteschade mag zich in toenemende mate verheugen in politiek/bestuurlijke belangstelling. Van het secretariaat wordt extra inspanning gevraagd voor een open en transparante en klantgerichte communicatie.

2.4.2 *Lange termijn doelstellingen 2023-2026*

Thema	Wat heeft BIJ12 in 2026 bereikt?
Advisering	Kwalitatief hoogwaardige adviezen over schade door grondwater infiltratie of -onttrekking opleveren binnen een maatschappelijk wenselijke termijn
Ondersteuning	Voorziet de AdviesCommissie Schade Grondwater van professionele secretariële en inhoudelijke ondersteuning.

2.4.3 *Wat mag het kosten: begroting 2023*

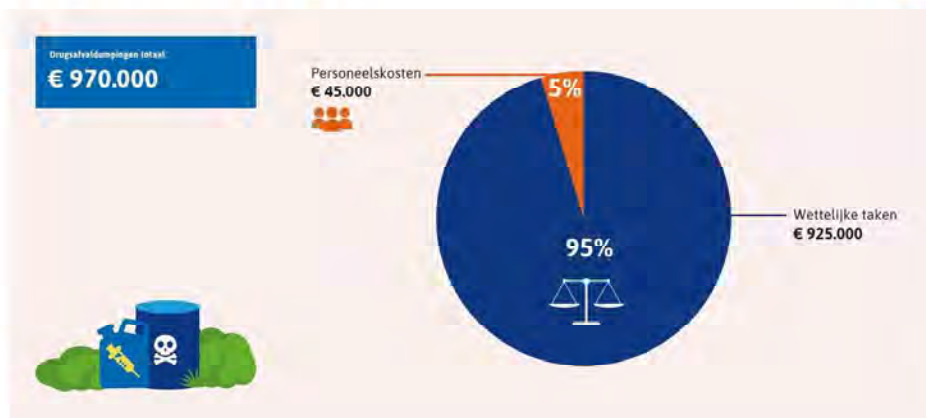
Lasten	€
Personele kosten	604.616
Uitvoeringskosten	353.959
Totaal ACSG	958.574

2.4.4 *Toelichting op de begroting 2023*

De begroting bevat zowel de personele- als uitvoeringskosten ten behoeve van de schadeadviezen aan de provincies. De personele kosten zijn gebaseerd op 4 fte vanuit het formatieplan. In de uitvoeringskosten zijn de algemene secretariële kosten ter ondersteuning van de onafhankelijke commissieleden opgenomen. Daarnaast zijn kosten voor inhuur opgenomen in de uitvoeringskosten. In het meerjarenperspectief zijn de kosten voor de extra inhuur vooralsnog geraamd tot en met 2024. De kosten voor de afzonderlijke projecten worden bij de afrekening op basis van daadwerkelijke kosten toegekend aan de desbetreffende projecten/provincies en zijn afhankelijk van de door de GS'en ingediende verzoeken.

2.5 Drugsafvaldumpingen

Drugsafvaldumpingen

Voor de drugsafvaldumpingen zorgt BIJ12 in mandaat van de 12 GS'en voor de uitvoering van subsidieverlening voor het opruimen van drugsafval. Van de begroting heeft €925.000 betrekking op de verleende subsidie. De overige € 45.000 zijn personeelskosten om de wettelijke regeling uit te voeren.

2.5.1 *Wat willen we bereiken in 2023?*

De minister van Justitie en Veiligheid heeft voor de periode 2019 tot en met 2024 aan de provincies een structurele rijksbijdrage van € 1 miljoen per jaar toegezegd voor de compensatie van de primaire kosten die overheden en particulieren/terreinbeheerders maken voor het opruimen van gedumpt drugsafval. Op basis van een modelregeling hebben alle provincies een subsidieregeling vastgesteld en BIJ12 gemandateerd deze regeling voor al de 12 provincies met ingang van 2021 uit te voeren.

Op basis van de evaluatie die nu plaatsvindt wordt provinciaal gekeken op welke wijze de uitvoering van de regeling verbeterd kan worden. De bevindingen hiervan worden meegenomen in 2023.

2.5.2 *Lange termijn doelstellingen 2023-2026*

Thema	Wat heeft BIJ12 in 2026 bereikt?
Uitvoering	(Kosten)efficiënte afhandeling van subsidieaanvragen
Organisatie	Professionele organisatie voor de uitvoering van de subsidieregeling

2.5.3 *Wat mag het kosten: begroting 2023*

Lasten	€
Personele kosten	45.000
Uit te keren subsidies	925.000
Totaal Drugsafvaldumpingen	970.000

2.5.4 *Toelichting op de begroting 2023*

De begroting voor 2023 is ongewijzigd ten opzichte van 2022. Aangezien het om een vaste rijksbijdrage van € 1 miljoen gaat, is het bedrag niet geïndexeerd. De kosten voor de ondersteuning van de uitvoering van de regeling voor BIJ12 (€ 30.000) zijn vanaf 2022 structureel bij bedrijfsvoering opgenomen.

De unit GBO beheert informatiesystemen voor provincies, enerzijds voortkomende uit interbestuurlijke afspraken, anderzijds voortkomende uit bestuurlijke afspraken. Een voorbeeld van een interbestuurlijke afspraak is die voor de Risicokaart, waar er met onder andere het ministerie van I&W afspraken zijn gemaakt, waar GBO op verschillende manieren uitvoering aan geeft. Een voorbeeld van een bestuurlijke afspraak is bijvoorbeeld het beheer namens de 12 provincies van het Landelijk Zwemwater Register (LZR).

2.6.1 *Wat willen we bereiken in 2023?*

Bij GBO-provincies staat beheer van door provincies (gezamenlijk) gebruikte informatiesystemen centraal. Vanuit kennis en expertise op het gebied van ketenapplicaties vervult de unit ook een adviserende rol binnen IT-projecten om de overgang van project- naar beheerfase zo vloeiend mogelijk te laten verlopen. BIJ12 denkt mee met provincies over landelijke ontwikkelingen en deelt haar kennis en ervaringen over beheer en applicaties.

Voor alle applicaties worden specifieke onderliggende informatievoorzieningen ingezet, de zogenoemde basiscomponenten. Deze worden niet alleen ingezet voor provinciale informatiesystemen; provincies kunnen ook individueel gebruik maken van deze componenten. BIJ12 zorgt voor verbindingen tussen provincies, zodat zij wederzijds voordeel kunnen hebben van elkaars ontwikkelingen.

2.6.2 *Organisatieontwikkeling*

De belangrijkste opdracht van GBO is het beheer van landelijke informatiesystemen van provincies. GBO heeft daarbij ook een adviserende rol voor provincies en andere overheden bij vraagstukken op het gebied van informatievoorziening en datamanagement, zoals het zwemwaterportaal en -register Zwemwater.nl en de Risicokaart, een keteninformatiesysteem waar risico's voor de eigen leefomgeving worden bijgehouden en getoond.

Als gevolg van de opgaven van de provincies voor de transitie in het landelijk gebied is er groeiende behoefte aan het borgen en verzamelen van kwalitatieve data, en daarbij de creatie van specifieke informatieproducten. Om aan deze vraag te kunnen voldoen en om informatieveiligheid structureel goed te borgen binnen BIJ12, vindt een heroriëntatie op de organisatie van GBO plaats. Deze ontwikkelingen hebben ook gevolgen voor hoe GBO wordt georganiseerd. Er wordt daarbij een algehele noodzaak gevoeld om beheer en ontwikkeling samen te brengen en datamanagement te versterken. In 2022 zijn daarom twee pilottrajecten Agile werken gestart. Tegelijkertijd vindt een verkenning plaats naar een vereenvoudiging van de financiering van de applicaties en daarvoor benodigde

onderliggende informatievoorzieningen (basiscomponenten). Deze wordt samen met een verkenning naar een vereenvoudiging van de verdeelsleutels uitgewerkt. Een voorstel hierover wordt na de zomer 2022 ingebracht in het bestuur. Een besluit hierover zal naar verwachting pas doorwerken in de begroting 2024, indien mogelijk via de Voorjaarsnota 2023.

2.6.3 Beheer raamcontract Microsoft

Het IPO sloot voor alle provincies in 2021 een raamcontract af met Microsoft. Alle provincies kunnen zo tegen gunstige juridische en commerciële voorwaarden gebruik maken van Microsoftdiensten, zoals Office365. Provincies realiseren een besparing op licentiekosten zodra zij aansluiten op het raamcontract. In 2021 is besloten dat BIJ12 het beheer van dit contract in 2022 uitbesteedt aan SSC-Ons. Op basis van een evaluatie wordt na de zomer 2022 een voorstel uitgewerkt en aan het bestuur voorgelegd voor het structurele beheer van dit contract, zie par 1.4. Vooralsnog wordt deze taak ondergebracht bij GBO.

2.6.4 Informatieveiligheid: BIO

In 2023 moeten alle provincies en IPO voldoen aan de eisen en richtlijnen conform de NEN-ISO 27001 en de Baseline informatiebeveiliging Overheid (BIO). In 2022 heeft BIJ12 samen met de provincies, in het bijzonder Gelderland en Noord-Brabant, de processen voor het grootste deel in orde gebracht om op tijd te kunnen voldoen aan de eisen en richtlijnen. Dit proces wordt voortgezet in 2023.

2.6.5 Ontwikkeling applicaties: rationalisatie

Medio 2022 zijn de applicaties die bij GBO in beheer zijn succesvol overgezet naar een nieuw platform bij de technisch beheerder Atos. Dit platform is vormgegeven conform richtlijnen zoals geschetst in de Europese aanbesteding en is nodig om de applicaties die in beheer zijn dusdanig her- of nieuw te bouwen, zodat ze voldoen aan de eisen voor informatieveiligheid. We noemen dit rationalisatie.

In de Kaderbrief 2023 is hiervoor een stelpost van € 1,2 miljoen opgenomen. In 2022 zijn de applicaties die bij Atos in beheer zijn overgezet naar het nieuwe cloudbased platform dat voldoet aan alle (security)eisen. Dit is de eerste vereiste stap voor rationalisatie.

Ook de applicaties zelf moeten aan deze eisen gaan voldoen. Per applicatie wordt de komende jaren een businesscase uitgewerkt en voorgelegd aan het IPO-bestuur. De verwachting is dat het bedrag van € 1,2 miljoen ook in 2024 nodig zal zijn. Dit is afhankelijk van het rationalisatieplan en zal in 2023 verder duidelijk worden.

In 2022 wordt een rationalisatieplan uitgewerkt. Op basis hiervan zullen, in overleg met de direct betrokkenen bij de provincies, voorstellen voor mogelijke nieuwbouw of herbouw - inclusief de specificaties, requirements en de kosten hiervan per applicatie, de komende 2-3 jaar worden uitgewerkt.

2.6.6 Formdesk

Formdesk maakt deel uit van de basisinfrastructuur; het component levert de functionaliteit voor het maken van online formulieren. Deze functionaliteit wordt gebruikt voor meerdere applicaties (o.a. SNL, Archeodepot), wordt intern gebruikt door BIJ12 en levert losse formulieren voor de provincies. Het functioneel beheer van Formdesk was tot 2022 belegd bij de provincie Noord-Brabant. Medio 2022 heeft BIJ12 dit beheer overgenomen. Wanneer in 2023 blijkt dat hiervoor onvoldoende budget beschikbaar is, wordt dit in de voorjaarsnota gecorrigeerd.

2.6.7 Easybus

ESB (Enterprise service bus) maakt deel uit van de basisinfrastructuur; het component laat ICT-systemen met elkaar communiceren. In 2022 is vanwege een aflopend contract een aanbesteding gestart. Wanneer in 2023 blijkt dat hiervoor onvoldoende budget beschikbaar is, wordt dit in de voorjaarsnota gecorrigeerd.

2.6.8 Landelijke database overstromingsgegevens (LDO)

LDO voorziet de overstromingsrisicokaarten van gegevens. De voorbereiding van de aanbesteding van LDO is reeds in 2022 gestart vanwege een aflopend contract.

Wanneer in 2023 blijkt dat hiervoor onvoldoende budget beschikbaar is, wordt dit in de voorjaarsnota gecorrigeerd.

2.6.9 Beheer informatieproducten Externe Veiligheid, Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)

In opdracht van het IPO-bestuur heeft BIJ12 in 2022 een regierol gekregen voor het tijdelijk beheer van de informatieproducten Externe Veiligheid (EV). In 2022 wordt onderzoek gedaan naar de wijze waarop de informatieproducten voor Externe Veiligheid het beste ingericht kan worden. Uiterlijk eind 2022 wordt een voorstel voorgelegd aan het bestuur over de ontwikkeling en beheer van deze voorzieningen. Zoals gemeld in de Kaderbrief wordt hiervoor een bedrag van € 656.000 opgenomen in de begroting van 2023. Dit bedrag wordt in de Voorjaarsnota 2023 gecorrigeerd, afhankelijk van het besluit van het IPO-bestuur.

2.6.10 Lange termijn doelstellingen 2023-2026

Thema	Wat heeft BIJ12 in 2026 bereikt?
Efficiënt beheer	BIJ12 is de preferred supplier voor het beheer van generieke applicaties en infrastructuur voor provincies. Gegarandeerde dienstverlening tegen efficiënte kosten door optimale en schaalbare inzet van mensen en herbruikbare middelen
Kwaliteit dienstverlening van de in beheer genomen applicaties	Er is sprake van een continu verbeterproces van de dienstverlening op basis van een met de provincies afgestemde PDCA-cyclus
Goed werkende systemen en informatie	De applicaties zijn up to date op het gebied van techniek en security en worden regulier getest en gemonitord. Ondersteunende processen zijn ingericht en worden beheerd en geactualiseerd (lifecyclemangement, logisch en technisch cmdb, inbeheername nieuwe projecten, etc.)
Uniforme werkwijze en regelingen	Basis voor (door)ontwikkeling zijn overheidsbrede architectuurprincipes Te ontwikkelen en/of in beheer te nemen applicaties zijn in lijn met de vastgestelde architectuurprincipes en maken gebruik van de vastgestelde basisinfrastructuur die BIJ12 beheert. Scrum/agile als methodiek is geïmplementeerd om de dienstverlening continu te verbeteren Processen zijn op orde en worden nageleefd waarbij voldaan wordt aan de BIO en de ISO kwaliteitsstandaarden: ISO20000/27001

2.6.11 Wat mag het kosten: begroting 2023

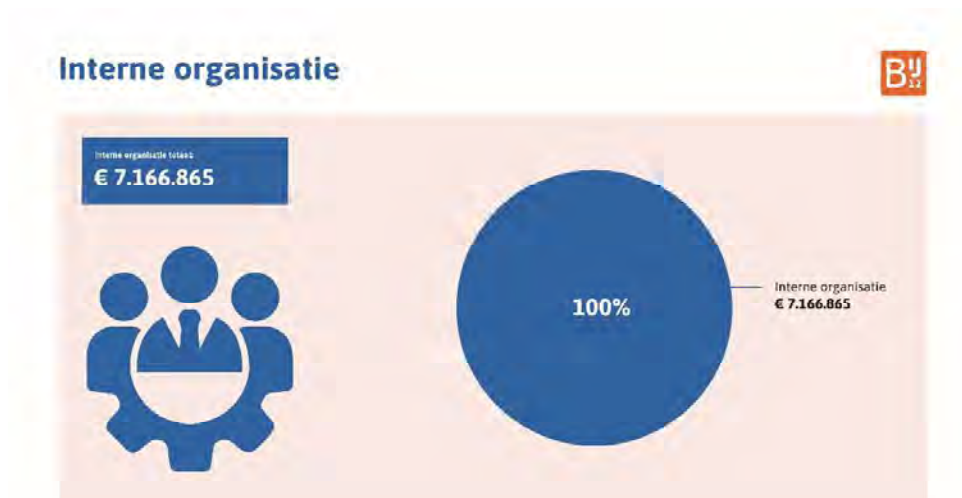
Lasten	€
Personele kosten	4.501.768
Uitvoeringskosten	5.069.549
Totaal GBO-provincies	9.571.317

2.6.12 Toelichting op de begroting 2023

De begroting 2023 kent geen substantiële wijzigingen t.o.v. 2022 met uitzondering van de stelpost voor de rationalisatie. Afhankelijk van de voorstellen en de businesscases voor de her-, nieuwbouw of afbouw van applicaties zal het dit bedrag worden gecorrigeerd in de Voorjaarsnota 2023.

56% van de Uitvoeringskosten bestaan uit kosten voortkomend uit Interbestuurlijke afspraken, 44% van de uitvoeringskosten komen voort uit bestuurlijke afspraken.

2.7 Interne organisatie

De interne organisatie ondersteunt de inhoudelijke units bij de uitvoering van hun opgaven en verzorgt alle dienstverlening met betrekking tot het vergadercentrum van BIJ12. De interne organisatie bestaat uit de directie en de unit bedrijfsvoering. Deze unit is verantwoordelijk voor de uitvoering van de ondersteunende taken zoals o.a. HR, financiën, communicatie, inkoop en facilitaire zaken. De kosten op de begroting van de interne organisatie bestaan uit kosten voor Personeel (€ 4.500k, 62,8% (dit is incl. extra effect cao van 660k)), Overige personeelskosten (€ 625k, 8,7%), Huisvesting, inclusief vergadercentrum (€ 824k, 11,5%), Kantoorautomatisering (€ 867k, 12,1%) en Overige kosten (€ 350k, 4,9%).

2.7.1 *Wat willen we bereiken in 2023?*

In 2022 heeft heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering binnen de IPO-vereniging plaatsgevonden. Het vormen van één bedrijfsvoering voor de hele vereniging zal in 2023 leiden tot verdere professionalisering, verminderen van de kwetsbaarheid en tot betere ondersteuning van de organisatieonderdelen van de IPO-vereniging. Hiervoor is een uitbreiding en/of verzwaring van enkele functies zoals communicatie, HR, contractbeheer, financiën, facilitair en inkoop nodig. Om de dienstverlening kwalitatief op het juiste niveau te brengen en te houden, is structurele personele formatie nodig. In 2023 wordt de formatie en positionering van Bedrijfsvoering versterkt.

In 2022 zijn de uitgangspunten voor in company trainingen vastgesteld. De serie company trainingen die in 2021 is gestart en in 2022 is gevolgd, past binnen de uitgangspunten en wordt in 2023 doorgezet. Tevens zal in 2023 worden onderzocht of, en zo ja welke, nieuwe in company trainingen aangeboden moeten worden. In 2022 is na 2 jaar weer gestart met het opstellen van Insights profielen voor de medewerkers en het houden van teamsessies, passend binnen de regels van de AVG. Dit zal in 2023 worden gecontinueerd.

In 2021 is gestart met de implementatie van de eerstelijns helpdesk, het BIJ12 loket. In 2022 is de implementatie van het BIJ12 loket technisch afgerond en zijn de inhoudelijke thema's uitgebreid. In 2023 zal het BIJ12 loket nog breder worden ingezet.

2.7.2 *Lange termijn doelstellingen 2023-2026*

Thema	Wat heeft BIJ12 in 2026 bereikt?
Communicatie	De output van BIJ12 is bekend bij haar partners

Financiën	Provincies hebben adequaat inzicht in de financiële voortgang BIJ12
Vergadercentrum	Professioneel en klantvriendelijk vergadercentrum voor provincies en BIJ12
Personeel	Medewerkers BIJ12 werken resultaatgericht
ICT/Kantoorautomatisering	Goed werkende systemen en informatie: de ICT-voorziening van BIJ12 is ingericht op plaats- en tijdonafhankelijk werken, is flexibel op afstand en is marktconform

2.7.3 *Toelichting op de begroting 2023*

Lasten	€
Personele kosten	5.125.148
Huisvesting en ICT	1.691.685
Communicatie en publicaties	65.239
Overige kosten	284.599
Totaal Interne organisatie	7.166.865

2.7.4 *Toelichting op de begroting 2023*

De begroting bevat de personele kosten, huisvesting en ICT, communicatie en publicaties en overige kosten. De personele kosten zijn gebaseerd op het formatieplan en de benodigde uitbreiding voor de versterking van Bedrijfsvoering. De totale begroting 2023 voor de Interne Organisatie neemt toe ten opzichte van de begroting 2022. Deze structurele toename wordt veroorzaakt door de toename van de opgaven en (daarmee) de formatie van BIJ12. Dit werkt door in de ondersteunende werkzaamheden en producten van Bedrijfsvoering.

2.7.5 *Personele kosten*

Om de organisatie blijvend te kunnen ondersteunen wordt bij de toename van de opgaven van BIJ12 voor de formatie van Bedrijfsvoering een opslagpercentage gehanteerd van circa 25% van de formatieve toename. Daarnaast is een aantal posten de laatste jaren niet meegegroeid met de formatie maar alleen geïndexeerd in voorgaande jaren. Deze posten worden in 2023 gecorrigeerd. Voor 2023 gaat het om (zie ook onderstaande tabel):

- Het budget voor reis- en verblijfkosten is de afgelopen jaren niet aangepast aan de toename van de formatie van BIJ12. Dit wordt in 2023 gecorrigeerd. Hiervoor is extra structureel budget nodig van € 110.000;
- Het budget voor vorming en opleiding is de afgelopen jaren niet aangepast aan de toename van de formatie van BIJ12. Dit wordt in 2023 gecorrigeerd. Hiervoor is extra structureel budget nodig van € 57.000;
- Budgetneutrale verschuivingen van formatie binnen BIJ12 tussen Bedrijfsvoering en GBO, Faunazaken en Subsidieregeling Drugsafvaldumpingen leidt in 2023 tot een toename van het budget van € 14.000;
- Overheveling van het budget voor de ondersteuning door BIJ12 voor IPSN van IPO-Den Haag naar BIJ12. Voor Bedrijfsvoering betekent dit een structurele overheveling van € 215.000;
- Van de in totaal € 1,7 mln die is gereserveerd voor informatieproducten Natuur en Externe Veiligheid wordt structureel € 104.174 toegevoegd aan Bedrijfsvoering ten behoeve van ondersteuning beheer informatieproducten Natuur. Hiervoor was een reservering van € 125.000 bij Bedrijfsvoering opgenomen. Het budget wordt hierdoor verminderd met € 20.826;
- De kosten voor de uitvoering van de regeling Drugsafvaldumpingen voor BIJ12 (€ 30.000) zijn vanaf 2022 structureel bij Bedrijfsvoering opgenomen;
- Vanwege de heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering binnen de IPO-vereniging, gericht op het verkrijgen van een geïntegreerde bedrijfsvoering voor de hele vereniging, wordt het budget van

IPO-Den Haag voor ontwikkeling support (bedrijfsvoering) structureel overgeheveld van de begroting IPO-Den Haag naar de begroting BIJ12. Dit betreft € 248.042;

- In de meerjarenraming van de begroting van IPO-Den Haag was nog een restpost opgenomen die voortvloeit uit de reorganisatie die in de periode 2020 - 2021 heeft plaatsgevonden. Deze restpost van € 30.500 wordt, in aansluiting op de overheveling voor ontwikkeling support, structureel overgeheveld naar de begroting van BIJ12;
- Door uitbreiding van capaciteit binnen de units Faunazaken en Natuurinformatie en Natuurbeheer nemen de algemene personeelskosten van de ondersteuning toe (opslagpercentage overhead 25%).

In onder meer paragraaf 1.4 is toegelicht dat de verwachting is dat in het kader van het Uitvoeringsprogramma Natuur en de opgave voor Stikstof, de formatie van BIJ12 verder groeit. Het is nog niet duidelijk hoe. Dit zal straks ook gevolgen hebben voor de personele inzet en daarmee de personele kosten voor de Interne organisatie. Omdat het nog niet duidelijk is wat de inzet wordt, is dit nog niet vertaald in voorliggende (concept)begroting. Op de begroting is het individuele ontwikkelbudget vanuit de cao opgenomen (1,3% van de totale loonsom).

Tabel: Toename personele kosten

Opgave	Bedrag	Achterliggend besluit / oorzaak
Correctie budget Reis- en Verblijfkosten	€ 110.000	Aanpassing aan toename formatie
Correctie budget Vorming & Opleiding	€ 57.000	Aanpassing aan toename formatie
Budgetneutrale verschuiving formatie BIJ12	€ 14.000	Kaderbrief/Begroting 2023
Overheveling budget IPO (IPSN)	€ 215.000	Kaderbrief/Begroting 2023
Informatieproducten Natuur	€ 20.826 -	Kaderbrief/Begroting 2023
Budgetneutrale verschuiving Drugsafvaldumping	€ 30.000	Kaderbrief/Begroting 2023
Overheveling budget IPO-Den Haag (ontwikkeling support)	€ 278.542	Kaderbrief/Begroting 2023
Toename algemene personeelskosten door uitbreiding formatie BIJ12	€ 85.000	NVT (gevolg toename opgave BIJ12)
Totaal	€ 768.716	

2.7.6 Huisvesting en ICT

De toename van de post huisvesting en ICT wordt veroorzaakt door de toename van het aantal (vaste en tijdelijke) medewerkers en doordat de afgelopen jaren te weinig extra budget is opgenomen om de kosten door de toename van medewerkers te kunnen dekken. Dit extra structureel budget van € 150.000 is nodig voor het realiseren van ICT-werkplekken (Microsoft-omgeving), de ondersteuning door de servicedesk van de leverancier en de benodigde soft- en hardware.

2.7.7 Overige kosten

De incidentele toename van de post Overige kosten wordt veroorzaakt door de begeleiding van de organisatieontwikkeling van BIJ12 (€ 100.000). Dit was nog niet bekend bij het opstellen van de Kaderbrief. In paragraaf 1.4 wordt de organisatieontwikkeling toegelicht.

2.7.8 Tot slot

De uitvoeringskosten zijn op een aantal posten geïndexeerd (2,3%). Waar mogelijk is de indexatie achterwege gelaten.

3 Totaaloverzicht begroting 2023

3.1 Lasten 2023

	Begroting 2023
Lasten	
Totaal Interne organisatie	7.166.865
Totaal regeling drugsafvaldumpingen	970.000
Expertiseteam Stikstof en Natura2000	9.999.104
Natuurinformatie en Natuurbeheer	12.538.951
Faunazaken	44.632.538
Secretariaat AdviesCommissie Schade Grondwater	958.574
GBO-provincies	9.571.317
Totaal lasten BIJ12	85.837.350

3.2 Baten 2023

	Begroting 2023
Baten BIJ12	
Bijdragen provincies uitvoerende taken	83.274.350
Diverse baten	2.263.000
Onttrekking aan geormerkte middelen	300.000
Totaal baten BIJ12	85.837.350

De diverse baten bestaan uit Informatiepunt stikstof vanuit LNV (€ 363.000 + € 100.000), de bijdrage voor drugsafvaldumpingen (€ 1.000.000) en de bijdrage van LNV voor het NDFF (€ 800.000).

De bijdragen vanuit IPO Den Haag € 1.218.542 zijn toegevoegd aan de bijdrage van de provincies.

4 Meerjarenperspectief en verdeling provinciale bijdragen

4.1 Meerjarenperspectief van de begroting BIJ12 2023-2026
Prijspel 2023, vergelijking met de gewijzigde begroting 2022. Personele kosten op basis van formatieplan BIJ12. Uitvoeringskosten incl. Btw.

Laisten	Wijziging VJN 2022	Begroting na VJN 2022	Doorwerking Kaderbrief	Begroting 2023 Structureel	Begroting 2023 Incidenteel	Primaire Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Interne organisatie									
Personele kosten: Salarissen en sociale lasten	690.812	3.306.751	911.310	8.241.942	100.000	4.341.942	4.241.942	4.211.942	4.211.942
Personele kosten: overige	150.000	713.693	16.415	783.400		783.400	783.400	783.400	783.400
Huisvesting en ICT		1.654.632	187.053	1.691.685		1.691.685	1.691.685	1.691.685	1.691.685
Communicatie en publicaties		112.648	2.591	65.239		65.239	65.239	65.239	65.239
Diverse kosten		390.848	8.989	284.599		284.599	284.599	284.599	284.599
Totaal Interne organisatie	840.812	6.065.923	1.123.767	7.066.865	100.000	7.166.865	7.066.865	7.036.865	7.036.865
Laisten	Wijziging VJN 2022	Begroting na VJN 2022	Doorwerking Kaderbrief	Begroting 2023 Structureel	Begroting 2023 Incidenteel	Primaire Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Regeling drugsafvaldumpingen									
Personele kosten		45.000		45.000		0	45.000	0	0
Uit te keren subsidies		925.000		925.000		925.000	925.000	0	0
Totaal regeling drugsafvaldumpingen	-30.000	970.000	0	970.000	0	970.000	970.000	0	0
Laisten	Wijziging VJN 2022	Begroting na VJN 2022	Doorwerking Kaderbrief	Begroting 2023 Structureel	Begroting 2023 Incidenteel	Primaire Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Expertiseteam Stikstof en Natura2000									
Personele kosten	825.000	1.668.641	885.071	1.628.712		1.628.712	1.628.712	1.628.712	1.628.712
Beheer Aerius		1.980.770		1.980.770		1.980.770	1.980.770	1.980.770	1.980.770
Onderzoek/kennisdeling		286.129		286.129		286.129	286.129	286.129	286.129
Stelpost: ISPN		111.154		5.136.000		5.136.000	5.136.000	5.136.000	5.136.000
Monitoring en rapportage		95.342	62.309	111.154		111.154	111.154	111.154	111.154
Overige uitvoeringskosten/communicatie		235.689		157.650		157.650	157.650	157.650	157.650
Programma ondersteuning		363.000		235.689		235.689	235.689	235.689	235.689
Informatiepunt Stikstof		4.740.724	947.380	0	463.000	463.000	100.000	100.000	100.000
Expertiseteam Stikstof en Natura2000	825.000	4.740.724	947.380	9.536.104	463.000	9.999.104	9.636.104	9.636.104	9.636.104
Laisten	Wijziging VJN 2022	Begroting na VJN 2022	Doorwerking Kaderbrief	Begroting 2023 Structureel	Begroting 2023 Incidenteel	Primaire Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Natuurinformatie en Natuurbeheer									
Personele kosten	-595.170	3.117.337	133.650	3.705.987		3.705.987	3.705.987	3.705.987	3.705.987
Beheer informatieproducten		2.841.679	136.314	2.977.992	300.000	3.277.992	3.237.992	3.237.992	3.197.992
Uitvoeringskosten NDFF		1.785.000		3.120.000		3.120.000	3.520.000	2.720.000	2.720.000
Provinciaal aandeel uitvoering NDFF		0		0		0	0	0	0
Uitvoeringskosten natuurbeheer		2.516.972		2.434.972		2.434.972	2.434.972	2.434.972	2.434.972
Natuurinformatie en Natuurbeheer	-595.170	10.260.988	269.964	12.238.951	300.000	12.538.951	12.898.951	12.098.951	12.058.951
Laisten	Wijziging VJN 2022	Begroting na VJN 2022	Doorwerking Kaderbrief	Begroting 2023 Structureel	Begroting 2023 Incidenteel	Primaire Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Faunazaken									
Personele kosten	-46.700	1.196.701	-1.619	1.396.782		1.396.782	1.396.782	1.396.782	1.396.782
Uitvoeringskosten		1.234.924	26.264	1.261.188		1.261.188	1.261.188	1.261.188	1.261.188
AEWA ganzenonderzoek		0		0	0	0	0	0	0
Aanvulling wolvendraaiboek		0		0	0	0	0	0	0
Open-eind-regeling afhandelen faunazaken		30.342.209	10.507.929	41.954.568		41.954.568	41.954.568	41.954.568	41.954.568
Faunazaken	-46.700	32.793.833	10.531.574	44.632.538	0	44.632.538	44.632.538	44.632.538	44.632.538
Laisten	Wijziging VJN 2022	Begroting na VJN 2022	Doorwerking Kaderbrief	Begroting 2023 Structureel	Begroting 2023 Incidenteel	Primaire Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Secretariaat ACSG									
Personele kosten		583.606	21.010	604.616		604.616	604.616	604.616	604.616
Uitvoeringskosten		346.001	7.958	353.959		353.959	353.959	353.959	353.959
Secretariaat AdviesCommissie Schade Grondwater	0	929.606	7.958	958.574	0	958.574	958.574	958.574	958.574

Laisten	Wijziging VJN 2022	Begroting na VJN 2022	Doorwerking Kadertbrief	Begroting 2023 Structureel	Begroting 2023 Incidenteel	Primaire Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
GBO-provincies									
Personele kosten	1.353.945	4.249.736	949.977	4.501.768		4.501.768	4.501.768	4.501.768	4.501.768
uitvoeringskosten	0	3.675.024	1.344.526	3.869.549	1.200.000	5.069.549	3.869.549	3.869.549	3.869.549
Doorbelasting overhead personeelskosten				0		0	0	0	0
Doorbelasting overhead overige kosten				0		0	0	0	0
GBO-provincies	1.353.945	7.924.760	2.294.502	8.371.317	1.200.000	9.571.317	8.371.317	8.371.317	8.371.317

Totaal lasten BIJ12	2.347.887	63.685.834	15.168.188	83.774.350	2.063.000	85.837.350	84.534.350	82.734.350	82.694.350
----------------------------	------------------	-------------------	-------------------	-------------------	------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Prisicciil 2022

Baten BIJ12	Wijziging VJN 2022	Begroting na VJN 2022	Doorwerking Kadertbrief	Begroting 2023 Structureel	Begroting 2023 Incidenteel	Primaire Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Bijdragen provincies uitvoerende taken	2.247.887	61.122.834	15.168.188	81.974.350	1.300.000	83.274.350	82.434.350	80.634.350	80.594.350
Diverse baten *	100.000	2.263.000		1.800.000	463.000	2.263.000	1.800.000	1.800.000	1.800.000
Onttrekking aan geormerke middelen		300.000		0	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Totaal baten BIJ12	2.347.887	63.685.834	15.168.188	83.774.350	2.063.000	85.837.350	84.534.350	82.734.350	82.694.350

)* De bijdragen/overheveling vanuit IPO Den Haag vanuit de Voorjaarsnota 2022 en de Begroting 2023 zijn respectievelijk met € 1.218.542 en € 5.136.000 toegevoegd aan bijdrage provincies.

Overzicht provinciale bijdragen ten behoeve van dekking structurele kosten 2023 begroting BIJ12

Provincies	Totale provinciale bijdrage	Interne organisatie (gewogen percentage totale begroting)	Bijdrage interne organisatie	ACSG en natuurtaken N2000 en Stikstof, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen percentage)	Bijdrage uitvoeringskosten ACSG en natuurtaken Stikstof en N2000, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen)	Overheveling IPO	Faunazaken actualisatie tegemoetkoming en/ taxatiekosten, ganzenregeling	GBO (verdeelsleutel op basis van deelname applicatie)
Groningen	3.840.521	6,16%	443.732	5,08%	1.123.609	395.472	1.131.952	745.755
Fryslân	15.335.195	9,31%	661.341	10,08%	1.861.555	416.016	11.616.065	780.218
Drenthe	4.215.505	8,76%	621.121	9,72%	1.763.893	369.792	760.896	699.803
Overijssel	6.273.336	10,46%	740.743	11,97%	2.137.602	421.152	2.189.792	784.048
Gelderland	9.435.045	10,28%	733.912	10,31%	2.007.420	529.008	5.184.406	980.299
Utrecht	6.032.240	7,10%	511.428	5,84%	1.299.277	462.240	2.898.662	860.633
Noord-Holland	13.787.484	7,91%	565.936	7,62%	1.524.090	431.424	10.466.669	799.365
Zuid-Holland	8.080.120	8,58%	615.544	7,68%	1.610.104	508.464	4.396.342	949.665
Zeeland	3.970.191	5,71%	409.811	5,02%	1.063.637	344.112	1.507.395	645.236
Noord-Brabant	5.358.684	11,96%	848.777	13,42%	2.433.048	508.464	632.132	936.262
Limburg	4.606.010	9,13%	648.474	9,83%	1.820.280	410.880	953.816	772.559
Flevoland	2.340.020	4,64%	336.045	3,43%	831.085	338.976	216.441	617.473
Totaal	83.274.350	100%	7.136.865	100%	19.475.601	5.136.000	41.954.568	9.571.317

4.3

Indicatie provinciale bijdragen vanaf 2024

Op verzoek van de provincies wordt een indicatie afgegeven van de provinciale bijdragen vanaf 2023. Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met de volgende kanttekeningen:

- Indicatie betreft prijspeil 2023, exclusief de jaarlijkse indexering voor materiële en personele kosten voor 2024 e.v.
- Indicatie is exclusief de jaarlijkse actualisatie van de open-eind-regeling tegemoetkomingen faunaschade.
- Indicatie is exclusief de tussentijdse begrotingswijzigingen bij Najaarsnota 2022 en Voor- en Najaarsnota 2023.
- Indicatie is exclusief de besluitvorming die ten tijde van het opstellen van de begroting 2023 en het meerjarenperspectief t/m 2026 nog diende plaats te vinden.

Door de kleine verschillen in de ramingen voor 2024 zijn er marginale verschillen in de gewogen percentages ten opzichte van 2023.

Indicatie jaarlijkse provinciale bijdragen ten behoeve van dekking structurele kosten 2024-2026 begroting BIJ12

Provincies	Totale provinciale bijdrage	Interne organisatie (gewogen percentage totale begroting)	Bijdrage Interne organisatie	ACSG en natuurtaken N2000 en Stikstof, Natuurinformatie en Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen percentage)	Bijdrage uitvoeringskosten ACSG en natuurtaken Stikstof en N2000, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen)	Overheveling IPO	Faunazaken actualisatie tegemoetkoming en/ taxatiekosten, genzenregeling	GBO (verdeelsleutel op basis van deelname applicatie)
Groningen	3.675.814	6,07%	430.983	5,34%	1.065.151	395.472	1.131.952	652.256
Fryslân	15.770.644	10,60%	739.383	11,62%	2.316.782	416.016	11.616.065	682.399
Drenthe	4.246.474	8,83%	617.114	9,46%	1.886.606	369.792	760.896	612.066
Overijssel	6.292.931	10,43%	728.639	11,37%	2.267.600	421.152	2.189.792	685.748
Gelderland	9.598.138	11,00%	772.057	11,31%	2.255.273	529.008	5.184.406	857.394
Utrecht	5.777.340	6,82%	485.434	5,91%	1.178.272	462.240	2.898.662	752.731
Noord-Holland	13.711.989	7,96%	561.117	7,79%	1.553.634	431.424	10.466.669	699.145
Zuid-Holland	7.922.749	8,53%	603.588	7,94%	1.583.754	508.464	4.396.342	830.601
Zeeland	3.750.593	5,36%	380.758	4,79%	953.989	344.112	1.507.395	564.340
Noord-Brabant	5.273.511	11,71%	819.266	12,51%	2.494.770	508.464	632.132	818.879
Limburg	4.346.658	8,44%	592.827	8,59%	1.713.434	410.880	953.816	675.700
Flevoland	2.067.509	4,26%	305.698	3,34%	666.336	338.976	216.441	540.058
Totaal	82.434.350	100%	7.036.865	100%	19.935.600	5.136.000	41.954.568	8.371.317

4.4 Historisch overzicht provinciale bijdragen vanaf 2019

Het verloop van de provinciale bijdragen wordt bepaald door:

- Jaarlijkse indexatie
- Jaarlijkse actualisatie van de tegemoetkomingen faunaschade
- Tussentijdse begrotingswijzigingen

Bijdragen zijn conform de vastgestelde begrotingen na wijzigingen, exclusief de jaarlijkse afrekening op basis van de jaarrekening.

Verloop totale provinciale bijdragen vanaf 2019, bijdragen na wijzigingen bij VJN en NJN

Provincies	2019	2020	2021	2022	2023
Groningen	2.112.720	2.007.148	2.061.859	2.641.011	3.840.521
Fryslân	12.637.843	13.127.026	13.152.307	14.231.472	15.335.195
Drenthe	2.257.109	2.181.017	2.235.134	2.894.943	4.215.505
Overijssel	3.953.982	3.560.149	3.591.878	4.384.353	6.273.336
Gelderland	6.525.624	6.505.791	6.543.573	7.497.174	9.435.045
Utrecht	2.993.062	2.983.931	3.022.258	3.702.453	6.032.240
Noord-Holland	10.591.867	8.861.264	8.814.293	9.580.809	13.787.484
Zuid-Holland	3.366.103	3.220.938	3.186.324	3.998.210	8.080.120
Zeeland	2.059.776	2.064.264	2.111.287	2.593.120	3.970.191
Noord-Brabant	2.904.735	2.919.139	2.899.206	3.725.419	5.358.684
Limburg	2.533.985	2.523.451	2.531.512	3.099.341	4.606.010
Flevoland	936.320	1.123.897	1.147.450	1.586.485	2.340.020
Totaal	52.873.125	51.078.016	51.297.082	59.934.792	83.274.350

4.5

Verloopoverzicht reserves BIJ12

Op basis van de in de gewijzigde begroting 2022 en begroting 2023 opgenomen onttrekkingen aan de reserves laat de reservepositie van BIJ12 het volgende beeld zien:

	saldo	geplande onttrekking	voorgestelde onttrekking	saldo	geplande onttrekking	saldo
verloop reserves	31-12-2021	Begroting 2022	Voorjaarsnota 2022	31-12-2022	Begroting 2023	31-12-2023
Vegetatie karteringei	1.600.000	300.000		1.300.000	300.000	1.000.000
PAS	100.770			100.770		100.770
NDFF				1.391.620		1.391.620
GBO	310.290			310.290		310.290
Totaal	2.011.060	300.000	0	3.102.680	300.000	2.802.680

A	AAC: Ambtelijke Adviescommissie
	AHN: Actueel Hoogte bestand Nederland
	ANLb: Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer
B	BAC: Bestuurlijke Adviescommissie
	Besi: Beslisinstrument beschermde soorten
C	BGT: Basisregistratie Grootsschalige Topografie
	CDS: Centrale data service omgeving
	CGBD: Catalogus Groen Blauwe Diensten
D	COR: Centrale ondernemingsraad
	DG Stikstof:
	DMS: Document Management Systeem
E	DNL: collectief Droogteschade.nl
F	Fbe: Fauna-beheer eenheid
G	GGA: Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak
	GLB: Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
	GLO: Gegevensleverings Overeenkomst
H	GLP: Gegevensleverings Protocol
I	IAWM: Interprovinciale Ambtelijke Werkgroep Monitoring
	IBIS: Interprovinciaal Bedrijven Terreinen Informatie Systeem
	IDA: Interprovinciale Digitale Agenda

IKN: Informatiekaart Natuur
 ISOR: Informatie Systeem Overige Ramptypen
 ISPN: Programmaorganisatie Stikstof en Natuur
J
K
L
 LDO: Landelijke database overstromingsgegevens
 LGR: Landelijk Grondwater Register
 LMS: Learning Management Systeem
 LZR: Landelijk Zwemwater Register
M
 MARF: Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade
N
 NCN: Natuur Collectieven Nederland
 NDF: Nationale Databank Flora en Fauna
 NDVF: Nationale database Vegetatie en Habitats
 NEM: Netwerk Ecologische Monitoring
 NHI: Nederlands Hydrologisch Instrumentarium
 NINB: Natuur Informatie en Natuur Beheer
 NSP: Nationaal Strategisch Plan
O
 OBN: Kennisnetwerk 'Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit
P
 PAS: Programmatisch aanpak stikstof
 PBL: Plan Bureau voor de Leefomgeving
 PMO: Project Management Ondersteuning
 POB: Persoonlijk Ontwikkelbudget
 PPC: Provinciale producten catalogus
 Provisa: provinciale selectie archieflijsten
Q
R
 RIVM: Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu
 RIN: Rekenool natuurkwaliteit
 RRG: Register risicosituaties gevaarlijke stoffen
S

SIU VV/VH: Stikstof in Uitvoering Vergunningverlening/Toezicht en Handhaving

SKP: Standaard kostprijzen

SLA: Service Level Agreement

SNL: Subsidiestelsel Natuur- en landschapsbeheer

SRS: Schaderegistratiesysteem

SSRS: Stikstof Registratie Systeem

T

U

UPN: Uitvoeringsprogramma Natuur

V

VRN: Voortgangsrapportage Natuur

VTH: Vergunningen, toezicht en handhaving

W

WSN: Wet stikstofreductie en natuurverbetering

X

Y

Z

Bijlage 4.1 bij agendapunt 4 HNP-bestuursvergadering 12 oktober 2022

BEGROTING 2023				
	2021	2021	2022	2023
	begroting	jaarrekening	begroting	begroting
Lasten				
huisvestingskosten	447.534	373.869	455.590	464.701
personeelsgebonden kosten	199.365	206.625	212.954	281.472
gezamenlijke activiteiten	59.187	31.499	60.252	61.457
ICT	69.570	52.799	70.822	72.238
informatieverzameling/info-abonnementen	20.767	27.283	21.141	21.563
accountant	16.614	19.444	16.913	17.251
afschrijving	31.000	40.772	31.000	58.386
storting vervangingsreserve	92.338	101.061	97.768	35.546
storting bestemde fondsen	0	4.000	4.000	4.000
totale lasten	936.375	857.352	970.440	1.016.614
Baten				
Onttrekking vervangingsreserve	31.000	40.772	31.000	58.386
Bijdrage provincies en IPO	853.037	853.034	868.400	885.768
Bijdragen geassocieerde partners	52.338	61.061	71.040	72.460
totale dekking	936.375	954.867	970.440	1.016.614
Resultaat	0	97.515	0	0

Bijdrage 2023 per statutair lid			
Zuid-Holland	68.136	Gelderland	68.136
Noord-Holland	68.136	Overijssel	68.136
Utrecht	68.136	Zeeland	68.136
Flevoland	68.136	Noord-Brabant	68.136
Groningen	68.136	Limburg	68.136
Friesland	68.136	IPO	68.136
Drenthe	68.136		

Bijdrage 2023 per geassocieerde partner	
FoodNL	9.057
NG4	18.114
Vereniging Hogescholen	9.057
ECRN	18.114
NBTC	18.114

De HNP-verdeelsleutel De verdeelsleutel van de kosten is - vanaf 2020 - gebaseerd op een gelijke verdeling van de kosten over de 13 statutaire leden. Separaat worden de bijdragen van de partners vastgesteld.

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

BEGROTING 2023

Meerjarenraming 2024-2026

Bestuurlijke samenvatting

Voor u ligt de Begroting 2023 van IPO Den Haag. Deze begroting is de uitkomst van een intensief voorbereidingstraject met het bestuur, de Staten binnen de provincies en de Algemene Vergadering.

De Begroting 2023 is gebaseerd op de in april 2022 uitgekomen IPO Kaderbrief 2023. Op 7 juli 2022 heeft het bestuur van uw vereniging de conceptbegroting 2023 besproken. Op 8 september 2022 is vervolgens de Begroting 2023 formeel vastgesteld en besloten deze ter goedkeuring door te geleiden aan de Algemene Vergadering.

Er zijn twee grote ontwikkelingen die doorwerken op de hele vereniging IPO en dus op zowel de begroting van BIJ12 (uitvoering en ondersteuning) als die van het IPO Den Haag (belangenbehartiging). Deze ontwikkeling hebben betrekking op:

1. De verdere uitwerking van het regeerakkoord en de rol daarin voor de provincies ('rol in de ruimte') op de grote transities in het fysieke leefomgeving, te weten:
 - Wonen/bereikbaarheid;
 - Energie/klimaat;
 - Natuur/stikstof en landbouw (landelijk gebied)en de financieel en interbestuurlijke randvoorwaarden en de doorwerking daarvan in de begrotingen van BIJ12 en IPO Den Haag.

Bij IPO Den Haag wordt dit met name zichtbaar bij de programma's ROWW, Vitaal Platteland, Energie en Klimaat en is naast het doel van elk programma, voor zover zich een ontwikkeling ook vertaalt naar een intensivering ten opzichte van de meerjarenraming de financiële vertaling hiervan in beeld gebracht per beleidsopgave. Indien geen sprake is van intensiveringen bij een programma, blijft de meerjarenraming 2023 het vertrekpunt. Bij BIJ12 zijn de genoemde ontwikkelingen vooral zichtbaar in dit kader bij de doorwerking van Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) en de ondersteuning en uitvoering in het kader van het Interprovinciale Programma Stikstof en Natuur (IPSN). Een deel is vanuit de meerjarenraming IPO Den Haag verschoven naar de begroting van BIJ12.

2. De aankomende Statenverkiezingen 2023 en daarmee de overgang naar een nieuw bestuur. Belangrijk daarbij is hoe en waar de inhoudelijke focus op 'de rol in de ruimte' doorwerkt in ook de organisatie(vormen) van de samenwerking van de provincies. We noemen dit "focus van de samenwerking", waarbij het antwoord op de vraag relevant is of de werkwijze en structuur zoals we die binnen de vereniging nu kennen dit optimaal faciliteert.

Het IPO-bestuur kiest er in deze begroting voor om de nieuwe beleidsopgaven die aanvullend op de Kaderbrief 2023 van € 0,6 mln. zijn begroot van IPO Den Haag te dekken uit het structureel afschalen van andere activiteiten die niet primair in deze focus zitten en schaalte deels af op het terrein van kennisdeling. Hierdoor komt het begrotingssaldo iets (€ 0,3 miljoen) hoger uit dan de Kaderbrief 2023, maar voor de periode 2024-2026 sluit deze hier wel op aan. In aanvulling hierop is de incidentele stelpost 'Lagere lasten in een verkiezingsjaar' voor 2023 van € 0,5 mln. structureel ingevuld, waardoor vanaf 2024 en verder de financiële mogelijkheid ontstaat om deze ruimte in te zetten voor eventuele nieuwe beleidsopgaven. Het IPO-bestuur heeft voor alle beleidsopgaven een vierjarig perspectief opgenomen – dat qua hoogte nagenoeg aansluit op de Kaderbrief 2023 (excl. autonome ontwikkelingen) – en geeft de opdracht mee aan de bestuurlijke adviescommissies om voor alle beleidsopgaven het gesprek aan te gaan over de afweegbaarheid en horizonbepaling, rekening houdend met de focus in de samenwerking, en de mogelijke doorwerking hiervan in de werkwijze en governance van de vereniging.

Inhoudsopgave

Leeswijzer	6
Financiële samenvatting Begroting 2023	8
1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen	11
1.1. Ruimtelijke ontwikkeling.....	12
1.2. Water	13
1.3. Wonen.....	14
1.4. Implementatie Omgevingswet/Interprovinciale coördinatie DSO	15
1.4.1. Output 2023	15
1.5. Beheerbijdrage Digitaal Stelsel Omgevingswet	17
1.6. Nederlands Hydrologisch Instrumentarium.....	18
2. Milieu, energie en Klimaat	19
2.1. Gezonde leefomgeving	20
2.2. Circulaire Economie	21
2.3. Klimaat en Energie	22
2.4. Omgevingsveiligheid.....	23
2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet.....	24
2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal	26
2.7. Coördinatie uitvoering Klimaatakkoord/Beleidsprogramma	27
2.9. Regionale Energie Strategie 2.0	28
2.11. Industrie en bedrijventerreinen	29
2.12. Warmtetransitie.....	30
2.13. Energie-infrastructuur.....	31
3. Vitaal platteland	32
3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	33
3.2. Duurzame landbouw.....	34
3.3. Klimaatakkoord landbouwgebruik	35
3.4. Programma Natuur	36
3.5. Natuurwetgeving	37
3.6. Faunabeheer.....	38
3.7. Natuurbeleid	39
3.8. EU-Biodiversiteit en Natura2000	40
3.9. Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN)	41
4. Mobiliteit	44
4.1. Duurzame Mobiliteit.....	45

4.2. Openbaar vervoer	46
4.3. Verkeersveiligheid.....	47
4.4. Fiets	48
4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer.....	49
4.6. Goederenvervoer & Logistiek	50
5. Regionale economie	51
5.1. Agenda Samenhangend Investeren	52
5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Human Capital.....	53
5.3. Circulaire economie	54
5.4. Europees regionaal beleid.....	55
5.5. Digitalisering Regionale Economie	56
5.7. Ruimtelijke economie	57
6. Cultuur en erfgoed.....	58
6.1. Cultuur	59
6.1.1. Output 2023.....	59
6.2. Erfgoed	60
6.3. Cultuureducatie	61
6.4. Bibliotheekstelsel en innovatie	62
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	63
7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten	64
7.2. Provinciale rol in de ruimte.....	65
7.4. Financiële verhoudingen	66
7.5. Vitale vereniging	68
7.6. Europa	69
8. Werkgeverszaken.....	70
8.1. CAO	71
8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers.....	72
8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap	73
9. Digitalisering	74
9.1. Afhechting programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA)	75
9.2. Activiteiten passend in profiel BIJ12	77
9.3. Belangenbehartiging digitalisering.....	79
9.3.1. Output 2023.....	79
10. Overig.....	80
10.1. Werkbudget & budget voor nieuw beleid.....	81
10.2. Stelpost L&P-compensatie	82

10.4. Compensatie Zeeland	83
Bijlagen	84
1. Uitgangspunten	85
2. Specificatie 2023 programmalasten en apparaatslasten	87
3. Meerjarig overzicht beleidsopgaven	88
4. Meerjarig overzicht formatietoerekening	89
5. Specificatie bijdragen per provincie 2023	90
6. Doorkijk bijdragen per provincie 2023-2026.....	91
7. Was-wordt overzicht beleidsopgaven	92
8. Afkortingenlijst.....	93

Leeswijzer

Opzet volgens Zero based budgetting; Inhoud is leidend, financiën is volgend.

De begroting van het IPO is sinds 2021 volledig nieuw opgezet. Aanleiding hiervoor was de wens van het bestuur tijdens de behandeling van de Kaderbrief 2021 om de IPO begroting integraal, inhoudelijk en financieel, te kunnen wegen. Hierbij zijn de inhoud en de politieke weging bepalend voor de uiteindelijke begrotingsomvang.

Het bestuur had gevraagd bij de nieuwe opzet van de begroting, de 'zero based budgetting' methodiek te hanteren. Deze vraag is ingevuld waarbij het accent gelegd is op de relatie tussen de beoogde opbrengsten en de daaraan verbonden lasten.

In de begroting zijn alle lasten integraal toegerekend aan de beleidsopgaven. Voor alle beleidsopgaven is zowel inhoudelijk als financieel een meerjarige doorkijk gemaakt. Het IPO is als belangenbehartiger flexibel georganiseerd en voert werkzaamheden (beleidsopgaven) uit conform de behoeften van de gezamenlijke provincies. Die werkzaamheden zijn altijd tijdelijk van aard; er is continu sprake van beleidsopgaven die afgerond zijn versus nieuw op te starten beleidsopgaven. Bij die meerjarige doorkijk wordt benadrukt dat het dus om een momentopname gaat en zal dus ook jaarlijks bij de besluitvorming over de begroting worden geactualiseerd.

Doelstelling begroting

De begroting is een belangrijk instrument voor vele partijen binnen het IPO, zoals de BAC's, het IPO Bestuur en de Algemene Vergadering. Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen voor het komend begrotingsjaar. De keuzes houden verband met de opgaven en activiteiten van het IPO.

Plaats begroting in de planning en control cyclus

In de begroting wordt vastgelegd aan welke beleidsopgaven het IPO wil werken, welke resultaten ze wil bereiken en wat dat gaat kosten. De kaderbrief is hiervoor het uitgangspunt. De begroting wordt door de Algemene Vergadering vastgesteld. Gedurende het begrotingsjaar kan de begroting via de voorjaarsnota en de najaarsnota worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. In de rekening wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de resultaten.

Structuur begroting

Voorafgaand aan het nieuwe ontwerp van de IPO-begroting (2021) zijn uitgangspunten vastgesteld (zie bijlage 1). Aan de hand daarvan is de begroting opnieuw opgebouwd.

De begroting bestaat uit hoofdstukken waarbinnen de programma's en projecten van het IPO worden toegelicht.

- De programma's betreffen de programma's die aansluiten op de kerntaken uit IPO-Kompas 2020, aangevuld met een programma voor Werkgeverszaken, Interprovinciale Digitale Agenda en voor Overig.
- De projecten betreffen onderwerpen die voorheen onderdeel waren van de Kassiersfunctie.

Beleidsopgaven

In de begroting staan de *beleidsopgaven* centraal. Ieder programma kent één of meer beleidsopgaven. Onder beleidsopgaven verstaan wij een geheel van activiteiten die de output vormen van het IPO en waaraan de formatie en programmamiddelen zijn toegerekend.

Iedere beleidsopgave bestaat uit:

1. Output 2023
2. Doorkijk 2024-2026

3. Relatie met andere beleidsopgaven
4. Lasten (alle bedragen x € 1.000)
 - We maken onderscheid in programmalasten (out of pocket kosten), directe personeelslasten en overige apparaatslasten.
 - Door de presentatie in 1000-tallen kunnen zich in diverse tabellen afrondingsverschillen voordoen.

Jaarlijks doen zich wijzigingen voor in het aantal beleidsopgaven. Zo worden nieuwe beleidsopgaven geïntroduceerd of worden bestaande beleidsopgaven samengevoegd of komen deze te vervallen. Ook kan de naamgeving van beleidsopgaven wijzigen. Voor de aansluiting met de voorafgaande begroting is in bijlage 7 een was-wordt tabel opgenomen.

In de begroting zijn de volgende bijlagen opgenomen:

1. Uitgangspunten IPO-begroting
2. Specificatie 2023 programmalasten en apparaatslasten
3. Meerjarig overzicht beleidsopgaven
4. Meerjarig overzicht formatietoerekening
5. Specificatie bijdragen per provincie 2023
6. Doorkijk bijdragen per provincie 2023-2026
7. Was-wordt overzicht beleidsopgaven
8. Afkortingenlijst

Financiële samenvatting Begroting 2023

I. Algemeen financieel beeld

De Begroting 2023 is gebaseerd op de in april 2022 uitgekomen Kaderbrief 2023. Ten opzichte van die kaderbrief is invulling gegeven aan de stelpost 'Lagere lasten wegens verkiezingsjaar' van € 0,5 miljoen en zijn er extra lasten van € 0,6 miljoen ontstaan. Om vast te houden aan de in de Kaderbrief 2023 opgenomen begrotingsvolume zijn in de Begroting 2023 voor een bedrag van € 1,1 miljoen aan ombuigingen doorgevoerd. Bij die ombuigingen is rekening gehouden met de focus op de drie transities in de fysieke leefruimte. Dit heeft geleid tot een begrotingsvolume dat voor 2023 € 265.000 hoger is dan de Kaderbrief 2023, maar voor de periode 2024-2026 hierop wel aansluit. Dit volume is vervolgens verlaagd vanwege een budgetneutrale overheveling van middelen voor het IPSN naar BIJ12 en verhoogd met de gevolgen van de cao als autonome ontwikkeling. Daarmee ontstaat - blijkens onderstaande tabel - het eindsaldo voor de Begroting 2023 van IPO Den Haag ad € 29,4 miljoen.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo BGR2022 en mjr 2023-2025	35.459	33.884	34.110	34.443	34.443
Bij: Effect VJN 2022	0	155	110	110	110
Af: Overheveling BIJ12	-1.188	-1.188	-1.188	-1.188	-1.188
Bij: Effect Kaderbrief 2023		868	900	1.150	1.799
Vertrekpunt BGR2023	34.271	33.719	33.932	34.515	35.164
Beleidsintensiveringen na Kaderbrief 2023					
1.4 Digitaal Stelsel Omgevingswet landelijke vrz		250	250	250	250
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet		150	150		
2.11 Industrie en bedrijventerreinen		21	121		
2.12 Warmtetransitie		182	182		
Totaal beleidsintensiveringen (I)		603	703	250	250
10.1 Opheffen stelpost lagere lasten verkiezingsjaar (II)		500			
Ombuigingsopgave BGR2023 (= I + II)		1.103	703	250	250
Ombuigingsvoorstellen bij beleidsopgaven					
2.2 Circulaire Economie & 2.4 Omgevingsveiligheid		-88	-88	-88	-88
3.4 Programma Natuur		-53	-53	-53	-53
4.3 Verkeersveiligheid		-54	-54	-54	-54
4.4 Fiets		-122	-122	-122	-122
5.6 Vrijetijdseconomie		-37	-37	-37	-37
6.1 Cultuur			-48	-48	-48
6.2 Erfgoed			-44	-44	-44
6.3 Cultuureducatie			-13	-13	-13
6.4 Bibliotheekstelsel en innovatie			-19	-19	-19
7.1 Consultaties en wetgevingstrajecten			-141	-141	-141
7.5 Vitale vereniging		-50	-50	-50	-50
9.2 Activiteiten passend in profiel BIJ12		-150	-150	-150	-150
Niet indexeren programmalasten 2023		-284	-298	-299	-250
Totaal ombuigingen		-838	-1.117	-1.118	-1.069
Saldo ombuigingsopgave en ombuigingsvoorstellen = Ruimte voor nieuw beleid door structurele invulling stelpost (10.1)			414	868	819
Tussensaldo BGR2023 (gelijk aan vertrekpunt)	34.271	33.984	33.932	34.515	35.164
Budgetneutrale wijziging voor IPO-vereniging					
3.9 Overheveling restant stelpost IPSN naar BIJ12		-5.136	-5.136	-5.136	-5.136
Autonome ontwikkelingen					
Gevolgen nieuwe CAO		582	539	525	525
Eindsaldo BGR2023	34.271	29.430	29.335	29.904	30.553

x € 1.000

Toelichting tabel

Uit de bovenstaande tabel blijkt de totstandkoming van de Begroting 2023 van IPO Den Haag. De tabel start met het vertrekpunt voor de nieuwe Begroting 2023 (dat aansluit op de Kaderbrief 2023) gevolgd door de beleidsintensiveringen, de in te vullen stelpost (te samen de ombuigingsopgave) en de ombuigingsvoorstellen. Het meerjarig saldo tussen de ombuigingsopgave en de ombuigingsvoorstellen hebben wij als ruimte voor nieuw beleid in een volgende bestuursperiode opgenomen.

Het totale saldo van de Begroting 2023 bedraagt € 29,4 miljoen en is € 265.000 hoger dan de Kaderbrief 2023. Dit komt doordat wij besloten hebben de BAC Kwaliteit Openbaar Bestuur (KOB) en de BAC Cultuur nog voor één jaar in stand te houden. Deze BAC's worden in 2023 incidenteel in stand gehouden, hangende het onderzoek naar de 'focus in de samenwerking'.

Uit de bovenstaande tabel blijkt tevens het saldo van de meerjarenraming 2024-2026. De verschillen tussen het vertrekpunt van de Begroting 2023 en het eindsaldo van de Begroting 2023 zijn toegelicht bij de verschillende beleidsopgaven (daarbij kunnen de bedragen licht afwijken vanwege het cao-effect en toerekening op basis van gemiddelde personeelslast). Uitzondering hierop vormt het niet indexeren van de programmalasten 2023 en de gevolgen van de nieuwe cao:

- Niet indexeren van de programmalasten 2023
Over de programmalasten is een generieke korting toegepast door deze niet te indexeren met 2,3%.
- Gevolgen van de nieuwe cao
Op 24 juni jl. is er een onderhandelaarsakkoord cao gesloten. Met dit akkoord is rekening gehouden in de Begroting 2023. In de Kaderbrief 2023 was al deels rekening gehouden met verhoging van de personele lasten (+ 3,6%), maar de financiële consequenties zijn uiteindelijk hoger gebleken.

In de tabel hieronder is een uitsplitsing opgenomen van het saldo Begroting 2023 over de programma's binnen de Begroting 2023. Deze bedragen zijn binnen de programma's in de begroting verder uitgesplitst naar beleidsopgaven. Meer detailinformatie is opgenomen in de bijlagen.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026
1. ROWW	4.319	4.136	4.249	4.310	4.360
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.624	2.839	2.783	2.214	2.214
3. Vitaal Platteland	8.490	3.710	3.653	3.680	3.680
4. Mobiliteit	3.519	3.362	3.371	3.381	3.380
5. Regionale Economie	924	967	975	829	829
6. Cultuur	194	201	0	0	0
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	3.484	3.508	2.623	2.637	2.637
8. Werkgeverszaken	943	966	745	749	749
9. Digitalisering	2.790	2.815	2.894	2.909	3.209
10. Overig	6.985	6.925	8.043	9.195	9.495
	34.271	29.430	29.335	29.904	30.553

x € 1.000

II. Indexering

Voor de indexatie maken we gebruik van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB), zoals opgenomen in de kerngegevens tabel raming maart 2022 (CEP 2022). Op basis hiervan hadden we in de Kaderbrief 2023 de personele budgetten met 3,6% geïndexeerd. Bij het doorrekenen van de nieuwe CAO is gebleken dat deze indexatie onvoldoende hoog is geweest. Per saldo was sprake van een tekort van € 582.000 in 2023.

De materiële budgetten zijn incidenteel in 2023 niet verhoogd, met uitzondering van de bedrijfsvoeringsbudgetten. Daar passen we een indexatie van 2,3% toe.

In de meerjarenraming 2024-2026 is rekening gehouden met hetzelfde percentage als in 2023 en financieel verwerkt binnen beleidsopgave 10.2 Stelpost L&P-compensatie.

III. Ontwikkeling personeelslasten en formatie

In de volgende tabel is de ontwikkeling van de personeelslasten weergegeven. Uit de tabel blijkt dat de personeelslasten - op basis van de meerjarige doorkijk - tussen 2023 en 2026 dalen met afgerond € 1,3 miljoen. Hierbij wordt benadrukt dat het IPO als belangenbehartiger flexibel is georganiseerd en werkzaamheden uitvoert conform de behoeften van de gezamenlijke provincies. Die werkzaamheden zijn altijd tijdelijk van aard; er is continu sprake van beleidsopgaven die afgerond zijn versus nieuw op te starten beleidsopgaven.

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Programma's	7.903	10.151	9.207	8.877	8.877
Ondersteuning	2.030	2.205	2.205	2.205	2.205
MT	652	708	708	708	708
Totale personeelslasten	10.585	13.064	12.120	11.790	11.790

x € 1.000

De personeelslasten zijn gebaseerd op de formatie van het IPO. De omvang van de formatie in de Begroting 2023 bedraagt 99,4 fte (vast + flexibel). Deze formatie is verdeeld over programma's, ondersteuning en het MT. In de meerjarige doorkijk daalt de formatie met 10 fte, oftewel € 1,3 miljoen. Deze daling is toegelicht bij de betreffende beleidsopgaven.

Gemiddelde salarissom

De directe personeelslasten (€ 10,2 miljoen over 2023) worden toegerekend aan de beleidsopgaven. Die toerekening vindt plaats op basis van een gemiddelde personeelslast per fte. In 2023 gaat het om een bedrag van € 136.436 per fte (was in 2022 € 120.727; de nieuwe cao werkt hier zwaar in door). In de meerjarenraming 2024-2026 fluctueert dit bedrag licht. Bij iedere beleidsopgave ontstaan hierdoor kleine verschillen bij de directe personeelslasten. Deze zogenaamde autonome verschillen hebben we niet toegelicht bij de beleidsopgaven. We volstaan met de toelichting op deze plek.

Overhead (overige apparaatslasten)

De overhead (als %) wordt berekend door de personeelslasten voor ondersteuning en het MT te delen door de directe personeelslasten (personeelslasten die direct toegerekend kunnen worden aan de beleidsopgaven). Voor het begrotingsjaar 2023 komt de overhead uit op 28,7% (was in 2022 33,9%).

Wijzigingen op de personele inzet binnen de beleidsopgaven, werken door in de toerekening van de overige apparaatslasten. Deze zogenaamde autonome verschillen hebben we niet toegelicht bij de beleidsopgaven maar ze doen zich daar wel voor. We volstaan met de toelichting op deze plek.

IV. Verdeling bijdragen per provincie

De lasten binnen de IPO begroting worden gedekt uit bijdragen van de provincies. Voor het bepalen van de bijdrage per provincie wordt gebruik gemaakt van een verdeelsleutel (uitgedrukt in %).

Grondslag verdeelsleutel

Het verdeelpercentage is gebaseerd op 50% op basis van een vast aandeel (1/12 deel) en 50% op basis van de netto algemene uitkering provinciefonds zoals opgenomen in de septembercirculaire t-1 zonder Decentralisatie Uitkeringen.

In bijlage 5 en 6 is de uitkomst van de verdeling weergegeven. Hierbij is ook een meerjarige doorkijk gegeven die aansluit op de meerjarenraming 2024-2026. Bij die meerjarige doorkijk is de verdeelsleutel voor de Begroting 2023 gehanteerd.

1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen

De missie is een klimaatbestendige en water robuuste ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050. De veelheid aan opgaven die op de provincies afkomen moet in goede banen worden geleid met het oog op de schaarse ruimte waar we zorgvuldig mee om willen gaan.

Richtsnoer is de ROWW-agenda 2020-2023. Hierin zijn meerjarige ambities en doelstellingen geformuleerd op de thema's water, wonen en ruimtelijke ordening met een focus op energietransitie en bodem.

Aandeel in begroting

1.1. Ruimtelijke ontwikkeling

Heeft relatie met
Transities fysieke
leefomgeving

1.1.1. Output 2023

- Ondersteunen van/belangenbehartiging op de invulling van de juiste condities t.b.v. provincies om te komen tot provinciaal ruimtelijk arrangement per 1 juli 2023 en wederkerige afspraken per oktober 2023.
- Ondersteunen/belangenbehartiging t.b.v. van provincies om te komen tot een provinciaal MIEK in voorjaar 2023.
- Ondersteunen/belangenbehartiging t.b.v. van provincies om te komen tot gebiedsprogramma's als uitwerking van NPLG per 1 juli 2023.
- Inhoudelijk bijdragen aan de NOVEX, zodat deze de provinciale uitvoeringskracht versterkt.
- Bewaken dat rijksnormering (oa klimaatadaptatie, woningbouw etc.) de beleidsruimte van provincies versterkt door in te zetten dat eventuele rijksinstructieregels provincies voldoende afwegingsruimte geven richting gemeenten.

1.1.2. Doorkijk 2024 -2026

- Werken aan hernieuwbare bestuurlijke afspraken inzake ruimtelijke adaptatie op basis van de nieuwe klimaatscenario's in 2023.
- Belangen behartigen gericht op optimaliseren voorwaarden ter versterking voor uitvoeringskracht provincies gericht in samenhang met 'een krachtig groen herstel'.

1.1.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	55	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	349	139	123	124	123	123	-16	1	1	1
Overige apparaatslasten	184	84	58	64	66	66	-26	6	9	8
Totaal	588	223	181	188	190	190	-42	8	9	9

x € 1.000

Toelichting verschillen

De personele inzet (2021: 3,0 fte) is in 2022 verlaagd naar 1,15 fte en wordt vanaf 2023 verlaagd naar 0,9 fte. Dit werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

1.2. Water

Heeft relatie met
Transities fysieke
leefomgeving

1.2.1. Output 2023

- Bijdragen aan regionale waterkeringen ontwikkelprogramma en aan de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) die kennis genereren voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid.
- Invulling geven aan bestuurlijke afspraken rondom Informatiehuis Water (bijdrage en detachering).
- Belangen behartigen in het kader van klimaatruimtelijke adaptie via de Samenwerkingsagenda 2030 voor o.a. de gebouwde omgeving, natuur en landbouw, een robuust watersysteem en vitaal en kwetsbaar.
- Samen met de relevante medeoverheden wordt een tussenevaluatie opgezet (in 2024) halverwege de laatste planperiode van de KRW (2022-2027). In 2027 wordt beoogd te hebben voldaan aan de eisen van de KRW.
- Belangen behartigen in - en bijdragen aan - het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), waar het de Kaderrichtlijn Water (KRW) doelstellingen en Bodem en water sturend in dit programma betreft.
- Belangen behartigen vanuit IPO position paper grondwater in het kader van en kennisontwikkeling/deling via de Studiegroep Grondwater rond grondwaterkwantiteit, -kwaliteit en de afstemming tussen drinkwater en warmtetransitie. En belangen behartigen in de Implementatie- en Uitvoeringsagenda Drinkwater van Rijk, IPO, UvW, VNG en VEWIN.

1.2.2. Doorkijk 2024-2026

- Regionale waterkeringen ontwikkelprogramma is een langjarig programma dat kennis oplevert voor uitvoering van de wettelijke taak van provincies. STOWA genereert kennis voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid.
- Het Informatiehuis Water (IHW) coördineert de informatiestromen voor waterkwaliteit en veiligheid, onderhoudt en beheert de Aquo-standaard, beheert en ontwikkelt applicaties om de informatie te bundelen en beschikbaar te stellen.
- In de periode 2020-maart 2022 en vervolgens in de periode 2026-maart 2028 moet extra worden geïnvesteerd in IHW om IT-systemen (WKP) en kennis op peil te hebben en te houden om EU-conform te werken en om de beheerders adequaat te ondersteunen in het proces van data-aanlevering/toetsing en rapportage.

1.2.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	787	844	587	587	587	587	-257	0	0	0
Directe personeelslasten	244	386	437	441	439	439	50	4	2	2
Overige apparaatslasten	129	234	205	228	236	236	-28	23	30	30
Totaal	1.161	1.465	1.229	1.257	1.262	1.262	-235	27	33	32

x € 1.000

Toelichting verschillen

Bij de Voorjaarsnota 2022 zijn de programmalasten structureel met € 35.000 verhoogd voor het Droogteportaal. Vanaf 2023 stopt Kennisimpuls waterkwaliteit waardoor de lasten dalen met € 257.000.

De personele inzet is in 2022 verhoogd naar 3,2 fte. Dit werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

1.3. Wonen

Heeft relatie met
1.1 – 3.9 – 4.2 – 4.4 – 5.2 – 5.7 – 7.2
Transities fysieke leefomgeving

1.3.1. Output 2023

- Ondersteunen van/belangenbehartiging op de invulling van de juiste condities t.b.v. provincies om te komen tot realisatie van de wederkerige afspraken inzake woningbouw.
- Inzet om de monitor over woningbouwopgave af te ronden.
- Belangenbehartiging om de juiste financiële condities te creëren tav onrendabele publieke toppen in woningbouw, bereikbaarheid etc.
- Belangenbehartiging om voor provincies voldoende wettelijk instrumentarium en bevoegdheden te verkrijgen in de Wet versterking regie huisvesting.
- Belangenbehartiging voor klimaatadaptatie en natuurinclusief gebouwde omgeving met bijbehorende maatlat en handreiking.

1.3.2. Doorkijk 2024-2026

- Het woondossier zal ook in de komende jaren nog IPO-inzet vragen in relatie tot het volgen van de nadere inhoudelijke bestuurlijke afspraken (NOVI) met de minister van BZK over de bijdrage van de provincies over de woningbouw, inclusief monitoring.

1.3.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	76	51	0	0	0	0	-51	0	0	0
Directe personeelslasten	70	266	300	303	302	302	35	3	2	2
Overige apparaatslasten	37	161	141	157	162	162	-20	16	21	21
Totaal	183	477	441	460	464	464	-36	19	22	22

x € 1.000

Toelichting verschillen

Vanaf 2023 vervallen de programmalasten voor wonen.

In 2022 is de personele inzet eenmalig verhoogd voor de versterking van provincies in de belangenbehartiging bij wonen. Bij de Kaderbrief 2023 is deze personele versterking structureel gemaakt.

1.4. Implementatie Omgevingswet/Interprovinciale coördinatie DSO

Heeft relatie met
P1 - P2 - P3 – 7.2
Transities fysieke leefomgeving

1.4.1. Output 2023

Implementatie

De Omgevingswet treedt naar verwachting op 1 januari 2023 in werking. Maar ook na deze datum zal het nodig zijn als provincies gezamenlijk op te trekken om volgens de Omgevingswet te gaan werken. Tegelijkertijd zullen rond de inwerkingtreding van de Omgevingswet de programmateams implementatie Omgevingswet van de individuele provincies verdwijnen en opgaan in de lijn. Het IPO-programmateam Implementatie Omgevingswet zal tot 1 april 2023 aanblijven om onderstaande taken over te dragen aan de (nog te werven) medewerkers die zich gaan bezighouden met de interprovinciale coördinatie Digitaal Stelsel Omgevingswet (zie hierna) of de beleidsinhoudelijke programmalijnen binnen het IPO:

- periodiek overleg met provinciale programmamanagers (of hun opvolgers) en overleggen met verschillende inhoudelijk betrokkenen vanuit provincies om knelpunten te signaleren en voortgang te monitoren;
- te fungeren als aanspreekpunt en kennisplatform voor zowel provincies als het gezamenlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet;
- deelname Programmaraad, Opdrachtgeversberaad, interbestuurlijke afstemming om provinciale vraag in te brengen, aanbod terug te leggen bij provincies en provinciale belangen te behartigen;
- het waar nodig aanbieden van ondersteuningsproducten specifiek voor provincies om hun implementatieopgave ook na inwerkingtreding te ondersteunen.

Interprovinciale coördinatie Digitaal Stelsel Omgevingswet

Ook na inwerkingtreding van de Omgevingswet hebben de gezamenlijke provincies een blijvende rol in de organisatie van het beheer en de doorontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke voorziening (DSO-LV). Als gebruiker én als medeopdrachtgever en -financier, samen met het Rijk, de gemeenten en de waterschappen. Het IPO zal de interprovinciale inbreng voor beheer en doorontwikkeling van het DSO-LV gaan coördineren. In 2023 zal de interprovinciale coördinatie Digitaal Stelsel Omgevingswet conform dit voorstel worden ingericht.

1.4.2. Doorkijk 2024-2026

Implementatie

In 2023 worden de hierboven genoemde taken overgedragen naar ofwel de beleidsinhoudelijke programmalijnen van het IPO, danwel het nog op te starten team dat de interprovinciale coördinatie Digitaal Stelsel Omgevingswet op zich neemt. Vanaf 2024 zal Implementatie Omgevingswet dan ook geen onderdeel meer zijn in de IPO-begroting.

Interprovinciale coördinatie Digitaal Stelsel Omgevingswet

De interprovinciale coördinatie Digitaal Stelsel Omgevingswet zal in 2026 worden geëvalueerd. Het budget voor de uitvoering van deze taak zal dus meerjarig, tot en met 2026, beschikbaar moeten blijven.

1.4.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	-100	304	102	102	102	102	-202	0	0	0
Directe personeelslasten	58	30	136	138	137	137	106	1	1	1
Overige apparaatslasten	31	18	64	71	74	74	46	7	9	9
Totaal	-11	353	303	311	313	313	-50	9	10	10

x € 1.000

Toelichting verschillen

De Omgevingswet is gepland op 1-1-2023. Vanaf 2023 vervallen de lasten niet volledig maar kunnen nog worden gedekt door de beschikbare middelen die op de balans staan. De inzet voor het interbestuurlijk proces uitbouw tot 2025 en het beheer DSO wordt voorzien bij BIJ12.

In 2023 is structureel € 250.000 opgenomen voor belangenbehartiging, coördinatie strategisch opdrachtgeverschap, financiële advisering, communicatie. Hiervan heeft € 102.000 betrekking op programmalasten en het resterende bedrag op personeelslasten.

1.5. Beheerbijdrage Digitaal Stelsel Omgevingswet

Heeft relatie met
P1 - P2 - P3 – 7.2
Transities fysieke leefomgeving

1.5.1. Output 2023

In het bestuursakkoord Omgevingswet uit 2015 en het Financieel Akkoord uit 2016 is afgesproken dat de koepels verantwoordelijk zijn voor het beheer en de doorontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV). De onderdelen die het programma DSO heeft opgeleverd worden in opdracht van de koepels beheerd en de provincies dragen hier jaarlijks € 1,6 mln. (prijspeil 2020; excl. Indexatie) aan bij.

1.5.2. Doorkijk 2024-2026

Het DSO-LV wordt agile ontwikkeld; onderdelen die gereed komen, worden in beheer genomen. Hoe meer er ontwikkeld is, hoe meer onderdelen beheerd moeten worden. De provinciale bijdrage aan de kosten voor beheer en doorontwikkeling DSO-LV is jaarlijks € 1,6 mln. (prijspeil 2020; exclusief indexatie). De bijdrage van de provincies kan oplopen, afhankelijk van het dienstverleningsniveau, tot een maximum van € 3,3 mln. per jaar in het geval scenario 3 (Bestuursakkoord 2015) wordt bereikt. Hiervan is vooralsnog geen sprake waardoor we in de meerjarenraming € 1,6 miljoen (prijspeil 2020; exclusief indexering) aanhouden.

1.5.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	1.650	1.700	1.750	1.800	1.850	1.900	50	50	100	150
Directe personeelslasten		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	1.650	1.700	1.750	1.800	1.850	1.900	50	50	100	150

x € 1.000

Toelichting verschillen

De financiële bijdrage is een bindende afspraak uit 2016 in het Financieel Akkoord. Jaarlijks worden de lasten - in afwijking van de reguliere indexatie - geïndexeerd met € 50.000.

1.6. Nederlands Hydrologisch Instrumentarium

Heeft relatie met
1.2 Water
Transities fysieke leefomgeving

1.6.1. Output 2023

- Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI) voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's. Het IPO-bestuur heeft ingestemd met de samenwerkingsovereenkomst.
- Het beheer van deze voorziening is ondergebracht bij BIJ12 en er wordt nader onderzocht wat hiervoor benodigd is.

1.6.2. Doorkijk 2024-2026

Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's.

1.6.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	325	101	232	232	232	232	131	0	0	0
Directe personeelslasten		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	325	101	232	232	232	232	131	0	0	0

x € 1.000

Toelichting verschillen

Conform de Kaderbrief 2023 nemen de programmalasten vanaf 2023 structureel toe voor beheer en onderhoud NHI.

2. Milieu, energie en Klimaat

Milieu, Toezicht en Handhaving

De Bestuurlijke Agenda Milieu, Toezicht en Handhaving (MTH) (agenda 'Gezonde en Veilige Leefomgeving') is najaar 2019 door het IPO-bestuur vastgesteld. De bestuurlijke agenda geeft aan wat de gezamenlijke provincies deze bestuursperiode willen bereiken. Dit is uitgewerkt langs 5 programmalijnen: gezonde leefomgeving, circulaire economie en VTH, klimaat en energie/energiebesparing, omgevingsveiligheid en VTH-stelsel/Omgevingswet. De bestuurlijke agenda is na vaststelling aangeboden aan de staatssecretaris van I&W. De staatssecretaris heeft dit aanbod omarmd, juist ook vanwege de match met haar toen nog voorziene 'Milieuvisie' (inmiddels vastgesteld Nationaal Milieubeleidskader). Hiermee willen de provincies onderwerpen bestuurlijk proactief agenderen en meer leidend worden in de prioriteiten van het Rijk en kunnen beschikken over de juiste instrumenten, bevoegdheden en middelen. Najaar 2021 is de bestuurlijke agenda geactualiseerd en wederom als aanbod voorgelegd aan de nieuwe staatssecretaris van I&W.

Klimaat en Energie

In 2022 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over het beleidsprogramma Klimaat en Energie, dat toewerkt naar een ambitie van 55-60% CO₂-reductie. Ten opzichte van het Klimaatakkoord is er dus meer ambitie en, mede door de oorlog in Oekraïne, meer urgentie tot versnelling van de uitvoering. De bijdragen van provincies (en daarmee ook van het IPO) verbreedt zich. Naast de realisering van de RES-doelen zijn belangrijke bestuurlijke prioriteiten: het programmeren van de provinciale energieinfrastructuur (opstellen provinciaal MIEK); het aanpakken van netcongestie; het verduurzamen van de gebouwde omgeving (bronnenstrategie en ondersteuning gemeenten tav wijkaanpak om op duurzame warmtebronnen over te schakelen en verduurzaming maatschappelijk en bedrijfsmatig vastgoed); gezamenlijke inzet op het realiseren van een regionale backbone waterstof en het doorontwikkelen van data en monitoring.

Aandeel in begroting

2.1. Gezonde leefomgeving

Heeft relatie met
1.1 RO
7.6 Europa

2.1.1. Output 2023

- Borgen van de doorwerking van de handreiking voor geur en de handreiking voor geluid.
- Doorontwikkelen van een integratiekader voor de provinciale opgaven voor gezonde leefomgeving.
- Kennis uitwisselen rondom Schone Lucht Akkoord (SLA) en doorwerking in provinciale omgevingsvisies.

2.1.2. Doorkijk 2024-2026

- Als gezamenlijke provincies op inhoud en rol nadere duiding geven aan het wettelijk kader van een 'gezonde en veilige leefomgeving', als benoemd in de Omgevingswet en vanuit het ontwikkelde Integratiekader Gezonde Leefomgeving wordt verbinding gemaakt met het Programma Gezonde Leefomvang, zoals beschreven in de Tweede Kamerbrief van de ministers van VWS en LNV.
- De wettelijke taken en de bijbehorende instrumenten zijn inzichtelijk gemaakt en de provincies hebben hun beleids- en kerntaken opgepakt met inzet op een gezonde leefomgeving.
- Kennis uitwisselen over de provinciale inzet heeft bijgedragen aan het realiseren van de beleidsopgaven, de uitwerking van het SLA en de invulling in Omgevingsvisies- en verordeningen.
- Borgen dat de bestuurlijke agenda MTH zijn doorwerking heeft gekregen in het Nationaal Milieuprogramma (NMP), als uitwerking van het Nationaal Milieubeleidskader.

2.1.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	81	0	0	0	0	-81	0	0	0
Directe personeelslasten	88	92	104	105	104	104	12	1	1	1
Overige apparaatslasten	47	56	49	54	56	56	-7	5	7	7
Totaal	135	228	152	159	160	160	-76	7	8	8

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2022 waren eenmalig programmalasten opgenomen voor het opleveren van handreikingen en afwegingskaders op het terrein van geur, geluidhinder en een breder afwegingskader gezondheid.

2.2. Circulaire Economie

Heeft relatie met
1.1 RO – 1.2 Water –
5.3 Circulaire ec.

2.2.1. Output 2023

- Belangenbehartiging/lobbyen en bijdragen aan het opzetten en uitvoeren van een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden van een intercompartimentale aanpak van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), waaronder PFAS ('ZZS-pact').
- Advies geven aan het Rijk over de rol van provincies als bevoegd gezag ten aanzien van de informatie- en minimalisatieplicht inzake ZZS.

2.2.2. Doorkijk 2024-2026

- Belangenbehartiging/lobbyen en bijdragen aan het opzetten en uitvoeren van een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden van een intercompartimentale aanpak van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), waaronder PFAS ('ZZS-pact').
- Advies geven aan het Rijk over de rol van provincies als bevoegd gezag ten aanzien van de informatie- en minimalisatieplicht inzake ZZS.

2.2.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	54	122	0	0	0	0	-122	0	0	0
Directe personeelslasten	88	92	38	39	38	38	-54	0	0	0
Overige apparaatslasten	47	56	18	20	21	21	-38	2	3	3
Totaal	190	269	56	59	59	59	-213	2	3	3

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2022 waren eenmalig lasten opgenomen voor de implementatie van de handreiking CE/VTH-handreiking, de opschaling van experimenten en het VTH-opleidingskader.

Vanaf 2023 beperken we onze inzet bij deze beleidsopgave tot belangenbehartiging ZZS en.

2.3. Klimaat en Energie

Heeft relatie met
2.11 Industrie en BT
4.1 Duurzame mob.

2.3.1. Output 2023

- Goede afhechting wijzigingswetgeving, waaronder verbreding energiebesparingsplicht bedrijven, normering werkgerelateerde mobiliteit, opvolging Meerjarenaafpraak energie-efficiëntie- (MJA3/MEE) convenanten en koolstofdioxide- (CO₂) heffing industrie.
- Kennis opbouwen relatie Omgevingswet – VTH-taken – Klimaatakkoord.
- Opstellen van een analyse over uitvoerbaarheid/betaalbaarheid van nieuwe regelgeving op het terrein van klimaat en energie in relatie tot MTH.
- Verkenning ontwikkeling klimaatinstallaties (waterstof, Carbon Capture Utilization/Storage (CCU/CCS), etc.) en benodigd VTH-instrumentarium.

2.3.2. Doorkijk 2024-2026

- Realiseren van de ambities ten aanzien van CO₂-reductie en energiebesparing (afspraken Klimaatakkoord), vanuit de provinciale verantwoordelijkheid voor VTH.
- Bijdragen aan goede implementatie wetsvoorstel 'Verbreding energiebesparingsplicht bedrijven' en wetsvoorstel 'Normering werk gerelateerde mobiliteit', opvolging MJA3/MEE-convenanten en consultatie wetsvoorstel 'CO₂-heffing industrie' en de uitwerking daarvan.
- Verbreding van het programma naar klimaatinstallaties (o.a. waterstof en Carbon Capture Utilization/Storage (CCU/CCS)).
- Monitoren van uitvoerbaarheid en betaalbaarheid van wat nodig is bij provincies en Omgevingsdiensten voor de doelrealisatie klimaat.
- De bestuurlijke agenda MTH heeft zijn doorwerking gekregen in het Nationaal Milieuprogramma (NMP), als uitwerking van het Nationaal Milieubeleidskader.

2.3.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	25	0	0	0	0	-25	0	0	0
Directe personeelslasten	88	92	104	105	104	104	12	1	1	1
Overige apparaatslasten	47	56	49	54	56	56	-7	5	7	7
Totaal	135	173	152	159	160	160	-20	7	8	8

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2022 waren eenmalig lasten opgenomen voor een analyse en advies bij de trajecten normering werkgebonden personenmobiliteit, normering CO₂-reductie bij bedrijven en het convenant meerjarenaafpraak CO₂-reductie (MJA4).

2.4. Omgevingsveiligheid

Heeft relatie met
1.1 RO
9.3 Informatiehuizen

2.4.1. Output 2023

- Uitvoeren van de IPO-meerjarenagenda voor de zes Brzo (Besluit risico's zware ongevallen) - omgevingsdiensten gericht op de verbetering van de uitvoeringspraktijk ten aanzien van majeure risicovolle bedrijven en risicorelevante bedrijven.
- Uitvoeren van de gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 met Rijk en gemeenten.
- In het kader van de Omgevingswet bijdragen aan een uitvoerbare invulling van de Modernisering Omgevingsveiligheid voor zogenoemde aandachtsgebieden en het Register Externe Veiligheid (REV).
- Integreeren van de informatie producten Externe Veiligheid en de Risicokaart in één interbestuurlijk afgestemde informatievoorziening Omgevingsveiligheid.
- Verder professionaliseren van de samenwerking van de Brzo-toezichthouders in het samenwerkingsverband BRZO+ en borgen van adequate Rijksfinanciering, in het kader van het convenant BRZO+.

2.4.2. Doorkijk 2024-2026

- Als bevoegd gezag voor complexe risicovolle bedrijven (Brzo-bedrijven) met de Brzo-Omgevingsdiensten inzetten op excellente uitvoering door provincies van VTH-taken.
- Coördinatie en monitoring van de uitvoering van de interprovinciale meerjarenagenda van de zes Brzo-Omgevingsdiensten gericht op verbetering van de uitvoeringspraktijk; goede coördinatie van Brzo-taken door het geformaliseerde BRZO+-samenwerkingsverband; investeren in kennis- en informatieproducten, waaronder de Altijd Actuele Digitale Vergunning (AADV) en een geïntegreerde informatievoorziening Omgevingsveiligheid.
- Coördinatie en monitoring op de uitvoering van de gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 van Rijk, provincies en gemeenten.
- Implementeren van Omgevingswet-onderdelen die niet beleidsneutraal zijn, waaronder implementatie van het instrument aandachtsgebieden (in plaats van groepsrisico) en met Rijk en decentrale partners investeren in instrumentarium en verantwoordelijkheidsverdeling van nieuwe ontwikkelingen, zoals cybersecurity bij majeure risicovolle bedrijven.
- Borgen dat de bestuurlijke agenda MTH zijn doorwerking heeft gekregen in het Nationaal Milieuprogramma (NMP), als uitwerking van het Nationaal Milieubeleidskader.

2.4.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	82	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	96	100	75	76	75	75	-25	1	0	0
Overige apparaatslasten	51	61	35	39	40	40	-25	4	5	5
Totaal	230	161	110	115	116	116	-51	5	6	6

x € 1.000

Toelichting verschillen

2021 was het laatste jaar waarin wordt ingezet op de ontwikkeling van het portaal Risicokaart. Vanaf 2023 verlagen we onze inzet bij deze beleidsopgave.

2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet

Heeft relatie met
P7. KOB

2.5.1. Output 2023

- Vullen van de instrumentenkoffer met operationele instrumenten, waaronder uitwerking bestuurlijke boete en handreiking financiële zekerheidsstelling waarvoor IPO heeft gelobbyd. Met name uitwerking van het instrument financiële zekerheidsstelling vergt vanwege complexe regelgeving veel inzet.
- Bijdragen aan de uitwerking van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (uitwerking advies commissie Van Aartsen), waarvoor door de gezamenlijke provincies commitment is uitgesproken hier stevig op in te zetten gezien het belang voor de rol en positie van de provincies, zodat dit in lijn is met de provinciale visie op een robuust en toekomstbestendig stelsel: trekker van de pijler onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving en leveren van input aan de andere pijlers.
- Borgen dat de aanbevelingen van de projecten waarvoor IPO-trekker was in het kader van de Uitvoeringsagenda VTH/aanpak Milieucriminaliteit worden uitgewerkt via het interbestuurlijk programma: professionalisering van de beleids- en uitvoeringscyclus (big 8), onafhankelijkheid en implementatie van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS; verbinding tussen bestuurs- en strafrecht).
- Onderzoeken op welke wijze de effecten van inzet en beleid meetbaar kunnen worden gemaakt voor het sturen op outcome voor het VTH-beleid.

2.5.2. Doorkijk 2024-2026

- Bijdragen aan de uitwerking van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (uitwerking advies commissie Van Aartsen), waarvoor door de gezamenlijke provincies commitment is uitgesproken hier stevig op in te zetten gezien het belang voor de rol en positie van de provincies, zodat dit in lijn is met de provinciale visie op een robuust en toekomstbestendig stelsel.
- Waarmaken van afgesproken provinciale inzet (w.o. trekkerschap) op het interbestuurlijk programma en borgen dat de aanbevelingen van de projecten waarvoor IPO-trekker was in het kader van de Uitvoeringsagenda VTH/aanpak Milieucriminaliteit worden uitgewerkt via het interbestuurlijk programma.
- De instrumentenkoffer voor uitvoering van de VTH-taken onder de Omgevingswet verder invoeren en monitoren waaronder: bestuurlijke boete, een handreiking voor financiële zekerheidsstelling voor Brzo- en afvalbedrijven met bijbehorend uitvoeringsprogramma, dat gezien de complexe regelgeving inzet vergt en de afdwingbare revisievergunning.
- Bijdragen aan het sturen op outcome van het VTH-stelsel, zodat de effecten van inzet en beleid meetbaar kunnen worden gemaakt.
- Borgen dat de bestuurlijke agenda MTH zijn doorwerking heeft gekregen in het Nationaal Milieuprogramma (NMP), als uitwerking van het Nationaal Milieubeleidskader.

2.5.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	100	101	201	201	51	51	100	0	-150	-150
Directe personeelslasten	216	225	254	256	255	255	29	3	1	1
Overige apparaatslasten	114	136	119	133	137	137	-17	13	18	18
Totaal	431	462	575	590	443	443	113	16	-131	-131

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2023 en 2024 nemen we (ten opzichte van de meerjarenraming) € 150.000 extra programmalasten op voor de uitwerking van complexe regelgeving in de uitvoeringspraktijk (opstellen handreiking,

opstellen van uitvoeringsprogramma, afstemming met bedrijfsleven, etc.). Tot 2023 verliep dit buiten de IPO begroting om hetgeen niet aansluit op de begrotingsuitgangspunten.

2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal

Heeft relatie met
7.6 Europa

2.6.1. Output 2023

- IMPEL (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law): Cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.

2.6.2. Doorkijk 2024-2026

- IMPEL: cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.

2.6.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	34	21	21	21	21	21	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	34	21	21	21	21	21	0	0	0	0

x €1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing

2.7. Coördinatie uitvoering Klimaatakkoord/Beleidsprogramma

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Transities fysieke leefomgeving

2.7.1. Output 2023

- Coördinatie van de uitvoering bestuurlijke afspraken naar aanleiding van Beleidsprogramma (mei/juni 2022); verwerken voortschrijdende inzichten en organiseren randvoorwaarden.
- Blijvend monitoren en in gesprek over voldoende uitvoeringslasten en investeringsmiddelen.
- Signaleren, adviseren en standpunt bepalen in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc.
- Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies, ook ten aanzien van EU-voorstellen zoals Fitfor55 en Repower EU.
- Organiseren van kennisvergaring en -deling rondom innovaties.
- Onderhouden samenwerking met ministeries, VNG, Unie van Waterschappen (UvW) en andere partners verbonden aan het Klimaatakkoord/Beleidsprogramma.
- Organiseren wisselwerking met andere ruimtelijke transitie.
- Doorontwikkeling data en monitoring.

2.7.2. Doorkijk 2024-2026

- Coördinatie van de uitvoering bestuurlijke afspraken naar aanleiding van Beleidsprogramma (mei/juni 2022); verwerken voortschrijdende inzichten en organiseren randvoorwaarden.
- Voorbereiden en uitvoering herijking ROB-advies m.b.t. uitvoeringslasten (conform bestuurlijke afspraken mei/juni 2022).
- Signaleren, adviseren en standpunt bepalen in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc.
- Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies ook ten aanzien van EU-voorstellen zoals Fitfor55 en Repower EU.
- Organiseren van kennisvergaring en -deling rondom innovaties.
- Onderhouden samenwerking met ministeries, VNG, Unie van Waterschappen (UvW) en andere partners verbonden aan het Klimaatakkoord/Beleidsprogramma. Onder meer invulling geven aan een regulier interbestuurlijk Directeurenoverleg ter voorbereiding van een regulier BO Klimaat en Energie. Organiseren wisselwerking met andere ruimtelijke transitie.
- Doorontwikkeling data en monitoring.

2.7.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	174	211	239	241	240	240	27	2	1	1
Overige apparaatslasten	92	128	112	125	129	129	-16	13	17	17
Totaal	267	339	351	366	369	369	12	15	18	18

x € 1.000

Toelichting verschillen

Vanaf 2022 is de inzet met 0,25 fte verhoogd voor coördinatie van de belangenbehartiging en de samenwerking. Dit werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

2.9. Regionale Energie Strategie 2.0

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Transities fysieke leefomgeving

2.9.1. Output 2023

- Bijdragen aan het halen van de ambities om via de regionale energiestrategieën (RES'en) 35 terrawattuur (TWh) grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES) en als belangenbehartiger knelpunten en kansen inbrengen namens de provincies als liaison, in het Interbestuurlijk Managementteam en het Opdrachtgevend Beraad.
- Herijking RES-ambitie (najaar 2022) laten landen, werkzaamheden afhankelijk van uitkomsten proces.
- Bijdragen aan en analyseren van RES-monitor en provincies adviseren omtrent de uitkomsten.
- Agenderen casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'en.
- Adviseren over diverse randvoorwaarden, zoals afstandsnormen (planmer), SDE, kwaliteitsbudget, ruimtelijke inbedding en nieuwe thema's zoals groen gas.
- Bijdragen aan het kennisnetwerk Shine en Blow waarvoor tevens facilitering door RVO op kosten van IPO.
- Voorbereiden uitvoeringstafel elektriciteit.

2.9.2. Doorkijk 2024-2026

- Bijdragen aan het halen van de ambities om via de regionale energiestrategieën (RES'en) 35 terrawattuur (TWh) grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES) en als belangenbehartiger knelpunten en kansen inbrengen namens de provincies als liaison, in het Interbestuurlijk Managementteam en het Opdrachtgevend Beraad.
- Analyseren RES-monitor en provincies adviseren omtrent de uitkomsten.
- Agenderen casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'en.
- Adviseren over diverse randvoorwaarden, zoals afstandsnormen (plan mer), SDE, kwaliteitsbudget, ruimtelijke inbedding en nieuwe thema's zoals groen gas.
- Voorbereiden uitvoeringstafel elektriciteit.
- Financiële bijdragen aan het kennisnetwerk Shine en Blow, waarvoor tevens facilitering door RVO op kosten van IPO.

2.9.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	52	41	41	0	0	0	0	-41	-41	-41
Directe personeelslasten	326	302	341	262	261	261	39	-79	-80	-80
Overige apparaatslasten	172	183	160	136	140	140	-22	-25	-21	-21
Totaal	549	525	542	397	400	400	17	-145	-142	-142

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2022 en 2023 ramen we jaarlijks € 41.000 voor de bijdrage aan RVO voor geleverde ondersteuning voor Shine en Blow.

Vanaf 2024 wordt de inzet met 0,6 fte verlaagd.

2.11. Industrie en bedrijventerreinen

Heeft relatie met
P1 – P2 – P3 – P4 – 7.2
Transities fysieke leefomgeving

2.11.1. Output 2023

- Bijdragen aan het halen van de ambities om via de regionale energiestrategieën (RES'en) 35 terrawattuur (TWh) grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES) en als belangenbehartiger knelpunten en kansen inbrengen namens de provincies als liaison, in het Interbestuurlijk Managementteam en het Opdrachtgevend Beraad.
- Analyseren RES-monitor en provincies adviseren omtrent de uitkomsten.
- Agenderen casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'en.
- Adviseren over diverse randvoorwaarden, zoals afstandsnormen (planmer), SDE, kwaliteitsbudget, ruimtelijke inbedding en nieuwe thema's zoals groen gas.
- Voorbereiden uitvoeringstafel elektriciteit.
- Bijdragen aan het kennisnetwerk Shine en Blow, waarvoor tevens facilitering door RVO op kosten van IPO.

2.11.2. Doorkijk 2024-2026

- Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de PIDI/MIEK richting het jaarlijks beslismoment investeringen energie-infrastructuur (dat wordt verbreed van industrie naar meer sectoren).
- Gezamenlijke inzet op en standpuntbepaling ten aanzien van de regionale backbone waterstof
- Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de nationale routekaart waterstof en de uitvoering van het nationaal waterstofprogramma
- Ondersteunen en adviseren provincies bij uitvoering van de clusters energiestrategie (CES'en) inclusief zesde cluster en daarbij zorgen dat CES-kaders aansluiten bij provinciale wensen/behoefte.
- Organiseren afstemming omtrent offshore windparken over aanlandlocaties en transport op land van energie.

2.11.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58	60	181	183	69	69	121	2	-113	-113
Overige apparaatslasten	31	37	85	95	37	37	49	10	-49	-49
Totaal	89	97	267	278	105	105	170	11	-161	-161

x € 1.000

Toelichting verschillen

Bij de Kaderbrief 2023 is aangekondigd dat we onze inzet in 2023 eenmalig willen verhogen met 0,8 fte. Sindsdien is er naar aanleiding van het verhogen van de klimaatambities, de noodzaak tot vernieuwing van het energienet en de noodzaak tot versnelling van verduurzaming, extra urgentie ontstaan. Om die reden wordt de hogere inzet verlengd tot en met 2024. In de eerste helft van 2024 is herijking van het ROB-rapport over uitvoeringslasten voorzien. Op basis van die herijking kan ook de meerjarige IPO inzet op deze thema's worden bepaald.

2.12. Warmtetransitie

Heeft relatie met
P1 – P2 – P3 – P4 – 7.2
Transities fysieke leefomgeving

2.12.1. Output 2023

- Als belangenbehartiger standpunten inbrengen bij de totstandkoming van de warmtewet, waarbij oog is voor de betaalbaarheid van de warmte/energietransitie.
- Landelijk ondersteunen, adviseren en organiseren randvoorwaarden voor de implementatie van de Warmtewet
- Invullen van liaison-rol in het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (daarbij landelijk ondersteunen, adviseren en organiseren randvoorwaarden).
- Landelijk ondersteunen en adviseren ten aanzien van verduurzaming maatschappelijk en bedrijfsmatig vastgoed
- Standpuntbepaling en advisering over groen gas en ondersteunen van eventuele provinciale rol bij de implementatie/ruimtelijke inpassing.
- Voorbereiden uitvoeringstafel gebouwde omgeving.

2.12.2. Doorkijk 2024-2026

- Als belangenbehartiger standpunten inbrengen bij de totstandkoming van de warmtewet, waarbij oog is voor de betaalbaarheid van de warmte/energietransitie.
- Landelijk ondersteunen, adviseren en organiseren randvoorwaarden voor de implementatie van de Warmtewet
- Invullen van liaison-rol in het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (daarbij landelijk ondersteunen, adviseren en organiseren randvoorwaarden).
- Landelijke ondersteunen en adviseren ten aanzien van verduurzaming maatschappelijk een bedrijfsmatig vastgoed
- Standpuntbepaling en advisering over groen gas en ondersteunen van eventuele provinciale rol bij de implementatie.
- Voorbereiden uitvoeringstafel gebouwde omgeving.

2.12.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	116	121	307	310	137	137	186	3	-170	-170
Overige apparaatslasten	61	73	144	161	74	74	71	16	-71	-71
Totaal	178	194	451	471	211	211	258	19	-241	-241

x €1.000

Toelichting verschillen

In de Kaderbrief 2023 is aangegeven dat de verhoogde klimaatambitie mogelijk tot extra inzet kan leiden. Na het opstellen van de kaderbrief zijn afspraken gemaakt over een in te richten Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie, waar IPO mede-opdrachtgever is. Provincies hebben een belangrijke rol bij de bronnenstrategie en ondersteuning van gemeenten. Verder is er een programma gestart over het Versnellen van de verduurzaming gebouwde omgeving, waarin naast de wijkaanpak van de NP LW ook landelijke ondersteuning plaatsvindt gericht op specifieke sectoren. Ook voor dit programma is inzet van IPO noodzakelijk. Voor 2023 en 2024 is hiervoor flexibele formatie benodigd. Op basis van die herijking kan ook de meerjarige IPO inzet op deze thema's worden bepaald.

2.13. Energie-infrastructuur

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Transities fysieke leefomgeving

2.13.1. Output 2023

- Landelijk ondersteunen en organiseren randvoorwaarden voor de per provincie op te stellen MIEK-en.
- Invulling geven aan een landelijke, interbestuurlijke cockpit waarin regie wordt gevoerd op alle korte en lange termijn activiteiten.
- Inbreng leveren in diverse beleidsontwikkelingen en kamerbrieven ten aanzien van energieinfrastructuur, waaronder het landelijk Programma Energie Hoofdstructuur.
- Uitwisseling organiseren met andere ruimtelijke transitie (vroegtijdig inzicht in en programmeren van energiebehoefte; in beeld brengen en landelijke acties mbt het versnellen vergunningverlening en ruimtelijke procedures; ruimteclaim energie-infra).
- Voorbereiden uitvoeringstafel elektriciteit.

2.13.2. Doorkijk 2024-2026

- Landelijk ondersteunen en organiseren randvoorwaarden voor de per provincie op te stellen MIEK-en.
- Invulling geven aan een landelijke, interbestuurlijke cockpit en onderliggend werkverband waarin regie wordt gevoerd op alle korte (netcongestie) en lange termijn (programmeren) activiteiten; daarbij inspelen op behoeften en knelpunten vanuit de provincies.
- Inbreng leveren in diverse beleidsontwikkelingen en kamerbrieven ten aanzien van energieinfrastructuur, waaronder het landelijk Programma Energie Hoofdstructuur.
- Uitwisseling organiseren met andere ruimtelijke transitie (vroegtijdig inzicht in en programmeren van energiebehoefte; in beeld brengen en landelijke acties mbt het versnellen vergunningverlening en ruimtelijke procedures; ruimteclaim energie-infra).
- Voorbereiden uitvoeringstafel elektriciteit.

2.13.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93	97	109	110	110	110	13	1	1	1
Overige apparaatslasten	49	58	51	57	59	59	-7	6	8	8
Totaal	142	155	160	167	169	169	5	7	8	8

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing

3. Vitaal platteland

In het landelijk gebied komen veel transitie bij elkaar, zoals verduurzaming van de landbouw, voedselzekerheid, biodiversiteitsherstel en de klimaatopgave en stikstof. Veel van deze ontwikkelingen vallen binnen of sluiten aan bij de provinciale kerntaken. Een gebiedsgerichte aanpak, zoals beschreven in 'Krachtig Groen Herstel' en in de provinciale propositie voor landelijk gebied en stikstof is noodzakelijk om deze opgaven in samenhang tot uitvoering te brengen. Vanuit de kerntaak Vitaal Platteland draagt het IPO bij als belangenbehartiger bij de totstandkoming van wetgevingstrajecten, beleidsvorming in het landelijke gebied, zoals bijvoorbeeld van het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid en voert het IPO regie op de gezamenlijke invulling van bestuurlijke afspraken omtrent het natuurdossier. Ook zal het perspectief voor de landbouw tot versterking van de inzet op dit dossier leiden.

Aandeel in begroting

3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Heeft relatie met
P1 – P2 – P5
Transities fysieke leefomgeving

3.1.1. Output 2023

- Ondersteunen proces van de implementatie van het GLP-NSP in de provincies, en de voorbereiding van het gezamenlijk programmeren vanaf 2023, door het organiseren van het netwerk van provinciale betrokkenen.
- Bewaken van de voortgang van de bestuurlijke afspraken die in 2022 zijn gemaakt over het GLB.
- Nadere concretisering van GLB agenderen in en uitwerken met betrokken AAC-werkgroepen.

3.1.2. Doorkijk 2024-2026

Vanaf 2023 is de opdracht van het tot stand brengen van het GLB-NSP afgerond. De werkzaamheden van IPO zullen zich vanaf dat moment richten op het volgen en regulier in beeld brengen van aandachtspunten in het gezamenlijk aansturen. Deze punten zullen worden voorgelegd aan de BACVP. Hierna zijn voorzien:

- 2025 evaluatie moment (mogelijk aanvullende financiering noodzakelijk)
- 2026/2027 start voorbereiding nieuwe periode GLB (2028-2035).

3.1.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	205	30	0	0	0	0	-30	0	0	0
Directe personeelslasten	326	338	109	110	110	110	-229	1	1	1
Overige apparaatslasten	172	205	51	57	59	59	-153	6	8	8
Totaal	703	573	160	167	169	169	-413	7	8	8

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2022 hebben we nog € 30.000 geraamd voor proceskosten GLB-NSP. Daarna komt de raming te vervallen.

Vanaf 2023 blijft 0,8 fte inzet noodzakelijk voor belangenbehartiging.

3.2. Duurzame landbouw

Heeft relatie met
P1 – P3 – P5

3.2.1. Output 2023

- Behartigen belangen bij realisatie perspectief landbouw van LNV en afstemmen beleidsontwikkelingen met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.
- Behartiging belangen provincies bij inbrengen van dossier duurzame landbouwdossier perspectief landbouw in het NPLG en in verschillende IPO-programma's. Voor provincies is het voor transitie landelijk gebied noodzaak dat perspectief landbouw goed uitgewerkt en geïnstrumenteerd wordt.
- Inbrengen van het dossier perspectief landbouw in wetgevingstrajecten, zoals herziening mestwetgeving, pachtwet.
- Organiseren kennisuitwisseling tussen provincies op het vlak van verduurzaming van de landbouw. Hierbij ligt een belangrijke agendazettende rol bij de provinciale deskundigen.
- Ondersteuning van provinciale uitwerking instrumenten gericht op verduurzaming landbouw.

3.2.2. Doorkijk 2024-2026

- Behartigen provinciale belangen bij realisatie landbouwbeleid van LNV en beleidsontwikkelingen afstemmen met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.
- Gesprekspartner zijn voor het Rijk voor vraagstukken op het landbouwdossier die voor meerdere, of alle, provincies van belang zijn. De keuze van vraagstukken gebeurt binnen de BAC.
- De concrete inzet zal afhankelijk zijn van de ontwikkelingen op het vlak van het Landbouwakkoord en op de landbouwmaatregelen in het kader van de stikstofaanpak.
- Afstemming dossier landbouw met de grote transities (landelijk gebied, energie, woningbouw) zal noodzakelijk zijn.
- Gezien de grote diversiteit in de aard van de landbouw in de 12 provincies dient een overweging te worden gemaakt op welke vraagstukken provincies interprovinciaal acteren, aansluitend op de eigen provinciale inzet die provincies leveren.

3.2.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	35	36	211	214	213	213	175	2	1	1
Overige apparaatslasten	18	22	99	111	114	114	78	11	15	1.5
Totaal	53	58	311	324	327	327	253	13	16	1.6

x € 1.000

Toelichting verschillen

Conform de Kaderbrief 2023 nemen de lasten vanaf 2023 toe.

3.3. Klimaatakkoord landbouwgebruik

Heeft relatie met
P2 – P3
Transities fysieke leefomgeving

3.3.1. Output 2023

- Voorbereiden afronding bestuurlijke afspraken, voor zover nog niet vervat in het klimaatakkoord over o.a. regelgeving, instrumenten, middelen en provinciale rol met betrekking tot bossenstrategie, natuur en de structurele aanpak van het veenweidedossier. Inhoudelijke inbreng op deze dossiers wordt door provincies zelf geleverd.
- Inbrengen dossier in het traject van het NPLG
- Signaleren, adviseren en voorbereiden standpuntbepaling over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (met name veenweide en natuurbeleid/bomen, bos en natuur) en bevorderen dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.
- Inbreng leveren in uitwerking afspraken over groen gas/biogas, vanuit landbouwperspectief (zie ook 3.2).

3.3.2. Doorkijk 2024-2026

- Signaleren, adviseren en voorbereiden standpuntbepaling over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (met name veenweide en natuurbeleid) en bevorderen dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.

3.3.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58	24	27	28	27	27	3	0	0	0
Overige apparaatslasten	31	15	13	14	15	15	-2	1	2	2
Totaal	89	39	40	42	42	42	1	2	2	2

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2022 hebben we de inzet teruggebracht naar 0,2 fte voor belangenbehartiging. De bestuurlijke afspraken voor implementatie van het bestuursakkoord zijn in 2020 en 2021 gemaakt. Onze inzet is wel verbonden met de aanname dat er ook een trekkende of regierol voor provincies is vormgegeven.

3.4. Programma Natuur

Heeft relatie met
1.1 RO - 1.2 Water –
2.3 K&E - P3

3.4.1. Output 2023

- Gezamenlijk volgen voortgang eerste fase programma natuur, en waar nodig aanvullende bestuurlijke afspraken maken over de voortgang.
- Uitvoering lerende evaluatie programma natuur (als onderdeel van lerende evaluatie Natuurpact) en maken afspraken over meenemen aanbevelingen
- Zorgdragen voor afstemming met en integratie van natuurherstelmaatregelen met de structurele aanpak stikstof. Borgen van de samenhang met het reguliere natuurbeleid. Voor deze inzet is aanvullende inzet randvoorwaardelijk.
- Voorbereiden van het gezamenlijke proces voor de totstandkoming van bestuurlijke afspraken die gericht zijn op de uitwerking van de tweede fase van het programma natuur, voor de periode 2023 tot 2030.
- Samen met het Rijk en partners uit relevante sectoren verder uitwerken van een groei-agenda natuurinclusief met die partijen die het verschil willen maken en hierop al energie zetten (meevaren op de boegrol van bijvoorbeeld Bouwend Nederland), die kansen benoemt en benut én kaders meegeeft aan de andere maatschappelijke opgaven op het gebied van landbouw, energie, wonen en klimaat.

3.4.2. Doorkijk 2024-2026

- Een versterking van de inzet op en de integraliteit van de aanpak van natuurmaatregelen en stikstof is randvoorwaardelijk voor het bereiken van de natuurdoelstellingen en voor de stikstofaanpak. Onder het onderdeel stikstof worden hiertoe voorstel voor aanvullende financiering gedaan.
- Gezamenlijk met rijk en provincies wordt verder uitwerking en invulling gegeven aan programma natuur, met een interbestuurlijk uitvoeringsprogramma gericht op zaken als programmering, monitoring en rapportage en evaluatie. In 2022/2023 worden nadere afspraken gemaakt met het rijk over de verdere invulling van het programma in de periode 2024 tot 2030.
- Ondersteunen van het proces van totstandkoming van de tweede fase van het programma natuur, de integratie daarvan in de provinciale gebiedsplannen en de daaropvolgende integratie in het nationale programma onder de wet stikstof en natuurherstel.
- Samen met het Rijk en relevante partners ontwerpen van een robuuste organisatie voor de uitrol en verdere ontwikkeling van de Agenda Natuurinclusief.

3.4.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	100	105	53	53	53	53	-53	0	0	0
Directe personeelslasten	185	192	217	219	218	218	25	2	1	1
Overige apparaatslasten	98	116	102	113	117	117	-14	11	15	15
Totaal	383	413	372	385	388	388	-42	14	16	16

x € 1.000

Toelichting verschillen

Vanaf 2023 halveren we de programmalasten structureel. Dit houdt in dat geen budget beschikbaar is voor de tweejaarlijkse natuurtop die in 2024 weer gehouden wordt en waar eventueel aan bijgedragen wordt.

3.5. Natuurwetgeving

Heeft relatie met
1.4 Impl. Omg.Wet –
2.3 K&E – P3

3.5.1. Output 2023

- Belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak en o.a. inzetten op beleidsneutraliteit implementatie natuur in omgevingswet.
- Provincies en Rijk adviseren over beleidsontwikkelingen over stijgende faunaschades (medio 2023), juridische ontwikkelingen faunabeheer (zie ook hierna) en gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Wet Natuurbescherming/Omgevingswet, onder meer ten aanzien van windturbineprojecten.
- Toetsen gedragscodes op de provinciale uitvoeringspraktijk en uitvoerbaarheid.

3.5.2. Doorkijk 2024-2026

- Uitvoeren van de reguliere taken belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding;
- Provinciale belangen inbrengen bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak;
- Provincies en Rijk adviseren over beleidsontwikkelingen, waaronder mogelijk implementatie van nieuwe benadering faunaschadevergoedingen, een gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Omgevingswet, onder meer ten aanzien van windturbineprojecten en mogelijk meer aandacht voor (actieve) soortbeschermingsplannen (onder andere in het kader van Europese Biodiversiteitsstrategie);
- Gedragscodes toetsen op de provinciale uitvoeringspraktijk en handhaafbaarheid.

3.5.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58	60	68	69	69	69	8	1	0	0
Overige apparaatslasten	31	37	32	36	37	37	-4	4	5	5
Totaal	89	97	100	105	105	105	3	4	5	5

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing

3.6. Faunabeheer

Heeft relatie met
3.2 Landbouw
3.7 Natuurbeleid

3.6.1. Output 2023

- Adviseren over en ontwikkelen van innovatief en waar mogelijk maatschappelijk gedragen faunabeleid en zorgen voor standpuntbepaling dat leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.
- Afstemmen lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.
- Gezamenlijke inzet formuleren op rijksbeleid ten aanzien van de jacht, en de verwachte bijbehorende kosten.

3.6.2. Doorkijk 2024-2026

- Adviseren over en ontwikkelen van innovatief en waar mogelijk maatschappelijk gedragen faunabeleid en zorgen voor standpuntbepaling dat leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.
- Afstemmen lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.

3.6.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58	60	68	69	69	69	8	1	0	0
Overige apparaatslasten	31	37	32	36	37	37	-4	4	5	5
Totaal	89	97	100	105	105	105	3	4	5	5

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing

3.7. Natuurbeleid

Heeft relatie met
1.2 – 2.3 – 3.4 – 3.10
Transities fysieke leefomgeving

3.7.1. Output 2023

- Provinciale belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk en hierover afstemmen via werkgroepen met de provincies.
- Implementeren van afspraken taskforce versnelling Natuurpact.
- Uitwerken derde lerende evaluatie Natuurpact, en gezamenlijke uitwerking van een aanpak van de aanbevelingen
- Opleveren jaarlijkse voortgangsrapportage natuur. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact.
- Afstemmen nieuwe beleidsontwikkelingen met provincies.

3.7.2. Doorkijk 2024-2026

- Provinciale belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk en hierover afstemmen via werkgroepen met de provincies.
- Opleveren jaarlijkse voortgangsrapportage natuur. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact. Integratie of samenhang verder vormgeven met andere rapportages over natuur.
- Gezamenlijk volgen mogelijke knelpunten bij tijdige realisatie afspraken Natuurpact.
- Nieuwe beleidsontwikkelingen afstemmen met provincies

3.7.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	18	11	211	11	11	11	200	-200	-200	-200
Directe personeelslasten	47	48	55	55	55	55	6	1	0	0
Overige apparaatslasten	25	29	26	29	29	29	-4	3	4	4
Totaal	89	88	291	94	95	95	203	-197	-196	-196

x € 1.000

Toelichting verschillen

Voor 2023 is voor de lerende evaluatie, incidenteel een bedrag opgenomen van € 200.000 voor de provinciale inbreng in de uitvoering van deze evaluatie.

3.8. EU-Biodiversiteit en Natura2000

Heeft relatie met
1.2 – 2.3 – 3.4 – 3.9
Transities fysieke leefomgeving

3.8.1. Output 2023

- Als belangenbehartiger van provincies input inbrengen in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.
- Inbreng leveren in nieuwe beleidsstukken, waaronder het strategische plan Natura2000 (N2000) en het beleidskader doelwijziging, wordt mede beleid bepaald over N2000 en doelbereik.
- Organiseren gezamenlijke processen ter afstemming en vaststelling van de beleidsstukken voortkomende uit de actualisatie van doelensysteem N2000.
- Inbrengen van resultaat in NPLG.
- Faciliteren kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.
- Voor LNV het aanspreekpunt zijn voor de afstemming rondom N2000-issues.
- Faciliteren en initiëren pilots tot het opstellen van natuurdoelanalyses.
- Op gebied van monitoring wordt centraal invulling gegeven aan verantwoording waar alle provincies baat bij hebben.

3.8.2. Doorkijk 2024-2026

- Als belangenbehartiger van provincies input inbrengen in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.
- Inbreng leveren in nieuwe beleidsstukken, de handreiking voor beheerplannen en de handreiking voor vergunningverlening die voortvloeien uit actualisatie van het N2000-doelensysteem.
- Faciliteren kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.

3.8.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	26	26	26	26	26	0	0	0	0
Directe personeelslasten	81	121	136	138	137	137	16	1	1	1
Overige apparaatslasten	43	73	64	71	74	74	-9	7	9	9
Totaal	124	220	227	235	237	237	7	9	10	10

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2022 hebben we de inzet verhoogd tot 1,0 fte vanwege de impact op de provinciale taakuitoefening, waarvoor de ontwikkelingen op Natura2000 kaderstellend is.

3.9. Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN)

Heeft relatie met
P1 – P2 – P3 – P4 – P5

3.9.1. Output 2023

- Het IPSN programmaplan, vastgesteld door het MT van de IPO vereniging op 21 maart 2022 en door de Bestuurlijke Commissie Stikstof op 19 mei 2022, bevat een verdere invulling van het besluit dat in juli 2021 door het IPO Bestuur werd genomen om de ambtelijke organisatie door te ontwikkelen naar een programmaorganisatie stikstof en natuur.
- In 2022 wordt dit programmaplan geïmplementeerd, waarbij de organisatie wordt ingericht naar vier programmalijnen die bijdragen aan het hoofddoel van IPSN: *“Provincies zijn beter in staat om aan hun integrale opgave voor stikstofreductie en natuurverbetering te voldoen, de hiervoor benodigde beleidskeuzes te maken, maatregelen uit te voeren en hier duidelijke (samenwerkings)afspraken over te maken met het Rijk.”*

De vier programmalijnen betreffen:

- Uitvoeringsbeleid VTH en ondersteunend instrumentarium
- Beleidsontwikkeling gebiedsgerichte aanpak
- Strategie en visie landelijk gebied
- Ondersteunen (inter)bestuurlijke besluitvorming

De begroting 2023 is zodanig opgesteld dat structureel invulling gegeven kan worden aan het uitvoeren van de taken van IPSN t.a.v. bovengenoemd hoofddoel en bijbehorende programmalijnen.

Hieronder een overzicht van de vier programmalijnen en de output in 2023:

- Uitvoeringsbeleid VTH en ondersteunend instrumentarium
 - Ondersteunen bij de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van het beleid, regelgeving en instrumentarium voor VTH;
 - Zorgdragen voor een proactieve toetsing en inbreng op uitvoerbaarheid en juridische houdbaarheid in de voorbereiding op bestuurlijke besluitvorming;
 - Programma-brede ondersteuning bij kennisontwikkeling, -deling en -borging over Monitoring & Data Stikstof;
 - Zorgen voor programma-brede provinciale inbreng in de doorontwikkeling en optimalisering van AERIUS als instrument voor toestemmingsverlening.
- Beleidsontwikkeling gebiedsgerichte aanpak
 - Ondersteunen bij de ontwikkeling van de gebiedsgerichte aanpak en bij de implementatie en uitvoering hiervan in de gebiedsprocessen (zoals het ontwikkelen en opleveren van gebiedsplannen);
 - Bevorderen van kennisdeling en -borging tussen Rijk en provincies over de gebiedsaanpak;
 - Delen van actuele en relevante data in opdracht van provincies met de buitenwereld;
 - Voorbereiden van bestuurlijke afspraken over doelen, instrumenten en middelen in het kader van het NPLG en de bijbehorende regieorganisatie.
- Strategie en visie landelijk gebied
 - Leveren van een proactieve bijdrage, samen met betrokken IPO-commissies, aan de ontwikkeling van het NPLG en bijbehorende regieorganisatie;
 - Ontwikkelen van een strategische agenda waarmee we anticiperen op aankomende bestuurlijke keuzes. Met ontwikkelde scenario's duiden we daarbij ook de consequenties en risico's van deze keuzes;

- Ondersteunen bij het opstellen van visies en scenario's voor de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van stikstof en natuur in de bredere context van het landelijk gebied;
 - Verzorgen van beleidsadvies en proactief signaleren van de samenhang met andere beleidsopgaven (klimaat, water, wonen, etc.) en doen voorstellen voor regie op de samenhang;
 - Ondersteunen (inter)bestuurlijke besluitvorming
 - In positie brengen van bestuurders en hen in staat stellen om keuzes te maken;
 - Regie voeren op het proces van afstemming tussen de agenda van de AC/BC Stikstof en die van de AAC/BAC VP en het leggen van de verbinding met het IPO-bestuur;
 - Bevorderen van een actieve samenwerking tussen de AC Stikstof, de AAC VP en de IPSN met meer eigenaarschap voor de AC Stikstof en de AAC VP;
 - Faciliteren van effectieve en goed voorbereide interbestuurlijke besluitvorming;
 - Zorgen voor goed afgestemde stukken van goede kwaliteit;
 - Tijdig signaleren van knelpunten en zorgen voor escalatie.
- De komst van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de bijbehorende regieorganisatie (RTLG) leiden tot aanvullende inzet van IPSN en daarmee extra kosten, hetgeen nog niet werd voorzien tijdens het bestuursbesluit in juli 2021. Tijdens de Voorjaarsnota 2023 wordt ingevuld hoeveel extra kosten daadwerkelijk gemaakt worden door IPSN in 2023 vanwege deze benodigde aanvullende inzet voor NPLG en RTLG. Op initiatief van IPO heeft ministerie van LNV in de VJN van het Rijk een eerste reservering voor uitvoeringskosten voor provincies opgenomen. Deze reservering voor uitvoeringskosten loopt vooruit op de uitkomsten van een te starten artikel 2 onderzoek naar compenseerbare kosten die samenhangen met NPLG. De genoemde aanvullende inzet voor IPO die gerelateerd is aan NPLG en RTLG zal gedekt moeten worden uit deze bijdrage.
- Per 2023 is een extra formatieplek gecreëerd voor de functie van Strateeg Landelijk Gebied.
- De afgelopen jaren waren provincies medeopdrachtgever voor de opdracht aan het RIVM voor het beheer en de ontwikkeling van het AERIUS instrumentarium. Met vaststelling van het interbestuurlijke Meerjarenprogramma AERIUS door de BC in mei is ervoor gekozen om vanaf 2023 deze rol te beëindigen en is gekozen voor de rol van zgn. key-user. Omtrent de consequenties van deze nieuwe rol als key-user voor de financiële bijdrage van provincies moet nog (inter)bestuurlijke besluitvorming in het najaar 2022 plaatsvinden. Dan is op basis van de door het RIVM uitgebrachte offerte ook meer inzicht in de precieze omvang van de totale kosten en in welke mate aanvullende financiering bovenop de door BIJ12 begrootte € 1.637.000 noodzakelijk is. De uitkomst hiervan zal zo nodig worden meegenomen in de voorjaarsnota.

3.9.2. Doorkijk 2024-2026

Op basis van het IPSN programmaplan is de begroting opgesteld voor 2023 en verder. Hiermee wordt structureel invulling gegeven aan de vier programmaliijnen t.b.v. het behalen van de doelen. De komst van het NPLG en RTLG brengen mogelijk ook in de jaren 2024-2026 aanvullende kosten met zich mee die op het moment van opstellen van deze begroting 2023 nog niet kunnen worden voorzien. Daarnaast leidt de dynamiek in het stikstofdossier de komende jaren mogelijk nog tot aanpassingen en aanvullingen in doelen, werkwijze en inrichting van de programmaorganisatie.

3.9.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	6.712	75	75	75	75	-6.637	0	0	0
Directe personeelslasten	116	121	1.383	1.398	1.391	1.391	1.263	14	7	7
Overige apparaatslasten	61	73	651	724	747	746	578	73	96	96
Totaal	178	6.905	2.109	2.196	2.212	2.212	-4.796	87	103	103

x € 1.000

Toelichting verschillen

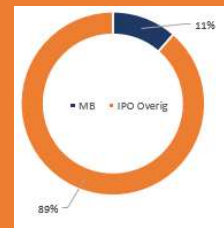
In de Begroting 2022 was een structurele stelpost ad € 7,65 miljoen opgenomen voor het programma stikstof en natuur (IPSN). Deze stelpost betreft kosten die zowel door de IPO-organisatie als door BIJ12 worden gemaakt. Hiervan is bij de Voorjaarsnota 2022 structureel € 0,94 miljoen overgeheveld naar de begroting van BIJ12, waarmee een bedrag van € 6,71 miljoen resteert. In de Voorjaarsnota 2022 is al aangegeven dat deze stelpost zal worden gespecificeerd naar een IPO, en een BIJ12 deel. Als gevolg van deze specificatie is bij de Begroting 2023 € 5,14 miljoen overgeheveld naar de begroting van BIJ12. Dit betreft een budgetneutrale herverdeling en leidt daarmee niet tot een wijziging in de begroting van de IPO-vereniging.

Van het bedrag dat resteert voor IPO Den Haag is € 75.000 geraamd voor programmalasten. Het restant is toegevoegd aan de personeelsformatie en -begroting van IPO-Den Haag.

4. Mobiliteit

De ambitie is gericht op een 'duurzame en zorgeloze mobiliteit'. Majeure inzet is het opvolgen van de afspraken uit het Klimaatakkoord, Nationaal Toekomst Beeld OV 2040, Nationaal Toekomstbeeld Fiets en het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030. Hierbij gaat het om een 'netwerkaanpak' waarbij wordt gewerkt met akkoorden met medeoverheden en partners in de keten. In het kader van de focus op de drie grote transitie is in de propositie Wonen & Bereikbaarheid de inzet op bereikbaarheid meegenomen. Woon- en werklocaties moeten bereikbaar zijn, klimaatbestendig, natuurinclusief en energieneutraal/ leverend zijn. Mobiliteitshubs met een breed scala aan voorzieningen en woningbouwlocaties zijn wederzijds randvoorwaardelijk. De IPO-inzet richt zich op o.a. het maken van de hiervoor benodigde afspraken met het rijk. Betalen naar Gebruik is een financieringsarrangement gerelateerd aan de agenda Duurzame Mobiliteit, maar wordt gedomineerd door de bovenliggende transitie van de complete set aan financiële verhoudingen.

Aandeel in begroting

4.1. Duurzame Mobiliteit

Heeft relatie met
P1 – 2.1 – 2.2 – 2.3 – P3 – 7.2 – 7.4 –
7.6 – 8.3 – 9 – Transities fysieke
leefomgeving

4.1.1. Output 2023

- Positie houden bij realisatie van de afspraken uit het Klimaatakkoord alsmede de aanvullende bestuurlijke afspraken via:
 - uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit (SUM) en bijbehorende monitor inclusief bestuurlijk ambassadeurschap;
 - integratie van laadinfra en waterstof infra via de provinciale regierol Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL)/Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL);
 - actieagenda duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) in de nationale agenda's Klimaat neutrale en Circulaire Infrastructuur en Schoon en Emissieloos Bouwen;
 - regie, coördinatie en support op de voortgang/realisatie van de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) - gebiedsopgave 3.0 - inclusief de monitor.
- Lessen uit de coronapandemie doorzetten en vertalen naar ambities van de bestuurlijke agenda mobiliteit in het algemeen en werkgeversaanpak in het bijzonder: zakelijk reizen op duurzame manier via o.a. Coalitie Anders Reizen.
- Inzet van provincies vanuit Klimaatakkoord verbinden met de Europese Green Deal en het op te stellen Europese programma 'Duurzame en Slimme Mobiliteit'.
- Realiseren van een nationale aanpak Betalen naar Gebruik, conform het standpunt van de gezamenlijke provincies tevens in de context van de brede aanpak Financiële Verhoudingen 2025.

4.1.2. Doorkijk 2024-2026

- Invulling blijven geven aan belangenbehartiging van de aanvullende afspraken Klimaatakkoord en onderliggende acties (SUM, RMP's, actieagenda GWW, NAL/RAL).
- Inzet van provincies vanuit Klimaatakkoord verbinden met de Europese Green Deal en het op te stellen Europese programma 'Duurzame en Slimme Mobiliteit'.
- Realiseren van een nationale aanpak Betalen naar Gebruik, conform het standpunt van de gezamenlijke provincies tevens in de context van de brede aanpak Financiële Verhoudingen 2025.

4.1.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	69	171	211	166	166	166	40	-45	-45	-45
Directe personeelslasten	407	314	355	358	357	357	41	4	2	2
Overige apparaatlasten	215	190	167	186	191	191	-23	19	25	25
Totaal	691	675	733	710	714	714	58	-23	-19	-19

x € 1.000

Toelichting verschillen

Conform de Voorjaarsnota 2022 en de Kaderbrief 2023 verhogen we de programmalasten voor de monitor Regionale Mobiliteitsprogramma's.

4.2. Openbaar vervoer

Heeft relatie met

1.1 – 1.3 - 2.3 – 3.9 - P5 – 7.2 – 7.4 - 7.6
– 8.3 - Transitie fysieke leefomgeving

4.2.1. Output 2023

Openbaar vervoer (OV)

- Zeker stellen van transitie van OV (publieke mobiliteit) waarbij vertaling van ervaring uit coronapandemie op OV-gebruik naar OV-ambities wordt meegenomen.

Toekomst concessies (NOVB)

- Zeker stellen van bestuurlijke afspraken via NOVB ten aanzien van garantie met het Rijk, ten aanzien van aanbestedingskalender, sociale veiligheid, toegankelijkheid en Mobility-as-a-Service (MaaS).

Toekomstbeeld Openbaar Vervoer (TBOV)

- Verder uitwerken TBOV 2040 met ontwikkelagenda, onderzoeksprogramma 2021 en doorontwikkelen als programma met uitwerking voor knooppunten, ontwikkelen van BRT als een volwaardig alternatief, standpuntbepaling ten aanzien van vervoersarmoede en agenderen omvorming mobiliteitsaanbod in dunbevolkte(re) regio's.

Spoor(ordening)

- Monitoren en evalueren van (aanvullende) bestuurlijke afspraken afsprakenkader werken voor derden.
- Standpunt bepalen op meerdere (in)formele consultaties op wetgevingstrajecten en nieuw beleid vanuit de rijksoverheid, invloed uitoefenen op Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 en realiseren innovatie aanpak exploitatiekosten Fietsparkeren bij stations.

4.2.2. Doorkijk 2024-2026

- Agenderen (boven)regionale thema's in het kader van TBOV.
- Standpuntbepaling voor inbreng naar landsdelige en landelijke OV- en Spoortafels en monitoren afspraken bestuurlijke ontwikkelagenda, onderzoeksprogramma 2021 en meerjarig programma.
- Monitoren en evalueren afsprakenkader werken voor derden en actieagenda knooppunten.
- Standpunt bepalen bij onderzoeken, voorbereiden en indienen van diverse (in)formele consultaties op wetgevingstrajecten en nieuw beleid vanuit de rijksoverheid.
- Behartigen van belangen bij de Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 en verder.
- (Mede) werken aan realisatie van lagere regelgeving voor de gemoderniseerde Spoorwegwet.

4.2.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93	169	191	193	192	192	22	2	1	1
Overige apparaatslasten	49	102	90	100	103	103	-12	10	13	13
Totaal	142	271	281	293	295	295	10	12	14	14

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing.

4.3. Verkeersveiligheid

Heeft relatie met
1.3 - 1.4 - P4 - 7.6 - 9.1

4.3.1. Output 2023

- Belangenbehartiging in relatie tot een herijking van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) met een financieringsstrategie en ten aanzien van investeringen innovatie/vernieuwend middelen SPV.
- Belangenbehartiging rondom de tranches SPV waar het gaat om de inhoud en verdeelsleutels.
- Belangenbehartiging ten behoeve van datataskforce verkeersveiligheid en landelijke implementatie van 5 SPI's.
- Belangenbehartiging ten behoeve van het toelatingskader Licht Elektrische Voertuigen (LEV-Kader) en het RVV 1990.
- (mede) implementeren van de richtlijn betreffende het beheer van de verkeersveiligheid van weginfrastructuur (Road Infrastructure Safety Management, hierna: RISM II).

4.3.2. Doorkijk 2024-2026

- Belangen behartigen in relatie tot herijking/herijkte Startakkoord Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 inclusief de financieringsstrategie (huidige middelen zijn t/m 2025).
- Belangenbehartiging ten behoeve van datataskforce verkeersveiligheid en landelijke implementatie van 5 SPI's.
- Standpunt bepalen en belangen behartigen ten behoeve van wetsvoorstel APK, registratie en kentekenplicht voor landbouwvoertuigen.

4.3.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	170	188	149	150	149	149	-40	2	1	1
Overige apparaatslasten	90	114	70	78	80	80	-44	8	10	10
Totaal	259	302	219	228	230	230	-84	9	11	11

x € 1.000

Toelichting verschillen

Vanaf 2023 verlagen we voor deze beleidsopgave onze inzet op gebied van kennisdeling hetgeen resulteert in een lagere inzet van bijna 0,5 fte.

4.4. Fiets

Heeft relatie met
1.1 – 1.3 – 1.4 – 2.1 –
2.3 – 7.6

4.4.1. Output 2023

- Standpunt bepaling inzet op Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) en financieringsstrategie.
- Formaliseren van rollen, verantwoordelijkheden en financiën in het addendum op het bestuursakkoord Fiets parkeren bij Stations.
- Provinciale inbreng zeker stellen in de 'Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen'.
- Belangen behartigen ten aanzien van fiets en fietsparkeren bij (OV-)knooppunten en woningbouwlocaties.
- Standpunt bepalen en belangen behartigen binnen het netwerk Tour de Force.

4.4.2. Doorkijk 2024-2026

- Actualiseren en uitvoeren van het Bestuursakkoord Fietsparkeren.
- Belangen behartigen ten aanzien van fietsparkeren bij (OV-)knooppunten.
- Richting geven en belangenbehartiging NTF richting I&W/bestuurlijk overleg MIRT's. en monitoren van de voortgang op de uitwerking van het NTF.
- Standpunt bepalen en belangen behartigen binnen het netwerk Tour de Force.
- Belang behartigen ten aanzien van systeemverantwoordelijkheid en financiering fiets bij rijk.

4.4.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	79	151	99	99	99	99	-52	0	0	0
Directe personeelslasten	105	121	68	69	69	69	-53	1	0	0
Overige apparaatslasten	55	73	32	36	37	37	-41	4	5	5
Totaal	239	345	199	204	205	205	-145	4	5	5

x € 1.000

Toelichting verschillen

Vanaf 2023 verlagen we voor deze beleidsopgave onze inzet hetgeen resulteert in een lagere inzet van 0,5 fte. Ook verlagen we de programmalasten met € 52.000.

4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer

Heeft relatie met
1.1 – 1.3 - P4 – P5

4.5.1. Output 2023

Het KpVV-programma levert een bijdrage aan kennisontwikkeling in aanvulling op de prioritaire ambities van het programma Mobiliteit. Het IPO vult het opdrachtgeverschap namens de gezamenlijke provincies zo in, dat het programma goed aansluit op de prioriteiten van de provincies.

4.5.2. Doorkijk 2024-2026

Doorontwikkelen kennisagenda en leerplatform (o.a. opdrachtgeverschap/programmering KpVV). In 2023 wordt er een nieuwe overeenkomst opgesteld ten behoeve van toekomstige opdrachtgever opdrachtnemer relatie. Het opdrachtgeverschap wordt zo ingevuld dat het programma goed aansluit op prioriteiten van provincies.

4.5.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	1.832	1.800	1.800	1.800	1.800	1.800	0	0	0	0
Directe personeelslasten	12	12	14	14	14	14	2	0	0	0
Overige apparaatslasten	6	7	6	7	7	7	-1	1	1	1
Totaal	1.850	1.819	1.820	1.821	1.821	1.821	1	1	1	1

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing

4.6. Goederenvervoer & Logistiek

Heeft relatie met
1.1 – 2.2 – 2.3 – P5 – 7.6

4.6.1. Output 2023

- Standpunt bepalen, belangen behartigen en stimuleren van (de verduurzaming) modal shift van weg naar water en spoor.
- Verduurzamen goederenvervoer en logistiek (o.a. binnenvaart, wegtransport, clean energy hubs).
- Belangenbehartiging t.a.v. de uitvoering van Vrachtwagenheffing en de terugsluis.
- Standpunt bepalen en belangen behartigen ten aanzien van 'ruimtelijke sturing logistiek' (verdozing/verlooding).
- Belangenbehartiging in verbinding met de Europese Green Deal en het Europese programma 'Duurzame en Slimme Mobiliteit'.

4.6.2. Doorkijk 2024-2026

- Verder stimuleren modal shift van weg naar water en spoor.
- Verder realiseren van verduurzaming goederenvervoer.
- Netwerk onderhouden met I&W en transportsector ten behoeve van samenwerking.
- Public affairs goederencorridors en Trans-European Transport Network (Europese Green Deal (Duurzame en Slimme Mobiliteit)) en monitoring vrachtwagenheffing.
- Verbinden goederenvervoer en logistiek met opgaven bedrijventerrein en logistieke knooppunten.
- Stimuleren van innovatie ten behoeve van doorontwikkeling logistiek/digitalisering.

4.6.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	52	66	75	76	75	75	9	1	0	0
Overige apparaatslasten	28	40	35	39	40	40	-5	4	5	5
Totaal	80	107	110	115	116	116	4	5	6	6

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing

5. Regionale economie

De IPO-inzet voor het programma Regionale Economie is gericht op het bijdragen aan ontwikkelkracht, innovatie en duurzaam verdienvermogen van de regionale economie in de provincies. Dit gebeurt door belangenbehartiging, kennisdeling, innovatie, verduurzaming én netwerken. De samenwerking met Rijk, VNG, ROM's en MKB die is opgestart tijdens de coronacrisis, is daartoe uitgebouwd en waar kansrijk geïntensiveerd.

Binnen de opgaves ligt de focus op de grote maatschappelijke opgaves en transities. Dit vertaalt zich dan ook in de samenhang met de drie majeure transities in de aanpak van de opgaven waar de gezamenlijke provincies zich in het kader van Rol in de Ruimte aan verbonden hebben.

De beleidsopgaven van het programma RE zijn mede gebaseerd op het IPO Herstelplan RE van september 2020 en de uitwerking daarvan in de dynamische uitvoeringsagenda in 2021. De samenwerking met Rijk, VNG, ROM's en MKB die is opgestart tijdens de coronacrisis in 2020, is uitgebouwd en waar kansrijk geïntensiveerd. Het Herstelplan is inmiddels vertaald in een samenhangende stevige opgave, benoemd als "Samenhangend Investeren". Hierin hebben de successen van het Herstelplan een plek gekregen en geeft identiteit voor samenwerking met (participatie) de partners. Voor de Begroting 2023 betekent dat er enige herschikking in de opgaves plaatsvindt om de focus en inzet als opdracht van de samenwerkende provincies scherper te duiden. Dit vertaalt zich dan ook in de samenhang met de drie majeure transities in de aanpak van de opgaven waar de gezamenlijke provincies zich in het kader van Rol in de Ruimte aan verbonden hebben.

Aandeel in begroting

5.1. Agenda Samenhangend Investeren

Heeft relatie met
2.2 - 2.3 – 4.1 – P9
Transities fysieke leefomgeving

5.1.1. Output 2023

- Het opstellen en uitwerken van een Samenhangend Investeringsstrategie. Dit leidt tot het verder intensiveren van de (economische) samenwerking, gericht op ontwikkelkracht en innovatie in de regio's, tussen provincies onderling én met het Rijk op onderdelen van de transitithema's (EZK).
- De gerichte doorontwikkeling van de programmeringstafels om (boven)regionale innovatieprogramma's op te schalen en te versnellen; inclusief de herziening van het projectenboek, uitmondend in de eerste 'innovatiedeals'.
- Komen tot een samenwerkings- en afsprakenkader tussen Rijk, provincies, ROM's, MKB en VNG op het gebied van breed en innovatief MKB, met speciale aandacht voor het co-financieringsvraagstuk en de invulling van gezamenlijk opdrachtgeverschap met EZK ten aanzien van de bovenregionale agenda van de ROM's. (ROM 3.0).
- Inzet op regionale verankering en sterke positionering van de rol van de provincies bij de herijking van het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid van het Rijk, wat zich ondermeer vertaalt in de herziening van de KIC en KIA's.

5.1.2. Doorkijk 2024-2026

- Doorontwikkelen Samenhangend Investeren gericht op ontwikkelkracht en innovatie in de regio's, tussen provincies onderling én met het Rijk op onderdelen van de transitithema's.
- Inzet programmeringstafels en innovatiedeals richten op prioriteiten in nieuwe collegeperiode bij provincies.
- Bovenregionale programmering ROM's richten op prioriteiten in nieuwe collegeperiode bij provincies.

5.1.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	100	100	0	0	100	0	-100	-100
Directe personeelslasten	93	85	164	165	165	165	79	2	1	1
Overige apparaatslasten	49	51	77	86	88	88	26	9	11	11
Totaal	142	136	341	351	253	253	205	10	-88	-88

x € 1.000

Toelichting verschillen

Conform de Kaderbrief 2023 verhogen we de programmalasten in 2023 en 2024 met € 100.000 voor de Agenda Samenhangend Investeren.

Voor betere aansluiting op de praktijk is binnen programma 5. de formatietoerekening gewijzigd.

5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Human Capital

Heeft relatie met
Transities fysieke
leefomgeving

5.2.1. Output 2023

- Invulling van de coördinerende en ondersteunende rol van provincies richting de eerst verantwoordelijke partijen (Rijk, gemeenten, sociale partners), en in nauwe samenspraak met de VNG.
- Belangenbehartiging voor erkenning voor de regionale HCA-aanpakken als waardevolle aanvulling op het traditionele arbeidsmarktbeleid, waarmee deze regionale structuren meer benut worden bij het opstellen en de uitvoering van het arbeidsmarktbeleid.
- Belangenbehartiging voor meer integrale financiering en regionale fondsvorming voor talentontwikkeling.
- Belangenbehartiging richting een skillsgerichte benadering en het bieden van ondersteuning bij het inzichtelijk maken van de benodigde skills op de arbeidsmarkt van de toekomst.
- Belangenbehartiging richting het vergroten van de mogelijkheden om verenigbare steun (EU) te kunnen verlenen aan HCA-initiatieven.

5.2.2. Doorkijk 2024-2026

- Doorlopende inzet op ontwikkelen en benutten van regionale HCA's.
- Doorlopende inzet op invullen randvoorwaarden voor optimale effectiviteit van de regionale HCA's, waaronder een skillsgerichte benadering.
- Doorlopende inzet op nauwe samenwerking met de VNG, Rijk en andere maatschappelijke partners.

5.2.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93	85	82	83	82	82	-3	1	0	0
Overige apparaatslasten	49	51	39	43	44	44	-13	4	6	6
Totaal	142	136	120	126	126	126	-15	5	6	6

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing.

5.3. Circulaire economie

Heeft relatie met
2.2 – 2.3 – 4.1
Transities fysieke leefomgeving

5.3.1. Output 2023

- Inzet op de realisatie van de 5 actielijnen van de Krachtenkaart Circulaire Economie (CE) waaraan de gezamenlijke provincies zich verbonden hebben, waaronder het samen met VNG, UvW en I&W komen tot een aanpak voor circulair inkopen en aanbesteden.
- Middels coördinatie en begeleiding zorgen dat door provincies uitvoering gegeven wordt aan de afspraken tussen Rijk en provincies om het MKB te ondersteunen in de transitie naar Nederland Circulair in 2050, door op basis van de Krachtenkaart Circulaire Economie o.a. regionale circulaire ecosystemen te versterken.
- Belangenbehartiging op inzet van het Rijk gericht op de intensivering van de samenwerking en ondersteuning van de in de Krachtenkaart geformuleerde ambities, en de inzet van gezamenlijke instrumentarium.
- Belangenbehartiging op positie en rol van provincies als regisseurs van de regionale economie bij het Rijk, gezien de meer prioritaire positie van het beleid gericht op CE bij het kabinet.

5.3.2. Doorkijk 2024-2026

- Blijvende inzet op de realisatie van de 5 actielijnen van de Krachtenkaart CE en betrokkenheid van het Rijk daarbij.
- Blijvende inzet en belangenbehartiging op positie en rol van provincies als regisseur van de regionale economie en het belang daarvan voor de ambitie om te komen tot een circulaire economie in 2050.

5.3.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	101	76	51	0	0	-25	-25	-76	-76
Directe personeelslasten	35	36	82	83	82	82	46	1	0	0
Overige apparaatslasten	18	22	39	43	44	44	17	4	6	6
Totaal	53	160	197	177	126	126	37	-20	-70	-70

x € 1.000

Toelichting verschillen

Voor de handreikingen Krachtenkaart zetten wij tijdelijk extra middelen in.

Voor betere aansluiting op de praktijk is binnen programma 5. de formatietoerekening gewijzigd.

5.4. Europees regionaal beleid

Heeft relatie met
1.3 – 2.3 – P5
Transities fysieke leefomgeving

5.4.1. Output 2023

- Monitoring door IPO/HNP van de implementatie nieuwe financieringsinstrumenten en programma's die inmiddels van start zijn gegaan. (REACT-EU, JTF, BAR, RRF, Operationele Programma's (2021-2027)). Waarbij met name aandacht is voor de regionale uitvoering in maatwerk programma's.
- Belangenbehartiging door IPO/ HNP om post-2027 tot een zo groot mogelijke nationale envelop structuurfondsen voor Nederland te komen, alsmede meer middelen voor grensoverschrijdende en transnationale programma's (Interreg) en voldoende investeringsmiddelen voor klimaat en groene transitie.
- Belangbehartiging door IPO/HNP gericht op het keren van de centralisatietrend bij het cohesiebeleid, alsmede het realiseren dat er voldoende middelen beschikbaar blijven voor ontwikkelde regio's binnen het cohesiebeleid. Ook ontwikkelde regio's moeten van innovatie-instrumenten gebruik kunnen blijven maken.

5.4.2. Doorkijk 2024-2026

- Doorlopende inzet op belangenbehartiging door IPO/ HNP in de voor 2023 benoemde doelstellingen.

5.4.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	35	36	41	41	41	41	5	0	0	0
Overige apparaatslasten	18	22	19	21	22	22	-3	2	3	3
Totaal	53	58	60	63	63	63	2	3	3	3

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing.

5.5. Digitalisering Regionale Economie

Heeft relatie met
2.2 – 2.3 – 4.1 – P9
Transities fysieke leefomgeving

5.5.1. Output 2023

- Bijdragen aan de versnelling van de digitale transformatie in het MKB. Hiertoe is een actieagenda opgesteld door EZK, provincies, gemeenten en MKB NL die zich richt op het beter ontsluiten van de vraagarticulatie in de regio, kennisdeling en kennisontwikkeling en beter ontsluiten van het digitaliseringsaanbod en evt. ontwikkelen van nieuw instrumentarium.
- Uitvoering geven aan de vastgestelde (dynamische) werkgenda digitalisering, waarin kennisdeling en belangenbehartiging ten aanzien van voor regionale economie relevante thema's zijn opgenomen, zoals het versnellen van de connectiviteit van het platteland en kleine gemeenten, cyberweerbaarheid van het MKB en sleuteltechnologieën
- Regie op de ruimtelijke regionale inpassing van initiatieven, zoals datacenters, en hierover afspraken maken met het Rijk. Hierbij staat een integrale afweging van belangen (wonen, natuur, stikstof, energie, water, economie) centraal.

5.5.2. Doorkijk 2024-2026

- Doorlopende inzet op de actieagenda opgesteld door EZK, provincies, gemeenten en MKB NL gericht op versnelling van de digitale transformatie in het MKB
- Doorlopende inzet op het uitvoeren van de (dynamische) werkgenda digitalisering.

5.5.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	30	30	30	30	30	0	0	0	0
Directe personeelslasten	150	144	67	68	67	67	-77	1	0	0
Overige apparaatslasten	79	87	31	35	36	36	-56	4	5	5
Totaal	229	261	129	133	134	134	-132	4	5	5

x € 1.000

Toelichting verschillen

Voor betere aansluiting op de praktijk is binnen programma 5. de formatietoerekening gewijzigd.

5.7. Ruimtelijke economie

Heeft relatie met
1.1 Ruimtelijke ontw.

5.7.1. Output 2023

- Belangenbehartiging op de rol en positie van provincies op het onderwerp ruimtelijke economie-werklocaties, met de focus op bedrijventerreinen. Daarmee wordt het economisch perspectief ingebracht in de opgaven en transities in het ruimtelijk domein, onder meer middels specifieke stapelkaarten.
- Belangenbehartiging en coördinatie ten aanzien van de uitvoering door provincies van de bestuurlijke afspraken Grip op grote bedrijfsvestigingen en het vervolg daarop. Afsproken is het omgevingsbeleid voor grootschalige bedrijfsvestigingen met name op het gebied van clustering, sturen op regionale en nationale meerwaarde én selectiviteit, te versterken. Hiervoor zijn 6 actielijnen ontwikkeld.
- Lichte samenwerking in IPO-verband gericht op kennisdeling van best practices, ten behoeve van de invulling van de Retailagenda door provincies.

5.7.2. Doorkijk 2024-2026

- Doorlopende inzet op belangenbehartiging en uitwerking van bestuurlijke afspraken ten aanzien van bedrijvenlocaties en Grip op grote bedrijfsvestigingen.

5.7.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	36	82	83	82	82	46	1	0	0
Overige apparaatslasten	0	22	39	43	44	44	17	4	6	6
Totaal	0	58	120	126	126	126	62	5	6	6

x € 1.000

Toelichting verschillen

Sinds 2022 zetten we 0,3 fte in op deze nieuwe beleidsopgave. Voor betere aansluiting op de praktijk is binnen programma 5. de formatietoerekening gewijzigd.

6. Cultuur en erfgoed

De strategische agenda formuleren vanuit position papers

Het IPO-bestuur heeft op 11 februari 2021 een strategische agenda geformuleerd door het vaststellen van position papers voor cultuur en erfgoed als basis voor inzet belangenbehartiging op o.a. actualisering Rijkscultuurbestel en kaders voor erfgoed. Gelet op deze ambitie is bij de kaderbrief 2022 de noodzaak van een intensivering van de inzet voor cultuur en erfgoed vastgesteld.

Het effect op de culturele sector van de coronacrisis is groot geweest en er wordt gewerkt aan maatregelen om de culturele sector weer overeind te krijgen. De culturele sector verkeert na een lange stilstand door corona in een opbouwfase waarbij zowel de meerjarige subsidieverplichtingen - als ware er geen corona - en een nieuwe werkelijkheid naast elkaar bestaan.

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen. De samenwerking wordt in 2023 nog in stand gehouden, hangende het onderzoek naar de 'focus in de samenwerking'.

Aandeel in begroting

6.1. Cultuur

Heeft relatie met
5 Regionale economie

6.1.1. Output 2023

- Via belangenbehartiging pro-actief inzetten op de rol van provincies waarbij conform het positionpaper Cultuur wordt ingezet op heldere positionering en wettelijke verankering van de rol van provincies in het landelijk cultuurbeleid.
- Adviseren over het Rijkscultuurstelsel met aandacht voor de regionale component, werking subsidieregelingen, stedelijke cultuurregio's en faciliteert standpuntbepaling.
- Inzetten op een proactieve en agenderende rol van de gezamenlijke provincies richting de partners in het cultuurbestel, waaronder de Raad voor Cultuur
- Inzetten op een actieve belangenbehartiging in bijvoorbeeld de actuele voorbereiding van het rijkscultuurbestel na 2024.

6.1.2. Doorkijk 2024-2026

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen.

6.1.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	47	48	55	0	0	0	6	-55	-55	-5.5
Overige apparaatslasten	25	29	26	0	0	0	-4	-26	-26	-2.6
Totaal	71	78	80	0	0	0	3	-80	-80	-8.0

x €1.000

Toelichting verschillen

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen. De samenwerking wordt in 2023 nog in stand gehouden, hangende het onderzoek naar de 'focus in de samenwerking'.

6.2. Erfgoed

Heeft relatie met
1. ROWW en 5. RE-
Propositie Wonen-
Bereikbaarheid/Klimaat

6.2.1. Output 2023

- De interprovinciale position paper erfgoed en het uitvoeringsprogramma zijn de leidraad voor de onderhandelingen met het Rijk over rol en middelen voor provincies; waaronder middelen voor de grote restauraties bij voorkeur via een gemeenschappelijk programma Rijk en provincies.
- Inzetten op versterking van de verbinding van erfgoed met ruimtelijke opgaven met een vervolg op de Erfgoed Deal (waaronder vrijkomende monumenten als kerken).
- Inzetten op belangenbehartiging, voldoende middelen/rol van provincies in het nieuw op te stellen Rijkskader Erfgoed Telt.
- Borgen van de provinciale belangen in de nieuw vast te stellen bestuurlijke afspraken over restauraties en de uitvoeringsorganisatie met Rijk en VNG.
- Aansluiting van erfgoed borgen bij de agenda (brief) Ruimtelijke Ordening, inzake de grote transitieopgaven Wonen en Bereikbaar, Klimaat- en energie zoals bij verduurzaming, landschappen en natuur en kwaliteit van de leefomgeving. Zoals benoemd in de Kamerbrief over nationale regie in de ruimtelijke ordening van 17 mei 2022 waarin de borging van erfgoed bij de transitie-opgaven is benoemd.

6.2.2. Doorkijk 2024-2026

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen.

6.2.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	23	42	48	0	0	0	5	-48	-48	-48
Overige apparaatslasten	12	26	22	0	0	0	-3	-22	-22	-22
Totaal	36	68	70	0	0	0	2	-70	-70	-70

x €1.000

Toelichting verschillen

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen. De samenwerking wordt in 2023 nog in stand gehouden, hangende het onderzoek naar de 'focus in de samenwerking'.

6.3. Cultuureducatie

Heeft relatie met
N.v.t.

6.3.1. Output 2023

- Voor OCW aanspreekpunt zijn voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 en alleen een rol vervullen voor faciliteren kennisuitwisseling.
- In 2023 betrokken worden bij de herijking van bestuurlijke afspraken cultuur en onderwijs.
- Participeren in de opbouw van een nieuw Rijkskader voor cultuur waar cultuureducatie een onderdeel van is.

6.3.2. Doorkijk 2024-2026

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen.

6.3.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	12	12	14	0	0	0	2	-14	-14	-14
Overige apparaatslasten	6	7	6	0	0	0	-1	-6	-6	-6
Totaal	18	19	20	0	0	0	1	-20	-20	-20

x € 1.000

Toelichting verschillen

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen. De samenwerking wordt in 2023 nog in stand gehouden, hangende het onderzoek naar de 'focus in de samenwerking'.

6.4. Bibliotheekstelsel en innovatie

Heeft relatie met
N.v.t.

6.4.1. Output 2023

- Op basis van het Bibliotheekconvenant 2020-2023 voor het bibliotheekstelsel, waarin duidelijk staat dat de provincies rol en positie hebben in de innovatie, samenwerken met netwerkpartners OCW, VNG, Koninklijke Bibliotheek, SPN en VOB, zodat bibliotheken beter in staat zijn om bij te dragen aan maatschappelijke opgaven en focus wordt gegeven aan de uitvoering van de Wet stelsel openbare bibliotheken.
- Partijen stemmen op basis van een netwerkagenda af en werken aan concrete acties om het convenant uit te voeren en inzet in belangenbehartiging en advisering over vervolg convenant na 2023.
- Bij Rijk als stelselpartner aandacht claimen voor helderheid rollen, beleidsvrijheid, (rijks) middelen en positionering provincies in het Bibliotheekstelsel
- Samen met VNG en andere stelselpartners inzetten op de opgave uit het regeerakkoord, dat in iedere gemeente een toekomstbestendige bibliotheekvoorziening aanwezig is en daartoe nodige lobby-inzet en belangenbehartiging.

6.4.2. Doorkijk 2024-2026

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen.

6.4.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	12	18	20	0	0	0	2	-20	-20	-20
Overige apparaatslasten	6	11	10	0	0	0	-1	-10	-10	-10
Totaal	18	29	30	0	0	0	1	-30	-30	-30

x € 1.000

Toelichting verschillen

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen. De samenwerking wordt in 2023 nog in stand gehouden, hangende het onderzoek naar de 'focus in de samenwerking'.

7. Kwaliteit Openbaar Bestuur

Bij de kerntaak Kwaliteit van het Openbaar Bestuur gaat het om het verrichten van wettelijke taken voor consultaties en wetgevingstrajecten namens de gezamenlijke provincies, inclusief deelname aan daartoe voorbereidende en agendasettende interbestuurlijke activiteiten. Ook gaat het om het versterken van de strategische kennisfunctie en het betrekken van de wetenschap bij vraagstukken in het openbaar bestuur en het middenbestuur in het bijzonder. In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen.

De realisatie van het kabinetsaanbod 'naar een Krachtig Groen Herstel', de doorontwikkeling naar de drie grote transitie in de fysieke leefomgeving (en de daarbij horende gebiedsgerichte aanpak), en daarbij de focus in de samenwerking tussen de twaalf provincies is opgenomen in deze kerntaak.

Een andere invalshoek betreft de overheidsfinanciën. Het is belangrijk dat de belangen van het midden bestuur goed worden behartigd in dit domein.

Het IPO is een vereniging die vitaal moet zijn. Dit vraagt om ontmoeting en inspiratie voor en door leden.

Tot slot is de kwaliteit van het openbaar bestuur niet alleen op (inter)provinciale of nationale schaal van belang, maar moet deze ook gezien worden in de Europese context.

Aandeel in begroting

7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten

Heeft relatie met
7.2 Gebiedsopgaven 3.0
Transities fysieke leefomgeving

7.1.1. Output 2023

- Wettelijke taken uitvoeren bij consultaties en wetgeving die zich in 2023 aandienen.
- Proactief signaleren en, desgewenst, lobbyen bij de Staten-Generaal.

7.1.2. Doorkijk 2024-2026

- Wettelijke taken uitvoeren bij consultaties en wetgeving die zich in 2024-2026 aandienen.

7.1.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	21	21	21	21	21	0	0	0	0
Directe personeelslasten	151	338	382	248	247	247	44	-134	-135	-135
Overige apparaatslasten	80	205	180	128	133	132	-25	-51	-47	-47
Totaal	231	563	582	397	400	400	19	-185	-182	-182

x € 1.000

Toelichting verschillen

In het kader focus van de samenwerking kiest het IPO-bestuur ervoor om vanaf 2024 op deze kerntaak de samenwerking via de vereniging af te schalen. De samenwerking wordt in 2023 nog in stand gehouden, hangende het onderzoek naar de 'focus in de samenwerking'.

7.2. Provinciale rol in de ruimte

Heeft relatie met
Transities fysieke
leefomgeving

7.2.1. Output 2023

- De drie grote transities in de fysieke leefomgeving in samenwerking en samenhang realiseren – mede in samenwerking met VNG en UvW, inclusief de gebiedsgerichte aanpak.
- Zorgdragen en oog hebben voor de noodzakelijke interbestuurlijke en financiële verhoudingen.
- Binnen het kader van de grote transities het versterken van de interprovinciale kennisfunctie: versterken van de uitwisseling van ‘best practices’ tussen de provincies, en ook tussen de provincies en andere partners, en versterken van het onderlinge en gezamenlijke leerproces rondom de gebiedsgerichte aanpak.

7.2.2. Doorkijk 2024-2026

- De ‘verbouwing’ van Nederland in de fysieke leefomgeving is een langjarig perspectief waarbij de realisatie van de transities, het daarbij en daarvan leren en ervaringen uitwisselen en waarborgen van de benodigde bestuurlijke en financiële verhoudingen onverkort aandacht en inzet van de gezamenlijke provincies vraagt.

7.2.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	44	152	132	132	132	132	-20	0	0	0
Directe personeelslasten	233	579	655	138	137	137	75	-517	-518	-518
Overige apparaatslasten	123	351	308	71	74	74	-43	-237	-234	-234
Totaal	400	1.082	1.095	341	343	343	13	-754	-752	-752

x € 1.000

Toelichting verschillen

Conform de Kaderbrief 2022 zetten wij voor 2022 en 2023 3,8 fte in op deze nieuwe beleidsopgave.

7.4. Financiële verhoudingen

Heeft relatie met
Alle beleidsopgaven

7.4.1. Output 2023

In het Coalitieakkoord Rutte IV (december 2021) is het volgende opgenomen over de gewijzigde financiële verhoudingen met ingang van 2026: *“Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssysteem voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken. Daarbij worden ook alternatieven voor de OZB en MRB in de beschouwing betrokken. In de huidige kabinetsperiode zal de financiering van de medeoverheden grotendeels worden vormgegeven via de accres systematiek.”*

De aangekondigde nieuwe financieringssysteem heeft een ingrijpende aard en vergt een zorgvuldige uitwerking. De uitwerking hiervan zal in 2023 plaatsvinden op basis van de aanbevelingen uit het rapport van de verkenner (2022) en de contourenbrief van de minister van BZK (2022).

Aandachtspunten hierbij zijn:

- besluit over en daarbij inzet op een stabiel, robuust belastinggebied m.i.v. 2030 vanwege de introductie van Betalen naar Gebruik
- gezamenlijke uitwerking met het rijk van een nieuwe financieringssysteem die na 2025 operationeel zal gaan worden
- besluit over een mogelijk groter belastinggebied
- een voor de uitvoering van de transities geëigende uitkeringsstelsel, met minimale uitvoeringslasten en maximale beleidsvrijheid, en geen verplichte cofinanciering
- voldoende financiële middelen voor de grote opgaven en transities – betrokkenheid bij de artikel 2- wet Financiële verhoudingenonderzoeken die hiervoor zullen worden uitgevoerd.

Overige onderwerpen

- de implementatie van het geactualiseerde verdeelmodel Provinciefonds die gezamenlijk met BZK wordt uitgevoerd;
- implementeren aanbevelingen beleidsdoorlichting BTW-compensatiefonds (2021) gericht op verbeterde werking van het fonds voor de provincies;
- monitoren en daarbij beperken fiscale risico's verzelfstandiging Prorail;
- lid begeleidingsgroep onderzoek naar uniforme methodiek bepaling rente stortplaatsen, waardoor elke provincie dezelfde berekeningsmethodiek hanteert.
- Instelling van een gezamenlijke leerstoel financiële verhoudingen (€ 25.000 per jaar)
- Herijken van de EMU-saldonorm voor de komende jaren

De AAC Financien en de BAC Financien geven hierbij sturing aan de ontwikkelingen. Voorbereiding van de Bestuurlijke Overleggen Financiële verhoudingen (BOFv).

7.4.2. Doorkijk 2024-2026

- Verdere implementatie van een geactualiseerd uitkeringsstelsel
- Verdere implementatie van de nieuwe financieringssysteem voor provincies en gemeenten die na 2025 wordt geïmplementeerd
- Verder onderzoek/besluitvorming provinciaal belastinggebied
- Verdere implementatie van de herijkte verdeelsysteem Provinciefonds
- Betrokkenheid bij actualisering artikel 2 FVw-onderzoek uitvoeringslasten Klimaatakkoord
- Betrokkenheid bij implementatie uitkomsten artikel 2 FVw-onderzoeken grote opgaven en transities

- Coördineren van de overleggen AAC Financiën en BAC Financiën
- Voorbereiden Bestuurlijke Overleggen Financiële verhoudingen.

7.4.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	35	105	105	105	105	105	0	0	0	0
Directe personeelslasten	220	228	258	260	259	259	30	3	1	1
Overige apparaatslasten	116	138	121	135	139	139	-17	14	18	18
Totaal	371	471	484	501	504	504	13	16	19	19

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing

7.5. Vitale vereniging

Heeft relatie met
7.2 Provinciale rol in de
ruimte

7.5.1. Output 2023

- Evenementen (waaronder jaarcongres, AV-bijeenkomsten, technische briefings).
- Netwerk-functie (waaronder versterken relatie met Staten, themabijeenkomsten, gezamenlijke bijeenkomsten met rijk en decentrale overheden).
- Aandacht voor de Statenverkiezingen 2023, en de daaruit voortvloeiende ontwikkelingen zoals nieuw bestuur, nieuwe AV, nieuwe adviescommissies, informeren Provinciale Staten, extra bijeenkomsten, etc.

7.5.2. Doorkijk 2024-2026

- Na de Statenverkiezingen van 2023 is het belangrijk alle leden van de vereniging langs verenigingslijnen, en inhoudelijke/thematische lijnen bijeen te laten komen, dit zowel binnen de vereniging als met externe partners en betrokkenen.

7.5.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	7	263	213	213	213	213	-50	0	0	0
Directe personeelslasten	135	140	158	160	159	159	18	2	1	1
Overige apparaatslasten	71	85	74	83	85	85	-10	8	11	11
Totaal	213	488	445	455	457	457	-42	10	12	12

x € 1.000

Toelichting verschillen

Vanaf 2023 verlagen we de programmalasten structureel met € 50.000, waardoor de frequenties van bijeenkomsten lager zijn en deze ook een soberder karakter zullen hebben dan voorheen.

7.6. Europa

Heeft relatie met
Alle beleidsopgaven

7.6.1. Output 2023

- Met HNP belangen behartigen op dossiers agrofood, klimaat en energie, regionale economie, gezonde en duurzame leefomgeving, circulaire economie, mobiliteit, digitalisering én leveren bij EU-instellingen input gericht op de provinciale agenda, een gebiedsgerichte aanpak en voldoende EU-budget.
- Met HNP zorgdragen voor afstemming en inbreng voor de BNC-fiches (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) met provincies. Samen met de VNG en UvW de positie van decentrale overheden verstevigen in de fase van Nederlandse standpuntbepaling en de interbestuurlijke samenwerking op Europese dossiers met het Rijk optimaliseren.
- KED en HNP publiceren de wekelijkse Europese Ster en het KED beheert de online EU-fondsenwijzer 2021-2027 (initiatief HNP/IPO) en verleent juridisch advies inzake staatssteunvraagstukken.

7.6.2. Doorkijk 2024-2026

- De kennis, expertise en inzet van het HNP en IPO versterken de positie van provincies op zowel nationaal als Europees niveau in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027.
- De agenda van Europa met grote doorsnijdende opgaven als de Green Deal, Fitfor55 en RePowerEU vraagt van het IPO en HNP om een verdere multidisciplinaire, integrale aanpak van Europese dossiers.
- Kennis delen en verder samenwerken tussen het IPO Den Haag, BIJ12 en HNP voor het bepalen van en de uitvoering van inhoudelijke lobby-agenda's. Voor de uitvoering en inzet in Brussel wordt samengewerkt met Europese partners, waaronder Permanente Vertegenwoordiging (PV), EP, CEMR, Europees Comité van de Regio's (CvdR) en partnerregio's.

7.6.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	265	259	259	259	259	259	0	0	0	0
Directe personeelslasten	372	386	437	441	439	439	50	4	2	2
Overige apparaatslasten	197	234	205	228	236	236	-28	23	30	30
Totaal	833	879	901	928	934	933	22	27	33	32

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing

8. Werkgeverszaken

Werkgeverszaken richt zich op 3 opgaven:

1. CAO
2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers
3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap.

In 2023 en de jaren daarna is sprake van een aantal belangrijke, complexe en omvangrijke transitie's, o.a. naar een nieuw pensioenstelsel en naar een nieuwe inrichting van de arbeidsmarkt. Daarnaast zal invulling worden gegeven aan het realiseren van de Werkgeversvisie 2025. Voor het realiseren van de continue opgaven en de vermelde transitie's is voor twee jaar 1,2 fte extra inzet vereist. Deze is opgenomen in de formatie t/m 2023. In de volgende kadernota zal worden aangegeven of deze formatie langer c.q. structureel is benodigd. Voor de begroting 2023 en de doorkijk naar 2024-2026 is bij de programmalasten uitgegaan van kalenderjaren zonder een coöperatieproces voor de cao. Indien sociale partners besluiten tot coöperatie is hiervoor een hoger budget noodzakelijk.

Aandeel in begroting

8.1. CAO

Heeft relatie met
N.v.t.

8.1.1. Output 2023

- Implementeren, monitoren en doorontwikkelen cao-afspraken.
- Ondersteunen Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie voor nieuwe cao.

8.1.2. Doorkijk 2024-2026

- Namens de provincies en partijen bij de cao (als werkgeversvereniging) collectief arbeidsvoorwaarden/cao afspreken met vakbonden: nieuwe cao's voor de kalenderjaren 2024, 2025 en 2026 onder de huidige aanname dat dit zonder co-creatieproces wordt vormgegeven.
- Implementeren, monitoren en doorontwikkelen cao-afspraken.
- Realiseren Werkgeversvisie 2025 en voorbereiden en opstellen Werkgeversvisie 2030.
- Meenemen stakeholders bij ontwikkelingen in werkveld en toekomstige besluitvorming hierover met 'actualiteiten werkgeverszaken'.

8.1.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	164	202	202	202	202	202	0	0	0	0
Directe personeelslasten	116	217	246	152	151	151	28	-94	-95	-95
Overige apparaatslasten	61	132	116	78	81	81	-16	-37	-35	-35
Totaal	342	550	563	432	433	433	12	-131	-129	-129

x € 1.000

Toelichting verschillen

Vanwege enkele complexe transitie en het realiseren van de continue processen zetten we tot en met 2023 0,8 fte aanvullende capaciteit in en zal in 2023 bezien worden wat hiervoor nodig is voor 2024 en verder.

8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers

Heeft relatie met
7. KOB

8.2.1. Output 2023

- Belangen behartigen voor rechtspositie politiek ambtsdragers (provinciale sector).
- Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving en beleid politiek ambtsdragers (met name voor pensioen).
- Voorbereiden aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).

8.2.2. Doorkijk 2024-2026

- Namens de provincies bij het ministerie van BZK de belangen behartigen van onze politiek ambtsdragers. BZK ontwikkelt wet- en regelgeving waarin de rechtspositie van politiek ambtsdragers, inclusief pensioen, is vastgelegd.
- Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving, beleid en arbeidsvoorwaardelijke aspecten, o.a. op het gebied van Integriteit, veiligheid (weerbaar bestuur), (evaluatie geharmoniseerd) rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, pensioenstelsel Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA).
- Voorbereidingen aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).

8.2.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	38	48	55	41	41	41	6	-13	-13	-13
Overige apparaatslasten	20	29	26	21	22	22	-4	-4	-4	-4
Totaal	59	78	80	63	63	63	3	-17	-17	-17

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2022 en 2023 rekenen we 0,1 fte meer toe aan deze beleidsopgave.

8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgever

Heeft relatie met
N.v.t.

8.3.1. Output 2023

- Lobbyen/belangen behartigen namens de samenwerkende provincies voor goed publiek werkgeverschap binnen en met zelfstandige publieke werkgevers (ZPW).
- Afstemmen met medeoverheden ter voorbereiding cao- en pensioenonderhandelingen en consultatie wetgeving.
- Consultatie wetgeving (wettelijke taak).
- Afstemmen met AAC Werkgeverszaken voor ontwikkeling provinciale organisaties en goed werkgeverschap.
- Borgen werking van en bemensing gezamenlijke inter- respectievelijk bovensectorale geschillenbeslechting.

8.3.2. Doorkijk 2024-2026

- Namens de provincies in de Stichting ZPW lobbyen en belangen behartigen voor goed publiek werkgeverschap. Doel: kennis delen, krachten bundelen en gesprekspartner vormen voor pensioenfondsen ABP, Kabinet en andere werkgeversorganisaties zoals VNO/NCW en MKB Nederland. Portefeuilles: pensioenen, banenafpraak, arbeidsmarkt(beleid) en diversiteit. In 2023-2025 o.a. strategisch adviseren over het inrichten van het arbeidsmarktstelsel en het inrichten van het nieuwe pensioenstelsel en pensioenvraagstukken.
- Ambtelijk afstemmen ontwikkelingen aan werkgeverszijde met BZK (als coördinerend ministerie) en collegae decentrale overheden ten behoeve van onderhandelingen.
- Ambtelijk afstemmen met AAC Werkgeverszaken voor de ontwikkeling van de provinciale organisaties en goed werkgeverschap. In 2023-2025 o.a. voor arbeidsmarktprofilering en ontwikkeling strategische HRM-visie.
- Borgen werking van en bemensing van de gezamenlijke (inter- respectievelijk bovensectorale) geschillenbeslechting.

8.3.3. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	25	63	63	63	63	63	0	0	0	0
Directe personeelslasten	116	157	177	124	123	123	20	-53	-54	-54
Overige apparaatslasten	61	95	83	64	66	66	-12	-19	-17	-17
Totaal	203	315	324	251	252	252	9	-73	-71	-71

x € 1.000

Toelichting verschillen

In 2022 en 2023 rekenen we 0,3 fte meer toe aan deze beleidsopgave.

9. Digitalisering

Bij de vaststelling van de Kaderbrief heeft het IPO-bestuur besloten het programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) te beëindigen aan het einde van de huidige coalitieperiode (mei 2023). Dit brengt met zich mee dat het grootste deel van de activiteiten in het huidige programma worden afgebouwd in de periode tot mei 2023. Een aantal van de activiteiten in het programma IDA blijven vanwege meerjarige verplichtingen doorlopen in de komende coalitieperiode. Een ander deel van de activiteiten past in het profiel van BIJ12 en kan indien uw bestuur daartoe besluit op termijn worden ondergebracht bij BIJ12. Tenslotte zijn er activiteiten die passen bij het kernprofiel (belangenbehartiging) van het IPO en daarom een structurele plek krijgen in een nieuw programma "Digitalisering". In dit kader wordt nadrukkelijk aansluiting gezocht bij de Interbestuurlijke Datastrategie, de Nederlandse Digitaliseringsstrategie en de Werkagenda Digitalisering van het kabinet Rutte-IV.

Lasten 2023-2026

Het programma Digitalisering kent vanaf 2023 drie onderdelen: Afhechting Interprovinciale Digitale Agenda, Activiteiten passend in profiel BIJ12 en Belangenbehartiging Digitalisering. Het wijzigen van deze indeling werkt door in de lasten per beleidsopgave.

Aandeel in begroting

9.1. Afhechting programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA)

Heeft relatie met
1.3 – 2.3 – 2.8 – 2.9 – 2.10 –
2.12 – 3.9 – 3.10 – 7.2 – 7.6

9.1.1. Output 2023

In de afgelopen jaren werkten de gezamenlijke provincies samen aan het programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA). Dit programma loopt af in mei 2023. Een deel van de activiteiten uit het IDA-programma moet nog worden afgehecht vanwege bestaande meerjarige afspraken of (wettelijke) verplichtingen:

- Uit Programmalijn Data:
 - implementatie van een algoritmeregister bij de provincies (uitvoering in 2023).
 - Leveren van bijdrage aan uitvoering van de doelen in het nog op te stellen Programmaplan Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS) voor 2023;
- Uit Programmalijn Dienstverlening:
 - Ontwikkelen van een modelaanpak voor de implementatie van provincies van Annex II (procedures) en Annex III (ondersteuning) van de Europese Single Digital Gateway verordening (uitvoering in 2023);
 - Ontwikkelen van een modelaanpak voor en ondersteuning van provincies bij implementatie van Europese en Nederlandse wetten en richtlijnen op het gebied van digitale dienstverlening. Dit betreft o.a. de Wet digitale overheid, Archiefwet 2021 en de herziening van de Wet hergebruik overheidsinformatie in het kader van de Europese Open Datarichtlijn (uitvoering in 2023/2024)
 - Uit Programmalijn Bedrijfsvoering:
 - Coördinatie van inspanningen provincies voor invoering Wet open overheid in het kader van het interbestuurlijke programma Woo, inclusief aansluiting op Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) in het kader van actieve openbaarmaking. Voor dit project ontvangt het IPO tot en met 2026 een jaarlijkse subsidie van € 187.500 inclusief btw vanuit het Ministerie van BZK;
- Uit Programmalijn Innovatie:
 - Dutch Societal Innovation Hub (Nederlandse innovatiehub op het gebied van publieke dienstverlening), met Europese co-financiering (looptijd t/m 2026, met twee opties voor verlenging met nog eens 2 jaar)
 - Uitvoering interprovinciale innovatiestrategie bij provincies, vanuit de drie uitgangspunten: we treden vol in de digitale transformatie, we voeren regie op onze eigen veranderingen en we sluiten aan bij de brede beweging binnen de overheid. Bij aanvang van de nieuwe coalitieperiode wordt de innovatiestrategie herijkt op basis van de ambities van het nieuwe IPO-bestuur (looptijd 2023-2025).
 - Programmatische aanpak Ethiek, met onder andere aandacht voor begeleidingsethiek, vaardigheidsontwikkeling en advisering door een onafhankelijke ethische commissie.

9.1.2. Doorkijk 2024-2026

De doorlooptijd van de genoemde activiteiten hangt af van gemaakte afspraken en is aangegeven bij de beschrijving van de activiteiten hierboven.

9.1.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	100	532	620	620	620	620	87	0	0	0
Directe personeelslasten	443	399	409	413	411	411	10	4	2	2
Overige apparaatslasten	234	242	193	214	221	221	-49	22	28	28
Totaal	777	1.173	1.221	1.247	1.252	1.252	48	26	31	30

x €1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing.

9.2. Activiteiten passend in profiel BIJ12

Heeft relatie met
1.5 DSO

9.2.1. Output 2023

- Inrichting benodigde datavoorzieningen voor de grote transities in de fysieke leefomgeving (“Rol in de Ruimte”): Wonen (interbestuurlijke woonmonitor), Energietransitie (kernset indicatoren energietransitie) en Stikstof (stikstofanalyses etc. m.b.v. AERIUS);
- Beheer van koppelvlak tussen nationale portalen Ondernemersplein en Rijksoverheid.nl en de Producten- en Dienstencatalogi van afzonderlijke provincies;
- Beheer van Provinciale Producten Catalogus (PPC);
- Gezamenlijke aanbestedingen van ICT-(raam)contracten namens de twaalf provincies, IPO en BIJ12 van grote aanbestedingstrajecten met een duidelijke business case, vanuit een nieuw in te richten centrale inkoop- en contractmanagementfunctie bij BIJ12 (mits IPO-bestuur hiertoe besluit);
- Contractmanagement en -beheer voor gezamenlijk aanbestede ICT-(raam)contracten;
- Opstart informatieknooppunt Cyber Security provincies: de aansluiting van de gezamenlijke provincies op het Landelijk Dekkend Stelsel, waarmee provincies directe toegang krijgen tot dreigingsinformatie over cybercrime vanuit het Nationaal Cyber Security Centre bij het ministerie van JenV.
- Beheer van een platform voor trainingsmateriaal op het gebied van digitale vaardigheden voor de gezamenlijke provincies.

9.2.2. Doorkijk 2024-2026

De taken in deze paragraaf landen indien het IPO-bestuur hiermee instemt op termijn in het takenpakket en de begroting van BIJ12. Tot dat moment worden ze opgepakt vanuit dit programma in de begroting bij het IPO-bureau. Concreet hebben de volgende aspecten een blijvend karakter:

- Goede informatiepositie van de gezamenlijke provincies t.b.v. hun majeure maatschappelijke opgaven en de grote transities in de fysieke leefomgeving;
- Gezamenlijke inkoop van ICT-(raam)contracten met een duidelijke business case;
- Aansluiting van provincies op het Landelijk Dekkend Stelsel (LDS) voor cyber security.

9.2.3. Lasten en baten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	213	254	650	650	650	650	397	0	0	0
Directe personeelslasten	443	399	396	400	398	398	-3	4	2	2
Overige apparaatslasten	234	242	186	207	214	213	-55	21	27	27
Programmabaten		-413	-450	-450	-450	-150	-37	0	0	300
Totaal	890	481	782	807	811	1.111	301	25	30	329

x € 1.000

Toelichting verschillen

In de kaderbrief was rekening gehouden met maximaal € 300.000 als baten vanuit de Europese Commissie voor co-financiering Dutch Societal Innovation Hub. De beschikking hiervoor is inmiddels binnen en hiervoor ontvangt het IPO € 188.000. Inmiddels is er ook een beschikking ontvangen van het Ministerie van BZK voor bijdrage projectkosten Wet open overheid (geraamd binnen programmalasten IDA/programmalijs Bedrijfsvoering van Digitalisering) € 187.000 voor de jaren 2022-2026. Deze beide beschikkingen zijn daarmee hoger dan waarmee rekening is gehouden in de kaderbrief. Tot slot is samen met VNG, BZK en UvW een aanvraag ingediend voor een bijdrage Single Digital Gateway in 2023 en verder. Het aandeel van IPO hierin bedraagt € 363.000 in 2023, € 363.000 in 2024 en € 181.000 in 2025. Dit is een aanvraag voor de zogenaamde “investeringspost” binnen de centrale financiering van de GDI. We hebben kunnen zien dat deze in principe zodanig is beoordeeld dat hij mogelijk gehonoreerd wordt, maar het Programmeringsplan GDI is nog niet definitief en dit is

dus nog niet hard. Vooruitlopende op de beschikking begroten we deze baten conservatief op € 75.000. Dat betekent dat ten opzichte van de Kaderbrief 2023 het financiële beeld met € 150.000 verbeterd is.

9.3. Belangenbehartiging digitalisering

Heeft relatie met
N.v.t.

9.3.1. Output 2023

Digitalisering is een onmisbare randvoorwaarde voor de maatschappelijke opgaven van de gezamenlijke provincies. De belangenbehartigingsagenda op het gebied van digitalisering is in 2022 geïdentificeerd in een onderzoek waarbij alle kernopgaven binnen IPO zijn geraadpleegd. De belangenbehartigingsagenda op het gebied van digitalisering kent vanaf 2023 drie pijlers: digitalisering voor de regionale economie, digitalisering voor “Rol in de Ruimte” en “Eén digitale overheid”.

De Europese strategie Europes Digital Decade, de Nederlandse Digitaliseringsstrategie, de Interbestuurlijke Datastrategie en de Werkagenda Digitalisering van het kabinet Rutte-IV hebben consequenties en brengen verplichtingen met zich mee voor provincies. Vanuit de genoemde pijlers behartigt het Interprovinciaal Overleg de belangen van de gezamenlijke provincies in deze interbestuurlijke samenwerkingsverbanden.

9.3.2. Doorkijk 2024-2026

De hierboven genoemde strategieën van de Europese Commissie en het Nederlandse kabinet kennen een horizon tot uiterlijk 2030. Om die reden wordt de belangenbehartiging op het gebied van digitalisering vanaf 2023 structureel onderdeel van de IPO-begroting.

9.3.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	532	634	150	150	150	150	-484	0	0	0
Directe personeelslasten	347	312	450	455	453	453	138	5	2	2
Overige apparaatslasten	183	189	212	235	243	243	23	24	31	31
Totaal	1.062	1.135	812	840	846	845	-323	28	34	33

x € 1.000

Toelichting verschillen

Niet van toepassing.

10. Overig

Het programma 'Overig' bestaat uit de volgende onderdelen:

- Werkbudget & budget voor nieuw beleid
- Stelpost loon- en prijscompensatie (indexering)
- Compensatie Zeeland

Aandeel in begroting

10.1. Werkbudget & budget voor nieuw beleid

10.1.1. Toelichting

- Sinds de Begroting 2021 zijn de werkbudgetten binnen de afzonderlijke programma's gecentraliseerd en gehalveerd.
- Vanaf de Begroting 2023 nemen we in de begroting een vierjarig perspectief op voor alle beleidsopgaven, dat qua hoogte aansluit op de Kaderbrief 2023 (excl. autonome ontwikkelingen). Voor 2024 en verder gaan de bestuurlijke adviescommissies voor alle beleidsopgaven het gesprek aan te gaan over de afweegbaarheid en horizonbepaling, vanuit de focus in de samenwerking. De ruimte in de meerjarenraming 2024-2026 tussen de Kaderbrief 2023 en de Begroting 2024 is als stelpost 'Ruimte voor nieuw beleid' opgenomen binnen deze beleidsopgave.

10.1.2. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Werkbudget	218	235	225	265	265	266	-10	40	40	41
Budget voor nieuw beleid	0	0	0	414	868	818	0	414	868	818
Totaal	218	235	225	679	1.133	1.084	-10	454	908	859

x € 1.000

Toelichting verschillen

- Van het oorspronkelijk beschikbare werkbudget uit 2021 ad € 300.000 resteert in de Begroting 2023 € 225.000.
- De ruimte voor nieuw beleid bedraagt in 2024 € 414.000, in 2025 € 868.000 en in 2026 € 818.000.
- In de Begroting 2022 hadden we in de jaarschijf 2023 een negatieve stelpost van € 0,5 miljoen opgenomen vanwege lagere lasten als gevolg van de verkiezingen. In de Begroting 2023 hebben we via ombuigingen bij diverse beleidsopgaven deze stelpost ingevuld waardoor deze is komen te vervallen.

10.2. Stelpost L&P-compensatie

10.2.1. Toelichting

Voor de indexatie maken we gebruik van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB), zoals opgenomen in de kerngegevensstabel raming maart 2022 (CEP 2022). Op basis hiervan hadden we in de Kaderbrief 2023 de personele budgetten met 3,6% geïndexeerd. Bij het doorrekenen van de nieuwe CAO is gebleken dat deze indexatie onvoldoende hoog is geweest. Per saldo was sprake van een tekort van € 582.000 in 2023.

De materiële budgetten zijn incidenteel in 2023 niet verhoogd, met uitzondering van de bedrijfsvoeringsbudgetten. Daar passen we een indexatie van 2,3% toe.

10.2.2. Lasten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	0	0	0	664	1.362	1.711	0	664	1.362	1.711
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	664	1.362	1.711	0	664	1.362	1.711

x € 1.000

Toelichting verschillen

De indexatie over 2023 en de gevolgen van de nieuwe CAO is verwerkt bij de diverse programma's. Voor de meerjarenraming is de indexatie (met dezelfde percentages) als stelpost opgenomen.

10.4. Compensatie Zeeland

10.4.1. Toelichting

- Vanwege een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds ontving de provincie Zeeland van de overige 11 provincies € 6,7 miljoen ter aanvulling op de uitkering uit het Provinciefonds.
- In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds.
- De weeffout heeft betrekking op het peiljaar (2008) dat gehanteerd is voor de bepaling van het veronderstelde rendement op dividend. Dividendinkomsten zijn onderdeel van de Overige Eigen Middelen die ingehouden worden op de provinciefondsuitkering. Sinds 2016 zijn de dividendinkomsten voor Zeeland nihil.
- De financiële afhandeling verloopt vanwege het administratieve karakter via de IPO-kassiersfunctie.

10.4.2. Doorkijk 2024-2026

Er is in 2018 in het IPO-bestuur afgesproken dat de provincies over de periode 2018-2020 (oftewel voor een periode van 3 jaar) jaarlijks in totaal € 6,7 miljoen bijdragen aan de provincie Zeeland. Het IPO-bestuur heeft in 2020 besloten deze bijdrage te verlengen voor de boekjaren 2021 en 2022 omdat de actualisatie van het verdeelmodel van het Provinciefonds nog niet is afgerond. Het IPO-bestuur heeft op 12 mei 2022 besloten de bijdrage aan de provincie Zeeland met maximaal 1 jaar te continueren. Uitgangspunt is dat de compensatie wordt voortgezet totdat de 12 provincies akkoord zijn met een aangepast verdeelmodel waarin de weeffout Zeeland is opgelost.

10.4.3. Lasten

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2023			
				2024	2025	2026	2022	2024	2025	2026
Programmalasten	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting verschillen

Wij hebben - voor het creëren van een reëel begrotingsbeeld – de lasten rekenkundig structureel doorgetrokken.

Bijlagen

1. Uitgangspunten

Bij de begroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- a) De IPO-begroting is opgebouwd uit programma's die aansluiten op de kerntaken uit IPO- Kompas 2020.
- b) Ieder programma kent één of meer beleidsopgaven.
- c) Iedere beleidsopgave kent één of meer resultaatgebieden. De resultaatgebieden bestaan uit:
Belangenbehartiging, Kennisdeling-Innovatie, Netwerken en Uitvoeren
 - I. Belangenbehartiging bestaat uit vijf activiteiten (kan heen en weer switchen):
Signalering, (Strategische) Advisering, Standpuntbepaling, Lobby en Programmering.
De inzet wordt getypeerd maar er vindt geen kostenverfijning plaats.
 - II. Kennisdeling-Innovatie betreft activiteiten gericht op gezamenlijke kennis en innovaties.
Bijvoorbeeld de financiering van onderzoek(sinstituten).
 - III. Netwerken bestaat uit interne (bac's, aac's, jaarconferenties etc) netwerkactiviteiten en externe netwerkactiviteiten. Hiervan vindt geen kostenverfijning plaats.
 - IV. Uitvoeringsactiviteiten zijn in de begroting van BIJ12 ondergebracht.
- d) Er worden drie bijzondere programma's gehanteerd, te weten Werkgeverszaken, Digitalisering en Overig.
 - I. Een programma 'Overig' is nodig voor het ramen van werkbudget, budget voor nieuw beleid, het meerjarig ramen van de stelpost loon- en prijscompensatie (indexering) en het ramen van kassiersfuncties waarbij het IPO enkel als doorgeefluik fungeert.
 - II. De hoogte van de indexering wordt vastgesteld bij de kaderbrief (op basis van de Macro Economische Verkenningen). Vervolgens wordt de indexering verwerkt (d.w.z. toegerekend aan de ramingen binnen de programma's) in de begroting voor het komend jaar. Voor de meerjarenraming wordt gewerkt met een stelpost binnen het programma 'Overig'.
- e) De onderwerpen die voorheen onderdeel waren van de Kassiersfunctie, worden opgenomen in de IPO-begroting.
 - I. Uitgangspunt is dat de onderwerpen waar IPO-activiteiten uit voortvloeien ondergebracht worden binnen de inhoudelijke programma's, tenzij het hierbij gaat om middelen waarbij het IPO uitsluitend als doorgeefluik fungeert. In dat geval wordt gebruik gemaakt van het programma 'Overig'.
 - II. Ook onderwerpen waar niet alle provincies aan bijdragen, worden ondergebracht binnen de programma's. In de begroting wordt een bijlage opgenomen waaruit de specificatie van de bijdragen per provincie blijkt.
 - III. Bij onderwerpen die een structureel karakter krijgen, verdwijnt het label 'Kassiersfunctie' en is het betreffende onderwerp onderdeel geworden van de IPO-begroting.
- f) Bedragen zijn afgerond in duizendtallen, formatie op 1 decimaal.
- g) De programmalasten zijn binnen de programma's toegerekend naar de resultaatgebieden binnen de beleidsopgaven.
- h) Werkbudgetten (zoals onderzoeken) zijn ondergebracht binnen het programma 'Overig'.
- i) Inhuur is onderdeel van de personele lasten.
- j) Verdeling personele lasten
Gekozen is voor een zo eenvoudig mogelijke, transparante methodiek. De personele lasten bestaan uit:
 - I. Directe personeelslasten:
 - a. Salarislasten incl. sociale lasten
 - b. Inhuurlasten incl. BTW
 - c. Detacheringslasten incl. BTW
 - II. Overige personeelslasten

- k) De directe personele lasten worden verdeeld over de programma's, beleidsopgaven en resultaatgebieden. Dit geldt ook voor de activiteiten die vanuit de kassiersfunctie worden gefinancierd.
- l) De verdeling van de directe personele lasten is gebaseerd op de formatie en maximum bedrag per schaal. Eén keer per jaar worden de geraamde personele lasten getoetst aan de werkelijke personele lasten (in voortraject richting de kaderbrief).
- m) Bij de verdeling van de directe personele lasten maken we onderscheid in:
 - I. Toerekenbare formatie aan de beleidsopgaven (gespecificeerd naar de resultaatgebieden).
 - II. Overige apparaatslasten, die onderverdeeld is in:
 - a. Ondersteuning: Te verdelen naar rato van de toerekenbare formatie over alle programma's. Ondersteuning bestaat uit: Bestuursbureau, Communicatie, Public affairs, financiën, HR en Outsourcing
 - b. Managementteam. Het MT wordt verdeeld over alle programma's.
 - c. De overige apparaatslasten zijn verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie over alle programma's.
- n) De huisvestingslasten c.a. zijn verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie over alle programma's.

2. Specificatie 2023 programmalasten en apparaatslasten

Programma	Beleidsopgave	Programma- lasten	Apparaats- lasten	Totaal	
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	0	181	181	
	1.2 Water	587	642	1.229	
	1.3 Wonen	0	441	441	
	1.4. Implementatie Omgevingswet/Interprovinciale coördinatie	102	201	303	
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.750	0	1.750	
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	232	0	232	
	Totaal programma 1		2.672	1.464	4.136
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezonde leefomgeving	0	152	152	
	2.2 Circulaire Economie	0	56	56	
	2.3 Klimaat en Energie	0	152	152	
	2.4 Omgevingsveiligheid	0	110	110	
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	201	373	575	
	2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling internationaal	21	0	21	
	2.7. Coördinatie uitvoering Klimaatakkoord/ Beleidsprogramma	0	351	351	
	2.9. Regionale Energie Strategie 2.0	41	502	542	
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	0	267	267	
	2.12 Warmtetransitie	0	451	451	
	2.13 Energie-infrastructuur	0	160	160	
	Totaal programma 2		263	2.576	2.839
	3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	0	160	160
3.2 Duurzame Landbouw		0	311	311	
3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik		0	40	40	
3.4 Programma Natuur		53	319	372	
3.5 Natuurwetgeving		0	100	100	
3.6 Faunabeheer		0	100	100	
3.7 Natuurbeleid		211	80	291	
3.8 Natura 2000 en EU-Biodiversiteit		26	201	227	
3.9. Stikstof		75	2.034	2.109	
Totaal programma 3			364	3.346	3.710
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	211	522	733	
	4.2 Openbaar vervoer	0	281	281	
	4.3 Verkeersveiligheid	0	219	219	
	4.4 Fiets	99	100	199	
	4.5 KpVV	1.800	20	1.820	
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	0	110	110	
	Totaal programma 4		2.110	1.252	3.362
5. Regionale Economie	5.1. Agenda Samenhangend Investeren	100	241	341	
	5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Human Capital	0	120	120	
	5.3 Circulaire Economie	76	120	197	
	5.4. Europees regionaal beleid	0	60	60	
	5.5. Digitalisering Regionale Economie	30	98	129	
	5.6 Vrijtijds-economie	0	0	0	
	5.7 Ruimtelijke economie	0	120	120	
	Totaal programma 5		207	760	967
6. Cultuur	6.1. Cultuur	0	80	80	
	6.2. Erfgoed	0	70	70	
	6.3. Cultuureducatie	0	20	20	
	6.4. Bibliotheekstelsel en innovatie	0	30	30	
	Totaal programma 6		0	201	201
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	7.1 Consultaties en wetgevingstrajecten	21	562	582	
	7.2 Provinciale rol in de ruimte	132	963	1.095	
	7.4 Financiële verhoudingen	105	379	484	
	7.5 Vitale vereniging	213	233	445	
	7.6 Europa	259	642	901	
	Totaal programma 7		730	2.778	3.508
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	202	361	563	
	8.2 Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers	0	80	80	
	8.3 Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek	63	261	324	
	Totaal programma 8		264	702	966
9. Digitalisering	9.1. Afhechting programma IDA	620	602	1.221	
	9.2. Activiteiten passend in profiel BUJ12	200	582	782	
	9.3. Belangenbehartiging digitalisering	150	662	812	
	Totaal programma 9		970	1.846	2.815
10. Overig	10.1 Werkbudget	225	0	225	
	10.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	0	
	10.4 Compensatie Zeeland	6.700	0	6.700	
	Totaal programma 10		6.925	0	6.925
Totaal generaal		14.505	14.925	29.430	

3. Meerjarig overzicht beleidsopgaven

Programma	Beleidsopgave	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	588	223	181	188	190	190	
	1.2 Water	1.161	1.465	1.229	1.257	1.262	1.262	
	1.3 Wonen	183	477	441	460	464	464	
	1.4 Implementatie Omgevingswet/Interprovinciale coördinatie	-11	353	303	311	313	313	
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.650	1.700	1.750	1.800	1.850	1.900	
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	325	101	232	232	232	232	
	Totaal programma 1		3.895	4.319	4.136	4.249	4.310	4.360
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezonde leefomgeving	135	228	152	159	160	160	
	2.2 Circulaire Economie	190	269	56	59	59	59	
	2.3 Klimaat en Energie	135	173	152	159	160	160	
	2.4 Omgevingsveiligheid	230	161	110	115	116	116	
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	431	462	575	590	443	443	
	2.6 Abonnementen/Kennisdeling Internationaal	34	21	21	21	21	21	
	2.7 Coördinatie Klimaatakkoord/ Beleidsprogramma	267	339	351	366	369	369	
	2.9 Regionale Energie Strategie 2.0	549	525	542	397	400	400	
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	89	97	267	278	105	105	
	2.12 Warmtetransitie	178	194	451	471	211	211	
	2.13 Energie-infrastructuur	142	155	160	167	169	169	
	Totaal programma 2		2.379	2.624	2.839	2.783	2.214	2.214
	3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	703	573	160	167	169	169
3.2 Duurzame Landbouw		53	58	311	324	327	327	
3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik		89	39	40	42	42	42	
3.4 Programma Natuur		383	413	372	385	388	388	
3.5 Natuurwetgeving		89	97	100	105	105	105	
3.6 Faunabeheer		89	97	100	105	105	105	
3.7 Natuurbeleid		89	88	291	94	95	95	
3.8 Natura 2000 en EU-Biodiversiteit		124	220	227	235	237	237	
3.9 Stikstof		178	6.905	2.109	2.196	2.212	2.212	
3.10. Nationale Database Flora en Fauna		900	0	0	0	0	0	
Totaal programma 3			2.696	8.490	3.710	3.653	3.680	3.680
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	691	675	733	710	714	714	
	4.2 Openbaar vervoer	142	271	281	293	295	295	
	4.3 Verkeersveiligheid	259	302	219	228	230	230	
	4.4 Fiets	239	345	199	204	205	205	
	4.5 KpVV	1.850	1.819	1.820	1.821	1.821	1.821	
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	80	107	110	115	116	116	
	Totaal programma 4		3.262	3.519	3.362	3.371	3.381	3.380
5. Regionale Economie	5.1. Agenda Samenhangend Investeren	142	136	341	351	253	253	
	5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Human Capital	142	136	120	126	126	126	
	5.3 Circulaire Economie	53	160	197	177	126	126	
	5.4. Europees regionaal beleid	53	58	60	63	63	63	
	5.5. Digitalisering Regionale Economie	229	261	129	133	134	134	
	5.6. Vrijtijdsconomie	107	116	0	0	0	0	
	5.7. Ruimtelijke economie	0	58	120	126	126	126	
	Totaal programma 5		727	924	967	975	829	829
6. Cultuur	6.1. Cultuur	71	78	80	0	0	0	
	6.2. Erfgoed	36	68	70	0	0	0	
	6.3. Cultuureducatie	18	19	20	0	0	0	
	6.4. Bibliotheekstelsel en innovatie	18	29	30	0	0	0	
	Totaal programma 6		142	194	201	0	0	0
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	7.1 Consultaties en wetgevingstrajecten	231	563	582	397	400	400	
	7.2 Provinciale rol in de ruimte	400	1.082	1.095	341	343	343	
	7.4 Financiële verhoudingen	371	471	484	501	504	504	
	7.5 Vitale vereniging	213	488	445	455	457	457	
	7.6 Europa	833	879	901	928	934	933	
	Totaal programma 7		2.049	3.484	3.508	2.623	2.637	2.637
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	342	550	563	432	433	433	
	8.2 Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers	59	78	80	63	63	63	
	8.3 Goed provinciaal en publiek werkgeverschap	203	315	324	251	252	252	
	Totaal programma 8		604	943	966	745	749	749
9. Digitalisering	9.1. Afrechten programma IDA	777	1.173	1.221	1.247	1.252	1.252	
	9.2. Activiteiten passend in profiel BU12	890	481	782	807	811	1.111	
	9.3. Belangenbehartiging digitalisering	1.062	1.135	812	840	846	845	
Totaal programma 9		2.729	2.790	2.815	2.894	2.909	3.209	
10. Overig	10.1 Werkbudget	218	235	225	679	1.133	1.084	
	10.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	0	664	1.362	1.711	
	10.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	1.897	0	0	0	0	0	
	10.4 Compensatie Zeeland	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	
	10.5 Nog te verdelen apparaatslasten	0	-248					
	10.6 Saldo voorjaarsnota/najaarsnota	0	298					
	10.7 Afrekening Kassiersfuncties	-77	0					
	Totaal programma 10		8.737	6.985	6.925	8.043	9.195	9.495
Totaal generaal		27.220	34.271	29.430	29.335	29.904	30.553	

x € 1.000

4. Meerjarig overzicht formatietoerekening

Programma	Beleidsopgave	REK 2021	BGR 2022	BGR 2023	BGR 2024	BGR 2025	BGR 2026
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	3,00	1,15	0,90	0,90	0,90	0,90
	1.2 Water	2,10	3,20	3,20	3,20	3,20	3,20
	1.3 Wonen	0,60	2,20	2,20	2,20	2,20	2,20
	1.4 Implementatie Omgevingswet/Interprovinciale coördinatie	0,50	0,25	1,00	1,00	1,00	1,00
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Totaal programma 1	6,20	6,80	7,30	7,30	7,30	7,30
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezonde leefomgeving	0,76	0,76	0,76	0,76	0,76	0,76
	2.2 Circulaire Economie	0,76	0,76	0,28	0,28	0,28	0,28
	2.3 Klimaat en Energie	0,76	0,76	0,76	0,76	0,76	0,76
	2.4 Omgevingsveiligheid	0,83	0,83	0,55	0,55	0,55	0,55
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86
	2.6 Abonnementen/Kennisdeling internationaal	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2.7 Coördinatie uitvoering Klimaatakkoord/ Beleidsprogramma	1,50	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75
	2.9 Regionale Energie Strategie 2.0	1,40	1,40	2,50	1,90	1,90	1,90
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	0,50	0,50	1,33	1,33	0,50	0,50
	2.12 Warmtetransitie	1,00	1,00	2,25	2,25	1,00	1,00
	2.13 Energie-infrastructuur	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
Totaal programma 2	11,57	11,52	12,84	12,24	10,16	10,16	
3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	2,80	2,80	0,80	0,80	0,80	0,80
	3.2 Duurzame Landbouw	0,30	0,30	1,55	1,55	1,55	1,55
	3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	0,50	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
	3.4 Programma Natuur	1,59	1,59	1,59	1,59	1,59	1,59
	3.5 Natuurwetgeving	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
	3.6 Faunabeheer	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
	3.7 Natuurbeleid	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
	3.8 Natura 2000 en EU-Biodiversiteit	0,70	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
	3.9 Stikstof	1,00	1,00	10,14	10,14	10,14	10,14
	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal programma 3	8,29	8,29	16,68	16,68	16,68	16,68	
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	3,50	2,60	2,60	2,60	2,60	2,60
	4.2 Openbaar vervoer	0,80	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40
	4.3 Verkeersveiligheid	1,46	1,56	1,09	1,09	1,09	1,09
	4.4 Fiets	0,90	1,00	0,50	0,50	0,50	0,50
	4.5 KpVV	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	0,45	0,55	0,55	0,55	0,55	0,55
	Totaal programma 4	7,21	7,21	6,24	6,24	6,24	6,24
5. Regionale Economie	5.1. Agenda Samenhangend Investeren	0,80	0,70	1,20	1,20	1,20	1,20
	5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Human Capital	0,80	0,70	0,60	0,60	0,60	0,60
	5.3 Circulaire Economie	0,30	0,30	0,60	0,60	0,60	0,60
	5.4. Europees regionaal beleid	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
	5.5. Digitalisering Regionale Economie	1,29	1,19	0,49	0,49	0,49	0,49
	5.6 Vrijtijdseconomie	0,60	0,60	0,00	0,00	0,00	0,00
	5.7 Ruimtelijke economie	0,30	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60
Totaal programma 5	4,09	4,09	3,79	3,79	3,79	3,79	
6. Cultuur	6.1. Cultuur	0,40	0,40	0,40	0,00	0,00	0,00
	6.2. Erfgoed	0,20	0,35	0,35	0,00	0,00	0,00
	6.3. Cultuureducatie	0,10	0,10	0,10	0,00	0,00	0,00
	6.4. Bibliotheekstelsel en innovatie	0,10	0,15	0,15	0,00	0,00	0,00
	Totaal programma 6	0,80	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	7.1 Consultaties en wetgevingstrajecten	1,30	2,80	2,80	1,80	1,80	1,80
	7.2 Provinciale rol in de ruimte	1,00	3,80	4,80	1,00	1,00	1,00
	7.4 Financiële verhoudingen	1,89	1,89	1,89	1,89	1,89	1,89
	7.5 Vitale vereniging	1,16	1,16	1,16	1,16	1,16	1,16
	7.6 Europa	3,20	3,20	3,20	3,20	3,20	3,20
	Totaal programma 7	9,55	13,85	13,85	9,05	9,05	9,05
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	1,00	1,80	1,80	1,10	1,10	1,10
	8.2 Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers	0,33	0,40	0,40	0,30	0,30	0,30
	8.3 Goed provinciaal en publiek werkgeverschap	1,00	1,30	1,30	0,90	0,90	0,90
Totaal programma 8	2,33	3,50	3,50	2,30	2,30	2,30	
9. IDA	9.1. Afhechting programma IDA	2,65	2,30	3,00	3,00	3,00	3,00
	9.2. Activiteiten passend in profiel BU12	2,65	2,30	2,90	2,90	2,90	2,90
	9.3. Belangenbehartiging digitalisering	2,07	1,80	3,30	3,30	3,30	3,30
Totaal programma 9	10,60	9,20	9,20	9,20	9,20	9,20	
10. Overig	10.1 Werkbudget	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	10.2 Stelpost L&P-compensatie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	10.4 Compensatie Zeeland	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal programma 10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Totaal algemeen		60,64	65,46	74,40	66,80	64,72	64,72

5. Specificatie bijdragen per provincie 2023

Te verdelen bedrag ->	10. Overig										Totaal IPO Begroting	
	1. ROWW	2. Milieu, Energie en Klimaat	3. Vitaal Platteland	4. Mobiliteit	5. Regionale Economie	6. Cultuur	7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	8. Werkgeverszaken	9. Digitalisering	10.1 Werkbudget		10.4 Compensatie Zeeland
4.136	2.839	3.710	3.362	967	201	3.508	966	2.815	225	6.700	6.925	29.430
Proc. aandeel												
Groningen	319	286	259	75	15	270	74	217	17	279	296	2.031
Fryslân	335	301	272	78	16	284	78	228	18	501	519	2.343
Drenthe	300	269	243	70	15	254	70	204	16	107	123	1.753
Overijssel	338	303	275	79	16	287	79	230	18	912	930	2.769
Flevoland	273	245	222	64	13	231	64	186	15	3	18	1.503
Gelderland	424	380	345	99	21	360	99	289	23	1.809	1.832	4.140
Utrecht	371	333	301	87	18	315	87	252	20	215	235	2.253
Noord-Holland	349	313	284	82	17	296	82	237	19	579	598	2.496
Zuid-Holland	412	369	335	96	20	349	96	280	22	79	101	2.340
Zeeland	277	248	225	65	13	235	65	189	15		15	1.522
Noord-Brabant	408	366	332	95	20	346	95	278	22	1.461	1.484	3.705
Limburg	331	297	269	77	16	281	77	225	18	754	772	2.574
Totaal	4.136	3.710	3.362	967	201	3.508	966	2.815	225	6.700	6.925	29.430

Ten opzichte van eerdere jaren zijn de provincies in dit overzicht in volgorde van Noord naar Zuid weergegeven.

x € 1.000

6. Doorkijk bijdragen per provincie 2023-2026

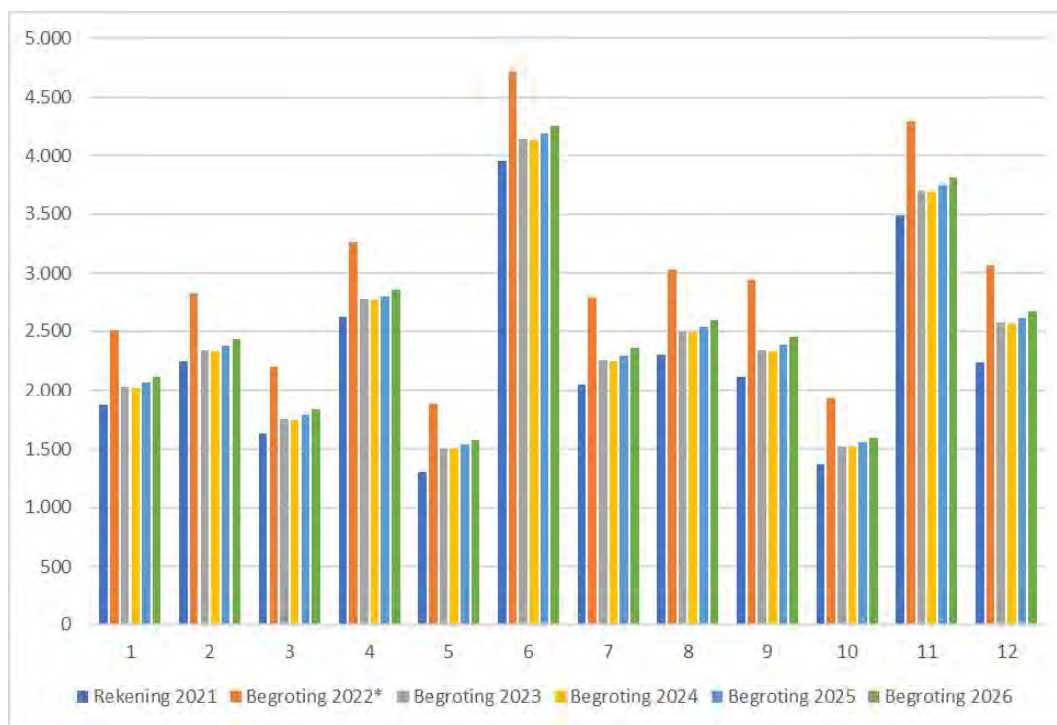
De meerjarige bijdragen zijn gebaseerd op de verdeelsleutel die gehanteerd is voor de Begroting 2023.

Provincie	Proc. aandeel	Rekening 2021	Begroting 2022*	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Groningen	7,7%	1.873	2.508	2.031	2.023	2.067	2.117
Fryslân	8,1%	2.249	2.836	2.343	2.335	2.381	2.434
Drenthe	7,2%	1.634	2.199	1.753	1.746	1.787	1.834
Overijssel	8,2%	2.624	3.264	2.769	2.762	2.808	2.861
Flevoland	6,6%	1.307	1.880	1.503	1.497	1.535	1.577
Gelderland	10,3%	3.958	4.716	4.140	4.130	4.189	4.255
Utrecht	9,0%	2.047	2.795	2.253	2.245	2.296	2.354
Noord-Holland	8,4%	2.304	3.027	2.496	2.488	2.536	2.591
Zuid-Holland	9,9%	2.118	2.951	2.340	2.331	2.387	2.452
Zeeland	6,7%	1.371	1.929	1.522	1.516	1.554	1.598
Noord-Brabant	9,9%	3.493	4.290	3.705	3.696	3.752	3.816
Limburg	8,0%	2.240	3.065	2.574	2.567	2.612	2.664
Totaal	100,0%	27.220	35.459	29.430	29.335	29.904	30.553

*Primitieve begroting

Vershil t.o.v. 2023				-95	475	1.123
----------------------------	--	--	--	------------	------------	--------------

Bedragen x € 1.000

7. Was-wordt overzicht beleidsopgaven

Jaarlijks doen zich wijzigingen voor in het aantal beleidsopgaven. Zo worden nieuwe beleidsopgaven geïntroduceerd of worden bestaande beleidsopgaven samengevoegd of komen deze te vervallen. Ook kan de naamgeving van beleidsopgaven wijzigen. Voor de aansluiting met de voorafgaande begroting is in de onderstaande tabel een was-wordt overzicht opgenomen.

Was (Begroting 2022)	Wordt (Begroting 2023)
1.4. Implementatie Omgevingswet	1.4. Implementatie Omgevingswet/Interprovinciale coördinatie DSO
2.7. Coördinatie Klimaatakkoord	2.7. Coördinatie uitvoering Klimaatakkoord/ Beleidsprogramma
2.8. 6000 Megawatt op land	Vervalt; opgenomen in 2.9
2.9. Regionale Energie Strategie 1.0	2.9. Regionale Energie Strategie 2.0
2.10. Monitoring RES	Vervalt; opgenomen in 2.9
3.9 Stikstof	3.9 Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN)
5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	5.1. Agenda Samenhangend Investeren
5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, digitalisering	5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Human Capital
5.4 Cohesiebeleid	5.4. Europees regionaal beleid
5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	5.5. Digitalisering Regionale Economie
5.6 Vrijetijdseconomie	Vervalt
7.2 Lerend netwerk en uitwisseling 'best practices'	7.2 Provinciale rol in de ruimte
7.3 Strategische kennisfunctie	Vervalt; opgenomen in 7.2
9. Interprovinciale Digitale Agenda	9. Digitalisering
9.1. Programmalijn Data	9.1. Afhechting programma IDA
9.2. Programmalijn Dienstverlening	9.2. Activiteiten passend in profiel BIJ12
9.3. Programmalijn Bedrijfsvoering	9.3. Belangenbehartiging digitalisering
9.4. Innovatie	Vervalt; opgenomen in 9.1, 9.2 en 9.3
9.5. Digivaardige organisatie	

8. Afkortingenlijst

Afkorting	Volledige omschrijving
AAC	ambtelijke adviescommissie
AADV	Altijd Actuele Digitale Vergunning
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
ACS	Ambtelijke Commissie Stikstof
AI	Artificiële Intelligentie
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
APK	Algemene Periodieke Keuring
Appa	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
AV	Algemene Vergadering
AZ	ministerie van Algemene Zaken
BAC	bestuurlijke adviescommissie
BAR	Brexit Adjustment Reserve
BCS	Bestuurlijke Commissie Stikstof
BDU	brede doeluitkering
BLOW	bestuursovereenkomst landelijke ontwikkeling windenergie
BNC	beoordeling nieuwe commissievoorstellen
BNG	betalen naar gebruik
BOb	Bestuurlijk Omgevingsberaad
BOD	Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie
BOFv	Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen
BRB	Beraad Ruimtelijk Beleid
BRO	Basis Registratie Ondergrond
Brzo	Besluit risico's zware ongevallen
BUZA	ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZPW	bestuurlijk Stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers
CCU/CCS	Carbon Capture Utilization/Storage
CdK	Commissaris van de Koning
CE	circulaire economie
CEP	centraal economisch plan
CEMR	Council of European Municipalities and Regions
CES	cluster energiestrategie
CO2	koolstofdioxide
CPB	Centraal Planbureau
CvdR	Comité van de Regio's
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EFRO	Europees Fonds voor Regionale economie
EP	Europees Parlement

ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESIF	Europese structuur- en investeringsfondsen
EU	Europese Unie
EZK	ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FTK	financieel toetsingskader
FVw	Financiële-verhoudingswet
GIR	Gemeenschappelijke Inspectie Ruimte
GLB-NSP	gemeenschappelijk landbouwbeleid-nationaal strategisch plan
Grip	gecoördineerde regionale incidentbestrijdingsprocedure
GWW	grond-, weg- en waterbouw
HCA	human capital agenda
HNP	Huis Nederlandse Provincies (in Brussel)
HRE	herstel regionale economie
I&W	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IBDS	interbestuurlijke datastrategie
IBP	interbestuurlijk programma
IDA	Interprovinciale Digitale Agenda
IFV	Interbestuurlijke en financiële verhoudingen
IHW	Informatiehuis Water
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IMPEL	European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPS	interprovinciaal programma stikstof
IPSN	Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur
J&V	ministerie van Justitie en Veiligheid
JTF	Just Transition Fund
KED	Kenniscentrum Europa Decentraal
KIA	kennis- en innovatieagenda
KIC	kennis- en Innovatieconvenant
KOB	kwaliteit openbaar bestuur
KpVV	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LCW	Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling
LDS	landelijk dekkend stelsel
LEV	licht elektronische voertuigen
LGR	Landelijke Grondwater Register
LHS	landelijke handhavingsstrategie
LNV	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LV	landelijke voorziening
LVMB	Landelijk Verkeersmanagement Beraad
MAP's	EU-milieuactieprogramma's

MIEK	Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJA/MEE	meerjarenafpraak energie-efficiëntie
MKB	midden- en kleinbedrijf
MTH	milieu, toezicht en handhaving
N2000	Natura2000
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NAP	Actieprogramma Nitraatrichtlijn
NAS	ationale klimaatadaptatiestrategie
NBTC	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
NGO	niet-gouvernementele organisatie
NGR	Nationaal Geo Register
NHI	Nederlands Hydrologisch Instrumentarium
NMP	Nationaal Milieuprogramma
NOVB	Nationaal Openbaarvervoerberaad
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NP-RES	Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
NSP	nationaal strategisch plan
NTF	Nationaal Toekomstbeeld Fiets
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
OCW	ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OEM	overige eigen middelen
OGB	opdrachtgeversberaad
Olo	Omgevingsloket Online
OM	Openbaar Ministerie
OV	openbaar vervoer
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PHEV	plug in hybride elektrische voertuigen
PIDI/MIEK	Nationaal Programma Infrastructuur Duurzame Industrie / Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
PLOOI	Platform Open Overheidsinformatie
PPC	provinciale producten catalogus
PV	Permanente Vertegenwoordiging
RAL	Regionale Agenda Laadinfrastructuur
REACT-EU	Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe
REIS	regionale energie-infrastructuur
RES'en	regionale energiestrategieën
REV	Register Externe Veiligheid
RFF	Recovery and Resilience Facility
RISM	Road infrastructure safety management
RMP	regionaal mobiliteitsprogramma

ROM's	regionale ontwikkelingsmaatschappijen
ROWW	ruimtelijke ontwikkeling, water en wonen
RTLG	Realisatie Transitie Landelijk Gebied
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVV	Reglement verkeersregels en verkeerstekens
SDE	Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie
SDG's	Sustainable Development Goals
SDN	Safety Delta Nederland
Shine	sustainable houses in inclusive neighbourhoods
SLA	schoneluchtakkoord
SPI	prestatie-indicatoren voor verkeersveiligheid
SPN	Stichting Samenwerkende Provinciale Ondersteuningsinstellingen Nederland
SPUK	specifieke uitkering
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SUM	stand van zaken uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit
TBOV	toekomstbeeld openbaar vervoer
TdF	Tour de Force
TWh	terrawattuur
UP CE	landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie
UvW	Unie van Waterschappen
VJN	Voorjaarsnota
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOB	Vereniging Openbare Bibliotheken
VP	vitaal platteland
VSO	Verbond voor Sectorwerkgevers Overheid
VTE	vrijtijdseconomie
VTH	vergunningverlening, toezicht en handhaving
WKO	warmte- en koudeopslag
WKP	waterkwaliteitsportaal
Woo	Wet open overheid
WSOB	Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
ZBO	zelfstandig bestuursorgaan
ZPW	zelfstandige publieke werkgevers
ZZS	zeer zorgwekkende stoffen

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Jaarverslag 2022

IPO-bureau

2022 in vogelvlucht

Net als het jaar ervoor was 2022 een bijzonder en een bewogen jaar. In allerlei opzichten. Oorlog in Oekraïne, hyperinflatie, energiearmoede, het overlijden van Koningin Elizabeth II van het Verenigd Koninkrijk, een controversieel wereldkampioenschap voetbal, boerenprotesten, en nog veel meer. De financiële gevolgen van een aantal van de genoemde ontwikkelingen zijn nog niet in het jaarverslag en de cijfers van 2022 terug te zien. Tegelijkertijd lijkt het onontkoombaar dat ook het IPO en de provincies de gevolgen van bijvoorbeeld forse prijsstijgingen en inflatie op termijn zullen gaan merken.

In tegenstelling tot de jaren ervoor werden in 2022 de coronamaatregelen langzaam versoepeld en uiteindelijk vervielen in de loop van 2022 de laatste maatregelen. Dat maakte dat we met name in de tweede helft van 2022 ook als vereniging weer meer fysieke netwerkbijeenkomsten konden organiseren en elkaar weer eens 'in het echt' konden ontmoeten. Ook op ons IPO-jaarcongres in Tilburg bleek de behoefte aan en meerwaarde van het elkaar treffen groot. Tegelijkertijd hebben we de voordelen van het digitale en/of hybride werken voor de vereniging ook in 2022 behouden. Regelmatig verzorgen we, in afwisseling met fysieke bijeenkomsten, voor bestuur en Algemene Vergadering nog digitale bijeenkomsten.

Inhoudelijk heeft 2022 voor een belangrijk deel in het teken gestaan van de grote transitie in de fysieke leefomgeving. We hebben onze rol in het fysiek domein, uitgewerkt in de strategische propositie 'de Rol in de Ruimte', met elkaar in 2022 verder uitgewerkt. Van het Rijk hebben we de opdracht gekregen om de grote ruimtelijke vraagstukken waar we in Nederland voor staan uit te werken in een ruimtelijk voorstel. Hiermee krijgen en nemen we als provincies, passend bij onze ruimtelijke ordening taken en onze ervaring met gebiedsgerichte aanpak, een grote rol en verantwoordelijkheid in het verdelen van de ruimtelijke schaarste in ons land, het beschermen van de natuur en het milieu en het stimuleren van regionale economie. In het ruimtelijk voorstel komen veel van de terreinen waarop we als IPO ook in 2022 actief zijn geweest bij elkaar. Zoals bijvoorbeeld Stikstof en Natuur (de implementatie van het NPLG), Klimaat en Energie, Wonen en Bereikbaarheid en Regionale Economie. We nemen als provincies onze verantwoordelijkheid voor de concrete invulling van de 'grote verbouwing' en de 'transitie van het landelijk gebied' van Nederland.

Niet alleen de fysieke leefomgeving had in 2022 de aandacht van het IPO-bureau, IPO-BIJ12 en het Huis van de Nederlandse Provincies. We deden veel meer. We sloten met Rijk en gemeenten bijvoorbeeld een Asieldeal, werkten aan de toekomst van onze provinciale financiën, onderhandelden over de invoering van de Omgevingswet, boden het Kabinet onze Agenda Samenhangend Investeren aan, zetten het belang van Digitalisering binnen en buiten de vereniging verder op de kaart en werkten met vele partners aan de versterking van de betekenis en toegankelijkheid van cultuur en erfgoed.

Binnen de vereniging stond 2022 ook in het teken van de werving van een nieuwe algemeen directeur. Een belangrijke positie die per 1 januari 2023 gelukkig weer is ingevuld. In 2022 hebben we voor het tweede jaar ervaring opgedaan met de verbeterde P&C-cyclus. Het voorliggende jaarverslag is conform die opzet opgezet. We hopen u hiermee als lezer een helder beeld te kunnen schetsen van de activiteiten die we voor onze leden hebben uitgevoerd en de resultaten die we met elkaar in 2022 hebben behaald.

Rekeningresultaat 2022

Het rekeningresultaat 2022 komt uit op € 3,53 miljoen (voordelig). Dit bedrag is het verschil tussen de Begroting 2022 na wijziging en de Rekening 2022. In de tabel hierna zijn de verschillen per programma weergegeven. De verschillen zijn toegelicht bij de betreffende programma's.

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
1. ROWW	3.894.997	4.283.582	6.135.527	4.476.110	1.659.417
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.379.433	2.623.666	2.623.666	2.395.852	227.814
3. Vitaal Platteland	2.696.213	9.430.416	8.490.416	7.716.077	774.339
4. Mobiliteit	3.262.067	3.439.446	3.519.446	3.386.409	133.037
5. Regionale Economie	726.942	924.442	984.442	916.650	67.792
6. Cultuur	142.189	193.795	193.795	183.446	10.349
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	2.048.866	3.483.638	3.593.638	3.191.190	402.448
8. Werkgeverszaken	603.549	942.560	1.014.137	935.945	78.191
9. IDA	2.729.212	3.202.515	2.322.449	2.588.418	-265.970
10. Overig	8.736.693	6.934.991	7.304.949	6.859.871	445.079
Totaal	27.220.161	35.459.050	36.182.464	32.649.968	3.532.496

Van het overschot 2022 ad € 3,53 mln. schuift € 1,65 mln. door naar 2023. Het gaat hierbij om een gebruikelijke werkwijze bij meerjarige projecten met een specifiek doel. We besteden de € 1,65 mln. aan de volgende twee meerjarige projecten:

- Implementatie Omgevingswet € 1,46 mln.
- IDA € 0,19 mln.

Mocht na afronding van deze projecten sprake zijn van restantmiddelen, dan restitueren wij deze naar de provincies.

Als we rekening houden met de doorgeschoven middelen, dan resteert € 1,88 mln. dat wij teruggeven aan de provincies.

Toelichting verschil € 3,53 mln.

In de tabel hierna zijn de verschillen (afgerond) weergegeven tussen de begroting na wijziging en de rekening die het verschil van € 3,53 mln. verklaren.

Onderwerp (beleidsopgave)	Vershil	Toelichting
1. Implementatie Omgevingswet (1.4)	1.462.000	Vooruitvangen middelen die doorschuiven naar 2023
2. IDA - programmabaten (9.2 & 9.3)	-903.000	Geraamde baten onjuist aangewend
3. Stikstof (IPSN) (3.9)	686.000	Vrijval balanspost vooruitontvangen baten
4. Saldo Voorjaarsnota/Najaarsnota 2022 (10.7)	618.000	Vrijval positieve saldi Voor- en Najaarsnota 2022
5. Bedrijfsvoering (alle beleidsopgaven)	392.000	Vacatures binnen ondersteunende functies
6. IDA - Programmalasten (9.1 t/m 9.5)	354.000	Lagere programmalasten dan verwacht
7. IDA - Gesubsidieerde activiteiten (9.2 & 9.3)	188.000	Vooruitontvangen middelen die doorschuiven naar 2023
8. Vitale vereniging (7.5)	148.000	Gevolgen Covid en meer digitale bijeenkomsten
9. Strategische kennisfunctie (7.3)	109.000	Gevolgen Covid en latere opstart van kennisprogramma's
10. Nederlands Hydrologisch Instituut (1.6)	101.000	Lasten opgevangen binnen investeringsprogramma Stowa
11. Overige kleine verschillen	378.000	Betreft verschillen < € 100.000
Totaal verschil	3.533.000	

Toelichting verschil per beleidsopgave

De in de tabel hierboven aangegeven verschillen worden m.b.t. de programmalasten en programmabaten toegelicht bij de betreffende beleidsopgave voor zover deze € 25.000 of hoger zijn. De verschillen m.b.t. de directe personeelslasten en de overige apparaatslasten werken als gevolg van de toerekeningsystematiek door in alle beleidsopgaven. Daarbij wordt qua toelichting volstaan met de hiervoor gegeven toelichting, omdat anders bij iedere beleidsopgave dezelfde tekst zou komen te staan.

Inhoudsopgave

Leeswijzer	7
1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen	8
1.1. Ruimtelijke ontwikkeling	8
1.2. Water	8
1.3. Wonen	9
1.4. Implementatie Omgevingswet	9
1.5. Digitaal Stelsel Omgevingswet	10
Financiën	11
2. Milieu, energie en Klimaat	12
2.1. Gezonde leefomgeving	12
2.2. Circulaire Economie	12
2.3. Klimaat en Energie	13
2.4. Omgevingsveiligheid	13
2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet	14
2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal	15
2.7. Coördinatie Klimaatakkoord	15
2.8. 6000 Megawatt op land	16
2.9. Regionale Energie Strategie 1.0	16
2.10. Monitoring RES	17
2.11. Industrie en bedrijventerreinen	17
2.12. Warmtetransitie	18
2.13. Energie-infrastructuur	18
Financiën	19
3. Vitaal platteland	20
3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	20
3.2. Duurzame Landbouw	21
3.3. Klimaatakkoord Landbouw gebruik	21
3.4. Programma Natuur	22
3.5. Natuurwetgeving	23
3.6. Faunabeheer	23
3.7. Natuurbeleid	24
3.8. Natura 2000 en EU-Biodiversiteit	24
3.9. Stikstof (IPSN)	26
4. Mobiliteit	28

4.1. Duurzame Mobiliteit	28
4.2. Openbaar vervoer	29
4.3. Verkeersveiligheid	30
4.4. Fiets	30
4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer	31
4.6. Goederenvervoer & Logistiek	31
Financiën	32
5. Regionale economie	33
5.1. Stimuleren innovatief en breed MKB	33
5.2. Regionale Arbeidsmarkt/Human Capital	33
5.3. Circulaire economie	34
5.4. Europees regionaal beleid	34
5.5. Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	35
5.6. Vrijtijdseconomie	35
5.7. Ruimtelijke economie	36
Financiën	37
6. Cultuur en erfgoed	38
6.1. Toekomstperspectief Culturele Sector	38
6.2. Behoud Erfgoed	38
6.3. Cultuureducatie	39
6.4. Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	40
Financiën	40
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	41
7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten	41
7.2. Provinciale rol in de ruimte	41
7.3. Strategische kennisfunctie	41
7.4. Financiële verhoudingen	42
7.5. Vitale vereniging	43
7.6. Europa	43
Financiën	44
8. Werkgeverszaken	45
8.1. CAO	45
8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers	45
8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap	46
Financiën	47
9. Interprovinciale Digitale Agenda	48

9.1. Programmalijn Data	48
9.2. Programmalijn Dienstverlening.....	49
9.3. Programmalijn Bedrijfsvoering.....	50
9.4. Innovatie	52
9.5. Digivaardige organisatie.....	53
Financiën	53
10. Overig.....	54
10.1. Werkbudget.....	54
10.2. Stelpost L&P-compensatie	54
10.3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid (vervallen vanaf 2022)	54
10.4. Compensatie Zeeland	55
10.5. Nog te verdelen apparaatslasten	55
10.6. Afrekening Kassiersfuncties (niet van toepassing in 2022).....	56
10.7. Saldo Voorjaarsnota/Najaarsnota 2022	56
Financiën	56
Bijlage 1. Verantwoordingssystematiek	57
Bijlage 2. Totaalbeeld lasten per beleidsopgave	59
Bijlage 3. Bijdrage per provincie.....	60
Bijlage 4. Afkortingenlijst	61

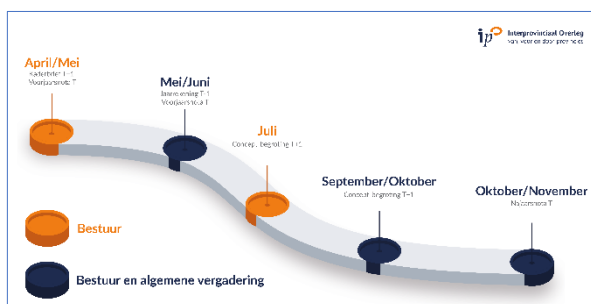
Leeswijzer

Doelstelling jaarverslag

Het jaarverslag is een belangrijk instrument voor de Algemene Vergadering (AV). Hierin legt het IPO-bestuur verantwoording af over de gerealiseerde output en de inzet van de financiële middelen die het IPO ter beschikking stond. Het jaarverslag is daarmee ook een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de controlerende rol van de AV.

Plaats jaarverslag in de planning en control cyclus

In het jaarverslag leggen we verantwoording af over de uitvoering van de in de begroting opgenomen beleidsopgaven, resultaten en kosten. De Begroting 2022 is op 2 november 2021 door de Algemene Vergadering vastgesteld. Gedurende 2022 hebben we via de Voorjaarsnota en de Najaarsnota gerapporteerd over de voortgang en bijstelling van de begroting.

Structuur jaarverslag

Evenals bij de Voorjaarsnota en Najaarsnota 2022 is de rapportage op beleidsopgaven ingericht volgens de zogenaamde stoplichtensystematiek waarbij groene, oranje en rode bolletjes aangeven of de doelstellingen zijn gehaald, niet helemaal zijn gehaald, of helemaal niet zijn gehaald. Dat betreft dan zowel Inhoud als Geld. Bij een oranje of rode stoplicht is een toelichting gegeven op de afwijking.

Duiding groen-oranje-rode indicatoren

- Groen
 - Geen afwijkingen in prestatie, planning of middelen
- Oranje
 - Prestatie is niet volledig behaald of aard opgave is niet meer consistent met sturing die hieraan is gegeven.
 - Prestatie loopt achter op planning maar is niet problematisch of
 - Middelen dreigen tekort te komen
- Rood
 - Prestatie is niet of nauwelijks behaald of
 - Prestatie loopt achter op planning, realisatie is problematisch of
 - Middelen vertonen te kort.

Bijlagen

- De verantwoordingssystematiek voor de lastentoerekening, zoals gehanteerd bij het opstellen van de Begroting 2022, is opgenomen in bijlage 1.
- Bij iedere beleidsopgave geven we inzicht in de primitieve begroting 2022, de Begroting 2022 na wijziging, de Rekening 2022 en het verschil. Ter vergelijking is ook een kolom Rekening t-1 toegevoegd. In bijlage 2 is een totaalbeeld opgenomen van de lasten per beleidsopgave.
- In bijlage 3 geven we inzicht in de geraamde en werkelijke lasten voor de provincies, inclusief de restitutie.

1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen

1.1. Ruimtelijke ontwikkeling

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Nieuwe afspraken maken met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en gemeenten over bodemtaken voor periode 2022-2025, vanwege opnieuw uitstel Omgevingswet.		
2. Inrichten rijksregie die niet leidt tot (re)centralisatie, maar voorwaardenscheppend is voor uitvoeringskracht provincies in samenhang met 'een krachtig groen herstel'.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	54.646	0	0	0	0
Directe personeelslasten	348.777	138.836	138.836	138.304	532
Overige apparaatslasten	184.432	84.028	84.028	73.323	10.705
Totaal	587.855	222.864	222.864	211.627	11.238

1.2. Water

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen in kader van 7e NAP, governancestructuur wateroverleggen.		
2. Belangen behartigen in het kader van ruimtelijke adaptie voor de gebouwde omgeving, natuur en landbouw en robuust watersysteem en vitaal en kwetsbaar.		
3. Opstellen handreiking/generiek kader strategisch grondwatervoorraadbeheer zodat provincies hun rol bij strategisch grondwatervoorraadbeheer adequater kunnen vervullen. Dit draagt bij aan zekerstelling van de drinkwatervoorziening, pakt droogte aan, voorkomt bodemdaling en vermindert de stikstofproblematiek.		
4. Bestuurlijke afspraken maken met waterschappen, gemeenten, rijk en niet-gouvernementele organisaties (NGO's) over vasthouden van water voor drinkwater en droogtegevoelige natuurgebieden als onderdeel van de ruimtelijke structurele aanpak van droogte op basis van de aanbevelingen van de Beleidstafel Droogte.		
5. Bijdragen aan regionale waterkeringen ontwikkelprogramma en aan de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) die kennis genereren voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid.		

Output 2022	Inhoud	Geld
6. Invulling geven aan bestuurlijke afspraken rondom Informatiehuis Water (bijdrage en detachering).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	787.300	809.476	844.476	839.550	4.926
Directe personeelslasten	244.144	386.326	386.326	384.845	1.481
Overige apparaatslasten	129.102	233.818	233.818	204.030	29.788
Totaal	1.160.547	1.429.620	1.464.620	1.428.424	36.195

1.3. Wonen

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Beïnvloeding, advisering en voorbereiding van bestuurlijke afspraken in kader van de kabinetsformatie over positionering van de provincies in de aanpak van de woningbouwopgave, met als inzet het creëren van de juiste condities en afschaffing verhuurdersheffing, structureel maken van de woningbouwimpuls en Volkshuisvestingsfonds (de juiste woning op de juiste plek).		
2. Inzet om te komen tot een gezamenlijke monitor over de woningbouwopgave in nauwe afstemming met IDA.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	75.900	50.700	50.700	48.400	2.300
Directe personeelslasten	69.755	265.599	265.599	264.581	1.018
Overige apparaatslasten	36.886	160.750	160.750	140.270	20.480
Totaal	182.542	477.049	477.049	453.251	23.798

1.4. Implementatie Omgevingswet

Output 2022	Inhoud	Geld
Alle provincies in staat stellen om per 1 juli 2022 volgens Omgevingswet te werken door:		
1. periodiek overleg met provinciale programmamanagers en overleggen met verschillende inhoudelijk betrokkenen vanuit provincies om knelpunten te signaleren en voortgang te monitoren, ook specifiek in relatie tot consequenties van uitstel van de Omgevingswet;		
2. te fungeren als aanspreekpunt en kennisplatform voor zowel provincies als het gezamenlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet;		
3. deelname Programmaraad, Opdrachtgeversberaad, interbestuurlijke afstemming om provinciale vraag in te brengen, aanbod terug te leggen bij provincies en provinciale belangen te behartigen;		

Output 2022	Inhoud	Geld
4. het aanbieden van ondersteuningsproducten specifiek voor provincies om hun implementatieopgave te ondersteunen.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	1.019.942	304.200	2.121.145	1.159.392	961.753
Programmabaten	-1.119.742		0	-500.000	500.000
Directe personeelslasten	58.130	30.182	30.182	30.066	116
Overige apparaatslasten	30.739	18.267	18.267	15.940	2.327
Totaal	-10.931	352.649	2.169.594	705.398	1.464.196

Toelichting

Het programma implementatie Omgevingswet betreft een meerjarig programma dat in 2015 is ingesteld. De middelen blijven tot het eind van het programma beschikbaar voor de implementatie van de Omgevingswet, mede omdat deze middelen deels afkomstig zijn van het Rijk.

De inwerkingtredingsdatum is nu vastgesteld op 1 januari 2024. Daarmee loopt het programma in ieder geval door in 2023. De benodigde dekking komt uit de over te hevelen middelen ad € 0,96 miljoen en een extra (niet geraamde) bijdrage van BZK ad € 0,5 miljoen. Na afloop van het programma zullen de resterende gelden, conform afspraak, worden gerestitueerd naar de provincies.

1.5. Digitaal Stelsel Omgevingswet

Output 2022	Inhoud	Geld
1. In het bestuursakkoord Omgevingswet uit 2015 en het Financieel Akkoord uit 2016 is afgesproken dat de koepels verantwoordelijk zijn voor het beheer van het Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV). De onderdelen die het programma DSO heeft opgeleverd, worden in opdracht van de koepels beheerd en de provincies dragen hier jaarlijks € 1,6 mln. (prijspeil 2020; exclusief indexatie) aan bij. In 2021 is de beheerorganisatie ingericht en werden koepels formeel verantwoordelijk voor beheer. De verantwoordelijkheid voor het volledige DSO wordt pas overgenomen van BZK wanneer het DSO bestuurlijk geaccepteerd kan worden.		
2. Het IPO dient voor het beheer van DSO-LV zowel het opdrachtgeverschap als de vraagarticulatie van de provincies te organiseren. De kopgroep Omgevingswet heeft de directeur IPO-BIJ12 gevraagd hiertoe een businesscase uit te werken voor het bestuur.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	1.649.984	1.700.000	1.700.000	1.681.334	18.666
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	1.649.984	1.700.000	1.700.000	1.681.334	18.666

1.6. Nederlands Hydrologisch Instituut

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI) voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's. Het IPO-bestuur heeft ingestemd met de samenwerkingsovereenkomst.		
2. Het beheer van deze voorziening is ondergebracht bij IPO-BIJ12 en er wordt nader onderzocht wat hiervoor benodigd is.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	325.000	101.400	101.400	0	101.400
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	325.000	101.400	101.400	0	101.400

Toelichting

In 2022 kon het beheer en onderhoud van het NHI uit de onderuitputting van het investeringsprogramma NHI worden gedekt. Daardoor heeft het IPO in 2022 geen rekening ontvangen van het NHI.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgave	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	587.855	222.864	222.864	211.627	11.238
1.2 Water	1.160.547	1.429.620	1.464.620	1.428.424	36.195
1.3 Wonen	182.542	477.049	477.049	453.251	23.798
1.4 Implementatie Omgevingswet	-10.931	352.649	2.169.594	705.398	1.464.196
1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.649.984	1.700.000	1.700.000	1.681.334	18.666
1.6 Nederlands Hydrologisch Instituut	325.000	101.400	101.400	0	101.400
Totaal lasten programma 1	3.894.997	4.283.582	6.135.527	4.480.034	1.655.493

2. Milieu, energie en Klimaat

2.1. Gezonde leefomgeving

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Opleveren van een handreiking voor geur en een handreiking voor geluid.		
2. Opleveren van een integratiekader voor de provinciale opgaven voor gezonde leefomgeving.		
3. Kennis uitwisselen rondom Schone Lucht Akkoord (SLA) en doorwerking in provinciale omgevingsvisies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	81.120	81.120	80.776	344
Directe personeelslasten	88.357	91.752	91.752	91.401	352
Overige apparaatslasten	46.723	55.532	55.532	48.457	7.075
Totaal	135.080	228.404	228.404	220.634	7.771

Toelichting

- Aan de realisatie van de handreikingen voor geur en geluid wordt gewerkt. Zowel proces en inhoud zijn belangrijk voor het realiseren van goede producten, hetgeen meer tijd vergde dan aanvankelijk voorzien. In het eerste kwartaal 2023 worden de handreikingen opgeleverd.
- Het Integratiekader Gezonde leefomgeving wordt een inspiratiekader. Dit bestaat uit een bestuurlijke rapportage en een 'receptenboek' met inspirerende voorbeelden vanuit de Nederlandse provincies. Beide producten worden eerste kwartaal 2023 opgeleverd.

2.2. Circulaire Economie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Om de beleidsambities effectief door te vertalen, wordt in 2022 gewerkt aan de implementatie van de handreiking Circulaire Economie/VTH.		
2. Opschalen van circulaire pilots en experimenten.		
3. Inventariseren en implementeren van stappen die nodig zijn in het VTH-opleidingskader.		
4. Advies geven aan het Rijk over de rol van provincies als bevoegd gezag ten aanzien van de informatie- en minimalisatieplicht inzake zeer zorgwekkende stoffen (ZZS).		
5. Bijdragen aan het opzetten en uitvoeren van een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden van een intercompartimentale aanpak van ZZS, waaronder PFAS.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	54.475	121.680	121.680	80.843	40.837
Directe personeelslasten	88.357	91.752	91.752	91.401	352
Overige apparaatslasten	46.723	55.532	55.532	48.457	7.075
Totaal	189.555	268.964	268.964	220.701	48.263

Toelichting

Door uitloop van het project en vertraging in de bestuurlijke besluitvorming is overschot ontstaan binnen de programmalasten.

2.3. Klimaat en Energie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Beleid beïnvloeden in wijzigingswetgeving waaronder verbreding energiebesparingsplicht bedrijven, normering werkgerelateerde mobiliteit, opvolging Meerjarenaafspraken energie-efficiëntie- (MJA3/MEE) convenanten en koolstofdioxide- (CO2) heffing industrie.		
2. Kennis opbouwen relatie Omgevingswet – VTH-taken – Klimaatakkoord.		
3. Opstellen van een analyse over uitvoerbaarheid/betaalbaarheid van nieuwe regelgeving op het terrein van klimaat en energie in relatie tot MTH.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	25.350	25.350	5.000	20.350
Directe personeelslasten	88.357	91.752	91.752	91.401	352
Overige apparaatslasten	46.723	55.532	55.532	48.457	7.075
Totaal	135.080	172.634	172.634	144.858	27.777

Toelichting

Er wordt geen analyse gemaakt over uitvoerbaarheid/betaalbaarheid van de nieuwe regelgeving, omdat uit de regelgeving die tot stand is gekomen blijkt dat dit niet nodig is: t.a.v. de regelgeving voor energiebesparingsplicht zijn de IPO-punten binnengehaald; de Meerjarenaafspraken energie-efficiëntie worden niet in de huidige vorm voortgezet; t.a.v. normering werkgebonden personenmobiliteit is de provincie geen bevoegd gezag, maar de gemeente.

2.4. Omgevingsveiligheid

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Uitvoeren IPO-meerjarenaagenda voor de zes Brzo- (Besluit risico's zware ongevallen) omgevingsdiensten gericht op de verbetering van de uitvoeringspraktijk.		
2. Uitvoeren gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 met Rijk en gemeenten.		

Output 2022	Inhoud	Geld
3. Deelnemen en bijdragen aan Safety Delta Nederland.		
4. In het kader van de Omgevingswet bijdragen aan een uitvoerbare invulling van de Modernisering Omgevingsveiligheid voor zogenaamde aandachtsgebieden en het Register Externe Veiligheid (REV).		
5. Verder professionaliseren van de samenwerking van de Brzo-toezichthouders in het samenwerkingsverband BRZO+.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	82.416	0	0	0	0
Directe personeelslasten	96.495	100.203	100.203	99.819	384
Overige apparaatslasten	51.026	60.647	60.647	52.920	7.726
Totaal	229.937	160.850	160.850	152.739	8.111

2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Vullen instrumentenkoffer met operationele instrumenten, waaronder uitwerking bestuurlijke boete en handreiking financiële zekerheidsstelling.		
2. In het kader van de Uitvoeringsagenda VTH/aanpak Milieucriminaliteit een handreiking opstellen voor professionalisering van de zogenaamde big 8 (afstemming tussen beleids- en uitvoeringscyclus).		
3. Een nieuwe versie van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS) opstellen die wordt opgepakt door alle handhavingspartners.		
4. Bijdragen aan de implementatie van het advies van de bestuurlijke adviescommissie VTH (commissie Van Aartsen), zodat deze in lijn is met de provinciale visie op een robuust en toekomstbestendig stelsel.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	100.000	101.400	101.400	23.586	77.814
Directe personeelslasten	216.242	224.552	224.552	223.691	861
Overige apparaatslasten	114.348	135.907	135.907	118.592	17.315
Totaal	430.590	461.859	461.859	365.869	95.990

Toelichting

De voorziene inhuur voor advisering is niet nodig gebleken en kon worden opgevangen door inzet vanuit het personeelsbudget, waardoor de programmalasten lager zijn uitgevallen.

2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal

Output 2022	Inhoud	Geld
IMPEL (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law): Cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	34.451	21.037	21.037	23.366	-2.329
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	34.451	21.037	21.037	23.366	-2.329

2.7. Coördinatie Klimaatakkoord

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Opleveren advies en ontwikkelen voorstellen hoe om te gaan met (knelpunten) in de uitvoering van het Klimaatakkoord. Daarbij blijvend in gesprek over voldoende uitvoeringslasten.		
2. Opleveren plan voor data en monitoring voortgang Klimaatakkoord.		
3. Voorbereiden van klimaattafels en organiseren kennisdeling tussen vakcommissies.		
4. Signaleren, adviseren en standpunt bepalen in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc.		
5. Kennis vergaren en delen rondom innovaties als waterstof, geothermie en kernenergie.		
6. Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	174.389	211.272	211.272	210.462	810
Overige apparaatslasten	92.216	127.869	127.869	111.579	16.291
Totaal	266.605	339.141	339.141	322.041	17.101

2.8. 6000 Megawatt op land

Output 2022	Inhoud	Geld
1. De monitor Wind op Land is gestopt. Om de inhoudelijke opgave alsnog te halen wordt uitvoering gegeven aan de resterende werkzaamheden uit de oorspronkelijke opgave monitor Wind op Land.		
2. Bijdragen aan het kennisnetwerk Shine en Blow middels een financiële bijdrage aan RVO voor de hiervoor geleverde ondersteuning.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	40.560	40.560	31.210	9.350
Directe personeelslasten	69.755	72.436	72.436	72.158	278
Overige apparaatslasten	36.886	43.841	43.841	38.256	5.585
Totaal	106.642	156.837	156.837	141.624	15.213

2.9. Regionale Energie Strategie 1.0

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Bijdragen aan het halen van de ambities om via de regionale energiestrategieën (RES'en) 35 terrawattuur (TWh) grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES) en als belangenbehartiger knelpunten en kansen inbrengen namens de provincies in het Interbestuurlijk Managementteam en het Opdrachtgevend Beraad.		
2. Agenderen casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'en.		
3. Adviseren over de landschappelijke kwaliteit, gezondheidseffecten, programmering energie infrastructuur en ruimtelijke verankering en vertaling van de RES 1.0 in het ruimtelijk instrumentarium en organiseert hierover de kennisdeling.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	162.763	169.018	169.018	168.370	648
Overige apparaatslasten	86.068	102.295	102.295	89.263	13.032
Totaal	248.831	271.313	271.313	257.633	13.681

2.10. Monitoring RES

Output 2022	Inhoud	Geld
Gezien de ambities en eerste appreciatie van Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is Route35 niet meer opportuun. Wel wordt monitoring van RES'en opgetuigd. De capaciteit verschuift dus, maar blijft noodzaak. Samen met partners opzetten van monitoring RES en deze begeleiden:		
1. faciliteren en organiseren platform voor kennisuitwisseling middels werkgroepen over RES'en en adviezen opstellen voor de provincies om de 35 TWh op land te realiseren;		
2. analyseren RES-monitor en provincies adviseren omtrent de opgave.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	101.680	0	0	0	0
Programmabaten	-50.000	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	60.363	60.363	60.132	231
Overige apparaatslasten	49.182	36.534	36.534	31.880	4.654
Totaal	193.869	96.898	96.898	92.012	4.886

2.11. Industrie en bedrijventerreinen

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de invulling van een nationaal waterstof programma.		
2. Ondersteunen en adviseren provincies bij uitvoering van de clusters energiestrategie (CES'en) en relatie met zesde cluster en daarbij zorgen dat CES-kaders aansluiten bij provinciale wensen/behoefte.		
3. Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de PIDI/MIEK richting het jaarlijks beslismoment investeringen energie-infrastructuur (in eerste instantie gericht op industrie).		
4. Organiseren afstemming omtrent offshore windparken over aanlandlocaties en transport op land van energie.		
5. Behartigen belangen als bevoegd gezag omtrent CO2-heffing en volgt de uitwerking van de normering van de CO2.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58.130	60.363	60.363	60.132	231
Overige apparaatslasten	30.739	36.534	36.534	31.880	4.654
Totaal	88.868	96.898	96.898	92.012	4.886

2.12. Warmtetransitie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Als belangenbehartiger standpunten inbrengen bij de totstandkoming van de warmtewet en de betaalbaarheid van de warmte/energietransitie.		
2. Organiseren platform voor kennisuitwisseling warmte voor o.a. nieuwe ontwikkelingen en botsproeven samen met VNG, UvW en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK).		
3. IPO is in rol van opdrachtgever namens provincies vertegenwoordigd in programma aardgasvrije wijken en faciliteert kennisuitwisseling tussen provincies en tussen provincies en gemeenten.		
4. Volgen ontwikkelingen biobrandstoffen en deze ontsluiten voor provincies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	116.259	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	61.477	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	177.736	193.795	193.795	184.023	9.772

2.13. Energie-infrastructuur

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Opleveren advies en strategie voor de aanpak van netinfrastructuur passend bij de rol provincies en de REIS (regionale energie-infrastructuur) samen met provincies en andere partners verder uitwerken.		
2. Samen met partners en provincies een interbestuurlijk integraal programma ontwikkelen, zodat er duidelijke afspraken gemaakt worden omtrent programmeren van netinfrastructuur.		
3. Bijdrage leveren aan de uitvoering van het landelijk Programma Energie Hoofdstructuur en daar de belangen behartigen van de provincies. Daarnaast adviseren en kennis delen omtrent input op wetgeving, zoals de energiewet.		
4. Organiseren kennisdeling naar regionale programma's en governance omtrent energie-infrastructuur.		
5. Als belangenbehartiger standpunten inbrengen ten behoeve van de beleidsvisie marktordening van het Rijk over o.a. rolverdeling van overheden, netbeheerder en bedrijfsleven op het gebied van elektriciteit, warmte, waterstof en biomassa.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	96.582	96.582	96.211	370
Overige apparaatslasten	49.182	58.455	58.455	51.007	7.447
Totaal	142.189	155.036	155.036	147.219	7.817

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgave	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
2.1 Gezondheid	135.080	228.404	228.404	220.634	7.771
2.2 Circulaire Economie	189.555	268.964	268.964	220.701	48.263
2.3 Klimaat en Energie	135.080	172.634	172.634	144.858	27.777
2.4 Omgevingsveiligheid	229.937	160.850	160.850	152.739	8.111
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswe	430.590	461.859	461.859	365.869	95.990
2.6 Abonnementen/VTH-kennisd	34.451	21.037	21.037	23.366	-2.329
2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	266.605	339.141	339.141	322.041	17.101
2.8 6000 mw op land	106.642	156.837	156.837	141.624	15.213
2.9 Regionale Energie Strategie 1	248.831	271.313	271.313	257.633	13.681
2.10 Route 35	193.869	96.898	96.898	92.012	4.886
2.11 Industrie en bedrijventerre	88.868	96.898	96.898	92.012	4.886
2.12 Warmtetransitie	177.736	193.795	193.795	184.023	9.772
2.13 Energie-infrastructuur	142.189	155.036	155.036	147.219	7.817
Totaal lasten programma 2	2.379.433	2.623.666	2.623.666	2.364.730	258.937

3. Vitaal platteland

3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Organiseren en ondersteunen van het proces dat leidt tot een gedragen Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP), dat ruimte biedt voor provinciale invulling beleid en uitvoering. IPO participeert actief in het totstandkomingsproces van het GLB-NSP door mee te schrijven aan dit plan en procesgeld ter beschikking te stellen en geeft hiermee invulling aan mede-opdrachtgeverschap.		
2. Bewaken voortgang van de bestuurlijke afspraken over de transitieperiode.		
3. Als belangenbehartiger inzetten op werkbaarheid uitvoeringsregels met specifiek aandacht voor provinciale rol met gebruikmaking van ervaringen uit provincies. IPO bereidt bestuurlijke standpuntbepaling voor ten aanzien van de te maken bestuurlijke afspraken.		
4. Ondersteunen proces van de implementatie van het GLP-NSP in de provincies, en de voorbereiding van het gezamenlijk programmeren vanaf 2023, door het organiseren van het netwerk van provinciale betrokkenen.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	205.093	30.420	30.420	30.420	0
Directe personeelslasten	325.526	338.035	338.035	336.739	1.296
Overige apparaatslasten	172.137	204.591	204.591	178.526	26.065
Totaal	702.755	573.046	573.046	545.685	27.361

Toelichting

Het GLB-NSP is goedgekeurd door de Europese Commissie, waarmee de focus is komen te liggen op de ondersteuning van de implementatie. Het bleek niet haalbaar om in 2022 op alle onderdelen afspraken met het Rijk af te ronden; een deel van deze uitwerking vindt daarom plaats in 2023. Dit leidt mogelijk nog tot financiële vraagstukken, bijvoorbeeld over de vraag hoe de gezamenlijke communicatie over het systeem vorm krijgt (inzet menskracht of een financiële bijdrage van provincies). Zo is nog nadere besluitvorming nodig over werkplan van de Regieorganisatie voor het GLB en dienen de uitvoeringsprotocollen nog te worden afgerond. Daarnaast doen zich bij de uitvoeringsafspraken met agrarische collectieven, over het agrarisch natuur- en landschapsbeheer, verschillende knelpunten voor, waarover in de loop van 2023 duidelijkheid noodzakelijk is.

3.2. Duurzame Landbouw

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Behartigen belangen bij realisatie landbouwvisie van LNV en afstemmen beleidsontwikkelingen met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.		
2. Het Kabinet heeft besloten om te werken aan de totstandkoming van een landbouwakkoord en provincies gevraagd om hierin te participeren.		
3. Organiseren kennisuitwisseling tussen provincies op het vlak van verduurzaming van de landbouw. Hierbij ligt een belangrijke agendazettende rol bij de provinciale deskundigen.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	34.878	36.218	36.218	36.079	139
Overige apparaatslasten	18.443	21.920	21.920	19.128	2.793
Totaal	53.321	58.139	58.139	55.207	2.932

Toelichting

Het IPO Bestuur heeft in 2022 een gezamenlijke position paper vastgesteld, dat wordt benut als basis voor de provinciale inbreng bij het Landbouwakkoord. Inmiddels heeft het Kabinet besloten tot de opstelling van een Landbouwakkoord, waarbij IPO is gevraagd om namens de provincies bestuurlijk deel te nemen. De ambtelijke voorbereiding vindt plaats door het IPO Bureau, de inbreng aan inhoudelijke deeltafels wordt ambtelijk voorbereid en ingebracht door provinciale deskundigen. De uitwerking van het Landbouwakkoord vergt een stevige inzet, van zowel provincies als IPO.

3.3. Klimaatakkoord Landbouw gebruik

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Voorbereiden afronding bestuurlijke afspraken, voor zover nog niet vervat in het klimaatakkoord over o.a. regelgeving, instrumenten, middelen en provinciale rol met betrekking tot bossenstrategie, natuur en de structurele aanpak van het veenweidedossier. Inhoudelijke inbreng op deze dossiers wordt door provincies zelf geleverd.		
2. Signaleren, adviseren en voorbereiden standpuntbepaling over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (met name veenweide en natuurbeleid/bomen, bos en natuur) en bevorderen dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58.130	24.145	24.145	24.053	93
Overige apparaatslasten	30.739	14.614	14.614	12.752	1.862
Totaal	88.868	38.759	38.759	36.805	1.954

Toelichting

De uitwerking van het onderdeel veenweide vindt plaats door de betrokken veenweideprovincies, die ook gezamenlijke afspraken hebben gemaakt over de financiering van de benodigde menskracht. Voor de bossenstrategie en de doorvertaling van de afspraken in het NPLG en de provinciale gebiedsprogramma's, is gebleken dat de gezamenlijke provincies nog geen voorstel hebben kunnen doen voor de gehele opgaven van de bossenstrategie. Eerste helft 2023 zullen provincies hieraan, in samenhang met hun gebiedsprogramma's en het NPLG, tot nadere afspraken en invulling komen.

3.4. Programma Natuur

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Zorgdragen voor afstemming met en integratie van natuurherstelmaatregelen met de structurele aanpak stikstof. Onderdeel hiervan is de coördinatie van producten die noodzakelijk zijn voor natuur in relatie tot het stikstofdossier. Voor deze inzet is aanvullende inzet randvoorwaardelijk. Aanvullende versterking is meegenomen bij beleidsopgave 3.9.		
2. Voorbereiden van het gezamenlijke proces voor de totstandkoming van bestuurlijke afspraken die gericht zijn op de uitwerking van de tweede fase van het programma natuur, voor de periode 2023 tot 2030.		
3. Samen met het Rijk en partners uit relevante sectoren opstellen van een groei-agenda natuurinclusief met die partijen die het verschil willen maken en hierop al energie zetten (meevaren op de boegwolf van bijvoorbeeld Bouwend Nederland), die kansen benoemt en benut én kaders meegeeft aan de andere maatschappelijke opgaven op het gebied van landbouw, energie, wonen en klimaat.		
4. Samen met LNV en relevante partners organiseren van een vierde Natuurtop in 2022, op basis van de opgaven van het Programma Natuur.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	100.126	105.185	105.185	105.464	-278
Directe personeelslasten	184.852	191.956	191.956	191.220	736
Overige apparaatslasten	97.749	116.178	116.178	101.377	14.801
Totaal	382.727	413.319	413.319	398.061	15.259

Toelichting

De Agenda Natuurinclusief, aangekondigd als onderdeel van Programma Natuur, is in ontwikkeling. De 1.0-versie is op de Natuurtop van 17 juni 2022 op de Floriade gepresenteerd. Op dit moment zijn er nog geen structurele middelen beschikbaar voor het thema natuurinclusief. Consequenties voor

inzet vanuit IPO voor de verdere uitrol en doorontwikkeling van de agenda ná presentatie op de Natuurtop zijn nog niet inzichtelijk. Met het Rijk is afgesproken dat er wordt gewerkt aan een 2.0-versie, inclusief financieringsvoorstel. Om te komen tot instrumentering wordt een Agenda Natuurinclusief 2.0 voorbereid, waarvoor het Rijk inmiddels extra capaciteit beschikbaar heeft gesteld, en een ambassadeur heeft benoemd.

3.5. Natuurwetgeving

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak en o.a. inzetten op beleidsneutraliteit implementatie natuur in omgevingswet.		
2. Provincies en Rijk adviseren over beleidsontwikkelingen over stijgende faunaschades (medio 2022) en gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Wet Natuurbescherming/Omgevingswet, onder meer ten aanzien van windturbineprojecten.		
3. Toetsen gedragscodes op de provinciale uitvoeringservaring.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalaasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58.130	60.363	60.363	60.132	231
Overige apparaatslasten	30.739	36.534	36.534	31.880	4.654
Totaal	88.868	96.898	96.898	92.012	4.886

3.6. Faunabeheer

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Gezamenlijk wolvenplan dat geactualiseerd blijft op basis van recente ontwikkelingen wolvendossier.		
2. Adviseren en ontwikkelen innovatief faunabeleid en zorgen voor standpuntbepaling die leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.		
3. Afstemmen lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalaasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58.130	60.363	60.363	60.132	231
Overige apparaatslasten	30.739	36.534	36.534	31.880	4.654
Totaal	88.868	96.898	96.898	92.012	4.886

Toelichting

- Ten aanzien van het wolvenplan is in 2022 veel werk verzet maar als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen (zoals een sterk toegenomen maatschappelijke onrust in delen van het land) is ervoor gekozen om meer tijd te nemen voor het vaststellen van een nieuw wolvenplan. Dat wordt nu voorzien in 2024, afgezien van een addendum van beperkte omvang dat toegevoegd wordt aan het bestaande wolvenplan.
- Begin 2022 verraste de minister van LNV provincies door de jacht op haas en konijn te willen sluiten, zonder dat daar wezenlijk overleg met provincies over consequenties over was gevoerd. De tweede helft van 2022 is besteed aan overleg met LNV om een goede impact-analyse op te zetten, om verdere besluitvorming in 2023 beter voor te bereiden. De uitvoering van deze impact-analyse loopt door in 2023.

3.7. Natuurbeleid

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Provinciale belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk en hierover afstemmen via werkgroepen met de provincies.		
2. Opleveren jaarlijkse voortgangsrapportage natuur. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact.		
3. Afstemmen nieuwe beleidsontwikkelingen met provincies.		
4. In 2022 vindt volgens de afgesproken frequentie de volgende Natuurtop plaats. Zie ook 3.4 Programma Natuur.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	17.559	10.517	10.517	7.749	2.768
Directe personeelslasten	46.504	48.291	48.291	48.106	185
Overige apparaatslasten	24.591	29.227	29.227	25.504	3.724
Totaal	88.654	88.035	88.035	81.358	6.677

3.8. Natura 2000 en EU-Biodiversiteit

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Als belangenbehartiger van provincies input inbrengen in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.		
2. Inbreng leveren in nieuwe beleidsstukken, waaronder het strategische plan Natura2000 (N2000) en het beleidskader doelwijziging, wordt mede beleid bepaald over N2000 en doelbereik.		
3. Organiseren gezamenlijke processen ter afstemming en vaststelling van de beleidsstukken voortkomende uit de actualisatie van doelensysteem N2000.		

Output 2022	Inhoud	Geld
4. Faciliteren kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.		
5. Voor LNV het aanspreekpunt zijn voor de afstemming rondom N2000-issues.		
6. Faciliteren en initiëren pilots tot het opstellen van natuurdoelanalyses.		
7. Op gebied van monitoring wordt centraal invulling gegeven aan verantwoording waar alle provincies baat bij hebben.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	26.088	26.088	26.088	0
Directe personeelslasten	81.381	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	43.034	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	124.416	219.883	219.883	210.111	9.772

Toelichting

1. Inbreng EU-kaders

LNV heeft met provincies afgesproken dat zij als gezamenlijk partner optrekken in het EU-biodiversiteitsdossier. Naast de directe inbreng in de EU-kaders vraagt LNV de provincies ook deel te nemen aan de inzet in het internationale biodiversiteitsbeleid (CBD). De gevraagde capaciteitsinzet blijkt door uitval van capaciteit en beperkte provinciale capaciteit lastig te leveren. Hoewel om deze reden besloten was om in het najaar van 2022 in overleg met de AAC bezien zou worden welke inzet, wenselijk en haalbaar is (en of hierover nadere afspraken met het Rijk noodzakelijk zijn) is dit proces als gevolg van een personele wissel binnen de AAC VP weer stil komen te vallen.

Ondertussen heeft er in 2022 wel veel afstemming met het Rijk plaatsgevonden over de inzet van Lidstaat Nederland ten aanzien van de voorstellen van de Europese Commissie ten aanzien van (verdergaande) natuurbescherming en natuurherstel. In de zomer van 2022 heeft afstemming plaatsgevonden over het BNC-fiche, waarbij zowel het Rijk als provincies de stelling ingenomen hebben dat natuurbescherming in de vorm van vergunningstelsel buiten het huidige Natura2000-netwerk contraproductief en daarom onwenselijk is. Dit is derhalve het Nederlandse standpunt in de verder gaande discussie hierover in Europa. LNV betreft provincies zo goed mogelijk bij het vervolg in 2023. Hierbij geldt een sterke inhoudelijke samenhang met (vraagstukken omtrent) Natura2000 (strategische plan en beleidskader doelwijziging), maar ook realiseren NNN (Taskforce) en IPSN.

2. Nieuwe beleidsbeslissingen

Door recente ontwikkelingen staat het interbestuurlijke proces van de Actualisatie van het N2000 doelensysteem onder druk door het voornemen van LNV om af te stappen van de bottum up benadering waarbij gezamenlijk de noodzakelijke VHR doelen worden vastgesteld naar het top down opleggen van de VHR doelen, door deze opgave onder te brengen in het NPLG.

Via een interventie van de provincies wordt dit onderwerp binnenkort op de bestuurlijke tafel besproken. Dat heeft geleid tot een procesvoorstel, gericht op het samen optrekken bij de voorbereiding van uitwerking van deze doelstelling naar de provinciale gebiedsprogramma's.

4. Faciliteren kennisuitwisseling

Hieraan is gedeeltelijk invulling gegeven door het oprichten van een IPO-werkgroep Natura 2000. Door de druk op de dossiers Natuurdoelanalyses en de Actualisatie van het Natura 2000-doelensysteem is het onderwerp N2000-beheerplannen minder onder de aandacht. Het Ministerie zet meer druk op provincies om hierop wel informatie te leveren.

3.9. Stikstof (IPSN)

Output 2022	Inhoud	Geld
<p>Het IPSN programmaplan, vastgesteld door het MT van de IPO vereniging op 21 maart 2022 en door de Bestuurlijke Commissie Stikstof op 19 mei 2022, bevat een verdere invulling van het besluit dat in juli 2021 door het IPO Bestuur werd genomen om de ambtelijke organisatie door te ontwikkelen naar een interprovinciale programmaorganisatie stikstof en natuur. In 2022 is gestart met de implementatie van dit programmaplan, waarbij de organisatie is ingericht naar vier programmalijnen die bijdragen aan het hoofddoel van IPSN: "Provincies zijn beter in staat om aan hun integrale opgave voor stikstofreductie en natuurverbetering te voldoen, de hiervoor benodigde beleidskeuzes te maken, maatregelen uit te voeren en hier duidelijke (samenwerkings)afspraken over te maken met het Rijk".</p> <p>De vier programmalijnen betreffen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Uitvoeringsbeleid VTH en ondersteunend instrumentarium• Beleidsontwikkeling gebiedsgerichte aanpak• Strategie en visie landelijk gebied• Ondersteunen (inter)bestuurlijke besluitvorming		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	7.651.644	6.711.644	7.017.042	-305.398
Programmabaten	0	0	0	-991.455	991.455
Directe personeelslasten	116.259	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	61.477	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	177.736	7.845.439	6.905.439	6.209.610	695.829

Toelichting

IPSN in relatie tot het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en landelijke regieorganisatie (RTLG)

De ontwikkeling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de bijbehorende regieorganisatie (RTLG) heeft geleid tot aanvullende inzet van IPSN en daarmee extra kosten, hetgeen nog niet werd voorzien tijdens het bestuursbesluit in juli 2021 (en de daarop gebaseerde begroting). De extra inzet voor 2022 is opgevangen binnen de begroting 2022.

AERIUS 2022

Inzet voor AERIUS: In de BC Stikstof van 17 maart 2022 is besloten het resterend saldo van IPSN over het jaar 2021 te reserveren voor kosten kwaliteitsverbeteringen in 2022 voor AERIUS. De basis van deze kwaliteitsimpuls is een plan van aanpak gebaseerd op de aanbevelingen van het CIO oordeel uit 2021. Naast het saldo 2021 was ook voorzien dat er een bijdrage nodig zou zijn vanuit het budget 2022 voor de kwaliteitsverbeteringen. Bij de eindafrekening door het RIVM is gebleken dat de kosten 2022 veel lager (-/- €400.000) uitvielen dan eerder door het RIVM geoffreerd. Daarnaast was er door

tussentijdse vacatures en invulling van functies gedurende het jaar een onderbesteding van € 270.000 op de bij de begroting 2022 geraamde capaciteitsinzet van inhuur.

De baten betreffen in 2021 vooruit-ontvangen baten die in 2022 gedeeltelijk tot besteding komen en niet als baten waren geraamd.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
3.1 Gemeenschappelijk Landbou	702.755	573.046	573.046	545.685	27.361
3.2 Duurzame Landbouw	53.321	58.139	58.139	55.207	2.932
3.3 Klimaatakkoord Landbouw L	88.868	38.759	38.759	36.805	1.954
3.4 Programma Natuur	382.727	413.319	413.319	398.061	15.259
3.5 Natuurwetgeving	88.868	96.898	96.898	92.012	4.886
3.6 Strategisch beleid Faunabeh	88.868	96.898	96.898	92.012	4.886
3.7 Natuurbeleid	88.654	88.035	88.035	81.358	6.677
3.8 EU-Biodiversiteit	124.416	219.883	219.883	210.111	9.772
3.9. Stikstof	177.736	7.845.439	6.905.439	6.209.610	695.829
3.10. Nationale Database Flora	900.000	Vanaf 2022 onderdeel van begroting BIJ12			
Totaal lasten programma 3	2.696.213	9.430.416	8.490.416	7.720.860	769.556

4. Mobiliteit

4.1. Duurzame Mobiliteit

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Invulling geven aan de realisatie van de afspraken Klimaatakkoord via: <ul style="list-style-type: none"> ○ adviseren/rapporteren via het bestuurlijk Stand van zaken Uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit (SUM); ○ het doorontwikkelen van de monitor SUM inclusief bestuurlijk ambassadeurschap; ○ realiseren van integratie van laadinfra en waterstof infra via de provinciale regierol Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL)/Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL); ○ de integratie van de actieagenda duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) in de nationale agenda's Klimaat neutrale en Circulaire Infrastructuur en Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB); ○ regie, coördinatie en support op de voortgang/realisatie van de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) - gebiedsopgave 3.0 -. 		
2. Lessen uit de coronapandemie analyseren en vertalen naar ambities van de bestuurlijke agenda mobiliteit in het algemeen en werkgeversaanpak in het bijzonder: zakelijk reizen op duurzame manier via o.a. Coalitie Anders Reizen.		
3. Inzet van provincies vanuit Klimaatakkoord verbinden met de Europese Green Deal en het op te stellen Europese programma 'Duurzame en Slimme Mobiliteit'.		
4. Realiseren van een nationale aanpak Betalen naar Gebruik conform IPO-redeneerlijn en provinciale doelen uit het Klimaatakkoord		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	69.394	91.260	171.260	198.442	-27.182
Directe personeelslasten	406.907	313.890	313.890	312.686	1.204
Overige apparaatslasten	215.171	189.977	189.977	165.774	24.203
Totaal	691.472	595.127	675.127	676.902	-1.775

Toelichting

1. Realiseren afspraken Klimaatakkoord

De samenwerking met het Ministerie van IenW op het gebied van Klimaat neutrale en circulaire infrastructuur (KCI), SEB en RMP's intensiveert maar verloopt langzamer dan voorzien.

4. Betalen naar Gebruik

De uitwerking van Betalen naar Gebruik lijkt vooralsnog niet conform de redeneerlijn van de gezamenlijke provincies te worden uitgewerkt. Belangenbehartiging en lobby worden ook in 2023 ingezet om nationale aanpak bij te sturen, zodat 'opening' voor differentiatie mogelijk blijft. De inzet op belangenbehartiging en lobby gaat in samenhang met provinciale financiële verhoudingen (zie 7.4).

De hogere uitgaven is een gevolg van een aanvullend onderzoek/advies dat we hebben laten uitvoeren naar Betalen naar Gebruik ter ondersteuning van onze belangenbehartiging op dit onderwerp.

4.2. Openbaar vervoer

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Lessen uit coronapandemie op OV-gebruik analyseren en vertalen naar de OV-ambities.		
2. Zeker stellen van de bestuurlijke afspraken via NOVB ten aanzien van beschikbaarheidsvergoeding (of andere afspraak) met het Rijk, ten aanzien van aanbestedingskalender, sociale veiligheid, toegankelijkheid en Mobility-as-a-Service (MaaS).		
3. Uitwerken TBOV 2040 met ontwikkelagenda, onderzoeksprogramma 2021 en doorontwikkelen als programma met aandacht voor knooppunten, standpuntbepaling ten aanzien van vervoersarmoede en agenderen omvorming mobiliteitsaanbod in dunbevolkte(re) regio's.		
4. Maken (aanvullende) bestuurlijke afspraken afsprakenkader werken voor derden.		
5. Standpunt bepalen op meerdere (in)formele consultaties op wetgevingstrajecten en nieuw beleid vanuit de rijksoverheid, invloed uitoefenen op Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 en realiseren innovatie aanpak exploitatiekosten Fietsparkeren bij stations.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	169.018	169.018	168.370	648
Overige apparaatslasten	49.182	102.295	102.295	89.263	13.032
Totaal	142.189	271.313	271.313	257.633	13.681

Toelichting

2. NOVB

Er zijn afspraken gemaakt met lenW over een vangnetconstructie voor 2023. In omvang is deze beperkt en alleen voor 2023, met als gevolg afschaling van het OV in de regio. De mate waarin hangt af van de reserves die provincies inzetten.

Het Bestuursakkoord Toegankelijkheid is getekend. Er zijn afspraken gemaakt over financiële bijdragen vanuit het Rijk voor het vroegtijdig vervangen van treinen zonder toiletten in Gelderland en er is een artikel 2 onderzoek aangekondigd naar de financiële effecten van de afspraken.

5. Standpuntbepaling wetgevingstrajecten

De consultatie van de HRN-concessie is in een vergevorderd stadium. Het Rijk heeft gekozen voor een zuivere vervoersconcessie. Onder invloed van druk uit de Tweede Kamer is er voorlopig voor gekozen het onderdeel Fietsenstallingen op Stations binnen de HRN-concessie te houden. Op termijn wordt dit overgeheveld naar de Stationsagenda. Door de nieuwe afspraken die dit vereist, is provinciale inbreng nodig.

4.3. Verkeersveiligheid

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Uitvoeren Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) en Startakkoord SPV, inclusief opstellen financiering strategie.		
2. Afstemmen, afronden en uitvoeren regionale uitvoeringsprogramma's SPV.		
3. Opstellen en uitwerken van de investeringsimpuls SPV (2e tranche).		
4. Standpunt bepalen over inzet innovatiemiddelen SPV.		
5. Het toelatingskader Licht Elektrische Voertuigen (LEV-Kader) en het RVV 1990.		
6. Bijdragen aan implementatie en uitvoering richtlijn betreffende het beheer van de verkeersveiligheid van weginfrastructuur (Road Infrastructure Safety Management, hierna: RISM II).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	169.738	188.334	188.334	187.612	722
Overige apparaatslasten	89.757	113.986	113.986	99.464	14.522
Totaal	259.495	302.320	302.320	287.076	15.244

Toelichting

1. en 4. SPV : Het opstellen van een financiering strategie heeft vertraging opgelopen, omdat de overige partners binnen het SPV hebben laten weten hier geen prioriteit aan te willen geven. Het onderwerp wordt onder de aandacht gebracht bij de evaluatie van het Startakkoord. Deze evaluatie vindt later dan afgesproken plaats, namelijk in 2023. De regeling innovatiemiddelen SPV heeft vertraging opgelopen vanwege prioritering op de investeringsimpuls SPV. De toegezegde middelen vanuit het Rijk (€ 50 mln. cofinanciering) blijven hier wel voor gereserveerd.

4.4. Fiets

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Standpunt bepalen en inzetten op de realisatie Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF).		
2. Uitvoeren Bestuursakkoord Fietsparkeren: rollen, verantwoordelijkheden en financiën formaliseren in het addendum op het bestuursakkoord.		
3. Provinciale inbreng zeker stellen in de 'Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen'.		
4. Realiseren ambities Tour de Force (TdF).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	79.309	150.924	150.924	116.392	34.532
Directe personeelslasten	104.633	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	55.330	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	239.272	344.719	344.719	300.415	44.303

Toelichting

2. Bestuursakkoord Fietsparkeren

De impasse op de inhoud (rollen/verantwoordelijkheden) ten aanzien van het Bestuursakkoord is nog niet doorbroken ondanks bemiddeling, via lenW, (zie ook toelichting 5 bij 4.2 OV). Vooralsnog heeft dit geen (financiële) gevolgen voor provincies.

3. Normen fietsparkeren

'Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen' zijn niet van de grond gekomen. lenW heeft een aanzet gemaakt voor een aanpak. De verwachting is dat lenW hier in 2023 in samenwerking met IPO verder aan gaat werken.

4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer

Output 2022	Inhoud	Geld
Het KpVV-programma levert een bijdrage aan kennisontwikkeling in aanvulling op de prioritaire ambities van het programma Mobiliteit. Het IPO vult het opdrachtgeverschap namens de gezamenlijke provincies zo in, dat het programma goed aansluit op de prioriteiten van de provincies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	1.831.884	1.800.000	1.800.000	1.748.927	51.073
Directe personeelslasten	11.626	12.073	12.073	12.026	46
Overige apparaatslasten	6.148	7.307	7.307	6.376	931
Totaal	1.849.658	1.819.380	1.819.380	1.767.329	52.050

Toelichting

Door een positieve afrekening over boekjaar 2021 is een voordeel ontstaan ad € 51.000.

4.6. Goederenvervoer & Logistiek

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Standpunt bepalen, belangen behartigen en stimuleren van (de verduurzaming van) modal shift van weg naar water en spoor.		
2. Verduurzamen goederenvervoer en logistiek (o.a. binnenvaart, wegtransport, clean energy hubs).		
3. Inbrengen provinciaal standpunt in het plan van aanpak ten aanzien van vrachtwagenheffing.		

Output 2022	Inhoud	Geld
4. Standpunt bepalen en belangen behartigen ten aanzien van 'ruimtelijke sturing logistiek' (verdozing/verlooding).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	52.317	66.400	66.400	66.145	255
Overige apparaatslasten	27.665	40.187	40.187	35.068	5.120
Totaal	79.981	106.587	106.587	101.213	5.375

Toelichting

4. Ruimtelijke sturing logistiek

In 2022 is besloten gezamenlijk aan het proces rondom Grip op grootschalige bedrijfsvestigingen te werken. Door het proces rond de ruimtelijke puzzel en een motie van de Tweede Kamer is het proces Grip versneld. Zowel inhoud als proces zijn zwaarder en complexer geworden. In het 2^e kwartaal 2023 worden bestuurlijke afspraken gemaakt tussen rijk en regio. De programma's regionale economie en ROWW zijn leidend. Mobiliteit wordt geïnformeerd.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
4.1 Duurzame Mobiliteit	691.472	595.127	675.127	676.902	-1.775
4.2 Openbaar vervoer	142.189	271.313	271.313	257.633	13.681
4.3 Verkeersveiligheid	259.495	302.320	302.320	287.076	15.244
4.4 Fiets	239.272	344.719	344.719	300.415	44.303
4.5 KpVV	1.849.658	1.819.380	1.819.380	1.767.329	52.050
4.6 Goederenvervoer & Logistiek	79.981	106.587	106.587	101.213	5.375
Totaal lasten programma 4	3.262.067	3.439.446	3.519.446	3.390.569	128.877

5. Regionale economie

5.1. Stimuleren innovatief en breed MKB

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Betrekken van regionale clusters MKB bij alle thema's uit de dynamische uitvoeringsagenda Herstel Regionale Economie (HRE).		
2. Ondersteunen (breed) MKB in circulaire bedrijfsvoering door gezamenlijke programmering met Rijk en andere partners gebaseerd op IPO-krachtenkaart en 12 provinciale kansencarten.		
3. Organiseren kennisdeling over knelpunten en risico's van digitalisering van het MKB. Thema's: sleuteltechnologieën, connectiviteit, data-economie en human capital-vraagstukken.		
4. In samenspraak met het ministerie van EZK herijken van de inzet in KIC-convenant en kennis- en innovatieagenda's (KIA's).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalaasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	84.509	84.509	84.185	324
Overige apparaatslasten	49.182	51.148	51.148	44.631	6.516
Totaal	142.189	135.657	135.657	128.816	6.840

5.2. Regionale Arbeidsmarkt/Human Capital

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Uitwerken van afspraken met het Rijk en VNG om (gezamenlijk) in te zetten op programma's die de doorstroming van onderwijs naar arbeidsmarkt verbeteren inclusief experimenteerruimte.		
2. Kennisdeling en belangenbehartiging bij het Rijk om in deze programma's afspraken te maken over voor banen van de toekomst.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalaasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	84.509	84.509	84.185	324
Overige apparaatslasten	49.182	51.148	51.148	44.631	6.516
Totaal	142.189	135.657	135.657	128.816	6.840

5.3. Circulaire economie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Invoeren in regio van de ontwikkelpaden (handreikingen) 'Circulair inkopen en aanbesteden', 'circulair bestendigen omgevingsvisie en VTH-uitvoeringspraktijk' en 'monitoring'.		
2. Appèl op inzet van het Rijk op de Krachtenkaart Circulaire Economie (CE).		
3. Inzet van IPO Krachtenkaart en Kansenskaarten om met Rijk, medeoverheden en regionale partners tot een integraal hoofdstuk Regio in het landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie (UP CE) te komen.		
4. Met VNG, UvW en I&W realiseren van een aanpak in structuur en proces op circulair en duurzaam opdrachtgeverschap/circulair inkopen en aanbesteden.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	101.400	101.400	92.545	8.856
Directe personeelslasten	34.878	36.218	36.218	36.079	139
Overige apparaatslasten	18.443	21.920	21.920	19.128	2.793
Totaal	53.321	159.539	159.539	147.751	11.787

5.4. Europees regionaal beleid

Output 2022	Inhoud	Geld
IPO/HNP zetten zich in om:		
1. de nieuwe generatie financiële instrumenten uit de structuurfondsen in de regio te laten landen en aansluiten bij de regionale opgaven (realiseren van een online EU-fondsenwijzer 2021-2027);		
2. met het Rijk te komen tot een integrale aanpak op de nieuwe generatie fondsen Recovery and Resilience Facility (RRF), Brexit Adjustment Reserve (BAR) en Just Transition Fund (JTF);		
3. samen met de VNG werk te maken van het nationale herstelplan en dit te laten aansluiten bij ons kabinetsaanbod 'Krachtig en Groen herstel' en de relatie met het EU-coronaherstelfonds (NextGenerationEU).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	34.878	36.218	36.218	36.079	139
Overige apparaatslasten	18.443	21.920	21.920	19.128	2.793
Totaal	53.321	58.139	58.139	55.207	2.932

Toelichting

2. Integrale aanpak nieuwe generatie fondsen

De BAR is een nationale regeling die ook zo wordt uitgevoerd en daarmee geen ruimte biedt voor regionale regie/invulling. De middelen uit de BAR worden nu verdeeld middels een aantal regelingen, uitgevoerd door de RVO. JTF gelden zijn reeds verdeeld. Hiermee is voor die onderdelen van de opgave de mogelijkheid om met het Rijk tot een integrale aanpak te komen vervallen.

3. Nationaal Herstelplan

De middelen uit het Recovery and Resilience Facility zijn onderdeel geworden van het regeerakkoord van Rutte IV. Dit betekent dat het uiteindelijke Herstel- en Veerkrachtplan bestaat uit reeds lopende herstelmaatregelen en /of maatregelen die met middelen zijn opgenomen in het regeerakkoord.

5.5. Taskforce HRE en samenwerkingsagenda

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Met Rijk (EZK en BZK), VNG, ROM's en MKB uitvoeren van de gezamenlijk dynamische uitvoeringsagenda. Centraal staat het duurzaam herstellen van de economie door het versterken van het verdienvermogen van de regio's.		
2. Uitwerken van afspraken met partner die per thema zijn gemaakt: <ul style="list-style-type: none">• Ontwikkelkracht en Innovatie, inclusief werkboek met investeringsprojecten. Het werkboek dient als basis voor de programmeringstafel waarbij (private) initiatiefnemers hun voorstellen kunnen verrijken door feedback van Rijk en provincies.• Innovatief en breed MKB, inclusief digitalisering en circulaire economie (zie 5.1 en 5.2).• Human Capital (zie 5.2).• Gebiedsontwikkeling (binnensteden, bedrijventerreinen, campussen).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	30.420	30.420	0	30.420
Directe personeelslasten	149.974	143.665	143.665	143.114	551
Overige apparaatslasten	79.306	86.951	86.951	75.874	11.078
Totaal	229.280	261.036	261.036	218.988	42.048

Toelichting

In 2022 hebben we voor de programmeringstafels een bureau ingehuurd waarvan de factuur in 2023 volgt. Hierdoor is een overschot ontstaan binnen de programmalasten.

5.6. Vrijtijdseconomie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Perspectief 2030 vertalen in een IPO-actieagenda. Provincies werken hierin samen met EZK en het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC). De provinciale actiepunten zijn uitgewerkt in plannen van aanpak.		

Output 2022	Inhoud	Geld
2. Vrijtijdseconomie is integraal onderdeel van de dynamische uitvoeringsagenda HRE en wordt in de opgavetafels (breed) MKB, Human Capital en gebiedsontwikkeling integraal opgepakt.		
3. De actieagenda vakantieparken wordt door partijen uitgewerkt in plannen van aanpak. Actiepunten worden uitgevoerd.		
4. Er is een actief kennisnetwerk.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	69.755	72.436	72.436	72.158	278
Overige apparaatslasten	36.886	43.841	43.841	38.256	5.585
Totaal	106.642	116.277	116.277	110.414	5.863

Toelichting

3. Vrijtijdseconomie als onderdeel van dynamische uitvoeringsagenda HRE

In 2022 is in IPO-verband inhoudelijk doorgewerkt aan het thema vrijetijdseconomie (VTE). Omdat VTE met ingang van 2023 geen onderdeel meer uitmaakt van het programma Regionale Economie is de invlechting van VTE in de uitvoeringsagenda Herstel Regionale Economie (HRE) in 2022 niet meer tot stand gebracht.

5.7. Ruimtelijke economie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Uitwerken van de afspraken met Rijk en VNG die in de opgavetafel gebiedsontwikkeling, als onderdeel van de dynamische uitvoeringsagenda, zijn gemaakt.		
2. Faciliteren, kennis delen en verbinden met andere programma's op het thema gebiedsontwikkeling in het bijzonder over (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen, binnensteden en kernen en campussen.		
3. Hernieuwd opstellen kennisagenda vanwege de coronacrisis, voor de opgave Retail (best practices).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	60.000	73.810	-13.810
Directe personeelslasten	0	36.218	36.218	36.079	139
Overige apparaatslasten	0	21.920	21.920	19.128	2.793
Totaal	0	58.139	118.139	129.017	-10.878

Toelichting

3. Ontwikkelen hernieuwd kennisopgave

De opgave om een hernieuwd kennisopgave te ontwikkelen voor de Retail vanwege de coronacrisis

is, door de keuze van de BAC RE om zich hoofdzakelijke te concentreren op ruimte voor grote bedrijfsvestigingen en transitie van bedrijventerreinen, komen te vervallen.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
5.1 Stimuleren innovatief en bre	142.189	135.657	135.657	128.816	6.840
5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Cir	142.189	135.657	135.657	128.816	6.840
5.3 Circulaire Economie	53.321	159.539	159.539	147.751	11.787
5.4 Cohesiebeleid	53.321	58.139	58.139	55.207	2.932
5.5 Taskforce HRE en samenwerl	229.280	261.036	261.036	218.988	42.048
5.6 Vrijetijdseconomie	106.642	116.277	116.277	110.414	5.863
5.7 Ruimtelijke economie en Klir	0	58.139	118.139	129.017	-10.878
Totaal lasten programma 5	726.942	924.442	984.442	919.010	65.432

6. Cultuur en erfgoed

6.1. Toekomstperspectief Culturele Sector

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Inzetten op de rol van provincies waarbij conform de visie voor cultuur wordt ingezet op wettelijke verankering van de rol van provincies in het landelijk cultuurbeleid.		
2. Adviseren over het Rijkscultuurstelsel met aandacht voor de regionale component, werking subsidieregelingen en bereidt bestuurlijk overleggen voor o.a. corona-aanpak, stedelijke cultuurregio's en faciliteert standpuntbepaling.		
3. Inzetten op een proactieve en agenderende rol van het IPO.		
4. Inzetten op een actieve belangenbehartiging in bijvoorbeeld de actuele voorbereiding van het rijkscultuurbestel.		
5. Inzetten op het herstel van de culturele sector naar een 'nieuw normaal'.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalaasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	46.504	48.291	48.291	48.106	185
Overige apparaatslasten	24.591	29.227	29.227	25.504	3.724
Totaal	71.095	77.518	77.518	73.609	3.909

6.2. Behoud Erfgoed

Output 2022	Inhoud	Geld
1. De interprovinciale position paper erfgoed en het uitvoeringsprogramma zijn de leidraad voor de onderhandelingen met het Rijk over rol en middelen voor provincies; waaronder middelen voor de grote restauraties bij voorkeur via een gemeenschappelijk programma Rijk en provincies.		
2. Inzetten op versterking van de verbinding van erfgoed met ruimtelijke opgaven met een vervolg op de Erfgoed Deal (waaronder vrijkomende monumenten als kerken).		
3. Inzetten op voldoende middelen/rol van provincies in het nieuw op te stellen Rijkskader Erfgoed Telt.		
4. Borgen van de provinciale belangen in de nieuw vast te stellen bestuurlijke afspraken over restauraties en de uitvoeringsorganisatie met Rijk en VNG.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	23.252	42.254	42.254	42.092	162
Overige apparaatslasten	12.295	25.574	25.574	22.316	3.258
Totaal	35.547	67.828	67.828	64.408	3.420

Toelichting

Het IPO participeert actief in een aantal lijnen van erfgoed en hanteert daarvoor het Position Paper Erfgoed en het Uitvoeringsprogramma erfgoed (besluit IPO-bestuur op 11 februari 2021). De noodzaak van actualisering van een vijftal bestuurlijke afspraken voor erfgoed in den breedte, vraagt om extra lobby-inzet in het (bestuurlijk) overleg met OCW en VNG. Geconstateerd wordt dat deze inzet onverkort van belang blijft nu er, ondanks het duiden van de problematiek bij het Rijk, geen (financiële) aandacht wordt gegeven aan erfgoed in het regeerakkoord. Dit vraagt om:

1. blijvende inzet op de verbinding tussen erfgoed en andere opgaven;
2. (financiële) aandacht voor de restauratie van rijksmonumenten;
3. actualisering en bevestiging van de bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies;
4. voortzetting van de rijksinzet voor Erfgoed Telt in een nieuw beleidskader.

6.3. Cultuureducatie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Voor OCW aanspreekpunt zijn voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 en alleen een rol vervullen voor faciliteren kennisuitwisseling in 2022.		
2. In 2022 betrokken worden bij de herijking van bestuurlijke afspraken cultuur en onderwijs.		
3. Participeren in de opbouw van een nieuw Rijkskader voor cultuur waar cultuureducatie een onderdeel van is.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	11.626	12.073	12.073	12.026	46
Overige apparaatslasten	6.148	7.307	7.307	6.376	931
Totaal	17.774	19.380	19.380	18.402	977

6.4. Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Op basis van een convenant voor het bibliotheekstelsel samenwerken met netwerkpartners OCW, VNG, Koninklijke Bibliotheek, SPN en VOB, zodat bibliotheken beter in staat zijn om bij te dragen aan maatschappelijke opgaven en focus wordt gegeven aan de uitvoering van de Wet stelsel openbare bibliotheken.		
2. Partijen stemmen op basis van een netwerkagenda af en werken aan concrete acties om het convenant uit te voeren.		
3. Bij Rijk als stelselpartner aandacht claimen voor helderheid rollen en beleidsvrijheid provincies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	11.626	18.109	18.109	18.040	69
Overige apparaatslasten	6.148	10.960	10.960	9.564	1.396
Totaal	17.774	29.069	29.069	27.603	1.466

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
6.1 Toekomstperspectief	71.095	77.518	77.518	73.609	3.909
6.2 Behoud erfgoed	35.547	67.828	67.828	64.408	3.420
6.3 Cultuureducatie	17.774	19.380	19.380	18.402	977
6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	17.774	29.069	29.069	27.603	1.466
Totaal lasten programma 6	142.189	193.795	193.795	184.023	9.772

7. Kwaliteit Openbaar Bestuur

7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Wettelijke taken uitvoeren bij consultaties en wetgeving die zich in 2022 aandienen.		
2. Proactief signaleren en, desgewenst, lobbyen bij de Staten-Generaal.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	20.564	20.564	0	20.564
Directe personeelslasten	151.137	338.035	338.035	336.739	1.296
Overige apparaatslasten	79.921	204.591	204.591	178.526	26.065
Totaal	231.057	563.190	563.190	515.265	47.925

7.2. Provinciale rol in de ruimte

Output 2022	Inhoud	Geld
'Krachtig Groen Herstel' realiseren – mede in samenwerking met VNG en UvW, inclusief Gebiedsopgaven 3.0: de gebiedsgerichte aanpak.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	34.332	27.242	87.242	96.800	-9.558
Directe personeelslasten	116.259	458.762	458.762	457.003	1.759
Overige apparaatslasten	61.477	277.659	277.659	242.285	35.374
Totaal	212.068	763.664	823.664	796.088	27.575

7.3. Strategische kennisfunctie

Output 2022	Inhoud	Geld
Versterken van de interprovinciale kennisfunctie (o.a. COELO, strategische denktank, wetenschappelijke betrokkenheid).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	9.955	124.728	124.728	15.709	109.019
Directe personeelslasten	116.259	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	61.477	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	187.691	318.523	318.523	199.732	118.791

Toelichting

Als gevolg van de laatste maanden covid en de latere gezamenlijke opstart (ook met het Rijk) van de kennisprogramma's is sprake van resterend budget.

7.4. Financiële verhoudingen

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Samen met LNV een nieuwe governance Nationaal Groenfonds realiseren, gericht op het uittreden door de provincies.		
2. Onderzoek naar wenselijkheid bijzondere leerstoel financiële verhoudingen.		
3. Financiering en positieve financiële effecten herstel na Corona realiseren.		
4. Implementeren aanbevelingen beleidsdoorlichting BTW-compensatiefonds (2021) gericht op verbeterde werking van het fonds voor de provincies.		
5. Monitoren en daarbij beperken fiscale risico's verzelfstandiging Prorail.		
6. Lid begeleidingsgroep onderzoek naar uniforme methodiek bepaling rente stortplaatsen, waardoor elke provincie dezelfde berekeningsmethodiek hanteert.		
7. Structurele houdbaarheid financiële positie provincies		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	35.284	105.184	155.184	159.295	-4.112
Directe personeelslasten	219.730	228.174	228.174	227.299	875
Overige apparaatslasten	116.192	138.099	138.099	120.505	17.594
Totaal	371.206	471.456	521.456	507.099	14.357

Toelichting

Gezien de grote maatschappelijke opgaven en transitie in de fysieke omgeving, die tegelijk majeure investeringen en robuuste uitvoeringskracht van provincies vergen, is zekerheid over de structurele houdbaarheid van de financiële positie van provincies urgent en van groot belang. In het regeerakkoord Rutte IV, dat nog niet bekend was bij vaststelling begroting IPO 2022 (in 2021) is het voornemen opgenomen om met ingang van 2026 op basis van een nieuwe financieringssysteem de provincies en gemeenten te bekostigen. Het IPO is in opdracht van het bestuur een traject gestart om te bevorderen dat bij de realisatie van deze nieuwe financieringssysteem de structurele financiële houdbaarheid van de financiële positie van provincies wordt geborgd. Vanwege de samenhang met de introductie van Betalen Naar Gebruik (BNG) in 2030 en de eventuele wijziging van het huidige provinciaal belastinggebied (motorrijtuigenbelasting) betreft dit een gezamenlijk traject van financiën en mobiliteit.

Dit traject heeft in het eerste half jaar van 2022 relevante provinciale input opgeleverd voor de Contourennota van BZK, die op 11 juli 2022 aan de Tweede Kamer is gestuurd. De inhoud van de Contourennota biedt echter nog geen zekerheid over de structurele houdbaarheid van de financiële positie van provincies. Gesprekken hierover met het rijk worden vervolgd in het eerste kwartaal 2023. Tevens vergt dit een verdere uitwerking door het IPO van een eigen visie op de nieuwe

financieringssysteem, waaronder een nieuw belastinggebied. Hiertoe is externe kennis en capaciteit ingeschakeld en zijn in 2022 noodzakelijk aanvullende onderzoeken uitgevoerd. Het programmabudget was hiertoe bij de Najaarsnota 2022 verhoogd met € 50.000.

Daarnaast is in 2022 veel energie gestoken in de ontwikkeling van het nieuwe verdeelmodel Provinciefonds. De BAC Financien had zich voorgenomen om het voorstel voor een nieuw verdeelmodel nog voor de Statenverkiezingen 2023 vast te stellen, zodat de nieuwe colleges op basis van de nieuwe verdeling van de middelen uit het Provinciefonds hun collegeprogramma's 2023-2027 kunnen opstellen. Dit is vanwege de complexiteit van het nieuwe verdeelmodel en daarmee het volledig begrip van het nieuwe model helaas niet gelukt.

7.5. Vitale vereniging

Output 2022		
1. Evenementen (waaronder jaarcongres, AV-bijeenkomsten).		
2. Netwerk-functie (waaronder versterken relatie met Staten, themabijeenkomsten).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	7.289	262.764	262.764	115.016	147.748
Directe personeelslasten	134.861	140.043	140.043	139.506	537
Overige apparaatslasten	71.314	84.759	84.759	73.961	10.798
Totaal	213.463	487.566	487.566	328.483	159.083

Toelichting

Als gevolg van de laatste maanden covid en voorts meer digitale bijeenkomsten is er sprake van onderuitputting. Met de verkiezingen in 2023 is de insteek de netwerkbijeenkomsten en kennisbijeenkomsten weer extra te benadrukken.

7.6. Europa

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Met HNP belangen behartigen op dossiers agrofood, klimaat en energie, herstel regionale economie, digitalisering, duurzame en gezonde leefomgeving, circulaire economie en mobiliteit én leveren bij EU-instellingen input gericht op behoud van positie, EU- budget en provinciaal en regionaal belang.		
2. Met HNP zorgdragen voor afstemming BNC-fiches (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) met provincies.		
3. KED en HNP publiceren de wekelijkse Europese Ster en het KED beheert de online EU-fondsenwijzer 2021-2027 (initiatief HNP/IPO) en verleent juridisch advies inzake staatssteunvraagstukken.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalaften	264.623	259.094	259.094	263.639	-4.545
Directe personeelslasten	372.029	386.326	386.326	384.845	1.481
Overige apparaatslasten	196.728	233.818	233.818	204.030	29.788
Totaal	833.380	879.238	879.238	852.513	26.725

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
7.1 Consultatie- en wetgevingstr	231.057	563.190	563.190	515.265	47.925
7.2 Lerend netwerk en uitwisseli	212.068	763.664	823.664	796.088	27.575
7.3 Strategische kennisfunctie	187.691	318.523	318.523	199.732	118.791
7.4 Overheidsfinanciën	371.206	471.456	521.456	507.099	14.357
7.5 Vitale vereniging	213.463	487.566	487.566	328.483	159.083
7.6 Europa	833.380	879.238	879.238	852.513	26.725
Totaal lasten programma 7	2.048.866	3.483.638	3.593.638	3.199.181	394.457

8. Werkgeverszaken

8.1. CAO

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Implementeren, monitoren en doorontwikkelen cao-afspraken.		
2. Ondersteunen Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie voor nieuwe cao.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	164.153	201.557	273.134	234.880	38.254
Programmabaten	0	0	0	-20.000	20.000
Directe personeelslasten	116.259	217.308	217.308	216.475	833
Overige apparaatslasten	61.477	131.523	131.523	114.767	16.756
Totaal	341.889	550.388	621.965	546.121	75.843

Toelichting

- In 2022 hielden we rekening met een verplichting voor CAOP (Centrum Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel) die uiteindelijk lager uitgevallen is waardoor een overschot ontstaan is binnen de programmalasten.
- De baten betreffen in 2021 vooruit-ontvangen baten die in 2022 tot besteding komen en abusievelijk niet als baten waren geraamd.

8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen voor rechtspositie politiek ambtsdragers (provinciale sector).		
2. Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving en beleid politiek ambtsdragers (met name voor pensioen).		
3. Voorbereiden aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	38.366	48.291	48.291	48.106	185
Overige apparaatslasten	20.288	29.227	29.227	25.504	3.724
Totaal	58.653	77.518	77.518	73.609	3.909

8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Lobbyen/belangen behartigen namens de samenwerkende provincies voor goed publiek werkgeverschap binnen en met zelfstandige publieke werkgevers (ZPW).		
2. Afstemmen met medeoverheden ter voorbereiding cao- en pensioenonderhandelingen en consultatie wetgeving.		
3. Consultatie wetgeving (wettelijke taak).		
4. Afstemmen met AAC Werkgeverszaken voor ontwikkeling provinciale organisaties en goed werkgeverschap.		
5. Borgen werking van en bemensing gezamenlijke inter- respectievelijk bovensectorale geschillenbeslechting.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	25.270	62.720	62.720	79.004	-16.284
Directe personeelslasten	116.259	156.945	156.945	156.343	602
Overige apparaatslasten	61.477	94.989	94.989	82.887	12.102
Totaal	203.006	314.654	314.654	318.234	-3.580

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
8.1 CAO	341.889	550.388	621.965	546.121	75.843
8.2 Integriteit en rechtspositie b	58.653	77.518	77.518	73.609	3.909
8.3 Samenwerking	203.006	314.654	314.654	318.234	-3.580
Totaal lasten programma 8	603.549	942.560	1.014.137	937.965	76.172

9. Interprovinciale Digitale Agenda

9.1. Programmalijn Data

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Deelnemen namens provincies aan Uitvoeringsprogramma 2022 Interbestuurlijke Datastrategie.		
2. Lobbyen provincies ten aanzien van Europees Datapakket en implementatie daarvan bij provincies.		
3. Datagedreven werken in maatschappelijke opgaven provincies versterken, via: <ul style="list-style-type: none"> ○ field labs voor ontwikkeling 'evidence based beleid' en 'beleidsmonitoring' voor belangrijke maatschappelijke opgaven (onder andere energietransitie, klimaat, wonen, mobiliteit, stikstof); ○ ontwikkeling datavoorzieningen voor 'Gebiedsgericht werken 3.0'; ○ versterking samenwerking in data-ecosystemen (met kennisinstututen, marktpartijen en medeoverheden). 		
4. Inzetten van data-analyses ter vergroting van weerbaarheid/bestrijding van ondermijning.		
5. Doorontwikkelen data governance (processen/rollen voor sturing in de datafunctie) bij provincies.		
6. Coördineren inspanningen provincies voor implementatie van standaarden (o.a. BIM-Pro/GEO).		
7. Ontwikkelen interprovinciaal sensorregister/aansluiting provincies op landelijk algoritmeregister.		
8. Ontwikkelen nieuwe software voor geautomatiseerde verzameling werkgelegenheidsgegevens.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalijn lasten	304.274	481.650	481.650	302.660	178.990
Gesubsidieerde lasten	0	0	22.934	23.231	-297
Directe personeelslasten	308.087	277.672	277.672	276.607	1.065
Overige apparaatslasten	162.915	168.057	168.057	146.646	21.410
Totaal	775.275	927.379	950.313	749.145	201.168

Toelichting

4. Inzetten van data-analyses

Inzet van digitaal instrumentarium ter vergroting van weerbaarheid en bestrijding van ondermijning gebeurt in principe door afzonderlijke provincies. Wel is binnen de programmalijn Data een onderzoek gestart naar mogelijke wensen van de provincies tot onderlinge samenwerking op dit thema in IPO-verband. De resultaten hiervan worden in de loop van 2023 verwacht.

8. Ontwikkelen nieuwe software

Aan de ontwikkeling van nieuwe software voor geautomatiseerde verzameling van werkgelegenheidsgegevens als opvolger van het Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen (LISA) wordt gewerkt door een externe leverancier, in opdracht van de Bestuurlijke Adviescommissie Regionale Economie. In het Jaarplan IDA 2022 was voorzien dat vanuit het programma Interprovinciale Digitale Agenda specifieke expertise zou worden bijgeschakeld voor deze softwareontwikkeling. In de praktijk is dit nog niet aan de orde. Eind 2022 hebben gesprekken plaatsgevonden tussen IPO-BIJ12, de Stichting LISA en deelnemende provincies, om te komen tot een mogelijke opdracht voor doorontwikkeling van LISA naar het gewenste nieuwe systeem en inbeheername, waarschijnlijk in de jaren 2023-2024. Voorwaarde hiervoor is dat het IPO-bestuur IPO-BIJ12 hiervoor opdracht verleent op basis van een nog op te stellen business case waaruit blijkt dat deze opdracht het beste bij IPO-BIJ12 kan worden belegd.

Programmalijn lasten

Het overschot binnen de lasten wordt veroorzaakt door lagere lasten dan verwacht voor de projecten in de programmalijn Data. Op andere programmalijnen binnen het programma Interprovinciale Digitale Agenda is sprake van hogere lasten dan verwacht; per saldo kunnen deze verschillen binnen het budget voor het programma IDA worden opgevangen.

Gesubsidieerde lasten

In 2022 was nog € 22.943 beschikbaar van het in 2021 door het ministerie van BZK toegekende subsidie Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer. Dit bedrag is geheel benut. De kleine overschrijding van € 297 komt ten laste van het Programmabudget IDA.

9.2. Programmalijn Dienstverlening

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Ontwikkelen van excellente digitale dienstverlening door provincies met aandacht voor de menselijke maat, conform de Interprovinciale Visie op e-Dienstverlening.		
2. Faciliteren van provincies bij de ontwikkeling van voorzieningen voor digitale participatie bij besluitvorming.		
3. Ontwikkelen van een modelaanpak voor Fase I van de aansluiting van provincies op het Europese 'Your Europe' portaal voor dienstverlening, conform de Europese Single Digital Gateway verordening.		
4. Ontwikkelen van een modelaanpak voor en ondersteuning van provincies bij implementatie van Nederlandse wetten en richtlijnen op het gebied van digitale dienstverlening (o.a. Wet digitale overheid, Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, Wet elektronische publicaties).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalijn lasten	152.137	253.500	253.500	160.665	92.835
Gesubsidieerde lasten	0	0	0	309.345	-309.345
Ontvangen subsidies	0	0	0	-330.234	330.234
Programmabaten	0	0	-413.000	0	-413.000
Directe personeelslasten	308.087	277.672	277.672	276.607	1.065
Overige apparaatslasten	162.915	168.057	168.057	146.646	21.410
Totaal	623.139	699.229	286.229	563.030	-276.801

Toelichting

Programmalijn lasten

Het overschot binnen de lasten wordt veroorzaakt door lagere lasten dan verwacht voor de projecten in de programmalijn Dienstverlening. Op andere programmalijnen binnen het programma Interprovinciale Digitale Agenda is sprake van hogere lasten dan verwacht; per saldo kunnen deze verschillen binnen het budget voor het programma IDA worden opgevangen.

Gesubsidieerde lasten en ontvangen subsidie

Van het ministerie van BZK is voor de implementatie Single Digital Gateway een subsidie toegekend van € 412.792. Hiervan is in 2022 een bedrag ontvangen van € 330.234, waarvan € 309.345 is besteed. Het verschil van € 20.888 wordt overgeboekt naar 2023. Naar verwachting zal dit bedrag door BZK worden teruggevorderd bij de vaststelling van deze subsidie.

Programmabaten

Bij de Voorjaarsnota 2022 is de subsidie van het ministerie van BZK voor het project Single Digital Gateway van € 413.000 als baten opgenomen in de begroting van het IPO. De betreffende inkomsten hadden toen binnen dezelfde beleidsopgave bestemd moeten worden als dekking voor de bij deze subsidie horende uitgaven (zie hiervoor). Voor langere tijd werd echter aangenomen dat de betreffende uitgaven reeds opgenomen waren in de IPO begroting waardoor de extra inkomsten ingezet konden worden als algemeen inzetbaar dekkingsmiddel ter dekking van andere knelpunten binnen de IPO-begroting.

Bij de Voorjaarsnota 2022 is van de extra inkomsten van € 413.000 per saldo € 115.000 ingezet voor de dekking van twee andere knelpunten en € 298.000 opgenomen op een stelpost.

9.3. Programmalijn Bedrijfsvoering

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Collectief Europees aanbesteden namens de twaalf provincies, IPO-bureau en IPO-BIJ12 van grote aanbestedingstrajecten met een duidelijke business case.		
2. (Ondersteunen bij) inrichten van contractmanagement voor gezamenlijk aanbestede (raam)contracten.		
3. Implementeren Wet open overheid (Woo): coördineren van en ondersteunen bij uitvoering Woo door provincies conform interprovinciaal Meerjarenplan Woo.		
4. Ontwikkelen van interprovinciale samenwerking op het gebied van informatieveiligheid (cyber security), in goede aansluiting op en samenwerking met Rijk en medeoverheden.		

Output 2022	Inhoud	Geld
5. Ondersteunen van provincies bij benutting van mogelijkheden Office365.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalijn lasten	152.137	253.500	253.500	423.665	-170.165
Gesubsidieerde lasten	0	0	0	260.580	-260.580
Ontvangen subsidies				-427.500	427.500
Programmabaten	0	0	-490.000	0	-490.000
Directe personeelslasten	241.238	217.308	217.308	216.475	833
Overige apparaatslasten	127.776	131.523	131.523	114.767	16.756
Totaal	521.151	602.331	112.331	587.987	-475.656

Toelichting

2. (Ondersteunen bij) inrichten van contractmanagement

De gezamenlijke provincies zijn in het kader van de Interprovinciale Digitale Agenda gestart met een aantal gezamenlijke aanbestedingen (Provinciale Telefonie 2023 en Werkplekhardware). IPO-BIJ12 begeleidt en publiceert beide aanbestedingen. De kosten hiervoor worden gedekt door de deelnemende provincies en worden voorgefinancierd door het programma IDA.

Inmiddels wordt gewerkt aan een voorstel/businesscase aan het IPO-Bestuur om de inkoop- en contractfunctie structureel bij IPO-BIJ12 in te richten.

In 2021 heeft IPO-BIJ12 de opdracht gekregen om het contractbeheer van het eerder afgesloten interprovinciale raamcontract met Microsoft tot en met 2024 te beleggen bij het Shared Service Centrum Ons.

Programmalijn lasten

Voor de onvoorzien extra inzet van externe expertise ten behoeve van gezamenlijke aanbestedingen en de ontwikkeling van het voorstel voor de inrichting van een centrale inkoop- en contractmanagementfunctie bij IPO-BIJ12 zijn meer kosten gemaakt dan vooraf was voorzien. Hierdoor is het budget voor de programmalijn Bedrijfsvoering overschreden. Wij kunnen deze overschrijding opvangen binnen de andere programmalijnen.

Gesubsidieerde lasten en ontvangen subsidie

Door het ministerie van BZK zijn in 2022 twee subsidies toegekend:

- Voor de proceskosten voor coördinatie van de invoering van de Wet open overheid (Woo) bij de provincies is in het tweede kwartaal van 2022 een subsidie verstrekt aan het IPO (in totaal € 937.500, bestemd voor projectkosten in de jaren 2022 t/m 2026). Bevoorschotting vindt plaats in vijf gelijke termijnen van € 187.500 in de jaren 2022 t/m 2026. Van het in 2022 ontvangen bedrag van € 187.500 is € 157.832 besteed. Het restant van € 29.668 dient beschikbaar te blijven t.b.v. de eindafrekening van de subsidie in 2026.
- Voor de proceskosten voor de oprichting van het interprovinciaal Informatieknooppunt Cyber Security, waarmee de gezamenlijke provincies en de vereniging IPO aansluiting krijgen op het landelijk dekkend stelsel voor cyber security, verstrekte het ministerie van BZK in 2022 een eenmalige subsidie van € 300.000. Hiervan is in 2022 een bedrag ontvangen van € 240.000 waarvan in 2022 € 102.747 is besteed. Het ministerie van BZK heeft in 2023 toestemming gegeven om het restant van de ontvangen subsidie aan te wenden in de periode januari-juni 2023. Daarom wordt het verschil van € 137.253 overgeboekt naar 2023.

Programmabaten

Bij de Najaarsnota 2022 zijn de twee hierboven genoemde subsidies van het ministerie van BZK van totaal € 490.000 (€ 190.000 Woo + € 300.000 CS) als baten opgenomen in de begroting van het IPO. De betreffende inkomsten hadden toen binnen dezelfde beleidsopgave bestemd moeten worden als dekking voor de bij deze subsidie horende uitgaven (zie hiervoor). Voor langere tijd werd echter aangenomen dat de betreffende uitgaven reeds opgenomen waren in de IPO begroting waardoor de extra inkomsten ingezet konden worden als algemeen inzetbaar dekkingsmiddel ter dekking van andere knelpunten binnen de IPO-begroting.

Bij de Najaarsnota 2022 is van de extra inkomsten van € 490.000 per saldo € 170.000 ingezet voor de dekking van drie andere knelpunten en € 320.000 opgenomen op een stelpost.

9.4. Innovatie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Ontwikkelen en opschalen van toepassing van Artificiële Intelligentie (AI) in de maatschappelijke opgaven van provincies, passend binnen kaders van wet- en regelgeving (o.a. Europees AI-pakket).		
2. (Coördineren (samen met VNG) van eerste jaar Dutch Societal Innovation Hub (Nederlandse innovatiehub op het gebied van publieke dienstverlening).		
3. Coördineren implementatie interprovinciale innovatiestrategie bij provincies.		
4. Evalueren interprovinciale Gids Ethiek en Digitale Transformatie.		
5. Aansluiten provincies op initiatief Geonovum voor 'Nationale Digital Twin van de Fysieke Leefomgeving'.		
6. Opstarten 'regionale morele autoriteit' op gebied van digitale innovatie.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalijn lasten	236.657	380.250	380.250	93.650	286.600
Directe personeelslasten	294.523	265.599	265.599	264.581	1.018
Overige apparaatslasten	155.728	160.750	160.750	140.270	20.480
Totaal	686.908	806.599	806.599	498.501	308.098

Toelichting

1. Programmalijn lasten

De gezamenlijke provincies hebben via IPO in 2022 inbreng gedaan bij de totstandkoming van Europese wet- en regelgeving op het gebied van kunstmatige intelligentie (AI). In het Jaarplan IDA 2022 was een concreet experiment met AI-toepassing bij provincies voorzien. Dit is in de praktijk niet van de grond gekomen. De Bestuurlijke Kopgroep Digitalisering heeft daarom besloten dit project binnen de Interprovinciale Digitale Agenda te staken. Als gevolg hiervan is een deel van de voorziene kosten binnen het programma IDA niet gemaakt.

9.5. Digivaardige organisatie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Ontwikkelen van interprovinciaal platform voor vaardigheidsontwikkeling medewerkers op het gebied van digitalisering en digitale transformatie.		
2. Aanbieden van opleidingen en trainingen op specifieke aandachtsgebieden (o.a. Office365).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalijn lasten	0	50.700	50.700	84.651	-33.951
Directe personeelslasten	80.413	72.436	72.436	72.158	278
Overige apparaatslasten	42.326	43.841	43.841	38.256	5.585
Totaal	122.739	166.977	166.977	195.064	-28.087

Toelichting

Programmalijn lasten

De meerkosten betreffen hogere advieskosten dan verwacht. Het verschil kan binnen het programmabudget worden opgevangen vanwege de onderschrijding op de andere programmalijnen.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
9.1 Programmalijn Data	775.275	927.379	950.313	749.145	201.168
9.2 Programmalijn Dienstverlen	623.139	699.229	286.229	563.030	-276.801
9.3 Programmalijn Bedrijfsvoeri	521.151	602.331	112.331	587.987	-475.656
9.4 Innovatie	686.908	806.599	806.599	498.501	308.098
9.5 Ontwikkeling digitale vaardi	122.739	166.977	166.977	195.064	-28.087
Totaal lasten programma 9	2.729.212	3.202.515	2.322.449	2.593.726	-271.278

10. Overig

10.1. Werkbudget

Output 2022	Inhoud ¹	Geld
In de IPO-begroting is het werkbudget gecentraliseerd. Dit budget is voor "out of pocket" uitgaven die wel te verwachten zijn op kerntaken, maar die op voorhand niet specifiek waren beklemd. Via de voor- en najaarsnota rapporteren we over de besteding.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	217.583	234.991	234.991	159.877	75.115
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	217.583	234.991	234.991	159.877	75.115

Toelichting

Van het werkbudget is ultimo 2022 € 75.000 niet besteed. Dit saldo is onderdeel van de restitutie aan de provincies.

10.2. Stelpost L&P-compensatie

Output 2022	Inhoud	Geld
De personeelslasten zijn in 2022 verhoogd met 1,5% en de materiële budgetten met 1,4%. In de meerjarenraming houden we rekening met een stelpost.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0

10.3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid (vervallen vanaf 2022)

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	1.896.554	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	1.896.554	0	0	0	0

¹ Bij de beleidsopgaven in programma 10 Overig passen we in de kolom 'Inhoud' n.v.t. toe omdat bij deze beleidsopgaven geen inhoudelijke resultaten worden bereikt.

10.4. Compensatie Zeeland

Output 2022	Inhoud	Geld
Vanwege een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds ontving de provincie Zeeland van de overige 11 provincies € 6,7 mln. ter aanvulling op de uitkering uit het Provinciefonds. In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds. In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds. De financiële afhandeling verloopt via de IPO-begroting.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	6.700.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	6.700.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000	0

10.5. Nog te verdelen apparaatslasten

Output 2022	Inhoud	Geld
De begroting van IPO-bureau is opgezet volgens de integrale kostprijsberekening. Dit houdt onder meer in dat de kosten van de overige apparaatslasten toegerekend zijn aan de beleidsopgaven. Doen zich gedurende het jaar wijzigingen voor in de ramingen van de overige apparaatslasten, dan worden deze – om pragmatische redenen – niet toegerekend aan de beleidsopgaven maar verzameld binnen beleidsopgave 10.5 Nog te verdelen apparaatslasten.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	-248.042	0	-248.042
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	-248.042	0	-248.042

Toelichting

In 2022 is gestart met de heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering binnen de IPO-vereniging. De heroriëntatie is gericht op het verkrijgen van een geïntegreerde bedrijfsvoeringsorganisatie voor de hele vereniging. Het resultaat van deze heroriëntatie zal in 2023 bekend zijn waarna inzichtelijk zal worden wat de impact is op de begroting van zowel IPO-BIJ12 als IPO-bureau. Nieuwe ontwikkelingen binnen Bedrijfsvoering zijn zoveel als mogelijk IPO-vereniging breed opgepakt. In de Begroting 2022 van IPO-bureau was een budget opgenomen van € 248.000 voor ontwikkeling support (bedrijfsvoering). Dit budget is structureel overgeheveld van de begroting IPO-bureau naar de begroting IPO-BIJ12 (interne organisatie).

10.6. Afrekening Kassiersfuncties (niet van toepassing in 2022)

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	-77.444	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	-77.444	0	0	0	0

In 2022 zijn geen activiteiten afgerekend op basis van de kassiersfunctie (beheer en administratie van budgetten) van IPO-bureau.

10.7. Saldo Voorjaarsnota/Najaarsnota 2022

Output 2022	Inhoud	Geld
De saldi van de begrotingswijzigingen in de voorjaarsnota en najaarsnota worden niet verrekend met de provincies. Conform de bestendige gedragslijn vinden verrekeningen alleen plaats bij de jaarrekening. Tot die tijd wordt het saldo geparkeerd binnen een aparte beleidsopgave (stelpost) in programma 10. Overig.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
Programmalasten	0	0	618.000	0	618.000
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	618.000	0	618.000

Toelichting

De in de Voor- en Najaarsnota 2022 opgenomen begrotingswijzigingen hadden een positief saldo van € 618.000. Dit saldo is onderdeel van de restitutie aan de provincies.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
10.1 Werkbudget	217.583	234.991	234.991	159.877	75.115
10.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	0	0	0
10.3 Informatiehuizen Natuur en	1.896.554	0	0	0	0
10.4 Zeeland	6.700.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000	0
10.5 Nog te verdelen apparaatsl	0	0	-248.042	0	-248.042
10.6 Afrekening Kassiersfunctie	-77.444	0	0	0	0
10.7 Saldo voorjaarsnota/najaa	0	0	618.000	0	618.000
Totaal lasten programma 9	8.736.693	6.934.991	7.304.949	6.859.877	445.073

Bijlage 1. Verantwoordingssystematiek

1. De IPO-rekening is opgebouwd uit 7 programma's die aansluiten op de kerntaken uit IPO-Kompas 2020.
 - a. Ieder programma kent één of meer beleidsopgaven.
 - b. Iedere beleidsopgave kent één of meer resultaatgebieden.
 - c. De resultaatgebieden bestaan uit: Belangenbehartiging, Kennisdeling-Innovatie, Netwerken en Uitvoeren
 - i. Belangenbehartiging bestaat uit vijf activiteiten (kan heen en weer switchen): Signalering, (Strategische) Advisering, Standpuntbepaling, Lobby en Programmering. De inzet wordt getypeerd maar er vindt geen kostenverfijning plaats.
 - ii. Kennisdeling-Innovatie betreft activiteiten gericht op gezamenlijke kennis en innovaties. Bijvoorbeeld de financiering van onderzoek(sinstituten).
 - iii. Netwerken bestaat uit interne (bac's, aac's, jaarconferenties etc) netwerkactiviteiten en externe netwerkactiviteiten. Hiervan vindt geen kostenverfijning plaats.
 - iv. Uitvoeren blijft in IPO rekening leeg omdat dit bij het onderdeel IPO-BIJ12 is ondergebracht.
2. Er worden drie bijzondere programma's gehanteerd, te weten Werkgeverszaken, Interprovinciale Digitale Agenda en Overig.
 - a. Een programma 'Overig' is nodig voor het verantwoorden van werkbudget en het verantwoorden van kassiersfuncties waarbij het IPO enkel als doorgeefluik fungeert.
3. De onderwerpen die onderdeel waren van de Kassiersfunctie, zijn opgenomen in de IPO-rekening
 - a. Uitgangspunt is dat de onderwerpen waar IPO-activiteiten uit voortvloeien ondergebracht worden binnen de zeven inhoudelijke programma's, tenzij het hierbij gaat om het schuiven van middelen waarbij het IPO als doorgeefluik fungeert. In dat geval wordt gebruik gemaakt van het programma 'Overig'.
 - b. Ook onderwerpen waar niet alle provincies aan bijdragen, worden ondergebracht binnen de programma's. In de rekening wordt een bijlage opgenomen waaruit de specificatie van de bijdragen per provincie blijkt.
4. Bedragen in de rekening worden weergegeven in euro's.

Programmalasten

1. De programmalasten worden binnen de programma's toegerekend naar de resultaatgebieden binnen de beleidsopgaven.
2. Werkbudgetten (zoals onderzoeken) zijn gecentraliseerd ondergebracht binnen het programma 'Overig'.
3. Inhuur is onderdeel van de personele lasten.

Verdeling personele lasten

1. Gekozen is voor een zo eenvoudig mogelijke, transparante methodiek.
2. De personele lasten bestaan uit:
 - a. Directe personeelslasten
 - i. Salarislasten incl. sociale lasten
 - ii. Inhuurlasten incl. BTW
 - iii. Detacheringslasten incl. BTW
 - b. Overige personeelslasten
 - i. Overige personeelskosten, zoals opleiding

3. De directe personele lasten worden verdeeld over de programma's, beleidsopgaven en resultaatgebieden. Dit geldt ook voor de activiteiten die vanuit de kassiersfunctie worden gefinancierd.
4. De verdeling van de directe personele lasten is gebaseerd op de in de begroting geraamde formatie en formatietoerekening (voorcalculatie is nacalculatie) en de werkelijke personeelslasten.
5. Bij de verdeling van de directe personele lasten maken we onderscheid in:
 - a. Toerekenbare formatie aan de beleidsopgaven (gespecificeerd naar de resultaatgebieden).
 - b. Overhead, die onderverdeeld is in:
 - i. Ondersteuning: Te verdelen naar rato van de toerekenbare formatie (zie 5a) over alle programma's.
Ondersteuning bestaat uit: Bestuursbureau, Communicatie, Public affairs, financiën, HR en Outsourcing
 - ii. Managementteam. Het MT wordt verdeeld over alle programma's.
 - iii. Van Werk Naar Werk
6. De overige personele lasten worden verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie (zie 5a) over alle programma's.

Verdeling huisvestingslasten c.a.

De kosten voor huisvesting c.a. worden verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie (zie 5a) over alle programma's.

Inkomsten

De inkomsten bestaan uit bijdragen vanuit de provincies en derden (zoals ministeries). Bij de vaststelling van de jaarrekening worden overschotten in principe teruggestort naar de provincies.

Bijlage 2. Totaalbeeld lasten per beleidsopgave

De onderstaande tabel geeft een totaalbeeld weer van de lasten bij de beleidsopgaven.

Programma	Beleidsopgave	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	243.993	222.864	222.864	211.627	11.238
	1.2 Water	1.314.178	1.429.620	1.464.620	1.428.424	36.195
	1.3 Wonen	438.128	477.049	477.049	453.251	23.798
	1.4 Implementatie Omgevingswet	-58.637	352.649	2.169.594	705.398	1.464.196
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.649.984	1.700.000	1.700.000	1.681.334	18.666
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	325.000	101.400	101.400	0	101.400
	Totaal programma 1		3.912.645	4.283.582	6.135.527	4.480.034
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezondheid	125.133	228.404	228.404	220.634	7.771
	2.2 Circulaire Economie	179.608	268.964	268.964	220.701	48.263
	2.3 Klimaat en Energie	125.133	172.634	172.634	144.858	27.777
	2.4 Omgevingsveiligheid	219.075	160.850	160.850	152.739	8.111
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	406.248	461.859	461.859	365.869	95.990
	2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling internationaal	34.451	21.037	21.037	23.366	-2.329
	2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	288.136	339.141	339.141	322.041	17.101
	2.8 6000 mw op land	98.790	156.837	156.837	141.624	15.213
	2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	230.509	271.313	271.313	257.633	13.681
	2.10 Route 35	134.005	96.898	96.898	92.012	4.886
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	82.325	96.898	96.898	92.012	4.886
	2.12 Warmtetransitie	164.649	193.795	193.795	184.023	9.772
	2.13 Energie-infrastructuur	131.719	155.036	155.036	147.219	7.817
Totaal programma 2		2.219.781	2.623.666	2.623.666	2.364.730	258.937
3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	666.111	573.046	573.046	545.685	27.361
	3.2 Duurzame Landbouw	49.395	58.139	58.139	55.207	2.932
	3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	32.930	38.759	38.759	36.805	1.954
	3.4 Programma Natuur	361.918	413.319	413.319	398.061	15.259
	3.5 Natuurwetgeving	82.325	96.898	96.898	92.012	4.886
	3.6 Strategisch beleid Faunabeheer	82.325	96.898	96.898	92.012	4.886
	3.7 Natuurbeleid	83.419	88.035	88.035	81.358	6.677
	3.8 EU-Biodiversiteit	164.649	219.883	219.883	210.111	9.772
	3.9. Stikstof	164.649	7.845.439	6.905.439	6.209.610	695.829
	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	900.000	0	0	0	0
Totaal programma 3		2.587.720	9.430.416	8.490.416	7.720.860	769.556
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	497.482	595.127	675.127	676.902	-1.775
	4.2 Openbaar vervoer	230.509	271.313	271.313	257.633	13.681
	4.3 Verkeersveiligheid	256.853	302.320	302.320	287.076	15.244
	4.4 Fiets	243.958	344.719	344.719	300.415	44.303
	4.5 KpVV	1.848.349	1.819.380	1.819.380	1.767.329	52.050
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	90.557	106.587	106.587	101.213	5.375
	Totaal programma 4		3.167.708	3.439.446	3.519.446	3.390.569
5. Regionale Economie	5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	115.254	135.657	135.657	128.816	6.840
	5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, digitalisering	115.254	135.657	135.657	128.816	6.840
	5.3 Circulaire Economie	49.395	159.539	159.539	147.751	11.787
	5.4 Cohesiebeleid	49.395	58.139	58.139	55.207	2.932
	5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	195.933	261.036	261.036	218.988	42.048
	5.6 Vrijtijdeconomie	98.790	116.277	116.277	110.414	5.863
	5.7 Ruimtelijke economie en Klimaat en Energie	49.395	58.139	118.139	129.017	-10.878
Totaal programma 5		673.415	924.442	984.442	919.010	65.432
6. Cultuur	6.1 Toekomstperspectief	65.860	77.518	77.518	73.609	3.909
	6.2 Behoud erfgoed	57.627	67.828	67.828	64.408	3.420
	6.3 Cultuureducatie	16.465	19.380	19.380	18.402	977
	6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	24.697	29.069	29.069	27.603	1.466
	Totaal programma 6		164.649	193.795	193.795	184.023
7. Kwaliteit Openbaar	7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecten	461.018	563.190	563.190	515.265	47.925
	7.3 Strategische kennisfunctie	174.604	318.523	318.523	199.732	118.791
	7.4 Overheidsfinanciën	346.471	471.456	521.456	507.099	14.357
	7.5 Vitale vereniging	198.282	487.566	487.566	328.483	159.083
	7.6 Europa	791.501	879.238	879.238	852.513	26.725
	Totaal programma 7		2.631.875	3.483.638	3.593.638	3.199.181
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	460.522	550.388	621.965	546.121	75.843
	8.2 Integriteit en rechtspositie bestuurders	65.860	77.518	77.518	73.609	3.909
	8.3 Samenwerking	239.314	314.654	314.654	318.234	-3.580
	Totaal programma 8		765.695	942.560	1.014.137	937.965
9. IDA	9.1 Programmalijn Data	1.223.898	927.379	950.313	749.145	201.168
	9.2 Programmalijn Dienstverlening	378.693	699.229	286.229	563.030	-276.801
	9.3 Programmalijn Bedrijfsvoering	296.369	602.331	112.331	587.987	-475.656
	9.4 Innovatie	362.228	806.599	806.599	498.501	308.098
	9.5 Ontwikkeling digitale vaardigheden	98.790	166.977	166.977	195.064	-28.087
	Totaal programma 9		2.359.978	3.202.515	2.322.449	2.593.726
10. Overig	9.1 Werkbudget	217.583	234.991	234.991	159.877	75.115
	9.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	0	0	0
	9.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	1.896.554	0	0	0	0
	9.4 Compensatie Zeeland	6.700.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000	0
	9.5 Nog te verdelen apparaatslasten	0	0	-248.042	0	-248.042
	9.6 Afrekening Kassiersfuncties	-77.444	0	0	0	0
	9.6 Afrekening Kassiersfuncties	0	0	618.000	0	618.000
Totaal programma 9		8.736.693	6.934.991	7.304.949	6.859.877	445.073
Totaal generaal		27.220.161	35.459.050	36.182.464	32.649.974	3.532.490

Bijlage 3. Bijdrage per provincie

Bijdrage 2022

In de tabel hieronder is de bijdrage per provincie op rekeningbasis weergegeven.

		1. ROWW	2. Milieu, Energie en Klimaat	3. Vitaal Platteland	4. Mobiliteit	5. Regionale Economie	6. Cultuur	7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	8. Werkgeverszaken	9. IDA	10. Overig		Totaal	
											10.1 Werk-budget	10.4 Compensatie Zeeland	Totaal 10. Overig	Totaal
Te verdelen bedrag ->		4.480.034	2.364.730	7.720.860	3.390.569	919.010	184.023	3.199.181	937.965	2.593.726	159.877	6.700.000	6.859.877	32.649.974
Provincie	Proc. aandeel													
Groningen	7,8%	347.240	183.286	598.431	262.797	71.231	14.263	247.963	72.700	201.035	12.392	279.105	291.497	2.290.445
Fryslân	8,1%	363.667	191.957	626.741	275.229	74.601	14.938	259.693	76.139	210.546	12.978	501.117	514.094	2.607.605
Drenthe	7,3%	325.893	172.019	561.642	246.642	66.852	13.386	232.720	68.231	188.677	11.630	106.665	118.295	1.994.357
Overijssel	8,2%	366.372	193.385	631.403	277.277	75.156	15.049	261.625	76.706	212.112	13.075	912.089	925.163	3.034.247
Flevoland	6,5%	292.279	154.276	503.712	221.202	59.957	12.006	208.716	61.193	169.216	10.430	3.353	13.783	1.696.338
Gelderland	10,1%	452.820	239.015	780.387	342.702	92.889	18.600	323.358	94.805	262.161	16.160	1.809.409	1.825.569	4.432.307
Utrecht	9,0%	401.927	212.152	692.678	304.185	82.449	16.510	287.015	84.150	232.696	14.343	215.169	229.512	2.543.274
Noord-Holland	8,5%	381.332	201.281	657.185	288.599	78.224	15.664	272.308	79.838	220.773	13.608	578.803	592.411	2.787.614
Zuid-Holland	10,0%	447.395	236.152	771.038	338.597	91.776	18.377	319.484	93.669	259.021	15.966	78.685	94.651	2.670.161
Zeeland	6,7%	300.502	158.616	517.882	227.425	61.643	12.343	214.587	62.915	173.976	10.724		10.724	1.740.613
Noord-Brabant	9,8%	440.666	232.600	759.441	333.504	90.396	18.101	314.679	92.260	255.125	15.726	1.461.316	1.477.042	4.013.814
Limburg	8,0%	359.941	189.990	620.320	272.410	73.836	14.785	257.033	75.359	208.389	12.845	754.289	767.134	2.839.198
Totaal	100,0%	4.480.034	2.364.730	7.720.860	3.390.569	919.010	184.023	3.199.181	937.965	2.593.726	159.877	6.700.000	6.859.877	32.649.974

Ten opzichte van eerdere jaren zijn de provincies in dit overzicht in volgorde van Noord naar Zuid weergegeven.

9.4: Bij deze beleidsopgaven is een afwijkende verdeelsleutel van toepassing.

Verskil bijdrage per provincie bij begroting en rekening 2022 (restitutie 2022)

		Primitieve begroting 2022	Mutatie VJN/NJN 2022	Doorgeschoven vanuit 2021	Gewijzigde Begroting 2022	Rekening 2022	Verskil (begroting - rekening)	Doorschui en naar 2023	Restitueren
		(1)	(2)	(3)	(4 = 1+2+3)	(5)	(6 = 4-5)	(7)	(8 = 6+7)
Provincie	Proc. aandeel								
Groningen	7,8%	2.508.172	-92.080	148.154	2.564.245	2.290.445	273.801	-127.855	145.946
Fryslân	8,1%	2.835.632	-96.436	155.162	2.894.358	2.607.605	286.753	-133.903	152.850
Drenthe	7,3%	2.198.699	-86.419	139.046	2.251.325	1.994.357	256.969	-119.995	136.974
Overijssel	8,2%	3.263.970	-97.153	156.317	3.323.133	3.034.247	288.886	-134.899	153.987
Flevoland	6,5%	1.879.604	-77.506	124.704	1.926.802	1.696.338	230.464	-107.618	122.846
Gelderland	10,1%	4.716.235	-120.077	193.201	4.789.358	4.432.307	357.051	-166.730	190.321
Utrecht	9,0%	2.795.291	-106.582	171.487	2.860.196	2.543.274	316.922	-147.991	168.931
Noord-Holland	8,5%	3.026.717	-101.120	162.699	3.088.297	2.787.614	300.682	-140.408	160.275
Zuid-Holland	10,0%	2.950.688	-118.639	190.886	3.022.935	2.670.161	352.774	-164.732	188.041
Zeeland	6,7%	1.929.034	-79.686	128.212	1.977.561	1.740.613	236.947	-110.646	126.302
Noord-Brabant	9,8%	4.290.121	-116.854	188.015	4.361.282	4.013.814	347.468	-162.255	185.213
Limburg	8,0%	3.064.889	-95.448	153.573	3.123.014	2.839.198	283.816	-132.532	151.284
Totaal	100,0%	35.459.050	-1.188.000	1.911.456	36.182.506	32.649.974	3.532.532	-1.649.563	1.882.969

Bijlage 4. Afkortingenlijst

Aforting	Volledige omschrijving
AAC	ambtelijke adviescommissie
AADV	Altijd Actuele Digitale Vergunning
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
ACS	Ambtelijke Commissie Stikstof
AI	Artificiële Intelligentie
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
APK	Algemene Periodieke Keuring
Appa	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
AV	Algemene Vergadering
AZ	ministerie van Algemene Zaken
BAC	bestuurlijke adviescommissie
BAR	Brexit Adjustment Reserve
BAZEB	Bestuursakkoord Zero Emissie Bussen
BCS	Bestuurlijke Commissie Stikstof
BDU	brede doeluitkering
BLOW	bestuursovereenkomst landelijke ontwikkeling windenergie
BNC	beoordeling nieuwe commissievoorstellen
BNG	betalen naar gebruik
BOb	Bestuurlijk Omgevingsberaad
BOD	Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie
BOFv	Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen
BRB	Beraad Ruimtelijk Beleid
BRO	Basis Registratie Ondergrond
Brzo	Besluit risico's zware ongevallen
BUZA	ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZPW	bestuurlijk Stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers
CAOP	Centrum Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel
CdK	Commissaris van de Koning
CE	circulaire economie
CEMR	Council of European Municipalities and Regions
CES	cluster energiestrategie
CO2	koolstofdioxide
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CvdR	Comité van de Regio's
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EFRO	Europees Fonds voor Regionale economie
ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry

ESF	Europees Sociaal Fonds
ESIF	Europese structuur- en investeringsfondsen
EU	Europese Unie
EV	externe veiligheid
EZK	ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FTK	financieel toetsingskader
GIR	Gemeenschappelijke Inspectie Ruimte
GLB-NSP	gemeenschappelijk landbouwbeleid-nationaal strategisch plan
GS	Gedeputeerde Staten
GWV	grond-, weg- en waterbouw
HNP	Huis Nederlandse Provincies (in Brussel)
HRE	herstel regionale economie
HRM	human Resource Management
I&W	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IBL	interbibliothecair leenverkeer
IBP	interbestuurlijk programma
IDA	Interprovinciale Digitale Agenda
IFV	Interbestuurlijke en financiële verhoudingen
IHW	Informatiehuis Water
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IMPEL	European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPS	interprovinciaal programma stikstof
IPSN	interprovinciaal programma stikstof en natuur
JTF	Just Transition Fund
KIA	kennis- en innovatieagenda
KIC	kennis- en Innovatieconvenant
KOB	kwaliteit openbaar bestuur
KpVV	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LCW	Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling
LEV	licht elektronische voertuigen
LGR	Landelijke Grondwater Register
LHS	landelijke handhavingsstrategie
LNV	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
L&P	Loon & Prijs
LV	landelijke voorziening
LVMB	Landelijk Verkeersmanagement Beraad
MAP's	EU-milieuactieprogramma's
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJA/MEE	meerjarenafpraak energie-efficiëntie
MKB	midden- en kleinbedrijf

MTH	milieu, toezicht en handhaving
N2000	Natura2000
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NAP	Actieprogramma Nitraatrichtlijn
NAS	nationale klimaatadaptatiestrategie
NBTC	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
NDFF	Nationale Databank Flora en Fauna
NGO	niet-gouvernementele organisatie
NGR	Nationaal Geo Register
NHI	Nederlands Hydrologisch Instrumentarium
NMP	Nationaal Milieuprogramma
NOVB	Nationaal Openbaarvervoerberaad
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NP-RES	Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
NSP	nationaal strategisch plan
NTF	Nationaal Toekomstbeeld Fiets
OCW	ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OEM	overige eigen middelen
OGB	opdrachtgeversberaad
Olo	Omgevingsloket Online
OM	Openbaar Ministerie
OV	openbaar vervoer
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PHEV	plug in hybride elektrische voertuigen
PIDI/MIEK	Nationaal Programma Infrastructuur Duurzame Industrie / Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
POI	provinciale ondersteuningsinstellingen
PS	Provinciale Staten
RAL	Regionale Agenda Laadinfrastructuur
RE	regionale economie
REIS	regionale energie-infrastructuur
RES'en	regionale energiestrategieën
REV	Register Externe Veiligheid
RRF	Recovery and Resilience Facility
RISM	Road infrastructure safety management
RMP	regionaal mobiliteitsprogramma
ROB	Raad Openbaar Bestuur
ROM's	regionale ontwikkelingsmaatschappijen
ROWW	ruimtelijke ontwikkeling, water en wonen
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVV	Reglement verkeersregels en verkeerstekens

SDG's	Sustainable Development Goals
SDN	Safety Delta Nederland
Shine	sustainable houses in inclusive neighbourhoods
SLA	schoneluchtakkoord
SPN	Stichting Samenwerkende Provinciale Ondersteuningsinstellingen Nederland
SPUK	specifieke uitkering
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SUM	stand van zaken uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit
SZW	ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TBOV	toekomstbeeld openbaar vervoer
TdF	Tour de Force
TWh	terrawattuur
UP CE	landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie
UvW	Unie van Waterschappen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOB	Vereniging Openbare Bibliotheken
VP	vitaal platteland
VSO	Verbond voor Sectorwerkgevers Overheid
VTH	vergunningverlening, toezicht en handhaving
WKO	warmte- en koudeopslag
WKP	waterkwaliteitsportaal
Woo	Wet open overheid
WOR	Wet op de ondernemingsraden
WSOB	Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
ZBO	zelfstandig bestuursorgaan
ZPW	zelfstandige publieke werkgevers
ZZS	zeer zorgwekkende stoffen

Werkt voor provincies

BIJ12 jaarverslag en jaarrekening 2022

Leeswijzer	3
1 Managementsamenvatting	4
1.1 Financiële aspecten	4
1.2 Belangrijke ontwikkelingen BIJ12 in 2022.....	5
2 Wat hebben we bereikt?	6
2.1 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000	6
2.2 Natuurinformatie en monitoring	8
2.3 Natuurbeheer	9
2.4 NDFF	9
2.5 Faunazaken	10
2.6 AdviesCommissie Schade Grondwater	11
2.7 Regeling Drugsafvaldumpingen.....	11
2.8 GBO Provincies.....	11
2.9 Interne organisatie	12
3 Algemene uitgangspunten voor financiële verslaglegging	12
3.1 Richtlijn voor verslaglegging.....	12
3.2 Personele kosten	13
3.3 Fiscaliteit	13
3.4 Reserves en voorzieningen	13
3.5 Risicobeheersing en voorkomen van fraude.....	14
4 Wat heeft de uitvoering van activiteiten gekost?	15
4.1 Balans BIJ12 2022	15
4.2 Staat van baten en lasten 2022	15
5 Toelichting op de Staat van baten en lasten 2022.....	17
5.1 Lasten	17
5.2 Baten: verdeelsleutels en bijdragen provincies.....	22
6 Resultaatbestemming.....	23
Bijlage A: Rekening courant Faunazaken inclusief uitvoering ganzenregeling	23
Bijlage B: Afkortingen overzicht.....	25

Leeswijzer

De jaarrekening van BIJ12 maakt onderdeel uit van de geconsolideerde jaarrekening van de vereniging IPO. Om inzicht te bieden in het financiële resultaat van BIJ12 is ter aanvulling op de geconsolideerde jaarrekening, voorliggend verantwoordingsdocument opgesteld.

Voor de verantwoording over 2022 zijn het jaarverslag en de jaarrekening van BIJ12 samengevoegd tot één verantwoordingsdocument over de uitgevoerde activiteiten én de financiële resultaten. Basis voor de toelichting zijn de BIJ12-Meerjarenagenda 2021-2024/Jaarplan 2022 die het IPO-bestuur op 2 september 2021 vaststelde, de Voorjaarsnota 2022 die het IPO-bestuur op 14 april 2022 vaststelde en de Najaarsnota 2022 die het IPO-bestuur van 3 oktober 2022 vaststelde. Na de vaststelling door het IPO-bestuur keurde de Algemene Vergadering van het IPO deze ook goed.

De jaarverantwoording bevat de volgende hoofdstukken:

1. Het directieverslag met de belangrijkste ontwikkelingen in 2022
2. De verantwoording over de activiteiten van het jaarplan 2022
3. De uitgangspunten voor de financiële verslaglegging
4. De balans en Staat van Baten en Lasten per 31-12-2022
5. Een toelichting op de Staat van Baten en Lasten per organisatieonderdeel. Deze toelichting bevat de financiële toelichting op het resultaat per onderdeel
6. De voorgestelde bestemming van het rekeningresultaat

1 Managementsamenvatting

Op 9 oktober 2013 is door het IPO-bestuur besloten tot de oprichting van een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie voor uitvoerende taken van de provincies. Vanaf 1 januari 2014 is de organisatie operationeel onder de naam BIJ12. In 2015 is op verzoek van de provincies het secretariaat van de Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG), dat voorheen onderdeel was van DLG (Dienst Landelijk Gebied), toegevoegd aan BIJ12. In 2021 is de uitvoering van de Subsidieregeling opruiming drugsafval als nieuwe taak toegevoegd. In 2022 is het Programmaplan Interprovinciaal programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN) vastgesteld, dat de basis vormt voor de ondersteuning door en de samenwerking tussen IPSN en BIJ12. Verder zijn in 2022 het programmaplan en de programmaorganisatie voor de tweede fase van de transitie van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) vastgesteld. BIJ12 is ondergebracht bij de Vereniging IPO die hiermee bestaat uit het IPO-bureau en BIJ12.

1.1 Financiële aspecten

De financiële afstemming heeft – evenals in voorgaande jaren – periodiek met de ambtelijke portefeuillehouders plaatsgevonden over de uitvoering van de activiteiten en projecten en er zijn voorstellen besproken in de diverse provinciale adviescommissies.

De afstemming met de provincies op financieel gebied vond plaats door middel van technische briefings die in IPO-verband worden georganiseerd.

Voor de bestuurlijke besluitvorming zijn de plannings van de P&C-producten van het IPO-bureau en BIJ12 op elkaar afgestemd en worden de jaarrekeningen van BIJ12 en het IPO-bureau geconsolideerd.

BIJ12 heeft de gestelde doelstellingen in het jaarplan voor het grootste gedeelte gerealiseerd. Ook is BIJ12 binnen de begroting gebleven met een overschot op Bedrijfsvoering en het Expertiseteam Stikstof en Natura 2000. Bij de toelichtingen op de units worden deze onderuitputtingen verklaard. De overige onderdelen van BIJ12 laten kleine afwijkingen zien.

Aan de provincies dient € 1.965.163 te worden gerestitueerd conform de geldende verdeelsleutels. Deze restitutie is inclusief onttrekkingen aan de bestemmingsreserves.

1.2 Belangrijke ontwikkelingen BIJ12 in 2022

De **faunaschades** zijn, net als afgelopen jaren, ook in 2022 gestegen. Met de financiële toename van de faunaschades is ook de administratieve druk toegenomen als gevolg van de afhandeling van het toenemende aantal bezwaar- en beroepschriften, het aantal vragen dat aan de helpdesk wordt gesteld en de stijgende vraag naar informatie over feiten en cijfers over deze schades.

De toenemende maatschappelijke en media-aandacht voor de **wolf** noodzaakt tot een adequate en zorgvuldige monitoring en communicatie over de ontwikkeling van de wolf in Nederland. Deze extra activiteiten zijn opgevangen binnen de begroting BIJ12.

In het Bestuurlijk Overleg Natuur zijn eind 2021 tussen provincies en rijk afspraken gemaakt over de ambitie voor **verbetering van natuurinformatie**, vastgelegd in het Programma Natuur. In 2022 werden de ontwikkelingen naar aanleiding daarvan steeds duidelijker. In genoemd Bestuurlijk Overleg Natuur zijn afspraken gemaakt over de versterking van monitoring. Op basis van een businesscase heeft het Bestuurlijk Overleg Natuur (rijk en provincies) € 4.000.000 uit de programmamiddelen Programma Natuur gelabeld voor de versterking van monitoring. Deze middelen zijn in 2022 beschikbaar gesteld door LNV voor uitvoering van afspraken betreffende maatregelen voor versterking van de monitoring. Een deel daarvan is via een subsidie beschikbaar gesteld aan BIJ12, maar zal pas in 2023 kunnen worden besteed. Eind 2022 is op basis van een verdere uitwerking van de businesscase een besluit genomen over de afbakening, rolverdeling en middelen voor verbetering van informatie over Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR)-doelbereik, omgevingscondities en informatie over voortgang van uitvoering van (herstel)maatregelen. In 2023 wordt dit besluit verder uitgewerkt in een voorstel voor een uitvoeringsplan dat in samenwerking tussen LNV en BIJ12 wordt opgesteld. Het voorstel bevat de implicaties hiervan voor BIJ12. Dit wordt in 2023 voorgelegd aan het bestuur.

De inwerkingtreding van de nieuwe **Wet Open Overheid** zorgt voor een toenemende druk op BIJ12 en de provincies om gegevens en data te leveren. De werkdruk bij de juridische afdeling neemt dermate toe, dat de kritische grens om te kunnen beantwoorden binnen de gestelde termijnen, aan het eind van 2022 bijna is bereikt.

Sinds 1 januari 2021 voert BIJ12 centraal de **provinciale subsidieregelingen voor gedupeerden van drugsafvaldumpingen** uit. Er is tot en met 2024 jaarlijks een bedrag van maximaal € 1.000.000 inclusief uitvoeringskosten beschikbaar voor de subsidieregeling drugsafvaldumpingen. Op 21 oktober 2022 heeft de minister van J&V de Tweede Kamer geïnformeerd over de 'Opvolging toezeggingen en moties drugsbeleid' (kenmerk 4260813). In de kamerbrief is een verruiming van de huidige subsidieregeling opgenomen. Uit de verruimde regeling volgt dat particulieren recht krijgen op vergoeding van de opruimkosten tot maximaal € 200.000, met terugwerkende kracht. Decentrale overheden worden gedeeltelijk gecompenseerd.

Sinds de oprichting van BIJ12 in 2014 is de **organisatiestructuur** met 4 inhoudelijke units en bedrijfsvoering niet aangepast. Inmiddels is de organisatie in omvang en in taken toegenomen, en is de behoefte ontstaan om de organisatie aan te passen aan de ontwikkeling daarvan. In 2022 is het profiel van BIJ12 geactualiseerd en bekrachtigd door het IPO-Bestuur. Op basis hiervan is een programma gestart dat is gericht op gewenste verbeteringen in de organisatie. Dit programma loopt door in 2023.

Binnen de vereniging is in 2022 een traject ingezet ter **versterking van de bedrijfsvoering**. Hierbij worden drie doelen nagestreefd: verminderen van de kwetsbaarheid, professionalisering en het vergroten van de efficiency. Zie ook paragraaf 10.5 van het jaarverslag 2022 van IPO-bureau.

2 Wat hebben we bereikt?

Per onderdeel staan hieronder op hoofdlijnen de belangrijkste resultaten en ontwikkelingen van 2022. De resultaten worden aan de hand van het werkplan 2022 van BIJ12 - meer in detail - aan de betreffende Ambtelijke Adviescommissies en aan de directeur van het IPO gerapporteerd.

2.1 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

De IPSN en het Expertiseteam werken nauw samen aan de ondersteuning van provincies (onder andere via de AC en de BC Stikstof, het Landelijk Informatiepunt Stikstof en diverse werkgroepen en overleggen). In 2022 ontwikkelde het Expertiseteam de verdere professionele ondersteuning op de gebieden VTH, juridisch advies, AERIUS, data & monitoring, kennisdeling (onder andere door de Campus) en het Informatiepunt. Dat heeft onder andere geleid tot een eerste vorm van opdracht van de IPSN aan BIJ12. Het stikstof- en natuurdossier was in 2022 echter onverminderd beweeglijk door nieuwe inzichten, beleidsimplementatie en uitspraken van rechtbanken. Het expertiseteam beweegt mee met deze ontwikkelingen teneinde een optimale ondersteuning van de IPSN en provincies te blijven bieden. Het Informatiepunt Stikstof en Natura 2000 is, mede in opdracht van het Rijk verbreed tot een landelijk Informatiepunt Stikstof en eveneens verder geprofessionaliseerd.

BIJ12 heeft in 2022 de provincies en de IPSN ondersteund met de volgende taken:

1. Ondersteuning
2. Verzamelen en beheren van data (data en monitoring)
3. Informatievoorziening en communicatie (Helpdesk)
4. Kennisdeling en -ontwikkeling (Campus).

Het BIJ12-Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 heeft eigen BIJ12-opgaven en levert het operationele en beleidsondersteunende hart voor de IPSN. Door het Expertiseteam is -vaak op de achtergrond- veel opgezocht, uitgezocht, voorbereid, uitgedacht, uitgewerkt, afgestemd en ingebracht, bij, voor en met provincies. Van het team vraagt dit veel ten aanzien van inzet, doorzettingsvermogen en flexibiliteit. Hieronder staan een aantal bereikte resultaten.

Ad 1 Ondersteuning

Financiering AERIUS

BIJ12 heeft de bijdragen van provincies betaald aan RIVM voor de doorontwikkeling en het beheer van AERIUS. Het betrof een bedrag van bijna € 2.000.000.

Ondersteuning bij projecten, processen en overleggen

Op het vlak van ondersteuning assisteerde het Expertiseteam in projecten, processen en overleggen met uitnodigingen, (het regelen van) locaties, agenda's, verslaglegging, planning en programmering, (be)geleiding en natuurlijk met (inhoudelijke) expertise.

Advisering over Vergunningverlening, Toezicht, Handhaving (VTH)

In 2022 lag bij VTH voor het eerst een accent op de zoektocht naar een oplossing van de stikstofproblematiek voor de lange termijn. Samen met de IPSN is nagedacht over de toekomstige toestemmingsverlening. Hiernaast startte, naar aanleiding van de evaluatie van de salderingsregels, de verdere professionalisering van toezicht en handhaving.

In 2022 ging veel aandacht uit naar jurisprudentie en de gevolgen daarvan voor het huidige vergunningenbeleid. Spraakmakende uitspraken over beweiden en bemesten, RAV-factoren en de zogenaamde bouwvrijstelling trokken diepe sporen in het huidige regelgevend stelsel. BIJ12 ondersteunde in de vorm van advisering, procesondersteuning en kennisdeling via onder andere kaders en informatiebijeenkomsten. Meer dan in voorgaande jaren werd daarbij de samenwerking met het rijk (DGS) gevonden.

Advisering over AERIUS

In 2022 is de voor BIJ12 beoogde rol als gebruikersregisseur verder uitgewerkt. De Bestuurlijke Commissie Stikstof heeft een principebesluit genomen over deze rol waarvoor BIJ12 opdracht en financiering krijgt van LNV. Eind 2022 meldde LNV echter dat de rijksfinanciering niet via een opdracht maar via een subsidie behoort te lopen. De voorbereidingen voor de subsidieaanvraag zijn gestart (en worden in 2023 afgerond).

Op technisch vlak speelde de discussie over het gebruik van onderdelen van AERIUS. BIJ12 heeft voor- en nadelen geduid (risicoanalyse) als inbreng voor vervolg van de zogenoemde Goede Gesprekken.

De TAA AERIUS (technische commissie) is gestart. BIJ12 is vertegenwoordigd. Ook is de communicatie gestart ter voorbereiding op de actualisatie. De actualisatie was voorzien in november 2022 maar is uitgesteld en uiteindelijk (succesvol) geëffectueerd in januari 2023.

Advisering over Natuur, Gebiedsgerichte aanpak en data en monitoring

BIJ12 leverde kennis en expertise op de thema's Gebiedsgerichte Aanpak, Monitoring & Data en Natuur. Zo heeft BIJ12 geholpen met:

- expertise en begeleiding van de gebiedsplannen inclusief het ontsluiten van de daartoe benodigde informatie en data.
- expertise en begeleiding van het beschikbaar krijgen en stellen van de DASH-data.
- een handreiking voor het opstellen van Natuurdoelanalyses (NDA). Deze is door de Ecologische autoriteit getoetst en van advies voorzien. Op basis van deze handreiking hebben de provincies het opstellen van NDA's voortvarend op kunnen pakken: alle NDA's worden naar verwachting uiterlijk april 2023 opgeleverd.
- een basis voor natuurmonitoring waarmee de staat van gebieden en het doelbereik in beeld worden gebracht. Dit is ook nodig om kennishiaten in de natuurdoelanalyses te dichten.
- het in beeld brengen van de samenhang tussen de natuurdoelanalyses, Wsn-gebiedsplannen en toestemmingsverlening.
- actualisaties AERIUS-habitatkaarten, het Veegbesluit en een verbeteraanpak.
- de pilot voor uitwerking van de sociaal economische-analyse in samenwerking met provincies en WeeR.
- inhoudelijke voeding van regiodagen en themabijeenkomsten, waaronder de Hexaton.

Ad 2 Verzamelen en beheren van data (data en monitoring)

BIJ12 ondersteunde provincies en IPSN met het verzamelen, beheren en bevragen van data en het delen van informatie die daaruit voortkomt. Het betreft informatie verkregen uit monitoring natuur, stikstof, PAS-melders enzovoorts. Deze informatie is nodig voor de bestuurlijke verantwoording onder andere aan provinciale staten en de tweede kamer.

Ad 3 Informatievoorziening en communicatie

Informatiepunt Stikstof & Natura 2000

Het Informatiepunt heeft ingezet op de doorontwikkeling en professionalisering. Daarnaast heeft het Informatiepunt, in opdracht van het Rijk, zich voorbereid op extra taken die betrekking hebben op de gebruikersregie, gebruikersondersteuning en gebruikerscommunicatie AERIUS. In 2023 wordt de opdracht verder afgerond en zal het Informatiepunt deze taken gaan uitvoeren. Daarnaast is het Informatiepunt betrokken bij BIJ12 organisatieontwikkelingstrajecten op het gebied van kennisontwikkeling, -deling en -borging als projectleider of in projectteams.

Helpdesk

Voor vragen over stikstof en Natura 2000 en/of gebruikersondersteuning AERIUS kan iedereen bij de Helpdesk terecht. In 2022 zagen we de druk op de helpdesk toenemen: 1.484 schriftelijke en 827 telefonische vragen zijn ontvangen en netjes afgehandeld.

Ad 4 Kennisdeling en -ontwikkeling (Campus)

Campus

De Campus ontwikkelt zich tot het kennisknooppunt voor de provincies. De LMS leeromgeving is uitgebreid met een aantal basiscursussen die gebruikt worden bij het inwerken van nieuwe medewerkers, ook bij provincies. De Campus neemt deel aan de Kerngroep Lerende aanpak van de Netwerkfaciliteit Regieorganisatie Transitie landelijk gebied (RTLG). Daarnaast is in samenwerking met het IPO-bureau, het traject 'kennis & leren' ingezet voor de ontwikkeling en ondersteuning van gebiedsprofessionals en provinciale kennisbouwers. Het Campusportfolio breidt uit met fysieke cursussen en trainingen. Een groeiende kernactiviteit blijft daarbij het ondersteunen van IPSN met kennisbijeenkomsten en -sessies.

Kennismanagement

BIJ12 borgt en beheert de opgedane kennis uit informatiebijeenkomsten, werkgroepen, helpdeskvragen en de actualiteit in SharePoint en TOPdesk. Een gezamenlijke omgeving voor documenten is in ontwikkeling waarbinnen IPO en BIJ12 nog beter kunnen samenwerken in dienst van de (informatiepositie van) provincies. Relevante informatie wordt gedeeld via de website van BIJ12. Ook is het registratiesysteem TOPdesk uitgebreid met een module waarin de

gebruikerswensen AERIUS kunnen worden verzameld en gerubriceerd. Deze ontwikkelingen zullen in 2023 verder worden doorgezet.

2.2 Natuurinformatie en monitoring

BIJ12 draagt bij aan de informatiepositie van provincies door de hele informatieketen, van het verzamelen van gegevens tot en met het opstellen van rapportages, te ondersteunen. Het gaat daarbij zowel om informatie over de ontwikkeling van de biodiversiteit als om het volgen en rapporteren over beleidsprestaties.

Naar aanleiding van de vaststelling van het Programma Natuur heeft BIJ12 geïnvesteerd in het uitwerken van de doelstellingen voor verbetering van monitoring en informatievoorziening voor natuurwaarden (doelbereik), omgevingscondities die bepalend zijn voor de ontwikkeling van natuurwaarden en de (uitvoering van) maatregelen. Met een brede groep van medewerkers van provincies en stakeholders, en met ondersteuning van het ministerie van LNV, zijn verschillende varianten uitwerkt. Dit heeft in december 2022 geleid tot de bestuurlijke keuze voor het scenario 'VHR compleet'. Dit scenario richt zich op een betere informatievoorziening voor landelijke en provinciale rapportages, gebiedsprocessen en besluiten in het kader van gebiedsbescherming. Het opstellen van werkpakketten en het formuleren van bestuurlijke voorstellen heeft in 2022 veel tijd gevergd van medewerkers van BIJ12 en provincies. De ontwikkeling van methoden, hulpmiddelen en datavoorzieningen is daarmee in lijn gebracht met de actuele opgaven in het natuurbeleid. Tegelijkertijd is daardoor in 2022 minder voortgang geboekt in het realiseren hiervan. Beheer en doorontwikkeling van ICT-voorzieningen voor natuurgegevens heeft er voor gezorgd dat alle applicaties veilig beschikbaar bleven en enkele procesverbeteringen in de data-uitwisseling tussen provincies en ketenpartners konden worden gerealiseerd. De overstap naar een nieuw platform voor de BIJ12-applicaties (zie ook par. 2.8. GBO) leidde er toe dat grote vernieuwingsopgaven in natuurapplicaties, waaronder de Nationale Databank Vegetaties en Habitats (NDVH) en de Rekenmodule NatuurNetwerk (RNN) niet (geheel) gerealiseerd konden worden in 2022. Deze opgaven zijn inhoudelijk wel voorbereid waardoor in 2023 de applicaties binnen het nieuwe platform ontwikkeld kunnen worden.

Informatie over ecologie van beschermde soorten speelt een belangrijke rol bij de uitvoering van de Wet natuurbescherming. BIJ12 beheert de 'kennisdocumenten beschermde soorten' waarin informatie over ecologie, onderzoek en maatregelen om invulling te geven aan wettelijke bescherming bij elkaar komen. De actualisatie van deze documenten is erop gericht de meest recente relevante kennis op te nemen en de documenten nog beter toepasbaar te maken voor initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen en de toetsers van plannen en projecten bij andere de omgevingsdiensten. In 2022 zijn enkele documenten geactualiseerd en is het proces om relevante informatie bij elkaar te brengen voor andere documenten gestart. Daarbij zijn afwegingen gemaakt over de inzet van tijd en middelen voor de actualisatie van bestaande documenten enerzijds, en het opstellen van nieuwe documenten voor soorten waarvoor die nog niet beschikbaar waren anderzijds.

De toename van wolven in Nederland leidt tot een grotere inspanning voor de monitoring daarvan. Het gaat daarbij enerzijds om de passieve monitoring waarbij gegevens uit het hele land bij elkaar gebracht worden en anderzijds de actieve monitoring gericht op gebieden waar wolven zich hebben gevestigd of zich vermoedelijk zullen vestigen. De toegenomen kosten hiervoor zijn in 2022 binnen de begroting gedekt.

De beleidsmonitoring van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is in 2022, gelet op de vertraging in de vaststelling van het Europese landbouwbeleid, verlengd tot en met 2023. In 2023 zullen de meetnetten opnieuw aanbesteed worden waarbij rekening wordt gehouden met de nieuwe context waarin het ANLb wordt uitgevoerd.

In de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur (VRN) komen veel gegevensstromen van provincies (en BIJ12) samen om prestaties en effecten van het natuurbeleid inzichtelijk te maken. Het Natuurpact van provincies en rijk vormt daarvoor het beleidsmatige kader. De achtste VRN is tijdig gepubliceerd, na akkoord van de BACVP en de Minister van LNV.

2.3 Natuurbeheer

BIJ12 ondersteunt de provincies bij de uitvoering en verbetering van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Provincies en natuurbeheerders voeren het natuurbeheer uit binnen de kaders van het Natuurpact. Het subsiestel biedt provincies een kader om rechtmatig een bijdrage te verlenen aan natuurbeheer en investeringen in natuurkwaliteit door terreinbeherende organisaties en particuliere natuurbeheerders.

BIJ12 heeft zich in 2022 ingezet voor goedkeuring van de Modelregeling grondverwerving. Dit heeft geleid tot een goedkeuringsbesluit van de Europese Commissie voor deze regeling. De regeling is daarmee beschikbaar voor alle provincies. Met het toenemen van het areaal beheerde natuur wordt binnen enige jaren waarschijnlijk de grens voor een formele evaluatieplicht in het kader van de Europese staatssteunregels bereikt. BIJ12 heeft in afstemming met de provincies hiervoor de eerste voorbereidende activiteiten gestart. In het kader van het 'onderhoud' van de lopende regelingen zijn in 2022 nieuwe Standaard KostPrijzen (SKP's) voor natuurbeheer vastgesteld. Hierin konden nog niet alle aanbevelingen uit de eerdere evaluatie van de SKP's verwerkt worden.

Met het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) en de uitwerking daarvan in het Nationaal Strategisch Plan (NSP) zijn nieuwe kaders ontstaan voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. Regelingen en ondersteunende ICT zijn hierop aangepast. Daarnaast heeft BIJ12 zich ingezet om de implementatiesporen rond het ANLb bij de betrokken ketenpartners op elkaar af te stemmen. Hiermee worden de risico's op fouten bij de implementatie vroegtijdig gedeeld en waar mogelijk beperkt.

In 2022 zijn nadere afspraken gemaakt over een brede verkenning voor de toekomst van het SNL. De verkenning wordt begin 2023 afgerond. In 2022 zijn verkennende gesprekken gevoerd over de ICT-voorziening ter ondersteuning van de subsidiecyclus voor natuurcollectieven. Dit heeft in 2022 nog niet tot nadere afspraken over beheer en onderhoud op langere termijn geleid. Dit zal in 2023 alsnog moeten gebeuren.

De aanbesteding van onderzoeken in het kader van OBN Natuurkennis is in 2022 voortgezet. Het ging in 2022 om minder, maar complexere onderzoeken. Daarnaast zijn in 2022 conform afspraken tussen provincies en rijk aanvullende middelen voor OBN onderzoek beschikbaar gekomen in het kader van het Uitvoeringsprogramma Natuur. De subsidiebeschikking hiervoor is pas eind 2022 afgegeven. Aanbesteding van de onderzoeken start daarom begin 2023.

2.4 NDFF

Voor de uitvoering van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) werkten de provincies (IPO), het rijk (ministerie van LNV), soortenorganisaties en de terreinbeherende organisaties samen in een consortium. Sinds 2022 is de NDFF onderdeel van de begroting van BIJ12. Tot en met 2024 wordt gewerkt aan de transitie van de NDFF naar open data op een technisch up-to-date ICT.

Het proces van bij elkaar brengen, valideren en beschikbaar stellen van data is in 2022 voortgezet binnen de licentieovereenkomst met de Stichting NDFF en de werkafspraken over beschikbaarheid van gegevens voor verschillende doelstellingen en doelgroepen. In 2022 was er een toename van het aantal partijen dat via een abonnement gegevens van de NDFF gebruikt. Ook was er sprake van een toename van vragen van gebruikers met een maatschappelijke doelstelling, waaronder politieke partijen. De afspraken over het delen van gegevens zoals die de afgelopen jaren zijn gehanteerd passen hier niet in alle gevallen goed bij. Vooralsnog worden leveringen zo veel mogelijk in lijn met de werkwijze die de afgelopen jaren is gehanteerd afgewikkeld. Nieuwe afspraken hierover worden in het kader van de transitie van de NDFF gemaakt.

In 2022 is de eerste fase (verkenning) afgerond van transitie van de NDFF naar een voorziening met open data en de vernieuwing van de ICT. In 2022 is de tweede fase gestart en is een programmaplan opgesteld voor de realisatiefase. Vooralsnog vindt de transitie plaats binnen de gestelde begroting en planning tot en met 2024. In 2022 is een start gemaakt met de realisatie van de gestelde doelen voor 2023: het nieuwe toegangsbeleid, de nieuwe governance en wettelijke verankering van de NDFF. De planning van het einde van de transitie blijft ongewijzigd op eind 2024 staan.

2.5 Faunazaken

BIJ12 zorgt er namens de provincies voor dat grondgebruikers die schade ondervinden door natuurlijk in het wild levende diersoorten onder bepaalde voorwaarden een tegemoetkoming in de faunaschade krijgen. In 2022 zijn ruim 7500 tegemoetkomingsaanvragen ingediend. Voor acht provincies voerde BIJ12 de ganzenregeling uit en voor Gelderland ook de edelhertenregeling. Voor de provincie Utrecht keerde BIJ12 een tegemoetkoming in de dassenschade uit aan grondgebruikers met een dassenovereenkomst.

Sinds 2019 is er geen digitale koppeling geweest met het systeem van Faunazaken en het systeem waarin de bejaaggegevens worden geregistreerd. Voor de beoordeling van de aanvragen voor een tegemoetkoming is dit relevant. Op 18 juli is de eerste fase van deze koppeling gerealiseerd. De timing van de release - in de zomer- en de handelingen die de grondgebruiker nog moest verrichten om de gegevens voor BIJ12 inzichtelijk te maken, leidde tot veel vragen aan het BIJ12-Loket en Faunazaken. Dit proces is inmiddels geëvalueerd om dit in de toekomst beter te laten verlopen. Daarnaast is in het vierde kwartaal de tweede fase gerealiseerd, waarbij de grondgebruiker nu op voorhand wordt gevraagd om toestemming om de gegevens in te zien. BIJ12 heeft daarnaast afgelopen jaar ingezet op digitalisering van de controletaxaties om te zorgen dat de resultaten van de taxatiebureaus beter vergeleken kunnen worden. De verwachting is dat dit in 2023 wordt afgerond.

In 2022 zijn 209 bezwaarschriften afgehandeld, waarvan 74 betrekking hadden op het verhoogd eigen risico in Noord-Holland. 149 bezwaarschriften zijn ongegrond verklaard, 11 bezwaarschriften zijn ingetrokken, en de rest is gegrond verklaard. In dezelfde periode zijn er 330 nieuwe bezwaarschriften binnengekomen.

In het kader van de uitvoering van de onderzoeksagenda BIJ12 Faunazaken 2022-2023 is in 2022 verdere uitvoering gegeven aan de drempelsystematiek en het Traject kwaliteitsverbetering taxaties voorjaarsgras. Deze onderzoeken worden pas in de loop van 2023 afgerond. Het onderzoek naar populatiebeheer is afgerond. Andere lopende onderzoeken die in 2023 worden afgerond zijn onderzoek naar de BirdAlert, Verstoringsafstanden van afschot rond natuurgebieden, alternatieve middelen om schade door roeken te voorkomen en onderzoek naar middelen om aanrijdingen met reeën te voorkomen.

BIJ12 heeft opdracht verleend voor het ontwerpen van verschillende methodes waarmee schade waarvoor geen tegemoetkoming wordt verleend in beeld kan worden gebracht. Hier is behoefte aan, onder andere als gevolg van het sluiten van de jacht op haas en konijn in een aantal provincies, en om te voorzien in de toenemende eisen om landelijke en provinciale vrijstellingen te onderbouwen. Voor deze soorten wordt geen tegemoetkoming verleend, en dus is er slecht zicht op de omvang van de schade die deze soorten toebrengen. Ook LNV is bij deze opdracht betrokken. Het resultaat van de opdracht wordt meegenomen in de impactanalyse die door LNV, in samenspraak met provincies, FBE's en BIJ12 wordt uitgevoerd, om de gevolgen van het sluiten van de jacht op genoemde soorten in beeld te brengen.

Daarnaast heeft BIJ12 in het kader van voorlichting en de afhandeling van de schademeldingen in het kader van de wolf actief bijgedragen aan een aantal bijeenkomsten over wolven. Daar is veel belangstelling voor geweest. Er is veel onrust onder veehouders. En ook bij burgers ontstaan steeds meer zorgen over de veiligheid voor mensen en dieren.

Een concept van het nieuwe interprovinciale wolvenplan is opgesteld en eind 2022 heeft de BAC VP besloten een nieuw plan in 2024 vast te stellen en in april 2023 een addendum van het huidige wolvenplan voor te leggen. Hierin worden ook interventierichtlijnen voor situaties wolf-mens, wolf-hond en aangereden wolf opgenomen.

Gezien de groei van het aantal vermoedelijke wolvenmeldingen is de digitalisering van de tegemoetkomingen voor deze dossiers eind 2022 opgepakt.

In opdracht van IPO heeft een externe evaluatie van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) plaatsgevonden. De evaluatie is op 20 mei aan de BAC VP aangeboden, waar is besloten om de MARF op te heffen. De portefeuillehouder BAC VP heeft waardering voor het werk van de MARF uitgesproken. De MARF heeft in totaal drie adviezen uitgebracht waarvan de implementatie nog gaande is. Provincies zien op dit moment geen verdere maatschappelijke vragen waar de MARF een rol van betekening in kan spelen.

2.6 AdviesCommissie Schade Grondwater

BIJ12 voert het secretariaat van de AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG). De Waterwet biedt iedereen die denkt schade te ondervinden als gevolg van een grondwateronttrekking of -infiltratie, de mogelijkheid de desbetreffende provincie te verzoeken hiernaar een onderzoek in te stellen.

In 2022 zijn er 9 nieuwe verzoeken om een schadeadvies ontvangen en zijn er 17 verzoeken afgehandeld. In totaal had de ACSG op 31 december 2022 33 verzoeken om onderzoek in behandeling. Hieruit kan worden opgemaakt dat de achterstanden worden ingelopen.

Na drie erg droge jaren trad in 2021 een stabilisatie op van het aantal schademeldingen. Ondanks het feit dat ook 2022 zeer droog was, was er geen stijging te zien in het aantal schademeldingen. De ACSG ziet dat diverse schades door de droogte zijn veroorzaakt waarbij geen causaal verband kan worden gelegd met grondwateronttrekkingen. Het wordt echter steeds lastiger om het onderscheid tussen schade als gevolg van de klimaatverandering en schade als gevolg van grondwateronttrekking vast te stellen en aan gedupeerden uit te leggen.

In 2022 is gewerkt aan de afronding van twee externe onderzoeken. Deze externe onderzoeken betreffen de kosten voor extra herinzaai van gewassen en een efficiëntere manier van bodem- en grondwaterstandkartering. Daarnaast zijn interne onderzoeken afgerond naar de vergoeding van drainagekosten en naar de toepassing van de werkvormen van de Waterwijzer Landbouw. Beide onderzoeken vormen een belangrijke basis voor de schadeberekening. Dankzij de afronding van deze onderzoeken kan de ACSG zich vanaf medio 2023 volledig richten op een efficiënte afhandeling van de schademeldingen.

2.7 Regeling Drugsafvaldumpingen

Vanaf 1 januari 2021 voert BIJ12 centraal de provinciale subsidieregeling voor gedupeerden van drugsafvaldumpingen uit. In totaal zijn er 73 aanvragen ingediend in 2022. Hiervan hebben er 31 betrekking op drugsafvaldumpingen die plaatsvonden in 2021. Met alle provincies zijn de benodigde verwerkersovereenkomsten Persoonsgegevens afgesloten.

Provincies, IPO en het Rijk werken aan een advies voor een ruimere compensatie voor particulieren. Dit in vervolg op een aangenomen Kamermotie. De BAC MTH heeft dan ook geadviseerd om de restantbudgetten van 2021 en 2022 van de subsidieregeling niet te restitueren en in te zetten voor de verruiming van de regeling. Voorgesteld wordt om dit bedrag beschikbaar te houden.

Daarnaast wordt een advies opgesteld voor de mogelijke omzetting van de regeling naar een Rijksregeling. BIJ12 is aangesloten om de feitelijke gegevens te leveren om besluitvorming door provincies voor bovenstaande zaken mogelijk te maken.

2.8 GBO Provincies

GBO provincies voert onder meer het functioneel beheer uit over 22 landelijke keten-informatiesystemen en services.

In 2022 heeft een professionalisering geleid tot een andere interne organisatie van de unit. Naast beheer zal in de toekomst ook ontwikkeling van informatieproducten meegenomen worden in de nieuwe unit. Ook een andere organisatie van ICT-processen zal een belangrijk onderdeel van deze unit gaan vormen. Een en ander is uiteraard onlosmakelijk verbonden aan de doorontwikkeling van BIJ12 in zijn geheel. Er hebben in het kader daarvan het gehele jaar verschillende verander-initiatieven het licht gezien, waaronder een architectuurwerkgroep, verschillende agile teams en een dagelijkse hartslag-meeting om de veranderingen te begeleiden. Dat heeft tot meer voortgang geleid in de (door-)ontwikkeling van enkele producten, zoals bijvoorbeeld De Risicokaart, LGR, IKN en Besi.

In het kader van deze professionalisering en verdere aanscherping van processen is er in 2022 gestart met de voorbereidingen voor de ISO-27001 certificering, hetgeen betekent dat in 2023 alle processen voor security in kaart en op orde zijn gebracht en BIJ12 gaat voldoen aan BIO controls. Al in 2022 hebben we hier een behoorlijke voortgang in gemaakt ten opzichte van 2021. Er zijn op het gebied van security aanvullende maatregelen genomen om kwetsbaarheden op te lossen in de applicaties die bij BIJ12 in beheer zijn. Aan het begin van het jaar hebben we "Multi Factor

Authenticatie" toegepast op de applicaties die nog achter de zogenoemde Whitelist stonden, zodat ze op een veilige manier weer bereikbaar zijn geworden voor de gebruikers.

We hebben een Information Security Management System (ISMS) ingericht en hebben security onderdeel gemaakt van de dagelijkse activiteiten en in processen opgenomen, audits, scans en pentesten van applicaties en componenten uitgevoerd en voor de toekomst periodiek ingeregeld. Ook is goede monitoring ingericht met alle processen daaromheen.

In maart 2022 is de Europese Aanbesteding voor Technisch Beheer afgerond en is de transitie van de applicaties naar een nieuw en veiliger Digital Hybrid Cloud Platform gerealiseerd, waarbij extra securitymaatregelen zijn geïmplementeerd op dit platform. Hiermee is de zogenoemde "technische schuld" van de sterk verouderde applicaties verminderd.

Ook is door een werkgroep gewerkt aan een nieuwe architectuurkaders voor de informatievoorzieningen bij BIJ12. Voor de bestaande applicaties geldt dat de levensduur aanzienlijk verlengd kon worden door updates en extra beveiligingsmaatregelen.

In 2022 is verder gewerkt aan de verdere professionalisering en versterking van ondersteunende functies aan ICT zoals informatiebeleid en -beveiliging, functioneel beheer, ICT-architectuur, ICT-standaarden en lifecycle-management. Door deze versterking kon de focus op 'basis op orde' gelegd worden en is naast het wegwerken van achterstanden en het updaten van de meeste processen ook goed gewerkt aan bovenstaande security-werkzaamheden en het inrichten van het nieuwe Technisch Beheer-platform.

Aan het eind van het jaar kon dan ook het programma "Vereenvoudiging en Uniformering IV-landschap" van start gaan. Dit betekent dat de basisvoorzieningen die worden gebruikt voor meerdere applicaties zullen worden geüpdatet en worden vervangen door veilige en standaard Basis-ICT-voorzieningen waar meerdere applicaties gebruik van maken.

Een veilige en moderne basisinfrastructuur zal leiden tot kostenefficiënte voorstellen in 2023 en volgende jaren voor de herbouw en nieuwbouw van de bestaande verouderde applicaties die bij BIJ12 in beheer zijn.

2.9 Interne organisatie

In 2022 is verder invulling gegeven aan het (kwalitatief goed) invullen van de formatie van BIJ12 met gemotiveerde, deskundige en goed opgeleide medewerkers.

Er is verder vormgegeven aan de ontwikkeling van medewerkers door gesprekken met medewerkers. In de gesprekken tussen medewerker en leidinggevende is aandacht gegeven aan trainingen en opleidingen gericht op de behoeftes van de individuele medewerkers. Er is echter nog steeds relatief weinig gebruikgemaakt van de inzet van het POB (Persoonlijk Ontwikkel Budget). Voor 2022 lag er een uitgebreide planning voor meer BIJ12-brede trainingen. Door het verplichte thuiswerken en het feit dat deze trainingen effectiever zijn wanneer ze fysiek gevolgd worden, is hier weinig invulling aan gegeven.

In 2022 is gestart met de heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering binnen de IPO-vereniging. In 2022 is een beperkt aantal bedrijfsvoeringsfuncties IPO-breed ingevuld.

3 Algemene uitgangspunten voor financiële verslaglegging

3.1 Richtlijn voor verslaglegging

Voor organisaties zonder winststreven zijn bijzondere eisen gesteld aan de jaarverslaggeving. Deze eisen staan in de Richtlijn 640 (RJ 640). Een belangrijke voorwaarde voor de jaarrekening is dat de werkelijke baten en lasten vergeleken worden met de begrote baten en lasten én met de baten en lasten van het vorige boekjaar. De geconsolideerde jaarrekening van de vereniging IPO is conform deze richtlijn opgesteld.

3.2 Personele kosten

De personeelskosten zijn voor de personeelsbegroting 2022 berekend op basis van de betreffende maximale salarisschalen.

Bij personeelwisselingen is gebleken dat sommige functies moeilijk ingevuld kunnen worden. Dit heeft zijn weerslag op de uitputting van de personeelsbegroting. In 2022 was de formatie ingevuld met vast personeel en een aantal detacheringen en ingehuurd medewerkers.

3.3 Fiscaliteit

3.3.1 Btw

De vergoeding die BIJ12 ontvangt voor de geleverde diensten aan haar leden (de provincies) is vrijgesteld van omzetbelasting, tenzij de geleverde diensten vallen onder artikel 9, lid 1f van het Uitvoeringsbesluit omzetbelasting 1968 en artikel 9a van de Uitvoeringsbeschikking omzetbelasting 1968. Indien de geleverde diensten vallen onder deze wetsartikelen is wél btw verschuldigd en kan de omzetbelasting die BIJ12 in rekening heeft gekregen en samenhangt met deze diensten, in aftrek gebracht worden.

Op basis van afspraken met de belastingdienst vallen de activiteiten van BIJ12, uitgezonderd die van GBO-provincies, onder de vrijstellingsregeling.

3.3.2 Vennootschapsbelasting

In overleg met de belastingdienst is afgesproken dat IPO/BIJ12 handelt in de lijn van de samenwerkingsvrijstelling voor de activiteiten ten behoeve van de provincies. IPO/BIJ12 heeft geen winststreven. Volgens deze gedragslijn is altijd gehandeld. In de statuten, waarin de automatische restitutie van overschotten is opgenomen, is dit vastgelegd. Ook op activiteiten voor derden wordt geen winst behaald. Alleen de werkelijke kosten en interne uren - tegen een kostendekkend uurtarief zonder winstoverslag - worden doorberekend.

3.4 Reserves en voorzieningen

3.4.1 Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves van BIJ12 laten tabel 1 het volgende saldo zien per 31 december 2022:

	Bestemmingsreserve					
	Saldo	Restitutie	Saldo	Onttrekking	Voorstel	Saldo
	31-12-2021	resultaat 2021	31-12-2022	bestemming voorjaarsnota 2023	onttrekking en restitutie	resultaat na restitutie 2022
Vegetatie karteringen	1.600.000	-	1.600.000	-	-	1.600.000
NDFP	-	-	1.356.858	-	-	1.356.858
Stikstof	100.770	-	100.770	-	-	100.770
GBO	198.747	-	198.747	-	60.000	138.747
GBO onvoorzien	111.543	-	111.543	-	111.543	-
<i>Totaal bestemmingsreserve</i>	<i>2.011.060</i>	<i>-</i>	<i>3.367.918</i>	<i>-</i>	<i>171.543</i>	<i>3.196.375</i>
Resultaat boekjaar	563.653	-563.653	1.793.620		1.793.620	-
Saldo BIJ12	2.574.713	-563.653	5.161.539	-	1.965.163	3.196.375

Toelichting

In het kader van de nieuwe aanpak stikstof en het eind 2020 vastgestelde Uitvoeringsprogramma Natuur wordt de reserve Stikstof benut voor de verbetering van de monitoring en data-uitwisseling over vegetaties en de daarop gebaseerde habitatkaarten. Besteding is voorzien in 2023 tot aan de ingebruikname van de Nationale Databank Vegetaties en Habitats (NDVH). Met volledige ingebruikname van de NDVH is het proces van data-uitwisseling nagenoeg geautomatiseerd. In 2023 volgt een draaiboek, dataleveringsovereenkomst (DLO) en gegevensleveringsprotocol (GLP)

voor de handmatige data-uitwisseling (tbv de habitatkaarten AERIUS) gedurende deze tussenperiode.

Voor GBO-provincies is sprake van een Bestemmingsreserve van in totaal € 310.290. Het bedrag van € 111.543 is niet meer nodig en zal dus worden gerestitueerd. Het overige deel zou worden ingezet voor de Risicokaart en voor PLEIO. Dit is in 2022 niet ingezet. Voor de Risicokaart komt dit door het uitstel van de invoering van de Omgevingswet, waardoor ook de vervanging van de database is uitgesteld tot in 2023. De bestemmingsreserve van € 60.000 voor PLEIO is niet meer nodig. Dit betekent dat een klein deel van de bestemmingsreserve voor de Risicokaart wordt meegenomen naar 2023. Als deze reserve eind 2023 niet volledig uitgenut blijkt, zal restitutie van de ongebruikte gelden plaatsvinden.

3.4.2 Voorziening Faunazaken

Voor Faunazaken is in 2022 een voorziening van € 2.626.517 voor overloop van faunaschade getroffen. Het gaat om schades die vóór 2022 zijn ontstaan en in 2022 nog moesten worden uitbetaald. Deze voorziening was lager dan in voorgaande jaren. Dit jaar is de voorziening met € 8.227.557 toegenomen tot een bedrag van € 10.854.074, dat in 2023 moet worden uitbetaald. De mutaties op de voorziening zijn verwerkt in de rekening-courant positie die de provincies hebben met BIJ12 voor Faunazaken (zie bijlage A).

3.4.3. Voorziening openstaande verlofuren

In de jaarrekening 2022 is conform de geldende verslaggevingsstandaarden voor de openstaande verlofuren een voorziening getroffen ten laste van de exploitatie. Deze toename is voornamelijk het resultaat van het toegenomen aantal vaste medewerkers

3.4.4 Bestedingsverplichtingen

In december 2017 zijn de statuten van het IPO gewijzigd. Eén van de wijzigingen betrof de aanscherping van de terugbetalingsverplichting bij overschotten. Het gevolg van deze wijziging is dat er geen nieuwe reserves gevormd worden.

Indien projecten doorlopen naar het volgende jaar kan hiervoor wel een bestedingsverplichting opgenomen worden. Voor overlopende projecten is een bestedingsverplichting verwerkt in het resultaat 2020 voor resultaatsbestemming. Na 2 jaar vervalt een restant van de bestedingsverplichtingen automatisch en vloeien deze middelen terug naar de provincies via het resultaat voor bestemming. Bij de units komt dit tot uitdrukking in de diverse baten. Dit wordt nader toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten (hoofdstuk 5).

3.5 Risicobeheersing en voorkomen van fraude

BIJ12 voert als operationele eenheid binnen de Vereniging IPO taken uit voor de provincies. Bij de uitvoering van de provinciale taken heeft BIJ12 soms ook te maken met ketenpartners (ministeries, waterschappen en natuurorganisaties). Om de risico's bij de uitvoering van deze taken te beperken, vindt er aan de voorkant op verschillende niveaus afstemming plaats over welke taken uitgevoerd gaan worden. De taken landen uiteindelijk in het jaarplan en de begroting, in detail uitgewerkt in het Werkplan BIJ12. De tussentijdse bijsturing op en verantwoording over de uitgevoerde taken, gebeurt middels de kwartaalrapportages van het Werkplan BIJ12, die worden toegezonden aan de voor BIJ12 relevante ambtelijke adviescommissies (AAC's). Hieronder worden de belangrijkste risico's in de uitvoering van die taken benoemd:

- 1) Het risico op het ontstaan van tekorten wordt beperkt omdat enkel door de provincies vastgestelde taken (inclusief de bijbehorende financiering) worden uitgevoerd. Dit geldt tevens voor de activiteiten voor ketenpartners.
- 2) Voor de beheersing van risico's bij opdrachtverlening aan derden is de inkoop centraal ingericht en zijn de werkprocessen beschreven. In deze processen is de nodige aandacht voor de toetsende en controlerende rol van Directie en Bedrijfsvoering op de projectuitvoering door de units.
- 3) Het risico in het betalingsverkeer is afgedekt door de wijze van inrichting van het betaalproces. Voor de betaling vindt er conform de vastgestelde AO een naam-nummer controle plaats en dienen er twee handtekeningen gezet te worden voordat de betaling definitief is.
- 4) Het risico op fraude in de bedrijfsvoering wordt laag ingeschat. Het kantoor is ingericht met een open setting waardoor het onttrekken van goederen snel op zou vallen. Gezien de aard van de goederen zou eventuele schade beperkt zijn. In 2019 is het integriteitsbeleid vastgesteld en in een medewerkersbijeenkomst is de functie van de interne en externe vertrouwenspersoon toegelicht om de mogelijkheden voor medewerkers, om misstanden en vermoedens van fraude te melden, onder de aandacht te brengen.

- 5) Op het vlak van ICT-veiligheid is hebben we diverse securitymaatregelen doorgevoerd. Het afgelopen jaar is het positieve effect daarvan merkbaar in de hoge betrouwbaarheid van de ICT voorzieningen en het lage aantal incidenten. Ten aanzien van de applicaties voor de provincies die BIJ12 in beheer heeft, is door de externe dienstenleverancier een nieuw en veilig ICT platform in gebruik genomen.

4 Wat heeft de uitvoering van activiteiten gekost?

4.1 Balans BIJ12 2022

De balans van BIJ12 wordt inclusief de doorwerking van de besluitvorming bij Najaarsnota 2022, geconsolideerde jaarrekening van de Vereniging IPO.

Voor de toelichting op de balans wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening IPO/BIJ12.

4.2 Staat van baten en lasten 2022

De staat van baten en lasten wordt voor de herkenbaarheid gepresenteerd conform de opzet van de gewijzigde begroting bij Najaarsnota 2022. In tabel 2 wordt het saldo per unit gepresenteerd.

Tabel 2: staat van baten en lasten

Staat van Baten en Lasten BIJ12	Werkelijke Uitgaven Excl. BTW 2022	Werkelijke Uitgaven Excl. BTW 2021	Werkelijke Uitgaven Incl. BTW 2022	Gewijzigde Begroting Incl. BTW 2022
Directie en bedrijfsvoering				
Salarissen en sociale lasten	1.623.595	1.430.203	1.628.105	3.306.751
Personele kosten				
Woon/werkverkeer	42.776	9.888	42.776	55.945
Overige personeelskosten (verlofrechten)	-4.553	32.584	-4.553	
Overige personeelskosten	350.862	157.419	305.713	120.937
Vorming/opleiding	114.265	98.738	119.185	107.467
POB budget n.a.v. cao				154.633
Reis/verblijf personeel		16.173		21.630
Tijdelijk personeel	993.690	973.318	1.055.037	253.080
Saldo Personele kosten	1.497.040	1.288.121	1.518.158	713.693
Huisvesting en ICT				
Kantoor/werkplekken	632.436	473.037	673.856	788.168
Kosten verbouwing kantoor		234.000		
ICT	739.805	766.668	802.259	822.839
Btw risico investeringen huisvesting, ICT en systeemkosten				43.626
Afschrijvingskosten	101.204	35.095	101.204	
Bijdrage NDFP financiële administratie		-12.100		
Saldo Huisvesting en ICT	1.473.444	1.496.700	1.577.319	1.654.632
Diverse kosten				
Accountantskosten	90.151	47.787	100.050	73.197
Documentatie	1.258	6.286	1.300	5.286
Representatie	35.656	32.432	37.013	21.959
Voorlichting en communicatie	91.335	31.575	93.913	112.648
Vergaderkosten	3.530	882	3.680	5.221
Overige kantoorkosten	164.556	162.165	173.723	172.537
Overige kosten	53.809	58.533	56.157	
Saldo Diverse kosten	440.295	339.659	465.836	390.848
Totaal Directie en bedrijfsvoering	5.034.374	4.554.683	5.189.418	6.065.923
Stikstof en Natura2000				
Personele kosten	1.454.386	845.796	1.454.386	1.668.641
Kosten beheer Aeries	1.980.770	1.980.770	1.980.770	1.980.770
Onderzoek/kennisdeling	185.561	195.762	185.561	286.129
Monitoring en rapportage	16.497	52.269	16.497	111.154
Overige uitvoeringskosten/communicatie	100.314	95.595	100.314	95.342
Programma ondersteuning	213.582	139.273	213.582	235.689
Informatiepunt Stikstof	23.819	99.540	-16.408	0
Totaal Stikstof en Natura2000	3.974.929	3.409.005	3.934.702	4.377.724
Natuurinformatie en Natuurbeheer				
Personele kosten	2.922.477	1.945.299	2.922.477	3.117.337
Uitvoeringskosten Informatievoorziening en (coördinatie) monitoring	2.831.198	2.016.184	2.831.198	2.841.679
Uitvoeringskosten SNL	2.400.677	2.624.252	2.400.677	2.516.972
Uitvoeringskosten NDFP	981.009	335.000	981.009	1.785.000
Totaal Natuurinformatie en Natuurbeheer	9.135.360	6.920.736	9.135.360	10.260.988
Faunazaken				
Personele kosten	1.283.389	1.278.662	1.283.389	1.196.701
Overige personeelskosten (verlofrechten)	1.865		1.865	
Uitvoeringskosten (incl. wolvendraalboek)	711.365	646.754	711.365	694.924
AEWA ganzenonderzoek		49.711		0
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	49.902.021	43.466.042	49.902.021	30.342.209
Onderzoek	500.694	597.316	500.694	560.000
		-1.372.857		
Rekening courant Provincies	-19.605.502	-12.379.451	-19.605.502	
Totaal Faunazaken	32.793.833	32.286.177	32.793.833	32.793.833

Drugsafval Dumpingen					
Personele kosten	46.145	43.000	46.145	45.000	
Uitvoeringskosten		30.000	0	25.000	
Uit te keren subsidies	644.987	501.261	644.987	900.000	
Totaal DAD	691.131	574.261	691.131	970.000	
Secretariaat ACSG					
Personele kosten	494.196	387.620	494.196	583.606	
Overige personeelskosten (verlofrechten)	-2.288		-2.288		
Uitvoeringskosten	610.985	613.401	610.985	346.001	
Afrekening ACSG	-173.289	-279.289	-173.289		
Totaal Secretariaat ACSG	929.605	721.731	929.605	929.606	
GBO					
Personele kosten	2.242.668	1.828.710	2.788.714	4.249.736	
Overige personeelskosten (verlofrechten)	-12.917		-12.917		
Uitvoeringskosten	4.661.323	3.963.932	5.575.346	3.675.024	
Totaal GBO	6.891.074	5.792.642	8.351.143	7.924.760	
Totaal lasten	59.450.307	54.259.235	61.025.192	63.322.834	
Staat van Baten en Lasten BIJ12					
	Werkelijke Baten Excl. BTW 2022	Werkelijke Baten Excl. BTW 2021	Werkelijke Baten Incl. BTW 2022	Gewijzigde Begroting Incl. BTW 2022	
Bijdrage provincies uitvoerende taken	59.778.330	52.427.917	61.153.884	61.152.834	
Diverse baten en baten derden (bedrijfsvoering+DAD)	1.090.630	789.883	1.092.481	1.870.000	
Archeodepot		83.900			
Medefinanciering GBO Risicokaart	312.396	448.277	377.999		
Baten derden	15.492		21.266		
Diverse baten	47.079	1.072.910	56.966		
Onttrekking aan geormerkte middelen				300.000	
Totaal baten	61.243.927	54.822.887	62.702.596	63.322.834	
RESULTAAT	1.793.621	563.653	1.677.404	0	

5 Toelichting op de Staat van baten en lasten 2022

5.1 Lasten

Hieronder staat per onderdeel van BIJ12 een toelichting op de belangrijkste lasten en uitzonderlijke situaties van 2022.

5.1.1 Directie en Bedrijfsvoering (Interne organisatie)

Bedrijfsvoering heeft dit jaar een duidelijk zichtbare onderuitputting. Bedrijfsvoering is in 2022 gestart met het programma om te komen tot één bedrijfsvoering voor de IPO-vereniging. Dit heeft ertoe geleid dat een aantal vacatures niet ingevuld is waardoor er een onderuitputting op de post salarissen, payroll en detachering is ontstaan. Deze onderuitputting werd vergroot doordat een aantal opgaven van BIJ12 waarvoor capaciteit van Bedrijfsvoering in de begroting was opgenomen, later in het jaar pas werd opgestart. Bedrijfsvoering heeft wel een overschrijding op de post interim capaciteit omdat ervoor gekozen is om in het kader van de ontwikkelingen bij Bedrijfsvoering met in verhouding veel tijdelijke capaciteit te werken.

Ook dit jaar kent de post vorming en opleiding een onderuitputting. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat er in het begin van 2022 nauwelijks gebruik gemaakt is van de opleidingsmogelijkheden. Dit is het effect van Covid 19 in de eerste helft van 2022.

Met de Voorjaarsnota 2022 is een budget van € 248.000 vanuit de begroting IPO-bureau budgetneutraal structureel overgeheveld naar Bedrijfsvoering. Dit budget is nodig voor de ontwikkeling naar één bedrijfsvoering maar is in 2022 nog niet nodig gebleken.

Bedrijfsvoering verrekent met IPSN de inzet en middelen die vanuit Bedrijfsvoering nodig zijn voor de ondersteuning van het programma middels een vaste bijdrage per medewerker. Deze vaste bijdrage is aanzienlijk hoger gebleken dan de kosten welke voor ondersteuning worden gemaakt. Hierdoor is er een onderuitputting ontstaan.

Een tweetal projecten die gestart zijn in 2022, is door omstandigheden niet in 2022 afgerond en loopt door in 2023. Voor deze projecten zijn verplichtingen aangegaan die worden doorgeschoven naar 2023. Het betreft de volgende projecten en bestedingsverplichtingen:

- Project Digitale toegankelijkheid € 90.824
- Project Website BIJ12 € 43.541

5.1.2 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

De Unit Expertiseteam Stikstof & Natura 2000 heeft in 2022 te maken gehad met een onderuitputting. Kleine over- en onderbestedingen zijn gerealiseerd op de programmaondersteuning en op het Informatiepunt Stikstof. Hier liggen verschillende incidentele oorzaken aan ten grondslag. Circa de helft van de onderuitputting heeft te maken met de post salarissen, payroll en detachering. Een aantal vacatures is (tijdelijk) niet ingevuld. Bovendien is er in het begin van 2022 nauwelijks gebruik gemaakt is van opleidingsmogelijkheden als gevolg van Covid 19.

In 2022 is de IPSN van start gegaan (Programmaplan vastgesteld in mei 2022). Vervolgens zijn na intensief overleg tussen BIJ12 en de IPSN in augustus 2022 afspraken tussen de IPSN en BIJ12 gemaakt. Vanaf dat moment is gewerkt aan het inzichtelijk maken van benodigd onderzoek, kennisdeling, monitoring en rapportage. Daarom zijn hiervoor in 2022 minder uitgaven gedaan dan begroot. Op basis van nieuwe afspraken met de IPSN en op basis van het werkplan voor het Expertiseteam 2023 gaan we er van uit dat de begrootte middelen in 2023 wel worden ingezet.

5.1.3 Natuurinformatie en Natuurbeheer

De totale kosten voor de Unit natuurinformatie en natuurbeheer zijn zonder de beoogde onttrekking aan de bestemmingsreserve € 25.629 positief. Het overgrote deel hiervan komt voort uit de exploitatie en transitie van de NDFF, zie paragraaf 5.1.4 voor een toelichting hierop. Kleinere onderbestedingen zijn gerealiseerd op personele lasten en op de uitvoeringskosten natuurbeheer. Hier liggen verschillende incidentele oorzaken aan ten grondslag.

Op de personele kosten van NINB is over 2022 een positief resultaat van € 196.470 gerealiseerd door het ontstaan van vacatureruimte die niet op korte termijn vervuld kon worden.

De gerealiseerde kosten voor Uitvoeringskosten natuurinformatie zijn in 2022 conform begroting (positief resultaat € 10.481). Op projectniveau vallen daarbij de volgende ontwikkelingen op:

- Investering in nieuwe methoden en hulpmiddelen voor monitoring is vertraagd doordat de focus in 2022 lag op het formuleren van voorstellen voor een nieuw programma voor verbetering van de natuurinformatie in het kader van Programma Natuur (zie hoofdstuk 2). Dit heeft er ook toe geleid dat in 2022 geen voorstel is opgesteld voor de inzet van de bestemmingsreserve Vegetatie Karteringen. In 2023 zal opnieuw gekeken worden of het opportuun is deze reserve in te zetten. Vooruitlopend op de uitvoering van het nieuwe programma is in 2022 een subsidie ontvangen van het ministerie van € 1.287.600. Deze zal in 2023 ingezet worden.
- Ontwikkeling van enkele informatievoorzieningen moest worden gefaseerd vanwege de overstap naar een nieuw, beter beveiligd en beter beheersbaar platform in het kader van het nieuwe meerjarencontract met de ICT-leverancier. Investerings in informatieproducten in het kader van de Omgevingswet zijn in 2022 wel voortgezet. De kosten hiervoor konden opgevangen worden binnen de begroting.
- Hogere kosten voor de monitoring van wolven hadden hun oorzaak in de toename van waarnemingen van wolven en de toename van door provincies aangewezen wolven leefgebieden. De gestegen kosten konden binnen de begroting worden opgevangen.
- Verschillende kleinere afwijkingen in de realisatie op projectniveau.

De afwijkingen hebben een incidenteel karakter en zullen naar verwachting niet doorwerken in 2023. Uitzondering hierop zijn de gestegen kosten voor de monitoring van wolven. Hiervoor is in de Begroting 2023 een reservering opgenomen.

Enkele projecten die in 2022 zijn gestart zijn niet afgerond voor einde van het boekjaar. Hiervoor zijn bestedingsverplichtingen opgenomen. Het gaat hierbij om de realisatie van een nieuw wolvenmeldpunt, het meetnet vogelslaapplaatsen, de beleidsmonitoring ALNb (drie verschillende contracten uit 2022 en twee resterende verplichtingen uit restant verplichtingen 2021), de actualisatie en aanvulling van de kennisdocumenten beschermde soorten en de validatie van habitattypekaarten van provincies.

De resterende middelen uit het IPO Programma Implementatie Omgevingswet zijn in 2022 overgeboekt naar BIJ12. Deze middelen zijn in een bestedingsverplichting gereserveerd voor afronding van informatieproducten natuur en externe veiligheid in het kader van de Omgevingswet en de implementatie daarvan in het Digitale Stelsel Omgevingswet. In 2022 is voor een beperkte bedrage een beroep gedaan om deze middelen voor de informatieproducten natuur, vanwege uitstel van de Omgevingswet naar 1 januari 2024. Hierdoor resulteert een bestedingsverplichting van € 1.638.297. Dit zal in 2023 en 2024 worden ingezet voor informatieproducten natuur en informatieproducten externe veiligheid.

Op de uitvoeringskosten natuurbeheer is in 2022 een positief resultaat van € 116.294 gerealiseerd. Oorzaken hiervoor zijn:

- Er zijn minder externe kosten gemaakt voor projecten voor de verbetering en doorontwikkeling van het subsidiestelsel. Oorzaken hiervan liggen in de beperkingen in capaciteit van het team van BIJ12, van medewerkers van provincies en van ketenpartners.
- De beschikbaarheid van gegevens was beperkend voor de voorgang die kon worden geboekt bij de evaluatie van de SNL systematiek.
- De aanpassing van de ICT-voorziening voor de invoering van het nieuwe ANLb kon tegen minder kosten worden gerealiseerd dan voorzien.
- Er zijn in 2022 extra kosten gemaakt voor aanvullende functionaliteit van de ICT natuurcollectieven.
- Verschillende kleinere afwijkingen in de realisatie op projectniveau.

De afwijkingen hebben een incidenteel karakter en zullen naar verwachting niet doorwerken in 2023. Enkele projecten die in 2022 zijn gestart zijn niet afgerond voor einde van het boekjaar. Hiervoor zijn bestedingsverplichtingen opgenomen. Het gaat hierbij om herziening van het subsidie instrument groenblauwe diensten en advisering over de inzet daarvan en twee resterende verplichtingen uit de restantverplichtingen 2021.

Voor het vastgestelde onderzoeksprogramma OBN (Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit) 2021 is een bestedingsverplichting opgenomen van € 2.484.816 voor verschillende langjarige onderzoeken die gestart zijn in 2019, 2020, 2021 en 2022. Het ministerie van LNV draagt bij aan de OBN onderzoeken in het kader van UitvoeringsProgramma Natuur (UPN). Hiervoor is in 2022 een subsidie ontvangen van € 1.135.420.

5.1.4 NDFF

In 2022 is de exploitatie en transitie van de NDFF voor het eerst integraal onderdeel van de BIJ12 begroting. Waar eerder separaat verantwoording werd afgelegd over de exploitatie van de NDFF aan een consortium in het kader van de PPS constructie, gebeurt dat nu in deze jaarrekening vanwege de afspraken over de financiering en de exploitatie. Deze afspraken zijn bestuurlijk vastgelegd tussen provincies en het ministerie van LNV. In de begroting is uitgegaan van kosten voor exploitatie en transitie zoals die in 2019 werden voorzien en zijn vastgelegd in een meerjarenraming in het kader van de transitie van de NDFF. De middelen van LNV voor de NDFF zijn middels een subsidie beschikbaar gesteld (€ 800.000.)

In 2021 is begonnen met de transitie van de NDFF. In 2022 zijn kader en randvoorwaarden verder uitgewerkt en zijn verkenningen gedaan voor technische oplossingen. De feitelijke bouw van de nieuwe NDFF is hiermee nog niet gestart. De uitgaven voor transitie van de NDFF zijn in 2022 daarom lager dan voorzien in 2019. Tegelijkertijd zijn de inkomsten uit de exploitatie van de NDFF hoger dan verwacht. Dit samen resulteert in een bestedingsverplichting van € 1.264.000. Voorgesteld wordt deze middelen beschikbaar te houden voor invulling van de bestuurlijke afspraken over de transitie van de NDFF in 2023 en 2024.

5.1.5 Faunazaken

Het budget voor uitbetaling faunaschades is met ruim € 19.000.000 overschreden ten opzichte van de begroting 2022. De afrekening over 2022 middels de rekening-courant verhouding, vindt plaats op basis van de gerealiseerde lasten 2022 en ontvangen provinciale bijdragen van de Begroting 2022 na de Voorjaarsnota 2022.

De hoogte van tegemoetkomingen wordt bepaald door diverse factoren (onder andere door faunaschadebeleid van provincies, aantal ingediende aanvragen door agrarische ondernemers, gewasprijzen, weersomstandigheden, populatiedichtheden en teeltkeuzes door agrarische ondernemers) die van jaar tot jaar sterk kunnen verschillen. Daardoor kent de prognose van de uit te betalen schades op basis van een meerjarige trend een grote onzekerheidsmarge. De omstandigheden waren in 2022 dusdanig dat de totale omvang van de tegemoetkomingen is gestegen ten opzichte van de raming in de primaire begroting 2022. De toename van de tegemoetkoming faunaschades is onder andere te verklaren door de toename van de grasrijzen in 2022 en de toename van het aantal aanvragen ten opzichte van schadejaar 2021 (stijging van 6600 naar ruim 7700 aanvragen). De taxatiekosten vielen ruim € 800.000 hoger uit dan begroot. Voornaamste reden is de toename van het aantal aanvragen en een indexatie die is doorgevoerd. Daarbij zijn de kosten voor het afnemen en analyseren van DNA-monsters van vermeende wolvenaanvallen op vee nog meer gestegen dan verwacht.

De rekening-courant sluit ultimo 2022 met een te verrekenen saldo van € 19.605.507. Binnen de rekening-courant zijn de saldi per provincie op basis van de werkelijke toerekenbare kosten bepaald (zie bijlage A). Er is rekening gehouden met de afloop van de voorziening 2021 en de voorziening voor de nog lopende dossiers 2022.

5.1.6 Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG)

In de begroting zijn vanaf 2019 de uitvoeringskosten geraamd op basis van de werkelijke kosten voor provincies voor schadeadviezen in de afgelopen drie jaar. De kosten voor de afzonderlijke projecten zijn bij de afrekening op basis van daadwerkelijke kosten (zogenaamde "open-eind-regeling") toegekend aan de desbetreffende projecten/provincies en waren afhankelijk van het aantal door de provincies ingediende verzoeken.

Het aantal verzoeken om onderzoek is in 2022 gestabiliseerd. Daarbij namen de projectkosten toe door extra opdrachten en externe inhuur. Op een aantal posten is er een overschrijding van het budget als gevolg van extra inhoudelijke inzet intern en extern. Dit kon binnen de begroting worden opgevangen.

De totale kosten per project zijn met provincies gedeeld. Er diende eind 2022 nog € 173.289 te worden afgerekend met de provincies. Deze verrekening vond plaats waardoor het secretariaat van de ACSG 2022 budgetneutraal heeft afgerond.

5.1.7 Regeling Drugsafvaldumpingen

De minister van Justitie en Veiligheid heeft voor de periode 2019 tot en met 2024 aan de provincies een structurele rijksbijdrage van € 1.000.000 per jaar toegezegd voor de compensatie van de primaire kosten die overheden en particulieren/terreinbeheerders maken voor het opruimen van gedumpt drugsafval.

In 2021 is dit bedrag niet volledig uitgekeerd en was sprake van een restantbudget van € 459.650. In 2022 betrof het restantbedrag € 359.509. Dit betekent dat in 2022 sprake is van een totaal restbedrag van € 819.159.

Provincies, IPO en het Rijk werken aan een advies voor een ruimere compensatie voor particulieren. Dit in vervolg op een aangenomen Kamermotie. Voorgesteld wordt om dit bedrag beschikbaar te houden vooruitlopend op een besluit over de verruiming van de regeling.

Het besluit over de verruiming van de regeling wordt verwerkt in de Voorjaarsnota 2023.

5.1.8 GBO provincies

Het financiële resultaat exclusief Btw van GBO provincies over het jaar 2022 komt uit op een overschot van € 34.152 excl Btw. Dit wordt gerestitueerd aan de provincies.

5.1.9 Bestedingsverplichtingen

In het resultaat van de units zijn de bestedingsverplichtingen, zoals hierboven per unit toegelicht, verwerkt. De betreffende bestedingsverplichtingen zijn opgenomen op de balans.

Tabel 3: bestedingsverplichtingen

Stikstof			
	* Wageningen 101.990 methodiek sociaalecon effecten	€ 54.413,00	
			€ 54.413,00
Natuurinformatie en Natuurbeheer			
	* Restant verplichtingen NIB 2021:		
	* Atos 060.870/061.652 Beschikkingskaart SNL 2.0 rest V7135	€ 31.258,32	
	* Atos 78.461/79.485 Doorontw SNL rest V7390	€ 16.046,16	
	* Regelink 058.788 Meerwerk ANLb Vissen en Amfi rest V7321	€ 22.500,07	
	* Sovon 062.476/062.573 Beleidsmoni ANLb Vogels rest V7034	€ 20.031,40	
			€ 89.835,95
	* Diverse verplichtingen m.b.t. kennisdocumenten	€ 40.583,02	
	* Regelink 88.104/88.677 bel monitoring ANLb	€ 23.538,94	
	* Sovon 099.734 meetnetten slaappleatsen	€ 80.986,72	
	* Sweco 100.676/098.985 wolvenmeldpunt	€ 158.122,80	
	* Wageningen 86.467/86.456 Advies GBD	€ 22.426,14	
	* DVS 86.406/87.876 ANLb glazenmakers	€ 8.656,86	
	* Altenburg 78.462/79.516 strip Habitat	€ 34.521,61	
	* Sovon 86.361/87.878 ANLb Vogels	€ 25.829,00	
	* Aequator 102.487/101.069 herz CGBD	€ 106.383,20	
			€ 501.048,29
	* Vrije ruimte OBN 2019 t/m 2022	€ 69.000,34	
	* OBN onderzoeksprogramma 2019	€ 357.590,00	
	* OBN onderzoeksprogramma 2020	€ 348.356,29	
	* OBN onderzoeksprogramma 2021	€ 769.743,87	
	* OBN onderzoeksprogramma 2022	€ 940.125,00	
			€ 2.484.815,50
	* informatiehuizen 2021 1e deel/PRTRY/141/TRTP/SEPA Inst	€ 1.841.297,00	
	* Uitvoeringskosten NIB 2022-3006 t.l.v. bestedingsverplichtin	€ (203.000,00)	
			€ 1.638.297,00
NDFD	Bestedingsverplichting transitiekosten		€ 1.264.000,00
Faunazaken			
	* CLM 74.888/75.180 Drepelsystematiek	€ 59.481,70	
	* Wageningen 92.807/93.498 V8472 (bestedingsverpl 22)	€ 31.702,00	
	* CLM 71.570/72.094 rest V8022 (bestedingsverplichting22)	€ 19.904,50	
	CLM 95.946/96.345 rest V8570 (bestedingsverplichting22)	€ 20.415,21	
			€ 131.503,41
Bedrijfsvoering			
	* Haagen inzet digitale toegankelijkheid	€ 90.823,55	
	* OnestopSourcing website 101.988	€ 43.541,00	
			€ 134.364,55
Totale bestedingsverplichtingen			€ 6.298.277,70

5.2 Baten: verdeelsleutels en bijdragen provincies

Voor GBO-provincies is de exacte bijdrage per provincie afhankelijk van de deelname per applicatie. Voor de bijdragen voor de overige uitvoerende units zijn de verdeelsleutels van de Commissie Jansen aangehouden. Deze verdeelsleutels vormen de basis van de (in 2018) vereenvoudigde financiering.

De bevoorschotting van de interne organisatie van BIJ12 vond plaats conform de bij de vereenvoudiging afgesproken weging van de bovenstaande verdeelsleutels.

De bijdragen voor de tegemoetkomingen faunaschade worden op basis van een trendanalyse op de uitgaven in de drie voorgaande beleidsjaren, jaarlijks geactualiseerd. De ontvangen behandelbedragen voor aanvragen tegemoetkoming faunaschade worden - op basis van de provinciale beleidsregels - voor een groot deel weer terugbetaald aan de aanvragers.

Naast de reguliere provinciale bijdragen heeft BIJ12 beperkte baten uit subsidies, specifieke opdrachten en bijdragen van samenwerkingspartners.

6 Resultaatbestemming

Het resultaat van BIJ12 over 2022 bedraagt € 1.793.621. Dit bedrag wordt conform de statuten van het IPO gerestitueerd. De totale restitutie bestaat uit:

Tabel 4: Resultaatbestemming

Specificatie voorstel resultaatbestemming	
BIJ12	
Resultaat 2022	1.793.621
Restitutie Bestemmingsreserve GBO/onvoorzien	111.543
Restitutie Bestemmingsreserve GBO/PLEIO	60.000
Restitutie 2022	<u>-/- 1.965.164</u>
<i>Totaal BIJ12 na resultaatbestemming</i>	<u>-</u>

Bijlage A: Rekening courant Faunazaken inclusief uitvoering ganzenregeling

Jaarrekening 2022 specificatie Faunafonds													
Detailspecificatie rekening-courant per provincie													
	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Gelderland	Utrecht	Noord-Holland	Zuid-Holland	Zeeland	Noord-Brabant	Limburg	RC Provincies
Voorziening dekking overlopende dossiers 2021													
Voorz. Vanuit MFZ 2020	15.862	155.340	187.912	25.067	56.478	172.108	5.715	986.666	767.076	35.315	61.685	157.293	2.626.517
Saldo voorziening 2021 per provincie overlopende dossiers	15.862	155.340	187.912	25.067	56.478	172.108	5.715	986.666	767.076	35.315	61.685	157.293	2.626.517
Vrijval voorziening 2021 (A)	-15.862	-155.340	-187.912	-25.067	-56.478	-172.108	-5.715	-986.666	-767.076	-35.315	-61.685	-157.293	-2.626.517
Voorziening dekking overlopende dossiers 2022													
Voorz. Vanuit MFZ 2021	371.777	969.237	491.048	354.660	222.477	1.261.186	589.536	4.460.313	1.187.436	330.487	140.387	475.530	10.854.074
Saldo voorziening 2022 per provincie overlopende dossiers (B)	371.777	969.237	491.048	354.660	222.477	1.261.186	589.536	4.460.313	1.187.436	330.487	140.387	475.530	10.854.074
Toerekening lasten 2022 aan de provincies													
Betaalde tegemoetkomingen dossiers in 2021	946.113	11.232.122	659.763	2.025.461	145.015	3.866.443	3.327.385	9.093.674	4.791.763	1.498.367	390.940	658.034	38.635.080
Onderzoekagenda	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	613.694
Overige Faunazaken	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	1.883.621
AEWA ganzenonderzoek andere verdeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Betaalde leges	5.100	14.550	30.450	68.550	7.800	58.800	107.400	176.400	240.900	66.900	2.550	300	779.700
Taxatiekosten	68.900	706.124	203.454	211.619	25.502	683.216	271.833	673.824	344.427	161.436	150.339	300.612	3.941.287
Totale lasten volgens de jaarrekening 2022 (C)	1.248.223	12.160.906	1.101.776	2.513.740	386.427	4.816.569	3.914.728	10.152.007	5.585.200	1.954.812	751.939	1.167.056	45.753.382
Baten/verrekeningen													
Voorschot bijdragen provincies 2022 - Open-eind -bijdrage-	802.776	11.371.445	321.160	1.316.965	263.940	4.272.712	1.632.982	7.220.612	1.450.177	963.507	290.225	616.275	20.522.380
Ontvangen Leges	32.700	234.300	55.500	115.500	15.900	185.100	152.400	360.300	294.600	101.100	34.200	0	1.581.600
Algemene bijdrage	203.139	0	202.889	201.640	201.615	201.640	234.118	206.886	206.387	203.613	205.387	204.138	2.271.452
Tussentelling baten/verrekeningen (D)	1.038.615	11.605.745	579.549	1.634.105	481.055	4.659.452	2.019.500	7.787.798	1.951.164	1.268.220	529.812	820.413	34.375.432
RC positie ultimo 2022 (A+B+C-D)	565.522	1.369.057	825.362	1.209.228	71.370	1.246.195	2.479.048	5.837.856	4.054.396	981.764	300.829	664.880	19.605.507

Staat van Baten en Lasten BIJ12	Werkelijke Uitgaven Excl. BTW 2022
Interne Organisatie	
Personele kosten (salarissen en sociale lasten)	1.623.595
Personele kosten (overig)	1.497.040
Totaal Huisvesting en ICT	1.473.444
Totaale diverse kosten	440.295
Totale kosten	5.034.374
Diverse baten en baten derden	39.989
Provinciale bijdragen	6.065.922
Totale Baten	6.105.911
Saldo Interne organisatie	1.071.537
Stikstof en Natura2000	
Personele kosten	1.454.386
Kosten beheer Aerius	1.980.770
Onderzoek/kennisdeling	185.561
Monitoring en rapportage	16.497
Overige uitvoeringskosten/communicatie	100.314
Programma ondersteuning	213.582
Informatiepunt Stikstof	23.819
Provinciale bijdragen	4.277.723
Saldo Stikstof en Natura2000	302.794
Natuurinformatie en Natuurbeheer	
Personele kosten	2.922.477
Uitvoeringskosten Informatievoorziening en (coördinatie) monitoring	2.831.198
Uitvoeringskosten SNL	2.400.677
Uitvoeringskosten NDFF	981.009
Provinciale bijdragen	9.160.989
Saldo Natuurinformatie en Natuurbeheer	25.629
Faunazaken	
Personele kosten	1.285.254
Uitvoeringskosten (incl. wolvendraaiboek)	711.365
AEWA ganzenonderzoek	
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	49.902.021
Onderzoek	500.694
Rekening courant Provincies	-19.605.502
Provinciale bijdragen	32.793.832
Saldo Faunazaken	0
Drugsafval Dumpingen	
Personele kosten	46.145
Uitvoeringskosten	
Uit te keren subsidies	644.987
Provinciale bijdragen (incl extra opdrachten)	1.050.640
Saldo DAD	359.509
Secretariaat ACSG	
Personele kosten	491.908
Uitvoeringskosten	610.985
Afrekening ACSG	-173.289
Diverse baten	
Provinciale bijdragen	929.605
Saldo Secretariaat ACSG	0
GBO	
Personele kosten	2.229.751
Uitvoeringskosten	4.661.323
Diverse baten/baten derden	62.571
Medefinanciering GBO Risicokaart	312.396
Provinciale bijdragen	6.550.259
Onttrekking bestemmingsreserve	
Saldo GBO	34.152
Totaal positief resultaat	1.793.621

Bijlage B: Afkortingen overzicht

A

AAC: Ambtelijke Adviescommissie
 AHN: Actueel Hoogte bestand Nederland
 ANLb: Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer

B

BAC: Bestuurlijke Adviescommissie
 Besi: Beslisinstrument beschermde soorten
 BGT: Basisregistratie Grootchalige Topografie

C

CDS: Centrale data service omgeving
 CGBD: Catalogus Groen Blauwe Diensten

D

DGS: DG Stikstof
 DMS: Document Management Systeem

E

F

Fbe: Faunabeheer eenheid

G

GGA: Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak
 GLB: Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
 GLO: Gegevensleverings Overeenkomst
 GLP: Gegevensleverings Protocol

H

I

IAWM: Interprovinciale Ambtelijke Werkgroep Monitoring
 IBIS: Interprovinciaal Bedrijven Terreinen Informatie Systeem
 IDA: Interprovinciale Digitale Agenda
 IKN: Informatiekaart Natuur
 ISOR: Informatie Systeem Overige Ramptypen
 ISPN: Programmaorganisatie Stikstof en Natuur

J

K

L

LDO: Landelijke database overstromingsgegevens
 LGR: Landelijk Grondwater Register
 LMS: Learning Management Systeem
 LZR: Landelijk Zwenwater Register

M

MARF: Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade

N

NDA: Natuurdoelanalyse
 NCN: Natuur Collectieven Nederland
 NDFF: Nationale Databank Flora en Fauna
 NDVH: Nationale Databank Vegetatie en Habitats
 NEM: Netwerk Ecologische Monitoring
 NHI: Nederlands Hydrologisch Instrumentarium
 NINB: Natuur Informatie en Natuur Beheer
 NPLG: Nationaal Programma Landelijk Gebied
 NSP: Nationaal Strategisch Plan

O

OBN: Kennisnetwerk 'Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit'

P

PAS: Programmatisch aanpak stikstof
 PBL: Plan Bureau voor de Leefomgeving
 PMO: Project Management Ondersteuning
 POB: Persoonlijk Ontwikkelbudget
 PPC: Provinciale producten catalogus
 Provisa: provinciale selectie archieflijsten

Q

R

RAV: Regeling Ammoniak en Veehouderij
RIVM: Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu
RNN: Rekenmodule natuurkwaliteit
RRGS: Register risicosituaties gevaarlijke stoffen
RTLG: Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied

S

SIU VV/VH: Stikstof in Uitvoering Vergunningverlening/Toezicht en Handhaving
SKP: Standaard kostprijzen
SLA: Service Level Agreement
SNL: Subsidiestelsel Natuur- en landschapsbeheer
SRS: Schaderegistratiesysteem
SSRS: Stikstof Registratie Systeem

T

U

UPN: Uitvoeringsprogramma Natuur

V

VHR: Vogel- en Habitatrechtlijn
VRN: Voortgangsrapportage Natuur
VTH: Vergunningen, toezicht en handhaving

W

WecR: Wageningen Economic Research
WSN: Wet stikstofreductie en natuurverbetering

X

Y

Z

Datum : 18 april 2023
Inlichtingen bij : Rob van Eijkeren / Lia Tondeur
Doorkiesnummers : (0031) 653162937/ (0032) 2 737 99 57
Bijlagen : 6
Onderwerp : Schriftelijke vaststelling HNP-jaarrekening 2022 voor 30 april 2023

Voorstel:

Het HNP bestuur besluit:

- De HNP Jaarrekening 2022 en de toelichting schriftelijk vast te stellen.
- Kennis te nemen van de Interne Balans 2022 en van het Verslag van de Bedrijfsrevisor 2022.
- Naast de reguliere storting in de vervangingsreserve (97.768 EUR) en de reguliere storting in het algemeen bestemd fonds (4.000 EUR), het positief saldo van 7.097 EUR toe te voegen aan de HNP-vervangingsreserve.
- De penningmeester décharge te verlenen voor het gevoerde financieel beleid.

Toelichtende en praktische vragen over de HNP-jaarrekening 2022 kunnen via de HNP-coördinator worden gesteld aan de HNP-penningmeester.

Toelichting:

- De jaarrekening 2022 treft u aan in de bijlagen.
Bijlage 1. betreft de exploitatierekening en de toelichting daarop is opgenomen in bijlage 2. Beide bijlagen zijn toegevoegd aan dit document.
Bijlage 3 is de balans 31-12-2022 met een toelichting.
Bijlage 4 bevat het overzicht van de geactiveerde investeringen en afschrijvingen.
Bijlage 5 bevat de Interne Balans 2022.
Bijlage 6 bevat het Verslag van de Bedrijfsrevisor.
- Het Belgisch financieel administratie en accountantskantoor BOFIDI verzorgt de financiële administratie van het HNP en heeft de gegevens voor de jaarrekening verstrekt en de interne balans opgesteld.
- Een beperkt nazicht door Bedrijfsrevisor VRC is de wens van het HNP-bestuur, maar geen Belgische wettelijke verplichting voor het HNP, een vereniging naar Belgisch recht.

Bijlagen

1. HNP exploitatierekening 2022; vergelijkende tabel (is toegevoegd aan dit document)
2. Toelichting op de exploitatierekening 2022 (is toegevoegd aan dit document)
3. Samenvattende balans per 31-12-2022 met toelichting
4. Investerings- en afschrijvingstabel 2022 (is separaat toegevoegd)
5. Interne Balans 2022 (is separaat toegevoegd)
6. Verslag van de Bedrijfsrevisor VRC 2022 (is separaat toegevoegd)

Bijlage 1

HNP EXPLOITATIEREKENING 2022						
Omschrijving	Begroting	Jaarrek	Begroting	Jaarrek	Begroting	Jaarrek
	2020	2020	2021	2021	2022	2022
Baten						
Bijdrage provincies en IPO	837.877	837.877	853.037	853.034	868.400	868.400
Bijdrage geassocieerde partners	51.000	51.360	52.338	61.061	71.040	71.040
Onttrekking aan de vervangingsreserve	31.000	43.440	31.000	40.772	31.000	59.798
Overige baten						
Totaal	919.877	932.677	936.375	954.867	970.440	999.238
Lasten						
Huisvestingskosten	439.189	369.067	447.534	373.869	455.590	439.304
Personeelsgebonden kosten	195.648	201.809	199.365	206.625	212.954	214.378
Gezamenlijke activiteiten	58.083	21.569	59.187	31.499	60.252	58.795
ICT	68.273	50.952	69.570	52.799	70.822	63.298
INFO- Abonnementen/Informatieverzameling	20.380	20.812	20.767	27.283	21.141	34.956
Accountant en administratiekantoor	16.304	14.972	16.614	19.444	16.913	19.862
Afschrijvingskosten	31.000	43.440	31.000	40.772	31.000	59.798
Storting in vervangingsreserve	40.000	40.000	92.338	101.061	97.768	97.768
Toevoeging algemeen bestemd fonds		4.000		4.000	4.000	4.000
Totaal	868.877	766.621	936.375	857.352	970.440	992.159
Resultaat	51.000	166.056	0	97.515	0	7.079

Bijlage 2

TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING 2022 VAN DE VZW HUIS VAN DE NEDERLANDSE PROVINCIES

BATEN

Bijdragen Provincies en IPO én geassocieerde leden **+ 0 EUR**

Het totaal aan ontvangen bijdragen is conform begroting.

De HNP-verdeelsleutel

Vanaf 2020 is de verdeelsleutel gelijk voor de dertien statutaire leden: de twaalf provincies en het IPO. Alle statutaire leden betalen 1/13 deel van de kosten (66.800 EUR in 2022).

Voor de vijf geassocieerde partners is een aparte bijdrage vastgesteld (totaal 71.040 EUR in 2022).

Bijdragen geassocieerde partners **+ 0 EUR**

Het totaal aan ontvangen bijdragen is conform begroting.

Onttrekking aan de vervangingsreserve **+ 28.798 EUR**

In het kader van de in 2021 gestarte herinrichting zijn vervolgens in 2022 in de vergaderzalen de airco én de functionaliteit van de in 2021 aangeschafte vergaderbeeldschermen uitgebreid. In 2022 zijn daarnaast de geluidsinstallatie in het auditorium en de bedrijfs vaatwasser vervangen, wat tot hogere afschrijvingslasten heeft geleid en daarmee een hogere onttrekking aan de vervangingsreserve vraagt.

LASTEN

Huisvestingskosten **+ 16.285 EUR**

In deze post zijn ondergebracht:

- Huur & elektriciteit
- Overige huisvestingskosten

Het positief saldo wordt als volgt verklaard. Vanwege de coronacrisis heeft het kantoor in 2022 een geringere bezetting gekend waardoor er bij overige huisvestingskosten minder uitgaven zijn geweest.

Personeelsgebonden kosten **- 1.423 EUR**

In deze post zijn ondergebracht:

- Salariskosten
- Overige personeelskosten

Het negatief saldo wordt verklaard door een hogere stijging van de werkelijke salariskosten in 2022 dan geraamd. In 2022 bedroeg de inflatiecorrectie van de salarissen 10 %.

Gezamenlijke activiteiten **+ 1.456 EUR**

De besteding van het budget aan gezamenlijke activiteiten is nagenoeg conform de begroting.

ICT Informatievoorziening **+ 7.523 EUR**

In deze post zijn ondergebracht:

- ICT
- Telefoon

Het positief saldo op deze post wordt verklaard door de aangepaste werkwijze post-corona waardoor het telefoonabonnement en de onderhoudscontracten werden afgeslankt.

INFO Abonnementen / informatieverzameling **- 13.815 EUR**

Het negatief saldo op deze post wordt verklaard door dat enerzijds in 2022 de abonnementskosten sterk gestegen zijn en anderzijds de reeds hogere werkelijke abonnementskosten in het begrotingsjaar 2021 bij de vaststelling van de begroting 2022 nog niet bekend waren.

Accountant en administratiekantoor **- 2.949 EUR**

Het negatief saldo op deze post wordt veroorzaakt door dat de salariskosten van zowel de accountant als bedrijfsrevisor zijn gestegen door de inflatiecorrectie.

Afschrijvingskosten **- 28.798 EUR**

In het kader van de in 2021 gestarte herinrichting zijn vervolgens in 2022 in de vergaderzalen de airco én de functionaliteit van de in 2021 aangeschafte vergaderbeeldschermen uitgebreid. In 2022 zijn daarnaast de geluidsinstallatie in het auditorium en de bedrijfsvaatwasser vervangen, wat tot hogere afschrijvingslasten heeft geleid.

Storting in vervangingsreserve **+ 0 EUR**

Conform de begroting én in overeenstemming met het HNP bestuursbesluit van december 2021 tot storting van 97.768 EUR in de vervangingsreserve.

Storting in algemeen bestemd fonds **+ 0 EUR**

Het HNP-Bestuur heeft op 5 juli 2018 besloten een algemeen bestemd fonds in te stellen voor tussentijdse uitbetaling vakantiegeld bij vertrek personeel. Het HNP-Bestuur heeft eerder besloten tot een jaarlijkse bestemming van 4.000 EUR.

Resultaat 2022 **+ 7.097 EUR**

Toevoeging aan eigen vermogen:

- Storting in vervangingsreserve	97.768 EUR
- Storting in algemeen bestemd fonds	4.000 EUR
- Resultaat 2022	7.079 EUR
Totaal:	
- Toevoeging aan eigen vermogen	108.847 EUR

Bijlage 3 samenvattende balans HNP en toelichting per 31-12-2022

Activa	31-12-2022	31-12-2021	Passiva	31-12-2022	31-12-2021
<i>Vaste activa</i>	€ 246.789,52	€ 237.787,64	<i>Eigen vermogen</i>	€ 704.668,86	€ 655.620,78
<i>Materiele vaste activa</i>	€ 246.789,52	€ 237.787,64	<i>Reserves</i>	€ 704.668,86	€ 606.962,58
Terreinen en gebouwen	€ 141.863,15	€ 114.166,02	vervangingsreserve	€ 575.550,90	€ 481.844,62
Installaties	€ -	€ -	herinvesteringsreserve	€ 19.117,96	€ 19.117,96
Meubilair en ICT	€ 95.978,17	€ 110.198,86	A.B.F. fonds 1	€ 20.000,00	€ 20.000,00
Leasing	€ -	€ -	A.B.F. fonds 2	€ 78.000,00	€ 74.000,00
Overige	€ 8.948,20	€ 13.422,76	A.B.F. fonds 3	€ 12.000,00	€ 12.000,00
			<i>Overgedragen winst</i>		€ 48.658,20
<i>Vlottende activa</i>	€ 1.169.128,97	€ 753.540,74	<i>Schulden</i>	€ 711.249,63	€ 335.707,60
<i>Vorderingen ten hoogste 1 jaar</i>	€ 5.633,70	€ 8.051,89	<i>Schulden ten hoogste 1 jaar</i>	€ 52.740,63	€ 41.867,60
<i>Liquide middelen</i>	€ 1.057.619,96	€ 687.375,91			
<i>Overlopende rekeningen</i>	€ 105.875,31	€ 58.112,94	<i>Overlopende rekeningen</i>	€ 658.509,00	€ 293.840,00
Totaal Activa	€ 1.415.918,49	€ 991.328,38	Totaal Passiva	€ 1.415.918,49	€ 991.328,38

Toelichting balans

Materiele vaste activa

	Verschil vorig jaar	Afschrijving 2022	Investeringen 2022
Terreinen en gebouwen	€ 27.697,13	€ -15.286,52	€ 42.983,65
Installaties	€ -		
Meubilair en ICT	€ -14.220,69	€ -40.036,80	€ 25.816,11
Leasing	€ -		
Overige	€ -4.474,56	€ -4.474,56	€ -
	€ 9.001,88	€ -59.797,88	€ 68.799,76

Voor een specificatie per vast actief verwijzen wij verder naar de bijlage 4 'Afschrijvingstabel boekjaar 2022'

Overlopende rekeningen (vlottende activa)

Belangrijkste posten betreffen per 31-12-2022:

vooruitbetaalde huisvestingskosten 2023

Reserves

	Vershil vorig jaar	toevoeging 2022		onttrekking 2022
vervangingsreserve	€ 93.706,28	€ 153.504,16		€ -59.797,88
herinvesteringsreserve	€ -	€ -		€ -
A.B.F. fonds 1	€ -	€ -		€ -
vak.geld A.B.F. fonds 2	€ 4.000,00	€ 4.000,00		€ -
A.B.F. fonds 3	€ -	€ -		€ -
(a.b.f. = algemeen bestemd fonds)	€ 97.706,28	€ 157.504,16	€ -	€ -59.797,88
				(gelijk afschrijving)

Toevoeging vervangingsreserve 2022 bestaat uit:

Begroot bedrag 2022	€ 97.768,00	
Resultaatbestemming 2022	€ 7.077,96	conform voorstel bij rekening 2022
	€ 104.845,96	
Overgedragen winst oude jaren	€ 48.658,20	overgeheveld naar vervangingsreserve
	€ 153.504,16	

Overgedragen winst

Restant per 31-12-2021 ad € 48.658 betreft een nog te bestemmen saldo uit positieve resultaten uit voorgaande dienstjaren. Dit is aan de vervangingsreserve toegevoegd in 2022.

Overlopende rekeningen (schulden)

Dit betreffen vooruitontvangen bijdragen van deelnemers voor het jaar 2023

Activastaat

Activum _____	Activumgroep _____	Afschrijvingsmethode _____
Status _____	Groepeer op Activumgroepen _____	Alleen nieuwe activa ☐
Boekjaar 2022	Periode _____	Details ☒

Code	Omschrijving	Investering - Jaar	Beginsaldo: 2022-1			Saldo: 2022, 1 - 4						
			Investering	Afschrijving	Boekwaarde	Investering	Overgedragen	Splitsen	Herwaardering	Verkocht	Buiten gebruik stellen	Afschrijving
221200 - Inrichting gebouwen												
20001	Studie herinrichting kantoren	2020	4.533,87	718,40	3.815,47							453,40
2021-21600117	Herinrichting - uitgaven doorontwikkeling	2021	1.108,72	83,16	1.025,56							110,88
2021-21600118	Herinrichting kantoren - uitgaven doorontwikkeling	2021	19.082,80	1.431,21	17.651,59							1.908,28
2021-21600119	Vorderingsstaat 04/2021 - herinrichting kantoren	2021	2.406,10	161,33	2.244,77							240,60
2021-21600120	Vorderingsstaat 04/2021 - herinrichting kantoren	2021	24.852,48	1.666,47	23.186,01							2.485,24
2021-21600123	Herinrichting kantoren - vorderingsstaat 06/2021	2021	920,57	46,40	874,17							92,08
2021-21600124	Herinrichting kantoren: vorderingsstaat 06/2021	2021	24.184,90	1.218,63	22.966,27							2.418,48
2021-21600138	Vloervlaggen en rollupbanners	2021	2.365,55	109,85	2.255,70							236,56
2021-21600243	Factuur op de studie van de werken volgens de vorderingsstaat	2021	1.108,24	37,39	1.070,85							110,84
2021-21600244	Factuur Op de werken volgens de vorderingsstaat van august	2021	38.140,89	1.286,16	36.854,73							3.814,08
2021-21600295	Slotfactuur op de werken volgens de vorderingsstaat van	2021	2.259,44	38,54	2.220,90							225,96
2022-2210081	Bijdrage Treves Leasehold in klimatisatie	2022				-17.000,00						-850,00
2022-22600102	80% van de werken voor de klimatisatie van de kantoren HNP B	2022				37.235,67						2.507,03
2022-22600175	Factuur voor de STUDEE van de werken uitgevoerd aan de	2022				5.453,06						368,65
2022-22600176	Slotfactuur werken klimatisatie volgens vorderingsstaat	2022				7.986,00						537,69
2022-22800007	20% voorschotfactuur Buroconcept - klimatisatie	2022				9.308,92						626,75
Subtotaal - 221200 - Inrichting gebouwen			120.963,56	6.797,54	114.166,02	42.983,65	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15.286,52
240000 - Meubilair												
18001	Buroconcept deel 1	2018	6.158,90	4.927,16	1.231,74							1.231,74
19001	Douwe Egberts omi-espresso duo	2019	4.898,08	2.938,90	1.959,18							979,64
20002	Laptop 830 G6	2020	2.157,19	679,56	1.477,63							431,44
20003	Scherm COVID-19 100 x 80 VERSIE 1	2020	2.976,60	1.642,79	1.333,81							992,20
20004	Scherm COVID-19 100 x 65 VERSIE 2	2020	726,00	236,43	489,57							145,20
2021-21600317	TASK Chair CQ59MAG1L7BB4W31	2021	3.208,92	75,31	3.133,61							641,80
2022-22600306	12 Klaptafels	2022				7.090,22						354,51
2022-22600407	Vaatwasser Diamond full	2022				5.524,41						233,84
Subtotaal - 240000 - Meubilair			20.125,69	10.500,15	9.625,54	12.614,63	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5.010,37
240100 - Kantooruitrusting												
16001	50% vervangingsreserve	2016	58.189,99	58.189,99	0,00							
16002	inv16700891	2016	4.054,71	4.054,71	0,00							
16003	inv16700947 HNP Website	2016	4.598,00	4.598,00	0,00							
16004	inv16701024	2016	11.621,06	11.621,06	0,00							
16005	Easi stopzettingvergoeding	2016	10.217,87	10.217,87	0,00							
16006	Afboeking gestolen goederen	2016	-39.390,52	-39.390,52	0,00							
16007	inv 16701024	2016	46.399,53	46.399,53	0,00							
18002	f18012 aumatics verv hard-en software	2018	54.001,09	43.200,92	10.800,17							10.800,17
18003	f18011 aumatics 6 hp elitebook	2018	11.282,04	9.025,62	2.256,42							2.256,42
18004	f18043 ebi sec verpl toestellen	2018	2.998,68	2.399,00	599,68							599,68
18005	f70 het schaafe deurbv serverhok	2018	1.758,00	1.406,20	351,80							351,80
19002	f19371 aumatics wachtguard renewal	2019	11.764,83	7.058,89	4.705,94							2.352,96
2021-21600161	SAMSUNG QM85N I 85" direct LED,5314,3840x2160	2021	27.819,70	1.967,71	25.851,99							5.563,96
2021-21600217	1,00 APC Smart UPS X 3000VA manageable	2021	5.136,45	691,65	4.444,80							1.027,28
2021-21600219	Levering en installatie 30 laptops	2021	48.464,13	6.499,51	41.964,62							9.692,84
2021-21600246	SAMSUNG QM55R-A I55" EDGE LED, 3840x2160	2021	2.798,73	157,45	2.641,28							559,76

Code	Omschrijving	Investering - Jaar	Beginsaldo: 2022-1			Saldo: 2022, 1 - 4						
			Investering	Afschrijving	Boekwaarde	Investering	Overgedragen	Splitsen	Herwaardering	Verkocht	Buiten gebruik stellen	Afschrijving
2021- 21600302	SAMSUNG QM75R-A 175" EDGE LED, 3840X2160	2021	7.188,36	231,74	6.956,62							1.437,68
2022- 22600289	Scherm vergaderzaal	2022				2.962,81						148,14
2022- 22600378	2 laptops HP-Elitebook	2022				3.477,06						81,61
2022- 22600383	Beeldscherm overzicht vergadezelen	2022				3.161,50						135,56
2022- 22600398	Biamp TesiraFORTE - digitale audioserver	2022				3.600,11						18,57
Subtotaal - 240100 - Kantooruitrusting			268.902,65	168.329,33	100.573,32	13.201,48	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	35.026,43
260100 - Uitbreiding keuken												
15001	installatie 2015	2015	44.745,56	31.322,80	13.422,76							4.474,56
Subtotaal - 260100 - Uitbreiding keuken			44.745,56	31.322,80	13.422,76	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4.474,56
Totaal			454.737,46	216.949,82	237.787,64	68.799,76	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	59.797,88

	Code	2022	2021
BALANS NA WINSTVERDELING			
ACTIVA			
OPRICHTINGSKOSTEN (toelichting 6.1)	20		
VASTE ACTIVA	21/28	246.789,52	237.787,64
Immateriële vaste activa (toelichting 6.2)	21		
Materiële vaste activa (toelichting 6.3)	22/27	246.789,52	237.787,64
Terreinen en gebouwen	22	141.863,15	114.166,02
221200 - Inrichting gebouwen (D)		163.947,21	120.963,56
221209 - Afschrijvingen op inrichting gebouwen (D)		-22.084,06	-6.797,54
Installaties, machines en uitrusting	23		
Meubilair en rollend materieel	24	95.978,17	110.198,86
240000 - Meubilair en materieel (D)		32.740,32	20.125,69
240009 - Afschrijvingen op meubilair (D)		-15.510,52	-10.500,15
240100 - ICT vervanging project (D)		282.104,13	268.902,65
240109 - Afschrijvingen op ICT vervanging project (D)		-203.355,76	-168.329,33
Leasing en soortgelijke rechten	25		
Overige materiële vaste activa	26	8.948,20	13.422,76
260010 - UITBREIDING KEUKEN (D)		44.745,56	44.745,56
260019 - AFSCHRIJVINGEN OP UITBREIDING KEUKEN (D)		-35.797,36	-31.322,80
Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	27		
Financiële vaste activa (toelichting 6.4/6.5.1)	28		
Verbonden ondernemingen (toelichting 6.15)	280/1		
Deelnemingen	280		
Vorderingen	281		
Ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat (toelichting 6.15)	282/3		
Deelnemingen	282		
Vorderingen	283		
Andere financiële vaste activa	284/8		
Aandelen	284		
Vorderingen en borgtochten in contanten	285/8		
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	1.169.128,97	753.540,74
Vorderingen op meer dan één jaar	29		
Handelsvorderingen	290		
Overige vorderingen	291		
Voorraden en bestellingen in uitvoering	3		
Voorraden	30/36		
Grond- en hulpstoffen	30/31		
Goederen in bewerking	32		
Gereed product	33		
Handelsgoederen	34		
Onroerende goederen bestemd voor verkoop	35		
Vooruitbetalingen	36		
Bestellingen in uitvoering	37		
Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	5.633,70	8.051,89
Handelsvorderingen	40		1.639,76
404100 - Te ontvangen credit nota's (D)			1.639,76
Overige vorderingen	41	5.633,70	6.412,13
415000 - WETTELIJKE VOORSCHOTBETALING RSZ GROEP S (D)		5.633,70	6.412,13
Geldbeleggingen (toelichting 6.5.1/6.6)	50/53		
Eigen aandelen	50		
Overige beleggingen	51/53		
Liquide middelen	54/58	1.057.619,96	687.375,91
550000 - ING BANK 310-1601141-48 (D)		688.211,89	216.823,01
550010 - ING BUSINESS ACCOUNT 310-1601141-48 (D)		368.849,65	469.944,48
570000 - Kassen contanten (D)		106,15	156,15

Interne jaarrekening - Uitgebreid verslag (Vennootschap)

	Code	2022	2021
580000 - Interne overboekingen (transfers) (D)		452,27	452,27
Overlopende rekeningen (toelichting 6.6)	490/1	<u>105.875,31</u>	<u>58.112,94</u>
490000 - Over te dragen kosten (D)		105.875,31	58.112,94
Rekeningen niet in het Belgische standaard schema	AXX		
TOTAAL VAN DE ACTIVA	20/58	<u>1.415.918,49</u>	<u>991.328,38</u>

Interne jaarrekening - Uitgebreid verslag (Vennootschap)

	Code	2022	2021
PASSIVA			
EIGEN VERMOGEN	10/15	704.668,86	655.620,78
Inbreng (toelichting 6.7.1)	10/11		
Kapitaal	10		
Geplaatst kapitaal	100		
Niet-opgevraagd kapitaal	101		
Buiten kapitaal	11		
Uitgiftpremies	1100/10		
Andere	1109/19		
Herwaarderingsmeerwaarden	12		
Reserves	13	704.668,86	606.962,58
Onbeschikbare reserves	130/1		
Wettelijke reserve	130		
Statutair onbeschikbare reserves	1311		
Inkoop eigen aandelen	1312		
Financiële steunverlening	1313		
Overige	1319		
Belastingvrije reserves	132		
Beschikbare reserves	133	704.668,86	606.962,58
133201 - VERVANGINGSRESERVE (C)		816.737,12	663.232,96
133202 - ONTTREKKINGEN (C)		-241.186,22	-181.388,34
133203 - HERINVESTERINGSRESERVE (C)		19.117,96	19.117,96
133211 - ALGEMENE BESTEMDE FONDSSEN (A.B.F.): FONDS 1 (C)		20.000,00	20.000,00
133212 - A.B.F.: FONDS 2 VOOR SOCIAAL PASSIEF DISCONTINUÏTEIT (C)		78.000,00	74.000,00
133213 - A.B.F.: FONDS 3 VOOR TUSSENTIJDSE BETALINGEN VAKANTIEGELD (C)		12.000,00	12.000,00
Overgedragen winst (verlies)	(+)/(-) 14		48.658,20
140000 - Overgedragen winst (C)			48.658,20
Kapitaalsubsidies	15		
Voorschot aan de vennoten op de verdeling van het netto-actief	19		
VOORZIENINGEN EN UITGESTELDE BELASTINGEN	16		
Voorzieningen voor risico's en kosten	160/5		
Pensioenen en soortgelijke verplichtingen	160		
Fiscale lasten	161		
Grote herstellings- en onderhoudswerken	162		
Milieuverplichtingen	163		
Overige risico's en kosten (toelichting 6.8)	164/5		
Uitgestelde belastingen	168		
SCHULDEN	17/49	711.249,63	335.707,60
Schulden op meer dan één jaar (toelichting 6.9)	17		
Financiële schulden	170/4		
Achtergestelde leningen	170		
Niet-achtergestelde obligatieleningen	171		
Leasingschulden en soortgelijke schulden	172		
Kredietinstellingen	173		
Overige leningen	174		
Handelsschulden	175		
Leveranciers	1750		
Te betalen wissels	1751		
Ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen	176		
Overige schulden	178/9		
Schulden op ten hoogste één jaar (toelichting 6.9)	42/48	52.740,63	41.867,60
Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	42		
Financiële schulden	43		
Kredietinstellingen	430/8		

Interne jaarrekening - Uitgebreid verslag (Vennootschap)

	Code	2022	2021
Overige leningen	439		
Handelsschulden	44	30.735,37	23.890,83
Leveranciers	440/4	30.735,37	23.890,83
440000 - Leveranciers (C)		30.354,36	8.339,16
444000 - Te ontvangen facturen (C)		381,01	15.551,67
Te betalen wissels	441		
Ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen	46		
Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten (toelichting 6.9)	45	22.005,26	17.976,77
Belastingen	450/3		
Bezoldigingen en sociale lasten	454/9	22.005,26	17.976,77
456000 - Voorzieningen voor vakantiegeld (C)		22.005,26	17.976,77
Overige schulden	47/48		
Overlopende rekeningen (toelichting 6.9)	492/3	658.509,00	293.840,00
493000 - Over te dragen opbrengsten (C)		658.509,00	293.840,00
Rekeningen niet in het Belgische standaard schema	BXX		
TOTAAL VAN DE PASSIVA	10/49	1.415.918,49	991.328,38

Interne jaarrekening - Uitgebreid verslag (Vennootschap)

	Code	2022	2021
RESULTATENREKENING			
Bedrijfsopbrengsten	70/76A	<u>941.204,16</u>	<u>916.398,75</u>
Omzet (toelichting 6.10)	70	<u>939.440,00</u>	<u>914.095,00</u>
700010 - BIJDRAGE GRONINGEN (C)		66.800,00	65.618,00
700020 - BIJDRAGE FRIESLAND (C)		66.800,00	65.618,00
700030 - BIJDRAGE OVERIJSEL (C)		66.800,00	65.618,00
700040 - BIJDRAGE GELDERLAND (C)		66.800,00	65.618,00
700050 - BIJDRAGE UTRECHT (C)		66.800,00	65.618,00
700060 - BIJDRAGE FLEVOLAND (C)		66.800,00	65.618,00
700070 - BIJDRAGE DRENTHE (C)		66.800,00	65.618,00
700080 - BIJDRAGE ZUID-HOLLAND (C)		66.800,00	65.618,00
700085 - BIJDRAGE NOORD-HOLLAND (C)		66.800,00	65.618,00
700090 - BIJDRAGE ZEELAND (C)		66.800,00	65.618,00
700100 - BIJDRAGE NOORD-BRABANT (C)		66.800,00	65.618,00
700110 - BIJDRAGE LIMBURG (C)		66.800,00	65.618,00
700120 - BIJDRAGE INTERPROVINCIAAL OVERLEG (C)		66.800,00	65.618,00
700126 - BIJDRAGE VERENIGING VAN HOGESCHOLEN (C)		8.880,00	17.446,00
700127 - BIJDRAGE REGIO FOODVALLEY (C)		8.880,00	8.723,00
700130 - BIJDRAGE NG4 (C)		17.760,00	17.446,00
700150 - BIJDRAGE ECRN (C)		17.760,00	17.446,00
700151 - BIJDRAGE NBTC (C)		17.760,00	
Voorraad goederen in bewerking en gereed product en bestellingen in uitvoering: toename (afname)	(+)/(-) 71		
Geproduceerde vaste activa	72		
Andere bedrijfsopbrengsten (toelichting 6.10)	74	<u>1.764,16</u>	<u>2.303,75</u>
746000 - Recuperatie personeel (C)		1.764,16	2.303,75
Niet-recurrente bedrijfsopbrengsten (toelichting 6.12)	76A		
Bedrijfskosten	60/66A	<u>888.811,80</u>	<u>752.498,06</u>
Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen	60		
Aankopen	600/8		
Voorraad: afname (toename)	(+)/(-) 609		
Diensten en diverse goederen	61	<u>618.829,57</u>	<u>507.438,20</u>
610001 - HUUR KANTOREN TRIERSTRAAT 59-61 (D)		223.845,03	213.825,34
610060 - HUURKOSTEN TRIERSTRAAT. (D)		134.690,86	109.273,81
610101 - Schoonmaakkosten (D)		34.822,58	18.362,69
610250 - SECURITAS MONITORING (D)		3.241,92	1.926,60
610300 - Onderhoud gebouwen en lokalen (D)		3.508,56	330,04
610330 - Onderhoud terreinen, parking, tuin,... (D)		2.440,51	1.366,74
610900 - Overige huisvestingskosten (D)			5.665,66
611201 - ALL Drinks (D)		524,82	241,52
611210 - DOUWE EGBERTS (D)		8.700,68	2.003,61
611230 - CULLIGAN (D)		1.978,14	646,09
611700 - Brandverzekering gebouwen en lokalen (D)		3.792,03	3.524,48
612040 - ANDERE TELEFOONKOSTEN (D)		2.328,89	2.328,89
612060 - HUUR MATERIEEL ING (D)			10.422,63
612080 - INFORMATICA MATERIEEL, SOFTWARE, WEBSITE (D)		67.893,97	54.329,06
612091 - PARKING (D)		44,00	10,60
612210 - Openbaar vervoer (D)		42,00	
613100 - Onderhoud kantoormeubilair en kantooruitrusting (D)		1.864,65	
613200 - Drukwerk, foto's en fotokopies (D)		8.811,54	1.985,70
613230 - Documentatie en vakliteratuur (D)			82,75
613240 - HONORARIUM ACCOUNTANT (D)		12.815,23	13.839,58
613400 - Kantoor- en computerbenodigdheden (D)		6.554,10	2.043,01
613410 - Postzegels, port en verzendingskosten (D)			44,71
613500 - Telefoon, fax, gsm, internet, ... (D)		17.738,96	14.773,40
614001 - Cateringkosten (D)		8.773,08	1.838,26
614070 - HNP - EVENT (D)		28.500,55	24,04
614101 - Andere interne en externe representatiekosten (D)		1.022,33	1.957,68
614110 - Erelonen sociaal secretariaat (D)		3.179,09	2.915,70
614139 - DIVERSE EENMALIGE ERELONEN (D)			14.999,99
614140 - Erelonen andere (D)		603,15	8.504,06
614141 - Erelonen auditor (D)		3.702,60	3.509,00
614201 - CONFERENTIES - SEMINARIES - LEZINGEN (D)		1.581,26	2.275,65
614250 - HOTELKOSTEN (D)		2.688,50	
614301 - VERPLAATSINGSKOSTEN:TAXI,METRO,KM-VERG. (D)		4.915,33	1.012,28

Interne jaarrekening - Uitgebreid verslag (Vennootschap)

	Code	2022	2021
614400 - Onderhoud en huur installaties, machines en uitrusting (D)		321,86	
614600 - Opleidingen en bijscholingen (D)		1.735,00	8.208,71
614700 - VERTALING (D)			150,00
615002 - KANTOORMEUBILAIR (D)			1.234,38
615010 - Publicaties, inlassingen en advertenties (D)		1.208,79	
615301 - CBC Verzekeringen (D)		99,72	264,63
615410 - Restaurantkosten 69,00% aftrekbaar (D)		6.743,34	2.308,00
615500 - Representatiekosten en relatiegeschenken 50,00% (D)		3.931,47	977,23
615540 - Onthaal- en receptiekosten 50,00% (D)		61,43	
615600 - Reis- en verplaatsingskosten binnenland (D)		210,00	
615610 - Reis- en verplaatsingskosten buitenland (D)		1.086,73	
616000 - INFORMATIEVERZAMEL.-LECTUUR-ABONNEMENTEN (D)		12.826,87	231,68
Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen (toelichting 6.10)	(+)/(-) 62	209.780,11	204.173,38
620000 - MAALTIJDCHQUES TICKET RESTAURANT (D)		4.832,00	4.528,00
620200 - Bedienden - bezoldigingen (D)		149.298,42	148.728,83
620900 - AANLEGGEN PROVISIE VAKANTIEGELD BEDIEND. (D)		22.005,26	17.976,77
620920 - TERUGN. VOORZIENING VAKANTIEGELD VORIG BJ (D)		-17.976,77	-20.466,07
621000 - RSZ bijdragen werkgever (D)		36.330,43	34.666,42
623000 - Arbeidsongevallen en wetsverzekering personeel (D)		1.791,79	1.310,28
623200 - Bedienden - andere personeelskosten (D)		750,36	1.431,24
623211 - NN INSURANCE GROEPSVERZEKERING (D)		9.785,95	14.535,03
623221 - DKV kosten (D)		610,73	754,65
623501 - MSR FAMEDI - BIJDRAGE WERKNEMERS (D)		323,69	330,45
623600 - Kantinekosten personeel (D)		2.028,25	377,78
Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	59.797,88	40.771,71
630200 - AFSCHRIJVINGSKOSTEN OP INSTALLATIES (D)		4.474,56	4.474,56
630220 - Afschrijvingen op terreinen en gebouwen (D)		15.286,52	6.532,54
630240 - Afschrijvingen op meubilair en kantoorbenodigdheden (D)		40.036,80	29.764,61
Waardeverminderingen op voorraden, op bestellingen in uitvoering en op handelsvorderingen: toevoegingen (terugnemingen) (toelichting 6.10)	(+)/(-) 631/4		
Voorzieningen voor risico's en kosten: toevoegingen (bestedingen en terugnemingen) (toelichting 6.10)	(+)/(-) 635/8		
Andere bedrijfskosten (toelichting 6.10)	640/8	404,24	114,77
640090 - Diverse bedrijfsbelastingen (D)		404,24	114,77
Als herstructureringskosten geactiveerde bedrijfskosten	(-) 649		
Niet-recurrente bedrijfskosten (toelichting 6.12)	66A		
Bedrijfswinst (Bedrijfsverlies)	(+)/(-) 9901	52.392,36	163.900,69
Financiële opbrengsten	75/76B	10,00	-1,79
Recurrente financiële opbrengsten	75	10,00	-1,79
Opbrengsten uit financiële vaste activa	750		
Opbrengsten uit vlottende activa	751		
Andere financiële opbrengsten (toelichting 6.11)	752/9	10,00	-1,79
757010 - Betalingsverschil aankoop (C)		10,00	-1,79
Niet-recurrente financiële opbrengsten (toelichting 6.12)	76B		
Financiële kosten	65/66B	3.354,28	2.093,56
Recurrente financiële kosten (toelichting 6.11)	65	3.354,28	2.093,56
Kosten van schulden	650		
Waardeverminderingen op vlottende activa andere dan voorraden, bestellingen in uitvoering en handelsvorderingen: toevoegingen (terugnemingen)	(+)/(-) 651		
Andere financiële kosten	652/9	3.354,28	2.093,56
659000 - Diverse bankkosten zonder BTW (D)		3.354,28	2.093,56
Niet-recurrente financiële kosten (toelichting 6.12)	66B		
Winst (Verlies) van het boekjaar vóór belasting	(+)/(-) 9903	49.048,08	161.805,34
Onttrekking aan de uitgestelde belastingen	780		
Overboeking naar de uitgestelde belastingen	680		
Belastingen op het resultaat (toelichting 6.13)	(-)(+) 67/77		
Belastingen	670/3		
Regularisering van belastingen en terugnemingen van voorzieningen voor belastingen	77		
Winst (Verlies) van het boekjaar	(+)/(-) 9904	49.048,08	161.805,34

	Code	2022	2021
Onttrekking aan de belastingvrije reserves	789		
Overboeking naar de belastingvrije reserves	689		
Rekeningen niet in het Belgische standaard schema	WXX		
Te bestemmen winst (verlies) van het boekjaar	(+)/(-) 9905	49.048,08	161.805,34

Interne jaarrekening - Uitgebreid verslag (Vennootschap)

		Code	2022	2021
RESULTAATVERWERKING				
Te bestemmen winst (verlies)	(+)/(-)	9906	49.048,08	161.805,34
Te bestemmen winst (verlies) van het boekjaar	(+)/(-)	(9905)	49.048,08	161.805,34
Overgedragen winst (verlies) van het vorige boekjaar	(+)/(-)	14P		
Onttrekking aan het eigen vermogen		791/2	108.456,08	40.772,00
aan het kapitaal en aan de uitgiftepremies		791		
aan de reserves		792	108.456,08	40.772,00
792200 - ONTTREKKING AAN DE RESERVES (C)			108.456,08	40.772,00
Toevoeging aan het eigen vermogen		691/2	157.504,16	202.577,34
aan het kapitaal en aan de uitgiftepremies		691		
aan de wettelijke reserve		6920		
aan de overige reserves		6921	157.504,16	202.577,34
692100 - Toevoeging aan de overige reserves (D)			157.504,16	202.577,34
Over te dragen winst (verlies)	(+)/(-)	(14)		
Tussenkomst van de vennoten in het verlies		794		
Uit te keren winst		694/7		
Vergoeding van het kapitaal		694		
Bestuurders of zaakvoerders		695		
Werknemers		696		
Andere rechthebbenden		697		

	Code	2022	2021
Niet-verbonden rekeningen	XXX		

**HUIS VAN DE NEDERLANDSE
PROVINCIES INPA.**

Verslag van de Bedrijfsrevisor
over het boekjaar afgesloten op
31 december 2022

1. IDENTIFICATIE VAN DE VOORGENOMEN VERRICHTING

Ondergetekende verricht geen mandaat binnen de Inpa. Huis van de Nederlandse Provincies, welke ook geen wettelijke verplichting heeft terzake.

Op vraag van de raad van bestuur werd een beperkt nazicht verricht op de balans en de resultatenrekening per 31 december 2022 van het Huis van de Nederlandse Povincies (hierna 'financiële staten'). De draagwijdte van onze verklaring is hiermede inherent verbonden.

Deze financiële staten vallen onder de verantwoordelijkheid van de directie van de vereniging. Wij dienen een rapport uit te brengen op basis van onze werkzaamheden.

2. UITGEVOERDE WERKZAAMHEDEN

We hebben onze beoordeling uitgevoerd overeenkomstig ISRE 2400, "Opdrachten tot het beoordelen van financiële overzichten". Een dergelijke beoordeling bestaat uit het verzoeken om inlichtingen, in hoofdzaak bij de voor financiën en administratieve verantwoordelijke personen, alsmede uit het uitvoeren van cijferanalyses en andere beoordelingswerkzaamheden.

De reikwijdte van een beoordeling is aanzienlijk geringer dan die van een overeenkomstig de internationale controlestandaarden (ISA's, International Standards on Auditing) uitgevoerde controle. Om die reden stelt de beoordeling ons niet in staat de zekerheid te verkrijgen dat wij kennis zullen krijgen van alle aangelegenheden van materieel belang die naar aanleiding van een controle mogelijk worden onderkend. Bijgevolg brengen wij geen controleoordeel over deze financiële staten tot uitdrukking.

3. BEVINDINGEN

Ons beperkt nazicht werd uitgevoerd op de hierbij gevoegde interne jaarrekening, bestaande uit een balans- en resultatenrekening, met een balanstotaal van 1.415.918 EUR en waarvan de resultatenrekening afsluit met een winst van 49.048 EUR.

Wij hebben de balansposten aangesloten met de onderliggende bewijsstukken en, de kosten en opbrengsten, met uitgebreide steekproeven onderzocht.

Het minder positieve resultaat wordt in essentie verklaard door de lichtjes verhoogde bijdragen, de terugkeer van een quasi normaal jaar niet zwaar geïmpacteerd zoals in 2021 door de Corona — Covid- 19 pandemie.

Net zoals in het verleden werden de investeringen met betrekking tot de keuken afgeschreven à rato van 10%. Ook de in 2022 verrichte inrichtingskosten worden volgens hetzelfde ritme afgeschreven.

De investeringen IT-infrastructuur werden geactiveerd en lineair over 5 jaar afgeschreven. In 2022 wordt hetzelfde principe gehanteerd.

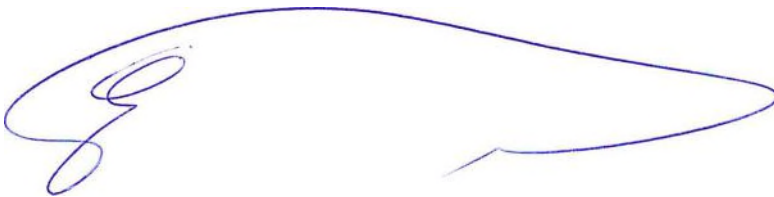
4. BESLUIT

Op grond van onze beoordeling is niets onder onze aandacht gekomen dat ons ertoe aanzet van mening te zijn dat de bijhorende financiële staten van de Inpa. Huis van de Nederlandse Povincies afgesloten op 31 december 2022 met een balanstotaal van 1.415.914 EUR en met winst van 49.048 **EUR**, niet in alle van materieel belang zijnde opzichten, is opgesteld in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel.

Dit verslag is enkel dienstig voor de vergadering bestuur Huis van de Nederlandse Provincies en mag voor geen enkel ander doeleind worden aangewend.

28 maart 2023

De Bedrijfsrevisor

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'G' followed by a long horizontal stroke that tapers to a point on the right.

VRC Bedrijfsrevisoren CVBA
Vertegenwoordigd door Geert Keunen

JAARVERSLAG

Stichting Landinrichting en
Bodemverontreiniging, te Groningen

inzake de jaarrekening 2022

INHOUDSOPGAVE

jaarverslag	1
balans per 31 december 2022	3
staat van baten en lasten 2022	5
grondslagen van waardering en van bepaling van het resultaat	6
toelichting op de balans en de staat van baten en lasten	7
overige gegevens	8

JAARVERSLAG

1. Inleiding

Algemeen

De stichting landinrichting en bodemverontreiniging (SLB) is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel voor Groningen onder nummer 02071827 en in het jaar 2000 opgericht voor het oplossen van stagneringen van landinrichtingsprojecten. De kerntaak van de SLB richt zich volledig op het gestand doen van de aan eigenaren verleende vrijwaringen. De SLB heeft de juridische aansprakelijkheid overgenomen die op de grondeigenaren rust, voor bodemverontreiniging als gevolg van demping van wijken en sloten zoals dat in het verleden plaatsvond. De werkgebieden van de SLB zijn: Blok I (Ommelanderswijk), Hefshuizen, Pekela's, Blok IV (Hoogezand) en Blok III (Gieten). De benamingen verwijzen naar de 'oude' landinrichtingsgebieden.

SLB beheert de gelden die de partijen destijds hebben ingebracht en betaalt daaruit het beheer van de stichting. De dagelijkse werkzaamheden van SLB worden uitgevoerd door een directeur en twee technische medewerkers. Een Raad van Toezicht, samengesteld uit vertegenwoordigers van alle partijen, voert de controle op het werk van SLB uit. De directeur rapporteert jaarlijks in een jaarverslag en legt financiële verantwoording af via een jaarrekening.

De taken en bevoegdheden van de Stichting sluiten aan bij de bevoegdheden en taken op grond van de Wet Bodembescherming. Bevoegd gezag bij ernstige bodemverontreiniging is het college van gedeputeerde staten. Zij stellen de ernstige bodemverontreiniging vast en nemen de benodigde maatregelen. Verder kunnen GS een sanerings- of een onderzoeksbevel afgeven. Door deze bevoegdheid zijn zij tevens bevoegd om de grondeigenaren/veroorzaker van de bodemverontreiniging te vrijwaren voor de juridische aansprakelijkheid.

Statutaire doel

In de statuten uit 2000 worden de volgende doelen genoemd:

1. Het versterken van de milieuhygiënische kwaliteit in het gebied in relatie met de landinrichting, in verband met het uitvoeren van het beheer van dempingen, zoals nader bepaald in de Overeenkomst, het Raamsaneringsplan en de Bodembeheerplan;
2. Het beheer van de fondsen die zijn gevormd voor het beheer van dempingen in de gebieden tijdens en na de looptijd van de Overeenkomst;
3. Het verrichten van al hetgeen verder terzake van het vorenstaande bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

In 2008 is door de Raad van Toezicht geconstateerd dat de risico's van de vervuiling in de onderzochte locaties aanzienlijk geringer bleken te zijn dan bij de oprichting van de Stichting was voorzien, waardoor minder saneringen zijn verricht. De Raad van Toezicht van de SLB heeft in zijn vergadering van 17 februari 2011 ingestemd met het voorstel de jaarlijkse verantwoording over het gevoerde beleid te vereenvoudigen. De procedure moet recht doen aan de sterke afname van de activiteiten en de daarmee samenhangende lagere uitgaven, als gevolg van de fase van passief beheer die per 1 januari 2011 is ingegaan.

Kern van de veranderingen is dat er niet langer een formeel en door de accountant goedgekeurd jaarverslag wordt uitgebracht, maar in plaats daarvan een tot op het niveau van de afzonderlijke uitgaven toelichtende verantwoording.

De Raad van Toezicht heeft bij zijn instemming met deze nieuwe aanpak tevens bepaald dat de definitieve besluitvorming over een en ander moet plaatsvinden aan de hand van een concreet uitgewerkt rapportagemodel. De nu voorliggende rapportage is overeenkomstig de nieuw voorgestelde lijn uitgewerkt.

Het boekjaar 2022

Voor u ligt de financiële verantwoording over het boekjaar 2022 van de SLB. De door de provincie Groningen opgestelde jaarrekening 2022 en de balans per 31 december 2022 vormen de basis voor deze verantwoording. U treft ze als bijlagen hierbij aan.

In 2022 heeft geen fysiek (veld)onderzoek en of sanering plaatsgevonden. Wel zijn er algemene uitvoeringskosten aan de orde geweest.

Voorts zijn bijgevoegd de gedetailleerde overzichten per SLB beheerd fonds, waarin de uit de rekening en de verantwoording blijken uitgaven per 31 december 2022 zijn verwerkt.

Directie

R. Schoonbeek

BALANS PER 31 DECEMBER 2022
(na winstbestemming)

A c t i v a	2 0 2 2	2 0 2 1
	€	€
Vlottende activa		
Vorderingen en overlopende activa		
Rekening-courant provincie Groningen	<u>2.635.772</u>	<u>2.603.410</u>
Totaal activa	2.635.772	2.603.410

P a s s i v a

	2 0 2 2	2 0 2 1
	€	€
Eigen vermogen		
Bestemmingsreserves	<u>2.635.772</u>	<u>2.598.010</u>
Crediteuren	0	5.400
Totaal passiva	2.635.772	2.603.410

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2022

	2022	2021
	€	€
Doorberekende kosten		
Dienstverlening provincie Groningen	20.594	20.833
Nazca (informatiesysteem)	5.632	5.400
Overige bedrijfskosten	<u>53</u>	<u>53</u>
Som der kosten	26.279	26.286
Financiële baten en laste		
Rente baten	<u>64.041</u>	<u>64.256</u>
Som financiële baten en lasten	64.041	64.256
Saldo van baten en lasten	37.762	37.970
Bestemming saldo van baten en lasten		
Toevoeging aan:		
Bestemmingsreserves	37.762	37.970

GRONDSLAGEN

ALGEMEEN

Bij het samenstellen van de jaarrekening is uitgegaan van Richtlijn 640 voor Organisaties-zonder-winststreven. De jaarrekening is gebaseerd op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders vermeld, zijn activa en passiva tegen de nominale waarde opgenomen. De grondslagen zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande boekjaar.

Grondslagen voor waardering

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor eventuele oninbaarheid wordt een voorziening getroffen.

Overige activa en passiva

Alle overige posten in de balans worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bepaling van baten en lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben en worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Verliezen en risico's die hun oorsprong hebben in het boekjaar, worden in de jaarrekening verwerkt indien zij bekend zijn op het moment van het opmaken van de jaarrekening.

TOELICHTING OP DE BALANS

Vorderingen en overlopende activa

Rekening-courant provincie Groningen

Over het gemiddeld uitstaande saldo wordt jaarlijks een gewogen lange termijn rente berekend over 2022 was deze 2,46% (in 2021 2,51%)

Eigen vermogen

Bestemmingsreserves

Per project is er bestemmingsreserve gevormd. Het onderstaand overzicht geeft het verloop in Euro's weer.

bestemmingreserve	saldo 1-1-22	directe project- kosten boekjaar	doorbelaste kosten boekjaar	financiële baten boekjaar	saldo 31-12-22
Hefshuizen	30.023	0	-1.052	743	29.714
Ommelanderwijk	1.118.147	0	-12.612	27.570	1.133.105
Blok III	352.338	0	-2.891	8.682	358.129
Blok IV	964.062	0	-8.672	23.759	979.149
Pekela	133.440	0	-1.052	3.287	135.675
Totaal	2.598.010	0	-26.279	64.041	2.635.772

Gemiddeld aantal werknemers

Gedurende het jaar 2022 had de stichting evenals 2021 geen werknemers in dienst.

OVERIGE GEGEVENS

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen noemenswaardige gebeurtenissen na balansdatum.

Bezoldiging bestuurders

De stichting verstrekt geen vergoedingen aan bestuurders.

Resultaatbestemming 2022

Het positieve resultaat over 2022 zal worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve. Het voorstaande is als zodanig verwerkt in de jaarrekening.

Samenwerkingsverband
van decentrale
OV-autoriteiten

Begroting 2023

Concept

Utrecht, juni 2022

Voorwoord

Het doet mij genoegen u hierbij de conceptbegroting 2023 (incl. meerjarenraming 2024-2026) van de Coöperatieve Vereniging Samenwerkingsverband DOVA aan te bieden. Deze conceptbegroting wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de ALV op 29/6/2022, na bespreking in het OV-Managersoverleg van 25/5/2022.

Deze conceptbegroting is de 5e begroting van Samenwerkingsverband DOVA sinds de start in oktober 2018. De begroting 2023 kent net als de begroting 2022 een thematische aanpak. Per thema worden alle voorgenomen onderwerpen en activiteiten benoemd, ook samenhangend met bij thema's behorende 'netwerken' waarin voor het betreffende thema gezamenlijke beleidsformulering, data-zaken en kennisuitwisseling plaatshebben.

Veel activiteiten binnen Samenwerkingsverband DOVA zijn jaarlijks terugkerend. Zij hebben een karakter dat je kunt typeren als beleidsmatig faciliterend (bv beleidssecretariaten van periodieke of projectmatige overleggen) of uitvoerend (van het berekenen van de jaarlijkse LTI, de hosting en het beheer van het centrale Informatie Systeem en het ketenbeheer bij OV-data tot de bemensing van de balie i.v.m. de vergader- en ontmoetingsfunctie van de werklocatie). Aan de andere kant zijn daar de thematische en netwerk-achtige activiteiten met collega's vanuit de moederorganisaties of collega's van elders in 'OV-land' of 'Mobiliteitsland'. Dit type activiteiten hoort in zijn aard bij medewerkers van samenwerkingsstructuren, kosten tijd en geld, maar laten zich moeilijk vatten in concrete prestaties en afspraken over kwaliteitsniveaus. Vanuit hun zelfde aard zijn zij ook lang niet altijd zichtbaar voor (collega's van) moederorganisaties. Die moeten er dus op kunnen vertrouwen dat 'hun' bureau in Utrecht haar rol niet alleen professioneel maar ook gewetensvol invult: focus vanuit moederorganisaties, duidelijke richting en beoogde doelen, effectieve tijdsbestedingen, steeds binnen het afgesproken taakveld opererend, voortdurend besef van financiële kaders, etc. Om dit laatste actief aandacht te geven in relatie tot de begroting wordt jaarlijks aan het eind van de conceptbegroting een reflectie op het takenpakket opgenomen, die daarmee dus ook onderdeel van de bespreking in ALV-verband is.

De begrote ledenbijdrage voor 2023 bedraagt € 5.167.563 (inclusief reguliere indexering van 2,6%). Dit is inclusief de bijdrage van de decentrale overheden voor BISON (€ 110.000). Hiermee is de gevraagde bijdrage voor 2023 substantieel hoger dan de bijdrage 2022. Dit vloeit voort uit enkele aanvullende opgaven die samenhangen met keuzen in het OV-managersoverleg in de loop van 2021 en 2022. De extra bijdragen betreffen het centraal haltebeheer, de Centrale Distributieserver, de informatiehuishouding OV-reispatronen en de implementatie van het nieuwe modelinformatieprofiel MIPOV en nieuwe standaarden voor reisinformatie (o.a. SIRI en flexvervoer). Deze extra posten zijn in paragraaf 5.2 conform onze begrotingssystematiek separaat in beeld gebracht. De in 2019 afgesproken verdeelsleutels voor de periode 2020-2025 zijn uiteraard ook voor 2023 toegepast.

Daarnaast vragen we, net als in 2022, een bijdrage in het kader van het bestuursakkoord Zero Emissie Bus. Voor de provincies gaat het om een gezamenlijke bijdrage van € 125.813, VRA en MRDH betalen elk € 20.969. Deze bijdragen zijn lager dan voorgaande jaren, als gevolg van het besluit van de stuurgroep ZEB om een deel van de opgebouwde reserves in te zetten.

1 juni 2022

Jan van Selm
Directeur-Bestuurder Samenwerkingsverband DOVA

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Generieke activiteiten	5
3.	Thema-gerelateerde activiteiten	7
3.1	Bekostiging en financiering van het OV	7
3.2	Betalen in het OV: tarieven, reisproducten en nieuwe betaalwijzen	7
3.3	Collectief vervoeraanbod en publieke mobiliteit	8
3.4	Concessiemanagement	8
3.5	Corona-gerelateerde ov-zaken	8
3.6	Data- en informatiemanagement	9
3.7	Doorstroming (o.a. Bus Rapid Transit (BRT) en KAR/iVRI)	10
3.8	Duurzaamheid (incl. Circulariteit)	10
3.9	Flexvervoer	11
3.10	Juridische vraagstukken WP2000	11
3.11	Knooppunt- en ketenregie	11
3.12	Ontzorgen OV-reizigers (initiatiefgroep) en MaaS services	12
3.13	Reisinformatie	12
3.14	Sociale veiligheid	13
3.15	Spoorse zaken	13
3.16	Toegankelijkheid van het OV	13
4.	Organisatie-ondersteunende activiteiten	14
4.1	Personeel	14
4.2	Huisvesting	14
4.3	Bedrijfsvoering	14
4.4	Centraal Informatie Systeem	15
5.	Baten	16
5.1	Uitgangspunten jaarlijkse ledenbijdragen	16
5.2	Totaaloverzicht ledenbijdragen 2023	17
5.3	Bijdragen BISON en BAZEB	17
5.4	Overige baten	18
6.	Samenvatting kosten en baten 2023	18
7.	Meerjarenraming	22
8.	Risicoparagraaf	22
9.	Reflectie takenpakket samenwerkingsverband DOVA	24

1. Inleiding

De begroting 2023 begint met overzichten van voorgenomen activiteiten:

- Generieke OV-gerelateerde activiteiten (het 'dak', hoofdstuk 2)
- Thema-gewijze OV-gerelateerde activiteiten (de 'pilaren', hoofdstuk 3)
- Organisatie-ondersteunende activiteiten (de 'fundamenten', hoofdstuk 4)

Ad Generieke OV-gerelateerde activiteiten

Veel activiteiten die binnen DOVA plaatshebben zijn jaarlijks terugkerend en hebben een karakter dat je kunt typeren als beleidsmatig faciliterend (bv beleidssecretariaten van periodieke of projectmatige overleggen) of uitvoerend (van het berekenen van de jaarlijkse LTI en het ketenbeheer bij OV-data tot de bemensing van de balie i.v.m. de vergader- en ontmoetingsfunctie van de werklocatie).

Ad Thema-gewijze OV-gerelateerde activiteiten

Hierin staat per thema in hoofdlijnen beschreven welke activiteiten in 2023 worden uitgevoerd door de clusters OV-netwerk en OV-data ontwikkeling/beheer. Hier worden uitsluitend de kosten door derden opgenomen. De kosten van eigen (vast of ingehuurd) personeel vallen immers onder de uitvoeringsorganisatie (zie Basis). De in deze begroting opgenomen thema's zijn:

1. Bekostiging en financiering OV
2. Betalen in het OV: tarieven, reisproducten en nieuwe betaalwijzen
3. Collectief vervoeraanbod en publieke mobiliteit
4. Concessiemanagement
5. Corona-gerelateerde OV-zaken
6. Data- en informatiemanagement
7. Doorstroming (o.a. BRT en KAR/iVRI)
8. Duurzaamheid (zero emissie bus, circulariteit)
9. Flexvervoer
10. Juridische vraagstukken Wp2000
11. Knooppunt- en ketenregie
12. Ontzorgde OV-reizigers (Initiatiefgroep) en MaaS-services
13. Reisinformatie
14. Sociale veiligheid
15. Spoorse zaken
16. Toegankelijkheid

De relevante thema's waarop de decentrale OV-autoriteiten in DOVA-verband samenwerken zijn voortdurend in ontwikkeling. Er ontstaan voortdurend redenen of nieuwe inzichten om andere thema's of vakdisciplines aandacht te geven. Voorbeelden daarvan in de afgelopen jaren zijn uiteraard Corona/OV, maar ook de keuze om thema's als 'Flexvervoer' en 'Data- en informatiemanagement' op te pakken en de vorming van Expertisegroepen op het gebied van Financiën en Juridische Zaken. Dat gebeurt uiteraard pas na afstemming in het OV-managersoverleg.

Ad Organisatie ondersteunende activiteiten

Hierin wordt beschreven wat er nodig is aan mensen (vast of ingehuurd) en middelen (kantoor, financieel, juridisch, etc.) om de activiteiten benoemd onder 'Programma' in goede omstandigheden te kunnen uitvoeren.

Vervolgens volgen de meer financiële hoofdstukken: een beschrijving van de baten (hoofdstuk 5), een samenvatting van kosten en baten in 2023 (hoofdstuk 6) en meerjarenraming 2024-2026 (hoofdstuk 7). De begroting sluit af met een risicoparagraaf (hoofdstuk 8) en een algemene brede reflectie op het takenpakket van DOVA (hoofdstuk 9).

2. Generieke activiteiten

2.1 Algemene activiteiten

- Organiseren en faciliteren van het OV-managersoverleg
- Inhoudelijke bijdragen aan (bestuurlijke) bijeenkomsten voor alle decentrale OV-autoriteiten
- Inhoudelijke bijdragen aan (bestuurlijke) bijeenkomsten in het kader van het Nationaal Openbaar Vervoer Beraad (NOVB), de Landelijke OV- en Spoortafel (LOVS) en Regionaal Openbaar Vervoer Beraad (ROVB)
- Bijdragen aan OV-gerelateerde onderwerpen in de AAC-Mobiliteit en de BAC (plus)-mobiliteit
- Opdrachtgeversoverleg met ministerie van IenW (o.a. voorbereiding NOVB)
- Spooroverleg met ministerie van IenW (o.a. voorbereiding HRN-gunning/aanbesteding)
- Bijwonen en bijdragen aan werkgroepen voortvloeiend uit de contourennota TBOV2040
- Bijwonen en bijdragen diverse ROCOV overleggen

2.2 Interne activiteiten

- Bijdragen aan de nieuwsbrief en website van Samenwerkingsverband DOVA
- Namens Samenwerkingsverband DOVA bijdragen leveren aan symposia, artikelen over decentraal OV-beleid, etc.
- Deelname aan OV-campus-overleg (medewerkers van CROW-KpVV en Samenwerkingsverband DOVA)
- Deelnemen aan de Regiegroep OV-campus (DOVA en CROW-KpVV)
- In OV-campusverband organiseren van een jaarlijkse introductie cursus voor nieuwe (ov-)medewerkers van de moederorganisaties

2.3 Management

- Personele en financiële zaken van OV-netwerk, OV-data en OV-basis
- Opstellen Voorjaarsrapportage en Najaarsrapportage 2023
- Opstellen Begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027
- Opstellen inhoudelijk en Jaarrekening/Jaarverslag 2022

2.4 CV-zaken

- Zorgdragen voor inning en administratie van de contributie van de leden van de Coöperatieve Vereniging
- Zorgdragen voor afhandeling BTW-administratie conform Transparantiemethode
- Bijhouden ledenregister Coöperatieve Vereniging Samenwerkingsverband DOVA U.A.
- Secretariaat Algemene Ledenvergadering (ALV) CV Samenwerkingsverband DOVA U.A.

2.5 Jaarcongres "Dag van het OV"

Jaarlijks congres van de OV-campus, samen met het Programma Toekomstbeeld OV 2040. De kosten voor het congres worden gelijkmatig verdeeld over de drie partijen: DOVA, CROW en IenW.

Begroting kosten derden 2023

- Bijdrage kosten Dag van het OV OV-basis € 50.000

2.6 Huisvaderschap 'BISON' (Beheer Informatie Standaarden OV Nederland)

Coördinatie

Samenwerkingsverband DOVA heeft het huisvaderschap voor OV-standaardisatie-organisatie BISON (Beheer Informatie Standaarden OV Nederland) per 1 januari 2020 op hun verzoek overgenomen van ITS Connekt. BISON heeft als functie het opstellen, beheren, harmoniseren en bewaken van alle informatiestandaarden die de informatie-uitwisseling binnen het openbaar vervoer faciliteren. In BISON zijn zowel provincies, vervoerregio's, de rijksoverheid, infrabeheerders, vervoerders, marktpartijen als reizigers vertegenwoordigd. De kosten voor BISON hebben betrekking op:

- coördinatie / secretariaat Architectuurwerkgroep, Change Advisory Board en Strategic Committee
- het onderhouden van de website bison.dova.nu,
- het beantwoorden van vragen,
- het beheer van standaarden en de architectuur,
- het zorgdragen voor de Europese standaard (incl. lidmaatschap NEN)

- projectleiding en uitvoering workitems door derden,
- de financiële en inhoudelijke verantwoording van activiteiten aan IenW en de decentrale overheden (die gezamenlijk de kosten voor BISON dragen).

Voor de uitvoering van een groot deel van bovenstaande activiteiten worden een documentalist en projectleider workitems ingehuurd, de overige zaken worden intern opgepakt door DOVA en doorbelast aan BISON. Dit project wordt separaat verantwoord in de jaarrekening.

Bijdrage namens OV-autoriteiten

De bijdrage aan BISON namens de OV-autoriteiten (€ 60.000 voor de coördinatie en € 50.000 voor de workitems) wordt uit de reguliere begroting van DOVA bekostigd (wel separaat genoemd in de contributiebrief). De Rijksoverheid (IenW) betaalt hetzelfde bedrag. Daartoe is in 2020 een overeenkomst gesloten met IenW, die deze bijdragen voor 3 jaar heeft toegezegd. In de loop van 2022 worden nadere afspraken gemaakt over de voortzetting na 2022. De verwachting is dat opnieuw een subsidie wordt toegekend voor 3 jaar.

Begroting kosten derden 2023

• Huisvaderschap BISON	OV-basis	€ 220.000

2.7 NDOV-project (Nationaal Datawarehouse OV)

Het doel van het NDOV-project is door middel van samenwerking tussen Samenwerkingsverband DOVA en Ministerie IenW structureel zorgdragen voor het beschikbaar stellen en verbeteren van openbaar vervoer-informatie aan de zogenoemde NDOV-loketten, die op hun beurt de betreffende reisinformatiedata beschikbaar stellen aan afnemers.

De projectorganisatie NDOV bestaat uit een Opdrachtgeversoverleg met daarnaast inhoudelijke ondersteuning door DOVA. Het opdrachtgeversoverleg wordt wisselend voorgezeten door DOVA en IenW en bestaat uit ambtelijke vertegenwoordigers van IenW, DOVA en CROW-KpVV. Het opdrachtgeversoverleg vindt minimaal tweemaal per jaar plaats. De werkzaamheden t.b.v. NDOV betreffen:

- Zorgdragen voor de levering van reisgegevens door vervoerders - conform afspraken zoals opgenomen in 'Bijlage 1' - aan de NDOV-loketten
- Toezien op de levering en kwaliteit van gegevens aan de NDOV-loketten conform afspraken zoals opgenomen in 'Bijlage 1' door de vervoerders(s)
- Zorgdragen voor het beheer en het verbeteren van kwaliteit van brongegevens.
- Toetsen van bestaande en/of nieuwe NDOV-loketten
- Voorbereiding en ondersteuning opdrachtgeversoverleg Stuurgroep NDOV

Financiering van deze activiteiten door IenW is in 2020 voor 3 jaar geregeld middels dezelfde subsidie als BISON (zie 2.6.) en bedraagt € 80.000 per jaar. De verwachting is dat in de loop van 2022 vergelijkbare afspraken kunnen worden gemaakt voor 2023-2025.

• Kwaliteitsverbetering brondata	OV-data	€ 160.000

2.8 Ondersteuning consumentenoverleggen

Samenwerkingsverband DOVA draagt de kosten van de secretariaten en voorzitters van

- het consumentenoverleg NOVB
- de landelijke Rocov-werkgroep
- het voorzittersoverleg van Rocov's.

Begroting kosten derden 2023

• Secretariaten/voorzitters consumenten/Rocov-overleggen	OV-netwerk	€ 30.000

3. Thema-gerelateerde activiteiten

3.1 Bekostiging en financiering van het OV

Doel: Kennis delen over optimalisering van het bekostigen en financieren van het OV

OV-netwerk

- Organiseren van een financiële expertisegroep van decentrale ov-autoriteiten en de OV-campus en het houden van kennissessies voor de decentrale overheden.

OV-data

- -

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

- N.v.t.

3.2 Betalen in het OV: tarieven, reisproducten en nieuwe betaalwijzen

Doel: Reizigers nu en in de toekomst tegen een redelijke prijs openbaar vervoer aanbieden

OV-netwerk

- Organiseren van een landelijk netwerk van decentrale overheden over betalen en tarieven.
- Toekomst OV betalen: consequenties van nieuwe betaalwijzen in het OV in beeld brengen en daarop sturen. De vervoerders en overheden werken samen aan de komst van de nieuwe betaalwijzen in het OV op basis van onder meer EMV en barcode.
- Landelijk Tarievenkader (LTK): gezamenlijke afspraken rondom landelijke tarieven maken. Het LTK is een convenant van decentrale overheden waarin landelijke afspraken zijn opgenomen over chipkaarttarieven. Met de invoering van een nieuw productpalet wordt het LTK wellicht herzien.
- Indexeringen: de tarieven en bijdrages indexeren voor kostenontwikkeling in de OV-sector.
- Studentenreisrecht: ontwikkelingen rondom (opbrengsten uit) het studentenreisrecht volgen en ideeën voor de toekomst ontwikkelen.
- Enkelvoudig in- en uitchecken treinketen/ gebruiksgemak van betalen in het OV: enkelvoudig in- en uitchecken in de treinketen realiseren via plaatsbepaling bij nieuwe betaalwijzen.
- Bekostiging en financiering van ov-ambities; Voor de OV-ambities zijn beperkte middelen beschikbaar bij reguliere bekostiging. Er is dus een andere benadering nodig voor de bekostiging van de ambities.
- Borgen nutsfuncties in het openbaar vervoer; De uitkomsten implementeren van de discussie met overheden over de wenselijkheid van de borging van cruciale nutsfuncties in het OV.

OV-data

- In samenwerking met BISON en TLS werken aan een open standaard OV-Reisproducten tbv reizigers
- Zorgdragen voor eenduidige werkwijze voor vervoerders
- In de Basisregistratie OV wordt de landelijke zonekaart beheerd. De zones worden toegepast in ov-abonnementen

OV-kennis

- Zie programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

- Productpalet, nieuw LTK en herijking wegingsfactoren OV-netwerk € 10.000

3.3 Collectief vervoeraanbod en publieke mobiliteit

Doel: Maximaal benutten openbaar vervoervoorzieningen en het ontwikkelen van het begrip publieke mobiliteit

OV-netwerk

- Organiseren van een overlegstructuur van decentrale ov-autoriteiten en de OV-campus voor ontwikkelingen in de en het ov-aanbod.
- In de OV Campus ontwikkelen van het begrip publieke mobiliteit en het vertalen daarvan naar activiteiten binnen het OV in de OV Campus.

OV-data

- In de Basisregistratie OV wordt het aanbod van ov-lijnen per concessie beheerd, incl. geometrie en kenmerken.
- Over deze lijnen wordt gerapporteerd in het dashboard OverOV. Denk hierbij aan DRUs en DRKMs.
- OV-data is partner binnen het Nationaal Toegangspunt Mobiliteit (NTM) samen met o.a. CBS en NDW. In opdracht van het ministerie van IenW maakt NTM onder meer mobiliteitsdata vindbaar en monitort de kwaliteit.

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

- Bijdragen onderzoeken OV Netwerk € 25.000

3.4 Concessiemanagement

Doel: Concessiemanagers van decentrale overheden helpen het concessiemanagement te optimaliseren

OV-netwerk

- Organisatie van kennis- en ervaringsuitwisseling tussen concessiemanagers (netwerk concessie-management)
- Ontwikkelen van een standaardopzet voor bestekken i.s.m. CROW-KpVV

OV-data

- Concessieteksten opstellen voor reisinformatie en data aanlevering
- Data en Informatiemanagement en verwerking data tot informatie

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

- n.v.t.

3.5 Corona-gerelateerde ov-zaken

In DOVA-verband worden in meer of mindere mate naar verwachting (ook nog) in 2023 de volgende 'corona-activiteiten' georganiseerd, gefaciliteerd en bijgewoond:

- Organiseren van nationale informatie naar en onderlinge communicatie tussen de decentrale ov-autoriteiten inzake corona-ontwikkelingen in relatie tot openbaar vervoer
- Doorlopende ambtelijke afstemming met IenW en gezamenlijke vertegenwoordigers van OV-bedrijven c.q. OV-NL over de vigerende afspraken 2023
- Faciliteren van de bestuurlijke DOVA-delegatie in het NOVB in alle georganiseerde bestuurlijke NOVB-overleggen
- Faciliteren van een brede groep managers vanuit het OV-managersoverleg over coronazaken en een aantal extra ingelaste OV-managersoverleggen
- Faciliteren van overleggen van medewerkers van decentrale overheden over de herijking van concessies
- Faciliteren van een aantal ingelaste extra bijeenkomsten van de zogenoemde BAC-Mobiliteit+ (bestuurlijke portefeuillehouders decentrale OV-autoriteiten)

- Faciliteren van afstemming over financiële gevolgen van corona voor de OV-sector ('werkspoor financieel'), zowel binnen DOVA als in NOVB-verband
- Faciliteren van afstemming over concessie-gerelateerde zaken met betrekking tot corona ('werkspoor concessies'), zowel binnen DOVA als in NOVB-verband
- Faciliteren van afstemming over de opschaling van het OV in de '1,5m-periode' ('werkspoor OV-inrichting') zowel binnen DOVA als in NOVB-verband
- Faciliteren van een afstemmend overleg in DOVA-verband en in NOVB-verband m.b.t. transitie OV 2022 – 2025
- De onderbouwing van het belang van OV bijdragen aan het oplossen van de grote maatschappelijk opgaves brede welvaart, klimaat, stikstof, woningbouw, leefbaarheid, bereikbaarheid en economie

De activiteiten vragen behalve menskracht geen budget.

3.6 Data- en informatiemanagement

Doel: pm

OV-netwerk

- Bijdragen aan het beschikbaar krijgen van (open) reisdata en reispatronen d.m.v. de deelname aan het managersoverleg OV-reizigersdata en diverse werkgroepen met vervoerders en het ministerie van IenW die o.a. regelgeving en wetgeving ontwikkelen
- Deelname aan de commissie toetsing en Auditcommissie van de informatiehuishouding

OV-data

- Het netwerk Data en Informatiemanagement voortzetten met 6 bijeenkomsten per jaar en bijeenkomst(en) met andere experts op dit gebied van andere organisaties.
- Samenhang brengen in bestaande data- en informatieprojecten zoals IMOV, BISON, MIPOV, Dashboard D2D, OverOV, Staat van het OV en uitbouwen van relaties met andere databronnen (zoals knooppunten & hubs, energie, mobiliteit).
- Informatievoorziening ov-reispatronen in het OV zichtbaar maken o.b.v. ov-reisdata (o.a. OV-chipkaart-data), ontsluiten andere databronnen (bv. CT-kaartjes, papier en barcode).
- Nationaal Toegangspunt Mobiliteitsdata (NTM); DOVA is partner binnen het NTM samen met o.a. CBS en NDW. In opdracht van het ministerie van IenW maakt NTM onder meer mobiliteitsdata vindbaar en monitort de kwaliteit.
- Inhoudelijke expertise van de werkgroep van Data- en Informatiemanagement gebruiken voor Vernieuwing MIPOV; onderhoud van het OV-lexicon, de uitwerking profielthema's en rekenregels voor aanlevering en ontsluiting van databestanden.
- Komen tot een protocol hoe om te gaan met kleine aantallen en bedrijfsgevoelige informatie, en eventueel embargotermijnen.
- Controleren en verifiëren van proefleveringen volgens de profielthema's en uiteindelijk de profielthema's laten vaststellen en opnemen in de concessiebijlage.
- OV-Ladekast is de plaats waar statische databestanden worden opgeslagen die toegankelijk zijn voor Samenwerkingsverband DOVA. Deze databestanden kunnen bronbestanden zijn of halffabricaten. De gebruikers kunnen hier zelf mee aan de slag voor verdere analyses.
- Basisregistratie OV; Voor betrouwbaar "sturen" en "monitoren" is het van groot belang dat iedereen dezelfde definities hanteert en data/cijfers gebruikt als het gaat om termen als OV-lijn, halte, voertuig, etc.
- Dashboard OverOV; geeft gebruikers door middel van visualisaties (kaarten, grafieken en tabellen) inzicht in verschillende thema's zoals reizigerskilometers, uitstoot, in/uitstappers, etc. Het dashboard kan gebruikt worden voor beleid en monitoring, afhankelijk van de data. De benodigde data voor het dashboard OverOV wordt uit de ladekast gehaald of andere systemen.

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

• Bijdrage basisvoorziening ov-reispatronen	OV-netwerk	€ 435.000
• Vernieuwing MIPOV	OV-data	€ 100.000

• Werkbudget OV-Ladepost	OV-data	€ 50.000
• Werkbudget Basisregistratie OV	OV-data	€ 50.000
• Werkbudget OverOV	OV-data	€ 50.000

3.7 Doorstroming (o.a. Bus Rapid Transit (BRT) en KAR/iVRI)

Doel: De aantrekkelijkheid van het OV vergroten door snelheid en betrouwbaarheid te bevorderen en het ontwikkelen van nieuwe vormen van ov-aanbod.

OV-netwerk

- Organiseren/regie/coördinatie van (actuele) beleidsonderwerpen in het netwerk doorstroming met specialisten van do's, OV-data en CROW-KpVV
- Uitvoering geven aan het programma doorstroming
- Deelname aan landelijke werkgroep ontwikkeling Bus Rapid Transit (BRT)
- Ontwikkelen van een spelregelkader Bus Rapid Transit
- Stimuleren kennis en onderzoeken beleidsgevolgen rondom C-ITS/iVRI's [beoogde opvolger van KAR/Vecom/Vetag] voor het verkrijgen van prioriteit bij verkeerslichten
- Convenant weginfrastructuur

OV-data

- Samen met NDW verkennen van beschikbaarheid van HB-matrices auto en OV
- OV-data verzorgt het beheer, onderhoud en hosting van de KAR Geo Tool. Exports worden gebruikt om prioriteit van bus/tram bij verkeersregelinstallaties (VRIs) aan te vragen.

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

• Bijdrage haalbaarheidsstudies BRT	OV Netwerk	€ 50.000
• Ontwikkeling spelregelkader BRT	OV-netwerk	€ 25.000

3.8 Duurzaamheid (incl. Circulariteit)

Doel: Het verduurzamen van het OV en in 2030 het volledige busvervoer zero emissie laten rijden

OV-netwerk

- Organiseren van overleg tussen decentrale overheden en CROW-KpVV over het verduurzamen van het OV: het organiseren van ZE werkgroep- en stuurgroep bijeenkomsten
- Het ontwikkelen en (doen) uitvoeren van een ov-verduurzamingsprogramma 2020 – 2030 i.o.m. KpVV-CROW en externe partijen (zoals bv. ELaad)
- In OV-campusverband organiseren van kennisuitwisseling en het ontwikkelen van producten onder meer op de onderwerpen: circulariteit, transitie (waaronder financiën), implementatie, energie, knooppunten en waterstof
- In OV-campus verband en in overleg met het IPO en IenW monitoren van de voortgang van de doelstellingen van het Zero Emissie akkoord

OV-data

- Aanbieden van duurzaamheidselementen in het dashboard OverOV
- Ontwikkelen en onderhouden van de Laadkaart bus

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

• Werkbudget	OV-netwerk	€ 10.000
--------------	------------	----------

3.9 Flexvervoer

Doel: Kennis delen over flexvervoer en gezamenlijk tot meer eenduidigheid komen voor de reiziger

OV-netwerk

- Het netwerk Flexvervoer wordt in 2023 voortgezet op basis van een strategische agenda Flexvervoer. Daarin zijn 9 uitdagingen geformuleerd, waar het netwerk (i.o.m. het OV-managersoverleg) verder aan gaat werken, hetzij zelf, hetzij met medewerking van externe partijen. Ook zijn onderzoeken geformuleerd, o.a. het maken van een dynamische database flexvervoer en nut/noodzaak om flexvervoer op te nemen in de Wp2000 (zie ook 3.10).

OV-data

- Implementatie open standaard Flexvervoer (zie ook 3.13)

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

- Onderzoek i.o.v. netwerk Flexvervoer OV-netwerk € 10.000

3.10 Juridische vraagstukken WP2000

Doel: Het gezamenlijk beantwoorden van juridische ov-vragen en verder ontwikkelen en minimaal borgen van de huidige mogelijkheden van het stelsel Wp2000

OV-netwerk

- Organiseren communicatie tussen decentrale OV-autoriteiten en met de OV-campus
- Organiseren van een juridische expertisegroep van decentrale ov-autoriteiten en de OV-campus en het houden van kennissessies voor de decentrale overheden
- Bijdragen aan ontwikkeling van het gebruik van Wp2000-instrumentarium door decentrale OV-autoriteiten, zoals de concessie-, de ontheffings-, de tarief- en de goedkeuringsbevoegdheid van jaarlijkse dienstregelingen, bestekontwikkeling en samenhangende eisen etc.
- Coördineren, beheren en archiveren van ontheffingen voor het Lange Afstand Busvervoer
- Verkennen van gevolgen van voorgenomen EU-regelgeving PSO-verordening openbaar vervoer

OV-data

-

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

- Inhuur juridische expertise op terrein van OV OV-netwerk € 10.000

3.11 Knooppunt- en ketenregie

Doel: In het kader van Toekomstbeeld 2040 decentrale overheden ondersteunen bij de ontwikkeling van knooppunten en reisketens

OV-netwerk

- Ontwikkelen OV-component van mobiliteitsknopen en -hubs
- Organiseren communicatie tussen decentrale OV-autoriteiten en de OV-campus en het coördineren van een netwerk van knooppuntregisseurs
- Deelname aan en inbreng in werkgroep en programmateam ketens en knopen (Toekomstbeeld OV 2040)
- OV-component van Mobility as a Service (o.a. ontwikkeling MaaS-eisen t.b.v OV-aansluiting)
- Verkennen gevolgen van eventuele MaaS-regelgeving voor concessieverlening
- Deelname aan informeel kennisnetwerk gemeentelijke stedelijke ontwikkelaars

OV-data

- Relevante brondata beschikbaar stellen voor analyses
- Verder ontwikkelen van het Centraal Halte Bestand (CHB)

OV-kennis

- Programma KpVV

Begroting kosten derden 2023

• Werkbudget	OV-netwerk	€ 25.000
• Doorontwikkeling CHB	OV-data	€ 20.000

3.12 Ontzorgen OV-reizigers (initiatiefgroep) en MaaS-services

Doel: Ontwikkelen van manieren om reizigers te ontzorgen in hun ketenreis en het borgen van OV als onderdeel van de (MaaS-)ketenreis

OV-netwerk

- In 2022 is een initiatiefgroep gestart om het ontzorgen van de reiziger in zijn ketenreis te analyseren. In 2023 wordt dit omgezet in activiteiten, waaronder een bewustwordingscampagne.

OV-data

- -

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

• Werkbudget bewustwording reizigerszorgen	OV Netwerk	€ 10.000

3.13 Reisinformatie

Doel: Reisinformatie voor reizigers verbeteren

OV-netwerk

- Organiseren van overleggen met decentrale overheden, CROW-KpVV en OV-data met als doel de reisinformatie voor reizigers te verbeteren.

OV-data

- Monitoren en sturen op de kwaliteit van OV-brondata t.b.v. reisinformatie
- Ketenbeheer van de OV-dataset reisinformatie van leverancier tot afnemer
- Ketenbeheer DRIS-contracten
- Hosting en beheer van de DRIS-server en applicaties
- Centrale Distributieserver DRIS-panelen (CDD)
- Projectmatige aanpak verbetering reisinformatie bij verstoringen via vier deelprojecten. Het updaten van de Schrijfwijzer met daarin ook richtlijnen voor communicatie bij verstoringen, het opstellen van kwaliteitseisen om reisinformatie te monitoren, kwaliteitsmanagement en doorontwikkeling van reisinformatie bij vervoerders.
- Organiseren overleggen met DRIS-partijen, vervoerders en NDOV-loketten
- Organiseren overleggen kwaliteit reisinformatie per vervoerder en hun opdrachtgevers
- Inhoudelijk vertegenwoordigen standaardisatie in BISON – bijdragen aan ontwikkeling open standaarden en implementatie daarvan binnen DOVA (server)
- Voorstel netwerk reisinformatie m.b.t. evaluatie DRIS-displays. Onderzocht wordt of de diverse typen displays bij haltes goed leesbaar zijn volgens de gestelde normen en begrijpelijk voor reizigers. Dit om te toetsen of de weergave volgens de Weergaverichtlijn DRIS voldoet of dat een update nodig is.

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

• Aanpassingen ketenbeheersystemen	OV-data	€ 150.000
• Reisinformatie bij verstoringen	OV-data	€ 65.000
• Implementatie standaarden vastgesteld in BISON	OV-data	€ 285.000
• Evaluatie DRIS-displays	OV-data	€ 20.000

3.14 Sociale veiligheid

Doel: Sociale veiligheid in het OV vergroten voor reizigers en personeel

OV-netwerk

- Organiseren/regie/coördinatie van (actuele) beleidsonderwerpen in het netwerk Sociale Veiligheid met specialisten van decentrale overheden, OV-data en CROW-KpVV
- Implementatie van het Convenant Sociale Veiligheid in concessies (aanbestedingsprocessen en concessie-teksten) monitoren en kennisdeling daarover bevorderen.
- Deelname aan de werkgroep Top X aanpak
- Deelname aan landelijke kennis- en werkgroepen en directeurenoverleg
- Verdieping netwerk en versterking van drieluik van kennis/data/netwerk door OV-data en CROW-KpVV te betrekken bij de contactgroep Sociale Veiligheid.

OV-data

- Beheer, onderhoud en ontwikkeling van de tool Sociale Veiligheid SVOVda
- Aansluiten van eventuele databronnen van andere partijen (bv. NS en ProRail)

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

• Doorontwikkeling analysetool Sociale Veiligheid	OV-data	€ 15.000
---	---------	----------

3.15 Spoorse zaken

Doel: Alle decentrale overheden betrekken bij spoorse aangelegenheden, (incl. wetgeving) en informeren over de voorbereidingen voor de keuze om HRN aan te besteden of onderhands te gunnen

OV-netwerk

- Organiseren communicatie tussen decentrale OV-autoriteiten, met IPO en met de OV-campus over metro, tram, regionaal spoor en het hoofdrailnet
- Actief volgen en waar mogelijk bijdragen aan landelijke besluitvorming over de aanbesteding van het Hoofdrailnet (HRN), bijvoorbeeld door het formuleren van wensen en eisen voor de nieuwe concessie
- Bijdragen leveren aan voorgenomen wet- en regelgeving

OV-data

- Toevoegen (regionale) spoordata aan dashboard OverOV

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

• Toevoegen (regionale) spoordata aan dashboard OverOV	OV-data	€ 15.000
--	---------	----------

3.16 Toegankelijkheid van het OV

Doel: Een toegankelijker OV in het licht van het Toekomstbeeld OV 2040

OV-netwerk

- Organiseren/regie/coördinatie van (actuele) beleidsonderwerpen in het netwerk Toegankelijkheid met specialisten van do's, OV-data en CROW-KpVV.

- Deelname aan het actieprogramma Onbeperkt Meedoen/Iedereen Onderweg (VWS/lenW) in het kader van implementatie VN-verdrag Toegankelijkheid. Onderwerpen o.a.: verscherpen toegankelijkheidseisen (met name rondom bejegening en materieel) regionale ov-concessies t.b.v. bevordering ov-gebruik doelgroepen
- Verbeteren toegankelijkheid ov-knooppunten i.v.m. aansluiting op andere vormen van (doelgroepen) vervoer en omgeving
- Deelname aan lenW-stuurgroep Toegankelijkheid t.b.v. ontwikkeling regelgeving

OV-data

- Verbeteren datakwaliteit toegankelijkheid t.b.v. verbeterde reis- en toegankelijkheidsinformatie i.s.m. netwerk reisinformatie;
- Verzorgen van de landelijke CHB schouwdienst om haltes te controleren, in te meten en indien nodig wijzigingen aan te brengen in het Centraal Halte Bestand (CHB)
- Ontwikkeling en beheer van het Centraal Halte Bestand (CHB)

OV-kennis

- Programma CROW-KpVV

Begroting kosten derden 2023

• Bijdrage onderzoeken toegankelijkheid	OV-netwerk	€ 50.000
• Kosten Centraal haltebeheer (fotodiensten)	OV-data	€ 100.000

4. Organisatie-ondersteunende activiteiten

4.1 Personeel

In 2023 verwachten we dat Samenwerkingsverband DOVA 25 medewerkers (OV-basis 4,4 fte; OV-netwerk 6,3 fte en OV-data: 10,8 fte) in dienst heeft. Onderstaande kosten betreft alle werkgeverskosten (incl. afdracht ABP) en overige personeelskosten (o.a. reis-, opleidings- en representatiekosten).

Begroting kosten derden 2023

• Kosten vast personeel	OV-basis	€ 2.200.000

4.2 Huisvesting

Huisvestingskosten DOVA (incl. exploitatiekosten)

DOVA is hoofdhuurder van de 3^e verdieping (OV-campusdeel) van Leidseveer 2-10. Met CROW is een onderhuurovereenkomst, SLA en Overeenkomst *Kosten voor gezamenlijke rekening* afgesloten. De bijdrage (50% van de kosten) van CROW voor de huur en het 'dienstenpakket' is al meegenomen in onderstaande kosten.

Vergaderkosten

Dit betreft kosten voor het geval we elders vergaderruimte moeten huren, eventuele kosten van lunches voor netwerkvergaderingen op locatie of een (sporadisch) *diner pensant* met externen.

Begroting kosten derden 2022

• Kosten huisvesting, exploitatie en vergaderkosten	OV-basis	€ 155.000

4.3 Bedrijfsvoering

Financiën

Dit betreft de kosten van CAOP, die voor ons de financiële administratie en de jaarrekening verzorgt en de kosten voor de accountant. Ook is hierin een bedrag opgenomen voor de negatieve rente die wij betalen.

P&O

Dit betreft kosten voor CAOP die voor ons de personeelsadministratie verzorgt en de kosten van een Arbo-arts en een vertrouwenspersoon waarmee wij een contract hebben afgesloten.

Communicatie

Dit betreft voornamelijk de kosten voor de website.

ICT

Dit betreft alle kosten die samenhangen met de ICT-ondersteuning, het op peil houden van de benodigde software en hardware en de telefonie van Ketenbeheer en het secretariaat.

Juridische zaken en verzekeringen

Dit betreft de kosten voor de inhuur van juridische dienstverlening (bijv. bij aanbestedingen) en de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering.

ISO

OV-data laat haar kwaliteit management systeem jaarlijks doorlichten met een externe audit in het kader van ISO9001; 2015 certificering.

Begroting kosten derden 2023

- Totale kosten bedrijfsvoering OV-basis € 135.000

4.4 Centraal Informatie Systeem

Het Centraal Informatie Systeem (CIS) is het hart / het centrale systeem van OV-data voor de reisinformatie. Hier bevindt zich de ICT-architectuur bestaande uit tools en databases, waarmee het beheer van de verschillende datastromen plaatsvindt. Het CIS kent twee "domeinen". Het domein planning & realisatie en het domein historische data. Het eerste richt zich vooral op de "oude" basistaak van OV-data, het integreren van de bron-data van alle vervoerders tot informatie op haltniveau, oftewel de reisinformatie. Het tweede domein is relatief nieuw en richt zich op het opslaan en het toegankelijk maken van historische ov-data voor gebruikers in de ladekast. Het dashboard OverOV biedt inzicht in historische data door middel van verschillende visualisaties. Dit kan gebruikt worden voor monitoring en beleid, afhankelijk van de data.

Beide domeinen kennen een component hosting en technisch beheer, hetgeen inhoudt dat de gehele ICT-architectuur wordt gehost, technisch geoptimaliseerd en goed aansluit bij de eisen die onze gebruikers stellen aan deze architectuur. Daarnaast is er ook budget beschikbaar voor ontwikkeling, zie paragraaf 3.6.

Het huidige beheercontract voor de DOVA-server eindigt per augustus 2023. Om ervoor te zorgen dat deze werkzaamheden voortgezet kunnen worden en het hart van OV-data blijft kloppen, is in april 2022 een Europese aanbesteding uitgeschreven voor een nieuw beheercontract en verdere doorontwikkeling.

In januari 2021 heeft Samenwerkingsverband DOVA het beheer van de Centrale Distributieserver DRIS (CDD) overgenomen. Bij de CDD nemen de nieuwe DRIS-panelen die de komende jaren op straat geplaatst worden data af. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een andere techniek, die voor minder dataverkeer zorgt tussen de CDD en de DRIS-panelen. Voor de beheerkosten vragen we van alle aan DRIS deelnemende overheden een bijdrage, de hostingkosten worden separaat in rekening gebracht bij alleen die overheden die gebruik maken van de CDD.

Begroting kosten derden 2023

- Hosting en technisch beheer domein planning & realisatie (DOVA-server) OV-data € 600.000
- Hosting en technisch beheer domein historische data (CHB, KAR etc.) OV-data € 200.000
- Hosting en technisch beheer CDD OV-data € 180.000
- Implementatiekosten nieuwe server Centraal Informatie Systeem OV-data € 100.000

5. Baten

5.1 Uitgangspunten jaarlijkse ledenbijdragen

Zoals afgesproken in de ALV van 26 juni 2019 worden de bijdragen van de leden volgens vaste verdeelsleutels berekend: een algemene verdeelsleutel en een DRIS-sleutel (dit betreft alleen de leden die het DRIS-beheer bij DOVA hebben ondergebracht). Deze sleutels zijn voor 5 jaar (t/m 2024) vastgesteld.

Verdeelsleutels 2023		
Moederorganisaties	5 jaar vast %	DRIS-sleutel
Drenthe	0,26%	0,00%
Flevoland	2,51%	3,13%
Fryslân	3,93%	3,13%
Gelderland	8,64%	12,50%
Groningen	1,81%	0,00%
Limburg	5,27%	6,25%
MRDH	17,91%	0,00%
Noord-Brabant	7,65%	12,50%
Noord-Holland	4,88%	12,50%
OV Bureau Groningen Drenthe	5,23%	9,38%
Overijssel	5,24%	3,13%
Utrecht	7,28%	12,50%
VRA	20,92%	12,50%
Zeeland	1,88%	3,13%
Zuid-Holland	6,57%	9,38%
	100,00%	100,00%

Het in 2020 vastgestelde budget (€ 3 miljoen voor algemene uitgaven en € 800.000 t.b.v. DRIS-beheer) wordt jaarlijks geïndexeerd conform het percentage zoals dat door de MRDH in begrotingsjaar x-1 is vastgesteld. Het (personele) indexpercentage van de MRDH bedraagt 2,6% in 2022 en dus hanteren wij dit percentage voor de begroting van 2023. De bijdrage van de leden aan BISON (€ 110.000) werd voorheen uit de reguliere begroting van DOVA betaald, maar wordt met ingang van 2020 separaat geïnd (zie 5.3), derhalve brengen we dit bedrag in mindering van de reguliere bijdrage.

Met ingang van 2021 vragen wij een extra bijdrage van € 100.000 voor het centraal haltebeheer, zoals besloten in het OV Managersoverleg in 2020. In 2023 wordt een extra bijdrage gevraagd van € 435.000 voor de Informatiehuishouding (hiermee worden ook de hogere kosten gedekt die in 2022 aan DOVA in rekening worden gebracht). Ook vragen wij een extra bijdrage voor de implementatie van MIPOV (€ 100.000 gedurende 3 jaar) en voor de implementatie van de in BISON vastgestelde standaarden ter vervanging van de Koppelvlakken (jaarlijks € 200.000). Deze bijdragen worden verdeeld over de leden conform de vaste verdeelsleutel. Daarnaast vragen we sinds 2021 een bijdrage van € 85.000 voor het beheer van de Centrale Distributieserver DRIS (CDD), deze wordt over de leden verdeeld conform de vastgestelde DRIS-sleutel.

Reguliere bijdrage 2022: € 4.139.925, indexering MRDH 2022	2,60%
Totaalbijdrage 2023 incl. indexatie minus bijdrage BISON	€ 4.137.563
Extra bedragen DRIS tbv CDD	€ 85.000
Extra bedragen informatiehuishouding en haltebeheer	€ 835.000
Totaal incl. CDD, haltebeheer, informatiehuishouding, MIPOV, standaarden	€ 5.057.563

De brief waarin wij verzoeken een bijdrage aan Samenwerkingsverband DOVA over te maken, wordt begin december 2022 verstuurd, zodat we in januari over voldoende saldo beschikken om de facturen en lonen te betalen.

5.2 Totaaloverzicht ledenbijdragen 2023

Reguliere en extra bijdragen leden in 2023			
	2023 regulier	2023 extra	2023 totaal
Drenthe	€ 10.888	€ 2.197	€ 13.086
Flevoland	€ 103.959	€ 23.636	€ 127.595
Fryslan	€ 162.711	€ 35.493	€ 198.204
Gelderland	€ 357.449	€ 82.762	€ 440.211
Groningen	€ 75.069	€ 15.150	€ 90.218
Limburg	€ 218.151	€ 49.338	€ 267.489
MRDH	€ 740.846	€ 149.510	€ 890.356
Noord-Brabant	€ 316.551	€ 74.508	€ 391.059
Noord-Holland	€ 202.071	€ 51.405	€ 253.476
OV-bureau Groningen Drenthe	€ 216.554	€ 51.671	€ 268.225
Overijssel	€ 216.834	€ 46.415	€ 263.249
Utrecht	€ 301.219	€ 71.414	€ 372.633
VRA	€ 865.694	€ 185.330	€ 1.051.024
Zeeland	€ 77.765	€ 18.350	€ 96.115
Zuid-Holland	€ 271.801	€ 62.821	€ 334.622
Totaal	€ 4.137.563	€ 920.000	€ 5.057.563

* Berekeningen zijn achter de komma en worden bij opsomming naar totaal niet afgerond.
Het totaal kan daardoor 1 euro verschillen per OV-autoriteit.

5.3 Bijdragen BISON en BAZEB

De bijdragen van de leden aan BISON (€ 110.000) werd voorheen uit de reguliere begroting van DOVA betaald, maar wordt met ingang van 2020 separaat geïnd (d.w.z., als apart bedrag genoemd in de contributie-brief).

Bijdragen 2023 tbv BISON	
Drenthe	€ 289
Flevoland	€ 2.764
Fryslan	€ 4.326
Gelderland	€ 9.503
Groningen	€ 1.996
Limburg	€ 5.800
MRDH	€ 19.696
Noord-Brabant	€ 8.416
Noord-Holland	€ 5.372
OV-bureau Groningen Drenthe	€ 5.757
Overijssel	€ 5.765
Utrecht	€ 8.008
VRA	€ 23.015
Zeeland	€ 2.067
Zuid-Holland	€ 7.226
Totaal	€ 110.000

Daarnaast innen wij met ingang van 2021 ook de bijdrage voor Zero Emissie Bus, conform de in het Bestuursakkoord afgesproken verdeelsleutel. Voor 2023 is het bedrag lager dan voorgaande jaren, omdat in de Stuurgroep ZEB besloten is om de opgebouwde reserve af te bouwen en de komende jaren in te zetten om (een deel van) de activiteiten te bekostigen. Ook dit bedrag zal separaat worden vermeld in de contributiebrief.

Bijdragen Zero Emissie Bus in 2023		
Bijdrage provincies conform verdeelsleutel DOVA		
Drenthe	€ 541	0,43%
Flevoland	€ 5.168	4,11%
Fryslan	€ 8.088	6,43%
Gelderland	€ 17.768	14,12%
Groningen	€ 3.732	2,97%
Limburg	€ 10.844	8,62%
Noord-Brabant	€ 15.735	12,51%
Noord-Holland	€ 10.045	7,98%
OV Bureau Groningen Drenthe	€ 10.765	8,56%
Overijssel	€ 10.778	8,57%
Utrecht	€ 14.973	11,90%
Zeeland	€ 3.866	3,07%
Zuid-Holland	€ 13.511	10,74%
Totaal provincies	€ 125.813	
Bijdragen metropoolregio's conform afspraak in BAZEB		
MRDH	€ 20.969	vaste bijdrage
VRA	€ 20.969	vaste bijdrage
Totaal metropoolregio's	€ 41.938	

5.4 Overige baten

BIJDRAGE aangesloten decentrale overheden aan hostingkosten CDD		€ 90.000
BIJDRAGE vanuit BAZEB tbv Programmamanagement door DOVA		€ 75.000
BIJDRAGE vanuit BISON tbv Coördinatie/secretariaat BISON door DOVA		€ 20.500
BIJDRAGE IenW tbv NDOV PROJECT *		€ 80.000
BIJDRAGE IenW tbv BISON *		€ 110.000

De bijdrage hostingkosten CDD wordt via een separate factuur in rekening gebracht bij die leden die zijn aangesloten op de CDD.

*Ad ** In de loop van 2022 zullen wij met IenW om tafel gaan om een nieuwe subsidie voor NDOV en BISON voor 3 jaar vast te stellen. Wij gaan ervan uit dat we wederom op deze bijdragen kunnen rekenen.

6. Samenvatting kosten en baten 2023

BEGROTING Samenwerkingsverband DOVA 2023			
OVERKOEPELENDE ACTIVITEITEN			€ 460.000
2.5	Jaarcongres "DAG VAN HET OV"	OV-basis	€ 50.000
2.6	Kosten BISON	OV-basis	€ 220.000
2.7	NDOV-project (kwaliteitsverbetering brondata)	OV-data	€ 160.000
2.8	Ondersteuning (vz. en secr.) CONSUMENTENOVERLEGGEN	OV-netwerk	€ 30.000

PROGRAMMA/THEMA'S			€ 1.515.000
3.1	BEKOSTIGING EN FINANCIERING VAN HET OV		
		OV-netwerk	€ 0
		OV-data	€ 0
3.2	BETALEN IN HET OV: TARIEVEN, PRODUCTEN, NIEUWE BETAALWIJZEN		
	Ontwerp nieuw productpalet	OV-netwerk	€ 10.000
	Werkbudget	OV-data	€ 0
3.3	COLLECTIEF VERVOERAANBOD EN PUBLIEKE MOBILITEIT		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 25.000
	Werkbudget	OV-data	€ 0
3.4	CONCESSIEMANAGEMENT		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 0
	Werkbudget	OV-data	€ 0
3.5	CORONA (BELEIDSAFSTEMMING, GEVOLGEN, NASLEEP)		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 0
	Werkbudget	OV-data	€ 0
3.6	DATA- EN INFORMATIEMANAGEMENT		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 0
	Bijdrage basisvoorziening ov-reispatronen	OV-netwerk	€ 435.000
	Werkbudget OV-Ladekast	OV-data	€ 50.000
	Werkbudget Basisregistratie OV	OV-data	€ 50.000
	Werkbudget OverOV	OV-data	€ 50.000
	Vernieuwing MIPOV	OV-data	€ 100.000
3.7	DOORSTROMING, BUS RAPID TRANSIT (BRT)		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 75.000
	Werkbudget	OV-data	€ 0
3.8	DUURZAAMHEID (incl. CIRCULARITEIT)		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 10.000
	Werkbudget	OV-data	€ 0
3.9	FLEXVERVOER		
	Onderzoek i.o.v. netwerk flexvervoer	OV-netwerk	€ 10.000
3.10	JURIDISCHE VRAAGSTUKKEN WP2000		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 10.000
	Werkbudget	OV-data	€ 0
3.11	KNOOPPUNT- EN KETENREGIE		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 25.000
	Doorontwikkeling CHB	OV-data	€ 20.000
3.12	ONTZORGING REIZIGERS & MaaS-DIENSTVERLENING		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 10.000
	Werkbudget	OV-data	€ 0
3.13	REISINFORMATIE		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 0
	aanpassingen ketenbeheer DRIS (incl. incidentmanagement)	OV-data	€ 150.000
	reisinformatie bij verstoringen	OV-data	€ 65.000

	Implementatie BISON-standaarden	OV-data	€ 200.000
	evaluatie DRIS-displays		€ 20.000
3.14	SOCIALE VEILIGHEID		
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 0
	(Door)ontwikkeling analysetool	OV-data	€ 15.000
3.15	SPOORSE ZAKEN		€ 0
	Werkbudget	OV-netwerk	€ 0
	Werkbudget	OV-data	€ 15.000
3.16	TOEGANKELIJKHEID VAN HET OV		
	Bijdrage onderzoeken	OV-netwerk	€ 50.000
	Fotodienst centraal haltebeheer	OV-data	€ 100.000
3.17	Generiek werkbudget ontwikkelingen OV-netwerk		€ 10.000
	Generiek werkbudget ontwikkelingen OV-data		€ 10.000
ORGANISATIE			€ 3.595.000
4.1	PERSONEEL		
	Personeelskosten	OV-basis	€ 2.200.000
4.2	HUISVESTING		
	Huisvestingskosten DOVA	OV-basis	€ 150.000
	Vergaderkosten	OV-basis	€ 5.000
	Doorontwikkeling nieuwe huisvesting		€ 25.000
4.3	BEDRIJFSBUREAU		
	Financiën (incl. bankkosten)	OV-basis	€ 50.000
	P&O	OV-basis	€ 20.000
	Communicatie	OV-basis	€ 3.000
	ICT	OV-basis	€ 40.000
	Juridische zaken/Verzekeringen	OV-basis	€ 20.000
	ISO	OV-basis	€ 2.000
	Evaluatie OV-Campus		€ 0
4.4	CENTRAAL INFORMATIE SYSTEEM		
	Hosting en beheer Centraal Informatie Systeem	OV-data	€ 600.000
	Vervangingsinvestering Centraal Informatie Systeem	OV-data	€ 0
	Projectmanagement vervanging Centraal Informatie Systeem	OV-data	€ 0
	Hosting&beheer OV-Ladekast/Basisregistratie OV/OverOV	OV-data	€ 200.000
	Hosting en beheer CDD	OV-data	€ 180.000
	Implementatiekosten nieuw Centraal Informatie Systeem	OV-data	€ 100.000
TOTAAL KOSTEN			€ 5.570.000

BATEN			
BIJDRAGEN decentrale overheden aan DOVA (excl. DRIS)			€ 3.353.339
BIJDRAGEN decentrale overheden DRIS			€ 894.224
BIJDRAGE decentrale overheden INFORMATIEHUISHOUDING			€ 435.000
BIJDRAGE decentrale overheden implementatie MIPOV			€ 100.000
BIJDRAGE decentrale overheden implementatie standaarden BISON			€ 200.000
BIJDRAGE decentrale overheden BEHEERKOSTEN CDD			€ 85.000
BIJDRAGE decentrale overheden (individuele) AANSLUITKOSTEN CDD			€ 90.000
BIJDRAGE decentrale overheden CENTRAAL HALTEBEHEER			€ 100.000
BIJDRAGE BAZEB Programmamanagement ZEB d. DOVA			€ 75.000
BIJDRAGE BISON Coördinatie/secretariaat BISON d. DOVA			€ 20.500
BIJDRAGE IenW NDOV PROJECT			€ 80.000
BIJDRAGE IenW tbv BISON			€ 110.000
TOTAAL BATEN			€ 5.543.063
RESULTAAT			-€ 26.937

6.1 Samenvatting kosten en baten BISON en BAZEB

GASTHEERSCHAP BISON

Uitgaven		€ 415.000
1	Coördinatie DOVA, secretariaat BISON	€ 55.000
2	Onderhouden standaard (incl. Europa), loketfunctie	€ 30.000
3	Website, NEN, Semantic Treehouse, onvoorzien	€ 30.000
4	Kosten workitems	€ 300.000

Inkomsten		€ 415.000
1	Onttrekking aan Reserve	€ 195.000
2	Bijdrage IenW BISON	€ 110.000
3	Bijdrage decentrale overheden	€ 110.000

PROGRAMMA ZERO EMISSIE BUSVERVOER

Uitgaven		€ 400.000
1	Programmamanagement DOVA	€ 75.000
2	Projectkosten	€ 325.000
Inkomsten		€ 400.000
1	Onttrekking aan Reserve	€ 64.500
2	Bijdrage IenW	€ 83.875
3	Bijdrage decentrale overheden	€ 167.750
4	Bijdrage CROW	€ 83.875

7. Meerjarenraming

Meerjarenraming	begroting 2022	begroting 2023	raming 2024	raming 2025	raming 2026
Overkoepelende activiteiten	€ 400.000	€ 460.000	€ 460.000	€ 460.000	€ 460.000
Programma/thema's	€ 975.000	€ 1.515.000	€ 1.410.000	€ 1.110.000	€ 1.010.000
Organisatiekosten	€ 3.436.500	€ 3.595.000	€ 3.515.000	€ 3.505.000	€ 3.525.000
Totaal kosten	€ 4.811.500	€ 5.570.000	€ 5.385.000	€ 5.075.000	€ 4.995.000
Totaal baten	€ 4.819.925	€ 5.543.063	€ 5.412.563	€ 5.117.563	€ 5.022.563
Resultaat	€ 8.425	€ -26.937	€ 27.563	€ 42.563	€ 27.563
Reservering ICT OV-data (sparen)	€ -70.000	€ -70.000	€ -70.000	€ -70.000	€ -70.000
Reserve (eigen vermogen)	€ 809.838	€ 712.900	€ 670.463	€ 643.025	€ 600.588
Gewenst weerstandsvermogen	€ 1.920.500	€ 2.200.000	€ 2.200.000	€ 2.200.000	€ 2.200.000

Voor wat betreft de overkoepelende activiteiten verwachten we geen grote schommelingen in de periode 2024-2026. In 2024-2026 hebben we een generiek werkbudget geraamd voor de thema's, om daarmee flexibiliteit in te bouwen. De kosten nemen in deze periode met name af vanwege de weggevallen kosten voor de informatiehuishouding. De organisatiekosten nemen af in 2024, vanwege een afname in kosten van het Centraal Informatie Systeem. De vervanging van het oude systeem is dan afgerond en dus hoeven we niet meer twee systemen in de lucht te houden. Wel sparen we met ingang van 2022 voor nieuwe ICT voor OV-data in de toekomst. (Dit gaat ten koste van het eigen vermogen.)

Het weerstandsvermogen gaat geleidelijk omlaag en zit niet op het gewenste niveau (zie hoofdstuk 8, risicoparagraaf).

8. Risicoparagraaf

Een risico is een onzekere gebeurtenis in de toekomst met (nadelige) gevolgen voor de organisatie. Het risicomanagement van DOVA is erop gericht om de (schadelijke) gevolgen van deze risico's zoveel mogelijk te voorkomen, te beperken of strikt te monitoren.

Administratieve organisatie en interne controle

Zowel intern als extern wordt minimaal een vier-ogencontrole toegepast.

Het overgrote deel van de facturatie geschiedt op basis van opdrachtbrieven. Bij binnenkomst wordt de juistheid van de factuur gecheckt bij de projectverantwoordelijke (doorgaans hoofd bedrijfsvoering, hoofd OV-netwerk of hoofd OV-data). Vervolgens wordt deze voorzien van de juiste begrotingscode en doorgestuurd naar CAOP, die onze financiële administratie verzorgt. CAOP verwerkt de factuur in de administratie, waarna deze ter controle en fiattering worden aangeboden aan (achtereenvolgens) het hoofd bedrijfsvoering en de directeur. Eens per twee weken maakt CAOP een lijst van te betalen facturen op. Deze wordt pas betaald als het hoofd bedrijfsvoering deze heeft goedgekeurd. Ook de uitbetaling van de salarissen wordt in tweevoud gecontroleerd, door het hoofd bedrijfsvoering (individuele loonstrookjes) en de directeur (lijst van personen en bedragen).

Toegang krijgen tot de bankrekening kan alleen met twee leden van het MT – de financiële bescheiden die daarvoor nodig zijn liggen in de kluis bij het secretariaat, waarvan alleen het secretariaat de code weet. Uiteraard kan ook aan CAOP gevraagd worden om bankafschriften te sturen, ter controle.

Kasbeheer en saldobehaar

Voorkomen van een liquiditeitstekort.

(Tijdig) inzicht in inkomsten en uitgaven.

Dit omvat het beheer van de geldstromen en daaruit voortvloeiende saldi en liquiditeitsposities. Op basis van de betalingen/bankafschriften wordt door het hoofd bedrijfsvoering een liquiditeitsbegroting bijgehouden, zodat er inzicht is of de werkelijke uitgaven (incl. btw) in de pas lopen met de verwachte uitgaven conform de begroting. Door de contributie (incl. de bijdragen voor BISON en BAZEB) al vroeg in het jaar te innen (start eerste week december voorafgaand aan het begrotingsjaar), is de kans op een liquidatietekort erg klein. Met medehuurder CROW is een onderhuurovereenkomst afgesloten, inclusief een 'Overeenkomst kosten voor gelijke rekening', met daarin de afspraak dat beide organisaties elk 50% van alle huur-, service- en overige huisvestingskosten betalen. Deze kosten worden eens per kwartaal gefactureerd, zodat er slechts beperkt sprake is van voorfinanciering.

Tweemaal per jaar (voorjaar en najaar) verzorgt CAOP tussentijdse financiële overzichten op projectniveau, zodat er inzicht ontstaat over de uitgaven op hoofdlijnen en per project. Indien nodig kunnen tussentijds overzichten worden opgevraagd. Het hoofd bedrijfsvoering heeft zelf ook toegang tot de financiële administratie van CAOP (zoekfunctie).

Het saldobehaar is redelijk eenvoudig, omdat wij werken met één vaste bankrekening (Rabobank) waar de inkomsten op binnenkomen en van waaruit betalingen worden gedaan. Bij deze rekening courant hoort ook nog een bedrijfspaarrekening. Daarnaast hebben wij een bankrekening bij ABN-AMRO en een bijbehorende spaarrekening, waar het eigen vermogen op staat. Tot slot is ook een spaarrekening geopend bij Triodos, hier staat minimaal de bankgarantie tbv de huur van het kantoor op. De verschillende bankrekeningen dienen ook ter spreiding van de gelden ivm het depositogarantiestelsel (alhoewel dat risico hiermee niet helemaal gedekt is) en om al te hoge creditrente te voorkomen (alhoewel dat onontkoombaar is).

Samenwerkingsverband DOVA zal nooit leningen aangaan of geld beleggen.

Weerstandsvermogen

Vermogensopbouw om voortijdige beëindiging CV te kunnen opvangen.

Het in de meerjarenraming opgenomen weerstandsvermogen (ongeveer 2 miljoen euro) is gebaseerd op de begrote personeelskosten voor een jaar, vanuit de gedachte dat – mocht het Samenwerkingsverband worden opgeheven – de organisatie dan nog maximaal een jaar heeft om medewerkers uit te betalen, de huur op te zeggen en overige operationele kosten af te bouwen. Het risico hierop wordt laag ingeschat, anderzijds is het tot nu toe opgebouwde vermogen volstrekt onvoldoende.

Overige risico's

(Al te grote) overbesteding voorkomen.

Overige risico's op overbesteding worden ingedekt:

- Door het opnemen van reserveringen voor verwachte extra uitgaven (zoals de verhuizing in 2021),
- Door alvast te sparen (zoals in 2022 e.v. voor de aankomende aanbesteding van de centrale server),
- Door extra bedragen te begroten (zoals vanaf 2022 het geval is door generieke werkbudgetten op te nemen voor OV-data en OV-netwerk; ook worden de personeelskosten begroot op eindschaalniveau),
- Door de leden te vragen om extra bijdragen als het grote projecten betreft die voortkomen uit nieuwe wensen van de leden of nieuwe ontwikkelingen (zoals bijvoorbeeld gebeurd is bij de informatiehuishouding, de overname van de CDD, het centraal haltebeheer, etc.)

Risico's in beeld:

Mogelijk risico	Maximum (per jaar)	Kans	Preventieve actie
Beëindiging CV	€ 2 miljoen	Zeër klein	Weerstandsvermogen; werkprocessen
Leden betalen bijdrage niet	€ 4 miljoen	Zeër klein	Werkprocessen; weerstandsvermogen
Verduistering/onrechtmatigheden	< € 1 miljoen	Zeër klein	Administratie belegd bij CAOP; interne en bancaire afspraken
Uit de hand lopende projecten/operatiekosten/afhaken onderhuurder	€ 500.000	Klein	Actieve sturing op kritische projecten; weerstandsvermogen; ISO-certificering OV-data; max. indexering huurprijs; afspraken onderhuur
Sterke stijging prijzen/loonkosten (incl. vervanging bij ziekte)	€ 200.000	Reëel	Indexatie bijdragen leden; weerstandsvermogen
Tekort liquide middelen	€ 1 miljoen	Zeër klein	Vroegtijdig innen jaarbijdrage leden; afspraken medehuur

Samengevat: We hebben de risico's in beeld. We managen ze goed. Maar het weerstandsvermogen is (te) laag.

9. Reflectie takenpakket samenwerkingsverband DOVA

Het doel van dit hoofdstuk is om jaarlijks actief een moment van bezinning te hebben op het takenpakket van het samenwerkingsverband: past dit nog voldoende op de samenwerkingswensen van de afzonderlijke 'moederorganisaties'? Hiermee hopen we structureel de valkuil te voorkomen dat samenwerking niet meer voelt als: 'We werken samen en hebben daartoe een gezamenlijke ondersteunende werkeenheid, die kostenbewust en efficiënt haar werk voor ons doet'. Maar gaat voelen als: 'Zij in Utrecht hebben een eigen agenda, die niet meer als onze samenwerkingsagenda voelt'. Deze jaarlijkse reflectie is voor het eerst op genomen in de begroting 2021. Uitdrukkelijk om verder te ontwikkelen. En ook om een goed lopende situatie te borgen en dus zeker niet om een problematische situatie te verbeteren. Ook voor 2023 geldt een voortdurend bewustzijn dat de gezochte samenwerking in DOVA-verband geen onbegrensde vanzelfsprekendheid is, maar een actieve en welbepaalde keuze van de samenwerkende decentrale OV-autoriteiten.

Scope van de samenwerking

In de eerste plaats onderkennen we dat de samenwerking zich alleen richt op landelijk spelende ov-aspecten van het mobiliteitsbeleid van regionale en provinciale overheden. Daar hoort ook bij dat wij ons realiseren dat ov-beleid in de regio's en provincies per definitie onderdeel is van een breder integraal mobiliteitsbeleid. En waar OV geen doel op zich is voor onze moederorganisaties, mag het dat voor (de werkeenheid van) Samenwerkingsverband DOVA dus ook nooit zijn. Hier 'zien' de ALV en het OV-managersoverleg voortdurend op toe, en ook de doorlopende goede samenwerking met CROW en IPO (beide breder georiënteerd dan Samenwerkingsverband DOVA) zijn ons inziens op dit punt belangrijke structurele waarborgen.

NB. Overigens is inmiddels wel een gesprek ontstaan over het takenpakket van Samenwerkingsverband DOVA. Nu in de afgelopen jaren 'de formule' van samenwerkingsverband DOVA succesvol is gebleken, is het goed voorstelbaar dat de samenwerkende overheden deze werkwijze ook breder kunnen/willen richten op (publieke regie op) samenhangende ketenmobiliteit of Publieke Mobiliteit. In dit kader zal er de komende periode een strategische agenda voor de verbreding van de samenwerking worden ontwikkeld. Doorontwikkeling van samenwerking binnen de OV-campus naar samenwerking via een Mobiliteitscampus kan daarvan een resultante zijn. Overigens spelen met name op datagebied ook scope-vragen mbt het faciliteren van samenwerking tussen een deel van de moederorganisaties.

Taakverdeling samenwerkingsitems

Aan landelijke samenwerking tussen decentrale overheden op ov-gebied ligt uiteraard altijd een reden ten grondslag, daarbij gaat het om:

1. Gezamenlijke bestuurlijke lobby (loopt primair via VRA, MRDH en IPO)
2. Gezamenlijke kennisagenda (loopt primair via CROW-KpVV)
3. Gezamenlijke data-agenda (bv. Dashboard OverOV)
4. Gezamenlijke ontwikkeling beleidsstandpunten en - formuleringen (bv. rond OV/corona)
5. Gezamenlijk samenspel met sectorgenoten als IenW, OV-bedrijven, reizigersorganisaties en infra-beheerders, gezamenlijke mobiliteitsdata-knooppunten, etc. (bv. Nieuwe Betaalwijzen OV)
6. Gezamenlijke uitvoering (bv. Ketenbeheer DRIS, landelijk programma Zero Emissie Bus, Landelijk Tarievenkader)

Elk afzonderlijk onderdeel van de begroting van Samenwerkingsverband DOVA moet uiteindelijk terug te voeren zijn op de laatste 4 typen activiteiten, dan wel het met elkaar verbinden van alle 6 activiteiten. Binnen Samenwerkingsverband DOVA voeren we slechts dit soort activiteiten uit, geen andere (tenzij daar uitdrukkelijk een verzoek van de ALV aan ten grondslag ligt).

Samenwerkingsverband en faciliterende organisatie Utrecht

Daarbij beoogt Samenwerkingsverband DOVA uitdrukkelijk een samenwerkingsverband te zijn tussen MRDH, VRA, de 12 provincies en OV-bureau Groningen Drenthe. De DOVA-organisatie in Utrecht is niet het samenwerkingsverband zelf, maar faciliteert de samenwerking van het Samenwerkingsverband. Om dit te kunnen doen is overigens wel een goed geborgde staande 'faciliterende en uitvoerende' organisatie nodig. OV is immers een structurele en zich ontwikkelende beleidstaak van de decentrale ov-autoriteiten, die altijd ook samenwerking en afstemming op landelijk niveau zal vragen. De structuur van de Coöperatieve Vereniging met 15 publieke leden is hierop ook toegesneden.

Elementen van de samenwerking met een structureel karakter zijn bijvoorbeeld:

- Doorlopend faciliteren van een vergader- en ontmoetingsfunctie ten behoeve van de samenwerking
- Doorlopend vormgeven van ketenbeheer in verband met datastromen die via DOVA/OV-data lopen

- Creëren, in stand houden en doorontwikkelen van verbanden en deelverbanden, waarin collega's uit den lande inhoud op deelaspecten van het decentrale ov-beleid met elkaar kunnen delen en kunnen verbinden aan landelijk spelende beleidsvraagstukken
- Jaarlijkse berekening van/voor het decentrale ov-beleid relevante indices

Toegepaste begrotingssystematiek

De samenwerking in DOVA-verband vindt zijn juridische grondslag in de statuten en het huishoudelijk reglement. Op basis daarvan vormt de jaarbegroting de basis voor jaarlijkse activiteiten. Wij hebben met betrekking tot de begroting in 2020 een aantal keuzen gemaakt die in beginsel ook voor de begroting 2023 van toepassing zijn:

- We leggen de begroting voor een bepaald jaar ter vaststelling voor in de ALV van juni van het voorafgaande jaar. Zodat de samenwerkende partijen in Samenwerkingsverband DOVA tijdig op de hoogte zijn van hun jaarbijdrage voor het komende jaar. Deze keuze impliceert overigens een zekere noodzakelijke globaliteit in begroten. Anderhalf jaar vooruit strak programmeren is onmogelijk.
- We begroten 'strak', dat wil zeggen bouwen niet of nauwelijks ruimte in voor eventuele nieuwe, zich ontwikkelende of in de loop van een begrotingsjaar aandienende nieuwe samenwerkingstaken, -programma's of projecten. Keuzen voor aanvullende activiteiten vragen daarom per definitie extra bijdragen van de samenwerkende partijen - tenzij de samenwerkende partijen tot besluiten komen over begrotingsposten waarop in de toekomst de samenwerking niet meer, of niet meer via Samenwerkingsverband DOVA wordt gezocht.

Hiernaar met de ogen van voorjaar 2022 gekeken zien wij geen reden om voor 2023 andere keuzen te maken. Wel betekent dit voor de begroting van 2023 bijvoorbeeld dat we extra middelen hebben begroot (dus extra bijdragen vragen) voor de decentrale bijdragen aan de Informatiehuishouding OV-reispatronen, en voor structureel toegenomen beheer- en hostingkosten, bijvoorbeeld ten gevolge van meer in gebruik te nemen datasets. Verder kan dit in 2023 bijvoorbeeld ook gaan spelen rond het 'groeïende' onderwerp iVRI's. Over een eventuele rol in dat dossier dienen we overigens eerst besluitvorming te hebben in het OV-managersoverleg (dit is voorzien in de loop van 2022, de uitkomst valt op het moment van schrijven nog niet te voorspellen). Ook komen er keuzen aan met betrekking tot hosting en beheer van digitale haltevertrekstaten, software om dynamische perrontoewijzing centraal te ondersteunen en stationstopologie.

Verder willen wij in de ALV van december 2022 als pilot een 'Kadernotitie Begroting 2024' agenderen. Daarmee willen we de eerste beelden in bespreking brengen richting de begroting van 2024, waarmee de voorzienbaarheid van de uiteindelijke begrotingsbespreking medio 2023 wellicht wordt verbeterd.

Inhoudelijke dynamiek

Gegeven de maatschappelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen in het mobiliteitsbeleid zullen inhoudelijke accenten van samenwerking in de loop van de jaren overigens wel steeds verschuiven. En soms zullen ook geheel nieuwe vraagstukken opkomen, zoals bijvoorbeeld de coronacrisis. In die zin mag van (de werkeenheden van) Samenwerkingsverband DOVA een voortdurende dynamiek worden verwacht.

Invloed van corona

Op het moment van schrijven (mei 2022) hebben wij alweer twee jaar achter ons, waarin de samenwerking op ov-gebied zich heeft geïntensiveerd. Dat had alles te maken met corona. Deels ontstonden nieuwe landelijke beleidsvraagstukken. En tegelijkertijd nam voor onze hele samenleving 'remote werken' ook een grote vlucht. Juist in een samenwerkingsverband als de onze, waar reisafstand toch altijd een rol speelt bij de samenwerking, biedt dit heel nieuwe oplossingen en mogelijkheden. De komende jaren zullen we zonder twijfel richting een nieuwe balans gaan van fysiek en remote samenkomen en samenwerken. Ook op dit punt dienen wij als samenwerkingsverband de voortdurende doorontwikkeling zo goed mogelijk te faciliteren.

Samenwerkingsverband
van decentrale
OV-autoriteiten

Jaarverslag 2022

Voorwoord

Het doet mij genoegen u hierbij de Jaarrekening en het Jaarverslag 2022 van de Coöperatieve Vereniging Samenwerkingsverband DOVA U.A. aan te bieden. De rapportage geeft inzicht in de activiteiten van het samenwerkingsverband in 2022, zowel wat betreft werkactiviteiten als in financiële zin.

Op 30 juni 2021 stelde de Algemene Ledenvergadering van Samenwerkingsverband DOVA de begroting van 2022 vast. Het jaar 2022 is over het geheel genomen in lijn met de voorziene en begrote activiteiten verlopen. Eigenlijk op alle in de begroting benoemde thema's wordt (samen)gewerkt en zijn ook in 2022 stappen gezet.

Helaas hebben wij in financieel opzicht het jaar 2022 uiteindelijk moeten afsluiten met een negatief resultaat van ruim € 350.000. Dit komt voor ongeveer de helft voort uit een eenmalige extra uitgave voor OV-reispatronen die pas vanaf 2023 wordt gecompenseerd vanuit de ledenbijdragen. Verder gaat het om een geheel van kleinere tegenvallers, bijvoorbeeld samenhangend met het relatief hoge verzuim en tussentijds vertrek van medewerkers in 2022 (en daardoor noodzakelijke inhuur), vanuit 2021 doorgeschoven/vertraagde oplevering van de nieuwbouw van de DOVA-server, huisvestingskosten (afschrijving verbouwing en inrichting nieuwe kantoor) en juridische uitgaven. Vooralsnog lijkt sprake van een eenmalige situatie, maar voor het lopende jaar 2023 en het begrotingsjaar 2024 vraagt dit wel actieve aandacht op financieel gebied.

Het blijft ondertussen buitengewoon fijn dat we elkaar nu ook weer fysiek treffen in Utrecht in ons nieuwe pand Smakkelaarsburcht aan de Leidseveer. Het hele jaar hebben we naar volle tevredenheid gebruik gemaakt van het nieuwe 'onderkomen' van de OV-campus.

Voor wat betreft de algemene situatie in het OV, deze is in 2022 op zijn minst uitdagend geweest. De reizigersontwikkeling post-corona, de prijsontwikkelingen en de personele vraagstukken leidden in 2022, maar zullen ook in 2023 en 2024 tot majeure vraagstukken voor het OV leiden, waarbij het ov-aanbod en de betaalbaarheid van openbaar vervoer voor reizigers nog weer verder onder druk dreigen te komen. Alle reden om de intensieve samenwerking tussen decentrale overheden en in de sector als geheel de komende periode volop door te zetten!

Jan van Selm
Directeur-Bestuurder Samenwerkingsverband DOVA
30 april 2023

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Generieke OV-gerelateerde activiteiten	5
2.1	Algemene activiteiten	5
2.2	OV-campus	5
2.3	Management	6
2.4	Coöperatieve Vereniging	6
2.5	Jaarcongres "Dag van het OV"	6
2.6	Huisvaderschap 'BISON' (Beheer Informatie Standaarden OV Nederland)	7
2.7	NDOV-project (Nationaal Datawarehouse OV)	7
2.8	Ondersteuning consumentenoverleggen	7
3.	Thema-gerelateerde OV-gerelateerde activiteiten	8
3.2	Collectief vervoeraanbod (regulier OV en flexvervoer)	9
3.3	Concessiemanagement	10
3.4	Corona-gerelateerde ov-zaken	10
3.5	Data- en informatiemanagement	11
3.6	Doorstroming, punctualiteit en Bus Rapid Transit (BRT)	12
3.7	Duurzaamheid (incl. Circulariteit)	14
3.8	OV in de reisketen (MaaS en hubs/mobiliteitsknooppunten)	15
3.9	Reisinformatie	16
3.10	Sociale veiligheid	18
3.11	Spoorse zaken	19
3.12	Stelsel Wp2000	20
3.13	Toegankelijkheid van het OV	20
4.	Organisatie-ondersteunende activiteiten en systemen	22
4.1	Personeel	22
4.2	Huisvesting	22
4.3	Bedrijfsvoering	23
4.4	Centraal Informatie Systeem	24
	BIJLAGE I	25
	BIJLAGE II	31
5.	Jaarrekening	33
5.1	Balans	34
5.2	Staat van baten en lasten	35
5.3	Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling	36
5.4	Toelichting op de balans	39
5.5	Toelichting op de staat van baten en lasten	43
5.6	Overige gegevens	55

1. Inleiding

In dit Jaarverslag en Jaarrekening 2022 wordt verslag gedaan van verschillende activiteiten:

- Generieke activiteiten (hoofdstuk 2)
- Activiteiten per deelthema (hoofdstuk 3)
- Ondersteunende activiteiten (hoofdstuk 4)

Generieke OV-gerelateerde activiteiten

Veel activiteiten die binnen DOVA plaatshebben hebben betrekking op het OV in algemene zin. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van het OV-managersoverleg (maandelijks) of de Dag van het OV (jaarlijks). Of het uitbrengen van onze Nieuwsbrief (6-8 keer per jaar). En de reguliere bestuurlijke ondersteuning in nationale OV-overleggen als het Nationaal OV-beraad (NOVB) en Landelijk Overleg Spoortafel (LOVS).

Activiteiten deelthema's

In hoofdstuk 3 staat per thema in hoofdlijnen beschreven welke activiteiten in 2022 zijn uitgevoerd door de clusters OV-netwerk en OV-data.

Organisatie-ondersteunende activiteiten

Dit betreft alle activiteiten (veelal uitgevoerd door het cluster OV-basis) die nodig zijn om de hierboven benoemde activiteiten in goede omstandigheden te kunnen uitvoeren.

2. Generieke OV-gerelateerde activiteiten

2.1 Algemene activiteiten

OV managersoverleg

Het OV managersoverleg is in 2022 - onder voorzitterschap van Nico van Paridon – negen maal regulier bij elkaar geweest en ook zijn er tien extra OV-managersoverleggen georganiseerd om corona-gerelateerde en andere urgente OV-vraagstukken te bespreken. Van 20 t/m 22 april hebben veel managers deelgenomen aan de OV Forumreis naar Texel, georganiseerd in OV-campus-verband. In deze Forumreis is afgesproken twee nieuwe onderwerpen op te pakken, Publieke Mobiliteit en Vanzelfsprekend OV. Eind 2022 is een begin gemaakt met de uitwerking van deze nieuwe thema's.

Ondersteuning Nationaal Openbaar Vervoer Beraad (NOVB)

In het Nationaal Openbaar Vervoer Beraad (NOVB) komen vertegenwoordigers van alle concessieverleners, alle concessiehouders en de systeemverantwoordelijke (ministerie van IenW) op bestuurlijk en directeuren-niveau regelmatig samen om landelijke onderwerpen te bespreken. Samenwerkingsverband DOVA ondersteunt (bestuurlijk) en vertegenwoordigt (directeurenoverleg, samen met VRA en plaatsvervanger Noord-Brabant) de decentrale overheden in deze overleggen. Het overleg op directeureniveau heeft in 2022 negen keer plaatsgevonden en het bestuurlijke NOVB is (informeel én formeel) ook negen keer bijeengekomen. Voorafgaand aan de bestuurlijke overleggen wordt afgestemd met de bestuurders van decentrale overheden. Voorafgaand aan elk NOVB-directeurenoverleg vindt er een voorbereidend opdrachtgeversoverleg plaats met IenW. Verder participeren we samen met collega's van moederorganisaties in alle ambtelijke overleggen die in NOVB-verband plaats hebben, zoals het Managersoverleg Nieuwe Betaalwijzen, het Managersoverleg informatiehuishouding OV-reispatronen, de NOVB-werkgroep MaaS-waardige OV-concessie-eisen en de NOVB-werkgroepen die in het kader van de corona-vraagstukken zijn gevormd. (Zie voor toelichtingen daarop paragraaf 3).

Ondersteuning Regionaal OV-beraad (ROVB)

In het Regionaal Openbaar Vervoer Beraad (ROVB), waarvoor DOVA het secretariaat verzorgt, praten vertegenwoordigers van de stads- en streekvervoerders met vertegenwoordigers van decentrale overheden over landelijke zaken die spelen in het regionale openbaar vervoer. Ook dit overleg vindt op directeuren- en (waar nodig) bestuurlijk niveau plaats. Het directeurenoverleg heeft in 2022 acht keer plaatsgehad. Er was in 2022 geen reden geweest om het bestuurlijk ROVB bij elkaar te laten komen.

Overleggen met IenW en IPO

Met collega's van het Ministerie van I&W, en met collega's van het IPO vindt regelmatig overleg plaats. Met het I&W wordt onder andere steeds het NOVB-directeurenoverleg voorbesproken en is er een periodiek overleg specifiek over spoorzaken. Met IPO wordt maandelijks over alle spelende zaken overlegd, waaronder de komende agendapunten voor de Bestuurlijke Adviescommissie Mobiliteit. In 2022 is ook stelselmatig deelgenomen aan de Ambtelijke Advies Commissie Mobiliteit (AACM) en vormde openbaar vervoer een regulier agendapunt van de Bestuurlijke Advies Commissie (BAC) mobiliteit van het IPO. Vertegenwoordigers van de vervoerregio's MRDH en VRA nemen deel aan de AACM en de BACM+.

Toekomstbeeld OV 2040 en Landelijke OV en Spoorafel

Samen met collega's van decentrale overheden wordt deelgenomen aan de stuurgroep en de programmagroep van het Toekomstbeeld OV 2040. Ook nemen we deel aan de kerngroep Ketens en Knopen (zie p. 15). Voorts wordt inbreng geleverd aan de landelijke OV en Spoor tafel en daartoe voorbereidend overlegd met IenW en de landsdeelcoördinatoren.

2.2 OV-campus

Samenwerkingsverband DOVA vormt integraal onderdeel van het concept 'OV-campus' (samen met 'huurpartner' CROW). Om deze samenwerking ten behoeve van het decentraal OV-beleid 'levend en operationeel' te houden en door te ontwikkelen organiseren we ook in 2022 samen met CROW tweewekelijks een (online) overleg plaats van medewerkers van de OV-campus (CROW-KpVV en DOVA), waarin gezamenlijke thema's worden besproken. Eveneens tweewekelijks vergadert de Regiegroep OV-campus, waarin CROW en DOVA op managementniveau inhoudelijke en praktische zaken met betrekking tot de OV-campus bespreken.

2.3 Management

De personele en financiële zaken en de aansturing van OV-netwerk, OV-data en OV-basis betreffen doorlopende activiteiten. Wekelijks worden zaken per afdeling doorgesproken, er vinden individuele bilateralen plaats, en indien nodig worden facturen goedgekeurd die de afdeling aangaan. Maandelijks is er een zg. CV-overleg, waar medewerkers van Samenwerkingsverband DOVA uitgenodigd worden om personele en facilitaire zaken te bespreken. Het Managementteam van Samenwerkingsverband DOVA komt elke twee weken bijeen om de lopende zaken te bespreken. Daarnaast draagt het MT in coördinerende zin zorg voor het tot stand komen van het jaarverslag van het voorgaande jaar, de begroting voor het komende jaar en de voorjaars- en najaarsrapportage van het lopende jaar. In september 2022 had het MT een heidag, waar o.a. vooruit is gekeken naar de ontwikkelingen in 2023 en 2024.

2.4 Coöperatieve Vereniging

Begin december 2021 zijn de contributiebriefjes voor 2022 verstuurd, alle OV-autoriteiten hebben vervolgens hun bijdrage overgemaakt. In het kader van de transparantiemethode hebben alle leden begin januari 2022 een overzicht gekregen van de door hen (naar rato) betaalde BTW, zodat zij deze bedragen kunnen compenseren via het BTW-compensatiefonds. Het teveel betaalde voorschot BTW is aan de leden terugbetaald. Op 29 juni 2022 vond de ALV plaats waarin de Jaarrekening 2021 werd vastgesteld en goedgekeurd, evenals de Begroting 2023. In de ALV van 14 december werd voor het eerst een Kadernotitie (2024) besproken en goedgekeurd. Ook werd Jan van Selm opnieuw voor 4 jaar herbenoemd als directeur-bestuurder.

2.5 Jaarcongres "Dag van het OV"

Op 27 juni 2022 vond het jaarcongres Dag van het OV plaats, dat we – samen met CROW en het programma Toekomstbeeld OV - in de Fokker Terminal in Den Haag organiseerden. De Dag begon met een [interview met Staatssecretaris Heijnen](#), waarna de deelnemers tweemaal een kennissessie konden bijwonen (van in totaal 16) en tussendoor tijdens de lunch konden netwerken. De Dag eindigde met het [OV journaal](#) en met een Rondetafelgesprek tussen Gerrit Spijksma (QBuzz), Kees van der Burg (IenW), gespreksleider Pieter Litjens (CROW), Fleur Gräper (gedeputeerde provincie Groningen), Freek Bos (Rover), Tjalling Smit (NS) en Egbert de Vries (Vervoerregio Amsterdam). Zie ook www.dagvanhetov.nl. Inmiddels zijn de voorbereidingen voor het congres van juni 2023 in volle gang.

2.6 Huisvaderschap 'BISON' (Beheer Informatie Standaarden OV Nederland)

De activiteiten van BISON worden vanuit OV-basis gecoördineerd. De Architectuurwerkgroep van BISON vergaderde achtmaal in deze periode, de Change Advisory Board kwam tweemaal bijeen en de Strategic Committee vergaderde drie keer in 2022. Ook waren er diverse vergaderingen van werkgroepen, o.a. over de voortgang mbt de Europese standaard SIRI, over Stationstopologie en (met TLS en vervoerders) over het aanleveren van informatie over tarieven en producten aan de GBO (zie ook 3.1). De secretaris stelde in overleg met CAOP een jaarrekening 2021 op voor BISON en een begroting voor 2022. Vanuit de SC werd een aanzet gegeven voor een evaluatie onderzoek over de toekomst van BISON. Het eindrapport werd begin november door Ecorys opgeleverd. De resultaten en adviezen, alsmede een oplegger van de SC van BISON zijn inmiddels gedeeld binnen BISON zelf, met de Stuurgroep NDOV (zie 2.7) en het OV-managersoverleg. Een uitgebreid verslag van alle activiteiten binnen BISON is als bijlage bij dit jaarverslag gevoegd.

2.7 NDOV-project (Nationaal Datawarehouse OV)

Het doel van het NDOV-project is om door middel van samenwerking tussen DOVA en het Ministerie van IenW te structureel zorg te dragen voor het beschikbaar stellen en verbeteren van openbaar vervoer-informatie aan de zogenoemde NDOV-loketten, die op hun beurt de betreffende reisinformatiedata als open data beschikbaar stellen aan afnemers. Samenwerkingsverband DOVA neemt deel aan en verzorgt het secretariaat van de zogenoemde Stuurgroep NDOV, die is ingesteld om tussen Ministerie van IenW en Samenwerkingsverband DOVA/OV-campus af te stemmen over zaken die (overheidsaspecten van) data op het gebied van openbaar vervoer betreffen. De Stuurgroep staat onder voorzitterschap van Delroy Blokland, hoofd OV en Spoor van IenW. Naast IenW en DOVA neemt ook CROW/KpVV deel. In 2022 is de Stuurgroep bijeengekomen op 28 maart, 6 juli, 26 september en 19 december. Er is gesproken over onder meer de te zetten stappen voor de uitbreiding van de stationstopologie, de uitbreiding van de data-aanlevering over sociale veiligheid voor spoor (ProRail/NS), het project vernieuwing MIPOV en de mogelijkheid om het HoofdRailNet hieraan te kunnen toevoegen.

De subsidie voor NDOV en BISON loopt in 2022 af, inmiddels is om de samenwerking de komende jaren voort te zetten de nieuwe subsidieaanvraag voor de periode 2023-2025 de deur uit.

2.8 Ondersteuning consumentenoverleggen

Samenwerkingsverband DOVA neemt deel aan het landelijke ROCOV-overleg dat ongeveer ieder kwartaal bij elkaar komt. In het jaar 2022 heeft dat vijfmaal plaats gehad. Inbreng vanuit Samenwerkingsverband DOVA vond plaats over de ontwikkelingen op het gebied van het nieuwe betalen en het nieuwe productpalet. Bij dit laatste is onder meer gesproken over leeftijdskortingen en de mogelijkheid van een minimumtarief. Ook zijn we betrokken geweest bij de evaluatie van de adviesrol van de ROCOV's wel in 2022 plaats had.

3. Thema-gerelateerde OV-gerelateerde activiteiten

3.1 Betalen in het OV: tarieven, reisproducten en nieuwe betaalwijzen

Doel: Reizigers nu en in de toekomst tegen een redelijke prijs openbaar vervoer aanbieden

OV-netwerk

Netwerk Betalen en tarieven

Bij betalen en tarieven in het OV spelen enerzijds de actualiteit zoals het LTK en het LTI en anderzijds toekomstige ontwikkelingen zoals nieuwe betaalwijzen een rol. De meeste aandacht is in 2022 gegaan naar nieuwe betaalwijzen (OVpay, 'EMV-betalen') en het nieuwe productenpalet. Het netwerk Betalen en Tarieven is in 2022 negen keer bij elkaar gekomen. Erica Vergroesen (Noord-Brabant) is voorzitter van het netwerk.

Nieuwe betaalwijzen

Het aan het NOVB gerelateerde Managersoverleg Nieuwe Betaalwijzen OV (voorzitters Bas van Weele en Jan van Selm, secretariaat DOVA) heeft haar activiteiten in 2022 voortgezet in twaalf bijeenkomsten. Het reizen met de bankpas (saldo, voltarief) is in 2022 in een groot aantal concessies uitgerold en operationeel. Eén van de financiële vraagstukken, de derving die wordt veroorzaakt door reizen op saldo met de bankpas, wordt volgens afspraak meegenomen in de concessie-herijkingsafspraken. De teksten over de wijze van monitoring van de voorwaarden om Mifare uit te zetten zijn herschreven en de normen en meetmethode worden gezamenlijk verder uitgewerkt. De verwerking van de kosten van de basisservices in de instap- en km-kosten is uitgewerkt in een voorstel dat 15 juni in het bestuurlijk NOVB geaccordeerd. Ook de prijzen van de nieuwe (fysieke en digitale) OV-chipkaart zijn in het voorstel verwerkt. Op 1 september is in het NOVB directeurenoverleg als uitvoeringsbesluit besloten om de dekking van de servicekosten in twee stappen te verwerken in de LTI te verwerken. Op 1 januari 2023 wordt de LTI 0,22% verhoogd, en op 1 januari 2024 volgt een tweede verhoging met 0,22%. Treinreizen met locatiebepaling wordt in het kader van het programma nieuwe betaalwijzen steeds verder ontwikkeld en inmiddels in de praktijk beproefd.

Productenpalet

De gezamenlijke werkgroep Productenpalet met vervoerders en overheden wordt voorgezeten door Erica Vergroesen (Provincie Noord-Brabant). De werkgroep heeft verschillende analyses verricht voor de nadere invulling van het nieuwe productenpalet. Fase 2 is qua genereren van landelijke inzichten uiteindelijk in 2022 bijna afgerond. Het eindrapport volgt begin 2023. Panteia zal medio 2023 ook een model opleveren waarmee er op concessieniveau effectenanalyses gemaakt kunnen worden. Parallel aan fase 2 is een traject gestart rondom besluitvorming over de actualisatie van het LTK. Eind 2022 is in het managersoverleg hierover een positief besluit genomen en vervolgens ook in de AACM. Medio januari 2023 is het besluit geagendeerd als hamerstuk in de BACM+. De uitwerking van het LTK volgt in 2023.

Landelijk Tarievenkader (LTK)

De zogeheten UC-LTK (Uitvoeringscommissie Landelijk Tarievenkader) komt 6-wekelijks onder leiding van Jan van Selm of zijn vervanger Mahir Sari bij elkaar. In 2022 zijn er 8 bijeenkomsten geweest. In deze overleggen worden met name reguliere onderwerpen over opbrengstenverdeling van landelijk beheerde prijsproducten behandeld. Ook komen eventuele technische wijzigingen die producteigenaren raken aan bod.

Indexeringen (LBI en LTI)

In principe vinden per jaar in maart, juni, september en december 4 berekeningen plaats van de Landelijke Bijdrage Index (LBI). De eerste 3 zijn prognoses en de laatste is de definitieve LBI. Daarnaast wordt tweemaal per jaar de LTI berekend (in maart en juni), waarbij de eerste een prognose is en de laatste de definitieve LTI. DOVA berekent de indexen en stemt die af met de werkgroep Indexatie. Vanwege langdurige ziekte van een DOVA medewerker is de prognose LTI voor 2023 met hulp van onze collega's Marcel Bus (ZH) en Mathijs Bekhuis (Ov.) gemaakt. Voor de definitieve LTI konden we weer een beroep doen op de vaste DOVA-collega.

Inmiddels is overigens gebleken dat het CPB geen juni- en decemberramingen meer maakt. De werkgroep indexatie is de vraag voorgelegd hoe hiermee in de toekomst om te gaan. Voor de berekening van de definitieve LTI is gebruik gemaakt van de meest actuele ramingen. De werkgroep indexatie heeft geen beter alternatief gevonden en zal deze werkwijze continueren. Ten aanzien van de LBI heeft de werkgroep voorgesteld om bij ontbrekende CPB-ramingen van de CPI zelf een raming te maken op basis van de gerealiseerde CPI-data. Een ander onderwerp waar de werkgroep indexatie zich over heeft gebogen is hoe er omgegaan moet worden met de (tijdelijke) Btw-verlaging op energie sinds 1

juli. In het LTK is ruimte om indexatie te corrigeren voor een betere (zuivere) meting. Deze ruimte is benut door een correctie op toe te passen.

Het herijkingsonderzoek naar de wegingsfactoren voor het bepalen van de indexen is begin 2022 uitgevoerd. De resultaten zijn besproken in de werkgroep Indexatie en in juni aan het ROVB voorgelegd. Vanwege de volatiele ontwikkeling van energieprijzen is voorts voorgesteld om tot en met het jaar 2025 jaarlijks de wegingsfactoren aan te passen. Het ROVB heeft met dit voorstel ingestemd. Eind 2022 is conform dit besluit een nieuw herijkingsonderzoek naar de wegingsfactoren gegund. De werkzaamheden hiertoe starten begin 2023. De werkgroep Indexatie heeft daarnaast een aandachtspunt over de afronding van de LTK-tarieven van de Landelijke Rocov's opgepakt. Dit heeft geleid tot een advies aan het ROVB voor aanpassing van de praktische uitvoering van de afronding van de LTK-tarieven.

Het traject voor de vaststelling van de LTI voor het jaar 2023 is grotendeels op reguliere wijze plaatsgevonden. In een apart NOVB-traject is besloten om de kosten van de basisservices van OV-betalen te verweken in de tarieven. Dit heeft geleid tot een verhoging van de LTI met 0,22% voor het jaar 2023 (naast de reguliere berekening), en een (extra) verhoging van 0,22% in de LTI voor het jaar 2024. Inmiddels is dit traject afgerond en bedraagt de LTI 2023 7,24%.

Studentenreisrecht

Er vinden regelmatig gesprekken plaats met de drie SOV-verenigingen: Vereniging Regionale spoorvervoerders (VRS), Vereniging Stedelijke Vervoerbedrijven (VSV) en de Vereniging Studentenkaart Streekvervoer (VSS). In 2022 zijn vier overleggen geweest. Naast strategische zaken worden ook actuele thema's besproken. De belangrijkste onderwerpen die recent zijn besproken betreffen:

1. de herijking van het SOV-contract, welke een jaar is uitgesteld en waarvan de meting wordt uitgevoerd in de periode 2022/2023;
2. de implementatie van nieuwe betaalwijzen voor SOV-kaarten;
3. de lange termijn visie die vervoerders met OC&W ontwikkelen;
4. het spreiden van reizigers.

De uitkomsten van de herijking van het SOV-contract worden naar verwachting per 1 januari 2024 geëffectueerd. Het is nog onduidelijk wat deze uitkomsten zijn. De vervoerders rekenen op lagere SOV-inkomsten.

Expertgroep financiën

Begin 2021 is een expertgroep financiën opgestart, waar een aantal financiële experts van decentrale overheden aan deelnemen. Het doel van deze expertgroep (waarvan Ariëns Kruijt in 2022 voorzitter was) is om de bij decentrale overheden aanwezige kennis over financiële instrumenten te delen en te vergroten. In januari 2022 is er een geslaagde kennissessie over financiële wendbaarheid van concessies georganiseerd door de financiële expertise groep. Helaas is mede door ziekte en door prioritaire andere zaken de expertgroep daarna niet meer bijeengewoest.

OV-data

Beslissing ondersteunend systeem (BOS) voor keuze OV-reisproducten

Het doel van het "BOS" is het realiseren van gestandaardiseerd aanleveren van data met tariefinformatie door vervoerders zodat marktpartijen daar producten mee kunnen ontwikkelen ten behoeve van de reiziger. Binnen BISON is besloten om voor de publicatie van tarief- en productgegevens aan te sluiten bij de standaard die Translink ontwikkelt in het kader van OV Betalen, zodat vervoerders deze informatie slechts op één manier hoeven aan te leveren, zowel naar de GBO van Translink als naar de NDOV-loketten. OV-data en Translink werken hierin al samen en vanuit BISON is in april 2022 een werkgroep opgericht voor het opstellen van de documentatie en om de data voor dienstregeling en tarieven op elkaar af te stemmen. In de zomer van 2022 is een memo opgesteld met aandachtspunten waarmee rekening gehouden moet worden om beide NeTEx-modellen op elkaar te laten aansluiten. De werkgroep vraagt om deze punten uit te laten werken en komt pas weer bij elkaar als er concrete vervolgstappen gezet kunnen worden.

3.2 Collectief vervoeraanbod (regulier OV en flexvervoer)

Doel: Maximaal benutten openbaar vervoervoorzieningen

OV-netwerk

Flexvervoer

Het netwerk flexvervoer is in 2022 vijf keer samengekomen onder leiding van voorzitter Frans van Langevelde (provincie Zeeland). Met het netwerk is gewerkt aan een strategische notitie waarin 8 uitdagingen op weg naar volwaardig flexvervoer worden benoemd en toegelicht. Deze uitdagingen zijn geïdentificeerd door het netwerk en gaan o.a. over vindbaarheid van

flexvervoer in reisinformatie, betaalbaarheid, toegankelijkheid, integratie met andere vormen van publiek vervoer, de balans tussen (maatschappelijke) kosten en politieke awareness en de zichtbaarheid. Vanuit deze strategische notitie is een werkagenda opgesteld. In deze agenda staan de 8 uitdagingen en de bijbehorende acties beschreven. Acties die nodig zijn om stapsgewijs verbeteringen voor elkaar te krijgen. Een aantal acties worden in werkgroepverband opgepakt en een aantal worden centraal in het netwerk flexvervoer uitgewerkt. Deze werkagenda is februari 2023 door het OV-managersoverleg bekrachtigd.

Vervoeraanbod OV 2022 en 2023

Tijdens de coronapandemie vormde de vraag in hoeverre het OV-aanbod in stand diende te blijven en in stand bleef een rol in alle achtereenvolgende BVOV-afspraken. Om die reden hebben wij in 2020, 2021 en 2021 voortdurend bijeenkomsten belegd om in DOVA-verband de ontwikkelingen per concessie in beeld te brengen en te bespreken. Deze informele bijeenkomsten hebben momenteel maandelijks plaats waarbij Jan van Selm en/of Ariëns Kruijt als voorzitter optreden. Het beeld van het OV-aanbod in 2022 is min of meer continu door het jaar heen dat:

- De reguliere dienstregelingen 2022 als het gaat om bus, tram, metro rond de 90% bedragen ten opzichte van 2019 voor wat betreft het vervoeraanbod. Bij trein ligt dit dicht tegen de 100% aan.
- Personele tekorten leiden tot uitval, waarbij sommige vervoerders ervoor kiezen om de dienstregeling aan te passen op de tekorten. Deze personele tekorten zijn gedurende het jaar wel kleiner geworden.

Over hoe met deze laatste situatie om te gaan zijn in de BACM+ van 29 september gezamenlijke uitgangspunten vastgesteld, waarbij onder andere is afgesproken dat wij een qua uitvoering robuuste maar qua aanbod wat afgeschaalde dienstregeling prefereren boven een niet afgeschaalde dienstregeling, die qua uitvoering regelmatig niet waargemaakt kan worden door de concessiehouder.

De overzichten van het vervoer-aanbod per concessie worden ook – in het kader van de BVOV 2022 – gedeeld met het ministerie van I&W.

Het beeld van het OV-aanbod in de vervoerplannen 2023 is dat we er (mede met het oog op de komende TVOV23, zie elders) in redelijke mate in slagen om het niveau van 2022 in beeld te houden. De forse kostenstijgingen voor energie en personeel zijn een nieuwe bedreiging voor het op peil houden van de dienstverlening. De inkomsten en indexatie compenseren deze stijgingen onvoldoende.

3.3 Concessiemanagement

Doel: Concessiemanagers van decentrale overheden helpen het concessiemanagement te optimaliseren

OV-netwerk

Netwerk concessiemanagement

Dit netwerk is in 2022 drie keer samengekomen onder leiding van Jan Knorren (Friesland) om kennis en ervaringen uit te wisselen. Door ziekte en vertrek van een medewerker zijn twee bijeenkomsten in het voorjaar komen te vervallen. In de tussentijd hebben de concessiemanagers onderling (via de mail) contact gezocht om actuele thema's met elkaar te bespreken. Met het netwerk zetten we in op onderlinge kennisdeling en het delen van ervaringen. Het uitwerken van standaardbestekteksten voor MaaS en nieuwe betaalwijzen is in 2022 opnieuw door CROW en in samenwerking met DOVA opgestart.

OV-data

De update van de Concessiebijlage Datasets OV (versie 1.31 van 22 augustus 2019) is in het OV-managersoverleg van 5 oktober 2022 goedgekeurd. De concessiebijlage datasets OV zorgt ervoor dat reizigers landelijk beschikken over uniforme, actuele en kwalitatief goede reisinformatie. In deze bijlage is vastgelegd welke datasets vervoerders moeten aanleveren ten behoeve van reisinformatie, welke criteria gehanteerd worden voor de datakwaliteit (tijdigheid, juistheid en volledigheid) en op welke wijze dit gemeten wordt. De OV-autoriteiten kunnen deze informatie gebruiken of hiernaar verwijzen bij het uitschrijven van nieuwe OV- concessies. In de nieuwe versie is naast hoofdstuk 1 Reisinformatie en BISON- standaarden ook een hoofdstuk over Data- en Informatiemanagement (vernieuwing MIPOV) toegevoegd en een hoofdstuk met verwijzingen naar andere standaarden en richtlijnen in het Openbaar Vervoer. In de concessiebijlage wordt verwezen naar het ov-lexicon. Het ov-lexicon is een online raadpleegbare bron met gedragen definities van begrippen die een centrale rol spelen bij de monitoring en evaluatie van ov-beleid.

3.4 Corona-gerelateerde ov-zaken

In DOVA-verband zijn in 2022 de volgende 'corona-activiteiten' georganiseerd, gefaciliteerd en bijgewoond:

- Organiseren van nationale informatie naar en onderlinge communicatie tussen de decentrale ov-autoriteiten inzake corona-ontwikkelingen in relatie tot openbaar vervoer;

- Doorlopende ambtelijke afstemming met lenW en vertegenwoordigers van OV-bedrijven c.q. OV-NL;
- Faciliteren van de bestuurlijke DOVA-delegatie in het NOVB in alle georganiseerde bestuurlijke NOVB-overleggen, waarvan er 10 zijn geweest;
- Faciliteren van een brede groep managers vanuit het OV-managersoverleg over coronazaken en 10 extra ingelaste OV-managersoverleggen;
- Faciliteren van reguliere en ingelaste extra bijeenkomsten van de zogenoemde BAC-Mobiliteit+ (bestuurlijke portefeuillehouders decentrale OV-autoriteiten);
- Faciliteren van afstemming en kennisuitwisseling over de basishouding van de decentrale OV-autoriteiten bij dienstregelingsaanpassingen en de vervoerplannen najaar 2022 en voor 2023;
- Faciliteren van de wekelijkse afstemming over financiële gevolgen van corona voor de OV-sector ('werkspoor financieel'), zowel binnen DOVA als in NOVB-verband;
- Faciliteren van de wekelijkse afstemming over concessie-gerelateerde zaken met betrekking tot corona ('werkspoor concessies'), zowel binnen DOVA als in NOVB-verband;
- Faciliteren van afstemming over de opschaling van het OV in de '1,5m-periode' ('werkspoor OV-inrichting') zowel binnen DOVA als in NOVB-verband en de ontwikkeling van een plan van aanpak voor decentrale ov autoriteiten bij opleving van de coronapandemie. In de 2^e helft van 2022 is de 1,5 m werkgroep niet meer bijeen geweest;
- Faciliteren van een 'DOVA-expertisegroep juridische aspecten OV/corona'.
- Faciliteren van een afstemmend overleg in DOVA-verband en in NOVB-verband m.b.t. transitie OV 2022 – 2025
- Initiëren van een sectorplan corona om adequaat te handelen bij nieuwe uitbraken van het virus;
- Met een werkgroep van decentrale overheden en CROW zijn de factsheets 'OV-bijdrage aan maatschappelijke opgaven' opgesteld

Alle inspanningen met betrekking tot corona-vraagstukken en post-corona-vraagstukken hebben als meest zichtbare resultaten opgeleverd:

- Dat de Beschikbaarheidsvergoeding 2022 naar heel 2022 is doorgetrokken
Dat er een Transitievergoeding 2023 komt waarin ongeveer 100 miljoen euro beschikbaar is, waarop alle in 2023 nog verlieslatende concessies aanspraak kunnen maken Hierover konden partijen in juli 2022 niet tot overeenstemming komen in het NOVB. Na de vakantie (en als gevolg van tal van informele besprekingen op politiek, bestuurlijk en ambtelijk niveau) kwamen wij alsnog tot elkaar inzake de genoemde afspraken. In het NOVB van 8 december is besloten op 16 februari 2023 een zogenaamde urgentieconferentie te organiseren, waar de gevolgen van de verslechterde situatie voor betrokken collega departementen van lenW in beeld worden gebracht.
- Dat er een actualisatietraject start in het kader van het Toekomstbeeld OV40, vanuit het gedeelde beeld dat de ambities met betrekking tot OV vanwege opgaven als wonen, verstedelijking, klimaat en stikstof en brede bereikbaarheid in 2030 eerder zijn toegenomen dan afgenomen, maar dat de uitgangssituatie nu in 2022 vergeleken met 2019 sterk is verslechterd, door voornamelijk achterblijvende reizigersontwikkeling, prijsontwikkelingen en personele vraagstukken.

In dit geheel heeft Samenwerkingsverband DOVA haar moederorganisaties ook ondersteund waar het gaat om de informatieverstrekking hieromtrent richting raden en staten.

3.5 Data- en informatiemanagement

OV-netwerk

Netwerk Data & Informatiemanagement

Het netwerk is in 2022 vijf keer bijeengekomen. Naast dit reguliere netwerkoverleg, komt ook een werkgroep digitaal samen. Belangrijk gespreksonderwerp is de vernieuwing van het MIPOV. Nadat het OV-lexicon is vastgesteld door het OV-managersoverleg, is begonnen aan de uitwerking van profielthema's. Dit zijn beschrijvingen van databestanden die periodiek door vervoerbedrijven dienen te worden aangeleverd. Samen met CROW is gewerkt aan een informatiemodel, om zo de profielthema's efficiënt uit te vragen. Het eerste profielthema dat uitgewerkt is, betreft data inzake de kenmerken van de dienstregeling. Het OV lexicon is goedgekeurd en gepubliceerd.

Informatiehuishouding OV-reispatronen

In het voorjaar is er in NOVB-verband een Managersoverleg OV-Informatiestromen Reispatronen (zogenaamd MOVIR overleg) opgericht o.l.v. Bart Snel (lenW). DOVA en enkele vertegenwoordigers van decentrale overheden (VRA en Noord-Brabant) nemen hieraan deel. Besproken is onder meer het jaarplan voor 2022 met onder andere de financiering van de

informatiehuishouding tot 2025. De realisatie van het jaarplan wordt maandelijks per vergadering besproken. Een belangrijk punt is de verwerking van data uit nieuwe betaalwijzen in de Translink-data.

Daarnaast is deelgenomen aan de (twaalf) maandelijks bijeenkomsten van de toetsingscommissie (voorzitter Jan van Selm, secretariaat DOVA) en bijeenkomsten van de nieuw opgerichte Auditcommissie.

OV-data

Basisregistratie

De basisregistratie OV is een door de OV-autoriteiten aangewezen registratie met statische ov-gegevens die door afnemers worden gebruikt bij de uitvoering van hun taken en projecten. In 2022 is gewerkt aan het vastleggen van DRIS-objecten in de basisregistratie. DRIS-panelen die zich aanmelden bij de Centrale Distributieserver DRIS (CDD), worden automatisch geregistreerd. De afgelopen maanden is de implementatie volledig afgerond en zijn kinderziekten verholpen. De bijbehorende DRIS-kenmerken worden gebruikt in het ketenbeheer dat door DOVA wordt uitgevoerd voor de OV-autoriteiten. Daarnaast is de Basisregistratie voorbereid op de NeTeX-standaarden en is de basisregistratie uitgebreid met beheermogelijkheden van basisgegevens voor Bison (Enumeraties).

BI Basisfunctionaliteit

Ter voorbereiding op een architectuurwijziging bij OV-data wordt de BI Basisfunctionaliteit ingericht. Deze functionaliteit levert straks de halffabricaten die benodigd zijn om het KPI-dashboard en OverOV-dashboard te voeden. Gegevens uit het MIS worden hier momenteel nog voor gebruikt, maar dat wordt uitgefaseerd. Met de BI Basisfunctionaliteit blijft de aanlevering van halffabricaten gewaarborgd en daarmee kan DOVA blijven rapporteren over de kwaliteit van de reisinformatie en historische gegevens over het stads- en streekvervoer. In deze periode zijn verschillende basisfuncties afgerond, waaronder het datamodel en de importfunctionaliteit voor dienstregelingen en realisatiegegevens.

OverOV

Om OV-autoriteiten en vervoerders te voorzien van historische gegevens over stad- en streekvervoer voor beleidsontwikkeling, -monitoring en -evaluatie, verzamelt OV-data deze gegevens voor heel Nederland. Daarnaast stelt OV-data visualisatietools beschikbaar om deze historische data inzichtelijk en toegankelijk te maken voor beleidsmedewerkers van OV-autoriteiten. Zoals beschreven onder BI Basisfunctionaliteit wordt er een architectuurwijziging voorzien bij OV-data. Hier wordt het dashboard OverOV op voorbereid.

Ladekast “datasets”

De zogenoemde ladekast is voor een aantal dossiers in productie genomen. Naast de inhoudelijke dossiers (KV78 turbo, CHB) is gewerkt aan de toegang van de gebruikers, zowel via de gebruikers(web)interface en de machine-tot-machine-toegang (geautomatiseerd en repeterend datasets opvragen). Hierbij is ook aan de beveiliging gewerkt door middel van het toevoegen van een two-factor authenticatie. De ladekast is voorbereid op een aantal NeTeX-dossiers uit de basisregistratie.

3.6 Doorstroming, punctualiteit en Bus Rapid Transit (BRT)

Doel: De aantrekkelijkheid van het OV vergroten door snelheid en betrouwbaarheid te bevorderen en het ontwikkelen van nieuwe vormen van ov-aanbod.

OV-netwerk

Netwerkoverleg doorstroming

Het netwerk is vijfmaal bijeengekomen, viermaal voor regulier overleg en een extra overleg over de ontwikkelingen rond iVRI's. Het overleg wordt voorgezeten door Gertjan Nijsink (MRDH). De onderwerpen die in het netwerk aan de orde zijn worden hierna kort toegelicht.

30 km

De wens van gemeenten tot invoering van 30km op doorgaande wegen in de bebouwde kom heeft in 2021 tot het door CROW opgestelde *afwegingskader 30km/h* geleid. In het netwerk worden de ervaringen met de introductie van 30 km/h voor gemeenten in relatie tot het OV besproken. Vanuit het netwerk is een deelnemer vanuit de Vervoerregio Amsterdam geworven die de belangen van het openbaar vervoer (bus en tram) behartigt in de CROW-begeleidingsgroep 'Inrichtingskenmerken GOW30'. Deze groep begeleidt het bureau dat in opdracht van CROW de voorlopige aanbevelingen formuleert voor de inrichting van het nieuw wegtype 'Gebiedsontsluitingsweg 30km/uur'.

OV-prioriteit bij iVRI's

In het netwerk doorstroming en het OV-managersoverleg is een notitie ingebracht, waarin gevraagd is het belang van OV-prioriteit in iVRI's en de urgentie van het verder brengen van het OpenPrio OV koppelvlak te onderschrijven en kennis te nemen van de vraagstukken die spelen omtrent iVRI's. Het OV-Managersoverleg vindt het onderwerp OV-prioriteit in iVRI's zodanig belangrijk dat zij dit onderwerp samen in DOVA-verband wil oppakken en een coördinerende rol voor DOVA ziet. Als uitvloeisel hiervan worden vanuit DOVA de validatieprojecten voor het OpenPrio OV koppelvlak, die door de provincie Utrecht en de MRDH voorzien zijn, actief gevolgd. Dit wordt gedaan in een aparte iVRI expertgroep.

Daarnaast worden met het ministerie van IenW gesprekken gevoerd over het ketenbeheer in de iVRI-keten en de onderscheidende rollen daarin. Een concept besteksbijlage doorstroming is opgesteld en in een paar ronden becommentarieerd en aangepast. In de concept besteksbijlage wordt een voorstel voor bestekseisen bij OV-aanbestedingen voor OV-prioriteit bij iVRI's, inclusief de daarbij behorende verdeling van verantwoordelijkheden opgenomen. De concept besteksbijlage wordt in procedure gebracht om uiteindelijk in het OV managersoverleg te worden vastgesteld.

OV en wegwerkzaamheden

OV-autoriteiten en vervoerbedrijven worden nogal eens overvallen door ongeplande afsluitingen van snelwegen of vrij onverwachte wegwerkzaamheden. Onder andere Noord-Brabant is hier recent mee geconfronteerd en ziet ook een aantal grote geplande werkzaamheden tegemoet. In andere regio's blijkt dat goede afspraken tussen Rijkswaterstaat, OV-autoriteiten en vervoerbedrijven rond wegwerkzaamheden veelal het gevolg zijn van 'toevallig' goede samenwerkingsrelaties tussen medewerkers van OV-autoriteiten, Rijkswaterstaat en de vervoerbedrijven.

Met IenW willen we onderzoeken of er tot raamafspraken kan worden gekomen; niet alleen om directe vertraging en financiële schade voor het busvervoer te voorkomen of te vermijden, maar ook het inzetten van extra OV om hinder voor het overige wegverkeer te verminderen ('deel van de oplossing') of nog beter tot structurele verbetering voor het OV op en langs snelwegcorridors te komen. De vervolgcacties hierop moeten nog ondernomen worden. Als eerste stap is een besloten webinar georganiseerd, waarin de goede ervaringen met het rekening houden met OV tijdens de voorbereiding van het komende groot-onderhoud van de Heinenoordtunnel (A29) zijn toegelicht door de provincie Zuid-Holland en Rijkswaterstaat. Daarnaast start het initiatief om de raakvlakken en samenwerking tussen regionale OV-autoriteiten, wegautoriteiten en vaarwegautoriteiten in beeld te brengen en tot aanbevelingen te komen.

Bus Rapid Transit

In het Toekomstbeeld OV 2040 is speciale aandacht gegeven aan Hoogwaardig OV per bus. De werkstroom BRT onderzoekt inspirerende voorbeelden uit binnen- en buitenland, de kansrijkheid van BRT en de barrières voor realisatie. Daarnaast wordt verder gewerkt aan drie voorbeeld casussen, de gebieden Groningen-Drenthe, Eindhoven/ Meierij en de corridor Haarlem-Amstelveen-Utrecht. Ook andere studies en initiatieven (zoals de corridor Breda-Gorinchem-Utrecht) worden betrokken.

DOVA neemt deel in het Kernteam, de Landelijke werkgroep en het Opdrachtgeversoverleg BRT. Het Kernteam BRT komt 2-wekelijks onder leiding van IenW bij elkaar en vormt de 'motor' van de werkstroom. Deelnemers zijn vertegenwoordigers van IenW, Rijkswaterstaat, OV-autoriteiten, de G4, vervoerbedrijven en DOVA. In de Landelijke werkgroep BRT die eenmaal per zes weken bijeenkomt zit naast de kernteamleden een brede vertegenwoordiging vanuit de overheden en vervoerbedrijven. In februari is ook het eerste Opdrachtgeversoverleg Bus Rapid Transit (OGO BRT) gehouden; DOVA vervult daarin de rollen van voorzitter (Jan van Selm) en secretaris.

De inventarisatie van de BRT-plannen onder de OV-autoriteiten en hun vervoerders heeft geleid tot een landsdekkend kaartbeeld van mogelijke BRT-verbindingen. In opdracht van de provincies Utrecht en Noord-Holland, Vervoerregio Amsterdam, Rijkswaterstaat en onder aansturing van CROW-KpVV en DOVA heeft Movares een verkenning uitgevoerd naar BRT op de corridor Utrecht-Amstelveen-Haarlem (A2-A9 corridor).

In opdracht van IenW, en mede begeleid door DOVA, is een landelijke verkenning naar BRT verricht. Deze verkenning is uitgevoerd door een combinatie van Berenschot, Arcadis, MaxwanPosad en Significance en heeft geresulteerd in het Manifest BRT, de Roadmap BRT, een eerste proeve van een toolbox en twee onderliggende inhoudelijke rapporten.

Vanuit het Kernteam BRT is een paper gepresenteerd voor het Colloquium Vervoerplanologisch Speurwerk (13+14 oktober) dat de stand van denken over BRT tot aan de zomer weergeeft. Op 12 en 13 oktober is in Groningen een zeer succesvolle en drukbezochte Themabijeenkomst BRT gehouden. Deze themabijeenkomst richtte zich zowel op de thematische verdieping aan de hand van de voorbeeldprojecten als de strategie en aanpak voor de komende jaren. Aan deze themabijeenkomst hebben ruim 40 deelnemers van DO's, I&W, vervoerbedrijven en Rijkswaterstaat deelgenomen. Het Manifest BRT is vastgesteld op de Landelijke OV- & Spoortafel en wordt gebruikt om het gesprek over BRT zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau te voeren en om het concept gezamenlijk in de praktijk brengen. Ook tijdens de bestuurlijke MIRT-overleggen zijn verschillende afspraken gemaakt over het realiseren van busverbindingen die potentieel

tot het BRT-concept kunnen worden opgevaardeerd. De komende tijd wordt toegewerkt naar een bestuurlijke actie-agenda BRT.

OV-data

KAR Geo Tool

Voor een vlotte verplaatsing is het voor reizigers belangrijk dat de doorstroming van het openbaar vervoer op orde is. Verkeersregelinstallaties (VRIs) zijn potentiële knelpunten die de doorstroming kunnen belemmeren. De KAR Geo Tool is een applicatie om VRIs in te voeren en te beheren. Korte afstand radio (KAR) inmeld- en uitmeldpunten – o.a. voor bus en tram – worden actueel gehouden door wegbeheerders en kunnen door vervoerders gebruikt worden om hun boordcomputers mee af te stemmen. Met KAR-signalen kunnen zij vervolgens VRIs beïnvloeden. De nieuwe leverancier van de KAR Geo Tool heeft in april 2022 alle benodigde migratiewerkzaamheden afgerond en in de maanden daarna geconsolideerd. De werkzaamheden en werking van de tool zijn begin augustus positief beoordeeld tijdens een evaluatie met de leverancier.

3.7 Duurzaamheid (incl. Circulariteit)

Doel: Het verduurzamen van het OV en in 2030 het volledige busvervoer zero emissie laten rijden

OV-netwerk

Bestuursakkoord Zero Emissie Bus (BAZEB)

In 2019 heeft IPO het programmamanagement voor het Bestuursakkoord Zero Emissie Regionaal OV per Bus (BAZEB) overgedragen aan Samenwerkingsverband DOVA. DOVA geeft hieraan vorm in een netwerk van samenwerkende ov-autoriteiten. De Programmagroep Zero Emissie is in 2022 zesmaal bijeengekomen onder voorzitterschap van Gerard Hellburg (VRA). De ambtelijke Regiegroep ZE is in 2022 viermaal bijeengekomen, met als voorzitter Jan van Selm. Samen met CROW-KpVV worden de netwerkbijeenkomsten van de Programmagroep ZE voorbereid en inhoudelijk vormgegeven. Ondertussen zijn al ruim 1400 van de ruim 5000 bussen in Nederland uitstootvrij. De verwachting is dat het doel van het bestuursakkoord, in 2030 alle bussen volledig emissievrij, wordt gehaald.

Uitvoering jaarplan 2022

In het jaarplan 2022 is ten opzichte van voorgaande jaren een koerswijziging aangebracht van implementatie naar monitoring, energie en veiligheid. Door CROW zijn verschillende producten geproduceerd en geactualiseerd, zoals de milieuposter 2022 en de aangescherpte handreiking van de overnameregeling. Bij de monitoring wordt gekeken naar de instroom van ZE-bussen, de real time inzet van bussen en de CO₂ uitstoot per reizigerskilometer.

In 2021 is een onderzoek uitgevoerd naar de veiligheidsaspecten van ZE bussen en kwamen diverse kennishiaten naar voren. In 2022 is het kennishiaat over het stallen van ZE bussen uitgewerkt door het NIPV (Nederlands Instituut Publieke Veiligheid). De resultaten worden besproken in de programmagroep ZE. Het onderzoek naar het kennishiaat over (brand) incidenten op OV-knooppunten met ZE bussen is eind 2022 opgestart en wordt in het voorjaar 2023 opgeleverd.

De derde doelstelling van het bestuursakkoord is uiterlijk 2025 100% gebruik van hernieuwbare regionaal opgewekte energie'. In 2022 zijn we gestart met uitwerken van deze doelstelling. Er is een kennissessie georganiseerd over de herkomst van energie, waarin concessieteksten van de afgelopen 6 jaar zijn onderzocht en kennis is uitgewisseld over wat er gevraagd wordt door concessieverleners op het gebied van hernieuwbare energie en de herkomst daarvan.

Er is in 2022 ook een onderzoek uitgevoerd naar de inzet van hernieuwbare energie in de concessies en het gebruik van verhandelbare hernieuwbare brandstofeenheden. Dit onderzoek krijgt een vervolg in 2023.

Gedurende het jaar is gewerkt aan de Staat van de zero-emissie Bussen 2022, deze wordt begin 2023 opgeleverd. Er zijn ten opzichte van de Staat van de ZE bussen 2021 dit jaar diverse thema's toegevoegd zoals de CO₂-emissies en de overnameregeling. Het veiligheidsonderzoek en het reizigersonderzoek wordt ook aan de Staat van ZE bus 2022 toegevoegd. Zo vormt de Staat ZE bus 2022 een compleet overzicht van de reeds ontwikkelde kennis en informatie binnen het BAZEB programma. (Zie ook het uitgebreide jaarverslag van BAZEB in de bijlage bij dit jaarverslag)

OV-data

Laadkaart bus

Tijdige aansluiting van laadvoorzieningen op het energienetwerk kan een knelpunt vormen om de BAZEB-doelstellingen te behalen en daarom dient afstemming over gewenste laadvoorzieningen ruim voor de geplande startdatum tot stand te komen. De Laadkaart bus is een tool waarbij OV-autoriteiten en netbeheerders in één kaart een overzicht hebben waar mogelijke laadlocaties én goede aansluitpunten zich bevinden. Begin 2022 heeft een nieuwe release plaatsgevonden

Jaarverslag 2022

waarin een aantal functionaliteiten zijn toegevoegd of aangepast om nog beter bij de wens van OV-autoriteiten en netbeheerders aan te sluiten. De rest van het jaar worden geen nieuwe ontwikkelingen meer verwacht en worden alleen beheerinspanningen verricht.

3.8 OV in de reisketen (MaaS en hubs/mobiliteitsknooppunten)

Doel: Positioneren van OV als onderdeel van 'MaaS' en 'mobiliteitsknoopen en hubs'

OV-netwerk

MaaS-waardige OV-concessie-eisen

In 2022 is in alle concessies de verwijzingsbepaling opgenomen naar de standaard MaaS-waardige concessie-eisen versie 3.0, zoals gepubliceerd op de CROW-website. Daarmee zijn de MaaS-waardige concessie-eisen geïmplementeerd in nieuwe en lopende concessies. In 2022 hebben we circa vijf keer met MaaS-dienstverleners en met de NOVB-werkgroep MaaS gesproken over enerzijds de voortgang van de implementatie van de vigerende eisenset 3.0, en anderzijds de doorontwikkeling van deze eisen de komende jaren naar een versie 4.0 en verder. DOVA verzorgt het voorzitterschap en secretariaat van deze twee overleggen.

Toekomstbeeld OV 2040 - Hubs, ketens en knopen

In het kader van het Toekomstbeeld OV 2040 neemt DOVA o.a. deel aan de stuurgroep, het programmteam en het kernteam ketens en knopen. In het eerste kwartaal is gewerkt aan de afronding van de actieagenda OV-knooppunten en de agendering ervan op de Landelijke OV- en Spoortafel. Begin februari is een gesprek georganiseerd tussen de stuurgroepleden van de decentrale overheden. Naast een kennismaking vanwege veel nieuwe betrokkenen is ook het belang van een gezamenlijke agenda als het Toekomstbeeld benadrukt. Daarbij is ook de verbinding gelegd met het Coalitieakkoord en de brede maatschappelijke opgaven waar het openbaar vervoer aan bijdraagt. Ook vond in opmaat naar de landelijke tafel in mei een zogenaamd 'overhedengesprek' plaats met stuurgroepleden van Rijk en regio over het gezamenlijk belang én het schetsen van een aantal aandachtspunten in de verdere uitwerking van het programma Toekomstbeeld OV. Ook in opmaat naar de landelijke tafel in november werkte DOVA mee aan de inhoudelijke en bestuurlijke voorbereiding middels annotaties en bestuurlijke standpunten zoals vastgesteld in de BAC+ mobiliteit van november. Samenwerkingsverband DOVA werkt ook mee aan de (kerngroep) herijking/intensivering van het Toekomstbeeld OV. Dat beoogt om voor de periode 2025-2030 te komen tot een aanvullend beleidspakket. Daarbij volgen we ook de bovengenoemde bestuurlijke lijn uit de BAC+.

Netwerk ketens en knopen

Specifiek voor ketens en knopen is er door Samenwerkingsverband DOVA een eerste netwerkbijeenkomst georganiseerd met de knooppuntenregisseurs. Daarin zijn ervaringen uitgewisseld over invulling van deze rol, wat bijzonder gewaardeerd werd. Daarmee is er een start gemaakt met het netwerk regionale (OV-)knooppunten, dat vanaf nu elk kwartaal plaats vindt. De eerste bijeenkomst heeft mooie doelstellingen en een voorraadagenda opgeleverd van thema's waar de ov-autoriteiten -ondersteund vanuit Samenwerkingsverband DOVA - mee aan de slag willen. Binnen de OV-campus is ook de samenwerking met CROW versterkt rondom het uitwisselen van kennis op het gebied van knooppunten via loket, kennispool en op het gebied van data.

Door OV-netwerk is deelgenomen aan een sessie van het informele kennisnetwerk stedelijke ontwikkelaars over knooppunten en BRT.

OV-data

OV-data is samen met afgevaardigden uit Noord-Holland (Jelle Hengstmengel) en Flevoland (Ronald Kuin) vertegenwoordigd in de landelijke werkgroep data van ketens en knooppunten, die georganiseerd wordt vanuit het Ministerie van IenW. De werkgroep bestaat verder nog uit vertegenwoordigers van de G4 en ProRail. De werkgroep richt zich op het datacomponent van Ketens en Knooppunten (TBOV2040). De werkgroep richt zich onder andere op de digitalisering van het handelingsperspectief. Het Handelingsperspectief is bedoeld als instrument om gezamenlijk de huidige en toekomstige situatie van de OV-knoop in kaart te brengen. Het Handelingsperspectief is een landelijke uniforme werkwijze om met knooppuntontwikkeling aan de slag te gaan.

Bij de ontwikkeling van OV-knooppunten is de ervaring van gebruikers belangrijk. ProRail en NS maken voor treinstations gebruik van de Stationsbelevingsmonitor. Van BTM-knooppunten en het BTM-gedeelte van treinstations is de beleving nog niet eerder onderzocht. Onderdeel van de Actie-agenda OV-Knooppunten is om een instrument te ontwikkelen waarmee de beleving en waardering van bezoekers van BTM-knooppunten in kaart te brengen en landelijk vergelijkbare resultaten te hebben. De werkgroep werkt aan deze uitbreiding.

3.9 Reisinformatie

Doel: monitoren en sturen op kwaliteit van brondata ter verbetering van reisinformatie voor de reizigers

Netwerk Reisinformatie

In dit netwerk worden allerlei onderwerpen besproken die een raakvlak hebben met de reisinformatie van vervoerders naar reizigers. In het netwerk zit van alle decentrale OV-autoriteiten een vertegenwoordiger. Er zijn ongeveer 10 vergadering per jaar. De volgende onderwerpen stonden in 2022 op de agenda: aanbesteding en migratie DRIS-server, CHB halteschouw en fotodiensten, Centrale Distributieserver DOVA (CDD) en aanvullende software CDD, Weergaverichtlijn DRIS, analyse storm- en stakingssituatie, evaluatie NDOV-loketten, invulling KPI-overleggen, veerdiensten in reisinformatie, Bestuursakkoord Toegankelijkheid (onderdeel reisinformatie) en het project reisinformatie bij verstoringen.

Netwerk Vervoerders en Loketten

Vanuit Samenwerkingsverband DOVA (OV-data) vindt er minimaal 6 keer per jaar een vergadering plaats met alle Vervoerders in Nederland en de 2 NDOV loketten (9292 en Stichting Open Geo). Het doel van dit netwerkoverleg is om elkaar over en weer te informeren over belangrijke zaken die spelen en besluiten die genomen zijn die effect hebben op het proces van de reisinformatie. In het netwerk zit een vertegenwoordiger de loketten en van alle vervoerders (NS, Qbuzz, Arriva, GVB, HTM, RET, Transdev, Keolis en Syntus). In 2022 hebben de volgende onderwerpen op de agenda gestaan: implementatie Europese standaarden NeTEx en SIRI, gezamenlijke subsidieaanvraag voor SIRI, reisinformatie bij verstoringen, reisinformatie rondom storm en stakingen, invulling KPI-overleggen, drukte indicator en bezettingsdata, update Concessiebijlage Datasets OV en samenwerking met rederijen.

Reisinformatie bij verstoringen

Het project Verbetering reisinformatie bij verstoringen is onderverdeeld in 5 delen;

1. Richtlijn Reisinformatie bij verstoringen
2. Aanvullende concessie eisen kwaliteit reisinformatie
3. Kwaliteitsmanagement data reisinformatie
4. Innovatie in reisinformatie
5. Gesprekken per vervoerder over detail analyses om kwaliteit reisinformatie te verbeteren

Voor het deelproject Reisinformatie bij verstoringen is in januari een workshop Schrijfwijzer 2.0 georganiseerd. Daaruit bleek een duidelijke behoefte om communicatie via displays (maar ook breder) te standaardiseren en automatiseren. Met name bij de streekvervoerders is daar draagvlak voor. Voorgesteld is om templates en/of voorbeeldzinnen te maken voor diverse *use cases* die gebruikt kunnen worden in de (te ontwikkelen) software van vervoerders. Ook nieuwe mogelijkheden voor communicatie via de (Europese) standaard SIRI worden in de update van de Schrijfwijzer meegenomen. Er zijn drie scenario's uitgewerkt die vervolgens gevalideerd worden bij een of twee vervoerders.

Voor het deelproject Kwaliteitsmanagement data reisinformatie is een enquête uitgezet onder de medewerkers van ov-autoriteiten die aanwezig zijn bij de KPI-overleggen met vervoerders. Gevraagd is wat goed gaat, wat kan verbeteren en hoe de gesprekken ingericht moeten worden om aan te sluiten bij de behoefte van ov-autoriteiten. De conclusie is dat de vorm en inhoud worden gewaardeerd en de huidige opzet gericht is op samen verbeteren. Verbeteringen in de opzet zijn meer focus op verstoringen, overleg op hoofdlijnen en voortgang acties monitoren. Uit de enquête blijkt verder dat er over het algemeen geen aanpassingen in de taakverdeling gewenst is, en dus worden de KPI-overleggen op de huidige manier voortgezet, zij het met een iets gewijzigde agenda.

Voor het deelproject innovatie in reisinformatie is in oktober een brainstorm gehouden met vervoerders. Daarbij zijn medewerkers van IT en communicatie uitgenodigd. De brainstorm leverde drie voorstellen op die zijn gepresenteerd in het netwerk Reisinformatie. In een vervolgoverleg worden twee van de voorstellen verder uitgewerkt tot een concreet plan.

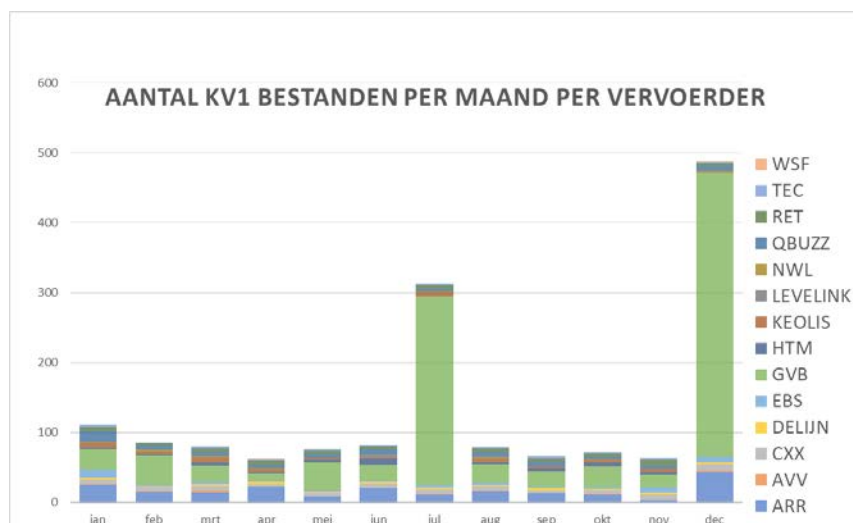
Ketenbeheer DRIS-systemen

Binnen Samenwerkingsverband DOVA is OV-data het centrale coördinatiepunt voor verstoringen, technische vragen, rapportages, advies en ondersteuning op het gebied van data over het Openbaar Vervoer. Er worden gemiddeld 5500 mails per maand afgehandeld en 350-400 meldingen/storingen in 'Topdesk' vastgelegd en afgehandeld. Het aantal te beheren applicaties/omgevingen wordt steeds groter: het aantal DRIS-objecten op straat is op dit moment rond de 9000, waardoor er met meer dan 40 partijen geschakeld wordt. Afgelopen jaar zijn veel meer incidenten structureel nagejaagd en opgeruimd, waardoor er nu incidenten openstaan die aandacht behoeven. *Known-errors* worden zodanig benoemd en er worden meer *problems* aangemaakt bij langdurige problemen die vastlopen zonder escalatie.

In Utrecht zijn de displays op straat geplaatst en aangesloten op de Centrale Distributieserver DRIS (CDD). De uitrol van displays in de omgevingen OV-Oost en Zuid-Holland zijn gaande. Vanuit Ketenbeheer vinden de benodigde gesprekken plaats met de opdrachtnemer (display-leverancier) en de opdrachtgever (OV-autoriteit) om ervoor te zorgen dat reisinformatie zichtbaar is voor de reiziger en problemen en incidenten zo snel mogelijk opgelost worden. De meldingen die via drismelding.nl binnenkomen worden voor het Centraal Distributieserver DRIS (CDD) nu automatisch doorgestuurd naar de desbetreffende leveranciers.

In onderstaande tabel en grafiek is te zien dat er dit jaar ruim 1500 KV1-bestanden (statische dienstregeling) automatisch verwerkt zijn door ketenbeheer. Het aantal aangeleverde dienstregelingen per vervoerder verschilt behoorlijk. De meeste komen van het GVB (oorzaak: het gebruik van delta-KV1's) en van Arriva (oorzaak: veelheid aan concessies).

Aantal KV1															
	ARR	AVV	CXX	DELIJN	EBS	GVB	HTM	KEOLIS	LEVELINK	NWL	QBUZZ	RET	TEC	WSF	Eindtotaal
jan	25	1	7	3	11	29	2	8		1	15	6	3		111
feb	15	1	6	1	2	42	2	4		2	6	4	1		86
mrt	14	3	6	3	3	24	4	8		1	6	5	3		80
apr	22		4	3	1	12	2	4		1	5	6	2	1	63
mei	9		4	2	3	39	4	3			5	5	2		76
jun	20		7	2	2	23	9	1	3	1	8	4	2		82
jul	11	1	7	2	4	269		7		1	4	5	2		313
aug	16	1	6	2	3	27	2	6		2	7	5	2		79
sep	13		4	3	2	23	4	3			6	5	3		66
okt	11	1	5	2	3	30	5	4		1	3	5	2		72
nov	3		8	3	7	19	4	4			5	8	3		64
dec	44	2	9	2	8	407		1		1	7	4	2	1	488
Eindtotaal	203	10	73	28	49	944	38	53	3	11	77	62	27	2	1580

KPI-gesprekken

Elk kwartaal vinden er KPI-gesprekken plaats tussen de vervoerder (opdrachtnemer) en de verschillende opdrachtgevers (OV-autoriteiten) in de concessies. Deze gesprekken worden vanuit ketenbeheer georganiseerd en voorbereid. Tijdens de gesprekken worden de opvallende zaken in de verschillende KPI's besproken uit het dashboard. Daarnaast worden mogelijke verbeterpunten in reisinformatie benoemd of besproken en wordt er teruggeblikt en zonnodig ingezoomd op de performance van de vervoerder bij belangrijke verstoringen. Actiepunten uit dit overleg worden vastgelegd in een Topdesk-incident en bewaakt door ketenbeheer. Deze worden in een volgend overleg op de agenda gezet en besproken. In de KPI-gesprekken worden tevens een aantal andere dashboards besproken: Splunk, bezetting en omleidingen.

Haltedata kwaliteit-gesprekken

Eens per kwartaal vindt er aan de hand van het haltedata-kwaliteitsdashboard afstemming plaats per OV-autoriteit met de haltedata-beheerder. Waar nodig worden de wegbeheerders betrokken in deze bijeenkomst. De gesprekken worden voorbereid en uitgewerkt door OV-data. Standaard wordt de compleetheid en de consistentie doorgenomen en worden acties afgesproken om de data te verbeteren.

Drukke-indicator

Eind 2020 is bij het NOVB besloten dat de vervoerders databestanden gaan aanleveren voor de drukke-indicator. Het gaat om databestanden voor (1) de verwachte drukte en (2) de gerealiseerde drukte volgens een afgesproken BISON-standaard. Alle vervoerders leveren de verwachte drukte aan bij de NDOV-loketten en is dan ook als open data toegankelijk voor alle webapplicaties en reisapps. OV-data heeft een dashboard (1A) ontwikkeld om de datakwaliteit (tijdigheid van aanleveren en volledigheid) van de *verwachte drukte* in beeld te brengen per vervoerder. Alle vervoerders hebben zelf toegang tot dit dashboard. De databestanden voor de *gerealiseerde drukte* worden nog niet door alle vervoerders aangeleverd, Qbuzz, Transdev, Keolis, HTM en RET ontbreken nog. Ook voor deze databestanden wordt door OV-data een dashboard (1B) ontwikkeld voor de data-kwaliteit. Daarnaast is het interessant om de aangeleverde databestanden voor de verwachte drukte en de gerealiseerde drukte te vergelijken, om inzicht te krijgen of de verwachte drukte goed voorspeld wordt door de vervoerder. Dat wordt zichtbaar gemaakt in het laatste dashboard (2). De dashboards 1B en 2 zijn besproken in het Vervoerders- en Loketten-overleg en worden aan het begin van het nieuwe jaar opgeleverd. Van dit project wordt nog een eindrapportage gemaakt die gedeeld wordt in NOVB-verband (Directeuren-overleg en het daaronder ressorterende Managersoverleg OV Informatie Reispatronen (MOVIR)).

3.10 Sociale veiligheid

Doel: Sociale veiligheid in het OV vergroten voor reizigers en personeel

OV-netwerk

Netwerk sociale veiligheid

Het netwerk is dit jaar vier keer samengekomen, met Gertjan Nijsink (MRDH) als voorzitter. Ook neemt DOVA deel aan de landelijke overlegstructuur van IenW, het kernteam-overleg SV, het directeurenoverleg (met Marjolein Boot (Overijssel) en Jan van Selm) en het bestuurlijk overleg (BO-sociale Veiligheid)

Implementatie van het landelijk convenant sociale veiligheid

Begin 2022 is het onderzoek over de implementatie van het landelijk convenant in de verschillende concessies afgerond en vastgesteld in het OV-managersoverleg van 13 april. Omdat er behoefte was aan inzicht in hoe de implementatie van het convenant verloopt binnen de concessies is er een uitgebreide enquête afgenomen. De vragenlijst is door 35 concessieverleners en concessiehouders ingevuld. De resultaten zien we als nulmeting van de implementatie van het convenant. In 2024 willen we de enquête opnieuw uitzetten. De resultaten die daaruit volgen, inclusief de inzichten die de vergelijking tussen de 2022 meting en de 2024 meting laat zien, worden meegenomen als input voor de evaluatie van het landelijk convenant Sociale Veiligheid 2020-2025. Dit is input voor een vernieuwd landelijk convenant na 2025.

Kennishub sociale veiligheid

Er is een (kleinschalige) kennishub opgesteld via Microsoft Teams. Via deze omgeving kunnen documenten, onderzoeksrapporten, evaluaties en beleidstukken over sociale veiligheid gedeeld worden. Openbare stukken waarvan de betreffende organisatie ze breed wil delen. Verantwoordelijk voor het inhoudelijk beheer van deze kennishub is een subgroep van vier personen, met vertegenwoordigers van stad, streek, NS en DOVA. Gedurende het jaar worden er doorlopend stukken toegevoegd aan de kennishub. De beheerdersgroep komt maandelijks bijeen om deze nieuwe stukken te beoordelen.

Overlast gevende asielzoekers in het OV

NS heeft in februari 2022 de problematiek van de overlast gevende asielzoekers in het OV succesvol op de agenda gezet. Een eerste plan van aanpak ter zake is besproken in het Bestuurlijk Overleg (BO) Sociale Veiligheid van 24 juni (waar DOVA bestuurlijk was vertegenwoordigd door gedeputeerde Zevenbergen van Zuid-Holland). Daar is besloten tot een extra BO Sociale Veiligheid, dat 10 oktober 2022 plaatsheeft, en waar een definitief plan van aanpak ter vaststelling zal worden voorgelegd. In de daaruit voortgekomen werkgroepen nemen, onder leiding van Justitie, vooral vervoerders deel.

Overige zaken

Andere onderwerpen die aan bod kwamen in het netwerk sociale veiligheid zijn: boa-bevoegdheden en informatievoorziening, aanpak overlast in het OV, ontwikkelingen rondom politie in het OV, gevolgen coronamaatregelen op sociale veiligheid, de pilot regionaal reisverbod in OV-oost en de evaluatie van de ABC-methodiek.

OV-data

SVOVda

Alle streekvervoerders, stadsvervoerder GVB en enkele politieregio's leveren sociale veiligheidsdata aan DOVA om gegevens over sociale veiligheidsincidenten te kunnen bundelen en analyseren. Sinds januari 2021 gebruiken ze daarvoor een nieuwe applicatie: Sociale Veiligheid in het Openbaar Vervoer data-analyse, afgekort SVOVda. Dit systeem ondersteunt een gezamenlijke aanpak met betrekking tot het verbeteren van sociale veiligheid in het openbaar vervoer voor zowel werknemers in het OV als reizigers, op basis van een volledig beeld van de veiligheidssituatie. Ook OV-autoriteiten maken gebruik van SVOVda om sociale veiligheid te monitoren en/of eigen analyses te maken. Eind 2021 heeft een gebruikerssessie plaatsgevonden waarin een aantal verbeterpunten zijn geprioriteerd. Begin 2022 zijn deze verbeterpunten doorgevoerd en beschikbaar gesteld in een nieuwe release. De afgelopen maanden zijn vooral beheerwerkzaamheden uitgevoerd. Daarnaast is bijgedragen aan de evaluatie ABC-methodiek die wordt uitgevoerd in opdracht van het ministerie van IenW.

Eind 2022 is de evaluatie van de ABC-methodiek afgerond. Op basis daarvan zijn kleine wijzigingen doorgevoerd in sommige definities. Bij A zijn twee categorieën toegevoegd: Overtreden reisverbod en Seksueel geweld/intimidatie. Deze toevoeging kan tot gevolg hebben dat vanaf 2023 het totale aantal geregistreerde A-incidenten hoger wordt.

3.11 Spoorse zaken

Doel: Decentrale overheden betrekken bij spoorse aangelegenheden, (incl. wetgeving) en informeren over de voorbereidingen voor de keuze om HRN aan te besteden of onderhands te gunnen

OV-netwerk

Spoorgroep

Elke vier tot zes weken komt de spoorgroep bijeen onder leiding van André Buikhuizen (Groningen). In de spoorgroep komen de volgende onderwerpen regulier aan bod:

Landelijke beleidsontwikkelingen, wet- en regelgeving op of met betrekking tot spoor en trein

Tijdens de spoorgroep wisselen we actuele spoorse zaken uit. In 2022 wisselden we in dat kader de volgende onderwerpen langs: de ontwikkeling van het PvE voor de nieuwe hoofdtrainnetconcessie (hierna HRN) door IenW, profilering van stationsknooppunten, open toegang op internationale verbindingen, samenwerking met ProRail bij werken voor derden, modernisering van de Spoorwegwet (ook specifiek de regelgeving rondom overwegveiligheid), actualisatie van prestatie-indicatoren van ProRail, onderzoek toekomstige tractie- en energievoorziening, volledige en tussentijdse wijziging Besluit Capaciteitsverdeling, spoorse onderdelen van het bestuursakkoord Toegankelijkheid, Europese spoorse ontwikkelingen, tarifiering gebruiksvergoeding spoor, Netverklaring, Vervoerplan NS, Passagiersrechtenverordening en Stationsagenda. In het najaar is afgestemd over de afschaling door NS en is op verzoek een handreiking gemaakt vanuit Samenwerkingsverband DOVA voor een reactie op de (aangepaste) vervoerplannen 2023.

Tijdens de spoorgroep (of in apart georganiseerde momenten) schuiven regelmatig collega's van IenW en/of ProRail aan om op thema's verdere verdieping te zoeken. Zo is onder meer over het uitgangspuntenkader decentralisaties, de Stationsagenda en capaciteitsverdeling een aparte sessie gehouden met IenW. Deze besprekingen worden vanuit DOVA samen met IenW of ProRail voorbereid. Vervolgens worden er gezamenlijke aandachtspunten meegegeven voor de verdere uitwerking of schriftelijke reactie. Vanuit Samenwerkingsverband DOVA is in nauwe afstemming met de spoorgroep bijgedragen aan het stakeholderproces van IenW voor de nieuwe HRN-concessie. Via diverse sessies is er inbreng geleverd voor de totstandkoming ervan. In dat kader heeft in het voorjaar ook een aparte sessie met de spoorgroep plaatsgevonden over het volume van de concessie. Vanuit Samenwerkingsverband DOVA is er zomer 2022 toegewerkt naar een gezamenlijke consultatiereactie van de OV-autoriteiten op het Programma van Eisen voor de nieuwe HRN-concessie. In het najaar is een bestuurlijk standpunt voorbereid waar het gaat om uitgangspunten bij een vervolgonderzoek naar decentralisaties en toekomstige stelselordering op het spoor. Ook is een bijdrage geleverd in de klankbordgroep van een onderzoek van IenW over de toekomstige regulering van open toegang op het spoor. Ook is in gezamenlijkheid gereageerd op de concept-Stationsagenda van IenW, ProRail en NS Stations.

Uitwisselen van ervaringen en gezamenlijk afstemmen van onderwerpen met betrekking tot spoorse regionale concessies

Eind 2021 is in het netwerk concessie management besloten om het spoorconcessie management bij de spoorgroep te beleggen, vanwege de grote samenhang met andere spoorse vraagstukken. In het eerste kwartaal is onder meer gesproken over gladheidsbestrijding op het spoor en de wijziging van tarifiering gebruiksvergoeding. Op dit laatste onderwerp is de samenwerking met ProRail gezocht om daar meer inzicht in te gaan krijgen bij concessieverleners.

Daarnaast zorgen Samenwerkingsverband DOVA en IPO met enige regelmaat voor gezamenlijke/gebundelde reacties op diverse consultaties vanuit lenW en ProRail. Ook wordt in de beleidsontwikkeling meegedacht met lenW over benoemde thema's. Ook op directorenniveau is er regelmatig afstemming vanuit Samenwerkingsverband DOVA met lenW en NS.

Naast deze werkzaamheden is binnen de OV-campus ook besloten tot een verdere samenwerking op de spoorse agenda tussen trein (belegd binnen de spoorgroep ondersteund vanuit Samenwerkingsverband DOVA) en tram en metro (binnen de OV-campus belegd bij het Expertisecentrum Rail ondersteund door CROW). Middels een factsheet is het aandeel en de impact van deze modaliteiten in het regionaal OV in beeld gebracht. Uitkomst van dit gesprek is dat Expertisecentrum Rail ondergebracht wordt bij Samenwerkingsverband DOVA waar het verder gaat als Netwerk tram en metro. 2023 is daarin bestempeld als een overgangsjaar.

3.12 Stelsel Wp2000

Doel: Ontwikkelen en minimaal borgen van de huidige mogelijkheden van het stelsel Wp2000

OV-netwerk

De NOVB-werkgroep concessies/Wp2000 heeft wekelijks overlegd, onder voorzitterschap van Arne Heijman (Zuid-Holland). Onder meer wordt gesproken over de door de oorlog in Oekraïne gestegen energiekosten, de personeelsproblematiek (uitval, werving, ziekte), CAO-perikelen en het verloop van de reizigersaantallen. Daarnaast is er aandacht besteed aan de herijking van concessies, de TVOV23, het sectorplan corona en de transitieafspraken 2021/22.

De juridische expertisegroep vergaderde maandelijks (voorzitter Jan van Selm). Er is begin 2022 overleg geweest met het ministerie van lenW en met de Europese Commissie over aanpassingen van de concessiekalender. Dit heeft geleid tot een nieuwe aanbestedingskalender, die past binnen juridische mogelijkheden en tevens rekening houdt met mogelijkheden en wensen van concessieverleners. Bestuurlijke vaststelling van de systematiek van de aanbestedingskalender en de verschuiving van enkele aanbestedingen vond plaats in januari 2022.

De scope van de Juridische Expertgroep van Samenwerkingsverband DOVA heeft zich verbreed, inmiddels zijn als onderwerpen besproken c.q. aan de orde:

- De juridische vraagstukken mbt de BVOV-regelingen en de TVOV-regelingen
- Een handreiking voor aanpassing van de concessies om eventuele extra subsidiëring door lenW en concessieverleners mogelijk te maken in de periode tot september 2024
- Juridische vraagstukken rond het Bestuursakkoord Toegankelijkheid
- Vraagstukken rond ontheffingen ex artikel 29 Wp2000
- Implementatie Omgevingswet en implicaties daarvan voor het decentraal OV
- De vernieuwing van de spoorwegwet en implicaties daarvan voor het decentraal OV
- De eerste ervaringen met een nieuwe wijze van aanbesteden in de concessie IJssel-Vecht
- De stakingen in het streekvervoer

3.13 Toegankelijkheid van het OV

Doel: Een beter toegankelijk OV in het licht van het Toekomstbeeld OV 2040

OV-netwerk

Netwerk toegankelijkheid

In 2022 is het netwerk zeer regelmatig samengekomen, met Gerda Dekker (Flevoland) als voorzitter. DOVA neemt namens de decentrale overheden deel aan de werkgroep toegankelijkheid, onder leiding van lenW. Ook participeert DOVA in de begeleidingsgroep van een onderzoek naar de (rolstoel)toegankelijkheid van buurtbussen. Vanuit DOVA is daarnaast input geleverd op diverse schriftelijke vragen van de Tweede Kamer die betrekking hadden op toegankelijkheid in het regionaal openbaar vervoer.

Bestuursakkoord Toegankelijkheid

In november 2022 is het Bestuursakkoord Toegankelijk OV opgeleverd en door de betrokken partijen ondertekend. Het ministerie van lenW heeft hieraan gewerkt samen met vervoerders, decentrale overheden, ProRail en de belangbehartigers van mensen met een beperking. lenW streeft naar een volledig toegankelijk openbaar vervoer in 2040, conform het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een Handicap. In Nederland heeft de Tweede kamer in 2016 het VN-Verdrag geratificeerd. Vervolgens is door het ministerie van VWS het programma 'Onbeperkt Meedoen!' gestart, Jaarverslag 2022

waarin het VN-verdrag praktisch is uitgewerkt. Eén van de thema's is het thema vervoer: 'Iedereen onderweg'. Hierin wordt toegewerkt naar een Nederland waarin iedereen met het OV kan reizen. In de volle breedte wordt gekeken naar toegankelijkheid: van reis- en toegankelijkheidsinformatie en bejegening tot de toegankelijkheid van de fysieke ruimte en de betrouwbaarheid en voorspelbaarheid van het OV.

Namens de decentrale overheden heeft DOVA bijgedragen aan het Bestuursakkoord Toegankelijkheid. DOVA heeft de verschillende conceptteksten van het Bestuursakkoord met het netwerk gedeeld en besproken, heeft de reacties van de decentrale overheden geïnventariseerd en gebundeld en heeft deze reacties ingebracht bij de totstandkoming van het Bestuursakkoord.

In september bleek een onderdeel van het Bestuursakkoord, waar het gaat om het inbouwen bij concessiewisseling van toiletten in bestaand treinmaterieel, niet uitvoerbaar en acceptabel voor de decentrale overheden. Hierover vond eind september overleg met lenW plaats, wat heeft geleid tot aanpassing zodat er geen verplichting meer is opgenomen in het Bestuursakkoord om bij concessiewissel toiletten in te bouwen in bestaand treinmaterieel. Het tussenresultaat is besproken in het bestuurlijk NOVB van eind september en vervolgens bevestigd in de BACM+. Het Bestuursakkoord is in november 2022 opgeleverd en door de betrokken partijen ondertekend.

In 2023 wordt door lenW en onder begeleiding een financieel onderzoek opgestart en wordt wet- en regelgeving aangepast. Daarnaast ondersteunt Samenwerkingsverband DOVA de decentrale overheden bij het opstellen van de uitvoeringsprogramma's.

OV-data

CHB

Juiste haltegegevens vormen de basis voor betrouwbare reisinformatie. Daarom worden deze haltegegevens voor heel Nederland beheerd in het Centraal Halte Bestand (CHB). Samen met vervoerders, wegbeheerders en OV-autoriteiten heeft Samenwerkingsverband DOVA hierin een rol. Naast het beheer is sinds 1 januari 2022 ook de landelijke schouwdienst van start gegaan onder verantwoordelijkheid van Samenwerkingsverband DOVA. Hiermee werken we aan een nog betere actualiteit, juistheid en betrouwbaarheid van de haltegegevens. In 2022 zijn 14.703 haltes geschouwd en zijn de nodige mutaties voorgelegd aan de betreffende halte-databasebeheerders.

Daarnaast was het de bedoeling dat er inmiddels halte-panoramafoto's beschikbaar zouden zijn ter visuele ondersteuning van reisinformatie. Eind 2021 is er een foto-levering afgekeurd door Samenwerkingsverband DOVA. Helaas is er in de eerste helft van 2022 ook geen fotolevering ontvangen die voldoet aan onze eisen en deze wordt ook niet meer verwacht. Het deel van het contract met de leverancier voor deze werkzaamheden is reeds ontbonden.

Validatie NeTEx EPIAP

In samenwerking met BISON is gewerkt aan een NeTEx EPIAP export vanuit het CHB. NeTEx is een Europese datastandaard voor OV-reisinformatie. EPIAP is hier onderdeel van en staat voor *European Passenger Information Accessibility Profile*, waarbij zowel rekening wordt gehouden met toegankelijkheidskenmerken van haltes als van stations. Momenteel wordt de validatie van de standaard afgerond. Naast deze halte toegankelijkheid van de haltes is het openbaar vervoer pas toegankelijk als de voertuig toegankelijkheidskenmerken aansluiten bij deze halte toegankelijkheidskenmerken. De voertuigtoegankelijkheidskenmerken zijn opgenomen in de NeTEx standaarden, die in 2023 geïmplementeerd worden (zie 3.9 Reisinformatie Netwerk vervoerders en Loketten).

Stationstopologie

In december is een beheerplan gepresenteerd in de stuurgroep NDOV. Daarmee moet de laatste fase van het project stationstopologie ingaan. De stuurgroep heeft meerjarig budget beschikbaar gesteld voor Samenwerkingsverband DOVA om ketenbeheer in te richten, incl. de technische hulpmiddelen om brongegevens van ProRail en NS te kunnen ontvangen en weer vrij te geven als open data via de bovenstaande standaard NeTEx EPIAP op de NDOV loketten. Reizigers krijgen daarbij meer inzicht in toegankelijkheid van stations. Daarbij moet gedacht worden aan elementen als liften, roltrappen, ingangen, perrons, etc.

4. Organisatie-ondersteunende activiteiten en systemen

4.1 Personeel

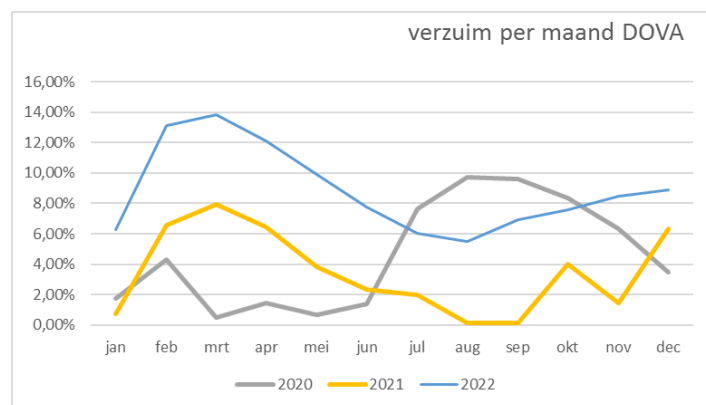
In 2022 kondigden medewerkers hun vertrek aan, kwamen er nieuwe mensen bij, werden mensen (langdurig) ziek, werkten medewerkers aan herstel en gingen weer aan het werk, gingen we op zoek naar vervanging/tijdelijke inhuur, etc. Een drukke periode, waarbij we ondersteuning kregen van de Arbo-arts en van CAOP en dankbaar gebruik maakten van diverse kanalen om nieuw personeel te werven. In oktober waren alle vacatures bij Samenwerkingsverband DOVA naar tevredenheid ingevuld. Nieuwe collega's worden waar nodig nog verder ingewerkt.

In december is de werving gestart voor een senior applicatiebeheerder; de huidige medewerker gaat halverwege 2023 met pensioen. Naar verwachting zullen de komende 5 jaar ook 3 andere medewerkers met pensioen gaan.

Eind december 2022 had Samenwerkingsverband DOVA 24 vaste medewerkers en één uitzendkracht in dienst. De helft van de vaste medewerkers werkt bij OV-data. De m/v-verdeling is in totaliteit bijna 50/50, maar verschilt wel per afdeling. Ook de leeftijdsopbouw verschilt onderling.

Medewerkers Afdelingen	in absolute aantallen	in procenten	in fte's	gemiddelde leeftijd	verdeling man /vrouw	
OV-basis	5	20%	3,6	45	-	5
OV-data	12	48%	10,6	50	8	4
OV-netwerk	7	28%	6,7	44	4	3
Directie	1	4%	1,0	61	1	-
Totalen	25	100%	21,9	47	13	12

Door langdurige ziekte bedraagt het feitelijke aantal fte's bij OV-basis 2,6 in 2022. Ook voor de overige afdelingen geldt dat door ziekte (zie ook de grafiek hieronder) of door vroegtijdig vertrek van werknemers, het aantal fte's gedurende het jaar lager was dan bovenstaande tabel laat zien.

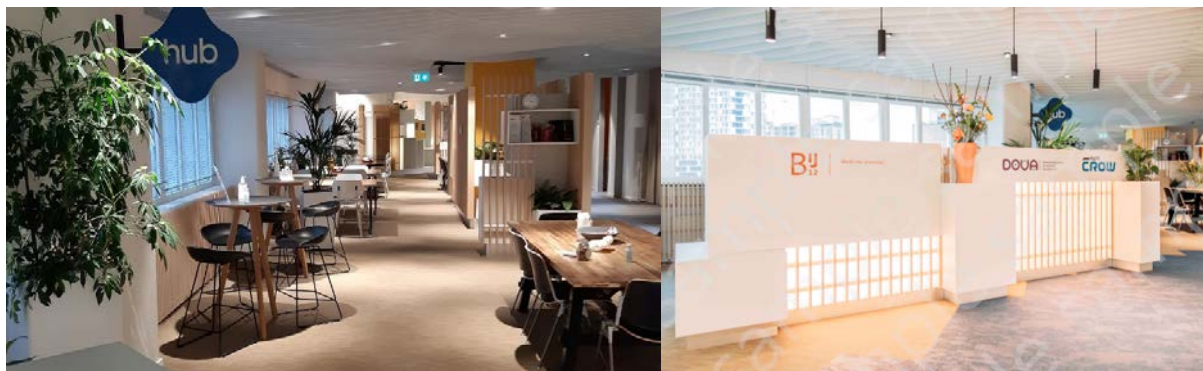
Verzuimcijfers DOVA: 2020-2022. In augustus en september 2021 is het percentage 0,12% en 0,15%.

De verzuimcijfers laten eenzelfde verloop zien in 2021 en 2022, maar zijn in 2022 wel hoger, door langdurige ziekteperiodes van meerdere medewerkers. Het percentage 0-verzuimders (het aantal medewerkers met 0 verzuimdagen gedeeld door het totaal aantal medewerkers) schommelde in het 1^e en 4^e kwartaal rond 61% en 63%, in het 2^e en 3^e kwartaal ging het om ongeveer 70% en 74%.

4.2 Huisvesting

Eind december 2021 zijn wij verhuisd naar het nieuwe kantoor aan het Leideseveer (Smakkelaarsburgt). Als gevolg van de lockdown kwamen aanvankelijk weinig medewerkers naar kantoor. Inmiddels is dat toegenomen. Ook wordt er weer regelmatig fysiek vergaderd, al blijft toch ook het online vergaderen een dagelijkse bezigheid. De nieuwe OV-campus heeft daar vooralsnog voldoende mogelijkheden voor. Regelmatig wordt met de medewerkers en in het MT en de

Regiegroep OV-campus besproken welke verbeteringen in de huisvesting gewenst zijn, nu we steeds meer gebruikers-ervaringen opbouwen. Zo is één open werkruimte inmiddels voorzien van een glazen wand en deur, zodat daar ook (besloten) vergaderd kan worden.

Met BIJ12 hebben we een gezamenlijke balie en kunnen we over en weer van elkaars vergaderfaciliteiten gebruik maken. Dit werkt erg prettig.

Per 1 oktober 2022 verleent de OV-campus onderdak aan Vereniging Doelgroepenvervoer Nederland (VDVN). Wij hopen dat hiermee op 'natuurlijke wijze' op het vlak van landelijke beleidsafstemming, data en kennis meer samenhang kan ontstaan tussen openbaar vervoer enerzijds en doelgroepenvervoer anderzijds. Dat sluit ook aan bij de ontwikkelingen rond Publieke Mobiliteit en Flexvervoer.

4.3 Bedrijfsvoering

Financiën

Met behulp van CAOP is in het eerste kwartaal de jaarrekening 2021 gemaakt en goedgekeurd door de accountant. De begroting 2022 is aanleiding om de financiële administratie wat te vereenvoudigen. Samen met CAOP is dit proces in gang gezet, we hopen daar in 2023 de vruchten van te plukken. Dit maakt financieel projectbeheer makkelijker en inzichtelijker voor de afdelingen en de betrokken projectleiders. Er is een begroting voor 2023 gemaakt. De jaarrekening 2021 en begroting 2023 zijn goedgekeurd door de ALV op 29 juni 2022.

Communicatie

In 2022 zijn 5 DOVA-nieuwsbrieven verschenen, met daarin o.a. aandacht voor BRT, de Dag van het OV, de Monitor Zero Emissie Bus van CROW, de OV-Forumreis naar Texel, de centrale distributieserver DRIS, het bestuursakkoord Toegankelijkheid en digitale haltevertrekstaten. Ook zijn we gestart met een vierluik over de vernieuwing van het MIPOV en een nieuwe rubriek *Wist je dat*, waarin we aandacht geven aan kort nieuws.

Nieuwsbrief	Aantal verstuurd	Aantal geopend
maart	376	173
juni	369	159
augustus	360	163
oktober	357	176
december	400	225

Website 2022	Aantal paginaweergaven
Kwartaal 1	12.832
Kwartaal 2	13.422
Kwartaal 3	10.250
Kwartaal 4	14.848

Op de website www.dova.nu plaatsten we diverse artikelen, columns en vacatures, een beeldverslag over hoe een schaa sprong OV een bijdrage kan leveren aan verschillende dossiers en de open brief aan de Minister over de zorgelijke situatie met betrekking tot het OV-voorzieningsniveau. Ook worden op dova.nu de jaarlijkse prognoses en definitieve LBI's gepubliceerd ten behoeve van de periodieke aanpassing van de vergoedingen aan vervoerders in concessie-overeenkomsten en de tarieven zoals vastgesteld in het Landelijk Tarievenkader. Tevens zijn hier de formulieren te vinden voor de Beschikbaarheidsvergoeding 2022 en de Transitievergoeding 2023, alsmede de Vervoerplannen voor 2022 en 2023 en de aangepaste Aanbestedingskalender. De thuispagina wordt goed bezocht en laat een gestage groei zien gedurende het jaar. De dip in het derde kwartaal is vooral gerelateerd aan de maanden juli en augustus, waarin er weinig overleggen plaatsvinden en we zelf ook minder berichten op de website plaatsten.

Juridische zaken

Er lopen een paar aanbestedingen (o.a. aanbesteding server) die om professionele ondersteuning vragen. We hebben daar een goede partner in gevonden, die ons daarbij op een prettige manier ondersteunt.

In verband met tegenvallende resultaten (niet aan de eisen voldoende panoramafoto's) is besloten om het contract met de leverancier die de aanbesteding van de halte-beheertool gewonnen had, gedeeltelijk te ontbinden. (Zie ook p. 21, onder het kopje CHB) In dit proces zijn wij ondersteund door een jurist, die ons tevens geholpen heeft in de communicatie met een partij die zich benadeeld voelde.

ISO

Voortdurend wordt er gewerkt aan standaardisering van de beheerprocessen om efficiënt en met constante kwaliteit te kunnen presteren. Dit leidt tevens tot een driejaarlijkse ISO 9001:2015 certificering van de afdeling OV-data. In 2022 is het auditprogramma uitgevoerd zoals gepland, waarin het werken volgens de afgesproken processen wordt getoetst, en zijn nieuwe kansen/risico's en bijbehorende maatregelen vastgesteld om deze te benutten dan wel te mitigeren. In november vond een externe audit plaats, waarin geen afwijkingen op de normen zijn geconstateerd. Kort samengevat heeft de auditor er op basis van zijn bevindingen alle vertrouwen in dat de systemen van OV-data naar behoren werken. Het kwaliteitsmanagementsysteem wordt netjes onderhouden, werkprocessen zijn onder controle en ook is er verbetering ten opzichte van vorig jaar: de oorzaak analyses bij interne verbetervoorstellen zijn goed en er is sprake van pro-actief personeelsbeleid.

Stakeholder-onderzoek

Tweejaarlijks worden de OV-autoriteiten en vervoerders bevestigd naar hun ervaringen met Samenwerkingsverband DOVA, in het bijzonder het cluster OV-data. Leden van de netwerken Reisinformatie en Data- en Informatiemanagement en het Vervoerders- en Lokettenoverleg worden uitgebreid geïnterviewd. De resultaten van dit onderzoek zijn najaar 2022 opgeleverd. De stakeholders zijn positief over de waarden deskundig (technische kennis, databeheer en dashboards zijn op orde), betrouwbaarheid (leveren betrouwbare data en gaan zorgvuldig om met brondata) en meedenken (expertise is cruciaal voor de harmonisatie en vergelijkbaarheid). De algemene tevredenheid is gedaald van een 8,4 maar 7,8 maar blijft wel boven het niveau van 2018 (7,3). De stakeholders zijn kritisch over de slagvaardigheid van OV-data. Er blijkt onduidelijkheid te zijn over de rol van OV-data en hoe de afdeling zich verhoudt tot DOVA. Stakeholders hebben behoefte aan pro-actief projectleiderschap. Om dit te verbeteren zijn acties benoemd die zijn besproken met de stakeholders.

4.4 Centraal Informatie Systeem

Het Centraal Informatie Systeem (CIS) is het hart oftewel het centrale systeem van OV-data voor de reisinformatie. Hier bevindt zich de ICT-architectuur bestaande uit tools en databases, waarmee het beheer van alle datastromen plaats vindt. Het CIS kent twee "domeinen": planning & realisatie en historische data. Het eerste richt zich vooral op de "oude" basistaak van OV-data: het integreren van de brondata van al de verschillende vervoerders tot informatie op haltniveau, oftewel de reisinformatie. Het tweede domein is relatief nieuw en richt zich op het opslaan en het toegankelijk maken van historische ov-data voor gebruikers. Dit vindt plaats door middel van de ladekast. Het dashboard OverOV biedt inzicht in historische data door middel van verschillende visualisaties. Dit kan gebruikt worden voor monitoring en beleid, afhankelijk van de data en de bijbehorende licentie-voorwaarden.

DRIS-server

Op de DRIS-server worden brondata van vervoerders over hun dienstregeling en actuele voertuigposities ontvangen. Na verwerking worden DRIS-leveranciers – al dan niet via de Centrale Distributieserver DRIS – en de NDOV-loketten voorzien van reisinformatiegegevens. Het huidige beheercontract voor de DRIS-server en -applicaties eindigt medio 2023. Om ervoor te zorgen dat deze werkzaamheden voortgezet kunnen worden en het hart van OV-data blijft kloppen, is een niet-openbare Europese aanbesteding uitgeschreven. In december 2022 is het beheer, onderhoud, hosting en de doorontwikkeling van de server (vanaf medio 2023) gegund aan InTraffic.

De huidige DRIS-server wordt doorontwikkeld om de nieuwe Europese standaard NeTEx (Dienstregeling) te kunnen verwerken. Hierbij wordt tevens de technische architectuur aangepast aan een moderne, meer services-gerichte architectuur. In 3 fases wordt deze ontwikkeling, medio april 2023, opgeleverd. Inmiddels is Fase I – het accepteren van de Europese NeTEx-standaard en de vertaling hiervan naar een planning KV7 voor de DRIS-systemen – en de opdracht om deze aan de nieuwste NeTEx versie(s) (dienstregeling, voertuigkenmerken en flexvervoer) aan te passen geaccepteerd. Fase II betreft het aansluiten van de actuele data en de vernieuwing van de beheerschermen voor het ketenbeer van DOVA is inmiddels opgeleverd. In Q1 van 2023 wordt gewerkt aan de migratie van data leveranciers (Vervoerders) en afnemers (DRIS-leveranciers en Loketten) naar de nieuwe omgeving (fase III).

BIJLAGE I

BISON

Het platform BISON heeft als functie het opstellen, beheren, harmoniseren en bewaken van de informatie-standaarden die de (reis)informatie-uitwisseling binnen het openbaar vervoer faciliteren. In BISON zijn zowel provincies, vervoerregio's, de Rijksoverheid, infrabeheerders, vervoerders, marktpartijen als reizigers vertegenwoordigd. Sinds 1 januari 2020 is BISON juridisch ondergebracht bij Samenwerkingsverband DOVA.

Home Nieuws Agenda Over BISON Downloads Standaarden
Ontwikkeling Contact

BISON ontwikkelt en beheert informatiestandaarden voor een accurate uitwisseling van informatie tussen partijen in het OV, in het bijzonder op het gebied van dynamische reisinformatie. In BISON zijn zowel provincies, vervoerregio's, Rijksoverheid, infrabeheerders, vervoerders, marktpartijen als reizigers vertegenwoordigd.

De werkzaamheden onder coördinatie van DOVA (afdeling OV-Basis) binnen het Platform betreffen:

- **Coördinatie van bijeenkomsten.** Strategic Committee (SC) 2-4x per jaar en Change Advisory Board (CAB) 2-4x per jaar. Inhoudelijke voorbereiding en voorbespreking, opstellen agenda, verzamelen en verzenden van de bijbehorende stukken, begeleiding van de vergadering, verslaglegging van de bijeenkomst.
- **Loketfunctie.** De beantwoording van vragen die aan het platform BISON worden gesteld, zoals uitleg van de standaarden, interpretatievragen of toevoegingen.
- **Beheer bestaande standaarden.** Het bijhouden van een overzicht met de meest actuele standaarden op de BISON-website en op github en het doorvoeren van wijzigingen in de standaarden volgens de vastgestelde procedure voor Release en Change management.
- **Bespreking van gewenste wijzigingen van bestaande standaarden.** In tijdelijke werkgroepen (bijv. inzake NeTEx, SIRI, PPT) en een permanente werkgroep, de Architectuurwerkgroep (AW), die 8-10x per jaar bijeenkomt, wordt inhoudelijk ingegaan op de impact van wijzigingen op de bestaande architectuur van de standaarden. Bij het coördineren van de bijeenkomsten van deze werkgroepen wordt zorggedragen voor de inhoudelijke voorbereiding en voorbespreking, het opstellen van de agenda, het verzamelen en verzenden van de stukken, de begeleiding van de vergaderingen en de verslaglegging ervan.
- **Zorgdragen voor Europese aansluiting.** Vanuit BISON wordt actief geparticipeerd in de Europese NeTEx- en SIRI-werkgroepen. Zo kunnen ervaringen met implementaties in andere landen worden meegenomen bij de invulling van de Nederlandse standaarden/profielen en worden nieuwe ontwikkelingen van commentaar voorzien, zodat de Nederlandse situatie goed past binnen de Europese standaarden en profielen.
- **Begeleiding voorgestelde/nieuwe werkpakketten.** Ondersteuning bij het opstellen van voorstellen voor nieuwe workitems en begeleiding van de behandeling in de AW en de CAB. Deze worden vervolgens ingediend bij de SC. Bij goedkeuring kan ook een budget voor een workitem worden toegekend door de SC.

Verantwoording BISON 2022

Secretariaat en communicatie

Het secretariaat en algehele coördinatie van BISON wordt uitgevoerd door Ineke van der Werf vanuit DOVA (cluster OV-basis). Voor de technisch inhoudelijke uitvoering van de werkzaamheden wordt gebruik gemaakt van externe expertise. Henno Willering (InTraffic) heeft zich, zolang hij voldoende energie had om te kunnen werken, ingezet als documentalist. Henno verzorgde het documenteren van de koppelvlakken, het beantwoorden van vragen over de interpretatie ervan (loketfunctie) en nam deel in de Europese NeTeX- en SIRI-werkgroepen. Op 5 oktober is Henno overleden. Zijn inzet en betrokkenheid bij BISON wordt gemist! Joost Boor (Movensis) wordt sinds 2021 ingehuurd, in eerste instantie als projectleider met als taak om de voortgang van de workitems te bevorderen. Vanaf mei 2022 heeft Joost, voor zover mogelijk, de belangrijkste taken en werkzaamheden van Henno overgenomen. Er wordt nog naar een structurele oplossing gezocht om de kennis en ervaring te borgen, in een nieuw uit te vragen vacature.

De coördinator vormt samen met de documentalist en projectleider het BISON-bureau, dat gezamenlijk zorgdraagt voor het organiseren en inhoudelijk voorbereiden van de vergaderingen, het uitwerken van work items, het bijhouden van (wijzigingen in) de standaarden en het bijhouden van de website (bison.dova.nu).

Platform (Architectuurwerkgroep, Change Advisory Board, Strategic Committee)

In de periode januari-december 2022 is de Architectuurwerkgroep 8 maal bijeengekomen. Architecten van de aangesloten vervoerders en integratoren en afnemers overleggen in deze werkgroep over de technisch meest gewenste oplossingen voor onderhoud en ontwikkeling van de huidige standaarden. Naast de voortgang en afstemming van de workitems op de totale architectuur, de Europese ontwikkelingen en terugkoppeling van CAB en SC, zijn de volgende onderwerpen het afgelopen jaar besproken:

- **MaaS en BISON.** Informatie-uitwisseling met standaarden tbv MaaS-projecten en standaarden binnen BISON.
- **Aanpassingen in het NeTeX NL-profiel.** Herstel van bugs die naar voren komen bij de implementatie van NeTeX door vervoerders en integratoren. Aanpassingen om aan te sluiten op de EU standaard.
- **Wens om wijzigingen weer te geven als verschillen ten opzichte van de oorspronkelijke dienstregeling.**
Gebruik Modification bij lijnleveringen.
- **Dynamische perrontoewijzing en SIRI.** Ten behoeve van het doorgeven van een afwijkend vertrekperron in de reisinformatie.
- **PassengerStopAssignment uit CHB of NeTeX.** Voor app's die gebruik maken van NDOV is het van belang dat eenduidig is welke koppeling (Passenger Stop Assignment) tussen dienstregelinghaltes en fysieke haltes (=Quays met een landelijk haltenummer) de juiste is. Deze koppeling wordt thans in de PSA-export uit het CHB geleverd. Binnen BISON is afgesproken dat met de komst van NeTeX de PSA onderdeel is van de NeTeX-levering (zoals dat ook internationaal het geval is).
- **Centrale export van DOVA basisregistratie in NeTeX** (OV-autoriteiten, Concessies, zones, DataOwners).
- **VehicleTypes in NeTeX.** Voertuigtype wordt gebruikt om mate van toegankelijkheid en capaciteit te kennen in reisinformatie. In situaties waarin een vervoerder in de planningsfase één *VehicleType* gebruikt voor varianten van een voertuig, die slechts een klein beetje van elkaar verschillen (met name wat betreft het precieze aantal zit- en staanplaatsen) is afgesproken dat in de dienstregeling-levering een verwijzing wordt opgenomen naar het voertuigtype met de minimale eisen waaraan zal worden voldaan.
- **PPT 2.0 (Producten, Prijzen en Tarieven).** Doel van de werkgroep is de werelden van OV-betalen en reisinformatie op basis van NeTeX aan elkaar te koppelen. Uitdaging om tot zo eenvoudig mogelijke interface te komen zodat informatie over tariefproducten met beperkte inspanning in de reisinformatie kan worden opgenomen.
- **Rolverdeling m.b.t. levering van data op National AccessPoint** (verplichting vanuit EU). Deze rolverdeling legt de architectuur en daarmee koppelvlakken vast.
- **Tijdig communiceren van rituitval.** Door personeelstekort is in 2022 veelvuldig sprake geweest van rituitval. Een voorspelbare (uitgedunde) dienstregeling heeft de voorkeur, als ritten toch uitvallen, zodat deze al is verwerkt in reisadviezen die op de avond voorafgaand aan de reisdag worden opgevraagd.

- **Gebruik van unieke internationale identificatie (sleutel) van gegevens.** Van belang bij het samenvoegen van gegevens uit verschillende landen voor grensoverschrijdende reisinformatie. Aanpassingen voorgesteld om hier vanuit Nederland op aan te sluiten.
- **Open DRIS-koppelvlak.** Betreft een nieuw koppelvlak tussen DRIS-display en de Centrale Distributieserver DRIS (van DOVA). Hiermee kan een DRIS-paal zich abonneren op de actuele informatie die getoond moet worden, de status van de DRIS-paal en de verbinding wordt bijgehouden. Hierdoor is uniform beheer over alle aangesloten DRIS-en mogelijk. Het koppelvlak is al geïmplementeerd in Utrecht en wordt ook ingevoerd in Zuid-Holland en Gelderland (OV-oost). Doel van het workitem is het beheer van het OpenDRIS koppelvlak bij BISON onder te brengen.
- **Koppelvlak bezetting.** Voorstel om dit koppelvlak (de verwachte bezetting) als BISON-standaard vast te gaan stellen. Het koppelvlak is al gevalideerd en geïmplementeerd.
- **Stationstopologie.** Zie uitgebreide toelichting op volgende pagina.
- **Communiceren van reden van rituitval.** Om reizigers beter te informeren bij rituitval wordt voorgesteld een beperkte lijst van redenen vast te leggen die gebruikt kunnen worden door alle vervoerders.

Loketfunctie

De loketfunctie wordt uitgevoerd door het bureau en behandelt de ingekomen vragen van gebruikers. Deze vragen worden zoveel mogelijk direct beantwoord of doorgeleid naar een stakeholder die de vraag beter kan beantwoorden. In 2022 zijn ongeveer 20 loketvragen beantwoord over allerlei onderwerpen, zoals: gebruik not monitored in KV17, ShowCancelledTrip in KV17, vragen over interpretatie NeTEx, uitbreiden productformules (o.a. snelRRReis), PSA/CHB-export, beantwoorden vragen OV Oost-merken, labels in NeTEx, bruggen in CHB, gebruik kalender in KV7, niet weergeven van vrije teksten bij grootschalige rituitval, haltetaxi-haltes, SIRI-schema, de BISON-website.

Standaarden en de architectuur

In 2022 zijn concrete stappen gezet naar het migreren van de bestaande BISON-standaarden op basis van Transmodel naar toepassing van Europese standaarden. Voor het aanleveren van de dienstregeling zijn alle vervoerders bezig met de vervanging van KV1 door NeTEx. Ook wordt gewerkt aan SIRI voor de realtime koppelvlakken en een NeTEx Stop/EPIAP export vanuit het CHB. Voor nieuwe informatiebehoefes/functionariteiten wordt onderzocht en in Europese werkgroepen afgestemd hoe dit past in de Europese standaarden. Alleen voor functionaliteiten die geen onderdeel zijn van de Europese architectuur worden zo nodig Nederlandse BISON-standaarden ontwikkeld of aangepast. Voorstellen voor gebruik van Europese standaarden of nieuwe of aangepaste BISON-koppelvlakken worden besproken in de BISON-werkgroepen. Voordat het NL profiel van een standaard wordt vastgesteld, vindt validatie plaats door (enkele) bij BISON betrokken partijen. In 2022 zijn er wijzigingen doorgevoerd in de volgende standaarden:

- KV1 index, v 8.1.1.
- Fysieke haltestructuur en toegankelijkheid (CHB), v8.4.2
- KV PSA, v8.1.0. koppeling (PassengerStopAssignment) tussen dienstregelinghaltes en fysieke haltes (= Quays met een landelijk haltenummer)
- KV verwachte bezetting v1.0
- NL NeTEx Profiel:
 - v9.2.4: aanpassingen tbv aansluiting op EU profiel NeTEx
 - export OV-autoriteiten, concessiegrenzen, tariefzones uit DOVA basisregistratie

In 2021 is Semantic Treehouse van TNO ingevoerd voor een periode van 3 jaar met als doel om het proces rond het beheer van het NL NeTEx profiel te automatiseren. Met de invoering van Semantic Treehouse werd beoogd de toegankelijkheid van NeTEx te vergroten met samenhangende documentatie en minimale extra inspanning voor het bijhouden en bijwerken van de standaard. Bij de evaluatie eind 2022 werd duidelijk dat het invoeren en bijhouden van nieuwe versies van NeTEx NL nogal bewerkelijk is en veel tijd kost. Semantic Treehouse werd door de gebruikers niet gebruikt om kennis over de toepassing van NeTEx te vergaren. Op basis van deze evaluatie is in overleg met TNO besloten om met het gebruik van Semantic Treehouse te stoppen.

Activiteiten werkpakketten/werkgroep bijeenkomsten

De concrete uitwerking van wijzigingen wordt in de regel in kleine kring voorbereid door enkele deskundigen samen met het BISON-bureau, alvorens de aanpassing in de Architectuurwerkgroep wordt bediscussieerd en vastgesteld. In 2022 zijn de volgende sub werkgroepen actief geweest:

- werkgroep Reisinformatie bij verstoring/SIRI SX (met reisinformatanten vervoerders) – 4 bijeenkomsten intern voorbereidend overleg (DOVA, communicatie/wayfinding expert – BISON) – 8 bijeenkomsten
- werkgroep stationstopologie/ NeTEx EPIAP – 19 bijeenkomsten
- werkgroep OV reisproducten – 5 bijeenkomsten
- interne voorbereidende overleggen (DOVA – BISON) 7 bijeenkomsten
- SIRI-werkgroep(en) – 7 bijeenkomsten

Workitem Stationstopologie/NeTEx EPIAP.

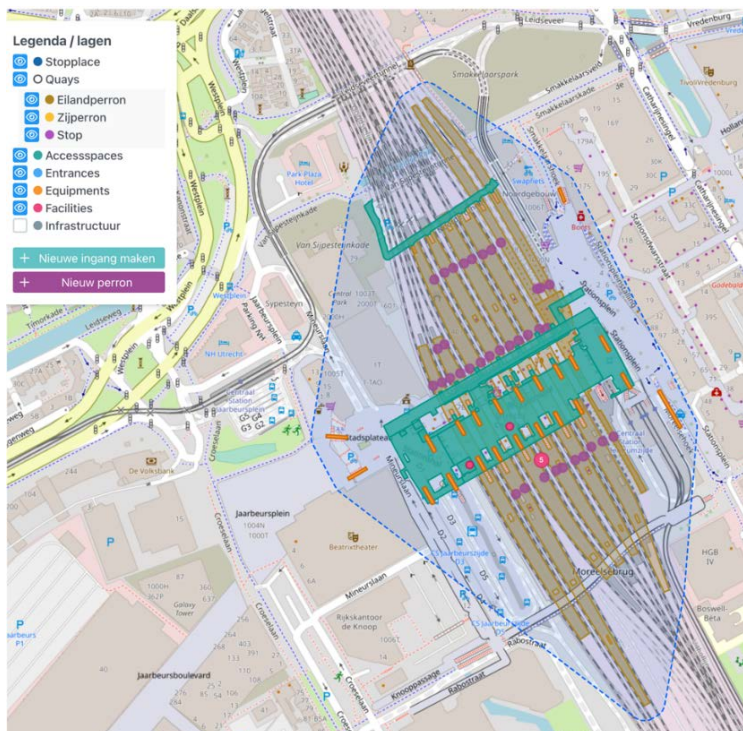
Het grootste werkpakket, waaraan in 2022 is gewerkt, betreft stationstopologie. In 2021 is een Europese werkgroep ingesteld met als doel NeTEx EPIAP (European Passenger Information and Accessibility Profile) uit te werken. Deze werkgroep heeft in mei '22 het profiel opgeleverd. In het profiel wordt een breed scala aan toegankelijkheidskenmerken van haltes, stations en voertuigen/ritten op een eenduidige manier vastgelegd. Vanuit Bison is actief deelgenomen in deze Europese werkgroep, waardoor de interpretatie van het profiel en de aansluiting op de Nederlandse situatie bekend is.

In het CHB (Centraal Halte Bestand) zijn de kenmerken van bus- en tramhaltes vastgelegd om te bepalen in welke mate deze toegankelijk zijn. Denk hierbij aan de hoogte van het perron, de breedste doorgang tussen obstakels en de aansluiting op de omgeving. De volgende stap is de stationstopologieën vast te leggen om reizigers fijnmaziger te kunnen informeren over mogelijke obstakels en hulpmiddelen op stations. Door vast te leggen waar objecten als perrons, liften, tunnels, trappen en ingangen liggen, wordt het mogelijk nog beter voor elke individuele reiziger te bepalen welke impact dit heeft op zijn of haar reis. Als duidelijk is wat de looproutes tussen aankomst- en vertrekperron zijn, inclusief de obstakels en de mogelijkheden om die obstakels te vermijden, is het mogelijk om de daadwerkelijke benodigde overstaptijd te berekenen voor reizigers met en zonder beperking.

Om deze stationstopologieën inzichtelijk te maken is data nodig. Bij ProRail en NS-stations is al veel data beschikbaar. Vanuit het Proof of Concept project Amersfoort is bekend dat het leveren van deze data in het juiste NeTEx-formaat een knelpunt vormt. In 2022 is vanuit BISON gestart met een NeTEx EPIAP-validatieproject. Beoogd wordt de data van objecten/assets te combineren en te koppelen aan gegevens van alle stations zoals deze in de dienstregeling worden gebruikt. Op basis van de definities zoals deze in EPIAP zijn vastgelegd is bepaald welke gegevens beschikbaar zijn en welke gegevens voor het plannen van een

toegankelijke reis aanvullend verzameld moeten worden. Door ProRail worden de gegevens van de liften en roltrappen opnieuw geïnventariseerd, zodat correct is vastgelegd welk perron wordt bediend. Dit is van belang om reizigers op maat te kunnen informeren in het geval van een liftstoring.

In 2023 zal het validatieproject worden afgerond middels de levering via het Europese formaat. Deze gegevens zullen via de NDOV-loketten beschikbaar worden gesteld, zodat reisplanners en andere toepassingen ermee aan de slag kunnen. DOVA OV-Data zal de EPIAP-uitbreiding van het CHB en het inrichten van de afspraken over de data-kwaliteit van stationstopologie in beheer gaan nemen.

Jaarverslag 2022

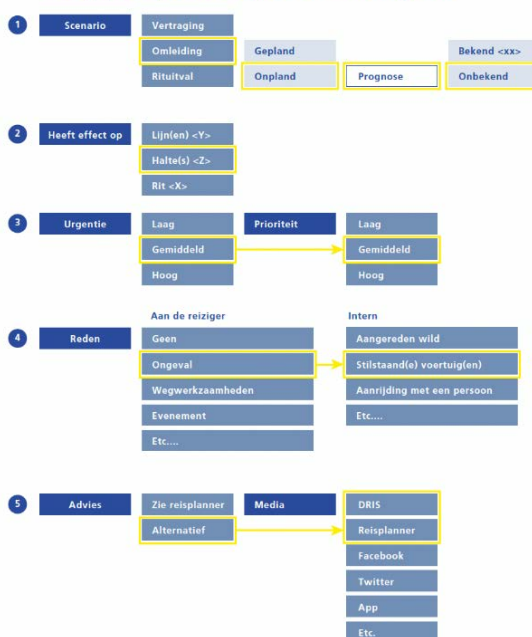
Workitem SIRI (Service Interfaces for Realtime Information)

Vanaf de oproep van Staatssecretaris van Veldhoven in 2019 wordt gewerkt aan het verbeteren van de Reisinformatie bij Verstoringen. Om reizigers bij omleidingen en verstoringen beter te kunnen informeren zijn meer gegevens nodig dan beschikbaar in de bestaande BISON-koppelvlakken. De Europese standaard SIRI bevat deze extra gegevens wel. Vanaf begin 2021 is in BISON-werkgroepen gewerkt aan het SIRI NL profiel, waarbij het Europese EPIP RT (European Passenger Information Profile RealTime) als richtpunt geldt. Dit omvat SIRI VM (Vehicle Monitoring, nu KV6), ET (Estimated Timetable, ter vervanging en uitbreiding op KV17) en SX (Situation Exchange, ter vervanging en uitbreiding op KV15). Deze SIRI-koppelvlakken moeten van de EU naast NeTex EPIP via de National Access Points beschikbaar worden gesteld. De voorlopige versies van het NL Profiel van SIRI-VM en SIRI-ET zijn beschreven. Afgesproken is dat de verschillende SIRI-koppelvlakken in de praktijk moeten worden gevalideerd voordat het NL profiel zou worden vastgesteld. Met betrekking tot de validatie van SIRI-VM en SIRI-ET is helaas in 2022 vrijwel geen voortgang geboekt.

Naast het validatietraject van SIRI-VM en SIRI-ET is in samenwerking met DOVA OV-Data een werkgroep gestart met communicatiemedewerkers en reisinformanten van de vervoerbedrijven. Doel van deze werkgroep is om tot gezamenlijke afspraken te komen over eenduidige communicatie bij verstoringen met als onderwerpen: update schrijfwijzer voor vrije teksten (uit 2017), hoe omgaan met rituitval (in het bijzonder als gevolg van personeelstekort) in de reisinformatie, verbeterde weergave van reisinformatie op DRIS, standaard-stappenplan bij communicatie over verstoringen.

Het stappenplan sluit aan op de mogelijkheid om gestructureerd over verstoringen te communiceren met SIRI SX. Door het proces rond communicatie te standaardiseren en automatiseren kunnen reizigers sneller op maat (medium, locatie, tijdstip) worden geïnformeerd. In 2023 wordt verder gegaan met het invullen van het stappenplan voor verschillende situaties – (grootschalige) rituitval en omleidingen – op basis van de mogelijkheden van SIRI-SX.

Stappenplan bij verstoringen

- Alleen wat wel rijdt wordt getoond
- Geen onrustig alternerend scherm (LED)
- Biedt ruimte aan meer uitgebreide reisinformatie (reden, advies)
- Informatie blijft 2 min. staan nadat oorspronkelijke vertrektijd is verstreken

Vervolgens zal dit in een validatieproject worden getoetst, waarna het SIRI SX NL-profiel naar verwachting in 2024 kan worden vastgesteld.

Europese aansluiting

Vanuit BISON worden de Europese werkgroepen inzake de doorontwikkeling van NeTex en SIRI gevolgd en in enkele werkgroepen wordt actief deelgenomen zodat vanuit Nederland meer invloed kan worden uitgeoefend. Via de Architectuurwerkgroep vindt over en weer informatie-uitwisseling plaats. Doordat de Europese standaarden – vanwege hun oorsprong in verschillende nationale standaarden – complex en moeilijk toegankelijk zijn, wordt de laatste jaren gewerkt aan ‘profielen’ om de daadwerkelijke grensoverschrijdende en uniforme uitwisseling van reisinformatiegegevens te bevorderen.

Voor de volgende functionaliteiten zijn Europese profielen uitgewerkt of voorzien:

- dienstregeling (NeTEx): EPIP (=European Passenger Information Profile),
- toegankelijkheid (NeTEx): uitbreiding van het European Passenger Information Profile tot EPIAP (A=Accessibility),
- actuele reisinformatie (SIRI): EPIP-RT (RT=real time).

In 2022 is in de Europese werkgroepen gewerkt aan de volgende ontwikkelingen:

- NeTEx Part 6 'European Passenger Information Accessibility Profile' (EPIAP): toegankelijkheid.
- NeTEx EU nieuwe release, versie 2.0. Alle Change Requests tot nut toe, zoals o.a. opgesteld bij het maken van NeTEx EPIAP, worden in NeTEx 2.0 opgenomen.
- SIRI v2.1 (Part 1 - 5): aanvullingen uit diverse landen (waaronder wensen vanuit de werkgroep voor het *NL SIRI Profiel*).
- SIRI Part 6 'Control Actions': publicatie van bedienhandelingen.
- SIRI Part 7 'European Real Time Passenger Information Profile' (EPIP-RT): vaststellen van de minimale subset uit de SIRI-standaard voor uniforme grensoverschrijdende reisinformatie.

Vanuit BISON is in 2022 deelgenomen in de volgende Europese werkgroepen:

- CEN NeTEx Part 6 (EPIAP) – 4 bijeenkomsten
- CEN SIRI v2.1 – 2 bijeenkomsten
- CEN SIRI Part 7 (EPIP-RT) – 2 bijeenkomsten

NeTEx Part 6 EPIAP, SIRI v2.1 en SIRI Part 7 (EPIP-RT) zijn in 2022 afgerond middels besluitvorming en vaststelling binnen de CEN. In 2023 worden de werkzaamheden aan NeTEx v2.0 en SIRI Part 6 (Control actions) voortgezet en zal naar verwachting worden gestart met NeTEx Part 7: European Fare Profile.

BIJLAGE II

Verantwoording BAZEB 2022

Programma Zero Emissie Bus

Het Programma Zero Emissie Bus is een uitvloeisel van het Bestuursakkoord Zero Emissie Bus (BAZEB) uit 2016 en loopt dus al een aantal jaar. De instroom van ZE-bussen is boven verwachting snel gegaan. Inmiddels zijn ruim 1400 van de ruim 5000 bussen in Nederland uitstootvrij. De verwachting is dan ook dat het doel van het bestuursakkoord - in 2030 alle bussen volledig emissievrij - gehaald gaat worden.

Na een volledig digitaal jaar in 2021 door de coronapandemie hebben we in 2022 weer fysiek kunnen vergaderen. Maar het ingeplande werkbezoek aan het nieuwe Testlab van Elaad NL hebben we helaas uit moeten stellen naar maart 2023.

Dit jaar is er weer veel kennis uitgewisseld tussen overheden, met CROW en met de netbeheerders. Er zijn ook meerdere onderzoeken uitgevoerd en verschillende ontwikkelingen gevolgd rondom ZE-bussen en milieuprestaties. Onderstaand een overzicht van de activiteiten in 2022.

Kennisuitwisseling

Kennisuitwisseling is sinds de start van het Programma een belangrijke pijler geweest. In 2022 lag de focus van kennisuitwisseling meer op vragen rondom beheer van Zero Emissie in de concessie dan over de implementatie van ZE-bussen. In een kennissessie met de programmagroep hebben alle concessieverleners aangegeven hoe zij omgaan met Hernieuwbare Brandstof Eenheden (HBE's) en de eisen die gesteld worden in Programma's van Eisen over regionaal opgewekte energie in de concessie.

Er zijn in 2022 ook meerdere externen uitgenodigd om een presentatie te geven aan de programmagroep ZE. Zo heeft Tribus een presentatie gegeven over de ontwikkelingen in de ZE-transitie van 8-persoonsbusjes. CROW heeft de [routekaart ZE doelgroepenvervoer](#) toegelicht. Vanuit Rijkswaterstaat hebben we een presentatie gekregen over Europese subsidiemogelijkheden voor laadinfrastructuur en adviesbureau APPM heeft de resultaten van het onderzoek over kansen van het koppelen van regionale energiewekking en laadlocaties gedeeld. Daarnaast was er aandacht voor de Handreiking van de Overname-regeling, de laadkaart OV bus, monitoring van milieuprestaties, energievraagstuk HBE's en de herkomst van energie. De [inventarisatie naar de veiligheidsaspecten](#) van ZE-bussen, een onderzoek van CE Delft uit december 2021, heeft in 2022 een vervolg gekregen. (Zie het onderdeel 'omgeving en veiligheid'.)

Implementatie en financiering

In 2021 is de [Brochure Staat van de zero-emissiebussen 2021](#) gemaakt waarmee diverse ontwikkelingen binnen het BAZEB-programma zijn samengebracht. Gedurende 2022 is gewerkt aan een update van deze brochure, welke begin 2023 zal worden opgeleverd. Naast een update van de vorige versie zullen er diverse onderwerpen worden toegevoegd zoals de haalbare afstanden binnen een dagomloop, de overnameregeling en de CO₂-emissies. Naast de ontwikkeling van batterij-elektrische bussen zal ook de ontwikkeling van waterstofbussen worden besproken. Ook de veiligheidsonderzoeken en reizigersonderzoek vormen een onderdeel van deze brochure. De Staat van de ZE-bussen 2022 vormt daarmee een overzicht van de reeds ontwikkelde kennis en informatie binnen het BAZEB-programma.

Het [TCO-model](#) is een methode om inzichtelijk te maken wat de kosten en baten zijn van het invoeren van Zero Emissiebussen. Het model wordt nu niet veel meer gebruikt, daarom is ervoor gekozen om in 2022 het model af te ronden. In het voorjaar van 2023 zal er nog een update gedaan worden van de range van kostenwaarden van de variabelen, die de meerkosten van de inzet van Zero Emissiebussen ten opzichte van dieselbussen bepalen. Ook zal er nog een berekening van de 'onrendabele top' plaatsvinden.

In 2022 is gestart met de aanscherping van de Handreiking overnameregeling zero-emissiebussysteem. Door middel van overleggen met ov-autoriteiten en vervoerders worden teksten waar nodig aangescherpt.

Mede op basis van het TCO-model is ook de [SpUK](#)-regeling Zero Emissie Bus ontworpen door het ministerie van IenW. Deze regeling heeft tot doel het tempo van de instroom van ZE-bussen vast te houden en het verschil tussen de aanschafkosten van bussen die geen schadelijke stoffen uitstoten en die van conventionele dieselbussen te verminderen. Vanuit de Programmagroep is inhoudelijk feedback gegeven op de ontwerpregeling. De regeling is in januari 2022 geopend en de 1ste ronde eindigt op 29 december 2023. In mei 2024 volgt nog een 2de ronde, waarbij alle OV-autoriteiten een aanvraag kunnen indienen op het resterende budget.

Monitoring

Monitoring is een belangrijk onderdeel binnen zowel het BAZEB-programma als KpVV. CROW-KpVV geeft ieder kwartaal een monitor uit. Hier wordt niet alleen de voortgang gemeten (zie Monitor zero-emissiebussen [3e kwartaal](#) & [4e kwartaal 2022](#)), maar ook de effecten van de instroom van Zero Emissie-bussen. In 2022 is onder andere de totale CO₂-, stikstof- en fijnstofuitstoot gemeten én per dienstregeling kilometer berekend ([databank Staat van het OV](#)). Ook is dit jaar een start gemaakt met het onderzoek naar het gebruik van hernieuwbare energie in ov-concessies. Tot slot biedt de poster [Milieuprestatie ov-bussen](#) een overzicht van de stand van zaken per concessie op dit gebied. Dit is een jaarlijkse uitgave, die voor 2022 in juni is gepubliceerd.

Laadkaart Bus

De energielevering via tijdig gerealiseerde aansluitingen is essentieel voor het laden van Zero Emissie-bussen. De [Laadkaart Bus](#) is een webtool waarbij overheden en netbeheerders in één kaart informatie uitwisselen over laadlocaties én de mogelijkheden voor een aansluiting. Doel van de Laadkaart is vroegtijdige afstemming tussen overheden en netbeheerders, die steeds urgenter wordt met teruglopende capaciteit op het stroomnetwerk. Hierover vindt ook overleg en afstemming plaats tussen DOVA, CROW en de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL).

Om het gebruikersgemak voor netbeheerders en overheden te verbeteren zijn een aantal functionaliteiten toegevoegd of uitgebreid in de Laadkaart Bus gedurende de eerste helft van 2022. Voorbeeld hiervan is de visualisatie van de opgave ZE-bus per concessie.

Omgeving en veiligheid

Uit het onderzoek van CE Delft naar de veiligheidsaspecten van ZE bussen kwam naar voren dat er 7 kennishiaten zijn op dit gebied. De programmagroep ZE is in 2022 gestart met de uitwerking van twee van deze kennishiaten die het dichtst bij de kennis en verantwoordelijkheden van de decentrale overheden staan. Er is gewerkt aan de invulling van kennishiaat 7: [Ontwerprichtlijnen brandveiligheid voor stallingen](#) en busremises. Dit rapport is eind 2022 door het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) opgeleverd. Het NIPV heeft een korte vervolgoopdracht gekregen om het rapport onder de aandacht te brengen van relevante partijen. Ook heeft het NIPV eind 2022 opdracht gekregen voor de uitwerking van kennishiaat 5: De interactie met de omgeving bij brand met een Zero Emissiebus op een OV-knooppunt. Dit rapport zal in 2023 opgeleverd worden.

5. Jaarrekening

5.1 Balans

Balans per 31 december 2022 na verwerking exploitatiesaldo

	<u>nr.</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
		€	€
Activa			
Materiële vaste activa	1	166.943	189.111
Vorderingen	2	121.749	415.061
Liquide middelen	3	2.609.001	4.552.049
Totaal activa		<u>2.897.693</u>	<u>5.156.221</u>
Passiva			
Eigen vermogen	4	509.450	871.413
Kortlopende schulden	5	2.388.243	4.284.808
Totaal passiva		<u>2.897.693</u>	<u>5.156.221</u>

5.2 Staat van baten en lasten

Staat van baten en lasten over 2022

	nr.	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
Baten				
Bijdragen lidorganisaties t.b.v. DOVA	7	4.309.924	4.309.924	4.417.162
Bijdragen lidorganisaties t.b.v. BISON	8	110.000	110.000	109.999
Bijdragen Ministerie van I&W:	9	309.113	215.000	289.587
Overige baten	10	85.360	100.000	148.859
Financiële baten en lasten	11	-16.690	-	-16.739
Totaal baten		<u>4.797.707</u>	<u>4.734.924</u>	<u>4.948.868</u>
Lasten				
Personele kosten	12	2.045.017	1.835.500	1.791.043
Externe kosten projecten	13	2.739.613	2.595.000	2.611.043
Kosten bedrijfsbureau	14	375.040	296.000	317.009
		<u>5.159.670</u>	<u>4.726.500</u>	<u>4.719.095</u>
Resultaat voor belastingen		-361.963	8.424	229.773
Belastingen	15	-	-	-
Resultaat na belastingen		<u>-361.963</u>	<u>8.424</u>	<u>229.773</u>

5.3 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Activiteiten

De Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A., statutair gevestigd in Utrecht, ingeschreven bij de KvK onder nummer 72903058 en kantoorhoudend te Leidseveer 2-10 te Utrecht, heeft tot doel:

het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief of individueel vervoer, om zo in de behoeften van haar leden te voorzien door overeenkomsten met hen te sluiten in het bedrijf dat zij te dien einde ten behoeve van haar leden uitoefent. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger.

De coöperatie tracht haar doel onder meer te bereiken door:

- a. het organiseren en faciliteren van zaken als kennisontwikkeling en -borging en ondersteuning bij de voorbereiding en uitvoering van besluitvorming van de leden;
- b. het ten behoeve van de leden verzamelen, borgen van de levering, beheren, standaardiseren, monitoren, verbeteren, integreren en ter beschikking stellen van nationale data en informatie op het gebied van (openbaar) vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer;
- c. het volgen en interpreteren van nationale en decentrale ontwikkelingen op het gebied van (openbaar) vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer;
- d. het organiseren van onderling overleg tussen de leden en het inrichten en ontplooiën van gemeenschappelijke activiteiten, waaronder begrepen het voorbereiden van overleg en besluitvorming met overheden, vervoersbedrijven, mobiliteitsproviders en consumenten;
- e. het delen en bundelen van kennis en het (doen) aanbieden van producten en diensten die door de leden kunnen worden afgenomen;
- f. alsmede al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn in de ruimste zin des woords.

Vergelijkende cijfers

Als vergelijkende cijfers zijn de cijfers van de begroting 2022 (vastgesteld door de ALV op 30 juni 2021) opgenomen. De vergelijkende cijfers zijn, waar dat voor vergelijking noodzakelijk of wenselijk is, aangepast.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van titel 9 BW2, Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 en 620. Deze indeling geeft inzicht in de verschillende activiteiten, overeenkomstig de indeling van de begroting. Er is gebruik gemaakt van de vrijstelling voor het opstellen van een kasstroomoverzicht.

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen ervan naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een

actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de coöperatie.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten debiteuren, overige vorderingen, geldmiddelen, projecttoekenningen, crediteuren en overige te betalen posten.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, zijnde de contante waarde van toekomstige kasstromen. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, voor zover nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde. Overlopende passiva worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Eigen vermogen

Algemene reserve

De algemene reserve is het gedeelte van het eigen vermogen waarover de coöperatie zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kan beschikken voor het doel waarvoor de coöperatie is opgericht.

Opbrengsten

De opbrengsten bestaan met name uit toegekende bijdragen welke een structureel karakter hebben. Zij worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben.

De finale afrekening over enig jaar zal worden gebaseerd op de gewaarmerkte jaarrekening en jaarrapportage van de activiteiten. Het resultaat van de coöperatie zal worden verrekend met de algemene reserve.

Directe projectkosten

De directe projectkosten zijn de voor projecten gemaakte kosten, inclusief de aan de projecten toegerekende kosten voor ondersteuning.

Projecttoekenningen

De projecttoekenningen worden verantwoord in het jaar waarin zij toegekend zijn aan derden.

Vrijval bij afrekening projecten

De vrijval is het gevolg van een lagere eindafrekening bij afronding van projecten of het in het geheel niet doorgaan van projecten. De vrijval komt ten gunste van het jaar waarin de eindafrekening plaatsvindt.

Specifieke waarderingsgrondslagen voor de bepaling van het resultaat

Pensioenen en andere lange termijn-personeelsbeloningen

Ten behoeve van het personeel is een pensioenregeling getroffen bij het ABP. Hoewel inhoudelijk sprake is van een toegezegde-pensioenregeling, vindt verwerking in de jaarrekening plaats als toegezegde-bijdrageregeling. Een en ander is in overeenstemming met de door de Raad voor de Jaarverslaggeving geboden vrijstelling voor kleine rechtspersonen. Als gevolg van de verwerking als toegezegde-bijdrageregeling komen niet alle risico's verbonden aan de pensioenregeling tot uitdrukking in de jaarrekening.

Belastingen

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen. De belastingen worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen. De belastbare winst wordt bepaald als de baten niet zijnde de ontvangen en toegekende subsidies onder aftrek van de kosten die niet gedekt zijn door de ontvangen subsidies.

Het bestuur en directie van de coöperatie is van mening dat DOVA vrijgesteld is van de plicht tot het betalen van vennootschapsbelasting. Zij doet daarbij een beroep op de uitzonderingsbepalingen zoals omschreven in artikel 8f 1 a en b van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (Wet Vpb), alsmede op de vrijstelling zoals bedoeld in artikel 8f, lid 1, onder c van de Wet Vpb, waar gesproken wordt over een samenwerkingsverband tussen publiekrechtelijke rechtspersonen. Voor toepassing van de Vpb-samenwerkingsvrijstelling geldt een drietal cumulatieve voorwaarden, waaraan DOVA meent te voldoen.

5.4 Toelichting op de balans

1. Materiële vaste activa

	2022	2021
	€	€
Aanschafwaarde		
Stand per 1 januari	211.662	32.905
Investeringsen	24.213	181.335
Desinvesteringen	-	-2.578
Stand per 31 december	<u>235.875</u>	<u>211.662</u>
Cumulatieve afschrijving		
Stand per 1 januari	-22.551	-12.258
Afschrijvingen	-46.381	-12.871
Afschrijvingen desinvesteringen	-	2.578
Stand per 31 december	<u>-68.932</u>	<u>-22.551</u>
Aanschafwaarde	235.875	211.662
Cumulatieve afschrijving	-68.932	-22.551
Stand per 31 december	<u>166.943</u>	<u>189.111</u>

De materiële activa bestaan uit aanpassingen aan de werkruimte, kantoorinventaris en hardware. De aanpassingen aan de werkruimte en de kantoorinventaris zijn een gevolg van de verhuizing naar het nieuwe pand en worden in vijf jaar afgeschreven. De hardware wordt in drie jaar afgeschreven.

2. Vorderingen

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
Debiteuren	-	74.274
Vooruitbetaalde bedragen	67.327	78.111
Nog te ontvangen projectsubsidie	50.000	-
Rekening Courant st CROW	4.189	255.596
Overige vorderingen	233	7.080
Totaal vorderingen	<u>121.749</u>	<u>415.061</u>

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

De vooruitbetaalde bedragen betreffen in december betaalde kosten voor o.a. de huur, hosting, abonnementen, verzekeringen en onderhoudscontracten die betrekking hebben op 2023.

Nog te ontvangen projectsubsidie betreft het laatste deel van de subsidie die is bestemd voor NDOV, BISON en DD2D.

De facilitaire kosten van het pand worden verdeeld tussen DOVA en Stichting CROW. De nog te verrekenen bedragen met Stichting CROW zijn opgenomen op de rekening courant CROW.

De overige vorderingen hebben betrekking op nog te ontvangen rente.

3. Liquide middelen

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
Rabobank; rekening courant	624.334	2.850.350
Rabobank; spaarrekening	52.585	108.221
ABN Amro; rekening courant	634.188	294.768
ABN Amro; spaarrekening	1.000.000	1.000.000
Triodos; rekening courant	297.894	298.710
Totaal liquide middelen	<u>2.609.001</u>	<u>4.552.049</u>

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de coöperatie.

4. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve. Deze reserve is vrij besteedbaar binnen de statutaire doelstellingen van de coöperatie.

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Algemene reserve per 1 januari	871.413	641.640
Onverdeeld exploitatiesaldo	(431.963)	229.773
Algemene reserve per 31 december	<u>439.450</u>	<u>871.413</u>
Bestemmingsreserve ICT OV-Data per 1 januari	-	-
Onverdeeld exploitatiesaldo	70.000	-
Bestemmingsreserve ICT OV-Data per 31 december	<u>70.000</u>	<u>-</u>
Totaal eigen vermogen	<u><u>509.450</u></u>	<u><u>871.413</u></u>

De algemene reserve wordt onder meer aangehouden voor het opvangen van risico's. Met de huidige reserve wordt een weerstandsvermogen opgebouwd.

De ALV van 30 juni 2021 heeft besloten om met ingang van 2022 jaarlijks € 70.000 te reserveren voor nieuwe ICT voor OV-Data en daarvoor een deel van het eigen vermogen te bestemmen.

5. Kortlopende schulden

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
Crediteuren	234.269	346.699
Nog te ontvangen facturen	235.582	127.674
Terug te betalen btw voorschotten	322.903	330.904
Vooruit ontvangen bedragen	668.094	2.606.530
Vooruitontvangen projectbijdrage DD2D	-	34.113
Middelen Platform BISON	215.314	199.373
Middelen BAZEB	488.267	458.272
Loonheffing en premies sociale verzekeringen	136.129	106.724
Reservering vakantiedagen	87.685	74.519
Totaal kortlopende schulden	<u><u>2.388.243</u></u>	<u><u>4.284.808</u></u>

De kortlopende schulden hebben allen een looptijd korter dan 1 jaar.

De crediteuren en nog te ontvangen facturen hebben betrekking op project- en bedrijfskosten.

De terug te betalen btw voorschotten betreffen de teveel ontvangen voorschotten van de lidorganisaties ter dekking van de betaalde btw. Het teveel aan ontvangen voorschotten zal in 2023 worden terugbetaald aan de lidorganisaties.

In december 2022 zijn de contributiebriefjes voor de bijdragen 2023 verstuurd aan de lidorganisaties. Enkele lidorganisaties hebben de bijdragen al in 2022 betaald; deze zijn als vooruit ontvangen bedragen opgenomen.

DOVA fungeert als beheerder van de middelen van het Platform BISON en van BAZEB. De resterende middelen van deze entiteiten zijn hier verantwoord.

6. Niet in de balans opgenomen verplichtingen en vorderingen

Huurovereenkomst Leidseveer 2-10, te Utrecht

Vanaf 1 oktober 2021 heeft de coöperatie een huurovereenkomst gesloten met Project MMNT Utrecht Leidseveer B.V. voor de huur van een werk- en vergaderruimte op de 3^e verdieping van Leidseveer 2-10 te Utrecht.

De overeenkomst is aangegaan voor de periode van 1 oktober 2021 tot en met 31 december 2031 met een mogelijkheid van verlenging met telkens vijf jaar.

De huurprijs inclusief servicekosten bedraagt circa € 242.351 per jaar waarbij 54% van de kosten zal worden doorbelast aan stichting CROW en VDVN. Hiertoe is een onderhuurovereenkomst, SLA en overeenkomst Kosten voor gemene rekening afgesloten met CROW en VDVN.

5.5 Toelichting op de staat van baten en lasten

Baten

7. Bijdragen lidorganisaties (decentrale overheden)

De lidorganisaties dragen jaarlijks bij aan het programma van Samenwerkingsverband DOVA, gebaseerd op een door de ALV van juni 2019 vastgestelde verdeelsleutel.

Onderdeel van de bijdragen in 2022 zijn extra budgetten voor 'Informatiehuishouding', 'Centraal Halte-beheer' en beheer 'Centrale Distributieserver DRIS' (CDD).

De bijdragen worden in bijlage 1 op pagina 49 nader gespecificeerd.

8. Bijdragen BISON

De lidorganisaties dragen uit de reguliere bijdrage bij aan het Platform BISON. Voor 2022 is dit een bedrag van € 110.000. Dit bedrag is overgeheveld naar de middelen van het Platform.

9. Projectbijdragen Ministerie van IenW

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
NDOV-project	80.000	80.000	80.000
BISON	110.000	110.000	110.000
NOVB drukte indicator	25.000	25.000	50.000
Dashboard Deur tot Deur (DD2D)	94.113	-	60.000
Niet besteed DD2D	-	-	-10.413
Totaal baten	<u>309.113</u>	<u>215.000</u>	<u>289.587</u>

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft een subsidie verleend voor een viertal programma's. Eén subsidie is bestemd voor NDOV, BISON en DD2D. De subsidieperiode loopt van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2022 en het totale subsidiebedrag bedraagt € 750.000. In 2022 is € 200.000 aan voorschotten ontvangen. Een bedrag van € 50.000 wordt ontvangen na indiening van de verantwoording.

Van dit bedrag van € 250.000 is € 80.000 bestemd voor NDOV (DOVA), € 110.000 voor het Platform BISON en voor het project 'Dashboard Deur tot Deur (DD2D)' van CROW is € 60.000 ontvangen. De subsidie voor DD2D wordt opgenomen voor zover hier kosten tegenover staan. Vanuit 2020 en 2021 resteerde hier nog een bedrag van € 34.113.

De subsidie voor NDOV is volledig besteed. De bijdrage voor Platform BISON is toegevoegd aan de middelen voor dit platform.

Een andere subsidie betreft de 'Opdracht NOVB drukte indicator OV' en bedraagt in totaal € 75.000. In 2021 is een bedrag van € 50.000 ontvangen. In 2022 is het restant, € 25.000, ontvangen.

10. Overige baten

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Bijdrage Hosting CDD	75.360	90.000	-
Bijdrage onderzoek corridor	10.000	-	-
Bijdrage BAZEB werkbudget	-	10.000	
Overige bijdragen vorig jaar	-	-	148.859
Totaal baten	<u>85.360</u>	<u>100.000</u>	<u>148.859</u>

Van enkele lidorganisaties - de Provincies Zuid-Holland, Utrecht, Flevoland, Gelderland en Overijssel - is een bijdrage ontvangen voor de (individuele) hosting en aansluitkosten op de CDD.

De provincie Noord-Holland heeft een bijdrage gegeven ten behoeve van een onderzoek m.b.t. corridor verstrekt.

Het werkbudget BAZEB is in 2022 niet besteed.

11. Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten bestaan uit het renteresultaat en incidentele baten en lasten. Het renteresultaat is negatief aangezien de banken tot 1 oktober 2022 een negatieve rente berekenden over saldi boven € 100.000.

Lasten

12. Personele kosten

	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
Personeelskosten intern:			
Salariskosten	1.604.988	1.850.000	1.403.136
Sociale lasten	201.589	-	186.507
Pensioenlasten	257.473	-	237.989
Overige personele kosten	62.966	70.500	43.716
Totaal personeelskosten intern	2.127.016	1.920.500	1.871.348
Doorberekende personeelslasten aan BISON en BAZEB	-85.000	-85.000	-85.000
Doorberekende personeelslasten aan overig	-94.941	-	-44.774
Inhuur externen:			
OV - Data	55.705	-	11.200
OV - Netwerk	26.980	-	13.693
OV - Basis	15.257	-	24.576
<i>Totaal personele kosten</i>	<u>2.045.017</u>	<u>1.835.500</u>	<u>1.791.043</u>

De personeelskosten betreffen kosten van medewerkers van de werkeenheid in Utrecht, werkzaam bij de afdelingen OV-basis, OV-data en OV-netwerk, inclusief de directeur.

De coöperatie heeft per 31 december 2022 24 medewerkers (21,7 fte) in dienst (2021: 20,3 fte). Per cluster zijn deze fte's als volgt verdeeld:

- OV-basis 3,4 fte
- OV-netwerk 6,7 fte
- OV-data 10,6 fte
- Directie 1,0 fte

Aan de entiteit Platform BISON en het programma BAZEB zijn personele kosten doorberekend voor coördinerende en secretariaatswerkzaamheden.

Tevens zijn personele kosten doorberekend aan CROW en NTM.

Daarnaast was er in 2022 bij OV-data, OV-netwerk en OV-Basis nog sprake van 'tijdelijke' inhuur, vanwege vervanging voor ziekte, de opvang van taken van tussentijds vertrokken medewerkers en projectleiding.

Toelichting bij het samenstellen van de WNT-verantwoording

Er is geen wettelijke plicht voor het samenstellen van een WNT-verantwoording. De directeur/bestuurder heeft er voor gekozen om deze gegevens op vrijwillige basis te publiceren in dit jaarverslag.

Bij de samenstelling van de in deze paragraaf opgenomen verantwoording uit hoofde van de WNT zijn de Beleidsregels inzake de toepassing van de Wet normering topinkomens met ingang van 1 januari 2022 (Beleidsregels WNT 2022) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als uitgangspunt gehanteerd.

Het gehanteerde bezoldigingsmaximum in 2022 voor DOVA bedraagt € 216.000. Het weergegeven toepasselijk WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Er zijn geen functionarissen die de norm overschrijden.

Gegevens 2022	
Bedragen * € 1	J. van Selm
Functiegegevens	
	Directeur/Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01-01 / 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	125.647
Beloningen betaalbaar op termijn	17.973
<i>Subtotaal</i>	143.620
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totale bezoldiging	143.620
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.
Gegevens 2021	
Bedragen * € 1	J. van Selm
Functiegegevens	
	Directeur/Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01-01 / 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	123.544
Beloningen betaalbaar op termijn	17.545
Totale bezoldiging 2021	141.089
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000
Totale bezoldiging	141.089

13. Externe kosten projecten

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Koepelactiviteiten	317.159	300.000	266.950
Programma	1.100.793	1.155.000	1.190.244
Centraal Informatiesysteem	1.227.549	1.140.000	1.062.114
Onvoorzien	94.113	-	91.735
<i>Totaal externe kosten projecten</i>	<u>2.739.613</u>	<u>2.595.000</u>	<u>2.611.043</u>

Deze projectkosten worden in bijlage 2 op pagina 50-52 nader gespecificeerd.

14. Kosten bedrijfsbureau

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Huisvesting	195.888	140.000	125.779
Verhuiskosten	-	-	65.346
Vergaderkosten	4.560	15.000	3.962
Inhuur externen Financiën	45.763	45.000	32.909
Inhuur externen HRM	27.054	20.000	21.010
Inhuur externen juridische zaken	35.501	15.000	13.228
ICT	42.518	30.000	51.444
Website en communicatie	5.327	5.000	1.251
Verzekeringen	1.012	1.000	1.012
ISO Certificering en AVG	765	10.000	1.068
Evaluatie DOVA	16.652	15.000	-
Totaal kosten bedrijfsbureau	<u>375.040</u>	<u>296.000</u>	<u>317.009</u>

Onder huisvestingskosten zijn de kosten voor het huur van het pand opgenomen; alsmede de servicekosten en facilitaire kosten zoals vastgelegd in de SLA met CROW. De kosten zijn hoger dan verwacht, dit komt doordat geen rekening is gehouden met afschrijfkosten voor de inrichting en investeringen in het nieuwe pand (deze waren nog niet bekend op het moment dat de begroting werd gemaakt).

De kosten inhuur externen HRM omvatten o.a. ook kosten van de arbodienst. Deze kosten zijn dit jaar hoger dan begroot, vanwege enkele langdurig zieken.

De kosten voor de inhuur van externen juridische zaken zijn hoger dan begroot doordat er expertise is ingehuurd ten behoeve van aanbestedingsrechtelijk advies.

De ICT-kosten vielen hoger uit: dit komt grotendeels door de aanschaf en vervanging van laptops, het plaatsen van extra beeldschermen en licenties voor nieuwe software.

15. Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening

Bestuur en directie van de coöperatie is van mening dat Samenwerkingsverband DOVA vrijgesteld is van de plicht tot het betalen van vennootschapsbelasting. (Zie ook de toelichting op p. 34, onder het kopje Belastingen).

Met de Belastingdienst is afgesproken dat er (jaarlijks) wel aangifte moet worden gedaan, waarbij de coöperatie vervolgens een beroep kan doen op vrijstelling van deze belastingplicht.

Bijlage 1 : Bijdragen lidorganisaties 2022

	Bijdrage 2022 €	Begroting 2022 €	Bijdrage 2021 €
Bijdrage lidorganisaties			
Vervoerregio Amsterdam	895.018	895.018	903.926
Provincie Utrecht	317.943	317.943	307.234
Provincie Zeeland	82.001	82.001	87.757
Provincie Limburg	228.021	228.021	236.825
Provincie Groningen	76.744	76.744	74.698
Provincie Gelderland	375.429	375.429	398.187
Provincie Drenthe	11.131	11.131	10.835
Provincie Overijssel	224.174	224.174	226.140
OV Bureau Groningen Drenthe	228.888	228.888	246.111
Provincie Noord-Holland	216.582	216.582	243.574
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	757.384	757.384	737.193
Provincie Flevoland	108.779	108.779	113.821
Provincie Noord-Brabant	333.617	333.617	357.491
Provincie Zuid Holland	285.369	285.369	301.086
Provincie Friesland	168.844	168.844	172.284
Totaal bijdragen lidorganisaties	4.309.924	4.309.924	4.417.162
	Bijdrage 2022 €	Begroting 2022 €	Bijdrage 2021 €
Bijdrage lidorganisaties (per thema)			
Bijdrage aan DOVA (incl. DRIS)	4.029.924	4.029.924	4.217.162
Informatiehuishouding	100.000	100.000	100.000
Centraal Haltebeheer	100.000	100.000	100.000
Beheer CDD	80.000	80.000	-
	4.309.924	4.309.924	4.417.162

De lidorganisaties hebben volgens dezelfde verdeelsleutel ook bijdragen voor Platform BISON en BAZEB verstrekt. Voor Platform BISON bedraagt dit € 110.000 en voor BAZEB € 200.001.

Bijlage 2 : Specificatie externe kosten projecten

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Overkoepelende activiteiten			
Jaarcongres "Dag van het OV"	71.412	50.000	22.482
Onderst. (vz. en secr.) consumentenoverleggen	25.747	30.000	24.468
Huisvaderschap BISON	220.000	220.000	220.000
Totaal Overkoepelende activiteiten	317.159	300.000	266.950

De bijdrage van DOVA aan het gezamenlijke congres Dag van het OV (samen met CROW en het Programma Toekomstbeeld OV 2040) is hoger dan verwacht. Dit komt doordat DOVA in 2022 een deel van de kosten te betalen door CROW en alle kosten te betalen door Toekomstbeeld heeft voorgesloten. Met deze partijen is afgesproken dat dit verrekend wordt met de bijdrage voor het gezamenlijke congres in 2023, waardoor DOVA dan geheel geen uitgaven heeft.

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Programma			
<i>Betalen in het OV</i>			
Ontwerp nieuw productpalet	31.965	50.000	6.975
<i>Data- en informatiemanagement</i>			
Bijdrage basisvoorziening OV-reispatronen	272.730	100.000	55.485
Ladekast OV-Data	31.635	50.000	151.760
OV- basisregistratie en doorontwikkeling CHB	90.877	70.000	15.980
Over OV	23.958	60.000	70.269
Doorontwikkeling CHB	34.805	30.000	-
<i>Doorstroming, Punctualiteit, Bus Rapid Transit (BRT)</i>			
Werkbudget OV-netwerk	39.118	50.000	36.750
Werkbudget OV-data	-	10.000	-
<i>Duurzaamheid</i>			
Werkbudget Zero Emissie Bus	-	10.000	-
<i>OV in de reisketen</i>			
MaaS	-	25.000	-

De kosten voor basisvoorziening OV-reispatronen zijn veel hoger dan begroot, dit komt door hogere kosten m.i.v. mei 2022. In 2023 wordt dit gecompenseerd door een hogere extra bijdrage van de leden voor dit project, zoals afgesproken in het OV-managersoverleg.

	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
<i>Reisinformatie</i>			
Ketenbeheer DRIS-systemen	93.543	100.000	187.494
Reisinformatie bij verstoringen	21.152	15.000	18.885
Kwaliteitsverbetering brondata:	148.005	160.000	264.232
CDD ontwikkeling	55.810	50.000	288.094
CDD beheer	79.238	80.000	-
Kwaliteitsverbetering drukte-indicator	19.150	25.000	-
<i>Sociale veiligheid</i>			
(Door)ontwikkeling analysetool	7.033	15.000	-
<i>Spoor</i>			
Werkbudget OV-data	-	15.000	-
<i>Stelsel wp2000</i>			
Werkbudget OV-netwerk	-	50.000	-
<i>Toegankelijkheid</i>			
Bijdrage onderzoeken	-	50.000	-
Centraal haltebeheer	127.713	100.000	94.320
<i>Generiek werkbudget generiek OV-netwerk</i>		20.000	
Toekomstbeeld OV	5.780	-	-
(Nasleep) corona	18.281	-	-
<i>Generiek werkbudget generiek OV-data</i>		20.000	
Totaal Programma	1.100.793	1.155.000	1.190.244

	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
Centraal informatiesysteem			
Hosting en beheer Centraal informatiesysteem	566.136	610.000	527.079
Vervangingsinvestering Centraal informatiesysteem	313.791	200.000	290.620
Projectmanagement Vervangingsinvestering Cis	45.742	50.000	147.237
Technisch beheer OV-basisreg., OverOV, OV-ladekast	169.844	140.000	97.178
Hosting CDD	88.502	90.000	-
Aanbesteding & implementatie Cis	43.534	50.000	-
Totaal Centraal informatiesysteem	<u>1.227.549</u>	<u>1.140.000</u>	<u>1.062.114</u>
	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
Onvoorzien			
Dashboard Deur tot Deur	94.113	-	49.587
Marktonderzoek OV na Corona - Over OV	-	-	37.148
Ontwerpen onderzoek OV na Corona	-	-	5.000
Totaal Onvoorzien	<u>94.113</u>	<u>-</u>	<u>91.735</u>
Totaal kosten externe projecten	<u><u>2.739.613</u></u>	<u><u>2.595.000</u></u>	<u><u>2.611.043</u></u>

Bijlage 3 : Platform Beheer Informatie Standaarden Openbaar vervoer Nederland

	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
Baten			
Bijdrage Ministerie van IenW	110.000	110.000	110.000
Bijdrage vanuit DOVA	110.000	110.000	110.000
Reserves			
- t.b.v. Workitem SIRI	27.420	27.420	-
- t.b.v. Workitem Voertuigenkenmerken	12.024	12.024	17.061
- t.b.v. Workitem flexvervoer	3.425	3.425	-
- t.b.v. Workitem concessies	7.435	7.435	-
- t.b.v. Workitem KV 7/8 turbo	30.730	30.730	-
- t.b.v. Workitem halteprofiel	40.000	40.000	-
- t.b.v. onderzoek	25.000	25.000	-
- t.b.v. overig 2021	-	-	65.524
- t.b.v. algemene reserve	53.338	53.339	141.242
	<u>419.372</u>	<u>419.373</u>	<u>443.827</u>
Lasten			
<i>Coördinatie BISON</i>			
Coördinatie en communicatie	42.299	59.000	57.340
Loketfunctie	2.247	6.000	5.222
Beheer standaarden en architectuur	16.766	40.000	28.735
Europese overleggen en lidmaatschap NEN	10.956	15.000	12.895
Out-of-pocket	-	-	-
<i>Workitem BISON</i>			
Workitem SIRI	17.060	43.000	42.580
Workitem NeTex	18.328	16.000	9.605
Workitem Stationstopologie	50.298	39.000	28.080
Workitem voertuigenkenmerken	715	4.000	5.038
Workitem flexvervoer	665	24.000	16.575
Workitem concessies, zone, OVA's	2.515	4.000	4.565
Workitem KV 7/8 turbo	238	21.000	4.270
Workitem halteprofiel	10.924	62.000	25.352
Workitem OV-reisproducten	6.704	25.000	4.197
Onderzoek publicatie druktemeter	143	4.000	-
Workitem Open DRIS	-	15.000	-
Validatie haltekenmerken	-	11.000	-
Afstemming BISON, IenW, OV-data inzake MaaS	-	10.000	-
Onderzoek toekomst Bison	24.200	25.000	-
	<u>204.058</u>	<u>423.000</u>	<u>244.454</u>
Saldo Platform BISON	<u>215.314</u>	<u>(3.627)</u>	<u>199.373</u>

De middelen van Platform BISON zijn geormerkt. Het Platform is geen rechtspersoon, de middelen worden beheerd door DOVA. De resterende middelen zijn als schuld verantwoord op de balans.

Bijlage 4 : Bestuursakkoord Zero Emissie Bussen

	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
Baten			
Bijdragen provincies	150.001	150.000	150.000
Bijdrage VRA	25.000	25.000	25.000
Bijdrage MRDH	25.000	25.000	25.000
Bijdrage ministerie van I&W	100.000	-	200.000
Reserve BAZEB middelen	458.272	458.272	358.873
	<u>758.273</u>	<u>658.272</u>	<u>758.873</u>
Lasten			
Programmamanagement	65.000	65.000	65.000
Werkbudget	-	10.000	-
Kenniswerkzaamheden CROW	197.500	-	203.000
Laadkaart bus	7.507	-	18.340
TCO-Model	-	-	14.261
	<u>270.007</u>	<u>75.000</u>	<u>300.601</u>
Saldo BAZEB middelen	<u>488.266</u>	<u>583.272</u>	<u>458.272</u>

De middelen voor het programma BAZEB zijn geoormerkt. De resterende de middelen zijn als schuld verantwoord op de balans.

5.6 Overige gegevens

Statutaire regeling winstbestemming

De algemene ledenvergadering van 28 juni 2023 bepaalt de bestemming van het resultaat.

Verwerking van het negatieve saldo van 2022

De directie stelt voor om het negatieve exploitatiesaldo over 2022 te verrekenen met de algemene reserve. Vooruitlopend op de vaststelling door de Algemene Ledenvergadering is dit voorstel reeds in de jaarrekening verwerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan die van significante betekenis zijn voor het beeld van de jaarrekening 2022.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A. te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A. per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijnen 620 Coöperaties en 640 Organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. de winst- en verliesrekening over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit een inhoudelijk verslag.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het inhoudelijk verslag, in overeenstemming met RJ-Richtlijnen 620 Coöperaties en 640 Organisaties zonder winststreven.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijnen 620 Coöperaties en 640 Organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de coöperatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 31 mei 2023

SCHIPPER & PAUL ACCOUNTANTS
namens deze,

J.G.M. Schipper MSc RA

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

Geraamde stichtingskosten jaar 2023

Posten	Uitgaven	Inkomsten
<u>Rentevergoedingen</u>		
Rente-opbrengsten		3.500
<u>Beheerskosten</u>	33.100	
Kosten organisatie (Sweco)	21.000	
Loonkosten	4.100	
Kosten Accountant	5.500	
Aansprakelijkheidserzekering	1.500	
Diverse kosten	1.000	
<u>Saneringskosten</u>	7.800	
Overleg met de eigenaren	2.400	
Nader onderzoek wijk 13	5.400	
Bijdragen derden		
<u>Totaal</u>	€ 40.900	€ 3.500
Jaarsaldo begroot	-€37.400	
Jaarsaldo gerealiseerd		

Jaarverslag 2022

**G
OO** publiek

Faciliteert leerbanen in de publieke sector

Inhoud

Opdracht	4
Financiële positie	5
Bespreking van de resultaten	6
Jaarstukken	
Bestuursverslag	8
Jaarrekening	
Balans per 31 december 2022	10
Staat van baten en lasten 2022	12
Algemene toelichting en grondslagen voor financiële verslaggeving	13
Toelichting op de balans	16
Niet uit de balans blijvende verplichtingen	19
Toelichting op de staat van baten en lasten	20
Kasstroomoverzicht	24
Overige gegevens	
<i>Controleverklaring van de onafhankelijke accountant</i>	26
Bijlagen	
Begroting & realisatie 2021-2023	32
Omzet controlerende aanbestedende diensten	34
Overzicht omzetbelasting	36
Staat van vaste activa	37

Groningen, 2 mei 2022

Geacht bestuur,

Hierbij brengen wij u rapport uit omtrent de jaarrekening 2021 van de door u bestuurd stichting.

Inleiding

Ingevolge de door u verstrekte opdracht bieden wij u bij deze aan: de jaarrekening 2022 van GOA Publiek gevestigd aan de Helperpark 284-3 te Groningen.

Algemeen

De organisatie is als stichting op 20 augustus 2010 opgericht en heeft met name als doelstelling:

Het realiseren van leerbanen in met name de provincie Groningen in de (semi)publieke sector, enerzijds ter bevordering van de continuïteit van de instroom van medewerkers bij werkgevers in deze sector en anderzijds om lerende medewerkers de mogelijkheid te bieden om via kwalificerend werken en leren hun arbeidsmarktpositie te verstevigen en hun kansen te vergroten om een reguliere betaalde baan te verwerven. Het ter beschikking stellen van arbeidskrachten.

De stichting staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Groningen onder dossiernummer 50661507 en is gevestigd te Groningen op het adres Helperpark 284-3.

Met betrekking tot de belastingen valt de stichting onder de eenheid Belastinginspectie Noord/kantoor Groningen en is daar bekend onder het fiscale nummer 822869895.

De loonadministratie wordt door ons kantoor gevoerd. De aangifte loonbelasting wordt door ons kantoor samengesteld. De aangifte omzetbelasting wordt door ons kantoor samengesteld.

In de verslagperiode waren gemiddeld 63,6 werknemers in dienst van de organisatie.

Bestuurssamenstelling per 31 december 2022

Voorzitter:	de heer M. Joostens
Algemeen bestuurslid:	mevrouw C.E. Bloemhoff
Algemeen bestuurslid:	de heer T.R. van Dekken
Algemeen bestuurslid:	de heer J. Mellies
Algemeen bestuurslid:	de heer W. van de Pol
Algemeen bestuurslid:	de heer W. Moes
Algemeen bestuurslid:	mevrouw M.L.A. Harstra
Algemeen bestuurslid: d	de heer J. Broekema

Hoogachtend,
Administratiekantoor Kuipers BV
M.W. Kuipers

Financiële positie (in euro's)

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
Ter analyse van de financiële positie dient de volgende opstelling:		
Op korte termijn beschikbaar		
Liquide middelen	365.688	350.582
Vorderingen en overlopende activa	457.238	250.850
Kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>(444.463)</u>	<u>(343.758)</u>
Werkkapitaal	378.463	257.674
Vastgelegd op lange termijn		
Materiële vaste activa	<u>13.039</u>	<u>7.223</u>
Gefinancierd met op lange termijn beschikbare middelen	<u>391.502</u>	<u>264.897</u>
Deze financiering vond plaats met:		
Eigen vermogen	<u>391.502</u>	<u>264.897</u>
	<u>391.502</u>	<u>264.897</u>

Het werkkapitaal is in 2022 gestegen met € 120.789 ten opzichte van 2021, hetgeen als volgt wordt gespecificeerd:

	<u>2022</u>
Toename kortlopende schulden en overlopende passiva	(100.705)
Toename vorderingen en overlopende activa	206.388
Toename liquide middelen	<u>15.106</u>
	<u>120.789</u>

De liquide middelen zijn in 2022 gedaald met € 15.106 ten opzichte van 2021.

Bespreking van de resultaten (in euro's)

Aan de hand van de opgenomen staat van baten en lasten kunnen de resultaten over 2022 en 2021 als volgt in euro's en procenten van de baten worden weergegeven:

	2022		2021	
	€	In % van de baten	€	In % van de baten
Baten	3.376.718	100,0	2.734.853	100,0
Baten -/- directe lasten	3.376.718	100,0	2.734.853	100,0
Salarissen en sociale lasten	2.980.884	88,3	2.487.878	91,0
Afschrijvingskosten	3.008	0,1	3.182	0,1
Overige personeelskosten	88.375	2,6	64.238	2,3
Huisvestingskosten	23.170	0,7	20.091	0,7
Administratie- en advieskosten	38.747	1,1	40.260	1,5
Kantoorkosten	42.338	1,3	34.969	1,3
Autokosten	10.590	0,3	9.991	0,4
Verkoopkosten	340	-	150	-
Algemene kosten	6.645	0,2	4.090	0,1
Andere kosten	41.563	1,2	20.305	0,7
Som der exploitatielasten	3.235.660	95,8	2.685.154	98,1
Exploitatieresultaat	141.058	4,2	49.699	1,9
Financiële baten en lasten	(2.815)	(0,1)	(1.438)	(0,1)
Resultaat voor belasting	138.243	4,1	48.261	1,8

Bespreking van de resultaten (in euro's)

De specificatie van de stijging van het resultaat voor belasting met € 89.982 ten opzichte van 2021, is als volgt:

	<u>2022</u>
Toename baten -/- directe lasten	641.865
Toename salarissen en sociale lasten	493.006
Afname afschrijvingskosten	(174)
Toename overige personeelskosten	24.137
Toename huisvestingskosten	3.079
Afname administratie- en advieskosten	(1.513)
Toename kantoorkosten	7.369
Toename autokosten	599
Toename verkoopkosten	190
Toename algemene kosten	2.555
Toename andere kosten	21.258
Per saldo toename som der exploitatielasten	<u>550.506</u>
Toename exploitatieresultaat	91.359
Afname financiële baten en lasten	<u>(1.377)</u>
Toename resultaat voor belasting	<u><u>89.982</u></u>

Bestuursverslag

Het jaar in vogelvlucht

Het jaar 2022 begon voor de GOA Publiek, net als voor verreweg de meeste mensen en organisaties in Nederland, in een strenge lockdown. De coronagolf die in december van het jaar ervoor hoog was opgelopen hield voor de derde keer gedurende de pandemie de mensen thuis en de kantoren leeg. Ook deze keer was de impact van deze maatregelen groot voor de bbl-ers en trainees die de GOA detacheerde bij andere organisaties. Thuiswerken werd (weer) de norm, contact met collega's op de werkvloer werd vervangen door digitaal overleg en begeleiding kwam weer op afstand. En ook deze keer schakelde het team van de GOA Publiek soepel mee in de vorm waarin de begeleiding noodgedwongen moest plaatsvinden. Intervisies, workshops en coachgesprekken vonden plaats via de schermen. Veel van de bbl-ers en trainees die via de GOA waren gedetacheerd, waren deze vorm van begeleiding inmiddels ook gewend en bewogen daar ogenschijnlijk gemakkelijk in mee. En toch werd steeds meer merkbaar dat de gevolgen van de coronapandemie voor de jongeren onder water grotere gevolgen had. Eenzaamheid en een lager zelfvertrouwen kwamen vaker aan de orde tijdens de begeleidingssessies. Een hoger ziekteverzuim en enkele gevallen van burn-out waren zichtbare sporen van de afgelopen periode. Deze gevolgen van de coronacrisis worden nu, voorjaar 2023, nog sterker zichtbaar.

Zo snel als de lockdown eind 2021 was ingesteld, zo snel werden de maatregelen ook weer afgeschaald. En nog in het voorjaar waren de meeste vrijheden weer terug. De begeleiding kon voor een groot deel weer fysiek plaatsvinden en de trainees en bbl-ers gingen weer naar kantoor of andere werkplek. Dit gaf veel nieuwe energie, zowel voor de gedetacheerde bbl-ers en trainees als voor het team. De rond kerst uitgestelde borrel voor alle medewerkers werd in september alsnog gehouden en het contact in deze setting was weer als vanouds. Eind 2022 was van een pandemie geen sprake meer en de maatregelen behoorden voor het grootste deel tot de verleden tijd.

Financieel

Hoe vertaalt het jaar zich dan in de resultaten van de GOA Publiek? Financieel gezien kan de GOA Publiek op een succesvol jaar terugkijken. Zowel de omzet als het netto resultaat laat een all time high zien. De omzet heeft een record hoogte bereikt van ruim 3,3 miljoen euro (begroot: 2,75 miljoen) en het netto resultaat € 126.605,- (begroot: € 72.663,-).

Het is interessant om te zien waar de verschillen vandaan komen. Allereerst zijn de aantallen jongeren die op leerbanen en traineeships zijn geplaatst, wat hoger uitgevallen dan vooraf begroot. Dit is voor een belangrijk deel te danken aan de nieuwe groep Young Professionals (trainees) die door de gemeente Groningen is aangenomen. Maar ook bij de meeste andere organisaties zijn de aantallen goed op peil gebleven. Het Noorderpoort is dankzij het project Kansrijk Leren en Werken weer terug als grote aanbieder van leerbanen (er zijn er per 1 maart 2023 vijf ingevuld). De gemeente Het Hogeland is als nieuwe inlener met zowel traineebanen als leerbanen aan boord. Alleen bij de beide provincies is het aantal leerbanen sterk teruggelopen als gevolg van interne organisatiewijzigingen. Hierdoor is bij deze organisaties de aandacht voor de leerbanen verminderd. Uiteraard lopen er gesprekken om deze spoedig weer op het niveau te krijgen van de afspraken die hierover ooit zijn gemaakt.

Toch verklaren deze hogere aantallen maar een klein deel van de stijging in omzet en resultaat. Het grootste verschil zit in een verschil in de salarissen dat de trainees en bbl-ers dit jaar hebben ontvangen. In 2022 hebben de meeste inleners voor in ieder geval de trainees – en deels voor de bbl-ers - besloten over te stappen op inlenersbeloning en daardoor is de eindejaarsuitkering onderdeel van de salarissen. De totale post salarissen is dus sterk gestegen en omdat de inleenvergoedingen gekoppeld zijn aan de salarissen, is dus ook de omzet sterk gestegen. Alle andere kosten, zoals lonen van de staf, huur Mediacentrale, etc zijn minder hard gestegen en dus heeft het netto resultaat deze recordhoogte kunnen bereiken.

Deelnemersraad

Nieuw voor de GOA Publiek is de deelnemersraad. Eén van de statutaire wijzigingen is de vorming van een deelnemersraad, waardoor alle deelnemende aanbestedende diensten invloed kunnen uitoefenen op de koers van de GOA Publiek.

In de eerste helft van het jaar 2022 is de GOA druk bezig geweest om de deelnemersraad te voorzien van vertegenwoordigers vanuit de deelnemende aanbestedende diensten. Het bleek nog best lastig om bij alle organisaties mensen te vinden die vanuit de eigen

mandaatregeling de GOA in de raad mogen vertegenwoordigen. En vaak bleek de procedure om een vertegenwoordiger aan te wijzen ook veel tijd te kosten in de organisatie. In een drietal gevallen was er net iemand aangewezen die een paar maanden later een andere baan heeft geaccepteerd en de procedure weer opnieuw ingezet moest worden (gemeenten Westerkwartier, Het Hogeland en Borger-Odoorn). Gelukkig vond in alle drie de gevallen dit pas plaats na de goedkeuring van het jaarplan 2023 en is er nog tijd om de deelnemersraad opnieuw te vullen voordat het adviesrecht voor de jaarrekening 2022 aangesproken zal worden. Desondanks is de deelnemersraad ingesteld en heeft deze ook een akkoord kunnen geven op de begroting van 2023 die vervolgens in november door het bestuur kon worden vastgesteld.

De samenstelling van de deelnemersraad op 31 december 2022 ziet er als volgt uit:

Organisatie	Naam	Functie
Gemeente Westerkwartier	vacature	
Gemeente Het Hogeland	vacature	
Gemeente Borger-Odoorn	vacature	
Gemeente Emmen	Henk Jan Dodde	strategisch HRM
Gemeente Midden-Groningen	vacature	
Provincie Drenthe	Marjan van der Wei	directeur
Terra College	vacature	
DUO	Sander Vink	hoofd HR

Per 1 maart 2023 is voor de gemeente Het Hogeland een nieuwe vertegenwoordiger aangemeld en voor de gemeente Westerkwartier zal per 1 mei 2023 een nieuwe vertegenwoordiger in beeld zijn

Investeringsen

In 2022 is dus weer enige financiële reserve opgebouwd. Voor 2023 staan geen grote investeringen op stapel. Het ERP systeem, AFAS, zal nog verder moeten worden aangescherpt en nieuwe functionaliteiten zullen moeten worden toegevoegd. Hiermee zijn echter geen grote bedragen gemoeid. Een belangrijke investering is het kennisniveau van de staf. In 2023 zal de TMA worden toegevoegd aan het instrumentarium van de GOA Publiek en hiervoor zullen de carrièrecoaches een opleiding volgen. Deze opleidingen voor de staf zijn in de begroting van 2023 opgenomen, net als de andere opleidingen die de medewerkers zullen volgen. Een laatste wijziging die voor 2023 in de planning staat, is een andere kantoormuimte. Met inmiddels een staf van 8 + 1 (naast acht medewerkers biedt de GOA ook een opleidingsplek aan iemand met een BBL opleiding) is de huidige ruimte krap bemeten. Er is een verzoek ingediend voor een grotere ruimte in de Mediacentrale. Maar ook hiervoor geldt dat de financiële consequenties te overzien zullen zijn.

Tot slot

De begeleiding die de GOA Publiek biedt aan de bbl-ers en trainees blijft een cruciaal element in haar dienstverlening. Nu de onzekerheid onder jongeren toeneemt – als gevolg van de pandemie, oorlog in de Oekraïne, klimaatcrisis, energiearmoede of anderszins – neemt het belang van goede begeleiding alleen maar toe. Dit horen we terug van de jongeren en blijven we ook graag doen. Ook de organisaties waar de GOA mee werkt geven vaak aan dat ze de begeleiding vanuit de GOA zeer kunnen waarderen. Dat leidt tot nieuwe plekken en soms zelfs tot nieuwe ideeën, zoals de onboardingprogramma's en het MBO traineeship.

Dit alles maakt dat het team van de GOA Publiek zich nog steeds graag inzet om de jongeren een vliegende start te bieden in hun loopbaan. En dat blijven we ook in de toekomst graag doen.

Mede namens het bestuur,

GOA Publiek
Jeroen Maas

Balans per 31 december 2022 (Actief in euro's)

	<u>Toelichting</u>	<u>31 december 2022</u>	<u>31 december 2021</u>
VASTE ACTIVA			
Materiële vaste activa	1		
Inventaris		<u>13.039</u>	<u>7.223</u>
		13.039	7.223
VLOTTENDE ACTIVA			
Vorderingen en overlopende activa	2		
Vorderingen op handelsdebiteuren		409.417	192.440
Belastingen en sociale lasten		23.415	27.177
Overlopende activa		<u>24.406</u>	<u>31.233</u>
		457.238	250.850
Liquide middelen	3	<u>365.688</u>	<u>350.582</u>
		<u>835.965</u>	<u>608.655</u>

Balans per 31 december 2022 (Passief in euro's)

	<u>Toelichting</u>	<u>31 december 2022</u>	<u>31 december 2021</u>
Eigen vermogen	4		
Reserves		<u>391.502</u>	<u>264.897</u>
		391.502	264.897
Kortlopende schulden en overlopende passiva	5		
Crediteuren		4.562	7.475
Belastingen en sociale lasten		258.617	222.123
Overige schulden		96.673	67.376
Overlopende passiva		<u>84.611</u>	<u>46.784</u>
		<u>444.463</u>	<u>343.758</u>
		<u>835.965</u>	<u>608.655</u>

Staat van baten en lasten 2022 (in euro's)

	Toelichting	2022	2021
Baten	6	<u>3.376.718</u>	<u>2.734.853</u>
Baten -/- directe lasten		3.376.718	2.734.853
Salarissen en sociale lasten	7	2.980.884	2.487.878
Afschrijvingskosten	8	3.008	3.182
Overige bedrijfskosten:	9		
Overige personeelskosten		88.375	64.238
Huisvestingskosten		23.170	20.091
Administratie- en advieskosten		38.747	40.260
Kantoorkosten		42.338	34.969
Autokosten		10.590	9.991
Verkoopkosten		340	150
Algemene kosten		6.645	4.090
Andere kosten		<u>41.563</u>	<u>20.305</u>
Som der exploitatielasten		<u>3.235.660</u>	<u>2.685.154</u>
Exploitatieresultaat		141.058	49.699
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten		-	-
Rentelasten en soortgelijke kosten		(90)	(1)
Overige financiële baten		(63)	1
Overige financiële lasten		<u>(2.662)</u>	<u>(1.438)</u>
Financiële baten en lasten	10	<u>(2.815)</u>	<u>(1.438)</u>
Resultaat voor belasting		138.243	48.261
Belastingen	11	<u>(11.638)</u>	<u>-</u>
Nettoresultaat na belastingen		<u><u>126.605</u></u>	<u><u>48.261</u></u>

Algemene toelichting en grondslagen voor Financiële verslaggeving

Informatie over de rechtspersoon

Naam GOA Publiek
Rechtsvorm Stichting
Zetel Groningen

Registratienummer bij de Kamer van Koophandel 50661507

Activiteiten

De organisatie heeft als SBI-code 85322 en verricht met name activiteiten op het gebied van:

Het realiseren van leerbanen in met name de provincie Groningen in de (semi)publieke sector, enerzijds ter bevordering van de continuïteit van de instroom van medewerkers bij werkgevers in deze sector en anderzijds om lerende medewerkers de mogelijkheid te bieden om via kwalificerend werken en leren hun arbeidsmarktpositie te verstevigen en hun kansen te vergroten om een reguliere betaalde baan te verwerven. Het ter beschikking stellen van arbeidskrachten.

Adres Helperpark 284-3, 9723 ZA Groningen

Algemene grondslagen voor verslaggeving

Algemeen

In de jaarrekening is het voorstel tot resultaatbestemming verwerkt. De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld. De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn niet gewijzigd ten opzichte van vorig jaar en zijn als volgt:

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Activa en passiva

Alle activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.

Materiële vaste activa

Inventaris

De inventaris wordt gewaardeerd tegen aanschafwaarde verminderd met lineair berekende afschrijvingen na ingebruikname, gebaseerd op de verwachte economische levensduur (maximaal 10 jaren).

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van bijzondere waardeverminderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de onderneming en betreffen de direct opeisbare vorderingen op kredietinstellingen en kasmiddelen.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, indien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten, is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Baten

Onder netto omzet wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen, exclusief omzetbelasting, voor geleverde goederen en diensten.

Salarissen en sociale lasten

Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

De organisatie heeft een pensioenregeling. De regeling wordt gefinancierd door afdrachten aan een pensioenfonds. De pensioenverplichting wordt gewaardeerd volgens de verplichting aan de pensioenuitvoerderbenadering. In deze benadering wordt aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de winst- en verliesrekening verantwoord. Aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst wordt beoordeeld of en zo ja welke verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie op balansdatum bestaan. Deze additionele verplichtingen, waaronder eventuele verplichtingen uit herstelplannen van de pensioenuitvoerder, leiden tot lasten voor de organisatie en worden in de balans opgenomen in een voorziening.

Ultimo verslagjaar zijn er geen verplichtingen waarvoor een pensioenvoorziening is opgenomen.

Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten op vaste activa worden berekend door middel van vaste percentages van de aanschafwaarde, respectievelijk bestede kosten, gebaseerd op de verwachte economische levensduur, conform de grondslagen, welke zijn opgenomen onder de waarderingsgrondslagen.

Overige bedrijfskosten

De overige bedrijfskosten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet.

Rentelasten en soortgelijke kosten

Rentelasten en soortgelijke kosten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet.

Belastingen

Als belastingen over het resultaat wordt verantwoord de over het resultaat berekende vennootschapsbelasting op basis van het geldende tarief, rekening houdend met vrijgestelde winstbestanddelen, investerings- en overige faciliteiten.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen en vlottende effecten. De effecten kunnen worden beschouwd als zeer liquide beleggingen.

Winstbelastingen, ontvangen interest en ontvangen dividenden worden opgenomen onder de operationele kasstroom. Betaalde interest en betaalde dividenden worden opgenomen onder de financieringskasstroom. Betaalde interest kan ook onder de operationele kasstroom worden opgenomen.

Transacties waarbij geen ruil van geldmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, worden niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van het financiële leasecontract wordt voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

Toelichting op de balans (in euro's)

VASTE ACTIVA

1) Materiële vaste activa

	<u>Inventaris</u>
<i>Recapitulatie van de boekwaarde per 31 december 2021</i>	
Aanschafwaarden	24.371
Afschrijvingen	(17.148)
	<u>7.223</u>
<i>Overzicht mutaties 2022</i>	
Stand 31 december 2021	7.223
Investeringsen	8.825
Afschrijvingen	(3.009)
Stand 31 december 2022	<u>13.039</u>
<i>Recapitulatie van de boekwaarde per 31 december 2022</i>	
Aanschafwaarden	33.196
Afschrijvingen	(20.157)
	<u>13.039</u>
Afschrijvingspercentage	20%

VLOTTENDE ACTIVA

2) Vorderingen en overlopende activa

<i>Recapitulatie van de vorderingen en overlopende activa</i>	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
Vorderingen op handelsdebiteuren	409.417	192.440
Belastingen en sociale lasten	23.415	27.177
Overlopende activa	24.406	31.233
	<u>457.238</u>	<u>250.850</u>

Nadere specificatie van de vorderingen en overlopende activa

Vorderingen op handelsdebiteuren

Debiteuren	<u>409.417</u>	<u>192.440</u>
------------	----------------	----------------

Belastingen en sociale lasten

Te vorderen sociale lasten	<u>23.415</u>	<u>27.177</u>
----------------------------	---------------	---------------

Overlopende activa

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
Nog te ontvangen subsidies	20.000	26.000
Overige vorderingen	1.266	1.593
Vooruitbetaalde kosten	3.140	3.640
	<u>24.406</u>	<u>31.233</u>

3) Liquide middelen

ABN AMRO 51.64.74.707	136.957	186.851
ABN AMRO 53.39.51.208 Deposito	225.454	160.454
ABN AMRO 55.71.18.441 Bankgarantie	3.277	3.277
	<u>365.688</u>	<u>350.582</u>

Toelichting op de balans (in euro's)

PASSIVA

4) Eigen vermogen

<i>Recapitulatie van het eigen vermogen</i>		31-12-2022	31-12-2021
Reserves		391.502	264.897

Nadere specificatie en verloop van het eigen vermogen

Reserves

	Beginkapitaal op 01-01-2022	Opnames minus stortingen 2022	Resultaat over de periode 2022	Eindkapitaal op 31-12-2022
GOA Publiek	264.897	-	126.605	391.502

5) Kortlopende schulden en overlopende passiva

<i>Recapitulatie van de kortlopende schulden en overlopende passiva</i>		31-12-2022	31-12-2021
Crediteuren		4.562	7.475
Belastingen en sociale lasten		258.617	222.123
Overige schulden		96.673	67.376
Overlopende passiva		84.611	46.784
		444.463	343.758

Nadere specificatie van de kortlopende schulden en overlopende passiva

Crediteuren

Crediteuren	4.562	7.475
-------------	--------------	--------------

Belastingen en sociale lasten

Af te dragen omzetbelasting	84.301	85.726
Af te dragen loonheffing	143.056	129.230
Af te dragen vennootschapsbelasting	11.638	-
Af te dragen pensioenpremies	19.622	7.167
	258.617	222.123

Toelichting op de balans (in euro's)

Nadere specificaties van de belastingen en sociale lasten

Aansluiting van de post

Af te dragen omzetbelasting

	Stand per 31-12-2022	Stand per 31-12-2021
Aangifte augustus 2020	-	40.315
Aangifte december 2021	-	45.223
Suppletie 2021	188	188
Aangifte december 2022	84.100	-
Suppletie 2022 / af te boeken	13	-
	84.301	85.726

Aansluiting van de post

Af te dragen vennootschapsbelasting

	Stand per 31-12-2021	Dotatie	Stand per 31-12-2022
Jaar 2022	-	11.638	11.638

Overige schulden

	31-12-2022	31-12-2021
Netto salarissen	2.412	2.239
Reservering vakantiegeld	94.261	65.137
	96.673	67.376

Overlopende passiva

Vooruitontvangen subsidies	30.000	-
Door te storten ziekengelduitkeringen	18.898	34.246
Loonkostensubsidies	24.008	2.299
Overige schulden	11.705	10.239
	84.611	46.784

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Huur onroerend goed

Op 2 december 2010 is een huurovereenkomst afgesloten met Waarborg Mediacentrale N.V. voor de huur van een kantoorruimte met parkeerruimte in/bij de Mediacentrale op het Helperpark in Groningen. Het huurcontract is ingegaan op 1 januari 2011 en had een looptijd van 9 maanden. Na deze periode is het contract verlengd met 1 jaar om vervolgens voortgezet te worden voor aansluitende perioden van telkens 2 jaar. Tussentijds is de huurovereenkomst enkele keren aangepast in verband met een interne verhuizing, de overige voorwaarden blijven ongewijzigd. Voor het huurcontract is in 2011 een bankgarantie afgegeven van € 3.277. Ultimo verslagperiode bedraagt de huurprijs incl. servicekosten en parkeerplaatsen € 20.180 per jaar, exclusief BTW.

Operational lease personenauto

Op 2 september 2019 is een lease-overeenkomst afgesloten met Toyota Financial Services voor een Toyota Corolla Touring Sports met kenteken G-653-LP. Het contract loopt tot 2 september 2023 en de kosten per jaar zijn € 7.494, exclusief BTW.

Groningen, 14 april 2023

M. Joostens, *voorzitter*

C.E. Bloemhoff

T.R. van Dekken

J. Mellies

W. van de Pol

W. Moes

M.L.A. Harstra

J. Broekema

Toelichting op de staat van baten en lasten (in euro's)

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
6) Baten		
Omzet	3.326.918	2.694.953
Subsidies	49.800	39.900
	<u>3.376.718</u>	<u>2.734.853</u>

Nadere specificatie van de bovenstaande baten- en lastengroepen

Omzet

Omzet BTW vrij	-	100
Omzet BTW hoog	3.280.544	2.662.138
Projectopbrengsten	46.374	32.715
	<u>3.326.918</u>	<u>2.694.953</u>

Subsidies

Provincie Groningen, subsidie	50.000	20.000
Provincie Drenthe, subsidie	-	15.000
Mentorvergoedingen	(200)	2.200
Subsidieregeling Praktijkleren	-	2.700
	<u>49.800</u>	<u>39.900</u>

7) Salarissen en sociale lasten

Lonen en salarissen	2.403.822	2.019.442
Sociale lasten	509.711	423.827
Pensioenlasten	67.351	44.609
	<u>2.980.884</u>	<u>2.487.878</u>

Nadere specificatie van de lonen en salarissen, sociale lasten en pensioenlasten

Lonen en salarissen

Bruto salaris	2.093.727	1.807.111
Vakantietoeslag	154.195	136.844
Eindejaarsuitkering	127.613	43.491
Mutatie verplichting keuzebudget	52.967	60.524
Ontvangen ziekengeld	(1.263)	(1.350)
Loonkostensubsidies	(23.417)	(27.178)
	<u>2.403.822</u>	<u>2.019.442</u>

Toelichting op de staat van baten en lasten (in euro's)

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Sociale lasten		
Sociale lasten	352.932	281.664
ZVW-vergoeding	156.779	142.163
	<u>509.711</u>	<u>423.827</u>
Pensioenlasten		
Premie STIPP	<u>67.351</u>	<u>44.609</u>
Gemiddeld aantal werknemers		
<i>Toelichting</i>		
Het gemiddeld aantal werknemers bedroeg gedurende de gerapporteerde periode: 63,6 (vorige periode: 61,62).		
8) Afschrijvingskosten		
Afschrijving op materiële vaste activa	<u>3.008</u>	<u>3.182</u>
<i>Nadere specificatie van de afschrijvingskosten</i>		
Afschrijving op materiële vaste activa		
Afschrijvingskosten inventaris	<u>3.008</u>	<u>3.182</u>
9) Overige bedrijfskosten		
Overige personeelskosten	88.375	64.238
Huisvestingskosten	23.170	20.091
Administratie- en advieskosten	38.747	40.260
Kantoorkosten	42.338	34.969
Autokosten	10.590	9.991
Verkoopkosten	340	150
Algemene kosten	6.645	4.090
Andere kosten	41.563	20.305
	<u>251.768</u>	<u>194.094</u>
<i>Nadere specificatie van de overige bedrijfskosten</i>		
Overige personeelskosten		
Reiskosten woon-werkverkeer	31.810	15.987
Reiskosten niet door te belasten	34	-
Onkostenvergoedingen	10.897	7.588
Vergoeding zorgverzekering	1.925	-
Cursuskosten	7.737	10.639
Thuiswerkvergoeding	6.311	-
Kantinekosten	3.021	1.436
Kosten ARBO-dienst	4.900	8.677
Overige personeelskosten	21.740	19.911
	<u>88.375</u>	<u>64.238</u>

Toelichting op de staat van baten en lasten (in euro's)

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Huisvestingskosten		
Huur gebouw	14.584	14.201
Servicekosten gebouw	5.812	3.409
Huur parkeerplaatsen	1.714	1.477
Zakelijke lasten gebouw	263	257
Overige huishoudelijke kosten	299	552
Overige huisvestingskosten	498	195
	<u>23.170</u>	<u>20.091</u>
Administratie- en advieskosten		
Uitvoering administratie	23.744	23.389
Accountantskosten	10.072	9.300
Juridisch advies	4.931	7.571
	<u>38.747</u>	<u>40.260</u>
Kantoorkosten		
Kantoorbenodigdheden	247	184
Telefoonkosten	3.509	2.663
Porti / bezorging	495	1.186
Bedrukt papier/enveloppen	1.772	955
Automatiseringskosten	35.466	28.034
Computerlicenties	169	971
Toners, cartridges	680	976
	<u>42.338</u>	<u>34.969</u>
Autokosten		
Leasekosten	7.494	7.478
Overige autokosten	3.096	2.513
	<u>10.590</u>	<u>9.991</u>
Verkoopkosten		
Huisstijl en website	<u>340</u>	<u>150</u>
Algemene kosten		
Verzekeringen	<u>6.645</u>	<u>4.090</u>
Andere kosten		
Organisatiekosten: promotie & representatie	1.755	694
Overige organisatiekosten	2.552	163
Bijdragen, contributies	773	715
Conferentiekosten	11.675	3.046
Projectkosten (opleidingskosten)	24.808	15.687
	<u>41.563</u>	<u>20.305</u>

Toelichting op de staat van baten en lasten (in euro's)

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
10) Financiële baten en lasten		
Rentelasten en soortgelijke kosten	(90)	(1)
Overige financiële baten	(63)	1
Overige financiële lasten	<u>(2.662)</u>	<u>(1.438)</u>
Per saldo een last / last	<u>(2.815)</u>	<u>(1.438)</u>
<i>Nadere specificatie van de financiële baten en lasten</i>		
Rentelasten en soortgelijke kosten		
Betaalde rente	<u>90</u>	<u>1</u>
Overige financiële baten		
Afgeboekte betalingsverschillen	<u>(63)</u>	<u>1</u>
Overige financiële lasten		
Bankkosten	1.517	1.210
Boetes	<u>1.145</u>	<u>228</u>
	<u>2.662</u>	<u>1.438</u>
11) Belastingen		
Vennootschapsbelasting	<u>11.638</u>	<u>-</u>

Kasstroomoverzicht (in euro's)

	2022
Operationele activiteiten	
Nettoresultaat na belastingen	126.605
Afschrijvingskosten	3.008
<i>Cashflow</i>	<u>129.613</u>
Mutatie kortlopende schulden en overlopende passiva	100.705
Mutatie vorderingen en overlopende activa	<u>(206.388)</u>
<i>Mutatie vlottende middelen</i>	<u>(105.683)</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten	23.930
Investeringsactiviteiten	
Investeringen	<u>(8.825)</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	(8.825)
Mutatie liquide middelen	15.105
Beginstand liquide middelen	<u>350.582</u>
Eindstand liquide middelen	<u>365.688</u>

Het bovenstaande kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Groningen, 14 april 2023

M. Joostens, *voorzitter*
C.E. Bloemhoff
T.R. van Dekken
J. Mellies
W. van de Pol
W. Moes
M.L.A. Harstra
J. Broekema

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

GOA Publiek
t.a.v. het bestuur
Helperpark 290-d
9723 ZA Groningen

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Gemeenschappelijke Opleidingsactiviteit (Semi) Publieke Sector (GOA Publiek) te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van GOA Publiek per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met de door de entiteit gekozen en beschreven grondslagen, zoals uiteengezet in de toelichting van de jaarrekening.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. de winst- en verliesrekening over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van GOA Publiek zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Venekoterweg 44
Postbus 18, 8430 AA Oosterwolde
Tel. (0516) 82 09 20
Fax (0516) 82 09 21

Van Ketwich Verschuurlaan 287
Postbus 30019, 9700 RM Groningen
Tel. (050) 31 37 040
Fax (050) 31 24 497

Lorentzpark 1
Postbus 202, 9350 AE Leek
Tel. (0594) 58 05 80
Fax (0594) 58 04 80

lid van
SRA

Internet: www.vandermeeracc.nl
E-mail : info@vandermeeracc.nl

Al onze dienstverlening wordt uitgevoerd door Van der Meer Accountants BV, ingeschreven in het Handelsregister te Leeuwarden, onder nr. 01679042. Van toepassing zijn de algemene voorwaarden van het SRA, zoals gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Utrecht onder nummer 40481-096.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit het bestuursverslag en overige gegevens.

Op grond van de onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiele afwijkingen bevat en alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole en anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 BW 2. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 28 april 2023

Van der Meer Accountants B.V.
namens deze,

Was getekend

Drs. R. Hooiveld RA

Bijlagen

Begroting & realisatie 2021-2023 (in euro's)

	<u>Begroting 2023</u>	<u>Realisatie 2022</u>	<u>Begroting 2022</u>	<u>Realisatie 2021</u>
<u>Baten</u>				
Omzet	3.081.440	2.898.766	2.350.201	2.280.460
Omzet Werkpunt	480.402	381.778	388.516	381.778
Provincie Groningen, subsidie	50.000	50.000	-	20.000
Provincie Drenthe, subsidie	-	-	15.000	15.000
Mentorvergoedingen	800	(200)	-	2.200
Omzet overige dienstverlening	20.000	46.374	16.000	32.715
Subsidieregeling Praktijkleren	-	-	-	2.700
	3.632.642	3.376.718	2.769.717	2.734.853
<u>Personeelskosten</u>				
Lonen en salarissen	2.628.693	2.403.822	2.059.816	2.019.442
Sociale lasten	532.585	509.711	383.389	423.827
Pensioenlasten	98.887	67.351	38.379	44.609
Reiskosten woon-werkverkeer	33.514	31.810	12.000	15.987
Reiskosten niet door te belasten	-	34	-	-
Onkostenvergoedingen	6.735	10.897	10.400	7.588
Vergoeding zorgverzekering	-	1.925	-	-
Cursuskosten	12.000	7.737	9.000	10.639
Thuiswerkvergoeding	-	6.311	-	-
Kantinekosten	2.000	3.021	1.250	1.436
Kosten ARBO-dienst	15.000	4.900	10.000	8.677
Overige personeelskosten	20.000	21.740	20.000	19.911
	3.349.414	3.069.259	2.544.234	2.552.116
<u>Toelichting op de lonen, sociale lasten en pensioenlasten</u>				
Staf	523.319	475.738	446.785	431.797
BBL-ers	1.060.517	1.355.928	1.001.858	929.538
Trainees	1.329.627	922.510	726.989	793.387
Werkpunt	346.702	226.708	305.952	333.156
	3.260.165	2.980.884	2.481.584	2.487.878
<u>Gemiddeld aantal Fte</u>				
Fte - Staf		6,81		6,49
Fte - BBL-ers		30,67		28,96
Fte - Trainees		19,06		17,98
Fte - Werkpunt		7,06		8,19
		63,60		61,62
<u>Afschrijvingskosten</u>				
Afschrijvingskosten inventaris	3.098	3.008	2.172	3.182
	3.098	3.008	2.172	3.182

Begroting & realisatie 2021-2023 (in euro's)

	Begroting 2023	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
<u>Huisvestingskosten</u>				
Huur gebouw	15.314	14.584	14.485	14.201
Servicekosten gebouw	5.973	5.812	3.728	3.409
Huur parkeerplaatsen	1.903	1.714	1.507	1.477
Zakelijke lasten gebouw	-	263	-	257
Overige huishoudelijke kosten	500	299	500	552
Overige huisvestingskosten	300	498	300	195
	23.990	23.170	20.520	20.091
<u>Administratie- en advieskosten</u>				
Uitvoering administratie	24.000	23.744	23.000	23.389
Accountantskosten	10.000	10.072	9.300	9.300
Juridisch advies	5.000	4.931	-	7.571
	39.000	38.747	32.300	40.260
<u>Kantoorkosten</u>				
Kantoorbenodigdheden	500	247	500	184
Telefoonkosten	3.500	3.509	3.000	2.663
Porti / bezorging	4.500	495	4.000	1.186
Bedrukt papier/enveloppen	1.250	1.772	1.750	955
Automatiseringskosten	30.000	35.466	30.000	28.034
Computerlicenties	175	169	-	971
Toners, cartridges	500	680	500	976
	40.425	42.338	39.750	34.969
<u>Autokosten</u>				
Leasekosten	7.869	7.494	7.628	7.478
Overige autokosten	3.000	3.096	2.500	2.513
	10.869	10.590	10.128	9.991
<u>Verkoopkosten</u>				
Huisstijl en website	5.000	340	4.000	150
	5.000	340	4.000	150
<u>Algemene kosten</u>				
Verzekeringen	7.400	6.645	3.100	4.090
	7.400	6.645	3.100	4.090
<u>Andere kosten</u>				
Organisatiekosten: promotie & representatie	1.500	1.755	5.800	694
Overige organisatiekosten	4.000	2.552	4.000	163
Bijdragen, contributies	750	773	750	715
Conferentiekosten	10.000	11.675	3.000	3.046
Projectkosten (opleidingskosten)	22.500	24.808	26.000	15.687
	38.750	41.563	39.550	20.305

Begroting & realisatie 2021-2023 (in euro's)

	Begroting 2023	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
<u>Financiële baten en lasten</u>				
Betaalde rente	-	90	-	1
Bankkosten	1.250	1.517	650	1.210
Afgeboekte betalingsverschillen	-	63	-	(1)
Boetes	-	1.145	-	228
	1.250	2.815	650	1.438
<u>Belastingen</u>				
Vennootschapsbelasting	21.555	11.638	650	-
	21.555	11.638	650	-
Onvoorzien	-	-	-	-
Totaal baten	3.632.642	3.376.718	2.769.717	2.734.853
Totaal lasten	3.540.751	3.250.113	2.697.054	2.686.592
RESULTAAT	91.891	126.605	72.663	48.261

Omzet controlerende aanbestedende diensten (in euro's)

Specificatie ingevolge artikel 2.24a lid 1b Aanbestedingswet 2012:

Meer dan 80% van de activiteiten van de gecontroleerde rechtspersoon wordt uitgeoefend in de vorm van taken die hem zijn toegewezen door de controlerende aanbestedende dienst of door andere, door diezelfde en aanbestedende dienst gecontroleerde rechtspersonen.

Controlerende aanbestedende diensten	2020	2021	2022
Alfa-college	25.604	-	14.576
AOC Terra	-	-	41.646
Drenthe-College	-	9.130	45.688
Gemeente Assen	380.249	775.091	829.772
Gemeente Borger-Odoorn	37.129	26.030	19.804
Gemeente Eemsdelta	11.784	-3.767	-
Gemeente Emmen	-	-	122.025
Gemeente Groningen (incl. Haren en Ten Boer)	788.912	890.880	1.208.682
Gemeente Het Hogeland	-	10.852	112.748
Gemeente Midden-Groningen	18.584	-	-
Gemeente Noordenveld	27.173	-	-
Gemeente Stadskanaal	-	15.957	55.363
Gemeente Tynaarlo	19.498	-	-
Gemeente Westerkwartier	46.500	160.650	328.905
Groningen Seaports	53.083	20.218	-
Hanzehogeschool	45.746	22.873	11.725
Nijestee	34.258	-	-
Noorderpoort	49.607	36.275	92.998
Provincie Drenthe	228.361	265.157	191.986
Provincie Groningen	109.467	65.466	82.907
Rechtbank Noord-Nederland	12.039	24.127	-
Scholengroep OPRON	20.895	2.504	-
UWV Noord	41.353	20.644	-
Vereniging van Groninger Gemeenten	21.580	46.000	65.478
Werkplein Fivelingo	47.117	-	-
Totaal omzet controlerende aanbestedende diensten	2.018.939	2.388.087	3.224.303
Omzet overige publieke organisaties	105.095	196.023	17.526
Overige (private) omzet	116.376	110.843	85.089
Totale omzet	2.240.410	2.694.953	3.326.918

	Totale omzet	Gemiddelde omzet	%
Omzet controlerende aanbestedende diensten	7.631.329	2.543.776	92,4%
Omzet overige publieke organisaties	318.644	106.215	3,9%
Overige (private) omzet	312.308	104.103	3,8%
		2.754.094	100,0%

Overzicht omzetbelasting (in euro's)

De nadere specificatie van de omzetbelasting, betreffende BTW-nummer NL822869895B01, luidt:

	<u>Omzet / waarde/ vergoeding / marge</u>	<u>Omzetbelasting</u>
<u>Binnenland</u>	exclusief omzetbelasting	
1 Door mij verrichte leveringen/diensten		
1a Belast met 21%	3.326.918	698.652
1b Belast met 9%	-	-
1c Overige tarieven, behalve 0%	-	-
1d Privé-gebruik	-	891
1e Belast met 0% niet bij mij belast	-	
2 Aan mij verrichte leveringen/diensten		
2a Heffing verlegd naar mij	-	-
<u>Buitenland</u>		
3 Door mij verrichte leveringen		
3a Buiten de EU	-	
3b Binnen de EU	-	
3c Installatie/afstandsverkopen binnen EU	-	
4 Aan mij verrichte leveringen		
4a Van buiten de EU	-	-
4b Verwerving van goederen uit de EU	-	-
<u>Berekeningen totaal</u>		
5 Berekening totaal		
5a Subtotaal		699.543
5b Voorbelasting		(31.102)
5c Subtotaal		668.441
5d Kleine-ondernemersregeling		-
5e Schatting vorige aangifte(n)		-
5f Schatting deze aangifte		-
5g Totaal te betalen		668.441
<u>Aangegeven per 31 december 2022</u>		
Januari	41.795	
Februari	47.993	
Maart	50.237	
April	47.501	
Mei	47.093	
Juni	51.439	
Juli	51.230	
Augustus	45.549	
September	70.517	
Oktober	63.409	
November	67.565	
December	84.100	
		668.428
Af te boeken		13

Staat van vaste activa (in euro's)

Datum aanschaf	Datum buiten gebruik	Omschrijving	%	Aanschaf- waarde	Restwaarde	Boekwaarde per 1-1	Investering	Desinves- tering	Verkoop	Boek- resultaat	Afschrijving	Boekwaarde per 31-12
01-07-2010		Oving, kast en 6 stoelen	20,0	1.194,00	-	-	-	-	-	-	-	-
01-07-2011		Oving, 4 bureau's en stoelen	20,0	2.520,00	-	-	-	-	-	-	-	-
24-03-2016		Oving, kantoormeubelair	20,0	1.374,00	-	-	-	-	-	-	-	-
20-07-2016		Oving, 2x werkplek Twiriform	20,0	990,00	-	-	-	-	-	-	-	-
31-08-2016		Jura WE8 Chrome koffiemachine	20,0	1.561,98	-	-	-	-	-	-	-	-
07-10-2016		Intel NUC Celeron 2Gb pc	20,0	578,10	-	-	-	-	-	-	-	-
22-12-2016		Oving, kantoormeubelair	20,0	2.268,00	-	-	-	-	-	-	-	-
08-06-2017		Apple iPad	20,0	470,25	-	41,03	-	-	-	-	41,03	-
09-08-2017		Acer Aspire E5 laptop	20,0	494,22	-	59,83	-	-	-	-	59,83	-
21-02-2018		Oving, 2 tafels en bureaustoel	20,0	893,25	-	204,18	-	-	-	-	178,65	25,53
29-03-2018		Oving, bureaustoel (restantlevering)	20,0	416,25	-	103,40	-	-	-	-	83,25	20,15
18-03-2020		Apple iPhone 11 Pro 64Gb Gold	20,0	798,09	-	512,74	-	-	-	-	159,62	353,12
04-04-2020		Apple iPhone 11 Pro 64Gb Space Grey	20,0	798,09	-	520,08	-	-	-	-	159,62	360,46
03-02-2021		Apple iPhone 12 Pro 12Gb	20,0	800,69	-	654,84	-	-	-	-	160,14	494,70
02-10-2022		Apple iPhone 14 Pro	20,0	1.008,95	-	-	1.008,95	-	-	-	49,86	959,09
28-10-2022		Jysk.nl meubelset	20,0	612,33	-	-	612,33	-	-	-	21,69	590,64
		Kantoorinventaris		16.778,20		2.096,10	1.621,28				913,69	2.803,69
01-07-2014		3 Computers en toebehoren	20,0	1.626,00	-	-	-	-	-	-	-	-
04-01-2016		2x Apple iPad Air2 16Gb	20,0	940,50	-	-	-	-	-	-	-	-
24-06-2020		Apple MacBook Pro 13,3" 512Gb	20,0	2.118,04	-	1.474,38	-	-	-	-	423,61	1.050,77
21-12-2020		5x laptop Dell Latitude 3510	20,0	3.624,50	-	2.878,17	-	-	-	-	724,90	2.153,27
09-04-2021		Dell Latitude 3510 laptop	20,0	905,60	-	773,77	-	-	-	-	181,12	592,65
13-05-2022		7x Dell Optiplex werkplek	20,0	5.079,90	-	-	5.079,90	-	-	-	644,52	4.435,38
19-09-2022		Dell laptop Latitude 5520	20,0	1.136,06	-	-	1.136,06	-	-	-	64,41	1.071,65
19-09-2022		Dell Latitude 5520 laptop	20,0	987,30	-	-	987,30	-	-	-	55,90	931,40
		Hardware		16.417,90		5.126,32	7.203,26				2.094,46	10.235,12
		TOTAAL		33.196,10		7.222,42	8.824,54				3.008,15	13.038,81

Mediacentrale Groningen
Helperpark 284-3, 9723 ZA Groningen
T 050 700 13 23 • info@goapubliek.nl

www.goapubliek.nl

FINANCIËEL JAARVERSLAG 2022

Vereniging Het Interprovinciaal Overleg
KvK nummer: 27261712
Rapport inzake jaarstukken 2022

Den Haag 11 mei 2023

Inhoud

	Blad
Bestuursverslag	2
Algemeen	2
Samenvatting resultaten	3
Risico's	4
Ontwikkeling van baten en lasten	5
Jaarrekening	7
Balans per 31 december 2022	8
Staat van Baten en Lasten 2022	9
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	10
Toelichting op de balans	14
Toelichting op de staat van baten en lasten	20
Overige gegevens	24

Algemeen

De vereniging het Interprovinciaal Overleg (IPO) is de koepelorganisatie van, voor en door de 12 provincies bestaande uit IPO-bureau en BIJ12. Het IPO heeft als doelstelling het behartigen van de belangen van provincies, het bieden van een platform voor overleg, uitwisseling en innovatie. Het bestuur van de vereniging bestaat uit 13 bestuursleden (één lid van het college van Gedeputeerde Staten per provincie en een voorzitter die door het bestuur wordt voorgedragen). Daarnaast heeft het bestuur vier adviseurs: drie Commissarissen van de Koning en één provinciesecretaris respectievelijk voorgedragen door de Kring van Commissarissen en de Kring van Provinciesecretarissen. IPO-bureau behartigt de gezamenlijke belangen van deze provincies en biedt hen tevens een platform voor het stimuleren van innovatie en uitwisseling van kennis. De provinciale opgaven vergen daarnaast regelmatig specifieke ondersteuning vanuit de koepelorganisatie, zoals strategische advisering, standpuntbepaling of een programmatisch aanpak voor een beleidsopgave.

Per 1 januari 2014 is de interprovinciale uitvoeringsorganisatie (BIJ12) opgenomen in de "juridische schil" van het IPO. Bij notarieel besluit is vastgelegd dat beide organisaties een aparte administratie voeren. Met ingang van 1 januari 2014 is aan BIJ12 een bijzonder ondervolmacht verleend om rechtshandelingen te verrichten.

De financiële afstemming gebeurde in 2022 volgens de vastgestelde governance van IPO-bureau en BIJ12. Er is periodiek overlegd over de uitvoering van de activiteiten en projecten met de ambtelijke portefeuillehouders en er zijn voorstellen besproken in de diverse provinciale adviescommissies. De bestuurlijke besluitvorming is afgestemd op de planning en control cyclus en de separate jaarrekeningen van IPO-bureau en BIJ12 worden samengevoegd tot voorliggend financieel jaarverslag 2022.

De vereniging maakt in de normale bedrijfsuitoefening beperkt gebruik van financiële instrumenten. De vereniging heeft geen financiële instrumenten welke leiden tot significante rente-, krediet- en liquiditeitsrisico's.

Samenvatting resultaten

Baten

De samenstelling van de baten is enigszins veranderd ten opzichte van 2021 de overige bijdragen van de provincies zijn conform de begroting gestegen. De totale stijging van de baten 2022 van € 16 miljoen zit voornamelijk in de extra kosten en de voorziening vanuit Faunazaken en het saldo van de meerjarige projecten. De open-eind-regeling van de schadeuitkeringen bedroeg dit jaar € 12,5 miljoen meer dan was begroot.

Lasten

Het grootste deel van de stijging van de lasten is direct toe te wijzen aan de stijging van de open-eind-regeling van de schadeuitkeringen. De open-eindregeling wordt via de rekeningen courant van de provincies achteraf verrekend en de stijging was niet opgenomen in de begroting van 2022. Ondertussen is de begroting van 2023 aangepast met de stijgende kosten.

Resultaat

Het resultaat van IPO-bureau in 2022 betreft een onderuitputting op de totale begroting 2022 van € 3,53 miljoen. Hiervan schuift € 1,65 miljoen door naar 2023. Het gaat hierbij om een gebruikelijke werkwijze bij meerjarige projecten met een specifiek doel. We besteden de € 1,65 miljoen in 2023 aan de volgende projecten:

- Implementatie Omgevingswet € 1,46 miljoen
- IDA € 0,19 miljoen.

Mocht na afronding van deze projecten sprake zijn van restantmiddelen, dan restitueren wij deze naar de provincies.

Als we rekening houden met de doorgeschoven middelen, dan resteert € 1,88 miljoen.

Het positieve resultaat van € 3,53 miljoen bij IPO-bureau wordt voornamelijk veroorzaakt door de volgende factoren:

- Implementatie Omgevingswet € 1,46 miljoen die we doorschuiven naar 2023.
- Vrijval balanspost vooruitgeschoven baten Stikstof (IPSN) € 0,69 miljoen
- Vrijval positieve saldi Voor- en Najaarsnota 2022 € 0,62 miljoen
- Diverse vacatures binnen ondersteunende functies bedrijfsvoering € 0,39 miljoen.

Het resultaat van BIJ12 in 2022 exclusief onttrekkingen aan de reserves betreft € 1,79 miljoen.

Het overschot is hoofdzakelijk toe te rekenen aan de uitvoering van de Subsidieregeling opruiming drugsafval € 0,35 miljoen, bedrijfsvoering € 1,07 miljoen en het Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 € 0,30 miljoen. De overige onderdelen van BIJ12 laten kleine afwijkingen zien.

Risico's

Financieel

Vpb-plicht

Op 1 januari 2017 werd de wetwijziging van de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 van kracht. De vennootschapsbelasting (Vpb) is de belasting die wordt betaald over de behaalde winst uit een onderneming. Vanaf 1 januari 2017 zijn overheidsorganisaties wél Vpb-plichtig tenzij een vrijstelling van toepassing is voor de activiteiten. Deze wetwijziging heeft ook invloed op de vereniging IPO. Net als de afstemming met de belastingdienst over het btw-regiem voor de omzetbelasting vond ook over de Vpb afstemming plaats over welk regiem van toepassing is.

In overleg met de belastingdienst is afgesproken dat de vereniging IPO handelt in de lijn van de samenwerkingsvrijstelling voor de activiteiten ten behoeve van de provincies. De vereniging IPO heeft geen winststreven. Volgens deze gedragslijn is altijd gehandeld. Met de vastgestelde wijziging van de statuten d.d. 20 december 2017, waarin de automatische restitutie van overschotten is opgenomen, is dit duidelijker vastgelegd. Ook op activiteiten voor derden wordt geen winst behaald. Alleen de werkelijke kosten en interne uren - tegen een kostendekkend uurtarief zonder winstopslag - worden doorberekend.

WW-verplichtingen

Ten aanzien van WW-verplichtingen hanteert de vereniging IPO de gedragslijn dat deze in de begroting worden opgenomen wanneer deze verplichtingen daadwerkelijk ontstaan. WW-verplichtingen kunnen ontstaan door het werken met medewerkers die op projectbasis worden aangesteld. De risico's met betrekking tot dergelijke WW-verplichtingen worden beperkt door een adequaat personeelsbeleid en daar waar mogelijk gebruik te maken van detachering en freelanceovereenkomsten.

Operationeel

Processen

Op strategisch en tactisch niveau vindt sturing plaats op de uitvoering, onder andere middels het systeem van periodiek overleg met en een verantwoording aan het IPO-bestuur.

Op uitvoeringsniveau zijn de belangrijkste processen vastgelegd in de Administratieve Organisatie. In deze processen is de nodige aandacht voor de toetsende en controlerende rol van het management op de organisatie. Daarnaast is de organisatie met de nodige flexibiliteit ingericht, zodat ingespeeld kan worden op eventuele wijzigingen in het takenpakket.

Vooralsnog wordt het risico op fraude in de bedrijfsvoering beperkt geacht. De open cultuur bij de vereniging IPO en de kantoorsetting werken de mogelijkheden om onterecht goederen of middelen te onttrekken tegen. Mocht het zich voordoen dan is de schade gezien de aard van de goederen (kantoorartikelen) beperkt. In de betalings sfeer is het risico passend beheerst door de inrichting van het betalingsproces en de factuurafhandeling.

Weerstandsvermogen

De vereniging IPO beschikt over een bescheiden eigen vermogen, aangezien het batig saldo via de resultaatverdeling jaarlijks wordt gerestitueerd aan de provincies dan wel wordt doorgeschoven naar het volgende jaar. De verplichtingen die zijn aangegaan en worden verantwoord onder de niet in de balans opgenomen verplichtingen leggen een beslag op de middelen van de vereniging IPO.

In de vereniging participeren solide provincies. Dit geeft waarborg voor eventuele op dit moment niet voorziene financiële risico's. De provincies financieren jaarlijks op grond van de vastgestelde begrotingen van IPO-bureau en BIJ12. Op basis van de jaarrekening vindt jaarlijks met de provincies definitieve afrekening plaats, waarbij in de statuten is vastgelegd dat niet bestede middelen terugvloeien naar de provincies.

Het bestuur van het IPO is niet zelfstandig bevoegd tot het aangaan van geldleningen. Voor de investering in de nieuwe huisvesting aan de Herengracht voor IPO-bureau, is het bestuur door de algemene vergadering op 19 juni 2014 gemandateerd een geldlening van € 1.200.000 in de vorm van een bankkrediet af te sluiten. De lening is afgesloten tegen een rente van 1,4%, heeft een looptijd van 10 jaar en geldt tot 15 oktober 2024.

Ontwikkeling van baten en lasten

Teneinde inzicht te geven in de ontwikkeling van de baten en lasten over 2022 volgt hierna een overzicht gebaseerd op de samengevoegde Staat van baten en lasten van IPO-bureau en BIJ12 met ter vergelijking de Staat van baten en lasten 2021.

Baten en lasten zijn hierbij uitgedrukt in duizenden euro's en in een percentage van de totale bijdrage.

	Staat van Baten en Lasten 2022					
	Werkelijk excl. BTW 2022		Begroting 2023		Werkelijk excl. BTW 2021	
	€ 1.000	%		%	€ 1.000	%
Bijdrage Provincies	118.807	92,7	113.569	92,6	104.921	93,5
Overige bijdragen	9.422	7,3	9.020	7,4	7.274	6,5
Totale bijdrage	128.229	100,0	122.589	100,0	112.195	100,0
Personele lasten	15.707	12,2	30.216	24,6	15.266	13,6
Sociale lasten	3.437	2,7	0	0,0	1.639	1,5
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	272	0,2	275	0,2	219	0,2
Facilitaire kosten	3.787	3,0	3.914	3,2	1.906	1,7
Overige kosten	320	0	285	0	60	0
Projectkosten	101.030	78,8	87.899	71,7	90.127	80,3
Som der kosten	124.553	97,1	122.589	100,0	109.217	97,3
Resultaat	3.677	2,9	0	0,0	2.979	2,7
Financiële baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo staat baten en lasten	3.677	2,9	0	0,0	2.979	2,7

Baten ontwikkeling

De bijdragen van de provincies zijn conform begroting en verdeelsleutels opgenomen.

De overige bijdragen van de provincies zijn apart vermeld.

Onder overige baten zijn de gerealiseerde baten van andere overheden en derden opgenomen.

Lasten ontwikkeling

Personele lasten

De personeelskosten zijn voor de personeelsbegroting 2022 berekend voor vast personeel op basis van werkelijke salarislasten en, indien niet vast ingevuld, op basis van de betreffende salarisschalen.

Bij personeelwisselingen is gebleken dat sommige functies moeilijk ingevuld kunnen worden. Dit heeft zijn weerslag op de uitputting van de personeelsbegroting. In 2022 was de formatie ingevuld met vast personeel en een aantal detacheringen en ingehuurd medewerkers.

In de sociale lasten van € 3.436.902 is € 1.900.043 aan pensioenlasten opgenomen.

Rapportage formatie en bezetting

Bezetting in FTE's	IPO-bureau		BIJ12	
	2021	2022	2021	2022
Totale formatie	85,15	90,47	101,4	129,26
Vaste formatie	69,9	72,03	91,9	118,76
Flexibele formatie	15,25	18,44	10,5	10,5

De toename van het aantal fte bij het IPO-bureau wordt voornamelijk veroorzaakt door de toename bij de programma's ROWW en KOB.

In 2022 had BIJ12 een structurele formatie van 118,76 fte en een tijdelijke formatie van 10,5 fte. De belangrijkste wijzigingen in de formatie zijn het bij BIJ12 onderbrengen van het beheer van de Informatieproducten Natuur, het opnemen van de capaciteit voor IPSN en de benodigde capaciteit voor informatieveiligheid en security.

Project en programmakosten

In de project- en programmakosten zijn alle specifiek hieraan toe te wijzen kosten opgenomen. De opbouw en samenstelling van de projectkosten van IPO-bureau en BIJ12 verschillen. Dit komt omdat BIJ12 voor een belangrijk deel de interne bureaunkosten voor personeel en facilitair toerekent aan projecten. Bij IPO-bureau worden interne kosten toegerekend aan beleidsopgaven (integrale kostentoerekening).

Jaarrekening

- Balans per 31 december 2022
- Staat van baten en lasten over 2022
- Toelichting op de balans per 31 december 2022
- Toelichting op de Staat van baten en lasten over 2022

Balans per 31 december 2022

(voor resultaatbestemming)

	31.12.2022	31.12.2021
	€	€
Actief		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	<u>1.011.978</u>	<u>989.984</u>
<i>Totaal vaste activa</i>	1.011.978	989.984
Vlottende activa		
Debiteuren	4.520.558	640.367
Vorderingen en overlopende activa	20.157.962	15.185.659
Liquide middelen	<u>23.078.858</u>	<u>19.983.969</u>
<i>Totaal vlottende activa</i>	47.757.379	<u>35.809.995</u>
Totaal actief	<u>48.769.357</u>	<u>36.799.979</u>
Passief		
Eigen vermogen		
Bestemmingsreserve	2.011.060	2.191.143
Resultaat boekjaar	<u>3.676.547</u>	<u>2.978.577</u>
	5.687.607	5.169.720
Voorzieningen	11.835.775	3.572.849
Lang vreemd vermogen	120.000	240.000
Crediteuren	7.463.589	9.306.471
Overige schulden overlopende pasiva	<u>23.662.386</u>	<u>18.510.938</u>
Totale passiva	<u>31.125.975</u>	<u>28.817.410</u>
Totaal passief	<u>48.769.357</u>	<u>36.799.979</u>

Staat van Baten en Lasten 2022

	saldo 31.12.2022	Budget 31.12.2022	saldo 31.12.2021
Baten			
Contributie provincies	114.404.943	95.423.842	90.709.449
Overige bijdragen provincies	4.402.132	0	14.211.429
Totale bijdragen provincies	118.807.074	95.423.842	104.920.878
Baten andere overheden en derden	7.365.462	4.081.456	2.624.042
Baten van vorig naar volgend jaar	1.922.911	-	4.650.387
Overige bedrijfsopbrengsten	133.849		-
Totaal overige bijdragen	9.422.222	4.081.456	7.274.429
Totale baten	128.229.297	99.505.298	112.195.307
Lasten			
Personeelskosten	19.143.435	25.996.945	16.905.166
Facilitaire kosten	3.787.055	2.689.506	1.905.886
Afschrijvingskosten	272.130	170.000	218.690
Overige kosten	320.058	582.752	59.882
Projectkosten	101.030.071	70.066.096	90.127.106
Totale lasten	124.552.749	99.505.299	109.216.730
Resultaat vóór financiële baten en lasten	3.676.547	-1	2.978.577
Financiële baten en lasten	0	0	0
Saldo staat van baten en lasten (resultaat)	3.676.547	-1	2.978.577

Voorstel resultaatsbestemming in €

Restitutie 2022	3.848.090
<i>Onttrekking bestemmingsreserve (Voorstel)</i>	
. Vrijval bestemmingsreserve GBO/ Onvoorzien	-/- 111.543
. Vrijval GBO/PLEIO	-/- 60.000
Totaal resultaatsbestemming	3.676.547

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Statutaire zetel IPO

De vereniging draagt de naam Het Interprovinciaal Overleg, afgekort IPO. Zij heeft haar statutaire zetel in Den Haag. IPO-bureau is gehuisvest aan de Herengracht 23 te Den Haag en BIJ12 is gehuisvest aan de Leidseveer 2 te Utrecht. Het verenigingsjaar valt samen met het kalenderjaar.

Activiteiten

De vereniging het Interprovinciaal Overleg is de koepelorganisatie van, voor en door de 12 provincies, en bestaat uit IPO-bureau en BIJ12. IPO-bureau behartigt de gezamenlijke belangen van de provincies en biedt hen een platform voor het stimuleren van innovatie en uitwisseling van kennis. De provinciale opgaven vergen daarnaast regelmatig specifieke ondersteuning vanuit de koepelorganisatie, zoals strategische advisering, standpuntbepaling of een programmatisch aanpak voor een beleidsopgave.

Bij BIJ12 zijn uitvoeringsactiviteiten ondergebracht van de provincies gezamenlijk. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm. Het gaat om concrete uitvoeringstaken en taken ter ondersteuning daarvan:

- De coördinatie van de uitvoering van het subsidiestelsel Natuur en Landschap;
- Het beheer van gemeenschappelijke informatiesystemen;
- Het afhandelen van aanvragen faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten, edelherten- en ganzenregeling) veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades;
- Secretariële en inhoudelijke ondersteuning van de onafhankelijke AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) en het opstellen van adviezen over schade door grondwateronttrekkingen en –winnings;
- De (proces)coördinatie van monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens, met name voor de verantwoording richting Rijk en EU;
- De ondersteuning van of namens de provincies bij het dossier Stikstof en Natura 2000 (voorheen Programma Aanpak Stikstof)

De uitvoering van deze taken wordt ondersteund door de unitbedrijfsvoering voor onder meer een rechtmatige inkoop, een gezonde financiële administratie en professionele communicatie.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2022.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor de financiële verslaggeving, zoals opgenomen in de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving Organisaties-zonder-winststreven (RJ 640).

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en het resultaat zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen. De jaarrekening is opgesteld in euro. Toelichtingen op posten in de balans en staat van baten en lasten zijn in de jaarrekening opgenomen.

Begroting

In de staat van de ontwikkeling van opbrengsten en kosten en in de staat van baten en lasten is de laatst vastgestelde begroting meegenomen over het jaar 2022.

Continuïteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Verbonden partijen

De vereniging heeft geen verbonden partijen in de zin van het jaarrekeningrecht.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie, en vereisen een aantal schattingen en veronderstellingen:

- Economische gebruiksduur van materiële vaste activa
- Waardering van voorzieningen

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Activa en passiva

Activa en passiva worden tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs opgenomen, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Een actief wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en het actief een kostprijs of een waarde heeft waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa. Activa waarvan het waarschijnlijk is dat de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde, worden afgewaardeerd tot het niveau van de hoogste van de indirecte en directe realiseerbare waarde.

Een verplichting wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Onder verplichtingen worden mede voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen, maar worden verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans opgenomen als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich naar waarschijnlijk in de praktijk zullen voordoen, en niet op voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich voordoen.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Financiële instrumenten, inclusief de van de basiscontracten gescheiden afgeleide financiële instrumenten, worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Na de eerste opname (tegen reële waarde) worden financiële instrumenten gewaardeerd op de manier zoals beschreven in de grondslagen voor de desbetreffende financiële instrumenten.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de verkrijgings- of vervaardigingsprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt hiermee bij de waardering rekening gehouden.

Bestemmingsreserve

De vereniging IPO beschikt (met uitzondering van enkele bestemmingsreserves, welke worden afgebouwd) niet over eigen vermogen, aangezien het batig saldo via de resultaatverdeling jaarlijks wordt gerestitueerd aan de provincies dan wel wordt doorgeschoven naar het volgende jaar. Wel worden geormerkte middelen aangehouden ter grootte van beschikbaar gestelde middelen voor beleidsdoelen, die al in uitvoering zijn genomen maar per ultimo nog niet zijn gerealiseerd.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan en die het gevolg zijn van een gebeurtenis uit het verleden, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting en verliezen af te wikkelen. Indien het verschil tussen de nominale en contante waarde van de verplichtingen materieel is, worden voorzieningen gewaardeerd tegen contante waarde.

Schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien geen sprake is van (substantiële) agio/disagio of transactiekosten dan is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen. Baten en lasten worden verwerkt in het jaar waarop zij betrekking hebben. Daarbij wordt voorzichtigheid betracht overeenkomstig de grondslagen die gelden voor het opnemen van activa en passiva (zoals eerder vermeld). Baten en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend. In het geval van een geconstateerde fout in voorgaande boekjaren wordt fouterstel toegepast.

Pensioenverplichting

De vereniging heeft een toegezegde-pensioenregeling. Deze regeling wordt gefinancierd door afdrachten aan de pensioenuitvoerder, te weten het bedrijfstakpensioenfonds ABP. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens de "verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering". In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de staat van baten en lasten verantwoord. Ultimo 2022 waren voor de vereniging geen pensioenvorderingen en geen verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie. Naar de stand van ultimo december 2022 is de dekkinggraad ABP eind 2022 110,9% (bron: website www.abp.nl)

Baten provincies

De reguliere provinciale bijdrage wordt vastgesteld op basis van de door het bestuur vastgestelde begroting. Met de zogenoemde IPO-verdeelsleutel wordt de bijdrage per provincie berekend. Bij BIJ12 is de provinciale bijdrage deels ook bepaald op basis van provinciaal belang. Naast de reguliere provinciale bijdrage worden door de provincies ook bijdragen verstrekt voor aanvullende activiteiten.

Baten derden en andere overheden

Door derden en andere overheden worden bijdragen verstrekt voor de uitvoering van diverse programma's. Deze zijn apart zichtbaar gemaakt in de jaarrekening.

Grondslagen voor gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening.

Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Toelichting op de balans

1. Materiële vaste activa								
	IPO secretariaat				BIJ12			
Materiele vaste Activa	Kantoor Den Haag	Automa-tisering	Meubilair	Telefoon installatie	Automa-tisering	Kantoor Utrecht	Her-inrichting	Totaal
Afschrijvings %	6,67%	20%	10%	14%	33%	10,00%	10,00%	
Boekwaarde 1 jan.	206.835	137.096	123.501	2.526	65.861	15.371	438.794	989.984
Bij: investeringen		31.958	55.461		36.961	-	169.743	294.123
Af: desinvesteringen								-
Af: Afschrijvingen	60.084	74.695	35.515	632	41.235	2.125	57.843	272.129
Boekwaarde 31 dec.	146.751	94.359	143.447	1.894	61.587	13.246	550.694	1.011.978
<i>Recapitulatie</i>					-			
Aanschafwaarde	603.872	693.145	475.683	43.756	213.281	261.892	608.537	2.900.166
Des/Investerings	-		-	-		-		-
Afschrijvingen	457.120	598.786	332.236	41.862	151.694	248.647	57.843	1.888.188
Boekwaarde 31 dec.	146.752	94.359	143.447	1.894	61.587	13.246	550.694	1.011.979

Debiteuren

	<u>31-dec.-22</u>	<u>31-dec.-21</u>
	€	€
Openstaand saldo IPO-bureau	35.978	68.544
Openstaand saldo BIJ12	<u>4.484.581</u>	<u>571.823</u>
Totaal saldo debiteuren	<u><u>4.520.558</u></u>	<u><u>640.367</u></u>

Overige vorderingen en overlopende activa

	<u>31-dec.-22</u>	<u>31-dec.-21</u>
IPO secretariaat		
Vooruitbetaalde kosten & overige vorderingen	365.276	108.522
Rek. Courant Kring Prov. Secr.	76.732	79.603
Nog te ontvangen bedragen programma's	<u>100.000</u>	-
Saldo IPO scretariaat	542.008	188.125
BIJ12		
Vooruitbetaalde kosten	181.282	157.157
Nog te ontvangen bedragen	190.000	2.065.032
Rek. Courant provincies	19.244.673	12.658.745
Te vorderen BTW	-	54.661
Overige vorderingen	<u>-</u>	<u>61.938</u>
	19.615.955	14.997.533
Totaal overige vorderingen en overlopende activa	<u><u>20.157.962</u></u>	<u><u>15.185.658</u></u>

Liquide middelen

	<u>31-dec.-22</u>	<u>31-dec.-21</u>
IPO-bureau	€	€
BNG rekening-courant	480.789	620.827
Kasboek	73	71
ABN-AMRO 046.21.01.924	12.467.711	1.141.525
ABNAMRO 083.81.26.758	-	524
ABNAMRO 046.21.01.924	<u>-</u>	<u>16.500.000</u>
Totaal liquide middelen IPO secretariaat	<u>12.948.573</u>	<u>18.262.947</u>
BIJ12		
BNG	9.264.525	1.021.335
Deposito	-	500.000
RABOBANK	717.252	51.179
Kasboek	70	70
Bankgaranties	<u>148.439</u>	<u>148.439</u>
Totaal liquide middelen BIJ 12	<u>10.130.285</u>	<u>1.721.023</u>
Totaal liquide middelen	<u><u>23.078.858</u></u>	<u><u>19.983.969</u></u>

De liquide middelen zijn vrij beschikbaar met uitzondering van de afgegeven bankgaranties ter hoogte van € 148.439 ten behoeve van het pand Leidseveer

Eigen vermogen

	Saldo	Restitutie resultaat	Saldo	Onttrekking bestemming voorjaarsnota	Voorstel onttrekking en restitutie	Saldo resultaat na restitutie
	31-12-2021	2021	31-12-2022	2022		2022
IPO						
Resultaat boekjaar	2.414.924	-2.414.924	1.882.927	-	1.882.927	-
Saldo eigen vermogen IPO	2.414.924	-2.414.924	1.882.927	-	1.882.927	-
BIJ12						
Bestemmingsreserve						
Vegetatie karteringen	1.600.000	-	1.600.000	-	-	1.600.000
Stikstof	234.770	-134.000	100.770	-	-	100.770
GBO	198.747	-	198.747	-	60.000	138.747
GBO onvoorzien	111.543	-	111.543	-	111.543	-
ACSG	46.083	-46.083	-	-	-	-
<i>Totaal bestemmingsreserve</i>	2.191.143	-	2.011.060	-	171.543	1.839.517
Resultaat boekjaar	563.653	-563.653	1.793.620	-	1.793.620	-
Saldo eigen vermogen BIJ12	2.754.796	-563.653	3.804.680	-	1.965.163	1.839.517
Totale Eigen vermogen	5.169.720	-2.978.577	5.687.607	-	3.848.090	1.839.517

De toelichting op mutaties van de bestemmingsreserve zijn als volgt:

IPO-bureau

N.v.t.

BIJ12

Bij de jaarrekening 2014 is een Bestemmingsreserve *Vegetatie Karteringen* (ad € 1.600.000) voor de ontwikkeling van een uniforme systematiek voor de vegetatiekarteringen gevormd. Deze is tot nu toe niet benut. In 2022 is geïnvesteerd in een breder programma voor verbetering van natuurinformatie (zie ook paragraaf 2.2). Dit heeft er ook toe geleid dat in 2022 nog geen voorstel is opgesteld voor de inzet van de bestemmingsreserve vegetaties. In 2023 zal opnieuw gekeken worden of het opportuun is deze reserve in te zetten.

Eind 2021 bedroeg de Bestemmingsreserve voor Stikstof € 100.770. Voor het stikstofdossier en de organisatie van IPS stond 2022 in het teken van een omslag van de tijdelijkheid van een programma naar een meer structurele inbedding binnen IPO verband. In het licht daarvan is ook gekeken naar de verdere inbedding van meer structurele taken, zoals BIJ12 die nu al verzorgt op het vlak van kennisdeling en -borging, project- en procesondersteuning en ondersteuning van gebruikers. Gezien deze verwachte ontwikkeling binnen IPS verband rondom het stikstofdossier, stellen wij voor het resterende deel van de bestemmingsreserve te laten staan voor de verwachte meerkosten in de komende jaren.

Voorzieningen

	<u>Stand</u> <u>01-01-2022</u>	<u>Toevoeging</u> <u>2022</u>	<u>Onttrekking</u> <u>2022</u>	<u>Stand</u> <u>31-12-2022</u>
IPO-bureau				
Flankerend beleid	576.835	95.000	125.508	546.327
Vakantiedagen	225.000	96.078	-	321.078
BIJ12				
Faunazaken (MFZ)	2.626.517	10.853.540	2.626.517	10.853.540
Faunazaken (FF33000)	-	-	-	-
GBO	-	-	-	-
Vakantiedagen	144.496	-	29.666	114.830
Totaal	<u>5.600.296</u>	<u>11.044.618</u>	<u>2.781.691</u>	<u>11.835.775</u>

Voorziening flankerend beleid is bij IPO-bureau getroffen voor de verplichting van één uitkering en voor twee medewerkers die vrijgesteld zijn van arbeid.

In de jaarrekening 2022 is conform de geldende verslaggevingsstandaarden voor de openstaande verlofuren een voorziening getroffen ten laste van de exploitatie. Deze toename is voornamelijk het resultaat van het toegenomen aantal vaste medewerkers.

De faunaschades zijn, net als afgelopen jaren, ook in 2022 gestegen. Met de financiële toename van de faunaschades is ook de administratieve druk toegenomen als gevolg van de afhandeling van het toenemende aantal bezwaar- en beroepschriften, het aantal vragen dat aan de helpdesk wordt gesteld en de stijgende vraag naar informatie over feiten en cijfers over deze schades. Daardoor is de schade die in 2023 dient te worden uitbetaald met € 8 miljoen toegenomen tot een bedrag van € 11 miljoen.

Vreemd vermogen lang

IPO-bureau	<u>31-dec.-22</u>	<u>31-dec.-21</u>
	€	€
Lening o/g lang vv	120.000	240.000

Het bestuur van het IPO is niet zelfstandig bevoegd tot het aangaan van geldleningen. Om die reden heeft bestuur aan de algemene vergadering het verzoek gedaan om een geldlening aan te gaan voor de investering in de huisvesting aan de Herengracht voor IPO-bureau. In de algemene vergadering op 19 juni 2014 is het IPO-bestuur gemandateerd een geldlening ad. € 1.200.000 in de vorm van een bankkrediet af te sluiten. De lening is afgesloten tegen een rente van 1,4%, heeft een looptijd van 10 jaar en geldt tot 15 oktober 2024. Hieraan ligt een garantiestelling ten grondslag van de provincies Overijssel en Noord-Brabant. In het IPO-bestuur is vastgelegd dat alle provincies garant staan als deze lening gelicht moet worden.

In verband met de jaarlijkse aflossing van € 120.000 op deze lening heeft een bedrag ad. € 120.000 een looptijd < 1 jaar en is dit bedrag verantwoord onder Overige schulden en overlopende passiva.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Huurkosten kantoorruimte Herengracht conform huurovereenkomst t/m maart 2029 (IPO-bureau)	€ 1.078.120
Huurkosten Leidseveer t/m 31 december 2030 (BIJ12)	€ 3.618.921

Toelichting op de staat van baten en lasten

Bijdragen provincies

De bijdragen van de provincies zijn conform begroting en verdeelsleutel opgenomen.
De Overige bijdragen van de provincies zijn apart vermeld.

Overige baten

Onder baten zijn de ontvangen baten van andere overheden en derden opgenomen.
Aanvullend is het saldo opgenomen van de baten die uit vorig jaar mochten worden besteed minus de baten die naar volgend jaar kunnen worden overgeheveld.

Personeelskosten

De personeelskosten zijn voor de personeelsbegroting 2022 berekend voor vast personeel op basis van werkelijke salarislasten en, indien niet vast ingevuld, op basis van de betreffende salarisschalen.
Bij personeelwisselingen is het gebleken dat sommige functies moeilijk ingevuld kunnen worden. Dit heeft zijn weerslag op de uitputting van de personeelsbegroting. In 2022 was de formatie ingevuld met vast personeel en een aantal detacheringen en ingehuurde medewerkers.

Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (WNT)

De bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur (en overige topfunctionarissen) over het jaar 2022 is als volgt:

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

	De heer P.G.G. Hilhorst
Functie (functienaam)	Directeur
In dienst vanaf (datum begin functievervulling)	1-apr.-21
In dienst tot en met (datum einde functievervulling)	14-jul.-22
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja
Deeltijdfactor (minimaal 0,025 fte)	100%
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	83.461
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	12.945
Totale bezoldiging uit hoofde van de functie van topfunctionaris	96.406

Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum 115.397

Vergelijkende cijfers 2021

(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja
Deeltijdfactor (minimaal 0,025 fte)	100%
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	114.812
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	16.861
Totale bezoldiging uit hoofde van de functie van topfunctionaris	131.673

Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum 157.466

Toezichthoudende topfunctionarissen met totale bezoldiging van € 1.800 of minder

Naam	Functie
De heer J. Smit	voorzitter
Mevrouw N. Vedelaar	penningmeester
Mevrouw J.N. Baljeu	lid bestuur
De heer A.Th.H. van Dijk	lid bestuur
De heer P.C. Drenth	lid bestuur
De heer H.P. van Essen	lid bestuur
De heer J.A. Fackeldey	lid bestuur
Mevrouw F.Q. Gräper-van Koolwijk	lid bestuur
De heer A.P. Heidema	lid bestuur
De heer Y.J. van Hijum	lid bestuur
Mevrouw A. Knol-van Leeuwen	lid bestuur
De heer A.J. van der Maas	lid bestuur
Mevrouw S.M. Otters-Bruijnen	lid bestuur
Mevrouw S.A.E. Poepjes	lid bestuur
De heer H. Polman	lid bestuur
De heer E.P. Stigter	lid bestuur
Mevrouw M.M. van Toorenborg	lid bestuur

Toelichting WNT

Het bezoldigingsmaximum voor de directie bedraagt € 216.000. Dit maximum wordt niet overschreden door de directie.

Het bijbehorende bezoldigingsmaximum voor de voorzitter van het bestuur bedraagt € 31.150 en voor de overige leden van het bestuur € 20.900. De voorzitter en leden doen dit onbezoldigd waardoor het maximum niet wordt overschreden.

Afschrijvingskosten

De afschrijving 2022 is met € 4.303 gestegen naar € 272.130. De boekwaarde is met name door de verbouwing uit 2021 bij BIJ12 gestegen.

Voor een nadere toelichting verwijzen naar het overzicht van de materiële vaste activa.

Facilitaire kosten

De facilitaire kosten bestaan uit de kosten voor huisvesting, ICT, kantoorbenodigdheden en externe vergaderingen.

De facilitairekosten zijn aanzienlijk hoger dan begroot en € 1,1 miljoen meer dan vorig jaar. Dit is voornamelijk toe te wijzen aan tijdelijke inhuur van € 0,75 miljoen en hogere personeelskosten.

Overige kosten

De overige kosten zijn hoger dan vorig jaar maar liggen in lijn met de begroting.

Projectkosten

In de project- en programmakosten zijn opgenomen alle specifiek hieraan toe te wijzen kosten. De samenstelling van de projectkosten van IPO-bureau en BIJ12 verschillen. Dit, omdat BIJ12 voor een belangrijk deel de interne bureaunkosten voor personeel en facilitair toerekent aan projecten. Bij IPO-bureau en de Kassiersfunctie gebeurt dit slechts in beperkte mate.

Financiële baten en lasten

Gezien het rentepercentage waren er in 2022 geen rentebaten en lasten.

Bestemming van het resultaat over het boekjaar 2021

De jaarrekening 2021 is vastgesteld in de bestuursvergadering van 12 mei 2022. De bestuursvergadering heeft de bestemming van het resultaat ad € 2.978.577 vastgesteld conform het daartoe gedane voorstel.

Voorstel tot bestemming van het resultaat over het boekjaar 2022

Het bestuur stelt voor het resultaat over het boekjaar 2022 als volgt te bestemmen:

Specificatie doorlopende programmakosten

Van het resultaat over te hevelen naar 2023, geboekt op vooruitontvangen baten

IPO-bureau

Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer

- Programma implementatie omgevingwet 1.461.753

Kerntaak 9. Overige taken

- IDA vooruit ontvangen subsidies BZK 187.810

Totaal IPO-bureau 1.649.563

Specificatie voorstel resultaatbestemming

	<i>Verdeling</i>
IPO-bureau	
Resultaat 2022	1.882.927
	<u>1.882.927</u>
	<u>1.882.927</u>
BIJ12	
Resultaat 2022	1.793.620
Vrijval bestemmingsreserve GBO	111.543
Vrijval PLEIO	60.000
	<u>1.965.163</u>
	<u>1.965.163</u>
Generaal totaal	<u>3.848.090</u>
	<u>3.848.090</u>
Gebeurtenissen na balansdatum	
Geen	

Overige Gegevens

Statutaire regeling over de bestemming van het resultaat

In artikel 16 lid 5 van de statuten is geregeld dat de jaarrekening door het bestuur wordt vastgesteld. Omtrent de bestemming van het saldo van de staat van baten en lasten is niets expliciet in de statuten opgenomen.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Hiervoor wordt verwezen naar de hierna opgenomen controleverklaring.

De verwerking van resultaatbestemming per bedrijfsonderdeel

De afspraak is dat positieve resultaten van IPO-bureau (€ 1.882.927) en van BIJ12 (€ 1.793.620) tesamen met de vrijval van de bestemmingsreserves van BIJ12 (€ 171.543) te resitueren.